

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ԳԱՂՈՒՄՑ ԿԻՒՂՊԵՆԿԵԱՆ ՆԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԱԽՇՅԱՆ

Հ Ա Յ Ո Ց

Պ Ա Շ Տ Ա Մ ՈՒ Ն Ք Ա Յ Ի Ն
Վ Ա Յ Ր Ե Ր

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՆ ՆՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
2009

ՆՏԴ 941 (479.25) : 23/28
ԳՄԴ 63.3 (2Ն) + 86.37
Մ 475

FUNDAÇÃO CALOUSTE GULBENKIAN

*Խմբագրական խորհուրդ՝
Սիմոնյան Արամ (գլխավոր խմբագիր)
Ավետիսյան Հայկ, Բաղայան Գեղամ,
Մելիք-Բախչյան Մհեր*

Սյունիան Տ. Մելիք-Բախչյան

Մ 475 Նայոց պաշտամունքային վայրեր:- Եր.: ԵՊՆ հրատ., 2009 - 432 էջ + 10 էջ ներդիր:

ԳՄԴ 63.3 (2Ն) + 86.37

ISBN 978-5-8084-1068-8

© ԵՊՆ հրատարակչություն, 2009 թ.
© Ս. Մելիք-Բախչյան, 2009 թ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Ավելի քան հիսուն տարի առաջ Երևանի պետական համալսարանի չորս երիտասարդ դասախոսներ՝ Գ. Ջահուկյանը, Թ. Հակոբյանը, Ստ. Մելիք-Բախշյանը և Հովհ. Բարսեղյանը ձեռնամուխ եղան ստեղծելու Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան: Կարճ ժամանակ անց Գ. Ջահուկյանն աշխատանքի անցավ Գիտությունների ակադեմիայի Լեզվի ինստիտուտում, իսկ մյուս երեքը շարունակեցին գործը: Թ. Հակոբյանն աշխարհագրագետ էր, Ստ. Մելիք-Բախշյանը՝ պատմաբան, Հովհ. Բարսեղյանը՝ լեզվաբան: Ափսոս որ 2001 թ., երբ ավարտվեց հինգհատորյակի տպագրությունը, հեղինակներից ողջ էր միայն Հովհ. Բարսեղյանը: 2002 թ. բառարանն արժանացավ Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի մրցանակին:

Բառարանի ստեղծման տարիներին վաստակաշատ պատմաբան Ստեփան Մելիք-Բախշյանն առանձնացրել է հայոց պաշտամունքային վայրերին վերաբերող նյութերը, կատարել լրացումներ՝ ծրագրելով հետագայում հրատարակել «Հայոց պաշտամունքային վայրերի հանրագիտարան»: Ցավոք, մահը հնարավորություն չտվեց ավարտել այս շատ շնորհակալ գործը: Սակայն արված աշխատանքն էլ ուշագրավ ու արժեքավոր, և Գալուստ Կյուլպենկյան հիմնարկության Հայկական բաժանմունքի տնօրեն, դոկտոր Ջավեն Եկավյանի հովանավորության շնորհիվ ԵՊՀ հրատարակչությունը լույս է ընծայում գիրքը, վստահ լինելով, որ հետագայում այն հիմք կհանդիսանա պաշտամունքային վայրերին նվիրված նոր բառարանների և ուսումնասիրությունների համար:

Գրքում զետեղված լուսանկարների մեծ մասի հեղինակը վաստակաշատ հայրենագետ Հարություն Երանոսյանն է: Օգտագործված են նաև Մելիք Բաղդասարյանի և ուրիշների լուսանկարները:

ՀԱՅՈՑ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ
ԵՎ ԲԱՌԱՐԱՆՈՒՄ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ
ՌՈՒՍԵՐԵՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՌԱԴԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ա ա	A a	A a	Մ մ	M m	M m
Բ բ	Б б	B b	Յ յ	Й й	Y y
Գ գ	Г г	G g	Ն ն	Н н	N n
Դ դ	Д д	D d	Շ շ	Ш ш	Š š
Ե ե	Е е	E e	Ո ո	Во во(о)	Vo vo(о)
Զ զ	З з	Z z	Չ չ	Ч ч	Č č
Է է	Э э	Ē ē	Պ պ	П п	P p
Ը ը	Ы ы	Ә ә	Ջ ճ	Дж дж	Ĵ ĵ
Թ թ	Т* т*	Т' т'	Խ ք	P* p*	R' r'
Ժ ժ	Ж ж	Ž ž	Ս ս	C c	S s
Ի ի	И и	I i	Վ վ	B b	V v
Լ լ	Л л	L l	Տ տ	T t	T t
Խ խ	Х х	X x	Ր ր	P p	R r
Մ մ	Ц* ц*	C' c'	Ց զ	Ц ц	C' c'
Կ կ	К к	K k	Ու ու	У у	U u
Հ հ	(h)	H h	Փ փ	П* п*	P' p'
Ձ ձ	Дз дз	J j	Ք ք	К* к*	K' k'
Ղ ղ	Г* г*	Г γ	Օ օ	О о	O o
Ճ ճ	Ч* ч*	Č č	Ֆ ֆ	Ф ф	F f

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

աչխ – աչխարհ	լը – լեոնաչղթա
արլ – արևելք, արևելյան	հեռավ – հեռավորություն
արմ – արևմուտք, արևմտյան	հմկ – համակարգ
բ – բերդ	Հմտ – Համեմատել
բարձր – բարձրություն (ծովի մակերևույթից)	հս – հյուսիս, հյուսիսային
բք – բերդաքաղաք	հր – հարավ, հարավային
գ – գյուղ	Մ – Մեծ
գավ – գավառ	մք – մայրաքաղաք
գվոկ – գավառակ	նահ – նահանգ
գք – գյուղաքաղաք	չրջ – չրջան
դ – դար	պրս – պարսկերեն
դդ – դարեր	Ս – Սուրբ
ե/զ – երկաթզծային	վ – վերին
ե/կ – երկաթուղային կայարան	վրաց – վրացերեն, վրացական
երկար – երկարություն	տ – տե՛ս
թ – թվական	Փ – Փոքր
թթ – թվականներ	քտա – քաղաքատիպ ավան
թրք – թուրքերեն, թուրքական	Св – Святой (ая, ое)
լ – լեռ	St – Saint
լայն – լայնություն	
լհմկ – լեոնահամակարգ	

Ա

ԱԲԲԱ, *Абба*, *Abba* – **Վ ա ն ք** Կիրիկիայի Հայկական թագավորութունում, **տ Դրազարկ**:

ԱԲԲԱՏԻԱ ԴԵ ՏՐԵՉԱՐԿՈ, *Аббатия де Трезарко*, *Abbatia de Trezarko* – **Վ ա ն ք** Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում: Ֆրանսերեն գրականության մեջ երբեմն այդպես է կոչված **Դրազարկ**-ը (**տ**):

ԱԲԲԱՏԻ ԴԵ ՏՐԵՍԱՐԿՈ, *Аббат де Тресарко*, *Abbati de Tresarko* – **Վ ա ն ք** Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Դրազարկ**:

ԱԲԳԱՐՈՒ ԵԿԵՂԵՅԻ, *Абгару екегеца*, *Abgaru ekeyec'i* – **Ե կ ե** – **ղ ե ց ի** Վերին Միջագետքում, Եղեւսիա (Ուռհա) ք-ի մոտ, լ-ան վրա: Մոտակայքում կան քարանձավներ, նկատվում էին հին շենքերի հետքերը: Ըստ ավանդության՝ քարանձավներից մեկում գտնվում էր Հայոց թագավոր Արգարի գերեզմանը:

Ս ԱԲԴԸԼՄՍԵՅ, *Св Абдѣлмсеѣ*, *St Abdəlmseh* – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Ջերմիկի գլուխ-ի Ջերմիկ գ-ում: **Գ**-ում մինչև 1915 թ գործում էին տղաների վարժարան՝ 50 սաներով և աղջիկների վարժարան՝ 31 աշակերտուհիներով:

ԱԲԴԼՄՍԵՅ, *Абдлмсеѣ*, *Abdlmseh* – **Վ ա ն ք** , **մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Խարբեքի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խարբեքի գլուխ-ի Զարդաոհձ գ-ում, **տ Զարդաոհձ**:

ԱԲԴՈՒԼ ՄՍԵՅ, *Абдул Мсеѣ*, *Abdul Mseh* – **Վ ա ն ք** , **մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Խարբեքի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խարբեքի գլուխ-ի Զարդաոհձ գ-ում, **տ Զարդաոհձ**:

ԱԲԻՍՈՍ, *Абисос*, *Abisos* – **Վ ա ն ք** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ծաղկայի շրջ-ի Ռեյսա գ-ում:

ԱԲԼԲՈՒՀԱՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Аблбухари Св Геворг*, *Abibuhari St*

Gevorg, **Ապպազարի Ս Գևորգ, Ս Գևորգ** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Աբրուհար գ-ի մոտ: Մինչև 20-րդ դ սկզբները կանգուն էր և ուներ կայվածքներ:

ԱԲԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, *Абканц ванк*, *Abkanc' vank'* – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Արևիք գավ-ի Արկավանք գ-ում, **տ Արկավանք**:

ԱԲԿԱՎԱՆՔ, *Абкаванк*, *Abkavank'*, **Արկանց վանք, Արկաց վանք** – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Արևիք գավ-ի Արկավանք (ուշ չըջանում՝ Ափկես) գ-ում կամ նրա մոտակայքում:

ԱԲԿԱՅ ՎԱՆՔ, *Абказ ванк*, *Abkac' vank'* – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Արևիք գավ-ի Արկավանք գ-ում, **տ Արկավանք**:

Ս ԱԲՐԱՀԱՄ, *Св Абрахам*, *St Abraham*, **Աբրահամունք, Ս Աստվածածին** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գավ-ի Խեք (Հայք) գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ և նվիրվել Աբրահամ խոստովանողին (5-րդ դ): Կողպտվել ու ավերվել է 1800-ական թթ երկրորդ կեսին թուրքերի կողմից: Առաջին անգամ հիշատակում է Եղիշեն (5-րդ դ): Ըստ ավանդության՝ Ս Ա-ի մոտ, բլրի վրա գտնվում է Հայկ նահապետի գերեզմանը:

ԱԲՐԱՀԱՄՈՒՆՔ, *Абрахамунк*, *Abrahamunk'* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գավ-ի Խեք (Հայք) գ-ում, **տ Ս Աբրահամ**:

ԱԲՈՒՆԱՆՄԻ ԵԿԵՂԵՅԻ, *Абуханми екегеца*, *Abuxanmi ekeyec'i* – **Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ի Անի մ-ք-ում: Պատերին պահպանվել էին Հայերեն 2 արձանագրություններ:

ԱԲՈՒՂԱՄՐԵՆՅ Ս ԳՐԻԳՈՐ, *Абугамренц Св Григор*, *Abugamrenc' St Grigor*, **Ապուղամրենց Ս Գրիգոր** – **Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մ-ք-ում: Պահպանված են տոհմական եկեղեցին էր՝ կառուցված 10-րդ դ: Զուով նման է 7-րդ դ Հայկական բազմաբսիք եկեղեցիներին: 1040 թ եկեղեցու Հս կողմում Արու-

ղամրի թորը (Գրիգոր Պահլավունու որդին)՝ Աբլղաիրը կառուցել է տվել իրենց տոհմական դամբարանը՝ 2 մատուռներով:

ԱԳԱՐԱԿ, *Агарах*, *Agarak* – **Մ ե ն ա ս տ ա ն** , **ս ր բ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ագարակ գ-ի մոտ: Ավերված է:

ԱԳԱՐԱԿԱԳՈ, *Агаракаго*, *Agarakago* – **Վ ա ն ք** Թիֆլիսի նահ-ի Ախալցխայի գավ-ում: Ավերված է:

ԱԳՐՈՒՆԱՐ, *Агбунар*, *Agbunar* – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Սարիղամիշի շրջ-ում, **տ Աղրունար**:

ԱԳՐԿԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, *Агырки Св Аствацадцин*, *Agərki St Astvacacin* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գլուխ-ի Ագրակ գ-ում, **տ Ագրկի վանք**:

ԱԳՌԱՎԱՎԱՆՔ, *Агр'ававанк*, *Agř'avavank'*, **Ղարղա, Ղառղա վանք, Ղառղառավանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Եղվարդ ք-ի մոտ, Արալի լ-ան հր-արլ լանջին: Վանքի եկեղեցին կառուցել է տվել Գրիգոր Մամիկոնյանը 7-րդ դ: Համալիրի Հս կողմում կա գերեզմանոց 13-14-րդ դդ խաչքարերով և տապանաքարերով: Ըստ ավանդության՝ ուխտավորների կերակուրն օժը թունավորում է, մի ազոավ, նկատելով այդ, իրեն նետում է կերակրի կաթսան, որպեսզի ուխտավորները չուտեն թունավորված ճաշը: Դրանից էլ իբր վանքը ստացել է Ա անունը: Ավերված է:

ԱԳՌԱՎԱՎԱՆՔ, *Агр'ававанк*, *Agř'avavank'* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Մակարավանք**:

ԱԳՌԱՎԱՅՔԱՐ, *Агр'авац'ар*, *Agř'avac'ar* – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Անձևացիք գավ-ում, **տ Կանգվար**:

ԱԳՌԱՎԱՔԱՐ, *Агр'авак'ар*, *Agř'avak'ar* – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Անձևացիք գավ-ում, **տ Կանգվար**:

ԱԳՌԱՎԻ ԳԵՐԵՉՄԱՆ, *Агр'ави Гереzman*, *Agř'avi Gerezman* – **Վանք** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապե-

տուժյան Քաչաթաղի չրջ-ի շոչանց գ-ի մոտ, տ **Միծեռնավանք**:

ԱԳՌԱՎԻ ՏԱՊԱՆ, Агр'ави Тапан, Agr'avi Tapan - Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Քաչաթաղի չրջ-ի շոչանց գ-ի մոտ, տ **Միծեռնավանք**:

ԱԳՌԱՎՈՒՅ ՔԱՐ, Агр'авуц К'ар, Agr'avuc' K'ar - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Անձևացիք գավ-ում, տ **Կանգավար**:

ԱԳՐԱՎՈՒՅ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Аграку Кармир ванк', Agraku Karmir vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմչկաձագի գվոկ-ի Ագրակ գ-ի մոտ: Այսպես է նաև կոչվել **Կարմիր վանքը** (տ):

ԱԳՐԳԻ ՎԱՆՔ, Агрги ванк', Agrgi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ի Ագրակ գ-ում, տ **Ագրկի վանք**:

ԱԳՐԿԻ ՎԱՆՔ, Агрки ванк', Agrki vank', **Ագրկի Ս Աստվածածին**, **Ագրգի վանք**, **Ագրկի** - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ի Ագրակ գ-ում: Այստեղ Ավետիք արեղա գրիչը 1455 թ ընդորինակել է Ավետարան, 1458-ին՝ Շարակնոց: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

ԱԳՐԿՈՒ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Агрку Кармир ванк', Agrku Karmir vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմչկաձագի գվոկ-ի Ագրակ գ-ում, տ **Կարմիր վանք**:

ԱԳՈՒԼԵՅՈՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Агулецоц Св Аствац'ац'ин, Agulec'oc' St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի ք-ում: Կառուցվել է 1822 թ՝ Նախիջևանի Ագուլիս գ-ից այստեղ վերաբնակեցվածների միջոցներով: Եկեղեցին ավերվել է 1920 թ մարտին ք-ի Հայկական թաղամասի ոչնչացման ժամանակ և չի պահպանվել:

ԱԳՈՒԼԻՍԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Агулиси Св Аствац'ац'ин, Agulisī St Astvacacin - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Ագուլիս գ-ում:

ԱԳՈՒԼԻՍԻ ՎԱՆՔ, Агулиси ванк', Agulisī vank' - Վ ա ն ք

ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Ագուլիս գ-ում, տ **Ս Թովմա**:

ԱԳՈՒԼՅԱՅ ՆԵՐՔԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ, Агуляц Нер'кин екег'еци, Agulyac' Nerkin ekeγec'i - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Ներքին Ագուլիս գ-ում, տ **Ոցաձորի եկեղեցի**:

ԱԳՈՒԼՅԱՅ ՎԱՆՔ, Агуляц ванк', Agulyac' vank' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Ագուլիս գ-ում, տ **Ս Թովմա**:

ԱԴԱ, Ада, Ada - Վ ա ն ք (անապատ) Սյունիքում, Գեղարքունի գավ-ում: Ղ. Ալիշանի ենթադրությամբ՝ գտնվել է այժմյան Արտանիչի թերակղզում, Արեգունի լ-ների Հր ստորոտին:

ԱԴԱՄԱԿԵՐՏ, Адамакерт, Adamakert - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ում, Մեծ Աղրակ գավ-ի Աղամակերտ ք-ում: Ըստ Թովմա Արծրունու (9-10-րդ դդ) այստեղ է թաղված 5-րդ դ եկեղեցական գործիչ ու գիտնական, սպարապետ Վահան Մամիկոնյանի մորեղբայր Աղան Արծրունին:

ԱԶԱՏԱՐԱՐ Ս ԿՈՒՅՍ, Азатарар Св Куѳс, Azatarar St Kuys - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Ոստրջրի գ-ախրմբում, տ **Ս Կույս**:

ԱԶԱՏԵԿ, Азатек, Azatek - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ազատեկ գ-ի մոտ, տ **Ս Հակոբ**:

ԱԶԱՏԻՉ, Азатиц, Azatic' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Մեծ Մասիս լ-ան հս ստորոտին, Դաշբուռուն գ-ի մոտ: Վերագրվում էր չրբեր կանանց բուժելու հատկություն: Դրա համար էլ այստեղ ուխտի էին գալիս միայն կանայք:

ԱԶԴԵ, Азде, Azde - Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: 15-րդ դ վանքի առաջնորդն էր Զաքարիա եպիսկոպոսը:

Ս ԱԹԱՆԱԳԻՆԵ, Св Ат'анагине, St At'anagine - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ԱԹԱՆԱԳԻՆԵ, Св Ат'анагине, St At'anagine - Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն

գավ-ի Աշտիշատ ավանում:

ԱԹԱՆԱԳԻՆԵ, Ат'анагине, At'anagine, **Աթանգինե**, **Աթանիա**, **Աթանյա վանք**, **Անթանյա վանք**, **Մոճկոնից վանք** - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ի Տատիկ գավ-ում, Մոճկոնք գ-ի մոտ, Հայկական Տավրոսի լ-նաճյուղի վրա: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է տվել Գրիգոր Լուսավորչի որդին՝ Արիստակեսը 4-րդ դ, և այստեղ են հանգչում Ս Մկրտչի և Աթանգինեի աճյունները: 1849 թ վանքը վերանորոգվել է Պողոս վարդապետի նախաձեռնությամբ: Ժամանակին այստեղ, Հայերից բացի, ուխտի էին գալիս նաև քրդերը: Մինչև 1880-ական թթ ուներ կալվածքներ և ոչխարի հոտեր: Ավերվել ու ամայացել է 1915 թ Մեծ Եղեռնի ժամանակ:

ԱԹԱՆԱԳԻՆԵ, Ат'анагине, At'anagine - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ի չրջ-ում, Խանձառ գ-ի մոտ:

Ս ԱԹԱՆԱՍ, Св Ат'анас, St At'anas - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խուլի գվոկ-ի Գեղիեմսուր գ-ում:

ԱԹԱՆԱՍ, Ат'анас, At'anas - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ ավանի մոտ: Ավերվել ու ամայացվել է Թուրքերի ձեռքով 1915 թ:

ԱԹԱՆԳԻՆԵ, Ат'ангине, At'angine - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ի Տատիկ գավ-ում, Մոճկոնք գ-ի մոտ, տ **Աթանգինե**:

ԱԹԱՆԻԱ, Ат'аня, At'ania - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ի Տատիկ գավ-ում, Մոճկոնք գ-ի մոտ, տ **Աթանգինե**:

ԱԹԱՆՅԱ ՎԱՆՔ, Ат'аня ванк', At'anya vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ի Տատիկ գավ-ում, Մոճկոնք գ-ի մոտ, տ **Աթանգինե**:

ԱԹԵՎԱ ԱՆԱՊԱՏ, Ат'ева анапат, At'eva anapat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, տ **Տաթևի վանք**:

ԱԹԽԱ, Ат'ха, At'xa, **Ախթա**, **Անթախու վանք**, **Ս Առաքյալ վանք**, **Թաղեի վանք**, **Թարգմանչաց վանք**, **Մակարայեցվոց վանք**, **Սպիտակ վանք** - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքլիի նահ-ում, Հազրո, Լճե և Ֆարկիի բնակավայրերի միջև, Աթխա (Ախթա) անտառապատ լ-ան վրա: Հայտնի էր իր ազարակներով,

այգիներով և ծառաստաններով: Ժամանակին սրան ենթարկվում էին 15 հայաբնակ գ-եր: Ըստ ավանդությունից՝ կառուցել է Թադևոս Առաքյալը: 1321 թ երկրաշարժից վանքի տաճարը փլվել է, հետո կրկին վերանորոգվել: Միջին դդ հայ գրչություն և մշակույթի կենտրոն էր:

«ԱԹՈՌ ԱՆԱՀՏԱ», «Aт*op* A-нaнтa», «Aт*or* Anahta» – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի Նոչարի գվոկում, տ Հոգյաց վանք:

ԱԺՆՈՒՐ, АЖНУР, АЗНУГ – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Մուշ ք-ում:

ԱԼԱՄԲԱՐԻ ՏԱՃԱՐ, Аламбаритач*ар, Alambari tac*ar – Տ ա ճ ա ր Տրապիզոնի նահ-ի Ալամբարի գ-ում: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր:

ԱԼԱՆ ԹԱԳԱՎՈՐ, Алаң Т*агавор, Alan T*agavor – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Մյունիքի մարզի Հայիձոր գ-ից 7 կմ արմ, Որոտան գետի ձախափնյա ձորայանջին, Գրղեր կոչվող գ-ատեղիում: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, ունեցել է կամարներ: Պահպանվել է արևի ժամացույցը: Կիսավեր վիճակում է:

ԱԼԱՔԻԼԻՍԱ, Алак*илиса, Alak'ilisa – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, էրզրումի մարզի Նորասանի օկրուգի Ալաքիլիսա գ-ում: Կառուցված է գույնզգույն քարերով, որի համար թուրքերը կոչել են Ա (=խայտարդետ եկեղեցի): Ավերվել և լքվել է 1871 թ:

ԱԼԴԼ ՎԱՀԱԲ ՂԱԶԻ, АЛДЫЛ Ваһаб Г*азы, Aldəl Vahab Ğazi – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում: Օտարները այդպես են կոչել Ս Հովհաննես վանքը (տ):

ԱԼԴԼ ՎԱՀԱՊ ՂԱԶԻ, АЛДЛ Ваһап Г*азы, Aldl Vahap Ğazi – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում: Օտարները այդպես են կոչել Ս Հովհաննես վանքը (տ):

ԱԼԵՐՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Алеру Св Аствац*ад*ин, Aleru St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Թիմար գվոկ-ի Այուր գ-ում, տ Այուրի Ս Աստվածածին:

ԱԼԵՐՈՒ ՎԱՆՔ, Алеру ванк*, Aleru vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի

գավ-ի Թիմար գվոկ-ի Այուր գ-ում, տ Այուրի Ս Աստվածածին վանք:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ ԲԱԳԻՆ, Алек*сандри багын, Alek'sandri bagin – Հ է թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր Կիլիկիայում, Ամանոսի լ-ների ստորոտում, Ալեքսանդր Մակեդոնացու պարսիկների դեմ տված Իսոսի ճակատամարտի վայրի (331 թ մ թ ա) մերձակայքում: Հիշատակում է Կիլիկոնը, որն անձամբ եղել է այստեղ:

ԱԼԸՐՈՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, АЛЭРОЦ Св Геворг, Aləroc' St Gevorg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Այուր գ-ում, տ Այուր Ս Աստվածածին:

ԱԼԸՐՈՅ ՎԱՆՔ, АЛЭРОЦ ванк*, Aləroc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Այուր գ-ում, տ Այուրի Ս Աստվածածին:

ԱԼԹԸ ՎԱՀԱԲ, АЛТ*Ы Ваһаб, Altə Vahab – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում, տ Ս Հովհաննես:

ԱԼԹԸ ՎԱՀԱԲ ՂԱԶԻ, АЛТ*Ы Ваһаб Г*азы, Altə Vahab Ğazi – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում, տ Ս Հովհաննես:

ԱԼԻԱՂԱ ՎԱՆՔ, АЛИАГ*а ванк*, Aliaġa vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Մոկս գք-ից հս, տ Մոկսց Ս Գևորգ:

ԱԼԻԲԵԿ, АЛИБЕК, Alibek – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նութ-Բրոնաչեն գվոկ-ում, տ Աղբերիկ:

ԱԼԻԶԱ, АЛИЗА, Aliza – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Մոկս գվոկ-ի Եղերով լ-ան լանջին, տ Փուլիու Ս Գևորգ:

ԱԼԻՔՊԱՊԱ, АЛИК*папа, Alik'para – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերգի նահ-ի Դերսիմի գավ-ի Չմշկածաղի գվոկ-ում: Վրանաձև խոշոր բլուր է, որից հրաբլ գտնվում է Նրոթ լ-ը: Ըստ ավանդության՝ մի գյուղացի առավոտյան դաշտ գնալիս, լ-ան կողմից որոտի ձայն է լսել և նկատել, որ կրակի սյուն է բարձրանում: Այդ օրվանից բլրի վրա քարեր են շարել, մոմ վառել և վայրը դարձրել ուխտատեղի:

ԱԼՄԵՋԵՐԱՆ, Алмеджеран, Almeġerah – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Կարմիր գ-ի մոտ, տ Ս Օգսենտի վանք:

ԱԼՅՈՒՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Алюри Св Аствац*ад*ин, Alyuri St Astvacacin, Ալբուր Ս Աստվածածին, Ալբուր վանք, Ալբուրց Ս Գևորգ, Ալբուրց վանք, Այուրի Ս Գևորգ, Ալբուրց վանք, Ալբուր վանք, Ալբուրց վանք, Ալբուր վանք, Ս Գևորգ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Այուր գ-ում, բարձրադիր վայրում: Կառուցված է սրբատաշ քարերով ու կրաշագախով: Պատի մեջ ագուցված 1214 թ խաչքարի վրա գրված էր վանքի հիմնադիր Հովհաննես Գծողի անունը: Բաղկացած էր Ս Աստվածածին և Ս Գևորգ եկեղեցիներից, որոնք կազմում էին ճարտարապետական մեկ ամբողջական համալիր: Գրականության մեջ հաճախ վանքը անվանվել է նաև Այուրի Ս Գևորգ: Առաքել Դավրիժեցու (17-րդ դ) վկայությամբ՝ Ալբուր վանքը ավերվել է 1648 թ երկրաշարժից:

ԱԼՅՈՒՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, АЛЮРИ Св Геворг, Alyuri St Gevorg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Թիմար գվոկ-ի Այուր գ-ում, տ Այուրի Ս Աստվածածին:

ԱԼՆՈՅԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, АЛНОЦИ Св Нованнес, Alnoc'i St Novhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաբերգի գվոկ-ի Բաբերգ ք-ում, մոտակայքում, տ Անլոց վանք:

ԱԼՆՈՅԻ ՎԱՆՔ, АЛНОЦИ ванк*, Alnoc'i vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաբերգի գվոկ-ում, Բաբերգ ք-ի մոտ, տ Անլոց վանք:

ԱԼՆՈՅ ՎԱՆՔ, АЛНОЦ ванк*, Alnoc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաբերգի գվոկ-ում, Բաբերգ ք-ի մոտ, տ Անլոց վանք:

ԱԼՎՈՐ, АЛВОР, Alvor – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերգի նահ-ի Դերսիմի գավ-ի Չմշկածաղի գվոկ-ում, տ Հավորի:

ԱԼՐԱՎԱՆՔ, АЛРАВАНК*, Alravank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Թիմար գվոկ-ի Այուր գ-ում, տ Այուրի Ս Աստվածածին:

ԱԼՐԱ ՎԱՆՔ, АЛРА ванк*, Alravank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Թիմար գվոկ-ի Այուր գ-ում, տ Այուրի Ս Աստվածածին:

ԱԼՐԻ ՎԱՆՔ, Алри ванк*, Alri vanк' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Թիմար գվոկ-ի Այուր գ-ում, տ Այ-յուրի Ս Աստվածածին:

ԱԼՐՈՅ ՎԱՆՔ, Алроц ванк*, Alroc' vanк' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Թիմար գվոկ-ի Այուր գ-ում, տ Այուրի Ս Աստվածածին:

ԱԼՐՈՒ ՎԱՆՔ, Алру ванк*, Alru vanк' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Թիմար գվոկ-ի Այուր գ-ում, տ Այ-յուրի Ս Աստվածածին:

ԱԼՓՈՒՆԱՐԻ ՎԱՆՔ, Алпунари ванк*, Alpunari vanк' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի Նահ-ի Չնքուչ գք-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

ԱՆԱՆԻ, Ахани, Ахани - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, տ Թանահատի վանք:

ԱՆԵՎՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ахеви Св Аствац'ад'и, Ахеви St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ, տ Ավելու Ս Աստվածածին:

ԱՆԹԱԼԱ, Ахт'ала, Ахт'ала, Ախտալա, Ս Աստվածածին, Ս Աստվածածնի վանք, Ս Աստվածամայր, Ս Երրորդություն, Մարիամ Աննայի վանք, Մեյրամխանա, Պղնձահանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ախթալա ք-ում, Հին ամրոցի տարածքում, Լալվար լ-ան լանջին: Համալիրի մեջ մտնում են 3 եկեղեցիներ: Ենթադրվում է, որ Հիմնադրվել է 5-րդ դ: Վանքի Հիմնական վերանորոգումը կատարել է Իվանես Ջաքարյանը 1229 թ: Կառուցված է տեղական սրբատաշ բազալտով: Գմբեթավոր է, խաչաձև հատակագծով: Գմբեթը բարձրանում է սյունների կիսաշրջանաձև կամարների վրա: Պատերին ներսից կան որմնանկարներ (Աստվածամոր և Գրիգոր Լուսավորչի): Միջին դդ եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Այստեղ են թողված Իվանես Ջաքարյանը և որդին՝ Ավագը:

ԱՆԹԱԼՈՒ ՎԱՆՔ, Ахт'алу ванк*, Ахт'алу vanк' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խըլաթ ք-ի մոտ, տ Մատնավանք:

ԱՆԹԱՄԱՐ, Ахт'амар, Ахт'амар -

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Աղթամար կղզում, տ Աղթամար:

ԱՆԿՈՍ, Ахкос, Ахkos, Աղգոգ - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Ախկոս գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

ԱՆՊԱՏ, Ахпат, Ахпат - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, տ Հաղպատ:

Ս ԱՆՊԵՐԻԿ, Св Ахперик, St Ахрегик - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խութ-Բոնաչեն գվոկ-ում, տ Աղբերկավանք:

ԱՆՏԱԼԱ, Ахтала, Ахтала - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ախթալա ք-ում, տ Ախթալա:

ԱՄՈՐ, Ап'од, Асод - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի չրջ-ի Բաղամյու (Օծոփ) գ-ում, տ Օծոփի Ս Աստվածածին:

ԱՄՈՊ, Ап'оп, Асор - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի չրջ-ի Բաղամյու (Օծոփ) գ-ում, տ Օծոփի Ս Աստվածածին:

ԱՄՈՓ, Ап'оп', Асор' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի չրջ-ի Բաղամյու (Օծոփ) գ-ում, տ Օծոփի Ս Աստվածածին:

ԱՄՈՓԱ ՎԱՆՔ, Ап'оп'а ванк*, Асор'а vanк' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի չրջ-ի Բաղամյու (Օծոփ) գ-ում, տ Օծոփի Ս Աստվածածին:

ԱՄՈՓԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ап'оп'и Св Аствац'ад'и, Асор'и St Astvacacin - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի չրջ-ի Բաղամյու (Օծոփ) գ-ում, տ Օծոփի Ս Աստվածածին:

ԱՄՈՓԻ ՎԱՆՔ, Ап'оп'и ванк*, Асор'и vanк' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի չրջ-ի Բաղամյու (Օծոփ) գ-ում, տ Օծոփի Ս Աստվածածին:

ԱԿԱՆԱԴԱՇՏԱ ՎԱՆՔ, Аканадашта ванк*, Akanadašta vanк' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Համանուն գավ-ի Մոկսի

գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, տ Ակնդաշտ:

ԱԿԱՆԴԱՇՏ, Акандашт, Akandašt - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, տ Ակնդաշտ:

ԱԿԱՆԴԱՇՏԱ ՎԱՆՔ, Акандашта ванк*, Akandašta vanк' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, տ Ակնդաշտ:

ԱԿԱՆԻՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Аканиц Св Геворг, Аканиц' St Геворг - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Համանուն գավ-ի Արճեչի գվոկ-ում: Համալիրի մեջ մտնում էին 2 եկեղեցիներ՝ Ս Աստվածածին և Ս Գևորգ անուններով: Միջին դդ կրոնական և մշակութային նշանավոր կենտրոն էր, որտեղ ընդօրինակվել են բազմաթիվ ձեռագիր մատյաններ: Հետագայում անչբացել է, իսկ 1915-ին ավերվել ու լքվել է:

ԱԿԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Аканц анапат, Аканс' anapat - Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայում, Յախուտ գավ-ում, տ Ակներ:

ԱԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, Аканц ванк*, Аканс' vanк' - Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայում, Յախուտ գավ-ում, տ Ակներ:

ԱԿԵ, Аке, Аке - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախ գվոկ-ում, տ Ակեո վանք:

ԱԿԵՈ ՎԱՆՔ, Акео ванк*, Акео vanк', Ակե, Ակեո վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախ գվոկ-ում, Ջերմ (Արլ Տիգրիս) գետի ափին: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն:

ԱԿԼԱ ՎԱՆՔ, Акла ванк*, Акла vanк' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ում, Անգեղտուն գավ-ի Անգղբք-ում, տ Անգղա Ս Նշան:

ԱԿՆԱ Ս ՆՇԱՆ, Акна Св Ншан, Акна St Nšan - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ում, Անգեղտուն գավ-ի բք-ում, տ Անգղա Ս Նշան:

ԱԿՆԴԱՇՏ, Акандашт, Akndašt, Ականդաշտա վանք, Ականդաշտ, Ակնդաշտա վանք, Ակնդաշտի վանք, Անապատ, Ս Աստվածածին, Բեսավան, Բեսավանք, Գեղանապատ, Խովանդոս, Խոռանդոս, Խոռանդոսի վանք, Խոռանդոս, Հանկըտանց վանք, Փասավանք, Փեսա-

վանք, Փեսի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ–ում, Վանի գավ–ի Մոկսի գվոկ–ում, Մոկս գք–ից հս–արմ, Փեսավանք գ–ի մոտակայքում: Գտնվում էր Ակնդաշտ գետի արլ եզրին, սառնորակ աղբյուրներով ու փարթամ արոտներով հարուստ բարձրադիր լ–ան անտառապատ գագաթին: Վանքի համալիրի մեջ մտնում էին Ս Աստվածածին, Ս Գրիգոր, Ս Փրկիչ եկեղեցիները: Կառուցողը եղել է մի կին: Մոտակայքում գտնված հորդառատ աղբյուրների համար վանքը կոչվել է Ա: Ըստ ավանդության՝ այստեղ ճգնած Ս Նոուսանդոսի անունով կոչվել է նաև Նոուսանդոս, գ–ի անունով՝ Փեսավանք և այլն: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Պահպանվել են 15–րդ դ այստեղ գրված մի քանի հայերեն ձեռագրեր: 19–րդ դ կանգուն էր միայն եկեղեցիներից մեկը, որն ուներ նախակրթական վարժարան: Վերջնականապես ավերվել ու լքվել է 1915 թ Մեծ եղևոնի ժամանակ:

ԱԿՆԴԱՇՏԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ԱКНДАШТА Св АСТВАЦ*АЦ*ИИ, Akndašta St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ում, համանուն գավ–ի Մոկսի գվոկ–ի Փեսավանք գ–ի մոտակայքում, **տ Ակնդաշտ:**

ԱԿՆԴԱՇՏԱ ՎԱՆՔ, ԱКНДАШТА ВАНК*, Akndašta vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ում, համանուն գավ–ի Մոկսի գվոկ–ի Փեսավանք գ–ի մոտակայքում, **տ Ակնդաշտ:**

ԱԿՆԴԱՇՏԻ ՎԱՆՔ, ԱКНДАШТИ ВАНК*, Akndašti vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ում, համանուն գավ–ի Մոկսի գվոկ–ի Փեսավանք գ–ի մոտակայքում, **տ Ակնդաշտ:**

ԱԿՆԵՐ, Акнер, Akner, **Ականց անապատ, Ականց վանք, Ակներա վանք, Ակների վանք, Ակներո վանք, Ակներս, Առաքելոց վանք – Վ ա ն ք (անապատ)** Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Յախուտ գավ–ների սահմանագլխին, Սարոսի ճյուղերից մեկի՝ Պարատիս կամ Ակներ գետի ափին, Վահկա բերդից հս, Բարձրբերդ բերդի մերձակա աղբյուրաչառ վայրում: Վանքի մոտ էր գրտնրվում Ակներ գ–ը, որը հիշատակված է 1139 թ: Թեև հայկական աղ–

բյուրներում վանքը հիշատակված է բազմիցս, սակայն ճշգրիտ տեղադրությունը որոշված չէ: Համալիրի մեջ մտնում էին Ս Առաքելոց և Ս Աստվածածին եկեղեցիները: Սամվել Անեցին (12–րդ դ), Կիրակոս Գանձակեցին (13–րդ դ) և մյուսները վանքի կառուցումը վերագրում են Կիլիկիայի հայոց թագավոր Լևոն 2–րդին (1198–1219): Սմբատ Սպարապետի (13–րդ դ) և ուրիշների հիշատակություններից պարզվում է, որ Ա կառուցվել է 1198–1203 թթ:

Ա 13–14–րդ դդ Հայ գրչության հռչակավոր կենտրոններից էր, որի հիշատակումը աղբյուրներում հաճախ է գուգորդվում «ականավոր», «գերահռչակ», «հռչակավոր», «մեծափառ» բնութագրումներով: Մոտ մեկ և կես դար վանքի միաբանները և վարպետ գրիչներն ու ծաղկողները Հայ մատենագրությունը, մանրանկարչությունը և թարգմանական գրականությունը հարստացրին նորանոր գործերով: Այստեղ գրված, ընդօրինակված և թարգմանված հայերեն ձեռագրերի միայն մի մասն է պահպանվել: Վանքի մշակութային դերի մասին առաջին վկայությունը վերաբերում է 1215 թ, երբ այստեղ ընդօրինակվում է «ձառք Սեբերիանոսի» մատյանը և թարգմանվում եփրեմ Ասորու «ձառք»–ը: 1261 թ Դավիթ Բջնեցին Ա–ում ընդօրինակել է Ագաթանգեղոսի «Պատմություն Հայոց»–ը: 1273 թ Գրիգոր Ակնեցիի պատմիչը արտագրել է Միխայիլ Ասորու «Ժամանակագրություն»–ը և գրել «Պատմություն վասն ազգին նետողաց» նշանավոր աշխատությունը: 1325 թ այստեղ ընդօրինակվել են Հովհան Ոսկեբերանի «Մեկնություն Թղթոցն Պողոսի», իսկ 1329 թ՝ նույնի «Մեկնություն Մատթէի» գործերը և այլն: Ա իր գեղեցիկ դիրքի և առողջարար կլիմայի պատճառով Հայ թագավորների սիրած վայրն էր: Գահից հրաժարվելուց հետո, որոշ ժամանակ, այստեղ է առանձնացել Հեթում I–ը (1226–1270): Ա իր գոյությունը պահպանել է մինչև 14–րդ դ վերջերը:

ԱԿՆԵՐԱ ՎԱՆՔ, Акнера ванк*, Aknera vank' – **Վ ա ն ք (անապատ)** Կիլիկիայում, Յախուտ գավ–ում, **տ Ակներ:**

ԱԿՆԵՐԻ ՎԱՆՔ, Акнери ванк*, Akneri vank' – **Վ ա ն ք (անապատ)**

Կիլիկիայում, Յախուտ գավ–ում, **տ Ակներ:**

ԱԿՆԵՐՈ ՎԱՆՔ, Акnero ванк*, Aknero vank' – **Վ ա ն ք (անապատ)** Կիլիկիայում, Յախուտ գավ–ում, **տ Ակներ:**

ԱԿՆԵՐՍ, Акнерс, Akners – **Վ ա ն ք (անապատ)** Կիլիկիայում, Յախուտ գավ–ում, **տ Ակներ:**

ԱԿՆՋԻ ՎԱՆՔ, Акнджи ванк*, Aknji vank', **Ակրնջի վանք – Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ–ի եկեղյաց գավ–ում: 1599 թ այստեղ ընդօրինակված Աստվածաշնչի հիշատակարանում պատմրվում է թուրքերի կողմից վանքի կողոպտվելու մասին:

ԱԿՈՌԱ ՎԱՆՔ, Акор*а ванк*, Akor'a vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ի Շատախի գվոկ–ում, **տ Ակոռ վանք:**

ԱԿՈՌԱՎԱՆՔ, Акор*аванк*, Akor'avank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ի Շատախի գվոկ–ում, **տ Ակոռ վանք:**

ԱԿՈՌԻ, Акор*и, Akor'i – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ի Շատախի գվոկ–ում, **տ Ակոռ վանք:**

ԱԿՈՌՈ ՎԱՆՔ, Акор*о ванк*, Akor'o vank', **Ակոռա վանք, Ակոռավանք, Ակոռի, Զոռո Ս Ստեփանոս, Զոռովանք, Զորո Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոս, Կոռովանք, Փոքր Ակոռ, Փոքր Ակոռավանք – Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ում, համանուն գավ–ի Շատախի գվոկ–ում, Ակոռովանք (Կոռովանք) գ–ում, պատմական Բուժունիք գավ–ի տարածքում, Կաղբի գ–ի մոտակայքում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս: 1417 և 1451 թթ այստեղ ընդօրինակվել է 2 Ավետարան:

ԱԿՈՒԲԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Акр*ба Св АСТВАЦ*АЦ*ИИ, Akrba St Astvacacin – **Մ ա տ ու ո , ու խ տ ա – տ ե դ ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ում, Վան ք–ի մոտ գտնված Ակորի գ–ում: Զչփոթել Ս Աստվածածին եկեղեցու հետ:

ԱԿՍԻԳՈՄՍ, Аксигомс, Aksigoms, **Ակսիգոմք, Ս Հոհան, Ս Հովհան, Սուրբահան – Վ ա ն ք Մեծ** Հայքում, Այրարատ աշխ–ի Բասեն գավ–ի Ակսիգոմս գ–ում (հետագայի էրզրումի նահ–ի համանուն գավ–ի Բասենի գվոկ–ում, Ծիրանյաց լ–ների ստորոտում: Հիշատակում է

Ստեփանոս Ասողիկը (10–11-րդ դդ.):
Հաղվազյուտ դեպքում հիշատակ-
ված է նաև Ակրիգոմի վանք աղ-
ճատված տարբերակով:

ԱԿՍԻԳՈՄՔ, Аксигомк*, Aksigomk' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրա-
րատ աշխ-ում, Բասեն գավ-ի Ակսի-
գոմս գ-ում, տ Ակսիգոմս:

ԱԿՐԻԳՈՄԻ ՎԱՆՔ, Акригоми ванк*, Akrigomi vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Բա-
սեն գավ-ի Ակսիգոմս գ-ում, տ Ակսիգոմս:

ԱԿՐԻՎԱՆՔ, Акриванк*, Akri-
vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-
րապետության Գեղարքունիքի մար-
զում, Սեանա լճի ափին: Հայրավանք
անվան Այրիվանք տարբերակի ա-
ղավաղումն է, տ Հայրավանք:

ԱԿՈՒՌ, Акур*, Akur' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Մաս-
յացոտն գավ-ում, տ Ս Հակոբ:

ԱԿՈՒՌԻ ՎԱՆՔ, Акур'и ванк*, Akur'i vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի
Այրարատ աշխ-ի Մասյացոտն գավ-
ում, տ Ս Հակոբ:

ԱՀԱՎԱՆԻՅ Ս ԶՈՐԱՎՈՐ, Аха-
ваниц Св Зоравор, Ahavanic' St Zoravor, Ախավանք, Ախավանց – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի
նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչ
գվղ-ի Ահավանք գ-ում, Աղթամար
կղզու դիմաց:

Ս ԱՀԱՐՈՆ, Св Ахарон, St Aha-
ron – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում,
Նարբերդի նահ-ի Մալաթիայի գավ-
ում, տ Ս Ահարոնք:

Ս ԱՀԱՐՈՆՔ, Св Ахаронк*, St Aharonk', Ս Ահարոն – Վ ա ն ք Արմ
Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի
Մալաթիայի գավ-ում, Մալաթիա
ք-ից 35–40 կմ վրա, բարձրադիր,
գեղատեսիլ վայրում: 19-րդ դ վեր-
ջերից ավերված ու լքված էր:

ԱՀԵՐՄՈՆ, Аермон, Ahermon – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Վայոց Ձորի մարզում,
Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Հերմոնի վանք:

ԱՀԵՐՄՈՆԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Аермо-
ни Св Григор, Ahermoni St Grigor – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Վայոց Ձորի մարզում,
Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Հերմոնի վանք:

ԱՀԵՐՄՈՆԻ ՎԱՆՔ, Аермони ванк*, Ahermoni vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վա-
յոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ,
տ Հերմոնի վանք:

ԱՀՆԻՐԱԹԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Аһнаба-
т'и екер'еци, Ahnabati ekeyeci' – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրա-
պետության Տավուշի մարզի Դիլի-
ջան ք-ում, պետական արգելոցի
տարածքում:

ԱՀՆԻԶՈՐԱՎԱՐ, Аһнизоравар, Ahnizoravar – Մ ա տ ու ո Հայաս-
տանի Հանրապետության Լոռու
մարզի Ահնիձոր գ-ի տարածքում:

ԱՀՈՒՐԱՄԱԶԴԱՅԻ ՏԱՃԱՐ, А-
һурамздайи таҷ'ар, Ahuramazdayi tač'ar – Տ ա ճ ա Ր Հնագույն Հայաս-
տանում, Ուրարտական թագավորու-
թյան Էրբրունի ք-ամրոցում: 6–4-րդ
դդ Արեմենյանների նվաճումների
ժամանակ նախկին Սուսի տաճարը
վերակառուցվում է, վերափոխվում
և նվիրվում է պարսկական Ահուրա-
մազդա աստծուն: Նորակառուցյ շի-
նությունը ավելանում են օժանդակ
այլ կառույցներ և ստեղծում մի մեծ
պաշտամունքային համալիր:

ԱՂԱԴԱԴԱ, Ar'adada, Aγadada – Ս Ր ր ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հան-
րապետության Լոռու մարզի Սարա-
հարթ գ-ի տարածքում:

ԱՂԱՊԱՏՐՈՇ, Ar'apatros, Аγa-
patros' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-
րապետության Արագածոտնի մար-
զի Եղիպատրոշ գ-ի մոտ, տ Եղի-
պատրոշ:

ԱՂԱՊԱՏՐՈՇԻ, Ar'apatrus, Аγa-
patrus' – Վ ա ն ք Հայաստանի
Հանրապետության Արագածոտնի
մարզի Եղիպատրոշ գ-ի մոտ, տ
Եղիպատրոշ:

ԱՂԱՋԲԻԼԻՍԱ, Ar'adjk'ilyisa, Аγajkilisa – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-
տանում, Էրզրումի նահ-ի Սպերի
գվղ-ում, Սպեր ք-ից հր-արը, Ա-
ղաջբիլիսա լք-ի արմ լանջին:

ԱՂԱՎ, Ar'av, Аγав – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց
Ձոր գավ-ում: Եղել է գրչության
կենտրոն: Այստեղ ընդօրինակված
ձեռագրերից պահպանվել է 1292 թ
գրված Ավետարանը:

ԱՂԱՐԾՆՈՒ ՎԱՆՔ, Ar'ard'nyu
ванк*, Аγarcnu vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության
Տավուշի մարզում, տ Հաղարծին:

ԱՂԲԱԼԽԱՅ, Ar'balaxac, Аγ-
balaxac' – Ե կ ե ղ ե ց ի - ու խ -
տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրա-
պետության Տավուշի մարզի Այգե-
հովիտ և Վաղաչեն գ-երի միջև, տ
Աղբալխաչ:

ԱՂԲԱԼԻՆԱՉ, Ar'balixac, Аγba-
lixac', Աղբալխաչ, Աղբալի Ոսչ – Ե կ ե ղ ե ց ի - ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի
Հանրապետության Տավուշի մարզի Այգեհովիտ և Վա-
ղաչեն գ-երի միջև, մի հին գ-ատե-
ղիի տարածքում: Եկեղեցին ավեր-
ված է: Տարածքում կա գերեզմանոց:

ԱՂԲԱԼԻ ՆԱՉ, Ar'balix Xac, Аγbali Xac' – Ե կ ե ղ ե ց ի - ու խ -
տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրա-
պետության Տավուշի մարզի Այգե-
հովիտ և Վաղաչեն գ-երի միջև, տ
Աղբալխաչ:

Ս ԱՂԲԵՐԱԿԱՅ, Св Ar'berakac, St Аγberakac' – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Սասունի Նույթ-
Բոնաչեն գվղ-ում: Ըստ ավանդու-
թյան՝ հիմնադրել է Թադևոս Առաք-
յալը:

Ս ԱՂԲԵՐԻԿ, Св Ar'berik, St Аγberik – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տու-
րուբերան աշխ-ի Նույթ-Բոնաչեն
գավ-ում, տ Աղբերկավանք:

ԱՂԲԵՐԻԿԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Ar'berik-
ki eker'eci, Аγberiki ekeyeci', Ս Աստվածածնի վանք – Ե կ ե ղ ե -
ց ի (վանք) Մեծ Հայքի Այրարատ
աշխ-ի Շիրակ գավ-ի Անի մայրա-
քաղաքում: Կառուցել է Ջաքարե
Ամիրսպասալար Ջաքարյանը 13-րդ
դ սկզբներին, որի մասին հիշատակ-
ված է 1922 թ տեղում Հայտնաբեր-
ված խաչքարի արձանագրությու-
նում: Չլիթթել մյուս Ս Աստվա-
ծածնի հետ, որը կոչվում էր նաև
Ջաքարեի եկեղեցի:

ԱՂԲԵՐԿԱՎԱՆՔ, Ar'berkav-
vanк*, Аγberkavank', Ալբերկ, Ս Ախպերիկ, Ս Աղբերիկ, Աղբյուրիկ, Աղբրիկ, Ս Հակոբ, Վանդիր – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան
աշխ-ի Նույթ գավ-ում, Բոնաչեն
ավանի մոտ, Բեռզու գք-ում: Ըստ
ավանդության՝ կառուցվել է 4-րդ դ
սկզբներին, Հայաստանում քրիստո-
նեության ընդունման ժամանակ:
Տեղադրված է երեք կողմից լ-ներով
չըջապատված ձորում: 5–6-րդ դդ
եպիսկոպոսանիստ էր: Կյանքի վեր-
ջին տարիներին այստեղ է ապրել
Գրիգոր Մազիստրոսը (11-րդ դ):
Հին, աններդաչնակ կառույց էր:
Համալիրում կային մի քանի տասն-
յակ սենյակներ, որոնք 20-րդ դ սկզբ-
բին ավերված էին: Վանքի համա-
լիրում հիշատակված են Ս Աստվա-
ծածին, Ս Կարապետ, Ս Փրկիչ գմբե-

թավոր եկեղեցիները: Դիրքը ամուր էր, ուներ պաշտպանական կառույցներ, որտեղ երբեմն ապաստանում էին Սասունի աղատատենչ ֆիդայիները: 1741 թ Մուշի Այադին բեյը հարձակվել է Ա-ի վրա, այրել ձեռագրերը և կողոպտել թանկարժեք իրերը: Վանքը միջին դդ ուներ վարժարան: Մոտակայքում գտնվում էին Սասունի իշխանների գերեզմանները: Անունն իբր առաջացել է համալիրի տարածքում բխող աղբյուրից, որին վերագրում էին բուժիչ հատկություն: Գործում էր մինչև 1915 թ: Այժմ լքված ու ավերված է:

ԱՂԲԵՐՑ, Ar*берц, Aγberc' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, **տ Աղբերց վանք:**

ԱՂԲԵՐՑ, Ar*берц, Aγberc' – Վ ա ն ք և դ պ ռ ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Գլաձոր:**

ԱՂԲԵՐՑ ՎԱՆՔ, Ar*берц ванк*, Aγberc' vanк' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, 13-րդ դ ուներ վարժարան, որտեղ ուսուցիչ է եղել Բարսեղ վարդապետը:

ԱՂԲԵՐՑ ՎԱՆՔ, Ar*берц ванк*, Aγberc' vanк' – Վ ա ն ք և դ ռ պ Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Գլաձոր:**

ԱՂԲԵՐՔ, Ar*берк*, Aγberк' – Վ ա ն ք և դ պ ռ ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Գլաձոր:**

ԱՂԲԻԿ, Ar*бик, Aγbik – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունում, Բոնաչեն գ-ի մոտակայքում:

ԱՂԲՅՈՒՐ ԴԱՍԱՌԱԿԻ, Ar*бюр дастар*акн, Aγbyur дастar'aki – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հյուսիսային Միջագետքում, Եղեսիա (Ուռհա) ք-ի մոտ, **տ Դաստառակ:**

ԱՂԲՅՈՒՐԻԿ, Ar*бюрк, Aγbyurik – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Ուոթ-Բոնաչեն գավ-ում, **տ Աղբերկավանք:**

ԱՂԲՐԻԿ, Ar*брук, Aγbrik – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Ուոթ-Բոնաչեն գավ-ում, **տ Աղբերկավանք:**

ԱՂԲՈՒՆԱՐ, Ar*бунар, Aγbunar, Ագրունար – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Սարիղամիշի շրջ-ում, Աղբունար գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

ԱՂԳՅՈՂ, Ar*гез, Aγgyoz – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Ախկոս գ-ում: Այլազգիները այսպես են տառադարձել **Ախկոս վանքը (տ):**

ԱՂԵԹՈՒ ՎԱՆՔ, Ar*er'y ванк*, Aγetu vanк', Աղիտ, Առեթու վանք – Վ ա ն ք և գ յ ու ղ Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք գավ-ում, Վանա լճի արմ ափին: 14–15-րդ դդ եղել է գրչություն կենտրոն: Այստեղ ընդօրինակված ձեռագրերից պահպանվել են Ավետարաններ, ճառոցներ և այլն: Գրիչներից հայտնի էր Մուշի Առաքելոց վանքի միաբան ձովհանեսը:

ԱՂԵԿ, Ar*ек, Aγek – Ե կ ե – **ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Կարմիր Աղեկ գ-ում:

ԱՂԵՆ ՆԱՀԱՍԱԿ, Ar*ен Haha-tak, Aγen Nahatak – Ու խ տ ա – **տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Կարմիր գյուղ (Դոնավաղ) գ-ում, **տ Աղին Նահատակ:**

ԱՂԶԻԲԻՐ, Ar*зибир, Aγzibir – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Քարաշամր գ-ի մոտ, ձորայանջին: Կառուցվել է 6-րդ դ: Կիսավեր է:

ԱՂԹԱՄԱՐ, Ar*т*амар, Aγt'amar, Ախթամար, Աղթամարի Ս ՈՍԱՅ, Ս ՈՍԱՅ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Վանա լճի հր-արլ ափամերձ շրջ-ում գտնվող Աղթամար կղզում: Համալիրի մեջ մտնում էին Ս ՈՍԱՅ Մայր տաճարը, մի քանի մատուռներ, ավանդատներ, զանգակատունը, ժամատունը, վարժարանը, կաթողիկոսարանը և օժանդակ այլ շենքեր, որոնցից պահպանվել է միայն եկեղեցին: Ս ՈՍԱՅ տաճարը միջնադարյան հայ ճարտարապետության գլուխգործոցներից է: Ճարտարապետը Մանվելն է: Կառուցվել է Վասպուրականի թագավոր Գագիկ Արծրունու հանձնարարությամբ՝ 915–921 թթ: Թովմա Արծրունու (9–10-րդ դդ) հաղորդամբ՝ Գագիկ Արծրունին, գրավելով Աղձնիքի Կոտոմ գ-ի ամրոցը, քանդել է այն, քարերը տեղափոխել Աղթամար կղզի ու կառուցել վանքը: Ա խաչաձև հատակագծով, քառաբսիղ շինություն է՝ 17 մ երկարությամբ և 14 մ լայնությամբ: Արլ կողմում ու-

նեցել է երկու ավանդատուն: Կառուցված է սրբատաշ քարերով: Հատակագծով նման է Ավանի և Հոփիսի տաճարներին: Պատերը դրսից զարդարված են մարդկային, կենդանական և բուսական զարդաքանդակներով: Ա իր ազդեցությունն է թողել Սյունիքի Բղենո Նորավանքի, Սանահնի վանքի և Վասպուրականի մանրանկարչության վրա: Մշակույթի նշանավոր կենտրոններից էր, որտեղ ապրել ու ստեղծագործել են Թովմա Արծրունին, Թովմա Մինասենցը, Գրիգոր Աղթամարցին և ուրիշներ: Ա-ի գրչության դպրոցը ձևավորվել է 10-րդ դ և հարատևել մինչև նոր ժամանակները: Գրիչներից հայտնի են Սիմեոնը (13-րդ դ), Դանիելը (13–14-րդ դդ): Ա-ից պահպանվել են պատմագիտական և զեղարվեստական բնույթի երկեր, Ավետարաններ, Հայսմավուրքներ, ճառոցներ, Մաշտոցներ, ժամագրքեր և այլն, որոնց թիվը չուրջ 100-ի է հասնում: 928–948 թթ Ա-ը Հայոց կաթողիկոսների աթոռանիստն էր, իսկ 1113–1895 թ այստեղ հաստատված էր Աղթամարի կաթողիկոսությունը: 20-րդ դ սկզբներին Ա լքվել ու ամայացել է: Տաճարը ներկայումս գտնվում է խարխլված վիճակում: Վերջին տասնամյակներում Ա-ի մասին հայոց և օտար լեզուներով գրվել են ուշագրավ աշխատություններ:

ԱՂԹԱՄԱՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ar*т*амар Аствац'ад'иен, Aγt'amar Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Ատրպատականում, Ուրմիա լճի մոտակայքում գտնվող Հավդուն գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Գևորգ, Ս Հովհանես, Ս Սարգիս:

ԱՂԹԱՄԱՐԻ Ս ՈՍԱՅ, Ar*т*амарн Св Хаг, Aγt'amarі St Xac' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Աղթամար կղզում, **տ Աղթամար:**

ԱՂԻՆ ՆԱՀԱՍԱԿ, Ar*иен Haha-tak, Aγin Nahatak – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Կարմիր գյուղ (Դոնավաղ) գ-ում, բլրի գագաթին: Կառուցված է աննշակ քարերով: Պատերի մեջ տեղադրված են խաչքարեր, ունի արձանագրություններ, որոնցից մեկը՝ 1071 թ: Տարածքում կան հայկական գերեզմանոց և մեկ այլ եկեղեցու ավերված բն: Եկեղեցու մոտ՝ Նաչիստակ

վայրում, գտնվում է գ-ատեղի:

ԱՂԻՏ, Ar'xit, Axit - վ ա ն ք և գ յ ու ղ Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բղնունիք գավ-ում, տ Աղեթու վանք:

ԱՂԼԻ, Ar'li, Aylı - Ե կ ե - ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գետափ գ-ի մոտ, տ Աղլի վանք:

ԱՂԼԻ ՎԱՆՔ, Ar'li vank', Aylı vank', Աղլի - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գետափ գ-ի մոտ, նրանից 2 կմ հս-արլ, ձորալանջի վրա: Երկու ավերակ եկեղեցիներ են, որոնց քարաբեկորների վրա կան հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Ա վ անունը տրված է նոր ժամանակներում:

ԱՂՄԱՂԱՐԱ, Ar'mag'ara, Aymag'ara - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Կաղզվանի օկրուգի Ջանգլի գ-ում, նրանից 5-6 կմ արլ: Ժայռափոր է: Բնմի մի մասը կանգուն էր: Ծորը կային բնակավայրի ավերակներ:

ԱՂՆԱԲԱԹ, Ar'nabat', Aynabat' - վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Սալահ գ-ի մոտ: Բնակիչները նաև այսպես են անվանում Անապատ Աստվածածին վանքը (տ):

Ս ԱՂՈԹԻԿԻ ՎԱՆՔ, Sv Ar'ot'iki vank', St Arot'iki vank' - վ ա ն ք պատմական Գամիրում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ից 15-17 կմ հս-արլ, Ավետիք կամ Աղոթիկ գեղաղիր ձորի հս լանջին: Մինչև 20-րդ դ սկզբները պահպանվում էին վանքի խոշոր քարաբեկորներով շարված շրջապարսպի, եկեղեցու և օժանդակ շենքերի հիմնապատերը: Մոտակայքում կան վիմափոր այրեր, մի քանի եկեղեցիների ավերակներ, որոնցից մեկը բնակիչները անվանում էին «ճգնարան», որի մոտ հայտնաբերվել էին այրված աճյունների մնացորդներ, որոնք ենթադրաբար վերագրում էին նախաքրիստոնեական ժամանակներին: Վանքից ներքև, Աղոթիկ ձորում կար մի հորդաբուխ աղբյուր, որին այլազգիները կոչում էին Հայաթ կամ Էոմուր:

ԱՂՁՈՅ ՎԱՆՔ, Ar'zoy vank', Ayc'oc' vank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, տ Աղջուց վանք:

ԱՂՁՈՒՅ ՎԱՆՔ, Ar'zuy vank', Ayc'oc' vank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, տ Աղջուց վանք:

ԱՂՋԱԿԱԼԱ, Ar'dzakaala, Ayljakaala - վ ա ն ք Կարսի մարզում, Կարս-Օլթի ճանապարհին: Ավերակները պահպանվում էին մինչև 20-րդ դ սկզբները:

ԱՂՋԱՂԱԼԱ, Ar'dzag'ala, Ayljag'ala - վ ա ն ք այժմյան Աղբերջանի Հանրապետության Ղաղախ շրջ-ի Աղջաղկալա գ-ի մոտ: Հրկողմում կար մի փոքրիկ եկեղեցի և հայկական գերեզմանոց: Ավերակ է:

ԱՂՋԿՈՒՅ ՎԱՆՔ, Ar'dzkyuy vank', Ayljkuc' vank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, տ Աղջուց վանք:

ԱՂՋՈՎԱՆՔ, Ar'dzovank', Ayljovank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, տ Աղջուց վանք:

ԱՂՋՈՏ ՎԱՆՔ, Ar'dzot vank', Ayljot vank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, տ Աղջուց վանք:

ԱՂՋՈՅ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Ar'dzoy Sv Step'anos, Ayljoc' St Step'anos - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում: Եկեղեցու անունով այդպես է կոչվել Աղջուց վանքը (տ):

ԱՂՋՈՅ ՎԱՆՔ, Ar'dzoy vank', Ayljoc' vank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, տ Աղջուց վանք:

ԱՂՋՈՒՅ, Ar'dzuy, Ayljuc' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, տ Աղջուց վանք:

ԱՂՋՈՒՅ ՎԱՆՔ, Ar'dzuy vank', Ayljuc' vank', Աղչոց վանք, Աղչուց վանք, Աղջկուց վանք, Աղջոտ վանք, Աղջո Ս Ստեփանոս, Աղջոց վանք, Աղջուց, Արջոց վանք, Ս Ստեփանոս - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում: Գտնվում է Գեղարզավանքից հր, Հայաստանի Հանրապետության Գառնի գ-ից մոտ 6 կմ հր-արլ, այժմ անբնակ Գիլանյար (Գլան) գ-ի մոտ, լ-նալանջի վրա: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը (4-րդ դ): Մեկ հասած կառույցը վերաբերում է 13-րդ դ առաջին քառորդին: Համալիրի մեջ մտնում են Ս Ստեփանոս գրվ-

խավոր տաճարը, Պողոս-Պետրոս եկեղեցին, գավիթը, ավանդատունը, օժանդակ կառույցներ: Վանքն ունեցել է պաշտպանական պարիսպներ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Մեկ են հասել 14-15-րդ դդ այստեղ ընդօրինակված մի քանի ձեռագրեր: Վանքն ունեցել է ջրմուղ: Անունը ստուգաբանվում է՝ «աղջիկների վանք» (նկատի ունեն Հոփսիսյանց կույսերին) կամ «արջերի վանք»:

ԱՂՎԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ, Ar'van ekeget'ey, Aylvan ekeget'ey - Ե կ ե - ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Շատին գ-ում: Կառուցվել է 11-13-րդ դդ:

ԱՂՎԱՆՔ, Ar'vank', Aylvank' - Ե կ ե ղ ե ց ի Երևանի նահ-ի Շարուր-Գարալազյաղի գավ-ում, Ալիխանիայաի գ-ի մոտ, Արփա (այժմ՝ Արենի) գ-ից մոտ 14 կմ հս-արլ:

ԱՂՎԱՆՔ, Ar'vank', Aylvank' - վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ում, Վանք գ-ի մոտ, տ Գանձասար:

ԱՂՎԱՆՔ, Ar'vank', Aylvank' - Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Խաչեն գավ-ում, տ Գանձասար:

ԱՂՐԾՆՈՒ ՎԱՆՔ, Ar'pdc'ny vank', Aylrc'nu vank' - վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, տ Հաղարծին:

ԱՂՑԻՅ ՎԱՆՔ, Ar'zuy vank', Ayc'ic' vank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում, Աղց գ-ից արլ: Հիշատակված է 606 թ: Ավերակները գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության Աշտարակի շրջ-ի Աղձք գ-ի մոտ:

ԱՂՑՈՅ ՎԱՆՔ, Ar'zoy vank', Ayc'oc' vank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարբունիք գավ-ում:

ԱՂՔԻԼԻՍԱ, Ar'k'ilyisa, Aylk'ilyisa - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Գավաշի գվոկ-ում, տ Սպիտակ վանք:

ԱՂՔԻԼԻՍԱ, Ar'k'ilyisa, Aylk'ilyisa - վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարբունիքի մարզի Ազատ գ-ի մոտ:

ԱՂՕՂԱՆ, Ar'og'lan, Ayoγlan - վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, տ Ամարաս:

ԱՂՕՂԱՆ, Ar*or*ան, Aγoγλαν – Մ ա տ ու ու , ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Բանագուր գ-ի տարածքում: Այլազգիները թարգմանաբար այսպես են անվանում Սպիտակ Տղա մատուռը (տ):

ԱՂՕՂԱՆ, Ar*or*ան, Aγoγλαν – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Քաշաթաղի շրջ-ի Հոչանց գ-ի մոտ, տ Միծեռնավանք:

ԱՄԱՂՎԱ ՆՈՐԱՎԱՆՔ, Amar*ba Horavanx*, Amayva Noravanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Նորավանք:

ԱՄԱՂՎԱ ՎԱՆՔ, Amar*ba vanx*, Amayva vanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Նորավանք:

ԱՄԱՂՈՒ, Amar*γ, Amayv – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Նորավանք:

ԱՄԱՂՈՒԻ ՆՈՐԱՎԱՆՔ, Amar*γի Horavanx*, Amayvi Noravanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Նորավանք:

ԱՄԱՂՈՒԻ ՎԱՆՔ, Amar*γի vanx*, Amayvi vanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Նորավանք:

ԱՄԱՆԵ, Амане, Amane – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ:

ԱՄԱՍՐՈ ՎԱՆՔ, Амасро ванк*, Amasro vanx* – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Մարվանիս գ-ում, տ Մեսրոպավանք:

ԱՄԱՏՈՒՆՅԱՅ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Amatunyac Sv Karapet, Amatunyac* St Karapet – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օճանավան գ-ում, տ Հովհաննավանք:

ԱՄԱՐԱԶ, Амараз, Amaraz – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջում, տ Ամարաս:

ԱՄԱՐԱՍ, Амарас, Amaras, Աղողան, Ամարագ, Ամարեն, Արմարաս, Մարաս – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հարանդ գավ-ում, այժմ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջում:

նու շրջ-ում: Հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը 4-րդ դ սկզբներին: Երկար ժամանակ հանդիսացել է Հայոց Արևելից Կողմանց Հոգևոր կենտրոնը: Համալիրը շրջապատված է պարիսպներով, որոնք վանքի շուրջը գոյացնում են մի ընդարձակ ուղղանկյուն (երկարությունը՝ 94 մ, լայնությունը՝ 56,5 մ, բարձրությունը՝ 5 մ): Պարսպաշարի չորս կողմերում կան մեկական բուրգեր: Եկեղեցին ունի 21 մ երկարություն, 12,5 մ լայնություն, 6 մ բարձրություն: Կամարները բոլորվում են չորս քառակող պատվանդան սյուների վրա: Ներսում՝ Ավագ խորանի մոտ, ըստ ավանդության, ամփոփված է Գրիգոր Լուսավորչի մասունքը: Վանքը վերջին անգամ վերանորոգվել է 1858 թ: Պարիսպների մեջ տեղավորված են սենյակներն ու խուցերը: Ա անցյալում ունեցել է վարելահողեր, ջրաղացներ, ամառանոցներ և բազմաթիվ գ-եր: Ըստ ավանդության՝ 1387 թ Լենկթեմուրը քանդել է տվել վանքը և նրա քարերը, տողան կազմած զինվորների ձեռքերով փոխանցելով, թափել է տվել Արաքս գետը: 1847 թ ռուսական իշխանությունները Ա դարձրել էին մաքսատուն, իսկ 1858-ին այն կրկին տրվեց Հայերին և դարձավ կրոնական հաստատություն: Դարի վերջին, սակայն, Ա վեր էր ածվել լոկ հասարակ ուխտատեղիի: Միջին դդ վանքն ուներ իր դպրոցը, որը հիմնադրել էր Մեսրոպ Մաչատրը: Վանքը այն ժամանակ Հայ գրչության հայտնի կենտրոն էր, պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր: Այստեղ է թաղված Հայոց Արևելից Կողմանց կաթողիկոս, Գրիգոր Լուսավորչի թոռը՝ Գրիգորիսը, որի գերեզմանը պահպանված է: Ա համալիրը բավական լավ է պահպանվել: Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ի ջանքերով 1989 թ կեսերից Ա դարձել է գործող եկեղեցի, որտեղ նախատեսվում է կատարել նաև վերանորոգչական մեծ աշխատանքներ:

ԱՄԱՐԵՆ, Амарен, Amaren – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջում, տ Ամարաս:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՅ, Аменайн Србоц, Amenayn Srboc*, Ամենայն սրբոց վանք – Ե կ ե ղ ե ց ի

(վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Երնջակ գավ-ի Ապարանք (Ապարանք) գ-ում (այժմ՝ Բանանյար, այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ում): Այժմ ավերվել է: Ունեցել է չորսական սյուների վրա բարձրացող երեք գմբեթ: Շրջակայքում կային խաչքարեր՝ Հայերեն արձանագրություններով, որոնցից մեկը՝ 1259 թ: Գերեզմանաքարերից մեկը թվագրված էր 1174 թ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՅ ՎԱՆՔ, Аменайн Србоц ванк*, Amenayn Srboc* vanx* – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Երնջակ գավ-ի Ապարանք (Ապարանք) գ-ում, տ Ամենայն Սրբոց:

ԱՄԵՆԱՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՎՈՒԹՅՈՒՆ, Аменасурб Еррордвут’юн, Amenasurb Errordut’yun – Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Նորս գ-ում: Մուտքի մոտ գտնվում էր 1274 թ մի խաչքար: Գ-ի արլ կողմում է գտնվում Ս Գյուտ Նաչ փոքրիկ վանքը, ապա նաև՝ Ս Նահատակ և Թուխ Մանուկ ուխտատեղիները:

ԱՄԵՆԱՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՎՈՒԹՅՈՒՆ, Аменасурб Еррордвут’юн, Amenasurb Errordut’yun – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սպարկերտ գվդկ-ում, Վանա լճի ճր կողմում, ձաժվան գ-ի մոտ: Եկեղեցին կառուցված է ամրակուռ պատերով, ուներ կամարակապ առաստաղ: Ըստ ավանդության՝ կառուցվել է 18-րդ դ: Մինչև 19-րդ դ կանգուն էր, ուներ մի փոքրիկ միաբանություն: Վանքի շրջակայքում կային հանքային աղբյուրներ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Св Амена-п’ркяц, St Amenap’rkič* – Ա ն ա ս ա տ Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Մայլ գ-ում: Հիշատակվում է իբրև կույսերի հոգևոր հարստություն: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Գևորգ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Св Амена-п’ркяц, St Amenap’rkič* – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նլաթի գվդկ-ի Ձղիրոք (ձիզերոք) գ-ում:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Св Амена-п’ркяц, St Amenap’rkič* – Ե կ ե ղ ե ց ի

ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խլաթի գվոկ-ի Գիրս (Բևոս) գ-ում: Ստորգետնյա ժայռափոր շինվածք էր, որը, ըստ ավանդույթյան, կառուցել է տվել մեծահարուստ Ավետար:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic', Մպատ, Մոգաց Ամենափրկիչ, Մոկաց Ամենափրկիչ, Մոկաց Ս Ամենափրկիչ, Ս Փրկիչ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Մոկս գվոկ-ում, Մոկս գք-ից արլմի ձորակի բարձրադիր լանջին: Համալիրի մեջ մտնում են իրար կից Ս Աստվածածին և Ս Կարապետ եկեղեցիները: Կառույցները սրբատաշ քարերով են, ճաշակավոր: Ներսից աղյուսապատ են: Ս Աստվածածինն ունի առանց սյուների կամարներ, նորոգվել է 1570 թ: Երկրորդը չափերով ավելի փոքր է, կառուցվել է 1704 թ: Ըստ ավանդույթյան՝ վանքը հիմնադրել է «Քրիստոսին տեսած» Գասպար անունով հեթանոս քուրմը, որը թաղված է այստեղ: Մեկ այլ ավանդույթյամբ՝ վանքի միաբանները իրենց լավ վերաբերմունքով Լենկթեմուրի ձեռքից կարողացել են ազատել 70.000 հայ գերյալների, որի համար էլ վանքը կոչվել է Ս Ա: Այստեղից էր Անանիա Ա Մոկացի Հայոց կաթողիկոսը (946-968): Վանքի մոտակայքում կային իշխանական գերեզմաններ: Մինչև 19-րդ դ կեսը վանքն ուներ ջրաղացներ, ձիթհաններ, վարելահողեր: Հետագայում ավերվել ու լքվել է: Միջին դդ եղել է հայ գրչության աչքի ընկնող կենտրոն, որտեղ ընդօրինակված ձեռագրերից ամենահինը 14-րդ դ է:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանգկերտի գվոկ-ի Սուլդուզ գ-ում:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic', Դարունից վանք - Ե կ Ե ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բայազետ գ-ում, հին բերրի մոտ: Կառուցել է տվել Աշոտ Պատրիկը 685-688 թթ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արծկեի գվոկ-ի Նորչենջուզ գ-ում: Գ-ի մոտակայքում գտնվում էր Ս Աստվածածին ուխտատեղին:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Հիրձ գ-ում: Երբեմն այսպես են անվանված գ-ի Ս Ստեփանոս եկեղեցին:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շա-

րումի նահ-ի Համանուն գավ-ում, Էրզրում գ-ի մոտ գտնվող Թվանձ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Համանուն գավ-ում, Էրզրում գ-ի մոտ գտնվող Կան գ-ում: Մինչև 1915 թ գործում էր երկսեռ վարժարան, որտեղ 1872-1873 թթ սովորում էին 150 տղա և 25 աղջիկ աշակերտներ: 13-14-րդ դդ այստեղ ընդօրինակվել ու գրվել են մի շարք հայերեն ձեռագրեր:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Աոինձ (Առուզ) գ-ում: Ավերվել է երկրաշարժից, ապա՝ վերանորոգվել:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Հերթև (Հարտիթ) գ-ում: Կառուցվել է 1276 թ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Սարգիս: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր ազգային վարժարան:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանի Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Ձրմըշկածաղի գվոկ-ի Հազարք գ-ում: 1915 թ ավերված էր, ավերված էր նաև Տիրաչեն եկեղեցին: Կանգուն էր և գործում էր երրորդ եկեղեցին՝ Ս Երրորդություն անունով:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արծկեի գվոկ-ի Նորչենջուզ գ-ում: Գ-ի մոտակայքում գտնվում էր Ս Աստվածածին ուխտատեղին:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շա-

տախի գվոկ-ի Այդի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Շիրան գ-ում:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Սոզվանց գ-ում:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Պտրեցիք (Բաղարա) գ-ում, նրա արմ կողմում: Ծրջակայքում պահպանվել են հայկական գերեզմաններ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Սարուչեն գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ՝ սրբատաշ կաթնագույն քարից, թաղածածկ, միակամար հորինվածքով: Պատերին կան զարդաքանդակներ: Վերանորոգվել է Գր. Այվազյանի միջոցներով 1890-ական թթ: Այստեղ երկար ժամանակ պահվում էր 1182 թ ընդօրինակված մի Ավետարան, որին, որպես սրբություն, այցի էին գալիս հայերից բացի նաև մահմեդականները: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Փրումաչեն:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Թաղասեռ գ-ում: Մինչև 19-րդ դ վերջը այս եկեղեցուն պահվում էր հայերեն մի ձեռագիր Ավետարան:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Մեծ Թաղեր (Թաղյար) գ-ում: Կառուցված է ուշ ժամանակներում: Մինչև 1890-ական թթ այստեղ պահվում էր հայերեն ձեռագիր մի Ավետարան:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՇՎ Ամենա-պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ե կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ում,

Կարմրակոճ (Կերմիրակուճ) գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հան-
րապետության Հաղորոթի չՐՋ-ի Յոր
գ-ում: 4 սյուների վրա Հենված քա-
րաչեն կառույց է: Այստեղ 1040 թ
Մխիթար քահանան ընդօրինակել է
Ավետարան: Գ-ի Հր կողմում գտնը-
վում է Ս Լուսավորիչ եկեղեցին:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հան-
րապետության Մարզակերտի չՐՋ-ի
Պողոսազոմեր գ-ում: Կառուցվել է
13-րդ դ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հան-
րապետությունում, այժմ՝ Ստեփա-
նակերտ ք-ի Կրկնան թաղամասում:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Կարսի մարզի Կարսի օկ-
րուգում, Շորագյալի տեղամասի Բաշ
Շորագյալ (պատմական Շիրակա-
վան) գ-ում: Կառուցվել է Սմբատ Ա
Բագրատունի թագավորի ժամա-
նակ՝ 9-րդ դ: 19-րդ դ վերջերին
գտնվում էր կիսավեր վիճակում:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Կարսի մարզում, Կարսի օկ-
րուգի Մեծ Պարգետ (Փարգետ) գ-
ում: Հոյակապ շինություն էր: 20-րդ
դ սկզբներին ավերված էր:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Շիրակի մարզի Մեծ Սեպասար
գ-ում: Կառուցված է ուշ ժամանակ-
ներում՝ սև սրբատաշ տուֆ քարից:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Արագածոտնի մարզի Արտա-
շավան գ-ում, նրա Հս-արլ կողմում:
Գմբեթավոր շինություն է եղել: Կա-
ռուցվել է 7-րդ դ: Այժմ ավերակ է:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Արարատի մարզում, Հավուց
Թառ վանքի Համալիրում: Կառուց-
վել է 1013 թ Գրիգոր Մազիստրո-
սի նախաձեռնությամբ: Ավերվել է
1679 թ երկրաշարժից:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Արագածոտնի մարզի Շենիկ
գ-ում: Կառուցվել է 5-րդ դ: Թա-
ղածածկ է, տանիքը և Հր պատը
քանդված են: Հր կողմում գերեզ-
մանատունն է, որտեղ պահպանվել
է 7-րդ դ մի մեծ գերեզմանաքար:
Այստեղ կան նաև Հեթանոսական
չՐՋ-ի թաղումներ: Գ-ի արհեստա-
կան ջրամբարի ափին գտնվում է Ս
Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Լոռու մարզում, Սանահնի
վանքի Համալիրում: Ս Ա վանքի
գլխավոր տաճարն է, այն կառուցել
է Աշոտ Գ Ողորմածի կինը՝ Սոսրո-
վանույշ թագուհին: Ուղղանկյուն
շինությունը ներսից խաչաձև տեսք
ունի: Գավիթը կառուցել է ճարտա-
րապետ Ժամհայրը 1181 թ: 11-րդ դ
երկրորդ կեսերին եկեղեցու արլ ճա-
կատային մասն ու նրան կից Հս և
Հր Հատվածները մշակվել են դեկո-
րատիվ կամարաչարով: Այստեղ են
գտնվում Գուրգեն թագավորի և
նրա եղբայր՝ Անիի թագավոր Հով-
հանես Սմբատի Հարթաքանդակ-
ները՝ եկեղեցու մանրակերտ ձեռք-
ներին: Պատերին պահպանվել են
Հայերեն վիմագիր արձանագրու-
թյուններ: 1920-ից Հետո եկեղեցին
վերանորոգվել է և այժմ գտնվում
է բարվոք վիճակում:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic', Ս Փրկիչ -
Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրա-
պետության Գյումրի ք-ում, նրա
կենտրոնում: Կառուցվել է 1858-
1876 թթ, գլխավոր վարպետը Թա-
ղևոս (Թաթոս) Ավետիքի Անտիկ-
յանն է, որը կիրառել է Անիի Կա-
թողիկե տաճարի ոճը, սև ու կարմ-
րավուն սրբատաշ տուֆ քարերով:
Հոյակապ գմբեթով խոշոր շինու-
թյուն է: 1988 ղեկտեմբերի 7-ի ա-
վերիչ երկրաշարժը գրեթե Հիմնա-
հատակ կործանեց Ս Ա: Այժմ մի-
ջոցներ են ձեռնարկվում այն վերա-
կառուցելու համար:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Սյունիքի մարզի Ագարակ գ-
ում (այժմ՝ անբնակ): Կանգուն է:

Կառուցվել է 17-րդ դ:
Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Ե Կ Ե -
Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի
Վայոց Ձոր գավ-ում, Եղեղաձոր
անապատի Համալիրում:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic', Ս Փրկիչ -
Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի, տ ա ճ ա ր Մեծ
Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ
գավ-ում, Շիրակավան (Երազգա-
վորս) ք-ում: Կառուցվել է Հայոց
թագավոր Սմբատ 1-ին Բագրա-
տունու (890-914) նախաձեռնու-
թյամբ՝ 897 թ, որտեղ նույն թ-ին
Գևորգ Բ Գառնեցի կաթողիկոսի
(877-897) ձեռքով Սմբատը օծվել է
թագավոր: Բարձր գմբեթով հոյա-
կապ շինություն էր, կառուցված
սրբատաշ քարից: Մինչև 20-րդ դ
սկզբները գտնվում էր կիսավեր
վիճակում, իսկ այժմ կանգուն է մի-
այն պատի մի հատվածը:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Հ ն ա -
վ ա յ ը (սրբատեղի) Հայաստանի
Հանրապետության Արմավիրի մար-
զի Ծաղկալանջ գ-ից Հս-արլ: Շրր-
ջակայքում պահպանվել են Հին գե-
րեզմաններ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic', Զարկյա
Մարազ - Մ ա տ ու ո Լեոնային
Ղարաբաղի Հանրապետության
Մարտունու չՐՋ-ի Սպիտակչեն գ-ի
մոտ, բարձունքի վրա:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic' - Մ ա -
տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի
նահ-ում, համանուն գավ-ի Լեզք
գ-ում, քարաժայռի վրա: Ըստ ա-
վանդության՝ Հնում եղել է Հեթա-
նոսական մեհյան: Այս քարաժայռի
վրա է իբր Ասորեստանի թագուհի
Շամիրամը դնել տվել կոլում սպան-
ված Հայոց թագավոր Արա Գեղե-
ցիկի դիակը, որպեսզի արայեղները
լիզելով նրա վերքը՝ վերակենդա-
նացնեն, որից էլ առաջացել է գ-ի
Լեզք անունը: Մեհյանը, ըստ ավան-
դության, քանդել է տվել Թաղևոս
Առաքյալը:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, ՏՎ Ամենա-
պ՛րքիչ, St Amenap'rkic', Թուխ Մա-
նուկ - Մ ա տ ու ո Հայաստանի
Հանրապետության Գեղարքունիքի
մարզի Ներքին Գետաչեն գ-ում, նրա
կենտրոնական մասում: Ճակատա-

յին պատին փոխարինում է մի հին դարդաքանդակ խաչքար, իսկ մատուռը համեմատաբար ուշ ժամանակների շինություն է: Այստեղ է թաղված Սյունիքի իշխան Գրիգոր Սուփան Բ (Կոթավանքի հիմնադիրը): Մատուռի շուրջը հին գերեզմանատունն է՝ գեղեցիկ խաչարձաններով:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Մ ա -
տ ու ու , ս ր ք ա վ ա յ ր Հայաս-
տանի Հանրապետության Լոռու
մարզի Գյառգյառ գ-ի մոտ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Մ ա -
տ ու ու - ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ
Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի
Կիլիկիայում, ձորոխի ձախա-
կողմյան փտակ Նոտրջուր գետակի
աջ կողմում, Քակած Ոսչ կոչվող
վայրում: Ավերված էր:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Ս ր ր -
ք ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրա-
պետության Կոտայքի մարզի Լեռ-
նանիստ գ-ից մոտ 3 կմ հս-արլ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի
Մուշի գավ-ում: Ըստ Ն. Ոսկյանի՝
գտնվում է մի սարավանդի վրա:
Տեղադրությունն անորոշ է:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic', Փոքրիկ Ս
Փրկիչ, Ս Փրկիչ - Վ ա ն ք Արմ
Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում,
էրզրումի գավ-ի Քղիի գվոկ-ում,
Քղի գք-ից 15-20 կմ արմ, Նուբս և
Սերկևի գ-երի մոտ, մի բարձր բլրի
վրա: Շրջապատված էր անտառնե-
րով և մրգատու ծառերով, հատկա-
պես՝ սալորենիներով: Հայերից բա-
ցի, այստեղ ուխտի էին գալիս նաև
քրդերը: Լքվել ու ամայացել է 1890-
ական թթ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետ-
պոլի գավ-ում, Շամխոր գետից մի
փոքր հր, Նուզգար գ-ի մոտ, Լ-նա-
լանջի վրա: Կառուցվել է 12-րդ դ:
Այժմ պահպանվել են միայն եկե-
ղեցու խորանի և գավթի փլատակ-
ները: Գավթի վրա կար ՌՃԻԸ
(1679) թ հայագիր արձանագրու-
թյուն, ըստ որի՝ այդ թ վանքը վե-
րանորոգել է տվել Դավիթ եպիս-

կոպոսը: Բեմի խաչքարերից մեկի
վրա հիշատակվում էր 17-րդ դ
սկզբներին Մաղաքիա եպիսկոպոսի
վերանորոգումների մասին: Վանքի
հս կողմում, մի բլրի վրա գերեզմա-
նոցն է, որտեղ նշմարվում են շրջա-
պարսպի և խցերի հետքերը:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Մարդակերտի շրջ-ի Դը-
րմբոն գ-ի մոտ, նրանից հս:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ում,
Ջեյթուն գք-ի մոտ, տ Ս Փրկիչ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic', Ս Փրկիչ -
Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Ադանայի
նահ-ի Ջեյթուն գք-ից ոչ հեռու,
նրանից 8-10 կմ հր-արլ, Սանդուխի
կիրճում, Ավագենք և Գալուստենք
գ-երի մոտ: Դիրքը բարձրադիր է:
Վանքի դիմաց ձգվում է Ջերմուկի
(Իլիջև) դաշտը, որտեղ կան հան-
քային աղբյուրներ: Ունի առողջա-
րար կլիմա: Ենթադրվում է, որ
կառուցվել է 10-11-րդ դդ: Ըստ
ավանդության՝ հիմնադրել է Բար-
դուղիմես Առաքյալը: 1862 թ Ջեյ-
թունի հերոսամարտերի ժամանակ
կողոպտվել ու ավերվել է Աղիզ փա-
չայի հրոսակների կողմից, ոչնչաց-
վել են հայերեն շատ ձեռագրեր:
Վերջնականապես լքվել է 1890 թ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Հայաստանի Հանրապետության Ա-
րարատի մարզում, տ Հավուց Թառ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Շահումյանի շրջ-ում (այ-
ժրմ՝ ռազմակալված աղբրեջանա-
կան բանակի կողմից), պատմական
Գյուլիստանի մելիքությունում, Գյու-
լիստան գ-ից հր-արմ, տ Գյուլիս-
տանի Ս Ամենափրկիչ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Մարդակերտի շրջ-ի Կճո-
ղուտ (Կոճղուտ) գ-ից արլ, Թարթառ
գետի հեղեղատներից մեկի բարձ-
րադիր ավին: Կառուցվել է 13-րդ դ:
Բոլորաձև բարձր շինություն է, ունի
կաթողիկե: Պահպանվել են խցերի
ավերակները, գերեզմանոցը՝ գեղե-

ցիկ ու խոշոր խաչքարերով: Վանքի
մոտ է գտնվում Նորաստան կոչվող
մատուռը: Այժմ ավերակ է:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս
Հարանդ (ուշ միջնադարում՝ Վա-
րանդա) գավ-ում: Գտնվում է Լեռ-
նային Ղարաբաղի Հանրապետու-
թյան Մարտունու շրջ-ի Եմիշյան
գ-ի մոտի Ջարկյա Մարազ ուխտա-
տեղիի տեղում:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դա-
րանաղի գավ-ում, Թորղան գ-ում:
Ազաթանգեղոսի (5-րդ դ) վկայու-
թյամբ՝ այստեղ է թաղված Գրիգոր
Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ):

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք
գավ-ում, Մայև գ-ում (այժմ՝ ան-
բնակ, Հայաստանի Հանրապետու-
թյան՝ Սյունիքի մարզում): Ստեփա-
նոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայու-
թյամբ՝ մտնում էր Նորավանքի ե-
պիսկոպոսական թեմի մեջ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
(Եկեղեցի) ներկայիս Նախիջևանի
Ինքնավար Հանրապետության Ջուլ-
ֆայի շրջ-ի Ղազանչի (Շահկերտ)
գ-ում, տ Ամենափրկիչ վանք:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար
Հանրապետությունում, Սյունիք
աշխ-ի Երնջակ գավ-ի Ջուղա ք-
ում, տ Ջուղայի Ս Փրկիչ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic' - Վ ա ն ք
Տրապիզոնի նահ-ի Գյումուշխանե
ք-ի մոտ, տ Գյումուշխանեի վանք:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, ՏՅ Ամենա-
պրքիչ, St Amenap'rkic', Ս Փրկիչ,
Տրապիզոնի վանք - Վ ա ն ք Տրա-
պիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ից
5-6 կմ հր, մի բարձր բլրի վրա: Ըստ
քարե վանքից մեկի վրա եղած հա-
յերեն արձանագրության՝ կառուցվել
է 873 թ: Այն հիշատակությունները,
որ Ս Ա կառուցել են Պետրոս Գե-
տաղարձ կաթողիկոսը (1019-1058)
կամ՝ Ստեփանոս Հայր 1424 թ, ա-
մենայն հավանականությամբ վերա-
բերում են վանքի վերանորոգու-
մանին: Վանքի համալիրի մեջ մտել

են Ս Աստվածածին, Ս Երրորդու-
թյուն և Ս Հովհաննես եկեղեցիները
(մատուռները): 11-րդ դ դրոջ ժամա-
նակ այստեղ է Հանգրվանի Պետրոս
Գետադարձը: Հետագայում եղել է
արքեպիսկոպոսանիստ: 1342 թ Սսի
եկեղեցական ժողովին այստեղից
մասնակցել է Ստեփանոս եպիսկո-
պոսը: Ս Ա-ում ընդօրինակվել են
Հայերեն ձեռագրեր: Այժմ կիսավեր է:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Св Амена-
п*ркич, St Amenap'rkic' - Ու խ -
տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում,
էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի
Ալաշկերտի գվոկ-ի Սաստուր գ-ի
մոտ, տ Թուխ Մանուկ:

Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Св Амена-
п*ркич, St Amenap'rkic' - Ե կ ե -
ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հան-
րապետության Հաղրութի չրջ-ում,
Կարմրակոճ (Կերմիրակում) գ-ում:
Կառուցվել է 13-րդ դ:

ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Аменап*ркич,
Amenap'rkic' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի ,
մ ա տ ու ու Ելիզավետպոլի նահ-ի
Ղազախի գավ-ի Բարանա (այժմ՝
Նոյեմբերյան ք) գ-ի մոտ, տ Բար-
ձրբյալ:

ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ ՎԱՆՔ, Амена-
п*ркич ванк*, Amenap'rkic' vank',
Ս Ամենափրկիչ - Վ ա ն ք (եկեղե-
ցի) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնա-
վար Հանրապետության Ջուլֆայի
չրջ-ի Ղազանչի (Շահկերտ) գ-ում:
Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյու-
նիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի մեջ: Ժա-
մանակին պարսպապատված է եղել,
ունեցել է գավիթ և օժանդակ շի-
նություններ: Այժմ կանգուն է եկե-
ղեցին, որն ընդարձակ քառամույթ
եռանավ բաղնիկ է, շարված սրբա-
տաշ քարերով: Ունի փոքրիկ գան-
գակատուն: Եկեղեցու պատի վրա
եղած Հայերեն արձանագրության
մեջ ասվում է, որ վանքը վերանո-
րոգվել է 1654 թ: Գ-ի մյուս եկե-
ղեցին կոչվում է Ս Հովհաննես:

ԱՄԻՐԴՈԼ, Амирдол, Amirdol -
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթ-
լիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ում, տ Ամր-
դուլու վանք:

ԱՄԻՐԴՈԼ ՎԱՆՔ, Амирдола
ванк*, Amirdola vank' - Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի
Բիթլիս ք-ում, տ Ամրդուլու վանք:

ԱՄԻՐԴՈԼՈՒ ՎԱՆՔ, Амирдолу
ванк*, Amirdolu vank' - Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի

Բիթլիս ք-ում, տ Ամրդուլու վանք:
ԱՄԻՐՕՂԼՈՒ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ,
Амирот*лу Св hOвhаннес, Amiroγlu
St Hovhannes - Վ ա ն ք Արմ Հա-
յաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիս
ք-ում, տ Ամրդուլու վանք:

ԱՄԼՈՐԴ, Амлорд, Amlord -
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթ-
լիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ում, տ Ամր-
դուլու վանք:

ԱՄԼՈՐԴՈՎԱՆՔ, Амлордованк*,
Amlordovank' - Վ ա ն ք Արմ Հա-
յաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիս
ք-ում, տ Ամրդուլու վանք:

ԱՄԼՈՐԴՎՈՎԱՆՔ, Амлордово-
ванк*, Amlordvovank' - Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի
Բիթլիս ք-ում, տ Ամրդուլու վանք:

ԱՄԼՈՐԴՎՈՅ ՎԱՆՔ, Амлорд-
воц ванк*, Amlordvoc' vank' -
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթ-
լիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ում, տ Ամր-
դուլու վանք:

ԱՄԼՈՐԴՈՒ ՎԱՆՔ, Амлорду
ванк*, Amlordu vank' - Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի
Բիթլիս ք-ում, տ Ամրդուլու վանք:

ԱՄԼՈՐՏՎՈՎԱՆՔ, Амлортво-
ванк*, Amlortvovank' - Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի
Բիթլիս ք-ում, տ Ամրդուլու վանք:

ԱՄԿՈՒ ՎԱՆՔ, Амку ванк*, Am-
ku vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաս-
տանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ի
Թիմար գվոկ-ում:

ԱՄՐԴՈԼ, Амрдол, Amrdol -
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթ-
լիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ում, տ Ամր-
դուլու վանք:

ԱՄՐԴՈԼՎԱՎԱՆՔ, Амрдола-
ванк*, Amrdolavank' - Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի
Բիթլիս ք-ում, տ Ամրդուլու վանք:

ԱՄՐԴՈԼԻ ՎԱՆՔ, Амрдоли
ванк*, Amrdoli vank' - Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի
Բիթլիս ք-ում, տ Ամրդուլու վանք:

ԱՄՐԴՈԼՈՒ ՎԱՆՔ, Амрдолу
ванк*, Amrdolu vank', Ամիրդուլ,
Ամիրդուլա վանք, Ամիրդուլու վանք,
Ամիրդուլ Ս Հովհաննես, Ամրդ,
Ամրդովանք, Ամրդովովանք, Ամ-
լորդովոց վանք, Ամլորդու վանք,
Ամլորտովանք, Ամրդուլ, Ամրդու-
լավանք, Ամրդուլի վանք, Ամրդու-
լիվանք, Ամրտուլուվանք, Արմդուլ,
Արմտուլ, Արմտուլու վանք - Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանի Բիթլիսի նահ-ի

Բիթլիս ք-ում: Հնում մտնում էր Մեծ
Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնու-
նիք գավ-ի մեջ: Գտնվում է Բիթլիս
ք-ի հս կողմում: Համալիրի մեջ մըտ-
նում էին Ս Աստվածածին, Ս Հով-
հաննես, Ս Ստեփանոս եկեղեցիները
և մի քանի օժանդակ շինություններ:
Ըստ ավանդության՝ վանքը իր ա-
նունն ստացել է շենքը նորոգող եր-
կու եղբայրների՝ Ամիրի և Դուլուի
անուններից: Հիմնադրման ժամա-
նակը հայտնի չէ: 15-րդ դ-ից զրջու-
թյան խոշոր կենտրոն էր: Գրիգոր
Տաթևացու (14-15-րդ դդ) աշակերտ
Դանիել վարդապետը Ա-ում հիմնել
է հոգևոր դպրոց, որտեղ դասա-
վանդում էին աստվածաբանություն
և տրամաբանություն: Կրթական
զործը շարունակում են Հովհաննես
Համչեցին, Գրիգոր Արճիչեցին, Ներ-
սես Մատաղը, Ներսես Բաղիչեցին,
Ներսես Ամկեցին, Հովհաննես Տա-
րոնացին և ուրիշներ: Բարսեղ Ադ-
բակեցին, բարեփոխելով ուսումնա-
կան ծրագիրը, դասավանդվող ա-
ռարկաներին ավելացրել է փիլիսո-
փայությունը, ճարտասանությունը,
քերականությունը: Ա-ի դպրոցը մեծ
համբավ ձեռք բերեց Ներսես Մո-
կացու ժամանակ: Այստեղ սովորելու
էին գալիս Հայաստանի տարբեր
մասերից: Վանքը ծաղկում է ապրել
17-րդ դ՝ պատմիչ-գիտնական, վան-
քի առաջնորդ Վարդան Բաղիչեցու
օրոք՝ կոչվելով համալսարան: Նրա
օրոք այստեղ սկսեցին դասավանդել
նաև հայ մատենագրություն, ման-
րանկարչություն, որմնանկարչու-
թյուն: Մեծ ուշադրություն էր դարձ-
վում ձեռագրերի ընդօրինակմանը:
Ուներ Հայերեն ձեռագրերի հարուստ
հավաքածու: Տարբեր ժամանակնե-
րում այստեղ ընդօրինակվել են հայ
պատմիչներ Փավստոս Բուզանդի,
Կորյունի, Ղազար Փարպեցու, Սե-
բեոսի, Ղևոնդի, Ստեփանոս Տարո-
նեցու (Ասողիկ), Արիստակես Լաս-
տիվերտցու, Թովմա Մեծուփեցու և
այլոց երկերը: Պահպանվել է վար-
դան Բաղիչեցու կազմած վանքի
գրացուցակը: Ա վ-ի նշանավոր
սաներից են Հովհաննես Կորյոտը
(Պոսի պատրիարք), Գրիգոր Շրղ-
թայակիրը (Երուսաղեմի պատրի-
արք) և ուրիշներ: Այստեղ են թաղ-
ված Բարսեղ վարդապետը, Վար-
դան Բաղիչեցին: 1915 թ Ա վ ա-
վերվել է, ձեռագրերը և ունեցվածքը

կողոպտվել, ոչնչացվել են թուրքերի կողմից:

ԱՄՐՏՈՒՆՎԱՆՔ, Амртолуванк*, Amrtoluvank* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ում, **տ Ամրդուլու վանք:**

Ս ԱՄՈՒԴՈՒԿ, Св Амудук, St Amuduk – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Ելիզավետպոլի նահ-ում, Զանգեզուրի գավ-ի Բաչարեթ գ-ից հր-արմ:

ԱՅԳԵԱԿ, Айгеак, Aygeak – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Տլուք գավ-ում, **տ Այգեկ:**

ԱՅԳԵԿ, Айгек, Aygek, **Այգեակ**, **Այգեկ** – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Տլուք գավ-ում, Շուգրի վանքից 8–10 կմ հս-արլ, Մարաշ և Սիս ք-ների միջև, Դոսիս կոչվող ձորում: Հիմնադրվել է 1166 թ: 1212 թ Վարդան Մարութացի հաստատվել է այստեղ, որից և ստացել է Այգեկցի անունը: Այստեղ է նա գրել իր 22 քարոզներն ու Հայտնի առակները: Շրջապատված է եղել այգիներով ու պարտեզներով, որի համար էլ անվանվել է **Ա:** Ենթադրվում է, որ **Ա-**ն նոր ժամանակների Ենիճեզազի հայկական գ-ի գտնվող վանքերից մեկը պետք է լինի:

ԱՅԳԻԿ, Айгик, Aygik – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Տլուք գավ-ում, **տ Այգեկ:**

ԱՅՈՒԼ, Айюль, Ayələ – **Ա վ ե** – **ր ա կ մ ե ն ա ս տ ա ն** (°) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, **տ Ասլը:**

ԱՅՈՒՍ ԽՏՐԵԼԵՍԻ, Айнос Хтрелеси, Ayios Xtreləsi – **Վ ա ն ք** (եկեղեցի) պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ից 8–10 կմ հս-արմ, էրբիլեթ գ-ի մոտ, **տ Ս Գրիգոր:**

ԱՅԼԻ, Айли, Ayli, էլի – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Պարսկահայք աշխ-ի Այլի գավ-ում, Ուրմիա լճից արմ, այժմյան Նազլուչայ գետի ափին: Այժմ այստեղ գտնվում է էլի (Այլի) գ-ը:

ԱՅԼՈՑ ՎԱՆՔ, Айлоц ванк*, Ayloc' vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Բարերդ ք-ի մոտակայքում, **տ Անդր վանք:**

ԱՅՄԱՔԱՐ, Айц'ак'ар, Ауск'ар – **Վ ա ն ք** Հայքի (կամ Վայկունիք) Արցախ աշխ-ի Բերձոր գավ-ում, Տրտու (Թարթառ) գետի Դուրթուն

(Թուրթուն) վտակի հովտում, համանուն գ-ում (Թրք՝ Քեչիլիդյա): Այժմ՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառ) շրջ-ում: Հիշատակվում է 10-րդ դ կեսին՝ Սաչենի եկեղեցական ժողովի առնչությամբ:

ԱՅՆԸՐԸՂ, Айныбрь*, Аунд-бгү – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի համանուն գավ-ի Լըջեի գվոկ-ում, Թարջիլ (Թըրջիլ) գ-ի մոտ, **տ Ս Թովմաս:**

ԱՅՆԻԲՐԻԿ, Айнибрияк, Аунд-рик – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, համանուն գավ-ի Լըջեի գվոկ-ում, Թարջիլ (Թըրջիլ) գ-ի մոտ, **տ Ս Թովմաս:**

ԱՅՆԻՊՐԸԳ, Айнипрыг, Аунд-рэг – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, համանուն գավ-ի Լըջեի գվոկ-ում, Թարջիլ (Թըրջիլ) գ-ի մոտ, **տ Ս Թովմաս:**

ԱՅՈՍ-ԽՏՐԵԼԵՍԻ, Айос-Хэтреллеси, Ayos-Xətrellesi – **Վ ա ն ք** (եկեղեցի) պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա), Կեսարիայի նահ-ի էրբիլեթ գ-ում: Այդպես էին անվանում հույները Հայկական Ս Գրիգոր վանքը (տ):

ԱՅՍԱՍԻ, Айсаси, Aysasi – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Արատեսի վանք:**

ԱՅՍԱՍՄԻ, Айсасми, Aysasmi – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Արատեսի վանք:**

ԱՅՎԱՍԻԼԻ Ս ԲԱՐՍԵՂ, Айвасили Св Барсер*, Ayvasili St Barseg – **Վ ա ն ք** պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ից հր, **տ Ս Բարսեղ:**

ԱՅՐԵՎԱՆՔ, Айреванк*, Аутеванк' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Գեղարդ:**

ԱՅՐԻ, Айри, Ауги – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Գեղարդ:**

ԱՅՐԻՁՈՐ, Айридзор, Аугиор – **Վ ա ն ք** (մենաստան) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում: Եղել է գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 11–13-րդ դդ այստեղ գրված Հայերեն մի քանի ձեռագրեր:

ԱՅՐԻՎԱՆՔ, Айриванк*, Аугиванк' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Հայրավանք գ-ի մոտ, **տ Հայրավանք:**

ԱՅՐԻՎԱՆՔ, Айриванк*, Аугиванк' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Գեղարդ:**

ԱՅՐԻՑ ՎԱՆՔ, Айриц ванк*, Аугиц' ванк' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Գեղարդ:**

ԱՅՐԻ ՄԱՆՅԱ, Айри Маня, Аугри Маня – **Ք ա ր ա յ ր** – **ս ր բ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, **տ Մանյա այր:**

ԱՅՐՔՆ ՄԱՆՅԱ, Айрк'н Маня, Аутк'н Маня – **Ք ա ր ա յ ր** – **ս ր բ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, **տ Մանյա այր:**

Ս ԱՅՑԵԼՈՒ, Св Айцелу, St Ayc'elu, **Փիրնազար** – **Ու խ տ ա** – **տ ե ղ ի Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Փառխոս գավ-ում: Հետագայում՝ Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում: Ուներ երկու ավերված մատուռ (եկեղեցի): Ըստ տեղեկությունների՝ Հայերից բացի այստեղ ուխտի էին գալիս նաև մուսուլմանները՝ անվանելով այն Փիրնազար:

ԱՆԱՀԻՏ ԱՍՏՎԱԾՈՒՀՈՒ ՄԵՀ-ՅԱՆ, Анаhit аствац'уhy мехян, Anahit astvacuhu mehyan – **Մ ե հ Հ** – **յ ա ն Մեծ** Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուշ ք-ից հր-արլ, Միրնկատար լ-ան վրա: Ըստ ավանդության՝ այստեղ դրված է եղել նաև աստվածուհու արձանը: Մեհյանը կործանել է տվել Գրիգոր Լուսավորիչը (3–4-րդ դդ) և այդ շրջ-ը նվիրել Ս Առաքելոց վանքին:

ԱՆԱՀԻՏ ԱՍՏՎԱԾՈՒՀՈՒ ՏԱՃԱՐ, Анаhit аствац'уhy тац'ар, Anahit astvacuhu tačar – **Մ ե հ յ ա ն** (տաճար) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Եկեղաց գավ-ի Երիզա (այժմ՝ Երզնկա ք) ավանում: Այդ իսկ պատճառով գավ-ը անվանվում էր նաև Անահտական, **տ Անահտի մեհյան:**

ԱՆԱՀԻՏ-ԱՐՏԵՄԻՍԻ ՏԱՃԱՐ, Анаhit-Артемиси тац'ар, Anahit-Artemisi tačar – **Մ ե հ յ ա ն**, **տ ա ճ ա ր** Հին Հայաստանում, Վա-

դարչապատ ք-ում:

ԱՆԱՀԻՏԻ ՄԵՀՅԱՆ, **Анаһити мейян, Anahiti mehyan, Անահիտ աստվածուհու տաճար** – Մ Ե Հ – յ ա ն (տաճար) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Երիզա (այժմ՝ Երզնկա) ք-ում: Ուներ ընդարձակ կալվածքներ, հսկայական թվով անասուններ, գանձեր և այլ հարստություններ: Այստեղ պահվում էր Անահիտ աստվածուհու ոսկեծույլ արձանը, որը 34 թ (մ թ ա) հափշտակել ու Հոռոմ է տարել հոռոմացի Անտոնիոս զորավարը: Այդ ժամանակ հափշտակվել են նաև տաճարի մյուս հարստությունները: Այստեղ, հեթանոսական շրջանում, մեծ հանդիսավորություն կատարվում էին Նավասարդի (նոր տարվա) տոնական հանդեսները, որին մասնակցում էին հազարավոր ուխտավորներ: Քրիստոնեության ընդունման ժամանակ (301 թ) Ա մ ավերվեց և նրա տեղում կառուցվեց Ս Աստվածամոր քրիստոնեական տաճարը: Ուշ ժամանակներում Երզնկայի հայերը այդ վայրը անվանում էին Քամեզոր:

ԱՆԱՀԻՏԻ ՄԵՀՅԱՆ, **Анаһити мейян, Anahiti mehyan** – Մ Ե Հ – յ ա ն Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում: Ղ. Ալիշանի ենթադրությամբ՝ գրտնրվելիս է եղել այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Արավիս գ-ի մոտ, Թանահատի վանքի տեղում:

ԱՆԱՀԻՏԻ ՄԵՀՅԱՆ, **Анаһити мейян, Anahiti mehyan** – Մ Ե Հ – յ ա ն Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Անձևացիք գավ-ում: Ըստ ավանդության՝ գտնվել է ուշ ժամանակների Սոչարի գավ-ի չոզյաց վանքի Ս Աստվածածին եկեղեցու տեղում, որը կառուցել էր Բարդուղիմեոս Առաքյալը՝ մեհյանը քանդելուց հետո:

ԱՆԱՀԻՏԻ ՄԵՀՅԱՆ, **Анаһити мейян, Anahiti mehyan** – Մ Ե Հ – յ ա ն (տաճար) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ավանում, տ Անահիտի տաճար:

ԱՆԱՀԻՏԻ ՄԵՀՅԱՆ, **Анаһити мейян, Anahiti mehyan** – Մ Ե Հ – յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Քարբե լ-ան վրա:

ԱՆԱՀԻՏԻ ՏԱՃԱՐ, **Анаһити таҷ’ар, Anahiti tačar** – Մ Ե Հ յ ա ն (տաճար) Մեծ Հայքի Այրարատ

աշխ-ում, Արտաշատ մայրաքաղաքում: Այստեղ դրված էր Անահիտ աստվածուհու պղնձաձույլ ոսկեգօծ արձանը: Ազաթանգեղոսի (5-րդ դ) վկայությամբ՝ ավերել է տվել Գրիգոր Լուսավորիչը 4-րդ դ:

ԱՆԱՀԻՏԻ ՏԱՃԱՐ, **Анаһити таҷ’ар, Anahiti tačar** – Մ Ե Հ յ ա ն (տաճար) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ի Թիլ ավանում: Կործանվել է 4-րդ դ, Գրիգոր Լուսավորչի հրամանով, Հայաստանում քրիստոնեության տարածման ժամանակ:

ԱՆԱՀԻՏԻ ՏԱՃԱՐ, **Анаһити таҷ’ар, Anahiti tačar, Անահիտի մեհյան, Ոսկեծին, Ոսկեմայր, Ոսկեծին, Ոսկեհատ, Ոսկեմայր, Ոսկեհայր, Ոսկեհատ** – Հ Ե Թ ա ն ո ս ա կ ա ն մ Ե Հ յ ա ն (տաճար) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ավանում: Այստեղ դրված էր Անահիտ դիցուհու արձանը: Ավերվել և քրիստոնեական եկեղեցու է փոխարկվել 301 թ՝ Հայաստանում քրիստոնեության ընդունման ժամանակ:

ԱՆԱՀԻՏԻ ՏԱՃԱՐ, **Анаһити таҷ’ар, Anahiti tačar** – Մ Ե Հ յ ա ն (տաճար) Փոքր Հայքի Զելա ք-ում:

ԱՆԱՀՏԱ ԱԹՈՒՄ, **Анаһта Ат’ор, Anahta At’or, Նահատա Աթոռ** – Հ Ե Թ ա ն ո ս ա կ ա ն մ Ե Հ յ ա ն (տաճար) Հայաստանում: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Հավանաբար գտնվել է Անահատ Աթոռ լ-ան շրջ-ում՝ Անտիպոնտական լճակ-ի Սկյուդիսես (Սկյութական) լճ-ի գանգավածում:

Ս ԱՆԱՆԻԱ, **Св Анаһиа, St Anania** – Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանման գավ-ի Նիղանի գավ-ի Անդենց գ-ում:

Ս ԱՆԱՆԻԱ, **Св Анаһиа, St Anania** – Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանման գավ-ի Արծկեի գավ-ի Տկես գ-ում գտնվող Տկուց վանքի համալիրում:

Ս ԱՆԱՆԻԱ, **Св Анаһиа, St Anania** – Ե կ ե դ ե ց ի Կարսի մարզում, Անի ք-ի մոտ գտնվող Ալաման գ-ում: Կառուցվել է Գրիգոր իշխանի և նրա կնոջ՝ Մարիամի նախաձեռնությամբ 637 թ: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, ունի խաչաձև հատակագիծ, եռաբսիդ հորինվածք: Ս ԱՆԱՆԻԱ, **Св Анаһиа, St Ana-**

nia – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Երևան մայրաքաղաքում: Գտնվում էր Նորք Թաղամասի արլ կողմում: 17-րդ դ կիսավեր էր: Հենց այդ ժամանակ էլ մատուռը քանդել և նրա տեղում կառուցել են Ս Անանիա անապատ եկեղեցին:

Ս ԱՆԱՆԻԱ, **Св Анаһиа, St Anania, Ս Գևորգ, Զորավար** – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ի մոտակայքում: Պահպանվել են 1418 և 1575 թթ այստեղ ընդօրինակված մեկ Հայսմավուրք և մեկ Ավետարան:

Ս ԱՆԱՆԻԱ, **Св Анаһиа, St Anania, Ս Զորավար, Զորավոր** – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Երևան մայրաքաղաքում: Հավանաբար կառուցվել է 12-13-րդ դդ: 17-րդ դ սկզբներին, Երևանի Ամիրզունա խանի իշխանության ժամանակ կաթողիկոս Մովսես Գ Սյունեցու (Տաթևացու) (1629-1632) ջանքերով վանքը վերանորոգվել է, սկսել է գործել զբոսայգի, որտեղ դասավանդում էին ինքը՝ կաթողիկոսը, փիլիսոփա Մելիքսեթ Վեդանցի (կամ Երևանցի) և ուրիշներ: Այստեղ դասավանդում էին աստվածաբանություն, փիլիսոփայություն, քերականություն և գրչության արվեստ: Գպրոցը բարձր տիպի էր և գործել է չուրջ երկու տասնամյակ: Նշանավոր շրջանավարտներից էին Զաքարիա Վաղարշապատեցին, Եսայի Սյունեցին, Պողոս Տերիկեցին և ուրիշներ: Այժմ գործում է:

Ս ԱՆԱՆԻԱ ԱՆԱՊԱՏ, **Св Анаһиа анапат, St Anania anapat, Զորավար, Զորավոր** – Ե կ ե դ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Երևան մք-ում: Գտնվում էր ք-ի Նոր Թաղում, Նորք Թաղամասի արլ կողմում: Կառուցվել է 17-րդ դ սկզբներին՝ Մովսես Գ Տաթևացի կաթողիկոսի (1629-1632) նախաձեռնությամբ, հնից գոյություն ունեցած Ս Անանիա ավերակ մատուռի տեղում: Եկեղեցին ունեցել է ժամատուն, խցեր և այլ օժանդակ կառույցներ, ընդարձակ բակ և շրջապարիսպ: Շինարարության համար օգտագործվել է կարմրավուն տուֆը: 1636 թ Փիլիպոս Ա Աղբակեցի կաթողիկոսը (1633-1655) այս եկեղեցին վերանորոգել է տվել, որը

Հիմնավորապես կրկին վերակա-
նուցվել է 1679 թ ավերիչ երկրա-
շարժից հետո: 1693 թ ոմն Խոջա
Փանոս եկեղեցին ընդարձակել է,
կառուցել է քարաշեն մի մեծ շինու-
թյուն, որը հանգչում էր 4 սյուների
վրա, ուներ սյունազարդ ժամատուն,
2 ավանդատներ, միջին դռան վրա՝
գեղեցիկ զանգակատուն: Երևանցի
Գարրիել հայրապետը Ս Ա ա վե-
րանորոգել է 1793 թ: Եկեղեցին
ունեցել է մեծ թվով վանականներ,
եղել է կրոնական և գիտական խո-
շոր կենտրոն: Այս եկեղեցու գերեզ-
մանոցում էին թաղված 11-րդ դ
հայտնի գիտնական, պատմագետ
Հովհաննես Կոզեռնը և Մովսես Գ
Տաթևացի կաթողիկոսը (1629-
1632): Ժողովուրդը Ս Ա ա կոչել է
նաև Զորավոր նրանում պահվող
հրաչազործ մի Ավետարանի համար:
Ս Ա ա իր ողջ համայնրով քանդվել
ու վերացել է 1920-1930-ական թթ:
Համտ Ս Անանիա:

ԱՆԱՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, АНАНЯЦ
ВАНК*, Ananyac' vanak' - Վ ա ն ք
Հայաստանում, ճշգրիտ տեղադրու-
թյունը՝ անորոշ: Ըստ գրավոր հիշա-
տակությունների՝ կառուցել է տվել
Անանիա եպիսկոպոսը 753 թ:

ԱՆԱՆՈՒՆ ՎԱՆՔ, АНАНУН
ВАНК*, Ananun vanak' - Վ ա ն ք
պատմական Գամիրքամ (Կապա-
ղովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Թո-
մարգա ք-ի մոտակայքում գտնվող
էրբիլեթ գ-ում: Ենթադրվում է, որ
կառուցվել է 11-րդ դ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Ա ն ա պ ա տ (վանք) Կիլիկիայում,
Լամբրոն ամրոցից արլ, տ Արմեն:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի
Սյունիք աշխ-ի Զորք գավ-ում:

Ս ԱՆԱՊԱՏ, Св Апапат, St Apa-
pat - Ե կ ե ղ ե ց ի Թիֆլիսի նահ-ի
Բորչալուի գավ-ում, Խրամ գետի
հովտում գտնվող անտառ և Սուփ-
լիան ավերակ գ-երի մոտ:

Ս ԱՆԱՊԱՏ, Св Апапат, St Apa-
pat, Հաթվա - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեո-
նային Ղարաբաղի Հանրապետու-
թյան Մարդակերտի շրջ-ում, Առա-
ջածոր գ-ի հը կողմում, ժայռի տակ:
Բաղկացած է իրար կից 2 մատուռ-
ներից, որոնք ներքևից ժայռափոր
սրահներ են հիչեցնում: Այստեղ մի
մեծ ժայռեկորի վրա կա 1249 թ
7-տողանոց հայերեն արձանագրու-

թյուն: Մատուռներից մեկի քարա-
կոփ դռան վրա նշմարվում են որմ-
նանկարների հետքեր:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի
Հանրապետության Մարդակերտի
շրջ-ի Դրմբոն գ-ի մոտ, նրանից հս
գտնվող Մատուռի ձոր հնավայրում:
Շուրջը կան խաչքարեր, տների
փլատակներ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat, Ինն-
մաս - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղա-
րաբաղի Հանրապետության Մար-
դակերտի շրջ-ի Կուսապատ գ-ում:
Կառուցվել է 1269 թ: Գ-ի մյուս
եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածա-
ծին:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat, Խըն-
ձորեսկի անապատ - Ե կ ե ղ ե ց ի
Հայաստանի Հանրապետության
Սյունիքի մարզում, Խնձորեսկ գ-ից
հը-արմ: Այստեղ է թաղված 1730 թ
ղավաղարար սպանված Մխիթար
Սպարապետը: Միջին դը եղել է հայ
գրչության կենտրոն:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրա-
պետության Սյունիքի մարզի Կաղ-
նուտ գ-ի մոտ: Կիսավեր է:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրա-
պետության Տավուշի մարզի Վարա-
գավան գ-ում: Կառուցվել է Դավիթ
Բագրատունու պատվերով՝ 1198 թ,
ճարտարապետներ Գրիգորի և Հով-
հանի նախաձեռնությամբ: Մյուս
եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածա-
ծին:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբա-
ղի Հանրապետության Հաղրութի
շրջ-ում (մելիքությունում), Զրական
(Զարբախ) գ-ի մոտ գտնվող Անա-
պատ գ-ատեղիում:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Մ ա տ ու ո (սըբատեղի) Հայաս-
տանի Հանրապետության Սյունիքի
մարզում, Շիշթափա լ-ան լանջին:
Տարածքում գտնվող մի խաչարձանի
վրա նշված է 1347 թ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat, Ս
Աստվածածին, Կուսանաց անա-
պատ - Մ ե ն ա ս տ ա ն ն ներկայիս
Նախիջևանի Ինքնավար Հանրա-
պետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ
գ-ի մոտ: Միջին մեծության քարե
շինություն է, որին երբեմն նաև
վանք են անվանել: Ըստ ավանդու-

թյան՝ հնում այստեղ ճգնել են 40
կույսեր:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Մ ե ն ա ս տ ա ն ն պատմական Փոքր
Հայքում, Սերաստիայի գավ-ի Դավ-
րա գ-ի մոտ, Ս Նշան վանքից ոչ
հեռու: Եկեղեցին կոչվում է Ս Հա-
կոբ՝ կառուցված 1201 թ: Ունի գե-
ղեցիկ դիրք, առողջարար օդ ու ջուր:
1890-ական թթ եկեղեցին վերանո-
րոգվել է և նվիրվել Զարխափան Ս
Աստվածածին վանքին: Շրջակայ-
քում պահպանվում էին մի քանի
խարխուլ սենյակներ, ճգնավորների
քարայրներ և հին գերեզմանոցը:
1900-ական թթ կարճ ժամանակով
վերածվել էր որբանոցի, որից հետո
1915 թ ավերվել ու լքվել է:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Ս ր ք ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հան-
րապետության Սյունիքի մարզի Շե-
նաթաղ գ-ի մոտ, նրանից 1-2 կմ
հս-արմ: Պահպանվել են մատուռի
(եկեղեցու) ավերակները:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Ս ր ք ա տ ե ղ ի ներկայիս Նախի-
ջևանի Ինքնավար Հանրապետու-
թյան Շահբուզի շրջ-ի Գյոմուր
(Գոմք) գ-ի շրջակայքում:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Ս ր ք ա տ ե ղ ի (մատուռ) Հայաս-
տանի Հանրապետության Տավուշի
մարզում, Ենոքավան գ-ի շրջակայ-
քում: Վիմպիր եռահարկ շինու-
թյուն է, պատերին կան քանդակա-
զարդ խաչքարեր: Դրանից 2 կմ արլ
կա մի հին գ-ատեղի, որտեղ պահ-
պանվել են խաչարձաններ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դի-
արբեքիի նահ-ում, Արղնիի գավ-
ում, Ակլ կամ Ակիլ ավանի մոտ: Ոչ
հեռու գտնվում էր ավերված վանք:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի
նահ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք
գ-ի մոտակայքում, տ Ակնդաշտ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Վ ա ն ք Երևանի նահ-ի Սուրմալուի
գավ-ում, Կարակալա ավերակ բեր-
դի մոտ, տ Հարյուր Քսան Խաչի
անապատ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -
Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի
Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի
Ավետարանոց գ-ում, տ Կուսանաց
անապատ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat -

Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Մաղավուզ գ-ի մոտ: Կառուցվել է 12-րդ դ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ում, Թրդի գետի աջ ափին, Ջրաբերդից 2 կմ հս-արմ: Եկեղեցին գմբեթավոր է:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Կիրիկիայում, Մարաշ ք-ից արմ, տ Շուղր:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Կիրիկիայում, Մոլեոն գավում, տ Ս Պողոսական:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Աղավնավանք (Սալահ) գ-ի մոտ, տ Անապատ Աստվածածին:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բելս գ-ի մոտ, տ Փռավարտա վանք:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ույծ գ-ի տարածքում:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Վարագավան գ-ի մոտ: Սկզբնապես վանքի հին եկեղեցու անունով այսպես է կոչվել Նոր Վարագավանք վանքը (տ):

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat, Նոր Վարագավանք – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Հախում գ-ում: Կառուցվել է 1237 թ Վասակի որդի Դավիթ Բագրատունու նախաձեռնությամբ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում, Հովհաննավանքի և Սաղմոսավանքի մոտակայքում, Քասաղ գետի հովտում գտնվող Սերկերիլի ձորում:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծաղկոտն գավ-ում, Արածանի գետի վերին հոսանքի շրջ-ում, Ծաղկանց լ-ների փեշին, Ոսկիք կոչվող վայրում: Փավստոս Բուզանդի (5-րդ դ) վկայությամբ՝ այստեղ որոշ ժամանակ բնակվել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): 20-րդ դ սկզբներին այստեղ պահպանվում

էին եկեղեցու և այլ շինությունների ավերակներն ու գերեզմանոցը: Մոտակայքում ապառաժի վրա կա վիմափոր մատուռ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Կոտայք գավ-ում: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Վարաժունիք գավ-ում, տ Արտավազդա Ս Աստվածածին:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Արցախ (ըստ այլոց՝ Ուտիք) աշխ-ում, Քավս (ըստ այլոց՝ Գարդմանաձոր) գավ-ում, այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի տարածքում գտնվող Նորաբերդ բերդում:

Վանքի Ս Նշան եկեղեցին կառուցել էին Հայոց Բագրատունի տոհմի ներկայացուցիչները 1231 թ: Բերդի մոտ էր գտնվում Ս Աստվածածին եկեղեցին:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ում, Բոլնիս գ-ի մոտակայքում:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ձորք գավ-ում, Բելս գ-ից հս: Չչրփոթել մոտակայքում նույն վայրում գտնվող նույնանուն վանքի հետ, տ Տանձափարախ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ձորք գավ-ում, Բելս գ-ից հս, տ Փռավարտա վանք:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** (անապատ) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Ավետարանոց գ-ի մոտ, տ Կուսանաց անապատ:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** , ա ն ա պ ա տ Կիրիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, տ Շուղր:

ԱՆԱՊԱՏ, Апапат, Anapat – **Վ ա ն ք** , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի մոտ, տ Հարանց անապատ:

ԱՆԱՊԱՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Апапат Аствац*ад*и, Anapat Astvacacın, Աղնաբաթ, Անապատ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Աղավնավանք (Սալահ) գ-ից մոտ 2 կմ հս-արլ, Մրդուզ լ-ան արմ ստորոտին:

Բարձր գմբեթով շինություն է՝ կառուցված 11-13-րդ դդ: Պահպանվել էր գերեզմանոցը:

ԱՆԱՊԱՏ ԲՈԼՈՐԲԵՐԴՈ, Апапат Болорбердо, Anapat Bolorberdo – **Ա ն ա պ ա տ** (վաճեք, եկեղեցի) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի Բոլորբերդ բերդում, այժմյան Վայոց Ձորի մարզի Վերնաշեն գ-ի մոտակայքում:

ԱՆԱՊԱՏ ԿՈՒՍԱՆԱՅ, Апапат Кусанац, Anapat Kusanac – **Ա ն ա պ ա տ** Լեոնային Ղարաբաղում, Շուշի ք-ում, տ Կուսանաց անապատ:

ԱՆԱՊԱՏ ԿՈՒՍԱՆԱՅ, Апапат Кусанац, Anapat Kusanac – **Վ ա ն ք** Երևանի խանության Գյոզչայի մահալում, Նորատուս գ-ում, տ Կուսանաց Անապատ:

ԱՆԱՊԱՏ ՍՈՒՐԵՆԱ, Апапат Сурена, Anapat Surena – **Վ ա ն ք** Հայաստանում: Մ. Թաղիադյանը նույնացրել է Վաղարշապատ ք-ի մոտակայքում գտնված Առերի ավերակ գ-ում գտնված եկեղեցուն:

ԱՆԱՊԱՏ ՎԱՆՔ, Апапат ванк*, Апапат vank' – Մ ա տ ու ո , ս ը բ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ենքավան գ-ում:

ԱՆԱՊԱՏ ՈՒՐԾԱ, Апапат Урц*а, Anapat Urca – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ուրծ գավ-ում, տ Արջառեղեկ:

ԱՆԱՎԱՆՔ, Апаванк*, Anavank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, տ Հովհաննավանք:

ԱՆԱՐՁԱԲԱՅԻ ՀՂՈՒԹՅՈՒՆ, Апарат һг*уТ*юн, Anarat hyut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Կիսկիմի գվոկ-ի խոտորջրի համայնքի Միջինթաղ գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ: Մինչև 1915 թ սրանց երկուսին կից գործում էին Հայոց 2 վարժարաններ, որոնցից մեկը տեղավորված էր երկհարկանի շենքում: 1880-1890-ական թթ եկեղեցիներից մեկը և վարժարանը թուրքերը վանել ու ավերել էին: Գ-ի մոտ էր գտնվում Պողոս-Պետրոս մատուռը:

ԱՆԱՐՁԱԲԱՅԻ ՎԱՆՔ, Апаззабайи ванк*, Anarزابayi vank' – **Վ ա ն ք** Կիրիկիայում, Անարզաբա ք-ում: Ըստ տեղեկությունների՝ 1915

թ առաջ ունեցել է թանգարանային հարուստ ցուցանմուշներ: Հմնտ Ս Աստվածածին:

ԱՆԱՐԾԱԹ ԲԺՇԿԱՅ ՎԱՆՔ, Анарц'ат* бжшкац ванк*, Anarcat' bjšškak' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզրնկայի գավ-ում, Կամախ ք-ից 5-6 կմ հս, Մարեր գ-ի մոտ: Կառուցված է մի գեղատեսիլ բարձունքի վրա՝ Կողմա և Դամիանոս եղբայրների հիշատակին, որոնք անվճար բուժելիս են եղել այստեղ այցելած հիվանդներին:

ԱՆԱՐԾԱԹ ԲԺՇԿԱՅ ՎԱՆՔ, Анарц'ат* Бжшкац ванк*, Anarcat' Bjšškak' vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Մայաթիա ք-ի շրջակայքում: Կառուցված է մի դարավանդի տակ՝ ի հիշատակ Կողմա և Դամիանոս եղբայրների, որոնք ապրել են Հոռմի Դիոկղետիանոս կայսեր ժամանակ և անվճար բուժել այստեղ այցելած հիվանդներին: Ըստ ավանդության՝ վանքը հիմնադրել են Թադևոս ու Բարդուղիմեոս Առաքյալները 1-ին դ: Վանքի մոտ կար մի հորդաբուխ աղբյուր: Մինչև 1850-ական թթ կանգուն էր և գործում էր: Ունեցել է 40 մատուռ: Ավերվել է 19-րդ դ վերջին: Այժմ մնում են միայն շինության երկու կամարների փլատակները:

ԱՆԱՐԾԱԹ ԲԺՇԿԱՅ ՎԱՆՔ, Анарц'ат* Бжшкац ванк*, Anarcat' Bjšškak' vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Ամասիայի գավ-ում: Հիշատակված է 16-րդ դ-ից: Միմեոն Լեհացու վկայությանը վերանորոգվել է 1613 և 1621 թթ:

ԱՆԳԱՎԱՆՔ, Ангаванк*, Angavanak' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Ձոր գվդկ-ի Անգղ գ-ի մոտ, տ Անգղա Ս Աստվածածին:

ԱՆԳԵՂ, Ангег*, Angeg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Ձոր գվդկ-ի Անգղ գ-ի մոտ, տ Անգղա Ս Աստվածածին:

ԱՆԳԵՂԻ ՄԱՏՈՒՄ, Ангег'и матур, Angegi matur' - Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, տ Նահատակի մատուռ:

ԱՆԳԻՐ ՎԱՆՔ, Ангир ванк*, Angir vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի

մարզի Լճաշեն գ-ի մոտ, տ Գանձավանք:

ԱՆԳՂ, Ангг*, Angg - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծաղկոտն գավ-ում: Հավանաբար գտնվում էր Անգղ ք-ի մոտ:

ԱՆԳՂ, Ангг*, Angg - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ձորրորդ Հայք աշխ-ում, Անգեղտուն գավ-ի Անգղ ք-ում, տ Անգղա Ս Նշան:

ԱՆԳՂԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ангг'а Св Аствац'ад'иш, Angga St Astvacacin, Անգղավանք, Անգեղ, Անգղավանք, Անկղ, Ս Աստվածածին, Գաբենից Ս Գևորգ, Զիթատուր վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվդկ-ում, Արտամետ ք-ից հր-արլ, Անգղ գ-ից 2-3 կմ հեռավորության վրա: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է տվել Թադևոս Առաքյալը. սկզբում վանքի կառուցմանը խանգարել են դեերը, իսկ հետո Ս Աստվածածինը, որին պետք է նվիրվեր վանքը, դրանց դարձրել է անգղեր, իսկ վանքը հաստատուն պահելու համար նրա հիմքում դրել են Ս Աստվածածնից վերցված մի շիշ հրաչափործ յուղ, որի շնորհիվ հետագայում այստեղից ծորացել է սրբազան ձեթ: Այստեղից էլ վանքի Ս Աստվածածին, Զիթատուր վանք անվանումները: Վանքի համալիրը բաղկացած էր մատուռից, տաճարից և մի քանի այլ շինություններից, որոնք չընթացած էին պարսպաներով: Ունեցել է մինչև 150 օրավար հող և մի բավական ընդարձակ այգի: Կողոպտվել, ավերվել ու լքվել է 1895 թ:

ԱՆԳՂԱ Ս ՆՇԱՆ, Ангг'а Св Ншан, Angga St Nšan, Ակլա վանք, Ակնա Ս Նշան, Անգղ, Անգղի Ս Նշան, Անկլա Ս Նշան, Էկիլի Ս Նշան - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ձորրորդ Հայք աշխ-ում, Անգեղտուն գավ-ի Անգղ (նոր ժամանակներում՝ Ակլ, Էգիլ) ք-ում: Եղել է գրչության կենտրոն: Մեղ են հասել այստեղ ընդօրինակված հայերեն մի քանի ձեռագրեր, որոնցից ամենահինը վերաբերում է 17-րդ դ սկզբներին:

ԱՆԳՂԱՎԱՆՔ, Ангг'аванк*, Anggavanak' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվդկ-ի Անգղ գ-ի մոտ, տ Անգղա Ս Աստվածածին:

ԱՆԳՂԻ Ս ՆՇԱՆ, Ангг'и Св

Ншан, Anggi St Nšan - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ձորրորդ Հայք աշխ-ի Անգեղտուն գավ-ի Անգղ ք-ում, տ Անգղա Ս Նշան:

ԱՆԳՈՍՆԵՐԻ ՎԱՆՔ, Ангоснери ванк*, Angosneri vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Տոսպ գավ-ում, տ Հայնկույսների Ս Աստվածածին:

ԱՆԳՈՒՍՆԵՐԻ ՎԱՆՔ, Ангуснери ванк*, Angusneri vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Տոսպ գավ-ում, տ Հայնկույսների Ս Աստվածածին:

Ս ԱՆԴՐԵ, Св АНдре, St Andre, Անդրեսասնց վանք, Անդրեսասնց ուխտ, Անդրեի Պահարանք, Անդրիասանց վանք - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրբերդ գավ-ում: Հիշատակված է 12-րդ դ-ից որպես եպիսկոպոսական թեմի կենտրոն: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Հիշատակում են 13-րդ դ պատմիչներ Սմբատ Սպարապետը և Հեթումը՝ Լևոն Բ-ի թագադրության հանդեսի առթիվ (1197 թ):

Ս ԱՆԴՐԵ, Св АНдре, St Andre - Վ ա ն ք (մենաստան) Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Ձորոփոր գավ-ում, Կայեն բերդի մոտ, Աթոռիկ գ-ից ոչ հեռու: Կառուցված է միջին մեծության որձաքարերով, առաստաղը՝ կոփածո քարերով: Մինչև 1264 թ այստեղ է ապրել նշանավոր պատմիչ, աշխարհագիր Վարդան Արևելցին, որի գերեզմանը խաչարձանով գտնվում է վանքի բակում: Այժմ ավերակ է:

Ս ԱՆԴՐԵ, Св АНдре, St Andre, Անդրեի վանք, Գանձակի վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում, Գանձակ (Գանձա) գ-ում (այժմ՝ Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Գանձա գ): Եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ:

Ս ԱՆԴՐԵԱՍ, Св АНдреас, St Andreas - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիթքում (Կապադոկիա) Կեսարիայի նահ-ի Տարսիս գ-ում: Կառուցված է կարմրավուն քարերով: Գրականության մեջ երբեմն նույնացվում է գ-ի Ս Գրիգոր Նաբեկացի վանքին:

ԱՆԴՐԵԱՍԱՆՑ ՎԱՆՔ, АНдреасанц ванк*, Andreasanc' vank' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրբերդ գավ-ում, տ Ս Անդրե:

ԱՆԴՐԵԱՍԱՆՅ ՌԻԽՏ, Андрей-саянц Ухт, Andreasanc' Uxt – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրաբերդ գավ-ում, տ Ս Անդրե:

Ս ԱՆԴՐԵԱՍ ԵՎ ՄԱՏԹԵՈՍ, Св Андрей ев Матт*еос, St Andreas ev Matt'eos – Ե կ ե դ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Կարենիս գ-ի մոտ գտնվող Կարենիսի վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 7-րդ դ, կանգուն է: Բաղկացած է ուղղանկյուն, թաղածածկ դաշիճից (4,9 մ × 7,7 մ), որը կառուցված է կարմրավուն տուֆով, գավիթը՝ հասարակ քարով: Վերջինիս պատի վրա թողնված է 1567 թ արձանագրություն, իսկ եկեղեցու ներսի գերեզմանը թվագրված է 1677 թ:

ԱՆԴՐԵԻ ՊԱՀԱՐԱՆԿ, Андрей Пахаранк*, Andrei Paharank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրաբերդ գավ-ում, տ Ս Անդրե:

ԱՆԴՐԵԻ ՎԱՆՔ, Андрей ванк*, Andrei vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում, Գանձակ (Գանձա) գ-ում, տ Ս Անդրե:

ԱՆԴՐԻԱՍԱՆՅ ՎԱՆՔ, Андриасанц ванк*, Andriasanc' vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրաբերդ գավ-ում, տ Ս Անդրե:

ԱՆԴՌԻԼ, Андур, Andul – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Միս ք-ի մոտ, Անդուլ բերդում: Ղ. Ալիչանը կասկածանքով նույնացնում է Հետագայի Ադանայի նահ-ի Անդալկալե բերդի Հետ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Կիլիկիայի Հայոց թագավոր Հեթում 1-ինի (1226–1270) սիրած վայրերից էր: Այստեղ նա հանդիպում է ունեցել պատմիչ, գիտնական Վարդան Արևելցու Հետ: Ոմանք ենթադրել են, որ անունն առաջացել է «անդուլ» բայից՝ կրոնավորների անդուլ, անդադրում աղոթելու իմաստով:

ԱՆԵՆ, Анен, Anen – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ի Գավաշի գվոկ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

ԱՆԵՆԿԱ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Аненка Аствац'ад'ян, Anenka Astvacacin – Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մոսկան գվոկ-ի Արփի գ-ում: Գրմբեթավոր, սրբատաշ քարերից կառուցված գեղեցիկ շինություն էր:

ԱՆԵՐԵՎՈՒՅԹ ԲԼՈՒՐ, Анеревуйт* блур, Anerevuyt' blur – Ու խ-տ ա տ ե դ ի պատմական Ատրպատականում, Թավրիզի շրջ-ի Մուշամբար (Մուժումբար) գ-ի մոտ, Թավրիզ ք-ից հս: Շրջակայքում եղած մյուս սրբավայրերից ամենախոշորն է:

ԱՆԹԱՆՈՒ ՎԱՆՔ, Ант*аху ванк*, Ant'axu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, տ Աթխա:

ԱՆԹԱՆՅԱ ՎԱՆՔ, Ант*аня ванк*, Ant'anya vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ի Տառիկ գավ-ում, Մոճկոնք գ-ի մոտ, տ Աթանագին:

ԱՆԻԻ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԵԿԵՂԵՑԻ, Ании Кат'ог*ике екег*еци, Anii Kat'oyike ekeyec'i – Ե կ ե դ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մք-ում, տ Մայր եկեղեցի:

ԱՆԻՊՐԳ, Анипрыг, Aniprag – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Հաղրոյի գավ-ում, Հաղրո գ-ից փոքր-ինչ հս, տ Ս Թովմաս:

ԱՆԼՈՅ ՎԱՆՔ, Анолц ванк*, Anloc' vank', Ալնոցի Ս Հովհաննես, Ալնոցի վանք, Ալնոց վանք, Այլոց վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բաբերդի գվոկ-ի Բաբերդ ք-ի մոտակայքում: Եղել է գրչության կենտրոն:

ԱՆԾՂՆԱՊԱՏ, Анц'т*напат, An-cynapat, Անձղնա անապատ, Անձղատ, Անձղնաբաղ, Անձղնաբաղի անապատ, Անձղն անապատ, Անձղնապատ, Դավաբոյնի Ս Հարություն, Դեկբոյնու վանք, Դիվաբոյնի վանք, Ս Հարություն վանք, Ս Նկար, Նկարեն անապատ, Նկարենա Ս Ստեփանոսի վանք, Նկարինա մենաստան, Տեկպոյնու Ս Հարություն – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, այժմյան Դավաբոյնի հրվանդան վրա, Շատվան գ-ի մոտ, անտառոտ լ-նայանջին: Եկեղեցիները կոչվում էին Ս Հարություն և Ս Ստեփանոս, որոնցից մեկը թաղակապ քարաշեն էր, փայտե դարպասով: 20-րդ դ սկզբներին գտնվում էր անմխիթար փիճակում: Վանքի Տողերն ու փոքրիկ պուրակը կապարով տրված էին Աղթամարի վանքին: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ: Ըստ ավանդության՝ մոտակա քա-

րայրներում դեեր լինելու պատճառով կոչվել է նաև Դիվաբոյնի Ս Հարություն: Պատերին եղած վիճազրերի համաձայն՝ նորոգվել է 1589 թ, Ստեփանոս եպիսկոպոսի կողմից: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

ԱՆԿԱՋԱԼՈՒ ԽԱՉ, Анкачалу Хац, Ankajalu Hac', Անկաճալու խաչ – Ս ր բ ա տ ե դ ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գնիշիկ գ-ի մոտակայքում, բլրի վրա: Մի պարզունակ ծակ քար է, ասում են՝ բուժում է ականջացավր:

ԱՆԿԻՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Анкиняц ванк*, Ankinyac' vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Անկունյաց վանք:

ԱՆԿԼԱ Ս ՆՇԱՆ, Анкла Св Ншан, Ankla St Nshan – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ձորորդ Հայք աշխ-ում, Անգեղտուն գավ-ի Անգղ քք-ում, տ Անգղա Ս Նշան:

ԱՆԿՅՈՒՆ, Анкюн, Ankyun – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Անկունյաց վանք:

ԱՆԿՅՈՒՆԱՅ ՎԱՆՔ, Анкюнац ванк*, Ankyunac' vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Անկունյաց վանք:

ԱՆԿՅՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, Анкюни ванк*, Ankyuni vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Անկունյաց վանք:

ԱՆԿՅՈՒՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Анкюняц ванк*, Ankyunyac' vank', Անկինյաց վանք, Անկուն, Անկունաց վանք, Անկունի վանք, Անկունյաց վանք – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, հավանաբար Աշոտի ավան կոչված բնակավայրում՝ Տարսոն ք-ի մոտակայքում: Եղել է գրչության կենտրոն: Մեզ են հասել 15-րդ դ 50–80-ական թթ այստեղ ընդօրինակված վեց Ավետարաններ:

ԱՆԿՆՈՒՆՔ, Анкнунк*, Anknunk' – Ե կ ե դ ե ց ի Լեոնային Ղաբարաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Ծմակահող գ-ի մոտ:

ԱՆԿՇՏԱՆՅ ՎԱՆՔ, Анкштанц ванк*, Ankstanc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, տ Ակնդաշտ:

ԱՆԿՈՒՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Анкуняц ванк*, Ankunyac' vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Անկունյաց վանք:

ԱՆԿՈՒՍՆԵՐԱՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ

ՄԻՆ, Анкуснерац Аствац’ац’иН, Ankusnerac’ Astvacacin – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի վան ք-ում, **տ Անծղղ-նապատ:**

ԱնՀԱՄԲԵՐ, Анхамбер, Anhamber – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի** Կիլիկիայում, Ադանա ք-ում, **տ Համբերք:**

ԱնՀԱՆԳԻՍՎԱՆՔ, Анхангист ванк’, Anhangist vank’ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Թանահատի վանք:**

ԱնՀԱՆԳՍՏԻՑ ՎԱՆՔ, Анхангстиц ванк’, Anhangstic’ vank’ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Թանահատի վանք:**

ԱնՁԵՎԱՅՅԱՅ ՎԱՆՔ, Андзеваяц ванк’, Anjevacyac’ vank’ – **Վ ա ն ք**, մ Ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հաքարիի գավ-ի Խոչարի գվով-ում, **տ Հոգյաց վանք:**

ԱնՁՂԱՊԱՍ, Андзг’апат, Anjyapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, **տ Անծղղ-նապատ:**

ԱնՁՂՆԱ ԱՆԱՊԱՍ, Андзг’на анапат, Anjyna apapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, **տ Անծղղնապատ:**

ԱնՁՂՆԱՔԱԴ, Андзг’набад, Anjynabad – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, **տ Անծղղնապատ:**

ԱնՁՂՆԱՔԱԴԻ ԱՆԱՊԱՍ, Андзг’набади анапат, Anjynabadi apapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, **տ Անծղղ-նապատ:**

ԱնՁՂՆ ԱՆԱՊԱՍ, Андзг’н анапат, Anjyn apapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, նույն գավ-ի Շատվան գ-ի մոտ, **տ Անծղղնապատ:**

ԱնՁՂՆԱՊԱՍ, Андзг’напат, Anjynapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-

ում, Շատվան գ-ի մոտ, **տ Անծղղ-նապատ:**

ԱնՁՏԻ ՎԱՆՔ, Андзти ванк’, Anjti vank’ – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Չորրորդ Հայք աշխ-ի Անձիտ գավ-ում, **տ Հանձթի վանք:**

ԱնՁՐԵՎԱՐԵՐ, Андзревабер, Anjrevaber – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, Փաղմարա և Ունուս գ-երի մոտ, **տ Ս Խաչ:**

ԱնձԻՑ ԱՆԱՊԱՍ, Анц’иц анапат, Ancic’ apapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ում: Ղ. Ալիշանը նույնացրել է Վարդենիքի անապատի հետ:

ԱնձՂՈՆՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Анц’гонц Св Аствац’ац’иН, Anj’onyonc’ St Astvacacin – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Համանուն գավ-ի Մոկս գվով-ի Մոկս գք-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ, վերակառուցվել՝ 1676 թ: Այստեղ հիշատակվում են նաև Ս Հակոբ և Ս Հովհաննես եկեղեցիները:

ԱՆՄԱՀՈՒԹՅԱՆ ԱՂՔՅՈՒՐ, Анмахутян ар’бюр, Anmahut’yan arbyur – **Ա ղ ք յ ու ը և ու խ տ ա - տ Ե ղ Ի ԱՐՄ** Հայաստանի Կարին (Էրզրում) ք-ում:

ԱՆՄԱՀՈՒԹՅԱՆ ՁՈՒՐ, Анмахут’ян Джур, Anmahut’yan jur – **Ա ղ ք յ ու ը և ն շ ա ն ա վ ո ը ու խ տ ա տ Ե ղ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խարբերդի գավ-ում, Ակն ք-ում:

Ս ԱՆՆԱ, Св Анна, St Anna – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի** Ասորիքում (Սիրիա) Հալեպի նահ-ի Յաղուբին (Յագուպին) գ-ում: Քարաչևն կառույց էր: Գ-ում, մինչև 1915 թ գործում էր Հայոց երկսեռ վարժարան: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Թորոս:

Ս ԱՆՆԱ, Св Анна, St Anna – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի** Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Խոսրովա գ-ում:

Ս ԱՆՆԱ, Св Анна, St Anna – **Մ Ե ն ա ս տ ա ն** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Սեբաստիայի գավ-ում, Թոխաթ (Եվզոկիա) ք-ի մոտ, նրանից մոտ 5 կմ հս, Յալաջրղ ւ-ան ստորոտում:

Ս ԱՆՆԱ, Св Анна, St Anna – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Սիս ք-ում: Կառուցել են տվել Կարապետ և Պողոս եպիսկոպոսները: Ունեցել է

օժանդակ շինություններ և Հյուրատներ:

ԱՆՋՂՈՆՑ ՎԱՆՔ, Анджг’онц ванк’, Anj’onyonc’ vank’, Անջողաց Ս Աստվածածին, Անջողաց վանք – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Համանուն գավ-ի Մոկսի գվով-ում, Մոկս գք-ում:

ԱՆՋՈՂԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Анджог’ац Св Аствацацин, Anj’oyac’ St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Համանուն գավ-ի Մոկսի գվով-ում, Մոկս գք-ում, **տ Անջղոնց վանք:**

ԱՆՋՈՂԱՅ ՎԱՆՔ, Анджог’ац ванк’, Anj’oyac’ vank’ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Համանուն գավ-ի Մոկսի գվով-ում, Մոկս գք-ում, **տ Անջղոնց վանք:**

Ս ԱՆՏՈՆ, Св Антон, St Anton – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվով-ի Բերդակ գ-ում:

Ս ԱՆՏՈՆ, Св Антон, St Anton – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվով-ի Պոռչևնց գ-ում:

Ս ԱՆՏՈՆ, Св Антон, St Anton – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվով-ի Ներքին Հավսիկ գ-ում: Եկեղեցուն կից մինչև 1915 թ գործում էր Հայոց վարժարանը, որը 1872–1873 թթ ուներ 10 աշակերտ:

Ս ԱՆՏՈՆ, Св Антон, St Anton – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվով-ի Խուչին գ-ի մոտ, նրանից արլ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր: Գ-ում կար մեկ այլ կանգուն եկեղեցի՝ Ս Աստվածածին անունով:

Ս ԱՆՏՈՆ, Св Антон, St Anton – **Ե Կ Ե Գ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվով-ի Ստուս (Հստուս) գ-ում: Ավերվել է Թուրքերի ձեռքով 1915 թ:

Ս ԱՆՏՈՆ, Св Антон, St Anton – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Ամասիայի գավ-ում: Հմմտ Ս Անտոն, Թոխաթի գավ-ում:

Ս ԱՆՏՈՆ, Св Антон, St Anton – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Թոխաթի գավ-ում: Հմմտ Ս Անտոն, Ամասիայի գավ-ում:

Ս ԱՆՏՈՆՅԱՆՑ, Св АНТОНЯНЦ, St Antonyanc', Ս Աստովմյանց – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Փարխանդ գ-ում:

Ս ԱՆՈՒՆ, Св АНУН, St Anun – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ի Կամրիկ վանքի Համա-լիրում:

ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՏՈՒՌ, Ашхархаматур*, Аšxarhamatur' – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Հայաստանում: Տեղադրու-թյունը՝ անորոշ:

ԱՇՈՏ, АШОТ, Ašot – Ա ն ա պ ա տ (սրբատեղի) Արմ Հայաստանում: Տեղադրու-թյունը՝ անորոշ: Սրա հետ է կապված Վասպուրականի Հայոց թագավոր Գրիգոր Դերենիկի գրույցը, ըստ որի՝ նրա Հայրն ու մայրը զավակ չունենալու պատ-ճառով գնում են Ա անապատը ուխտի: Դրանից հետո նրանք երևիսա են ունենում և անվանում Դերանիկ (Դերենիկ, Դերեն), որ նշանակում է վանքի որդի:

ԱՇՏԱՐԱԿ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Аштарак Св Аствац'ац'иен, Aštarak St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղրակի գվոկ-ի Առակ գ-ի մոտ: Ենթադրվում է, որ ունի 884 տարվա հնու-թյուն: Ուներ կալվածքներ: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ:

ԱՇՏԱՐԱԿԻ Ս ԿԱՐՄՐԱՎՈՐ, Аштарак Св Кармравор, Aštaraki St Karmravor – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Աշտարակ ք-ում, տ Կարմրավոր:

ԱՇՏԻՇԱՏ, Аштишат, Aštišat, Աշտիշատա Ս Սահակ Պարթև, Աշտից վանք, Հաշտիշատ, Հաշտից վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Աշտիշատ ավանում, Ս Կարապետ վանքի մոտակայքում, ժամանակակից Դերիկ գ-ում: Հնում եղել է հեթանոսական պաշտամունքի գլխավոր կենտրոններից մեկը, որտեղ գտնվում էին Վահագնի, Անահիտի, Աստղիկի մեհյանները: Այն ժամանակ Ա իր շրջակայքով պատկանում էր Վահուների (Վահևուների) քրմապետական տոհմին: Այստեղ մեծ հանդիսավորությամբ տոնում էին Նավասարդի և Վարդավառի տոները, որոնց մասնակցում էին նաև Հայոց թագավորներն ու քրմապետները: 301 թ Հայաստանում քրիստոնեու-

թյունը պաշտոնապես ընդունելուց հետո Ա-ի մեհյանները հիմնահատակ կործանվեցին և տեղում կառուցվեցին եկեղեցիներ, որոնք էլ ներկայացնում էին Ա վանքը: Այս գործում վճռական դեր է կատարել Հայոց եկեղեցու հիմնադիր Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Հետագայում Ա դարձավ Աղբիսոսյանների եպիսկոպոսական տոհմի նստավայրը: Ա-ի Ս Սահակ եկեղեցում էին գրտնրվում Հայոց կաթողիկոս (387- 439) Սահակ Պարթևի և նրա դուստր Շուշանիկի դամբարանները: 7-րդ դ Ա-ն ավերվելուց հետո տեղում կառուցվել է նոր եկեղեցի, որը ավելի շատ անվանվում է Ս Սահակ: Ա-ում հրավիրվել են մի քանի եկեղեցական ժողովներ: 356 թ ժողովը խստիվ արգելեց բազմակնությունը, մերձամուսնությունը:

Ըստ ավանդու-թյան՝ Ա-ի հեթանոսական տաճարը հիմնադրել են Հնդկաստանից Հայաստան գաղթած եղբայրներ Դեմետրե և Գիսանե քրմերը (2-րդ դ): Մ. Չամչյանը Ա անունը բացատրում է որպես «գոհերի տեղ», Ն. Աղոնցը՝ Աշտի + շատ (= sahr «երկիր», «քաղաք» իմաստով):

ԱՇՏԻՇԱՍՏ Ս ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ, Аштишата Св Саhak Партев, Aštišata St Sahak Partev – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աշտիշատ ավանում, տ Աշտիշատ:

ԱՇՏԻՑ ՎԱՆՔ, Аштиц ванк*, Aštic' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աշտիշատ ավանում, տ Աշտիշատ:

ԱՇՈՒՆՔ ՎԱՆՔ, Ашунк* ванк*, Ašunk' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Թորթումի գվոկ-ի Աշունք գ-ում, տ Վանք:

ԱԶԱՂՈՒԻ ՎԱՆՔ, Ацаг'уи ванк*, Ač'agui vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք-Աճանան գավ-ի Աշաղու գ-ում (այժմ՝ Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում): Հիշատակվում է 10-13-րդ դդ:

ԱՊԱԶՎԱՆՔ, Апазванк*, Apazvank' – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ում, Պատականց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ԱՊԱԿԱՆԵ, Апакане, Apakane –

Վ ա ն ք Հայաստանում: Տեղադրու-թյունը՝ անորոշ: Հիշատակում է Ղ. Ինճիճյանը:

ԱՊԱՀՈՒՆՅԱՑ Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ՎԱՆՔ, Апахуняц Св Никог'аюси ванк*, Apahunyac' St Nikogayosi vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Ապահունիք գավ-ում, տ Ապահունյաց վանք:

ԱՊԱՀՈՒՆՅԱՑ ՎԱՆՔ, Апахуняц ванк*, Apahunyac' vank' – Ապահունյաց Ս Նիկողայոսի վանք, Ս Նիկողայոսի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Ապահունիք գավ-ում, ժամանակակից Խոռլեն գ-ի մոտ (Բիթլիսի նահ-ի Համանուն գավ-ի Մանազկերտի գվոկ-ում): Առաջին անգամ հիշատակված է Երզնկա ք-ի Ս Սարգիս եկեղեցում պահվող 1449 թ ընդորինակված Աստվածաչնչի հիշատակարանում:

ԱՊԱՌՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Апар'у Св Карает, Apar'u St Karapet, Ապարու Ս Կարապետ, Ապարու վանք, Առապարի Ս Կարապետ, Ս Աստվածածին, Բարձր Աստվածածին, Գետահայաց Ս Աստվածածին, Գետահայաց Ս Կարապետ, Գիտահայաց Ս Աստվածածին, Խլբաչ, Խլբաչի Ս Կարապետ, Խլբաչի վանք, Խլպաչի վանք, Խլպաչու անապատ, Ս Կարապետ, Հանգստունվո Ս Կարապետ, Քղիի Ս Կարապետ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում: Ավերակները գտնվում են էրզրումի նահ-ի Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ում, Օսնակ, Ապար և Հանգստուն գ-երի մոտ, Քղի գք-ից ոչ հեռու, Առյուծ լ-ան բարձունքի վրա, Փերի գետի ափին: Միջին դդ եղել է գրչության կենտրոն: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Ճարտարապետական կերտվածքով նման է Մուշի Ս Կարապետ վանքին, նրա մանրակերտն է: Ըստ ավանդու-թյան՝ հնում եղել է հեթանոսական մեհյան, որը վանքի է վերածվել Գրիգոր Լուսավորչի ժամանակ՝ 4-րդ դ: Այլ տարբերակներով՝ վանքի հիմնադրումը վերագրվում է Թադևոս Առաքյալին և Սահակ Պարթևին (4- 5-րդ դդ): Վերջինիս ժամանակ Ա Ս Կ-ի առաջնորդը Սադ եպիսկոպոսն էր, որի գերեզմանը, իբր, գտնվում է այստեղ: Ծիսություն շրջակայքում կային 1522, 1547, 1557, 1600 թթ

խաչքարեր, որոնք դրված են վանքի առաջնորդների շիրմների վրա: 1880 թ ուժեղ ջրհեղեղից վանքի օժանդակ շինությունները ավերվել են, իսկ վանքը մնացել էր անվթար:

ԱՊԱՎԱՆՔ, Апаванк*, Араванк' – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ում, Պատականց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ԱՊԱՐԱՆԻ ԲԱՋԻԼԻԿ, Апарани базиллик, Апарани базиллик – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ապարան ք-ում, տ Քասաղի բազիլիկ:

ԱՊԱՐԱՆԻ Ս ԽԱՉ, Апарани Св Хач, Апарани Ст Хац' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ոսաջ:

ԱՊԱՐԱՆԻ ՎԱՆՔ, Апарани ванк*, Апарани ванк' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ոսաջ:

ԱՊԱՐԱՆԻՅ Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, Апараниц Св Григори ванк*, Апараниц Св Григори ванк' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Դերջան գվդկ-ի Ապրանք գ-ի մոտակայքում, տ Ս Դավթի վանք:

ԱՊԱՐԱՆԻՅ Ս ԽԱՉ, Апараниц св Хач, Апараниц Ст Хац' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ոսաջ:

ԱՊԱՐԱՆԻՅ Ս ՆՇԱՆ, Апараниц Св Ншан, Апараниц Ст Ншан – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ոսաջ:

ԱՊԱՐԱՆԻՅ ՎԱՆՔ, Апараниц ванк*, Апараниц ванк' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ոսաջ:

ԱՊԱՐԱՆԻՆԵՐ, Апараннер, Арапаннер – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի Ապարաններ գ-ում, տ Ապարանքի վանք:

ԱՊԱՐԱՆՅ ՈՒՆՏ, Апаранц ухт, Араганс' ухт – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ոսաջ:

ԱՊԱՐԱՆՔ, Апаранк*, Араганк' –

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ոսաջ:

ԱՊԱՐԱՆՔԻ Ս ԽԱՉ, Апаранк*и Св Хач, Араганк'и Ст Хац', Ապարանի Ս Ոսաջ, Ապարանի վանք, Ապարանից Ս Ոսաջ, Ապարանից Ս Նշան, Ապարանից վանք, Ապարանց, Ապարանց ուխտ, Ապարանք, Ապարանքի վանք, Ս Աստվածածին, Ս Ոսաջ, Ս Մայրի վանք, Մպատ, Մպատի վանք, Կանանց վանք, Ս Կանանց Մեծափառ անապատ, Ս Կարապետի վանք, Ս Նշան, Սրկանց Ս Կարապետ, Սրկանց Ս Կարապետի վանք, Սրկանց վանք, Ս Կանանց վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Մամոտանք գ-ախմբում, Ապարանք գ-ի մոտ, Մոկս գջ-ից 8–10 կմ հր-արմ, անտառապատ բարձր լ-ան փեշին: Կառուցվել է 10-րդ դ, դրսից սրբատաշ քարերով, ներսից՝ աղյուսով: Շենքի ներսում կային 8 կամարներ: Գլխավոր մուտքը հենված էր 4 բազալտե սյուների վրա: Գլխավոր տաճարին կից կար ես մեկ, չափերով ավելի փոքր, եկեղեցի: Մեծ տաճարի դռան վրայի հայերեն արձանագրության մեջ իբրև շենքի կառուցողներ (գուցե պետք է հասկանալ վերակառուցողներ) հիշատակված են Հովհաննեսը, Թուման և Ղազարը: Արձանագրությունը 1408 թ է: Վանքը միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն և Մոկքի եպիսկոպոսանիստը: Պահպանվել են այստեղ գրված հայերեն մի քանի ձեռագրեր, որոնցից ամենահինը 14-րդ դ է: Ըստ ավանդության՝ վանքի եպիսկոպոս Ստեփանոս Սյունեցին 983 թ Բյուզանդիայից այստեղ է փոխադրել Քրիստոսի մասունքը, մեկ այլ ավանդությունը՝ այս վանքում է պահվել նաև Ս Կարապետի ճկույթը, իսկ Հովհաննեսյան կույսերի այստեղ հանգրվանելու պատճառով վանքը անվանվել է նաև Կանանց վանք: Ա Ս Ո ավերվել ու լքվել է 1915 թ:

ԱՊԱՐԱՆՔԻ Ս ԽԱՉ, Апаранк*и Св Хач, Араганк'и Ст Хац', Կանանց վանք, Սրկանց վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Համանուն գավ-ի Մոկսի գվդկ-ում, Սուրբկանց (Սրպկանց) գ-ում:

ԱՊԱՐԱՆՔԻ ՎԱՆՔ, Апаранк*и ванк*, Араганк'и ванк' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ոսաջ:

ԱՊԱՐՆԵՐՈ ՎԱՆՔ, Апарнеро ванк*, Апарнеро ванк', Ապարաններ, Ունիթոռաց վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի Ապարան գ-ում (այժմ՝ Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Բանանյար գ): 14–17-րդ դդ Հայ ունիթորների կենտրոնն էր, որտեղ նստում էր Նախիջևանից այստեղ տեղափոխված ունիթորների եպիսկոպոսը: 1848 թ երկրաշարժից գրեթե հիմնահատակ ավերվել է: Հայ մշակույթի նշանավոր կենտրոններից էր: Հավանաբար այստեղ է գտնվել մատենագիր Մխիթար Ապարանեցին (14–15-րդ դդ): Ոմանք Ա վ չփոխվել են Ապրակունյաց Ս Կարապետ վանքի հետ:

ԱՊԱՐՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Апару Св Карпет, Арагу Ст Карпет – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, տ Ապարան Ս Կարապետ:

ԱՊԱՐՈՒ ՎԱՆՔ, Апару ванк*, Арагу ванк' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, տ Ապարան Ս Կարապետ:

ԱՊԴԼ ՎԱՀԱՊ ՂԱԶԻ, Апад Ваһап Г*азһ, Апад Ваһап Гази – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքի Սերաստիա (Սվաս) ք-ի մոտ: Օտարները այդպես են կոչում Ս Հովհաննես վանքը (տ):

ԱՊՂՂԱՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Аппһари Св Геворг, Аплһари Ст Геворг – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Աբրուհար գ-ի մոտ, տ Աբրուհարի Ս Գևորգ:

ԱՊՇՈՏ, Апшот, Аршот – Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գվդկ-ի Բազարուն գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին հիմնահատակ ավերված էր, շենքերի բեկորները հաղիվ էին նկատվում: Վանքից հս գտնվում էին գ-ի աղբյուրն ու գերեզմանոցը:

ԱՊՈՒՈՆԻ ՄԵՀՅԱՆ, Аполони маһян, Аполони meһyan – Մ ե հ յ ա ն Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, Արտաշատ ք-ի արմ կողմում: Հիշատակված է

Ազաթանգեղոսի (5-րդ դ.) Պատմության հունարեն թարգմանությունում, **տ Երազամույն:**

ԱՊՈՂԱՆ, Αποστᾶν, Αρογαν – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Բեսարի շրջում: Գտնվում է Բարձր լ-ան գագաթին:

ԱՊՊԱ, Αππα, Appa – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Դրազարկ:**

ԱՊՊԵ, Αππε, Appe – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Դրազարկ:**

ԱՊՏԼ ՄՍԵՀ, Απτα Μσεη, Aptl Mseh – **Վ ա ն ք**, **մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Զարդառիճ գ-ում, **տ Զարդառիճ:**

ԱՊՏԼ ՄՈՒՍԵՂ, Απτα Μυσεγ*, Aptl Museγ – **Վ ա ն ք**, **մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Զարդառիճ գ-ում, **տ Զարդառիճ:**

ԱՊՏՐԱՀՄԱՆՂԱԶԻ, Απτραημαντ*αζη, Aptrahmanγazi – **Ս ր ր ք ա տ ե ղ ի (մատուռ) Արմ** Հայաստանում, Կարին (Էրզրում) ք-ի մոտ: Քարաչեն էր, կառուցված կրաչաղախով: Մոտակայքում կային Հայկական գերեզմաններ:

ԱՊՏՈՒԼ ՄԵՍԵՀ, Απτυλ Μεσεη, Aptul Meseh – **Վ ա ն ք**, **մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Զարդառիճ գ-ում, **տ Զարդառիճ:**

ԱՊՏՈՒԼ ՄՈՒՍԵՂ, Απτυλ Μυσεγ*, Aptul Museγ – **Վ ա ն ք**, **մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Զարդառիճ գ-ում, **տ Զարդառիճ:**

ԱՊՐԱԿՈՒՆԻՍ, Απρακουνισ, Arakunis – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ում, Ապրակունիս գ-ում, **տ Ապրակունյաց Ս Կարապետ:**

ԱՊՐԱԿՈՒՆԻՍԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Απρακουνισι Σβ Καραπετ, Arakunisi St Karapet – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ում, Ապրակունիս գ-ում, **տ Ապրակունյաց Ս Կարապետ:**

ԱՊՐԱԿՈՒՆՅԱՅ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Απρακουνια Σβ Καραπετ, Arakunyas St Karapet, **Ապրակունիս, Ապրակունիսի Ս Կարապետ, Ապրա-**

կունյաց վանք, Երնջակ, Երնջակի Ս Կարապետ, Երնջակի վանք – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ում, Ապրակունիս գ-ում, որը հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի մեջ: Գտնվում է Երնջակ (Ալինջա) գետի աջ ափին, Ապրակունիս գ-ի ծայրամասում, սարավանդի վրա: Թեև կառուցումը վերագրվում է վանքի Մաղաքիա Ղրիմեցուն՝ 1381 թ ունի-թորների՝ Նախիջևանի շրջ-ում տարածելու փորձերի դեմ պայքարելու համար, սակայն այն ավելի հին պետք է լինի: Վանքի հիմնադրմանն աջակցել են նաև հռչակավոր փիլիսոփաներ Հովհան Որոտնեցին (14-րդ դ.) և Գրիգոր Տաթևացին (14-15-րդ դդ.), որոնք գավ-ի աստվածաբանական դպրոցը Ս Նաչ (գուցե և Ս Գևորգ) վանքից տեղափոխել են այստեղ:

Համալիրի մեջ մտնող տաճարը կառուցված է հիմքի մասում սպիտակավուն սրբատաշ ֆելզիտից, վերևի մասերը՝ մշակված ու հղկված ավազաքարերից: Ծենքը հենված է ներքին չորս հաստահիմն սյուների վրա, ունի քառամույթ բազիլիկի հորինվածք և խաչաձև հատակագիծ: Ծիսությունն առանձին վեհություն է տալիս կենտրոնական սլացիկ գմբեթը, որը չարված է թրծած աղյուսով և վերևում չուրջանակի ունի ութ լուսամուտ: Արմ գլխավոր մուտքի մոտ ունեցել է սյունաշատ զանգակատուն, որն այժմ հիմնովին ավերված է: Վանքի չուրջը պահպանվում են չթրծած աղյուսով կառուցված շրջապարիսպների, բուրգերի և օժանդակ շինությունների ավերակները: Փոքր գմբեթի հիմքի քառակուսի սյան վրա պահպանվում է ՌՃԾԴ (1705) թվակիր արձանագրություն, որը հավանաբար վերաբերում է վանքի վերանորոգմանը: Վանքի պատերի վրա ներսից մինչև վերջերս պահպանվում էին մեծ բանաստեղծ և նկարիչ Նաղաշ Հովնաթանի ու նրա որդիներ Հարությունի և Հակոբի կատարած որմնանկարների հետքերը: Տաճարի հը կողմում է գտնվում Ս Ստեփանոս մատուռը (1653-1656), որը վերակառուցվել է չողոթեցի խոջա Այվազի միջոցներով 1714 թ: Մատուռի զանգակատունը կառուցել է տվել նախիջև-

վանցի Աղաջանի որդի պարոն Աղամալը 1705 թ: Գմբեթն ամբողջապես ավերվել է 1915-1920 թթ:

Ա Ս Կ-ի միջնադարյան բարձր կարգի դպրոցը մի առանձին փայլ է ստացել 14-15-րդ դդ Հովհան Որոտնեցու և Գրիգոր Տաթևացու այստեղի ծավալած գիտամանկավարժական բեղմնավոր գործունեության շնորհիվ: Սրանց օրոք դասավանդվող առարկաների շարքում հատուկ ուշադրություն էր դարձվում փիլիսոփայությանը, տրամաբանությանը, քերականությանը, մարդակազմությանը: Ա Ս Կ վանքը մեկ հարյուրամյակից ավել տևած ընդմիջումից հետո կրկին սկսում է վերակենդանանալ 17-րդ դ: 1655 թ Եսայի Կարճևանցի և Ղազար վարդապետները Դանիել և Հովհաննես վարդապետների աջակցությամբ սկսում են վանքի հիմնովին վերանորոգումը, որն ավարտում են 1678 թ: Վանքի շրջակայքում մինչև վերջերս պահպանվում էին խաչքարեր, որոնցից մեկը՝ 1475 թ, և տապանաքարեր (17-րդ դ): 1869 թ վանքին կից բացվել էր հոգևոր դպրոց: Ըստ ավանդությունների՝ այս վանքում «օրհնված» հողի միջոցով բուժում էին օձի խայթոցը: Դրա համար հայերից բացի վանք էին գալիս նաև այլազգիները: Ա Ս Կ վանքը միջին դդ հանդիսացել է Հայաստանի գրչության խոշոր կենտրոններից մեկը, որտեղ գրված մի քանի ձեռագրեր պահպանվել ու հասել են մեզ:

ԱՊՐԱԿՈՒՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Απρακουνια βανκ*, Aprakunyas' vank' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ում, Ապրակունիս գ-ում, **տ Ապրակունյաց Ս Կարապետ:**

ԱՊՐԱՆԻՅ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Απρανια Σβ Γριγορ, Apranic' St Gtigor – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ի Ապրանք գ-ում, տ Ս Դավթի վանք:**

ԱՊՐԵՆԵՐ, Απρενερ, Aprener – **Մ ե ն ա ս տ ա ն Մեծ Հայքի Նախճավան ք-ի մոտ:** Հմմտ **Ապարներո վանք**, Երնջակ գավ-ի Ապարան գ-ում:

ԱՊՈՒՂԱՄՐԵՆՅ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Απυτ*αμρεντζ Σβ Γριγορ, Apuyamrenc' St Grigor – **Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ի Անի ք-ում, տ Աբուղամրենց Ս Գրիգոր:**

ԱՊՈՒՂԱՄՐԵՆՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Апуҕамрениц екеҕеҕи, Апуҕамрениц' екеҕеҕи – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ** Եժ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ի Անի ք-ում:

Ս ԱՋ, Св Адж, St Aj – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Հրազդան ք-ի չրըջագծի մեջ մտած Աղբերակ գ-ից մոտ 3 կմ արմ, անտառոտ վայրում: Արլ պատին կա հայերեն վիմագիր արձանագրություն:

ԱՋԱՂՈՒԻ ՎԱՆՔ, Аджагуи ванк*, Ајагуи ванк' – **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք-Աճանան գավ-ի Աչաղու գ-ում, **տ Աչաղուի վանք:**

ԱՋԱՌԵՐԵԿ, Аджар'ерек, Ајаг'ерек – **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Այրարատ Աշխ-ի Ուրծ գավ-ում, **տ Արջառերեկ:**

ԱՌԱԿԵԼԻ, Ар'акели, Ar'akeli – **Վ ա ն ք** Լեռնային Կիլիկիայում, **տ Առակլի:**

ԱՌԱԿԼԻ, Ар'акли, Ar'akli, Առակելի, Հերակլես – **Վ ա ն ք** Լեռնային Կիլիկիայում:

ԱՌԱՊԱՐԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Ар'апари Св Григор, Ar'apari St Grigor, Ս Գրիգոր, Հանգած եկեղեցի, Հանգած վանք, Հանգուցյալ եկեղեցի – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք)** ՄԵժ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում: Հավանաբար հիմնադրվել է 4-րդ դ, Ջվարթնոցի տեղում, դրա համար էլ երբեմն նույնացվում է վերջինիս հետ, **տ Ջվարթնոց:**

ԱՌԱՊԱՐԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Ар'апари Св Карапет, Ar'apari St Karapet – **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, **տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ԱՌԱՋՆԱՔԱՐ, Ар'аджнак'ар, Ar'ajnak'ar – **Վ ա ն ք** Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ:

ԱՌԱՋՈՒՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ар'аджуц Св Аствац'ад'иен, Ar'ajuc' St Astvacacin – **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Առջևենից վանք:**

ԱՌԱՋՈՒՅ ՎԱՆՔ, Ар'аджуц ванк*, Ar'ajuc' vank' – **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Առջևենից վանք:**

Ս ԱՌԱՔԵԼ, Св Ар'ак'ел, St Ar'ak'el – **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի

Հանրապետության Տավուշի մարզի Կողբ գ-ից հս-արլ, Առաքելոց կոչված ավերակ գ-ի մոտ: Պահպանվել են միայն մատուռի չորս պատերը, որ շինված են քար ու կրով:

Ս ԱՌԱՔԵԼ, Св Ар'ак'ел, St Ar'ak'el – **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուշ ք-ի մոտակայքում, **տ Առաքելոց վանք:**

Ս ԱՌԱՔԵԼ, Св Ар'ак'ел, St Ar'ak'el – **Ու խ տ ա վ ա յ ր Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Արարկիր ք-ի մոտ:

Ս ԱՌԱՔԵԼ, Св Ар'ак'ел, St Ar'ak'el – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Կիլիկիայում, Հաճրնի չրջ-ում:

ԱՌԱՔԵԼՎԱՆՔ, Ар'ак'елаванк*, Ar'ak'elavank' – **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

Ս ԱՌԱՔԵԼԱՐԱՆՔ, Св Ар'ак'еларанк*, St Ar'ak'elaranak' – **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուշ ք-ի մոտակայքում, **տ Ս Առաքելոց վանք:**

ԱՌԱՔԵԼԻ ԱՆԱՊԱՏ ՀԻՆ, Ар'ак'ели анапат иИн, Ar'ak'eli anapat Hin – **Ա ն ա պ ա տ (վանք)** Արցախում, Դիղակի գավ-ում, **տ Հին Առաքելի անապատ:**

Ս ԱՌԱՔԵԼԻ ՎԱՆՔ, Св Ар'ак'ели ванк*, St Ar'ak'eli vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղբակ գվոկ-ում, **տ Ս Բարդուղիմեոս Առաքյալի վանք:**

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ, Св Ар'ак'елоц, St Ar'ak'eloc' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կիլիկիայում, Տարսոն ք-ում: Պատերին պահպանվել էին հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ, Св Ар'ак'елоц, St Ar'ak'eloc' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի վանքի համալիրում: Ունի եռաբսիդ հորինվածք: Կառուցել են իշխանաց-իշխան (885 թ-ից՝ թագավոր) Աշոտ Բագրատունու զուտար, Սյունիքի Վասակ Գարուռ իշխանի կին Մարիամը և վանահայր Մաշտոցը (897 թ-ից՝ կաթողիկոս)՝ 874 թ: Այս մասին թողնված արձանագրությունը պահպանվել է եկեղեցու պատի վրա: Արվեստի առումով ուշագրավ է եկեղեցու փայտյա փորագիր զուռը (15-րդ դ), որը պահվում է Երևանի

Պետական պատմական թանգարանում: Ս Ա հիմնավոր վերակառուցման է ենթարկվել 1956–1957 թթ:

ԱՌԱՔԵԼՈՅ, Ар'ак'елоц, Ar'ak'eloc' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիս ք-ում:

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ԴԱՐԻ ՎԱՆՔ, Ар'ак'елоц Дари ванк*, Ar'ak'eloc' Dari vank' – **Վանք Մ** Եժ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Հայոց Ձոր գավ-ում, Իշխանաձոր գ-ից արմ, բլրի վրա: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Քրիստոսի առաքյալներից մեկը:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Св Ар'ак'елоц екеҕеҕи, St Ar'ak'eloc' екеҕеҕи, Ս Առաքյալ – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Վան ք-ում: Երբեմն հիշատակվում է իբրև վանք, 1850-ական թթ նրան էր ենթարկվում 197 ծուխ՝ 1127 բնակչով: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Св Ар'ак'елоц екеҕеҕи, St Ar'ak'eloc' екеҕеҕи, Ս Առաքելոց մայր եկեղեցի, Կարսի վանք – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզի Կարս ք-ում:

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Ар'ак'елоц екеҕеҕи, Ar'ak'eloc' екеҕеҕи, Ս Գևորգ – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ախթալա ք-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ:

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Ар'ак'елоц екеҕеҕи, Ar'ak'eloc' екеҕеҕи – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ** Եժ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մայրաքաղաքում: Հավանաբար կառուցվել է 1004 թ: Այժմ պահպանվել են միայն արմ ճակատի պատի և արլ հատվածի կամարները: Ունեցել է երեք գմբեթ, որոնցից միայն մեկն էր կիսավեր վիճակում պահպանվել մինչև 20-րդ դ սկզբները. կառուցված է սև և կարմրավուն տուֆով: Դռան չրջանակները քանդակազարդ էին, պատերին կային հայերեն վիմագրեր, որոնցից ամենաուշը 1348 թ է վերաբերում: Ենթադրում են, որ Ա Ե եղել է պատրիարքարան:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Св Ар'ак'елоц екеҕеҕи, St Ar'ak'eloc' екеҕеҕи – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ** Եժ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Մասյացոտն գավ-ի Ակոռի գ-ում: Կառուցվել է Անաստաս Ա Ակոռեցի Կաթողիկոսի (661–

667) Հանձնարարությունը: Ոչ մեծ գմբեթավոր շինություն էր, որին կից կար հյուրատուն և աղքատանոց: Եկեղեցին, Ակոռի գ-ի Հետ մեկտեղ, կործանվել է Մեծ Մասսի 1840 թ հուլիսի 2-ի հրաբխային արտավիժվածքներից:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՅԻ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց Майр екег*ецц, St Ar'ak'eloc' Mayr ekeg'eci - **Ե Կ Ե Ե Գ Ի** Կարսի մարզի Կարս ք-ում, **տ Ս Առաքելոց եկեղեցի:**

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, St Ar'ak'eloc' vank' - **Ե Կ Ե Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի Համալիրում:

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, Ar'ak'eloc' vank' - **Ե Կ Ե Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Սուչևհրի (Անդրեասի) գվոկ-ի Սիս գ-ում, **տ Երկոտասան Առաքյալը:**

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Լճի գվոկ-ի Անթաղ գ-ի մոտ, **տ Աթիսա:**

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ի մոտակայքում: Ուշ ժամանակներում կոչվում էր նաև Մեղրի:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, St Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում: 1900-ական թթ ավերակ էր:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, St Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում: Ղ. Ալիջանը նույնացնում է Ակներ վանքին որ անհավանական է:

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Եղվարդ ք-ի մոտ, **տ Ս Զորավար:**

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբողի Հանրապետությունում, Հին Գյունեյ գ-ի մոտակայքում, լ-նաբազուկի վրա, գետակի ձախ ափին: Սրբատաշ քարերով շարված հողակապ տաճարը հենված է 4 կամարների վրա, ունի

գավիթ: Պատերին կան հայերեն վիճակագր արձանագրություններ: Համալիրը չընթացած է բրգավոր պարիսպներով: Տարածքում եղել են հյուրասենյակներ և տնտեսական նշանակության շինություններ:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, St Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում, **տ Եղվարդի վանք:**

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, St Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Մասյացոտն գավ-ի Ակոռի գ-ում: Այսպես անվանում է եվրոպացի ճանապարհորդ Շարդենր գ-ի եկեղեցին:

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում: Գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Պեմգաշն գ-ում: Կառուցվել է 12-13-րդ դդ: Այժմ գտնվում է խորհրդված վիճակում:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, St Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, **տ Ավագ վանք:**

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում: Կառուցվել է 5-րդ դ Բարդուղիմեոս Առաքյալի աշակերտներից մեկի գերեզմանի վրա: Մի քանի անգամ վերանորոգվել է: Եկեղեցին ու պարիսպները քանդված ու ավերված են, իսկ օժանդակ կառույցները՝ անհետացած:

Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, St Ar'ak'eloc' vank', **Ս Առաքել, Ս Առաքելարանք, Ս Առաքյալ, Առդա վանք, Ս Առաքյալք Մշո, Ս Եղիազարի վանք, Երկոտասան Առաքելոց վանք, Թարգմանչաց վանք, Ս Ղազարի վանք, Ս Ղազարու վանք, Մշո Ս Առաքելոց վանք, Տիրինկատարի վանք** - **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում: Գտնվում է Մուշ ք-ից շուրջ 4 կմ հր-արը, Հայկական Տավրոս լճակ-ի Ծիրինկատար (Տիրինկատար) լ-ան լանջին, Մեղրագետի ձախակողմյան վտակներից մեկի ափին: Համալիրը բաղկացած է գմբեթավոր չբեղ տա-

ճարից, ոչ պակաս ակնհայտ գանգակատնից, գավթից, երկու երկաթե դուռ ունեցող պաշտպանական պարսպից (չարված կոփածո խոշոր քարերով) և օժանդակ շինություններից: Եղել է Հայ գրչության նշանավոր կենտրոն, պահպանվել են 13-15-րդ դդ այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր: 14-րդ դ այս վանքում է ստեղծագործել գրիչ ու ծաղկող Առաքել Տարոնեցին: Վանքը գոյություն է ունեցել 5-րդ դ-ից: Եղել է քաղաքական կարևոր դեպքերի կենտրոն: 852 թ այստեղ է թաքնվել Հայաստանը ասպատակող արաբական զորավար Յուսուֆը: 1901 թ նոյեմբեր ամսին Հայ ֆիդայիների խումբը Անդրանիկի գլխավորությամբ ապաստանել էր այստեղ: Երբ թուրքական զորքերը պաշարեցին վանքը, Անդրանիկը հնարամիտ ձևով կարողացավ իր խմբին անվթար դուրս բերել չընթացած: Մինչև 1915 թ վանքն ուներ ընդարձակ կալվածքներ և բավական եկամուտներ: 1872 թ Գ. Սրբվանձությանը այստեղ հիմնել էր Հայկական գիշերօթիկ դպրոց, որտեղ 1886-1888 թթ սովորել է նաև Հայտնի ֆիդայի Գևորգ Չավուչը: Վանքի մոտ կա մի ընդարձակ գերեզմանոց՝ չբեղ խաչքարերով: Ըստ ավանդության՝ այստեղ են թաղված Մովսես Խորենացին (5-րդ դ), Ղազար Փարպեցին (5-րդ դ), Դավիթ Անհաղթը (5-6-րդ դդ) և ուրիշներ: Վանքը կոչվել է նաև Թարգմանչաց վանք: Մի ավանդության համաձայն՝ Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ) վանքի խորանում ամփոփել է 12 առաքյալների աճյունները, և դրա համար այն անվանվել է Առաքելոց վանք: **Ս Ա վ** ավերվել ու ամայացել է 1915 թ: Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, St Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Հաղթ գ-ում: Վանքի դիմաց գտնվում էր Ս Աստվածածին մատուղը: Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԱ Ար*ակ*եղոց **ՎԱՆՔ**, St Ar'ak'eloc' vank' - **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Սիս գ-ում: Կառուցումը վերագրվում է Վասպուրականի Հայոց թագավոր Սենեքերիմ Արծրունուն (10-11-րդ դդ):

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ар*ак*елод ванк*, Ar'ak'eloc' vank', Գըլլսըտեղ, Գլխտեղ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Սեբաստիա ք-ից 7-8 կմ հը-արլ, Գլխտեղ գ-ի մոտ: Ըստ ավան-դուծյան՝ այստեղ է գլխատվել Ս Սևերիանոսը:

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ар*ак*елод ванк*, Ar'ak'eloc' vank' – Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայում, տ Ակնեք:

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Ар*ак*елод ванк*, Ar'ak'eloc' vank' – Վ ա ն ք (ամրոց) Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Կայան գավ-ում: Ավերակնե-րը գտնվում են Հայաստանի Հան-րապետության Տավուշի մարզի Կի-րանց գ-ից 2-3 կմ արմ, Կիրանց գետակի ձախ կողմում, դեպի գետը ձգվող լ-նաձյուղի վրա, Անճարկուտ բանավանի մոտակայքում, անտա-ռապատ վայրում: Ճարտարապե-տական համալիրի մեջ մտնում են երեք եկեղեցիներ, գավիթը, մի քանի խցեր (որոնք, ըստ ավանդուծյան, ծառայել են իբրև բանտ), Ս Կարա-պետ կոչվող քանդակազարդ խաչ-քար-հուշարձանը և այլն: Վանքը շրջապատված է եղել ամրակուռ պարիսպներով:

Գլխավոր եկեղեցին գմբեթավոր է, կառուցվել է 13-րդ դ: Երկրորդ եկեղեցին բաղրիկ տիպի է՝ կառուց-ված 14-րդ դ: Պաշտպանական պա-րիսպը չարված է խոշոր քարակոչ-տերով և կրաչաղախով, ունի բուր-գեր: Համալիրում պահպանվել են 13-րդ դ հայերեն մի քանի արձա-նագրուծյուններ: Եկեղեցիները կի-սավեր վիճակում են, պարիսպները՝ համեմատաբար ամբողջական:

Ս ԱՌԱՔՅԱԼ, Св Ар*ак*ял, St Ar'ak'yal – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հա-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, հա-մանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Կը-ռան գ-ում:

Ս ԱՌԱՔՅԱԼ, Св Ар*ак*ял, St Ar'ak'yal – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հա-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, հա-մանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Շե-նաձոր գ-ախմբի Սուրբսաչ գ-ում:

Ս ԱՌԱՔՅԱԼ, Св Ар*ак*ял, St Ar'ak'yal – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հա-յաստանում, Վան ք-ում, տ Ս Առա-քելոց եկեղեցի:

Ս ԱՌԱՔՅԱԼ, Св Ар*ак*ял, St Ar'ak'yal – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմա-կան Փոքր Հայքի Տևրիկ ք-ում:

Մյուս 2 եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Երրորդուծյուն: Սրանցից երկուսը կառուցվել են 1259, 1268 թթ:

Ս ԱՌԱՔՅԱԼ, Св Ар*ак*ял, St Ar'ak'yal – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուշ ք-ի մոտակայքում, տ Ս Առաքելոց վանք:

ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Ар*ак*яли ванк*, Ar'ak'yali vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հարարի գավ-ի Աղբակի գվոկ-ում, տ Բարդուղիմեոս Առաքյալի վանք:

Ս ԱՌԱՔՅԱԼՆ ԹԱԴԵՎՈՍ, Св Ар*ак*ялн Т*адевос, St Ar'ak'yaln T'adevos – Վ ա ն ք Պարսկահա-յաստանում, Մակուի գավ-ում, տ Ս Թաղեի վանք:

Ս ԱՌԱՔՅԱԼ ՎԱՆՔ, Св Ар*а-к*ял ванк*, St Ar'ak'yal vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիար-բեքի նահ-ում, համանուն գավ-ի Լճեի գվոկ-ում, տ Աթխա:

Ս ԱՌԱՔՅԱԼՔ ՄՇՈ, Св Ар*ак*-ялк* Мшо, St Ar'ak'yalk' Mšo – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուշ ք-ի մոտակայքում, տ Ս Առաքելոց վանք:

ԱՌԲԵՐԴԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ар*берди Св Аствац*ад*иң, Ar'berdi St Astvacacin – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ի Առբերդ գ-ում, տ Առբերդի վանք:

ԱՌԲԵՐԴԻ ՎԱՆՔ, Ар*берди ванк*, Ar'berdi vank', Առբերդի Ս Աստվածածին, Առբերդո Ս Աստվա-ծածին, Առբերդո վանք, Արբերդ, Հարբերդի վանք, Պաղվանից Ս Հովհաննես – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ի Առբերդ գ-ում: Գտնվում էր Ռչտունիք-Մոկր ճանապարհի աջ կողմում, Առբերդ գ-ից վերև՝ բարձ-րավանդակի վրա: Եկեղեցին փոք-րիկ, բայց բարետես չենք էր, որը սրբատաշ քարերով վերջին անգամ վերանորոգել էր Տեր Հովհաննեսը 1703 թ: Վանքի մոտ հնում բերդ է եղել, որի պարիսպների հետքերը նկատելի էին, այդ պատճառով վանքն ու գ-ը կոչվել են «առ», «բերդ» (բերդի մոտ): Ավերվել ու ամայացել է 1915 թ Մեծ եղեռնի ժամանակ:

ԱՌԲԵՐԴԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ар*бердо Св Аствац*ад*иң, Ar'ber-

do St Astvacacin – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռըշ-տունիք գավ-ի Առբերդ գ-ում, տ Առբերդի վանք:

ԱՌԲԵՐԴԻ ՎԱՆՔ, Ар*бердо ванк*, Ar'berdo vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Մոկր աշխ-ի Առանձնակ Մոկր գավ-ի Առբերդ գ-ում, տ Առ-բերդի վանք:

ԱՌԵՎԵՆԻՅ ՎԱՆՔ, Ар*евениц ванк*, Ar'evenic' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, տ Առջևենից վանք:

ԱՌԵՔԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ар*е-к*и Св Аствац*ад*иң, Ar'ek'i St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-տանում, Էրզրումի նահ-ում, համա-նուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Առբ գ-ում, տ Քղիի Ս Աստվածածին:

ԱՌԵՔԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔ, Ар*ек*и Св Аствац*ад*иң ванк*, Ar'ek'i St Astvacacin vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզ-րումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Առբ (Արեզ) գ-ում, տ Քղիի Ս Աստվածածին:

ԱՌԸՆՋՈՒՅ ՎԱՆՔ, Ар*иңджуц ванк*, Ar'ınjuc' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Առինջ գ-ում, տ Առնջուց վանք:

ԱՌԻՃ, Ар*иç, Ariç – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Շի-րակի մարզի Հառիճ գ-ում, տ Հառիճ:

ԱՌՆԱ, Ар*на, Ar'na – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Պարսկահայք աշխ-ի Առնա գավ-ում, այժմյան Դերիկ գ-ում, Ուրմիա լճից արմ:

ԱՌՆՋԱՅ ՎԱՆՔ, Ар*нджац ванк*, Ar'ñjac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Առինջ գ-ում, տ Առնջուց վանք:

ԱՌՆՋՅԱՅ ՎԱՆՔ, Ар*нджяц ванк*, Ar'ñjac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կո-տայքի մարզի Առինջ գ-ում, տ Առն-ջուց վանք:

ԱՌՆՋՈՒՅ ՎԱՆՔ, Ар*нджуц ванк*, Ar'ñjuc' vank', Առնջուց վանք, Առնջաց վանք, Առնջաց վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-րապետության Կոտայքի մարզի Ա-ռինջ գ-ում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Այ-րարատ աշխ-ի Կոտայք գավ-ում: 16-րդ դ եղել է Հայ գրչուծյան կենտրոն:

ԱՌՋԵՎԵՆԻՅ ՎԱՆՔ, Ар*джевениц ванк*, Ar'jevenic' vank', Առաջուց Ս Աստվածածին, Առաջուց վանք, Առևեկից վանք, Առջևից Ս Աստվածածին, Առջևից վանք, Առջուկից վանք, Արջուկից վանք, Արջուկից վանք, Ս Գեորգ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, Վանա լճի հս կողմում, Ծաղկանց լճ-ի հր փեշերին: Գավ-ի հնագույն վանքերից է: Եղել է հայ գրչության կենտրոն: Վանքն ուներ արոտատեղեր և մշակելի հողեր, այգի, ջրաղաց և վանքապատկան գ-եր: Ոմանք նույնացրել են Հավատավոր Ս Գեորգ վանքին: Ավերվել և կողոպտվել է 1896 թ:

ԱՌՋԵՎԻՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ар*джевиц Св Аствац'ад'ин, Ar'jivic' St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Առջևեկից վանք:**

ԱՌՋԵՎՆԻՅ ՎԱՆՔ, Ар*джевениц ванк*, Ar'jevnic' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Առջևեկից վանք:**

ԱՌՋՈՆԻՅ ՎԱՆՔ, Ар*джониц ванк*, Ar'jonic' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Առջևեկից վանք:**

ԱՍԱՅԵԼԻ ՈՒԽՏ, Асайели Ухт, Asayeli Uxt - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Եղել է գրչության կենտրոն:

ԱՍԼ, Аслы, Aslə, Այլը - Մ ե ն ա ս տ ա ն (☉) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, նրա արլ-ում: Պահպանվել են փլատակները:

ԱՍՄԱԲԵՈՆ, Асмабеон, Astabeon - Հ ա ն ք ա յ ի ն ա ղ բ յ ու ռ - ս ը բ ա տ ե ղ ի Կապադովկիայում, Տիանա ք-ի մոտ: Ղ. Ալիշանը նույնացնում է այժմյան Քիլիսեհիսար բնակավայրի մոտ գտնված ծծըմբային բաղադրությամբ սառնորակ աղբյուրին:

ԱՍՈՐԵՄԱՅՐ, Асоремайр, Asoremayr, Ասորեմայր անապատ, Ասորիմայր - Վ ա ն ք (անապատ) Մեծ Հայքի Չորրորդ Հայք աշխ-ում, Մեծ Ծոփք գավ-ում, Չմշկածագ գք-ում: Արմ Տիգրիս գետի ակունքների շրջում:

ԱՍՈՐԻՄԱՅՐ, Асоримайр, Asorimayr - Վ ա ն ք (անապատ) Մեծ Հայքի Չորրորդ Հայք աշխ-ում, Մեծ Ծոփք գավ-ում, **տ Ասորեմայր:**

ԱՍՈՐՎՈՅ ՎԱՆՔ, Асорвоц ванк*, Asorvoc' vank' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում: Հավանաբար գտնվում էր նրա հր-արլ մասում, Դրունք Ասորվոց լ-նանցքի մոտակայքում:

ԱՍՈՓԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Асopa Св Аствац'ад'ин, Asop'a St Astvacacin - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Բաղամյու (հնում՝ Օծոփ) գ-ում, **տ Օծոփի Ս Աստվածածին:**

ԱՍՊԱՐԱՋԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Аспараза Св Аствац'ад'ин, Asparaza St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի մոտ, **տ Ասպարածին վանք:**

ԱՍՊԱՐԱՋԱ ՎԱՆՔ, Аспараза ванк*, Asparaza vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Ասպարածին գ-ի մոտ, **տ Ասպարածին վանք:**

ԱՍՊԱՐԱՋՆԱ ՎԱՆՔ, Аспаразна ванк*, Asparazna vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Ասպարածին գ-ի մոտ, **տ Ասպարածին վանք:**

ԱՍՊԱՐԱԾԻՆ ՎԱՆՔ, Аспарац'ин ванк*, Asparacin vank', Ասպարազա Ս Աստվածածին, Ասպարազա վանք, Ասպարազնա վանք, Ս Աստվածածնի վանք, Ընծայաց Ս Աստվածածին վանք, Ընծայից Ս Աստվածածին վանք, Խաթուն Տիրամայր, Խաթուն Տիրամոր վանք, Տերամեր, Տիրամոր վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Ասպարածին (Աստվածածին, Միրաք) գ-ի մոտ, Լիմ կղզու ղեմ առ ղեմ, Վան ք-ից 40-42 կմ հեռավորության վրա: Ուներ սպիտակ քարով կառուցված գմբեթավոր եկեղեցի: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր: Ըստ ավանդության՝ վանքի տեղում հնում մեհյան է եղել, հետագայում Թաղեսու Առաքյալը այստեղ է բերել ու պատսպարել Աստվածամոր գլխաշորը, որից էլ վանքը կոչվել է նաև Խաթուն Տիրամայր և այլն:

ԱՍՊԻՆՍԿԱ ՎԱՆՔ, Аспинска ванк*, Aspinska vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Ասպինկա վանք:**

ԱՍՊԻՍՆԿԱ ՎԱՆՔ, Асписынка ванк*, Aspisenka vank', Ասպինկա վանք, Ասպինկաց վանք, Ասպինկու վանք, Ասպինկա վանք, Ս Աստվածածին, Ս Հարություն, Ս Ուխտ Հարություն վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում: Գտնվում էր Արճեշ ք-ից հս, Ասպինսկ և Հարություն գ-երի միջև, Մեծոփա վանքի մոտ, բարձրադիր վայրում: Ըստ տաճարի վրա եղած արձանագրության՝ վանքը վերակառուցել է պարոն Ավետենց Սահմադիրը 13-րդ դ: Ավերվել է 15-րդ դ, փլատակները նշմարվում էին մինչև 20-րդ դ սկզբները: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ ընդօրինակված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են: Գրիչներից հայտնի են Հովսեփը (13-րդ դ) և Ղազարը: Վերջինս 1307 թ արտագրել է Պողոսի «Մեկնություն թրգ-թոց»-ը: Ղազարը նաև ծաղկող մանրանկարիչ էր:

ԱՍՊԻՍՆԿԱՅ ՎԱՆՔ, Асписынкац ванк*, Aspisenkac' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Ասպինկա վանք:**

ԱՍՊԻՍՆԿՈՒ ՎԱՆՔ, Асписынку ванк*, Aspisenku vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Ասպինկա վանք:**

ԱՍՊԻՍՆԿԱ ՎԱՆՔ, Асписнка ванк*, Aspiska vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Ասպինկա վանք:**

ԱՍՏԱՊԱՏԱ ՎԱՆՔ, Астапата ванк*, Astapata vank' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք:**

ԱՍՏԱՊԱՏԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Астапати Св Степ'аноси ванк*, Astapati St Step'anosi vank' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք:**

ԱՍՏԱՊԱՏԻ ՎԱՆՔ, Астапати ванк*, Astapati vank' - Վ ա ն ք

ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

ԱՍՏՎԱԾԱԾԻ Ս ՎԱՐԴԱՆ, Астапати Св Вардан, Astap'ati St Vardan - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Նախճավան գավ-ի Աստապատ գ-ում, տ Ս Վարդան:

ԱՍՏՎԱԾԱԾԻ Ս ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՆՔ, Астапати Св Вардан ванк*, Astapati St Vardan vank* - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Նախճավան գավ-ի Աստապատ գ-ում, տ Ս Վարդան:

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԵՀՅԱՆ, АСТҮИКИ мелян, Ast'yiki mehyan - Մ Ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Տոսպ գավ-ում, Արտամետ ավանում: Նվիրված էր Աստղիկ աստվածուհուն:

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԵՀՅԱՆ, АСТҮИКИ мелян, Ast'yiki mehyan, Վահագնի մեհյան, Վահագնի սենյակ - Մ Ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Աշտիշատ ավանում: Նվիրված էր Աստղիկ աստվածուհուն, որը Վահագն աստծու հասնացուն էր, դրա համար կոչվել է նաև Վահագնի սենյակ: Ա մ քրիստոնեական եկեղեցու է վերածվել 4-րդ դ:

ԱՍՏՂԻԿԻ ՏԱՃԱՐ, АСТҮИКИ та-чар, Ast'yiki tačar - Տ ա ճ ա ռ Հին Հայաստանում: Ենթադրում են գտնվել է Հայաստանի Հանրապետության Երևան մայրաքաղաքում, Ծիծեռնակաբերդ բլուր-գրոսայգու տարածքում:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ա ղ բ յ ու ռ ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Քղի գավ-ի Քղի գ-ի մոտ գտնվող Սետախառում լ-ան ստորոտին: Խոչոր՝ 40 կանգուն բարձր և 40 կանգուն լայն ոչ չքեղ շինություն էր:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ա ղ ո թ Թ ա - տ ե ղ ի - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրբում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Թոմարոպյի գվոկ-ի Տաշան գ-ում: Աղոթատեղին 1904 թ վերակառուցվել, դարձել էր եկեղեցի, որին կից մինչև 1915 թ գործում էր հայոց Հարությունյան վարժարանը՝ 32 սաներով:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի ք-ի մոտ, տ Կուսանաց անապատ:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ա ն ա պ ա տ (վանք) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չըջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, տ Մեծ Սուրբ Աստվածածին:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունաշեն գ-ում: 1890-ական թթ գ-ում կային ևս 2, իսկ չըջակայքում՝ 4 ավերված եկեղեցիներ:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշեն ավանում:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Աղբը. Հանրապետության Միրբաչիի չըջ-ի Սարով գ-ում: Կառուցվել է 17-րդ դ սրբատաշ քարերով: Շուրջը կային հայկական գերեզմաններ:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահունյանի չըջ-ի Շահունյան քտա-ում (այժմ՝ ուղմակաված աղբբջանական բանակի կողմից): Կառուցվել է 1697 թ:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահունյանի չըջ-ի Վերին Շեն գ-ում (այժմ՝ ուղմակաված աղբբջանական բանակի կողմից): Կառուցվել է 1756 թ Մելիք-Հովսեփի միջոցներով: Այստեղ մինչև 19-րդ դ վերջերը պահվում էր հայերեն մագաղաթյա Ավետարան:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի համանուն գավ-ում, Ամրդուլու վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմա գ-ի Գոմաց Ս Աստվածածին վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-

ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանրդի գվոկ-ի Կողակ գ-ում: Եռախորան, քարաշեն հին կառույց էր:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանրդի գվոկ-ի Կոփ ավանում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Գևորգ, Թուխ Մանուկ:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Բարակաձորի Ս Աստվածածին վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Դարունց գ-ում: Կոչվել է նաև Ս Գևորգ:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Տի գ-ում:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Խակե գ-ում:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի (ըստ այլ բաժանման՝ Վանի) նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Խարիթյանց գ-ում:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Խածուս գ-ում:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Խուլ գ-ում: 14-17-րդ դդ գրչության կենտրոն էր:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Խուպ և Խուպան գ-երի մոտ:

Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Св Аствац*а-ц*и, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-

ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Զրմեն գ-ում: Կողոպտվել, ավերվել է 1915 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Մահմոտենց գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Տատիկի գ Մոճկոնք գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Հովհան, Ս Ստեփանոս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Ներքին Կարասու գ-ում: Հիշատակվում է նաև Ս Սարգիս անունով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Ծիրեզ գ-ակում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Պոթլի գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Զումա գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նլաթի գվոկ-ի Կամուրջ (Կարմունջ) գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Դանիել: Մինչև 1915 թ գործում էր Հայոց վարժարան: Միջին դռ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նլաթի գվոկ-ի Մաղավանց գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նլաթի գվոկ-ի Սոխորդ (Սղորդ) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նութ-Բոնաչեն գվոկ-ի Ծեն գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Հակոբ, Ս Մարծմետ, Կուլանա Ս Զիադոր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանագկերտի գվոկ-ի կենտրոն Մանագկերտ գք-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ: Մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանրդ գվոկ-ի Նարարաչենհի (Հայկաչեն) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանրդի գվոկ-ի Լիզ գ-ում: Կառուցված է սև որձաքարերով: 1870-ական թթ-ից Գ. Սրվանձոյանի ջանքերով հիմնվել է եկեղեցուն կից վարժարան, որը գոյատևել է մինչև 1915 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Գենջի գավ-ի Նիանք գվոկ-ի Բերմ (Սասուն) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Գենջի գավ-ի Նիանք գվոկ-ի Սևիթ (Սևիդ) գ-ում: Հին շինություն էր, որը երբեմն հիշատակվում է իբրև վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Սասունի գվոկ-ի Նոց գ-ում գտնվող Նոցոց վանքի համալիրում: Քարաչեն էր: Ավերվել է 19-րդ դ վերջերին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Սասունի գվոկ-ի Կուսգետ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-

ում, Մուշի գավ-ի Սասունի գվոկ-ի Ննձորիկ (Փսանք) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Սասունի գվոկ-ի Մկթենք գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Բաղենց (Բաղմենից) գ-ում (Սպարկերտ): Երբեմն նաև այսպես է կոչվել Բաղմենից վանքը (տ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Բաստ գ-ում (Նրզար): Կոչվել է նաև Ս Ատոմյանց կամ Ս Ստեփանոս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Նութ գ-ում (Սպարկերտ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Առնջիկ գ-ում (Սպարկերտ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Ներքին Հյուրուք գ-ում (Սպարկերտ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Սորվա Ս Աստվածօճին - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Սովորի (Սորի) գ-ում (Նրզար), նրա արլ կողմում, բլրի վրա: Ըստ տեղեկությունների՝ հոյակերտ շինություն էր, որ երբեմն նաև վանք էր անվանվում: Գ-ի արմ կողմում գտնվում էր Ս Հրեշտակապետաց եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի գավ-ի Տատիկի գ-ախմբի Սասենց (Սասիկ) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նլաթի գվոկ-ի

Ուրտափ գում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Մուշի գավ-ի Առինջ գում: Հնագույն փոքրիկ, երեք խորաննե-րով շինություն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Մուշի գավ-ի Բաղու գում: Եղել է միջնադարյան Հայկական գրչու-թյան կենտրոն:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Մուշի գավ-ի Ուրա գում: Կա-ռուցվել է 1207 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Մուշի գավ-ի Ուրոնք (Ուրնի) գում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Սղերդի գավ-ի Ուրգանի գավ-ի Ռենդվան (Ռեզվան) գում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գե-վորգ, ասորիներինը՝ Մար Գորգիս: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գոր-ծում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Վերի վանքի (Տառիկ) Համա-լիրում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Ապրանք գում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Գմբեթ գում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժա-րան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ում, Բալու ք-ից 10-12 կմ Հր-արմ գտնվող Թիլ գում: Կոչվել է նաև Ս Կարապետ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Ուարաբուք (Ուարաբյորք) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Ուոչմաթ գում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վար-ժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Կուզուլջուղ գում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Հավավ (Հարար) գում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Կա-թողիկե: Մինչև 1915 թ այստեղ, Միացյալ ընկերություն Հովանավո-րությունը, գործում էր վարժարանը՝ 100 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Նրպրչի գում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վար-ժարան: Գ-ի մոտ էր գտնվում Ս Պողոս վանքը (տ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Նրսի գում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժա-րան՝ 25 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Պաղին գում: Ավերակ էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Բաչարաթ գում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի

նահում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գավ-ի Սրին (Յիսին) գում: Կա-ռուցվել է 1199 թ: Գ-ից հս կար մեկ այլ ավերված եկեղեցի:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Համանուն գավ-ի Լճեի գավ-ի Լճե ավանում: Կառուցված է 1262 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդնիի գավ-ի Փիրան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 12 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Արդանամաղեն քում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի ք-ի մոտակայքում գտնվող Ալիրունար գում: Կառուցված է 1256 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի ք-ում, Հիմնադրել է Բյուզանդիայի կայսր Հերակլը (610-641)՝ 629 թ: Շքեղ ու գեղեցիկ շինություն էր, որը թուրքական տիրապետության օրոք վեր էր ածվել մզկիթի և կոչ-վում էր Ուլու Ջամի:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահում, Վերանչևհիր քում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտի գավ-ի Ուաչու գում: Նորակառույց շինություն էր, որին կից 1915-1916 թթ գործում էր հայոց վարժարան: Եկեղեցու տեղում հավանաբար գո-յություն է ունեցել ավելի հին կա-ռույց, որովհետև միջին դդ այն եղել է գրչության կենտրոն:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐԱՄ** Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտի գավ-ի Ուաստուր գում: Կառուցվել է 7-րդ դդ ներսես Գ Ի խանեցի կա-

թողիկոսի (641–661) նախաձեռնու-
թյամբ: Եկեղեցու հս կողմում էր
գտնվում հայկական ընդարձակ գե-
րեղմանոցը, որտեղ հաշվվում էին
չուրջ 5000 քանդակազարդ գերեղ-
մանաքարեր: Մինչև 1915 թ եկե-
ղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտի
գավ-ի Կայաբեզ (Նայաբեզ) գ-ում:
Նարխուլ և անչուք շինություն էր:
Այստեղ պահվում էր մի պատկերա-
զարդ ձեռագիր Ավետարան: Մինչև
1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր
վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Ավերակ գ-ում: 1870-ական
թթ-ից մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից
գործում էր վարժարան՝ 30 սանե-
րով, որոնց թիվը 1914-ին 220 էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Առյուծկա (Արուզկա) գ-ում:
Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գոր-
ծում էր վարժարան՝ 20 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Բարերդ ք-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Բալախոռ (Պալախոր) գ-
ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Բլրակ գ-ում: Կառուցվել է
1864 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն
կից գործում էր ներսիսյան վարժա-
րանը՝ 65 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Բնջրկա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկե-
ղեցուն կից գործում էր հայկական
Ռուբինյան վարժարանը՝ 10 սանե-
րով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Լսոնք գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Նայեք գ-ում: Գ-ի մյուս
եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածա-
մայր: Մինչև 1915 թ գործում էր
վարժարան: 1404 թ այս եկեղեցի-
ներից մեկին նվիրվել է Ավետարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Կիվ գ-ում: Կառուցվել է
1262 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն
կից գործում էր հայոց ներսիսյան
վարժարանը՝ 60 սաներով: Հիշա-
տակվում է նաև Ս նիկողայոսա-
նունով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Ռունելի գ-ում: Մինչև 1915
թ եկեղեցուն կից գործում էր վար-
ժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզ-
րումի նահ-ում, համանուն գավ-ի
Բարերդի գավ-ի Սուրբ Թորոս գ-
ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր
վարժարան՝ 60 սաներով: Գ-ում կար
մեկ այլ եկեղեցի ևս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Վարդահան գ-ում: Գ-ի մյուս
եկեղեցիները կոչվում էին Ս Գե-
վորգ, Ս Սարգիս: Սրանց պատերին
պահպանվել էին 1283, 1340, 1346
թթ հայերեն վիճագիր արձանա-
գրություններ: Մինչև 1915 թ գ-ում
գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 100
սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Քարավերակ գ-ում: Գ-ում
կար նաև Ս Գևորգ անունով մա-
տուռ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բարերդի
գավ-ի Քսանթազ գ-ում: Մինչև 19-
րդ դ վերջը եկեղեցուն կից գործում
էր հայոց ներսիսյան վարժարանը:
1895 թ հայերի կոտորածի ժամա-
նակ թուրքերը այս գ-ում սրախող-
խող են արել 400 հայերի, իսկ եկե-
ղեցին դարձրել մզկիթ: Այս գ-ում էր
գտնվում նաև Քսանթագի վանքը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բասնի գավ-ի
Արմտլու (Տանձուտ) գ-ում: Անչուք
շինություն էր, որի շուրջ բոլորը՝
պատերին կից կառուցված էին գյու-
ղական խրճիթներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Դերջանի
գավ-ի Նաչիկոյու Գոմ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Դերջանի
գավ-ի Նարխին գ-ում: Մինչև 1915
թ եկեղեցուն կից գործում էր երկ-
սեռ վարժարան՝ 40 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Դերջանի
գավ-ի Ծաղարի գ-ում: Մինչև 1915
թ եկեղեցուն կից գործում էր վար-
ժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Դերջանի
գավ-ի Ներքին Նաչող (Նաչաղ) գ-
ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից
գործում էր վարժարան, որտեղ հա-
րևան Վերին Նաչող (Նաչաղ) գ-ի
երեսանների հետ միասին սովորում
էին 30 սաներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ* Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Դերջանի
գավ-ի Չամուրդերե գ-ում: Մինչև
1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր
վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, *St Astvacacin – ե կ ե ղ ե ց ի Արմ*

Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Վժան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 40 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիադինի գվոկ-ի Զուջան գ-ում: Ուներ 4 սյունների վրա հանդեղ գմբեթ: Հո-րինվածքով նման է Ս Հովհաննես վանքին (նույն՝ Դիադինի գվոկ-ում):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ Ա Ն Զ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ում, տ Խախուի Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ի Ագրակ (Ագարակ) գ-ի Ա-գրրկի վանքի Համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ի Խախու գ-ում գտնվող Խա-խուի վանքի Համալիրում: Շենքի դռան վրայի հայերեն արձանա-գրություն համաձայն՝ կառուցվել է 9-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ի Գոթիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր տղա-ների վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խնուսի գվոկ-ի Խնուս գ-ում: Կառուցված էր զետափին բարձրացող մի ժայռի վրա: Քարաչեն, կամարակապ զե-ղեցիկ շինություն էր: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր հայոց վարժարան, որն Առաջին համաշ-խարհային պատերազմի նախօրյա-կին ուներ 100 աշակերտ և 4 ուսու-ցիչ: Դպրոցը նորակառույց, քարա-չեն ու բարեկարգ շինություն էր, որի ծախսը հոգում էր Միացյալ բարե-գործական ընկերությունը: Եկեղե-ցուն կից գործում էր նաև Երիտա-սարդաց ակումբը (դարձյալ Միաց-

յալ ընկերություն կառուցած), որը կարևոր դեր էր կատարում Խնուսի մշակութային կյանքում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խնուսի գվոկ-ի Մժնկերտ գ-ում: Քարաչեն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խնուսի գվոկ-ի Զավուրմա գ-ում: Մինչև 1915 թ ե-կեղեցուն կից գործում էր 1840 թ-ից բացված վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գվոկ-ի Խոտրջրի Համայնքի Երզնկայի գավ-ի Գոր-գանց գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Կուտրաչեն գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հովհաննես: Սրանցից մեկին կից, մինչև 1915 թ, գործում էր տղաների վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կամախի գվոկ-ի Կամախ գ-ում: 1870-ական թթ-ից եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան, որտեղ 1872-1873 թթ սովորում էին 24, իսկ 1915-ին՝ 75 աշակերտ 3 ու-սուցչով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Հաղարբ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկ-սեռ վարժարան՝ 50 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կերճանիսի (Ռեֆազիե) գվոկ-ի Հասանօվա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժա-րան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կերճանիսի գվոկ-ի Հոտփոլ գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան,

որը 1872-1873 թթ ունեցել է 50 աշակերտ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Ուրի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժա-րան՝ 60 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կարաքիլիսայի գվոկ-ի Յոնջա-լու գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սա-ներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Կիսկիմ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վար-ժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Նիխախ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բասնի գվոկ-ի Խաչու գ-ում: 19-րդ դ վեր-ջերին ավերակ էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդի գվոկ-ի Հնդե գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժա-րան, որտեղ 1872-1873 թթ սովո-րում էին 34, 1913-ին՝ 70 աշակերտ-ներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բասնի գվոկ-ի Ներքին կամ Վերին Թար-խոջա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղե-ցուն կից գործում էր հայոց Տրր-դատյան վարժարանը՝ 40 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Էգեձոր գ-ում: Մինչև 1915 թ եկե-ղեցուն կից գործում էր վարժարան:
Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի

ԻՊՅԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Թշածոր դ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Խողաղբուր դ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Կած դ-ում: Գ-ում կային նաև երկու մատուռներ, մինչև 1915 թ գործում էր ծխական դպրոց՝ 7-10 աշակերտով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Հիչնե դ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր տղաների վարժարան՝ 15 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Զկնաջուր դ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 7 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Ծիպոտ դ-ում: Մինչև 1915 թ գործում էր ծխական դպրոց:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Մաթուսանց դ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր տղաների վարժարան՝ 15 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Մեծագրակ (Մեղերեկ) դ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր տղաների վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Ծարստանց դ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժա-

րան՝ 7 սաներով:
Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Տշանց դ-ում: Մինչև 20-րդ դ սկզբները եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Վարիզոնց դ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր տղաների վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի կենտրոն Սպեր (Իսպիր) գլ-ում: Մինչև 1914-1915 թթ եկեղեցուն կից գործում էր Հայոց տղաների վարժարան՝ 12 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Ագրակ դ-ում: Մինչև 20-րդ դ սկզբները եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Ալթուն-Հուսեին դ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Կղրչուրուկ դ-ում: Նաև այսպես է կոչվել Ս Հակոբ եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Քղիի գվոկ-ի Ճպրոզեղ դ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Մեղիբան դ-ում: Երբեմն այդպես է կոչվել դ-ի Ս Գևորգ եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Զիֆթիկ դ-ում: Կառուցվել է 1181 թ:
Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի

Քղիի գվոկ-ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Սերկեկ դ-ում: Կառուցվել է 801 թ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Փրկիչ: Հիշատակվում է նաև Ս Սարգիս եկեղեցին: Գ-ում մինչև 1915 թ գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Օրոր դ-ում: Ավերվել է կողոպտվել է 1895 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Բայազետի գավ-ի Այաշկերտ գլ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Բայազետի գավ-ի Դուլթաղի գվոկ-ի Բաղնոց դ-ում: Նաև այս անունով է հիշատակված Ս Ստեփանոս եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Բայազետի գավ-ի Դիաղինի գվոկ-ի Դիաղին գլ-ում: Փայտածածկ, երեք խորանով շինություն էր: Կանգուն էր մինչև 1920-ական թթ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Բայազետի գավ-ի Կարաքիլիսայի գվոկ-ի Կարաքիլիսա գլ-ում: Կառուցված է սև քարով: Մինչև 1915-1918 թթ եկեղեցուն կից գործում էր Հայկազյան վարժարանը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Երզնկայի գավ-ի Բագատիճ ավանում: Գտնվում էր ավանից վերև, ձորի աջ ափին, բլրի գագաթին: Ըստ հիշատակությունների՝ ավանի ամենահին հոգևոր կառույցն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Երզնկայի գավ-ի Բզվան դ-ում: Բարաչեն շինություն էր: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱԿՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի

ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Երզնկայի գավ-ի Դվնիկ գ-ում: Հիշատակվում է նաև Ս Սարգիս անունով: 1870-ական թթ-ից մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, սկզբում 20-30, իսկ 20-րդ դ սկզբներին՝ շուրջ 100 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ի Երկան գ-ում: Կառուցվել է 1244 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Երզնկայի գավ-ի Խոզնցիք գ-ում: Հայ գրչության կենտրոն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Երզնկայի գավ-ի Ծաթ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Երզնկայի գավ-ի Կարաքիլիսա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 50 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Երզնկայի գավ-ի Մեծ Չախրաման գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Երզնկայի գավ-ի Ներքին Չիֆթլիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 40 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Երզնկայի գավ-ի Տաճրակ (Տաճարակ) գ-ում: Հիմնադրվել է 1235 թ: Մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան, որտեղ 1914 թ սովորում էին 50 աշակերտներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Էրզրումի գավ-ի Աբլհնդի գ-ում: Մինչև 20-րդ դ սկզբները եկեղեցուն կից գործում էր տղաների վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Էրզրումի գավ-ի Արծն (Ղաբարգ) գ-ում: Ճարտարարվեստ շինություն էր: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Աշոտյան վարժարանը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Էրզրումի գավ-ի Ծվանից անապատ վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Էրզրումի գավ-ի Կարահասան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Էրզրումի գավ-ի Ջիթանոդ (Ջիթոդ) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 90 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Էրզրումի գավ-ի Վերին-գյուղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր տղաների վարժարան՝ 15 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Էրզրումի գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Վժան գ-ում գտնվող Վրժանա վանքի համալիրում: Մինչև 1915 թ կանգուն էր, որին կից գործում էր երկսեռ վարժարան: 1304 թ վանքի միաբան Սարգսի համար այս եկեղեցուն ներսես գրիչը ընդօրինակել է Ավետարան: Համալիրի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Նշան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Էրզրումի գավ-ի Թիթլիր գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 10 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Արծաթի գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-

ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախ գվոկ-ի Գոմեր գ-ում: Եկեղեցուն կից Արամյան վարժարանում 1872-1873 թթ սովորում էին 50 աշակերտներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկա ք-ում: Հմտ Երիզայի Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, Էրզրում գավ-ի Իլիջա (Ջերմուկ) գ-ում: 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Լուսինյան վարժարանը՝ 15 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Հնձուց վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Էհնեցիք գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Լիճք գ-ում: Կառուցվել է 16-րդ դ: 1847 թ եկեղեցուն կից գործում էր սկզբում տղաների, հետագայում՝ երկսեռ վարժարան, որը գոյատևեց մինչև 1915 թ, երբ աշակերտների թիվը 80-ի էր հասնում: Ուսումնարանը հաջորդաբար կոչվել է Հայկյան, ապա՝ Մաքրուհյան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահում, համանուն գավ-ի Ակնի գվոկ-ի Կամարկապ գ-ում: Այստեղ հիշատակվում են նաև Ս Խաչ, Ս Սահակ, Ս Նիկողայոս եկեղեցիները մի քանի ուխտատեղիներ և մատուռներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Մաշկերտ գ-ում: Կառուցվել է 1286 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գ-ի մոտ էր գտնվում ավելի հին, քարաչեն Ս Սարգիս եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի

Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Համանուն գավառի Ակնա գավառի Միատուն գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Բագրատունյան (Հետագայում՝ Ներսեսյան) երկսեռ վարժարանը՝ 45 սաներով: Գ-ի մոտ էր գտնվում Տիկին Երկան Մաղարա սրբատեղին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Համանուն գավառի Ակնա գավառի Մուշեղկա գ-ում գտնվող Ներսեսի անապատ վանքի Համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Համանուն գավառի Ակնա գավառի Նարվեր գ-ում: Ավերակ էր: Գ-ի մյուս եկեղեցին, որը կանգուն էր, կոչվում էր Ս Մինաս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Համանուն գավառի Ակնա գավառի Ձիֆթիլիբ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Ս Աստվածամայր - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Համանուն գավառի Ակնա գավառի Գուչնա (Քուչնա) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Երբեմն անվանվում է վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Խարբերդի գավառի Հարուսի գ-ում: Մինչև 1915 թ գործում էին 2 դպրոց:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Արծվաբուն (այժմ՝ էլզազի) գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին գտնվում էր կիսավեր վիճակում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Ղուզուլջա գ-ում: Քարաչեն, կամարակապ շինություն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Ջիարե անաե Փիրի - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դեր-

սիմի գավառի Մելիքաբերդ գ-ում: Ավերակ էր: Սրբատեղի էր նաև քրդերի Համար, որոնք կոչում էին Ջիարե Անաե փիրի (Մեծ Մոր սրբատեղի):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Կղլթիլիսայի գավառի Հայդարան գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Մինաս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Մեծկերտի գավառի կենտրոն Համանուն գ-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Չարսանջակի գավառի Բերդակ ավանում: Մինչև 20-րդ դ սկզբները կանգուն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Փերիո Ս Աստվածածին - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Չարսանջակի գավառի Բերրի գ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչություն կենտրոն: Հիշատակված է «Ցուցակ ձեռագրաց»-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Չարսանջակի գավառի Գույե գ-ում: Պատկանում էր գ-ի բողոքական Հայերին: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Չարսանջակի գավառի Խարսիկ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Չարսանջակի գավառի Խուչին գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գ-ից արլ կար մեկ այլ, ավերված եկեղեցի՝ Ս Անտոն անունով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Չարսանջակի գավառի Կորճան գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Չարսանջակի գավառի Հալվորիկ գ-ում: Այս գ-ում էր գտնվում Հալվորիի Ս Կարապետ վանքը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Չարսանջակի գավառի Հոսե (Հոչե) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Չարսանջակի գավառի Ղղլջուղ գ-ում: Գ-ից արլ կային եւ 2 ավերակ եկեղեցիներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Չարսանջակի գավառի Ղուչչի գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Չարսանջակի գավառի Ներքին Սաճար գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Չճկաճազի գավառի Բագարուն գ-ում: Քարաչեն, կամարակապ շինություն էր, կառուցված 19-րդ դ կեսերին: 1880 թ-ից եկեղեցուն կից գործում էր Պարթևյան երկսեռ վարժարանը, որը եկեղեցու Հետ Հրդեհակույց Հետո վերաշինվել էր ոմն Աբիկ Ունճյանի ծախսով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Չճկաճազի գավառի Թումա Մեղրե գ-ում: 1900 թ վերանորոգումից Հետո վերանվանվել է Ս Գևորգ, որին կից, մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դերսիմի գավառի Չճկաճազի գավառի Ագրակ գ-ի Կարմիր վանքի Համալիրում: 1920 թ մնացել էին միայն ավերված շենքի հիմնապատերը, մատուռի կամարը և պատերի բեկորները:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահանգում, Դեր-

ԻՐԱՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Կարմրի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Եփ-րեմյան երկսեռ վարժարանը, որը Հիմնադրվել է 1879 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Հաղթուկ գ-ում: Վկայված է նաև Ս Մինաս անունով: Եկեղեցուն կից 1879 թ-ից գործում էր վարժարան՝ 25 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Մուսնայի գ-ում, նրա հր-արմ ծայրին: Եկեղեցին կողպատվել ու ավերվել է 1895 թ, վերանորոգ-վել՝ 1898-ին: Գ-ի տարածքում էին գտնվում նաև Ս Գևորգ, Ս Թորոս, Ս Խաչ և Ս Սևթիլ ավերակ եկեղեցի-ները:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի կենտրոն համանուն գք-ում: Երկրորդ եկեղեցին, որը կառուցվել է 1825 թ, կոչվում էր Ս Թորոս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Պարտիզակ (Բախչեջիկ) գ-ում: Կառուցվել է 1902 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Գևորգյան երկսեռ վարժարանը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Բրաստիք (Պոաստիկ) գ-ում: Մյուս եկեղեցին գտնվում էր Լուսաղբյուր կոչվող վայրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի Երկան (Երկայն Ընկուղիկ) գ-ում, Երկան Ընկուղի Ս Կարապետ վանքի համալիրում: Կա-ռուցվածքով հոյաչեն շինություն էր: Անցյալ դ կեսերից ավերակ էր ու լքված:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ

ԻՐԱՆ, St Astvacacin, Ս Աստվածա-մայր - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաս-տանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիսի գավ-ի Մեծկերտի գվոկ-ի Լազվան գ-ում: 1878 թ-ից եկեղե-ցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի Կարաթուշ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր փոքրիկ վարժարան: Գ-ից արմ գտնվում էր Քառասուն Մանկունք ավերակ եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի Միրավան գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Խաչ, Ս Սարգիս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արգուրուկ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ղարասիկ (Պարեսիկ) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մուռի (Մու-րի) գ-ում: Եղել է գրչության կենտ-րոն: Գ-ում հիշատակվում է նաև Ս Կարապետ եկեղեցի:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շնյխհաջի գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Փրկիչ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր հայոց վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շենթիլ գ-ում: Մեկ այլ աղբյուրում անվանված է Ս Սարգիս: Մինչև 1915 թ գ-ում գոր-ծում էր վարժարան՝ 40 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Սարիլամիչ գ-ում: Մեկ աղբյուրում այսպես է անվանված գ-ի Ս Սարգիս եկեղե-ցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ուղունօրա գ-ում: Կառուցվել է 1181 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան և ժողովարան: Մյուս ե-կեղեցին, որ ավերված էր, կոչվում էր Ս Փրկիչ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ախոռ գ-ում: Կոչվել է նաև Ս Գևորգ (տ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Մայր Տաճար - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Ակն ք-ի Վերին թաղում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Աղձնի (Աղն-ձիկ) գ-ում, Խարբերդ ք-ից մոտ 20 կմ հր-արը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանի Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Այվոս գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գոր-ծում էր վարժարան՝ շուրջ 200 սա-ներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Արաբկիր ք-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդ նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաղմաչեն գ-ում: Կառուցվել է 1840-ական թթ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գոնա-զալմազ գ-ում: Կողպատվել և ա-վերվել է 1915 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գեղ-վանք գ-ում: Երբեմն կոչվում է նաև Ս Նշան: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 15 սա-ներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-

ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բերկրիի գվոկ-ի Հառեջ (Առեջ) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Բերկրիի գվոկ-ի Ս Ստեփանոս վանքի Համալիրում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Բախվանց գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Ըն-ձակ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Թիմար գ-ում: Չը-չփոթել գ-ի մոտակայքում գտնվող Ս Աստվածածին վանքի Հետ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Հիլի (Իլի) գ-ում գտնվող Իլուի Քառասուն Խորան Ս Աստվածածին վանքի Համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Հինգեղ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցի-ներն էին Ս Գևորգը, Ս Հարությունը, Ս Սարգիսը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Պատականց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժա-րան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Պողոնիս գ-ում: Միջին դը եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Սարե գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի

Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Տչող գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր փոքրիկ վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Փայսներ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան: Գրչության կենտրոն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Քարաղաշ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Ամկուբերդ (Ամյուկ) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Անանավանք (Աննա վանք) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Կիրաչեն (Ջիրաչեն) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Նորովանց գ-ում: Կոչվել է նաև Ս Ստեփանոս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Տոլաչեն (Գոնաչեն) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Փիրկարիբ գ-ում: Մինչև 1915 թ ե-կեղեցուն կից գործում էր վարժա-րան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Քյոչանի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկե-ղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի

Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Հոգյաց վանքի Համալիրում: Ըստ ավանդությունների՝ Հիմնադրել է Բար-դուղիմեոս Առաքյալը՝ իր կարգադ-րությունը քանդված Անահիտի մեհ-յանի տեղում: Քիչ Հետո գտնվում էր Ս Սիոն եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Մաշտակ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկե-ղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գրչության կենտրոն էր: Գ-ի մոտ էր գտնվում նաև Ս Հարություն ավեր-ված եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարկառի գվոկ-ի Բերկրի գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարկառ գվոկ-ի Հաղթ գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչ-վում էր Ս Գևորգ: Մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Գինդրանց (Կենդրանց) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Եղեգիս գ-ում: Հիշատակվում է նաև Ս Թովմաս անունով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Ոռոնքոլոզ (Ուրեղոլոս) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Սորովանք վանքի Համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Բելու գ-ում: Քա-րաչեն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում,

Լեոնային Կիլիկիայում, Վահկա բերդում, տ Վահկայի Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ակնաղբյուր (Ղարաբուլաղ) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ավետարանոց (Չանախչի) գ-ում: Կառուցվել է տվել Մելիք Բաղին 1652 թ: Շենքը հենված է չորս հաստ սյուների վրա, ունի ոչ մեծ կաթողիկե, դռան վերևի մասում քանդակված է կառուցման թվականը՝ ՌՃ (1652 թ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Բերդայգի (Ղիջբաղ) գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Վարազբուն գ-ում: Քարաչեն, գեղեցիկ շինություն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Քարաչեն (Դաշուչեն) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ոսկեվաղ (Ոսնաբաղ) գ-ում: Փայտաչեն է, կառուցված 18-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Լեոնավան (Ոսնածախ) գ-ում: Չորս սյուների վրա բարձրացող, քարաչեն, հոյակապ շինություն է, որտեղ, ըստ տեղեկությունների, անցյալում պահվում էին երկու ձեռագիր Ավետարան և ձառոց:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ննձրիստան գ-ում: Ուշ միջնադարի կառույց է, որի գավթում թաղված է Մելիք Միրզախանը («ձըռ» Մելիք):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Խրամորթ գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Կարմիր գյուղ (Դոնավարդ) գ-ում: Կառուցվել է 841 թ: Կիսավեր է, բակում կան 3 խաչքարեր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ծաղկաշատ (Ղշաղ) գ-ում: 19-րդ դ կառուցված թաղակապ շինություն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Մաղաթաչեն (Ալամանց Գոմեր) գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Մխիթարիչեն (Արկաթալու) գ-ում: Անշուք շինություն է՝ կառուցված 18-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Մոշխրմհատ գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ: Այստեղ է գտնվում նաև Ղևոնդ անապատ վանքը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Նախիջևանիկ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ներքին Սղենք գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ: Գ-ի մոտ է գտնվում նաև Կանաչ Ուսչ աղբյուր-սրբատեղին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Սղնախ գ-ում: Անշուք կառույց է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Փառուխ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Փիրջամալ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Քարագլուխ գ-ում: Փայտածածկ է՝ կառուցված 14-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Քյաթուկ գ-ում: Քարաչեն կամարակապ շինություն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Ազոխ գ-ում: Քարաչեն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Ակնաղբյուր (Աղբուլաղ) գ-ում: Ուրխու, անշուք շինություն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Առաքել գ-ում: Ուշ միջնադարյան կառույց է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Բանաձուր գ-ում: Կառուցված է 4 սյուների վրա:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Կարմրաքար (Բինյաթլու) գ-ում: Ուշ միջնադարի կառույց է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Քարագլուխ գ-ում: Կառուցված է քար ու կրաշաղախով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Ուխտաձոր (էղիլի Իտելեցիք) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի

Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ում, Թաղասեռ գ-ի մոտ գտնվող Թաղասեռի անապատ Հնավայր-ուխտատեղի-ում: Չորս մույթերով, եռանավ բազիլիկ ոճի շինություն է: Կառուցվել է 1635 թ գ-ի բնակիչների միջոցներով ավելի հին, ավերված շինության տեղում, որի մասին թողնված է հայերեն վիճագիր արձանագրություն: Պահպանվել են գավթի ավերակները:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Ծակուռի գ-ում: Կառուցվել է 1682 թ՝ երկու սյուների վրա: Մ. Բարխուդարյանի կարծիքով՝ Ս Ա նախկինում եղել է վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Ծամձոր գ-ում: Կառուցվել է 1696 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Հակակու (պատմական Գաթ) գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ: Հավանաբար Հակակու վանքն է, որը հիշատակվում է նաև իբրև եկեղեցի:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Ջրաբերդ (Մյուլքիդարա, պատմական Յրտախաչ) գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ում, Շախկախի վանքի համալիրում: Պատերի մեջ ագուցված են 12–14-րդ դդ բնորոշ խաչքարեր: Միանավ բազիլիկ է, ներսի 2 մույթերից ձգվող կամարները հենվում են որմնասյուների վրա: Գահլիճը ուղղանկյուն է, թաղածածկ, գմբեթը հենվում է վեց սյուների վրա: Շենքը կառուցված է անտաշ, գմբեթը՝ սրբատաշ քարերով: Զարդաքանդակ միակ դուռը արձ-ից է: Պատերի վրա կան հայերեն արձեքավոր արձանագրություններ: Տարածքում կա մի գեղեցիկ ամբողջական քարից կերտված խաչքար՝ կանգնեցված 1330 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Սարինչեն (Շաղախ) գ-ում: Այստեղ գտնվում է նաև Հանդի Ձեռք մատուռը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Սարալանջ (Ջիլան) գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Առաջաձոր գ-ում: Կառուցվել է 17-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Վարդաձոր (Գյուլաթաղ, Գայլաթաղ) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Կիչան գ-ում: Կանգուն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Կուսապատ գ-ում: Կառուցված է 1686 թ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Անապատ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Հայկաջուր (Հասանդայա) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ում, Հավապտուկ վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1163 թ Տեր Հովհանի և ուրիշ միաբանների ջանքերով: Թաղակապ շինություն է, ունի փոքրիկ գավիթ: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Մարդա գ-ում: Բարաչեն, փայտածածկ շինություն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Բերդաչեն (Ղղալա) գ-ում: Կամարակապ, քարով, կրաշաղախով կառուցված շինություն է: Եկեղեցու վրայի հայերեն վիճագիր արձանագրության մեջ հիշատակված է կառուցող վարպետ Հովհաննեսի անունը: Մինչև 1900-ական թթ եկեղեցում պահպանվում էին մի ձեռագիր Ավետա-

Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Մոխրաթաղ գ-ում: Կառուցել է տվել Մեսրոպ Թառույանը 1883 թ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ուաչ Ուոռատ, մյուսը՝ Սահար Օրիորդի մատուռ: Գ-ի մոտ է գտնվում Ինն Մաս անապատը (վանքը):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Այգեստան (Ներքին Չայու) գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Սեյսույան գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Աչան գ-ում: Կառուցված է երեք կամարների վրա, պատերին պահպանվել են հայերեն արձանագրություններ: Գ-ում կար նաև մի մատուռ, որտեղ մինչև 1890-ական թթ պահվում էր ձեռագիր Ավետարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Թաղավարդ գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ առաջին կեսերին գնդապետ Ջումչուգ Մելիք-Շահնազարյանցի միջոցներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ունուշինակ գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ կամարակապ է: Շրջակայքում պահպանվել են բնակավայրի և պաշտամունքային շինությունների ավերակներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԱԿԱԿԱՎԱՆՔ – Ս Տ Ա Ս Տ Վ Ա Ս Տ Վ Ի Ն, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Բերդաչեն (Ղղալա) գ-ում: Կամարակապ, քարով, կրաշաղախով կառուցված շինություն է: Եկեղեցու վրայի հայերեն վիճագիր արձանագրության մեջ հիշատակված է կառուցող վարպետ Հովհաննեսի անունը: Մինչև 1900-ական թթ եկեղեցում պահպանվում էին մի ձեռագիր Ավետա-

րան (գրված 1623 թ) և մեկ Մաշտոց (գրված 1621 թ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ծովատեղ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Կոլխոզաշեն գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Հաղորտի գ-ում: Կանգուն է: Գ-ի աղբյուրի մոտ կա ևս մեկ՝ Օջախ անունով ավերված եկեղեցի, որի շուրջը պահպանվել են մի քանի խաչքարեր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Հացի գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ: Թաղակապ հորինվածքով բարձր ու մեծ շինություն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Կավահան (Ղավախան) գ-ում: Կառուցվել է 1871 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մամա գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մյուրիչեն (Միրուչեն) գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մուշկապատ գ-ում: Կառուցվել է 12-րդ դ: Գ ունի նաև Ս վարդան անունով մատուռ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ննգի գ-ում: Կառուցվել է 1656 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի**

Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Պառավաթումբ գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Լուսավորիչ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Սարգրսաշեն գ-ում: Եռանավ բաղիլի է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Սպիտակաշեն գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Քարահունջ գ-ում: Կառուցվել է 13-18-րդ դդ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Քերթ գ-ում: Մի աղբյուրում այսպես է անվանված գ-ի Ս Գևորգ եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշիի շրջ-ի Ղայրալու գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշիի շրջ-ի Քարինտակ գ-ում: Կառուցված է քարուկրով, ունի գեղեցիկ տեսք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի ք-ի Կուսանաց անապատի համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզում, Արղահանի օկրուգի կենտրոն Արղահան ք-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզում, Կաղզվանի օկրուգի Բաչգյուղ գ-ում: Մինչև 1920-ական թթ եկեղեցուն կից գործում էր հայոց վարժարան: Այստեղ պահվում էր 1667 թ ընդօրինակված Հայսմավուրբ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզում, Կաղզվանի օկրուգի

Խար գ-ում: Փայտաշեն և անշուք շինություն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կաղզվան գք-ում, նրա արլ կողմում, այգիների մեջ: Այստեղ պահվում էին Ավետարան, Աստվածաշունչ և Հայերեն այլ ձեռագրեր: Գ-ի շրջակայքում պահպանվել էին երկու եկեղեցիների և վանքի փլատակներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզում, Կաղզվանի օկրուգի Քեռս գ-ում: Վերանորոգվել է 1876 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզում, համանուն օկրուգի Բեկլի-Ահմետ գ-ում: Փայտածածկ շինություն էր՝ կառուցված 1866 թ: Այստեղ մինչև 1918 թ պահվում էին 17-րդ դ Հայերեն Ավետարան և կրոնական բովանդակության այլ գրքեր (Շարակնոց):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզում, համանուն օկրուգի Շորագյալի տեղամասի Մավրակ (պատմական՝ Շիրակաշատ) գ-ում: Հին, կիսավեր շինություն էր: Գ-ից քիչ արմ գտնվում էր Կարմիր վանքը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզում, համանուն օկրուգի Շորագյալի տեղամասի Ուղուղլու գ-ում: Մեծ, հույաշեն կառույց էր՝ համեմատելի Անիի Կաթողիկե եկեղեցուն: Դրսից, հր պատի վրա կային հայերեն վիմագիր արձանագրություններ, որոնցում նշվում էր միայն վերանորոգման թվականը՝ 1001: 20-րդ դ սկզբներին վթարված էր միայն գմբեթը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզում, համանուն օկրուգի Շորագյալի տեղամասի Փիրվալի գ-ում: Կառուցվել է 1866 թ: Փայտածածկ էր: Մինչև 1915-1918 թթ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Այստեղ պահվում էին 15-16-րդ դդ Հայերեն մի քանի ձեռագրեր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвацѣа-цѣи, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կարսի մարզում, Օլթիի օկրուգի Թամրուտ գ-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կարսի մարզում, Օլթիի օկրուգի Ջուրջուրիս գ-ում: Կառուցվել է 1887 թ: Գ-ում կար ևս մեկ, սակայն ավերված եկեղեցի:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կարսի մարզում, Օլթիի օկրուգի կենտրոն Օլթի գ-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կարսի մարզի կենտրոն Կարս ք-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Հայկական Դրազարկ վանքի համալիրում: Պահպանվել են ավերակները:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Թյուրքթի վանքի համալիրում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Սկևռա վանքի համալիրում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայի Հայկական թագավորության Վիմ վանքի համալիրում: Այստեղ ոմն Ստեփանոս ընդօրինակել է Ավետարան:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հալեպի նահ-ում, Այնթապի գլխավ-էհնեչ գ-ում: Քարաչեն, գմբեթավոր շինություն էր:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մա-րաշի գավ-ի Բագարջըղ գլխավ-ի Ֆրերդըջաք գ-ում: Մինչև 1915 թ այստեղ գործում էին Հայոց 3 վարժարաններ՝ 200 աշակերտով: Վարժարաններից մեկը արական էր, մյուսը՝ աղջիկների, իսկ երրորդը՝ պատկանում էր Հայ բողոքականներին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Կոնիայի նահ-ի էրեկլիի գլխավ-ի էրեկլի ք-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Անտիոքի (Անթաքիա) գավ-ի Հաջի Հաբիբի գ-ում (Մուսալեռան շրջան): Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Թալիլա:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մա-րաշի գավ-ի Ջյուրուքկոզ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր փոքրիկ վարժարան:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Ադանայի նահ-ի Մերսին ք-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Լամբրոնի շրջ-ի Գեմրոնգեր վանքի համալիրում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Կոնիայի նահ-ում, Նիկոսի գավ-ի Նիկոս ք-ում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Թորոս, Ս Կարապետ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մա-րաշի գավ-ի Ջեյթունի գլխավ-ի Դյոնգեկ գ-ում: Մինչև 1915-1920 թթ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Ադանա ք-ում: Այս և ք-ի մյուս 3 եկեղեցիներին կից մինչև 20-րդ դ սկզբները գործում էին վարժարաններ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Ասորիքում, Այնթապ ք-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Անարզաք ք-ում: Երբեմն անվանված է վանք: Հմմտ Անարզաքայի վանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Բայաս ք-ում: Այստեղ 1216 թ ընդօրինակվել է Մաշտոց:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Գայու անապատ վանքի համալիրում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Ժանի վանք վանքի համալիրում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայի Մարաշ ք-ում (Հետագայում՝ Հալեպի նահ-ում): Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նա-

խակրթական վարժարան:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Սիս ք-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիրիկիայում, Տարսոն ք-ում: Այստեղ միջին դդ գտնվում էր Հայոց թագավորների պանթեոնը: Պատերին պահպանվել էին Հայերեն վիճազիր արձանագրություններ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Գամիբրում (Կապադովկիա) Կեսարիա ք-ից Հր-արմ գտնվող Ակարայ գ-ում: Այստեղ մինչև 1915 թ կից գործում էր Թորգոմյան Հայկական վարժարանը, որը 1895 թ ուներ 105 աշակերտ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Ղրիմում, Գամձակ վանքի համալիրում՝ Կաֆա (Թեոդոսիա) ք-ի մոտակայքում: Կառուցել է տվել ոմն Ավետիս վարդապետ և 1305 թ նրան է նվիրել մի ձառքնտիր:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանում, Ղրմն գ-ում, որի տեղադրությունը Հայտնի չէ: 1632 թ մի ձեռագրի Հիշատակարանում վկայված է, որ գրիչ Նիկողայոս քահանան և Իգնատիոս Հիգանցին այստեղ ընդօրինակել են Մաշտոց:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանում, Փաշիկ վանքի համալիրում, որի տեղը Հայտնի չէ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, ՕՏովոց գ-ում, որի տեղադրությունը Հայտնի չէ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Կամո գ-ում: Վերանորոգվել է 1878 թ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Քեթի գ-ում: Կառուցվել է 1842 թ: Անչուք շինություն է:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Կրաչեն գ-ում: Կառուցվել է 1859 թ: 19-րդ դ վերջերին եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

ջերին: Գմբեթավոր, կից զանգակատնով չքեղ շինություն է՝ կառուցված սրբատաշ քարերով: Վերանորոգվել է խորհրդային իշխանություն տարիներին:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, Միլի ձորում գտնվող Ս Ստեփանոս վանքի Համալիրում: Մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Պողոս-Պետրոս:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Մրգավան գ-ում: Հիմնադրվել է 1833 թ, գործել է մինչև 1919 թ: Ավերված է:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մեծ Մանթաշ գ-ում: Վերակառուցվել է 1884 թ:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Պեմզաչեն ք-ում: Թաղածածկ շինություն է՝ կառուցված 17-րդ դ:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Վարդաբար գ-ում: Անշուք, կանգուն շինություն է:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Փանիկ գ-ում, տ Ս Տիրամայր:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Արթիկ ք-ում:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Արթիկ ք-ում, տ Ս Մարինե:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Լուսակերտ գ-ում:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հառիճի վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 13-րդ դ, Ջաբարե ամիրապատյար Ջաբարյանի

ջանքերով: Սյունազարդ, կամարակապ շինություն է, պատերի վրա կան քանդակներ և արձանագրություններ: Շինարարության համար օգտագործվել են տեղական բաց մանիշակագույն, սև և գորշ տաշած տուֆաքարեր: Արլ պատի վրա գտնվում են Ջաբարե և Իվանե Ջաբարյան եղբայրների խորաքանդակները:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի, այժմ ապարնակեցված Իմիրզիկ (պատմական Վանքստան) գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Խոտակերաց վանքի Համալիրում: Գմբեթավոր է, չորս անկյուններում ունի մեկական խորան, արմ կողմում՝ գավիթ ու փոքրիկ մատուռ: Կառուցված է կոփածո գորշ անձակ քարերով: Կիսավեր է:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ծնհերի Ս Աստվածածին վանքի Համալիրում: Եռանավ բաղնիք է, կառուցել է Մուրադ ճարտարապետը՝ 1676 թ՝ ազուլիացի Մահտեսի Ազարիայի միջոցներով: Վերանորոգվել է 1720 թ: Եկեղեցուն հր-ից կից է թաղածածկ գավիթը, որը կառուցել է ցղնեցի Հովհաննեսը 1720 թ:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի Համալիրում: Գտնվում է մուտքի մոտ, արհեստականորեն սարքված, բարձր պատվանդանաձև հարթակի վրա: Կառուցվել է 1087 թ երկհարկանի հորինվածքով: Հիմնավորապես վերակառուցվել է 1980-ական թթ:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Դիլիջան ք-ի մոտ գտնվող Ջուլստակ վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 1201 թ վանքի առաջնորդ Հայրապետի նախաձեռնությամբ: Ճարտարապետը Սարգիսն է: Շինությունը միանավ, թա-

ղակապ երեք տանիքով դահլիճ է: Որպես շինանյութ օգտագործված է դեղնավուն, բազմերանգ, սրբատաշ ֆելզիտ քարատեսակը: Կառույցի վրա կան վիճաբիր արձանագրություններ ու քանդակներ: Վանքի ողջ համալիրի հետ միասին այս եկեղեցին հիմնավոր վերանորոգման է ենթարկվել 1973–1977 թթ:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արատեսի վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 10-րդ դ:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Արփայու Ս Աստվածածին, Արփայու Ս Ստեփանոսի վանք, Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոսի վանք – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արենի (Արփա) գ-ում, Արփա գետի ձախ, բարձրադիր ափին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Կառուցվել է Սյունիքի Հովհաննես եպիսկոպոսի պատվերով, հրոչակավոր ճարտարապետ Մոմիկի ձեռքով 1321 թ: Օգտագործված են սրբատաշ կարմրա-դեղնավուն տեղական բազալտ և կրաշագախ: Ներսի 4 սյունաշարերը վերևում միանում են կամարներով, որոնց վրա հանգչել է այժմ փլված գմբեթը: Գմբեթի և կամարների վրա կան թևավոր ցլի, արծվի բարձրաքանդակներ: Գմբեթը փլվել է 1840 թ երկրաշարժից: Եկեղեցու մոտ էր գտնվել Տարսայիճ Օրբեյյան (13-րդ դ) իշխանի ապարանքը: Եկեղեցին մասնակի վերանորոգման է ենթարկվել 1950–1960-ական թթ: Գրմբեթի վերանորոգումը չարունակվում է:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գյուլումբուլաղ վանքի Համալիրում:

Մ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ում, նրա արմ եզրին: Բաղնիք, թաղածածկ, չորս մույթերով շինություն է: Հիմնական վերանորոգման է ենթարկվել 1703 թ: Պատերի մեջ չարված

են խաչքարեր, տապանաքարեր և արձանագրություններ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ գտնվող Գյուլումբուլաղ վանքի Համայնքում: Կիսավեր է, հիշատակված է արլ պատի վրայի արձանագրությունում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ուաչիկ գ-ում: Քարաչեն, անչուք շինություն է: Պատի վրա կա 1681 թ վիմագիր արձանագրություն, որը Ս. Բարխուդարյանը համարում է շինության տարեթիվը: Քաջերունու կարծիքով՝ եկեղեցին կառուցվել է 1130 թ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արատես գ-ում: Կառուցվել է 10–11-րդ դդ: Մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Կարապետ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin, **Բուրթելաչեն – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Նորավանք վանքի համայնքում: Բուրթել Օրբելյան իշխանի դամբարան-եկեղեցին է, որի համար կոչվում է նաև Բուրթելաչեն: Ծիսությունը գտնվում է ընդհանուր համայնքից առանձին, ձորի եզրին: Այս եկեղեցին Մոմիկ ճարտարապետի (14-րդ դ) մտահղացման գլուխգործոցն է: Օգտագործված է վարդագույն ֆելզիտ: **Ս Ա** ոչ մեծ չափի, հավաք ու սլացիկ տեսքով երկհարկանի Հոյակապ շինություն է, որի գմբեթը չի պահպանվել: Ծիսության վրա կան բարձրավանդակներ: 1948–1949 թթ վերականգնվել են եկեղեցու տանիքն ու պատերի վերին եզրաշարերը: Նախատեսված է վերակառուցել նաև գմբեթը:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ռինդ (պատմական Ըոնդի) գ-ի մոտ, նրանից 1–1,5 կմ արլ Վանքի Ձոր Դոլուզ (Դուլ) կոչվող վայրում: Պատերին պահպանվել են 13– 14-րդ դդ Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ, չուրջը՝ տների փլատակներ ու տապանաքարեր:

Եկեղեցին կիսավեր է: Տարածքում գտնվում է 1009 թ մահարձան:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ցախացքար վանքի համայնքում: Կառուցվել է 10-րդ դդ: Պատերին կան հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Կից է Ս Նշան եկեղեցուն: 150–200 մ հեռավորությամբ գտնվում են կողք-կողքի կառուցված Ս Կարապետ և Ս Հովհաննես եկեղեցիները: **Ս Ա** կանգուն է:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Երևան մայրաքաղաքում, տ **Ս Կաթողիկե**:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Երևան ք-ի Շենգավիթի համայնքում, երբեմնի Նորագավիթ գ-ում: Այստեղ հիշատակվում է նաև Ս Սարգիս եկեղեցին: Գ-ի այժմ կանգուն և գործող եկեղեցին կոչվում է Ս Գևորգ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Աղավնատուն գ-ում, տ **Ս Գևորգ**:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Այգեշատ գ-ում, որին Մեսրոպ եպիսկոպոս Սմբատյանը Թարգմանչաց վանք անունն է տալիս:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արշալույս գ-ում: Կառուցված է 19-րդ դ կեսերին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Ծաղկունք գ-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Ծիածան գ-ում: Ավերակ է:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Հայթաղ գ-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Հովտամեջ գ-ում: Մի վկայությամբ՝ այսպես է կոչվել գ-ի Ս Սարգիս եկեղեցին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Տարոնիկ գ-ում: Անչուք շինություն է:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Դաշտաղեմ գ-ի Ս Քրիստափորի վանքի համայնքում: Կառուցված է սրբատաշ սև տուֆաքարերով: Քառակուսի հատակազոյզ գմբեթավոր փոքրիկ շինություն է: Հիմնավորապես վերանորոգվել է 1980-ական թթ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin, **Փոքր եկեղեցի – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Թային ք-ում: Կառուցվել է 689 թ Ներսես պատրիկ Կամսարական իշխանի կողմից: Մասնակիորեն վերանորոգվել է 1970-ական թթ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կարմրաչեն գ-ում: Կառուցվել է 1865 թ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Շենիկ գ-ում: Գտնվում է գ-ի արհեստական ջրամբարի ափին: Կառուցվել է 7-րդ դ, ունի խաչաձև հատակազոյզ և գմբեթ: Օգտագործված է սրբատաշ տուֆ քարատեսակ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Ամենափրկիչ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ գտնվող Բարձրաքաչ Ս Աստվածածին վանքի համայնքում: Կառուցված է բաց դեղնավուն և բաց վարդագույն քարերով: Կառուցումն սկսվել է 1221 թ Մարզպան Մամիկոնյան իշխանի ջանքերով, որի մասին հր պատի վրա թողնվել է համապատասխան արձանագրություն:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի**

ում: Կառուցել է Սյունիքի իշխան Սահակը՝ 9-րդ դ վերջերին: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Եղվարդ գ-ում: Կառուցվել է 1700 թ: Կանգուն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լեռնաձոր գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Սևաքար գ-ում: Կառուցվել է 17-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Վահանավանք վանքի համալիրում: Չափերով փոքր, բայց չքեղ ու գեղեցիկ տաճար է: Սյուն եկեղեցին կոչվում է Ս Գրիգոր Լուսավորիչ: Այժմ սրանք երկուսն էլ ավերակ են:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վերին Ոստանան գ-ում: Կառուցվել է 17-րդ դ սրբատաշ որձաքարերով: Թաղակապ է, չուրջը կան 14-րդ դ հուշարձանադամբարաններ: Այժմ կիսավեր է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Քիրս գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արզազ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արմավիր գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Մարգարա գ-ում: Եկեղեցին չի պահպանվել:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Մրգաշատ գ-ում: Կանգուն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Ավան գ-ում (այժմ՝ Երևան ք-ի չրջագծում):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արամուս գ-ում: Կառուցել է տվել կաթողիկոս Դավիթ Ա Արամոնեցին (728-741 թթ), կաթողիկոսական աթոռը այստեղ տեղափոխելուց հետո: Եկեղեցու վրա եղած արձանագրության բեկորներինց մեկը 907 թ է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գաննի գ-ում: 11-րդ դ կառույց է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Կաթնաղբյուր գ-ում: Քարաչեն է, կիսավեր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Ս Վարդան - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Նոր Գյուղ գ-ում: 1828 թ պարսկահայերը Աբլ Հայաստան գաղթելիս, Վարդան Մամիկոնյանի (5-րդ դ) նիթադրյալ գերեզմանի վրա կառուցված մատուռից մի բեկոր բերել ու դրել էին այս եկեղեցում, որն այդ ժամանակներից ի վեր վերակոչվել է Ս Վարդան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արզազ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արզազ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արմավիր գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արմավիր գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արմավիր գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Մրգաշատ գ-ում: Կանգուն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Այրազ գ-ում: Կառուցվել է 1893 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Աղավնաձոր գ-ում: Այժմ կանգուն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արզական գ-ում: Ըստ ոմանց՝ այդպես է կոչվել Ս Ստեփանոս եկեղեցին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Բջնի գ-ում: Կառուցվել է 1031 թ նշանավոր գիտնական ու զորավար Գրիգոր Պահլավունի Մազիստրոսի պատվերով: Երբեմն հիշատակվում է նաև որպես վանք: Միջնադարյան հայ ճարտարապետության նշանավոր կոթողներից է, ունի սյացիկ գմբեթ, պատերին՝ բարձրավառ քանդակներ ու հայերեն վիմագրեր: Վերանորոգվել է 1947 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Հետագայում ապարնակեցված Թեղխարար գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Լեռնանիստ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մեղրաձոր գ-ում: Կանգուն է, փլված է տանիքի մի մասը: Բազիլիկ, անգմբեթ չինություն է: Կառուցել է տվել Իվան Աթարեկ Ջաբարյանը՝ 1198-1207 թթ: Ներսում կան թաղումներ, տապանաքարերից մի քանիսը ունեն արձանագրություններ: Եկեղեցու մոտ՝ հս-ում, հր-ում և արմ-ում կան օժանդակ կցակառույցներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մեղրաձոր գ-ում: Կանգուն է, փլված է տանիքի մի մասը: Բազիլիկ, անգմբեթ չինություն է: Կառուցել է տվել Իվան Աթարեկ Ջաբարյանը՝ 1198-1207 թթ: Ներսում կան թաղումներ, տապանաքարերից մի քանիսը ունեն արձանագրություններ: Եկեղեցու մոտ՝ հս-ում, հր-ում և արմ-ում կան օժանդակ կցակառույցներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մեղրաձոր գ-ում: Կանգուն է, փլված է տանիքի մի մասը: Բազիլիկ, անգմբեթ չինություն է: Կառուցել է տվել Իվան Աթարեկ Ջաբարյանը՝ 1198-1207 թթ: Ներսում կան թաղումներ, տապանաքարերից մի քանիսը ունեն արձանագրություններ: Եկեղեցու մոտ՝ հս-ում, հր-ում և արմ-ում կան օժանդակ կցակառույցներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մեղրաձոր գ-ում: Կանգուն է, փլված է տանիքի մի մասը: Բազիլիկ, անգմբեթ չինություն է: Կառուցել է տվել Իվան Աթարեկ Ջաբարյանը՝ 1198-1207 թթ: Ներսում կան թաղումներ, տապանաքարերից մի քանիսը ունեն արձանագրություններ: Եկեղեցու մոտ՝ հս-ում, հր-ում և արմ-ում կան օժանդակ կցակառույցներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մեղրաձոր գ-ում: Կանգուն է, փլված է տանիքի մի մասը: Բազիլիկ, անգմբեթ չինություն է: Կառուցել է տվել Իվան Աթարեկ Ջաբարյանը՝ 1198-1207 թթ: Ներսում կան թաղումներ, տապանաքարերից մի քանիսը ունեն արձանագրություններ: Եկեղեցու մոտ՝ հս-ում, հր-ում և արմ-ում կան օժանդակ կցակառույցներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մեղրաձոր գ-ում: Կանգուն է, փլված է տանիքի մի մասը: Բազիլիկ, անգմբեթ չինություն է: Կառուցել է տվել Իվան Աթարեկ Ջաբարյանը՝ 1198-1207 թթ: Ներսում կան թաղումներ, տապանաքարերից մի քանիսը ունեն արձանագրություններ: Եկեղեցու մոտ՝ հս-ում, հր-ում և արմ-ում կան օժանդակ կցակառույցներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մեղրաձոր գ-ում: Կանգուն է, փլված է տանիքի մի մասը: Բազիլիկ, անգմբեթ չինություն է: Կառուցել է տվել Իվան Աթարեկ Ջաբարյանը՝ 1198-1207 թթ: Ներսում կան թաղումներ, տապանաքարերից մի քանիսը ունեն արձանագրություններ: Եկեղեցու մոտ՝ հս-ում, հր-ում և արմ-ում կան օժանդակ կցակառույցներ:

Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Սոլակ գ-ի մոտ, նրա հս-արմ կողմում՝ Տափակ Մայրի կոչվող վայրում: Կառուցվել է 7-րդ դ: Եկեղեցու պատին 1224 թ վիմագիր արձանագրություն կա: Շուրջը կան 13-14-րդ դդ գերեզմաններ ու խաչքարեր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Քաղսի (պատմական Կակաղուց) գ-ում: Կառուցվել է 1855 թ՝ ավելի հին եկեղեցու հիմքերի վրա:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լիճք գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ծակքար գ-ում: Վերանորոգվել է 1884 թ, կանգուն է: Այլ վկայություններ կոչվել է Ս Ստեփանոս:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Մարտունի ք-ում: Կանգուն է, վերակառուցվել է 1866 թ: Եկեղեցու հս պատի մեջ ագուցված է Մատթեոս երեցի կանգնեցրած խաչքարը՝ 1513 թ արձանագրությամբ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ներքին Գետաչեն (պատմական Կոթ) գ-ում գտնվող Կոթավանք վանքի համալիրում: Հոյաչեն կառույց է: Եկեղեցու մոտ, գերեզմանոցում կանգնեցված են Ակոր Կազմողի (քանդակագործի) կերտած 6 խաչքարերը (16-րդ դ): Կիսավեր է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Ներքին և Վերին Գետաչեն գ-երի մոտ, տ Ի չխանավանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վաղաչեն գ-ում: Կանգուն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Եղվարդ ք-ում: Կառուցվել է իշխան Ազիզբեկի և նրա կնոջ՝ Վախախի միջոցներով 1301 թ: Ունի վեղարած կամրջ, 12 սյուներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վարդենիկ (պատմական Վարդենիք) գ-ում: Կառուցվել է 9-13-րդ դդ: Գ-ում կա նաև Թուխ Մանուկ անունով մատուռ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Քոլատակի Ս Աստվածածին վանքի համալիրում: Կառուցվել է 9-րդ դ վերջերին կամ 10-րդ դ սկզբներին: Օգտագործված է կոպիտ տաշած բազալտ, ներսից ու դրսից սվաղված է: Հորինվածքով նման է 7-րդ դ հայկական հուշարձաններին, մասնավորապես՝ Էջմիածին ք-ում գտնվող Ս Հովհիսիմ եկեղեցուն: Այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի ապարնակեցված Կալբ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Կարճևան գ-ում: Անշուք շինություն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Մեղրի ք-ում, նրա ձախափնյա թաղում: Կառուցվել է 17-րդ դ: Քառամույթ գմբեթավոր բաղլիլի է: Ներսից պատերը, մույթերը, ավանդատները զարդարված են հիմնականում 19-րդ դ կատարած որմնակարներով: Ք-ի աջափնյա թաղում գտնվող եկեղեցին կոչվում է Ս Հովհաննես Մկրտիչ: Արլ կողմում Մեղրո վանքն է: Ս Ա 1980-ական թթ վերջերից դարձել է գործող եկեղեցի:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիզ գավ-ում (այժմ՝ Կոտայքի մարզի Արզական գ-ի մոտ), Մեղուս վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Եղվարդ ք-ում: Կառուցվել է իշխան Ազիզբեկի և նրա կնոջ՝ Վախախի միջոցներով 1301 թ: Ունի վեղարած կամրջ, 12 սյուներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Բերդավան գ-ի հս կողմում գտնվող Օղարկու բլրի գագաթին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կողբ գ-ի մոտ գտնվող Մշկավանք վանքի համալիրում: Կառուցվել է 13-րդ դ, սպիտակավուն, տորոնագույն և բաց կապտավուն ֆելզիտի սրբատաշ քարերով: Քառանկյունի միանավ դահլիճ է, ունի գավիթ: Ներսում պահպանվել են տապանաքարեր: Վերանորոգվել է 1955-1960 թթ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (Վանք) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ոսկեպար գ-ում, տ Ոսկեպարի եկեղեցի:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ծովապուղ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սևան վանքի համալիրում: Չի պահպանվել: Երբեմն սրա հետ են շփոթում Ս Աստվածածին եկեղեցին՝ այժմ կանգուն:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Անգեղակոթ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բարձրավան (պատմական՝ Երիցաթումբ) գ-ում: Կառուցվել է 1870 թ: Կանգուն, անշուք շինություն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բոնակոթ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, ՇՆ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Գետաթաղ գ-ում: Կառուցվել է 1702 թ: Պապահանգի են 17-րդ դ առաջին երեսներ:

ամյակում այստեղ ընդօրինակված հայերեն մի քանի ձեռագրեր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Դարբաս (պատմական՝ Աղվերձ կամ Ըղվերձ) գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ երկրորդ կեսին իշխան Տարսայիճ Օրբեյյանի և նրա կնոջ՝ Մամախանի նախաձեռնությամբ ու ծախսով: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լոր գ-ում: Կառուցվել է Նահապետի որդի Սարգսի և Ամիր Հասանի միջոցներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ագարակ գ-ում: Կառուցված պետք է լինի 5-6-րդ դդ: 17-18-րդ դդ այս եկեղեցու տեղում կառուցվել է նորը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Կուրթան գ-ում, նրա հր կողմում: Հիմնադրվել է 6-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գնդեվազ գ-ում: Քարաչեն անչուք շինություն է՝ կառուցված 1686 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ի Ս Սիոն վանքի համալիրում: Քարաչեն, թաղածածկ, գմբեթավոր շինություն է: Համալիրի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Հովհաննես:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Փոռ (պատմական Բոր) գ-ում: Անչուք, տափակ տանիքով շինություն է, կառուցված 1910 թ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Այրբ գ-ում: Կառուցվել է 1281 թ: Շուրջը կան

16-17-րդ դդ գերեզմաններ՝ հոյակապ խաչքարերով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սոթք գ-ում գտնվող Սոթի Ս Բեթղեհհան վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Կարճաղբյուր գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Մաքենյաց վանքի համալիրում: Կառուցվել է 9-րդ դ երկրորդ կեսերին իշխան Գրիգոր Սուփան 2-րդի ջանքերով: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, ունի խաչաձև հատակագիծ և կաթողիկե:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վարդենիս ք-ում: Կառուցվել է 1902-1910 թթ, ըստ երևույթին ավելի հին եկեղեցու տեղում: Ունի խաչաձև հատակագիծ և սյացիկ, տիրական գմբեթ: Օգտագործված է գունազեղ, սրբատաշ բազալտ քարատեսակը: Ունի 3 կամարակապ դռներ, բակում կան 15-18-րդ դդ գերեզմաններ: Մինչև 19-րդ դ վերջերը այստեղ պահվում էին հայերեն մի քանի ձեռագիր ու հին տպագիր գրքեր: Եկեղեցու բակում են թաղված Հովհաննես Ծարեցին (16-րդ դ) և Սարգիս վարդապետը: Այժմ գործող եկեղեցի է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Թովուզ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Ջինարի գ-ի մոտ գտնվող Սորանաչատ վանքի համալիրում: Կառուցված է տորոնագույն սրբատաշ քարերով, ունի չորս կամարներ և գեղեցիկ գմբեթ: Նախագավթում՝ բեմի աջ ու ձախ կողմերում կան չորս խորաններ: Ավազ խորանի վրա թողնված են 1216 և 1220 թթ հայերեն վիճակագիր արձանագրություններ: Արմ կողմում, եկեղեցու առջև, չորս կյո

սյունների վրա, սրբատաշ քարերով կառուցված է գավիթը, որի հր պատի վրա քանդակված է արևի ժամացույց:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Շխմուրագի վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1181 թ սպիտակավուն ֆելզիտ քարատեսակով: Հր և արմ կողմերում ունի խորաններ: Գմբեթավոր, գեղեցիկ շինություն է: Պահպանվել է անվթար վիճակում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Նոր Վարզավանք վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1224-1237 թթ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Վարագավան գ-ում: Կառուցվել է Վասակ Բագրատունու պատվերով 12-րդ դ վերջին (ճարտարապետ՝ Հովհան): Այստեղ մինչև 19-րդ դ վերջերը պահվում էին մի մագաղաթյա և 4 թղթե հայերեն ձեռագրեր: Մյուս եկեղեցին կոչվում է Անապատ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի տարածքում հիշատակվող Նորվանք վանքի համալիրում, տեղադրությունը հայտնի չէ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Քանաքեռ ավանում (այժմ՝ Երևանի շրջակայքում): Կառուցվել է 1595 թ: Պահպանվել էր 1695 թ արձանագրություն: Սորհրդային կարգերի ժամանակ՝ 1930-ական թթ ավերվել է: Նախատեսվում է վերակառուցել:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջի Քյուրաթաղ գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում, Սուրբ Աստվածածին գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇԵ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, St Astvacacin - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոս-

տան ձայնոց գավ-ում, վանստան գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin*, **Ոսմբուզենց եկեղեցի** – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, Անի մայրաքաղաքում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВА-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (վանք) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ի Անի մայրաքաղաքում, տ Աղբերկի եկեղեցի:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, Անի մք-ում: Չպետք է շփոթել Աղբերկի եկեղեցու հետ (տ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, Անի մք-ում, տ **Ջաքարեի** եկեղեցի:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ի Ծիրակաշատ գ-ում (նոր ժամանակների Կարսի մարզի Կարսի օկրուգի Մավրակ գ-ում): Հին, կիսավեր շինություն էր: Մավրակ գետի աջ ափին էր գտնվում մի կանգուն, գմբեթավոր եկեղեցի՝ կառուցված 13-րդ դ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ուրծածոր գավ-ի Արջառեղեկ վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Հաթերք գավ-ում: Չարեքղարի Ս Աստվածածին վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1260 թ: Ունի ուղղանկյուն քառանկյուն հատակագիծ՝ 7 մ × 3 մ չափերով: Կանգուն է, շուրջը և դրսում կան խաչքարեր և գերեզմաններ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում: Ոմն Առաքել 1383 թ այլազգիներից ազատել է մի Ավետարան և նվիրել այս եկեղեցուն:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի

Դարանաղի գավ-ի Ավագ վանքի համալիրում: Չպետքով փոքր կառույց էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի Մեծ Արմտան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Արամյան Հայոց վարժարանը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի Փոքր Արմտան գ-ում: Մինչև 20-րդ դ սկզբները եկեղեցուն կից գործում էր Հայոց վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ի Ապառու Ս Կարապետ վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Կարին ք-ում: 1840 թ սրա տեղում՝ կառուցվել է նոր շենք՝ դարձյալ Ս Աստվածածին անունով: Այստեղ 629 թ եզր կաթողիկոսի (629-641) գլխավորությամբ տեղի է ունեցել եկեղեցական ժողով: Ս Ա-ի մոտ էր գտնվում Քառասուն Մարտիրոս վաճենրի վանքը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Մոկր աշխ-ի Փասավանք գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի Վանևան գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Ծղուկ գավ-ի Ըղվերձ գ-ում (այժմ՝ Դարբաս գ, Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Արտաղ գավ-ում, Դառն դաշտում գտնվող Խոփնանց գյուղ գ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 1317 թ այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-

ում, Ռշտունիք գավ-ի Նորգյուղ և գ-ում: Գ-ի մոտ գտնվում էին Լուսապտուղ Ս Սահակ, Ս Աստվածածին և Ս Գևորգ վանքերը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Խութ գավ-ի Աղբերկավանք վանքի համալիրում (տ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքում, Սրուկ-Թլուկ գ-ում: Տեղադրությունը՝ անորոշ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Բարեկի շրջ-ի Այլապատ (Մյասնիկովարաղ) գ-ում: Սլացիկ գմբեթով, թրծած աղյուսով կառույց է, որին կից նախկինում գործում էր ծխական դպրոց:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահրուզի շրջ-ում, Բաղամյու գ-ում գտնվող Օծոփի Ս Աստվածածին վանքի համալիրում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի ձահուկ (Շահապունյաց ձոր) գավ-ում: Առաջինը հիշատակում է Ստեփանոս Օրբեյանը (13-րդ դ): Մինչև 1980-ական թթ կանգուն էր:

Կառուցված էր սրբատաշ բազալտ քարերով, դրսից շարվածքում օգտագործված են կարմրա-սպիտակավուն տեղական քարեր: Ուներ քառամյութ գմբեթավոր բաղիլիկի հորինվածք: Պատերի մեջ շարված էին վիմագրեր, խաչքարեր, քանդակներ: Գմբեթը բարձրանում է քառակուսի կտրվածքով 4 մույթերի վրա: Արմ-ից և հր-ից ունի մուտքեր: Գմբեթի թմբուկը կլոր էր, որի հիմքերից ոչ չատ բարձր կային 8 լուսամուտներ: Արսիղի երկու կողմերում գտնվում էին մեկական ավանդատները: Քառամյութ գավիթը ավերված էր: Եկեղեցին վերանորոգվել է 1610, 1651-1671 թթ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահրուզի շրջ-ի Կծածոր գ-ում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի ձահուկ (Շահապունյաց ձոր) գավ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ **АСТВАЦ*А-ԻՅ**, *St Astvacacin* – **Ե կ ե ղ ե ց ի**

ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Կուբի գ-ում: Հնում Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ճահուկ (Շահապունյաց Ձոր) գավ-ում: Հիշատակված է 1471 թ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շարուրի շրջ-ի Դիզա գ-ում: Կառուցվել է 1856 թ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարզմանաձոր գավ-ի Չարեքավանք վանքի համալիրում: Եկեղեցին 4 սյունների վրա կառուցված, թաղածածկ գավթով եռանավ բաղիլիկ է: Օգտագործվել են սրբատաշ, կոփածո հասարակ քարեր:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շարուրի շրջ-ի Կեչտաղ գ-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Քոնայի Ս Աստվածածին վանքի համալիրում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ում: Ծինությունն ունի քառակուսի հատակագիծ: Հիմքերը սրբատաշ քարերից են, իսկ վերին մասերը՝ թրծած աղյուսից: Սրա տեղում գոյություն է ունեցել ավելի հին եկեղեցի, որը հաստատվում է տարածքում հայտնաբերված հայերեն վիմագրերով և այլ նյութերով:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Հանդամեջ գ-ում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Ռամիս գ-ում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում: Կառուցված է բարձրադիր բլրի վրա, սրբատաշ գրանիտի և բազալտի քարերով: Քառանկյուն եռանավ բաղիլիկ է:

Ներսից պատերին կան 17- 18-րդ դդ որմնանկարների հետքեր: Եկեղեցին վերանորոգել է Մուրադ ճարտարագետը՝ 1677-1678 թթ իր համադրուղացիների միջոցներով: Մինչև 1988-1989 թթ կանգուն էր: Գ-ից մոտ 4 կմ հեռու, Յղնա գ-ի ճանապարհին գտնվում է Ս Սարգիս ավերված եկեղեցին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Տանակերտ գ-ում: Հրնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում: Մինչև 20-րդ դ սկզբները գ-ում գործում էր մեկդասյան դպրոց:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Յղնա գ-ում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում: Կառուցվել է 12-րդ դ վերջերին այստեղ եղած ավելի հին եկեղեցու հիմքերի վրա: Ուշագրավ են եկեղեցու գլխավոր, նուրբ ու բարձրարվեստ քանդակագործ, կամարակապ մուտքը և շենքի դրսի կողմից, ծածկի քիվերի 4 անկյուններից կախված մի քարից քանդակված շղթաները (պահպանվել էին միայն 3-ը): Օգտագործված են խոշոր սրբատաշ բազալտ և կարմրավուն ֆելզիտ քարատեսակներ: 14-17-րդ դդ Ս Ա-ին կից գործել է հայկական դպրոց, իսկ 19-րդ դ կեսերից այստեղ էր գտնվում Յրդնայի ծխական դպրոցը: Եկեղեցին ու զանգակատունը մինչև 1988-1989 թթ կանգուն էին, իսկ պարիսպը, բնակելի շենքերը չեն պահպանվել: Գ-ի երկրորդ եկեղեցին կոչվում է Ս Սարգիս:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության տարածքում, պատմական Ջուղա ք-ում: Պահպանվել են փրատակները:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Պոնտոսի Ամասիա ք-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրքում (Կապա-

ղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Գեվելուի գվոկ-ի Ֆենեսե գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Ռուբինյան վարժարանը՝ 420 աշակերտով:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Նիրդե գ-ում: Գ-ում կար մեկ այլ ավերված ու քարաշեն եկեղեցի: Գ-ի կանգուն և մինչև 1915 թ գործող եկեղեցին Ս Թորոսն էր: Այստեղ էր գտնվում նաև Նիրդեի վանքը:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Սարմուսաղը գ-ում: Կառուցվել է 1869 թ, 1282 թ հիմնադրված եկեղեցու տեղում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Մեսրոպյան վարժարանը՝ 40 սաներով:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Թոմարգայի գվոկ-ի Սաչագ գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Ասլանյան վարժարանը՝ 10-20 սաներով:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Տարսիսի գ-ի Ս Գրիգոր Նարեկացի վանքի համալիրում: Արմ դռան ճակատին պահպանվել էր 1711 թ հայերեն վիմագիր արձանագրություն:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Էրեյլի (Հերակլես) ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 60 սաներով:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Կեսարիայի նահ-ում, Թալաս ք-ի մոտակայքում գտնվող Իսպիլե գ-ում:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Actvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Թալաս

ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Սարրգայա գ-ում: Կառուցվել է 1296 Թ: Մինչև 1915 Թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Քարվանսարա գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ի Յոզղաթի գավ-ի Բերեք գ-ում: Մինչև 1915 Թ ուներ Լուսավորչյան անու-նով վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ի Յոզղաթի գավ-ի Բեռնեք գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ի Յոզղաթի գավ-ի Բուռուն-գչլա գ-ում: Մինչև 1915 Թ եկեղեցուն կից գոր-ծում էր Տիգրանյան վարժարանը՝ 50 սաներով, որի ծախսը հոգում էին գ-ի բնակիչները:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Գում-գույու գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Էյլենջե գ-ում: Գ-ում մինչև 1915 Թ գործում էր Արգարյան վարժարանը՝ 30 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Ինջիրլի գ-ում: Մինչև 1915 Թ եկեղեցուն կից գործում էր Արամյան վարժարանը՝ 40 տղա և 10 աղջիկ սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Կարաչայիր գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի

ԻՄ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Յոզղաթ ք-ում: Ք-ում, մինչև 1915 Թ, գործում էին Առյուծ-յան և Վահանյան վարժարանները՝ 620 սաներով, որից 40-ը՝ աղջիկներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Յուրնեջ գ-ում: Մինչև 1915 Թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Մաղար-օղլու գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Մենթեջ գ-ում: Մինչև 1915 Թ գ-ում գործում էր Ներսիսյան վարժարանը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Սաաթլը գ-ում: Մինչև 1915 Թ եկեղեցուն կից գործում էր Վարդանյան վարժարանը՝ 15 սա-ներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Սաչլը գ-ում: Մինչև 1915 Թ եկեղեցուն կից գործում էր Տիգրանյան վարժարանը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Սարայ գ-ում: Մինչև 1915 Թ եկեղեցուն կից գործում էր Հայկական վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Սարը Համդալը գ-ում: Մինչև 1915 Թ գ-ում գործում էր Խորենյան վարժարանը՝ 50 սանե-րով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի

պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Սունգուրլու գ-ում: Մինչև 1915 Թ գ-ում գործում էր Հայկադյան վարժարանը, որտեղ 19-րդ դ վերջերին սովորում էր 200 աշակերտ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Տալորան գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Տենեքմադեն ք-ում: Կառուցվել է 1874 Թ: Մինչև 1915 Թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժա-րան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Ուզունլու գ-ում: Մին-չև 1915 Թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Ուրում Տիկին (Ռում-տիկին) գ-ում: Մինչև 1915 Թ գոր-ծում էր Սահակյան վարժարանը՝ 60 սաներով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահի-սարի գավ-ի Ագարակ գ-ում: Կից մինչև 20-րդ դ սկզբները գործում էր վարժարան: Եկեղեցիներին կից կային 3 Հայկական գերեզմանոց-ներ, որտեղ պահպանվել էին խաչ-քարեր և Հայերեն արձանագիր տա-պանաքարեր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահի-սարի գավ-ի Աղրավիս գ-ում: Մինչև 1915 Թ եկեղեցուն կից 1860-ական ԹԹ-ից գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՇՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Շապին Գարահիսա-րի գավ-ի Անդրեսա քք-ում: Այստեղ

ԻՄ, St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ–ի Տրապիզոն ք–ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Ք–ի մյուս եկեղեցիներն էին Ս Հովհաննեսն ու Ս Ստեփանոսը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու ալժմյան Աղբրեջանի Հանրապետության Նանյարի շրջ–ի Միրզիկ գ–ի մոտ, Հս–արլ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ–ում, համանուն գավ–ի Գերջանի գվոկ–ի Ծղղկարի գ–ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ–ում, համանուն գավ–ի Կիսկիմի գվոկ–ի Նոսրջրի համայնքում, Քաջ–քար լ–ան փեշին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ–ում, համանուն գավ–ի Քղիի գվոկ–ի Հանգստուն գ–ում: Մյուս մատուռը կոչվում էր Ս Նաղ: Կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ–ում, էրզրումի գավ–ի Կարաբլիսա գ–ի մոտակայքում: Ավերված շինու–թյուն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ–ում, Նարբերդի գավ–ի Ակնա գվոկ–ի Ապուչեխ գ–ում: 1900–ական թթ ավերված էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, Վանի նահ–ում, համանուն գավ–ի Գավաչի գվոկ–ի Ընձակ գ–ի մոտ գտնվող Ս Հակոբ վանքի համալիրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, Վանի նահ–ում, համանուն գավ–ի Հայոց Ձոր գվոկ–ում, Կոասար լ–ան վրա, Ս Աստվա–ծածին վանքից արլ: Ըստ ավանդու–թյան՝ կառուցել է Թադևոս Առաք–յալը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու

Ասորիքում, Լաթաքիա ք–ի մոտ գտնվող Արամո գ–ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Սաղմոսավան գ–ի մոտ, Քասաղ գետի ձորում: Վի–մափոր շինվածք էր, միջին դղ պատ–կանում էր Սաղմոսավանք վանքին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օշական գ–ի մոտ, Քասաղ գետի ձորում: Վիմա–փոր կառույց է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Լո–ռու մարզի Գեղասար գ–ից 2 կմ հը, լ–ան վրա: Կիսականդուն վիճա–կում է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Գե–ղարքունիքի մարզի Կարճաղբյուր գ–ի մոտ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաս–տիայի նահ–ի Հաղթ գ–ի Ս Առա–քելոց վանքի մոտ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ ա տ ու ու , ս ր ք ա տ ե ղ ի պատմական Գա–միրքում (Կապադոկիա), Անգորայի նահ–ի Յոզղաթ ք–ում, նրանից հը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ Ե Ն ա ս – տ ա ն (վանք) Մեծ Հայքի Արցախ աշխ–ի Նաչնն գավ–ում, տ Հավա–պտուկ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Մ Ե Ն ա ս – տ ա ն ներկայիս Նախիջևանի Ինք–նավար Հանրապետության Ջուլֆա–յի շրջ–ի Շոռոթ գ–ի մոտ, տ Անա–պատ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք այ–ժրմյան Աղբրեջանի Հանրապետու–թյան Նանյարի շրջ–ի Ոսկանապատ գ–ում, տ Ոսկանապատի Ս Աստ–վածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե–տության Ծառուբյանի (Քարվաճա–ռի) շրջ–ում, տ Ծարի Ս Աստվա–ծածինի վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, Սղերդի գավ–ի Պարրա գ–ի մոտ՝ Սղերդ ք–ից մոտ 30 կմ Հս–արմ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, համանուն գավ–ի Նութի գվոկ–ի տարածքում, Սուրբ Աստվածածին լ–ան շրջ–ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, Մուշի գավ–ի Սասունի գվոկ–ի Հրուտ գ–ում, տ Հրուտի Ս Աստ–վածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, համանուն գավ–ի Նվաթի գվոկ–ի Ծղակ գ–ի մոտակայքում, տ Ծղա–կու Ս Աստվածածնի վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, համանուն գավ–ի Նիղանի գվոկ–ում, տ Բարակաձորի Ս Աստվա–ծածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, Մուշի գավ–ի Սասուն գվոկ–ի Ար–վուտուց գ–ում: Տեղադրված էր լ–ան վրա, նշանավոր ուխտատեղի էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, Մուշի գավ–ի Սասունի գվոկ–ի Հաղ–ղա գք–ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, Սասունում, տ Մարութա Ս Աստ–վածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ–ում, համանուն գավ–ի Կարճկանի գվոկ–ի Ուրանց գ–ի մոտ, տ Ուրա–նից Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, Գենջի գավ–ի Նիանք գվոկ–ում, Պերմ (Բերմ) գ–ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ

Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Բազենց գ-ում, տ Բազենից վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սպարկերտ գ-ախմբի Թաղ գ-ի մոտակայքում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Հազգո-Նարլճոզ գվոկ-ում, տ Հրուտի Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ի մոտ, տ Ավետու Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Ծղակ գ-ի մոտ: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Բալու ք-ի մոտ գտնվող Գուրառիճ գ-ի տարածքում: 20-րդ դ սկզբներին իսպառ ավերված էր, պահպանվում էր մեծ ու ընդարձակ զերեզմանոցը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չնքուչ գք-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Հինձր գ-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի գավ-ում, Բարբեքի գվոկ-ի Դոմնա գ-ի մոտ: Պահպանվում էին տաճարի, օժանդակ շինությունների և պարիսպների ավերակները:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ում, Ալաշկերտի գվոկ-ի Նաստուր գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բասենի գվոկ-ի Հասանկալա ք-ի մոտ գտնվող Ախա

գ-ում: Ըստ ավանդություն՝ կառուցել է տվել Գրիգոր Մագիստրոսը (11-րդ դ): Կենտրոնագմբեթ շինություն էր՝ կառուցված սրբատաշ քարերով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ի Նախու գ-ում, տ Նարխուի Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Տիրամայր Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբեքի նահ-ի Մալթիա ք-ի մոտ: Տաճարի դրսի երկու կողմերում կային գեղեցիկ դամբարաններ, որտեղ թաղված էին բարձրաստիճան հոգևորականներ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբեքի նահ-ում, Համանունի գավ-ի Արաբկիրի գվոկ-ում, Արաբկիրի գետի և Ոսկեգետակի միջև ընկած տարածքում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբեքի նահ-ում, Դեբսիմի գավ-ի Լամք գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբեքի նահ-ում, Արաբկիրի գվոկ-ի Քուշնա գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին անչքացած սովորական ուխտատեղի էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբեքի նահ-ում, Դեբսիմի գավ-ի Չմչկածագի գվոկ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում: Եկեղեցու անունով նաև այսպես և կոչվել Արճիաբեր Ս Աստվածածին վանքը (տ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Մեծուխա վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Նիղանի գվոկ-ում, տ Ապարանքի Ս Նաչ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանունի գավ-ի Ծատախի գվոկ-ի Նաո գ-ի մոտ, տ Նորրովա Ս Նշան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանունի գավ-ի Ծատախի գվոկ-ի Նաո գ-ի մոտ, տ Նորրովա Ս Նշան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանունի գավ-ի Գավաչ գվոկ-ի Թիմար գ-ի մոտակայքում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաչ գվոկ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Սորավանք գ-ում, տ Սորավանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանունի գավ-ի Կարճկան գվոկ-ի Ուրանց գ-ի մոտ, տ Ուրանից Ս Աստվածածնի վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Նոշարի գվոկ-ում, տ Նոշարա վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Կոսաթան գ-ում, տ Նլու վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան-Տոսպ գվոկ-ի Ծվստան գ-ի մոտ, նրա հր-արմ կողմում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանունի գավ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Ծիծաղաբեր Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղբակի գվոկ-ի էրբնկան գ-ում, տ էրեմերի Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանունի գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Հիլի գ-ում, տ Իլուի Քառասուն Նորան Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանունի գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Հիլի գ-ում, տ Իլուի Քառասուն Նորան Ս Աստվածածին:

մանուն **գավ**-ի Գավաչի **գվոկ**-ի Թիմար **գ**-ի մոտ: **Ջչիոթել գ**-ի Ս Աստվածածին եկեղեցու հետ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Հայոց **Ձոր գվոկ**-ի Իշխանիգոմ **գ**-ում, նրա հր կողմում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր: Սրա մոտակայքում էր գտնվում Ս Հարություն ուխտատեղին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Շատախի **գվոկ**-ի Վերին Դարենց **գ**-ի մոտ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր գտնված Բերդակ **գ**-ի մոտ, **տ Բերդակու Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Հայոց **Ձոր գվոկ**-ի Արատենց **գ**-ի մոտ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի **գավ**-ում, Հայոց **Ձոր գվոկ**-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր, **տ Խոչաբա վանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Խիզանի **գվոկ**-ի Սպարկերտ **գ**-ախմբի Սորու **գ**-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Կարճկանի **գվոկ**-ի Սմրոն **գ**-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Կարճկանի **գվոկ**-ում, **տ Կեցանի Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարկառի **գվոկ**-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Արճակի **գվոկ**-ի Աղդաչ **գ**-ից հս-արև, հարթավայրում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի **գվոկ**-ի Փեսավանք **գ**-ի մոտակայքում: Համալիրի մեջ մտնող Ս Աստվածածին եկեղեցու անունով նաև այսպես է կոչվել Ակնդաչտ վանքը (տ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն **գավ**-ի Արճակի **գվոկ**-ի Արճակ **գ**-ի մոտ, **տ Արճակի Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Հայոց **Ձոր գվոկ**-ի Անդղ **գ**-ի մոտ, **տ Անդղա Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Հայոց **Ձոր գվոկ**-ի Խեր **գ**-ում, **տ Ս Արրահամ:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրոմի նահ-ում, Բղիի **գվոկ**-ի Արեգ **գ**-ում, նրա արլ կողմում: Մոտակայքում պահպանվել էին հին բնակավայրի ավերակները և մի բնդարձակ գերեզմանոց:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի **գավ**-ի Թիմարի **գվոկ**-ի Ջանիկ **գ**-ում, **տ Խլավանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Գավաչի **գվոկ**-ի Հիլի (Իլու) **գ**-ում, **տ Իլուի Քառասուն Խորան Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն **գավ**-ի Շատախի **գվոկ**-ի Նառ **գ**-ի մոտ, **տ Խոսրովային Ս Նշան:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Ելիզավետպոլի **գավ**-ում, **տ Լեղանի Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանունի **գավ**-ի Արճակի **գվոկ**-ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարզակերտի շրջ-ի Հա-

թերք **գ**-ի մոտակայքում, **տ Ջարեք դարի Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, **տ Խորոտկա Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Եկեղեցու անունով նաև այդպես է կոչվել Արջոռածի վանքը (տ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Մոլևոն **գավ**-ում: Վանքին պատկանած **գ**-երի մեջ հիշատակված է նաև Բեղքենոց **գ**-ը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Վահկա բերդի մոտ, **տ Վահկայի Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Հալեհի նահ-ի Ջեյթուն **գ**-ի մոտ գտնվող Պարզնկա լ-ան ստորոտին: 1915 թ հայկական կոտորածների ժամանակ ղեյթունցի ապստամբները ապաստանել են նաև այստեղ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Հայեսպի նահ-ի Ջեյթուն ավանի մոտ, **տ Ջեյթունի Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Մարտիրոս **գ**-ում: Համալիրի եկեղեցու անունով նաև այդպես է կոչվել Մարտիրոսի վանքը (տ):

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Տեղեր (այժմ՝ ապարնակեցված) **գ**-ում, **տ Տեղերի վանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Աստվածընկալ **գ**-ում (այժմ՝ ապարնակեցված), **տ Աստվածընկալ Ս Նշան:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հադիճ **գ**-ում, **տ Հադիճ:**
Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՏՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍՏ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ – Վ ա ն ք Հա-

ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հաստատանի Հանրապետության Այու- նիքի մարզում, Հին Նոտ գ-ում: **Տ Նոտի վանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin, **Վանքի դուղ – Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապե- տության Վայոց Ձորի մարզի Ռինդ գ-ի մոտ (Հին Ռինդ), Ուլգուրտ լ-ան հր լանջին, տափարակի վրա: Կիսա- վեր է, պատերին կան բազմաթիվ հայերեն վիմագիր արձանագրու- թյուններ, շուրջը՝ խաչքարեր, որոն- ցից շատերն ունեն արձանագրու- թյուններ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ախթալա ք-ում, **տ Ախթալա:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ, **տ Բարձրա- քաչ Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահին գ-ում, **տ Սանա- հին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Տա- վուշի մարզի Աչաջուր գ-ի մոտա- կայքում, **տ Մակարավանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Տա- վուշի մարզի Ոսկեպար գ-ում: **Տ Ոսկեպարի եկեղեցի:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Տա- վուշի մարզի Դիլիջան ք-ի մոտ, **տ Ջուխտակ վանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Տա- վուշի մարզում, **տ Մակարավանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Կո- տայքի մարզի Արզական գ-ի մոտ, **տ Արզականի վանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կո- տայքի մարզի Բջին գ-ում: Կառուցել է սովյե Գրիգոր Մագիստրոսը 1031

թ: Վերանորոգվել է 1947 թ: Կենտ- ռոնագմբեթ, քանդակազարդ գեղե- ցիկ շինություն է, պատերին կան հայերեն արձանագրություններ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Գե- ղարքունիքի մարզի Ներքին Գետա- չեն գ-ում, **տ Կոթավանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Տա- վուշի մարզի Կողբ գ-ի մոտ, **տ Մշա- կավանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Տա- վուշի մարզում, Նոյեմբերյան ք-ի և Կողբ գ-ի միջև, գեղատեսիլ սարա- վանդի վրա: Կառուցված է սպիտակ և երկնագույն սրբատաշ քարերով: Ունի 4 փոքր և մեկ ավագ խորան, երկու խորհրդատուն: Երկարությու- նը 12 մ է, լայնությունը՝ 8 մ: Դռան վրա կա հայերեն վիմագիր արձա- նագրություն: Տաճարն ունի քառա- կամար գավիթ, խաչարձան և արևի ժամացույց: Հիմնադրման ժամանա- կը հայտնի չէ: Վերջին անգամ վե- րանորոգվել է 19-րդ դ սկզբին: Այժմ կանգուն է:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Հա- յաստանի Հանրապետության Գե- ղարքունիքի մարզում, **տ Մաքենյաց վանք:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin, **Մարտիրոս, Մարտիրոսաց վանք, Մարտիրոսի վանք – Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան- րապետության Վայոց Ձորի մարզի Մարտիրոս գ-ի մոտ, նրանից մոտ 2 կմ հր-արլ Նղար կոչված լ-ան փե- չին: Վիմափոր կառույց է, բաղկա- ցած է նախագավթից, ժամատնից և եկեղեցուց: Ներսում թողնված հա- յերեն արձանագրությունից պարզ- վում է, որ այն Մատթեոս վարդա- պետի պատվերով կառուցել է Գրի- գորիկ (Գրգորիկ) ճարտարապետը 1286 թ: Դիմացը, փոքրիկ բլրի վրա եղել է գերեզմանատուն, որի մնա- ցորդները պահպանվել են: Այստեղ գտնվող խաչքարերից մեկը ունի 1275 թ մակագրություն:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin, **Աստվածածնա վանք, Աստվածածնի վանք, Բասե-**

նո վանք, Կարմիր վանք, Հասան- կալայի Ս Աստվածածին, Հասան- կալայի վանք, Յոթվիրաց Ս Աստ- վածածին – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն դավ-ում, այժմյան Արմ Հայաստանի Հասան- կալա ք-ից մոտ 5 կմ հս, Արաքս գետի ձախ կողմում, Ծիրանյաց լ- ների հս-արլ լանջին, գեղատեսիլ վայրում: Եղել է Բասենի թեմի ե- պիսկոպոսանիստը: Ըստ ավանդու- թյան՝ կառուցել է սովյե 11-րդ դ Գրիգոր Մագիստրոսը, որի գերեզ- մանը գտնվում է այդտեղ: Սակայն որոշ հիշատակություններ հիմք են սովյե ենթադրելու, որ վանքը կա- ռուցված պետք է լինի ավելի վաղ՝ 7-8-րդ դդ: Եկեղեցին կենտրոնա- գմբեթ էր, գեղեցիկ սյունազարդ դահլիճով: Ուներ բարձր պարիսպ- ներ, հյուրասենյակներ, խցեր և ջրը- մուղ: Շուրջը գերեզմաններ կային, որոնց վրա նշված էին 1007, 1034 թթ: Յոթ խաչարձաններ 13-17-րդ դդ էին, որոնց վիմագրերում նշված էին վանքում կատարված կառու- ցումների, վերակառուցման, վերա- նորոգումների և այլնի մասին: Վեր- ջին վերանորոգումը կատարվել է 1800 թ: Այս վանքը Միջնադարյան Հայաստանի ամենահարուստ կրո- նական հաստատություններից էր, որին երբեմն պատկանել են 300 դ և ավաններ: Եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Այստեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպան- վել են: 1870-ական թթ վանքում պահվում էր 2 Մաչտոց (1575 և 1758 թթ), մեկ Սաղմոս (1462 թ), 2 Շա- րական, որից մեկը 1639 թ և 2 ճա- չոց, որից մեկը՝ 1690 թ: Որոշ ժա- մանակ այստեղ է ապրել և գործել Մխիթար արքա Սեբաստացին (18- րդ դ): Վանքը ավերվել ու ամայացել է 1915-1920 թթ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծի- րակ դավ-ում: Եկեղեցու անունով նաև այդպես էր կոչվում **Բազնայր վանքը (տ):**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Ծար դավ- ում, **տ Ծարի Ս Աստվածածին:**

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актац*а- ԻՊՅ, St Astvacacin, **Չարխափան Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի**

Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում, այժմյան Արմ Հայաստանի Երզրնկա ք-ից 8-10 կմ արմ, Սեպուհ լ-ան ստորոտում, Ջախրման գ-ի մոտ, գեղատեսիլ վայրում: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է Թադևոս Առաքյալը: Առաջին անգամ հիմնական վերանորոգման է ենթարկել Ներսես Մեծ կաթողիկոսը (353-373): Տաճարը կառուցված էր քարու կրից: Անշուք շինություն է: Համալիրը պարսպապատ է, ունեցել է օժանդակ կառույցներ: 13-15-րդ դդ եղել է գրչության կենտրոն: Վերջին անգամ վերանորոգվել է 1684 թ: 19-րդ դդ ունեցել է հողատարածություններ, այգի: 19-րդ դդ և 20-րդ դդ սկզբներին ուներ նախակրթարան:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձան գավ-ում, տ Ապատու Ս Կարապետ:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Կարին գավ-ում, տ Հնձուց վանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարբունիք գավ-ում, տ Կոթավանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Անձեաջիք գավ-ում, տ Հոզյաց վանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Հայոց Ձոր գավ-ում, տ Ծիծաղաբեր Ս Աստվածածին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռըչտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռըչտունիք գավ-ում, Արտոս լ-ան Հսարմ լանջին, տ Սպիտակ վանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռըչտունիք գավ-ում, տ Ջարահան Ս Նշան:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ում, Վանի շրջ-ում, տ Տիրամոր վանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիո-վիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, տ Ասպիսընկա վանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիո-վիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, տ Պառաբաստա վանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիո-վիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, տ Մեծոփա վանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում: Գտնվում էր հետագայի Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ի Ավգուտ գ-ի մոտակայքում, Մուշ ք-ից 30-35 կմ արլ, Բիթլիս տանող ճանապարհի մոտ: Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դդ վերջերին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Պորոտկա Ս Աստվածածնի վանք:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, Ոսկանապատ գ-ում, տ Ոսկանապատ Ս Աստվածածին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Բաղամյու (հնում՝ Օծոփ) գ-ում, տ Օծոփի Ս Աստվածածին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Շոտուի գ-ում, տ Շոտուի Ս Աստվածածին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Բոնա գ-ի մոտ: Եկեղեցու անունով նաև այսպես է անվանվում Բոնայի Ս Աստվածածին վանքը (տ):

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Նորաչեն - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Նորաչեն գ-ում: Հնում

մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի մեջ: Գտնվում է գ-ի կենտրոնական մասում, լ-նայանջին փոխած գերեզմանոցից 80-90 մ ներքև: Եկեղեցին եռանավ բազիլիկ է, զույգ ավանդատներով և դահլիճով, ունի 2 մուտք: Կառուցման համար օգտագործված են սրբատաշ բազալտ և կարմրավուն տուֆ: Հավանաբար կառուցված է 9-10-րդ դդ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Այժմ ավերակ է:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin, Բատո վանք, Ս Ստեփաննոս, Ս Ստեփաննոս, Ստեֆանա - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բիստ գ-ում, հնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում: Ոմանց կարծիքով կոչվել է նաև Ս Ստեփանոս: Կառուցված է գ-ի կենտրոնում, ունի իշխող դիրք: Աբրահամ Կրետացին (18-րդ դդ) այն կոչել է «պատուական մեծ եկեղեցի»: Տաճարը եռանավ բազիլիկ է՝ կառուցված սրբատաշ բազալտով և կարմրավուն քարերով: Այժմ կանգուն է, որոշ հատվածներում փոքր-ինչ խարխուրված: Ենթադրվում է, որ հիմնադրվել է 5-րդ դդ: Այժմյան տաճարը 12-13-րդ դդ է: Ըստ տեղեկությունների՝ հիմնովին վերանորոգվել է 1687 թ բիստեցի Ալեքսան վարդապետի ջանքերով: Վերջին վերանորոգումը կատարվել է 1877 թ: Տաճարի մուտքի կամարակապ շրջանակը քանդակազարդ է: Արմ կողմում ունի չքեղ թաղակապ գավիթ: Պարիսպը, դպրատունը, բնակելի սենյակներն ու տնտեսական շինությունները ավերվել, չեն պահպանվել:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք (անապատ) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի Ազուլիս գ-ում, տ Մեծ Ս Աստվածածին:

U ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՇՅ ԱՏՎԱԾԻՆ, St Astvacacin - Վ ա ն ք պատմական Գամիբրում (Կապադոկիա), Կեսարիայի նահ-ի էվերեկ գք-ի մոտ, Իլլիպի գ-ի Ս Ա եկեղեցու տեղում: Փոքր, ժայռափոր շինություն է: Հետագայում ավերվել ու դարձել է ուխտատեղի, իսկ Հաճընից այստեղ վերաբնակված 30

ընտանիք հայերը ավերված վանքը դարձրել են եկեղեցի: Հնում եղել է գրչության կենտրոն:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապա-դովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Թո-մարգա գք-ի մոտ: Սրանից արմ գտնվում էր Ս Բարսեղ վանքը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապա-դովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Ս Կարապետ վանքի մոտակայքում, տ Ս Դանիել:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապա-դովկիա), Կեսարիա ք-ի հր ծայրա-մասում, հայկական գերեզմանոցի մոտ: Պահպանվել է ավերված վի-ճակում: Ոմանք չփոթել են Թոմար-գայի Ս Ա վանքի հետ, որը Կեսա-րիայից բավական հեռու էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապա-դովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Թո-մարգա գք-ի մոտ, տ Թոմարգայի Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապա-դովկիա), Կեսարիա ք-ի մոտ, տ Ս Դանիել:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Մալա-թիայի գավ-ում, Գոզլուք գետակի հովտում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաս-տիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Տերիկի գվոկ-ում, Տերիկ ք-ի մոտ, տ Ս Աստվածածին Մայր վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, տ Թաղեի վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Դերիկ գ-ում, տ Դերիկի Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք (եկե-ղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հան-

րապետությունում, Դիզակի գավ-ի Նոր Առաքել գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, տ Զաքա-րեի եկեղեցի:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ում, տ Զարխափան Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստա-նում, Վանի նահ-ի Խոչարի գվոկ-ում, տ Հոգյաց վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Լեոնային Ղարա-բաղի Հանրապետության Մարգա-կերտի շրջ-ի Վանք գ-ի մոտակայ-քում, տ Հավապտուկ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ ա ն ք (մե-նաստան, ուխտ) Հայաստանի Հան-րապետության Գեղարքունիքի մար-զի Մաքենիս գ-ում, տ Մաքենյաց վանք:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Վ կ ա յ ա – ը ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ում, Տարոն գավ-ի Ս Կարա-պետ վանքի համայնքում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Տ ա ճ ա ր – հ ու շ ա ր ձ ա ն Հայաստանի Հան-րապետության Արագածոտնի մար-զի Թալին ք-ում, տ Թալինի Կաթո-ղիկե տաճար:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթ-լիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գվոկ-ի Թաթանք գ-ի մոտ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթ-լիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գվոկ-ի Մջգեղ գ-ի մոտ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզ-րումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բղիթի գվոկ-ում, Բարտակ լ-ան վրա:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Վանի

նահ-ում, համանուն գավ-ի Արծկեի գվոկ-ի Նորչենջուղ գ-ի մոտակայ-քում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Գոսչենց (Կյուսենց) գ-ում:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Актвац*а-ц*ян, St Astvacacin – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի (մատուռ) ներկայիս Նախի-ջևանի Ինքնավար Հանրապետու-թյան Օրդուբադի շրջ-ի Տանակերտ գ-ում: Հին, կիսավեր շինություն էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ԱՆԱՊԱՏ ԿՈՒՍԱՆԱՅ, Св Актвац*ац*ян ана-пат Кусанац, St Astvacacin anapat Kusanac – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Հալիձոր գ-ի մոտ, տ Հալիձորի վանք:

ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԱՎԱԳ, Актвац*ац*ян Авар, Astvacacin Avag – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզ-րումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Մոլա գ-ում, տ Եղնաբեր Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԱՎԱԳ, Св Актвац*ац*ян Авар, St Astvacacin Avag – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում, տ Եղնաբեր Ս Աստվածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՄԱՅՐ ՎԱՆԷ, Св Актвац*ац*ян Майр ванк*, St Astvacacin Mayr vank*, Ս Աստվա-ծածին – Վ ա ն ք պատմական Փո-քրր Հայքում, Տերիկի գավ-ի Տերիկ ք-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավե-րակ ու լքված էր:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՍՊԻՏԱԿ, Св Актвац*ац*ян Спитак, St Astvacacin Spitak – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաս-տանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ին միացած Նորաշեն գ-ում, տ Ս Աստ-վածածին:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆԷ, Св Актвац*ац*ян ванк*, St Astvacacin vank* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստա-նում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Զարսանջակի գվոկ-ի Գո-տառիճ գ-ի մոտ: Նոր ժամանակ-ներում մնացել էին ավերակները: Շուրջը կար ընդարձակ հայկական գերեզմանոց՝ մշակված ու ճաշա-կավոր տապանաքարերով:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՓՈՔՐ, Св Актвац*ац*ян П*ок*р, St Astvacacin P*ok'r – Վ ա ն ք Արմ Հայաստա-

նում, Դիարբերքի ի նահ-ի Զնքուչ գք-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱ ԱԿ, Аствац*ац*на ак, Astvacacna ak - Ա ղ - բ յ ու բ - ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բղիի գվոկ-ի Գե-տահայաց Ս Աստվածածին վանքից 15-16 կմ հեռավորության վրա: Զու-րը գույլ ու ստանորակ էր: Կրոնական տոներին այստեղ հավաքվում էին բազմաթիվ ուխտավորներ:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Аствац*ац*на Кармир ванк*, Astvacacna Karmir vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱ ՎԱՆՔ, Аствац*ац*на ванк*, Astvacacna vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում, հետագայի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի համանուն գավ-ի Բասենի գվոկ-ում, տ Ս Աստվածածին:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԱՆԱՊԱՏ, Аствац*ац*ни анапат, Astvacacni anapat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ծինուհայր գ-ում, տ Ծնհերի Ս Աստվածածնի անապատ:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԱՆԱՊԱՏ, Аствац*ац*ни анапат, Astvacacni anapat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Ցախաջքար:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԱՆԱՊԱՏ, Св Аствац*ац*ни анапат, St Astvacacni anapat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաշեն գ-ից հս-արլ, տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԱՆԱՊԱՏ, Аствац*ац*ни анапат, Astvacacni anapat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ում, տ Դափուց վանք:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԱՆԱՊԱՏ, Аствац*ац*ни анапат, Astvacacni anapat - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Հալիձոր գ-ի մոտ, տ Հալիձորի վանք:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԱՆԱՐԱՏ ՀՂՈՒԹՅԱՆ ՎԱՆՔ, Св Аствац*ац*ни Анарат Нг'ут'ян ванк*, St Astvacacni Anarat Hyutyanyan vank' -

Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Թոխաթ ք-ի մոտակայքում: Հիմնադրել են Զմմառի Հայ կաթոլիկ միաբանները իբրև «օժանդակ ընծայարան ի նպաստ Մայր Վանաց ի Զմմառ»:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Св Аствац*ац*ни Кармир ванк*, St Astvacacni Karmir vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Հինձք գք-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԶԵՌՔԻ ՄԱՂԱՐԱ, Аствац*ац*ни Дзерк'и Магара - Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Մայրագոմի Լ-ի ժայռերի մեջ: Հրնում հավանաբար սրա տեղում վանք կամ ճգնարան է եղել:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Св Аствац*ац*ни менастан, St Astvacacni menastan - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Աբրրի գ-ի մոտ, տ Սեղուի մենաստան:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Св Аствац*ац*ни ванк*, St Astvacacni vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ծինուհայր գ-ի մոտ, տ Ծնհերի Ս Աստվածածին:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱՄԱՅՐ, Св Аствац*ац*ни амайр, St Astvacacni amayr - Ե կ ե - ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բարբեր գ-ում: Մինչև 1915 թ գործում էր:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱՄԱՅՐ, Св Аствац*ац*ни амайр, St Astvacacni amayr - Ե կ ե - ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտի գվոկ-ի Լազվան գ-ում, տ Ս Աստվածածին:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱՄԱՅՐ, Св Аствац*ац*ни амайр, St Astvacacni amayr - Ե կ ե - ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարանջակի գվոկ-ի Իսմայելցիք (Զմայելցիք, Զմայլ) գ-ում: Հին շինություն էր: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱՄԱՅՐ, Св Аствац*ац*ни амайр, St Astvacacni amayr - Ե կ ե - ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի վանքի համալիրում: Կառուցել են Աշոտ Բագրատունի իշխանաց-իշխանի (885 թ-ից թագա-

վոր) դուստր, Սյունիքի Վասակ Գաբուռ իշխանի կին Մարիամը և վանահայր Մաշտոցը (897 թ-ից՝ կաթողիկոս) 874 թ՝ նախկին հեթանոսական տաճարի տեղում: Եկեղեցին ունի եռաբսիղ հորինվածք: Ուշադրության արժանի են այս եկեղեցու սյուների վրայի փայտե քանդակազարդ խոյակները, որոնք այժմ պահվում են Երևանի պատմության պետական և էջմիածնի թանգարաններում: Եկեղեցին հիմնավորակա վերանորոգվել է 1956-1957 թթ: Ս Ա երբեմն չփոթում են այժմ անհետացած Ս Աստվածածին եկեղեցու հետ:

ԱՍՏՎԱԾԱՄԱՅՐ, Св Аствац*амайр, St Astvacamayr - Ե կ ե ղ ե - ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխայի չրջ-ի Սլավիլիս գ-ում: Կառուցվել է 1900 թ:

ԱՍՏՎԱԾԱՄԱՅՐ, Св Аствац*амайр, St Astvacamayr - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտի գվոկ-ի Լամք գ-ի մոտ:

ԱՍՏՎԱԾԱՄԱՅՐ, Св Аствац*амайр, St Astvacamayr - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ախթալա ք-ում, տ Ախթալա:

ԱՍՏՎԱԾԱՄԱՅՐ, Св Аствац*амайр, St Astvacamayr - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ում: Մոտակայքում կային գ-ատեղի և ընդարձակ գերեզմանոց:

ԱՍՏՎԱԾԱՄԵՐԴԻ (?), Св Аствац*амерди (?), Աստվածմերդի վանք - Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վաճ) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Նարասար գ-ում: Փլված կամարով մի աղբյուր էր, որի մոտից ձգվում էր 3 մ բարձր խոշոր քարակույտերի շղթա: Աղբյուրի արլ կողմում գրտնրվում էին եկեղեցու փլատակներ: Ըստ ավանդության՝ վերջինս հունդավան հայերի եկեղեցի է եղել, որի մոտ կար գերեզմանոց:

ԱՍՏՎԱԾԱՄՈՐ ՎԱՆՔ, Св Аствац*амор ванк*, St Astvacamor vank' - Ա ն ա պ ա տ (վանք) ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Նանյարի չրջ-ի Միրզիկ գ-ի մոտ, տ Միրզիկի անապատ:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱՄՈՐ ՎԱՆՔ, Св Аствац*амор ванк*, St Astvacamor vanċ' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նաՀ-ում, Համանուն գավ-ի Բղիի գվոկ-ի ճրպըռ գ-ում: Եղել է Բղիի նշանավոր հոգևոր կենտրոնը:

Ս ԱՍՏՎԱԾԱՄՈՐ ՎԱՆՔ, Св Аствац*амор ванк*, St Astvacamor vanċ' - Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ում, Դերիկ գ-ում, տ Դերիկի Ս Աստվածածին:

ԱՍՏՎԱԾԱՄՈՐ ՎԱՆՔ, Аствац*атро ванк*, Astvacatro vanċ' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նաՀ-ի Բիթլիս ք-ում:

ԱՍՏՎԱԾԸՆԿԱԼ, Аствац*ынкал, Astvacənkal - Վ ա ն ք (Եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Հարթավան գ-ում: Եկեղեցին կառուցվել է 1244 թ Վաչուտյան Քուրդ իշխանի պատվերով:

ԱՍՏՎԱԾԸՆԿԱԼ, Аствац*ынкал, Astvacənkal - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ծովագյուղ գ-ում, նրա արմ կողմում, Ձկնագետի ափին:

ԱՍՏՎԱԾԸՆԿԱԼ Ս ՆՇԱՆ, Аствац*ынкал Св Ншан, Astvacənkal St Nšan, Ս Աստվածածին, Աստվածընկալ վանք, Աստվածընկել վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Երրնջատափ գ-ի մոտ, նրանից 2 կմ հր-արմ, 1930-ական թթ վերջերին լքված Աստվածընկալ գ-ում, Ապարանի լճի մոտ: Հնում մտնում էր Այրարատ աշխ-ի Նիգ գավ-ի մեջ: Հիմնադրվել է 5-րդ դ: 7-րդ, ապա 13-14-րդ դդ՝ լրացվել է նորանոր կառույցներով: Հնագույն եկեղեցին բաղիլիկ է, ունի պայտաձև աղեղներ, որմնապուրակներ և խոյակներ: Ծածկը փրված է, պատերը՝ կանգուն: Համալիրի կաթողիկե մեծ եկեղեցին գմբեթավոր է, չորս անկյուններում ունի ավանդատներ: Գավիթն ընդարձակ է՝ գեղեցիկ սյուներով և ծածկված է ստալակտիտային գմբեթով: Սյուներից մեկի վրա քանդակված է՝ «Յոհաննէս... յիշեցէք...», որին Ս. Բարխուդարյանը համարում է շինքը կառուցող ճարտարապետը: Կաթողիկեի ներսի արձանագրությունը 1244 թ

է, որում ասված է, որ այս հուշարձանախմբի մեկենասը եղել է Վաչուտյան Քուրդ իշխանը, իր կնոջ՝ Խորիշահի Հետ միասին: 13-րդ դ կառուցված փոքրիկ մատուռը վերածված է եղել տապանատան, որտեղ պահպանված են մի քանի խաչքարեր: Համալիրը չըջապատված է եղել պարիսպներով, որոնք մեզ են հասել խիստ ավերված վիճակում: Բակում կան 12-13-րդ դդ խաչքարեր և գիր ունեցող տապանաքարեր:

ԱՍՏՎԱԾԸՆԿԱԼ ՎԱՆՔ, Аствац*ынкал ванк*, Astvacənkal vanċ' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, լքված Աստվածընկալ գ-ում, տ Աստվածընկալ Ս Նշան:

ԱՍՏՎԱԾԸՆԿԵԼ ՎԱՆՔ, Аствац*ынкел ванк*, Astvacənkəl vanċ' - Վանք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, լքված Աստվածընկալ գ-ում, տ Աստվածընկալ Ս Նշան:

ԱՍՏՎԱԾՄԵՐԴԻ ՎԱՆՔ, Аствац*мерди ванк*, Astvacmerdi vanċ' - Ու խ տ ա տ Ե ղ ի (վա՛նք) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նաՀ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածաղի գվոկ-ի Խարասար գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր: Տ Աստվածամերդի:

ԱՍՔԻԼԻՍԵ, Аск*илисе, Ask'ili-se - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիգ գավ-ում, տ Քարաչամի Ս Աստվածածնի վանք:

ԱՎԱԳ ԱՆԱՊԱՏ, Аваг анапат, Avag anapat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Նորավանք:

ԱՎԱԳ ԽԱՉ, Аваг Хач, Avag Xač' - Ու խ տ ա տ Ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նաՀ-ում, Բիթլիս ք-ից հս, Ծվար գ-ի արլ կողմում:

ԱՎԱԳ Ս ՆՇԱՆ, Аваг Св Ншан, Avag St Nšan - Մ ա տ ու ո Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշեն ավանում, նրա ծայրամասում (այժմ՝ ուղղակիված աղբբեջանական բանակի կողմից): Պատի վրա պահպանվում էր 1677 թ հայերեն վիմագիր արձանագրություն: Այստեղ պահվում էր 1211 թ ձեռագիր Ավետարան, որը 14-15-րդ դդ մի քանի անգամ նորոգված է եղել:

ԱՎԱԳ Ս ՆՇԱՆ, Аваг Св Ншан, Avag St Nšan - Ս ր ք ա տ Ե ղ ի

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի չըջ-ի Հաթերք գ-ում:

ԱՎԱԳ Ս ՆՇԱՆ, Аваг Св Ншан, Avag St Nšan - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարազավանք:

ԱՎԱԳ Ս ՆՇԱՆ, Аваг Св Ншан, Avag St Nšan - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Փառխոս գավ-ում, Բերդ գ-ի մոտ:

ԱՎԱԳ ՎԱՆՔ, Аваг ванк*, Avag vanċ' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նաՀ-ում, Երզնկայի գավ-ում:

ԱՎԱԳ ՎԱՆՔ, Аваг ванк*, Avag vanċ' - Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Դրազարկ:

ԱՎԱԳ ՎԱՆՔ, Аваг ванк*, Avag vanċ', Ս Առաքելոց վանք, Ս Բարդուղիմեոս Առաքյալի վանք, Գառնըրկավանք, Գառնո վանք, Դարանաղյաց Ավագ վանք, Դերեվանք, Ս Թադևոս Առաքյալի վանք, Լուսավորիչ Մեծ, Ս Լուսավորչի անապատ, Ս Լուսավորչի մենաստան, Ս Լուսավորչի Չարչարանաց վանք, Կառնո վանք, Կարնո վանք, Տերեվանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ում (ըստ ոմանց՝ Եկեղյաց գավ-ում): Գտնվում էր Սեպուհ լ-ան վրա և կանգուն էր ու գործում էր մինչև 1915 թ Մեծ Եղեռնը: Ուներ ընդարձակ կալվածքներ և 10 գ: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել են Թադևոս Առաքյալը և Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Ծաղկման չըջը 13-րդ դ էր: Ճարտարապետական համալիրն ուներ 3 եկեղեցի՝ Ս Աստվածածին, Ս Թադևոս, Ս Կարապետ: Մայր տաճարը Ս Թադևոսն էր, մյուսները չափերով ավելի փոքր էին: Ուներ խուցեր, սենյակներ, օժանդակ շինություններ և չըջապարիսպ: 12-15-րդ դդ Հայ գրչության հայտնի կենտրոն էր, որտեղ ընդօրինակվել են Ավետարաններ, Հայսմավուրք և Մաշտոց: Վանքին կից գործել է դպրոց, որտեղ սովորել է Մովսես Երզնկացի վարդապետը (14-րդ դ): Այստեղ գործել են Հովհաննես, Հայրապետ, Կոստանդին գրիչները, Հովհաննես Դրասխանակերտցի պատմիչը, Սաչատուր Երզնկացին, Նիկողայոս Պոնտացին և ուրիշներ: Ըստ ավանդության՝ այս-

տեղ պահվում էր Դեղթափ կոչված մի թանկագին քար, որի վրա քանդակված էին Հոտնական կայսեր ու կայսրուհու պատկերները: Քարը Հայոց թագավոր Տրդատը, բրիտաններով ընդունելուց հետո, նվեր էր ստացել կայսր Դիոկղետիանոսից: Վանքն այժմ կիսավեր է:

ԱՎԱԳ ՎԱՆՔ, Аваг ванк*, Avag vank' - Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Ծործորի և Ս Թաղերի վանքերի մոտ, **տ Թաղերի վանք:**

ԱՎԱԳ ՎԱՆՔ, Аваг ванк*, Avag vank', Պղնձագույն վանք, Պղնձայգո Ավագ վանք, Պղնձայգո վանք - Վ ա ն ք (անապատ) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում: **Տ Ս Թորոս:**

ԱՎԱՂԱՎԱՆՔ, Аваг*аванк*, Avagavanak' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, **տ Ս Վարագավանք:**

ԱՎԴԱԼ ՕՋԱԽ, Авдал оджах, Avdal ojax - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Ավգուռ գ-ի մոտակայքում:

ԱՎԵՆԻ ՎԱՆՔ, Авехи ванк*, Avexi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ, **տ Ավելիու Ս Աստվածածին:**

ԱՎԵՆՈՒ Ս ԱՏՏՎԱԾԱԾԻՆ, Авеху Св Аствац*ац*иш, Avexu St Astvacacin, Ավելիու Ս Աստվածածին, Ս Աստվածածին, Ավելիի վանք, Ավելիու վանք, Ավեղ, Ս Թաղերի վանք, Մարխումա - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ, մի քանի կմ հս-արմ, ձորամիջում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք գավ-ի մեջ: Մոտակայքում կային Հանքային աղբյուրներ, որոնք գոյացնում էին Ավելիու ջուր գետակը: Ըստ ավանդության՝ վանքը հիմնադրել է Թաղևու Առաքյալը (1-ին դ): Եկեղեցին անշուք էր՝ կառուցված քար ու կրով: Ունեցել է նաև օժանդակ շինություններ: Այստեղ է ապրել ու ստեղծագործել ժամանակագիր Վարդան Բաղիչեցին (18-րդ դ): Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Վանքը 1880-ական թթ ուներ վարելահողեր, նրան ենթարկվում էին շրջակայքի մի քանի եկեղեցիներ (Բիթլիսի Ս Սարգիս, են): Վանքի մոտ բխող 2 աղբյուրները կոչվում

էին Թաղևու և Թովմաս Առաքյալների անուններով: Անունը ծագում է բրդերեն «ավ» և «ոնիս» բառերից, որ նշանակում է ջուր և ցելս, իբր Թաղևու Առաքյալը այստեղի ցելսով բուծել է բորոտներին: Վանքը ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

ԱՎԵՆՈՒ ՎԱՆՔ, Авеху ванк*, Avexu vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ, **տ Ավելիու Ս Աստվածածին:**

ԱՎԵՂ, Авер*, Aveγ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ, **տ Ավելիու Ս Աստվածածին:**

ԱՎԵՏԱՐԱՆ, Аветаран, Avetaran - Ս ր ք ա տ ե ղ ի - Հ ն ա - վ ա յ ր Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Աշան գ-ում:

Ս ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՅ, Св Аветараноц, St Avetaranoc' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ում:

ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՅ, Аветараноц, Avetaranoc' - Վ ա ն ք (անապատ) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Ավետարանոց գ-ի մոտ, **տ Կուսանաց անապատ:**

ԱՎԵՏԻՔԻ ՎԱՆՔ, Аветик*и ванк*, Avetik'i vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

Ս ԱՎԵՏՄԱՆ, Св Аветман, St Avetman - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գվով-ի Գունբեթ գ-ի տարածքում, նրանից արլ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ԱՎԵՏՄԱՆ, Св Аветман, St Avetman - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Աղայե-Շենյիկ գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ԱՎԵՏՅԱՅ ԽԱՉ, Аветяц Хач, Avetyac Xac' - Վ ա յ ր (սրբավայր) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիաղին գք-ի մոտակայքում:

Ս ԱՎԵՏՈՒՄ, Св Аветум, St Avetum - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Բոլոմորի գվով-ի Հարսի գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հեղինե:

ԱՎԵՐ, Авер, Aver - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գք-ի մոտ, **տ Աքանչեղագործ Ս Նշան:**

ԱՎԵՐ, Авер, Aver - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվով-ի Աթանանց գ-ի մոտ, ձորակում: Ձրչիփթել Վան ք-ից հր, Կեմ (Գեմ) գ-ի մոտ գտնվող նույնանուն վանքի հետ:

ԱՎԵՐ, Авер, Aver - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվով-ի Կեմ (Գեմ) գ-ի մոտ: Չչիփթել Աթանանց գ-ի մոտ գտնվող նույնանուն վանքի հետ:

ԱՎԵՐ ՎԱՆՔ, Авер ванк*, Avervank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արծկեի գվով-ի Արծկե գք-ի մոտ, **տ Աքանչեղագործ Ս Նշան:**

ԱՎԵՐ ՎԱՆՔ, Авер ванк*, Avervank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվով-ի Կյունենց գ-ի մոտ: Հիմնադրվել է 1442 թ: Պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի հայերեն ձեռագրեր: ԱՎԹՄԱՆԱՎԱՆՔ, АВТ*манаванк*, Avt'manavank' - Վ ա ն ք Փոքր Հայքում, Տերիկ ք-ի մոտ, **տ Ավթմնավանք:**

ԱՎԹՄԱՆՅՎԱՆՔ, АВТ*манцванк*, Avt'mancvank' - Վ ա ն ք Փոքր Հայքում, Տերիկ ք-ի մոտ, **տ Ավթմնավանք:**

ԱՎԹՄՆԱՎԱՆՔ, АВТ*мनावанк*, Avt'mnavank', Ավթմնավանք, Ավթմանց վանք, Օթմնավանք - Վ ա ն ք Փոքր Հայքում, Տերիկ ք-ի մոտ: Եկեղեցին՝ Ս Աստվածածին: Հիշատակվում է 14-րդ դ, եղել է գրչության կենտրոն: Պահպանվել են այստեղ գրված հայերեն մի քանի ձեռագրեր:

ԱՎԹՈՒՋԻ ՎԱՆՔ, АВТ*узи ванк*, Avt'uzi vank' - Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է 14-րդ դ ձեռագրերից մեկում:

ԱՏՄՆԱՎԱՆՔ, Атмынаванк*, Atmnavank' - Վ ա ն ք Հայաստանում, **տ Ատմնավանք:**

ԱՏՄՆԱՎԱՆՔ, Атминаванк*, Atmnavank', Ատրմնավանք - Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակել է Մարտիրոս արեղան 1467 թ:

U ԱՏՈՄԱՎԱՆՔ, Св Атомаванк*, St Atomavank' - Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղագրությունը՝ անորոշ: Հիշատակել է Ստեփանոս Ասողիկը (10-11-րդ դդ): Հմմտ Ատոմյանց վանք, Սասունում:

ԱՏՈՄԻ ՄԱՏՈՒՌ, Атомн матур*, Atomn matur' - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ում: Տ Ատոմյանց վանք, Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ում:

U ԱՏՈՄՅԱՆԿ, Св Атомянц, St Atomyanc' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտի գվոկ-ի Բաստ գ-ում: Ոմանք նաև այսպես են անվանում U Աստվածածին եկեղեցին:

ԱՏՈՄՅԱՆԿ ՎԱՆՔ, Атомянц ванк*, Atomyanc' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նորչևն գ-ի մոտ:

ԱՏՈՄՅԱՆԿ ՎԱՆՔ, Атомянц ванк*, Atomyanc' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Հայոց ձոր գվոկ-ում, տ Ատոմյանց վանք:

ԱՏՈՎՄԱ ՄԱՏՈՒՌ, Атовма матур*, Atovma matur' - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ում, տ Ատոմյանց վանք, Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ում:

U ԱՏՈՎՄՅԱՆԿ, Св Атовмянц*, St Atovmyanc' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Փարխանդ գվոկ-ի Փարխանդ գ-ում, տ Անտոնյանց:

ԱՏՈՎՄՅԱՆԿ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Атовмянц* менастан, Atovmyanc' menastan - Մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Հզուի գավ-ի Կոնոնոսի վանքի մոտ, նրանից 1-2 կմ հեռավորության վրա:

ԱՏՈՎՄՅԱՆԿ ՎԱՆՔ, Атовмянц* ванк*, Atovmyanc' vank', Ատոմյանց վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի գվոկ-ում, Կոնոնոսի վանքի մոտակայքում: Միջին դդ եղել է գրչության կենտրոն: Պահպանվել են այստեղ ընդօրինակված մի քանի Հայերեն ձեռագրեր: Հայտնի է 9-10-րդ դդ այստեղ Գագիկի կազմած Հայսմավուրքը, որը վանքի անունով կոչվում էր Ատոմագիր: Վանքն ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ կեսերին:

ԱՏՈՎՄՅԱՆԿ ՎԱՆՔ, Атовмянц* ванк*, Atovmyanc' vank', Ատոմի մատուռ, Ատոմյանց վանք, Ատոմյան մատուռ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Հայոց Զոր գավ-ում, Վանա լճի հր կողմում, Արտոս լ-ան արլ ստորոտին՝ սարահարթում: Ըստ ավանդության՝ այդպես է կոչվել Ատոմյան քարոզիչների այստեղ թաղված լինելու համար: Ոմանք սրա հետ են նույնացրել Զիակալի կամ Ոչխարաց վանքը: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր և պաշտվում էր իբրև սովորական մատուռ, դրա համար էլ տարբերակներում հիշատակված է նաև իբրև մատուռ:

U ԱՏՈՎՄՅԱՆՔ, Св Атовмянк*, St Atovmyank' - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Զոր գվոկ-ի Ոչխարանց գ-ի մոտ, նրանից մի փոքր հս, բլրակի վրա, մի հին ավերված հոյակապ եկեղեցու տարածքում: Ըստ ավանդության՝ այստեղ ամփոփված են Ատոմյանց իշխանների աճյունները:

ԱՐԱԲԱՏ, Арабат, Arabat - Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Շուշի ք-ից մոտ 35 կմ հս-արմ, լ-նային, անտառապատ վայրում: Պահպանվել է ավերված վիճակում:

ԱՐԱԿԱ, Арака, Araka, Արակայի վանք, Ս Գրիգոր Նարեկացի, Նարեկ, Նարեկա վանք, Ս Սանդուխտ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանունի գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Արակա գ-ում: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրվել է 11-րդ դ Վասպուրականի Սենեքերիմ Արծրունի թագավորի հետ այստեղ տեղափոխված Հայ հոգևորականների ջանքերով: Նրանք Վասպուրականի Նարեկա վանքից փոխադրել և այստեղ են ամփոփել Գրիգոր Նարեկացու աճյունը, որի հանգստարանը Հայերի համար դարձավ ուխտատեղի, որը երբեմն անվանվում է նաև վանք: Ըստ աղբյուրների՝ ուխտատեղին սկզբում կոչվել է Ս Սանդուխտ: Ուխտատեղին շրջապատված է եղել 12 մ երկարությամբ և 10 մ լայնությամբ պարիսպներով, որի ներսում գտնվում էին մի փոքրիկ մատուռ, գավիթն ու մատաղատունը: Մատուռը կառուցվել էր 1887 թ: Շինության հր կողմում գերեզմանա-

տունն էր, աղբյուրն ու Զոպիի Գերեզման կոչվող ուխտատեղին:

ԱՐԱԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Аракайн ванк*, Arakayn vank' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Արակա գ-ում, տ Արակա:

ԱՐԱՄԱԶԴԻ ՄԵՃՅԱՆ, Арамездн мезьян, Aramazdn mehyan - Մ ե հ յ ա ն Մեծ Հայքում, Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի Անի ավանում: Հայաստանում քրիստոնեության ընդունումից հետո (301 թ) մեհյանը կործանվել է:

ԱՐԱՄԱԶԴԻ ՏԱՃԱՐ, Арамездн тац'ар, Aramazdn tačar - Տ ա ճ ա Ր (մեհյան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի Կամախ գք-ում: Կործանվել և իսպառ վերացել է Հայաստանում քրիստոնեության ընդունման ժամանակ, 4-րդ դ առաջին տարիներին:

ԱՐԱՆՑ ԱՆԱՊԱՏ, Аранц анапат, Aranc' anapat - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, տ Հարանց անապատ:

ԱՐԱՆՑ ԱՆԱՊԱՏ, Аранц анапат, Aranc' anapat - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի մոտ, տ Հարանց անապատ:

ԱՐԱՏԵՍ, Аратес, Arates - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Արատեսի վանք:

ԱՐԱՏԵՍԻ ՎԱՆՔ, Аратеси ванк*, Aratesi vank', Այասաի, Այասամի, Արատես, Արատինից վանք, Արատինուց վանք, Արիտես, Հարատես, Հարատեսի վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց ձորի մարզի Արատես գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Զոր գավ-ի մեջ: Վանքի համալիրը բաղկացած է եղել իրար կից 4 մեծ և 5 փոքր շենքերից: Արձանագրություններում հիշատակված են Ս Աստվածածին (10-րդ դ), Ս Կարապետ (11-12-րդ դդ), Ս Սիոն եկեղեցիները: Ամենահին գրավոր հիշատակությունները Ա վ մասին վերաբերում են 9-րդ դ, սակայն հիմնադրումը համարում են 7-րդ դ: Պատվիրատուներից և շինարար վարպետներից հիշատակվում են Հայրապետը, Գրիգորիկը, Ստեփանոսը, Ս Կարապետ եկեղեցու

ճարտարապետ Սիրանեսը (13-րդ դ.): 13-րդ դ Վայոց Ձորի իշխան Տարսայիճ Օրբելյանը Ա վ-ին նվիրել է մի քանի գե-եր և դարձրել Նորավանքի ամառանոցավայրը: Վանքի ամենահին արձանագրությունը 907 թ է, իսկ ամենաուշը՝ 1713 թ: Վանքը խիստ վատ է պահպանվել, նրա սրանչելի ճարտարապետության մասին գաղափար կարելի է կազմել այս ու այնտեղ ցրված խոյակների, սյուների, խարխոսների, դեռևս նշմարվող խաչքարերի (10-14-րդ դդ), տապանաքարերի մնացորդների հիման վրա: Ա վ միջին դդ եղել է հայ գրչության հայտնի կենտրոններից մեկը:

ԱՐԱՏԻՆԻՑ ՎԱՆՔ, Аратиниц ванк*, Aratinic' vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Արատեսի վանք:**

ԱՐԱՏԻՆՈՒՑ ՎԱՆՔ, Аратинуд ванк*, Aratinuc' vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Արատեսի վանք:**

ԱՐԱՐԱՏ, Арагат, Ararat - Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ում, Հայադ գ-ի մոտ, նրանից հս: Գտնվում է ավերված վիճակում:

ԱՐԱՐՈՒՑ ԵԿԵՂԵՑԻ, Араруц екег*еци, Araruc' ekeγec'i, **Արարք - Ե կ ե դ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ի մոտ:

ԱՐԱՐՈՒՑ ՎԱՆՔ, Араруц ванк*, Araruc' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Արտազ գավ-ում:

ԱՐԱՐՈՒՑ ՎԱՆՔ, Араруц ванк*, Araruc' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ճվաչոտ գավ-ում: Հավանաբար գտնվելիս է եղել Պարսկահայաստանի Մարանդի շրջ-ի այժմյան Արարք գ-ում:

ԱՐԱՐՔ, Арарк*, Arark' - Ե կ ե - դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ի մոտ, **տ Արարուց եկեղեցի:**

ԱՐԱՔՍԻԼՎԱՆՔ, Арарк*сил-ванк*, Arark'silvan'k' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Մասյացոտն գավ-ի Ակոռի գ-ում: Հայագետ Լինչը այսպես է անվանում Ակոռի գ-ի Ս Առաքելոց եկեղեցին: Կառուցված է եղել 8-9-րդ դդ, ըստ ավանդության, Նոյ Նահապետի սեղանի տեղում:

ԱՐԲԱ, Арба, Arba - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, **տ Դրազարկ:**

ԱՐԳԵԼԱՆ, Аргелан, Argelan - Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Առեբրանի գավ-ում, **տ Արգելանա Ս Աստվածածին:**

ԱՐԳԵԼԱՆԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Аргелана Св Аствац*ад*ин, Argelana St Astvacacin, **Արգելան, Արգելավանք, Արգելանի վանք, Արգելանից Աստվածածին, Արգելան Քարանձավ, Տեր Հուսկան Որդի, Տեր Հուսկան Որդու վանք, Տերուսկանորդո Վերին վանք** - Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Առեբրանի գավ-ում, Վանա լճից հս-արլ, Բերկրի գետի աջ ափին, Ծաղկանց (Ալաղաղ) լ-ների հը լանջին, բարձր քարածայրի վրա: Արգելան և Տեր Հուսկան Որդի վանքերը տարբեր վանքեր են եղել: Ստեփանոս Հուսկան Որդին նախ կառուցել է Արգելանը, ապա՝ մյուսը. սրանք հետո միանալով կազմել են մեկ միաբանություն: Գտնվելով ավելի բարձր տեղում՝ երկրորդ վանքը արտասանական աղավաղմամբ կոչվել է նաև Տերուսկանորդո Վերին վանք: Վանքի մոտ են թաղվել Ստեփանոսը և իր որդին: Վանքը կառուցված է սրբատաշ քարերով: 20-րդ դ սկզբներին դեռ կանգուն էին տաճարի կամարը և արլ մասի գմբեթը: Ուներ ընդարձակ կալվածքներ: Միջին դդ եղել է հայ գրչության հայտնի կենտրոն, պահպանվել են 1251 թ-ից մինչև 15-րդ դ վերջերը այստեղ ընդօրինակված Ավետարաններ, Ծարականներ, Մաչտոց և Գիրք Զեռնադրություն: Պահպանվել է մեր օրերում:

ԱՐԳԵԼԱՆԱՎԱՆՔ, Аргеланаванк*, Argelanavan'k' - Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Առեբրանի գավ-ում, **տ Արգելանա Ս Աստվածածին:**

ԱՐԳԵԼԱՆԻ ՎԱՆՔ, Аргелани-ванк*, Argelani van'k' - Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Առեբրանի գավ-ում, **տ Արգելանա Ս Աստվածածին:**

ԱՐԳԵԼԱՆԻՑ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Аргеланиц Аствац*ад*ин, Argelanic' Astvacacin - Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Վասպուրա-

կան աշխ-ի Առեբրան գավ-ում, **տ Արգելանա Ս Աստվածածին:**

ԱՐԳԵԼԱՆՈՅ, Аргеланоц, Argelanos' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ, **տ Ս Գրիգոր:**

ԱՐԳԵԼԱՆ ՔԱՐԱՆՉԱՎ, Аргелан к*араңзав, Argelan k'aranjav - Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Առեբրանի գավ-ում, **տ Արգելանա Ս Աստվածածին:**

ԱՐԳԻՆԱ, Аргина, Argina - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Արգինա գ-ում, **տ Արգինայի վանք:**

ԱՐԳԻՆԱՅԻ ՎԱՆՔ, Аргинайи ванк*, Arginayi van'k', **Արգինա, Երգինա - Վ ա ն ք (եկեղեցի)** Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Ծորագյալի տեղամասի Արգինա գ-ում (միջին դդ՝ գգ): Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ի մեջ: Հիմնադրման ճշգրիտ ժամանակը հայտնի չէ: Համալիրի շինարարությունը և հնից եղածների վերանորոգման աշխատանքները կատարվել են Անանիա Մոկացի (946-968) և նրա քրոջ որդի Սաչիկ Ա Արչաբունի (973-992) կաթողիկոսների ժամանակ, երբ վանքը Հայոց Կաթողիկոսական կենտրոն էր: Սրանց երկուսի գերեզմանները գտնվում էին վանքում: Վանքի համալիրի գլխավոր շինությունը Կաթողիկե եկեղեցին է, ապա՝ գրատունը և վարդապետարանը, որոնք կառուցվել են Անիի նշանավոր ճարտարապետ Տրդատի նախագծերով, Սաչիկ կաթողիկոսի հանձնարարությամբ: Կաթողիկեն մի հոյակապ կառույց է՝ նման հետագայում կառուցված Անիի Մայր տաճարին: Վանքն ունեցել է հարուստ ձեռագրատուն, որտեղ պահվում էին այստեղ գրված ձեռագրերը: 10-րդ դ երկրորդ կեսից Ա վ-ում մեծ հռչակ էր ձեռք բերել հոգևոր դպրոց-վարդապետարանը: Ստեփանոս Աստղիկի վկայությամբ (10-11-րդ դդ) այդ դպրոցն ավարտած և ժամանակի հայտնի դեմքերից էր Ներսես Բագրևանդցին (11-րդ դ): Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսի (1019-1058) ժամանակ, Կաթողիկոսարանի Անի փոխադրելուց հետո, Ա վ-ը իր դերը սկսում է կորցնել: 20-րդ դ սկզբներին Ա վ գրեթե իսպառ ավերված էր: Կան-

գուն էին մնացել միայն Կաթողիկեի հս և արմ պատերի փլատակները: Վերջինիս վրա հաղիվ նշմարվում էր կառուցման թվականը՝ 1012:

ԱՐԳՅԱԶԻ Ս ԽԱԶ, Аргязи Св Хаг, Argyazi St Xac՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Արկազն գ-ում, **տ Արկազանի վանք:**

ԱՐԴԱՎԱԶԻԿ, Ардавазик, Ardavazik – Ե կ ե ղ ե ց ի (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Բյուրական գ-ի մոտ, **տ Արտավասիկ:**

ԱՐԴԱՎԱՍԻԿ, Ардавасик, Ardavasik – Ե կ ե ղ ե ց ի (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Բյուրական գ-ի մոտ, **տ Արտավասիկ:**

ԱՐԴՀ ԱՍՏՄՈՒ ՔԱՂԱՔ, Ардх астцу k'ar'ak՝, Ardḥ astcu k'ayak՝ – Ք ա ղ ա ք Հնագույն Հայաստանում, Ուրարտուում, **տ Մուսասիբ:**

ԱՐԴՎԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Ардвии Св hOvḥannes, Ardvii St Hovhannes – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, **տ Ս Հովհաննես:**

ԱՐԵԳԱԿ Ս ՆՇԱՆ, Арегак Св Ншан, Aregak St Nšan – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի Թորգան գ-ում, **տ Ս Նշան:**

ԱՐԵԳԱԿ Ս ՆՇԱՆ, Арегак Св Ншан, Aregak St Nšan – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեռի (Պիզեռի) գ-ում, **տ Ս Նշան:**

ԱՐԵԳԻ, Арегя, Aregi – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Աղանայի նահ-ի Զեյթունի գվոկ-ում, **տ Արեգին:**

ԱՐԵԳԻՆ, Арегян, Aregin, Արեգի, Արեգնի, Արեգունի – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Հայկաի նահ-ում, Մարաշ-Զեյթուն ճանապարհի կենտրոնական հատվածում, Արեգունի կոչված սարավանդի վրա: Վանքի հս կողմում բարձրանում է Կյուրեստին լ-ը, արլ-ից հոսում է Զահան (Պիտամոս) գետը, արմ-ից՝ Ֆոնուսի և Զեյթունի գետակները՝ վանքի զբաղեցրած տարածքին տալով թերակղզու տեսք: Ըստ ոմանց՝ այդպես է կոչվել Ա գ-ի անունով: Վանքն առաջին անգամ հիշատակված է 1065 թ Գրիգոր Բ Վկայասեր կաթողիկոսի (1066–1105) օրոք,

թեև հնարավոր է, որ հիմնադրված լինի 9–10-րդ դդ: Եղել է Կապանի եպիսկոպոսանիստը: Երկար ժամանակ այստեղ են բնակվել Գրիգոր Վկայասերը և նրան հաջորդած Բարսեղ Ա Անեցի կաթողիկոսը (1105–1113): 11-րդ դ Ա հայ գրչության նշանավոր կենտրոն էր, որին մեծ աջակցություն էր ցույց տալիս Փիլարտոս իշխանը: Այստեղ է կրթություն ստացել Ներսես Շնորհալին: Վանքն ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին: Սրանից արմ գտնվում էր Մեծ Քար վանքը:

ԱՐԵԳՆԻ, Арегни, Aregni – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Աղանայի նահ-ի Զեյթունի գվոկ-ում, **տ Արեգին:**

ԱՐԵԳՈՒՆԱ ՎԱՆՔ, Арегуна ванк՝, Areguna vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Արեգունո վանք:**

ԱՐԵԳՈՒՆԻ, Арегуни, Areguni – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Աղանայի նահ-ում, Զեյթունի գվոկ-ում, **տ Արեգին:**

ԱՐԵԳՈՒՆՈ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Арегуно Св Григор, Areguno St Grigor – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Ցախացքար:**

ԱՐԵԳՈՒՆՈ ՎԱՆՔ, Арегуно ванк՝, Areguno vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ալայազ գ-ի մոտ, **տ Գյունեյ վանք:**

ԱՐԵԳՈՒՆՈ ՎԱՆՔ, Арегуно ванк՝, Areguno vank՝, Արեգունա վանք, Արեգունու վանք, Արղանվո վանք, Արղունվո վանք, Արղունու վանք, Գյունեի վանք, Գյունեյ, Գյունեյի վանք, Գյունեյ վանք, Գունեյ վանք, Կյունեի վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ից հս-արլ, նախկին (այժմ՝ լքված) Գյունեյվանք գ-ի մոտ: Եկեղեցին, որ պատի վրայի արձանագրությունում անվանված է Ս Գևորգ, կանգուն էր մինչև 19-րդ դ վերջը: Այն կառուցված է հասարակ քարից, կրաշաղախով: Ունի կամարակապ առաստաղ: Շուրջը կան խաչքարեր և գերեզմաններ: Ղ. Ալիշանը Ա վ նույնացրել է Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) հիշատակած Կնեվանքին, իսկ Ս. Բարխուդարյանը վերահաստատել է Քաջբերունու

կարծիքը, թե Ա վ հին Հերմոնի վանքն է:

ԱՐԵԳՈՒՆՈՒ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Арегуно Св Григор, Aregunu St Grigor – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Ցախացքար:**

ԱՐԵԳՈՒՆՈՒ ՎԱՆՔ, Арегуно ванк՝, Aregunu vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Արեգունո վանք:**

ԱՐԵԿԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Ареканиц ванк՝, Arekanic՝ vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գյունեյաց գավ-ում:

ԱՐԵՂԻ Ս ՎԱՆՔ, Арегя Св ванк՝, Aregi St vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից ոչ հեռու գտնվող Արեղ գ-ի մոտ, 2–3 կմ հեռավորության վրա:

ԱՐԵՎԱԲԵՐ, Аревабер, Arevaber – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Կյունենց գ-ում:

ԱՐԵՎԱԲԵՐԻ ՎԱՆՔ, Аревабери ванк՝, Arevaberi vank՝, Արիվարերի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, Արմիզոն գ-ից հս-արլ, բարձրադիր վայրում:

ԱՐԶԱԿԱՆԻ ՎԱՆՔ, Арзакани ванк՝, Arzakani vank՝, Ս Աստվածածին, Նեղոսի Ս Աստվածածին, Նեղուս, Նեղուսի Ս Աստվածածին, Նեղուցի Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արզական գ-ի մոտ, նրանից 2–3 կմ հս-արմ, Նեղոսի կոչվող ձորահնչուկերով մեկուսացած անտառապատ բարձրադիր բլրի վրա: Համալիրի մեջ մտնում են սրբաբառալ բազալտից կառուցված անսյուն գմբեթավոր տաճարը և սյունազարդ գավիթը, որի նրբաքանդակ և հրաշալի ճարտարված մուտքը հր-ից է: Գավթի հատակը ծածկված է անգիր տապանաքարերով: Պատերի վրա կան 13–15-րդ դդ նվիրատվական բովանդակության ընդարձակ արձանագրություններ: Տաճարը չըջապատված է հին չինությունների հիմնաքարերով ու խաչքարերով: Գավթի ներսում, եկեղեցու դռան երկու կողմերից, սանդուղքներով բարձրանում են երկու փոքրիկ մատուռներ, որոնց տակ

գտնվում են գույգ այլ խուցեր-մատուռներ: Ծինուխյան ընդհանուր ձևը նման է Վայոց Ձորի մարզի Նորավանքին: Ըստ ոմանց՝ վանքը կառուցել է տվել Հայրապետ կրոնավորը 1271 թ, իսկ 1451 թ այն վերանորոգել է Նեղոս վարդապետը: Վանքը Նեղոսի, Նեղուսի, Նեղուցի է կոչվել նրա մոտ գտնված նույնանուն գ-ի անունով: Նոր ժամանակներում չի վերանորոգվել և գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ԱՐԹԻԿԻ ՎԱՆՔ, Արտիկի վանք, Art'iki vank' - Վ ա ն ք և ու խ տ ա - տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Ամասիայի չրջ-ում, տ Ս Արիստակեսի վանք:

ԱՐԻՋՈՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, Արիջորի անապատ, Arjori anapat - Ա ն ա - պ ա տ (վանք) Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է «Յուցակ ձեռագրաց»-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

ԱՐԻՍՏԱԿԵՍ, Արիստակես, Aristakes - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ձորք գավում, տ Տանձափարախ:

ԱՐԻՍՏԱԿԵՍ, ՏՎ Արիստակես, St Aristakes - Վ ա ն ք և ու խ տ ա - տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Ամասիայի չրջ-ում, տ Ս Արիստակեսի վանք:

ԱՐԻՍՏԱԿԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՏՎ Արիստակեսի վանք, St Aristakesi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ի Թիլ գ-ի մոտ, նրանից 3 կմ հեռավորության վրա, բարձրադիր վայրում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված և լքված էր: 1911 թ պեղումների ժամանակ տարածքում բացվել է երկու խորան և գտնվել ոսկե խաչ:

ԱՐԻՍՏԱԿԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՏՎ Արիստակեսի վանք, St Aristakesi vank', Ս Արիստակես, Ս Արիստակես Հայրապետ, Չելթեկ - Վ ա ն ք և ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Ամասիայի չրջ-ում, Հետագայի Ձիլե ք-ից 9-10 կմ հր: Թուրքերն անվանում են Չելթեկ: Երջակայքում կային մատուռներ, հունարեն արձանագրություններով խաչքարեր: Ըստ ավանդության՝ Գրիգոր Լուսավորչի (3-4-րդ դդ) որդին՝ Արիստակեսը Նիկիայի ժողովից հետո եկել է այստեղ աղոթելու և հրաշքով աղբյուր է բխեցրել, որ մինչև վերջին ժամանակները կար և անվանվում էր Լույս աղբյուր:

ԱՐԻՍՏԱԿԵՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, ՏՎ Արիստակես հայրապետ, St Aristakes Hayrapet - Վ ա ն ք և ու խ տ ա - տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Ամասիայի չրջ-ում, տ Ս Արիստակեսի վանք:

ԱՐԻՍՏԱԿԻ ԱՆԱՊԱՏ, Արիստակի անապատ, Aristaki anapat - Ա ն ա - պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ձորք գավ-ում, տ Տանձափարախ:

ԱՐԻՎԱԲԵՐԻ ՎԱՆՔ, Արիվաբերի վանք, Arivaberi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավում, Արմիզոն գ-ի մոտ, տ Արևաբերի վանք:

ԱՐԻՏԵՍ, Արիտես, Arites - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Արատեսի վանք:

ԱՐԾԸԲՈՒՆՈ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Արծեծուոն ՏՎ Աստվածածին, Arcdebuno St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավում, տ Արծվաբեր:

ԱՐԾԿԵՅ ՎԱՆՔ, Արծկեյ վանք, Arckei vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արծկեի գավում, տ Արծկեյաբեր Ս Նշան:

ԱՐԾՎԱԲԵՐ, Արծվաբեր, Arcvaber - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավում-ի Արծվաբեր Ս Աստվածածին վանքի համալիրում, տ Ս Աստվածածին:

ԱՐԾՎԱԲԵՐ, Արծվաբեր, Arcvaber - Մ ա տ ու ռ Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ի մոտ, տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:

ԱՐԾՎԱԲԵՐ, Արծվաբեր, Arcvaber - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավում: Եկեղեցու անունով նաև այսպես է կոչվել Արծվաբեր Ս Աստվածածին վանքը (տ):

ԱՐԾՎԱԲԵՐ, Արծվաբեր, Arcvaber, Արծըրունտ Ս Աստվածածին, Արծվաբեր Ս Աստվածածին - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաշի գավում, Վանա լճի հր-արմ ափամերձ գեղատեսիլ վայրում՝ Գանձակ, Թիմար, Մանագկերտ գ-երի մոտ: Ուներ գեղեցիկ եկեղեցի և սրանչելի դիրք: Ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

ԱՐԾՎԱԲԵՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Արծվաբեր Աստվածածին, Arcvaber Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավում, տ Արծվաբեր Ս Աստվածածին:

տանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավում, տ Արծվաբեր Ս Աստվածածին:

ԱՐԾՎԱԲԵՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Արծվաբեր ՏՎ Աստվածածին, Arcvaber St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Արծվաբեր, Արծվաբեր Աստվածածին, Արծվաբերդ, Արծվաբերի Ս Աստվածածին, Ոստաբաստ, Ոստաբաստավանք, Ոստաբաստի վանք, Ոստաբաստու, Ոստաբարձի վանք, Սուխարավանք, Սուհարա, Սուհարավանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավում, Ականց (Արճեչ) ք-ից շուրջ 7 կմ արլ, սարավանդի վրա, այգիների մեջ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունի՞ք) գավ-ի մեջ: Հիմնադրվել է 5-րդ դ: Ըստ ավանդության՝ սկզբում կոչվել է Սուխարավանք՝ ոմն Սուխար թագավորի անունով: Ոստաբաստ է կոչվել համանուն գ-ի մոտ գտնվելու համար: Ա անունը համեմատաբար նոր է և կապված է վանքի Արծվաբեր կոչվող եկեղեցու հետ, որը կոչվում էր նաև Ս Աստվածածին: Եկեղեցին հոյաչեն կառույց էր, ուներ լայն ու բոլորակա գավիթ, 4 սյուների վրա հենված բարձրակատար, կամարակապ կաթողիկե: Ներսում կային խորաններ և մի անհայտ գերեզման: Վանքը չըջապատված էր պարիսպներով, աշտարակներով ու խրամով: Գավթի հատակի տակ կային ներքնատներ, շտեմարաններ, հացահատիկի հորեր: 1389 թ Սարգիս Սորբեցի (ըստ ոմանց՝ Ապրակունեցի) վարդապետը այստեղ հիմնել է դպրոց, որտեղ սովորել է Թովմա Մեծոփեցի պատմիչը (15-րդ դ): Միջին դդ եղել է Հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

ԱՐԾՎԱԲԵՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Արծվաբեր ՏՎ Աստվածածին, Arcvaber St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավում, տ Արծվաբեր:

ԱՐԾՎԱԲԵՐԳ, Արծվաբերդ, Arcvaberd - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավում, տ Արծվաբեր Ս Աստվածածին:

ԱՐԾՎԱԲԵՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Արծվաբեր ՏՎ Աստվածածին, Arcvaberi St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավում, տ Արծվաբեր:

ԱՐԾՎԱԲԵՐԳ, Արծվաբերդ, Arcvaberd - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավում, տ Արծվաբեր Ս Աստվածածին:

ԱՐԾՎԱԲԵՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Արծվաբեր ՏՎ Աստվածածին, Arcvaberi St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավում, տ Արծվաբեր Ս Աստվածածին:

ԱՐԾՎԱԲԵՐ Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, Арц*вабер Св Ншани ванк*, Arcva-ber St Nšani vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մու-չի գավ-ում, տ Եղրղուտի Ս Հով-հանեսու:

ԱՐԾՎԱԹՌԻԻՉ, Арц*ват*ряч, Arcvat'rič' - Վ ա ն ք Երևանի նա-հանգի Նոր Բայազետի գավ-ում: Ավերակները պահպանվում են Հա-յաստանի Հանրապետության Գե-ղարքունիքի մարզի Գավառ ք-ին միացած Արծվաբար գ-ի տարած-քում: Շենքի բեկորների վրա պահ-պանված է եղել հայերեն եղծված փիմագիր արձանագրություն:

ԱՐԾՎԱՆԻԿ, Арц*ваник, Arcva-nik - Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-րապետության Սյունիքի մարզում, Արծվանիկ գ-ի մոտ, տ Երիցավանք:

ԱՐԿԱԶԱՆԻ ՎԱՆՔ, Арказани ванк*, Arkazani vank', Արգյազի Ս Ուաչ, Արկազե, Արկազի Ս Ուաչ, Արկասի Ս Ուաչ, Ս Ուաչ - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վա-յոց Ձորի մարզում, Մալիչկա գետի հովտում, հին Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի Արկազն գ-ում: Ստեփա-նոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայու-թյամբ՝ հիմնադրել է Սյունյաց Բյու-րեղ տիկինը 629-630 թթ: Հին եկե-ղեցին, որը հավանաբար ավերվել է 1857 թ, վերակառուցվել է 1871 թ Գևորգ Դ կաթողիկոսի (1866-1882) նախաձեռնությամբ: Գմբեթավոր գեղեցիկ շինություն է, կառուցված կապտավուն քարից, ունի 3 դուռ, կից եղել են 12 սենյակներ, պա-րիսպներ, վաճառատներ: Տարածքից դուրս կան մի քանի խաչքարեր: Վանքի մասին եղած ավանդու-թյուններն ու գրավոր հիշատակու-թյունները վերաբերում են 12-13-րդ դդ: Պատերից մեկի վրա պահպան-վել է 1304 թ վերաբերող եղծված արձանագրություն: Շրջակայքում կան շինությունների ավերակներ, որտեղ հայտնաբերվել են ջրատար խողովակների մնացորդներ: Այժմ կանգուն և գործող վանք է:

ԱՐԿԱԶԵ, Арказе, Arkaze - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-տության Վայոց Ձորի մարզում, տ Արկազանի վանք:

ԱՐԿԱԶԻ Ս ԽԱՉ, Аркази св Хац, Arkazi st Xac' - Վ ա ն ք Հայաս-տանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Արկազանի վանք:

ԱՐԿԱՍԻ Ս ԽԱՉ, Аркази Св Хац, Arkazi St Xac' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Արկազանի վանք:

ԱՐԿՆՈ ՎԱՆՔ, Аркно ванк*, Arkno vank' - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չնքուչ գք-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

ԱՐԿՈՒՌԻ ՎԱՆՔ, Аркур*и ванк*, Arkur'i vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Մաս-յացոտն գավ-ում, Մեծ Մասիս լ-ան լանջին, տ Ս Հակոբ:

ԱՐՂԱՆՎՈ ՎԱՆՔ, Арг*анво ванк*, Arghanvo vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Արեգուն վանք:

ԱՐՂՆԻՒ ՎԱՆՔ, Арг*нии ванк*, Argnii vank' - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չնքուչ գք-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

ԱՐՂՆՎՈ ՎԱՆՔ, Арг*нво ванк*, Argnvo vank' - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չնքուչ գք-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

ԱՐՂՈՒՆՎՈ ՎԱՆՔ, Арг*унво ванк*, Argunvo vank' - Վ ա ն ք Հա-յաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Արեգուն վանք:

ԱՐՂՈՒՆՈՒ ՎԱՆՔ, Арг*уну ванк*, Argunu vank' - Վ ա ն ք Հա-յաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Արեգուն վանք:

ԱՐՃԱԿԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ар-ч*аки Св Аствац*ад*иш, Arčaki St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Ար-ջակու Ս Աստվածածին, Արջակու վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա-նում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Թիմարի գվդկ-ի Արճակ գ-ի հր-արլ կողմում, Վան ք-ից մոտ 25 կմ հա-արլ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Արճի-չակովիտ գավ-ի մեջ: Գտնվում էր բլրի ստորոտին, Արճակա բերդի մո-տակայքում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել է 1521-1529 թթ այստեղ արտագրված մի ձառքնտիր:

ԱՐՃԵՇԻ ՎԱՆՔ, Арч*еши ванк*, Arčeši vank' - Վ ա ն ք Արմ Հա-

յաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչ ք-ի մոտ: Հիշատակված է 14-15-րդ դդ այստեղ գրված մի քանի հայերեն ձեռագրերում: Պետք է ենթադրել, որ Մեծուկա վանքն է:

ԱՐՃԻՃԻ ՎԱՆՔ, Арч*ич*и ванк*, Arčiči vank' - Վ ա ն ք Հյուսիսային Միջագետքում, Եղեսիա (Ուռհա) ք-ում: Հիշատակել է Մատթեոս Ուռ-հայեցին (12-րդ դ): Հավանաբար գտնվում էր քաղաքի պարիսպներից դուրս:

ԱՐՃՈ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Арч*о Св Аствац*ад*иш, Arčo St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Մնանառճի Ս Աստվածածին:

ԱՐՄԱՐԱՍ, Армарас, Armaras - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, տ Ամարաս:

ԱՐՄԵՆ, Армен, Armen, Անա-պատ, Արմենի անապատ, Արմենի վանք, Կուսանաց վանք, Կուսա-նոց, Հեավանց անապատ, Հեավանց վանք, Հեսույանց վանք, Հեսույաց անապատ, Հեսունաց վանք, Հի-զունանց վանք, Հոհանց անապատ, Հովանիսի անապատ, Հովհանիսի անապատ, Հովհանի վանք, Հով-հանիսի անապատ, Հովհանի վանք, Հովհաննու վանք - Ա ն ա - պ ա տ (վանք) Լեոնային Կիլիկիա-յում, Լամբրոն բերդից արլ, լ-նա-լանջի վրա: Հիմնադրման ժամա-նակը հայտնի չէ: Ունեցել է շրջա-պարիսպ: Ըստ կիսաավանդական պատմության՝ կործանվել է 12-րդ դ սկզբներին երկրաշարժից: Այստեղ 13-րդ դ Գորգ վարդապետը ընդ-օրինակել է Հովհան Օձնեցու գոր-ծերը: Նա ուներ աշակերտներ, ո-րոնց ուսուցանում էր քրիստոնեա-կան կրոնի հիմունքները: Այստեղ գրված ձեռագրերից հայտնի է մի Կանոնագիրը, որ այժմ պահպան-վում է Իրանի Նոր Ջուղա ք-ի հա-վաքածուում: Հր. Աճառյանը Ա սը-խալմամբ նույնացրել է Մաչկետր վանքի հետ:

ԱՐՄԵՆԻ ԱՆԱՊԱՍ, Армени анапат, Armeni anapat - Ա ն ա - պ ա տ (վանք) Լեոնային Կիլիկիա-յում, Լամբրոն բերդից արլ, տ Արմեն:

ԱՐՄԵՆԻ ՎԱՆՔ, Армени ванк*, Armeni vank' - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեոնային Կիլիկիայում, Լամբրոն բերդից արլ, տ Արմեն:

ԱՐՄՏԱՆԱ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Армтана Св Геворг, Armtana St Gevorg, **Ս Գևորգի վանք** – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Գարանաղի գավ-ում, Մեծ Արմտան գ-ից հրա-արչ: Նոր ժամանակներում մի սո-վորական մատուռ էր: Զպետք է շփոթել նույն գավ-ում գտնվող Կա-մախի Ս Գևորգ և Ուոխի Ս Գևորգ վանքերի հետ:

ԱՐՄՏՈԼ, Армотл, Armtol – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթ-լիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ում, **տ Ամբր-դուլու վանք**:

ԱՐՄՏՈԼՈՒ ՎԱՆՔ, Армотлу ванк*, Armtolu vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ում, **տ Ամբրդուլու վանք**:

ԱՐՇԱՐՈՒՆՅԱՑ ՎԱՆՔ, Арша-рунѧц ванк*, Aršarunyac' vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում: Եր-բեմն նաև այսպես է կոչվել Կա-մբրջաձորի վանքը (տ):

ԱՐՋԱԿԱՊ, Арджакан, Arjakar – **Ե կ ե դ ե ց ի** ներկայիս Նախիջևա-նի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի շրջ-ի Քյուլուս (Քուլլք) գ-ում: Հնում մտել է Մեծ Հայքի Այու-նիք աշխ-ի Ճահուկ գավ-ի մեջ: Հավանաբար կառուցվել է 13–14-րդ դդ: Այժմ ավերակ է: Գ-ի մյուս եկե-ղեցին, որ կանգուն էր մինչև 1890-ական թթ, կոչվում է Ս Գրիգոր:

ԱՐՋԱԿՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Арджаку Св Аствац'ад'иш, Arjaku St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հա-յաստանում, Վանի նահ-ի Արճակ գ-ի մոտ, **տ Արճակի Ս Աստվածածին**:

ԱՐՋԱԿՈՒ ՎԱՆՔ, Арджаку ванк*, Arjaku vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճակ գ-ի մոտ, **տ Արճակի Ս Աստվածածին**:

ԱՐՋԱՌԵԿ, Арджар'ек, Arja- r'ek – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրա-րատ աշխ-ի Ուրծաձոր գավ-ում, **տ Արջառեբեկ**:

ԱՐՋԱՌԵՐԵԿ, Арджар'ерек, Ar- jar'erek, Անապատ Ուրծա, Աջառե-րեկ, Արջառեկ, Ուրծա անապատ, Ուրծա վանք – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ուրծաձոր գավ-ում, Սազրա բերդի մոտ: Համայնքի մեջ մտնում էին Ս Աստվածածին, Ս Հակոբ, Ս Սարգիս եկեղեցիները, օ-ժանդակ կառույցներ և պարիսպներ: Հիշատակված է 15-րդ դ: Ղ. Ալի-

շանը, ի նկատի ունենալով անուն- ների իմաստային մոտիկությունը, հնարավոր է համարել Ա նույնաց- նել Երևանի նահ-ի Երևանի գավ-ի Ջամուշբասան գ-ի (հետագայում՝ Աղիղբենդ, այժմ՝ անբնակ, Հայաս- տանի Հանրապետության Արարա- տի մարզում) հետ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն, որտեղ գրվել են ձեռագրեր:

ԱՐՋՆԱՂԲՅՈՒՐ, Арджнаг'бюр, Arjnaγbyur – **Ու խ տ ա տ ե դ ի Արմ** Հայաստանում, Սասունում, Տավրոս լ-ան լանջին: Մոտակայքում բխում էին սառնորակ աղբյուրներ:

ԱՐՋՈՒՆՃԻ ՎԱՆՔ, Аржоар-ч'и ванк*, Arjogarci vank', Առջուռոխձ, Ս Աստվածածին, Արջուռոխձ – **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի** օկրուգում, Անի մայրաքաղաքի մո- տակայքում գտնվող Արջուռոխձ, (այժմ՝ Ալաջա) գ-ում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին, մա- տուռներից մեկը՝ Ս Լուսավորիչ: 20- րդ դ սկզբներին գտնվում էր ա- վերված վիճակում: Այստեղ պահ- պանվում էր 1211 թ Հաղպատում ընդօրինակված մի Ավետարան, որն այժմ գտնվում է Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարա- նում (ձեռ. թիվ 6288):

ԱՐՋՈՆԻՅ ՎԱՆՔ, Арджониц ванк*, Arjonic' vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիո- վիտ (Քաջբերունիք) գավ-ում, **տ Առջևենից վանք**:

ԱՐՋՈՅ ՎԱՆՔ, Аржоц ванк*, Arjoc' vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, **տ Աղջուց վանք**:

ԱՐՋՐՈ ՎԱՆՔ, Аржро ванк*, Arjro vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հա- յաստանում, Վանի նահ-ում, համա- նուն գավ-ի Արձկեի գվոկ-ի Արջրա (Արձրա) գ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն, պահպանվել են 14–15-րդ դդ այստեղ ընդօրի- նակված մի քանի ձեռագրեր:

ԱՐՋՐՈՒՍԻՃ, Арджуар'иц*, Ar- juar'ic – **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի** օկրուգում, **տ Արջուռոձի վանք**:

ԱՐՋՈՒՆԻՅ ՎԱՆՔ, Арджуниц ванк*, Arjunic' vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանում, **տ Առջևենից վանք**:

ԱՐՏԱԶԻ ՎԱՆՔ, Артази ванк*, Artazi vank' – **Վ ա ն ք Պարսկա- Հայաստանում, Մակուի գավ-ում, տ Ս Թաղեի վանք**:

ԱՐՏԱՇԱՏԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Арта- шати менастан, Artasati menastan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապե- տություն Արարատի մարզում, **տ Խոր Վիրապ**:

ԱՐՏԱՎԱԶԱ ԱՊԱՐԱՆՔ, Арта- ваза апаранк*, Artavaza aparank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիգ գավ-ում, **տ Արտավազ- դա Ս Աստվածածին**:

ԱՐՏԱՎԱԶԱՎԱՆՔ, Артаваза- ванк*, Artavazavank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիգ գավ-ում, **տ Արտավազդա Ս Աստ- վածածին**:

ԱՐՏԱՎԱԶԴԱ ԱՊԱՐԱՆՔ, Арта- вазда апаранк*, Artavazda apa- rank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այ- րարատ աշխ-ի Նիգ գավ-ում, **տ Արտավազդա Ս Աստվածածին**:

ԱՐՏԱՎԱԶԴԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱ- ԾԻՆ, Артавазда Св Аствац'ад'иш, Artavazda St Astvacacin, Անապատ, Արտավազա ապարանք, Արտավա- զավանք, Արտավազդա ապարանք, Արտավազդավանք, Արտավազդի ապարանք, Արտավազդի վանք, Արտավազի ապարանք, Արտավազի վանք – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այ- րարատ աշխ-ի Նիգ գավ-ում: Ավե- րակները գտնվում են Հայաստանի

Հանրապետության Կոտայքի մարզի Բջին գ-ից ոչ հեռու: Ղ. Ալիշանի են- թաղությունը՝ հիմնադրվել է 9-րդ դ: Ուրիշները, հաշվի առնելով եկե-ղեցու վրայի 1161 թ արձանագրու- թյունը, որը փորագրել է Սարգիս գրիչը, գտնում են, որ վանքը կա- ռուցվել է նույն թ, Վահրամի և Մխիթարի ջանքերով: Եկեղեցու դռների վրա կան 12–13-րդ դդ մի քանի արձանագրություններ: Հա- մեմատաբար լավ են պահպանվել եկեղեցու ավերակները, իսկ օժան- դակ շինություններն ու պարիսպ- ները հաղիվ նշմարվում են: Ոմանք այն նույնացնում են այժմյան Ար- զական գ-ի եկեղեցու հետ:

ԱՐՏԱՎԱԶԴԱՎԱՆՔ, Артавазда- ванк*, Artavazdavank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիգ գավ-ում, **տ Արտավազդա Ս Աստ- վածածին**:

ԱՐՏԱՎԱԶԴԻ ԱՊԱՐԱՆՔ, Арта- вазди апаранк, Artavazdi aparank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիգ գավ-ում, **տ Արտա- վազդա Ս Աստվածածին**:

ԱՐՏԱՎԱԶԴԻԿ, Артаваздик, Artavazdik – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Բյուրական գ-ի մոտ, **տ Արտավասիկ:**

ԱՐՏԱՎԱԶԴԻԿ, Артаваздик, Artavazdik – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արտավազ գ-ի մոտ:

ԱՐՏԱՎԱԶԴԻ ՎԱՆՔ, Артавазди ванк*, Artavazdi vank* – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիզ գավ-ում, **տ Արտավազրա Ս Աստվածածին:**

ԱՐՏԱՎԱԶԻ ԱՊԱՐԱՆՔ, Артавази апаранк, Artavazi aparank* – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիզ գավ-ում, **տ Արտավազրա Ս Աստվածածին:**

ԱՐՏԱՎԱԶԻ ԱՊԱՐԱՆՔ, Артавази апаранк, Artavazi aparank* – **Վ ա ն ք** (անապատ) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում:

ԱՐՏԱՎԱԶԻԿ, Артавазик, Artavazik – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Բյուրական գ-ի մոտ, **տ Արտավասիկ:**

ԱՐՏԱՎԱԶԻ ՎԱՆՔ, Артавази ванк*, Artavazi vank* – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիզ գավ-ում, **տ Արտավազրա Ս Աստվածածին:**

ԱՐՏԱՎԱՍԻԿ, Артаवासик, Artavasik, Արդավազիկ, Արդավասիկ, Արտավազդիկ, Արտավազիկ, Հովհաննես ս Աստվածածին, Տիրամոր եկեղեցի – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Բյուրական գ-ից մոտ 1 կմ արլ, ձորակում: Հնում՝ Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում: Կառուցվել է 7-րդ դ: Գմբեթավոր, խաչաձև հատակագծով, կարմրավուն սրբատաշ տուֆաքարից շարված, փոքր, բայց ակնհաս ճո շինություն է: Վերանորոգվել է 12-րդ դ, ապա՝ 1959–1960 թթ: Այժմ կիսավիղված վիճակում է: Դրանից արլ պահպանվում է կանգուն մի կոթող-խաչքար: Ըստ ավանդության՝ այստեղ մահացած մի ճգնավոր մնում է անթաղ, և հրեշտակը նրա համար տեղ է պատրաստում ասելով՝ «Արդ աւասիկ, երթ և ամփոփեցեա գայն», որից էլ եկեղեցին ստացել է Ա անունը: Մեկ այլ ավանդությանը՝ կառուցել է ոմն

Արտավազդ, և շինություն փոքրության պատճառով, փաղաքշարար կոչվել է Ա: 1467 թ ձեռագրական մի հիշատակարանում մատնանշված Բյուրականի վանքը (մենարան) հավանաբար հենց Ա-ն է: Եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ 15-րդ դ 50–80-ական թթ գրվել է «Ժողովածոյ քերթուածոց» տաղարանը և ընդօրինակվել «Հիսուս Որդի» գիրքը:

ԱՐՏԵՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Артери Св Аствац’ац’иш, Arteri St Astvacacin – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանա լճի հը կողմում, Աղթամար կղզուց արմ գտնվող Արտեր կղզում: Բաղկացած էր երկու եկեղեցիներից, որոնցից մեկի պատի վրա թողնված արձանագրությունը ընթերցվում էր՝ «1292 թ ի հայրապետութեան տեառն Ստեփաննոսի...» խոսքերը: Վանքը նորոգել է տվել Հակոբ վարդապետը 1766 թ: 19-րդ դ վանքն ավերված ու լքված էր, կղզին՝ անմարդաբնակ:

ԱՐՏԻՅ ՎԱՆՔ, Артиц ванк*, Artic* vank* – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մշո Ս Կարապետ վանքից ոչ հեռու գտնված Արտից գյուղ (Արտերթ) գ-ում:

ԱՐՅԱՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Арцахи Св Аствац’ац’иш, Arc’axi St Astvacacin – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, **տ Լեղանի Ս Աստվածածին:**

ԱՐՈՒԲԱՆԱ, Арубана, Arubana – **Պ ա շ տ ա մ ու ն ք ի վ ա յ ը** Հնագույն Հայաստանում, Ուրարտուում: Ոմանք տեղադրում են ուշ ժամանակների Աղբակ գավ-ի Ս Բարդուղիմոս վանքի տարածքում:

ԱՐՈՒՃԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Аруц’и Св Григор, Aruci St Grigor – **Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Արուձ գ-ում: Կառուցվել է Գրիգոր Մամիկոնյան (622–685) իշխանի ջանքերով: Օգտագործված է կարմրավուն տուֆ, ունի խաչաձև հատակագիծ: Մեր ժամանակներում վերանորոգվել է առանց զմբեթի:

ԱՐՓԱՅԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Арп’аѣи Св Степ’аноси ванк*, Arp’ayi St Step’anosi vank* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արենի

գ-ում, **տ Ս Աստվածածին:** ԱՐՓԱՅՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Арп’аѣи Св Аствац’ац’иш, Arp’ayu St Astvacacin – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արենի գ-ում, **տ Ս Աստվածածին:**

ԱՐՔԱ, Арк’а, Ark’a – **Վ ա ն ք** Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Այստեղ 1486 թ Ալեքսանոս եպիսկոպոսը ընդօրինակել է Ավետարան: Հմմտ Արքայից վանք:

ԱՐՔԱԿԱՂԻՆ, Арк’акаг’иш, Ark’akag’in, Արքակաղն, Արքակաղնի վանք, Արքայաղնի վանք, Արքայակաղն, Արքայակաղնի վանք, Արքայկաղնի վանք, Ոճկատար, Ոճկրտոր, Հաճկատար, Հաճոյակատար – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում: Եպիսկոպոսանիստ վանք էր: Գտնվում էր Մսիս (Մամեստիա) ք-ից հը-արլ, Նուր լ-ան կաղնիների, սոսիների, ձիթենիների անտառների մեջ: Ա է կոչվել կաղնուտներով չըջապատված լինելու համար: Հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ, հիշատակվում է 12-րդ դ կեսերից: Ուներ հազվագյուտ և հայերեն ձոխ ձեռագրերի հավաքածու: 1206–1208 թթ եղել է կաթողիկոսանիստ: Հայկական երաժշտության և գրչության հայտնի կենտրոն էր, որի մասին իր ձառեքում գովասանքով է արտահայտվել Հովհաննես Երզնկացին: Այստեղ հորինվել են եկեղեցական մեղեդիներ՝ «Մանրումունքներ» և «Կցուրդքներ»:

Ա-ում գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են: Ա-ում են թաղված Կիլիկիայի թագավոր Լևոն 2-րդի (1198–1219) հայրը՝ Ստեփանեն, Հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Զ Ապիրատը (1194–1203) և ուրիշներ: Վանքը կործանվել է 1269 թ երկրաշարժից, որից հետո մասնակի վերանորոգումներ կատարվել են, սակայն այն այլևս չի հասել իր նախկին վիճակին: Ավերակները պահպանվել են առ այսօր: Ա-ի մասին հիշատակություններ ունեն հայ պատմիչները (Վարդան Արենյցի, Կիրակոս Գանձակեցի, Սմբատ Սպարապետ, Հովհաննես Երզնկացի), ժամանակագիրներն ու գրիչները: Այստեղ է կրթություն ստացել նշանավոր առակագիր Վարդան Այգեկցին, որը եղել է միաբանության անդամ:

ԱՐՔԱԿԱՂՆԻ ՎԱՆՔ, Арк’а-

каг*ни ванк*, Ark'akayni vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Արքակաղին:

ԱՐՔԱՅԱԶՆԻ ՎԱՆՔ, Арк*а-йазни ванк*, Ark'ayazni vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Արքակաղին:

ԱՐՔԱՅԱԿԱՂՆ, Арк*айакаг*н, Ark'ayakayn – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Արքակաղին:

ԱՐՔԱՅԱԿԱՂՆԻ ՎԱՆՔ, Арк*айакаг*ни ванк*, Ark'ayakayni vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Արքակաղին:

ԱՐՔԱՅԻ ՎԱՆՔ, Арк*айи ванк*, Ark'ayi vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Արքայից վանք:

ԱՐՔԱՅԻՑ ՎԱՆՔ, Арк*айиц ванк*, Ark'ayic' vank', Արքայի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Արքավանք (Արգավանք) գ-ում: Եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Հիշատակվում է 14–15-րդ դդ ձեռագրական հիշատակարաններում: Այստեղ են գործել գրիչներ Հովհաննես քահանայի դուստր Վառվառը, Ալեքսիանոս եպիսկոպոսը, Մանուկը, կաղմարարներ Դավիթը, Եսային և ուրիշներ:

ԱՐՔԱՅԿԱՂՆԻ ՎԱՆՔ, Арк*ай-каг*ни ванк*, Ark'aykayni vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Արքակաղին:

ԱՐՔԱՅՈՒԹՅԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐ, Арк*ают*ян Ар*бюр, Ark'ayut'yan Aybyur, Կահնի Բահաչտ – Ա ղ բ յ ու թ Ր Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ծատալի գվղ-ի Օլաման (Ալաման) գ-ից 4–5 կմ հր, հարթավայրում: Հորդաբունի աղբյուր էր, որի վրա կառուցված էր մատուռ: Աղբյուրը և մատուռը պաշտվում էր չրճակայքի Հայ ու ասորի բնակիչների կողմից: Քրդերը թարգմանաբար անվանվում էին Կահնի բահաչտ:

ԱՐՔԱՎԱՆՔ, Арк*аванк*, Ark'avank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Արքայից վանք:

ԱՔԹԱՀ, Ак*т'аh, Ak't'ah – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ում, Սասունում: 9-րդ դ վանքը կոչուպեղ ու ավերել է արաբական

հրոսակների պարագլուխ Ալ-Ալաիրն-Ահմադը: Մ. Աբեղյանը և Կ. Մելիք-Օհանջանյանը նույնացնում են Մարութա Ս Աստվածածին վանքին:

ԱՔՈՒԼՅԱՑ ՍԱՀՐԻ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ак*уляц Сахри Аствац*ац*иh, Ak'ulac' Sahri Astvacacin – Ու խ – տ ա տ ե ղ ի Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում, Ագուլխի չրճ-ում:

Բ

ԲԱԳԱՎԱՆԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Багавани Св hOвhаннес, Bagavani St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիաղինի գվղ-ում, Վանք գ-ում, տ Ս Հովհաննես:

ԲԱԳԱՎԱՆՈՒ ՎԱՆՔ, Багавану ванк*, Bagavanu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիաղինի գվղ-ի Վանք գ-ում, տ Ս Հովհաննես:

ԲԱԳԲԱՐՏՈՒԻ ՏԱՃԱՐ, Багбар-туи тац*ар, Bagbartui tačar – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ը Հնագույն Հայաստանում, Մուսասիր ք-ում: Կառուցված է եղել Նալդի աստծո կնոջ՝ Բագբարտուի պատվին:

ԲԱԳՆԱՅՐ, Багнайр, Bagnayr, Ս Աստվածածին, Բգնեք, Բրգնեք, Բքնայր, Ղոզլիճայի վանք, Մայր Լուսո վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ի Բագնայր գ-ում: Ավերակները պահպանվել էին մինչև 1920-ական թթ Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Ղոզլիճա գ-ում: Վանքի համալիրի մեջ մտնում էին չորս եկեղեցիներ, որոնցից գլխավորը Ս Աստվածածինն էր՝ կառուցված 1012 թ՝ Սրմբատ Պահլավունի մագիստրոսի նախաձեռնությամբ: Սա գմբեթավոր, սյունազարդ գավիթով, Հոռոմոսի վանքին նման գեղեցիկ շինություն էր: Քիչ հր-արլ գտնվում էին ևս երկու, բայց համեմատաբար մեծ՝ Ս Երրորդություն անունը կրող եկեղեցիները: Սրանց բոլորի վրա կային Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ, որոնցից ամենահինը

1042, իսկ ամենանորը՝ 1266 թթ էին: Արձանագրությունները հիմնականում ունեին նվիրատվական բովանդակություն: Բ միջին դդ եղել է Հայաստանի գրչության խոշոր կենտրոններից մեկը: Մեղ են հասել այստեղ գրված և ընդօրինակված ավելի քան 10 ձեռագրեր (11–13-րդ դդ): Վանքն անչքացել է 14–15-րդ դդ:

ԲԱԳՎԱՆՈՒ ՎԱՆՔ, Багвану ванк*, Bagvanu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիաղինի գվղ-ի Վանք գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես:

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆ, Багратун, Bagratun – Վ ա ն ք (*), ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվղ-ի Կոյունան գ-ի մոտ, տ Բագրատունիք:

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՔ, Багратуник*, Bagratunik' – Վ ա ն ք (*), ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվղ-ի Կոյունան գ-ի մոտ:

ԲԱԳՐԵՎԱՆԴԻ ՎԱՆՔ, Багре-ванди ванк*, Bagrevandi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիաղինի գվղ-ի Վանք գ-ում, տ Ս Հովհաննես:

ԲԱԴԱԼԻ ԺԱՄ, Бадали жам, Badali žam – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ոսկեվազ գ-ում, 5–17-րդ դդ կառույց է: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Հովհաննես:

ԲԱԴԱՄԱՆԻ ՎԱՆՔ, Бадамлуи ванк*, Badamlui vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջվանի Ինքնավար Հանրապետության Ծահրուզի չրճ-ի Բաղամյու գ-ում: Հնում՝ Օծուխի Ս Աստվածածին (տ):

ԲԱԴԵՆԻՑ ՎԱՆՔ, Бадениц ванк*, Badenic' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Արդյո՞ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Բագնեք գ-ում չէր գտնվում:

ԲԱԶԵՆԻՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ба-зеиц Св Аствац*ац*иh, Bazeic' St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվղ-ի Բագնեց (Բագնեցի) գ-ում, տ Բագնեցի վանք:

ԲԱԶԵՆԻՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Базениц Св Аствац*ац*иh, Ва-

zenic՝ St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Բազենց (Բազմենից) գ-ում, տ Բազենից վանք:

ԲԱԶԵՆԻՑ Ս ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Базениц Св Эджмиац’ин, Bazenic՝ St Eǰmiacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմար գվոկ-ի Բազենից գ-ում, տ Բազենից վանք:

ԲԱԶԵՆԻՑ ՎԱՆՔ, Базениц ванк*, Bazenic՝ vanկ՝, Ս Աստվածածին, Բազենից Ս Աստվածածին, Բազենից Ս Աստվածածին, Բազենից Ս Աստվածածին, Բազենից Ս Աստվածածին, Բազենից Ս Աստվածածին, Բազենից Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Բազենց (Բազմենից) գ-ի մոտ, բլրի վրա: Ճարտարապետական ուշագրավ կառույց էր: Եղել է միջնադարյան Հայկական գրչության կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը այժմ պահվում են Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում և արտասահմանյան Հայկական ձեռագրատներում: Բազենից անվան «ղ»-ի և «դ»-ի չիտթմամբ գրականություն մեջ երբեմն հիշատակված է Բազենից, Բազենց, Բազնից և այլ սխալ ձևերով:

ԲԱԶԵՆՑ, Базенц, Bazenc՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Բազենց (Բազմենից) գ-ում, տ Բազենից վանք:

ԲԱԶԵՆՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Базенц Св Аствац’ад’ин, Bazenc՝ St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Բազենց (Բազմենից) գ-ում, տ Բազենից վանք:

ԲԱԶՄՈՑ, Базмоц, Bazmoc՝ – Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Հայաստանում, տեղագրությունը՝ անորոշ: Եղել է միջնադարյան Հայկական գրչության կենտրոն: Մեղ են հասել այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր, որոնց հիշատակարաններից մեկում այն մատնանշված է:

ԲԱԶՆԻՑ, Базниц, Baznic՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Բազենց (Բազմենից) գ-ում, տ Բազենից վանք:

ԲԱԶՆԻՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Базниц Св Аствац’ад’ин, Baznic՝ St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Բազենց (Բազմենից) գ-ում, տ Բազենից վանք:

ԲԱԶՆԻՑ ԲԱԶԵԻՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Базниц Базеиц Св Аствац’ад’ин, Baznic՝ Bazeic՝ St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Բազենց (Բազմենից) գ-ում, տ Բազենից վանք:

ԲԱԶՆԻՑ ՎԱՆՔ, Базниц ванк*, Baznic՝ vanկ՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Բազենց (Բազմենից) գ-ում, տ Բազենից վանք:

ԲԱԶՈՒ, Базу, Bazu – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում: Բ գ-ի անունով նաև այսպես է կոչվել Ս Կարապետ վանքը (տ):

ԲԱԶՈՒ ՎԱՆՔ, Базу ванк*, Bazu vanկ՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում: Ս Կարապետ:

ԲԱԺԱԿԱՑ ՎԱՆՔ, Бажакац ванк*, Bajakac՝ vanկ՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում:

ԲԱԼԱՆՈՒ, Балахор*, Balaxor՝, Բալախորի Ս Գևորգ, Բալախոր, Բալախորի Ս Գևորգ, Պալախոր, Պալախոր, Պալախորու Ս Գևորգ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բաբերդի գվոկ-ում, Բաբերդ ք-ից մոտ 25 կմ հս-արմ, Բալախոր գ-ի մոտ, մի բլրի լանջին: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ: Առաջին անգամ հիշատակվում է Կարինի Ս Աստվածածին եկեղեցում պահպանված 15-րդ դ հայերեն Ավետարանի հիշատակարանում: Պալախոր ձևով հիշատակում է Գրիգոր Դարանազցին (16–17-րդ դդ): Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ:

ԲԱԼԱՆՈՒԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Балахор’и Св Геворг, Balaxor’i St Gevorg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Բալախոր գ-ի մոտ, տ Բալախոր:

ԲԱԼԱՆՈՐ, Балахор, Balaxor – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Բալախոր գ-ի մոտ, տ Բալախոր:

ԲԱԼԱՆՈՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Балахор’и Св Геворг, Balaxori St Gevorg –

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Բալախոր գ-ի մոտ, տ Բալախոր:

ԲԱԼԻ, Бали, Bali – Վ ա յ ը Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ում: Ենթադրվում է, որ վանք է եղել, տ Պալի:

ԲԱԼԻԶՈՐԻ ՎԱՆՔ, Балицзори ванк*, Balijori vanկ՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիզանի գվոկ-ի մոտ, տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:

ԲԱԼՍԱՄՈՆ, Балсамон, Balsamon – Վ ա ն ք Փոքր Հայքում, Մալաթիա ք-ի մոտ, տ Դայր Բարսումա:

ԲԱԼՈՒԻ ԼԵՌ, Балуи лер*, Balui ler՝ – Լ ե ո Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ի Բալու ք-ի մոտ, տ Ս Մեսրոպի լեռ:

ԲԱԼՈՒԻ ՀԱՅՊԱԹ, Балуи хАйпат*, Balui Haypat՝ – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Արդնիի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Ձևթ գ-ում, տ Հայպրթոր:

ԲԱՆՏԱՂԵԿԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Бахтаг’еки екер’едц, Baxtag’eki ekeyec’i – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Շիրակ գավ-ում, Անի մք-ում, տ Նաչուտի եկեղեցի:

ԲԱԿՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, Бакури ванк*, Bakuri vanկ՝ – Գ յ ու ղ ե վ ա ն ք (՞) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղբ-Քաշունիք գավ-ում: Հիշատակում են 10–13-րդ դդ Հայ պատմիչները: Ըստ Հին Հարկացուցակի՝ (13-րդ դ) Տաթևի վանքին տալիս էր 12 միավոր դրամ հարկ:

ԲԱՂԱԲՈՒՐԶԻ ՎԱՆՔ, Баг’а-бурджи ванк*, Bag’aburǰi vanկ՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում: Հավանաբար այսպես է կոչվել Բաղբուրջ գ-ի (պատմական Բելսերջի, այժմ՝ Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում) Ս Հոփսիմե եկեղեցին:

ԲԱՂԱԿԻ ՔԱՐ, Баг’аки к’ар, Bag’aki k’ar – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ջորք գավ-ի Բաղակի Քար բերդում, տ Բաղակու վանք:

ԲԱՂԱԿՈՒ ՎԱՆՔ, Баг’аку ванк*, Bag’aku vanկ՝, Բաղակի Քար, Բաղակու Քար – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ջորք (Կապան) գավ-ում, Բաղակի Քար բերդում: Ավերակները գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի

մարդի Կապան ք-ից մոտ 18 կմ հսարմ, Կապան-Քաջարան խճուղու կիսաճանապարհին: Կանգուն էր մինչև 1923 թ: Ըստ ավանդության՝ այդպես է կոչվել Միսակյան Բաղակ նահապետի անունով: Բ վ հիշատակում են 10-13-րդ դդ հայ պատմիչները:

ԲԱՂԱԿՈՒ ՔԱՐ, Баг*аку К*ар, Багакu К*ар - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղակի Քար բերդում, տ Բաղակու վանք:

ԲԱՂԴԱԴՈՒ, Баг*аду, Багдаду - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիս քտա-ում:

ԲԱՂԻՐԽԱՆԻ ՎԱՆՔ, Баг*ир-хани ванк*, Багирхани ванк', Բաղրիխան, Բողրիխան, Բովարիխանի վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Նաչեն գավ-ում: Գտնվում է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Բաղրիխան լ-ան լանջին: Կառուցվել է 13-րդ դ: Պարսպապատ է, ունի քառակուսի հատակագիծ, օժանդակ շինություններ: Վանքի միակ եկեղեցին կառուցված է սպիտակ, անմշակ քարից: Այժմ կիսավեր է:

ԲԱՂԻՐԽԱՆ, Баг*рхан, Багирхан - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Նաչեն գավ-ում, տ Բաղրիխանի վանք:

ԲԱՅԱԶԻՏ ԲԵԱԴԵՄԻ, Баязит Беадеми, Bayazit Beademi - Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխամի գավ-ի Ջիլե ք-ի մոտ, Իրիս գետի հովտում:

ԲԱՅԱՆԱՆՅ, Баянанц, Bayananc' - Ա ն ա պ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի շրջ-ի Բանանց գ-ի մոտ, տ Բանանցի Թարգմանչաց անապատ:

Ս ԲԱՆԱԿ, Св Банак, St Banak - Մ ա տ ու ու, ս ը բ ա տ ե ղ ի Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում:

ԲԱՆԱԿԻ ՎԱՆՔ, Банаки ванк*, Banaki vank' - Վ ա ն ք Կարսի մարդի Օլթիի օկրուգում, տ Փանակի վանք:

ԲԱՆԱԿԻ ՏԱՃԱՐ, Банаки тац*ар, Banaki tačar - Վ ա ն ք Կարսի մարդի Օլթիի օկրուգում, տ Փանակի վանք:

ԲԱՆԱՆԱՆՅ, Банананц, Bana-

nanc' - Ա ն ա պ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի շրջ-ի Բանանց գ-ի մոտ, տ Բանանցի Թարգմանչաց անապատ:

ԲԱՆԱՆՅԱ ԱՆԱՊԱՏ, Банаанац анапат, Banananc'a anapat - Ա ն ա պ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի շրջ-ի Բանանց գ-ի մոտ, տ Բանանցի Թարգմանչաց անապատ:

ԲԱՆԱՆՅԻ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Банаанац Т*аргманчас а-напат, Banannc'i Targmanč'ac' anapat, Բայանանց, Բանանանց, Բանանցա անապատ, Թարգմանչաց անապատ, Պայանանց - Ա ն ա պ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի շրջ-ի Բանանց գ-ի մոտ, նրանից 3 կմ հր-արլ, Բանանց գետի աջափնյա բլրակի հարթ գագաթին՝ շրջապատված Ղաշխաքար, Աչառի Ծմակ, Նալթոքան, Կարմիրքար, Հինընապատ, Ճնճաքար միմյանց կից լ-ներով: Հնում մտել է Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Կողթ գավ-ի մեջ: Հին վանքը նախապես գտնվելիս է եղել Հինընապատ լ-ան վրա: Այժմյան վանքը կառուցված է անմշակ քարից մի կամարի վրա 1630 թ: 19-րդ դ վերջերին պապանվում էին վանքի ավանդատուներ և գավիթը, սրանից քիչ հեռու՝ դանգակատունը, կառուցված 1759 թ, տասը թաղակապ խցերը, պարսպի մնացորդները և 17-18-րդ դդ հայկական գերեզմանոցը:

ԲԱՆԴՈՒՐ, Бандур, Bandur - Վ ա ն ք Ելիզավետպոլի նահ-ի Ջեվանչիրի գավ-ում: Նշանակված է Կովկասի տեղագրական քարտեզներում: Այլ աղբյուրներից մեկ հայտնի է:

ԲԱՆԴՈՒՐՎԱՐԿ, Банширварк, Banširvark - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք: ԲԱՆՎՈՐ-ՆԱՆ, Банвор-нан, Banvor-nan - Գ յ ու ղ ա տ ե ղ ի (ուխտատեղի) Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Նանածախ գ-ի մոտ, 3 կմ հեռավորությամբ, սարավանդի վրա: 19-րդ դ վերջերին պահպանվում էին գերեզմանոցը և եկեղեցու ավերակները:

ԲԱՇՔԵՆԴԻ ՎԱՆՔ, Башк*енди ванк*, Bašk'endi vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ից հս-արլ, տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:

ԲԱՍԵՆՈ ՎԱՆՔ, Басено ванк*, Baseno vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում, այժմյան Հասանկալա ք-ի մոտ, տ Ս Աստվածածին:

Ս ԲԱՍԻԼԻՈՍ, Св Басилиос, St Basilios - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Փոքր Հայքում, Ամասիա ք-ի մոտ:

ԲԱՎԱՐԽԱՆ, Бавархан, Bavarxan - Վ ա ն ք և ա մ ը ո ց Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ննգի գ-ի մոտ: Հիշատակվում է 18-րդ դ հայ ազատագրական շարժումների առընչությամբ: Հմմտ Բաղրիխանի վանք:

ԲԱՏԱԿԱԼ, Батакал, Batakal - Վ ա ն ք Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավ-ում: Հիշատակում է Սիմեոն Երևանցին (18-րդ դ) նաև որպես նույնանուն հայարնակ գ (այժմ՝ Լճաչեն, Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում): Այս վանքում 1576 թ գրվել է մի Ավետարան:

ԲԱՐԱԿԱԶՈՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Баракадзори Св Аствац*а-ц*и, Barakajori St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Բալիձորի վանք, Բարևձորի վանք, Բարիձորի Ս Աստվածածին, Բարիձորի վանք, Բարձիւձորի վանք, Նորանաց վանք, Յոթ Նորան Ս Աստվածածին, Յոթն Նորանա վանք, Յոթն Նորանաց վանք, Յոթն Նորան Ս Աստվածածին, Յոթն Նորանի վանք, Յոթն Նորան վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի (Բարեձոր) Փայասոր գվոկ-ի Նիզան գ-ի մոտ, նրանից 7-8 կմ հր-արմ, ձորակում, ծառաշատ վայրում: Վանքի համալիրի մեջ մտնում էին Ս Աստվածածին եկեղեցին և Ս Գևորգ, Ս Մերկերիոս, Ս Սարգիս մատուռներն ու օժանդակ շինությունները: Մինչև 19-րդ դ վերջերը կանգուն էր և գործում էր: Միջին դդ եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոններից, որտեղ ընդօրինակված 9 ձեռագրերից մեկը պահպանվում է Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մա-

ցել, և չրջակայքի ծառերը ողջույնի համար երեք անգամ խոնարհվել ու բարևել են, և դրա համար ուխտատեղին կոչվել է Բ:

ԲԱՐԵՎԱԾԱՌԻ ՎԱՆՔ, Баревац*ар*и ванк*, Barevac*ar'i vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարարաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Ջարդանաչեն գ-ի մոտ, տ Բարեվածառ:

ԲԱՐ ԷԳԳԱՐԵ, Бар Эггаре, Bar Eggare – Վ ա ն ք Հայաստանում, տ Բեթ Էգգարե:

ԲԱՐԹՈՒՂԵՄԵՆՈՍ, Барт*уг*е-меос, Bart'uyemeos – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Հաբարիի գավ-ի Աղբակ գվոկ-ում, տ Ս Բարդուղիմեոս Առաքյալի վանք:

Ս ԲԱՐԹՈՒՂԵՄԵՆՈՍ ԱՌԱՔ-ՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Св Барт*уг*имеос Ар*ак*яли ванк*, St Bartuyimeos Arak'yali vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Հաբարիի գավ-ի Աղբակ գվոկ-ում, տ Ս Բարդուղիմեոս Առաքյալի վանք:

ԲԱՐԻՋՈՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Баридзори Св Аствац*ад*иц, Barijori St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Նիդանի գվոկ-ում, տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:

ԲԱՐԻՋՈՐԻ ՎԱՆՔ, Баридзори ванк*, Barijori vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Նիդանի գվոկ-ում, տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:

ԲԱՐԻՋՈՐՈ ՎԱՆՔ, Баридзоро ванк*, Barijoro vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Նիդանի գվոկ-ում, տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:

ԲԱՐԻՍ, Барис, Baris – Հ ե թ ա – ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր : Հիշատակել է Ստրաբոնը, որի նկարագրությունից կարելի է կռահել, որ գտնվում էր Այրարատ աշխ-ի տարածքում, ճանապարհի վրա:

ԲԱՐ-ԼԱՀՈ, Бар-Лaho, Bar-Laho – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լ-ների չրջ-ում, տ Պառլազո վանք:

ԲԱՐՁՐԱԲԵՐԴ, Бардзраберд, Barjraberd – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, վահկա բերդից արմ: 13-15-րդ դդ եղել է հայ գրչության և մանրանկարչության կենտրոն:

ԲԱՐՁՐԱՀԱՅԱՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бардзрахаяц Аствац*ад*иц,

Barjrahayac Astvacacin – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չնքուչ գգ-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

ԲԱՐՁՐԱՀԱՅԱՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бардзрахаяц Аствац*ад*иц, Barjrahayac Astvacacin, Ալփունարի վանք, Ս Աստվածածին, Ս Աստվածածին Փոքր, Արկնո վանք, Արդնիի վանք, Արդնվո վանք, Բարձրահայաց Աստվածածին, Ս Բարձրահայաց վանք, Բարձրաձորո վանք, Բարձր վանք, Էլիփունար վանք, Ս Կարապետ, Ս Սարգիս, Սևիդայի Ս Աստվածածին, Սևիդայի վանք, Սևիդի Ս Աստվածածին, Սիրահայաց Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Արդանայի գավ-ի Չրնքուչի գվոկ-ի համանուն գգ-ից 1,5-2 կմ հեռավորությամբ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Անգեղ Տուն (Քեղ) աշխ-ի Պաղնատուն գավ-ի մեջ: Կառուցված է բարձրադիր ժայռի վրա, Արկնի բերդի մոտ, որի հետ էլ կապում են անվան ծագումը: Ըստ ավանդությունների՝ հիմնադրել է Թադևոս Առաքյալը: Վերակառուցվել է 14-րդ դ: Համալիրի մեջ մտնող բոլոր շինությունները կառուցված են սրբաբառաչ քարից: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Ուներ առաջնորդարան, գրատուն և օժանդակ շինություններ: Ըստ փմագիր արձանագրությունների՝ վանքը հիմնել է Նաղաչ Մկրտիչ եպիսկոպոսը 1433 թ, վերանորոգվել է Եղիազարի կողմից 1663 թ (որը 1682-1891 թթ դարձավ կաթողիկոս՝ Եղիազար Ա Այնթապցի անունով): Եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Հայտնի են այստեղ ընդօրինակված Գանձարանը (1433 թ), Մաչտոցը (1434 թ), Ավետարանը (1437 թ): Վանքն ունեցել է ընդարձակ կալվածքներ: Եղել է թեմական աթոռանիստ և լիովին ավերվել է 1915 թ:

Ս ԲԱՐՁՐԱՀԱՅԱՅ ՎԱՆՔ, Св Бардзрахаяц ванк*, St Barjrahayac vank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չնքուչ գգ-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

ԲԱՐՁՐԱՀԱՅԱՅ ՎԱՆՔ, Св Бардзрахаяц ванк*, St Barjrahayac vank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չնքուչ գգ-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

ԲԱՐՁՐԱՀԱՅԱՅ ՎԱՆՔ, Бардзрадзоро ванк*, Barjrajoro vank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Նիդանի

գվոկ-ում, տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:

ԲԱՐՁՐԱՋՈՐՈ ՎԱՆՔ, Бардзрадзоро ванк*, Barjrajoro vank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չնքուչ գգ-ի մոտ, տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

ԲԱՐՁՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бардзр Аствац*ад*иц, Barjr Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունում, տ Սուսանց վանք:

ԲԱՐՁՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бардзр Аствац*ад*иц, Barjr Astvacacin – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Նորձյան գավ-ում, տ Ապառու Ս Կարապետ:

ԲԱՐՁՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бардзр Св Аствац*ад*иц, Barjr St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունում, տ Սուսանց վանք:

ԲԱՐՁՐԱՔԱՇ, Бардзрак*аш, Barjzrakas – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ, տ Բարձրաքաչ Ս Աստվածածին:

ԲԱՐՁՐԱՔԱՇ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бардзрак*аш Св Аствац*ад*иц, Barjzrakas St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Բարձրաքաչ, Բարձրաքաչ Ս Գրիգոր, Ս Գրիգոր, ձերմակ վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ, նրանից 2 կմ հաարը: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաչիր գավ-ի մեջ: Վանքը տեղադրված է անտառապատ ձորալանջին: Կառուցվել է 11-13-րդ դդ Մամիկոնյան նախարարների միջոցներով: Համալիրը բաղկացած է 3 եկեղեցիներից. փոքրը կառուցված է մուգ կապտավուն որձաքարից, մայր եկեղեցին՝ Ս Աստվածածինը՝ սրբաբառաչ բաց դեղնավուն և բաց վարդագույն քարերից և ժամատնից: Ս Աստվածածնի շինությունները սկսել է մարզպան Մամիկոնյան իշխանը 1221 թ, որի մասին եկեղեցու հր պատին թողնված է համապատասխան արձանագրություն: Համալիրի ամենահին շինությունը Սագաչեն եկեղեցին է (10-րդ դ): Վանքում գտնվել է նաև Մամիկոնյանների պանթեոնը: Շինությունների վրա թողնված են 10-14-րդ դդ տարբեր բովանդակու-

նությունները: Համալիրը բաղկացած է 3 եկեղեցիներից. փոքրը կառուցված է մուգ կապտավուն որձաքարից, մայր եկեղեցին՝ Ս Աստվածածինը՝ սրբաբառաչ բաց դեղնավուն և բաց վարդագույն քարերից և ժամատնից: Ս Աստվածածնի շինությունները սկսել է մարզպան Մամիկոնյան իշխանը 1221 թ, որի մասին եկեղեցու հր պատին թողնված է համապատասխան արձանագրություն: Համալիրի ամենահին շինությունը Սագաչեն եկեղեցին է (10-րդ դ): Վանքում գտնվել է նաև Մամիկոնյանների պանթեոնը: Շինությունների վրա թողնված են 10-14-րդ դդ տարբեր բովանդակու-

թյան չուրջ 41 վիմագիր արձանագրություններ: Շրջակայքում կան աղբյուրներ, ձիթհանքի փլատակներ, Մամիկոնյանների կառուցած Սաղուձորի կամուրջը, ավերված մատուռներ, հին տապանաքարեր, իսկ ձորագլխին՝ «Սիրուն խաչ» խաչքարը: Կառույցների մի մասն էլ սպիտակ քարից է, որի համար վանքը կոչվել է նաև ձերմակ վանք: Բարձրաքաչ անունը տրվել է գմբեթի շատ բարձր ու սլացիկ լինելու համար: Պատերից մեկի վրա պահպանվել է Մամիկոնյանների տոհմանշան քանդակը: Համալիրը գտնվում է կիսավեր և անմխիթար վիճակում:

ԲԱՐՁՐԱՔԱՇ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Бардзрак*аш Св Григор, Barjrakas St Gri-gor – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ, **տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:**

ԲԱՐՁՐԵԼ, Бардзрел, Barjrel, **Բարձրյալ** – **Ս ր ք ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Բարեկամավան գ-ի մոտ, նրանից 2 կմ հս-արմ:

ԲԱՐՁՐՅԱԼ, Бардзрял, Barjryal, **Ամենափրկիչ, Ս Գևորգ** – **Մ ա տ ու ռ** Կարսի մարզում, Կարսի օկրուգի Շորագյալի տեղամասում, Բաչ Շորագյալ (Շիրակական) գ-ից հս: Գտնվում էր կիսավեր վիճակում:

ԲԱՐՁՐ ՎԱՆՔ, Бардзр ванк*, Barjr vank' – **Վանք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Չնքուչ գբ-ի մոտ, **տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:**

ԲԱՐՅԱՎ, Баряв, Baryav – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** (վանք) Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Զարդանաչեն գ-ի մոտ, **տ Բարևածառ:**

ԲԱՐՇԱՄԻ ՄԵՆՅԱՆ, Баршамн мелян, Baršami mehyan, **Բարշամինա Սպիտակափառ Դիք, Բարչիմինա Սպիտակափառ Դիք, Բարչամինա, Սպիտակափառ Դից մեհյան** – **Մ ե հ յ ա ն Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի Թորղան ավանում: Կառուցել էր Հայոց Տիգրան Մեծ թագավորը (95–55 թթ մ թ ա): Սկզբնաղբյուրների համաձայն՝ պատրաստված էր փղոսկրից, լ-նային բյուրեղից և արծաթից: Քրիստոնեությունից ընդունումից հետո (301 թ), Գրիգոր Լուսավորիչը քանդել է տվել Բ մ-ը և նրա տեղում

կառուցել է **Ս Սաչ** (նաև **Ս Նչան, Ս Փրկիչ**) եկեղեցին, որը հետագայում հայտնի էր **Ս Նչան անունով:**

ԲԱՐՇԱՄԻՆԱ ՍՊԻՏԱԿԱՓԱՌ ԴԻՔ, Баршамина Спитакап*ар* Дик*, Baršamina Spitakar'ar' Dik' – **Մ ե հ յ ա ն Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի Թորղան գ-ում: **Տ Բարչամի մեհյան:**

ԲԱՐՁԱՆՃԻ ԱՆԱՊԱՏ, Барджанч*и анапат, Barjanči anapat, **Բարջանչի անապատ, Բարջանջա** – **Ա ն ա պ ա տ** (վանք) **Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Բարջանձ գ-ում: Եղել է միջնադարյան հայ գրչության կենտրոն: Հմմտ **Ս Փրկիչ եկեղեցի:**

ԲԱՐՁԱՆՋԻ ԱՆԱՊԱՏ, Барджан-джи анапат, Barjanji anapat – **Ա ն ա պ ա տ** (վանք) **Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Բարջանձ գ-ում, **տ Բարջանձի անապատ:**

Ս ԲԱՐՍԱՄ, Св Барсам, St Barsam, **Ս Պարսամ** – **Վ ա ն ք** պատմական Գամիքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ից մոտ 16 կմ հր-արլ, լ-նադաշտում: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր, չրջապարիսպը՝ գետնին հավասարեցված:

ԲԱՐՍԱՄ-ՃԳՆԱՎՈՐ, Барсам-ч*гнavor, Barsam-čgnavor – **Մ ա տ ու ռ** Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում: Ներսում եղել են 3 գերեզմաններ, որոնցից մեկն ունեցել է Հայերն տապանագրեր:

ԲԱՐՍԱՎՄԱՅԻ ՎԱՆՔ, Барсавмайи ванк*, Barsavmayi vank' – **Վ ա ն ք** Փոքր Հայքում, Մալաթիա ք-ի մոտ, **տ Դայր Բարսումա:**

Ս ԲԱՐՍԵՂ, Св Барсер*, St Barsey – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Փոքր Հայքում, Կեսարիա ք-ում:

Ս ԲԱՐՍԵՂ, Св Барсер*, St Barsey, «Այվասիլի» **Ս Բարսեղ, Ս Բարսեղ Հայրապետի վանք** – **Վ ա ն ք** պատմական Գամիքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի գավ-ում, Կեսարիա ք-ից հր, Թոմարգայի Ս Աստվածածին վանքից արլ, ոչ բարձրաղիբ լ-ան վրա՝ ստորոտին: 19-րդ դ նշմարվում էին միայն եկեղեցու հիմնապատերն ու կամարների փլատակները: Հիմնադրման կամ ավերման ժամանակները հայտնի չեն: Միայն ավանդաբար գիտեին, որ այդտեղ այդ անունով վանք է եղել: Այնուամենայնիվ, մինչև 1915 թ տա-

րին մեկ անգամ այստեղ ուխտի էին գալիս Թոմարգայի հայերը և չրջակայքի հույները: Վերջիններս վանքը անվանում էին «Այվասիլի»՝ Ս Բարսեղ:

ԲԱՐՍԵՂԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Барсер*нац анапат, Barseyanc anapat, **Բարսեղաց անապատ, Բարսեղյանց անապատ, Ս Բարսեղի վանք** – **Վ ա ն ք** (անապատ) Կիրիկիայում, ձկեր գավ-ում, Սև լ-ների շրջ-ում: Ըստ Մատթեոս Ուռհայեցու հիշատակության՝ 1114 թ երկրաշարժից հիմնահատակ կործանվել է և այլևս չի վերականգնվել: Աղետի ժամանակ զոհվել են 32 հոգևորականներ: Անունը կապում են Բարսեղ Ա Անեցի կաթողիկոսի (1105–1113) հետ: Ըստ Երվանդ Քասունու՝ այս վանքն է, որ հետագայում Գևորգ Մաչկերի անունով կոչվել է Մաչկերի վանք: Դյուլդրինն այն նույնացրել է Շուղրի, իսկ Ղ. Այլչանը՝ Վարդկան վանքի հետ, ինչն անընդունելի է:

ԲԱՐՍԵՂԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Барсер*ац анапат, Barseyac' anapat – **Վ ա ն ք** (անապատ) Կիրիկիայում, ձկեր գավ-ում, **տ Բարսեղյանց անապատ:**

Ս ԲԱՐՍԵՂԻ ՎԱՆՔ, Св Барсер*и ванк*, St Barseyi vank' – **Վ ա ն ք** (անապատ) Կիրիկիայում, ձկեր գավ-ում, **տ Բարսեղյանց անապատ:**

Ս ԲԱՐՍԵՂ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Св Барсер* һАаѳрапетн ванк*, St Barsey Hayrapeti vank' – **Վ ա ն ք** պատմական Գամիքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ից հր, **տ Ս Բարսեղ:**

ԲԱՐՍԵՂՅԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Барсер*янци анапат, Barseyyanc' anapat – **Վ ա ն ք** (անապատ) Կիրիկիայում, ձկեր գավ-ում, **տ Բարսեղյանց անապատ:**

ԲԱՐՍՈՒՄԻ ՎԱՆՔ, Барсумн ванк*, Barsumi vank' – **Վ ա ն ք** այժմյան Աղբերջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Բարսում գ-ում: Հնում մտնում էր Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ի մեջ: Ունի երկու եկեղեցի՝ Ս Հոփսիմե, Ս Մինաս անուններով: Վերջինիս բակում էր գտնվում Մինաս ճգնավորի գերեզմանը: Համալիրը գտնվում էր կիսավեր վիճակում:

ԲԱՅԻԿ ՆՈՐ, Бацѣк Нор, Bac'ik Nor – **Վ ա ն ք** Հայաստանում, տե-

ղաղբությունը՝ անորոշ: Այստեղ 1894 թ Մանուկի որդի Աբրահամը բնղորինակել է մի Մաշտոց:

ԲԳԱՎՈՐ, Бгавор, Bgavor, Բղա-վոր - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ի տարածքում:

ԲԳՆԵՐ, Бгнер, Bgner - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, տ **Բագնայր:**

ԲԴՈՒՐԻ ՏԱԿԻ ԵՂՅԻ, Бдуря Таки егъци, Bduri Taki eyc'i - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում: Արլ սրահն այժմ ավերված է: Ծրջակայքում կան հին բնակավայրի հետքեր, գերեզմանոց: Տարածքում հայտնաբերվել են 12-13-րդ դդ ջնարակած խեցեղենի մնացորդներ:

ԲԵԹ ԷԳԳԱՐԵ, Бет* Эггаре, Bet* Ėggare, Բար էգգարե - Վ ա ն ք Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անհայտ:

ԲԵԹԻԱՍ, Бет*иас, Bet'ias - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հայոց ծոցի ափին, Հոռսիկյան հրվանդանում, Բեթիաս գ-ում: Գտնվում էր Բ լ-ան վրա: Հունագավան վանք էր: Հիշատակում է Ներսես Լամբրոնացին (12-րդ դ):

Ս ԲԵԹՆԵՀԵՄ, Св Бет*xehem, St Bet'xehem - Ե կ ե ղ ե ց ի Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավ-ի Բասարգեշարի ոստիկանական շրջ-ում, Զախրու (այժմ՝ Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նաչաղբյուր) գ-ի մոտ, որի տակից բխող աղբյուրը փոքր-ինչ հեռու առաջացրել էր կարմրախայտ ձրկներով հարուստ մի լճակ:

ԲԵԼԵԿԵՍԻ Ս ԴԱՆԻԵԼ, Белекеси Св Даниел, Belekesi St Daniel - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Բելեկեսի գ-ի մոտ, Ս Կարապետ վանքից 2-3 կմ հեռավորության վրա, բարձրադիր վայրում: Եկեղեցին գմբեթավոր, գեղեցիկ շինություն էր: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Վասպուրականի Սենեքերիմ թագավորը (11-րդ դ): Համալիրի մեջ մտնում էին առաջնորդարանի շենքը և հյուրասենյակները: Այս վանքի բակում են թաղված Օշին իշխանն ու նրա որդի Դանիելը:

ԲԵԼԼՈՆԱ ԿՈՒՌՔԻ ՄԵՀՅԱՆ, Беллона кур*к*и мегян, Bellona kur'ki mehyan - Մ Ե Հ յ ա ն Փոքր

Հայքի Երկրորդ Հայք պրովինցիայում, Եվդոկիա ք-ից հս-արլ, Կոմանա ք-ում:

ԲԵՆԵՆՅ ՎԱՆՔ, Бехенц ванк*, Bexenc' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ծիրակ գավ-ի Անի ք-ում: Բ-ի մեծահարուստ Տիգրան Հոնենցը 1215 թ արձանագրության մեջ հավաստում է, որ ինքը իր «Տալալ գանձով» կառուցել է տվել Ս Գրիգոր վանքը և «զվանքն Բելանց»:

ԲԵՆԻ ԱՆԱՊԱՍ, Бехи анапат, Bexi anapat - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Զորք գավ-ում, տ **Տանձափարախ:**

ԲԵՄԿԵՆՈՒՏ, Бемкешут, Bemkeshut - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գավ-ում, նրա հր կողմում: Փոքրիկ շինություն էր, որից 20-րդ դ սկզբներին կիսականգուն վիճակում էին միայն արմ, հր և հս պատերը, որոնցից մեկի վրա կային լաչերի և մարդու զլխի քանդակներ:

ԲԵՆԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Бенкайи ванк*, Benkayi vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Տերիկի գավ-ի Բենկա գ-ում, տ **Բենկա վանք:**

ԲԵՆԿԱ ՎԱՆՔ, Бенка ванк*, Benka vank', Բենկայի վանք - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Տերիկի գավ-ի Բենկա գ-ում, որտեղ հիշատակվում են Ս Աստվածածին, Ս Հրեշտակապետ և Երեք Մանկունք եկեղեցիներ: Բ վ հավանաբար այդ եկեղեցիներից մեկն էր:

ԲԵՇՔԻԼԻՍԱ, Бешк*илиса, Beš-k'ilisa - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Հինգ եկեղեցի ունենալու համար թուրքերը այսպես են կոչում **Ոժկոնք վանքը (տ):**

ԲԵՇՔԻԼԻՍԵ, Бешк*илисе, Beš-k'ilise - Վ ա ն ք (մենաստան) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Հինգ եկեղեցի ունենալու համար թուրքերը այսպես են կոչում **Ուրծկոնք վանքը (տ):**

ԲԵՍԱՎԱՆ, Бесаван, Besavan - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գավ-ում, Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, տ **Ակնդաշտ:**

ԲԵՍԱՎԱՆՔ, Бесаванк*, Besa-

vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գավ-ում, Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, տ **Ակնդաշտ:**

ԲԵՍ, Бест, Best - Լ Ե ռ և ու խ տ ա տ Ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մոկսի գավ-ի Անձղոց (Անջղոնց) գ-ի մոտ: Տարածքում կային հին բերդի և եկեղեցու ավերակներ:

ԲԵՐԴԱԿ, Бердак, Berdak, Բերդակա մենաստան, Բերդական մենաստան, Բերդակա վանք, Բերդակն, Բերթական Ուխտ - Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Սպեր (Նաղտյաց) գավ-ում, Բարբրդ ք-ի մոտակայքում: Եղել է նշանավոր կենտրոն, որի ապացույցն են 14-15-րդ դդ ձեռագրական հիշատակարաններում նրա մասին «հրեշտակաբնակ մենաստան», «հրեշտակավոր Ս մենաստան», «հրաշագործ և գեղեցկաչին տաճար» անվանումները: Ոմանք սխալ կերպով շփոթել են Եղեսիա ք-ի Բ-ի հետ:

ԲԵՐԴԱԿ, Бердак, Berdak - Վ ա ն ք Հյուսիսային Միջագետքում, Եղեսիա (Ուռհա) ք-ում: Որոշ ուսումնասիրողների կարծիքով՝ այս վանքի մասին հիշատակված է Սսի Արքակաղին վանքում 1439 թ օրինակված մի տետրակում և պետք է տեղադրվի Եղեսիա ք-ից հս, Քյուլեֆի կոչվող ավերակների տեղում: Ունեցել է 2 եկեղեցի: Ոմանք սխալ կերպով շփոթել են Բարբրդի Բ-ի հետ:

ԲԵՐԴԱԿ, Бердак, Berdak - Ու խ տ ա տ Ե ղ ի (մատուռ) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Տանակերտ գ-ի մոտ, տ **Բերդակի Ս Հովհաննես:**

ԲԵՐԴԱԿԱ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Бердака менастан, Berdaka menastan - Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Սպեր (Նաղտյաց) գավ-ում, տ **Բերդակ:**

ԲԵՐԴԱԿԱՆ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Бердакан менастан, Berdakan menastan - Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Սպեր (Նաղտյաց) գավ-ում, տ **Բերդակ:**

ԲԵՐԴԱԿԱ ՎԱՆՔ, Бердака ванк*, Berdaka vank' - Վ ա ն ք

(անապատ, մենաստան) Արմ Հա-
յաստանում, էրզրումի նահ-ի Բա-
բերդի գավ-ում, տ Բերդակ:

ԲԵՐԴԱԿԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Бер-
даки Св hOвhаhнec, Berdaki St
Hovhannes, Բերդակ, Ս Հովհաննես
Մկրտիչ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի (մա-
տուռ) ներկայիս Նախիջևանի Ինք-
նավար Հանրապետության Օրդու-
բադի չրջ-ի Տանակերտ գ-ի մոտ,
Բերդակ կոչված վայրում, նրանից
1,5 կմ հեռավորությամբ: Ծննդի
պատի մեջ շարված են 1524 թ խաչ-
քարեր:

ԲԵՐԴԱԿՆ, Бердакн, Berdakn –
Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան)
Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի
Սպեր (Նաղտյաց) գավ-ում, տ Բեր-
դակ:

ԲԵՐԴԱԿՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бердаку Св Аствац'ад'иhн, Berdaku
St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Բեր-
դակու վանք – Վ ա ն ք Արմ Հա-
յաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-
ից հր գտնված Բերդակ գ-ում: Հնում
մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրա-
կան աշխ-ի Տոսպ գավ-ի մեջ: Տե-
ղադրված է Նոչաբ գետի աջափնյա
լ-նալանջի վրա: Եկեղեցին փոքրիկ,
կանգուն շինություն էր: 17-րդ դ ու-
նեցել է միաբանություն, կայվածք-
ներ: Վնասվել է 1651 թ երկրաշար-
ժից: 19-րդ դ վերջերից ավերվել ու
լքվել է:

ԲԵՐԴԱԿՈՒ ՎԱՆՔ, Бердаку
ванк', Berdaku vank' – Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում,
Վան ք-ից հր գտնված Բերդակ գ-
ում, տ Բերդակա Ս Աստվածածին:

ԲԵՐԴԱՁՈՐ, Бердаджор, Berda-
jor – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վաս-
պուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-
ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

ԲԵՐԴԱՁՈՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бердаджори Св Аствац'ад'иhн, Ber-
dajori St Astvacacin, Անեն, Ս Աստ-
վածածին, Բերդաձոր, Բերդաձորո
վանք, Կարմիր վանք, Կարմրակ,
Կարմրակա Ս Աստվածածին, Կար-
մրրկա վանք, Մեռելհարոց Ս Նշան,
Միանձն-Անեն վանք, Միանձն անա-
պատ, Միանձն վանք – Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի
Ռշտունիք գավ-ում, հետագայում՝
Արմ Հայաստանի Վանի նահ-ում,
Վանի գավ-ի Գավաշի գավ-ում:
Գտնվում էր Վան լճից հր, Առտեր
կղզու դիմաց, լճափից 2–3 կմ հե-

ռավորության վրա, ձորալանջին,
ծառախիտ վայրում: 15-րդ դ հիշա-
տակարաններում վկայված է Բեր-
դաձոր անունով, որպես հայ գրչու-
թյան կենտրոն: Հետագայում կոչ-
ված է նաև Կարմիր կամ Կարմրակ
(Կարմրակա) վանք: Ըստ Ե. Լալա-
յանի և այլոց՝ այդպես է կոչվել, ո-
րովհետև այստեղ է պահվել կարմիր
ոսկով զարդարված Կենաց փայտի
մասունքը: Ըստ Ղ. Ինժինյանի՝ այդ
անունը վանքը ստացել է նույն տե-
ղում եղած հին Կարմրակ գ-ի անու-
նից: Ըստ ավանդության՝ այստեղ
պահվել է Ս Նշանի մասունքը, որի
անվան ու զորությունը վանքը կոչ-
վել է նաև Մեռելհարոց Ս Նշան:
Հնում, երբ այստեղ 300 միաբաններ
կային, անվանված է եղել նաև
Միանձն անապատ, Միանձն-Անեն
վանք: Վանքը կառուցել է տվել
Վասպուրականի հայոց թագավոր
Գագիկ Արծրունին 10–11-րդ դդ: Այն
ունեն հղված քարից շինված մի
փառահեղ եկեղեցի, որի հր դռան
մոտ գտնվում էր թագավորի համար
կառուցված վանդակապատ աղո-
թատեղին: Ուներ 3 խորան և աղ-
յուսաչեն բարձր գմբեթ: Ե. Լա-
լայանը սխալմամբ այս վանքը նույ-
նացրել է Սպիտակ վանքին: Հ. Ոսկ-
յանը սխալ է համարում Բ Ս Ա վան-
քը թե՛ Սպիտակ, թե՛ Կարմրակ կամ
Կարմրկա վանքերին նույնացնելը՝
սրանք երեքն էլ համարելով առան-
ձին հաստատություններ: Ինչպես
պարզվում է, Բերդաձորի և Կարմ-
րակ (Կարմրկա) կոչված վանքերը
նույնն են: 15-րդ դ առաջին կեսում
այստեղ ընդօրինակվել է 3 Ավետա-
րան, իսկ նույն դ 50–80-ական թթ՝
Մաշտոց: Վանքը կողոպտվել ու
ավերվել է 1895 թ:

ԲԵՐԴԱՁՈՐԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Бер-
даджори Св Григор, Berdajori St
Grigor, Կարմիր վանք – Վ ա ն ք
(ուխտատեղի) Լեռնային Ղարաբա-
ղի Հանրապետության Մարդակեր-
տի չրջ-ի Վաղահաս գ-ի մոտ, դրա-
նից մոտ 12 կմ արմ, Թարթառ գետի
աջ կողմում, Լաբան կոչված ձորում:
Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ
աշխ-ի Բերձոր (Բերդաձոր) գավ-ի
մեջ: Փոքրիկ օրորոցաձև եկեղեցին
ունի թաղակապ գավիթ, հր կող-
մում՝ մի մատուռ, չուրջը՝ ավերված
խցեր: Եկեղեցու արտաքին պատե-
րին կան հայերեն արձանագրու-

թյուններ, որոնցից մեկը՝ 1229 թ:
ԲԵՐԴԱՁՈՐՈ ՎԱՆՔ, Бердаджо-
ро ванк', Berdajoro vank' – Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի
Ռշտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի
Ս Աստվածածին:

ԲԵՐԴԱՎԱՆԻ ՎԱՆՔ, Бердаванн
ванк', Berdavani vank' – Վ ա ն ք
(եկեղեցի) Լեռնային Ղարաբաղի
Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի
Ղուչչիլար գ-ում, տ Բերդավանք:

ԲԵՐԴԱՎԱՆՔ, Бердаванк', Ber-
davank', Բերդավանի վանք –
Վ ա ն ք (եկեղեցի) Լեռնային Ղա-
րաբաղի Հանրապետության Հաղ-
րութի չրջ-ի Ղուչչիլար գ-ում: Պա-
րսպապատ շինություն է՝ կառուց-
ված ուշ միջնադարում:

ԲԵՐԴԱՈՒՆՉ, Бердаунц, Ber-
daunc' – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Լեռ-
նային Ղարաբաղի Հանրապետու-
թյան Մարտունու չրջ-ի Թաղավարդ
գ-ի մոտ, տ Բրդահունջ:

ԲԵՐԴԻԿ, Бердик, Berdik – Ե կ ե-
ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Սյունիքի մարզում, «Կարմ-
րաքար» հանգստյան տան մոտ,
նրանից 3–4 կմ հս-արմ: Գտնվում է
ավերված վիճակում:

ԲԵՐԴԻ ՆԱՀԱՏԱԿ, Бердн наhа-
так, Berdi nahatak – Մ ա տ ու ո
Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Մարտունու չրջ-ի ձար-
տար գ-ից արմ, ժայռի վրա: Կիսա-
վեր մատուռ է, որ տեղացիների
ասելով եղել է մի նահատակի գե-
րեզման:

ԲԵՐԴՈ ՎԱՆՔ, Бердо ванк', Berdo
vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի
Ուտիք աշխ-ի Փառխոսս գավ-ում,
Շամքոր ք-ում: Հիշատակում է Մով-
սես Կաղանկատվացին (7-րդ դ):

ԲԵՐԴՈ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Бердо Св
Григор, Berdo St Grigor – Վ ա ն ք
Հայաստանում, ճշգրիտ տեղադրու-
թյունը՝ անորոշ: Հավանաբար գտնը-
վել է ներկայիս Հայաստանի Հանրա-
պետության Սյունիքի մարզի Սպան-
դարյան գ-ում: Հիշատակված է 15-
րդ դ ձեռագրական հիշատակարան-
ներից մեկում՝ Քեթովանից Ս Գրի-
գոր և Շաղատա Ս Գրիգոր եկեղե-
ցիների հետ միասին:

ԲԵՐԴՈՒՍ, Бердус, Berdus –
Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թա-
գավորությունում, Մարաշից մոտ 20
կմ հս գտնված Բերդուս ք-ում: 1107
թ սելջուկ-թուրքերը, ասպատակե-

յով Կիլիկիան, Մարաշի վրայով հասել էին մինչև Բ վանքը:

ԲԵՐԹԱԿԱՆ ՈՒՆՏ, Bert'akan yxt, Bert'akan uxt - Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Բերձոր Հայք աշխ-ի Սպեր (Ոսղոյայց) գվոկ-ում, տ Բերդակ:

ԲԼՆԲԼՆԱՆ, Блнблнхн, Вѣхбѣхн - Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Սերաստիայի նահ-ի Թոմարգա գլ-ի մոտ:

ԲԹԱՌԻՃՈՒ Ս ՆԻԿՈՂՈՍ, БТ*а-р*тх*у Св Ннкогос, Бт*аг*и*ѳ*у St Nikogos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Բթառիճ գ-ի մոտ, տ Ս Նիկողայոս:

ԲԺԿԵՐՏՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, БЖКерту Св Карапет, Bžnkertu St Karapet - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Ննուսի գվոկ-ում, տ Մժնկերտու Ս Կարապետ:

ԲԻԶՈՒ ՎԱՆՔ, Бизу ванк*, Bizu vank' - Վ ա ն ք Փոքր Հայքում, Առաջին Հայք պրովինցիայում, Պիզու ք-ում, տ Պիզու վանք:

Ս ԲԻԹՆԵՄԻ ՎԱՆՔ, Св Бѣт*хеми ванк*, St Bit'xemi vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Սոթք գավ-ի Վասակաշեն ավանում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր: Կառուցել է տվել Ղուկաս վարդապետը 1276 թ: Սկզբնական անունը պետք է եղած լինի Ս Բեթղեհեմի վանք:

ԲԻՍՏԻ Ս ՆՇԱՆ, Бистѣ Св Ншнх, Bisti St Nšan, Բուստա վանք, Բուստի վանք, Բուստո վանք, Գողթան Բուստա, Կարմիրակն, Կարմիր վանք, Կոպատափ Ս Նշան - Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բիստ (Բուստ) գ-ի մոտ, նրանից 1,5-2 կմ հս: Նախկինում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ:

Վանքի համալիրը տեղադրված է Գիլան գետի աջ կողմում, Բստաձորի բարձրագագաթ լ-ներից ցած իջնող ընդարձակ դարավանդի վրա: Փոքրիկ, պարսպապատ շինություն է՝ միաբանների խցերով, որոնք 20-րդ դ սկզբներին ավերված էին, իսկ եկեղեցին այժմ էլ կանգուն է ու գրեթե անվթար: Այն երկու մույթերի

հորինվածքով եռանավ բաղիլի է, ունի հնգանիստ արսիղ՝ հր ճակատին կցված կամարակապ գավիթով, որի առջևում գերեզմանոց է եղել: Վանքի համալիրը չրջապատված է եղել քառանկյունի պարսպաշարով, չուրջը վանքի այգիներն ու բանջարանոցներն էին: Ըստ ավանդություն՝ հիմնադրվել է 5-րդ դ: Առաջին անգամ Ս Նշան անունով հիշատակված է 1336 թ այստեղ Թումա Արճիչեցու ընդօրինակած Ավետարանի հիշատակարանում: Եկեղեցին և մյուս շինությունները կառուցված են կարմրավուն սրբատաշ տուֆից ու բազալտից, որի համար անվանված է նաև Կարմիր վանք: 1668 թ վանքը վերանորոգել է տվել Պետրոս եպիսկոպոսը: Վերջին անգամ վերանորոգվել է 19-րդ դ վերջերին: Վանքի Կոպատափ կոչված գրչատան անունով կոչվել է նաև Կոպատափի անապատ: 14-17-րդ դդ եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Որոշ ժամանակ այստեղ է գործել նշանավոր գիտնական Գրիգոր Տաթևացին և գրել իր հայտնի «Քարոզգիրք»-ը (1407 թ), որի մեջ վանքն անվանված է սքանչելագործ Ս Նշան, Կարմիրակն: Վանքի երախտավորներից հայտնի են Մկրտիչ Ծաղկոզը և Հովհան Որոտնեցու ու Գրիգոր Տաթևացու աշակերտ Հակոբ Բիստեցի գրիչը: Բ Ս Ն հիշատակում և գովաբանում են պատմիչ Ջաքարիա Ագուլեցին (17-րդ դ) և պատմիչ, կաթողիկոս Աբրահամ Կրետացին (18-րդ դ):

ԲԼՐՈ ՎԱՆՔ, Блро ванк*, Blro vank', Բլրցի, Բլրցի անապատ - Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակված է 1324 թ մի ժամանակագրության հիշատակարանում Բլրցի ձևով, որը Ղ. Ինճիճյանը նույնացրել է 1342 թ Սսի եկեղեցական ժողովի առնչությամբ հիշատակված Բլրո վանքին:

ԲԼՐՅԻ, Блрѣх, Blrc'i - Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայում, տ Բլրո վանք:

ԲԼՐՅԻ ԱՆԱՊԱՏ, Блрѣх апат, Blrc'i anapat - Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայում, տ Բլրո վանք:

ԲԼՈՒՐ, Блур, Blur - Հ ն ա - վ ա յ ը - ու խ տ ա վ ա յ ը Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Ալաչկերտի գվոկ-

ում, Եխնիթափա (պատմական Բլրուր) գ-ի արմ կողմում: Տարածքում կային փրատակների մնացորդներ և գերեզմաններ:

ԲԼՈՒՐԻ Ս ԵՂԻԱ, Блурѣ Св Ер*ѣа, Bluri St Eγia - Վանք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդ ք-ից մոտ 30 կմ արմ գտնվող Բլուր գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներից ավերված ու լքված էր:

ԲՂԴԵ, Бг*де, Bγde - Վ ա ն ք Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավ-ում:

ԲՂԵՆ, Бг*ен, Bγen - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, տ Բղենո Նորավանք:

ԲՂԵՆՈ ՆՈՐԱՎԱՆՔ, Бг*енo Нораванк*, Bγeno Noravank', Բղեն, Դժոխաձորի վանք, Ջհաննամ Դերեսու վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Գորիս ք-ից 10-12 կմ հր, Որոտան գետի աջ կողմում, բարձրադիր, անտառապատ վայրում, Բարձրավան (Երիցաթումբ) գ-ից մոտ 4 կմ հեռավորությամբ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի տարածքի մեջ: Նոր կիրճով շրջափակված լինելու համար այդ վայրը ժողովուրդը անվանում է Դժոխաձոր, իսկ վանքը՝ Դժոխաձորի վանք: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայությամբ՝ վանքի համալիրը կառուցվել է երկու հերթով: 936 թ Ստեփանոս քահանայի նախաձեռնությամբ կառուցվել են եկեղեցին, սրահը, գավիթն ու ուրկանոցը (հիվանդանոցը) և բոլորն էլ սպիտակավուն կրաքարից: 1062 թ Բաղքի Գրիգոր 1-ին թագավորի հանձնարարությամբ Գրիգոր և Հովհաննես կրոնավորները նոր կառուցումներով ավարտել են վանքի շինարարությունը: Պահպանվել է վանքի եկեղեցին, որը հիմնովին վերակառուցվել է 1957-1962 թթ: Եկեղեցին կառուցված է բազալտից, ունի կամարներ: Տարածքում նշմարվում են պարսպի և օժանդակ կառույցների հետքերը: Շքամուտքը կամարակապ է՝ քանդակազարդ, պատերին կան արձանազրույթուններ: Պարսպի պատերը չարված են կրաշաղախով և ունեն 2 մ հաստություն: Մասնագետները Բ Ն համարում են Աղթամարից հետո Հայաստանի եզակի հուշարձաններից մեկը: Վանքը հայտնի է որպես հայ գրչության

կենտրոն, գրիչներից առանձին համ-
բավ է ունեցել Հովհաննեսը, որի ընդ-
օրինակած և նկարազարդած «էջ-
միածնի Ավետարանը» պահվում է
Երևանում՝ Մեսրոպ Մաշտոցի ան-
վան Մատենադարանում:

ԲՅՈՒԶԱՆ ԴԱՎԱՆՔ, Бюзанда-
ванк*, Byuzandavank' – **Վ ա ն ք**
Արմ Հայաստանում, **Նարբերդի**
նահ-ի Դերսիմի գավ-ում, տ Բոզա-
վանք:

ԲՅՈՒՐԱԿԱՆԻ ՎԱՆՔ, Бюра-
кани ванк*, Byurakani vank' –
Վ ա ն ք (մենաստան) Մեծ Հայքի
Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-
ում, Բյուրական գ-ում, **տ Արտա-**
վասիկ:

ԲՅՈՒՐԱԿՆ, Бюракн, Byurakn –
Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստա-
նում, **Նարբերդի նահ-ի Ակն ք-ի**
մոտ, նրանից արմ:

ԲՅՈՒՐՈՏԻ ՎԱՆՔ, Бюро́ти
ванк*, Byuroti vank' – **Վ ա ն ք**
Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ
գավ-ի Այլախ գվոկ-ի Բյուրոտի
վանք գ-ում:

ԲՆԻՋՈՐԻ ՄԵՄ ՎԱՆՔ, Бни́дзо-
ри Ме́м ванк*, Bnıjori Mec vank' –
Վ ա ն ք այժմյան Վրաստանի Հան-
րապետության Ներքին Քարթլ նահ-ի
Մաոնետուի չրջ-ի Շուրավեր (Շահում-
յան) քտա-ից մոտ 7 կմ հր-արմ, ան-
տառապատ լ-նալանջի վրա: Վանքի
հասարակ քարերից շինված եկեղե-
ցին ունեւր 10 սյունների վրա բարձ-
րացող գեղեցիկ կաթողիկե, միա-
բանների խցեր: Համալիրը չրջա-
պատված է եղել կրկնակի պա-
րիսպներով, որոնք ունեւին 6 բուրգ-
աշտարակ: Ըստ կամարակապ դռան
վրա եղած արձանագրության՝ վան-
քը կառուցվել է 1663 թ: Շուրջը
կային քանդակազարդ խոշոր գե-
րեզմանաքարեր՝ հայերեն տապա-
նագրերով և ավագան: 20-րդ դ.
սկզբներին ավերված ու լքված էր:
Վանքի մոտ է գտնվում Բնիձորի
գ-տեղին, 1–1,5 կմ արմ՝ Բնիձորի
Ներքին վանքն է:

ԲՆԻՋՈՐԻ ՆԵՐՔԻՆ ՎԱՆՔ,
Бни́дзори Нерк'ян ванк*, Bnıjori
Nerk'in vank' – **Վ ա ն ք** այժմ-
յան Վրաստանի Հանրապետության
Ներքին Քարթլի նահ-ի Մաոնետուի
չրջ-ի Շուրավեր (Շահումյան) քտա-
ից մոտ 8 կմ հր-արմ, Բնիձորի Մեծ
վանքից 1–1,5 կմ արլ, լ-նալանջի
վրա: Անձակ քարերով շինված ե-

կեղեցու ծածկը 20-րդ դ. սկզբին
քանդված էր: Եկեղեցու մոտ կար
սրբատաշ քարերով կառուցված
քանդակազարդ գեղեցիկ գավիթ՝
հայերեն եղծված արձանագրու-
թյուններով:

ԲՈՐՈՍՊԵՐԻ, Бобосгерц, Bobos-
geri – Տ ա ճ ա ր (եկեղեցի) Մեծ
Հայքի Տայք աշխ-ում: Տեղադրու-
թյունը՝ անորոշ:

ԲՈՉԱՎԱՆՔ, Бозаванк*, Boza-
vank', Բյուզանդավանք, Բոզ վանք –
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, **Նար-**
բերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ում:
Մոտակայքում կար հանքային աղ-
բյուր՝ սառն ու դառնահամ ջրով,
որն իբր բուժում էր դողէրոցը և
ծառայում իբրև լուծողական: Անց-
յալում ունեցել է եռուն գործու-
նեություն, իսկ 20-րդ դ. սկզբներին
հիմնահատակ ավերված էր և պահ-
պանվում էին միայն պարիսպների
մնացորդներն ու մի քանի խաչքա-
րեր:

ԲՈՉ ՎԱՆՔ, Боз ванк*, Boz
vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստա-
նում, **Նարբերդի նահ-ի Դերսիմի**
գավ-ում, տ Բոզավանք:

ԲՈՂՈՐԱԲԵՐԴԻ ԱՆԱՊԱՏ, Бо-
лораберди анапат, Boloraberdi ana-
pat – **Վանք** Հայաստանի Հանրա-
պետության Վայոց Ձորի մարզում,
Վերնաչեն գ-ից հս-արլ, **տ Սպի-**
տակավոր Ս Աստվածածին:

ԲՈՂՈՐԱԲԵՐԴԻ Ս ԱՍՏՎԱԾՄԱ-
ԾԻՆ, Болораберди Св Аствац'а-
ц'ян, Boloraberdi St Astvacacin –
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Վայոց Ձորի մարզում,
Վերնաչեն գ-ից հս-արլ, **տ Սպի-**
տակավոր Ս Աստվածածին:

ԲՈՂՈՐԱԲԵՐԴԻՆ ԱՆԱՊԱՏ, Бо-
лорабердо анапат, Boloraberdo ana-
pat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Վայոց Ձորի մար-
զում, Վերնաչեն գ-ից հս-արլ, **տ**
Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:

ԲՈՂՈՐԱՀԱՐ, Болораһар, Bologa-
har – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-
րապետության Կոտայքի մարզում,
Արդական գ-ի մոտ, **տ Գհուկի վանք:**

ԲՈՂՈՐԱՋՈՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, Боло-
радзори анапат, Bolorajori anapat –
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Վայոց Ձորի մարզում,
Վերնաչեն գ-ից հս-արլ, **տ Սպի-**
տակավոր Ս Աստվածածին:

ԲՈՂՐԻՍԱՆ, Бор'рхан, Во'гхан –

Վանք Ղարաբաղում, Վարանդա
գավ-ում, Բ լ-ան հր-արլ կողմում
ձգվող մի փոքրիկ ձորակում, ան-
տառապատ և օդասուն վայրում, **տ**
Բաղիրխանի վանք:

ԲՈՇԻԵՆՅ ՎԱՆՔ, Бошиенц
ванк*, Bošienč' vank' – **Վ ա ն ք**
(**եկեղեցի**) Կարսի մարզի Կաղզվանի
օկրուգում, Սարիղամիչ գք-ի մոտ:
Ղ. Ալիչանը նույնացնում է Ս Նաչ
վանքին (տ):

ԲՈՌԱ Ս ՀՈՉԱՆ, Бор'а Св Хо-
һан, Bor'a St Hohan, Ս Հոհան, Ս
Հոհաննես, Ս Հովհաննես, Նարեկա
վանք, Նարեկացու վանք, Պոռա Ս
Հոհան, Պոռա վանք – Վ ա ն ք Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Բիթլիս ք-ից հս-արլ, Բոռ (Պոռ) գ-ի
մոտ, գեղատեսիլ լ-նալանջի վրա:
Եկեղեցին կառուցված է սրբատաշ
քարից, չափերով փոքր է, գմբեթա-
վոր: 14–15-րդ դդ եղել է հայ գրը-
չության նշանավոր կենտրոններից
մեկը, որտեղ ապրել ու ստեղծա-
գործել են նկարիչ ու բանաստեղծ
Մկրտիչ Նաղաշը (14–15-րդ դդ),
տաղերգու, մատենագիր, երաժիշտ
Առաքել Բաղիշեցին (1380–1454) և
ուրիշներ: Մեզ են հասել Բ Ս Հ-ում
գրված հայերեն մի քանի ձեռա-
գրեր: Երբեմն անվանվել է նաև
Նարեկա վանք, Նարեկացու վանք՝
Գրիգոր Նարեկացու (10–11-րդ դդ)
այստեղ ապրած լինելու համար: 19-
րդ դ վերջերից վանքն ավերված ու
լքված էր:

ԲՈՎԱՐՄԱՆԻ ՎԱՆՔ, Бовархани
ванк*, Bovarxani vank' – **Վ ա ն ք**
Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Վար-
դանա գավ-ում, **տ Բաղիրխանի**
վանք:

ԲՈՎՈՒՐԻՍԱՆ, Бовухан, Bovur-
хан – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարա-
բաղի Հանրապետության Ասկերանի
չրջ-ի Հարով գ-ի մոտ, **տ Բաղիր-**
խանի վանք:

ԲՈՐԺԻ ՄԱՍՈՒՐ, Боржи Масур,
Borži Masur – **Վ ա ն ք Արմ** Հա-
յաստանում, Էրզրումի նահ-ում,
Համանուն գավ-ի Ննուսի գվոկ-ի
Օդարաշու Չավուրմա գ-ում: Մինչև
1828–1829 թթ եղել է Արմ Հայաս-
տանի նշանավոր հոգևոր կենտրոն-
ներից մեկը և լքվել է հենց այդ ժա-
մանակներում:

ԲՈՐՆՋԻԿ, Борнджик, Борн'jik –
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթ-
լիսի նահ-ում, Սասունի Բ լ-ան վրա:

ԲՌԻ ԵՂՅԵ, Բր*и er*де, Br'i eγ-c'e, **Բռի եղցի, Հացի Գյուղի վանք** – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջում, Հացի գ-ից արլ, սարալանջի վրա: Բաղկացած է սպիտակավուն կրաքարի սալաքարերով երկու՝ կողք-կողքի կառուցված եկեղեցիներից և երկու մատուռներից, որոնց շուրջը տարածվում է Հայկական ընդարձակ գերեզմանոցը: Շինությունների և տապանաքարերի վրական Հայերեն արձանագրություններ, որոնցից մեկը՝ 1725 թ: Ենթադրվում է, որ այստեղ թաղված են Հայոց Արևելից Կողմանց իշխաններու բարձրատիճան հոգևորականներ: Եկեղեցիներից մեկը և պատի մեջ շարված խաչքարը կերտել է 13-րդ դ ճարտարապետ Ուաչենիկ Անեցին: Հիշատակվում է նաև նրա ժամանակակից Շահեն վարպետը: Հուշարձանախումբը ըստ երևույթին գոյություն է ունեցել 5-7-րդ դդ-ից:

ԲՌԻ ԵՂՅԻ, Բր*и er*дѣ, Br'i eγ-c'i – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջում, Հացի գ-ի մոտ, **տ Բռի եղցե:** ԲՌՆՉԻՔ, Բր*нѣик*, Br'nč'ik' – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Գերսիմի գավ-ի Չմշկածաղի գվոկ-ի Պրեխի (Բրեխի) գ-ում: Հիշատակված է 14-րդ դ Հայերեն ձեռագրական Հիշատակարանում: Հմմտ Քառասուն Մանկունք:

ԲՌՇՆԻՆ ՆԱՀԱՏԱԿ, Բр*шнин Наватак, Br'snin Nahatak – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջում, Լուսաձոր (Մեհրիչեն) գ-ի մոտակայքում: Ուշ միջնադարյան կառույց է:

ԲՍՏՈ ՎԱՆՔ, БСТО ванк*, Bsto vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բիստ գ-ում, հնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում, **տ Ս Աստվածածին:**

ԲՐԳՆԵՐ, Бргнер, Brgner – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, **տ Բագնայր:** ԲՐԴԱՀՈՆՋ, Брдаhoneдж, Brdahonj, **Բերդաունջ, Բրդահունջ** – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Թաղավար գ-ի մոտ:

Հնում մտնում էր Ղարաբաղի Վարանդա գավ-ի մեջ: Վանք (եկեղեցի) լինելը ենթադրական է:

ԲՐԴԱՀՈՆՆՋ, Брдаhунедж, Brdahunj – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Թաղավար գ-ի մոտ, **տ Բրդահունջ:**

ԲՐԴԻ ՇԵՆԻ ԵՂՅԻ, Брди Шени er*дѣ, Brdi Šeni eγc'i, **Բրտի շինի եղցի** – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաչենի ենթաշրջանի Մարտունաչեն (Ղարաբողաղ) գ-ի մոտ (այժմ՝ Աղրբեջանի բանակի կողմից ուղղակի տարածքում, շրջակայքում պահպանվել էր Հայկական ընդարձակ գերեզմանոց:

ԲՐՏԻԱՅՐՅԱ ԱՆԱՊԱՏ, Бртия-аѣря анапат, Brtiaytya anapat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Բրտի Այրք:**

ԲՐՏԻ ԱՅՐՔ, Бртия Аѣрк*, Brti Aytk', **Բրտի, Բրտիայրյա անապատ, Պրտի Այրք** – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի Բրտի Այրք գ-ում: Հիշատակում է Մովսես Կաղանկատվացին (7-րդ դ) Պրտի Այրք ձևով: Հմմտ Հայրավանք: ԲՌԻԴԼԻԿ, Будлик, Budlik – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում: Հիշատակում է Թովմա Մեծոփեցին (15-րդ դ), **տ Պուտիկ:**

ԲՌԻԹԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бут'а Св Аствац'ад'ѣн, But'a St Astvacacin, **Բութի Ս Աստվածածին, Բութի վանք** – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Սոչարի գվոկ-ում, Սոչարի գ-ի մոտ, նրանից հր-արմ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Տրպատունիք գավ-ի մեջ: Վանքի համայնքը շրջապատված էր լճակ-ի Շինական, Մանկանեղ և Ս Սարգիս լ-ներով ու Կատվի ձորով: Կառուցված էր ամուր հիմքի վրա, ունի պահեստներ և օժանդակ շինություններ, շուրջը կար Հայկական գերեզմանոց՝ խաչքար-տապանաքարերով: Ըստ ավանդության՝ կառուցվել է Թադեոս Բարդուղիմեոս Առաքյալների ժամանակ (1-ին դ): 20-րդ դ սկզբներին քանդված ու լքված էր:

ԲՌԻԹԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Бут'и

Св Аствац'ад'ѣн, But'i St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Սոչարի գվոկ-ի Սոչարի գ-ի մոտ, **տ Բութա Ս Աստվածածին:**

ԲՌԻԹԻ ՎԱՆՔ, Бут'и ванк*, But'i vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Սոչարի գվոկ-ի Սոչարի գ-ում, **տ Բութա Ս Աստվածածին:**

ԲՌԻԹՎՈՒ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Бут'ку Св Геворг, But'ku St Gevorg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկա գ-ից հս, **տ Մոկաց Ս Գևորգ:**

ԲՌԻԹՎՈՒ ՎԱՆՔ, Бут'ку ванк*, But'ku vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկա գ-ից հս, **տ Մոկաց Ս Գևորգ:**

ԲՌԻԹՈՒՆ ԲԻԼԻՍԱ, Бут'ун К'и-лица, But'un K'ilisa – Վ ա ն ք Թիֆլիսի նահանգի Բորչալուի գավ-ում: Ճշգրիտ անվանումն ու տեղագրությունը՝ անորոշ: Հազվագեղ հիշատակված է ուսերեն աղբյուրներում:

ԲՌԻԼԱՆԸՆ, Буланых, Bulanəx – Վ ա ն ք (եկեղեցի) այժմյան Աղրբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ում, **տ Բուլանդի վանք:**

ԲՌԻԼԱՆԸՂԻ ՎԱՆՔ, Буланьг'и ванк*, Bulanəyi vank' – Վ ա ն ք (եկեղեցի) այժմյան Աղրբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ում, Չարգախու գ-ից հս-արմ:

ԲՌԻԼԱՆԻՆ, Буланых, Bulanix – Վ ա ն ք (եկեղեցի) այժմյան Աղրբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ում, **տ Բուլանդի վանք:**

ԲՌԻԼԵՆՅ Ս ՆՇԱՆ, Буленц Св Ншан, Bulenc' St Nšan – Ս ր ք ա – **տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում**, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Բուլենց և Բառ (Փառ) գ-երի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

ԲՌԻՍՏԱ ՎԱՆՔ, Буста ванк*, Busta vank' – Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բիստ գ-ի մոտ, **տ Բիստի Ս Նշան:**

ԲՌԻՍՏԻ ՎԱՆՔ, Бустя ванк*, Busti vank' – Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բիստ գ-ի մոտ, **տ Բիստի Ս Նշան:**

ԲՈՒՍՏՈ ՎԱՆՔ, Бусто ванк*, Busto vank' – Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Բիստ գ-ի մոտ, տ Բիստի Ս Նշան:

ԲՈՒՍՏՈՒ ՎԱՆՔ, Бусту ванк*, Bustu vank' – Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Բիստ գ-ի մոտ, տ Բիստի Ս Նշան:

ԲՈՒՐԹԵԼԱՇԵՆ, Бурт*елашен, Burtelašen – Ե կ ե դ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Նորավանք վանքի Համալիրում: Այսպես է կոչվում Ս Աստվածածինը (տ)՝ Բուրթել Օրբելյանի իշխանի դամբարանը այնտեղ գտնվելու պատճառով:

ԲՈՒՔԵ ՋԵՆՆԵԹԵ, Бук*е Дженнет*е, Buke Jennet'e – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Գոմք գ-ում, տ Գոմաց վանք:

ԲՔՆԱՅՐ, Бк*найр, Bk'nayr – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, տ Բազնայր:

Գ

ԳԱԲԱՌՈՒ ԲԱԳԻՆՔ, Габар*у Багинк*, Gabar'u Bagink' – Հ ե թ ա – ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր , մ ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Փայտակարան աշխ-ում, տ Յոթնփորակյան Բազինք:

ԳԱԲԵՆԻՑ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Габениц Св Геворг, Gabenic' St Gevorg – Վանք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Հայոց Ձոր գվդկ-ի Անգղ գ-ի մոտ, տ Անգղա Ս Աստվածածին:

Ս ԳԱԲՐԻԵԼ, Св Габриел, St Gabriel – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սղերդի գավ-ում, Սղերդ ք-ից մոտավորապես 10 կմ հը, Բոհտան գետի ձախ կողմում, Կաղմըս (Կոտմուս) և Կալանդարա գ-երի միջև, Լ-նային վայրում:

ԳԱԲՐԻԵԼ ԵՎ ՄԻՔԱՅԵԼ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏՆԵՐԻ ՎԱՆՔ, Габриел ев Мик*аѐел hРештакапетнери ванк*, Gabriel ev Mik'ayel Hreštakapetneri vank' – Վ ա ն ք (անապատ) այ-

ժրմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամսորի շրջ-ի Գառնակեր (Բարում) գ-ի մոտ, Մաղկոցա անապատից քիչ հեռու: Համալիրի մեջ մտնում էին երկու շենքեր (եկեղեցի^ո), որոնցից մեկի վրա կար 1255 թ Հայերեն արձանագրություն:

ԳԱԳԱ Ս ՍԱՐԳԻՍ, Гага Св Саргис, Gaga St Sargis, Գագի Ս Սարգիս, Ս Սարգիս – Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կոթի գ-ի մոտ, դրանից մոտ 7 կմ արը, Հին Գագ բերդի տարածքում: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Մեսրոպ Մաշտոցը (5-րդ դ), ամփոփելով այստեղ Ս Սարգսի մատուցները: Համալիրն ունի երկու մատուռ, գավիթ՝ կաթողիկներով, որոնք կառուցված են սրբատաշ քարերով: Եկեղեցու պատին եղած արձանագրություններից մեկում ասվում է, որ այն վերակառուցել է կոթեցի Արզուման Նաչատրյանը 1828 թ: Վանքն այժմ ավերակ է: Ոմանք անվանում են Գուգարքի Ս Սարգիս:

ԳԱԳԻ Ս ՍԱՐԳԻՍ, Гагя Св Саргис, Gagi St Sargis – Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կոթի գ-ի մոտ, տ Գագա Ս Սարգիս:

ԳԱԳԿԱՇԵՆ, Гагкашен, Gagkašen, Ս Գրիգոր – Ե կ ե դ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Անի մայրաքաղաքում: Կառուցվել է Գագիկ Ա Բագրատունու (989-1020) նախաձեռնությամբ, ավարտվել է 1010 թ և կոչվել իր անունով՝ Գ: Եռահարկ շինություն է, նման Ջվարթնոցի տաճարին: Կառուցողը նշանավոր ճարտարապետ Տրդատն է: Արտաքին պատերը չրջապատված են եղել 36 կամարներով և նույնքան պատուհաններով: Ունեցել է երեք դուռ, որոնց քարակերտ երիզները քանդակազարդ էին: Պատերից մեկի վրա տեղադրված էր Գագիկ 1-ինի քարակերտ արձանը (մեծությունը՝ 1 մ 20 սմ), որը Ս. Վ. Տեր-Ավետիսյանի պատմելով, պեղումների ժամանակ Հայտնաբերվելուց հետո, թաղվել ու պահվել է եկեղեցու տարածքում: Սակայն Գ երկար չի դիմանում և վտանգավոր ձեղքվածքներ տալուց հետո կործանվում է:

ԳԱՋԱՆԱՄԱԿԻ, Газанац*акк*, Gazanacakk' – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Շրր-

ջակայքում քարանձավներ լինելու պատճառով նաև այսպես է կոչվել Թաթլու վանքը (տ):

ԳԱԼԱՂԻՔ, Галаг*ик*, Galaγik' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսմի գավ-ի Ննձոր գ-ի մոտ, տ Գուռըգան:

ԳԱԼԱՂՅԱՅ ՎԱՆՔ, Галаг*яц ванк*, Galaγyac' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսմի գավ-ի Ննձոր գ-ի մոտ, տ Գուռըգան:

ԳԱԼԱՅԱԲԱ, Галаяба, Galayaba, Կալայապա – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Նարեկա վանքից Մոկս գջ տանող ճանապարհին: Հնում մրտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Առանձնակ Մոկք (գուցե նաև Ռչտունիք) գավ-ի տարածքի մեջ: Մոտակայքում էր գտնվում Առերդի վանքը: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր: Շրջակայքում կային շինությունների հետքեր:

ԳԱԼԻԱ, Галила, Galila – Ճ գ ն ա ր ա ն Արմ Հայաստանում, Վան ք-ից արմ գտնվող Ս Գրիգոր վանքի մոտ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ եղած գերեզմանները շատ հին են և վերաբերում են 350-355 թթ:

ԳԱԼԻԼԱ, Галила, Galila – Մ ա – տ ու ո Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ի Արղանամաղեն ք-ում:

ԳԱԼԻԼԻԱ, Галилия, Galilia – Ու խ տ ա տ ե դ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի գավ-ում, Արղնի գջ-ում:

ԳԱԼՁՈՐ, Галодзор, Galojor – Վ ա ն ք և դ պ ը ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Գլաձոր:

ԳԱԼՈՒ, Галу, Galu – Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայում, Սիս ք-ի մոտակայքում, տ Գայլու անապատ:

ԳԱԼՈՒՁՈՐ, Галуцзор, Galujor – Վ ա ն ք և դ պ ը ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Գլաձոր:

ԳԱՂԱՍՍ, Гаг*ата, Gayata, Գաղատատ, Գաղատա – Գ յ ու դ և վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում: Ղ. Ալիշանը ենթադրաբար տեղադրում է Երևանի նահ-ի Շարուր-Դարալազյազի գավ-ի Քյաղիղ ճանապարհային կայանի տեղում:

ԳԱՂԱՏԱՏ, Gar*atar, Gayatat, – Գ յ ու ղ և վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, տ Գաղատա:

ԳԱՂՏՆԱԾԱԿՔ, Gar*тhац*акк*, Gaytnacakk' – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Ծրջակայքում քարանձավներ լինելու պատճառով նաև այսպես է կոչվել Թաթլո վանքը (տ):

ԳԱՂՏՈՆ, Gar*тон, Gayton – Վ ա ն ք, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է 14-րդ դ վերջերին:

Ս ԳԱՄԱՂԻԵԼ, Св Гамаг*иел, St Gamaγiel – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Նյաթ գք-ում: Երբեմն եպիսկոպոսանիստ էր:

Ս ԳԱՄԱՂԻԵԼ, Св Гамаг*иел, St Gamaγiel, Գամաղիելի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիսի գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Անդենց (Անդյանց) գ-ի մոտ, Այգեծոր կոչված գեղատեսիլ վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Մոկք աշխ-ի Իշայր գավ-ի մեջ: Եկեղեցին գմբեթավոր էր, չարված սրբատաշ քարերով: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Թաղևոս Առաքյալը և այստեղ ամփոփել Ս Գամաղիելի գլուխը: 14–15-րդ դդ Հայ գրչության նշանավոր կենտրոններից էր, որտեղ գրված մի քանի ձեռագրեր (Ավետարան, ճառքներ, ճաշոց, Հայսմավորք, Մաշտոց են) պահպանվել են: 19-րդ դ վերջերին կանգուն էր եկեղեցին: 1895 թ կողոպտվել է, հոգևորականներ՝ սպանվել կամ բռնի դավանափոխ են արվել:

ԳԱՄԱՂԻԵԼ, Гамаг*иел, Gamaγiel – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք գավ-ում, տ Ս Գամաղիելի վանք:

ԳԱՄԱՂԻԵԼԻ ՎԱՆՔ, Гамаг*иел-ли ванк*, Gamaγieli vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիսի գավ-ում, տ Ս Գամաղիել:

Ս ԳԱՅԱՆԵ, Св Гаяанэ, St Gaya-nэ – Ե կ ե ղ ե ց ի (տաճար, վանք) Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արագածոտն գավ-ի մեջ: Գտնվում է ք-ի հր մասում: Կենտրոնագմբեթ է, նման Հոփսիմեին, ունի զանգակատուն: Ագաթանգեղոսի (5-րդ դ) վկայությամբ՝ հիմնադրել է Գրիգոր

Լուսավորիչը (4-րդ դ): Հովհաննես Դրասխանակերտցու (9–10-րդ դդ) վկայությամբ՝ եկեղեցին հիմնավորապես վերանորոգել է Եզր կաթողիկոսը (630–641) 630 թ: Դրանից հետո Ս Գ երկար ժամանակ չի հիշատակվում: Առաքել Դավրիժեցի (17-րդ դ) պատմիչը հաղորդում է, որ իր ժամանակ տաճարն ավերված էր: 1651-ին եկեղեցին վերանորոգել է տվել Փրիլպոս Ա կաթողիկոսը (1633–1655), 1688-ին՝ Եղիազար Ա կաթողիկոսը (1672– 1681), 1872-ին և Գևորգ Դ կաթողիկոսը (1866–1882): Ս Գ-ն վերանորոգվել է նաև մեր ժամանակներում և այժմ գտնվում է բարվոք վիճակում: 1872–1874 թթ այստեղ հրատարակվել է «Դպրոց» թերթը: Եկեղեցուն կից կա ընդարձակ գերեզմանոց, որտեղ թաղումներ են կատարվել միջին դդ-ից մինչև նոր ժամանակները: Այստեղ թաղված են բարձրաստիճան հոգևորականներ, Վազեն Ա կաթողիկոսի մայրը, Բաֆֆու հերոս Նենթը (Սամսոն Տեր-Պողոսյան): Այժմ գործող եկեղեցի է:

Ս ԳԱՅԱՆԵ, Св Гаяанэ, St Gaya-nэ – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Մարտիրոս գ-ի մոտ գտնվող Վերին Լիճ գ-ատեղիի տարածքում: Մյուս մատուռը կոչվում էր Ս Հոփսիմե, երրորդի անունը հայտնի չէ:

Ս ԳԱՅԱՆԵ, Св Гаяанэ, St Gaya-nэ – Մ ա տ ու ո ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Գալ (հնում՝ Գաղ) գ-ից հր-արմ, Քարհեղների ձորի տարածքում:

Ս ԳԱՅԱՆԵ, Св Гаяанэ, St Gaya-nэ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Փալանդա գ-ում: Եկեղեցին հին շինություն է:

Ս ԳԱՅԱՆԵ, Св Гаяанэ, St Gaya-nэ – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Ավետարանոց գ-ի մոտ: Սովորական եկեղեցի է, որ տեղացիները վանք են անվանում:

ԳԱՅԻՓՈՍԻ ՎԱՆՔ, Гайц*оси-ванк*, Gayip'osi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան լանջին, տ Կայիփոսի վանք:

ԳԱՅԼ, Гайл, Gayl – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-

ում, Դերսիմի գավ-ի Չմչկաձագի գվոկ-ի Արմա գ-ում: Այստեղ 1273 թ ընդօրինակվել է Հայերեն ձեռագիր:

ԳԱՅԼԵՁՈՐ, Гайладзор, Gaylajor – Վ ա ն ք և դ պ ը ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Գլաձոր:

ԳԱՅԼԵՁՈՐ, Гайладзор, Gaylejor – Վ ա ն ք և դ պ ը ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Գլաձոր:

ԳԱՅԼԵՁՈՐՈՎ ԱՆՔ, Гайладзоро ванк*, Gaylejoro vank' – Վ ա ն ք և դ պ ը ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Գլաձոր:

ԳԱՅԼԻՉՈՐ, Гайлижор, Gaylijor – Վ ա ն ք և դ պ ը ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ Գլաձոր:

ԳԱՅԼԻ ՎԱՆՔ, Гайли ванк*, Gayli vank' – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայում, Սիս ք-ի մոտակայքում, տ Գայլու անապատ:

ԳԱՅԼՈՆՅ ՎԱՆՔ, Гайлонц ванк*, Gaylionic' vank' – Գ յ ու ղ և վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, տ Գայլոց վանք:

ԳԱՅԼՈՅ ՎԱՆՔ, Гайлоц ванк*, Gayloc' vank', Գայլոց վանք – Գ յ ու ղ և վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում: Ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Ըստ հին հարկացուցակի (13-րդ դ) Տաթևի վանքին տալիս էր 10 միավոր պտղի հարկ: Ենթադրաբար գտնվել է այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բոնակոթ գ-ի Կիրևանց հանդամասում, որտեղ նշմարվում են բնակավայրի հետքեր ու գերեզմանների մնացորդներ:

ԳԱՅԼՈՒ ԱՆԱՊԱՏ, Гайлу анапат, Gaylu anapat, Գալու, Գայլի վանք, Գայլուտվանք, Գայլուտ, Գերմաղբյուր, Ջերմաղբյուր, Ջերմաղբյուրի Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայում, Սիս ք-ի մոտակայքում, Պիռամոսի վտակ Սաուրան գետի հովտում: Ղ. Ալիշանը նույնացնում է Լեոն Բ-ի (1198–1219) 1212 թ լատիներեն պարզագրում հիշատակված Գալոտ վանքին: Կառուցված պետք է լինի Լեոն Բ-ի ժամանակ: Եկեղեցիները երկուսն էին՝ Ս Աստվածածին, Ս Հակոբ: Եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Վանքի առաջնորդներից հայտ-

նի է միայն Բարսեղը: **Գ** ա անունը իբր առաջացել է չըջակայքում շատ գայլեր լինելու պատճառով:

ԳԱՅԼՈՒԶՈՐ, Гаѣлудзор, Gayludzor – **Վ ա ն ք** և **դ պ ռ ո ց** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, տ **Գլաձոր**:

ԳԱՅԼՈՒ ՎԱՆՔ, Гаѣлу ванк*, Gaylu vank* – **Վ ա ն ք** (անապատ) Կիլիկիայում, Սիս ք-ի մոտակայքում, տ **Գայլու անապատ**:

ԳԱՅԼՈՒՏ, Гаѣлут, Gaylut – **Վ ա ն ք** (անապատ) Կիլիկիայում, Սիս ք-ի մոտակայքում, տ **Գայլու անապատ**:

ԳԱՆՁԱԿԱ ԿԵՆԱԲԵՐ ՎԱՆՔ, Гаңзака Кенабер ванк*, Ganjaka Kenaber vank* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճեշի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ **Գինեբեր**:

ԳԱՆՁԱԿԱ ԿԵՆՍԱԲԵՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Гаңзака Кенсабер Св Аствацацин – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճեշի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ **Գինեբեր**:

ԳԱՆՁԱԿԱ Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Гаңзака Св Карапети ванк*, Ganjaka St Karapeti vank*, **Գանձակա վանք, Գանձակի Ս Թովմաս Առաքյալի վանք, Ս Թովմա Առաքելո վանք, Ս Թովմա Առաքյալի վանք, Ս Թովմաս Առաքյալի վանք, Ս Թովմասի վանք, Ս Թուման, Ս Թումա Առաքյալի վանք, Ս Կարապետի վանք** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, Վանա լճից հր, Բիթլիս տանող ճանապարհի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ի մեջ: Տեղադրված է Դատվան գ-ից մոտ 18 կմ արլ գտնվող բլրի վրա: Վանքը գոյություն ունի 10–11-րդ դդ-ից: Համալիրի մեջ մտնում էին եկեղեցին, գավիթն ու օժանդակ շինությունները, որոնք չըջապատված էին պաշտպանական պարսպով: Եկեղեցու գմբեթը ութանիստ էր, կառուցված սպիտակավուն սրբատաշ քարերով: Վերանորոգել են տվել Թովմա Աղթամարցի վարդապետը՝ 1671 թ և Աղթամարի Հովհաննես Ծատախեցի կաթողիկոսը (1823–1843): Հայ գրչության կենտրոն էր:

Ավերվել ու կողոպտվել է թուրքերի ձեռքով 1896 թ:

ԳԱՆՁԱԿԱ ՎԱՆՔ, Гаңзака ванк*, Ganjaka vank* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշ գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ **Գանձակա Ս Կարապետի վանք**:

ԳԱՆՁԱԿԻ Ս ԹՈՎՄԱՍ ԱՌԱՔՅԱԿԻ ՎԱՆՔ, Гаңзаки Св Т’овмас Ар’ак’яли ванк*, Ganjaki St T’ovmas Ar’ak’yali vank* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշ գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ **Գանձակա Ս Կարապետի վանք**:

ԳԱՆՁԱԿԻ ՎԱՆՔ, Гаңзаки ванк*, Ganjaki vank* – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գոդթրն գավ-ում, Գանձակ (Գանձա) գ-ում, տ **Ս Անդրե**:

ԳԱՆՁԱՍԱՐ, Гаңзасар, Ganjasar, Աղվանք – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի չըջ-ում, Վանք գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Նաչեն գավ-ի մեջ: Վանքը գտնվում է Նաչեն գետի ձախ կողմում, Մռավ լճ-ի Գանձասար լ-ան հր լանջին, անտառապատ վայրում: Կոչվել է Գանձասար լ-ան անունով: 9–10-րդ դդ վանքի տեղում գոյություն է ունեցել եկեղեցի: Վանքը կառուցել է Հասան-Դուլա Ջալալյան իշխանը իր բարեպաշտ հոր՝ Վախթանգի կտակի Համաձայն՝ 1216–1238 թթ, իսկ օծումն ու բացումը տեղի է ունեցել 1240-ին, որի Հանդեսին մասնակցել է նաև պատմիչ Կիրակոս Գանձակեցին: Կառուցման մասին վանքի պատի վրա կա մի ընդարձակ արձանագրություն: Եկեղեցին անվանվում է Ս Հովհաննես Մկրտիչ, կառուցված է սրբատաշ քարից, ունի հոյակապ, քանդակազարդ սյացիկ գմբեթ, երկար՝ ներսից 17, լայն՝ 12 մ: Արմ կողմում ունի ընդարձակ գավիթ, որը կառուցել են Հասան-Դուլայի կինը՝ Մամբանը և որդին՝ Աթաբակը 1266 թ: Գավիթում են թաղված Արցախի մի քանի նշանավոր իշխաններ և բարձրաստիճան հոգևորականներ: Վանքի չուրջը կան բազմաթիվ խուցեր և Հարմարավետ սենյակներ, որոնք այժմ վերանորոգվում են: Համալիրը չըջապատված է ամուր պարսպով, որն ունի 3 մուտք:

Գ 1555 թ-ից անընդմեջ եղել է

Հայոց Արևելից Կողմանց կաթողիկոսարանը, որը վերացվեց ուսական ցարի հրամանով 1815 թ: Որպես աչքի ընկնող հոգևոր կենտրոն՝ **Գ** ունեցել է ընդարձակ կալվածքներ, մեծ թիվով անասուններ, ընտիր ջրաղացքարի հանքեր և այլ կարողություն: Վանքի մոտակայքում Հայտնաբերվել են պղնձի պաշարներ: Հնում այտեղ է եղել նաև արծաթի հանք:

Մեծ է եղել **Գ**-ի դերը իբրև Հայ մշակութային և քաղաքական կյանքի կենտրոն: Այստեղ գործել է դրպրոց, կար հարուստ ձեռագրատուն, որը կողոպտվել ու ոչնչացվել է նոր ժամանակներում, պատերին կան տարբեր բովանդակության բազմաթիվ հայերեն արժեքավոր արձանագրություններ: Հատկապես 18-րդ դ **Գ** հանդիսանում էր պարսկական և թուրքական բռնությունների դեմ ուղղված հայկական ժողովրդազատագրական շարժման կարևորագույն կենտրոն: Այն Հասան-Ջալալյան կաթողիկոսների և Արցախի իշխանների հավաքակայանն էր, որտեղ տեղի էին ունենում կարևոր ժողովներ և խորհրդակցություններ: **Գ**-ի միաբանության անդամն էր Մինաս վարդապետ Տիգրանյանը, որը 18-րդ դ սկզբներին դարձավ ազատագրական շարժման նշանավոր գործիչ Իսրայել Օրիի օգնականն ու ուղեկիցը և վերջինիս մահվանից հետո (1711 թ) շարունակեց նրա գործը Ռուսաստանում: 1703 թ **Գ**-ում գումարված Արցախի մելիքների ժողովը հատուկ խնդրագրով դիմել է Պետրոս 1-ինին՝ օգնության ակրնկալիքով: Ե. Գիլը, Յակոբսոնը և այլ ճանաչված մասնագետներ **Գ** իրավաբանական համարում են Հայ ճարտարապետության գլուխգործոցներից: Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ի ջանքերով 1989 թ կեսերից **Գ** դարձել է գործող եկեղեցի:

ԳԱՆՁԱՎԱՆՔ, Гаңзаванк*, Ganjavank*, **Անգիր վանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Լճաչեն գ-ից 3–3,5 կմ հեռավորությամբ, բարձրադիր քարափի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի մեջ: Ենթադրում են, թե կառուցվել է 10 կամ 13-րդ դդ: Այժմ փլված ու ավերված է, վրան արձանագրություններ չկան,

դրա համար էլ կոչվել է նաև Անգիր վանք: Մոտակայքում նշմարվում են հնագույն բերդի և պարիսպների մնացորդներ, Պորտաց գետերին:

ԳԱՆՁԱՓՈՐԱԿ, Ганџаp'аrах, Ganjар'arах – **Ա ն ա պ ա տ (վանք)** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ձորք գավ-ում, տ **Տանձափարախ**:

ԳԱՆՏԱՔԻԼԻՍԵ, Гантакилисе, Gantak'ilise – **Մ Ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բաշկալե գք-ից հս-արլ:

ԳԱՌՆԱԿԵՐՈ ՎԱՆՔ, Гар'накeрo ванк*, Gar'nakero vank' – **Վ ա ն ք** այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամսորի շրջ-ի Գառնակեր (Բարում) գ-ի մոտ, տ **Հրեշտակապետաց վանք**:

ԳԱՌՆԵՐՈՒ Ս ՈՒՆՏ, Гар'неру Св Ухт, Gar'neru St Uxt – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում: Հիշատակված է Արքակաղին, Դրազարկ և Սկևռա վանքերի հետ, տ **Գոնեբու վանք**:

ԳԱՌՆԻՍՏԱՃԱՐ, Гар'нии та-ѳ'ар, Gar'nii taѳ'ar, **Խոսրովիդիստո Հովանոց, Սարավույթ Տրդատա, Տրդատակերտ, Տրդատա Սարավույթ, Տրդատի Թախտ, Տրդատի Հովանոց** – **Հ Ե Թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գառնի գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Մազազ գավ-ի մեջ (ըստ որոշ աղբյուրների՝ Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ում): Գտնվում է Գառնիի հնագույն ամրոցի տարածքում, Ազատ գետի աջ ափին, երեք կողմից դառիվեր լ-նալանջերով ակոսված եռանկյունաձև հրվանդանի վրա: Կառուցվել է 1-ին դ. 70-ական թթ Հայոց թագավոր Տրդատ Ա-ի (66–100) պատվերով: Ծինարարության մասին թողնված հուշարձան արձանագրությունը պահպանվել է և այժմ տեղադրված է Բերդի մուտքի մոտ: Չափերով ոչ մեծ, շուրջանակի 24 սյուներով գոտևորված, եռանկյունաձև տանիքով շինություն է: Ծինարարությունը կատարված է բազալտյա, վարպետորեն հղկված խոշոր քարերով, որոնք իրար հետ ամրացված են երկաթյա գամերով ու կապարի հալոցքով: Սյուների խոյակները և նրանց վրա նստող գոտի-քիվերը զարդարված են բուսական հիսքանջ զարդաքանդակներով: **Գ տ** Հայկական հեթանոսական շրջ-ի

հելենիստական ճարտարապետության հազվագյուտ ու հիասքանչ կոթողն է: Այն հիմնականում կործանվել է 1679 թ ահեղ երկրաշարժից: 1940-ական թթ-ից սկսած՝ ՀՀ ԳԱ ակադեմիկոս Բ. Առաքելյանի ղեկավարությամբ այստեղ կատարվել են մեծ ծավալի պեղումներ, և հայտնաբերված նյութերի գիտական վերլուծությունները հրատարակվել են առանձին գրքերով:

Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելուց հետո (301 թ) **Գ տ** երկար ժամանակ մնացել է իբրև սրբատեղի և տաճարի կողքին կառուցվել է մի փոքրիկ եկեղեցի, որի հիմքերը հայտնաբերվել են պեղումների ընթացքում: 1975 թ ճարտարապետ Ա. Սահինյանի ղեկավարությամբ **Գ տ** ամբողջապես վերականգնվել է:

ԳԱՌՆԻԿ ԱՂԲՅՈՒՐ, Гар'ник Ар'бюр, Gar'nik Arbyur – **Ու խ** – **տ ա տ Ե ղ Ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բայազետ ք-ի մոտ:

ԳԱՌՆԻԿ ՃԳՆԱՎՈՐ, Гар'ник Ч'гнavor, Gar'nik Čgnavor – **Վ ա ն ք (ուխտատեղի)** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Տաճրակ գ-ի մոտ, տ **Գառնիկ ձգնավորի վանք**:

ԳԱՌՆԻԿ ՃԳՆԱՎՈՐԻ ՎԱՆՔ, Гар'ник Ч'гनावори ванк*, Gar'nik Čgnavori vank', **Գառնիկ ձգնավոր, Սուլթանսեղ, Սուլթան Սեղ, Սուլթանսեղ, Սուլթանսեղիտ** – **Վ ա ն ք (ուխտատեղի)** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Տաճրակ գ-ի մոտ, լ-նալանջի վրա, Երզնկա ք-ից արմ: Ըստ ավանդություն՝ այստեղ է ձգնել ոմն Գառնիկ, որտեղ և նա թաղված է: Հետագայում այն դարձել է մահմեդական ուխտատեղի և կոչվել Սուլթան Սեղ: Հմնտ **Գառնկավանք, Ավազ վանք**՝ Դարանաղի գավ-ում:

ԳԱՌՆԿԱՎԱՆՔ, Гар'нкаванк*, Gar'nkavank' – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ **Ավազ վանք**:

ԳԱՌՆՈ ՎԱՆՔ, Гар'но ванк*, Gar'no vank' – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ **Ավազ վանք**:

ԳԱՍՊԱԶԱՐ, Гаспазар, Gasparzar – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, տ **Գաղապազար**:

ԳԱՍՊԱՐԻ ՎԱՆՔ, Гаспари

ванк*, Gaspari vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշ ք-ից փոքր-ինչ արլ գտնվող Գասպարի վանք գ-ում: Ենթադրվում է, որ այստեղ է թաղված Գասպար մոզը: 20-րդ դ սկզբներին նշմարվում էին եկեղեցու և գ-ի հետքերը:

ԳԱՎԱՌԱՆ, Гавар'ан, Gavar'an – **Վ ա ն ք** Հայաստանում, ճզգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակված է 14-րդ դ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում: Հավանարար գտնվում էր Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ում, որտեղ կային Գավառնո կոչված ջրանցքը, Գավառ (նաև Գավառնի) գլուխը և Գավառնի գ-ը:

ԳԱՎԻԿԱԹԱ ՎԱՆՔ, Гавикат'а ванк*, Gavikat'a vank' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Սիս ք-ում:

ԳԱՐԱՊԱԶԱՐ, Гарпазар, Garapazar, **Գասպազար** – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Կարս-Բազար գք-ի մոտ (°): Ըստ հիշատակությունների՝ պահպանվում էին փոքրիկ քարաշեն եկեղեցու փրատակները:

ԳԱՐԱՎԱՆՔ, Гараванк*, Gara vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաշեն գ-ի մոտակայքում: Սև քարից կառուցված լինելու պատճառով այլազգիները այդպես են անվանել **Թանահատի վանքը** (տ):

ԳԱՐԴՄԱՆ, Гардман, Gardman – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Փառխոս գավ-ում, տ **Փառխոսի վանք**:

ԳԱՐԻԿԱԹ, Гарикат*, Garikat' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Սիս ք-ում, տ **Կարիգավթ**:

ԳԲԵՐՈՒ Ս ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ, Гберу Св Вардананк*, Gberu St Vardapanak' – **Ու խ տ ա տ Ե ղ Ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Խոտրըջրի գլուխ-ի Գրեր գ-ում, տ **Ս Վարդանք**:

ԳԲՈ ԱՆԱՊԱՏ, Гбо анапат, Gbo anapat – **Ա ն ա պ ա տ**, ու խ – **տ ա տ Ե ղ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում: Ճզգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Հիշատակված է հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

ԳԴԵՎԱՆՔ, Гдеванк*, Gdevank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապե-

տուժյան վայոց Զորի մարզի Գրն-դեվազ գ-ում, **տ Գնդեվանք:**

ԳԵԹԻ ՎԱՆՔ, Ger*и ванк*, Get'i vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ներքին Գետաչեն գ-ում, **տ Կոթա-վանք:**

ԳԵԹՍԵՄԱՆ, Ger*семаи, Get'se-man - **Մ ա տ ու ո** Երևան քաղաքում, նրա հս կողմում: Հիշատակված է 1678 թ երկրաչարժի առնչությունում: 1901 թ վերակառուցվել է: Փլատակները պահպանվում էին մինչև 1920-1930-ական թթ: Անունը Պաղեստինի Զիթենյաց լ-ան մոտ գտնվող Գ ձորի անունից է:

ԳԵԼԱԹԻ ՎԱՆՔ, Гелат*и ванк*, Gelat'i vank' - **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգի Գելաթ գ-ում:

ԳԵՂ, Ger*, Geγ - **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում, Կոչի և Մուչեղ գ-երի մոտ:

ԳԵՂԱՄԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ger*ама Св Аствац*ад*ии, Geγama St Astvacacin - **Վ ա ն ք** (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ԳԵՂԱՄԱ ՎԱՆՔ, Ger*ама ванк*, Geγama vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանա կղզում, **տ Սևանա վանք:**

ԳԵՂԱՆԱՊԱՏ, Ger*апаат, Geγanapat - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, **տ Ակնդաշտ:**

Ս ԳԵՂԱՐԴ, Св Ger*ард, St Geγard - **Ե կ ե դ ե ց ի** Երևանի նահանգի Նախիջևանի գավ-ում, Խոչկաչեն գ-ում: Գ-ի հետ միասին ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ վերջին, 20-րդ դ սկզբին:

Ս ԳԵՂԱՐԴ, Св Ger*ард, St Geγard - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Գեղարդ:**

ԳԵՂԱՐԴ, Ger*ард, Geγard, Այրեվանք, Այրի, Այրիվանք, Այրից վանք, Ս Գեղարդ, Գեղարդա վանք, Գեղվարդ, Գերգաչ, Գերխաչ, Գիրդաչ, Կացորդ Ս Սահակա վանք, Ս Նիզակ, Վերին վանք - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Ազատ գետի ակունքներից մեկի՝ Գեղարդի ափին,

Գեղամա լճ-ի հր-արմ կողմում, ձորամիջում: Գտնվում է Երևան ք-ից 35 կմ արլ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Մաղաղ գավ-ի մեջ և կոչվում էր նաև Այրիվանք՝ շինությունների մի մասի վիմափոր ու այրերի մեջ լինելու համար: Վանքի հիմնադրումը վերագրվում է Գրիգոր Լուսավորչին (3-4-րդ դդ) և Սահակ Պարթևին (5-րդ դ): Գ անունը գործածական է դարձել 13-րդ դ, երբ այստեղ է բերվել այն գեղարդը (նիզակը), որով խոցել էին Քրիստոսին: Վանքի ճարտարապետական համալիրը հիմնականում կառուցվել և ամբողջականացվել է 13-րդ դ: Նրա մեջ մտնում են գլխավոր եկեղեցին՝ կից գավթ-թով, երկու ժայռափոր եկեղեցիները, ժամատուն-տապանատունը, խուցերը, հյուրատները և շրջապարիսպը: Գլխավոր եկեղեցին կառուցվել է Ջաքարյան տոհմի իշխանների օրոք՝ 1215 թ, գավթթը՝ 1215-1225 թթ: 13-րդ դ կեսերին Գ վանքը Ջաքարյաններից գնել է Պոռչ իշխանը և սկսել է վիմափոր եկեղեցու կառուցումը, որն ավարտվել է 1230-1250 թթ ճարտարապետ Գալձագի գլխավորությամբ: Վիմափոր երկրորդ եկեղեցին կառուցվել է 1283-1288 թթ, որին կից ժամատուն-տապանատունը Պոռչանների դամբարանն էր: Վանքի ողջ համալիրը աչքի է ընկնում նուրբ ու ճաշակավոր քանդակներով, ունի հարուստ ու բազմաբովանդակ վիմագիր արձանագրություններ (12-13-րդ դդ): Գ հայկական վիմափոր ճարտարապետական ոճի եզակի կոթող է: Նախաքրիստոնեական շրջ-ում այստեղ գոյություն է ունեցել ջրի պաշտամունքի մեհյան: Գ իր գոյության ընթացքում բազմիցս ավերվել, կողոպտվել է: Մասնակիորեն ավերվել է նաև 1127, 1678, 1840 թթ երկրաշարժերից և կրկին վերակառուցվել: Գ հիմնական վերանորոգման է ենթարկվել խորհրդային իշխանության օրոք և այսօր այն Հայաստանի Հանրապետության ամենաբարեկարգ հուշարձաններից մեկըն է, որին ամեն տարի այցի են գալիս հազարավոր զբոսաշրջիկներ:

Գ Միջնադարյան Հայաստանի գրչության ու գիտությունների խոչոր կենտրոններից էր: 8-րդ դ կեսերին այստեղ է ապրել ու ստեղ-

ծագործել Աթենքում բարձր կրթություն ստացած խոչոր գիտնական, երաժշտագետ Գրիգոր Գոգրիկը (Այրիվանեցի): Վանքի գիտական և ուսումնական կյանքը հատկապես սկսել է աշխուժանալ 13-րդ դ՝ վարդապետներ Հովհան Գառնեցու և պատմիչ-գիտնական Մխիթար Այրիվանեցու օրոք: Գ-ի դպրոցն ուներ հարուստ մատենադարան: Գրչություն արվեստի զարգացման գործում այստեղ մեծ աշխատանք են ծավալել Մխիթար և Սիմեոն Այրիվանեցիները (15-րդ դ): Գ-ի դրպրոցից մեզ են հասել հայերեն շատ ձեռագրեր, որոնց մեծ մասը պահվում է Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում: Արդեն մի քանի տասնամյակ է, որ Գ դարձել է գործող եկեղեցի:

ԳԵՂԱՐԴԱ ՎԱՆՔ, Ger*арда ванк*, Geγarda vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Գեղարդ:**

ԳԵՂՈ ՎԱՆՔ, Ger*о ванк*, Geγo vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Գեղի գ-ում, Կապան ք-ից մոտ 28 կմ արմ, Գեղի գետի աջ ափին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Զորք կամ Կապան գավ-ի մեջ: Ավերակները նշմարվում են:

ԳԵՂՍՈՒ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Ger*cy Св Киракос, Geysu St Kirakos, Կեղսու Ս Կիրակոս - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Սպարկերտ գ-ալամբի Գեղիս գ-ում: Ավերվել ու լքվել է 1914-1915 թթ: Պահպանվել է այստեղ 1432 թ Հովհաննես արեղայի ընդօրինակած Մաշտոցը:

ԳԵՂՍՈՒ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Ger*cy Св hOвhаhнec, Geysu St Hovhannes, Կեղսու Ս Հովհաննես - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Սպարկերտ գ-ալամբի Գեղիս գ-ում: Մեծ ու հոյակապ, բարձրադիր բլրի վրա կառուցված շինություն էր: Ավերվել ու լքվել է 1914-1915 թթ:

ԳԵՂՎԱՐԴ, Ger*вард, Geγvard - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Գեղարդ:**

ԳԵՂՈՒ ՎԱՆՔ, Ger*y ванк*, Geγu vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի

Հանրապետության Սյունիքի մարզի Գեղի գ-ում, **տ Գեղո վանք:**

ԳԵՄԸՌՁԳԵՐ, Гемѣр*ձզեր, Gemə'jger, **Գեմ(ը)ռձգեր, Եղբայրանոց, Միաբանակյաց վանք** – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Լամբրոնի շրջ-ում, Սկևռա վանքի և Պապեոն բերդի մոտ: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Ղ. Ալիշանը հնարավոր է համարում նույնացնել 1342 թ Սսի եկեղեցական ժողովի փաստաթղթերում հիշատակված Gue-merguecon անվան հետ, իսկ Մ. Չամչյանը նույնացնում է Աղանայի 1316 թ ժողովում արձանագրված Գերմաղբյուր անվանը, որը, սակայն, ըստ Ալիշանի, Ջերմաղբյուրի պարզ աղավաղումն է: Հ. Տեր-Ղազարյանը Գ տեղադրել է հին Մանաչ ք-ից արլ, Լամբրոնի գետի ափին, իսկ անունը կապել այդ գետում աճող գեմըռձգեր ձկնատեսակի հետ, որն ուներ կարմրավուն թեփուկներ:

ԳԵՄ(Ը)ՌՁԳԵՐ, Гем(ѣ)р*ձզեր, Gem(ə)'jger – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Լամբրոնի շրջ-ում, **տ Գեմըռձգեր:**

ԳԵՆԱԲԵՐԻ ՎԱՆՔ, Генабери ванк*, Genaberi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գվդկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինբեր:**

ԳԵՆԵԲԵՐԻ ՎԱՆՔ, Генебери ванк*, Geneberi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գվդկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինբեր:**

ԳԵՌԸԳԱՆ, Гер'ѣган, Ger'əgan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Խնձոր գ-ի մոտ, **տ Գուռզգան:**

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ա ն ա պ ա տ ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, Փառակա գ-ում գտնվող Փառակա ձորո վանքի համալիրում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջ-ում, Գետաբեկ (Գետաբակ) քտա-ում, բլրի վրա: Հին չի-նուլթուն է: Մոտակայքում գտնվում է Ս Սարգիս մատուռը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Ասորիքի Անտիոք ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղե-

ցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Ասորպատականում, Ուրմիա լճի մոտակայքում գտնվող Հավղուն գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Աղթամար Աստվածածին, Ս Հովհաննես, Ս Սարգիս:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմս գ-ի Գոմսց Ս Աստվածածին վանքի համալիրում: Հիշատակվում է Հայերեն ձեռագրական մի հիշատակարանում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ում: Մինչև 1915 թ հայկական 8 դպրոցներից մեկը գործում էր այս եկեղեցուն կից: Ուշ ժամանակներում մտնում էր ք-ից 8-10 կմ հր-արմ գտնվող Խրնդրակատար Ս Աստվածածին վանքի թեմի մեջ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Շեն գ-ում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Սարգիս, Ս Կոյս Մարիամ: Գ-ի արմ կողմում գտնվում էր Ս Փրկչի վանքը, հր-արլ-ում՝ Ս Հարություն եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Վերին Վանք վանքի համալիրում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սղերդի գավ-ի Բարվարի գվդկ-ի Հակոկ գ-ում: Ըստ տեղեկությունների՝ հռո-յաչեն կառույց էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանլիս գվդկ-ի Կոփ ավանում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Թուխ Մանուկ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Գյոզալդարայի գվդկ-ի Ոստին գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համա-

նուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Բարկանց գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Դարոնց գ-ում: Ըստ ոմանց՝ կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Կատինոք գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Հուրճուկ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Մզրո գ-ում: Գ-ի երկրորդ եկեղեցին կոչվում էր Ս Վարդան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Մութ (Մոտ) գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Նաբայն (Նըբայն) գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Շիրեզ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Պախուր գ-ում: Հիշատակվում է նաև Ս Սարգիս անունով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Սերուս գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Եղիա:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվդկ-ի Սուզանց գ-ում, նրա արլ կողմում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, Св Геворг, St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համա-

տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համա- նուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Տոսու գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Սարգիս:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համա- նուն գավ-ի Խլաթի գվոկ-ի Կծվակ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համա- նուն գավ-ի Բվան գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մանաղ- կերտի գվոկ-ի Խաղողուղ գ-ում: 1171 թ Ավետիս երեցր Ստեփանոս քահանայից գնել է մի հին Ավետա- րան և նվիրել գ-ի այս և Ս Սիոն եկեղեցիներին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մա- նաղկերտի գվոկ-ի Մանաղկերտ գը- ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Դրանցից մեկնունե- կին կից, մինչև 1915 թ, գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Այլան գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մոտկան գվոկ-ի Նիչ գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Մինաս:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մոտկան գվոկ-ում, Որձենք գ-ում: Այստեղ 1503 թ ընդօրինակվել է Ավետարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մոտկան գվոկ-ում, Որձենք գ-ում: Այստեղ գտնվում էին նաև Թուխ Մանուկ, Ս Սարգիս, Ս Ստեփանոս եկեղեցի-սրբատեղի- ները:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գվոկ-ի Ջրթնիկ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս-

տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գվոկ-ի Միջգեղ (Մըչկեղ) գ- ում: Մեկ այլ վկայությունը՝ կոչվում էր Ս Խաչ: Գ-ի մոտակայքում էին գտնվում Մատին Առաքելո վանքը և Ս Աստվածածին ուխտատեղին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպար- կերտ գվոկ-ի Լուար գ-ում, նրա արլ կողմում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպար- կերտ գվոկ-ի Հողանդ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպար- կերտ գվոկ-ի Տվաղուս գ-ում: Փոք- րիկ շինություն էր: Երբեմն շիրիմվել է Շիրին գ-ի մոտ գտնվող Շիրինից Ս Գևորգ վանքի հետ (տ):

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համա- նուն գավ-ի Տատիկ գվոկ-ի Խուլթիկ գ-ում: Քարաչեն, ընդարձակ կա- ույց էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համա- նուն գավ-ի Տատիկ գվոկ-ի Պաս գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի գավ-ի Խարո գ-ում: Գ-ի մյուս եկե- ղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի գավ-ի Ներքին Մարգորգ գ-ում: Եղել է Հայ գրչություն կենտրոն:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի գավ-ի Ուրտափ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվա- ծածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլի- սի գավ-ի Փարխանդի գ-ախմբի Խարտկող գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սղերդի գավ-ի Ռընդվան գ-ավանում: Հայոց

մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստ- վածածին, ասորիներինը՝ Մար Գոր- գիս: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Դիարբեքրի ք-ում: Թուր- քական տիրապետության օրոք դար- ձել էր մզկիթ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր- սիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Գոտառիճ գ-ում: Ուներ վարժարան, որտեղ մինչև 1915 թ սովորում էին 30 Հայ մանուկներ: Այստեղ պաշ- վում էին Հայերեն մի քանի ձեռա- գրեր, որոնց մեջ մեծ Համբավ ուներ «Ոսկի Ավետարան»-ը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Ար- դանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ում, Գյունեյ գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Ար- դանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Իսա- բեզ գ-ում: Կառուցվել է 1246 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Բալուի գվոկ-ի Արդանայի գավ-ի Մըջոմ մրգա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վար- ժարանը՝ 40 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Բա- լուի գվոկ-ի Արդանայի գավ-ի Նա- ջարան գ-ի մոտ: Ավերված էր: Գ- ում գտնվող մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Նշան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Էրզրումի նահ-ում, Համա- նուն գավ-ի Ջենիս գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 15-20 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս- տանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզ- րում ք-ի մոտ գտնվող Բլուր գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գոր- ծում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՆ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս-

տանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրն-կայի գավ-ի Բոլորմորի (Բոլոմեր) Բոլոմեր գք-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Մամախաթուն գք-ի մոտ գտնվող Կոթեր ավանում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 90 սաներով: Այստեղ կար նաև մենաստան՝ Ս Սարգիս անունով, որը հիշատակվում է նաև Ս Հովհաննես տարբերակով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդի գվոկ-ի Բլուր գ-ում: Կառուցված է 1840 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդի գվոկ-ի Վարզահան գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Սարգիս: Սրանց պատերին կային 1283, 1340, 1346 թթ հայերեն վիճակի արձանագրություններ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 100 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Բուլք գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 200 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Գառնբերդակ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, որը 1872-1873 թթ ուներ 20, 1913-ին՝ 60 աշակերտ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Վարդուկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 80 սաներով: Պահպանվել է այստեղ ընդօրինակված հայերեն մեկ ձեռագիր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բոլորմորի (Բոլոմեր) Բոլոմեր գք-ում:

տանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ննուսի գվոկ-ի Գովանդուկ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ննուսի գվոկ-ի Ելփիս գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ննուսի գվոկ-ի Շարադին գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Արամյան նախակրթարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Նոտորջրի գվոկ-ի Գեղուտ գ-ում: Գ-ում մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Միջինթաղ գ-ում (Նոտորջրի Համայնք): Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Անարատ Հղության: Մինչև 1915 թ սրանց երկուսին կից գործում էին 2 վարժարաններ, որոնցից մեկը տեղավորված էր երկհարկանի շենքում: 1880-1890-ական թթ եկեղեցիներից մեկը և վարժարանը թուրքերը վառել ու ավերել էին: Գ-ի մոտ էր գտնվում Պողոս-Պետրոս մատուռը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Դենեք գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Ծերմակ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Մելիքան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Այլ աղբյուրում հիշատակված է Ս Աստվածածին անունով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Շարուկ գ-

ում: Մի աղբյուրում այսպես է անվանված գ-ի Ս Սարգիս եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Շեն գ-ում: Կառուցվել է 1326 թ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Կարապետ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Չերման (Ջերման) գ-ում: Ավերվել ու կողոպտվել է թուրքերի ձեռքով 1895 թ հայկական կոտորածների ժամանակ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Սերկելի գ-ում: Գ-ում հիշատակվում են նաև Ս Աստվածածին, Ս Սարգիս, Ս Ստեփանոս Նախավակ, Ս Փրկիչ անուններով եկեղեցիները: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Օղնուտ գ-ում: Կառուցվել է 591 թ: 1880-ական թթ մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Օրոր գ-ում, տ Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտի գվոկ-ի Ջեղեկան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, որտեղ սովորում էին մի քանի տասնյակ աշակերտներ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Աղջաքենդ գ-ում: Մինչև 1915-1916 թթ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 8-10 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Բլուր գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Շարուկ գ-

vorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Գյուլիթա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր տղաների ու աղջիկների վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Երկանի Ս Գևորգ վանքի համալիրում: Ավերվել, կողոպտվել ու հրկիզվել է 19-րդ դ կեսերին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Երկան գ-ի մոտ, Ս Եղիայի վանքից ոչ հեռու:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Ասպակերակ (էսպեերեք) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 52 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Ննձորեկ գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 65 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Կարմրի գ-ում: Քարաչեն շինություն էր, որին կից մինչև 1915 թ գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 60 սաներով: Գ-ի մոտ էր գտնվում Ս Օգանեսոսի ավերված վանքը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Կուրուչայի գվոկ-ի Թեղուտ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Բաշչիթթիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Հին Արծափ բերդի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Կողովիտ գավ-ի մեջ: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Աստղաբերդ գ-ում: Կառուցված է 1121 թ: Ըստ ավանդության՝ հնում սրա տեղում գտնվել է Աստղիկ աստվածուհու մեհյանը: Եկեղեցու տակով հոսում էր մի բավական ջրառատ գետակ, որը բանեցնում էր 3 ջրղաց:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Պատիչեն գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտի գվոկ-ի Լամբ գ-ում: Նաև այսպես է վկայված Ս Լուսավորիչ եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Նոզաթ գ-ում: Քարաչեն կառույց էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ալամիլիկ գ-ում: Կից գործում էր վարժարան՝ 14 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ակն ք-ում, նրա Վարի թաղում: Եկեղեցու հս կողմում են գտնվում Գլղոր-Գլղորի ձորը, գետակը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Արարկիր ք-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Թյանցիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 20 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդ ք-ի մոտ գտնվող Նրխիկ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Սորսուրի գ-ում գտնվող Սորսուրի Ս

Գևորգ վանքի համալիրում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Մաշկերտ գ-ում: Մինչև 1915 թ կանգուն էր: Գ-ից դուրս կային 2 ավերված եկեղեցիներ՝ Ս Մինաս և Ս Միանգուս անուններով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Մուշեղկա գ-ում: Ղ. Ինձիճյանը անվանում է Ս Հովհան Ոսկերբան: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Շրգու գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արարկիրի գվոկ-ի Վանք գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 30-35 սաներով: Գ-ում կար նաև Ս Սարգիս անունով մատուռ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Նոզաթի գվոկ-ում, Արտաբերդ գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Նոզաթի գվոկ-ի Կյուդուք գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Ավչաքար գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Բերրի ք-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Դարմուղաղ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում,

տանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Կամար գ-ի մոտակայքում, որտեղ գտնվում էր նաև Ս Սարգիս եկեղեցին: 20-րդ դ սկզբներին սրանք երկուսն էլ ավերված էին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Նորգեղ գ-ում: Գ-ից արլ գտնվում էր Ս Նշան փրված եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Սմաղ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Սորբիան (Սուրբ Օհան) գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Վահնա գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg, Ս Թորոս - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չնկածագի գվոկ-ի Աշգանի գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չնկածագի գվոկ-ի Աշվան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չնկածագի գվոկ-ի Թումա Մեղրե գ-ում: Այդպես էլ սկսեցին կոչել գ-ի Ս Աստվածածին եկեղեցին վերջինիս վերանորոգումից (1900 թ) հետո:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չնկածագի գվոկ-ի Լորենիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չնկածագի գվոկ-ի Մամսա գ-ում: Կառուցվել է 1834 թ և պատկանում էր Հայ լուսավոր-

չականներին: Մինչև 1915 թ ուներ վարժարան: Գ-ի հունադավան հայերի (հայ-հոռոմներ) եկեղեցին կոչվում էր Ս Թորոս:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չնկածագի գվոկ-ի Մուռնայի գ-ի մոտ: Ավերված էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Լալհայրար գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Օվաջրկի գվոկ-ի Խորխոր գ-ում: Ժայռափոր շինվածք էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Ախոռ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Ս. էփրիկյանը անվանում է Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ում, Ակն ք-ի Վարի թաղում: Կառուցվել է (ըստ Ս. էփրիկյանի՝ վերանորոգվել) 1874-1876 թթ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խարբերդի գավ-ում, Արոսիկ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Խրաջ գ-ում: Վկայված է նաև Ս Մերկերիոս անվամբ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Կապանմաղենի չրջ-ի Արփավուտ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Զյոթելի գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Չորչլս գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Ge-

vorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Վարդաթիլ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Լիմ կղզում գտնվող Լիմ վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1310 թ Ջաքարիա Ա կաթողիկոսի (աթոռակալել է 1296-1336 թթ) նախաձեռնությամբ: Օգտագործված է սպիտակավուն սրբառաչ ֆելզիտ: Ուներ գմբեթ, բեմի երկու կողմերում՝ ավանդատներ: Գմբեթը հենվում էր պայտաձև կամարներ ունեցող որմնապույների վրա: Արմ-ից կից էր քառամույթ զավիթը, որը կառուցվել է տվել Հովհաննես Մոկացի վարդապետը՝ 1770 թ: Եկեղեցու զանգակատունը (կառուցված 18-րդ դ) եռաստիճան էր, ուներ քառամույթ, բաց կամարակալ երկրորդ հարկ և ութ սյուն ոտոտնդա: Գավթի հս պատից կամարակալ դուռ էր բացվում դեպի Ս Սիոն եկեղեցին: Ըստ ավանդության՝ այստեղ էին ամփոփված Ս Գևորգի մասունքները, որի համար վանքը կոչվում էր նաև Ս Գևորգ, հազվադեպ նաև՝ Ս Գևորգ Զորավար: 19-րդ դ վերջերին մնացել էին եկեղեցու արմ հատվածն ու փրված գավիթը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ի մոտ գտնվող Շուշանց գ-ում: Կամարակալ շինություն էր, որի ճակատին եղած հայերեն վիմազիր արձանագրության համաձայն՝ կառուցվել է 1650 թ՝ Փիլիպոս Ա Աղբակեցի կաթողիկոսի (1633-1655) աթոռակալության ժամանակ: Մինչև 1915 թ եկեղեցին ուներ հայոց վարժարան: Հիշատակվում է, որ այս եկեղեցին 14-17-րդ դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ ընդօրինակվել են Ավետարան, Հայաստավուրք, ձառնարկ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ գտնվող Վարազավանք վանքի համալիրում: Գավիթը կառուցված է սրբառաչ քարերով, իսկ պատերը ներսից ծածկված էին յուղանկարներով: Նշանավոր է նրանով, որ այստեղ են գտնվում Վասպուրականի վերջին

թագավոր Սենեքերիմ Արծրունու (990-1021), նրա կնոջ՝ Խուշուշ թագուհու և Պետրոս Ա Գետադարձ կաթողիկոսի (1019-1058) գերեզմանները:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Արծկեի (Աղջկաղ) գվոկ-ում, Առնջկուս գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Արճեչի գվոկ-ի Ականից Ս Գեվորգ վանքի համալիրում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գվոկ-ի Բանոն գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արճեչի գվոկ-ի Մաճառս գ-ում: Ըստ տեղեկությունների՝ մի հոյակապ շինություն էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արճեչի գվոկ-ի Ներքին Ռիչատ (Գրիչատ) գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արճեչի գվոկ-ի Փիրոնար գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաչ գվոկ-ի Հինգեղ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիներն էին Ս Աստվածածինը, Ս Հարությունը, Ս Սարգիսը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Արճակ գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ վերջերին, ավելի քան 450 տարվա հունություն ունեցող տաճարի մոտ: Կից կային 3 սրբատեղիներ՝ Թուխ Մանուկ անունով: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Մարմետ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: 1118 թ ձով-

հաննես կրոնավորը այստեղ գրել է «Մեկնություն Եսայեայ» աշխատությունը, իսկ 1421-ին Սիմեոն արեղա գրիչը ընդօրինակել է Ավետարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խոշարի գվոկ-ի Հյուրթուկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Կառկառի գվոկ-ի Արկենց գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կառկառ գվոկ-ի Թացու գ-ում: Միջին դդ եղել է գրչություն կենտրոն, որտեղ 15-17-րդ դդ գրված հայերեն ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կառկառ գվոկ-ի Հաղթ գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Մինչև 1915 թ գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կառկառ գվոկ-ի Տափ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Կանդու գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Կանչառս գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Հնձան գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Սորբ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Վանիկ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հայոց Ջոր գվոկ-ի Բյուշբ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Ծիծանց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Կաղաղիս գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Կաղրի գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ուաչ: Սրանցից մեկնումեկին կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Կաճեթ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Շմավոն:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Հինեց գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիներն էին Ս Աստվածածինը, Ս Կիրակոսը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Տղասպար գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիղանի գվոկ-ի Հարամուս գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ում, Խիղանի գվոկ-ի Ավրնդանց գ-ում: Այս, Ս Պետրոս և Ս Պողոս եկեղեցիներում միջին դդ գրվել են հայերեն մի քանի ձեռագրեր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՍՏ, St Gevorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի

գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Արջանց գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Բառ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Բերդար գ-ում: Չափերով բավական մեծ շինություն էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Բուլենց գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Գինեկանից Ս Աստվածածին վանքի համալիրում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Լուլենց գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Հավարիս գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Մարականց գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Սորս գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հովհաննես: Ավերվել է 1915 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Եկմալ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան-Տոսպ գվոկ-ի Մվստան գ-ում: Սրան կից էր 13-րդ դ կառուցված տաճարը, որը 1895 թ թուրքերը կողոպտել էին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Սասունի Նիանք գվոկ-ի Բերմ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ

voorg - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Մակտար գ-ում: Կողոպտվել և ավերվել է 1895 թ թուրքերի կողմից:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Գավաչի գվոկ-ում, Ոստան գք-ից ոչ հեռու, Աթանանց գ-ում, Արտոս լ-ան ստորոտում: Կառուցվել է 15-րդ դ քար ու կրաշաղախով: Մինչև 19-րդ դ վերջերը պատի վրա պահպանվում էր 1412 թ հայերեն արձանագրություն:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Շիվուաչ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավ-ում, Ղչաղ գ-ից արլ (այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Արծվաքար գ-ի մոտ): Ե. Լալայանի վկայությամբ՝ ավերված էր, չուրջը կային տների հետքեր և գերեզմաններ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Երևանի նահանգի Սուրմալուի գավ-ի Կողբ ավանում: Մեկ այլ վկայությամբ՝ կոչվում էր Ս Ուաչ: Ավանի մյուս եկեղեցին անվանվում էր Ս Աստվածածին (նաև՝ Ս Երրորդություն):

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Թիֆլիսի նահանգի Բորչալուի գավ-ում, Թելեթ գ-ում, Շահնաբաթ ուխտատեղիի մոտ: Կառուցված էր սրբատաշ քարերով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Կիլիկիայում, Վահկա բերդում, կամ նրա մոտ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Սանաղբյուր (Աղբուլաղ) գ-ում: Նարխուլ շինություն է:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Աստղաչեն (Գաչբուլաղ) գ-ում: Կառուցված է քար ու կրաշաղախով՝ երեք կամարների վրա: 1896 թ Գաչբուլաղ է այցելել Նրիմ-

յան Հայրիկը, որի առիթով գ-ում հուշաքար էր դրվել:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Նորագյուղ գ-ում: Թաղակապ գեղեցիկ շինություն է, այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Սարդարաչեն գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ: Գ-ում կա մեկ մատուռ ևս՝ կառուցված 13-րդ դ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի չրջ-ի Ղազանչի գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Ներխան գ-ում: Լստոմանց՝ կոչվում է Ս Գրիգոր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Հերհեր գ-ում: Կառուցվել է 1564 թ Ամարասի վանքի միջոցներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Սոս գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Քերթ գ-ում: Քարաչեն շինություն է, կառուցված 19-րդ դդ: Այլ վկայությամբ՝ կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (մենաստան) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ստեփանակերտ ք-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կարսի մարզի Արղահան ք-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կարսի մարզի Կարս ք-ում: Հունադավան էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի - Ղ ա մ ք ա - ր ա ն Կարսի մարզի Կարսի օկրուգի Հոռոմոս վանքի համալիրում: Կառուցված է Ախուրյան գետի աջակողմյան ձորակողին՝ 1013 թ-ից հետո: Սրա մոտ են գտնվում Ս

Մինաս եկեղեցի դամբարանը և Ս Հովհաննես գմբեթավոր եկեղեցին: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզի Օլթի ք-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հովհաննես:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Հոռոկիա բերդում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Սարգիս և Ս Ներսես Շնորհալի:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ի Արդիողլի գ-ում: Մինչև 20-րդ դ սկզբները եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Ալբիստան ք-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր երկսես վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Անարզարա ք-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Լաթաքիա ք-ի մոտ գտնվող Արամո գ-ի մոտ, նրա հս կողմում, լ-նալանջի վրա:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Մարաշ ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Ջեյթունի գվոկ-ի Մեծ Գյուղ (Ենիջև կայե) գ-ում: Մինչև 1915-1918 թթ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Հոռոկիայի գվոկ-ի Նալճեթի ավանում: Հիշատակվում է 1464 թ ձեռագրական մի հիշատակարանում, Ս Թեոդորոս եկեղեցու հետ միասին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հավանաբար Կիլիկիայում, Ս Աստվածածին վանքի համալիրում, որը ենթադրաբար կարելի է տեղադրել Կիլիկիայում, Քեսասիի շրջ-ում: 1466 թ եկեղեցուն ընդօրինակվել է Հայաստանում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանում, Առաքելություն գ-ում: Տեղադրու-

թյունը՝ անորոշ: Հիշատակված է 17-րդ դ հայերեն ձեռագրերից մեկում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանում, Գաղիսո կոչված վայրում, որի բրնույթն ու տեղադրությունը հայտնի չեն: 1348 թ այս եկեղեցուն նվիրվել է մեկ Ավետարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Քասախ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Նոր Վիրապ վանքի համալիրում: Կառուցել է տվել Հայոց կաթողիկոս Ներսես Գ Իշխանեցին (641-661)՝

642 թ: Այստեղ է գտնվում 6 մ խորությունը, գմբեթանման զոգավոր առաստաղով վիրապը (փոսը), որտեղ իջնում են 25 աստիճաններով փայտե սանդուղքներով: Այստեղ էլ, ըստ ավանդության, իր չարչարանքներն է կրել Հայոց եկեղեցու հիմնադիր Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Ծննդը կառուցված է սրբատաշ քարերով: Եկեղեցին վերակառուցել է Գավիթ Թիֆլիսեցին՝ երկու անգամ՝ 1661 և 1679 թթ: Վերջինը կատարվել է 1679 թ ավերիչ երկրաշարժից հետո: Ս Գ Հիմնովին վերանորոգման է ենթարկվել 1960-1980-ական թթ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Արարատի մարզի Կանաչուտ գ-ում: Կառուցվել է 1838 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Անուշավան գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արթիկ ք-ում: Նաչաձև կիսաբոլոր թևերով, անսյուն շինություն է, փլված գմբեթով: Կառուցված է սրբատաշ տուֆից: Թ. Թորամանյանը թվագրում է 6-րդ դ: Ղ. Ալիջանն անվանել է Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Հառիձ վանքի համալիրում: Կառուցվել է 7-րդ դ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի

Հանրապետության Շիրակի մարզի Նահապետավան գ-ում: Կառուցվել է 6-րդ դ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Տեղ գ-ում: Ծինություն մի մասը կառուցվել է 4-5-րդ դդ, մյուսը՝ 1737 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Քարաչեն գ-ում, նրանից մոտ 1 կմ հս, լ-ան վրա: Սրբատաշ քարերով կառուցված, սալահատակ փոքրիկ շինություն է: Տեղադրված է նաև վանք են կոչում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ գտնվող Արեգունտ վանքի համալիրում: Հիշատակված է պատի վրա պահպանված արձանագրության մեջ: Կանգուն էր մինչև 19-րդ դ վերջերը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Մալիշկա գ-ում: Կառուցվել է 1850 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Երևան մայրաքաղաքում, այժմ կանգուն Ս Սարգիս եկեղեցու մոտ: Ոմանք այս եկեղեցին նույնացնում են Կաթողիկոսարանի հետ: Եկեղեցին չի պահպանվել:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմ Հայաստանի Հանրապետության Երևան մայրաքաղաքին ձուլված նախկին Նորագավիթ գ-ում: Ուղղանկյուն-քառանկյունի, գմբեթավոր, տաշած քարերով կառուցված շինություն է: 1980-ական թթ վերջերից գործող եկեղեցի է: Գ-ում հիշատակվում են նաև Ս Աստվածածին և Ս Սարգիս անուններով եկեղեցիներ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg, Ս Աստվածածին - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Աղավա-տուն գ-ում: 10-րդ դ վերակառուցվել և անվանվել է Ս Աստվածածին: Պահպանվել են փլատակները:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇՅ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Գայ գ-ում: Հիշատակվում է նաև

Ս Սարգիս անունով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Ծաղկալանջ գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ 70-ական թթ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Գառնհովիտ գ-ում: Կառուցվել է 6-7-րդ դդ, ունի խաչաձև հատակագիծ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Զովասար գ-ում: Անշուք շինություն է:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Իրինդ գ-ում: Կառուցվել է 7-րդ դ, բազմաբսիդ հորինվածքով: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ախթալա ք-ում, տ Առաքելոց եկեղեցի:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ում: Գտնվում է գ-ից հրաբլ 4-4,5 կմ վրա, ձորամիջում: Կառուցված է սրբատաշ քարից: Տեղացիները կոչում են վանք:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ծնող գ-ի մոտ գտնվող հնագույն Կայծոն բերդից հր: Կառուցվել է 1893 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg, Ս Կևորկ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Գանձաքար գ-ում: Գտնվում է խարխուլված ու կիսավեր վիճակում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Գոշ գ-ում, Գոշավանք վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1254 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Գեղարքունիք գ-ում: Կառուցվել է ուշ ժամանակներում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Ge-

vorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Կարմիրգյուղ գ-ում: Գտնվում է ավերված վիճակում: Շուրջը կան 1546 և 1549 թթ խաչքարեր: Գ-ի մյուս եկեղեցին՝ Ս Աստվածածինը, կանգուն է:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արզական գ-ում, նրա հս կողմում: Կառուցված է սև սրբատաշ տուֆից և բազալտից 13-րդ դ: Խարխուլվել, վերանորոգվել է մի քանի անգամ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Բջնի գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վերին Գետաշեն գ-ում: Կանգուն, անշուք շինություն է:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զոլաքար գ-ում: Կառուցվել է Զորախաչ մատուռի վրա: Վերանորոգվել է 1852 և 1905 թթ: Ըստ ոմանց՝ այդպես է կոչվել գ-ի Ս Գրիգոր եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ծովինար գ-ում: Ուշ ժամանակների շինություն է:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ծովինար գ-ում: Ուշ ժամանակների շինություն է:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վահրավար գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Նոր Գեղի գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Քարաչամբ գ-ի մոտ, նրանից 2-3 կմ արլ: Կառուցվել է 7-րդ դ: Խաչաձև հատակագծով, փոքրիկ գմբեթավոր շինություն է: Գտնվում է կիսավեր վիճակում: Պահպանվել են հս հատվածը և բեմի խորանի մի մասը:

Կառուցված է սրբատաշ տուֆաքարերով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Բերդավան գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լոր գ-ում: Կառուցվել է 1666 թ Խոջա Պողոսի միջոցներով: Թաղակապ, կանգուն շինություն է: Ըստ ավանդության՝ Խոջա Պողոսը այն կառուցել է իր կնոջ մեղքերի թողություն համար, որին Շահ Աբասը գերի էր տարել և հետո ազատ արձակել:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շաղատ գ-ում: Ոչ չքեղ, զանգակատնով շինություն է: Բակում կան գերեզմաններ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Սալվարդ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ույծ գ-ում: Քառակուսի հատակագծով, անշուք շինություն է: Կանգուն է: Արմ դռան վրայի հայերեն վիմագիր արձանագրության մեջ հիշատակված է կառուցման թ՝ 1616:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Արջահովիտ (Ղուրսայի) գ-ում: Կառուցվել է 7-րդ դ: Այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սվերդլով գ-ում: Կառուցվել է 6-րդ դ: Մոտը կա 13-րդ դ թաղածածկ մի մատուռ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ի մոտ, նրանից 2 կմ հր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Gevorg - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Բերդ ք-ում: Փայտածածկ շինություն էր, կառուցված 17-րդ դ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, St Ge-

vorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**եծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արչարունիք գավ-ի Բագարան ք-ում: Կառուցվել է 10-րդ դ. քաջարի գորավար Գևորգ Մարզպետունու գերեզմանի վրա: Պատերի վրա կային 9–12-րդ դդ Հայերեն վիճագրեր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**եծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ի Հավատավոր Ս Գևորգ վանքի Համայիրում: Կառուցվել է 1460 թ: Պահպանվել են ավերակները:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**երկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Բարեկի շրջ-ի Զահրի (Ճահուկ) գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**երկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Կժածոր գ-ում: Շենքը կառուցվել է նոր ժամանակներում, ավելի վաղ՝ Ներսես Շնորհալու հիշատակին շինված եկեղեցու տեղում: Ունի եռանավ բազիլիկի Հորինվածք: 1667 թ Շոռոթում գրված Ավետարանի հիշատակարանում անվանվում է Ս Աստվածածին:

Շուրջը կա Հայկական գերեզմանոց: Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**երկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Ղազանչի (Շահկերտ) գ-ում: Նաև այս անվամբ է հիշատակվում գ-ի Ս Հովհաննես եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**երկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Ղազանչի (Շահկերտ) գ-ում: Նաև այս անվամբ է հիշատակվում գ-ի Ս Հովհաննես եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**երկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Ղազանչի (Շահկերտ) գ-ում: Նաև այս անվամբ է հիշատակվում գ-ի Ս Հովհաննես եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**երկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ում, նրա կենտրոնական մասում: Կառուցվել է 1862 թ ավելի հին շինություն տեղում: Ունի խաչաձև հատակագիծ, կենտրոնազանգված հորինվածք: Օգտագործված է կարմրավուն քարատեսակ: Ք-ի մյուս եկեղեցին, որը կիսավեր վիճակում գոյություն ուներ մինչև 1940-ական թթ, կոչվում էր Ս Երրորդություն:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**երկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Սալթաղ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**երկայիս Նա-

խիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի այժմ անբնակ ու ավերակ Փարադաշ գ-ում: Բարձր ու ընդարձակ պարիսպներով շրջապատված փայտածածկ, անշուք շինություն էր: Բակում գտնվող խաչքարի վրա պահպանվել էր կառուցող Դանիել վարպետին վերաբերող 1683 թ արձանագրություն: Եկեղեցին այժմ ավերվել ու անհետացել է:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Պոնտոսի Ամասիա ք-ում: Հիմնադրվել է ք-ի հույն բնակիչների ջանքերով: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Նահդենց գ-ում: 1439 թ Հովհաննես տանուտերը այս եկեղեցուն նվիրել է մի ճաշոց:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքի Սեբաստիա ք-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքի Մարզվանի գավ-ի Մարզվան ք-ի մոտ, Ախլաթ Հաջիգյուղ գ-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Գամիբրում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ի Գրչեհիր ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Հայկական կոչված վարժարանը: Պահպանվել են միջին դդ այստեղ գրված մի քանի հայերեն ձեռագրեր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Կեսարիայի նահ-ի Հոռի գ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Գամիբրում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Պալակեսի գ-ում: Նաև այսպես է հիշատակվում Ս Խաչ եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Թոխաթ ք-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Ենիխանի գավ-ի Սարհասան

գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Կողտ գավ-ի Տալաչի վանքի Համայիրում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Հաֆիկի գավ-ի Պարտիզակ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Հաֆիկի գավ-ի Քյոթու Ենիջե գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Մարզվանի գավ-ի Վեդիր Քյոփրու ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Սահակյան վարժարանը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Սեբաստիայի գավ-ում, Տերիկի գավ-ի Արմթաղ գ-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Մինջան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Յարթմըզ գ-ում: Կառուցվել է 1273 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Գեդիլար գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մ**ատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Աղավնիս գ-ում: Հնագույն կառույց էր: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան՝ 30 աշակերտով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ- Շապին Գարահիսարի գավ- սելիդ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 27 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ- ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի կթանոց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Շապին Գարահիսարի գավ-ի Մելիք- չերիֆ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Շապին Գարահիսարի գավ-ի Մշակ- նոց գ-ում: Մի աղբյուրում այսպես է անվանված Ս Սարգիս եկեղեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ- ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Չրտխի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ- ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Սիս գ-ում: Գ-ի երկրորդ եկեղեցին կոչվում էր Երկոտասան Առաքյալք: Սրանցից մեկը կառուցվել է 1060 թ: Գ-ում, մինչև 1915 թ, գործում էր վարժարան՝ 25 սաներով: Եկեղեցի- ները կողոպտվել են 1895 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ, Հյուսիս եկեղեցի - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Պարսկահայաստանում, Ղարա- դաղում, Դղմարի գավ-ի Նորաչեն գ-ի մոտ, նրանից 5-5,5 կմ հեռա- վորությունը, անտառապատ ձորակի բլրի վրա:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Պարսկահայաստանում, Սալմաստ ք-ում: Եկեղեցուն կից գործում էր հայոց վարժարան: Ք-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Թովմաս, Ս Հովհան- նես:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Խոս- րովա գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Հավթվան գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Թաղեսո: Գ-ում մինչև 1915 թ գործում էր 2 վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիս ք-ի մոտակայքում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի չրջ-ի Խանդո գ-ում: Սրբատաշ քարերով կառուցված շինություն է, որի հիմնադրումը կատարվել է 12-13-րդ դդ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Դմանխի չրջ-ի Գորնջուկ գ-ում: Քարաչեն, թաղակապ շինություն է՝ կից գերեզմանոցով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Թեթրի- ծղարոյի չրջ-ի Բոգվի գ-ում: Մինչև 1920-ական թթ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Ծուրջը կահայկական գերեզմանոց:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Թեթրի- ծղարոյի չրջ-ի Մեծ Դուռնուկ գ-ում: Այստեղ կան Ս Գ անվամբ երկու եկեղեցիներ, մեկը կառուցված է 1786 թ, մյուսը՝ 19-րդ դ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Թեթրի- ծղարոյի չրջ-ի Մուխամբ գ-ում: Կանգուն է, Գ-ի մյուս եկեղեցին ավերված է:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Թեթրի- ծղարոյի չրջ-ի Սամղրեթ գ-ում, նրա արմ կողմում՝ Մարալ լ-ան գագաթին: Կառուցվել է 1896 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի նահ-ում, Յոմուրայի գավ-ի Մին- կիլա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Գևորգյան վարժարանը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի

նահանգում, Յոմուրայի գավ-ի Կալաֆկա գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին (ըստ ոմանց՝ Ս Սարգիս):

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի նահանգում, Սամսոնի գավ-ի Չարչամբայի գավ-ի Յայլաճուղ գ-ում: Կառուցվել է 1799 թ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր 8-ամյա վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի նահանգում, Սամսոնի գավ-ի Էլեմդաղի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 45 սաներով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի նահանգում, Տրապիզոնի գավ-ի Միֆրիկա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Աղամյան վարժարանը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի նահանգում, Տրապիզոնի գավ-ի Սաթարիա գ-ում: Գ-ում մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան: Այստեղ կար ևս մեկ եկեղեցի՝ Ս Հարություն անունով:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի նահանգում, Օրդուի գավ-ի Բամպուլջու գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Կ Ո Ս Ա Ն Ո Գ , ս ը բ ա - տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կարբի գ-ում, տ Ս Կիրակի:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գավ-ում, Բարակաձորի Ս Աստվածածին վանքի համալիրում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մուշի գավ-ի Սուլուխ գ-ի մոտ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բարերդի գավ-ի Բարավերակ գ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂԵՎՈՐԳ, ՏԵՂԵՎՈՐԳ - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում,

տանում, էրզրումի նահ-ում, Համա- նուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Նո- տրըրի գ-ախմբում, Քաջքար լ-ան ստորոտին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստա- նում, էրզրումի նահ-ում, Կիսկիմի գվոկ-ի Նոտրըրի գ-ախմբի Ալեր- կանց ամառանոցում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու - ս ր ք ա տ ե - ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Նոտրըրի գ-ախմբում, Գա- բոնցու ամառանոցավայրի մոտ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու Արմ Հայաս- տանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Ջորակ գ-ում: Գ-ում կար նաև Ս Նիկողայոս անունով եկեղե- ցի, ուխտատեղի:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստա- նում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից Հս գտնվող Ս Նաչ վանքի Համալիրում: Կից գտնվում էր Ս Նաչ եկեղեցին: Ամուր, կամարակապ շինություն էր, որի ձակատային մասի Հայերեն վի- մագիր արձանագրությունը վկայում է, որ այն կառուցվել է 1714 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու Արմ Հայաս- տանում, Վանի նահ-ում, Վան-Տոսպ գվոկ-ի Կոտուբաչ գ-ի մոտ: Մա- տուռի մեջ մինչև 1915 թ կար մի խաչքար՝ 1214 թ արձանագրու- թյամբ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Անի մայրաքա- ղաքի մոտ, նրանից 7-8 կմ հեռա- վորությունը, Ս Մինաս մատուռից ոչ հեռու:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մար- գում, Կողբ գ-ի մոտ գտնվող Վար- դիգյուղ գ-ատեղիի տարածքում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մար- գում, Նոյեմբերյան ք-ի մոտ, տ Բարձրյալ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու ներկայիս Վրաս- տանի Հանրապետության Ախալքա- լաքի շրջ-ում, Ախալքալաք ք-ից մոտ 10 կմ հր-արմ գտնվող Սրբիսար լ-

ան գագաթին: Մոտը կար մի մեծ քարե խաչ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Մ ա տ ու ու պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա) Կեսա- րիայի նահ-ի եվքարա գ-ում: Եր- բեմն Հիշատակում է իբրև եկեղեցի:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, Բիթլիս ք-ի մոտակայքում, տ Ս Անանիա:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոնս գ-ում, տ Գոնաց Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հա- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա- սունի Նիհանք գվոկ-ի Բերմ գ-ում: Կառուցման ժամանակը՝ անորոշ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նուլի գվոկ-ի Ընձաքար գ-ում, տ Ընձաքարի Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հա- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մա- նագեկերտի գվոկ-ի Բոստանդայա գ-ի մոտակայքում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Աբլբուհար գ-ի մոտ, տ Աբլբուհարի Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բաղլու գ-ից արմ: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հա- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մու- շի գավ-ի Սուլուխ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, Դիարբեքլիի նահ-ում, Բալու ք-ում: Հիշատակված է 1457 թ հա- յերեն ձեռագրական հիշատակարա- նում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտի գվոկ-ի Գոմբ գ- ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի

գավ-ի Ալաշկերտի գվոկ-ի Գոմբ գ- ից 4-5 կմ արլ, Գավո գ-ի դիմացի բարձր ու գեղատեսիլ սարայանջին: Կառուցման և ավերման ժամանակը՝ անորոշ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ում, Մամրը- վան իշխանանիստ գ-ում (բերդում): Ուշ ժամանակներում դարձել էր քաղկեդոնիկ Հայերի հոգևոր կենտ- րոն:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Ուռի գ-ում, տ Ուռիի Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Մաթասնց գյուղ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Երկան և Կելնցիք գ-երի մոտ, տ Երկանի Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, էրզրումի նահ-ում, էրզրում ք-ի մոտ գտնվող Թվանճ գ-ում կամ նրա մոտակայքում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն. պահ- պանվել են 16-17-րդ դդ այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, Նարբերդի նահ-ում, Արաբկի- րի գվոկ-ի Հացկնի գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Գուլե գ-ի տարածքում, նրանից արլ: Մինչև 1915 թ եկե- ղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ դք-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա- նում, Նարբերդի նահ-ում, Մալա- թիայի գավ-ի Մուշովկա գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԴԵՅՈՐԳ, St Gevorg, Գուլեի վանք, Նուլա վանք, Նուլե, Նուլեի վանք, Ղուլա վանք,

Ղուկե վանք, Ղուկեի Ս Գևորգ, Մոսեսավանք, Մովսեսավանք, Մովսեսի վանք, Մովսիսավանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահուում, Նուզդովա կոչված դաշտում, Գույե (Նույա) գ-ում, Նարբերդ ք-ից փոքր-ինչ հր: Ենթադրում են, որ կառուցվել է 10-րդ դ: Ուներ մի հին ու գեղեցիկ եկեղեցի, որի հիմնադրումը վերագրվում է Թադևոս Ա-նաքյալին: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր: Վանքը կանգուն էր մինչև 1915 թ, որտեղ պահվում էին մի քանի ընտիր ձեռագրեր: Կողոպտվել ու ավերվել է 1915 թ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահուում, Նարբերդ ք-ից հր-արմ, Սորսորի (Սորսուրի) գ-ում: Վանքը կառուցված է Զիչ-թեմի կոչված բլրի վրա՝ 1615 թ Հարություն եպիսկոպոս Բագրատունու նախաձեռնությամբ: Ծուրըր կային հայկական հին գերեզմաններ: 19-րդ դ վերջերին անշուք էր ու գրեթե լքված:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահու-ի Նիղանի գավուում, տ Ննձորուտա Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահուում, համանուն գավու-ի Հայոց Զոր գավու-ի Նորգյուղ գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահուում, Վան գավու-ի Կարճկանի գավու-ի Գոմս գ-ի մոտ, տ Գոմսի Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահուում, համանուն գավու-ի Հայոց Զոր գավու-ի Նեք գ-ում, տ Նեգա Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահուում, Հայոց Զոր գավու-ի Նարականց գ-ում: Ավերվել, կողոպտվել է թուրք ջարդարարների կողմից 1895 թ: Ոմանք կոչում են Ս Սարգիս:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահու-ի Մոկսի գավուում, տ Փուլիու Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահուում, Մոկսի գավու-ի Ծափանց գ-ի մոտ, տ Ծափանից Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք (մատուռ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահուում, Վան-Տոսպ գավու-ի Նոր Գեղ գ-ում, նրա հս-արլ կողմում՝ ապառաժի վրա: Կառուցման ժամանակը՝ անորոշ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահուում, Վանի գավու-ի Թիմարի գավու-ի Այուր գ-ում, տ Այուրի Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահուում, Վանա լճի Լիմ կղզում, տ Լիմ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Նաչեն գավուում, Նաչեն գետի աջափնյակում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Լամբրոնի գավուում, տ Սաղրու Ս Աստվածածին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Կիլիկյան Տավրոս լճ-ի տարածքում, Պամփոլիայի տարածքում, Պամփոլիայի սահմանի մոտ: Հայ գրչության կենտրոն էր: Հիշատակում է Ներսես Լամբրոնացին (1153–1198):

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լ-ների տարածքում: 1364 թ վանքի առաջնորդ Ներսեսը վանական Հակոբի հետ մեկնել էր Անգլիա՝ էդուարդ 3-րդից հանգանակություն անելու թույլտվություն ստանալու համար: Այդ շրջում կար նույն անունով մեկ այլ վանք էս, որը պատկանում էր լատինական Բենեդիկտյան միաբանությանը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լ-ների տարածքում: Պատկանում էր լատինական Բենեդիկտյան միաբանությանը: Հիշատակված է 1140 և 1188 թթ: Այդ շրջում կար նաև նույն անունով հայկական վանք:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սիս ք-ում: 20-րդ դ սկզբներին գտնվում

էր կիսավեր վիճակում: Կառուցման ժամանակը՝ անորոշ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայում, Սկևոս վանքի մոտ, տ Սաղրու վանք:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կոչ գ-ում, տ Կոչավանք:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մուղնի գ-ում: Հաճախ եկեղեցու անունով նաև այսպես է կոչվել Մուղնիի վանքը (տ):

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ի մոտ: Ստեփանոս Ասողիկը (10–11-րդ դդ) այսպես է անվանել Ս Գրիգոր վանքը (տ):

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Կարմիր գ-ից մոտ 10 կմ արլ, Գոյակներ կոչվող վայրում: Պահպանվել են ավերակները: Սրա մոտակայքում է գտնվում Ս Նաչ վանքը:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Աստղածոր գ-ի մոտ, նրանից 1–2 կմ հեռավորությամբ: Ավերված շինություն է:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք, մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Վայոց ձորի մարզի Հերհեր գ-ի մոտ, տ Զիքի վանք:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխուում: Հիշատակում է Ստեփանոս Տարոնեցի Ասողիկը (10–11-րդ դդ): Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (Քաջբերունիք) գավուում, տ Առջևենից վանք:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵ ԳԵՅՈՐԳ, ՏԵ ԳԵՎՈՐԳ – Վ ա ն ք, ե կ ե դ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջում, Ապրակունիս գ-ում, որը հնում

մտնում էր Մեծ Հայքի Այունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի մեջ: Այստեղ 1369 թ Մաղաքիա Ղրիմեցին հիմնել էր դպրոց, որտեղ դասավանդում էին աստվածաբանություն, հոստո-րություն, փիլիսոփայություն, տրա-մաբանություն և գրչություն ար-վեստ: Գպրոցը Տաթևի համալսա-րանի հետ եռանդուն պայքար էր մղում ունիթորության դեմ: 1373 թ այս դպրոցը ղեկավարել է հռչակա-վոր փիլիսոփա Հովհան Որոտնեցին, հետո՝ Գրիգոր Տաթևացին: Ս Գ-ի դպրոցը իր գոյությունը պահպանել է մինչև 1391 թ: Այստեղ գրված հայերեն ձեռագրերից երկուսը պահ-վում են Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջև-նի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ում, Խանաղա գ-ի մոտ, հին Երնջակ բերդի դեմ-դի-մաց: Ավերակները հազիվ են նշար-վում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի մեջ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք ներկայիս Նախի-ջևանի Ինքնավար Հանրապետու-թյան Օրդուբադի շրջ-ի Փառակա գ-ում, տ Փառակա ձորո վանք:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք պատմական Գա-միբքում (Կապադոկիա) Կեսարիա-յի նահ-ի էրբիլեթ գ-ի մոտ: 19-րդ դ կեսերից ավերված ու լքված էր: Հմմտ Ս Գրիգոր:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Գե-մերեկ ավանում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Գեմե-րե գ-ում, տ Դեմեքսի Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում: 1599 թ այստեղի վանահայրն էր Մկրտիչ եպիսկոպոս Դեռնեցին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նա-հանգի Կոհանա գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Ասորիքի Անտիոք ք-ում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Պողոս-Պետրոս:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ

vorg - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հա-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունի Շատալս գավ-ի Շենիկ գ-ում: Գ-ի մյուս ուխտատեղին կոչվում էր Ս Կարապետ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի , մ ա -տ ու ո Արմ Հայաստանում, Խար-բերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Կամարակապ գ-ում: Այստեղ հիշատակվում են նաև Պո-ղոս-Պետրոս, Ս Թորոս, Ս Հակոբ, Իսաիր Խաթուն մատուռները, կա-մարակապ ուխտատեղին և մի քանի եկեղեցիներ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հա-յաստանում, վանի նահ-ում, Թի-մարի գավ-ի Կյունենց գ-ի մոտ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի (մատուռ) Ելիզավետպոլի նահանգի Ղազախի գավ-ի Բարանա գ-ի մոտ, տ Բար-ձրոյալ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահանգի Սուրմալուի գավ-ում, Կողբ ավանում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեռնա-յին Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Կարմիր-չուկա գ-ի մոտ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի - հ ն ա -վ ա յ ը Հայաստանի Հանրապետու-թյան Լոռու մարզի Սանահին գ-ի մոտ, նրա հս կողմում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի , ս ը ը -բ ա վ ա յ ը Հայաստանի Հանրա-պետության Տավուշի մարզի Թո-վուզ գ-ի մոտակայքում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաս-տանում: Ղ. Փիրղայեմյանը նույ-նացրել է Արջունից վանքի հետ (տ):

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատ-մական Փոքր Հայքում, Կեսարիայի նահ-ի մոտ, նրանից 2-3 կմ հր-արլ: Ժայռափոր շինություն էր, որի հիմ-նական այցելուները հույներ էին:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Ա-խալքալաքի շրջ-ում, Գոման գ-ի մոտ գտնվող Ս Խաչ լ-ան վրա:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Կարճկանի գավ-ի Գոմս գ-ի մոտ, տ Գոմսի Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Մ ա տ ու ո , ս ը ը ա -վ ա յ ը Արմ Հայաստանում, էրզ-րումի նահ-ում, Խոտրջրի գավ-ի Կարմից գ-ում:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Երկան և Կելնցի գ-երի մոտ, տ Երկանի Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ, ՇԵՂՈՐԳ, ՏԵՂՈՐԳ - Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վա-նա լճի Լիմ կղզում, տ Լիմ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ ՋՈՐԱՎԱՐ, ՇԵՂՈՐԳ ՅՈՐԱՎԱՐ, ՏԵՂՈՐԳ ՅՈՐԱՎԱՐ - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Կարսի մար-զում, Կաղզվանի օկրուգի Նախի-ջևան գ-ում: Կառուցվել է 675 թ Գրիգոր Մամիկոնյանի նախաձեռ-նությամբ: Շրջապատված է եղել ընկուզենիներով և պտղատու այգի-ներով: Մինչև 1915 թ ենթակա էր էջմիածնի կաթողիկոսությանը:

ԳԵՎՈՐԳ ՋՈՐԱՎԱՐԻ ՎԱՆՔ, Գեօրգ Յօրավարի վանք, Գեօրգ Յօրավարի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, վանի նահ-ում, Մոկսի գավ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, տ Փութկու Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ ՋՈՐԱՎԱՐ, ՇԵՂՈՐԳ ՅՈՐԱՎԱՐ, ՏԵՂՈՐԳ ՅՈՐԱՎԱՐ - Ե կ ե ղ ե ջ ի Պարսկահայաստա-նում, Մակուի գավ-ի Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա վանքի համայնքում:

Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՂՈՐԳ ՅՈՐԱՎԱՐ, ՏԵՂՈՐԳ ՅՈՐԱՎԱՐ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դա-րանաղի գավ-ում, Մեծ Արմտան գ-ից հր-արլ, տ Արմտանա Ս Գևորգ:

Ս ԳԵՎՈՐԳ ՀՈՒՅՅՈՒՄ, ՇԵՂՈՐԳ ՀՈՒՅՅՈՒՄ, ՏԵՂՈՐԳ ՀՈՒՅՅՈՒՄ - Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Ղարաղաղի գավ-ում, Նորաչեն գ-ից մոտ 5 կմ հեռավորությամբ, անտառապատ ձորում, բլրակի վրա: Շրջակայքի հայտնի ուխտավայրերից էր: Մո-տակա 4 գ-եր իրենց վարելահողե-րով ու անտառներով պատկանում էին այս վանքին: Նորաչեն գ-ը նույնպես պատկանում էր Ս Գ-ին

Ս ԳԵՎՈՐԳ ՃԳՆԱՎՈՐԻ ՏԱՃԱՐ, ՇԵՂՈՐԳ ԿՂՆԱՎՈՐԻ ՏԱՃԱՐ, ՏԵՂՈՐԳ ԿՂՆԱՎՈՐԻ ՏԱՃԱՐ - Տ ա ճ ա ը

Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-
եկեղյաց գավ-ի վազան գ-ում: Կա-
ռուցել է տվել Բյուզանդիայի Հուս-
տինիանոս 1-ին կայսրը (527-565):

ԳԵՏԱԴԱՐՁԻ ՎԱՆՔ, Гетадарзи ванк*, Getadarzi vank' - Վ ա ն ք
Տրապիզոնի նահ-ում, Կայմախլուի
չրջ-ում: Փոքրիկ շինություն էր, որը
հավանաբար կառուցվել է Հայոց
կաթողիկոս Պետրոս Ա Գետադարձի
(1019-1058) ժամանակ: **Տ Ամենա-
փրկիչ:**

**ԳԵՏԱԿԻՅՔ, Гетакицк*, Geta-
kic'k' - Վ ա ն ք** Հայաստանում,
ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ:
Հիշատակում է Կիրակոս Գանձակե-
ցին (13-րդ դ): Նույնացվում է Գո-
չավանքին, Հայաստանի Հանրապե-
տության Տավուշի մարզի վարա-
գավան (նախկինում՝ Հախում) գ-ի
մոտ գտնվող Շխմուրատա, կամ էլ՝
Ծարի Ս Աստվածածին վանքերին:

ԳԵՏԱՀԱՅԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾՄԱԾԻՆ,
Гетаяяц Св Аствац'ад'иен, Geta-
hayac' St Astvacacin - Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի
Նորձյան գավ-ում, **տ Ապառու Ս
Կարապետ:**

**ԳԵՏԱՀԱՅԱՅ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Ge-
tahayac' Св Карапет, Getahayac' St
Karapet - Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի
Բարձր Հայք աշխ-ի Նորձյան գավ-
ում, **տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ԳԵՏԱՄԵՋ, Гетамедж, Getamej,
Գետամեջի վանք, Գետամիջո վանք,
Ծար, Ծարի Ս Աստվածածին -
Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի
Հանրապետության Շահումյանի
(Քարվաճառի) չրջ-ում, Ջերմաջուր
ավանից արլ: Հնում մտնում էր Մեծ
Հայքի Ծավղեք (Սողք, 13-րդ դ-ից՝
Ծարա երկիր) գավ-ի տարածքում և
գտնվում էր Ծար ավանի մոտա-
կայքում, որի պատճառով Գ-ը և նրա
մի քանի տարբերակները նույնն են
Ծարի Ս Աստվածածին վանքի հետ,
կամ ուղղակի Գ-ը նույնացվում է
Ծարի Ս Աստվածածնին: Ըստ աղ-
բյուրների՝ կառուցվել է 1331 թ ձով-
հանենա 4-րդ եպիսկոպոսի ջանքե-
րով: Եկեղեցու զանգակները պատ-
րաստել է ոմն Սարգիս Գուփյան: Մի-
ջին դդ եղել է հայ գրի ու գրչության
կենտրոն: Պահպանվել են 15-17-րդ
դդ այստեղ գրված մի քանի ձեռա-
գրեր:

ԳԵՏԱՄԵՋԻ ՎԱՆՔ, Гетамеджи ванк*, Getameji vank' - Վ ա ն ք

[այժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հան-
րապետության Շահումյանի (Քար-
վաճառի) չրջան] Ծարա երկրում, **տ
Գետամեջ:**

ԳԵՏԱՄԻՋՈՒ ՎԱՆՔ, Гетамиджо ванк*, Getamijo vank' - Վ ա ն ք
Ծարա երկրում [այժմ՝ Լեոնային
Ղարաբաղի Հանրապետության Շա-
հումյանի (Քարվաճառի) չրջան], **տ
Գետամեջ:**

**ԳԵՏԱՇԵՆԻ ԱՆԱՊԱՏ, Геташени анапат, Getašeni anapat - Ա ն ա -
պ ա տ , Վ ա ն ք** ԱՀ-ի Խանլարի
չրջ-ի Գետաշեն գ-ի մոտ, **տ Եղնա-
սար:**

**ԳԵՏԱՎԱՆՔ, Гетаванк*, Geta-
vank' - Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Տավուշի մարզում,
Գոչ գ-ում, **տ Գոչավանք:**

ԳԵՏԱՐԳԵԼ, Гетаргел, Getargel -
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Կոտայքի մարզի Առինջ
գ-ում, **տ Ջազավանք:**

**ԳԵՏԱՐԳԵԼԱ Ս ՆՇԱՆ, Гетар-
гела Св Ншан, Getargela St Nšan -**
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Կոտայքի մարզի Առինջ
գ-ում, **տ Ջազավանք:**

**ԳԵՏԱՐԳԵԼԱ Ս ՆՇԱՆԻ ՊԱՀԱ-
ՐԱՆ, Гетаргела Св Ншани Пахаран, Getargela St Nšani Paharan - Մ ա տ ու ու** Հայաստանի Հանրա-
պետության Կոտայքի մարզում, Ա-
ռինջ գ-ի մոտ գտնվող Ջազավանք
վանքից հս: Մինչև 20-րդ դ սկիզբը
կանգուն էր, փլված էր միայն կա-
թողիկեն, որի վրա կային 1293, 1325,
1758 թթ հայերեն վիմագիր արձա-
նագրություններ:

ԳԵՏԱՐԳԵԼԻ ՎԱՆՔ, Гетаргели ванк*, Getargeli vank' - Վ ա ն ք
Հայաստանի Հանրապետության Կո-
տայքի մարզում Առինջ գ-ում, **տ
Ջազավանք:**

ԳԵՏԱՐԳԵԼ Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ,
Гетаргел Св Ншани ванк*, Getargel
St Nšani vank' - Վ ա ն ք Հայաս-
տանի Հանրապետության Կոտայքի
մարզի Առինջ գ-ում, **տ Ջազավանք:**

ԳԵՏԻԿ, Гетик, Getik - Վ ա ն ք
Հայաստանի Հանրապետության
Տավուշի մարզում, Գոչ գ-ում, **տ Գո-
չավանք:**

**ԳԵՏԻԿ, Гетик, Getik, Հին Գե-
տիկի վանք - Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի
Գուգարք աշխ-ի Ջորափոր գավ-
ում, Կայեն բերդի մոտ, Աղստե գետի
աջ ափին: Վանքը հիմնահատակ

ավերվել է 1188 թ երկրաշարժից:
Մինչ ավերումը այստեղ ապրել ու
ստեղծագործել է նշանավոր իրա-
վագետ, առակագիր Մխիթար Գոչը
(12-13-րդ դդ):

**ԳԵՏԻԿԻ ՎԱՆՔ, Гетики ванк*,
Getiki vank' - Վ ա ն ք** Հայաստանի
Հանրապետության Տավուշի մար-
զում, Գոչ գ-ում, **տ Գոչավանք:**

**ԳԵՏԻԿ ՆՈՐ, Гетик Нор, Getik
Nor - Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Տավուշի մարզում,
Գոչ գ-ում, **տ Գոչավանք:**

ԳԵՏԻՔ, Гетик*, Getik' - Վ ա ն ք
Հայաստանի Հանրապետության
Տավուշի մարզում, Գոչ գ-ում, **տ
Գոչավանք:**

**ԳԵՏԿԱ ՎԱՆՔ, Гетка ванк*, Get-
ka vank' - Վ ա ն ք** Հայաստանի
Հանրապետության Տավուշի մար-
զում, Գոչ գ-ում, **տ Գոչավանք:**

**ԳԵՏՁԱ ՎԱՆՔ, Гетча ванк*, Get-
č'a vank' - Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի
Արցախ աշխ-ի Մյուս Հարանդ գավ-
ում, **տ Գտիչ:**

ԳԵՐԳԱՋ, Гергач, Gergač' -
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Կոտայքի մարզում, **տ Գե-
ղարդ:**

ԳԵՐԵԹ, Герет*, Geret' - Վ ա ն ք
Հայաստանում, տեղագրությունը՝
անորոշ, **տ Գերեթին:**

ԳԵՐԵԹԻՆ, Герет'иен, Geret'in,
Գերեթ - Վ ա ն ք Հայաստանում,
տեղագրությունը՝ անորոշ: Հիշատա-
կում է Գրիգոր Ակրցին (13-րդ դ)՝
Հայաստան կատարած մոնղոլների
արշավանքների կապակցությամբ:
1257 թ այստեղ մոնղոլների ձեռքով
նահատակվել է Ստեփանոս վանա-
հայրը:

**ԳԵՐԸՈՋԳԵՐ, Герьд'дзгер, Ge-
rəɟ'jger - Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, նրա
կենտրոնական մասում, Լամբրոն
բդ-ի մոտակայքում:

ԳԵՐԻՍԱՋ, Герхач, Gerxac' -
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Տավուշի մարզում, **տ Գե-
ղարդ:**

**ԳԵՐՄԱՂԲՅՈՒՐ, Гермаг'дюр, Ger-
mag'byur - Վ ա ն ք (անապատ)**
Դաշտային Կիլիկիայում: Ճշգրիտ
տեղագրությունը՝ անորոշ: Ղ. Ալի-
շանն այս անունը համարում է
«Ջերմաղբյուր»-ի սխալ գրություն-
ներ, նույնացնելով Գայու անապատ
վանքի հետ: Հիշատակվում է Աղա-
նայի ժողովի փաստաթղթերում: Հ.

Ոսկյանը տեղադրում է Կոռիկոսի կողմերում՝ Դրազարկ վանքի մոտակայքում, **տ Գայլու անապատ:**

ԳՉՔԻԼԻՍԵ, ГЭКЪИЛИСЕ, Gzĭ'İLise – **Վ ա ն ք** Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Կրզլբլիխա գ-ի մոտ, **տ Կրզ-բլիխա:**

ԳՉԶԼԼՔԻԼԻՍԵ, ГЫЗЫЛЪИЛИСЕ, Gəzəlk'İLise – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Էրզրումի գավ-ում, Ծաղկավոր լ-ան լանջին, **տ Կրզլ Քիլիխա:**

ԳՉԶԼԼՔԻԼԻՍԵ, ГЫЗЫЛЪИЛИСЕ, Gəzəlk'İLise – **Վ ա ն ք** (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ԳՉԹՐՊԼԱ Ս ԹՈՒՄԱ, ГЫТЪРПЛА СВ ТЪУМА, Gət'ĭrpla St T'uma – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Հազրոյի գավ-ի Թարջիլ (Թրջիլ) գ-ում, **տ Ս Թովմաս:**

ԳՉԼԽԼՏԵՂ, ГЫЛХЫТЕГЪ, Gəlxətēy – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Գլխտեղ գ-ի մոտ, գ-ի անունով նաև այսպես է կոչվել **Առաքելոց վանքը (տ):**

ԳՉԼԽԼՏԵՂ, ГЫЛХЫТЕГЪ, Gəlxətēy – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Սերաստիայի գավ-ում: Հմմտ **Առաքելոց վանք**, Յաղթ գ-ում:

ԳՉԹԹԸՊԼԱ Ս ԹՈՒՄԱՅԻ ՎԱՆՔ, ГЫРЪЪИЛА СВ ТЪУМАЙИ ВАНКЪ, Gərt'əpla St T'umayi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Հազրոյի գավ-ի Թարջիլ (Թրջիլ) գ-ում, **տ Ս Թովմաս:**

ԳԹԻՇՈՒ ՎԱՆՔ, ГТЪИШУ ВАНКЪ, Gt'išu vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հաբանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ԳԹԻԶ, ГТЪИЧ, Gt'ič' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հաբանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ԳԻԶԱՎՈՐ, ГИЗАВОР, Gizavor – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Ղարաբաղում, Վարանդայի գավ-ի Հին Քյաթուկ գ-ում: Հմմտ **Գիզատ:**

ԳԻԶԱՏ, ГИЗАТ, Gizat – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ում, Հին Քյաթուկ գ-ում: Այստեղ գտնվում էին նաև Զինավոր և Սպիտակ Հյոլ ուխտատեղիները:

ԳԻՆԱԲԵՐԻ ՎԱՆՔ, ГИНАБЕРИ ВАНКЪ, Ginaberi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գավ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԳԻՆԱԲԵՐՈ ՎԱՆՔ, ГИНАБЕРО ВАНКЪ, Ginabero vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գավ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԳԻՆԱԲԵՐ Ս ՆՇԱՆ, ГИНАБЕР СВ НШАН, Ginaber St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գավ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԳԻՆԱԲԵՐՈՒ ՎԱՆՔ, ГИНАБЕРУ ВАНКЪ, Ginaberu vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գավ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԳԻՆԵԲԵՐ, ГИНЕБЕР, Gineber, Գանձակա Կենաբեր վանք, Գանձակա Կենաբեր Ս Աստվածածին, Գենաբերի վանք, Գենեբերի վանք, Գինաբերի վանք, Գինաբերո վանք, Գինաբեր Ս Նշան, Գինաբերու վանք, Գինեբեր Ս Նշան վանք, Գինեբեր Ս Նշանի վանք, Գինեբերու վանք, Գինեբեր Ս Նշանի վանք, Կենաբեր Ս Գևորգ, Կենաբեր Ս Գևորգի վանք, Կենափորի վանք – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավ-ում, Արճեչ գ-ից մոտ 20 կմ հեռավորությանը, գեղատեսիլ բլրակի վրա, Գանձակ գ-ի մոտ: 1631 թ Աբրահամ եպիսկոպոսն ու նրա եղբայր Ամիրխանը վանքին նվիրել են մեկ Ավետարան: Մինչև 1895 թ ուներ հողային կալվածքներ: Ավերվել և կողոպտվել է 1895–96 թթ, իսկ 1909-ին էմին փաշայի հրոսակները քարուքանդ են արել կանգուն մնացած զմբեթն ու եկեղեցին: Շրր-ջակայքում կային շինությունների փլատակներ:

ԳԻՆԵԲԵՐ Ս ՆՇԱՆ, ГИНЕБЕР СВ НШАН, Gineber St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գավ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԳԻՆԵԲԵՐ Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, ГИНЕБЕР СВ НШАНИ ВАНКЪ, Gineber St Nšani vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գավ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԳԻՆԵԲԵՐՈՒ ՎԱՆՔ, ГИНЕБЕРУ ВАНКЪ, Gineberu vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գավ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԳԻՆԵԲԵՐՈՒ ՎԱՆՔ, ГИНЕБЕРУ ВАНКЪ, Gineberu vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գավ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԳԻՆԵԿԱՆԻՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ГИНЕКАНИЦ СВ АСТВАЦЪАЦЪИН, Gine-

kanic' St Astvacacin, Գինիկանից Ս Աստվածածին, Գինիկանից Ս Աստվածածին, Սերբի վանք – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գավ-ի Գինեկանց գ-ում, Մոկս գ-ից արմ, մի ձորահովտում լ-նայանջի վրա: Ըստ ավանդույթյան՝ այստեղ է Թաղված Ս Հոփիսիմեի ընկերուհի Գինեն (Ս Գայանե), որի համար էլ վանքը կոչվել է **Գ Ս Ա:** Եղել է միջին դդ հայ գրչության կենտրոն: 13-րդ դ այստեղ արտագրվել է մեկ Ավետարան: 1447 թ Վարդան արեղայի ընդօրինակած Ավետարանի հիշատակարանում խոսվում է վանքի մասին: Համալիրի Ս Գևորգ և Ս Նշան եկեղեցիները մինչև 20-րդ դ սկզբները կանգուն էին: Վանքն ուներ վարելահողեր, անտառ, անասուններ, մեղուներ: Մոտակայքում կար շարդյունահանվող երկաթահանք: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ:

ԳԻՆԻԿԱՆԻՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ГИНИКАНИЦ СВ АСТВАЦЪАЦЪИН, Gini-kanic' St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գավ-ի Գինեկանց գ-ում, **տ Գինեկանից Ս Աստվածածին:**

ԳԻՇԵՐԱԶՈՐ, ГИШЕРАДЗОР, Gišerajor – Ե կ ե ղ ե գ ի Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Ուշեն գավ-ում: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայությամբ՝ կառուցել է Ուշենի իշխան Հասան-Ջալալ Դոլան:

ԳԻՇԵՐԱՎԱՆՔ, ГИШЕРАВАНКЪ, Gišeravank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Դիլիջան գ-ից հս-արմ, **տ Զուխտակ վանք:**

ԳԻՍԱՆԵԻ ԵՎ ԴԵՄԵՏՐԵԻ ՄԵՀՅԱՆ, ГИСАНИЕВ ДЕМЕТРЕИ МЕХЯН, Gisanei ev Demetrei mehyan, Գիսանեի մեհյան – Մ ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Քարքե լ-ան լանջին գրտնրվող Գիսանե ավանում: Հայաստանում քրիստոնեության ընդունումից հետո (301 թ) սրա տեղում կառուցվել է Ս Կարապետ վանքը: Այստեղ կանգնեցված էին Գիսանեի և Դեմետրեի արձանները (կուռքերը):

ԳԻՏԱՀԱՅԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ГИТАХАЯЦ СВ АСТВАЦЪАЦЪИН, Gitahayac' St Astvacacin – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, **տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ԳԻՐՂԱԶ, Гиряч*, Giryach' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Գեղարդ:**

ԳԼԱԿ, Глак, Glak – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ԳԼԱԿԱ-ԻՆՆԱԿՆՅԱ ՎԱՆՔ, Глака-Иннакня ванк*, Glaka-Inn-aknya vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ԳԼԱԿԱ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Глака Св Карапет, Glaka St Karapet – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ԳԼԱԿԱ Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Глака Св Карапети ванк*, Glaka St Karapeti vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ԳԼԱԿԱ ՎԱՆՔ, Глака ванк*, Glaka vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ԳԼԱԶՈՐ, Гладзор, Glajor, Աղբերց, Աղբերց վանք, Աղբերք, Գալուձոր, Գայուձոր, Գայլուձոր, Գայլեձոր, Գայլեձորո վանք, Գայլիձոր, Գայլուձոր, Գլաձորի վանք, լաձորո վանք, Գլիձոր – Վ ա ն ք և մ ի ջ ն ա դ ա ր յ ա ն Հ ա մ ա լ ս ա ը ր ա ն (վարդապետարան) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում (այժմ՝ Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգնաձորի տարածաշրջանում): Ուսումնասիրողների մեծ մասը Գ տեղադրում են Վայոց Ձորի մարզի Վերնաչեն գ-ի մոտ՝ Թանահատ վանքի տեղում: Գրականության մեջ նույնացվել է նաև Վերնաչենի եկեղեցուն, նույն շրջ-ում գտնվող Նորավանքին:

Գ Հիմնադրվել է Վայոց Ձորի մեծ իշխան Պոռչի միջոցներով 1280 թ, որին եռանդազին մասնակցել է Մուշի Առաքելոց վանքի անվանի գիտնական Ներսես Մչեցին՝ իր Հետ եկած վանականներով: Ի Հիշատակ Մշո Առաքելոց վանքի, որ կոչվել է նաև Գլաձորի վանք, այս վանքը նույնպես անվանել են Գ: Ներսես Մչեցու մահից հետո վանքի միաբանության ղեկավարն է դարձել նրա աշակերտ, մեծ բարունապետ Եսայի

Նչեցին: 1284–1338 թթ Նչեցու օրոք վանքի ուսումնական կենտրոնի գործունեությունը ընդլայնվել է, որի հիմքի վրա ձևավորվել է նաև Գլաձորի միջնադարյան բնույթի բարձրագույն դպրոցը՝ համալսարանը, որի մասին հնագույն հիշատակությունը վերաբերում է 1291 թ: 13-րդ դ վերջերին և 14-ի սկզբներին գ-ը այնքան էր հռչակված, որ այն կոչում էին «բարձր դպրոց», «մայր իմաստից», «իմաստության մայրաքաղաք», «երկրորդ Աթենք» և այլն, որտեղ Մայր Հայաստանի հետ մեկտեղ, ուսումնառության էին գալիս նաև հեռավոր Կիլիկիայից: Այստեղ հաճախ հավաքվում էին շատ ուսումնական կրոնավորներ՝ վարդապետաց վարդապետ Եսայի Նչեցու դասախոսությունները լսելու համար: Ըստ ավանդության՝ երբեմն այդ ունկնդրողների թիվը հասնում էր 360-ի: Գ-ի համալսարանում դասավանդել են ամենատարբեր մասնագիտությունների շուրջ երկու տասնյակ վարդապետներ և ուսուցիչներ, այդ թվում՝ Գավիթ Սասնեցին, Գրիգոր, Մարտիրոս, Հովհաննես, Կիրակոս և Կյուրեղ բարոնապետները և ուրիշներ: Ուսումնառության տևողությունը 7–8 տարի էր: Համալսարանն ուներ իր կանոնադրությունը և բրնույթով ու թեքումով նման էր հասարակագիտական կամ արվեստից գիտությունների բարձրագույն դպրոցի: Համալսարանն ուներ 3 լսարան, որտեղ դասավանդում էին աստվածաբանություն, փիլիսոփայություն, քերականություն, տրամաբանություն, աստղագիտություն, տոմար և այլն: Այստեղ գրվել են պատմաբանասիրական բովանդակության բազմաթիվ աշխատություններ, կատարվել թարգմանություններ և ընդօրինակություններ: Գ-ի համալսարանն են ավարտել և իրենց գիտամանկավարժական գործունեությունը ծավալել Եսայի Նչեցու աշակերտներ Պաշատուր Կեչառեցին, Մխիթար Յաղմնացին, Ներսես Սասնեցին, Հովհաննես Սեցին, Կիրակոս Երզնկացին, Հովհան Որոտնեցին և ուրիշներ: Գ-ում են իրենց կրթությունը ստացել նաև Ստեփանոս Օրբելյանը, Հովհաննես Երզնկացին, բանաստեղծ Փրիկը: Գ-ի գրչության գլուխգործոցն են համարում Եսայի Նչե-

ցու Աստվածաշունչը, հայտնի է նաև նրա «Քերականություն մեկնություն»-ը: Ե. Նչեցին և նրա աշակերտները ակտիվ պայքար էին ծավալում Հայոց եկեղեցու միասնությունը պառակտող ունիթորների կամ միաբարների կրոնական հոսանքի դեմ, որի առաջնորդը Հովհաննես Բոնեցին էր: Հռչակված էր նաև Գ-ի մանրանկարչության զրպրոցը, որը գործել է համալսարանին կից զրջատան արվեստանոցում 13-րդ դ վերջերից մինչև 14-ի կեսը: Այս դպրոցում ստեղծագործել և դասավանդել են նշանավոր մանրանկարիչներ Թորոս Մչեցին կամ Տարոնացին, Ավագը և Հռչակավոր մանրանկարիչ-ճարտարապետ Մոմիկը: 1340-ական թթ, երբ քաղաքական ու տնտեսական անբարենպաստ պայմանների պատճառով դադարում է Պոռչյան և Օրբելյան իշխանական տների, ինչպես նաև Սյունիքի եկեղեցական իշխանության հովանավորությունը, Գ-ի համալսարանը փակվում է, և Հովհան Որոտնեցին մի խումբ աշակերտների հետ տեղափոխվում է Տաթև ու իր գործունեությունը շարունակում այստեղ:

Գ-ի վանքի համալիրի մեջ մտնում էին Ս Ստեփանոս Նախավկա և Ս Նշան եկեղեցիները: ՅՈՒՆԵՍԿՈ-ի որոշմամբ 1984 թ հանդիսավորապես նշվեց Գ-ի համալսարանի 700-ամյակը: Այդ առթիվ լույս տեսան Ա. Աբրահամյանի, Ի. Ղարիբյանի Գ-ին նվիրված հետազոտությունները, վերանորոգվեց վանքի կանգուն եկեղեցին, բարեկարգվեց շրջակայքն ու Գ տանող ճանապարհը:

ԳԼԱԶՈՐԻ ՎԱՆՔ, Гладзори ванк*, Glajori vank' – Վ ա ն ք և դ պ ը ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Գլաձոր:**

ԳԼԱԶՈՐՈ ՎԱՆՔ, Гладзоро ванк*, Glajoro vank' – Վ ա ն ք և դ պ ը ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Գլաձոր:**

ԳԼԻՋՈՐ, Гладзор, Glijor – Վ ա ն ք և դ պ ը ո ց Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Գլաձոր:**

ԳԼԽԼՏԵՂ, Глхтер*, Glxotey, Գլխտեղ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի

Գլխտեղ գ-ի մոտ: Գ-ի անունով նաև այսպես է կոչվել Առաքելոց վանքը (տ):

ԳԼԽՈՆՅԻ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ГЛХОНЦИ Св Лусаворич, Glxonc'i St Lusavoric' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի, նահ-ում, Բարբերդի գվոկ-ի Գլխոնց գ-ի մոտ, տ Գլխոնցի Ս Լուսավորչի վանք:

ԳԼԽՈՆՅԻ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶԻ ՎԱՆՔ, ГЛХОНЦИ Св Лусаворчи ванк*, Glxonc'i St Lusavorci' vank', Գլխոնցի Ս Լուսավորիչ, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ, Ս Լուսավորիչ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարբերդի գվոկ-ի Գլխոնց գ-ի մոտ, Բարբերդ ք-ից մոտ 25 կմ հս-արմ: Տեղադրված էր ապառաժոտ բարձունքի վրա: Շուրջը կային հին ավերված եկեղեցի և մատուռի փրատակներ: Ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

ԳԼԽՈՎ ՎԱՆՔ, ГЛХО ВАНК*, Glxo vank', Հոռեկա վանք, Հյուրիկա վանք, Հոռիկ, Հոռիկա վանք, Հուռեկավանք, Հուռեկա վանք, Ուռեկան, Ուռիկա վանք - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Թալիչ (հնում՝ Հոռեկ) գ-ի մոտ, նրանից արմ, անտառապատ լ-ան հյուսիսահայաց լանջին: Հնում մրտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մեծկվանք գավ-ի մեջ: Հիշատակում են Մովսես Կաղանկատվացին (7-րդ դ) և Վարդան Արևելյին (13-րդ դ)՝ առանց տեղը ճշտելու:

Եկեղեցու խորանը քառակուսի է՝ չարված անմշակ քարերով, ունի գավիթ և սլացիկ գմբեթ: Ըստ դռան վրա թողնված հայերեն արձանագրության՝ կառուցել է տեր Հովհաննեսը՝ 1279 թ: Գավթում գտնում են մի քանի եպիսկոպոսների և Արցախի Գյուլիստան գավառի Մելիք-Բեգլարյանների գերեզմանները՝ արձանագրություններով: Հ. Ոսկյանը սըլալմամբ Գ վ-ը նույնացրել է Գանձասարին:

ԳՀՈՒԿԻ ՎԱՆՔ, Гхуки ванк*, Ghuki vank', Բոլորահար - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Արզական գ-ից 3-4 կմ հս: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Կոտայք (գուցե և Վարաժունիք) գավ-ի մեջ: Վանքի գործունեությունը ծավալվել է 13-14-րդ դդ: Պատերի վրա պահ-

պանվել են հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

ԳՅԱԴԻԿՎԱՆ, Гядикван, Gyadikvan - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գյաղիկվանք գ-ում, տ Գյաղիկվանք:

ԳՅԱԴԻԿՎԱՆՔ, Гядикванк*, Gyadikvank', Գյաղիկվան, Գյաղիկ վանք, Ղոթուրվանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գյաղիկվանք գ-ում:

ԳՅԱԼԻՆՂԱՅԱ, Гялинт'ая, Gyalinγaya - Ժ ա յ ու և մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթև գ-ից հր, տ Շահանդուխտի ժայռ:

ԳՅԱԼ-ՋԱՐԱՋՈՒՐ, Гял-Джараджур, Gyal-Jarajur - Ս Ր Բ ա զ ա ն ա ղ Բ Յ ու ր Երևանի նահ-ի Նախիջևանի գավ-ում: Ըստ «Ավանդապատում»-ում բերված պատումի՝ քրիստոնյաների հանդեպ հալածանքի ժամանակ Կոստանդնուպոլսից Հայաստան փախած Հոփսիմեն կույսը Գյուղ կոչված վայրում թաքցնում է իր հետ բերած սրբազան նշխարները և երբ հալածիչները սպանում են Հոփսիմենին, այդտեղ նշխարների գորությունը աղբյուր է բխում, որը պետք է լվանար անմեղ զոհի արյունը:

ԳՅԱՂՈՒ, Гяг'у, Gyagu - Մ ա տ ու ո ն ր ե կ այ ի Ն ա խ ի ջ լ ա ն ի Ի ն ք ն ա վ ա ր Հ ա ն ր ա պ ե տ ո թ յ ա ն Ջ ո լ ֆ ա յ ի շ Ր Ջ - ո մ Գ ա լ (ն ա ն ' Գ ա ղ , Կ յ ա ղ) գ - ի տ ա ր ա ծ ք ո մ , Օ ձ ա ս ա ր լ - ա ն լ ա ն ջ ի ն :

ԳՅԱՎՐԵ ՔԱՖՐԱՆ, Гявре к'афран, Gyavre k'afran - Ժ ա յ ո (պ ա չ տ ա մ ո ն ք ի վ ա յ ր) Հ ա յ կ ա կ ա ն լեռնաշխարհում, Արածանի գետի հովտում, տ Մանագլերտի Սեղանքար:

ԳՅԱՎՈՒՐ ԲԱՂՁԵՍԻ, Гявур Бар'геси, Gyavur Bayč'esi - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կ ի լ ի կ ի ա յ ո մ , Լ ա մ ք ռ ո ն ի գ ա վ - ո մ , տ Ս աղ ռ ու լ Ս Ա ս տ վ ա ծ ա ծ ի ն :

ԳՅԱՎՈՒՐ ԴԱՄԻ, Гявур дами, Gyavur dami - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գլաձոր և Վերնաչեն գ-երի մոտ գտնվող Բերդասար հին, ավերակ բերդի ստորոտում: 19-րդ դ վերջերին կանգուն, փայտածածկ շինվածք էր, որի ներսում կային մի քանի խաչքարեր:

ԳՅՈՐ, Гег, Gyog - Մ ա տ ու ո Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ներքին և Վերին Թաղավար գ-երի միջև: Համբարձման տոները կատարում էին այստեղ: Շուրջը կան հայկական գերեզմաններ:

ԳՅՈՐ ԻՄԱՄ, Гег имам, Gyog imam - Ու խ տ ա տ ե ղ ի , մ ա տ ու ո (հ ն ա վ ա յ ր) Ե լ ի ղ ա վ ե տ ա ղ յ ի ն ա հ - ի Ե լ ի ղ ա վ ե տ ա ղ յ ի գ ա վ - ո մ : Մ ու ս ո լ մ ա ն ն եր ր այ ս պ ե ս են ան վ ա ն ո մ Խ ո ս ր ո լ ն ա հ ա պ ե տ ի գ եր ե ղ մ ա ն ր (տ) :

ԳՅՈՐԳՈՒԻ ՎԱՆՔ, Гегсуи ванк*, Gyogsui vank', Գյոքսուի վանք, Գոգսուի վանք, Գոգավա վանք, Ս Ս ա ղ գ ի ս - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Խնուսի գվոկ-ի Գյոգսուի շրջ-ի Գոպալ գ-ի մոտ: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր, պահպանվում էին միայն եկեղեցու խորանի հետքերը և մի սրբատաշ քար՝ «չինեցաւ եկեղեցիս ի թագաւորութեանն Աշոտ...» արձանագրությունով, որից ենթադրվում է, որ վանքը կառուցված պետք է լինի 10-րդ դ Բագրատունիների տոհմի Աշոտ անվամբ գահակալներից մեկնունմելի պատվերով:

ԳՅՈՋԱԼ ԲԱԲԱ, Гёзал баба, Gyozal baba - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Խնուս գք-ից արլ, Արածանու Խնուս վտակի հս ափին գտնվող Խրըմխայա գ-ի մոտ բարձրացող համանուն լեռան վրա: Այդպես կոչում էին այլազգիները:

ԳՅՈՐԳԵՉ, Гёпрез, Gyorgeč - Վ ա ն ք Հայաստանում: Ըստ ավանդության՝ այսպես են կոչել Գեղարդ վանքը: Անգլիացի ճանապարհորդ Ջ. Մորիերի վկայությամբ՝ վանքի արձանագրություններից մեկում պատմվում է, որ երբ Լենկթեմուրը իր հրոսակներով ավերել ու կողոպտել է վանքը, նրա աչքին հրեշտակ է երևացել, որից թշնամիները սարսափահար թողել ու փախել են, դրանից էլ առաջացել է Գ գ անունը, որ նշանակում է «տես ու փախիր»:

ԳՅՈՐԳԻ, Гёргя, Gyorgi - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխարհի Եկեղյաց գավ-ում, Գ գ ու մ : Հիշատակվում է «Յուցակ ձեռագրաց»-ում: Եղել է հայ գրչու-թյան կենտրոն:

ԳՅՈՒՏՈՒԻ ՎԱՆՔ, Гѣк'суи ванк', Gyok'sui vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Ննուսի գվոկ-ի Գոպալ գ-ի մոտ, **տ Գյոգսուի վանք:**

ԳՅՈՒՉԵԼ ԲԱԲԱ, Гюзел Баба, Gyuzel Baba, Կյուզել Պապա – Մ ա – տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հաքքարի գավ-ում, Վերին Նոչար գվոկ-ում Գ Բ Լ-ան լանջին: Ըստ ավանդության՝ Հնում այստեղ ճգնել է մի քրիստոնյա, որի Համար մատուռը և լ-ը թուրքերը անվանել են Գ Բ՝ «Գեղեցիկ Հայրիկ»:

ԳՅՈՒԼԻՍՏԱՆԻ Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, Гюлистанн Св Амена-п'р'кчч, Gyulistani St Amenap'rkic', Ս Ամենափրկիչ – Վ ա ն ք (անապատ) Ղարաբաղում, Գյուլիստանի մելիքությունում, Գյուլիստան գ-ից Հր-արմ, մոտ 3 կմ Հեռավորությամբ, Ինջա գետի աջակողմյան անտառապատ ձորակում (այժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության՝ աղբրեջանական բանակի կողմից ռազմակալված Շահումյանի շրջանում): Գյուլիստան գ-ից մոտ 3 կմ Հր-արմ: Համալիրը բաղկացած է մեծ սրբատաշ քարե տանիքով և երկու փոքր անտաշ քարերով կառուցված եկեղեցիներից: Պատերից մեկի վրայի արձանագրությունը ՌՂ (=1641) թ է, իսկ թաղակապ սենյակներից մեկի արձանագրությունը թողնված է ՌՃԿԳ (=1715) թ: Մոտակայքում գտնվող տապանաքարերից մեկի վրա թողնված է ՌԿԲ (= 1613) թ վերաբերող արձանագրություն: Մինչև 19-րդ դ կեսերը կանգուն էր, իսկ դ վերջում՝ ավերված ու լքված: Այստեղ է թաղված Ղարաբաղի ազատագրական պայքարի ակտիվ մասնակից Աբրահամ Հարյուրապետը:

ԳՅՈՒԼՎԱՆՔ, Гюлванк', Gyulvank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաշեն գ-ից Հս-արլ, **տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:**

ԳՅՈՒԼՈՒՄ ԲՈՒԼԱՂ, Гюлум Булаг', Gyulum Bulag – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Գյուլմըուլաղ:**

ԳՅՈՒԼՈՒՄ ԲՈՒԼԱՂ, Гюлумбулаг', Gyulumbulag, Գյուլում Բուլաղ, Գյուլմ-բուլաղ, Գյուլմըուլաղ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-

տություն Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, նրանից մոտ 4 կմ Հս-արլ, լ-նային գոգավորության մեջ գտնվող բլրի Հարթ գագաթին: Եկեղեցին, որ անվանվում է Ս Աստվածածին, լրիվ ավերված է: 1950-ական թթ պատերից թափված բեկորների վրա պահպանվել են Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ, որոնցից մեկում եկեղեցին անվանված է Ս Աստվածածին: Շրջապատում կան խցերի փլատակներ ու գերեզմաններ, 1251 թ մի խաչքար: Ս Բարխուդարյանը ենթադրաբար Գ-ը նույնացնում է Վայոց Ձոր գավ-ի Վերին Նորավանք վանքին:

ԳՅՈՒՄԲԵԹ, Гюмбет', Gyumbet, Գյունպեթ – Վ ա ն ք Կարսի մարզում, Կարս ք-ից արմ, Թամրա գ-ի մոտակայքում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

ԳՅՈՒՄ ԲՈՒԼԱՂ, Гюм булаг', Gyum bulag, Գյուբուլաղ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Գյուլմըուլաղ:**

ԳՅՈՒՄՈՒՇՆԱՆԱՅԻ ՎԱՆՔ, Гюмушханайи ванк', Gyumušxanayi vank' – Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Գյումուշխանս ք-ի մոտ, **տ Գյումուշխանսի վանք:**

ԳՅՈՒՄՈՒՇՆԱՆՆԵԻ ՎԱՆՔ, Гюмушханеи ванк', Gyumušxanei vank', Ս Ամենափրկիչ, Գյումուշխանայի վանք, Կումիշխանայի վանք, Ս Փրկիչ – Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահում, Գյումուշխանս ք-ի մոտ, նրանից 4 կմ Հս-արմ: Գրիգոր Դարանաղյին (16–17-րդ դդ) հիշատակում է Կումիշխանայի վանք: Վանքը, որ բեմն ուղղակի համարված է մատենադարան, եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Կանգուն էր մինչև 1915 թ, ուներ սեփական գ-եր, վարելահողեր, անտառներ, ջրաղացներ:

ԳՅՈՒՆԵԻ ՎԱՆՔ, Гюнеи ванк', Gyunei vank', Գյունեյի վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Արեգունտ վանք:**

ԳՅՈՒՆԵՅ, Гюней, Gyuney – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Արեգունտ վանք:**

ԳՅՈՒՆԵՅ ՎԱՆՔ, Гюней ванк', Gyuney vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Արեգունտ վանք:**

ԳՅՈՒՆՊԵԹ, Гюнпет, Gyunpet' – Վ ա ն ք Կարսի մարզում, Թամրա գ-ի մոտակայքում, **տ Գյումբեթ:**

ԳՅՈՒՏԱ ՎԱՆՔ, Гюта ванк', Gyuta vank', Գյուտաստ վանք, Գյուտի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Մյուս Բաղը (Քաշունիք) գավ-ում: Հիմնադրվել է Հայոց Գյուտ Ա Արահեղացի կաթողիկոսը (461–478) և կոչել իր անունով: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայությամբ՝ եկեղեցին կոչվում էր Նոր Երուսաղեմ, որը կառուցել էր Երիցակ ճգնավորը: Կրոնական խոշոր կենտրոն էր, ունեցել է 500-ի չափ միաբաններ, հիվանդանոց (ուրկանոց), ընդարձակ կալվածքներ, այգիներ, անասունների նախիրներ, երամակներ, հոտեր, ինչպես նաև 6 գյուղ, որոնց թվում նաև Վայոց Ձորի Սրկղոնք գ-ը: Վանքի կալվածքների սահմանը հասել է մինչև Հատատի գետի հովիտը: Վանքի մասին տեղեկություններ է հաղորդում Ստեփանոս Օրբելյանը, որն օգտվել է 5-րդ դ Գ-ի վանահայր Հովհաննեսի գրած ինչ-որ մատյանից:

ԳՅՈՒՏԱՏ ՎԱՆՔ, Гютат ванк', Gyutat vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում: Ս. էփրիկյանը այս տառադարձությամբ է հիշատակում Գյուտաստ վանքը (տ):

ԳՅՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Гюти ванк', Gyuti vank', Գտկա վանք, Գտկո վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գարեղյանք գավ-ում: Հիմնադրել է Դավիթ Կամսարական իշխանը 6-րդ դ առաջին կեսերին Գտակ կոչված վայրում, որտեղ գտնվում էր Մեսրոպ Մաշտոցի և Սահակ Պարթևի աշակերտ Վարոսի գերեզմանը: Դավիթ Կամսարականը վանքին էր նվիրել Բագրևանդի ձեղ գ-ը: «Հայսմավուրքում» ասված է, որ գտնելով Ս Վարոսի աճյունը, սրբին և նրա գտնված տեղը անվանում են Գյուտ, որի Համար նաև վանքը կոչվում է Գ վ:

ԳՅՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Гюти ванк', Gyuti vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Մյուս Բաղը (Քաշունիք) գավ-ում, **տ Գյուտաստ վանք:**

ԳՅՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Гюти ванк', Gyuti vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Նորս գում, **տ Ս Գյուտ Սաչ:**

Gyut Xač', **Գյուտի վանք, Լիանոս, Լիանոսի վանք, Ս Ոսաչ, Ս Ոսաչի վանք** – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջի Նորս գ-ում, նրա արլ կողմում, հնում՝ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի ճահուկ (Շահապունյաց Զոր) գավ-ում: Կառուցել է Լիանոս Պոռչյան իշխանը 1251 թ և իր հայրական հողերից ու մի ջրաղաց նվիրել է վանքին: Կառուցողի անունով էլ կոչվել է նաև Լիանոսի վանք: Վանքի հս պատը կառուցված է թրձած աղյուսով, որը եկեղեցական ճարտարապետության մեջ հազվագյուտ երևույթ էր: **Գ**-ի եկեղեցին կոչվում է Ամենասուրբ Երրորդություն: **Գ**-ի մոտ են գտնվում Ս Նահատակ և Թուխ Մանուկ ուխտատեղիները:

ԳՅՈՒՐՁԻ ՔԻԼԻՍԱ, Гюрджи к'и-лица, Gyurji k'ilisa, **Գյուրջիվանք** – **Ե կ ե դ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Զրառատ գ-ում: Գտնվում է ավերված վիճակում: **Գ**-ի մյուս, անչուք եկեղեցին կոչվում է Ս Կարապետ:

ԳՆՌԱՅԻ ՎԱՆՔ, Гндайи ванк', Gndayi vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գնդեվազ գ-ում, **տ Գնդեվանք:**

ԳՆՌԱՎԱՁ, Гндаваз, Gndavaz – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գնդեվազ գ-ում, **տ Գնդեվանք:**

ԳՆՌԱՎԱՆ, Гндаван, Gndavan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գնդեվազ գ-ում, **տ Գնդեվանք:**

ԳՆՌԱՎԱՆՔ, Гндаванк', Gndavank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գնդեվազ գ-ում, **տ Գնդեվանք:**

ԳՆԴԵՎԱՁ, Гндеваз, Gndevaz – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գնդեվազ գ-ում, **տ Գնդեվանք:**

ԳՆԴԵՎԱՆ, Гндеван, Gndevan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գնդեվազ գ-ում, **տ Գնդեվանք:**

ԳՆԴԵՎԱՆՔ, Гндеванк', Gndevank', **Գնդեվանք, Գնդալի վանք, Գնդավազ, Գնդավան, Գնդավանք, Գնդեվազ, Գնդեվան, Գնդեվաս,**

Բթեվանք – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գնդեվազ գ-ում, հնում՝ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում: Գտնվում է գ-ի հր ծայրամասում, Արփա գետի ձախափնյա ծերպի վրա: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայությամբ՝ վանքը կառուցել է տվել Դերենիկ Արծրունու դուստր և Սյունյաց Սրմբատ իշխանի կինը՝ Սոփիան, որի թողած արձանագրության ընթերցմամբ Ստեփանոս Օրբելյանը հաստատում է, որ վանքի շինարարությունն ավարտվել է 936 թ: Պահպանվել են հիշյալ արձանագրության բեկորները: Տիկին Սոփիան արձանագրությունն ավարտել է «Մատանի էր անակն Վայոց Ձոր, չինեցի դաա եւ եղի ակն ի վերայ» պատկերավոր արտահայտությամբ: Սյունյաց իշխանուհին միաժամանակ հիմնադրում է նաև Գնդեվանք (այժմ՝ Գնդեվազ) գ-ը և Ատչար գ-ի հետ նվիրաբերում վանքին: Վկայված է նաև, որ երեց և նկարիչ Եղիշեն մինչև վանքի շինարարության ավարտը, 931 թ կատարել էր տաճարի ներքին նկարազարդումը և Սարգիս քահանայի հետ չինել տվել նաև զանգակատունը: Վանքի կառուցումն ավարտելուց հետո, այստեղ են հավաքել չրջակայքի ճգնավորներին ու հոգևորականներին, որոնց մեջ ամենատարեցն ու անվանին Սոփիան Գնդունին էր: Արդյո՞ք այս Գնդունի անվան հետ չի կապվում Գնդեվանք անունը: Այս հարցին այլ պատասխան են տալիս երկու ավանդություններ: Ըստ մեկի՝ այստեղի վանականներից Օվանեսը ծերության պատճառով միշտ աղոթել է նստած, նրան անվանել են գունատ Օվանես, որը հետո դառնում է վանքի առաջին վանահայրը և վանքն էլ նրա անունով կոչվում է Գունտ Օվանեսի վանք, Գնտավազ, հետո էլ՝ Գնդեվանք և այլն: Մյուս ավանդությունն ասում է, որ Սյունյաց Սմբատ իշխանի կին Սոփիան 40 օրում կառուցում է այս վանքը՝ վաճառելով իր վերջին հարստությունը՝ գնդերը (ականջողերը), որի համար վանքը կոչվում է Գնդեվանք: Անվան մյուս տարբերակները **Գ**-ի հնչյունափոխված ձևերն են:

999 թ վանահայր Քրիստափորը եկեղեցու արմ կողմում կառուցել է

տվել գավիթը, իսկ 1008-ին առաջնորդ Սարգիս Երկրորդը վանքի հողերը ոռոգելու համար Զինարած գետից, անց է կացնում 24 կմ երկար ջրանցքը: Վանքը չրջապատող պարիսպները և Նյուրասեյակները կառուցվել են 17-րդ դ: Համալիրի հր կողմում գտնվել է սեղանատունը, որը մեծ դահլիճ էր, որն ուներ նկուղ, օժանդակ սենյակներ և կրակարան: Վանքի սրբատաշ բազալտե քարերից կառուցված եկեղեցին վերանորոգել է տվել ոմն Գրիգոր 1309 թ: Այն վերանորոգվել է նաև 1671 թ: **Գ**-ը Սյունիքի նշանավոր գրչության կենտրոններից էր: Այժմ կանգուն է գլխավոր Ս Ստեփանոս եկեղեցին, որը վերջին անգամ վերանորոգվել է 1966 թ: Գավթի ծածկը և պատերը փլված են, փլված է նաև չրջապարիսպը: Տնտեսական շենքերից կանգուն է միայն մեկը, որի պատերի մեջ կան խաչքարեր: Վերանորոգման աշխատանքները ընդհատումներով շարունակվում են: Գնդեվազ գ-ի տարածքում և վանքի չրջակայքում հայտնաբերված չուրջ 30 փմագրերից, ըստ Ս. Բարխուդարյանի, 8-ը վերաբերում են վանքի հիմնադրման ժամանակին, իսկ մյուսները՝ 13-րդ և հետագա դդ-ին:

ԳՆԴԵՎԱՍ, Гндевас, Gndevas – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Գնդեվազ գ-ում, **տ Գնդեվանք:**

ԳՆԻԿԱՆԻՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Гниканиц Св Аствац'ац'иен, Gnikanic' St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Սոկաի գվուկ-ի Գինեկանց գ-ում, **տ Գինեկանից Ս Աստվածածին:**

ԳՈԳՍՈՒԻ ՎԱՆՔ, Гогсуи ванк', Gogsui vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Խնուսի գվուկ-ի Գոպալ գ-ի մոտ, **տ Գյոգսուի վանք:**

ԳՈԹԱԼ ՎԱՆՔ, Гот'ал ванк', Got'al vank' – **Վ ա ն ք Արցախում**, այժմյան Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, **տ Դաղի վանք:**

ԳՈԹԱ ՎԱՆՔ, Гот'а ванк', Got'a vank' – **Վ ա ն ք Արցախում**, այժմյան Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, **տ Դաղի վանք:**

ԳՈԼՈՇՏԻ, Голошты, Gološti – **Բ ե ը դ** (գյուղ, վանք) Մեծ Հայքի

Սյունիք աշխ-ի վայոց Զոր գավ-ում, նրա արլ կողմում: Հիշատակվում է 10-րդ դ հայերեն վիճագրերում և Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) «Պատմութիւն նահանգին Սիսական» գրքում: Ըստ հին հարկացուցակի (13-րդ դ)՝ Տաթևի վանքին տալիս էր 6 միավոր դրամ հարկ:

Ս ԳՈՂԳՈԹԱ, Св Gor*rot*a, St Goygot'a - **Վ Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, վանի նահ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Կարաբեշիզ գ-ում:

ԳՈՂԳՈԹԱ, Gor*rot*a, Goygot'a - **Վ ա յ ր Մ** Եժ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, հավանաբար Արշարունիք գավ-ում, Կամրջաձորի վանքի մոտակայքում: Հր. Աճառյանի կարծիքով Գ-ն վանք էր, որտեղ բարերոցի վարդան արեղան 1371 թ ընդօրինակել է «Ճառոց»:

ԳՈՂԳՈԹԱՎԱՆՔ, Gor*rot*a-ванк*, Goygot'avank' - **Վ Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Քոբեյ գ-ում: Կառուցվել է 1223 թ ոմն Սամվելի պատվերով:

ԳՈՂԵՐՅԱ ՎԱՆՔ, Gor*erjavanк*, Goyerya vank' - **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Զորք կամ Կապան գավ-ում, տ Գողորյա վանք:

ԳՈՂԹԱՆ ԲՈՒՍՏԱ, Gor*t'an Буста, Goyt'an Busta - **Վ ա ն ք** (անապատ, մենաստան) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բիստ (Բուստ) գ-ի մոտ, տ Բիստի Ս Նշան:

ԳՈՂՈՐՅԱ ՎԱՆՔ, Gor*orjavanк*, Goyorya vank', Գողերյա վանք, Գողորյաց վանք, Գողորտա վանք - **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Զորք կամ Կապան գավ-ում: Հիշատակվում է 10-13-րդ դդ Հայ պատմիչների գործերում:

ԳՈՂՈՐՅԱՅ ՎԱՆՔ, Gor*orjavanк', Goyoryac' vank' - **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Զորք կամ Կապան գավ-ում, տ Գողորյա վանք:

ԳՈՂՈՐՏԱ ՎԱՆՔ, Gor*ortavanк', Goyorta vank' - **Վ ա ն ք Մ** Եժ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Զորք կամ Կապան գավ-ում, տ Գողորյա վանք:

ԳՈՄԱ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Гома Св Гевоpг, Goma St Gevorg - **Վ ա ն ք Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, վանի նահ-ում, Մուկսի գվոկ-ի Գոմանց գ-ում: Կողոպտվել ու հրկիղ-

վել է 1895 թ հայկական կոտորածների ժամանակ:

ԳՈՄԱՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Гомац Аствац'ац'ян, Gomac' Astvacacin - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմս գ-ում, տ Գոմաց Ս Աստվածածին:

ԳՈՄԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Гомац Св Аствац'ац'ян, Gomac' St Astvacacin, Գոմաց Աստվածածին, Ս ԳԼՈՐԳ, Գոմաց Աստվածածին, Գոմաց վանք, Գոմո վանք, Գոմոց Ս Աստվածածին, Գոմոց վանք, Գոմուց վանք, Կոմաց Աստվածածին, Տատրաբնակ Աստվածածին, Տատրակավանք, Տատրկա վանք - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ից արմ, Գոմս գ-ում, նրա արլ կողմում: Զեռագրական հիշատակարաններից մեկում վանքի համալիրում մատնանշվում են Ս Աստվածածին և Ս ԳԼՈՐԳ եկեղեցիները, որոնց անուններով երբեմն կոչվում է նաև վանքը: Համալիրը կառուցված էր սրբատաշ քարերով, եկեղեցիներից մեկը հոյաչեն կառույց էր, որի գմբեթը հենվում էր կամարներով միացած ութ սյուների վրա: Տարածքում կային 1-2 հարկանի օժանդակ շինություններ, ուներ կալվածքներ և գ-եր: 13-րդ դ Գ Ս Ա-ը գավ-ի թեմական կենտրոնն էր, որին ենթարկվում էր նաև Բիթլիսի Հինգլտրան Հայտնի եկեղեցին: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության Հայտնի կենտրոն, որտեղ արտագրված ձեռագրերից մի քանիսը՝ գրված 1578, 1661 և այլուր պահպանվել են: 1889 թ վանքին կից գործում էր Հայ մանուկների վարժարանը: Վանքը կողոպտվել, ավերվել ու լքվել է 1915-1918 թթ:

ԳՈՄԱՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Гомац Св Гевоpг, Gomac' St Gevorg - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, վանի նահ-ում, Կարճկան գվոկ-ի Գոմս գ-ի մոտ, տ Գոմսի Ս ԳԼՈՐԳ:

ԳՈՄՈՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Гомоц Св Аствац'ац'ян, Gomoc' St Astvacacin - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմս գ-ում, տ Գոմաց Ս Աստվածածին:

ԳՈՄՈՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Гомоц Св Гевоpг, Gomoc' St Gevorg - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, վանի նահ-ում, Կարճկան գվոկ-ի Գոմս գ-ի մոտ, տ Գոմսի Ս ԳԼՈՐԳ:

ԳՈՄՈՅ ՎԱՆՔ, Гомац ванк*, Gomac' vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմս գ-ում, տ Գոմաց Ս Աստվածածին:

ԳՈՄՈՅ ՎԱՆՔ, Гомац ванк*, Gomac' vank', Բուքե Ջեննեթե, Գոմոց վանք, Գոմուց վանք, Ճկութի Ս Պետրոս, Ճկութ վանք, Ճկույթ վանք, Մատեն Առաքելո վանք, Մա-

տին Առաքելո վանք, Մատնի Առաքելո վանք, Պետրոս Առաքելո վանք, Ս Պետրոս Առաքյալ, Ս Պետրոսի ճկութի վանք, Պուքե Ջեննեթե - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուչի գավ-ի Սասուն գվոկ-ի Գոմք գ-ում: Վանքի համալիրի մեջ մտնում էին եկեղեցին, զանգակատունը, մատուռը, գերեզմանատունը, ուներ նաև շրջապարիսպ: Գոյություն է ունեցել հավանաբար 14-րդ դ-ից առաջ և նորոգվել է 1663, 1845 թթ: Մինչև 1915 թ վանքի մատենադարանում պահվում էին հիմնականում կրոնական բովանդակությամբ 20 հայերեն ձեռագրեր, որոնցից ամենահինը գրված էր 1343 թ: Վանքի վերջին վանահայրը Ստեփանոս վարդապետն էր, որը քաջարար մասնակցել է Սասունի Հայության 1915 թ մղած ինքնապաշտպանական կռիվներին: Այդ ժամանակ էլ վանքը կողոպտվել և ավերվել է:

ԳՈՄՈՅ ՎԱՆՔ, Гомац ванк*, Gomac' vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, վանի նահ-ում, Կարճկան գվոկ-ի Գոմս գ-ի մոտ, տ Գոմսի Ս ԳԼՈՐԳ:

ԳՈՄՈ ՎԱՆՔ, Гомо ванк*, Gomo vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմս գ-ում, տ Գոմաց Ս Աստվածածին:

ԳՈՄՈՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Гомоц Св Аствац'ац'ян, Gomoc' St Astvacacin - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմս գ-ում, տ Գոմաց Ս Աստվածածին:

ԳՈՄՈՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Гомоц Св Гевоpг, Gomoc' St Gevorg - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, վանի նահ-ում, Կարճկան գվոկ-ի Գոմս գ-ի մոտ, տ Գոմսի Ս ԳԼՈՐԳ:

ԳՈՄՈՅ ՎԱՆՔ, Гомоц ванк*, Gomoc' vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմս գ-ում, տ Գոմաց Ս Աստվածածին:

ԳՈՄՈՅ ՎԱՆՔ, Гомоц ванк*, Gomoc' vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուչի գավ-ի Գոմք գ-ում, տ Գոմաց վանք:

ԳՈՄՈՅ ՎԱՆՔ, Гомоц ванк*, Gomoc' vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, վանի նահ-ում, Կարճկան գվոկ-ի Գոմս գ-ի մոտ, տ Գոմսի Ս ԳԼՈՐԳ:

ԳՈՄՄԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Гомси Св Гевогг, Gomsı St Gevorg, **Ս Գևորգա վանք, Գոմաց Ս Գևորգ, Գոմաց վանք, Գոմոց Ս Գևորգ, Գոմոց վանք, Գոմքի Ս Գեվորգ, Ջոջգուլիս Ս Գևորգ – Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկան գվղկ-ի Գոմս գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Երևվարք գավ-ի մեջ: Կառուցված է Ընձաքիարս լ-ան փեշին, Գոմս գ-ից 9–10 կմ հս-արլ Վանա լճի ափին: 1895 և 1915–1916 թթ ավերել ու կողոպտել են թուրքերը: Ըստ ավանդության՝ այստեղ պահվում էին Ս Գևորգի մասունքները:

ԳՈՄՄԻՅ ՎԱՆՔ, Гомуц ванк*, Gomuc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմս գ-ում, **տ Գոմաց Ս Աստվածածին:**

ԳՈՄՄԻՅ ՎԱՆՔ, Гомуц ванк*, Gomuc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկան գվղկ-ի Գոմս գ-ի մոտ, **տ Գոմսի Ս Գևորգ:**

ԳՈՄՔԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Гомк'и Св Гевогг, Gomk'i St Gevorg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկան գվղկ-ի Գոմս գ-ի մոտ, **տ Գոմսի Ս Գևորգ:**

ԳՈՇԱՎԱՆՔ, Гошаванк*, Gošavanak', **Գետավանք, Գետիկ, Գետիկի վանք, Գետիկ Նոր, Գետիք, Գետկա վանք, Գոչ Մխիթարա վանք, Գոչ վանք, Ղոչավանք, Մխիթար Գոչի վանք, Նոր Գետիկ, Նոր Գետիկի վանք – Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Գոչ գ-ում: Միջին դդ մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Վարաժնունիք (Միափոր) գավ-ի մեջ: Հիմնադրվել է Ջաքարե և Իվանե Ջաքարյանների ու նրանց վասալների՝ Ուաչենի տիրակալներ Վախթանգի և Գրիգորի անմիջական աջակցությամբ ու 12–13-րդ դդ հայ մեծ մտածող Մխիթար Գոչի նախածնունդով: Նշ հետում գտնվող, երկրաչարժից ավերված Գետիկի վանքի փոխարեն, որի համար էլ սկզբում անվանվել է Նոր Գետիկի վանք: Վանքի համալիրի մեջ մտնում են Ս Աստվածածին (կառուցված 1191–1196 թթ), Ս Գրիգոր (կառ. 1231 թ), Ս Գևորգ (կառուցված՝ 1254 թ) եկեղեցիները, Ս Հովհանն

մատուռը, երկհարկանի գրատուն-դանգակատունը, ժամատունը, գավիթը և կենցաղային շինությունները: Սկզբնաղբյուրների վկայությամբ՝ շենքերի մեծ մասը կառուցել է «Հյուն» մականունով Մխիթար վարպետը: Վարպետ-ճարտարապետներից հիշատակվում են նաև Գրիգորը և Ջաքարիան: Վանքի մոտակայքում են գտնվում Մխիթար Գոչի բնակարանի մնացորդները, նրա գերեզմանը, որի վրա կանգնեցված հոյակապ խաչքարը պահվում է Երևանի պետական պատմական թանգարանում, այլ դամբարաններ ու խաչքարեր: 1950–1960-ական թթ Գ-ի հուշարձանները կանոնավոր վերանորոգման են ենթարկվել, իսկ 1972-ին վանքին կից ստեղծվել է պատմաճարտարապետական թանգարան: Վանքը 1213 թ Մխիթար Գոչի մահվանից հետո, ի հիշատակ նրա կոչվել է Գ: 1260–1266 թթ Գ անցավ Ումեկ իշխանի տնօրինությանը: 13-րդ և հետագա դդ թաթար-մոնղոլների տիրապետության ահեղ ժամանակներում Գ մնաց որպես Միջնադարյան Հայաստանի հոգևոր, կրոնական ու մշակութային խոշորագույն կենտրոն: Աղբյուրներում այն անվանվում է վարժարան, վարժապետարան, համալսարան-ճեմարան: Այստեղ, Հայաստանի մյուս գրչության ու մշակույթի կենտրոնների նման, կրոնի հետ դասավանդվել են հունարեն, լատիներեն, գրչության արվեստ, պատմություն, փիլիսոփայություն, տիեզերագիտություն, տոմար և այլ առարկաներ: Գ-ի գիտության խոշոր կենտրոն դառնալու մեջ մեծ դեր են կատարել Մխիթար Գոչի ափանդները շարունակող աշակերտներն ու հետևորդները: Գ-ում Մխիթար Գոչի բազմաթիվ սաներից նշանավոր են պատմիչ ու գիտնական Վանական վարդապետը (13-րդ դ), պատմիչ Կիրակոս Գանձակեցին (13-րդ դ) և ուրիշներ: Պահպանվել են Գ-ում գրված և ընդօրինակված հայերեն ձեռագրեր: Գ-ը այժմ Հայաստանի տուրիստական լավագույն կենտրոններից մեկն է:

ԳՈՇԱՎԱՆՔ, Гошаванк*, Gošavanak' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում, **տ Ս Սիոն:**
ԳՈՇ ՄՆԻԹԱՐ, Гош Мхит'ар,

Goš Mxit'ar – Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ում, Սևանա լճի ափին: Մի Հայսմավուրբում հիշատակվում է, որ Երուսաղեմից վերադարձած Մխիթար Գոչին վանականները դիմավորել են լճափին և ի նշան դրա, 1200 թ այստեղ կանգնեցրել են մի խաչքար, որը և դարձել է սրբավայր, մատուռ:

ԳՈՇ ՄՆԻԹԱՐԱ ՎԱՆՔ, Гош Мхит'ара ванк*, Goš Mxitara vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Գոչ Գ-ում, **տ Գոչավանք:**

ԳՈՇ ՎԱՆՔ, Гош ванк*, Goš vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Գոչ գ-ում, **տ Գոչավանք:**

ԳՈՌՈՐՈՒ ՎԱՆՔ, Гор'обу ванк*, Gor'obu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ունձորեկ գ-ի մոտ, **տ Գորբու վանք:**

ԳՈՍՈՅԵՆԻ ՎԱՆՔ, Госоѳени ванк*, Gosoyeni vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում: Սլավ ընթերցված է, **տ Ս Սիոն**, Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում:

ԳՈՏԵՆԻՍ, Готенис, Gotenis – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում: 17-րդ դ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում այսպես է անվանված Ս Սիոն վանքը՝ Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում (տ):

ԳՈՏՈՋ, Готоз, Gotoz, Գոտոզ վանք, Գոտոզ վանք – Վ ա ն ք և գ յ ու դ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, Գառնու ձորում: Հիշատակում է Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ) Հայոց թագավոր Սմբատ 1-ին Բագրատունու (894–914) Տաթևի վանքին նվիրած վայրերի ցանկում: Ոմանք նույնացրել են Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գողթ գ-ի հետ:

ԳՈՏՈՒՋ ՎԱՆՔ, Готуз ванк*, Gotuz vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վարդահովիտ գ-ի մոտ, **տ Գոտուս վանք:**

ԳՈՏՈՒՍ ՎԱՆՔ, Готус ванк*, Gotus vank' – Վ ա ն ք Հայաստա-

նի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Արփայի աջակողմյան վրտակ Եղեգիս գետի վերին հոսանքում, Վարդահովիտ գ-ից մի քանի կմ հս-արլ: Միջին դը մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Տարածքում պահպանված մի հին մատուռում գրտներված արձանագրության բեկորի վրա կարդացվել է «Ձի թուակահ...» (1271 թ): Ղ. Ալիշանի ենթադրությունը՝ մատուռը կոչվել է Սոթիկ վանք:

ԳՈՐՈՐՈՒ Ս ԹԵՆԴՈՐՈՍ, Горобы Св Т*еодорос, Gorobu St Teodoros՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Ննձորեկ գ-ի մոտ, **տ Գորորու վանք:**

ԳՈՐՈՐՈՒ Ս ԹՈՐՈՍ, Горобы Св Т*орос, Gorobu St T'oros – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Ննձորեկ գ-ի մոտ, **տ Գորորու վանք:**

ԳՈՐՈՐՈՒ ՎԱՆՔ, Горобы ванк*, Gorobu vank', **Գորորու վանք, Գորորու Ս Թեոդորոս, Գորորու Ս Թորոս, Գորոփու Ս Թեոդորոս, Գորորու Ս Թորոս, Դերջանի Սրբխլ Ս Թորոս, Դերջանի Սրխլ Ս Թորոս, Ս Թեոդորոս, Ս Թեոդորոսի վանք, Ս Թորոս, Սեղեմուտի վանք, Սեղմնուտի վանք, Սրբբլ Ս Թորոս, Սրբխլ Ս Դորոս, Սրբխլ Ս Թորոս, Սրբխլի Ս Թորոս, Սրբբլ Ս Թորոս, Սրբխլ Ս Դորոս, Սրբխլ Ս Թորոս, Սրբխլի Ս Թորոս, Սրխլ Ս Թորոս, Սրխլի Ս Թորոս, Գորոփու վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Ննձորեկ գ-ի մոտ, Երզրնկա ք-ից մոտ 30 կմ արլ, սարավանդի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ի մեջ: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Հայոց Եկեղեցու հիմնադիր Գրիգոր Լուսավորիչը (4-րդ դ)՝ Թեոդորոս Առաքյալի հիշատակին: Ասում էին, որ վանքի ուխտի օրը, նրա բակում մի ձող (սրբբլ) էին տնկում և վանահայրերից որևէ մեկը մազցում էր ձողն ի վեր և հաճույք պատճառում ուխտավորներին: Դրա համար էլ վանքը կոչվել է նաև Սրբբլ Ս Թորոս, Սրբխլ Ս Թորոս ևն: Ըստ ավանդության՝ 5-րդ դ այս վանքում որոշ ժամանակ ապրել ու ստեղծագործել են Հայ նշանավոր պատմիչ-**

ներ Փավստոս Բուզանդն (5-րդ դ) ու Ղազար Փարպեցին (5-րդ դ): Մինչև 1915 թ Մեծ Եղեռնը վանքը կանգուն էր և չըջակայքի հայերի սիրած ուխտավայրը: Այն ժամանակ վանքի վրա պահպանվում էր 1764 թ հայերեն վիմագիր արձանագրություն:

ԳՈՐՈՓՈՒ Ս ԹԵՆԴՈՐՈՍ, Гороп*у Св Т*еодорос, Georp'u St T'eodoros – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Ննձորեկ գ-ի մոտ, **տ Գորորու վանք:**

ԳՈՒՆԵՐ, Гр*нер, Gr'ner, **Գուներո վանք, Գուներ – Վ ա ն ք** («անապատ») Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Մոլեոն գավ-ում, Բարձրբերդ գավ-ի սահմանի մոտ: Ճշգրիտ տեղագրությունը Հայտնի չէ: 13-րդ դ երկրորդ կեսերից հռչակված էր որպես Հայ գրչության ու մանրանկարչության խոշոր կենտրոն: Վարդան Արևելյանի (13-րդ դ) Գ համարում է Կիլիկիայի չորս նշանավոր գրչության կենտրոններից մեկը (Արքակաղին, Գուներ, Դրազարկ, Սկևռա): Գ այն ժամանակ Մոլեոն գավ-ի եպիսկոպոսանիստն էր: Այստեղ գրված և պահպանված Հայտնի ձեռագրերն են՝ Հովհաննես Արքաեղբոր Ավետարանը (1263 թ, գտնվում է ԱՄՆ-ում, Վաշինգտոնի Փրիբի ժողովածուում), Բարսեղ գրչի 1270 թ ընդօրինակած պատկերազարդ Աստվածաշունչը և երեք այլ ձեռագրեր, որոնք պահպանվում են Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում: Գ-ի վանքը գոյատևել է մինչև 14-րդ դ վերջը, մինչև Կիլիկիայի Հայկական թագավորության անկումը:

ԳՈՒՆԵՐՈՒ ՎԱՆՔ, Гр*норо ванк*, Gr'nero vank՝ – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Մոլեոն գավ-ում, **տ Գուներ:**

ԳՈՒՈՒՁ, Гр*уз, Gr'uz – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Ասկնջավ գ-ի մոտ, **տ Գուուզու Ս Նշան:**

ԳՈՒՈՒՁՈՒ Ս ՆՇԱՆ, Гр*узу Св Ншан, Gr'uzu St Nšan, **Գուուզ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Ասկնջավ գ-ի մոտ:** 20-րդ դ սկզբներին տաճարը ղեռևս կանգուն էր: Վանքի մասին այլ տվյալներ չունենք:

ԳՏԱ ՎԱՆՔ, Гта ванк*, Gta

vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հաբանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ԳՏԻՁ, Гтнэ, Gtič՝, **Գետչա վանք, Գթիչու վանք, Գթիչ, Գթչա վանք, Գտա վանք, Գտիչի վանք, Գտչա վանք, Գտչո վանք, Թեչ, Թեչա վանք, Կտիչ, Գթիչա վանք, Գթիչ, Գթիչու վանք, Գթիչ, Գթիչի վանք, Գթիս – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հաբանդ գավ-ում:** Ավերակները գտնվում են այժմյան Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Տոդ գ-ից արմ, Տոդ լ-ան վրա: Կառուցված է կարմրավուն հղկված քարերով, ունի խաչաձև քառակուսի հատակագիծ: Չորս կամարների վրա բարձրանում է գեղեցիկ կաթողիկեն: Եկեղեցին ունի մեկ ավազ, չորս փոքրիկ խորան, մեկ դուռ և 13 լուսամուտ: Գավթին կից նշմարվում են ավելի հին եկեղեցու հետքերը: Տարածքում կան մի քանի խաչքարեր ու տապանաքարեր: Վանքի հս պատի վրայի արձանագրության մեջ ասվում է, որ այն հիմնադրել են Սարգիս և Վրթանես եպիսկոպոսները 1241 թ: Սակայն իբրև եպիսկոպոսանիստ հաստատություն այն հիշատակվում է 5-րդ դ-ից: 8-րդ դ վերջերից գտնվում էր Առանշահիկ իշխանական տոհմի Դիզակի ձյուղի հովանավորության տակ: Վանքը զգալիորեն ավերվել է 1868 թ երկրաշարժի ժամանակ: Վերանորոգման մասին կան հիշատակություններ: Ղ. Ալիշանը սրա հետ է նույնացրել Գիս ավանը: Միջին դը եղել է Հայ գրչության կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

ԳՏԻՁԻ ՎԱՆՔ, Гтнчн ванк*, Gtič'i vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հաբանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ԳՏԿԱ ՎԱՆՔ, Гтка ванк*, Gtka vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, **տ Գյուտի վանք:**

ԳՏԿՈՒ ՎԱՆՔ, Гтко ванк*, Gtko vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, **տ Գյուտի վանք:**

ԳՏՁԱ ՎԱՆՔ, Гтча ванк*, Gtič'a vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հաբանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ԳՏՁՈ ՎԱՆՔ, Гтчо ванк*, Gtč'o vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հարանդ գավ-ում, տ Գտիչ:

Ս ԳՐԱՇԵՆ, Св Грашен, St Grašen – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տավորիկ գվոկ-ի Արտխոնք գ-ում:

ԳՐԸՔՆԵՐ, Грык'нер, Grək'ner – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանդի գվոկ-ում, անտառոտ վայրում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Գյոզալդարայի գվոկ-ի Տոփ գ-ում, նրա Հրարլ կողմում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Սարգիս:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիզանի գվոկ-ի Նիզան ք-ում: Հիշատակվում է 14–17-րդ դդ Հայերեն ձեռագրական Հիշատակություններում՝ որպես գրչություն կենտրոն:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բայազետի գավ-ում, Բայազետ ք-ի մոտ գտնվող Արնաքար լ-ան վրա: 20-րդ դ սկզբներին գտնվում էր կիսավեր վիճակում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Հասանկալայի շրջ-ի Թորդան գ-ում: Եկեղեցուն կից կար հայկական ընդարձակ գերեզմանատուն:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Քաղդե (Քյախթա) ավանում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Գերսիմի գավ-ի Ջարսանջակի գվոկ-ի Բայիչեր գ-ի Նրանտիլի վանքի համալիրում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Գերսիմի գավ-ի Ջարսանջակի գվոկ-ի Բասու գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստա-

նում, Նարբերդի նահ-ի Արաբկիր ք-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Մարտունու շրջ-ի Ներխան գ-ում: Ըստ ոմանց՝ կոչվում է Ս Գևորգ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Կարս ք-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Թաթլո վանքի համալիրում: Կառուցել է Մեսրոպ Մաչտոցի և Սահակ Պարթևի աշակերտ Թաթլուր՝ Վարդանանց պատերազմից (451 թ) հետո:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Շորագյալի տեղամասի Ճալա գ-ում: Քանզվել ու ավերվել է Թուրքերի ձեռքով 1877–1878 թթ ուսթուրքական պատերազմի ժամանակ: Գ-ի արմ կողմում էր գտնվում Ս Մարտիրոս գերեզմանոց-ուխտատեղին:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Շորագյալի տեղամասի Կարմիրվանք գ-ի Կարմիր վանքի համալիրում: Երկու կողմերում ուներ փոքրիկ ավանդատներ: Եկեղեցու դռան վրայի 1228 թ հայերեն արձանագրություններից մեկում կարդացվում էր ճոն Բարսեղ անունը: Հիշատակվում է նաև Ս Լուսավորիչ անվամբ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Ներքին Ջրափի գ-ում: Կառուցվել է հին քարավանատան տեղում 1874 թ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Սարգիս:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Լուսազուղ գ-ում: Ղ. Այիչանը այսպես է կոչում Թուխ Մանուկ եկեղեցին:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերմոնի վանքի համալիրում: Կառուցվել է Ս Գրիգոր, Ս Հակոբ, Ս Սահակ, Ս Ստեփանոս ավերված եկեղեցիների տեղում և նրանց քարերով: Այս եկեղեցին ունի մույթեր

և թաղածածկ հորինվածք: Պահպանվել է կիսավեր վիճակում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Հաղպատի վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1025 թ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Գոչ գ-ում, Գոչավանք վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1231 թ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Գիլիջան ք-ի մոտ գտնվող Ջուխտակ վանքի համալիրում: Կառուցվել է 12-րդ դ, ունի գմբեթ: Որպես շինանյութ օգտագործված է դեղնավուն, բազմերանգ սրբատաշ ֆելզիտ քարատեսակը: Կառուցի վրա կան վիմագրեր ու քանդակներ: Վանքի ողջ համալիրի հետ միասին, այս եկեղեցին հիմնավոր վերանորոգման է ենթարկվել 1973–1977 թթ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Իջևան ք-ից մոտ 10 կմ արմ, Աղստեի ձախակողմյան վտակ Սառնաղբյուր գետակի ափին:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Հաղարծին վանքի համալիրում: Կառուցվել է 10–11-րդ դդ: Ութանկյուն գմբեթով, փոքրիկ ու գեղեցիկ շինություն է, որը ներսից զարդարված է բարձրարվեստ որմնանկարներով:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գեղաշեն գ-ում: Կառուցվել է 1863 թ: Քարաշեն, կանգուն շինություն է:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Այնթապ գ-ում: Նախկինում եկեղեցուն կից գործել է փոքր վարժարան:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Св Григор, St Григор – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Արծվանիստ գ-ում: Երբեմն այդպես է կոչվում Վանեվան վանքը (տ):

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի
Հանրապետության Գեղարքունիքի
մարզի Ջղարքար գ-ում: Ըստ ոմանց՝
կոչվում է Ս Գևորգ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի
Հանրապետության Գեղարքունիքի
մարզի Յամաքարերդ գ-ում (այժմ՝
Սևան ք-ի շրջագծում): Գ-ի մոտ,
բլրի վրա գտնվելիս է եղել Մխիթար
Գոչ մատուռը:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի
Հանրապետության Սյունիքի մարզի
Բոնակոթ գ-ում, կառուցված է եղել
1704 թվականին:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Աղօղյան – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի
Հայաստանի Հանրապետության Լո-
ռու մարզի Մեծ Պարնի գ-ի հս-արմ
կողմում գտնվող ձանդար ավերակ
գ-ի տարածքում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Այ-
րարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի
մայրաքաղաքում, տ Գազկաչեն:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Մեծ
Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագա-
ծոտն գավ-ում, տ Առապարի Ս
Գրիգոր:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Այ-
րարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում:
Հավանաբար մտնում էր Բագնայրի
վանքի համալիրի մեջ: Հ. Աճառյանը
վանք է համարում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի
Մոկք աշխ-ի Փասավանք գ-ում:
1447 թ մի ձեռագիր հիշատակա-
րանում ասվում է, որ գ-ի Ս Գ, Ս
Աստվածածին և Ս Փրկիչ եկեղեցի-
ների հովանու տակ ընդօրինակվել
է Ավետարան:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Շի-
րակ գավ-ի Անի ք-ում, տ Ուաչուտի
եկեղեցի:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Սյու-
նիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի
Կարմիր գ-ում: Գտնվելիս է եղել
Հայաստանի Հանրապետության Գե-
ղարքունիքի մարզի Կարմիրգյուղ
գ-ում: Հիշատակում է Հայրապետ
սարկավագը 1664–1665 թթ արտա-

գրած Ավետարանի հիշատակարա-
նում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի
Սյունիք աշխ-ի Մղուկ գավ-ի Արե-
վես գ-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Սյու-
նիք աշխ-ում, ձահուկ (Շահապուն-
յաց Ձոր) գավ-ի Կուքի (Գուքի, ներ-
կայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հան-
րապետության Շահբուզի շրջ-ում),
գ-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Տու-
րուբերան աշխ-ում, Տարոն գավ-ի
Ս Կարապետ վանքի համալիրում:
Փայտաչեն էր, կառուցված 16-րդ դ

կեսերին: Այրվել ու ավերվել է 1750
թ պարսիկ զինվորների ձեռքով և
1784 թ ահեղ երկրաշարժից: Վերա-
նորոգվել ու ընդարձակվել է 1788 թ
ճարտարապետներ Կորեկ Սրգոյի և
բաղիչեցի վարպետ Ղազարի ղեկա-
վարությամբ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Սյու-
նիք աշխ-ի ձահուկ գավ-ում [ներ-
կայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հան-
րապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյո-
մուր (պատմական՝ Գոմք)] գ-ում,
նրա կենտրոնում, բարձրադիր վայ-
րում: Ուղղանկյուն-քառանկյուն, ան-
գմբեթ քարաչեն շինություն է, հա-
վանաբար կառուցվել է 12-րդ դ:
Շուրջը կան հին հայկական գերեզ-
մաններ: Մինչև 1970-ական թթ
կանգուն էր:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Սյու-
նիք աշխ-ի ձահուկ գավ-ում [ներ-
կայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հան-
րապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյու-
լուս (պատմական՝ Գոյլք)] գ-ում:
Կառուցվել է հավանաբար 13–14-րդ
դդ: Եռանավ բաղիլիկ է, ունի ար-
սիդ, զույգ ավանդատներ, սրահ-
դահլիճ, արմ-ից և հր-ից՝ 2 մուտք:
Վերանորոգվել է 1657 թ: Տարած-
քում կար հայկական ընդարձակ գե-
րեզմանոց: Մինչև 1980-ական թթ
կանգուն էր: Գ-ի մյուս եկեղեցին,
որ կոչվում է Արջակապ, վաղուց ա-
վերված էր:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Նա-
խիջևանի Ինքնավար Հանրապետու-
թյան Ջուլֆայի շրջ-ի Նորաչեն գ-

ում: Կառուցվել է 12–13-րդ դդ: 16-
րդ դ-ից ավերակ է: Գ-ի մյուս եկե-
ղեցին կոչվում է Ս Հովհաննես:
Այստեղ հիշատակվում են նաև Ս
Աստվածածին և Նորաչեն վանքե-
րը, Կուսանաց կամ Ս Հոխիսինե
մատուռը:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Նա-
խիջևանի Ինքնավար Հանրապետու-
թյան Օրդուբադի շրջ-ի Մարվանիս
գ-ում, նրա արմ կողմում: Մերոպ
Մաշտոցի և Սյունիքի իշխան Շարի-
թայի ջանքերով այն վերակառուց-
վել է, հետո մտել Ամասրովանք
(Մերոպավանք) վանքի համալիրի
մեջ: Այժմ գտնվում է ավերված վի-
ճակում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Վրաս-
տանի Հանրապետության Բոլնիսի
շրջ-ի Կիանեթ գ-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի
նահ-ում, Սամսոնի գավ-ի Ջարչամ-
բայի գլվկ-ի Աղջադյունեյ (Աղջա-
կոնե) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղե-
ցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Մ ա տ ու ո Լեոնային Ղա-
րաբադի Հանրապետության Շա-
հումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, Ս
Աստվածածին վանքի շրջակայքում,
ոչ հեռու Ջերմաջուր առողջարանա-
յին ավանից:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հան-
րապետության Արագածոտնի մար-
զում, Օշական գ-ի մոտ, Դիդիկոնդ
բլրի հր-արլ լանջին: Այստեղ պահ-
պանվել է 1265 թ վերաբերող հա-
յերեն վիմագիր արձանագրություն:
Մատուռը կիսավեր է:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հան-
րապետության Լոռու մարզում, Սա-
նահին վանքի համալիրում: Կառուց-
վել է 10-րդ դ վերջերին, գմբեթն
ավելացվել է 1652 թ: Վերանորոգ-
վել և պահպանվում է ամբողջական
վիճակում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում,
էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի
Արծաի գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբնե-
րին ավերված ու լքված էր:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇՅ ԵՐԵՎԱՆ, ՍՏ ԳՐԻ-
ԳՐՈՐ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում,

էրզրուճի նահ-ում, Երզնկա ք-ի մոտ, **տ Զարչարանաց վանք:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor, Արգելանոց, Ս Գրիգորի վանք, Սալանապատ, Սալանապատի վանք, Սալնաբաղի Ս Աստվածածին, Սալնապատ, Սալնապատի Ս Գրիգոր, Սալնապատի վանք, Սալնապատու Ս Գևորգ, Սալնապատու Ս Գրիգոր, Սայլավ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից 6-8 կմ արլ, Վարագա լ-ան Հս լանջին, գեղատեսիլ ձորակում, բլրի վրա, որի շուրջը վեր են խոյանում Վարագա լ-ան լեռի ու սրածայր գագաթները: Վանքի շրջապատի առողջարար ու զով կլիման, սառնորակ աղբյուրներն ու գեղեցիկ բնությունը, մինչև 1915 թ այն դարձրել էին վանեցիների սիրած ամառանոցավայրը: Ըստ ավանդության՝ հիմնել է Գրիգոր Լուսավորիչը 4-րդ դ և ասել «սա է լավ անապատ», որից էլ առաջացել է վանքի Սալնապատ տարրերակը: Ոմանք Ասլանապատ անունը կապում են չենքը խոշոր սալքարերով կառուցած լինելու հետ: Վանքից փոքր-ինչ հեռու, անտառում պահպանվում էր մի մատուռ, որտեղ, ասում են, աղոթել է Գրիգոր Լուսավորիչը:

Վանքի համալիրի մեջ մտնում են Ս Աստվածածին և Ս Կարապետ գմբեթավոր ու գեղեցիկ եկեղեցիները և ժամատունը: Եկեղեցիների գմբեթների կողերին պահպանվել էին 1260 և 1559 թթ հայերեն վիճազիր արձանագրություններ: Վանքի համալիրը ամբողջապես շրջապատված էր քարից ու աղյուսից շարված պարիսպներով: Ներսում եկեղեցիներից բացի, գտնվում էին օժանդակ շենքերը՝ մեկ-երկու հարկանի սենյակներ, խուցեր են: Եկեղեցիներից մեկի ներսում, կապտավուն քարերով շարված սեղանի կողին նշմարվում էր հայերեն հնագույն վիճազիր արձանագրություն: Վանքի հիմնական շինությունները՝ եկեղեցիները կառուցված են սրբատաշ քարերով: Ս Գ-ը լ-նային մի շավղով կապվում էր Վարագի վանքի հետ: 1209 թ վանքն ուներ որբանոց՝ 30 սաներով: Գրականություն մեջ Ս Գ-ը նույնացվել է Ձորովանքին, որը ճիշտ է: Միջին դդ եղել է գրչության կենտրոն, պահպանվել են 15-17-րդ դդ այստեղ

գրված հայերեն մի քանի ձեռագրեր: «Մուրճ» ամսագրի 1903 թ համարներից մեկում նշվում է, որ այստեղ է գտնվում պատմիչ և կաթողիկոս Հովհաննես Դրասխանակերտցու (9-10-րդ դդ) գերեզմանը: Վանքը բազմիցս կողոպտվել և ավերվել է հատկապես 19-րդ դ թուրք և բուրգ բարբարոսների կողմից, իսկ 1915 թ Մեծ Եղեռնի ժամանակ դադարեց գործելուց:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գվոկ-ի Ձորովանց գ-ի մոտ, **տ Զորովանք:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում: Այդպես է անվանվել Գրիգոր Լուսավորչի (4-րդ դ) կողմից հիմնադրված լինելու համար, **տ Ամարաս:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Խծկոնք:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Կիրիկիայում, ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Այստեղ Հակոբ Կիրիկեցին ընդօրինակել է ձառերտիր:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor, Ս Գևորգ, Մայրաքաղաք, Փարպիի վանք - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ի մոտ, նրա արլ կողմում, այգիների մեջ: Պահպանվել են միայն ավերակները: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է տվել Գրիգոր Լուսավորիչը 4-րդ դ: Տեղում հայտնաբերված վիճազիր արձանագրության մեջ հիշատակվում է, որ այն վերանորոգվել է 1264 թ Աղբուղա իշխանի ջանքերով: Ստեփանոս Ասողիկը (10-11-րդ դդ) անվանում է Ս Գևորգ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Խոր Վիրապ:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետությունում, Տավուշի մարզի Դիլիջան ք-ի մոտ: Եկեղեցիներից մեկի՝ Ս Գրիգորի անունով երբեմն այդպես է կոչվում Զուխտակ վանքը (տ):

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Gri-

gor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Ցախաջքար:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Հերմոնի վանք:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ից հս-արլ, **տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Դսեղ գ-ի մոտ, **տ Բարձրաքաչ Ս Աստվածածին:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Սևքար գ-ի մոտ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ի մոտ, **տ Դափուց վանք:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Անի ք-ում, **տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բագրեվանդ գ-ում: 790 թ այս վանքը կողոպտել են արաբական հրոսակները:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում, **տ Խլաձորի վանք:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Շիրակ գավ-ի Անի ք-ում: Ք-ի մեծահարուստ Տիգրան Հոնենցը 1215 թ արձանագրության մեջ հավաստում է, որ վանքը կառուցել է տվել ինքը, իր միջոցներով:

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Մարվանիս գ-ում, **տ Մեծնուպավանք:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՇԵ ԳՐԻԳՈՐ, St Grigor, Այոս-խարեղեսի, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ, Թամզարայի վանք -

Վ ա ն ք (եկեղեցի) պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, էրբիկթ գ-ի մոտ, նրանից 10-12 կմ հս-արմ, բլրի վրա: Կառուցված է սրբատաշ, տեղ-տեղ քանդակազարդ խոշոր քարերով: Կառուցման ժամանակը հայտնի չէ: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր: Հմտ **Ս Գևորգ:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Շ Գրիգոր, St Grigor - Տ ա ճ ա ր (եկեղեցի) Մեծ Հայքի Անի մայրաքաղաքում, **տ Գազկաշեն:**

Ս ԳՐԻԳՈՐ, Շ Գրիգոր, St Grigor - Տ ա ճ ա ր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ում, Տարոն գավ-ի Ս Կարապետ վանքի համալիրում:

Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՄԱՏՈՒՌ, Շ Գրիգորի մատուռ - Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բագրևանդ գավ-ում, Ս Հովհաննես վանքի տեղում: 634 թ Ս Հովհաննես վանքի վերակառուցման ժամանակ այս մատուռը քանդվել է:

Ս ԳՐԻԳՈՐԻՍ, Շ Գրիգորիս, St Grigoris - Ե կ ե ղ ե ց ի Արցախում, Վարանդա գավ-ի Հերհեր գ-ում, Հերհերի վանքի համալիրում:

Ս ԳՐԻԳՈՐԻՍ, Շ Գրիգորիս, St Grigoris - Մ ա տ ու ո - ու խ տ ա - տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Բանաղուր գ-ի տարածքում, **տ Սպիտակ Տղա:**

Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, Շ Գրիգորի վանք, St Grigori vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ, տ Ս Գրիգոր:

Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, Շ Գրիգորի վանք, st Grigori vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Խոր Վիրապ:

Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, Շ Գրիգորի վանք, St Grigori vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ի մոտ, տ Դափուց վանք:

Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, Շ Գրիգորի վանք, St Grigori vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում, տ Խլաձորի վանք:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ում:

voriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Բալուք-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզրնկա ք-ի մոտ, նրանից 3 կմ արմ, Վասկերտու-ջուր հեղեղատի ափին: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 20 սաներով:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Կիսակ գ-ում (Նոտրջրի համայնքում): Կառուցվել է 1770-1780-ական թթ, վերակառուցվել է՝ 1896-1898-ին: Գ-ի մյուս եկեղեցու անունը մեղ հայտնի չէ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ գք-ից հս-արլ, Փախ գ-ի մոտ: Գ-ում կար մեկ այլ ավերված եկեղեցի:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Օվաջրկի գվոկ-ի Քարփանք գ-ում: Ավերված էր: Մոտը կային ևս 3 փված եկեղեցիներ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Բաթումի մարզի Արզվինի օկրուգի Արզվին ք-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հայկաձոր գ-ում: Կառուցվել է տվել Սարգիս եպիսկոպոսը 985 թ, վերանորոգվել է 13-րդ դ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կոշ գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ում, հին գերեզմանոցի տարածքում: Հիշատակվում է նաև իբրև վանք: Այժմ կանգուն են միայն հր և արմ պատերը: Կառուցվել է 13-րդ դ: Սրբատաշ կարմրավուն տուֆաքարերով կառուցված, ուղղանկյուն-քառանկյունի, թաղածածկ, երկարավուն սրահ էր: Արմ կողմում, մուտքից վերև ունի ուղղանկյուն լուսամուտ, պատերին քանդակված են խաչեր: Մուտքի բարավորի վրա պահպանվել է Ջաքարե Ամիրսպասալարի 1204 թ թողած վիմագիր արձանագրությունը: Վերակառուցվել է 19-րդ դ վերջերին, մուտքի առջև ավելացվել է գավթանման շինություն: Եկեղեցու ներսում կան ուրիշ տեղից փոխադրված 3 խաչքարեր՝ 13-14-րդ դդ բնորոշ զարդաքանդակներով: Եկեղեցին շրջապատված է եղել պարբսպով, որի հիմքերն են պահպանվել, տ նաև Ս Երրորդություն:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ծաղկահովիտ գ-ում: Անշուք կառույց է:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի համալիրում: Հիմնադրվել է 848 թ: Եկեղեցին ամբողջապես վերակառուցել է Սյունիքի եպիսկոպոս ու միտրոպոլիտ, հայտնի պատմիչ Ստեփանոս Օրբելյանը 1295 թ: Ենթադրվում է՝ վերակառուցողը անվանի ճարտարապետ Մոմիկն է:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ում, գերեզմանատան տարածքում: Հավանաբար կառուցվել է 9-10-րդ դդ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Շ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriç' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մար-

գում, Վահանավանքի համալիրում: Վանքի գլխավոր տաճարն է: Մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին: Այժմ երկուսն էլ ավերակ են:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Ծաղկաձոր ք-ում գտնվող Կեչառիս վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1003 թ Գրիգոր Մազիստրոս Պահլավունու նախաձեռնությամբ: Վերանորոգվել է 12–13-րդ դդ: Տուժել է 1827 թ երկրաշարժից: Եկեղեցուն կից 12-րդ դ կառուցվել է գավիթը: Վերանորոգվել է 1939, 1947–1948, 1957 թթ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Թաղապետի գ-ում: Կառուցվել է 9–10-րդ դդ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Վանեան վանքի համալիրում: Կառուցել է տվել Սմբատ Ա Բագրատունի թագավորի (891–914) որդին՝ սպարապետ Շապուհ Բագրատունին, 903 թ, որի մասին եկեղեցու թմբուկի վրա թողնվել է հայերեն վիճազիր արձանագրություն: Կառուցման համար օգտագործվել է բազալտի և տուֆի մշակված քարատեսակներ ու կրաշաղախ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Անի ք-ում, Տիգրան Հոնենցի եկեղեցի:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխարհի Երիզա (այժմ՝ Երզնկա) ք-ում: Ըստ տեղեկությունների՝ կառուցված է եղել Անահիտի մեհյանի տեղում: Ավերվել ու անհետացել է երկրաշարժերի հետևանքով:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Ե կ ե ղ ե ց ի Սերաստիայի նահ-ի Եվդոկիա (Թոխաթ) ք-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաս-

տանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Այգեստան գ-ում (Նոտոըրի համայնք):

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Ե կ ե ղ ե ց ի պետական Փոքր Հայքի Սերաստիա ք-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Կարմիր գ-ի մոտակայքում գտնվող Սևարտեր կոչվող վայրում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Ջանջան գ-ի մոտ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Ծետկունց գ-ի մոտ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ում, Ակնա գվոկ-ի Արեգի գ-ում: Գտնվում էր բարձունքի վրա:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Մ ե ն ա ս տ ա ն պատմական Փոքր Հայքում, Մալաթիա ք-ից հր, Բեկղաղ լ-ան փեշերին, որի այդ հատվածը թուրքերը կոչում էին Վանքղաղ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մանազկերտ ք-ում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Գլխոնց գ-ի մոտ, տ Գլխոնցի Ս Լուսավորչի վանք:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Գառնի գ-ի մոտ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ

Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ, Մանյա Այր, Մանյա Այր Սեպհո, Մանյա Այրք, Մանյա վանք, Մանյաց Այր, Մանյաց վանք, Մեծ Լուսավորիչ, Սեպհո վանք, Սեպհո Մեծ Լուսավորիչ, Սեպուհ, Սեպուհի վանք, Սեպուհ Ս Լուսավորիչ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան բլուրներից մեկի վրա, Ավագ վանքի հա-արմ կողմում: Ուներ մի գեղեցիկ եկեղեցի, որի պատերի վրա կային հայերեն արձանագրություններ: Ըստ ավանդությունների՝ կառուցել է Գրիգոր Լուսավորիչը 4-րդ դ, որը Հայոց թագավոր Տրդատ 3-րդի հետ եղել է այստեղ: Դրա համար էլ վանքի չրջակայքում պահպանված ավերակները համարում էին Տրդատի ճգնաբանը: Ասում էին, որ վանքի մոտ գտնվող խոշոր տապանաքարերը Գրիգոր Լուսավորչի հետևորդների գերեզմաններն են: Վանքը կանգուն էր և գործում էր մինչև 1915 թ Մեծ Եղեռնը: Այն չրջակայքի հայության սիրված ուխտավայրերից էր: Վանքի մոտ, այն ժամանակ կար մի հորդառատ աղբյուր՝ Լուսաղբյուր անունով, որ, պատմում են, բխել է Գրիգոր Լուսավորչի հրամանով: Միջին դդ եղել է գրչության կենտրոն, մեղ են հասել 1201, 1207, 1224, 1446 թթ այստեղ ընդօրինակված հայերեն ձեռագրերը: Ավերվել ու լքվել է 1915–1918 թթ:

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Գրիգոր Արևաբայ, Grigor Lusavoriĉ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ լ-ների ստորոտին, տ Ջարջարանաց վանք:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lusavoriĉ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ լ-ների ստորոտին, տ Ջարջարանաց վանք:

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Գրիգոր Արևաբայ, Grigor Lusavoriĉ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկա ք-ից հր-արը, Եփրատ գետի հովտում, նրա ձախ կողմում, Մերջան վտակի ձախ ավիին, Քրամիքոր (Սուրբ Գրիգոր) գ-ից մոտ 14 կմ հա-արմ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Արևաբայ, St Grigor Lu-

savoriĉ' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակն ք-ի մոտակայքում: Վանքի մոտ գտնվում էր Լուսաղբյուր աղբյուր-ուխտատեղին:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանի Նարբերդի նահ-ի Մալաթիա ք-ի մոտ: 19–20-րդ դդ տեղի Հայոց եկեղեցու հոգևոր առաջնորդի կենտրոնն էր:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ննզի գ-ի մոտ: Կառուցվել է 18-րդ դ: Կանգուն էր մինչև 19-րդ դ կեսերը:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ ՆՃԿՈՆՔ:

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Գրիգոր Լուսավորիչ, Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ ՆՈՐ ՎԻՐԱԿ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ծաղկաձոր ք-ում, տ ԿԵՂԱՌԽ:

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Գրիգոր Լուսավորիչ, Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ում, տ ԴԱՎԻՈՅ ՎԱՆՔ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ի մոտ, տ ԴԱՎԻՈՅ ՎԱՆՔ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ծաղկաձոր քտա-ում, տ ԿԵՂԱՌԽ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Թաղաղյուղ գ-ում: Կառուցված է անձակ քարերով, ունի հասարակ գմբեթ: Կա-

ռուցման ժամանակը հայտնի չէ: Պատի վրա պահպանվել է 13-րդ դ հայերեն արձանագրություն: Մինչև 19-րդ դ վերջերը վանքի շուրջը եղել են մի քանի խաչքարեր և գերեզմաններ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Անի ք-ում: Կառուցել է տվել ք-ի մեծահարուստ Տրգրան Հոնեսը 1215 թ: Երբեմն սխալմամբ նույնացվում է Բեխենց վանքին:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում: Եկեղեցու անունով երբեմն այդպես է կոչվում ՆՃԿՈՆՔը (տ):

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք (եկեղեցի) պատմական Փոքր Հայքում, Կեսարիայի նահ-ի էրբիլթ գ-ի մոտ, տ Ս ԳՐԻԳՈՐ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Տերիկի գավ-ում, Տերիկ ք-ից մոտ 15 կմ հեռավորության վրա: Կառուցված է բարձր, անառիկ ժայռի վրա: Եկեղեցին բավական հին է, բայց կառուցման ժամանակը՝ անորոշ: Հմտ Արակա (նաև Ս Գրիգոր Նարեկացի) վանքի հետ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Նոր Մալաթիա ք-ի մոտակայքում: Հիմնահատակ ավերվել է 1915 թ:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Lusavoriĉ' – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Սառնաղբյուր գ-ի մոտ: Բնական մեծ քարայրի մեջ շինված կառույց է, որի մոտից բխում են հորդառատ աղբյուրներ:

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆԱՃԻՀՐ ՌԱԺԻԿԻ ՎԱՆՔ, Գրիգոր Манач'иhr P'ажики ванк', Grigor Manacihr R'aziki vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, տ Մանաճիհր Ռաժիկի վանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՀԱՍԱԿ, Գրիգոր Ha-

hatak, Grigor Nahatak – Վ ա ն ք (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Արենի գ-ի մոտ, նրանից արլ: Ըստ ավանդության՝ անհավատներից մեկը, ճանաչելով Գրիգոր քարոզչին, ժայռից ցած է գլորվում, հետո հայրը նրա գերեզմանին մատուռ են կառուցում:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Narekac'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Դրախտիկ գ-ի մոտ, բարձրադիր բլրի վրա: Կառուցվել է Հայոց ՈՂԳ (= 1245) թվականին: Շուրջը անկանոն ձևով ցրված են տապանաքարեր: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ, Գրիգոր Լուսավորիչ, Grigor Narekac'i – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Նարեկա վանքի համալիրում: Գտնվում էր գավթի արլ կողմում: Փոքրիկ գմբեթավոր շինություն էր, որտեղ հանգչում է միջնադարի մեծ մտածող Գրիգոր Նարեկացու աճյունը (951–1003)՝ 1867 թ կանգնեցված մարմարյա խաչքարով, որի վրա քանդակված էր 17-տողանոց չափածո տապանագիր:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Narekac'i – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Նարեկ գ-ում, տ Նարեկա վանք:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Narekac'i – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ից մոտ 20 կմ հրարլ գտնվող Տարսիախ գ-ում: Եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին, որի արմ դռան ճակատին պահպանվել էր 1711 թ հայերեն արձանագրություն: Երբեմն նույնացվում է Տարսիախի Ս Անդրեաս եկեղեցուն:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ, ՇԵ Գրիգոր Լուսավորիչ, St Grigor Narekac'i – Ու խ տ ա տ ե ղ ի («վանք») Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Արակա գ-ի մոտ, տ Արակա:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ ՔԱՐԱՅՐ, Գրիգոր Լուսավորիչ, Grigor Narekacy k'arapir, Grigor

Narekac'u k'arayr — Ք ա ռ ա յ ը Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանա լճից հը ձգվող Ռչտունյաց (Շատախի) լ-ների լանջին, Նարեկ գ-ի մոտ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ է ձգել 10-րդ դ հայ մեծ մտածող ու հանճարեղ բանաստեղծ Գրիգոր Նարեկացին:

Ս ԳՐԻԳՈՐ ՆՅՈՒՍԱՅԻ, Св Григор Нюсацѣ, St Grigor Nyusac'i, Հիդիա, Նիդիա, Նիրզա, Նիրզե, Նիրզեի վանք — Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Նիրզե գ-ում, Ս Կարապետ վանքից արլ: 20-րդ դարի սկզբներին դեռևս կանգուն էին փոքրիկ եկեղեցին և արտաքին պարիսպները, որոնք շարված են խոշոր, գրեթե չմշակված քարերից: Վանքի մեջ կար մի բնական, բավական մեծ ու ընդարձակ քարայր: Արմ պարիսպների տակից բխում էր հորդառատ աղբյուր, որը և Նիրզե գետակի ակունքն էր: Վանքի հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ. ըստ երևույթին կառուցված պետք է լինի 13-րդ դ ասոջ, որովհետև 1206 թ Ս Կարապետ վանքում Գրիգոր գրիչը իր ընդօրինակած Ավետարանը նվիրել է Ս Գ վանքին: Ըստ վկայությունների՝ վանքի ավերակներում հայտնաբերվել է 1205 թ հայերեն արձանագրություն: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ 15-17-րդ դդ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

ԳՐԻԳՈՐ ՌԱԺԻԿԻ ՎԱՆՔ, Григор Р'ажики ванк*, Grigor R'aziki vank' — Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Մանածիհր Ռաժիկի վանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՏՂԱՅԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Григор Тг*аѣи менастан, Grigor Tgayi menastan — Մ ե ն ա ս տ ա ն Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, պահպանվել է այստեղ գրված մեկ ձեռագիր:

ԳՐՈՅ ՎԱՆՔ, Гроц ванк*, Groc' vank' — Վ ա ն ք Հայաստանում: Ոմանք ենթադրում են, որ Նարեկա վանքի սկզբնական անունն այդպես էր (տ):

ԳՐՍԱ Ս ՀՈՎՎԱՆՆԵՍ, Грса Св Новханнес, Grsa St Novhannes — Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանրիսի գվոկ-ի

Գիրս (Քեոս) գ-ում: Ժամանակին վանքի շուրջը եղել է ոչ ընդարձակ անտառ:

ԳՈՒԳԱՐԱՅ ՎԱՆՔ, Гугарац ванк*, Gugarac' vank' — Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ում: Հիշատակում է Ղ. Փիրղալեյանը. «... կազմեցաւ ի սուրբ Անապատս, որ կոչի Գուգարաց վանք»: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Հնարավոր է՝ Բոլնիս գ-ի մոտակա Անապատ վանքը կամ Նորաբերդից ոչ հեռու վանքը լինի:

ԳՈՒԳՈՎԱՆՔ, Гуго ванк*, Gugo vank' — Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Բյուբյու գ-ում, տ Գուգրի Ս Նշան:

ԳՈՒԴԱՎԱՆՔ, Гугаванк*, Gugavanak' — Վ ա ն ք և գ յ ու ղ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ում:

ԳՈՒԼԵԻ ՎԱՆՔ, Гулеи ванк*, Gulei vank' — Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Գուլե գ-ում, տ Ս Գևորգ:

ԳՈՒԼՊԱՆԳԱՎՈՐԻ ԵՎ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍԻ ՎԱՆՔ, Гулпандавори ев Новханниси ванк*, Gulpandavori ev Novhannisi vank' — Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղագրությունը՝ անորոշ: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Հիշատակված է այստեղ ընդօրինակված հայերեն ձեռագրերից մեկի հիշատակարանում:

ԳՈՒՆԴԱՎԱՆՔ, Гундаванк*, Gundavanak' — Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ում: Տ Գուգավանք:

ԳՈՒՆԵՅ ՎԱՆՔ, Гуней ванк*, Guney vank' — Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Արեգունո վանք:

ԳՈՒՇԱ ԵԿԵՂԵՅԻ, Гуша екег*еѣи, Guša ekeγec'i — Ե կ ե ղ ե ջ ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արձակի գվոկ-ի Խառակոնիս գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ԳՈՒՈՒԸԳԱՆ, Гур'ѣган, Gur'egan, Գալաղիք, Գալաղյաց վանք, Գեորգան, Գուրգենավանք — Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ում, Պախը Լ-ան արմ կողմում, Խնձորի գ-ի մոտ: Կառուցված պետք է լինի 1152 թ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ ուխտի եկող խուլուհամբերը բուժվում էին:

ԳՈՒՈՒՊԱՇԱ Ս ԽԱՉ, Гур'у-паша Св Хач, Gur'upaša St Xac' — Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ի մոտ, տ Ս Խաչ:

ԳՈՒՈՒՊԱՇՏ, Гур'упашт, Gur'upašt — Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ի մոտ, տ Կուռուպաշտ:

ԳՈՒՏԵՆԻՍ, Гутенис, Gutenis — Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում, տ Ս Սիոն:

ԳՈՒՏԵՆՈՎԱՆՔ, Гутено ванк*, Guteno vank' — Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում, տ Ս Սիոն:

ԳՈՒՐԳԱՆԱ ՎԱՆՔ, Гургана ванк*, Gurgana vank', Գուրգանաց վանք, Զիարաթե Գուրգանե — Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագ գք-ից հս Բերիբղաղ Լ-ան լանջին: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր: Վանքի համալիրից մնացել էր միայն բարձր ճաշակով և սրբատաշ քարերով կառուցված մատուռը, որի շուրջը ժամանակին կար ընկուղնու փոքրիկ պուրակ: Մատուռի դռան վրայի հայերեն արձանագրության մեջ ասվում էր, որ շենքը վերակառուցվել է 1685 թ Ավետիք արեղայի (որը հավանաբար Ավետիք Եվդոկացին է, 1657-1711 թթ) միջոցներով: Կառույցի շուրջը նշմարվում էին մի քանի գերեզմաններ: Շրջակա Գ-ի քրդերը Գ վ-ը անվանում էին Զիարաթե Գուրգանե և համարում իրենց ուխտավայրը:

ԳՈՒՐԳԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, Гурганак ванк*, Gurganac' vank' — Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չմշկածագ գք-ից հս, տ Գուրգանա վանք:

ԳՈՒՐԳԵՆԱՎԱՆՔ, Гургена-ванк*, Gurgenavanak' — Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Խնձորի գ-ի մոտ, տ Գուրգան:

ԳՈՒՐԻԱՍԱ, Гурѣаса, Guriasa — Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հյուսիսային (Հայոց) Միջագետքում, Եղեգիս (Ուռհա) ք-ի հը կողմում:

ԳՈՒՐՈՐՈՍ Ս ԹՈՐՈՍ, Гуробу Св Т'орос, Gyrobu St T'oros — Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզ-

րուսի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի ինձորեկ գ-ի մոտ, տ Գորդու վանք: ԳՈՒՐՈՒՃՈՒԳ, Гурҫҫҫҫ, Guručug – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, նրա արլ-ում, Եփրատի աջակողմյան վտակ Թոխ-մա (Հնում՝ Մելլաս) գետի գետաբե-րանի շրջ-ում:

ԳՈՒՔ, Гук*, Guk' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Բյուքյու գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

ԳՈՒՔԻԻ Ս ՆՇԱՆ, Гук*иъ Св Ншаъ, Guk'ii St Nšan, Գուգո վանք, Գուք, Գուքիի վանք, Գուքիո վանք, Գուքի վանք, Կուգիի վանք, Կուգո վանք, Կուքիի Հազարափրկիչ, Կու-քիի Ս Նշան, Կուքի վանք, Կուքո վանք, Հազարաբյուր, Հազարաբյու-րաց, Հազարաբյուրաց Ս Նշան, Հազարաբյուրաց վանք, Հազարա-բյուրք, Հազարափրկիչ, Ս Նշան – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահ-բուզի շրջ-ի Բյուքյու գ-ում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի ճահուկ (Շահապուռնյաց Ձոր) գավ-ի Գուքի գ-ում: Ավերակները պահպանվել են, որոնց մեջ նշմարվում են վանքի և նրան կից դպրատան պատերի փլատակները՝ գետնից 2-3 մ բարձր: Կառուցված է սրբատաշ մոխրա-գույն կարծր քարատեսակով: Տա-ճարն ունեցել է քառամույթ գմբե-թավոր բաղիլիկի Հորինվածք, շրջա-պատված քառանկյունի պարիսպ-ներով, որոնց դարպասները գտնվել են հր և արձ կողմերում: Պարիսպ-ներից դուրս՝ հս-արձ կողմում, վան-քի գերեզմանատունն է: Գ Ս Ն-ը կառուցվել է 12-13-րդ դդ, վերա-նորոգվել՝ 17-րդ դ: Միջին դդ Սյու-նիքի նշանավոր կրոնական և մշա-կութային կենտրոններից էր, որտեղ գրված հայերեն ձեռագրերից մի քա-նիսը պահպանվել են: Շինություն-ների քարաբեկորների և 20-ի չափ գերեզմանաքարերի վրա կան հա-յերեն արձանագրություններ: Վան-քի ավերվելու և ամայանալու մասին տեղեկություններ չկան:

ԳՈՒՔԻԻ ՎԱՆՔ, Гук*иъ ванк*, Guk'ii vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապե-տության Շահբուզի շրջ-ի Բյուքյու գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

ԳՈՒՔԻՈ ՎԱՆՔ, Гук*ио ванк*, Guk'io vank' – Վ ա ն ք ներկայիս

Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապե-տության Շահբուզի շրջ-ի Բյուքյու գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

Դ

ԴԱԴԱ ՄՈՒՐԱԴ, Дада Мурад, Dada Murad, Դեդե Մուրադ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաս-տանում, էրզրումի նահ-ում, Բա-յազետի գվոկ-ի տարածքում, Դադա Մուրադ լ-ան գագաթին:

ԴԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, Дадеи ванк*, Dadei vank' – Վ ա ն ք Արցախի Ծար (Վերին Ուաչեն) գավ-ում [այժմ՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հան-րապետության Շահումյանի (Քար-վաճառի) շրջանում] տ Դադի վանք:

ԴԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, Дадеи ванк*, Dadei vank', Դադոյի վանք, Դադուի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Աղահեջք (Քաշաթաղ) գավ-ում: Ոմանք նույնացնում են Արցախ աշխ-ի Դադի վանքին, որը նույն-պես Հիշատակվում է Դ վ և սրա տարբերակների անուններով:

ԴԱԴԻ Ս ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, Да-ди Св. Ар'ак'ело ванк*, Dadi St Ar'ak'elo vank' – Վ ա ն ք Արցախի Ծար (Վերին Ուաչեն) գավ-ում [այժմ՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հան-րապետության Շահումյանի (Քար-վաճառի) շրջանում] տ Դադի վանք:

ԴԱԴԻԲԵԳԱՆՅ ՎԱՆՔ, Дадибе-ганц ванк*, Dadibeganc' vank', Դա-տիբեկանց վանք – Վ ա ն ք Լեռ-նային Ղարաբաղի Հանրապետու-թյան Շահումյանի շրջ-ում (այժմ՝ ռազմակալված Ազրբեջանի կողմից) Գյուլիստան գ-ի մոտ, Ինջա գետի աջ կողմում: Հնում մտնում էր Գյուլիս-տան գավ-ի մեջ: Ուներ մի փոքրիկ եկեղեցի, խցեր և գերեզմանոց: 19-րդ դ վերջերին ավերված էր: Եր-բեմն չփոթվում է Դադի վանքի հետ:

ԴԱԴԻ ՎԱՆՔ, Дади ванк*, Dadi vank', Գոթավ վանք, Գոթա վանք, Դադեի վանք, Դադի Ս Առաքելո վանք, Դադոյի վանք, Դադո վանք, Դատի վանք, Դատո վանք, Դեդի վանք, Դուդեի վանք, Ս Թադեի վանք, Թադեոս Առաքելո վանք, Թաթի վանք, Խոթա վանք, Խոթի վանք, Խութա վանք, Խութի վանք –

Վ ա ն ք Արցախի Ծար (Վերին Ուաչեն) գավ-ում, ժամանակակից Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապե-տության Շահումյանի (Քարվա-ճառի) շրջանում Հաթերք-Սոթ ճա-նապարհին, Մարտակերտի շրջ-ի սահմանի մոտ, Թարթառ (Տրտու) գետի ձախ կողմում: Անունն ավան-դաբար կապում են Թադեոս Ա-ռաքյալի աշակերտ Դադի Հետ, իսկ Խութա վանք և սրան հնչյունական նմանություններ մյուս տարբերակնե-րը համարում են վանքի բյուրների և լ-նաճյուղերի (խութերի) վրա գտնվելու հետևանք: Դ վ-ը եղել է Ուաչեն գավ-ի կրոնական և մշա-կութային կենտրոնը, եպիսկոպո-սանիստ ամրոց «գյուղաքաղաքը»: Այստեղ էր գտնվում գավ-ի Առան-չահիկ-Վախթանգյան հայ իշխան-ների տոհմական տապանատունը (պանթեոն): Հին շինությունները ավերվել են արաբական (7-9-րդ դդ) և թուրք-սելջուկյան (11-13-րդ դդ) արշավանքների ժամանակ: Այժմ կանգուն և կիսավեր վիճակում պահպանված շինությունները կա-ռուցվել կամ վերակառուցվել են 12-13-րդ դդ:

Դ վ-ը ճարտարապետական մի մեծ համալիր է՝ բազմաբնույթ շի-նություններով: Մայր եկեղեցին կա-ռուցել է տվել Հաթերքի իշխան Վախթանգի կինը՝ Արզու Ութունը 1214 թ: Այն ունի երկու գավիթ, ժամատուն և զանգակատուն: Հա-մալիրի մեջ մտնում էր նաև Հյու-րանոցը, գործատունը, մատենա-դարանը, խուցերը, մատուռներն ու օժանդակ այլ շինություններ: Վանքի տարածքում կան բազմաթիվ դամ-բարաններ և բարձրարվեստ խաչ-քարեր, որոնցից երկուսը՝ հսկա չափերի: Կառույցների վրա պահ-պանվել են 13-14-րդ դդ հայերեն արձանագրություններ:

ԴԱԴՈՅԻ ՎԱՆՔ, Дадои ванк*, Dadoyi vank' – Վ ա ն ք Արցախի Ծար (Վերին Ուաչեն) գավ-ում [այժմ՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հան-րապետության Շահումյանի (Քար-վաճառի) շրջանում] տ Դադի վանք:

ԴԱԴՈ ՎԱՆՔ, Дадо ванк*, Dado vank' – Վ ա ն ք Արցախի Ծար (Վե-րին Ուաչեն) գավ-ում [այժմ՝ Լեռ-նային Ղարաբաղի Հանրապետու-թյան Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջանում] տ Դադի վանք:

ԴԱԴՎՈՐ ՎԱՆՔ, Дадвор ванк*, Dadvor vank' – Վ ա ն ք Արցախի Ծար (Վերին Խաչեն) գավ-ում [այժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ծահույանի (Քարվաճառի) շրջանում] տ Դադի վանք:

ԴԱԴՈՒԻ ՎԱՆՔ, Дадуй ванк*, Dadui vank' – Վ ա ն ք Արցախի Ծար (Վերին Խաչեն) գավ-ում [այժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ծահույանի (Քարվաճառի) շրջանում] տ Դադի վանք:

ԴԱԴՈՒԻ ՎԱՆՔ, Дадуй ванк*, Dadui vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Աղահեջք գավ-ում, տ Դադեի վանք:

ԴԱԼԱՍՈՒՐԲ, Даласурб, Dalasurb – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չարսանջակ գավ-ի Մեծկերտ գ-ի մոտ՝ ժայռափոր շինություն է, 14-րդ դ 2-րդ կեսերին ավերված ու ամայի էր:

ԴԱԼԻՆԱՉ, Далыхач, Dalixac' – Մ ա տ ու ո Երևանի նահ-ի Ծարուր-Դարալագյաղի գավ-ում: Ավերակները գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գանձակ գ-ից Գնիչիկ տանող ճամփեզրին, Գնիչիկից մոտ 3,5 կմ հս, բարձունքի վրա: Կառուցվել է 1853 թ: Մոտակայքում կա մի խաչքար՝ խիստ քայքայված արձանագրությամբ: Ըստ ավանդության՝ մի խելացնոր շարունակ ասել է. «Խաչ դալի», և դրանից էլ ծագել է մատուռի Դ անունը: Մեկ այլ ավանդության համաձայն՝ մատուռը գոյություն ուներ դեռ Նաղիր շահի ժամանակ (18-րդ դ):

ԴԱՂԱՂԱՓՈՒ, Дар*ар*ар*у, Даргарар' u – Մ ա տ ու ո Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավ-ում, Մաքենիսի վանքի մոտակայքում: Ծուրջը եղած ավերակները հիմք են տվել ենթադրելու, թե այստեղ է գտնվել պատմական Վասակաչեն գ-ը կամ էլ Վարդենիսը:

ԴԱՂՈՆԱ ՎԱՆՔ, Дар*она ванк*, Dayona vank' – Ու խ տ ա տ ե ղ ի (ըստ Հ. Ոսկյանի՝ վանք) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի հս կողմում գտնվող Դադոնք բնակատեղիի մոտ:

Ս ԴԱՄԻԱՆՈՍ, Св Дамьянос, St Damianos – Ե կ ե ղ ե ց ի Թիֆլիսի նահ-ի Բորչալուի գավ-ում, Կուրթան գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Կոզմա, մատուռը՝ Ջերոնիմոս:

Ս ԴԱՄԻԱՆՈՍ, Св Дамьянос, St Damianos – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնի գավ-ի Կարուշա գ-ի մոտ: Պատկանել է Հունադավան Հայերին: Սրա և մյուս՝ Ս Կոզմաս սրբավայրի մոտ կային 1172, 1176, 1914 թթ տապանաքարեր: Երբեմն հիշատակվում է իբրև վանք:

ԴԱՅՐ ԱՀՎԻՇԱ, Дайр Ахвиша, Dayr Ahviša, Դեյր Ահվիշա, Հեբիշայի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ի Սղերդի գավ-ում, Սղերդ ք-ում: Հիշատակում է արար հեղինակ Յակուտը՝ նշելով, որ «աս-վիշա» ասորերեն նշանակում է մե-նաստան: Ասորական սրբավայր էր, հիմնադրել են Մար Հեբիշան և Մար Հակոբը: Հիմնադրման ժամանակը և ճշգրիտ տեղագրությունն անորոշ են:

ԴԱՅՐ ԲԱՐՍՈՒՄԱ, Дайр Барсума, Dayr Barsuma, Բալսամոն, Բարսավմայի վանք – Վ ա ն ք Փոքր Հայքում, Մալաթիա ք-ի մոտ: Արար հեղինակ Յակուտի հիշատակությամբ, վանքը «գտնվում է Մալաթիայի մոտ, սարի գագաթին և նման է բերդի: Ունի մենաստաններ, որտեղ ապրում են կրոնավորները»: Թոմմա Արծրունու (9-10-րդ դդ) վկայությամբ՝ վանքը կոչվել է Նեստորի աշակերտ Բարծումա եղեսացու անունով: Ենթադրվում է, որ Դ Բ-ում են ստեղծվել Միքայել Ասորու, Բարհերբեուսի Հայտնի ժամանակագրությունները և 1234 թ մեկ այլ նույնանման աշխատություն: 11-րդ դ վանքը զգալիորեն բարեկարգում են Հայ իշխանները, սակայն 1285 թ երկրաշարժից այն փլվում է, իսկ մեկ տարի հետո քրդական հրոսակախմբերի ձեռքով հիմնահատակ ավերվում: Այժմ նշմարվում են միայն փլատակների չնչին մնացորդները: Վանքի ողջ տարածքը, այժմ որպես հնավայր, մոտակա Պերած գ-ի անունով է կոչվում:

Ս ԴԱՆԻԵԼ, Св Даниел, St Daniel – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խլաթի գավ-ի Ծաղկե գ-ում:

Ս ԴԱՆԻԵԼ, Св Даниел, St Daniel – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խլաթի գավ-ի Կամուրջ (Կարմունջ) գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Սրանցից մեկնու-մեկին կից մինչև 1915 թ գործում էր

Հայոց վարժարան: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

Ս ԴԱՆԻԵԼ, Св Даниел, St Daniel – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գավ-ի Կղզի գ-ում:

Ս ԴԱՆԻԵԼ, Св Даниел, St Daniel, Կարմիր վանք, Կարմրո վանք, Կորավանք, Կոփա Ս Դանիելի վանք, Կոփավանք, Կոփի վանք – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանրդի գավ-ի Կոփ գ-ի մոտ, նրա հր կողմում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Ապահունիք գավ-ի մեջ: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է 4-րդ դ Գրիգոր Լուսավորչի աշակերտ Դանիել քորեպիսկոպոսը, որի գերեզմանը գտնվել է վանքում: 19-րդ դ վանքի համալիրում պահպանվում էին փոքրիկ, գեղեցիկ եկեղեցին, շրջապարիսպը, կրոնավորների սենյակները, երկհարկանի ոչ մեծ առաջտորդարանը և օժանդակ այլ շինություններ: Այդ ժամանակ վանքն ուներ անասուններ, 2 ջրաղաց, 1 դինգ, մարգագետիններ ևն: Տեղեկություններ կան, որ վանքը մի քանի անգամ ավերվել և կրկին վերանորոգվել է: 1872 թ վանքին կից գործում էր Գ. Սրբվանձությանի ջանքերով բացված Հայոց վարժարանը: Մոտակա գերեզմանոցում կային տարբեր ժամանակների գերեզմանաքարեր և քանդակազարդ խաչքարեր: Ավերվել ու ամայացվել է թուրքերի ձեռքով 1915 թ:

Ս ԴԱՆԻԵԼ, Св Даниел, St Daniel, – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Արծվիք գ-ի մոտակայքում, ոչ հեռու Այծից բերդից: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի մեջ:

Ս ԴԱՆԻԵԼ, Св Даниел, St Daniel, Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Կեսարիա ք-ի մոտակայքում, Պալալեսի գ-ի տարածքում, ոչ հեռու Ս Կարապետ վանքից, մրգատու այգեստաններով շրջապատված ու գեղատեսիլ ձորակի եզերքին: Հիմնադրման ճշգրիտ ժամանակը Հայտնի չէ: Ավանդության համաձայն՝ կառուցել է Թադևոս Առաքյալը: Ամենայն հավանականությամբ, վանքը հիմնել է Օշին իշխանը (11-րդ դ), որի գե-

րեզմանաքարը ուչ ժամանակներում փոխադրվել է Ս Կարապետ վանքը: Կարծում են, որ Ս Դ անունը ավելի նոր է՝ կապված հավանաբար 15-րդ դ ասորացի ճգնաժամի Դանիելի հետ: Վանքի հնագույն կառույցը եղել է Ս Աստվածածին եկեղեցին (մատուռը), որի համար կոչվել է նաև Ս Աստվածածին: Հավանաբար այդ մատուռի տեղում է 1842 թ կառուցվել 20-րդ դ սկզբներին դեռևս կանգուն Ս Աստվածածին եկեղեցին: Տարածքում գտնվող հնուիթյունները 11-րդ դ-ից այն կողմ չեն անցնում: Համալիրի մեջ հիշյալ եկեղեցուց բացի մտնում էին նաև 30-35 սենյակներ և օժանդակ այլ շենքեր: Վանքն ամբողջապես շրջապատված էր պարսպով: Մինչև 20-րդ դ սկիզբը Ս Դ-ին հարկատու էին շրջակա մի քանի գ-եր. նրան էին պատկանում մշակելի հողեր և 2 այգի: Ավերվել ու լքվել է Մեծ Եղեռնի տարիներին, կիսականգուն վիճակում մնում էր միայն եկեղեցին:

ԴԱՆԻԵԼԻ ԽԱՉ, Даниели Хац, Danieli Xac՝- Ե կ ե ղ ե ց ի - ու խ - տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում Իջևան ք-ից մոտ 6 կմ հս-արլ. Դ Ն հանդամասում: Ծուրջը կան բնակատեղիի հետքեր և գերեզմանոց՝ քանդակազարդ խաչքարերով:

Ս ԴԱՆԻԵԼԻ ՎԱՆՔ, Св Даниели ванк*, St Danieli vank՝ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Դերիկ գք-ի մոտ: Կառուցվել է 1320 թ:

Ս ԴԱՆԻԵԼԻ ՎԱՆՔ, Св Даниели ванк*, St Danieli vank՝ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մոտկան գվոկ-ի Ասպնջեր (Աչպնբ) գ-ում: Հիշատակվում է նաև իբրև վանք:

ԴԱՇՏԱԿԱ ՎԱՆՔ, Даштাকা ванк*, Daštaka vank՝, Ս Թովմաս, Ս Թումմաս - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Դաշտակ գ-ի մոտ, սարավանդում: Ավերվել է թուրքերի ձեռքով 19-րդ դ: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

ԴԱՊՀԱՆԱ, Дархана, Daphana - Ս ր բ ա տ ե ղ ի Միջերկրական ծովի ափամերձ շրջ-ում, Անտիոք ք-ից հր, Որոնտես գետի ձախ կողմում:

Հետագայում սրա տեղում է գոյացել Դափնոս Անտիոքա ավանը:

ԴԱՍԱՆ, Дасап, Dasan - Ե կ ե ղ ե ց ի , վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխարհի Գարդման գավ-ում, այժմյան Աղբրեջանի Հանրապետության Ծամխորի շրջ-ում, տ Կարմիր եկեղեցի:

ԴԱՍՆՈ ԱՆԱՊԱՏ, Дасно анапат, Dasno anapat - Ե կ ե ղ ե ց ի , վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխարհի Գարդման գավ-ում, այժմյան Աղբրեջանի Հանրապետության Ծամխորի շրջ-ում, տ Կարմիր եկեղեցի:

ԴԱՍՏԱԿ, Дастак, Dastak, Ծիպանա անապատ, Ս Ստեփանոս, Յիպանա Դաստակ, Յիպանավանք, Յիպնա, Յիպնա Ս Ստեփանոս, Յիպնա վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք գավ-ում, Վանա լճի հս կողմում, Ծիպանի կղզում: Հիշատակում է Թովմա Մեծուհեցին (15-րդ դ), ըստ որի՝ Դ է կոչվել Ս Ստեփանոս Նախավկայի դաստակը այստեղ գտնվելու համար: Հիմնադրումը կապում են Գրիգոր Նլավթեցու (15-րդ դ) հետ: Եղել է հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել են այստեղ գրված ավետարաններ, գանձարաններ և մի Ոսկեփորիկ: Ջրասույզ է եղել լճի մակարդակի բարձրացման հետևանքով:

Ս ԴԱՍՏԱՌԱԿ, Св Дастар*ак, St Dastar*ak, Աղբյուր Դաստառակի - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հյուսիսային Միջագետքում, Եղեսիա ք-ից 3-4 կմ հր-արմ: Այստեղ պահպանվում էր մի սրահաձև, ընդարձակ շինություն, առջևում՝ վիմափոր ջրհորով: Ըստ ավանդության՝ այսպես է կոչվել նրա համար, որ Փրկիչը իր դաստառակը (Թաշկինակը) այստեղ է նետել:

ԴԱՎԱՐՈՅՆԻ Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, Давабойни Св hАрут*юн, Davaboyuni St Harut'yun - Վ ա ն ք Մ ե ծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում, ուչ ժամանակների Շատվան գ-ի մոտ: Ս Հարություն եկեղեցու անունով այդպես էր կոչվում Անձղնապատը (տ):

ԴԱՎԹԱ ՎԱՆՔ, Давт*а ванк*, Davt'a vank՝ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ում, Դ վ լ-ան մոտակայքում, սարավանդի վրա: Քարա-

չեն էր՝ շրջապատված պարիսպներով: 1910-ական թթ գտնվում էր ավերված վիճակում:

Ս ԴԱՎԹԻ ՎԱՆՔ, Св Давт*и ванк*, st Davt'i vank՝, Ապարանից Ս Գրիգորի վանք, Ս Դավիթ, Մակքարի Ս Դավիթ, Մակքարի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Դերջան գավ-ի Ապրանք գ-ի մոտակայքում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ի մեջ: Վանքի ավերակները այժմ գտնվում են Մամախաթուն գք-ից 18 կմ հր-արմ, անմատչելի լ-ան վրա: Հավանաբար հիմնադրվել է 13-րդ դ ոմն Դավթի կողմից, որի գերեզմանը գտնվում էր վանքի բակում: Ուներ մատուռ-եկեղեցի՝ մի խորանով: Մինչև 20-րդ դ սկզբները գործում էր, ուներ մշակելի հողեր ու արտավայրեր: Ծուրջը կային հայկական գերեզմաններ՝ խաչքարերով: Ավերվել և ամայացել է 1915-1918 թթ:

Ս ԴԱՎԹԻ ՎԱՆՔ, Св Давт*и ванк*, St Davt'i vank՝ - Վ ա ն ք (սրբատեղի) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Քղիի գվոկ-ի Քղի քք-ի մոտ, տ Դավիթ:

Ս ԴԱՎԻԹ, Св Давит*, St Davit՝ - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրումի գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Միջին Թաղ գ-ի մոտակայքում:

Ս ԴԱՎԻԹ, Св Давит*, St Davit՝ - Մ ա տ ու ո Կարսի մարզի Կարսի օկրուգի Ներքին Գետիկ (Կաղրկլար) գ-ի մոտ, բլրի վրա: Վաղ ժամանակներում եղել է վանական համալիր: 20-րդ դ սկզբներին մնացել էր միայն մատուռը: Ոմանց վկայությամբ՝ այստեղ, մատուռի պատի մեջ գետեղված է եղել Հայոց Թագավոր Արտաշես Ա-ի (189-160 մ.թ.ա.) թողած արամեաճառ սահմանաքարերից մեկը: Ներսի կողմից, պատերի վրա կային հայերեն վիմագրեր:

Ս ԴԱՎԻԹ, Св Давит*, St Davit՝, Փիրղովդան - Մ ա տ ու ո , ու խ - տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Քաջարան ք-ի մոտ, նրա հր կողմում, Փիրղովդան (Փիրղաուդան) գ-ում: Ղ. Ալիչանը սխալմամբ այս գ-ը և Ս Դ-ը տեղադրել է Մեղրի գետի հովտում: Ըստ ավանդության՝ կոչվել է անհայտ մարդկանց ձեռքով սպան-

ված Դավիթ եպիսկոպոսի անունով: Ս ԴԱՎԻԹ, Св Давит*, St Davit' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Կարագուլաղ գ-ի մոտ, նրանից մոտ 2,5 կմ հեռավորության վրա: Գ-ի մոտ կան նաև բերդի ավերակներ:

Ս ԴԱՎԻԹ, Св Давит*, St Davit', ս Դավթի վանք – Վ ա ն ք (սրբա-վայր) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քղիի գվոկ-ի Քղի բք-ի մոտ, լ-ան վրա, Խուրս գ-ից 1-2 կմ հը-արը: Անցյալում եղել է առաջ-նորդարան և ենթարկվել է Մուշի Ս Կարապետ վանքին: Ականատես-ները պատմել են, որ այստեղ կային 7-8 հաստարուն կաղնիներ, որոնք թեև արդեն փտած էին, բայց մար-դիկ չէին հատում:

Ս ԴԱՎԻԹ, Св Давит*, St Davit' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջան գավ-ի Ապրանք գ-ի մոտակայքում, տ Ս Դավթի վանք:

Ս ԴԱՎԻԹ, Св Давит*, St Davit' – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի էջմիածնի գավ-ում, Արմավիր ք-ի ավերակների տարածքում:

ԴԱՎԻԹ ՄԱՐԳԱՐԵ, Давит* Мар-гаре, Davit' Margare – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի, Մարտունի ք-ի մերձակա Ջուլաբար գ-ից արլ: Տեղում գտնվող խաչքարը թվա-գրված է ԶՂԱ (1342 թ): Շինու-թյունը կանգուն է:

ԴԱՎՈՅԱՅԻ ՎԱՆՔ, Даѿоцаѿи ванк*, Dayoc'ayi vank' – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաս-տիայի նահ-ի Դեվեքս գ-ում, տ Դևեքսի Ս Գևորգ:

ԴԱՏԵՄ, Датем, Datem, Դատե-մավանք, Դատեմի վանք, Դատեմու վանք, Դատմա վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի համանուն գվոկ-ի Դ գ-ի մոտ Մարիամ լ-ան ստորոտին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Չորրորդ Հայք աշխ-ի Անձիտ գավ-ի մեջ: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Թադևոս Առաքյալը: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին, որը քարաչեն, կենտ-րոնագմբեթ գեղեցիկ շինություն էր՝ կառուցված 7-րդ դ: Միջին դդ եղել է եպիսկոպոսանիստ: Համալիրի մեջ կային նաև կրոնավորների կացա-րաններ, Հյուրասենյակներ և օժան-դակ շինություններ: Շրջապատված

էր այգիներով ու ծառաստաններով, ուներ 9 թեմական գ-եր, վարելա-հողեր ու այգիներ: Ավերվել, կո-ղոպտվել ու ամայացվել է թուրքերի ձեռքով 1915 թ:

ԴԱՏԵՄՎԱՆՔ, Датемаванк*, Datemavank' – Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Խարբերդի նահ-ի հա-մանուն գվոկ-ի Դատեմ գ-ի մոտ, տ Դատեմ:

ԴԱՏԵՄԻ ՎԱՆՔ, Датеми ванк*, Datemi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Խարբերդի նահ-ի հա-մանուն գվոկ-ի Դատեմ գ-ում, տ Դատեմ:

ԴԱՏԵՄՈՒ ՎԱՆՔ, Датему ванк*, Datemu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Խարբերդի նահ-ի հա-մանուն գվոկ-ի Դատեմ գ-ում, տ Դատեմ:

ԴԱՏԻԲԵԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, Дати-беканц ванк*, Datibekanc' vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի չրջ-ի (այժմ՝ ռազմակալված Ադրբե-ջանի կողմից) Գյուլիստան գ-ի մոտ, տ Դադիբեգանց վանք:

ԴԱՏԻ ՎԱՆՔ, Дати ванк*, Dati' vank' – – Վ ա ն ք Արցախի Ծար վերին Նաչեն գավ-ում [այժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրա-պետության Շահումյանի (Քարվա-ճառի) չրջանում], տ Դադի վանք:

ԴԱՏՄԱ ՎԱՆՔ, Датма ванк*, Datma vank' – Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Խարբերդի նահ-ի հա-մանուն գվոկ-ի Դատեմ գ-ում, տ Դատեմ:

ԴԱՏՈ ՎԱՆՔ, Дато ванк*, Dato vank' – – Վ ա ն ք Արցախի Ծար վերին Նաչեն գավ-ում [այժմ՝ Լեո-նային Ղարաբաղի Հանրապետու-թյան Շահումյանի (Քարվաճառի) չրջանում], տ Դադի վանք:

ԴԱՐԱԿՆ, Даракн, Darakn – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա (հետա-գայի Երզնկայի գավ-ում): Ըստ ա-վանդության՝ հովիվներն այստեղ են թաղել Հայոց Եկեղեցու հիմնադիր Գրիգոր Լուսավորչին (4-րդ դ):

ԴԱՐԱՆԱՂՅԱՅ ԱՎԱԳ ՎԱՆՔ, Даранаг*яц Аваг ванк*, Daranayyac' Avag vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ավագ վանք:

ԴԱՐԱՇԱՄԲԱ ՎԱՆՔ, Дара-

шамба ванк*, Darašamba vank' – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:

ԴԱՐԱՇԱՄԲԻ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Дарашамби Нахавкаѿи ванк*, Darašambi Naxavkayi vank' – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:

ԴԱՐԱՇԱՄԲԻ Ս ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Дарашамби Св Нахавкаѿи ванк*, Darašambi St Naxavkayi vank' – Վ ա ն ք Պարսկահայաս-տանում, Մակուի գավ-ում, տ Դա-րաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:

ԴԱՐԱՇԱՄԲԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱ-ԽԱՎԿԱ, Дарашамби Св Степ'анос Нахавка, Darašambi St Step'anos Naxavka, Դարաշամբա վանք, Դարաշամբի Նախավկայի վանք, Դարաշամբի Ս Նախավկայի վանք, Դարաշամբի վանք, Ս Ուաչ, Մա-ղարդ, Մաղարդայի Ս Ստեփանոս, Մաղարդաս Նախավկայի վանք, Մաղարդավանք, Մաղարդե վանք, Մաղարդի վանք, Մաղարդու վանք, Մաղարթա-լեռան Ս Ստեփանոսի մենաստան, Մաղարթա Ս Նախավ-կայի վանք, Մաղարթավանք, Մա-ղարթո վանք, Մաղարթու վանք, Շամբի Ջորագեղի վանք, Շամբիձորի վանք, Շամբի Նախավկայի վանք, Շամբի Ս Նախավկայի վանք, Շամ-բի վանք, Ս Ստեփանոսի վանք, Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոսի վանք, Ս Ստեփանոս Նախավկա, Ս Ստեփանոս Նախավկայի վանք, Ս Ստեֆանա, Տարասամպ – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ի Դարաշամբի չրջ-ում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Արտաղ գավ-ի տարածքում: Գտնվում է Նախճավան (Նախ-իջևան) ք-ից հը, Արաքսի աջա-կողմյան վտակ Կարմիր գետի գե-տաբերանի մոտ, Մաղարդա լ-ան ստորոտում: Ըստ ավանդության՝ գոյություն է ունեցել հնագույն ժա-մանակներից, սակայն ըստ գրավոր աղբյուրների՝ կառուցվել է 976 թ և օծվել Աշոտ Գ Բագրատունու (953-977) և Ուաչիկ Ա Արշարունի կա-թողիկոսի (973-992) մասնակցու-թյամբ: Համալիրի մեջ մտնում են Ս Ստեփանոս Նախավկա, Տիրամայր Ս Աստվածածին և Ս Գևորգ Ջորավոր եկեղեցիները: Քիչ հեռու գտնվում է

նաև Ս Հակոբ եկեղեցին:

Վանքը իր ծաղկման շրջանն է ապրել 14-րդ դ. ունեցել է ընդարձակ կալվածքներ և մեծ եկամուտ: Եվրոպացի ճանապարհորդ Տավեռնին, 1688 թ այցելելով այստեղ, գրում է, որ վանքի տարածքում կանգուն մնացած միակ շինությունը Ս Հակոբ եկեղեցին էր, որը քառանկյունի հատակագծով քարաշեն շինություն է, ունի 2 ավանդատուն, կուսանոց, աղյուսաշեն վերնատուն, միաբանների խցեր և օժանդակ կառույցներ: Եկեղեցին, նրա ասելով, շրջապատված է եղել կրկնակի պարիսպներով: Տավեռնինն ակնհայտորեն չփոխել է Ս Հակոբը, որը գտնվում էր պարիսպներից դուրս, համալիրի մեջ մտնող իր ժամանակ կանգուն մնացած 3 եկեղեցիներից մեկնումների հետ: Վանքի կենտրոնական տաճարը շատ գեղեցիկ, գմբեթավոր շինություն է, ունի 16-անկյունանի կաթողիկե, որը զարդարված է Տիրամոր, 12 Առաքյալների, Ս Կարապետի, Ս Ստեփանոսի և Գրիգոր Լուսավորչի քանդակապատկերներով: Այս տաճարը, ըստ վիմագիր արձանագրության, կառուցվել է 1643-1655 թթ: Բակում կան բազմաթիվ խաչքարեր և տապանաքարեր՝ հայերեն արձանագրություններով: Այստեղ 13-17-րդ դդ գրվել ու պահվում էին հայերեն 40 ձեռագրեր, որոնք 1848 թ տեղափոխվել են Ս Էջմիածին: Վանքին պատկանող ձեռագիր ավետարաններից մեկը գրվել է 989 թ: Այստեղ է ապրել ու ստեղծագործել մատենագիր Հովհաննես Մաղարդեցին (7-րդ դ): Իրանի իշխանությունների բարյացակամ վերաբերմունքի շնորհիվ **Դ Ս Ս Ն** վանքը այժմ կանգուն է:

ԴԱՐԱՇԱՄԲԻ ՎԱՆՔ, Дарашамби ванк*, Darašambi vank – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:**

ԴԱՐԱՉԻՉԱԳԻ ՎԱՆՔ, Дараҷиҷағи ванк*, Darač'ič'agi vank – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԴԱՐԱՉԻՉԱԿԻ ՎԱՆՔ, Дараҷиҷақи ванк*, Darač'ič'aki vank – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԴԱՐԲԱԶ, Дарбаз, Darbaz – **Վ ա ն ք** Ղարաբաղում, Խաչեն գետի վերին հոսանքի շրջ-ում, Լ-նային, անտառապատ վայրում: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր:

ԴԱՐԲԱՍ, Дарбас, Darbas – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Պտրեցիք գ-ից մոտ 7 կմ հր-արմ: Շուրջը կան հայկական գերեզմաններ:

ԴԱՐԲՆԱՅՔԱՐ, Дарбнацк*ар, Darbnac'k'ar – **Վ ա ն ք**, **մ ե ն ա ս տ ա ն** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Խոչարի գավոկ-ում, **տ Հոգյաց վանք:**

ԴԱՐԲՆԱՔԱՐ, Дарбнак*ар, Darbnak'ar – **Վ ա ն ք**, **մ ե ն ա ս տ ա ն** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Խոչարի գավոկ-ում, **տ Հոգյաց վանք:**

ԴԱՐՈՒՅՆՔ, Даруѣнк*, Daruyenk' – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Արմ Հայաստանում Դարույնք ք-ում:

ԴԱՐՈՒՆԵՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Дарунец екег*еди, Darunec' ekeγec'i – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Հավուց Թառ:**

ԴԱՐՈՒՆԻՅ ՎԱՆՔ, Даруниц ванк*, Darunic' vank – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Բայազետ ք-ում: Երբեմն այդպես է կոչվել **Ս Ամենափրկիչ եկեղեցին** (տ):

ԴԱՐՈՒՆԻՅ ՎԱՆՔ, Даруниц ванк*, Darunic' vank – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Հավուց Թառ:**

ԴԱՓՈՒՆՅ ՎԱՆՔ, Дарп'унц ванк*, Dar'unc' vank – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ի մոտ, **տ Դափուց վանք:**

ԴԱՓՈՒՅ ՎԱՆՔ, Дарп'уц ванк*, Dar'uc' vank, **Անապատ Կուսանաց, Աստվածածնի անապատ, Ս Գրիգոր, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ, Ս Գրիգորի վանք, Դափուց վանք, Ս Լուսավորիչ, Կուսանաց անապատ, Կուսանաց վանք, Կուսանոց, Նորաղուզ, Նորատուս, Նորատուսի վանք, Նորատուք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում Նորատուս գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աչխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի մեջ: Եկեղեցին փոքր չափի է,

կառուցված է սրբատաշ քարով, ունի սրածայր գմբեթ: Այժմ կիսավեր է: Պատերին պահպանվել են հայերեն արձանագրություններ, որոնց մեջ ուշադրության արժանի է մեկը, որտեղ հիշատակվում է 10-11-րդ դդ նշանավոր ճարտարապետ Սաչատուր Քարագործը: Ենթադրում են, որ վանքը հիմնականում կառուցվել է 13-րդ դ. վերանորոգվել՝ 1344-ին: Եղել է հայ գրչության կենտրոն:

ԴԵԴԵ ՄՈՒՐԱԴ, Дедѣ Мурад, Dede Murad – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավոկ-ի տարածքում, Դաղա Մուրադ Լ-ան գագաթին, **տ Դաղա Մուրադ:**

ԴԵԴԻ, Дедѣ, Dedi – **Վ ա ն ք** Արցախի Ծար (Վերին Խաչեն) գավ-ում, այժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ծահույանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, **տ Դաղի վանք:**

ԴԵՂԹԱՓ ՆՇԱՆ, Дег'тап* Ншан, Deyt'ap' Nšan – **Ս ր ք ա տ ե ղ ի**, Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գավոկ-ի Գառնի գ-ի շրջակայքում գտնվող Դեղթափ քարածայրի մոտ: Վերջինիս վրա, ըստ ականատեսների, քանդակված են չորս ավետարանիչները: Հիշատակվում է Ձեռագրաց Մայր Ցուցակ-ում (Հ Բ, էջ 537):

ԴԵՂԾՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Дег'ц'нуг-ти ванк*, Deycnuti vank – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Դեղձնուտի վանք:**

ԴԵՂՁԱՆԱՎԱՆՔ, Дег'дзана-ванк*, Deyjanavank, **Դեղձնավանք** – **Վ ա ն ք** (գյո՞ւղ) Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է 14-րդ դ. հայերեն ձեռագրականհիշատակարանում. «Իշխան Վրթանես շինեաց եկեղեցիք մեծապայծառ հանդերձ եղբարբն իւրով Պիչար իշխանան և շինեալ եկեղեցին Դեղձնավանաց» («ԺԴ դ-ի ձեռ. հիշատակարաններ, էջ 224»): 18-րդ դ Սիմեոն Երևանցի կաթողիկոսը (1763-1780) նվիրաբերել է Խոր Վիրապ վանքին:

ԴԵՂՁԿՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Дег'дзкути ванк*, Deyjkuti vank – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Դեղձնուտի վանք:**

ԴԵՂՁՆԱՎԱՆՔ, *Дер*дэнаванк**, *Dej'navank'* – Վ ա ն ք և (պրո՞ւղ Հայաստանում, **տ Դեղձա-նավանք**;

ԴԵՂՁՆՈՒՏԻ ԵԿԵՂԵՅԻ, *Дер*дэ-нуги екег*еци*, *Dej'nuti ekeγec'i* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-տությունի Տավուշի մարզում, **տ Դեղձուտի վանք**;

ԴԵՂՁՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, *Дер*дэнуги ванк**, *Dej'nuti vank'*, **Դեղձուտի վանք, Դեղձուտի վանք, Դեղձու-տի եկեղեցի, Դեղձուտի վանք, Դեղցնուտի վանք, Տեղծղնուտ** – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-տությունի Տավուշի մարզում, Կիրանց գ-ից մոտ 15 կմ Հր-արմ, Խնձորկուտ գետակի ձորակում, անտառապատ լ-նալանջի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Զո-րոփոր (XIII դ.՝ Կայան) գավ-ի մեջ:

Համայիրը հիմնականում ստեղծվել է 12-13-րդ դդ: Հիմնադրել է կի-լիկեցի Առաքել վարդապետը: Վան-քի համայիրի մեջ մտնում են մեկ եկեղեցի, մեկ մատուռ և օժանդակ շինություններ: Շուրջը կան գերեզ-մաններ: Շենքերը հիմնականում կառուցված են, վարդազույն սրբա-տաշ տուֆ քարերով: Եկեղեցին գմբեթավոր է, ունի երկհարկանի ա-վանդատներ: Պատերը զրսից ունեն քանդակազարդ կամարաշարեր: Գավիթը համարյա քառակուսի է, ինչը տարածված էր 13-րդ դ Հայ-կական ճարտարապետության մեջ: Գավթի պատերին՝ ներսից, կան հայերեն վիմագիր արձանագրու-թյուններ, որոնք ունեն նվիրատու-կան բովանդակություն: Ըստ եղած տվյալների՝ վանքի կառուցումը ի-րականացվել է 1258-1274 թթ, իսկ եկեղեցին, կարծում են, հիմնադրվել է 8-րդ դ: Եղել է Հայ գրչության կենտրոն, պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր: Հմմտ **Տաղձանք վանքին (տ)**:

ԴԵՂՁՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, *Дер*дэуги ванк**, *Dej'uti vank'* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Դեղձուտի վանք**;

ԴԵՂՎԱՑ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, *Дер*вац Св hOвhannes*, *Deγvac' St Hovhannes* – Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խլաթի գվղկ-ի Թեղուտ գ-ի մոտ, **տ Թեղուտի Ս Հովհաննես**:

ԴԵՂՅՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, *Дер*дэуги ванк**, *Dej'nuti vank'* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Դեղձուտի վանք**;

ԴԵՄԵՏՐԵԻ ՄԵՀՅԱՆ, *Деметрей мехяе*, *Demetrei mehyan* – Մ Ե Հ – յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխարհի Տարոն գավ-ում, Քարքե լ-ան վրա, Իննակնյան կոչվող վայ-րում: Նվիրվել էր Դեմետրեի քրմին: Ավերվել է Հայաստանում քրիստո-նեություն ընդունելուց (301 թ) հետո և տեղում կառուցվել է Ս Կա-րապետ վանքը (տ):

ԴԵՅՐ ԱՀՎԻՇԱ, *Дейр Аhвиша*, *Deγr Ahviša* – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ի Սղերդի գավ-ում, Սղերդ ք-ում, **տ Դայր ԱՀՎիշա**;

ԴԵՆՆԱՎԱՆՔ, *Дер*наванк**, *Der'navank'*, Տեմնավանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ:

ԴԵՎԵԲՈՅՆՈՒ ՎԱՆՔ, *Девебоѳ-ну ванк**, *Deveboynu vank'* – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, **տ Անձղնապատ**;

ԴԵՎԵՍԵԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Деве-секи Св Гевогг*, *Deveseki St Gevorg* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայ-քում, Սերաստիայի նահ-ի Դեկքես գ-ում, **տ Դեկքեսի Ս Գևորգ**;

ԴԵՎԵՔՍԵ, *Девек*се*, *Devek'se* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայ-քում, Սերաստիայի նահ-ի Դեկքես գ-ում, **տ Դեկքեսի Ս Գևորգ**;

ԴԵՎԵՔՍԵԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Девек*сеи Св Гевогг*, *Devek'sei St Gevorg*, **Ս Գևորգ, Դավոցայի վանք, Դեկքեսի Ս Գևորգ, Դեկքես, Դե-վքեսի վանք, Դեկքայի Ս Գևորգ, Դեկքայի Ս Գևորգ, Դեկքա վանք, Դիվոնի վանք, Դյուռնի վանք, Խոջասարի Ս Գևորգ, Տայոցայի վանք, Տեկքեսի վանք, Տեկքես, Տեկքու վանք, Տյուռնի վանք** – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սե-րաստիայի նահ-ի Դեկքես (Դեկքա) գ-ում, Ալիս գետի ձախ կողմում: Առաջին անգամ հիշատակվում է 1350 թ: Ըստ ավանդության՝ Ժա-մանակին վանքի մոտակայքում հայտնվել է մի վիշապ օձ, որը մեծ վնաս է հասցրել վանքին: Վեր-ջապես կրոնավորների անձքով օձը քարացել է, իսկ վանքն ստացել

Դեկքայի Ս Գևորգ անունը: Վանքի մասին ուրիշ տեղեկությունները սա-կավ են: Հայտնի է, որ 19-րդ դ վեր-ջերին այն ավերված ու լքված էր:

ԴԵՎԵՔՍԵԻ ՎԱՆՔ, *Девек*сеи ванк**, *Devek'sei vank'* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաս-տիայի նահ-ի Դեկքես գ-ում, **տ Դեկքեսի Ս Գևորգ**;

ԴԵՎԻ ՎԱՆՔ, *Деви ванк**, *Devi vank'*, **Տևի վանք** – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Տևի (Թիվի) գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ: Ըստ տեղե-կությունների՝ հնում ունեցել է նաև կուսանոց: 20-րդ դ սկզբներին ա-վերված ու լքված էր:

ԴԵՎՈՋԱՅԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Девод-зайи Св Гевогг*, *Devojayi St Gevorg* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայ-քում, Սերաստիայի նահ-ի Դեկքես գ-ում, **տ Դեկքեսի Ս Գևորգ**;

ԴԵՎՈՋԵԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Деводзэи Св Гевогг*, *Devojei St Gevorg* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայ-քում, Սերաստիայի նահ-ի Դեկքես գ-ում, **տ Դեկքեսի Ս Գևորգ**;

ԴԵՎՈՋԿԱՅԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Деводзкэи Св Гевогг*, *Devojkayi St Gevorg* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դեկքես գ-ում, **տ Դեկքեսի Ս Գևորգ**;

ԴԵՎՈՋԱ ՎԱՆՔ, *Деводѳа ванк**, *Devoc'a vank'* – Վ ա ն ք պատ-մական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դեկքես գ-ում, **տ Դեկքեսի Ս Գևորգ**;

ԴԵՐԱ ՍՈՐԴԱՐԵ, *Дера Сордаре*, *Dera Sordare* – Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունում, **տ Սասանց վանք**;

ԴԵՐԲԱՎԱՆՔ, *Дербаванк**, *Der-bavank'* – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյու-նիք աշխ-ում, տեղագրությունը՝ անորոշ:

ԴԵՐԵՎԱՆՔ, *Дереванк**, *Dere-vank'* – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, **տ Ավազ վանք**;

ԴԵՐԺԿՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, *Держку Св Аствац'ад*и*, *Deržku St Astvacacin* – Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խի-զանի գվղկ-ի Սեղ գ-ում, **տ Դերչկու Ս Աստվածածին**:

ԴԵՐԻԿ, Дерик, Derik – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Դերիկ գ-ում, տ Դերիկի Ս Աստվածածին:

ԴԵՐԻԿԱ ԱՍՏՎԱԾԱԾՈՐ ՎԱՆՔ, Дерика Аствац*амор ванк*, Derika Astvacamor vank* – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Դերիկ գ-ում, տ Դերիկի Ս Աստվածածին:

ԴԵՐԻԿԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Дерика Св Аствац*ац*и, Deriki St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Աստվածամոր վանք, Դերիկ, Դերիկա Աստվածամոր վանք, Դերիք, Դերիքի Ս Աստվածածին, Տերեկի վանք, Տերիկի Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ում, Դիլման գք-ից 15-20 կմ հս-արմ գտնվող Դերիկ գ-ում:

Վանքը տեղադրված է Լ-ներով շրջապատված ձորի մեջ, որին արարները տվել էին Դուշմանդարա (Թշնամյաց ձոր) անունը: Հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ: Ծրջակայքի նշանավոր ուխտատեղիներից էր, ուներ կալվածքներ, որոնք քուրդ հրոսակները խլել էին և սպառնում էին դատաստան տեսնել հայերի հետ: Վերջիններս թողեցին ուխտատեղին ու նրա կալվածքները, սակայն 1889 թ հայերը դրանք կրկին կարողացան ետ ստանալ, և 1890 թ Թավաքայան վարդապետի ջանքերով վանքը վերանորոգվեց ու շարունակեց գործել: Բայց այդ վիճակը երկար չտևեց: 1894 թ քուրդ ավազակները կողոպտեցին վանքը և քարուքանդ արեցին նրա բոլոր կառույցները: Այժմ նշմարվում են վանքի ավերակները:

ԴԵՐԻԿՔ, Дерик*, Derik* – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Դերիկ գ-ում, տ Դերիկի Ս Աստվածածին:

ԴԵՐԻԿԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Дерик*и Св Аствац*ац*и, Derik*i St Astvacacin – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Դերիկ գ-ում, տ Դերիկի Ս Աստվածածին:

ԴԵՐ-ՀԱԴԻԴ, Дер-Һади, Der-Hadid – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Մարդինի գավ-ում, Մարդին ք-ից մոտ 7 կմ հս, միջոցառված ճանապարհին, հարթավայրում:

ԴԵՐԶԻԿԻ Ս ԹԵՈՒԴՈՐՈՍ, Дерзика Св Теодорос, Derjiki St Teodoros, Դերձիկի վանք, Դերձո վանք, Ս Թեոդորոս – Վ ա ն ք Պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Տերիկի գավ-ում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 15-րդ դ 50-80-ական թթ գրված 1 գանձարան և 1 ժողովածու, ինչպես նաև 1447 թ Մկրտիչ սարկավագի գրած ճաշոցը: Վանքը 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր:

ԴԵՐԶԻԿԻ ՎԱՆՔ, Дерзика ванк*, Derjiki vank* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Տերիկի գավ-ում, տ Դերձիկի Ս Թեոդորոս:

ԴԵՐԶԻԿՈ ՎԱՆՔ, Дерзико ванк*, Derjko vank* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Տերիկի գավ-ում, տ Դերձիկի Ս Թեոդորոս:

ԴԵՐՇԿՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Дершкy Св Аствац*ац*и, Deršku St Astvacacin, Դերժկու Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիզանի գավ-ի Սեղ (Ծեղ) գ-ում, նրանից արլ՝ բարձր Լ-ան վրա: 1890-ական թթ վանքի ողջ համայնքը թուրքերի ձեռքով ավերվել ու կողոպտվել է:

ԴԵՐԶԱՆԻ ՍՐԽԼԸ Ս ԹՈՐՈՍ, Дерджани Срхлы Св Теорос, Derjani Srxlɔ St T'oros – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Դերջան գավ-ում ինձորեկ գ-ի մոտ, տ Գորորու վանք:

ԴԵՐԶԵԼՈՒ ՎԱՆՔ, Держелу ванк*, Derjelu vank*, Տերձելու վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Արդանամաղենի գավ-ում, Զիրենն գետի հովտում:

ԴԵՐԶԻԿԻ ՎԱՆՔ, Дерзика ванк*, Divaboyni vank* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, տ Անձղնապատ: ԴԻՎՈՄԻ ՎԱՆՔ, Дивоц*и ванк*, Divoci vank* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դեքսե գ-ում, տ Դեքսեի Ս Գևորգ:

ԴԻՎՐԻԿԻ ՎԱՆՔ, Диврика ванк*, Divriki vank* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Տերիկ ք-ում, տ Տերիկի վանք:

ԴԻՐԱ ՇՐԲԱՐԱՆ, Дира Шрбаран, Dira Šrbaran – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավազ գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:

ԴԻՐ-ՄԱՐԻԱՄ-ԲԻԼԻՍԱՅԻ, Дир-Мариам-К*илисац*и, Dir-Mariam-K*ilisac'i – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Ուշաբի գավ-ում, տ Հոգյաց վանք:

ԴԻՅ ՄԱՅՐԻ, Диц-Майри, Dic' Mayri – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գարեղյանք գավ-ի մեջ: Ավերակները գտնվում են Կաղզվան գք-ի մոտակայքում գտնվող Թաթլու վանքի շրջակայքում: Հիշատակված է 15-րդ դ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

ԴԻՔԴԱՇ, Дик*даш, Dik'daš – Ս Ր ք ա տ ե ղ ի (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Թասիկ գ-ից հր:

ԴԴԵՐ, Дд*ер, Dyer – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Տեղեր գ-ում, տ Տեղերի վանք:

ԴՅՈՒՅՆ ՎԱՆՔ, Дюодзи ванк*, Dyooji vank* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի

գետի վերին հոսանքում: Տ ՏԵԼԻՔ: ԴԻԳՈՐԻ ՏԱՃԱՐ, Дигори тац*ар, Digori tačar – Տ ա ճ ա Ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեղեր գ-ում, տ Տեղերի տաճար:

ԴԻԶԱՓԱՅՏԻ ՎԱՆՔ, Диза-п*ацти ванк*, Dizap'ayti vank* – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Տուսի գ-ի մոտակայքում, տ Դիզափայրի Կատարո վանք:

ԴԻՎԱՐԻԿԻ ՎԱՆՔ, Диврика ванк*, Divriki vank* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դեքսե գ-ում, տ Դեքսեի Ս Գևորգ:

ԴԻՎՐԻԿԻ ՎԱՆՔ, Диврика ванк*, Divriki vank* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Տերիկ ք-ում, տ Տերիկի վանք:

ԴԻՐԱ ՇՐԲԱՐԱՆ, Дира Шрбаран, Dira Šrbaran – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավազ գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:

ԴԻՐ-ՄԱՐԻԱՄ-ԲԻԼԻՍԱՅԻ, Дир-Мариам-К*илисац*и, Dir-Mariam-K*ilisac'i – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Ուշաբի գավ-ում, տ Հոգյաց վանք:

ԴԻՅ ՄԱՅՐԻ, Диц-Майри, Dic' Mayri – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գարեղյանք գավ-ի մեջ: Ավերակները գտնվում են Կաղզվան գք-ի մոտակայքում գտնվող Թաթլու վանքի շրջակայքում: Հիշատակված է 15-րդ դ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

ԴԻՔԴԱՇ, Дик*даш, Dik'daš – Ս Ր ք ա տ ե ղ ի (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Թասիկ գ-ից հր:

ԴԴԵՐ, Дд*ер, Dyer – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Տեղեր գ-ում, տ Տեղերի վանք:

ԴՅՈՒՅՆ ՎԱՆՔ, Дюодзи ванк*, Dyooji vank* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի

գետի վերին հոսանքում: Տ ՏԵԼԻՔ: ԴԻԳՈՐԻ ՏԱՃԱՐ, Дигори тац*ар, Digori tačar – Տ ա ճ ա Ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեղեր գ-ում, տ Տեղերի տաճար:

ԴԻԶԱՓԱՅՏԻ ՎԱՆՔ, Диза-п*ацти ванк*, Dizap'ayti vank* – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Տուսի գ-ի մոտակայքում, տ Դիզափայրի Կատարո վանք:

ԴԻՎԱՐԻԿԻ ՎԱՆՔ, Диврика ванк*, Divaboyni vank* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, տ Անձղնապատ: ԴԻՎՈՄԻ ՎԱՆՔ, Дивоц*и ванк*, Divoci vank* – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի

գետի վերին հոսանքում: Տ ՏԵԼԻՔ: ԴԻԳՈՐԻ ՏԱՃԱՐ, Дигори тац*ар, Digori tačar – Տ ա ճ ա Ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեղեր գ-ում, տ Տեղերի տաճար:

նահ-ի Դեկրսե գ-ում, **տ Դեկրսեի Ս Գևորգ:**

ԴՈՂ ԱՂԲՅՈՒՐ, *Дог* аг*ծօր, Dog agbyur* – **ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Արարկի ք-ի չրջակայքում: Մոտը կար հանքային աղբյուր, որտեղ լողացողները իբր բուժվում էին զողէրոցքից:

ԴՈՆԵՎԱՆՔ, *Доневанк*, Donevanck'*, **Դոնեվանք** – **Վ ա ն ք** (°) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Հարք գավ-ի Դոնեվանք գ-ում, Արածանիի ափին: Գ-ի անունից են-թաղրում են նաև նույնանուն վանքի գոյությունը: 1316 թ Հովհաննես քահանան այտեղ ընդօրինակել է Ավետարան:

ԴՈՐԲԱՆՏԻ ՎԱՆՔ, *Дорбантi ванк**, *Dorbanti vanck'* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Սվերդլով գ-ից 3 կմ հս: Կառուցվել է 6-րդ դ սպիտակ ֆելզիտից: Ունի խաչաձև հատակագիծ, գմբեթավոր, եռաբսիղ 2 ավանդատներով շինություն է:

ԴՈՐԹՔԻԼԻՍԱՅԻ ՎԱՆՔ, *Дорт*к*илисайи ванк**, *Dort'k'ilisayi vanck'* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կիսկիմի գվով-ի Դորթքիլիսա գ-ի մոտ: **Տ Ձորղվանք:**

ԴՊՐԱՎԱՆՔ, *Дправанк**, *Dpravanck'* – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, տ Դպրեվանք:**

ԴՊՐԵՎԱՆՔ, *Дпреванк**, *Dprevanck'*, **Դպրավանք** – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, Դպրեվանք գ-ում:** Վանքի և գ-ի ճշգրիտ դիրքը վերջնականապես չի ճշտված: Ենթադրում են՝ գտնվել է Գյումրի ք-ի տարածքում գտնվող Չերքեղի ձորում: Այստեղ բլրի վրա մինչև 1837 թ կանգուն էր մի հին եկեղեցի, որը նույն 1830-ական թթ ընկնելով ք-ում կառուցվող բերդի տարածքի մեջ, 1852 թ վերջնականապես քանդվեց, իսկ նրա տեղում կառուցվեց զինապահեստ: Վանքը կառուցված է եղել սրբատաշ սև քարով՝ նման Կարսի Առաքելոց եկեղեցուն: Ոմանք Դ նույնանուն են Ծիրակի գավ-ի Կարմիր վանքին, որի եկեղեցին խաչաձև հատակագծով գմբեթավոր և չորս ավանդատներով շինություն է: Դ հիշատակվում է

7-րդ դ-ից, որտեղ ստեղծագործել է Բարսեղ ճոնը: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն, որտեղ, ենթադրում են, սովորել է նաև Անանիա Շիրակացին (7-րդ դ): Վանքը հիմնովին վերակառուցվել է 935 թ Բագրատունիների ջանքերով և Բյուզանդիայից հալածված Հայ կրոնավորների գործուն մասնակցությամբ:

ԴՌՆԵՎԱՆՔ, *Др*неванк*, Drnevanck'* – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ում, Հարք գավ-ի Դոնեվանք գ-ում, տ Դոնեվանք:**

ԴՌՎԱԶ ԱՐՔ, *Др*ваз Арк**, *Dr'vaz Ark'* – **Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Դրազարկ:**

ԴՍԵՂԻ ՔԱՌԱՍՆԻՅ ՄԱՆԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, *Дсер*и К*ар*асниц Манканц ванк**, *Dseyi K'ar'asnic' Mankanck' vanck'* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ, **տ Քառասուն Մանկունք:**

ԴՍԵՎԱՆՔ, *Дсеванк'*, **Դրսեվանք** – **Վ ա ն ք, ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Հաղպատ և Սանահին գ-երի միջև: Տաճարը չափերով փոքր է, կառուցվել է 1233 թ Հաղպատի վանքի վանահայր Հովհաննես եպիսկոպոսի պատվերով: Այժմ ավերակ է: Վտանգավոր պահերին այտեղ էին թաքցվում Հաղպատի վանքի սրբությունները:

ԴՎԵՂԱ Ս ՍԱՐԳԻՍ, *Двер*а Св Саргис, Dveya St Sargis*, **Դվեղի Ս Սարգիս** – **Վ ա ն ք, ու խ տ ա տ ե ղ ի, ս ր ք ա վ ա յ ր** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Դովեղ գ-ում: Կառուցվել է 1845-1849 թթ: Պատերը չարված են սրբատաշ քարերով: Ունի երկու փոքր և մեկ ավագ խորան, վերջինիս վրա՝ զանգակատուն: Ծեփի չափերն են 11 մ 80 սմ x 7 մ 80 սմ: Ծուրջը կան շինություններ ու մատուռներ:

ԴՎԵՂԻ Ս ՍԱՐԳԻՍ, *Двер*и Св Саргис, Dveyi St Sargis* – **Վ ա ն ք, ու խ տ ա տ ե ղ ի, ս ր ք ա վ ա յ ր** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Դովեղ գ-ում, **տ Դվեղա Ս Սարգիս:**

ԴՐԱԶԱՐԿ, *Дразарк, Drazark*, **Աբբա, Աբբատի դե Տրեսարկո, Ապպա, Ապպե, Ավագ վանք, Դովագ Արք, Դրազարկի վանք, Եռակամար**

վանք, Եռադեղ վանք, Եռադեղ-Եռակամար վանք, Երեք Կամարի արբայություն, Թրազարկ, Փոսի վանք, Փոսո վանք – **Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, նրա հս-արլ կողմում, Սիս մայրաքաղաքից մոտ 36 կմ արմ, Կիլիկյան Տավրոս լ-ների լանջին, անառիկ ու անմատչելի վայրում: Անունը՝ հավանաբար հայերեն «զուռ և զարկ (բախել, թակել)» կամ «թուր և զարկել» բառերից: Հայ գրչության և մշակույթի նշանավոր կենտրոն էր: Հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ, հավանաբար գոյություն է ունեցել 10-րդ դ-ից: Առաջին անգամ վերանորոգվել է 11-12-րդ դդ՝ Թորոս Ա Ռուբինյան իշխանի (1100-1129) օրոք՝ Վասպուրականից հրավիրված Գևորգ Մեղրիկ վարդապետի ջանքերով: Դ Ռուբինյան իշխանների և թագավորների դամբարանն էր (պանթեոնը), դրա համար էլ դարձել էր նրանց հոգածության առարկան: Վանքի եկեղեցու՝ Ս Աստվածածնի ավերակները պահպանվել են մինչև այժմ: Վանքի եռանդուն գործունեությունը ծավալվել է 12-14-րդ դդ: Այստեղ գործում էր միջնադարյան տիպի բարձրագույն դպրոց, որտեղ ապրել ու ստեղծագործել են Գևորգ Մեղրիկ վարդապետը (1045-1114), Կիրակոս Գիտնականը, երաժիշտ Թորոս Փիլիսոփան (13-րդ դ), Բարսեղ Գիտնավորը, հայտնի առակագիր Վարդան Այգեկցին, նշանավոր մանրանկարիչ Սարգիս Պիճակը, Առաքել Հնազանդեցը և ուրիշներ: Որպես գիտության խոշոր կենտրոն՝ այստեղ սրբազրվել են հունարենից թարգմանված «Գործք Առաքելոց»-ը, լրացվել է ճաշոցը, թարգմանվել են վարքեր ու վկայաբանություններ: Վանքի մատենադարանում պահվում էին Ավետարաններ, ճաշոցներ, Նարեկ, Շարակնոց, Տաղարան, երաժշտական ժողովածուներ և այլ ձեռագրեր: Դ-ից այժմ հայտնի են չուրջ 40 ձեռագիր մատյաններ, որոնց մեծ մասը գրված է մագաղաթի վրա: Հնագույն ձեռագիրը 1113 թ է, վերջինը՝ 1371 թ: Այդ ձեռագրերի մի մասը պահվում է Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում: Դ-ի գերեզմանատանն են թաղված Թորոս Ա, Թորոս Բ, Թորոս Գ, Ռուբեն Բ Հայոց

իշխանները, Հեթում Ա թագավորը, Զապել թագուհին, Գրիգոր Դ Տղա (1173-1193), Գրիգոր Ե Քարավեժ (1193-1194), Հովհաննես Զ Սսեցի (1203-1221), Կոստանդին Ա Բարձր-բերդցի (1221-1267) կաթողիկոսները, մանրանկարիչ Սարգիս Պիծակը, Գևորգ Մեղրիկ վարդապետը և նշանավոր այլ աշխարհիկ ու եկեղեցական գործիչներ: Վանքի ավերակները պահպանվել էին մինչև 1430-ական թթ:

ԴՐԱԶԱՐԿԻ ՎԱՆՔ, Дразарки ванк*, Drazarki vank' - Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Դրազարկ:**

ԴՐԱԿԱՏԱՐՈՒ ՎԱՆՔ, Драка-тары ванк*, Drakataru vank' - Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ից հր-արմ, Ամպ գ-ի մոտ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածնի վանք:**

ԴՐԲԱՍՈՒՏ ԵՂՅԻ, Дрбасут ег*цѣ, Drbasut eyc'i - Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Պտրեցիք (Բաղարա) գ-ի մոտ, նախկին սղոցարանի դիմաց:

ԴՐՍԵՎԱՆՔ, Дрсеванк*, Drsevanak' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, **տ Դսեվանք:**

ԴՐՈՒՅ ՎԱՆՔ, Друц ванк*, Druc' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչ գվոկ-ի Նարեկ գ-ում, **տ Նարեկա վանք:**

ԴՈՒԴԵԻ ՎԱՆՔ, Дудей ванк*, Dudei vank' - Վ ա ն ք Արցախի Ծար (Վերին Նաչեն) գավ-ում [այժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում], **տ Դադի վանք:**

ԴՈՒՄԼԻՋՈՒՐ, Думлиджур, Dumlijur - Լ ճ ա կ (Ջրավազան, աղբյուր) և ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, **տ Նաչափայտի լիճ:**

ԴՈՒՄԼՈՒՔՈՒՆԱՐԻ ԱՂԲՅՈՒՐ, Думлѹбунари ар*бюр, Dumlubunari aɣbyur - Լ ճ ա կ (Ջրավազան, աղբյուր) և ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, **տ Նաչափայտի լիճ:**

ԴՈՒՄԼՈՒՓՈՒՆԱՐ, Думлѹп*унар, Dumlur'unar - Լ ճ ա կ (Ջրավազան, աղբյուր) և ու խ տ ա տ ե ղ ի

Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, **տ Նաչափայտի լիճ:**

ԴՈՒՐՈՒՎԱՆՈՒՐՈՒՎԱ, Дурува-дурѹва, Duruvadurva - Ք ա ղ ա ք Փոքր Ասիայում, Նատտի և Նուր-թիների երկրների միջև, Արածանի գետի ներքին Հոսանքի շրջ-ում: Եղել է պաշտամունքի վայր:

Ե

ԵԴԻԿՆԱՆՍԱ, Еддик*илиса, Eddik'ilisa - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, **տ Վարա-գավանք:**

ԵԴԻԿՆԱՆՍԵ, Еддик*илисе, Eddik'ilise - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, **տ Վարա-գավանք:**

ԵԴԻԿՆԱՆՍԵԼԵՐ, Едик*илисе-лер, Edik'iliseler - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, **տ Վարագավանք:**

ԵԶԱՆ ՈՒՆՍԱՏԵՂԻ, Езан ухта-тер*и, Ezan uxtateyi - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանում, Զանգեզուրի լ-ների Բաղրի Գար քարաժայռի մոտ: Ճշգրիտ տեղագրությունը և այլ տվյալներ հայտնի չեն:

ԵԶՆԻԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Езник хаѹрапет, Eznik hayrapet - Մ ա տ ու ու Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Կողբ ավանում:

ԵԼԶԻԱՐԵՏ, Елзиарет*, Elziaret' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Բաբերդ ք-ի մոտ: Թուրքերը թարգմանաբար այդպես էին կոչում Քամիզորավար-ը (տ):

ԵԿԵՆՅՈՒ ԱՂԲՅՈՒՐ, Екер*епу ар*бюр, Ekeyc'e'u aɣbyur - Ա ղ բ - յ ու ը - ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Նուրս գ-ում, Ս Թեղորոս ավերված եկեղեցու մոտակայքում, գ-ից արմ:

ԵՂԱՎԱՆՔ, Ер*аванк*, Eɣavank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Կամախի գվոկ-ի Սիմա գ-ի մոտ, **տ Եղիվանք:**

ԵՂԱՎԱՆՔ, Ер*аванк*, Eɣavank', Եղիվանք, Եղիվանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բերկրիի գվոկ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպու-

րական աշխ-ի Առերանի գավ-ի մեջ: 15-րդ դ եղել է հայ գրչություն կենտրոն, որտեղ ընդորինակվել են ավետարաններ, մաշտոցներ ևն: Հետքերը չեն պահպանվել:

ԵՂԲԱՅՐԱՆՈՅ, Ер*байраноѹ, Eɣbayranoc' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Լամբրոնի շրջ-ում, **տ Գեմրոձ-գեր:**

ԵՂԵԳ, Ер*ег, Eɣeg - Ա ն ա - պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, **տ Եղեգաձոր:**

ԵՂԵԳԱՋՈՐ, Ер*ерадѹор, Eɣegajor, Եղեգ, Եղեգյաց անապատ, Եղեգյաց Ձոր, Եղեգն, Եղեգնաձոր, Եղուձոր, Քար անապատ - Ա ն ա - պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում: Հիշատակվում է Հրաշկարերդ բերդի հետ միասին: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Ամենափրկիչ: 15-րդ դ եղել է Հայոց գրչություն կենտրոն:

ԵՂԵԳՅԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Ер*егяѹ анапат, Eɣegyac' anapat' - Ա ն ա - պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, **տ Եղեգաձոր:**

ԵՂԵԳՅԱՅ ՁՈՐ, Ер*егяѹ Дѹор, Eɣegyac' Jor - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, **տ Եղեգաձոր:**

ԵՂԵԳՆ, Ер*егн, Eɣegn - Ա ն ա - պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, **տ Եղեգաձոր:**

ԵՂԵԳՆԱՎԱՆՔ, Ер*егнаванк*, Eɣegnvanak' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շաբաղին (Եղինգ) գ-ի մոտ: Նշմարվում են հիմնապատերը, գանգակատան և խցերի ավերակները:

ԵՂԵԳՆԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Ер*егни Св hOвhаннес, Eɣegni St Hovhannes - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրզուտի Ս Հովհաննես:**

ԵՂԵՂԵԳԱՋՈՐ, Ер*ер*ерадѹор, Eɣegegajor - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, **տ Եղեգաձոր:**

ԵՂԵՎԱՆՔ, Ер*еванк*, Eɣevank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բերկրիի գվոկ-ում, **տ Եղավանք:**

ԵՂԵՐԴՈՏ, Ер*ердоѹ, Eɣerdot - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրզուտի Ս Հովհաննես:**

ԵՂԸՐԴՈՒԴՈ ՎԱՆՔ, *Er*ырдудо ванк**, *Eyǝrdudo vank'* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Սերուս (Սահրուս) գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Դիարբեքիի գավ-ի Հայ Եղիկ գ-ում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Հանդեսի գ-ում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Քղիի գվոկ-ի Ղազի գ-ում: Կառուցվել է 1870 թ: Կանգուն էր մինչև 1915-1918 թթ: Գ-ում կար ես մեկ եկեղեցի՝ կառուցված 1281 թ, որն ավերված էր: Գ-ում մինչև 1915 թ գործում էր Հայկական վարժարան:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Այնթապ ք-ում, վերջինիս Շեհրի-Քյուստու արվարձան-թաղամասում: 19-րդ դ թուրքերը վերածել էին մզկիթի:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ե կ ե ղ ե ց ի (տաճար) պատմական Ասորիքում, Ասորիքի չըջ-ի Բիթիաս գ-ում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Մ ա տ ու ո այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի չըջ-ի՝ այժմ անրնակ ու ավերակ Փարադաշտ գ-ից արմ:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Մ ա տ ու ո պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Եվքարա գ-ում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ս Ր Բ ա տ ե ղ ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի չըջ-ի Գաղ գ-ում, նրա Հս կողմում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia*, Եղիա Մարգարե – Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նիանք գվոկ-ի Հեղին գ-ում: Մեծ ուխտատեղի էր, գործում էր մինչև 1915 թ:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզ-

րումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Բյուր գ-ի մոտակայքում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Արարկիր ք-ում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Մեծկերտ ք-ի մոտ: 19-րդ դ 2-րդ կեսերից ավերված էր:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Վ ա ն ք Հյուսիսային Միջագետքում, Եղեսիայի չըջ-ի Կամուրջ գ-ի մոտակայքում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Բյուր գ-ի մոտ, Ս Վարվառե ուխտավայրից ոչ Հեռու: Հ. Ոսկյանի կարծիքով՝ Հնում եղել է վանք:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Երզնիկ գ-ի մոտակայքում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Զմչկա-ծագի գվոկ-ի Երիցագրակ գ-ի Հր կողմում: 19-րդ դ պահպանվում էր ավերված մատուռը (եկեղեցին):

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Կարին (Էրզրում) ք-ի մոտ:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Կիլիկիայում, Հաճրն ք-ում:

Ս ԵՂԻԱ, *Св Er*ия, St Eγia* – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Թոխաթ (Եվրոկիա) ք-ում:

Ս ԵՂԻԱ, ՍԱՐԳԱՐԵ, *Св Er*язари ванк**, *St Eγiazari vank'* – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աչխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուշ ք-ի մոտակայքում, տ Ս Առաքելոց վանք:

Ս ԵՂԻԱ, ՄԱՐԳԱՐԵ, *Св Er*ия Margape, St Eγia Margare* – Ե կ ե ղ ե ց ի – մ ա տ ու ո այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չըջ-ի Փառակա գ-ում: Այժմ ավերակ է:

ԵՂԻԱ ՄԱՐԳԱՐԵ, *Er*ия Margape, Eγia Margare* – Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիանք գվոկ-ի Հեղին գ-ում, տ Ս Եղիա:

Ս ԵՂԻԱՅԻ ՎԱՆՔ, *Св Er*ияйи ванк**, *St Eγiayi vank'* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կեղզուտ գ-ում:

Ս ԵՂԻԱՅԻ ՎԱՆՔ, *Св Er*ияйи ванк**, *St Eγiayi vank'* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Երկան գ-ի մոտ, Ս Գևորգ վանքից ոչ Հեռու:

Ս ԵՂԻԱՅԻ ՎԱՆՔ, *Св Er*ияйи ванк**, *St Eγiayi vank'* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Հանդեսի գ-ում: 19-րդ դ վերջերին ավերված էր:

Ս ԵՂԻԱՅԻ ՈՒՆՏ, *Св Er*ияйи ухт, St Eγiayi uxt*, Տոլուբարի – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Գարգառ գ-ի մոտ, նրանից արմ, անտառում: Տարածքում կան գերեզմաններ:

ԵՂԻԱ ՊԱՏՐՈՇ, *Er*ияпатрош, Eγiapatroš* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Եղիպատրուշ գ-ի մոտ, տ Եղիպատրուշ:

ԵՂԻԱ ՊԱՏՐՈՇ, *Er*ияпатруш, Eγiapatruš* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Եղիպատրուշ գ-ի մոտ, տ Եղիպատրուշ:

ԵՂԻՆ ԱՂԲՅՈՒՐ, *Er*ия Ar*бюр, Eγin Aγbyur* – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ում, Կուսապատ գ-ից արլ: Անունը նշանակում է Եղնիկի Աղբյուր:

ԵՂԻՇԱԱՌՔԵԼԻ ՎԱՆՔ, *Er*ияшаар*ак*ели ванк**, *Eγišaar'ak'eli vank'* – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ, տ Եղիչե Առաքյալի վանք:

ԵՂԻՇԱ ԿՈՒՍԻ ՎԱՆՔ, *Er*ияша Куси ванк**, *Eγiša Kusi vank'* – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չըջ-ում, ճարտար գ-ի մոտ, տ Եղիչե Կուսակրոնի վանք:

ԵՂԻՇ ԱՌՔԵԼԻ ՎԱՆՔ, *Er*ия Ar*ак*ели ванк**, *Eγiš Ar'ak'eli vank'* – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ի Մատաղիս ք-ի մոտ, տ Եղիչե Առաքյալի վանք:

ԵՂԻՇ ԱՌՔԵԼ ՎԱՆՔ, *Er*ия Ar*ак*ел ванк**, *Eγiš Ar'ak'el vank'* – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ, տ Եղիչե Առաքյալի վանք:

Ս ԵՂԻՇԵ, *Св Er*ише, St Eγiše* –

Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ի մոտակա Կերիս գ-ում:

Ս ԵՂԻՇԵ, **Св Ер’ише, St Eyiše – Ե կ ե ղ ե ց ի (ուխտատեղի) Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Տատիկի շրջ-ի Կչտոնիք գ-ի մոտ: Ըստ ավանդություն՝ այտեղ կար մի մշտավառ ճրագ: Հայերից բացի ուխտի էին գալիս նաև քրդերը: 19-րդ դ ավերակ էր:

ԵՂԻՇԵ, **Er’ише, Eyiše – Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ, **տ Եղիշե Առաքյալի վանք:**

ԵՂԻՇԵ ԱՌԱՔԵԼ, **Er’ише Ар’а-к’ел, Eyiše Ar’ak’el – Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ, **տ Եղիշե Առաքյալի վանք:**

ԵՂԻՇԵ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, **Er’ише Ар’ак’ело ванк’, Eyiše Ar’ak’elo vank’ – Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ, **տ Եղիշե Առաքյալի վանք:**

ԵՂԻՇԵ ԱՌԱՔԵԼ ՎԱՆՔ, **Er’ише Ар’ак’ел ванк’, Eyiše Ar’ak’el vank’ – Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ, **տ Եղիշե Առաքյալի վանք:**

ԵՂԻՇԵ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, **Er’ише Ар’ак’яли ванк’, Eyiše Ar’ak’yali vank’, Եղիշատաքելի վանք, Եղիշ Առաքելի վանք, Եղիշ Առաքել վանք, Եղիշե, Եղիշե Առաքել, Եղիշե Առաքելո վանք, Եղիշե Առաքել վանք, Եղիշեի վանք, Ս Եղիշեի վանք, Միհր Ներսեհի վանք, Միհր Ներսեհյրա վանք, Ներսեհյա Ուխտ, Ներսեհերի վանք, Ներսեհիհրա Ուխտ, Ներսեհիհր վանք, Ջրվշտիկ, Ջրվշտիկի վանք – Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մեծ Կուանք (Մեծկվեհք) գավ-ի մեջ:

Վանքը գտնվում է Մարտակերտ ք-ից հս-արմ, Մոավ լ-ների հր լանջի, չորս կողմից սեպացած ժայռերով շրջապատված ձորում: Կառուցվել է 13-րդ դ: Համալիրի մեջ մտնում են եկեղեցին և 8 մատուռները, ունի նաև օժանդակ զանազան շինու-

թյուններ և գերեզմանոց: Գավիթը կառուցվել է 1284 թ: Մատուռները ծառայել են նաև իբրև տապանատուն: Այդտեղ թաղված են իշխաններ, բարձրաստիճան հոգևորականներ, Հայոց Վաչագան թագավորը, Մելիք Աղամբ և ուրիշներ: Պատերին կան հայերեն արձանագրություններ: Ժամանակին վանքն ունեցել է բավական թվով ձեռագրեր: 19-րդ դ վերջերից արդեն ավերված ու լքված էր, բայց տարին մեկ անգամ այտեղ ուխտի էին գալիս շրջակայքի հայ բնակիչները:

Ս ԵՂԻՇԵ ԹԱՐԳՄԱՆՁԻ ՎԱՆՔ, **Св Ер’ише Т’аргманчи ванк’, St Yeyiše T’argmanč’i vank’ – Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշ գվոկ-ում, **տ Չարահան Ս Նշան:**

ԵՂԻՇԵԻ ՎԱՆՔ, **Er’ишеи vank’, Yeyišei vank’ – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք ,** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշեն գ-ի մոտ, **տ Եղնասար:**

Ս ԵՂԻՇԵԻ ՎԱՆՔ, **Св Ер’ишеи vank’, St Yeyišei vank’ – Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշ գվոկ-ում, **տ Չարահան Ս Նշան:**

ԵՂԻՇԵԻ ՎԱՆՔ, **Er’ишеи vank’, Yeyišei vank’ – Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ, **տ Եղիշե Առաքյալի վանք:**

Ս ԵՂԻՇԵԻ ՎԱՆՔ, **Св Ер’ишеи vank’, St Eyišei vank’ – Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ, **տ Եղիշե Առաքյալի վանք:**

ԵՂԻՇԵ ԿՈՒՍԱԿՐՈՆԻ ՎԱՆՔ, **Er’ише Кусакрони vank’, Eyiše Kusakroni vank’, Եղիշե, Եղիշա Կուսի վանք, Եղիշա Կուսի վանք, Եղիշա վանք – Վ ա ն ք (ուխտավայր)** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մուխանք (միջնադարում՝ Վարանդա) գավ-ի մեջ: Տեղադրված է բարձր լ-ան վրա: Ծենքի պատերը շարված են անսչակ որձաքարերով, իսկ կամարներն ու անկյունները՝ սրբատաշ են: Եկեղեցին ունի երկու փոքր և մեկ ավագ խորան, մի փոքրիկ կաթողիկե: Պատերին պահպանվել են հայերեն ար-

ձանագրություններ: Եկեղեցու չափերն են՝ 16 մ x 9 մ 75 սմ: Կառուցել է տվել տեր Հովհան արեղան՝ որդու հետ միասին 1675 թ:

ԵՂԻՇԵ ԿՈՒՍԻ ՎԱՆՔ, **Er’ише Куси ванк’, Eyiše Kusi vank’ – Վ ա ն ք (ուխտատեղի)** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, ճարտար գ-ի մոտ, **տ Եղիշե Կուսակրոնի վանք:**

ԵՂԻՇՅԱ ԿՈՒՍԻ ՎԱՆՔ, **Er’ишя Куси ванк’, Eyišya Kusi vank’ – Վ ա ն ք (ուխտատեղի)** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, ճարտար գ-ի մոտ, **տ Եղիշե Կուսակրոնի վանք:**

ԵՂԻՇՅԱ ՎԱՆՔ, **Er’ишя vank’, Eyišya vank’ – Վ ա ն ք (ուխտատեղի)** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, ճարտար գ-ի մոտ, **տ Եղիշե Կուսակրոնի վանք:**

ԵՂԻՊԱՏՐՈՇ, **Er’ипатрош, Eyi-patroš, Աղապատրոշ, Աղապատրուշ, Եղապատրուշ, Եղիապատրոշ, Եղիապատրուշ, Եղիպատրուշ – Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Եղիպատրոշ գ-ի մոտ: Հիմնադրվել է 7-8-րդ դդ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիդ գավ-ի մեջ: Նշմարվում են ավերակները:

ԵՂԻՊԱՏՐՈՒՇ, **Er’ипатруш, Eyi-patruš – Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Եղիպատրոշ գ-ի մոտ, **տ Եղիպատրոշ:**

Ս ԵՂԻՍԱԲԵԹ, **Св Ер’исабет’, St Eyišabet’ – Մ ա տ ու ո Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Խոտորջրի գվոկ-ում: Ըստ ավանդություն՝ կառուցել են Անիից գաղթած հայերը:

ԵՂԻՎԱՆՔ, **Er’иванк’, Eyi vank’, Եղավանք, Կամախի Եղիվանք, Կամախի վանք – Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Սիմա գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի մեջ: 13-րդ դ եղել է գրչության կենտրոն:

ԵՂԻՎԱՆՔ, **Er’иванк’, Eyi vank’ – Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բերկրիի գվոկ-ում, **տ Եղավանք:**

ԵՂԻՎԱՐԴԱ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, **Er’иварда менастан, Eyi varda menas-**

tan – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Եղվարդ ք-ի մոտ, **տ Ս Ջորավար:**

ԵՂԻՎԱՐԴԱ ՎԱՆՔ, **Ег*иварда ванк***, *Eγivarda vank'* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Եղվարդ ք-ի մոտ, **տ Ս Ջորավար:**

ԵՂԻՎԱՐԴԻ ՎԱՆՔ, **Ег*иварди ванк***, *Eγivardi vank'* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Եղվարդ ք-ի մոտ, **տ Ս Ջորավար:**

ԵՂԾԱՀՈՂԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, **Ег*цахог*и екег*еця,** *Eγcahogi ekeγec'i* – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշիի շրջ-ի Եղծահող (Եղցահող) գ-ում: Կառուցվել է 12-րդ դ:

ԵՂՆԱՐԵՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, **Ег*набер Св Аствац*ад*иш,** *Eγnaber St Actvacacin*, Աստվածածին Ավագ, Ս Աստվածածին վանք, Յուզաբեր Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից հր գտնվող Մոլլա գ-ում՝ Եփրատի կամրջի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի մեջ: Նոր ժամանակներում արդեն ավերված ու ամայի էր: Մինչև 20-րդ դ սկզբները պահպանվում էին եկեղեցու քառանկյունի շենքի ավերակները և մի քանի գերեզմաններ: Եկեղեցին կառուցված է եղել կարմրավուն սրբատաշ քարերով և ուներ երկու կաթողիկե:

ԵՂՆԱՆԱԶԻ ՄԱՏՈՒՌ, **Ег*на-хачи матур***, *Eγnaxac'i matur'* – Մ ա տ ու ո Ջանգեղուրում, ճշգրիտ տեղագրությունը անորոշ: Ժողովրդական գրույցի համաձայն՝ մի որսորդ հալածել է եղնիկներին, որոնք հասնելով այդտեղ՝ անհայտացել են: Որսորդը դրանից դարձացած, այդ վայրերում այլևս որս չի արել և տեղում կառուցել է մի մատուռ, որը մարդիկ անվանել են Ե մ:

ԵՂՆԱՍԱՐ, **Ег*насар,** *Eγnasar*, Գետաշենի անապատ, Եղիչի վանք, Եղնասար անապատ, Եղնասարի անապատ – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Նանլարի շրջ-ում, Գետաշեն գ-ի հր կողմում, սարավանդի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Կողթ գավ-ի մեջ: Կառուցված է սրբատաշ քարերով՝

հիմնված երկու սյուների վրա: Եկեղեցու չափերն են 12 մ × 10 մ 33 սմ: Ունի չրջապարիսպ և օժանդակ շինություններ, որոնք գտնվում են կիսականգուն վիճակում: Հր կողմում, պատի վրա պահպանվել է 1311 թ Հայերեն արձանագրություն: Վանքն անցյալում մի քանի անգամ վերանորոգվել է: Բարբարոսաբար ոչնչացվել է ադրբեջանցիների կողմից 1991-ին:

ԵՂՆԱՍԱՐ ԱՆԱՊԱՏ, **Ег*насар анапат,** *Eγnasar anapat* – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշեն գ-ի մոտ, **տ Եղնասար:**

ԵՂՆԱՍԱՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, **Ег*насаги анапат,** *Eγnasagi anapat* – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշեն գ-ի մոտ, **տ Եղնասար:**

ԵՂՎԱՐԴԻ ՎԱՆՔ, **Ег*варди ванк***, *Eγvardi vank'* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Եղվարդ ք-ի մոտ, **տ Ս Ջորավար:**

ԵՂՐԴՈՏ, **Ег*раот,** *Eγrdot* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:**

ԵՂՐԴՈՏԻ ՎԱՆՔ, **Ег*раоти, ванк***, *Eγrdoti vank'* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:** ԵՂՐԴՈՏՈ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, **Ег*раото Св hOвhаhнec,** *Eγrdoto St Hovhannes* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:**

ԵՂՐԴՈՒԹ, **Ег*раут***, *Eγrdut* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:**

ԵՂՐԴՈՒՏ, **Ег*раут,** *Eγrdut* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:**

ԵՂՐԴՈՒՏԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, **Ег*раути Св hOвhаhнec,** *Eγrduti St Hovhannes*, Արծվաբեր Ս Նշանի վանք, Եղեղնի Ս Հովհաննես, Եղերդուտ, Եղերդուտ, Եղերտուրի վանք, Եղրրդուրտ վանք, Եղրդուտ, Եղրդուտի վանք, Եղրդուտ Ս Հովհաննես, Եղրդութ, Եղրդուտ, Եղրդուտի վանք, Եղրտուտի վանք, Ս Հովհաննես, Ս Հովհաննես Եղրդութի վանք, Ս Հովհաննես Մկրտչի վանք, Ս Հով-

հաննու Մկրտչի վանք, Ս Հովհաննու վանք, Շիշյողու վանք, Շիշյուղո վանք, Ս Օհաննու վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի մեջ: Գտնվում էր Մուշ ք-ից 10 կմ արմ, երեք կողմերից անտառապատ բլուրներով, իսկ հս կողմից ձորակներով չրջապատված գեղատեսիլ վայրում: Այստեղից երևում են Մեղրագետն ու Արածանին, Ս Կարապետի վանքը, Բյուրակն, Նեմրութ, Գրգուռ, Սիփան լ-ները: Բազմաթիվ ավանդություններից մեկի համաձայն այստեղ գտնվում էր Հովհաննես Մկրտչի մատուռը, դրա համար էլ վանքը կոչվել է նաև նրա անունով: Մեկ այլ պատմի համաձայն՝ կանաչ չի մեջ լցված այստեղ են բերել Քրիստոսի և նրա առաքյալների օձանկիթ-չյութը, որից էլ վանքն ստացել է նաև Շիշյուղո անունը: Երրորդ ավանդության համաձայն՝ այդ շիշը պահվել է եղրդի մշտադալար ծառի տակ, որից էլ վանքն ստացել է անունը: Կիսաավանդական մի պատմություն վանքի հիմնադրումը վերագրում է Թադևոս Առաքյալին: Հետագայում այն դարձել է ճարտարապետական մի բարդ համալիր և իր նշանակությամբ չի դիջել Ս Կարապետին: Վանքը միջին դդ եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից հայտնի են շուրջ 20-ը, որոնցից 4-ը (Ավետարան, Հայամավուրթ, Գանձարան, Շարակնոց) գրվել են 15-րդ դ 50-80-ական թթ: Միջին դդ վանքն ունեցել է նաև բարձրագույն դպրոց, ընդարձակ կալվածքներ և եկամտի այլ աղբյուրներ: Վանքը նշանավոր էր նաև նոր ժամանակներում: 19-րդ դ և 20-ի սկզբներին նա ուներ վարելահողեր, արոտավայրեր, անտառներ: Այստեղ գործում էր 1870 թ Սրվանձությանի ջանքերով բացված դպրոցը, որն սկզբում ուներ 20 աշակերտ, իսկ 1909-ին այստեղ ապաստանել էին 40 որբացած երեխաներ: Վանքի գլխավոր եկեղեցին իր մեծությամբ գրեթե հավասար էր Մուշի Ս Կարապետ վանքին: Այն կառուցված էր սրբատաշ քարերով, ուներ ձվաձև կաթողիկե: Եկեղեցուց բացի, համալիրում կային նաև պաշտամունքային նշանակության այլ շինություններ: Եկեղեցիներից մեկը

կոչվում էր Ս Ստեփանոս, որի չորջր եղած գերեզմաններում թաղված էին վանքի նշանավոր հոգևորականները: Տարածքում գտնվում էին առաջնորդարանի շենքն ու ավելի քան 30 երկհարկանի հյուրատները: Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին Ս Հ վանքը նույնպես ավերվեց ու կողոպտվեց թուրք եղեռնագործների ձեռքով:

ԵՂՐԴՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, EG*PAУТИ ВАНК՝, Eγrduti vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:**

ԵՂՐՏՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, EG*PAУТИ ВАНК՝, Eγrduti vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:**

ԵՂՏՈՒՆՈՒԹ, EG*ΠУХУТ*, Eγc՝uxut՝ – Գ յ ու ղ ա տ ե ղ ի , ե կ ե ղ ե ց ի , ս ը բ ա վ ա յ ը Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի վանք գ-ի մոտ, **տ Եղցուն Նութ:**

ԵՂՏՈՒՆ ՆՈՒԹ, EG*ΠУН ХУТ*, Eγc՝un Xut՝, Եղցուխութ – Գ յ ու ղ ա տ ե ղ ի , ե կ ե ղ ե ց ի , ս ը բ ա վ ա յ ը Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի վանք գ-ի մոտ: Պահպանվել են քարուկրով կառուցված անշուք, փոքր եկեղեցին, գերեզմանոցը և գ-ատեղին: Սրա մոտ էր գտնվում Գանձասարի վանքին պատկանող ջրղացաքարի հանքը: Հնում մտնում էր Արցախ աշխ-ի Մեծիրանք (միջին դդ՝ Նաչն) գավ-ի մեջ:

ԵՂՏՈՒՆ ԾՈՐ, EG*ΠУН Ц*OP, Eγc՝un Cor – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ում, Սպիտակաշեն գ-գնացող ճանապարհի մոտ: Ավերակների մեջ պահպանվել են հայերեն արձանագրություններ ունեցող քարաբեկորներ:

ԵՂՈՒՁՈՐ, EG*ΥΔՅOP, Eγyjoɾ – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, **տ Եղեգաձոր:**

ԵՆԻՋԵԳԱԼԵ, ENИДЖЕГАЛЕ, Enijjegale – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Հալիպի նահ-ի Մարաշի գվոկ-ի Ենիջեկայի գ-ում, **տ Ենիջեկայի:**

ԵՆԻՋԵԿԱԼԵ, ENИДЖЕКАЛЕ, Enijjekale, Ենիձեգալե – Վ ա ն ք Կիրի-

կիայում, Հալիպի նահ-ի Մարաշի գվոկ-ի Ենիջեկայի գ-ավանում: Վերջինիս 3 վանքերից մեկն էր, որտեղ XIX դ. վերջին հաստատվել էր Ֆրանցիսկյան Ուխտի միաբանությունը:

ԵՆԻՎՈՅԻ ՄԵՀՅԱՆ, ENИВОЙИ МЕХЯН, Enivojyi mehyan, Ենյո, Մայի մեհյան – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն մ ե հ յ ա ն Փոքր Հայքում, Առաջին Հայք պրովինցիայի Կոմանա ք-ի մոտակայքում: Հիշատակում է Ստրաբոնը, ըստ որի՝ մեհյանն ուներ 6000 սպասավորներ, քրմեր:

ԵՆՅՈ, ENĖ, Enyo – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն մ ե հ յ ա ն Փոքր Հայքում, Առաջին Հայք պրովինցիայի Կոմանա ք-ի մոտակայքում, **տ Ենիվոյի մեհյան:**

ԵՆՆ ՄԱՍ (?), ENH Mac?, Enn Mac? – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, **տ Ինն Մասունք:**

ԵՋԱՌԻՍ, EДЖАР*УС, Ejar՝is – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԵՌԱԿԱՄԱՐ ՎԱՆՔ, EG*AKAMAP ВАНК՝, Eřakamar vank՝ – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Դրազարկ:**

ԵՌԱՂԵՂ-ԵՌԱԿԱՄԱՐ ՎԱՆՔ, EG*AR*ER*EP*AKAMAP ВАНК՝, Eřaγey- Eřakamar vank՝ – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Դրազարկ:**

ԵՌԱՂԵՂ ՎԱՆՔ, EG*AR*ER* ВАНК՝, Eřaγey vank՝ – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Դրազարկ:**

ԵՍՎԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, ECVANЦ ANAΠAT, Esvanc՝ anapat, Եսվանք, Հեսվանց անապատ – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Կիրիկիայում, Հալիպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում: Մտնում էր Հայոց վանքերի (կամ Սև լեռան վանքերի) համալիրի մեջ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Հայտնի է այստեղ 1231 թ Սարգիս գրչի ընդօրինակած Ավետարանը: 1114 թ երկրաշարժից շենքերի զգալի մասը ավերվել է, իսկ փլատակների տակ վախճանվել է Հայտնի Գրիգոր Մաշկեղոս վարդապետը: Դրանից հետո վանականների մի մասը թեև հեռանում է այլ վայրեր, բայց վանքը իր գործունեությունը շարունակում է:

ԵՍՎԱՆՔ, ECVANK*, Esvank՝ – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Կիրիկիայում, Աղանայի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, **տ Եսվանց անապատ:**

ԵՎՍՍԱԹԵ, EVCTAT*E, Evstat՝e – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, **տ Ծաթեի վանք:**

ԵՎՍՍԱԹԵՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ, ECVTAT*EOC AP*AK՝YA, Evstatեոc Ap՝ak՝ya, Evstateոc Ar՝ak՝yal – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, **տ Ծաթեի վանք:**

ԵՏԻԿՔԻԼԻՍԵԼԵՐ, ETIK՝ILISELER, Etik՝iliseLER – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վան ք-ի մոտ, **տ Վարազավանք:**

ԵՏՏԻՔԻԼԻՍԱ, ETTIK՝ILISA, Ettik՝ilisa – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վան ք-ի մոտ, **տ Վարազավանք:**

ԵՐԱՋԱՄՈՆ, EPAZAMON, Erazamon – Մ ե հ յ ա ն , Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ը Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, **տ Երազամոյն:**

ԵՐԱՋԱՄՈՒՅՆ, EPAZAMY՝H, Erazamuyn, Ապրոնի մեհյան, Երազամոն, Տյուր Դից, Տրի Դից, Տրի Դյուց, Տրի մեհյան – Մ ե հ յ ա ն , Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ը Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Ոստան Հայոց կամ Արազածոտն գավ-ում, Վաղարշապատ-Արտաշատ ճանապարհին, Արտաշատի (կամ Վաղարշապատի) մոտակայքում: Նվիրված էր Հայոց Տիր դիցին, որը գրի, արվեստների հովանավորը լինելուց բացի՝ մարդկանց պարզևում էր հանգիստ քուն ու հաճելի երազներ: Կործանվել է Հայաստանում քրիստոնեությունը ընդունելու ժամանակ՝ 4-րդ դդ սկզբներին:

Ս ԵՐԱՆՈՍ, CV Epanoc, St Eranos – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքի Սեբաստիա ք-ում:

ԵՐԱՇՆԱՎՈՐԻ ՎԱՆՔ, EPAՏXAVOPИ ВАНК՝, Erařxavopi vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Արծկե գ-ի մոտ, **տ Աջանչեղագործ Ս Նշան:**

ԵՐԱՇՆԱՎՈՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, EPAՏXAVOP CV ACTBACИ*AD՝ИH, Erařxavor St Astvacacin, Մկորա Երաշխավոր Ս Աստվածածին, Մկորի Երաշխավոր Ս Աստվածածին, Մկորու Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիղանի գվոկ-ի Մկոր (Ձկոր) գ-ի

արմ կողմում: Կողպտովել ու ավեր-վել է քրդական Հրոսակախմբերի կողմից 19-րդ դ:

ԵՐԱՇԽԱՎՈՐ ՎԱՆՔ, Ерашхавор ванк*, Erašxavor vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Արծկե գ-ի մոտ, տ Սքանչելագործ Ս Նշան:

ԵՐԱՇԽԱՎՈՐ ՈՒՆՏ, Ерашхавор ухт, Erašxavor uxt – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Արծկե գ-ի մոտ, տ Սքանչելագործ Ս Նշան:

ԵՐԳԵՎԱՆՔ, Ергеванк*, Erganvank' – Վ ա ն ք (Եկթաղրվում է): Գտնվել է Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Այգեծոր գ-ի և Նորանաչատի վանքի մոտ, այժմ ավերակ Ե բերդի տարածքում, որը հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Տավուշ գավ-ի տարածքի մեջ:

ԵՐԳԻՆԱ, Ергина, Ergina – Վ ա ն ք (Եկեղեցի) Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Արգինա գ-ում, տ Արգինայի վանք:

ԵՐԵՉ, Ерез, Erez, Երեզ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզնկա ք-ում: Հմմտ Երիզայի Ս Աստվածածին, Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում:

ԵՐԵՉՄԱՆԿԱՅ ՎԱՆՔ, Ерезманкац ванк*, Erezmankac' vank' – Վ ա ն ք Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում, Չարդախլու գ-ի մոտ (այժմյան Աղբբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ում):

ԵՐԵՄԵՐԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Еремера Св Аствац'ад'ян, Eremera St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Երևների գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԵՐԵՄՅԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ, Еремян екег'еци, Eremyan ekejes'i – Ե կ ե ղ ե ց Ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխա ք-ում: Կառուցված է 15-րդ դ:

ԵՐԵՇԽԵՎՈՐ, Ерешхевор, Erešxevor – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Արծկե գ-ի մոտ, տ Սքանչելագործ Ս Նշան:

Ս ԵՐԵՎԱՆ, Св Ереван, St Erevan – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ակնա գվոկ-ում, տ Ս Երևում:

Ս ԵՐԵՎՄԱՆ ՎԱՆՔ, Св Ереван ванк*, St Erevman vank' – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ակնա գվոկ-ում, տ Ս Երևում:

ԵՐԵՎՄԱՆ ՎԱՆՔ, Ереван ванк*, Erevman vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Փրկիչ:

ԵՐԵՎՆԱՍՈՒՉ, Еревахач, Erevnaxač' – Մ ա տ ու ռ Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Նոտրջրի գվոկ-ում գտնվող Ե բլրի վրա:

Ս ԵՐԵՎՈՒՄՆ, Св Еревумен, St Erevumna, Ս Երևան, Ս Երևման վանք, Ուխտ Փրկչին – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ակնա գվոկ-ում, Ակն ք-ից մոտ 30 կմ հս, սարավանդի վրա, Եփրատ գետի ձախ կողմում: Ըստ ավանդության՝ կառուցվել է 100-120 թթ: Պատիկոս կամ Ապրատիկոս զորավարը որսի ժամանակ նկատում է մի եղ-նիկի, որի եղջուրների մեջտեղում գտնվող խաչից լավում էր «ինչո՞ւ կհալածես զիս» խոսքը: Վախեցած զորավարը շտապ տուն է վերադառնում և իր ընտանիքով ընդունում քրիստոնեություն, իսկ տեսիլքի վայրում վանք է կառուցում՝ Ս Փրկիչ անունով: Ս Ե-ը Ակնա թեմի առաջնորդի աթոռանիստն էր: Տաճարից բացի ուներ օժանդակ շինություններ, հացի փուռ և այլ հարմարություններ: Վանքի մոտ կար հանքային աղբյուր, որը պարունակում էր պղնձի միացություններ:

ԵՐԵՐՆԱ Ս ՍԱՀԱԿ, Еерна Св Саhak, Eerna St Sahak – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Երերին (Էրերին) գ-ում, տ Երերնա Ս Սահակ Պարթև:

ԵՐԵՐՆԻ Ս ԷՉՄԻԱԾԻՆ, Еерни Св Эджмиац'ян, Eerni St Ejmiacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմար գվոկ-ում: Ս էջմիածին եկեղեցու անունով նաև այսպես է կոչվել Բագեկից վանքը (տ):

ԵՐԵՐՈՒՅՔ, Ереруйк*, Eeruyk', Երերույքի բաղկիկ, Երերույքի Ս Աստվածածին, Երերուք – Վ ա ն ք, տ ա ճ ա ռ Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Անիպեմզա գ-ի մոտ, Ախուրյան գետի ձախ ափին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ի մեջ և գտնվում էր Ե գ-ում: Կառուցվել է 5-րդ դ, եռանավ բաղիկ է և իր տեսակի մեջ համարվում է Հայաստանի հնագույն եկեղեցիներից մեկը: Տաճարը կառուցված է խոշոր քարերով, ունեցել է սյունազարդ սրահներ, որոնք այժմ քանդված են: Եկեղեցին ունեցել է 3 քանդակազարդ դուռ՝ 2-ը՝ հր-ից, մեկը՝ ար-ից: Հր դռներից մեկի վրա կան 1036 թ վիմագիր արձանագրություններ: Համալիրն ունի սյունազարդ գավիթներ, մատուռներ և այլ հարկարածիներ, որոնք նույնպես գտնվում են փլված ու ավերված վիճակում: Տաճարի մոտակայքում՝ Ախուրյան գետի ափին կան հայկական գերեզմաններ, խաչքարեր և այլ հուշարձաններ:

ԵՐԵՐՈՒՅՔԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ереруйк'и Св Аствац'ад'ян, Eeruyk'i St Astvacacin – Վ ա ն ք, տ ա ճ ա ռ Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Անիպեմզա գ-ի մոտ, տ Երերույք:

ԵՐԵՐՈՒՔ, Ерерук*, Eeruk' – Վ ա ն ք, տ ա ճ ա ռ Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Անիպեմզա գ-ի մոտ, տ Երերույք:

ԵՐԵՔԻՆՈՐԱՆ, Ерек'хоран, Ereke'xoran – Ե կ ե ղ ե ց Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մանազկերտ ք-ում: ԵՐԵՔ ԽՈՐԱՆ, Ерек'Хоран, Ereke'Xoran – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Դիաղինի գվոկ-ում, Վանք գ-ում, տ Ս Հովհաննես: ԵՐԵՔ ԿԱՄԱՐԻ ԱԲԲԱՅՈՒԹՅՈՒՆ, Ерек'Камари Аббайут'юн, Ereke' Kamari Abbayut'yun – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում: Միջնադարյան ֆրանսերեն և լատիներեն գրականության մեջ երբեմն այդպես է կոչված Դրազարկը (տ)՝ նկատի ունենալով տաճարի եռակամար հորինվածքը:

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ерек'Ман-

кунк*, Ereկ' Mankunk' – **Ե կ Ե – ղ Ե ց Ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չմշկածաղի գվոկ-ի Հաղթուկ գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին (վկայված է նաև Ս Մինաս անունով): Սրանցից մեկնումեկին կից 1879 թ-ից մինչև 1915 թ գործում էր Հայոց վարժարան՝ 25 սաներով:

ԵՐԵՎԱՆԿՈՒՆՔ, Ereկ' Мах-кунк*, Ereկ' Mankunk' – **Ե կ Ե – ղ Ե ց Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մավաս գ-ում: Կառուցվել է 1854 թ: Գ-ի մոտ է գտնվում Մավասի վանքը:

ԵՐԵՎԱՆԿՈՒՆՔ, Ereկ' Мах-кунк*, Ereկ' Mankunk' – **Ե կ Ե – ղ Ե ց Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սևրաստիայի նահ-ի Տերիկի գավ-ի Բենկու գ-ում:

ԵՐԵՎԱՆԿՈՒՆՔ, Ereկ' Мах-кунк*, Ereկ' Mankunk' – **Մ ա տ ու ո Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչ գվոկ-ի Ընձակ գ-ի մոտ գտնվող Ս Հակոբի վանքի համալիրում:

ԵՐԵՎԱՆԿՈՒՆՔ, Ereկ' Мах-кунк*, Ereկ' Mankunk', **Քառասուն Մանկանց վանք, Քառասուն Մանկաց վանք, Ս Քառասուն Մանկունք** – **Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ Ե – ղ Ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ում, Մեծկերտ գգ-ից հր-արմ, Լուսաթառիճ (Լուստարիչ) գ-ում բլրի վրա: Պատի մեջ շարված 1,5 մ երկար ունեցող մի քարի վրա պահպանվում էր 15-20 տողանոց հայերեն արձանագրու-թյուն: Ավերակները հազիվ էին նշմարվում:

ԵՐԵՎԱՆԿՈՒՆՔ, Ereկ' Мах-кунк*, Ereկ' Mankunk' – **Վ ա ն ք , Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չմշկածաղի գվոկ-ի Բրաստիք (Պոաստիկ) գ-ի մոտակայքում: Ավերակ էր:

ԵՐԵՎԱՆԿՈՒՆՔ, Ereկ' Мах-кунк*, Ereկ' Mankunk', **Երեք Մանկաց վանք, Իրեք Մանկունք, Լիտրա վանք** – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Թարթառի վտակ Թրդի գետի ափին, Մոավ լ-ան հր ստորոտում, Մեծչեն գ-ից հս-արմ, անտառապատ, գեղատեսիլ վայրում: Հնում մտնում էր Գյուլիստանի մելիքության, ուշ ժամանակներում՝

Ելիզավետպոլի նահ-ի Ջևանչիրի գավ-ի մեջ: Հնում Արցախ աշխ-ի Հայտնի վանքերից էր, 17-րդ դ՝ Հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Եկեղեցու դռան վրա պահպանված հայերեն վիմագիր արձանագրու-թյան համաձայն՝ վանքը կառուցել են Սիմեոն (Աղվանից Հայոց հա-կաթոռ կաթողիկոս) և Իգնատ եղ-բայրները՝ Սարգիս ճարտարապետի նախագծով 1664 թ: Եղել է Գանձասարի հակաթոռ կաթողիկոսա-նիստը: Ուներ գեղեցիկ կաթողիկե, բազմաթիվ քարաչեն կացարաններ, վարելահողեր, անտառակ, այգիներ: 20-րդ դ սկզբներից արդեն ավերված էր: Այժմ կանգուն են եկեղեցու արմ և հս պատերի հատվածները:

ԵՐՋՆԿԱՅԻ Ս ԿԻՐԱԿՈՍՍ, Ер-знкайи Св Киракос, Erznkayi St Kirakos – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Քուրդ գ-ի մոտ, **տ Ս Կիրակոս:**

ԵՐՋՆԿԱՅԻ Ս ԿԻՐԱԿՈՍԻ ԵՎ ՅՈՒՂԻՏԱՅԻ ՎԱՆՔ, Ерзнкайи Св Киракоси ев Юг*ятайи ванк*, Erznkayi St Kirakosi ev Yuyitayi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Քուրդ գ-ի մոտ, **տ Ս Կիրակոս:**

ԵՐԻԴԻԱ, Еридиа, Eridia – **Ք ա – ղ ա ք , պ ա չ տ ա մ ու ն ք Ի կ Ե ն տր ո ն** Հնագույն Հայաստանում, Ուրարտուի Ե երկրամասում, **տ Երիդանի:**

ԵՐԻԴԻԱՆԻ, Еридиани, Eridiani, **Երիդիա, Երիդուա, Երիդուն** – **Ք ա ղ ա ք , պ ա չ տ ա մ ու ն ք Ի կ Ե ն տր ո ն** Հնագույն Հայաստանում, Ուրարտուի Ե երկրամասում: Եղել է պաշտամունքի նշանավոր կենտրոն:

ԵՐԻԴՈՒԱ, Еридуа, Eridua – **Ք ա ղ ա ք , պ ա չ տ ա մ ու ն ք Ի կ Ե ն տր ո ն** Հնագույն Հայաստանում, Ուրարտուի Ե երկրամասում, **տ Երիդանի:**

ԵՐԻԴՈՒՆ, Еридуи, Eridun – **Ք ա ղ ա ք , պ ա չ տ ա մ ու ն ք Ի կ Ե ն տր ո ն** Հնագույն Հայաստանում, Ուրարտուի Ե երկրամասում, **տ Երիդանի:**

ԵՐԻՉԱՅԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Еризайи Св Аствац'ад'иш, Erizayi St Astvacacin – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի** Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-

ում: 13-15-րդ դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Հմմտ Ս Աստվածածին եկեղեցի և Երեզ վանք, Արմ Հայաստանի Երզնկա ք-ում:

ԵՐԻՎԱՆՔ, Ериванк*, Erivanк' , **Վերին վանք** – **Տ ա ճ ա ը , Ե կ Ե – ղ Ե ց Ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունաչեն (նախկինում՝ Ղարաբուլաղ) գ-ի մոտ գտնվող ավերակ բնակավայրի տարածքում: Հնում մտնում էր Արցախի Գյուլիստանի մելիքության մեջ: Շուրջը կան հայկական ընդարձակ գերեզմանոց և տների հետքեր: Եկեղեցու չափերն են՝ 17 մ 35 սմ × 8 մ: Տեղում հայտնաբերված հայերեն վիմագիր արձանագրու-թյան համաձայն կառուցվել է 1261 թ: Անունը բարբառային է և նշանակում է Վերին վանք:

ԵՐԻՅԱՎԱՎԱՆՔ, Ерицаванк*, Eric' akavanк' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արծվանիկ գ-ի մոտ, **տ Երիցավանք:**

ԵՐԻՅԱՎԱՆ, Ерицаван, Eric' a-van – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արծվանիկ գ-ի մոտ, **տ Երիցավանք:**

ԵՐԻՅԱՎԱՆՔ, Ерицаванк*, Eric' a-vanк', **Արծվանիկ, Երիցակավանք, Երիցավան, Երիցվանիկ, Երիցվանք, Երիցու վանք, Կարմիր վանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արծվանիկ (Երիցու վանք, Երիցավանք) գ-ի մոտ, նրանից փոքր-ինչ արլ, բարձր ու գեղատեսիլ սարավանդի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք կամ Քաչունիք գավ-ի մեջ: Կառուցել է Սյունիքի միտրոպոլիտ Երիցակը 5-րդ դ: Եկեղեցին Ս նախավկա անունով կառուցված է կիսամշակ բազալտե քարերով և կրաշաղախով: Հորինվածքով ինքնատիպ, թաղածածկ կառույց է, երկարավուն մի դահլիճ, որի հս և հր պատերը շարված են կարմրավուն քարերով: Եկեղեցին հետագայում շրջափակված է եղել կրկնակի պարսպով: Պահպանվել են պատերի հիմնամասերը, շրջապարիսպների և մատուռի ավերակները: Հիշատակվում է 5-11-րդ դդ:

ԵՐԻՅ ԲԱԳԱՆՑ ՄԵՀՅԱՆ, Ерив Баганц мезян, Eric' Baganc' meh-yan – **Մ Ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի** Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աչ-

տիչատ ավանում, **տ վաճեվանյան մեհյան:**

ԵՐԻՑՄԱՆԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, Ерицманканц ванк*, Eric' mankans' vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Հաթերք գ-ի մոտ գտնվող խոտորաչեն ավերված ու լքված (18-րդ դ) գ-ի տարածքում, ձորալանջին: Կառուցել է Գանձասարի Հայոց կաթողիկոս Սիմոնը 1651 թ:

ԵՐԻՑ ՄԱՆԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, ЕрицМанканц ванк*, Eric' Mankanc' vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Մեծչեն գ-ից հսարմ, **տ Երեք Մանկունք:**

ԵՐԻՑ ՄԱՆԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, ЕрицМанканц ванк*, Eric' Mankanc' vank' – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ Ղազար գրիչը 1214 թ ընդօրինակել է Մաշտոց:

ԵՐԻՑՎԱՆԻԿ, Ерицваник, Eric' -vanik – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արծվանիկ գ-ի մոտ, **տ Երիցավանք:**

ԵՐԻՑՎԱՆՔ, Ерицванк*, Eric' vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արծվանիկ գ-ի մոտ, **տ Երիցավանք:**

ԵՐԿԱՅՆ ԸՆԿՈՒԶԻԿԻ ՎԱՆՔ, Еркайн Ёнкузики ванк*, Erkayn ðnkuziki vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Երկան գ-ում, **տ Երկան Ընկուզի Ս Կարապետ:**

ԵՐԻՑՈՒ ՎԱՆՔ, Ерицу ванк*, Eric' u vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արծվանիկ գ-ի մոտ, **տ Երիցավանք:**

ԵՐԿԱՆ, Еркан, Erkan – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Երկան գ-ում, **տ Երկան Ընկուզի Ս Կարապետ:**

ԵՐԿԱՆԱ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Еркана Св Геворг, Erkana St Gevorg – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Երկան և Կելնցիք գ-երի մոտ, **տ Երկանի Ս Գևորգ:**

ԵՐԿԱՆ ԸՆԿՈՒԶԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Еркан Ёнкузи Св Карапет, Erkan

ðnkuzi St Karapet, **Երկան, Երկան Ընկուզյաց վանք, Երկայն Ընկուզիկի վանք, Երկանի վանք, Երկան Կուզիկի Ս Կարապետ** – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Երկան գ-ում: Համայրի մեջ մտնում էին Ս Աստվածածին և Ս Կարապետ հոյակապ եկեղեցիները, որոնք ավերվել ու լքվել էին 14-րդ դ կեսերին: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր:

ԵՐԿԱՆ ԸՆԿՈՒԶՅԱՅ ՎԱՆՔ, Еркан Ёнкузяц ванк*, Erkan ðnkuzyac' vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Երկան գ-ում, **տ Երկան Ընկուզի Ս Կարապետ:**

ԵՐԿԱՆԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Еркани Св Геворг, Erkani St Gevorg, **Ս Գևորգ, Ս Գևորգ Ջորավար, Երկանա Ս Գևորգ, Երկանի վանք** – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Երկան ու Կելնցիք գ-երի մոտ, Երզնկա ք-ից 10-12 կմ հը-արլ, Մնձուրի լճմկ-ին պատկանող Տուժիկ լ-ան փեշերին, գեղատեսիլ ձորամիջում: Համայրի մեջ մտնում էին Ս Գևորգ և Ս Տիրամայր եկեղեցիները և 15-20 հարմարավետ հյուրասենյակներ: Համայրի շրջապատված էր շրջապարիսպով: 19-րդ դ մտնում էր Երզնկայի առաջնորդարանի մեջ, ուներ մշակելի հողեր, մրգատու այգիներ և աղբյուրներ: 19-րդ դ վերջերին ավերվել, կողոպտվել ու հրկիզվել էր: Անվթար էին մնացել միայն մեկ ու կես տասնյակ գերեզմանները: Պահպանվել են միջին դդ այստեղ գրված մի քանի հայերեն ձեռագրեր, որոնցից ամենահինը՝ 1342 թ ընդօրինակություն է:

ԵՐԿԱՆԻ ՎԱՆՔ, Еркани ванк*, Erkani vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Երկան և Կելնցիք գ-երի մոտ, **տ Երկանի Ս Գևորգ:**

ԵՐԿԱՆԻ ՎԱՆՔ, Еркани ванк*, Erkani vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Երկան գ-ում, **տ Երկան Ընկուզի Ս Կարապետ:**

ԵՐԿԱՆ ԿՈՒԶԻԿԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Еркан Кузики Св Карапет, Erkan Kuziki St Karapet – **Վ ա ն ք** Արմ

Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Երկան գ-ում, **տ Երկան Ընկուզի Ս Կարապետ:**

ԵՐԿԱՆ ՄԱՂԱՐԱ, Еркан Магара, **Սուրբ Կույսի բնակարան** – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Չմչկածագի գվոկ-ում: Բարձր քարայր է՝ ներսից բնականից ուղղահայաց պատերով: Շրջակայքի հայերը կոչել են նաև Սուրբ Կույսի բնակարան:

ԵՐԿԱՆՄՈՐՈՒՔ, Ерканморук*, Erkanmoruk' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն:

ԵՐԿԱՐ ԽԱՉ, Еркар Хац, Erkar Xac' – **Վ ա յ ր** (սրբատեղի) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Հարանդ գավ-ում, խոտ և Շինուհայր գ-երի շրջ-ում:

ԵՐԿՆԱՅԻՆ ԽԱՉ, Еркнайин Хац, Erknayin Xac' – **Մ ա տ ու ո Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Խոտըրի գվոկ-ում, բարձրադիր վայրում:

ԵՐԿՆԱՎՈՐ ԶՎԱՐԹՆՈՅ, Еркнавор Зварт'ноц, Erknavor Zvart' noc' – **Տ ա ճ ա ր , Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզում, Վաղարշապատ ք-ի արլ եզրին, **տ Զվարթնոց:**

ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Еркотасан Ар'ак'елок ванк*, Erkotasan Ar'ak'eloc' vank' – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուշ ք-ի մոտակայքում, **տ Ս Առաքելոց վանք:**

ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԱՌԱՔՅԱԼՔ, Еркотасан Ар'ак'ялк*, Erkotasan Ar'ak'yalk', **Առաքելոց վանք, Ս Առաքելոց վանք** – **Ե կ ե ղ ե ց ի , (վանք)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Սիս գ-ում: Կառուցումը վերագրվում է Վասպուրականի Հայոց թագավոր Սենեքերիմ Արծրունտն (10-11-րդ դդ): Գ-ի երկրորդ եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ: Սրանցից մեկը կառուցվել է 1060 թ: Եկեղեցու մոտ գտնվում էր Ս Աստվածածին մատուռը: Գ-ում, մինչև 1915 թ գործում էր Հայոց վարժարան՝ 25 սաներով: Եկեղեցիները կողոպտվել են 1895 թ:

ԵՐԿՏԱՍՏԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Ерктастаниц ванк*, Erktastanic' vank' –

Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխուսում, Արևիք գավառի Մացրուի գավառում, տ Երկտաստանց:

ԵՐԿՏԱՍՏԱՆՑ, Ерктастанц, Erk-tastanc', **Երկտաստանից վանք** – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխի Արևիք գավառում, Մացրուի գավառում, Ե (Երկտաստանց) գ-ում:

ԵՐԿՈՒԵՐԵՍՆԻ Ս ՆՇԱՆ, Еркуересни Св Ншан, Erkueresni St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Երևան մայրաքաղաքում: Եկեղեցին չի պահպանվել, ճշգրիտ տեղը Հայտնի չէ:

ԵՐՄՈՂՅԱ ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՎԱՆՔ, Ермог*я Каһанайи ванк*, Ермоггя K'ahanayi vank', **Սուրուկի վանք** – **Վ ա ն ք**, մ ա տ ու ու Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Աղատ (Սուրուկ) գ-ի մոտ (Գետաչենի ենթաշրջան): Մի փոքր մատուռ է, կառուցված 1279 թ անձակ քարերով: Կառույցի վրա կան Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

ԵՐՆՋԱԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Ернджакки Св Геворг, Ernjaki St Gevorg – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխում:

ԵՐՆՋԱԿԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Ернджакки Св Карапет, Ernjaki St Karapet – **Վ ա ն ք** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջում, Ապրակունիս գ-ում, տ Ապրակունյաց Ս Կարապետ:

ԵՐՆՋԱԿԻ ՎԱՆՔ, Ернджакки ванк*, Ernjaki vank' – **Վ ա ն ք** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջում, Ապրակունիս գ-ում, տ Ապրակունյաց Ս Կարապետ:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիզանի գավառի Նարխոս գ-ում: Որոշ աղբյուրների համաձայն՝ կոչվում էր Ս Սահակ:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավառի Նասպուղ ավանում:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գավառի Ճաժվան գ-ում: Հոյակապ կառույց էր, որից հր՝ բլրի վրա, գտնվում էր Ս Սարգիս ուխտատեղին:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Գիարբերի ք-ում: Թուրքական տիրապետության օրոք վերածվել էր մզկիթի:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Նոսրջրի գավառի Վերին Նանդաձոր գ-ում: Ավերվել ու կողոպտվել է գ-ի հետ միասին՝ 1915 թ:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրումի գավառի Օձնի (Օզնի) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր 1860-ական թթ-ից բացված Հայոց վարժարան՝ 80-100 սաներով: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրվել է Հովհանն Օձնեցի կաթողիկոսի օրոք (717-728): Այստեղ պահպանվում էր մի հին խաչքար, որը, ըստ ավանդության, կանգնեցրել էր Թադևոս Առաքյալը 1-ին դարում: Ս Ե հիմնահատակ ավերվել է 1915 թ:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չմշկածաղի գավառի Հաղարի գ-ում: Գործում էր մինչև 1915 թ և կից ուներ Հայոց Սմբատյան վարժարան: Գ-ում կային նաև Ս Ամենափրկիչ և Տիրաչեն անուններով ավերված եկեղեցիներ:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Երզրնկա ք-ում:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բաշկալու ք-ում: Փայտաչեն, անշուք շինություն էր, որին կից մինչև 1915 թ գործում էր Հայոց վարժարան:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավառում, Կողբ ավանում: Ավանի Ս Աստվածածին եկեղեցին վկայված է այս անվամբ:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխի Շիրակ գավառում, Բագնայր վանքի Համալիրում: Գտնվում էր վերջինիս հր-արլ կողմում:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ում, նրա հս-արլ կողմում: Քառաբսիղ բաղլիլի էր, կառուցված քար ու կրաշագանակով: Այս եկեղեցում 705 թ արաբների սաղրանքով ողջակիզվել են Հաղարից ավելի Հայ նախարարներ և բարձրաստիճան գինվորականներ: Եկեղեցին հիմնահատակ ոչնչացվել է 1940-ական թթ:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Թալաս ք-ում:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավառի Զիմարա գ-ում: Կառուցվել է 1873 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Հայոց վարժարան՝ 60 սաներով:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքի Տերիկ ք-ում: Մյուս 2 եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Առաքյալ: Սրանցից երկուսը կառուցվել են 1259, 1268 թթ:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի շրջի Կուլիկամ գ-ում: Քարաչեն, փայտածածկ շինություն է՝ կառուցված 1865 թ: Այստեղ պահվում էր 1495 թ ընդօրինակված Հայերեն մի ձեռագիր Ավետարան:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ից 5-6 կմ հր գտնված Ս Ամենափրկիչ վանքի Համալիրում:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Ախթալա ք-ում, տ Ախթալա:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Տ ա ճ ա Ր** (Եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեկոր գ-ում, տ Տեկորի տաճար:

Ս ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ, Св Ерроду*тюн, St Errordut'yun – **Տ ա ճ ա Ր**

ԱՄԻՅՈՒՆ, St Errordut'yun – **Տ ա ճ ա ր ե կ ե ղ ե ց ի Մ**եժ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի Փարպի գ-ում: Կառուցել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Գտնվում էր Արագած լ-ան լանջին: Խոսքը վերաբերում է գ-ի Հին գերեզմանոցի տարածքում գտնվող Ս Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցուն, որից պահպանվել են արձև հր պատերը: **Տ նաև Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:**

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱ ՁՈՐ, Erusac'ema ձօր, Erusac'ema jor – **Ձ ո Ր**, ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վարագավանքի արձև կողմում: Ջառվեր, անտառապատ ձորակ է, որտեղ պահպանվում էր մի մատուռ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ 18 տարի ճգնել է Հայոց եկեղեցու հիմնադիր Գրիգոր Լուսավորիչը (4-րդ դ): Մի օր նա երազում տեսնում է մի քաղաք՝ հարևան Երուսղեմին: Այդ պատճառով ձորը (նաև մատուռը) կոչվել է **Ե ձ**:

ԵՓՐԵՄ ԽՈՒՐՈՒՄԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Ep'rem Xurii menastan – **Մ ե ն ա ս տ ա ն** Հյուսիսային (Հայոց) Միջագետքում, Երեսիա ք-ից հս: Մատուռանման բնական քարայր է, որից ոչ հեռու կա ես մեկ ճգնարան: Սրանք երկուսը կոչվել են **Ե խ**: Ծրջակայքում կային մի քանի ջրաղացներ:

Ձ

ՁԱԳԳԱՅԻ ՄԵՀՅԱՆ, Загайи мейян, Zaggayi mehyan – **Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն մ ե Հ յ ա ն** Հնագույն Հայաստանի Գողգոթա ք-ում: Հիշատակված է խեթական արձանագրություններում: Նվիրված էր ամպրոպի և կայծակի աստված Ջագգային:

ՁԱՄՈՅԻ ՎԱՆՔ, Замойи ванк*, Zamoyi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածաղի գլուխ-ի Ջմրեղ գ-ում:

ՁԱՆԳԸՁՈՒ, Зангезор*, Zangəzor' – **Վ ա ն ք Մեժ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Հարանդ (Ջաղեձոր) գավ-ում: Ըստ ավանդության՝ մի այդպիսի վանք է գոյություն ունեցել Գորիս գ-ի (այժմ՝ ք) մոտակայքում,

վարարակն գետի ափին, որի գորավոր գանգը վտանգի ժամանակ զարկում էին՝ բնակչությանը ոտքի հանելու թշնամու դեմ: Ավանդությունն օգտագործել է վիպասան Սերո Խանզադյանը՝ «Մխիթար Սպարապետ» վեպում:

ՁԱՆԿԻԻ ՎԱՆՔ, Занкии ванк*, Zankii vank' – **Վ ա ն ք** Ելիզավետպոլի նահ-ի Ջևանշիրի գավ-ում, Թարթառ գետի այգեվետ ափին գտնված Ջանկի գ-ում: Հմմտ գ-ի Ս Կարապետ եկեղեցու հետ:

ՁԱՌԴԱՌՃՈՒ ՎԱՆՔ, Зар'дар'чо ванк*, Zar'dar'cho vank' – **Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Ջարդառի գ-ում, տ Ջարդառի:

ՁԱՌՆՈՒԿ, Зар'нук, Zar'nuk – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Մալաթիայի գավ-ում: Գտնվում էր Եփրատ գետի աջ կողմում, Ջ վտակի ափին: Հիմնադրվել է 4-րդ դ կեսերին: Ասորական դավանանքի հոգևոր հաստատություն էր:

ՁԱՎԱՋՐԻ ՎԱՆՔ, Завачри ванк*, Zavač'ri vank' – **Վ ա ն ք Մեժ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ում, տ Ջավաջրի վանք:

ՁԱՎԱՋՐԻ ՎԱՆՔ, Заваджри ванк*, Zavađri vank', Ջավաջրի վանք, Ջավաջրի վանք – **Գ յ ու ղ և վ ա ն ք Մեժ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ում, ըստ Հին հարկացուցակի (13-րդ դ)՝ Տաթևի վանքին տալիս էր 12 միավոր դրամ հարկ: Հիշատակվում է նաև XVI դ: Ոմանք ենթադրում են, որ անունը պահպանվել է այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի չրջ-ի Ջուվալա գ-ի անվան մեջ:

ՁԱՎԱՐՋԻ ՎԱՆՔ, Заварджи ванк*, Zavarđi vank' – **Վ ա ն ք Մեժ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ում, տ Ջավաջրի վանք:

ՁԱՐԳԱՐԵՆՅ ԺԱՄ, Заргаренц жам, Zargarenc' žam – **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում Կարբի գ-ում:

ՁԱՐԳԱՌԻՃ, Зардар'ич', Zardarič', Ս Աբղալմսեհ, Աբղմսեհ, Աբղուլ Մսեհ, Ապալմսեհ, Ապուլ Մսեհ, Ապուլ Մուսեղ, Ապտուլ Մսեհ, Ապտուլ Մուսեղ, Ջառդառձ

վանք, Ջարդարիչ, Ջարդերիձի վանք, Իչմե, Ս Մերկերիոս – **Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Ջարդառի գ-ում: Հնում մտնում էր Մեժ Հայքի Չորրորդ Հայք աշխ-ի Անձիտ գավ-ի մեջ: Գտնվում էր Մաստար լ-ան վրա, ջրառատ վայրում: Ենթադրում են՝ կառուցվել է 12-րդ դ: Ամենահին հիշատակությունը վերաբերում է 1295 թ: 14-րդ դ այստեղ ստեղծագործել է գրիչ Հայրապետը: 17-րդ դ Կեսարիայի Հայոց եկեղեցու թեմական առաջնորդների նստավայրն էր: 19-րդ դ վանքն ուներ 24 գ իսկ դարավերջին՝ ավերված ու լքված էր:

ՁԱՐԴԱՐԻՉ, Зардарич, Zardarič' – **Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Ջարդառի գ-ում, տ Ջարդառի:

ՁԱՐԴԵՐԻՃԻ ՎԱՆՔ, Зардеричи ванк*, Zarderiči vank' – **Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Ջարդառի գ-ում, տ Ջարդառի:

ՁԱՔԱՐԵԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Закареи екер'едя, Zak'arei ekeγec'i, Ս Աստվածածին – **Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք)** Մեժ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի ք-ում: Եկեղեցու վրա թողնված է նրա կառուցող Ջաքարե ամիրսպասալար Ջաքարյանի արձանագրությունը (13-րդ դ): Պահպանվել էին նաև նվիրատվական բովանդակությամբ արձանագրություններ, որոնցից երևում է, որ եկեղեցին կոչվել է Ս Աստվածածին, որը չպետք է շփոթել ք-ում գտնված մյուս Ս Աստվածածնի հետ, որը կոչվում էր նաև Աղբերիկի եկեղեցի:

ՁԱՔԱՐԻ ՆԱՀԱՏԱԿ, Закари Nahatak, Zak'ari Nahatak – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Շահումյանի չրջ-ում (այժմ՝ ռազմակալված Աղբերջանի կողմից) Գյուլիստան գ-ի մոտակայքում, Բարակ գետակի հովտում, Պարնապատ կոչված անտառում: Ավերված է, չրջակայքում կան հայկական գերեզմաններ:

ՉԵՅԹՈՒՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Зейт'уни Св Аствац'аци'ин, Zeyt'uni St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Ջեյթթունի վանք – **Վ ա ն ք** Կիլիկիա-

յում, Հայեպի նահ-ի Մարաչի գավ-ի Ջեյթունի գվոկ-ի, Ջեյթուն գք-ից հս-արլ, Պարզնկա լ-ան գառիթափի լանջին, էլլենջենք (Վանքին) գ-ում, գեղատեսիլ վայրում: Կառուցված էր բարձրադիր և զովասուն վայրում, չրջակայքում կային սառնորակ աղբյուրներ: Եղել է Ջեյթունի առաջնորդարանի եպիսկոպոսանիստը: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել են Թադևոս և Բարդուղիմեոս Առաքյալները, որի համար էլ Կարապետ Բ Ուլնեցի կաթողիկոսը (1726-1729) այն համարել է առաքելաչեն հոգևոր հաստատություն: Փոքր ու անշուք վանքը 1500 թ հետո ընդարձակվել և բարգավաճել է: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Համալիրում եղել են չուրջ 15 սենյակներ: Ուներ վարելահողեր, այգիներ: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ գրվել և ընդօրինակվել են հայերեն (այդ թվում՝ հունատառ) պատմական, քերականական, կրոնական գրքեր, որոնք տարվել են նաև Թոմարգա, Երուսաղեմ և այլ վայրեր: Երբեմնի մեծ մատենադարանից 1895 թ այստեղ հագիվ մնացել էր 20-ի չափ մատյան (ավետարաններ, աղոթագիրք, տրամաբանական աշխատություններ): Վանքը գործել է մինչև 1915 թ: Ուներ վարժարան՝ 26 սաներով: Ավերվել ու ամայացել է 1915 թ Մեծ եղեռնի ժամանակ: 1915 թ գարնանը կարճ ժամանակով դարձել է գեյթունցի երիտասարդների ինքնապաշտպանական կենտրոնը:

ՁԵՅԹՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, Зейт*уни ванк*, Zeyt'uni vank' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հայեպի նահ-ի Ջեյթուն գք-ում, տ **Ջեյթունի Ս Աստվածածին**:

ՁԵՅԹՈՒՆ-ՕՂՂՈՒ ԳՈՄԵՐ, Зейт*уи-ог*лу гомер, Zeyt'un-og'lyu gomer - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի գավ-ում, Բասենի գվոկ-ի տարածքում:

ՁԵՎՍԻ ՄԵՀՅԱՆ, Зевси мехян, Zevsi mehyan - Մ ե հ յ ա ն Կապադովկիայում, Վենասա բնակավայրում: Ստրարոնի վկայությունը՝ սպասարկում էին 3000 քրմեր: Մեհյանի տարեկան եկամուտը կազմում էր 15 տաղանդ:

ՁԵՎՍԻ ՏԱՃԱՐ, Зевси таҷ*ар, Zevsi tačar - Տ ա ճ ա ր Կիլիկիայում Ադանայի նահ-ում, Իչելի

գավ-ում, Մուտ բք-ում: Պահպանվել է տաճարի կամարակապ մուտքի սյունաշարը:

ՁԵՏԿԱՆԱ ՎԱՆՔ, Зеткана ванк*, Zetkana vank' - Վ ա ն ք (մատուռ) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Այաչկերտի գվոկ-ի Ջետկան (Ջեյդեկան) գ-ի մոտ, տ **Կարմիր վանք**:

ՁԵՏՅԱ ՎԱՆՔ, Зетя ванк*, Zetya vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում:

ՁԸՌՁԸԼԻ, Зыр*ажыли, Zor'jəli - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի համանուն գավ-ի Բչերիկի գվոկ-ում, տ **Ձռլլի**:

ՁԻԱՐԱԹԵ ԳՈՒՐԳԱՆԵ, Зиярат*е Гургане, Ziarat'e Gurgane Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չմչկածագ գք-ից հս: Շրջակայքի քրդերը այսպես էին անվանում հայկական **Գուրգենա վանքը**:

ՁԻԱՐԵ ԱՆԱԵ ՓԻՐԻ, Зияре апае п*аря, Ziare anae p'iri - Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Մելիքաբերդ գ-ում: Գրդերն այդպես էին անվանում **Ս Աստվածածին եկեղեցին** (տ), որ իրենց լեզվով նշանակում է Մեծ Մոր սրբատեղի:

ՁԻԱՐԵԹ, Зиярет*, Ziaret' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ **Ս Կարապետ**:

ՁԻԱՐԵԹ, Зиярет*, Ziaret' - Ու խ տ ա տ ե դ ի Կարսի մարզում, Կարս ք-ի մոտակայքում:

ՁԻԱՐԵԹ, Зиярет*, Ziaret' - Ու խ տ ա տ ե դ ի Կիլիկիայում, Տարսոն ք-ից հս, Ասհապ-էլ-քեֆ ք-ում: Բնական քարայրների համալիր է:

ՁԻԱՐԵԹ, Зиярет*, Ziaret', **Ձիարեթ** - Ու խ տ ա տ ե դ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, հին Կոմանա ք-ի ավերակներից մոտ 14 կմ հեռավորությամբ, Կոմանա-Գալիմոն ճանապարհի վրա:

ՁԻԱՐԵԹԹԵՓԵ, Зиярет*т*еп*е, Ziaret't'ep'e - Բ լ ու ռ , ու խ տ ա տ ե դ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չմչկածագի գվոկ-ի Մախմենուտ գ-ի մոտ:

ՁԻԱՐԵԹ ԹԵՓԵՍԻ, Зиярет*т*еп*еся, Ziaret't'ep'esi - Ու խ տ ա տ ե դ ի Արմ Հայաստանում, Խար-

բերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Նարվեր գ-ի մոտ: Թուրքերն այսպես էին անվանում **Ս Թեոդորոս և Ս Նիկողայոս** ուխտատեղին (տ):

ՁԻԱՐԵ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Зияре Лусаворич, Ziare Lusavoric' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ լ-ների ստորոտին, տ **Չարչարանաց վանք**:

ՁԻՅԱՐԵԹ, Зиярет*, Ziyaret' - Ու խ տ ա տ ե դ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, հին Կոմանա ք-ի ավերակների չրջ-ում, տ **Ձիարեթ**:

ՁԻՅԱՐԵԹ ԹԵՓԵՍԻ, Зиярет*т*еп*еся, Ziyaret't'ep'esi - Ու խ տ ա տ ե դ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Նարվեր գ-ում, տ **Ս Նիկողայոս**:

ՁԻՆԱՎՈՐ, Зинавор, Zinavor - Ու խ տ ա տ ե դ ի Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Խաչեն գավ-ի Հին Քյաթուկ գ-ում: Այստեղ գտնվում են նաև Սպիտակ հյուլ և Գիդար ուխտատեղիները: Մոտակայքում կան հայկական գերեզմաններ:

ՁՅՈՒԼՔԱՖԱԼ, Зюлк*афал, Zyul-k'afal - Ու խ տ ա տ ե դ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արդանամաղեն ք-ի մոտ:

ՁՈԱՐԱՍԱ, Зоараса, Zoarasa - Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր Մեծ Հայքի Ադանիք աշխ-ում, Տիգրանակերտ ք-ում:

ՁՈԲԱ, Зоба, Zoba - Վ ա ն ք , աշխարհագրական դիրքը՝ անորոշ: Գտնվում էր հավանաբար Հայաստանում: Նշվում է հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

ՁՈՌ, Зор*, Zor' - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Քաշաթաղի չրջ-ի Ձոր (նաև՝ Ձոռ) գ-ում: Ե. Լալայանը նշում է, որ հնում վանքի հոտերը այնքան շատ են եղել, որ կաթը սարերից խողովակներով էին հասցնում վանք:

ՁՈՌՈ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Зор*о Ст Степ*анос, Zor'o St Step'anos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախի գվոկ-ում, տ **Ակոռտ վանք**:

ՁՈՌՈՎԱՆՔ, Зор*ованк*, Zor'ovank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախի գվոկ-ում, տ **Ակոռտ վանք**:

ՁՈՐԱԽԱԶ, Зорахац, Zorahač -

Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ջոլաքար (Ջոլախաչ) գ-ում: Սրա վրա է կառուցված գ-ի **Ս Գևորգ եկեղեցին**:

Ս ՋՈՐԱՊԵՏ, Св Зорапет, St Zorapet – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ի շրջանում գտնվող Աղտ լ-ան տարածքում:

ՋՈՐԱՎԱՆՔ, Зораванк*, Zoravank’ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փուխկու Ս Գևորգ**:

ՋՈՐԱՎԱՆՔ, Зораванк*, Zoravank’ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հրարմ, Վանա լճի ափին, Աղթամար կղզու դիմաց: 19-րդ դ վերջերին հիմնահատակ ավերված էր:

ՋՈՐԱՎԱՆՔ, Зораванк*, Zoravank’ – Վ ա ն ք, ե կ ե ղ ե ց ի Երևանի նահանգի Սուրմալուի գավ-ում, Ջոր գ-ում: Կառուցվել է 7-րդ դ՝ գմբեթավոր բաղիլիկ ոճով: Ոմանք նույնացնում են Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում հիշատակվող Կամրջաձորի (նաև՝ Կամրջաձորի Ս Աստվածածին) վանքի հետ: 20-րդ դ սկզբներին կիսավեր էր:

Ս ՋՈՐԱՎԱՐ, Св Зоравар, St Zoravar – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության մայրաքաղաք Երևանում, **տ Ս Անանիա անապատ**:

ՋՈՐԱՎԱՐ, Зоравар, Zoravar – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտակայքում, **տ Ս Անանիա**:

Ս ՋՈՐԱՎԱՐ, Св Зоравар, St Zoravar – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Ուրբերդի նահ-ում, Չմչկա-ծագի գվոկ-ի Օձ գ-ում: 1910-ական թթ ավերված ու լքված էր: **Տ Ս Ջորավոր**:

Ս ՋՈՐԱՎԱՐ, Св Зоравар, St Zoravar – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փուխկու Ս Գևորգ**:

Ս ՋՈՐԱՎԱՐ, Св Зоравар, St Zoravar, Առաքելոց վանք, Եղիվարդա մենաստան, Եղիվարդա վանք, Եղիվարդի վանք, Եղվարդի վանք, Ս Թեոդորոս, Ս Լուսավորչա վանք, Ս Լուսավորչի անապատ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Եղվարդ ք-ից մոտ 3 կմ հս-արլ. բլրալանջի վրա: Հնում

մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի մեջ: Կառուցել է տվել իշխան Գրիգոր Մամիկոնյանը 661-665 թթ: Եկեղեցին կառուցված է սրբատաշ դարչնագույն տուֆ քարերով՝ բազմաստիճան պատվանդանի վրա: Ունի ութաբսիդ հորինվածք: Ծիսու-թյան հր հատվածը և գմբեթը չեն պահպանվել: Գմբեթի թմբուկը ներսից շրջանաձև է եղել, դրսից՝ բազմանիստ: Արսիղների հատման հանգույցներում, արտաքինից արված են եռանկյունաձև խորշեր՝ խոյակներով: Միջին դդ եղել է հայ գրչու-թյան կենտրոն:

ՋՈՐԱՎԱՐԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Зораварац екер’еджа, Zoravarac’ ekeγec’i – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Անար-զաբա ք-ում, **տ Ս Թեոդորոս**:

Ս ՋՈՐԱՎՈՐ, Св Зоравор, St Zoravor – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Քոռանի գ-ի մոտ:

ՋՈՐԱՎՈՐ, Зоравор, Zoravor – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության մայրաքաղաք Երևանում, **տ Ս Անանիա անապատ**:

Ս ՋՈՐԱՎՈՐ, Св Зоравор, St Zoravor – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի շրջ-ում, Արծվաբերդ գ-ում, դրանից մոտ 3 կմ հեռավորությամբ՝ ձորայանջին: Կանգուն, փոքրիկ շինություն է: Տարածքում կան գերեզմաններ, խաչքարեր, բնակավայրի մնացորդներ:

Ս ՋՈՐԱՎՈՐ, Св Зоравор, St Zoravor – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Ուրբերդի նահ-ում, Չմչկա-ծագի գվոկ-ի Օձ գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ՋՈՐԱՎՈՐ, Св Зоравор, St Zoravor – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փուխկու Ս Գևորգ**:

ՋՈՐԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Зорац екер’еджа, Zorac’ ekeγec’i – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ում, **տ Ս Ստեփանոս**:

ՋՈՐՈ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Зоро Св Степ’анос, Zoro St Step’anos – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախի գվոկ-ում, **տ Ակոռտ վանք**:

ՋՈՐՎՐԻ ԿՈՉԵՌՆ, Зорвря Ко-

зеп’н, Zorvri Kozer’n – Վ ա ն ք Ասորիքում, Հարսնմուր (Հարսն-մսիր) գավ-ում: Ճշգրիտ տեղադ-րությունը՝ անորոշ:

ՋՌՋԼԻ, Зр’ажыля, Zr’jəli, Ջրո-ջրի, Ջոջլի – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի համ-անուն գավ-ում, Բչերիկի գվոկ-ի Ջոջլի (Ջերջիլ) գ-ում:

ՋՌՋԼԻ, Зр’ажыля, Zr’jli – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի համանուն գավ-ում, Բչերիկի գվոկ-ում, **տ Ջոջլի**:

ՉՎԱՐԱՆԳԱՆՅ, Зваранданц, Zvarandanc’, Ջրվանդանց – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանա լճի հր-արլ կողմում, Վա-րազա լ-ան հս լանջին:

ՉՎԱՐԱՎԱՆՔ, Звара ванк*, Zvara vank’, Ջվարավանք, Ջվարի վանք – Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Լիճք գ-ից 2-3 կմ հրարմ: Եկեղեցին 17-րդ դ է, երբեմն անվանվում է վանք: Այժմ ավերված է, նշմարվում են եկեղեցու, շենքերի հետքերն ու գերեզմանները:

ՉՎԱՐԱՎԱՆՔ, Звара ванк*, Zvaravank’ – Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Լիճք գ-ի մոտ **տ Ջվարա վանք**:

ՉՎԱՐԹՆՈՅ, Зварт’ноц, Zvart’noc’, Առապարի Ս Գրիգոր, Երկ-նավոր Ջվարթնոց, Վաղարշապատի Ս Գրիգոր – Տ ա ճ ա ր, ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզում, Վաղարշապատ ք-ի արլ եզրին, Երևան-էջմիածին ավտոմայրուղու ձախ կողմում, հարթավայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի մեջ: Կառուցվել է Հայոց Ներսես Գ Տաչեցի (Իշխանեցի) կաթողիկոսի (641-661) նախաձեռնությամբ՝ 643-652 թթ, չոհան ճարտարապետի նախագծով: Կառուցման մասին հաղորդում են միջնադարյան հայ պատմիչները: Դրա մասին պատմում է նաև տեղում հայտնաբերված հունարեն արձանագրությունը: Առաջին հետազոտությունը Ջ-ի տեղում կատարել է Ուչիկ Դադյանը՝ 1900-1907 թթ: Այստեղ 1904-1905 թթ հետազոտություններ է կատարել նաև հայ ճարտարապետության պատմության երախտավոր Թորոս

Թորամանյանը: **Զ**-ի և նրա ճարտարապետական համալիրի բազմակողմանի ուսումնասիրությունը չարունակվում է նաև մեր օրերում. նրա մասին գրվել ու գրվում են բազմաթիվ հետազոտություններ: Այստեղ հայտնաբերվել է Ռուսա 2-րդի (685-645 թթ, մ թ ա) սեպագիր արձանագրությունը: Ենթադրում են, որ ավելի հետո **Զ**-ի տեղում գոյություն է ունեցել հայկական հեթանոսական Տիր աստծու մեհյանը: Պարզվել է, որ նախքան Զվարթնոցի եկեղեցու կառուցումը նրա տեղում եղել են 4-5-րդ դդ քրիստոնեական շինություններ:

Համալիրի մեջ, տաճարից բացի, հայտնաբերվել են կաթողիկոսական պալատը, օժանդակ շինություններն ու խաղողի հնձանը: Տեղանքի ցածրիկ շրջանաձև բլրակը պարագծով շրջապատված է յոթաստիճան, բազմանիստ հենապատով (բացի հրարմ մասից), կազմելով սալահատակ պատվանդան, որի վրա էլ կառուցվել է տաճարը: Ըստ Թ. Թորամանյանի վերակազմություն՝ **Զ** արտաքինից եռաստիճան է. առաջին աստիճանի թմբուկը ունի 32 նիստ, որոնց մեջ առաջին հարկում բացված են ուղղանկյուն կամարակապ, իսկ երկրորդ հարկում՝ կլոր պատուհաններ: Երկրորդ աստիճանի թմբուկն ունի դարձյալ 32 նիստ՝ յուրաքանչյուրի վրա մեկական ուղղանկյուն լուսամուտով: Այս երկու թմբուկների գոյացրած տանիքները թեք են, քարապատ: Վերին գմբեթը կրող թմբուկը 16 նիստ ունի և ծածկված է բազմանիստ, բրգաձև վեղարով: Տաճարի կենտրոնական դահլիճն ունի 6-7-րդ դդ կենտրոնագմբեթ հայկական եկեղեցիների խաչաձև հորինվածքը, որը շրջապատված է չորս, շարովի արսիդներով: Տաճարն ունեցել է հինգ կամարակապ մուտք:

Զ-ի տաճարը աչքի է ընկնում իր բարձրարվեստ սյուներով, քանդակազարդ կամարներով, խոյակներով և գոտիներով, որոնց մեջ լայնորեն ու մեծ ճաշակով օգտագործված են բուսական, կենդանական ու երկրաչափական նախազարդեր, որոնց մեջ մեծ տեղ է տրված թևատարած արծվին, խաղողի ողկույցներին, տերևներին, նուսնը ևն: Ենթադրում են, որ տաճարն ունեցել է 50 մ-ից

ավելի բարձրություն: **Զ**-ի տաճարը միջնադարյան Հայ ճարտարապետության գլուխգործոցն է, որի վերականգնման ու վերակառուցման ուղղությամբ այժմ արվում են գործնական քայլեր: **Զ**-ի օրինակով Հայաստանում հետագայում կառուցված կոթողներից լավագույնը Անիի Գագկաչեն Ս Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին է (11-րդ դ): **Զ**-ը որոշակի ազդեցություն է ունեցել նաև եվրոպական ճարտարապետության վրա: Փարիզի Սեն-Շապել եկեղեցու (1247-1248 թթ) որմնաքանդակները, օրինակ, հար և նման են **Զ**-ի քանդակներին: Տաճարը հիմնահատակ ավերվել կամ փուլ է եկել հավանաբար 8-9-րդ դդ:

ԶՎԱՐԻ ՎԱՆՔ, Зваря ванк*, Zvari vank' - **Ե կ ե ղ ե ց ի**, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լիճք գ-ի մոտ, **տ Զվարա վանք**:

ԶՐԵՍԿ, Зреск, Zresk - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Զավախք գավ-ում, **տ Զրեսկի վանք**:

ԶՐԵՍԿԻ ՎԱՆՔ, Зрески ванк*, Zreski vank', **Զրեսկ** - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Զավախք գավ-ում, Զրեսկի լճակի մոտ, Կիրովական (Զրես) գ-ում: Հովհաննես Գրասխանակերտցին (9-10-րդ դդ) սխալմամբ տեղադրում է Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում:

ԶՈՒՔՆԻՆ, Зук*ннн, Zuk'nin, **Ցուքնին** - **Վ ա ն ք** (մենաստան) Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ում: Ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Ասորի հավատացյալների սրբավայր էր:

Է

ԷԼԻ, Эли, Ēli - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Պարսկահայք աշխ-ի Այլի գավ-ում, **տ Այլի**:

ԷԼԻՓՈՒՆԱՐ ՎԱՆՔ, Элип*унар ванк*, Ēlip'unar vank' - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ի նահ-ի Չնքուչ դք-ի մոտ, **տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին**:

ԷԿԻԼԻ Ս ՆՇԱՆ, Экили Св Ншан, Ēkili St Nšan - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Զորրորդ Հայք աշխ-ում, Անգեղտուն գավ-ի Անգղ բք-ում, **տ Անգղա Ս Նշան**:

Ս ԷՀԱՆ, Св Эхан, St Ēhan, **Ս Իոհան**, **Ս Հոհան**, **Ս Հովհաննես**, **Ս Հովհաննու վանք**, **Սուրբիան**, **Սուրբիյան** - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի, Ակնա գվղկ-ի Հացկնի գ-ում: Կառուցվել է 1300-ական թթ: Ուներ ուղղանկյունու հատակագիծ՝ հենված քարե սյուների վրա, ներսից խաչանիչներ և ինքնատիպ խորան: Ավերվել է 1915 թ:

Ս ԷՀԱՆ, Св Эхан, St Ēhan - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Զճկածագ դք-ից հս, **տ Ս Օհան**:

ԷՅՐԻ ՔԻԼԻՍԱ, Эври к'илиса, Ēyri k'ilisa - **Տ ա ճ ա ր**, **ե կ ե ղ ե ց ի** Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում: Հիշատակում է Ատրպետը, որ այն կառուցել են հայկական Պահ-լավունի տոհմի ներկայացուցիչները: Տեղը չի ճշտում:

ԷՆԳԻԼՔԻԼԻՍԱ, Энгилк'илиса, Ēngilk'ilisa - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, նրա հրարմ կողմում, **տ Անդղավանք**:

ԷՈՇՔ, Эошк*, Eošk' - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթոմի գվղկ-ի Էոչք գ-ում, **տ Օշկ**:

ԷՋԱՄԻՍ, Эджар*ис, Ejar'is - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս**:

Ս ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Св Эджмиац*ин, St Ējmiacin - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում:

Ս ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Св Эджмиац*ин, St Ējmiacin - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Св Эджмиац*ин, St Ējmiacin - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Միջագետքում, այժմ՝ Իրաքի Մոսուլ ք-ում:

Ս ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Св Эджмиац*ин, St Ējmiacin - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Զարչամբայի գվղկ-ի Ղապալախ գ-ում:

Ս ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Св Эджмиац*ин, St Ējmiacin - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկա ք-ում:

Ս ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Св Эджмиац*ин, St Ējmiacin - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Թիմարի գվղկ-ի արմ կողմում, Վանա լճի մոտ ձգվող Երերունի լճ-ի ստորոտին

Երերնա Ս Սահակ մենաստանից 3 կմ հեռավորության վրա:

Ս ԷԶՄԻԱԾԻՆ, Св Эджмиацин, St Ejmiacin, **Սորատերա Ս Էջմիածին** – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղբակ գավ-ի Զորաղիր (Սորատեր) գ-ի մոտ, Բաշկալա գ-ից հս-արլ, Մեծ Զար գետի ակունքի աջ կողմում, սարալանջի վրա: Կառուցված էր սպիտակավուն քարերով: Չափերով փոքրիկ, բայց գեղեցիկ շինություն էր՝ նման Աղբակի Ս Բարդուղիմեոս վանքին, Ավանի եկեղեցուն և Վաղարշապատի Ս Հոփսիմես տաճարին: Կառուցման ժամանակը հայտնի չէ: Ավանդու-թյան համաձայն՝ կառուցողը եղել է Ս Բարդուղիմեոս վանքի ճարտարապետի աշակերտը, որի անունը հայտնի չէ: Վերանորոգվել է 1681 թ: Ծրջակայքում կային եկեղեցու և տների ավերակներ: Մեկ այլ ավանդությունում՝ այստեղ պահվում էին Քրիստոսի թաշկինակը և Բարդուղիմեոս Առաքյալի գոտին: Այժմ կիսավեր է:

Ս ԷԶՄԻԱԾԻՆ, Св Эджмиацин, St Ejmiacin, **Էջմիածին, Էջմիածնի Մայր տաճար, Իչքիլիսա, Իչքիլիսե, Ուչքիլիսա, Ուչքիլիսե Էջմիածին** – Վ ա ն ք, տ ա ճ ա ր Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի մեջ: 301 թ Հայաստանում քրիստոնեության ընդունումից հետո՝ դարձավ կաթողիկոսական նստավայր և Հայաստանի կրոնական գլխավոր կենտրոնը: Հետագայում քաղաքական անկայուն վիճակի, օտար նվաճումների և ֆեոդալիզմի մասնատման շրջ-ում վանքը, որպես կրոնական կենտրոն, իր տեղը զիջեց Դավիթին, Անիին, Աղթամարին, Հոռոմկային, Սսին: 1441 թ կաթողիկոսական կենտրոնը Կիլիկիայի Սիս ք-ից փոխադրվեց Էջմիածին, և Ս Էջմիածնի վանքը կրկին դարձավ Հայոց հոգևոր կենտրոնը: Է անունը գործածություն մեջ է մտել 15-րդ դ-ից: Ըստ ավանդության՝ վանքը կառուցվել է Միածնի, այսինքն՝ Քրիստոսի իջման տեղում՝ հեթանոսական Սանդարամետի մեհյանի վայրում և դրա համար էլ կոչվել է Է: Վանքը (տաճարը) կառուցվել է 301-

303 թթ Հայաստանի թագավոր Տրդատ 3-րդ Արշակունու (298-330) և Գրիգոր Լուսավորչի նախաձեռնությամբ: Վանքը իր սկզբնական ձևով չի պահպանվել. այն դարերի ընթացքում ենթարկվել է բազում փորձությունների, ավերվել ու վերանորոգվել է տարբեր ժամանակներում: Վանքի հին ճարտարապետական հորինվածքի և պատմության հարցերի պարզաբանման համար կարևոր նշանակություն ունեցան 1950-ական թթ եկեղեցու ներսում կատարած պեղումները: Ենթադրում են, որ վանքը սկզբում ունեցել է բազիլիկ (անգմբեթ) հորինվածք՝ թաղակապ-քարաշեն երկլանջ տանիքով: 4-րդ դ կեսերին պարսիկների արշավանքներից տուժած վանքը, վերանորոգվել է Ներսես Ա Մեծ (353-373) և Սահակ Ա Պարթև (387-439) կաթողիկոսների ժամանակ, իսկ 485 թ այն հիմնական վերակառուցման է ենթարկել Հայաստանի մարզպան Վահան Մամիկոնյանը ու դարձրել խաչաձև հատակագծով շինություն: Նույն ժամանակներում է-ում հիմնվում է նաև մատենադարան: Վանքի վանահայրը նշանավոր պատմիչ Ղազար Փարպեցին էր: 7-րդ դ Կոմիտաս Ա կաթողիկոսը (615-628) վանքի փայտաշեն մասերը քանդում և կառուցում է քարակերտ շինություն, որը պահպանվում է մինչև այժմ: Ենքի կենտրոնական գմբեթը ավելացվել է 17-րդ դ: 17-րդ դ սկզբներին պարսից Շահ-Աբասի արշավանքների ժամանակ, տաճարի որոշ բաղադրամասեր քանդվել ու տարվել են Նոր Զուղա: Դրանից հետո Մովսես Գ Տաթևացի կաթողիկոսը (1629-1632) վերանորոգել և կառուցել է վանքի արտաքին պարիսպները, հյուրանոցի շենքը, խուցերն ու սեղանատունը: 1654-1658 թթ Փյլիպոս Ա Աղբակեցի (1633-1655) և Հակոբ Դ Զուղայեցի (1655-1680) կաթողիկոսների օրոք կառուցվել է եկեղեցու արմ ճակատին կից զանգակատունը (ճարտարապետ՝ Սահակ Հիդանեցի), որի ծախսերը կատարել է Կոստանդնուպոլսի մեծահարուստ Անտոն Չելեբին: 1763 թ Սիմեոն Ա Երևանցի կաթողիկոսի ժամանակ (1763-1780) վանքի ամբողջ տարածքը պարսպապատվել ու անջատվել է

Վաղարշապատ ք-ից (ճարտարապետ՝ Սահակ Հիդանեցի): Հայաստանի միջնադարյան մյուս կենտրոնների նման, ՍԷ անցյալում ունեցել է կալվածքներ և անշարժ ու շարժական հարստություններ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության ու գիտության նշանավոր կենտրոն, պահպանվել են այստեղ գրված շատ ձեռագրեր: Վանքի ու նրա շրջապատի հիմնական ու ճարտարապետական վերանորոգումը, բարեկարգումն ու վերակառուցումը սկսվել է 1955 թ Վազգեն Ա կաթողիկոսի եռանդուն ջանքերով, որոնք արդեն ավարտվել ու վանքի ողջ համալիրին տվել են գեղեցիկ ու ճաշակավոր տեսք: Վանքի բակում 1965 թ կանգնեցվել է մի մեծ ու վեհաշուք բազալտե խաչքար՝ ի հիշատակ 1915 թ եղեռնի անմեղ զոհերի: Բարեկարգվել ու գեղեցկացվել է նաև Վեհարանը՝ կաթողիկոսական նստավայրը: 1982 թ վեհարանի մոտ հանդիսավորությամբ բացվեց նաև վանքի թանգարանի նոր շենքը, որը կառուցվել է ամերիկյան մեծահարուստ, ջերմ հայրենասեր Ալեք Մանուկյանի միջոցներով: Վանքի շրջապարիսպներն ունեին բերդի պարիսպների ձև, որոնց հիմնամասերը շարված էին որձաքարերով, իսկ արտաքին մասերը՝ հում աղյուսով: Պարիսպների մեջ կային թվով 16 բարձր աշտարակներ: Պարիսպներն ունեին դռներ (դարպասներ)՝ Գյուղի դարպաս, Ղազարապատի դուռ, Մարի դուռ, Կալի դուռ և Բաղանիքի դուռ: Մշակութային մեծ արժեք ունեն տաճարի ներսի պատերի վրայի զարդանկարները, որոնք կատարել են Ղուկաս Ա Կարնեցի կաթողիկոսի ժամանակ (1780-1799) Հայ հռչակավոր նկարիչներ Նաղաշ Հովնաթանը և Ստեփանոս Լեհացին: 1771 թ վանքին կից հիմնադրվել է տպարան, իսկ 1776-ին՝ թուղթ պատրաստելու արհեստանոց: 1836 թ է-ում հիմնվել է հոգևոր Սինոդը: Վանքի պատերին կան հայերեն և այլ լեզուներով վիմագրեր: 1869 թ-ից այստեղ հրատարակվում էր «Արարատ» ամսագիրը (հետագայում և մինչև այժմ՝ «Էջմիածին»), իսկ 1874 թ վանքին կից բացվել է Գևորգյան հոգևոր ճեմարանը, որը ընդհատումներով գործում է մինչև այժմ:

Ուշագրավ է վանքի տիրեթերեն արձանագրություն ունեցող զանգը: Թանգարանում և վանքում պահվում են բազմաթիվ ձեռագրեր, կաթողիկոսական զգեստներ, գավազաններ, խույրեր, գորգեր, արծաթյա և բյուրեղապակյա սրվակներ, գեղանկարներ և պաշտամունքային մատուցներ: Է-ի թանգարանի գեղարվեստական նոր ցուցանմուշների մեջ առանձնահատուկ տեղ են զբաղում ֆրանսահայ մեծահարուստ ազգային գործիչ Կ. Ջրբաչյանի միջոցներով և երևանաբնակ հմուտ ոսկերիչ Ժիրայր Զուլյանի ձեռքով պատրաստված ոսկեհուռ և թանկարժեք քարերով ընդելուզված հայկական տառապատկերները և Նորհրդային Հայաստանի գերբը: Վանքն ունի նաև հարուստ գրադարան: Վանքի արմ մուտքի մոտ են գտնվում Հայոց մի քանի կաթողիկոսների շիրիմները: Է-ի վանքը հայ և քրիստոնյա հավատացյալների սիրված ու հարգված ուխտատեղին է: 1982 թ-ից Վաղարշապատ քաղաքը վանքի հետ միասին համարվում է թանգարանային և ճարտարապետական արգելոց: Այն ողջ տարին ղեպի իրեն է ձգում բազմահար գրոսաչրջիկների:

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ЭДЖМИАЦ*ИИ, Ejmiacin – Վ ա ն ք, տ ա ճ ա ր Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում, տ Ս Էջմիածին:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐ, ЭДЖМИАЦ*НИ МАЙР ТАЧ*АР, Ejmiacni Mayr tačar – Վ ա ն ք, տ ա ճ ա ր Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում, տ Ս Էջմիածին:

ԷՍՀԱԲԸ ՔԵՖ, Эшабы К'еф, Eshabə K'ef – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Կիլիկիայում, Կարամանի նահ-ի Յարփուզ (Արաբխոս) գլ-ի մոտ, տ Յոթնամանկուղ:

ԷՍՀԱՊԸ ՔԵՖ, Эшапы К'еф, Eshabə K'ef – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Կիլիկիայում, Կարամանի նահ-ի Յարփուզ (Արաբխոս) գլ-ի մոտ, տ Յոթնամանկուղ:

ԷՎԵՔ ՎԱՆՔ, Эвек* ванк*, Evək' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի Արգիք (նաև՝ Էվեք) գ-ի մոտ:

ԷՐԱՆԻ ՎԱՆՔ, Эрани ванк*,

Ērani vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Էրանի (Հերանի) գ-ում:

ԷՐԵՋ, Эрез, Ērez – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզնկա ք-ում, տ Երեզ:

ԷՐԵՄԵՐԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Эремера Св Аствац*ац*иИ, Ēremera St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՄԵՐԱ ՎԱՆՔ, Эремера ванк*, Ēremera vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՄԵՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Эремери Св Аствац*ац*иИ, Ēremeri St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՄԵՐԻ ՎԱՆՔ, Эремери ванк*, Ēremeri vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՄԵՐՎԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Эремерва Св Аствац*ац*иИ, Ēremerva St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՄԵՐՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔ, Эремеры Св Аствац*ац*иИ, Ēremeru St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՄԵՐՈՒԻ ՎԱՆՔ, Эремеруи ванк*, Ēremerui vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՄԵՐՈՒ ՎԱՆՔ, Эремеру ванк*, Ēremeru vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Էրեմեր գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՄՄԻՐԱ ՎԱՆՔ, Эреммира ванк*, Ēremmira vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՄՐԱ ՎԱՆՔ, Эрема ванк*, Ēremra vank' – Վ ա ն ք Արմ

Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Էրեմերի գ-ում, տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին:

ԷՐԵՐԱՆ, Эеран, Ēeran – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Էրերին (Երերուն) գ-ի մոտ, տ Էրերնա Ս Սահակ Պարթև:

ԷՐԵՐԱ Ս ՍԱՀԱԿ, Эера Св Саhak, Ēera St Sahak – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Էրերին (Երերուն) գ-ի մոտ, տ Էրերնա Ս Սահակ Պարթև:

ԷՐԵՐՆԱ Ս ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Эерна Св ЭДЖМИАЦ*иИ, Ēerna St Ejmiacin, Էրիրինի Ս Էջմիածին – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Էրերին (Երերուն) գ-ի մոտ: Հմմտ Էրերնա Ս Սահակ Պարթև:

ԷՐԵՐՆԱ Ս ՍԱՀԱԿ, Эерна Св Саhak, Ēerna St Sahak – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Էրերին (Երերուն) գ-ի մոտ, տ Էրերնա Ս Սահակ Պարթև:

ԷՐԵՐՆԱ Ս ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ, Эерна Св Саhak Партев, Ēerna St Sahak Part'ev, Երերնա Ս Սահակ, Էրերնա Ս Սահակ, Էրերնա վանք, Նաչգլուխի վանք, Ս Սահակ, Ս Սահակ Պարթև, Ս Սահակ Պարթևի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Էրերին (Երերուն) գ-ի մոտ, նրանից հր, Վանա լճի ափին, Էրերնա լ-ան փեշին, գեղատեսիլ վայրում: Անցյալում չեն հաստատություն էր, ուներ շրջապարիսպ: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Սահակ Պարթև՝ 5-րդ դ Հայոց կաթողիկոս Սահակ Պարթևի անունով: 18-19-րդ դդ եղել է Աղթամարի Հայոց կաթողիկոսների աթոռանիստը: Ավերվել, կողոպտվել ու ամայացվել է թուրքերի ձեռքով 1915-1916 թթ:

ԷՐԵՐՆԱ ՎԱՆՔ, Эерна ванк*, Ēerna vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Էրերին (Երերուն) գ-ի մոտ, տ Էրերնա Ս Սահակ Պարթև:

ԷՐԸՆԿԱՆԻ ՎԱՆՔ, ЭРЕНКАНИ ванк*, Ērenkani vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Աղրակի գվոկ-ի Էրնկան գ-ում, տ Էրնկանի Ս Աստվածածին:

ԷՐԻՐԻՆԻ Ս ԷԶՄԻԱԾԻՆ, Эририни Св Эджмиац'ин, Eriřini St Eǰmiacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի էրերին (երերուն) գ-ի մոտ: Հմմտ էրերնա Ս Սահակ Պարթև:

ԷՐՆԿԱՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Эркани Св Аствац'ад'ин, Eřkani St Astvacacin, Ս Աստվածածին, էրրնկանի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Աղբակի գվոկ-ի էրնկան գ-ում, նրա արմ կողմում, Մայայրսա և Մայտանոկա լ-ների արլ փեչին: Մինչև 1915-1918 թթ պահպանվում էր վանքի գեղեցիկ կաթողիկեն: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 15-րդ դ վերջերին այստեղ ընդօրինակված մի քանի Հայերեն ձեռագրեր:

ԷՖԳԵՐԵ ԲՈՅՅՈՒԿ ՄԱՆԱՍԹԸՐ, Эфк'ере Бойж манастир, Eřk'ere Boyuc manast'ar – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Կեսարիայի նահ-ի Եվբարա գ-ում, տ Կեսարիայի Ս Կարապետ:

Ը

ԸԽՏԼԼԱՀԱԶ, БИХТЛАҺАЗ, Əxtəlahaz – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Ղարբաղում, Վարանդա գավ-ի Ալամանց-գոմեր գ-ում:

ԸՆԳԵՂԻ ՄԱՏՈՒՌ, БИҢҒЕ'И МАТУР', Əngeyi matur' – Մ ա տ ու ու ս ռ ք ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Շատին գ-ի մոտ, տ Նահատակի մատուռ:

ԸՆԴԱ ՎԱՆՔ, БИҢДА ВАНК', Ənda vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Վահկա բերդի մոտ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 13-րդ դ այստեղ գրված Հայերեն մի քանի ձեռագրեր:

ԸՆԾԱՅԻՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔ, БИҢЦ'АЙИЦ Св Аствац'ад'ин ВАНК', Əncayic' St Astvacacin vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Ասպարածին գ-ի մոտ, տ Ասպարածին վանք:

ԸՆԾԱՅՄԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, БИҢЦ'АЙМАН Св Аствац'ад'ин, Əncayman St Astvacacin – Վ ա ն ք

Կիլիկիայում, նրա լ-նային մասում, Աղանայի նահ-ում, Քոզանի գավ-ի Ֆառաշ ալանի մոտ: Վերանորոգվել է 1774 թ: Հիշատակում է Ղ. Ալի-շանը:

ԸՆԾԱՔԻ ՎԱՆՔ, БИҢЦ'АК'И ВАНК', Əncak'i vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշ գվոկ-ում, տ Կապուտկողա Ս Հակոբ:

ԸՆԿԱԶՈՒՐ, БИҢКАЗУР, Ənkazur – Ս Ր ք ա տ ե ղ ի , մ ե ն ա ս տ ա ն Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Սև լ-ների չրջ-ում: Գրիգոր Բ Վկայասեր կաթողիկոսի (1066-1105) ջանքերով և իշխան Փիլարտոսի հովանավորությամբ դարձել էր Հայկական աչքի ընկնող գրչության կենտրոններից մեկը:

ԸՆԿԶԱՐԱԹ, БИҢКАРАТ', Ənkzarat – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ուշիկ գ-ի մոտ, տ Հագարավրկիչ Եկեղեցին:

ԸՆԿՈՒԶԱԳՈՄ, БИҢКУЗАГОМ, Ənkuzagom – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ում, տ Կոթի Փորո վանք:

ԸՆԿՈՒԶԱ ԳՈՄԻ ՎԱՆՔ, БИҢКУЗА ГОМИ ВАНК', Ənkuzə Gomi vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ում, տ Կոթի Փորո վանք:

ԸՆԿՈՒԶԵԿ, БИҢКУЗЕК, Ənkuzek – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Ընկուզուտ բերդի մոտակայքում, տ Ընկուզուտ:

ԸՆԿՈՒԶԻԿ, БИҢКУЗИК, Ənkuzik – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Ընկուզուտ բերդի մոտակայքում, տ Ընկուզուտ:

ԸՆԿՈՒԶՅԱՑ ՎԱՆՔ, БИҢКУЗЯЦ ВАНК', Ənkuzyac' vank', Ընկուզյաց անապատ – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսմի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 15-րդ դ այստեղ գրված մի քանի Հայերեն ձեռագրեր, որոնցից մեկում՝ Ընկուզյաց անապատ:

ԸՆԿՈՒԶՈՒՏ, БИҢКУЗУТ, Ənkuzut, Ընկուզեկ, Ընկուզիկ – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Ընկուզուտ բերդի մոտակայքում, ուշ ժամա-

նակների Ձեյթուն դդ-ից մոտ 18 կմ հր-արլ Պիռամոս (Ջահան) գետի ձախ կողմում: Հիշատակում է Սմբատ Սպարապետը (13-րդ դ), ըստ որի՝ Կիլիկիայի Հայոց թագավոր Լևոն 2-րդի (1148-1219) թագադրության հանդեսին մասնակցում էր նաև Ը-ի եպիսկոպոս Մխիթարը: Վկայված է նաև 17-րդ դ այստեղ ընդօրինակված Հայերեն ձեռագրերից մեկի հիշատակարանում:

ԸՆԶԱԿ, БИҢДЗАК, Ənjak – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշ գվոկ-ում, տ Կապուտկողա Ս Հակոբ:

ԸՆԶԱՅԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, БИҢДЗАЯЦ Св Аствац'ад'ин, Ənjayac' St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի չրջ-ում, Ուոի գ-ում:

ԸՆԶԱՔԱՍԱՐԻ ՎԱՆՔ, БИҢДЗАК'АСАРИ ВАНК', Ənjak'asari vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշ գվոկ-ում, տ Կապուտկողա Ս Հակոբ:

ԸՆԶԱՔԱՐԻ ՎԱՆՔ, БИҢДЗАК'АРИ ВАНК', Ənjak'ari vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշ գվոկ-ում, տ Կապուտկողա Ս Հակոբ:

ԸՆԶՔԱՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, БИҢДЗАК'АРИ Св ГЕВОРГ, Ənjk'ari St Gevorg, Ս Գևորգ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Ուուլի գվոկ-ի Ընձբար գ-ում: Կառուցված էր բարձրադիր վայրում: Գվոկ-ի նշանավոր սրբավայրերից էր, որտեղ ուխտի էին գալիս նաև հեռավոր գ-երից: Ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

ԸՇՏԿԱՄԱՅՐԻ, БИШТКАМАЙРИ, Əštkaamayri – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում:

Ս ԸՌԱՄԱՆՈՍ, Св БИР'АМАНОС, St Ər'amanos – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Պիռամոս գետի հովտում Ամուզան բերդի մոտակայքում, տ Ս Ռոմանոս:

ԸՍՍԱԹԵ, БИСТАТ'Е, Əstat'e – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, տ Տաթևի վանք:

Թ

Ս ԹԱԳԱՎՈՐ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'agavor – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հա-
յաստանում, Նարբերդի նահ-ի Չար-
սանջակի գավ-ում, Աշխենի գ-ում:
20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

Ս ԹԱԳԱՎՈՐ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'agavor – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հա-
յաստանում, Նարբերդի նահ-ի
Չարսանջակի գավ-ի Շոտուն գ-
ում, **Ս Թագավոր:**

Ս ԹԱԳԱՎՈՐ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'agavor – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ՄԵԾ** Հայքի
Չորրորդ Հայք աշխ-ի Անգեղտուն
գավ-ի Անգղ բերդաբաղաբում:
Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գոր-
ծում էր Հայոց վարժարան:

Ս ԹԱԳԱՎՈՐ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'agavor – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատ-
մական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի
նահ-ի Շասիին Գարահիսարի գավ-ի
Թամգարա գ-ում:

Ս ԹԱԳԱՎՈՐ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
– **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայ-
քում, Սերաստիայի նահ-ի Վասիլի
(Վասիլ) գ-ում, **Ս Թագավոր:**

Ս ԹԱԳԱՎՈՐ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'agavor, **Թագավոր, Ս Թագավորի**
վանք, Ս Թագավոր, Թագավորի վանք,
Վասիլի վանք – **Վ ա ն ք** պատ-
մական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի
Չառոս գ-ի մոտ, Վասիլի (կամ՝
Վասիլ) գ-ում, մի բլրի ստորոտում:
Ունեցել է 7 խորաններով եկեղեցի:
Վերանորոգվել է 1889 թ Սերաս-
տիայի Պետրոս արքեպիսկոպոսի և
Մովսես Մուրադյանի ջանքերով:
Միջին դդ եղել է Հայ գրչության
կենտրոն: Պահպանվել են այստեղ
գրված Հայերեն մի քանի ձեռագրեր:
Ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ
սկզբներին: Գ-ի անունով կոչվել է
նաև Վասիլի վանք:

Ս ԹԱԳԱՎՈՐԻ ՎԱՆՔ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
vank', T'agavori vank' – **Վ ա ն ք**
Կիրիկիայում, **Ս Թագավորի վանք:**

Ս ԹԱԳԱՎՈՐԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
vank', St T'agavori vank' – **Վ ա ն ք**
պատմական Փոքր Հայ-
քում, Սերաստիայի նահ-ում, Վասիլի
(Վասիլ) գ-ում, **Ս Թագավոր:**

Ս ԹԱԳԱՎՈՐ ՄՈԳՍԻՑ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
T'agavor Mogus, St T'agavor Mo-
gus' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական
Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի
Տերիկի գավ-ի Աշուշեն գ-ում: Մինչև

1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր
Հայկական վարժարան:

Ս ԹԱԳՎՈՐ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'agvor – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հա-
յաստանում, Էրզրումի նահ-ում,
Երզնկայի գավ-ի Ղուղուջան գ-ում:

Ս ԹԱԳՎՈՐ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'agvor, **Ս Թագավոր** – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի**
ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի
նահ-ում, Չարսանջակի գավ-ի Շոտ-
ուն գ-ում: Գ-ից արմ գտնվող 2
եկեղեցիներից մեկը կոչվում էր Ս
Փրկիչ:

Ս ԹԱԳՎՈՐ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'agvor – **Վ ա ն ք** պատմական
Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի
Վասիլի (Վասիլ) գ-ում, **Ս Թա-
գավոր:**

Ս ԹԱԳՎՈՐԻ ՎԱՆՔ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
vank', T'agvori vank', **Թագավորի**
վանք – **Վ ա ն ք** Կիրիկիայում, Հա-
վանաբար Մամեստիա ք-ի մոտ:
Վկայված է 1223 թ գրված Հայերեն
ձեռագրական հիշատակարանում:

Ս ԹԱԳՎՈՐԻ ՎԱՆՔ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
vank', T'agvori vank' – **Վ ա ն ք**
պատմական Փոքր Հայքում, Սե-
րաստիայի նահ-ի Վասիլի (Վասիլ)
գ-ում, **Ս Թագավոր:**

Ս ԹԱԳՈՒՆԻ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'aguhni – **Ու խ տ ա տ ե Ղ Ի ԱՐՄ**
Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի
Դերսիմի գավ-ում, Արաբկիր ք-ի
մոտ:

Ս ԹԱԴԵ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
– **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում,
Մակուի գավ-ում, Ծործոր և Թաղե
գ-երի մոտ, **Ս Թաղեի վանք:**

Ս ԹԱԴԵԻ ԱՂԲՅՈՒՐ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
ar'byur, St T'adei aybyur – **Ա ղ բ Յ ու Ր ԱՐՄ**
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Մուշի գավ-ի Բոնաշեն գավ-ում, Ս Աղբերիկ
վանքի մոտ: Ըստ ավանդության՝
աղբյուրի ջուրն ուներ բուժիչ հատ-
կություն:

Ս ԹԱԴԵԻ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
T'adei Ar'ak'elo vank', St T'adei
Ar'ak'elo vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկա-
Հայաստանում, Մակուի գավ-ում,
Ծործոր և Թաղե գ-երի մոտ, **Ս**
Թաղեի վանք:

Ս ԹԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
vank', St T'adei vank' – **Վ ա ն ք**
ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի
մոտ, **Ս Ավետու Ս Աստվածածին:**

Ս ԹԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, ՏԵՏՆԱՅԻՆ
T'adei vank' – **Վ ա ն ք ԱՐՄ** Հա-

յաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում,
Ս Աթիս:

Ս ԹԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
vank', St T'adei vank' – **Վ ա ն ք**
ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ի
Բերկրիի գավ-ում, **Ս Թաղես:**

Ս ԹԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
vank', St T'adei vank' – **Վ ա ն ք**
Արցախի Ծար (Վերին Ուշեն) գավ-
ում խոյժ՝ Լեոնային Ղարաբաղի
Հանրապետության Շահումյանի
(Քարվաճառի) շրջ-ում], **Ս Դաղի**
վանք:

Ս ԹԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
vank', St T'adei vank' – **Վ ա ն ք**
Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Վա-
նանդ գավ-ում: Ենթադրում են, որ
սրա ավերակների հետքերն են
պահպանվել Կարսի մարզի Կարսի
օկրուգի Աղատ գ-աստեղիի մոտ:

Ս ԹԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
T'adei St vank' – **Վ ա ն ք** Մեծ
Հայքի Սյունիք աշխ-ի Աղահեճք
գավ-ում: Հիշատակվում է Հայերեն
մանր ժամանակագրություններից
մեկում:

Ս ԹԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
T'adei St vank' – **Վ ա ն ք** Պարս-
կահայաստանում, Մակուի գավ-ում,
Ծործոր և Թաղե գ-երի մոտ, **Ս**
Թաղեի վանք:

Ս ԹԱԴԵԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏՆԱՅԻՆ
vank', St T'adei vank', **Ս Առաքյալն**
Թաղես, Ս Աստվածածին, Ավագ
վանք, Արտաղի վանք, Ս Թաղե, Ս
Թաղեի Առաքելո վանք, Թաղեի
վանք, Ս Թաղես, Ս Թաղես Առա-
քելո վանք, Ս Թաղես Առաքելոց
վանք, Ս Թաղես Առաքյալ, Ս
Թաղեսի վանք, Թաթոս Առաքել,
Ղարաքիլիս – Վ ա ն ք Պարսկա-
Հայաստանում, Մակուի գավ-ում,
Ծործոր և Թաղե գ-երի մոտ: Ծոր-
ծոր գ-ի անունով կոչվել է նաև
Ծործոր: Հնում մտնում էր Մեծ
Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ար-
տաղ գավ-ի մեջ: Կառուցված է
ղեղնավուն և կապտավուն սրբա-
տաշ քարերով, Ավարայրի դաշտի
հս-արմ կողմում, երեք կողմից լ-
ներով շրջապատված ձորակի հարթ
եզրին, Արևիկան լ-ան փեշին: Ձևնոր
Գլակի (4-րդ դ) և Մովսես Նորնա-
ցու (5-րդ դ) հիշատակած առաս-
պելի համաձայն՝ վանքը կառուցվել
է հին հեթանոսական տաճարի
տեղում՝ ի հիշատակ Հայաստանում

քրիստոնեական կրոնի տարածող Թադևոս Առաքյալի և նրա գաղափարակից, Հայոց Թագավոր Սանատրուկի դստեր՝ Սանդուխտ կույսի: Իրականում, ըստ երևույթին, այն հիմնադրվել է 9-րդ դ. դեռևս 5-րդ դ. գոյություն ունեցած քրիստոնեական սրբավայրի տեղում, որտեղ Թագաված է եղել Հայոց սպարապետ Վարդան Մամիկոնյանը: Վերանորոգվել, վերակառուցվել է 1247 թ Հովսեփ վարդապետի, 1329 թ՝ Զաքարիա եպիսկոպոսի և պարոն Մանվելի, 1653 թ՝ Մկրտիչ եպիսկոպոսի նախաձեռնությամբ: 1819-1830 թթ հին եկեղեցուն կից ավելացվել է նաև դեղնավուն քարերով կառուցված քառամույթ գմբեթավոր եկեղեցին, որը ճարտարապետական հորինվածքով շատ նման է էջմիածնի Մայր տաճարին: Համալիրի երկու եկեղեցիներն էլ ունեն խաչաձև հատակագիծ և բարձր ու վեհաշուք գմբեթներ: Գեղեցիկ է հատկապես հին եկեղեցու գմբեթի թմբուկը, որն ունի մուգ և բաց գույնի քարերով գոտևորված շարվածք: Եկեղեցու պատերի արտաքին մակերեսների վրա կան բուսական, երկրաչափական և մարդկային պատկերների գեղեցիկ զարդաքանդակներ, արձանազրույթյուններ: Վանքն ունի չրջապարիսպ, որից դուրս գտնվում են ձիթհանքը, անասնագոմերը և օժանդակ շինությունները: Պարիսպների ներսում Հյուրատներն ու այլ հարկաբաժիններն են: Մինչև 1833 թ վանքը Ատրպատականի հայկական եկեղեցական թեմի կենտրոնն էր:

Միջին դդ Ս Թ վ եղել է հայ գրչությունից նշանավոր կենտրոն: Այս վանքում ապրելու համար Ծործորեցի են անվանվել Հովհաննես Երզնկացին և Զաքարիա եպիսկոպոսը: 1316 թ այստեղ Հովհաննես Երզնկացին, գրել է «Մեկնութիւն Դանիէլի»-ն: Այստեղ էլ նա վախճանվել է 1326 թ: Ս Թ վ-ում է ստեղծագործել Արիստակես գրիչը, որը 1315 թ ընդօրինակել է Ներսես Շնորհալու «Մեկնութիւն սաղմոսաց» երկը և Նոր Զուղայում պահվող 1330 թ Ավետարանը, ինչպես նաև Ներսես Լամբրոնացու, Գրիգոր Սկևռացու գործերը: Ս Թ վ-ում գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են: Դրանցից ամենահինը 13-րդ դ է: Վանքի գրչագրերի

մի մասը 20-րդ դ սկզբներին էջմիածին է տեղափոխել Սաչիկ վարդապետ Գաղայանը: Վանքի չրջակայքում կան 5 մատուռներ: Ճարտարապետական համալիրի ուսումնասիրությունը վերջին ժամանակներում զբաղվել է գերմանացի Վոլֆրամ Կլայսը: Վանքն այժմ կանգուն է և գործում է: Ծեփերի վերանորոգման և հարդարման աշխատանքները կատարելու համար ամեն տարի այստեղ են գալիս իրանահայ շատ երիտասարդներ: Ս Թ վ-ի տոնակատարությունը կատարվում է հուլիս ամսին, որին մասնակցում են բազմաթիվ ուխտավորներ՝ Իրանից և այլ երկրներից:

1980-ական թթ Ս Թ վ-ի տարածքում ջրամբարի կառուցման պատճառով, ջրի տակ պետք է մնար նաև վանքի համալիրը: Սակայն Իրանի կառավարությունը բարյացակամորեն թույլ է տվել վանքը փոխադրել մի հարմար տեղ և ծախսերի մի մասը վերցրել է իր վրա:

ԹԱԴԵՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, T*adeos Ap*ak'elo vanh*, T'adeos Ar'ak'elo vank' - Վ ա ն ք Արցախի Ծար (Վերին Սաչեն) գավում [այժմ՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում], տ Դադի վանք:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նլաթի գվոկ-ի Ուուլի գ-ում:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիդանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Բազենց (Բազմենից) գ-ում, նրա արմ կողմում:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիդանի գվոկ-ի Վերին Կարկառ գ-ախմբի Ալլա գ-ում:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Ննձորի (Ննզրի) գ-ում: 1870-ական թթ-ից եկեղեցուն կից գործում էր վարժարանը, որտեղ սկզբում սովորում էին 18, իսկ 1914-1915 թ՝ 50 աշակերտներ:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ի մոտակայքում գտնվող Կենցիք գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Ականց (նաև՝ Արճեչ) գք-ում: Մինչև 1915-1916 թթ կից գործում էր վարժարան:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Նառակոնիս գ-ում: Կառուցված պետք է լինի 15-16-րդ դդ: 1879 թ-ից մինչև 1915 թ Եղեռնը եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Շուրջը կար հայկական ընդարձակ գերեզմանոց:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Վերին Կառկառ գ-ախմբի Նորոտենց գ-ում:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Վերին Կառկառ գ-ախմբի Ծկոր գ-ում:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Ուումար գ-ում:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Սառնաղբյուր գ-ում: Կառուցվել է 1883 թ՝ բազիլիկ ոճով: Գ-ի մյուս եկեղեցիներն են Ս Հակոբը, Ս Կարապետը:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Հին Ննձորեսկ գ-ատեղիում: Կառուցվել է 17-րդ դ. փոքր չափի, էջմիածնի Ս Հովսեփի նման շինություն է:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵ T*adevos, St T'adevos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արզական գ-ում: Ըստ ոմանց՝ այդպես է կոչվել Ս Ստեփանոս եկեղեցին:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵՏ T*adevos, St T'adevos – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Ավագ վանք վանքի Համալիրում: Վանքի չափերով մեծ մայր տաճարն էր:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵՏ T*adevos, St T'adevos – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Անգորայի (Անկարայի) նահ-ում, Յողղաթի գավ-ի Չորխտան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան 30 սաներով:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵՏ T*adevos, St T'adevos – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Հավթվան գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ: Գ-ում, մինչև 1915 թ գործում էր 2 վարժարան:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵՏ T*adevos, St T'adevos – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** (վանք) Վերին Միջագետքում, Ուրֆայի նահ-ի Կամուրջ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Գ-ում մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան՝ 115-120 սաներով:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵՏ T*adevos, St T'adevos – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նահ-ի Օրդուի գավ-ի Մուսակրան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Հայոց քառամյա վարժարան:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵՏ T*adevos, St T'adevos – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Բոլմորիի գվոկ-ի Տանձիկ գ-ում: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է Հայաստանում քրիստոնեության առաջին քարոզիչներից Թադևոս Առաքյալը: Ավերվել է 1895 թ թուրքերի ձեռքով, որից հետո լքվել ու ամայացել է:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵՏ T*adevos, St T'adevos, Ս Թադեի վանք, Ս Թադևոս Առաքելո վանք – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ի Բերկրիի գվոկ-ում, թուրք-պարսկական սահմանի մոտ: Վանքի զանգը պատրաստվել էր Մոսկվայում 1886 թ: 1915-1918 թթ թուրքական հարձակումների ժամանակ դրա զոդանջներով էր չընկալքի հայությունը ազդարարվում վերահաս վտանգը: Այս վանքին մի բանաստեղծություն է նվիրել Հայոց կաթողիկոս (1893-1907) Մկրտիչ Նրիմյանը (Նրիմյան Հայրիկ):

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵՏ T*adevos, St

T'adevos – **Վ ա ն ք , Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Կարենիս գ-ի մոտ **տ Թադևոս Առաքյալ:**

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ, ՇԵՏ T*adevos, St T'adevos – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Մործոր և Թադե գ-երի մոտ, **տ Ս Թադեի վանք:**

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, ՇԵՏ T*adevos Ap'ak'elo vank', St T'adevos Ar'ak'elo vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բերկրիի գվոկ-ում, **տ Ս Թադևոս:**

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, ՇԵՏ T*adevos Ap'ak'elo vank', St T'adevos Ar'ak'elo vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Մործոր և Թադե գ-երի մոտ, **տ Ս Թադեի վանք:**

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՇԵՏ T*adevos Ap'ak'eloy vank', St T'adevos Ar'ak'eloc' vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Մործոր և Թադե գ-երի մոտ, **տ Ս Թադեի վանք:**

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ, ՇԵՏ T*adevos Ap'ak'yal, St T'adevos Ar'ak'yal – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Դոմաշեն գ-ում: Գմբեթավոր, գեղեցիկ շինություն է, կառուցվել է 7-րդ դ:

ԹԱԴԵՎՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ, T*adevos Ap'ak'yal, T'adevos Ar'ak'yal – **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ծաղկասար գ-ում:

ԹԱԴԵՎՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ, T*adevos Ap'ak'yal, T'adevos Ar'ak'yal, Ս Թադևոս – **Վ ա ն ք , Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Կարենիս գ-ի մոտ, Հրազդան գետի ձորում: Ենթադրվում է, որ կառուցվել է 603-632 թթ: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ, ՇԵՏ T*adevos Ap'ak'yal, St T'adevos Ar'ak'yal – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Մործոր և Թադե գ-երի մոտ, **տ Ս Թադեի վանք:**

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏ T*adevos Ap'ak'yali vank', st T'adevos Ar'ak'yali vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, **տ Ավագ վանք:**

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏ T*adevos Ap'ak'yali vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Մործոր և Թադե գ-երի մոտ, **տ Ս Թադեի վանք:**

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ ԲԱՐԴՅՈՒՂԻՄԵՆՈՍ, ՇԵՏ T*adevos Barduyimeos, St T'adevos Barduyimeos – **Մ ա տ ու ո Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ճենձիկե գ-ի մոտ, սարայանջի վրա:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍ ԵՎ Ս ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԵՆՈՍ, ՇԵՏ T*adevos ev St Barduyimeos, St T'adevos ev St Barduyimeos – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Յողղեկ գ-ում:

Ս ԹԱԴԵՎՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՏ T*adevosyi vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Մործոր և Թադե գ-երի մոտ, **տ Ս Թադեի վանք:**

ԹԱԴՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ, T*adoc Ap'ak'yal, T'ados Ar'ak'yal – **Ու ի ս տ ա տ Ե Ղ Ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանլիսի գվոկ-ում, Կոփ և Յոնջալու գ-երի միջև, ճանապարհի վրա: Անշուք մատուռ էր, ներսում կար հունարեն գրությունը չիրմաքար:

ԹԱԹԻ ՎԱՆՔ, T*at'i vank', T'at'i vank' – **Վ ա ն ք** Արցախում, այժմյան Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, **տ Դադեի վանք:**

ԹԱԹԼՈ ՎԱՆՔ, T*at'lo vank', T'at'lo vank', Գազանածակք, Գաղտնածակք, Թաթլու անապատ, Ս Թաթուկ, Թաթուկի վանք, Վիչապաձոր – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կաղզվան գը-ի մոտակայքում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ի մեջ: Եկեղեցին կոչվում է Ս Գրիգոր: Վանքի մոտ կան քարանձավներ, որի համար էլ այդ վայրը, ինչպես նաև վանքը, կոչվում էին Գազանածակք, Վիչապաձոր: Անունն ստացել է Մեսրոպ Մաշտոցի և Սահակ Պարթևի աչակերտ Թաթուկից, որը Վարդանանց պատերազմից հետո (451 թ) եկել է այստեղ և հիմնել եկեղեցին ու վանքը: 5-7-րդ դդ Հայաստանի նշանավոր եկեղեցական կենտրոններից

էր և դասվում էր կարևորագույն վանքերի շարքը: Հետագայում, մինչև 10-րդ դ. այլևս չի հիշատակվում: 10-րդ դ. կեսերից վանքը կորցնում է իր նշանակությունը, իսկ նրա մոտ կառուցվում է Վարդիկ Հայր նոր համալիրը: Գրականության մեջ այս երկուսը սխալ կերպով երբեմն նույնացվում են: Պահպանվում էին Թ վ-ի ավերակները:

ԹԱԹԼՈՒ ԱՆԱՊԱՏ, T*ar*aly anapat, T'at'lu anapat – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Թաթլո վանք:**

ԹԱԹՈՍ ԱՌԱՔԵԼ, T*atos Ar*ak'el – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Ծործոր և Թաղե գ-երի մոտ, **տ Ս Թաղեի վանք:**

Ս ԹԱԹՈՒԷԼ, Cb T*ar*yal, St T'a-t'ul – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Թաթլո վանք:**

ԹԱԹՈՒԷԼԻ ՎԱՆՔ, T*ar*yal vanx*, T'at'uli vank' – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Թաթլո վանք:**

Ս ԹԱԼԱԼԻԱ, Cb T'alalia, St T'alalia – Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ակն ք-ում, **տ Ս Թալալոս:**

Ս ԹԱԼԻԼԱ, Cb T'alila, St T'alila – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Նասգյուղ գ-ում:

Ս ԹԱԼԱԼՈՍ, Cb T'alalos, St T'alalos, Ս Թալալիա – Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ակն ք-ում: Ըստ ավանդության՝ այստեղ բուժվում էին թուլություն (պարալիչ) ունեցող երեխաները:

ԹԱԼԱԼՈՅ, T'alaloj, T'alaloc' – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ննուսի գվոկ-ի Գովանդուկ գ-ի մոտ: Մինչև 1915 թ չուրջը կային մի քանի դարավոր ծառեր, հայկական գերեզմաններ և խոշոր չափերի տապանաքարեր: Ըստ ավանդության՝ մոտակայքի հանքային աղբյուրի ջրում լողանալով և ջուրը խմելով նյարդային հիվանդ երեխաները բուժվում էին:

ԹԱԼԻԼԱ, T'alila, T'alila – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Կիլիկիայում, Հայկաի նահ-ում, Անտիոքի գավ-ի Հաջի Հարիրի գ-ում (Մուսա լեռան շրջ-ում): Կառուցվել է 13-րդ դ:

Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստ-վածածին:

ԹԱԼՆԱ, T'alna, T'alna – Մ ա – տ ու ու, ու խ տ ա տ ե ղ ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Ջուղա գ-ի մոտ, Գետափնյա Թայնա աղբյուրից ոչ հեռու: Ըստ ավանդության՝ կառուցել են ամուսիններ Թայնան և Գյուլստանը:

ԹԱՂԱՍԵՌԻ ԱՆԱՊԱՏ, T*ar*aser'i anapat, T'ayaser'i anapat – Հ ն ա վ ա յ ը , ու խ տ ա տ ե ղ ի , ա ն ա պ ա տ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ում, Թաղասեռ գ-ից մոտ 2 կմ հր-արմ: Եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին: Տեղադրված է թթե-նիների և ընկուզենիների պուրակում, բլրի ստորոտում: Եկեղեցին չորս մույթերով եռանավ բազիլիկ ոճի կառույց է, կառուցվել է 1635 թ ավելի հին, ավերված շենքի տեղում, գ-ի բնակիչների միջոցներով, որի մասին թողնված է վիմագիր արձանագրություն: Հնավայրից մոտ 500 մ ներքև, մեծ տարածության վրա նշմարվում են հին բնակավայրի ավերակները, որոնց անվանում են Շենատեղ:

ԹԱՂԵՆԱՅ ՎԱՆՔ, T*ar*enaj vanx*, T'ayenac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Բուժական գ-ի մոտ, **տ Թեղենյաց վանք:**

ԹԱՂԵՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, T*ar*enaj vanx*, T'ayenyac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Բուժական գ-ի մոտ, **տ Թեղենյաց վանք:**

ԹԱՂՈՒԿ, T*ar*ayk, T'ayluk – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տալվորիկ գվոկ-ի Արտխոնք գ-ում:

ԹԱՄՁԱՐԱՅԻ ՎԱՆՔ, T'amzaraj vanx*, T'amzarayi vank' – Վ ա ն ք (եկեղեցի) պատմական Գամիքում (Կապաղովկիա) Կեսաբիայի նահ-ի էրբիլեր գ-ի մոտ: **Տ Ս Գրիգոր:**

ԹԱՆԱԴԱ ՎԱՆՔ, T'anada vanx*, T'anada vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱԴԱՅ ՎԱՆՔ, T'anadaj vanx*, T'anadac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության

Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱԴԵ ՎԱՆՔ, T'anade vanx*, T'anade vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱԴԻ ՎԱՆՔ, T'anadi vanx*, T'anadi vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱԹԻ ՎԱՆՔ, T'anat'i vanx*, T'anat'i vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱՀԱՏ, T'anahat, T'anahat, Թանահատաց վանք, Թանահատի վանք, Թանատ, Թանատա վանք, Թանատաց վանք, Թանատե, Թանատեի վանք, Թանատի Անհանգատից վանք, Թանատի վանք, Կարմիր վանք, Ղզըլ վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս (Արևեք) գ-ի մոտ, Որոտանի աջակողմյան վտակ Միսիան գետի վերին հոսանքի շրջ-ում, նրա աջ ափին, տափարակ վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ի մեջ: Վանքի հիմնադրումը վերագրվում է 5-6-րդ դդ:

Ղ. Ալիշանը ենթադրում է, որ վանքի տեղում հեթանոսական շրջ-ում գոյություն է ունեցել Անահիտ աստվածուհու մեհյանը: Գլխավոր եկեղեցին, որ կոչվում է Ս Ստեփանոս Նախավկա, բազիլիկ շինություն է՝ կառուցված բաց կարմրավուն կարծր ավազաքարերով: Շարվածքը կատարված է դրսից և ներսից՝ խոշոր, տաշած քարերով: Արլ կողմում տեղադրված է բեմահարթակը: Տանիքի կողմից երկված է եղել բեմակամարով, որի վրա հենվել է տանիքի մի հատվածը: Շենքն ունեցել է սրահ և ավանդատուն: Վանքի շրջակայքում կան բնակավայրի, խոշոր, անշաղկ գերեզմանաքարերի և խաչքարերի մնացորդներ, որոնցից միայն մեկի վրա հաղիվ նշմարվում են հայերեն եղծված գրեր: Եկեղեցուց բացի ուրիշ օժանդակ շինությունների հետքերը չեն պահպանվել: Այժմ կանգուն են միայն եկեղեցու հս պատը և հր ու արլ

պատերի որոշ հատվածները: Փլված է տանիքը. բացի բեմակամարից: Ծրջակայքում թափված քարաբեկորների մեջ կան քանդակազարդ խոյակներ, սյուների, պատվանդանների ու քիվերի ամբողջական կամ վնասված մնացորդներ, որոնք վկայում են վանքի երբեմնի վեհությունն ու գեղեցկությունը: 1975 թ Թ-ի ավերակներում հայտնաբերվել է ուրարտերեն սեպագիր մի արձանագրություն՝ փորագրված բազալտե հղկված քարակոթողի երկու երեսի վրա, որից մեկը քրիստոնեական շրջում տաշվել և տեղում խաչ է քանդակվել: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն:

Չպետք է շփոթել Վայոց Ձորի մարզի Թանահատի վանքի հետ:

ԹԱՆԱՀԱՏԱՅ ՎԱՆՔ, T'anahataц ванк*, T'anahataц 'vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս գ-ի մոտ, **տ Թանահատ:**

ԹԱՆԱՀԱՏԻ ՎԱՆՔ, T'anahati ванк*, T'anahati vank', Ախանի, Անհանգստից վանք, Գարավանք, Թանաղա վանք, Թանաղաց վանք, Թանաղե վանք, Թանաղի վանք, Թանաթի վանք, Թանահատք, Թանահտի վանք, Թանատ, Թանատաց վանք, Թանատե, Թանատեի վանք, Թանատի վանք, Թանատյա վանք, Թանատյաց վանք, Թանետեի վանք, Թանհաղի վանք, Թանտեի վանք, Կարավանք, Ղարավանք, Տանագատի վանք, Տանախատ - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, նրանից 5-6 կմ հսարլ. Վարդենիսի ԼՂ-ի հր-ահայաց լանջին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Վանքը, ըստ ավանդության, այդպես է կոչվել նրա համար, որ նրա հոգևորականները շատ ժուժկալ կյանք էին վարում և ավելի շատ օգտագործում էին կաթնամթերքներ, հատկապես՝ մածուցի թան: Թ-ում է գտնվել միջին դդ-ում հայտնի Գլաձորի համալսարանը: Վանքի համալիրի մեջ մտել են Ս Նշան և Ս Ստեփանոս եկեղեցիները, օժանդակ այլ շինություններ: Նվիրված է եղել 8-րդ դ Մոզ ավանում նահատակված Ստեփանոս եպիսկոպոսի հիշատակին: Ոմանց կարծիքով՝ սրա տեղում ավելի հնում էլ

եկեղեցի է եղել, որը կոչվել է Ստեփանոս Նախավկա: Կառուցված է մուգ կապտավուն (սևին տվող) բազալտի սրբատաշ և վարպետներն մշակված քարերով՝ Պոռոչյան իշխանների միջոցներով 1273 թ: Արտաքինից ունի ուղղանկյուն, ներսից՝ խաչաձև, չորս ավանդատներով, կենտրոնագմբեթ հորինվածքով: Գմբեթակիր կամարները հիմնված են անկյունների կիսայուների վրա: Եկեղեցու արտաքին պատերի վրա կան քանդակներ և հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Ծրջակայքում պահպանվել են խաչքարեր, տապանաքարեր և շինությունների հետքեր: Վանքի մոտ ուշ ժամանակներում գոյություն է ունեցել Ղարավանք գ-ը, որը 20-րդ դ սկզբներին լքվել ու ամայացել է: 1970-1980-ական թթ Թ վ-ի տարածքում ուսումնասիրություններ են կատարել Ա. Աբրահամյանը և Ի. Ղարիբյանը: ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի որոշմամբ, երբ տոնվում էր Գլաձորի համալսարանի հիմնադրման 700-ամյակը, 1982-1984 թթ վանքն ու սրա շրջակայքը վերանորոգվեցին և բարեկարգվեցին: 1984 թ տոնակատարությունը մասնակցում էին հազարավոր հյուրեր՝ հանրապետությունից և արտասահմանից:

ԹԱՆԱՀԱՏԻ ՎԱՆՔ, T'anahati ванк*, T'anahati vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս գ-ի մոտ, **տ Թանահատ:**

ԹԱՆԱՀԱՏՔ, T'anahatк*, T'anahatк' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱՀՏԻ ՎԱՆՔ, T'anahiti ванк*, T'anahiti vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱՏ, T'anat, T'anat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱՏ, T'anat, T'anat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս գ-ի մոտ, **տ Թանահատ:**

ԹԱՆԱՏԱ ՎԱՆՔ, T'anata ванк*, T'anata vank' - Վ ա ն ք Հայաս-

տանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս գ-ի մոտ, **տ Թանահատ:**

ԹԱՆԱՏԱՅ ՎԱՆՔ, T'anataц ванк*, T'anataц 'vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱՏԱՅ ՎԱՆՔ, T'anataц ванк*, T'anataц 'vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս գ-ի մոտ, **տ Թանահատ:**

ԹԱՆԱՏԵ, T'anate, T'anate - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱՏԵ, T'anate, T'anate - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս գ-ի մոտ, **տ Թանահատ:**

ԹԱՆԱՏԵԻ ՎԱՆՔ, T'anateи ванк*, T'anateи vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱՏԵԻ ՎԱՆՔ, T'anateи ванк*, T'anateи vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս գ-ի մոտ, **տ Թանահատ:**

ԹԱՆԱՏԻ ԱՆՀԱՆԳՍԻՑ ՎԱՆՔ, T'anati anhangstic' ванк*, T'anati anhangstic' vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս գ-ի մոտ, **տ Թանահատ:**

ԹԱՆԱՏԻ ՎԱՆՔ, T'anati ванк*, T'anati vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱՏԻ ՎԱՆՔ, T'anati ванк*, T'anati vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արավիս գ-ի մոտ, **տ Թանահատ:**

ԹԱՆԱՏՅԱ ՎԱՆՔ, T'anatя ванк*, T'anatя vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԱՏՅԱՅ ՎԱՆՔ, T'anatяц ванк*, T'anatяц 'vank' - Վ ա ն ք

Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆԵՏԵԻ ՎԱՆՔ, T*anetei vanġ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆՀԱԴԻ ՎԱՆՔ, T*anhadi vanġ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՆՏԵԻ ՎԱՆՔ, T*antei vanġ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում, **տ Թանահատի վանք:**

ԹԱՎԲՆԱԳՅՈՒՏ, T*avbnyut – Վ ա ն ք Ղարաբաղում: Երբեմն այդպես են կոչում Նաչեն գետի ստորին Հոսանքի շրջում գտնվող Թառնագյուտ (Հնագույն Տիգրանակերտ) բերդում, ավանդության ասելով, թագավոր Վաչագանի կառուցած մատուռը:

ԹԱՎԲՆՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, T*avbnurġ – Վ ա ն ք Փոքր Հայքում, Կոկիսոն բլր-ի մոտ գտնվող Թավրուր գ-ում: Այստեղ է իր վերջին օրերն անցկացրել է Հայոց կաթողիկոս Նաչիկ Բ Անեցիին (1058–1065) և թաղվել վանքում:

ԹԱՎՅՈՒ ՎԱՆՔ, T*avcu vanġ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Հասանկալայի շրջ-ի Թավոց (Թավոց) գ-ում, Հին Ավնիկ ամրոցի շրջակայքում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ի մեջ: Այստեղ 1321 թ Հակոբ կրոնավորը ընդօրինակել է մի ձեռագիր:

ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՔ ԵԿԵՂԵՑԻ, T*argmanicġ ekeġecġ – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ում, **տ Փարպիի Ս Թարգմանչաց եկեղեցի:**

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱ ՎԱՆՔ, T*argmanġa vanġ – Վ ա ն ք այժմյան Աղբբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) շրջ-ում, Նաչակապ (Ղուչչի)

գ-ի մոտ, **տ Թարգմանչաց վանք:** Թ Ա Ր Գ Մ Ա Ն Չ Ա Յ Ա Ն Ա Պ Ա Տ, T*argmanġaġ anapat, T*argmanġacġ anapat – Վ ա ն ք այժմյան Աղբբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) շրջ-ի Բանանց գ-ի մոտ, **տ Բանանցի Թարգմանչաց անապատ:**

Թ Ա Ր Գ Մ Ա Ն Չ Ա Յ Ա Ն Ա Պ Ա Տ, T*argmanġaġ anapat, T*argmanġacġ anapat – Վ ա ն ք այժմյան Աղբբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) շրջ-ում, Նաչակապ (Ղուչչի) գ-ի մոտ, **տ Թարգմանչաց վանք:**

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, T*argmanġaġ ekeġecġ – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Կաղարծի գ-ում: Գ-ի հս կողմում, բլրի կատարին կա մի ավերված մատուռ, որի շուրջը գտնվող խաչքարերի վրա պահպանվել են հայերեն արձանագրություններ:

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, T*argmanġaġ ekeġecġ – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ում, **տ Փարպիի Ս Թարգմանչաց եկեղեցի:**

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՆՔ, T*argmanġaġ vanġ – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օշական գ-ի մոտ: Բնակիչները նաև այսպես են անվանում Ս Սարգիս մատուռը (տ):

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՆՔ, T*argmanġaġ vanġ, Թարգմանչա վանք, Թարգմանչաց անապատ, Նաչակապի Թարգմանչաց վանք, Նաչաբակա վանք – Վ ա ն ք այժմյան Աղբբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) շրջ-ում, Նաչակապ (Ղուչչի) գ-ի մոտ, վերջինից հս, հովասուն սարահարթում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ի մեջ: Եկեղեցին փոքր է, խաչաձև հատակագծով՝ չարված անտաշ քարերով: Ունի գմբեթ և ցածրիկ փոքր դուռ, մեկ փոքր և մեկ ավազ խորան, կաթողիկե, տասը լուսամուտ, երկու խորհրդարան, խաչաձև կամարների վրա հանգչող

գավիթ՝ կառուցված 1800 թ, ինչպես նաև հյուրասենյակներ և օժանդակ շինություններ: Ողջ համալիրը չրջապատված է եղել պարիսպներով: Վանքը կառուցվել է 989 թ, իսկ ըստ ավանդության՝ 5-րդ դ Մեսրոպ Մաշտոցի նախաձեռնությամբ: Շրջակայքում պահպանվել են բազմաթիվ խաչքարեր մահարձաններ ու տապանաքարեր, զետեմափոր դամբարան: Համալիրի շուրջը կան պողատու այգիներ, սառնորակ աղբյուր՝ Թարգմանչաց աղբյուր անունով: Վանքը գործում էր մինչև 20-րդ դ սկզբները: 19-րդ դ վերջերին այն վերանորոգվել է գանձակեցի Ներսես Բեկ Աբրահամ Տեր-Ներսիսյանի միջոցներով: Միջին դդ եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Մ. Բարխուդարյանի վկայությամբ՝ վանքում պահպանվում էին երեք ձեռագիր ավետարաններ, որոնցից երկուսը գրված են եղել 1312 և 1640 թթ: Սրանցից մեկը, ըստ նրա, արվեստի հիսաբանչ կոթող էր: Վանքում պահվում էին նաև եպիսկոպոսական թագ և այլ հնություններ: Այժմ Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում է պահվում վերոհիշյալ 13-րդ դ ձեռագիրը, որն անվանվում է Թարգմանչաց Ավետարան: Վանքը լքվել ու ամայացել է 20-րդ դ սկզբներին:

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՆՔ, T*argmanġaġ vanġ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, **տ Աթխա:**

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՆՔ, T*argmanġaġ vanġ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզում, Այգեշատ գ-ի մոտ, նրա արլ կողմում: Մեսրոպ եպիսկոպոս Սմբատյանն այսպես է կոչել գ-ի Ս Աստվածածին եկեղեցին (տ): Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի մեջ: Կառուցված է վաղարչապատի ձուխիմեի տաճարի ոճով: Գտնվում է խիստ ավերված վիճակում. պահպանվում են միայն կառուցի որոշ հատվածները: Հիմնադրման կամ կառուցման ժամանակը հայտնի չէ:

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՆՔ, T*argmanġaġ vanġ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուչ ք-ի

մոտակայքում, **տ Ս Առաքելոց վանք:**

ԹԱՐԳՄԱՆԶԱՅ ՎԱՆՔ, T'apramančac vank*, T'argmanč'ac vank*, Նորգյուտա վանք – Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Նախիջևանի հինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Նուրգութ (պատմ.՝ Նորակերտ) գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի մեջ: Եռանավ բաղրիկ է՝ կառուցված բազալտով և ճեղքված կիսամշակ քարերով: Վրան կան Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Կառուցման ժամանակը հայտնի չէ: Վերանորոգվել է 1662 թ Եսայի վարդապետի կողմից: Այժմ ավերակ է: Գ-ում կա մեկ այլ հիմնահատակ կործանված եկեղեցի ևս:

ԹԵՋԱՌԱՐԱԲԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, T'ezxarabi eker'eցի, T'ezxarabi ekeγec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Թեղխարաբ (Վաղավեր) գ-ում: Այստեղ պահվում էր մի սև քարաբեկոր, որը, ասում են, ներկված է 5-րդ դ քաջարի սպարապետ Վարդան Մամիկոնյանի արյամբ:

ԹԵԺԱՌՈՒՅՔ, T'ežar'yǰk*, T'ežar'yuk' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Մեղրաձոր գ-ի մոտ, նրանից հր՝ Մարմարիկ գետի աջ ափին, անտառապատ բարձունքի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Վարաժնունիք գավ-ի մեջ: Միջին դդ եղել է հայ քաղկեղոնականների եկեղեցական կենտրոններից մեկը: Ճարտարապետական համալիրի մեջ մտնում են եկեղեցին, նրան կից մատուռը և գավիթը: Եկեղեցին կառուցել է Իվանե Զաքարյան իշխանը 1196-1199 թթ: Այն խոշոր չափի միանավ, թաղակապ շինություն է, որի ներսում կան մի քանի գերեզմաններ:

ԹԵԺ ԵԿԵՂԵՑԻ, T'ež eker'eցի, T'ež ekeγec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ում, Տողասար լ-ան վրա: Պարզունակ, անգմբեթ շինություն է: Կառուցված է անմշակ որձաքարերով ու կրաշաղախով: Մոտը կան տապանաքարերով գերեզմաններ

ԹԵՂԵՆԱՅ ՎԱՆՔ, T'er'eնաц ванк*, T'eγenac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Բուժական

գ-ի մոտ, **տ Թեղենյաց վանք:**

ԹԵՂԵՆԻԻ ՎԱՆՔ, T'er'eНИИ ванк*, T'eγenii vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Բուժական գ-ի մոտ, **տ Թեղենյաց վանք:**

ԹԵՂԵՆԻՍ, T'er'eНИС, T'eγenis – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Բուժական գ-ի մոտ, **տ Թեղենյաց վանք:**

ԹԵՂԵՆԻՔ, T'er'eНИК*, T'eγenik' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Բուժական գ-ի մոտ, **տ Թեղենյաց վանք:**

ԹԵՂԵՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, T'er'eНЯц ванк*, T'eγenyac' vank', Ալա քիլիսա, Թաղենյաց վանք, Թաղենյաց վանք, Թեղենյաց վանք, Թեղենիի վանք, Թեղենիս, Թեղենիք, Թեղենյաց ուխտ, Թեղվա վանք, Թղենի Տերեն, Ս Ուխտն Թեղենիս, Ս Տեղենիս, Ս Ուխտն Թեղենյաց – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Բուժական գ-ի մոտ, նրանից փոքր-ինչ հս-արլ, անտառապատ վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիզ գավ-ի մեջ: Հիշատակվում է 8-րդ դ-ից, սակայն հնարավոր է, որ ավելի հին լինի: Թ վ միջնադարյան հայկական ճարտարապետության համալիրներից է, որը ժամանակի ընթացքում շատ է ավերվել ու վերականգնվել: Համալիրի մեջ մտնում են կիսով չափ ավերված գավիթը (13-րդ դ), սեղանատունը (13-րդ դ), որից մնացել են հս պատն ու մյուս պատերի հիմնամասերը և կիսավեր վիճակում գտնվող Ս Աստվածածին եկեղեցին: Շարվածքներում օգտագործված են բազալտ և գորշ ու կարմրավուն տուֆեր: Սյուների, կամարների վրա գեղեցիկ ու ճաշակավոր քանդակներից բացի կան նաև հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Ս Աստվածածնից բացի, այստեղ, ըստ հայերեն ձեռագրերից մեկում եղած տեղեկության, հիշատակվում է նաև Ս Հովհաննես եկեղեցին: Վանքից հս-արլ գերեզմանատունն է, որտեղ պահպանվել է մի գեղեցիկ ու չքեղ քանդակներով խաչքար: Հայկական աղբյուրներում վանքի առաջնորդներից հիշատակվում են Երեմիան, Կիրակոսը, Տուրքիկը և ուրիշներ: Թ

վ-ը 10-14-րդ դդ Հայաստանի կրթական, մշակութային խոշոր կենտրոններից էր, որտեղ գրվել ու ընդօրինակվել են շատ ձեռագրեր: Վանքն ուներ իր դպրոցը, որտեղ 13-րդ դ կեսերին դասավանդել է նաև նշանավոր պատմիչ Վարդան Արեւելյին: Այստեղ են ստեղծագործել նաև մեծ մտածող Վանական վարդապետը (13-րդ դ) գրիչներ Թադևոսն ու Վարդանը և ուրիշներ: Թ վ-ը Հայաստանի հոգևոր ու մշակութային մյուս կենտրոնների նման, խամրել և իր դերը սկսել է կորցնել 14-րդ դ սկսած:

ԹԵՂԵՆՅԱՅ ՈՒԽՏ, T'er'eНЯц Ухт*, T'eγenyac' Uxt – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, **տ Թեղենյաց վանք:**

Ս ԹԵՂԿԻ ՎԱՆՔ, Св T'er'ки ванк*, St T'eγki vank' – Վ ա ն ք Կրիկիայում, Աղանայի նահ-ի Իչկի գավ-ում, պատմական Իսավրիայի շրջ-ում: 4-րդ դ, նախքան Կոստանդնուպոլսի պատրիարք դառնալը, հինգ տարի այստեղ է հաստատվել Գրիգոր Նազիանզացին (330-389/90):

ԹԵՂՎԱ ՎԱՆՔ, T'er'ва ванк*, T'eγva vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Բուժական գ-ի մոտ, **տ Թեղենյաց վանք:**

ԹԵՂՈՒԳԱ Ս ՆՈՎՀԱՆՆԵՍ, T'er'γда Св нОбвhнec, T'eγuda St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նլաթի գվոկ-ի Թեղուտ գ-ի մոտ, **տ Թեղուտի Ս Հովհաննես:**

ԹԵՂՈՒՆ ԱՂԲՅՈՒԲ, T'er'γн ар'бюр, T'eγun aγbyur – Գ յ ու – ղ ա տ ե ղ ի , ս ր բ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Նժաբերդ գ-ի մոտակայքում:

ԹԵՂՈՒՆ ԽԱԳ, T'er'γн Хаг*, T'eγun Χαг' – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Կոլ-խոզաչեն գ-ի մոտ:

ԹԵՂՈՒՏ, T'er'γт, T'eγut – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նլաթի գվոկ-ի Թեղուտ գ-ի մոտ, **տ Թեղուտի Ս Հովհաննես:**

ԹԵՂՈՒՏԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, T'er'γта Св Аствац'ад'иН, T'eγuta

St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Նյաթի գվոկ-ի Թեղուտ գ-ում:
Հմտ Թեղուտի Ս Հովհաննես:

ԹԵՂՈՒՏԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, T'eg'yuti
eker'ezh, T'eyuti ekeyec'i – Ե կ ե -
ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Լոռու մարզի Շնող գ-ի մոտ,
Մանսու եկեղեցուց հս: Շուրջը կան
գերեզմաններ: Գտնվում է կիսավեր
վիճակում:

Թ Ե Ղ Ո Ւ Տ Ի Ս Հ Ո Վ Հ Ա Ն Ն Ե Ս,
T'eg'yuti Sv hOvhannes, T'eyuti St
Hovhannes, Դեղվաց Ս Հովհաննես,
Թեղուտ Ս Հովհաննես, Թեղուտ, Ս
Հովհաննես, Ս Հովհաննես Մկրտչի
վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-
տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի
գավ-ում, Նյաթի գվոկ-ի Թեղուտ գ-
ի մոտ, Նեմրութ լ-ան հս լանջին,
ձորամիջում: Կառուցված է մշակված
կոփածո քարերով, ունի գեղեցիկ
ղիբ: Համայնքի մեջ մտնում էին
եկեղեցին և օժանդակ շինություն-
ները, որոնք առնված էին չրջա-
պարիսպի մեջ: Վանքի շինարար-
ությունն ավարտը վերագրվում է
1592 թ: Գործում էր մինչև 1915 թ,
որից հետո ավերվել ու լքվել է: Այժմ
կիսավեր է:

ԹԵՇ, T'esh, T'es – Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս
Հաբանդ գավ-ում, տ Գտիչ:

ԹԵՇԱ ՎԱՆՔ, T'eshā vank',
T'esā vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի
Արցախ աշխ-ի Մյուս Հաբանդ
գավ-ում, տ Գտիչ:

ԹԵՆՌՆԱԿԱՆՈՐԻ ՔԱՐԱՅՐ,
T'eodikh Chnavori k'arayr, T'eod-
dik Cgnavori k'arayr – Ք ա ր ա յ ր -
ս ր ք ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստա-
նում, Վան ք-ի մոտ, Վարազա
վանքի տարածքում:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Բիթլիսի գավ-ի Ծղկամ գ-ում:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Սպարկերտի գվոկ-ի Նուրս գ-ում,
նրա արմ կողմում: Առաջին համ-
աշխարհային պատերազմի (1914-
1918 թթ) նախօրյակին ավերված
էր:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-

ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-
ի Ձեթ գ-ում: Մի վկայություն
այդպես է անվանվում Ս Թորոս
եկեղեցին:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-
ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի
գվոկ-ի Սագրաթ գ-ում: Մի աղբ-
յուրում այսպես է անվանվում գ-ի Ս
Թորոս եկեղեցին:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros, Զորավարաց եկեղեցի –
Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Անար-
գարա ք-ում: Կառուցել է տվել
Կիրիկիայի Թորոս իշխանը՝ 1104 թ:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրի-
կիայում, Հոռնկայի գվոկ-ի Նալ-
ֆեթի ավանում: Հիշատակվում է
1464 թ ձեռագրական մի հիշատա-
կարանում, Ս Գևորգ եկեղեցու հետ
միասին:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրի-
կիայում, Տարսոն ք-ում: Պատերին
կային Հայերեն վիճագիր արձա-
նագրություններ:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ
Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշա-
րունիք գավ-ի Բագարան ք-ում,
ձորակի ծայրին: Կառուցել են տվել
Բուդ Առավելյանն ու իր կինը՝
Աննան 624-631 թթ: Ներսիս և
ղրսիս խաչածառ է, պայտածառ
կամարներով:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի պատ-
մական Գամրբում (Կապադովկիա)
Կեսարիայի նահ-ում, Թալաս գ-ի
մոտ գտնվող Իսպիկ գ-ում:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Ան-
գորայի (Անկարայի) նահ-ում, Յոզ-
ղաթի գավ-ի Թեղլիլի գ-ում: Մինչև
1915 թ գ-ում գործում էր Աշոտյան
անունով վարժարանը, որտեղ 1915-
ին սովորում էին 50 աշակերտներ:
Եկեղեցում պահվում էր Հայերեն մի
հին Ավետարան:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Ան-
գորայի (Անկարայի) նահ-ում, Յոզ-
ղաթի գավ-ի Չաթ գ-ում: Մինչև
1915 թ գ-ում գործում էր Առյուծյան
վարժարանը՝ 50 սաներով:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St

T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Վերին
(Հայոց) Միջագետքում, Ամիդ
(Դիարբեքի) ք-ում: Կառուցել է
Նեքեմադ ճարտարապետը 1447 թ:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապի-
զոնի նահ-ում, Անիֆա գ-ում: Այս-
տեղ կար նաև Ս Լուսավորիչ անու-
նով եկեղեցի: Սրանցից մեկը կա-
ռուցված է 1286 թ, որին կից, մինչև
1915 թ, գործում էր վարժարան:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապի-
զոնի նահ-ի Սառայներ գ-ում: Մինչև
1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր
Հայոց Մեսրոպյան երկսեռ վարժա-
րանը՝ շուրջ 70 սաներով:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-
տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի
գավ-ի Շատախ գվոկ-ում:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-
տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի
գավ-ի Շենիկ գ-ում՝ Մուշ ք-ից հը-
արմ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված
էր:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-
տանում, Էրզրումի նահ-ում, հա-
մանուն գավ-ի Բաբերդի գվոկ-ի
Դոմնա (Թոմյա) գ-ում, տ Ս Թորոսի
վանք:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-
տանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի
գավ-ի Ննձորեկ գ-ի
մոտ, տ Գորդու վանք:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Վ ա ն ք , ու խ տ ա -
տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում Նար-
բերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի
Արարկիլի գվոկ-ի Հացկնի գ-ում, տ
Ս Թորոս:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Վ ա ն ք Հայաստանի
Հանրապետության Կոտայքի մարզի
Եղվարդ ավանի մոտ, տ Ս Զորավար:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros, Ս Թորոս – Վ ա ն ք
պատմական Փոքր Հայքում, Սե-
բաստիայի նահ-ում, Կյուրինի
գվոկ-ի Մանճրլը գ-ում: Են-
թագրվում է՝ կառուցվել է 16-րդ դ:

Ս ԹԵՆՌՆԱԿԱՆ, Sv T'eodoros, St
T'eodoros – Վ ա ն ք պատմական
Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի
Տերկիլի գվոկ-ում, տ Դեբձիկի Ս
Թեղորոս:

Ս ԹԵՈՂՈՐՈՐՈՍ ԵՎ ՄԵՐԿԵՐԻՈՍ, Св Т*еодорос ев Меркерюс, St T'eodoros ev Merkerios – Վ ա ն ք պատմական Գամիրբում (Կապադովիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ից 3-4 կմ հեռու, բլրակի վրա: Վկայված է 1206 թ Հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում՝ որպես «հռչակավոր անապատ»: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ԹԵՈՂՈՐՈՐՈՍ ԵՎ Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, Св Т*еодорос ев Св Никорааѳос, St T'eodoros ev St Nikoγayos, Զիարեթ Թեփեսի – Ու խ – տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Նարվեր գ-ի մոտ, Եփրատի ափին:

Ս ԹԵՈՂՈՐՈՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Т*еодороси ванк*, St T'eodorosi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի, Ննձորեկ գ-ի մոտ, տ Գորդու վանք:

Ս ԹԵՈՂՈՐՈՐՈՍ-ՄԱՐԻՆՈՍ, Св Т*еодорос-Маринос, St T'eodoros-Marinos – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Կղզի գ-ի մոտ, դրանից 2-3 կմ-ի վրա:

Ս ԹԵՎԴՈՐՈՐՈՍ, Св Т*евдорос, St T'evdoros – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նուլի գվոկ-ում, սրա հս-արլ կողմում:

ԹԵԿՔԵ ՎԱՆՔ, Т*ек*к*е ванк*, Tek'k'e vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշ ք-ում: Թուրքերն այսպես էին անվանում Ս Հակոբ վանքը (տ):

Ս ԹՆՈՒՇԻ ՎԱՆՔ, Св Т*ыр*иши ванк*, St T'or'isi vank' – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տերիկի գվոկ-ի Կուրասի գ-ի մոտ, տ Ս Թորոս:

ԹՆՐՋԻԼԻ ՎԱՆՔ, Т*ырджили ванк*, T'or'jili vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Թրջիլի գվոկ-ում, տ Ս Թովմաս:

ԹԻԼ, Т*ил, T'il – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, տ Թիլու վանք:

ԹԻԼ, Т*ил, T'il – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թիլ ավանում, տ Թիլի վանք:

ԹԻԼԱ ՎԱՆՔ, Т*ила ванк*, T'ila-

vank', Թիլ, Թլակա Ս Նաչ, Թլու վանք, Ս Նաչ, Ս Նաչի վանք, Պաղինի Ս Նաչ, Պաղինու Ս Նաչ, Պաղինու վանք, Զուխտակ Հայրապետաց վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, Արածանի գետի ձախ կողմում, ոչ բարձրադիր բլրակի փեշերին: Շրջապատված էր գեղեցիկ այգիներով ու պուրակներով: Կառուցման ժամանակը Հայտնի չէ: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրվել է 1-ին դ: Ճարտարապետական հորինվածքով նման էր էջմիածնի Մայր տաճարին: Գործում էր մինչև 1915 թ, ուներ վարժարան: Լքվել ու ամայացել է 1916-1918 թթ:

ԹԻԼԱ ՎԱՆՔ, Т*ила ванк*, T'ila vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թիլ ավանում, տ Թիլի վանք:

ԹԻԼԻ ՎԱՆՔ, Т*или ванк*, T'ili vank', Թիլ, Թիլա վանք, Թիլնի վանք, Թլա վանք, Ս Նաչ, Զուխտակ Հայրապետ, Զուխտակ Հայրապետաց վանք, Զուխտակ Սուրբեր – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թիլ ավանում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ի մեջ: Գտնվում էր Գայլ գետի աջ կողմում: Կառուցվել է 4-րդ դ-ից Հայտնի կաթողիկե եկեղեցու տեղում, որտեղ թաղված էին Հայոց Արիստակես (325-333) և Ներսես Մեծ (353-373) կաթողիկոսները: Սրանց հիշատակի համար տեղում կառուցվել էին երկու եկեղեցիներ, որից և վանքի Զուխտակ Հայրապետաց տարբերակն է առաջացել: 1273 թ կաթողիկոսների աճյունները տեղափոխվել են Երեզա (Երզնկա)՝ ք-ի մոտի Տիրաչեն վանքը: Ավերման ժամանակը Հայտնի չէ: 20-րդ դ սկզբներին վանքի տարածքում պահպանվել էր միայն մի փոքրիկ կիսավեր մատուռ:

ԹԻԼՆԱ ՎԱՆՔ, Т*илна ванк*, T'ilna vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ում: Վիմական արձանագրություններում հիշատակվում է, որ վանքը կառուցել են Սարգիս և Վարդան եպիսկոպոսները շատ ծանր պայմաններում՝ Նեսողաց ազգի (մոնղոլների) ասպատակությունների ժամանակ: Հիշատակում է Սարգիս Զալայանը:

ԹԻԼՆԻ ՎԱՆՔ, Т*илни ванк*, T'ilni vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թիլ ավանում, տ Թիլի վանք:

ԹԼԱԿԱ Ս ՆԱՉ, Т*лака Св Хаг, T'laka St Xac' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Բալուի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, տ Թիլա վանք:

ԹԼԱ ՎԱՆՔ, Т*ла ванк*, T'la vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Բալուի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, տ Թիլա վանք:

ԹԼԱ ՎԱՆՔ, Т*ла ванк*, T'la vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թիլ ավանում, տ Թիլի վանք:

ԹԼԵԼ, Т*леа, T'lel – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հաստանում, Նարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ում, Գուրգենաց վանքի մոտ: Պաշտվում էր նաև չրջակայքի քրդերի կողմից:

ԹՂԵՆԻ, Т*ени, T'yeni – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Բուժական գ-ի մոտ, տ Թեղենյաց վանք:

ԹՅՈՒՔԻ ՎԱՆՔ, Т*юрк*т*и ванк*, T'yurk't'i vank', Թյուրքթո վանք, Թյուրքի վանք, Թյուրքի վանք – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, նրա հս կողմում, Հավանաբար Բարձրբերդ գավ-ում, Ակներ վանքի մոտակայքում: Վանքի Համալիրում հիշատակվում են Ս Աստվածածին, Կենսակիր Ս Նշան և Ս Փրկիչ եկեղեցիները: Հավանաբար հիմնադրվել է 13-րդ դ, որովհետև 14-րդ դ արդեն գրչության Հայտնի կենտրոն էր, որտեղ գրված մի քանի Հայերեն (խկ մեկը՝ հունարեն) ձեռագրեր պահպանվել են: Թ վ-ի առաջնորդ Գրիգորը մասնակցել է Սսի 1310 թ եկեղեցական ժողովին, իսկ Աղանայի 1316 թ ժողովին ներկա է եղել Հայրապետ վանահայրը:

ԹՅՈՒՔԻ ՎԱՆՔ, Т*юрк*т*о ванк*, T'yurk't'o vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Թյուրքթի վանք:

ԹՅՈՒՔԻ ՎԱՆՔ, Т*юрк*и ванк*, T'yurk'i vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Թյուրքթի վանք:

ԹՅՈՒՔԻ ՎԱՆՔ, Т*юк*и ванк*, T'yuk'i vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի

Հայկական թագավորությունում, **տ Թյուրքթի վանք:**

ԹՅՈՒՖԻՆԻ, Т'юфини, T'yufini – **Վ ա ն ք** Հյուսիսային (Հայոց) Միջագետքում: Հիշատակված է 1356 թ Հայերեն ձեռագրի Հիշատակարանում:

ԹՈՎԱՏԻ ՎԱՆՔ, Т'окати ванк*, T'okati vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թոխաթ ք-ում: Երբեմն նաև այսպես է անվանվել ք-ի Ս Աստվածածին եկեղեցին (տ):

Ս ԹՈՄԱ ԱՌԱՔՅԱԼ, Св Т'ома Ар'ак'ял, St T'oma Ar'ak'yal – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Պարծիս գ-ում, **տ Ս Թովմա:**

Ս ԹՈՄԱ ԱՌԱՔՅԱԼ, Св Т'ома Ар'ак'ял, St T'oma Ar'ak'yal – **Վ ա ն ք** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, **տ Ս Թովմա:**

ԹՈՄԱՅԻ ՎԱՆՔ, Т'омайи ванк*, T'omayi vank' – **Վ ա ն ք** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, **տ Ս Թովմա:**

Ս ԹՈՄԱՍ, Св Т'омаc, St T'omas – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Բալուի գվոկ-ի Կանգաուի գ-ում: Կառուցվել է 1211 թ:

ԹՈՄԱՐՁԱՅԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Т'омаpзайи Св Аcтвaц'ац'иe, T'omarzayi St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Ս Աստվածածնի վանք, Ս Ոսպ, Չարխափան վանք, Տոմարգա, Տոմարգայի վանք – **Վ ա ն ք** պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ի Թոմարգա գք-ի մոտ, նրանից 5-6 կմ արլ, ձորամիջում: Հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ: Ըստ ավանդության՝ կառուցվել է Թադևոս Առաքյալի կողմից: Ոմանք այն համարում են 9-րդ դ շինություն: Վանքի մասին ամենահին հիշատակությունը վերաբերում է 1516 թ: Առաջին անգամ վանք է անվանվում 1619 թ: Վանքի տեղում, ըստ երևույթին, եղել է ավելի հին մատուռ, իսկ հետագայում կառուցվել են Ս Ոսպ և Ս Սարգիս եկեղեցիները: Թ Ս Ա-ը մի հոյակապ շինություն էր՝ խաչաձև հատակագծով ու գմբեթով և շատ նման էր էջմիածնի Մայր տաճարին:

Շարվածքը խոշոր սրբատաշ քարերով է, ունեցել է չրջապարիսպ և օժանդակ կառույցներ: 1896 թ վանքին կից բացվել էր վարժարան՝ 20-30 սաներով, որն ուներ գիշերօթիկ և ցերեկային ուսուցման նախակրթարան: Վանքն ուներ նաև մատենադարան-գրադարան, որտեղ պահվում էին մի քանի տասնյակ ձեռագրեր ու տպագիր գրքեր: Շինության վրա պահպանվել էին հայերեն հինգ արձանագրություններ: 1915 թ Մեծ Եղեռնի ժամանակ Թ Ս Ա-ը լքվել ու ամայացել է: Ըստ ավանդության՝ այստեղ է թաղված Հայոց Գագիկ Բ Բագրատունի թագավորը (11-րդ դ):

Ս ԹՈՉԱՆՔԱՐ, Св Т'очанк'ар, St T'oc'ank'ar – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թոխաթի գավ-ում:

Ս ԹՈՎՄԱ, Св Т'оvма, St T'ovma – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ում, Ս Մինաս եկեղեցու մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

Ս ԹՈՎՄԱ, Св Т'оvма, St T'ovma – **Ե կ ե ղ ե ց ի** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության չրջ-ի Վանանդ գ-ում: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Բարդղիմեոս Առաքյալը: 1700 թ եկեղեցին վերանորոգել է Մատթեոս Վանանդեցին: Այժմ գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ԹՈՎՄԱ, Св Т'оvма, St T'ovma – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Թիմար գ-ի մոտ:

Ս ԹՈՎՄԱ, Св Т'оvма, St T'ovma, Ս Թոմա Առաքյալ, Ս Թովմա Առաքյալ, Ս Թովմայի վանք – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Պարծիս գ-ում: Ըստ ավանդության՝ Մանածիհ Ռշտունի իշխանը Հակոբ Մծբնեցի եպիսկոպոսին ու նրա կողմնակիցներին ձերբակալել և նետել է Վանա լիճը: Արծրունի ուրիշ իշխաններ սրանց նշխարները հավաքել ու ամփոփել են գ-ում, վրան վանք կառուցել Ս Թովմա անունով:

Ս ԹՈՎՄԱ, Св Т'оvма, St T'ovma, Ագուլիսի վանք, Ագուլյաց վանք, Ս Թոմա Առաքյալ, Ս Թոմայի վանք, Թովմա Առաքելի վանք, Ս

Թովմա Առաքելի վանք, Ս Թովմա Առաքյալի վանք, Ս Թովմայի վանք, Ս Թովմասի Առաքելի վանք, Ս Թումա Առաքելի վանք, Ս Թումա Առաքյալի վանք, Ս Թումայի վանք – **Վ ա ն ք** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ՝ Ագուլիս գք-ում: Գտնվում է գ-ի հս կողմում, Վանքի թաղում, Ագուլիս գետակի ձախ կողմում: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է Բարդղիմեոս Առաքյալը (1-ին դ), վերանորոգել՝ Գրիգոր Լուսավորիչը (4-րդ դ): Համալիրի շինությունների հիմնական մասերը կառուցվել են 12-13-րդ և 17-րդ դդ: Վանքի եկեղեցին ունի խաչաձև հատակագիծ, որի կենտրոնական գմբեթը հենվում է ներքին կամարներով իրար միացած 4 սյուների վրա: Կենտրոնական գմբեթի հետ միասնություն են կազմում չափերով ավելի փոքր երեք զանգակատները: Տաճարը չրջապատում է վեց հզոր աշտարակներով քառանկյունի բարձր պարսպաշարը, որի ներսում տեղադրված են ողջ համալիրի տնտեսական, բնակելի և օժանդակ շինությունները՝ պահեստներն ու միաբանների խցերը: Տաճարի հեռավորությունը պարիսպներից 15-20 մ է: Ողջ համալիրը կառուցված է կարմրագույն սրբատաշ ֆելզիտից և բազալտից: Եկեղեցին գմբեթավոր բազիլիկ ոճի է: Արմ մուտքի կամարի վրա թողնված արձանագրության մեջ հիշատակվում է կառուցման թվականը՝ 1694, որը կարող է և համալիրի որևէ հատվածի վերանորոգմանը վերաբերել: Զեռագիր աղբյուրներում որպես վերանորոգող հիշատակվում է նաև Ոսպատուր վանահայրը (1637 թ): Ներսից բավական բարձր կենտրոնական գմբեթի և նրանից քիչ ցածր առաստաղի մյուս հատվածների վրա պահպանվել են գերագանցակա պսակապույտ, ոսկեգույն և կարմիր գույներով կատարված բարձրարվեստ մանրանկարներ, որոնց հեղինակը հռչակավոր Նաղաշ Հովնաթանն է (1680 թ): Հայտնվել է նաև այն կարծիքը, որ Ս Թովմայի զարդանկարմանը մասնակցել է նաև Վերածննդի չրջ-ի հոլանդական

հոչակավոր նկարիչներից մեկը:

Ազուլիսի Ս Թովմա վանքը միջին դդե եղել է Գողթն գավառի եպիսկոպոսանիստը և հայ գրչության աչքի ընկնող կենտրոն՝ իր դպրոցով ու մատենադարանով և բուռն դարգացման է հասել 17-րդ դ կեսերին: Այդ ժամանակ գրչության արվեստի զարգացմանը և ձեռագրերի ստեղծմանը եռանդուն մասնակցություն է ունեցել Նաչատուր վանահայրը: Պահպանվել են Ս Թ-ում 15-17-րդ դդե գրված մի քանի հայերեն ձեռագրեր:

Ս Թ վանքը վերանորոգել են շուշիարնակ ազուլեցի Հախումյանները 1831 թ: Վերանորոգման վերջին աշխատանքները կատարվել են 1904 թ: Վանքի գործունեությունը դադարեց 1918 թ-ից՝ թուրքական զորքերի արշավանքների և տեղի խուժանի հարձակումների ու կողոպուտի պատճառով: Այժմ Ազուլիսի Ս Թ վանքը Նախիջևանի տարածքի հայկական պատմա-ճարտարապետական մյուս հուշարձանների նման կանգնած է կործանման ու ավերման վտանգի առաջ:

ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔԵԼԻ ՎԱՆՔ, T'ovma Ar'ak'eli vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկան գվոկ-ի Մրորս գ-ի մոտ, տ Մրորսա վանք:

ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔԵԼԻ ՎԱՆՔ, T'ovma Ar'ak'eli vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ազուլիս գ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, Շ T'ovma Ar'ak'elo vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ի նահ-ի Թրջիլ գ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, Շ T'ovma Ar'ak'elo vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Գանձակա Ս Կարապետի վանք:

ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, T'ovma Ar'ak'elo vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկան գվոկ-ի Մրորս գ-ի մոտ, տ Մրորսա վանք:

Ս ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ,

Շ T'ovma Ar'ak'elo vank', St T'ovma Ar'ak'elo vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ազուլիս գ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔՅԱԼ, Շ T'ovma Ar'ak'yal, St T'ovma Ar'ak'yal - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ի նահ-ի Թրջիլի գվոկ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔՅԱԼ, Շ T'ovma Ar'ak'yal, St T'ovma Ar'ak'yal, Ս Թովմա Առաքյալի վանք, Ս Թովմայի վանք - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Բարեկի շրջ-ի Ազնաբերդ գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Նախճավան գավառի մեջ: Գտնվում է գ-ի հս կողմում, բարձրադիր սարայանջի հարթակի վրա: Եկեղեցին ուղղանկյուն-քառանկյունի հատակագծով թաղակապ դահլիճ է, արլ մասում կիսաշրջանաձև արսիղով և մուտքով: Նախկինում վանքը շրջապատված է եղել փոքրիկ պուրակով և պարսպով: Ունի գեղեցիկ դիրք, որտեղից երևում են Արաքս գետն ու նրա շուրջը տարածվող դաշտերն ու լ-ները: Վանքը այժմ գրեթե ամբողջապես փրված է: Նշմարվում են շինությունների, խաչքարերի և գերեզմանների հետքերը: Շինարարությունը կատարված է սրբատաշ որձաքարերով և կրաշաղկախով: Վանքի ու նրա համալիրի հիմնադրման, ապա նաև ձևկատարի մասին ոչինչ հայտնի չէ: Ենթադրվում է, որ կառուցվել է 9-10-րդ դդե, վերանորոգվել է 17-րդ դ, լքվել ու ամայացել է հավանաբար 19-րդ դ սկզբներին:

Ս ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Շ T'ovma Ar'ak'yali vank', St T'ovma Ar'ak'yali vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Գանձակա Ս Կարապետի վանք:

Ս ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Շ T'ovma Ar'ak'yali vank', St T'ovma Ar'ak'yali vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Բարեկի շրջ-ի Ազնաբերդ գ-ում, տ Ս Թովմա Առաքյալ:

Ս ԹՈՎՄԱ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Շ T'ovma Ar'ak'yali vank', St T'ovma Ar'ak'yali vank' - Վ ա ն ք

այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ազուլիս գ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս ԹՈՎՄԱՅԻ ՎԱՆՔ, Շ T'ovmayi vank', St T'ovmayi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Պարծիս գ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս ԹՈՎՄԱՅԻ ՎԱՆՔ, Շ T'ovmayi vank', St T'ovmayi vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Բարեկի շրջ-ի Ազնաբերդ գ-ում, տ Ս Թովմա Առաքյալ:

Ս ԹՈՎՄԱՅԻ ՎԱՆՔ, Շ T'ovmayi vank', St T'ovmayi vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ազուլիս գ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս ԹՈՎՄԱՍ, Շ T'ovmas, St T'ovmas - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նիանք գվոկ-ի Արխունդ (Արխունք) գ-ում:

Ս ԹՈՎՄԱՍ, Շ T'ovmas, St T'ovmas - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավառի Նիզանի գվոկ-ի Օվ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԹՈՎՄԱՍ, Շ T'ovmas, St T'ovmas - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավառի Արքավանք գ-ում:

Ս ԹՈՎՄԱՍ, Շ T'ovmas, St T'ovmas - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ի նահ-ում, Արդանայի գավառի Բալուի գվոկ-ի Թեփե (Բլուր) գ-ում: Նաև այսպես է վկայված Ս Մինաս եկեղեցին:

Ս ԹՈՎՄԱՍ, Շ T'o(v)mas, St T'o(v)mas - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ի նահ-ում, Դիարբեքի ք-ի մոտ գտնվող Նիթրիլ գ-ում: Ասորական եկեղեցի էր, որի մի խորանը տրված էր հայերին:

Ս ԹՈՎՄԱՍ, Շ T'ovmas, St T'ovmas - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի համանուն գավառի Գառնկերտ գ-ում:

Ս ԹՈՎՄԱՍ, Շ T'ovmas, St T'ovmas - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավառի Կարճկանի գվոկ-ի Գոմս գ-ում:

Ս ԹՈՎՄԱՍ, Շ T'ovmas, St

T'ovmas - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի, Եղեգիս գ-ում: Հիշատակվում է նաև Ս Աստվածածին անունով:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա Ս, ՇՅ T*OBMAC, St T'ovmas - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Վերին Մծնկերտ գ-ում:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա Ս, ՇՅ T*OBMAC, St T'ovmas - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Կայթանց գ-ում:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա Ս, ՇՅ T*OBMAC, st T'ovmas - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Ամբերդ գ-ում: Այժմ ավերակ է:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա Ս, ՇՅ T*OBMAC, St T'ovmas - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանի Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Տերիկի գվոկ-ի Օղուռ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա Ս, ՇՅ T*OBMAC, St T'ovmas - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանի Պարսկահայաստանի Սայմաստ ք-ում: Եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Գևորգ, Ս Հովհաննես:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա Ս, ՇՅ T*OBMAC, St T'ovmas, Այնբերդ, Այնիբրիկ, Այնիբրիկ Այնիբրեգ, Թրջիլի վանք, Ս Թովմա Առաքելո վանք, Ս Թովմա Առաքյալ, Ս Թովմասի վանք, Թոճըլու վանք, Թրջիլի վանք, Թրջիլ վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Թրջիլի գվոկ-ում, Լ-նայանջի վրա: Ուներ մի փոքրիկ մատուռ-եկեղեցի, քառանկյունի բակ, որի շուրջը գտնվում էին վանականների երկհարկանի սենյակները: Վանքի մոտ կային աղբյուր և թթենիների ու այլ պտղատու ծառերի այգիներ: Ավերվել ու ամայացել է 19-րդ դ վերջերին:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա Ս, ՇՅ T*OBMAC, St T'ovmas - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Դաշտակ գ-ի մոտ, տ Դաշտակ վանք:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա Ս ԱՌԱՔՅԱԼ, ՇՅ T*OBMAC AP*AK*YAL, St T'ovmas Ar'ak'yal - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Թրջիլի գվոկ-ում, տ Ս Թովմաս:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա Ս ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ,

ՇՅ T*OBMAC AP*AK*YALI VANX*, St T'ovmas Ar'ak'yali vanx' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Գանձակա Ս Կարապետի վանք:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա ՍԻ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, ՇՅ T*OBMACSI AP*AK*ELO VANX*, St T'ovmasi Ar'ak'elo vanx' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա ՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ T*OBMACSI VANX*, St T'ovmasi vanx' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խոց գ-ում, տ Խոցոց վանք:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա ՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ T*OBMACSI VANX*, St T'ovmasi vanx' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Թրջիլի գվոկ-ում, տ Ս Թովմաս:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա ՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ T*OBMACSI VANX*, St T'ovmasi vanx' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Գանձակա Ս Կարապետի վանք:

Ս Թ Ո Վ Մ Ա ՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ T*OBMACSI VANX*, St T'ovmasi vanx' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Մրորս և Գինդրանց գ-երի մոտ, տ Մրորսա վանք:

Թ Ո Վ Մ Ն Ա Յ Ի Ս Մ Ի Ն Ա Ս, T*OBMAHAI ՇՅ MHHAC, T'ovmhai St Minas, Հովհաննես Ավետապահիչ - Ու խ տ ա տ Ե Ղ Ի Արմ Հայաստանում, Կարին (Էրզրում) ք-ի մոտ:

Թ Ո Ր Դ Ա Ն Ի Ի Ն Ս Ր Բ Ո Յ Գ Ե Ր Ե Չ Մ Ա Ն Ք, T*ORDANI INN SRBOC' GERZMANX*, T'ordani Inn Srboc' Gerzmanx' - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի, Դարանաղի գավ-ի Թորդան ավանում, տ Ս Նշան:

Թ Ո Ր Դ Ա Ն Ի Վ Ա Ն Ք, T*ORDANI VANX*, T'ordani vanx' - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորդան ավանում, տ Ս Նշան:

Թ Ո Ր Թ Ա Ն Ո Ւ Ս Փ Ր Կ Ի Չ, T*ORTAHU ՇՅ ПРКИЧ, T'ortanu St P'rkic' - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորդան ավանում, տ Ս Նշան:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում,

Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խլաթի գվոկ-ի Հերսոնք գ-ում:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խութ-Բոնաչեն գվոկ-ի Ջորավիզ գ-ում: Շրջակայքում կային Հայկական գերեզմաններ և խաչքարեր:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Դավթիկ գ-ում:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Ձեթ գ-ում: Կոչվել է նաև Ս Թեոդորոս: Կամարակապ գեղեցիկ շինություն էր, որի տակից բխում էր աղբյուր: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Արամյան վարժարանը՝ 4 ուսուցիչներով և 60 սաներով:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Սագրաթ գ-ում: Կառուցվել է 1275 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 40 սաներով: Կոչվել է նաև Ս Թեոդորոս:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Դիարբեքիրի գավ-ի Սևերեկ (Սևավերակ) ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Գառնի գ-ում: Գ-ի Թորգոմյան վարժարանում 20-րդ դ սկզբներին սովորում էին 20-25 աշակերտ:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Չելբի Մեղրի գ-ում:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Կամախ գե-ի մոտ գտնվող Ապուշտա գ-ում:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Ակն ք-ում, Բերդաթաղ արվարձանում:

Ս Թ Ո Ր Ո Ս, ՇՅ T*OPOC, St T'oros -

Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Ապուչեխ գ-ում: 1900-ական թթ ավերված էր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Երկան գ-ում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդ ք-ից 10-12 կմ հր գտնվող Կարմրի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Բալիչեր գ-ի Նրանտիլի վանքի համալիրում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Վասկերտ (Վասակակերտ) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան, որտեղ 1870-1880-ական թթ սովորում էին 30 աշակերտներ: Գյուղի մոտ էին գտնվում նաև Ս Մարիամ և Քառասուն Մանկունք ավերակ եկեղեցիները:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ում, Աչգանի գ-ում: Գ-ի բնակիչները այդպես էին անվանում Ս Գևորգ եկեղեցին (տ):

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում Չմշկածագի գվոկ-ի Նարասար գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Մամաս գ-ում: Կառուցվել է 1830 թ և պատկանում էր հայ-հոռոմներին (հունարավան հայերին): Մինչև 1915 թ ուներ վարժարան: Գ-ի լուսավորչական եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում,

Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Մուռնայի գ-ի մոտ: Ավերակ էր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագ գ-ում: Կառուցվել է 1825 թ: Մյուս եկեղեցին, որը ավելի հին էր, կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մուշովկայի (Մուշեղկա) վանքի համալիրում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Օվաջրկի գվոկ-ի Բլուր գ-ի մոտ գտնվող Գոմեր գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արճեշի գվոկ-ի Տիրան գ-ում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կարճկան գվոկ-ի Նարձիթ գ-ում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի**, ու խ տ ա տ ե ղ ի Կարսի մարզում, Կաղզվանի օկրուգի Կարավանք գ-ի մոտ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, Ջամանթի գվոկ-ի Ագարակ գ-ում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Կարամանի նահ-ում, Նիկտեի գավ-ի Նիկտե ք-ում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Կարապետ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Յաղուբեի գ-ում: Քարաչեն կառույց էր: Գ-ում, մինչև 1915 թ գործում էր երկսեռ վարժարան: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աննա:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Կիլիկիայում, Վահկա բերդում կամ նրա մոտ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ի Դավալուսան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր

Մեսրոպյան երկսեռ վարժարանը, որտեղ 1910 թ սովորում էին 45 տղա և 35 աղջիկ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ի մոտ գտնվող Դերևանք գ-ում, նրա վերին թաղում: Կանգուն էր մինչև 20-րդ դ սկզբները: Սրա բակում, մինչև 1915 թ Մեծ Եղեռնը, գործում էր երկհարկանի Թարգմանչաց դպրոցը, որի սաների թիվը երբեմն 100-ի էր հասնում: Եկեղեցին ուներ հրաշալի այգի (պարտեզ), որտեղ կատարվում էին ավանդական տոնախմբություններ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ի մոտ գտնվող Մանջուսուն գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիներն էին Ս Աստվածածինն ու Ս Նաչը: Այս 3 եկեղեցիները հիշատակում է Հովհաննես արեղա գրիչը, որն այստեղ 1495 թ ընդօրինակել է Հայսմավուրք: 1574 թ-ից հետո Ս Թ-ը չի հիշատակվում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Էվերեկի գավ-ի Ինճեսու գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 50 սաներով:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ի Թոմարոյի գավ-ի Ենիջե գ-ում: Կառուցվել է 1292 թ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Լևոնյան վարժարանը՝ 30 տղա սաներով:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Նիրգե գ-ում: Հիշատակվում է 1651 թ: Ուներ գեղեցիկ տեսք և իշխող դիրք գյուղի նկատմամբ: Կանգուն էր և գործում էր մինչև 1915 թ: 1886 թ-ից այս եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 45 սաներով: Գ-ում էին գտնվում նաև Նիրգեի վանքը, Ս Աստվածածին և մեկ այլ ավերված եկեղեցիները:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՍ, ՏԵՏՈՍ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Գամիրքում

քում (Կապաղովկիա) Կեսարիայի նաճ-ում, Նեշեհիրի գավ-ի Նեշեհիր (Հնում՝ Նադիանգ) ք-ում; Կիսով չափ վիճափոր կառույց էր: Ք-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Լուսավորիչ: Ք-ում մինչև 1915 թ գործում էր Հայկազյան վարժա-րանը, որը 1901 թ ուներ 75 տղա և աղջիկ աշակերտ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիր-քում (Կապաղովկիա) Կեսարիայի նաճ-ի էվերեկ ք-ում: Նախկինում խարխուլ, անչուք շինություն է եղել, կառուցված 1251 թ, որը Հետա-գայում վերակառուցվել և դարձել է չափավոր մեծություն գմբեթավոր գեղեցիկ կոթող:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիր-քում (Կապաղովկիա) Կեսարիայի նաճ-ի Թալաս ք-ի Վարի թաղում: Եռահարկ, բայց անգմբեթ հոյակապ շինություն էր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ, Ս ԹՐՈՒՇԻ ՎԱՆՔ – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նաճ-ում, Տերիկի գավ-ի Կուրասին գ-ի մոտ: Ըստ ավանդության՝ Լենկ Թեմուրից հայածված հայերը, որոնք թաքնվել էին վանքում, աղավախ դարձած թոչուն, փախչում են այդտեղից և «թոխք»-ի աղավաղումով վանքը կոչվում է նաև Ս Թրուշի վանք: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նաճ-ում, Ամասիայի գավ-ի Ենիճեքոյ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նաճ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Ազա-րակ գ-ում: Սրան և Ս Աստվածածին եկեղեցուն կից մինչև 20-րդ դ սկզբները գործում էր Հայկական վարժարան: Եկեղեցիներին կից կային 3 Հայկական գերեզմանոցներ, որտեղ պահպանվել էին խաչքարեր և արձանագիր տապանաքարեր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նաճ-ում, Բոաբերդ գ-ում: Մինչև 1915 թ

եկեղեցուն կից գործում էր վար-ժարան:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նաճ-ի Թավանլու գ-ում: Հասարակ, ան-չուք շինություն էր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նաճ-ի Կամիս գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչ-վում էր Ս Սահակ: Սրանցից մեկ-նունեկին կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան՝ 80 սաներով:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի Վերին Միջա-գետքում, Եղեսիա (Ուրֆա, Ուոհա) ք-ում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նաճ-ում, Տրապիզոնի գավ-ի Զե-ֆանոզ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկե-ղեցուն կից գործում էր Թորոսյան (այլ տվյալով՝ Մեսրոպյան) վար-ժարանը, որը մյուս՝ Լուսավորչյան վարժարանի հետ միասին ուներ 50 աշակերտ և աշակերտուհի:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Մ ա տ ու ո Կիլիկիայում, Ա-դանայի նաճ-ում, Այնթապի գավ-ի Օրուլ գ-ում: Գ-ում կար նաև 2 եկեղեցի, որոնցից մեկը կառուցվել է 1288 թ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Մ ա տ ու ո պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա) Կեսա-րիայի նաճ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Չոմախլու գ-ում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նաճ-ում, Բաբերդի գավ-ի Դոմնա գ-ում, տ Ս Թորոսի վանք:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նաճ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ախտղիկ գ-ի մոտակայքում:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նաճ-ում, Երզնկայի գավ-ի Խնձորեկ գ-ի մոտ, տ Գորոբու վանք:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ, Վ ա ղ չ են Ս Թորոս, Վանքաչեն – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խար-բերդի նաճ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Վաղչեն գ-ի մոտ, Բարուկիր կոչվող վայրում: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ

ՐՈՍ, Ս Թեոդորոս – Վ ա ն ք, ու խ – տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նաճ-ում, Համանուն գավ-ի Արարիկի գավ-ի Հացկնի գ-ի մոտ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ, Ս Տիկին – Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Խարբերդի նաճ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գավ-ի, Բերդակ գ-ի մոտ: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր: Վանքի ավերակներից երևում էր, որ այն կանգուն ժամանակ եղել է մեծ ու հոյաչեն կառույց: Վանքի մոտ կար հորդառատ աղբյուր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նաճ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գավ-ի Լամք գ-ի մոտ: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ, Ս Թորոսի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նաճ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մու-չովկա (Մուչեղկա) գ-ի մոտ, դրանից 2-3 կմ հեռավորության վրա, լ-նային վայրում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն. պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի ձե-ռագրեր: 19-րդ դ վերջերից ավեր-ված ու լքված էր: Վանքի մոտ կար սառնորակ աղբյուր:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դերջան գավ-ի Սուրենաչեն ավանում, Զավակա-տուր և Կապույտ լեռների միջև: Հիմնադրման ժամանակը համարում են 3-4-րդ դդ: Այստեղ ապրել ու գործել են 5-րդ դ հայ պատմիչներ Փավստոս Բուզանդն ու Ղազար Փարպեցին:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նաճ-ում, Կյուրինի գավ-ի Մանճըլը գ-ում, տ Ս Թեոդորոս:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հա-յաստանում, Դիարբեքիրի նաճ-ում, Արդանամաղենի գավ-ի Բալու ք-ի մոտ:

Ս ԹՈՐՈՍ, ՇԵՏՈՐՈՍ, ՏԵՏՈՐՈՍ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հա-յաստանում, Խարբերդի նաճ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Կա-մարակապ գ-ում: Այստեղ հիշա-

տակվում են նաև Ս Գևորգ, Պողոս-Պետրոս, Ս Հակոբ, Իսախր Նաթուն մատուռները, Կամարակապ ուխտատեղի և մի քանի եկեղեցիներ:

Ս ԹՈՐՈՍ, Св Т*орос, St T*oros - Ու խ տ ա տ ե ղ ի , մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Արարկիր ք-ի մոտ:

Ս ԹՈՐՈՍ, Св Т*орос, St T*oros - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Սեբաստիայի նահ-ի Ամասիայի չրջ-ում, Ամասիա ք-ից մոտ 15 կմ հեռավորության վրա:

Ս ԹՈՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Т*ороси ванк*, St T*orosi vank', Պաղ ապուրի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի, Երզնկայի գավ-ում Երզնկա ք-ի մոտ, դրանից հս, Ախտոջիկ գ-ում: Հիշատակվում է 14-րդ դ-ից: Ըստ ավանդության՝ Պաղապուրի վանք է կոչվել, քանի որ Մեծ պատի ժամանակ այստեղի ուխտավորները սնվել են միայն պաղ ապուրով: Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ վերջերին:

Ս ԹՈՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Т*ороси ванк*, St T*orosi vank', Ս Թեոդորոս, Ս Թորոս - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաբերդի գվոկ-ում, Բաբերդ ք-ից մոտ 12 կմ հս, Դոմնա գ-ի մոտ, լ-ան ստորոտին: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Հիշատակվում է 14-րդ դ հայերեն մի քանի ձեռագրերում: Ս Թ վ-ից քիչ վերև գտնվում էր Նաղճանյաց (Նրախճանյաց) Ս Աստվածածին վանքը: Երկուսը միասին երբև՛ն համարվում են կրոնական մեկ միավոր և անվանվում Նաղճանյաց (Նրախճանյաց) Ս Աստվածածին ու Ս Թեոդորոս: Ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

Ս ԹՈՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Т*ороси ванк*, St T*orosi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մուշովկա գ-ի մոտ, տ Ս Թորոս:

ԹՈՒՃԸԼՈՒ ՎԱՆՔ, Т*р*чылу ванк*, Т'г'чәлу vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Թարջիլի գվոկ-ում, տ Ս Թովմաս:

Ս ԹՈՒՉՈՒՆ ՔԱՐ, Св Т*р*чун Кар', St T'r'č'un K'ar - Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի

գավ-ի Գրիգորիա գ-ի մոտ: Ըստ ավանդության՝ երկու մոլլաներ գ-ի Գրիգորիա վարդապետին ասում են, որ եթե քրիստոնեությունը ճիշտ կրոն է, թող վարդապետը նրա գորությունը հրաք գործի, և Գրիգորիաի աղոթքով եկեղեցու պատից մի քար է պոկվում ու թռչունի նման երկինք սլանում: Այստեղից էլ ուխտատեղին կոչվում է Ս Թ Ք:

ԹՎԻՆ, Т*вйн, T'vin, Թվֆին - Ս Ր Բ ա վ ա յ Ր , վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Մարդին ք-ում: Հիշատակվում է նաև իբրև վանք: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: 14-րդ դ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում անվանված է Թվֆին:

ԹՎՖԻՆ, Т*вфин, T'vfin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Մարդին ք-ում, տ Թվին:

ԹՐԱԶԱՐԿ, Т*разарк, T'razark - Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Դրազարկ:

ԹՐԻՆ, Т*рин, T'rin, Թրինի Կուսանաց վանք, Կուսանաց վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք կամ Գաբեղյանք գավ-ում: Ստեփանոս Տարոնեցի Ասողիկի (10-11-րդ դդ) վկայությանը՝ հիմնադրել է Հայոց թագավոր Աբաս Բագրատունու (9-10-րդ դդ) մայրը:

ԹՐԻՆԻ ԿՈՒՍԱՆԱՑ ՎԱՆՔ, Т*рини Кусанац ванк*, Trini Kusanac' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք կամ Գաբեղյանքի գավ-ում, տ Թրին:

ԹՐՋԻԼԻ ՎԱՆՔ, Т*рджили ванк*, T'rdjili vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Թարջիլի գվոկ-ում, տ Ս Թովմաս:

ԹՐՋԼՈ ՎԱՆՔ, Т*рджло ванк*, T'rdjlo vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Թարջիլի գվոկ-ում, տ Ս Թովմաս:

ԹՐՓԻԿԻ ՎԱՆՔ, Т*р*пиккi ванк*, T'rp'iki vank' - Վ ա ն ք (°) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Նավուր գ-ի մոտ, դրանից մոտ 19 կմ արմ: Կանգուն շինություն է:

ԹՈՒՆԿԱՍԱՐ, Т*ухкасар, T'uxkasar, Կաթողիկոսասար - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ում,

Մաղավուզ գ-ի մոտ: Կառուցվել է 8-րդ դ, ավերվել՝ 14-րդ դ վերջերին, ըստ ավանդության՝ Լենկթեմուրի հրոսակների ձեռքով:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*ух Манук, T'ux Manuk - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանըխի գվոկ-ի Կոփ ավանում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Գևորգ:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*ух Манук, T'ux Manuk - Ե կ ե ղ ե ց ի , մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանըխի գվոկ-ի Համգաչեխ գ-ում: Ըստ ավանդության՝ Մանուկը քուրդ էր և երբ ընդունել է քրիստոնեություն, նրա նախկին հավատակիցների ձեռքով սպանվել է, իսկ թաղված տեղում ստեղծվել է սրբավայր-մատուռը: 1870 թ այս գ-ում Գ. Սրվանձոյանի ջանքերով բացվել էր վարժարան, որտեղ սովորում էին 40 աշակերտներ:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*ух Манук, T'ux Manuk - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտի գվոկ-ի Ռուսամզեղիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր 1870 թ բացված վարժարանը:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*ух Манук, T'ux Manuk - Ե կ ե ղ ե ց ի - ս Ր Բ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նուլի գվոկ-ի Գեղրվան ք-ում: Այստեղ գտնվում էին նաև Ս Գևորգ, Ս Սարգիս, Ս Ստեփանոս եկեղեցի-սրբատեղիները:

ԹՈՒՆՄԱՆՈՒԿ, Т*ухманук, T'uxmanuk - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանըխի գվոկ-ի Յոթնջուր (Ոտնչոր) գ-ում: Սևավուն, սրբատաշ քարերով կառուցված շինություն էր, որին կից, մինչև 1915 թ, գործում էր վարժարան:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*ух Манук, T'ux Manuk - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Ննուաի գվոկ-ի Ենիգեղ գ-ի մոտ: Հայտնաբերվել է պատահաբար, վար անկու ժամանակ: 1908 թ մասնակի պեղումների ժամանակ բաց են արվել եկեղեցու հիմնապատերը: Շենքն ուներ 157 ոտք երկարություն, 57 ոտք լայնություն:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Կճղուց վանքի Համալիրում: Փոքրիկ, քարակերտ շինություն էր:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Զովունի գ-ում: Կառուցվել է 4-րդ դ: Միանավ շինություն էր: Ապարանի լճի կառուցման պատճառով՝ 1960-ական թթ եկեղեցին քանդվել և տեղադրվել է մոտակա Նաչեր կոչվող բարձունքի վրա:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Ե կ ե ղ ե ց ի, մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Լուսազյուղ գ-ի մոտ: Ըստ Ղ. Ալիշանի՝ կոչվել է Ս Գրիգոր: Կառուցվել է 7-րդ դ:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Բոլորաբերդ գ-ում: Կառուցված է 13-14-րդ դդ:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արագյուղ գ-ում: Եռանավ բաղիլիկ է: Վերանորոգվել է մի քանի անգամ: Ոմանք Համարում են 5-6-րդ դդ շինություն:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Կ ու ս ա ն ո ց , ս ռ բ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կարբի գ-ում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ննուսի գավ-ի Բուռնազ գ-ում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմուրի գվոկ-ի Պախեղիկ գ-ի մոտ, ս Պախեղիկ Թուխմանուկ:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գառնի գ-ում, նրա Հս-արլ կողմում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ում, ս Ս Վարդան:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օշական գ-ում, վերջինից արլ, Հին գերեզմանատան տարածքում, բլրի լանջին: Ունի թեք կտուրով ծածկ:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հնաբերդ գ-ում: Թ. Թորամանյանի կարծիքով շինարարության Համար օգտագործել են մի Հին կառույցի (7-րդ դ) քարերը: Մատուռի մոտ կար մի խաչքար:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Տուֆաչեն գ-ում: Կառուցվել է Համեմատաբար ուշ ժամանակներում, որի Համար, ըստ Թ. Թորամանյանի, օգտագործել են ավելի Հին՝ 7-րդ, 10-11-րդ դդ շինությունների քարերը:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ելփին գ-ի մոտ, Երևան-Եղեգնաձոր ավտոճանապարհի վրա:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Քարագյուղի գ-ի մոտ, նրանից 2-3 կմ Հս: Շուրջը կան քանդակազարդ տապանաքարերով գերեզմաններ: Կառուցվել է 13-րդ դ:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մաստարա գ-ում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Կարմիրգյուղ գ-ում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Քաղսի գ-ում, նրա արլ կողմում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Գեղճովիտ գ-ում, դրանից 3 կմ արմ, Գոգեի Նարաբեր (Քոա) կոչված վայրում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ո ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Երանոս գ-ի մոտ:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ո ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ներքին Գետաչեն գ-ում, ս Ս Ամենափրկիչ:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ո ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վարդենիկ գ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ո ո , ս ռ բ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Մովինար գ-ի մոտ, նրա Հս-արմ կողմում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ո ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Գանձակ գ-ի մոտ:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ո ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Մովակ գ-ում, դրա արմ կողմում: Շուրջը կան գերեզմաններ:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Մ ա տ ո ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լուսակունք գ-ում, դրա արլ կողմում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Ս ռ բ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտի գվոկ-ում: Ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Գուցե Մանազկե՞րտ ք-ում:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Ս ռ բ ա տ ե ղ ի («Վանք») Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Ննուս գք-ից մոտ 17 կմ արլ գտնվող Ենիգեղ գ-ում: Մոտակայքում կային բնակավայրի ավերակներ, պարիսպների մնացորդներ, որոնք, ըստ ոմանց, վանքի կամ բերդի մնացորդներ պետք է լինեն:

ԹՈՒՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, T'ux Manuk, T'ux Manuk – Ս ռ բ ա տ ե ղ ի - ն ե ռ (թվով՝ երեք) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Արճակ գ-ի Ս Գեորգ եկեղեցում:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*уx Манук, T'ux Manuk – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ջղաթար գ-ում, դրա հր-արմ կողմում: Ունի ստորգետնյա անցուղի՝ բարե դնով:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*уx Манук, T'ux Manuk – Ս ր ք ա տ ե ղ ի (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ակունք գ-ում: Այստեղ նույն անունով 2 մատուռներ են:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*уx Манук, T'ux Manuk – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ում: Եկեղեցու անունով նաև այսպես է կոչվել Կոճղուց վանքը (տ):

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*уx Манук, T'ux Manuk, Ս Ամենափրկիչ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտի գվոկ-ի Նաստուր գ-ի մոտ: Այստեղ մի քարաբեկորի վրա պահպանվում էր ուրարտական սեպագիր արձանագրություն:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*уx Манук, T'ux Manuk – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բայազետ ք-ում:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*уx Манук, T'ux Manuk – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Կյունենց գ-ում:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*уx Манук, T'ux Manuk – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Կողբ ավանում:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, Т*уx Манук, T'ux Manuk – Ու խ տ ա տ ե ղ ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ծահրուզի շրջ-ում, Նորս գ-ի տարածքում: Մյուս ուխտատեղին կոչվում է Ս Նահատակ:

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ ԽԱԶ, Т*уx Манук хац, T'ux Manuk хац, Ս Նաչ վանք, Սաղու գեղի Թուխ Մանուկ Նաչ, Սաղուի Թուխ Մանուկ Նաչ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Դիարբեքիի գավ-ի Սաղու գեղ գ-ում: 1635 թ վանքի առաջնորդ Բարսեղ ըրբունապետի ժամանակ տիկին Մարիամը մի Ավետարան է նվիրել այս վանքին: Մինչև 1915 թ վանքին կից

գործում էր վարժարան:

Ս ԹՈՒՄԱ, Св Т*ума, St T'uma – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում Գավաչ գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Գանձակա Ս Կարապետի վանք:

Ս ԹՈՒՄԱ, Св Т*ума, St T'uma – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Լաթարիա ք-ի մոտ գտնվող Արամո գ-ից 5 կմ հր-արմ: Հունական վանք էր:

Ս ԹՈՒՄԱ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, Св Т*ума Ар*ак*ело ванк*, St T'uma Ar'ak'elo vank' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս ԹՈՒՄԱ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Св Т*ума Ар*ак*яли ванк*, St T'uma Ar'ak'yali vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում Գավաչ գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Գանձակա Ս Կարապետի վանք:

Ս ԹՈՒՄԱ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Св Т*ума Ар*ак*яли ванк*, St T'uma Ar'ak'yali vank' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, տ Ս Թովմա:

ԹՈՒՄԱՅԻ ԽՈՑՈՑ ՎԱՆՔ, Т*у-майи Хоцоц ванк*, T'umayi Xoc'oc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Ոոց գ-ում, տ Ոոցոց վանք:

Ս ԹՈՒՄԱՅԻ ՎԱՆՔ, Св Т*у-майи ванк*, St T'umayi vank' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, տ Ս Թովմա:

Ս ԹՈՒՄԱՍ, Св Т*умас, St T'umas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Հալնձե գ-ում:

Ս ԹՈՒՄԱՍ, Св Т*умас, St T'umas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ում, Ավալ գ-ում:

Ս ԹՈՒՄԱՍ, Св Т*умас, St T'umas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի, Չարսանջակի գվոկ-ի Դաշտակ գ-ի մոտ, տ Դաշտակա վանք:

Ս ԹՈՒՄՅԻ, Св Т*умца, St T'umc'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբադի Հանրապետության Աս-

կերանի շրջ-ի Այգեստան (Բայուջա) գվոկ-ում: Ավերակ է:

«ԹՓԵՐՈՎ ԽԱԶ», «Т*п*еров хац», «T'p'erov хац» – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Տատիկի գվոկ-ի Նուլթիկ գ-ում, դրա հր կողմում, Հայոց գերեզմանոցի շրջանում՝ Ս Հովհաննես և Ս Սիմոն մատուռների մոտ:

Ժ

ԺԱԺԿԱՆՑ ԱՎԵՏՐԱՆ, Жаж-канц Аветран, Žaž kanc' Avetran – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մաստարա գ-ում: Տեղացիները այսպես են անվանում Ս Նշան եկեղեցին (տ):

ԺԱՄ, Жам, Žam – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ծահրուզի շրջ-ի Բաղամյու գ-ում (Հնում՝ Օծոսի), նրա հս-արլ թաղամասում: Այսպես անվանում էին տեղի Հայերը: Եկեղեցին Հավանաբար կառուցվել է 13-14-րդ դդ, վերանորոգվել՝ 16-18-րդ դդ: Դրանից 15-20 մ հս-արլ կային 16-17-րդ դդ կանգնեցված 4 զեղաքանդակ խաչքարեր:

ԺԱՆԻ ՎԱՆՔ, Жани ванк*, Žani vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակում է Հովհաննես գրիչը 1280 թ ընդօրինակած ձեռագրերի հիշատակարանում, ուր հիշում է Կիլիկիայի թագավոր Լևոն Գ-ին և այլոց: Գրիչը վանքը անվանում է «սուրբ եւ հոչակաւոր»: Ըստ նրա վանքի համալիրի մեջ մտնում էին Ս Աստվածածին, Ս Նշան և Ս Քրիստափոր եկեղեցիները:

ԺԻՐԱԿԱ ՎԱՆՔ, Жирака ванк*, Žiraka vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Ճիրակա վանք:

ԺՈՒՅՎԱՆՔ, Жр*евванк*, Žir'ec -vank', Ժրենց վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Հազո-Նարլոց գվոկ-ի Ժոնցվանք գ-ում:

ԺՐԵՆՑ ՎԱՆՔ, Жренц ванк*, Žrec' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Հազո-Նարլոց գվոկ-ի Ժոնցվանք գ-ում, տ Ժոնցվանք:

Ի

ԻԶՆՈՑԻ ՎԱՆՔ, *Изноци ванк**, *Iznoč'i vank'* – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում Իզնոց (Եղնոց) գ-ի մոտ, Սողանլուղի անտառում, Ս Նաչ վանքի մերձակայքում: Ավերակ էր, պահպանվել էին միայն պարիսպների առանձին հատվածները:

ԻԼԳՅՈՒՐՏ, *Илгюрт, Игюрт* – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: 1323 թ ոմն Սարգիս հողեր է նվիրել այս եկեղեցուն:

ԻԼԻԿԱՎԱՆՔ, *Иликаванк**, *Ilkavanak'* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լանջաղբյուր գ-ի մոտ, **տ Իլկավանք:**

ԻԼԿԱՎԱՆՔ, *Илкаванк**, *Ilkavanak'*, **Իլիկավանք, Իլիկանից անապատ, Իլովվանք, Պառավի վանք** – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի, Լանջաղբյուր գ-ի մոտ, բարձրադիր սարալանջի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի մեջ: Նաչաձև հատակագծով, սրբատաշ քարերով կառուցված գմբեթակիր փոքրիկ շինություն է: Թվագրվում է 7-10-րդ դդ: Անունն ավանդաբար կապվում է մի բարեպաշտ հասակավոր կնոջ հետ, որն իրիկ մանկուց վաստակած գումարով կառուցել է տվել վանքը, որից և այն կոչվել է **Ի:** Պահպանվել է 1415 թ այստեղ գրված Հայսմավուրբը: Վանքի մոտ հիշատակվում է նաև նույնանուն գ, որը մինչև 18-րդ դ գոյություն ուներ:

ԻԼԿԵՎԱՆԻՑ ԱՆԱՊԱՏ, *Илкеваниц анапат, Ilkevanic' anapat* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Լանջաղբյուր գ-ի մոտ, **տ Իլկավանք:**

ԻԼՈ ՎԱՆՔ, *Ило ванк**, *Ilovanak'* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Լանջաղբյուր գ-ի մոտ, **տ Իլկավանք:**

ԻԼՈՒ, *Илу, Иу* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչ գվղ-ի Իլու (Հիլի) գ-ում, **տ Իլուի Քառասուն Ոորան Ս Աստվածածին:**

ԻԼՈՒԻ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԽՈՐԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, *Илуи K*ap*acyн Хоран Св Аствац*ац*ин, Ilui K'arasun Xoran St Astvacacin*, Ս Աստվածածին, Իլու, Իլու Ս Աստվածածին, Իլու Ս Աստվածածին Իլու Ս Աստվածածնի վանք, Իլու վանք, Իլու Քառասուն Ոորան, Ուլու վանք, Քառասունից վանք, Քառասուն Ոորան(ք) – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչ գվղ-ի Իլու (Հիլի) գ-ում, Ընձաքիսար լ-ան հր փեշին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ի մեջ: Կառուցել է տվել Վասպուրականի հայոց թագավոր Գագիկ Արծրունին 10-րդ դ առաջին տասնամյակներում: Գմբեթավոր, անտաշ քարերով, բազմախորան, խաչաձև հատակագծով շինություն էր: Բաղկացած է եղել միմյանց կից երկու գմբեթավոր (մեկը՝ Ս Աստվածածին անվամբ) եկեղեցիներից: Հս կողմում գտնվող եկեղեցին 19-րդ դ կեսերին կանգուն էր, հր-նը՝ կիսավեր: Հ. Ոսկյանը հավաստում է, որ շինության ձարտարապետը Աղթամարը կառուցող հռչակավոր Մանվելն էր (10-րդ դ): Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, պահպանվել են 1415 թ Ղազար գրչի և 1602 թ Հովհաննես քահանայի արտագրած Հայսմավուրբն ու Աստվածաշունչը: Վերջնականապես ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

ԻԼՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, *Илу Св Аствац*ац*ин, Иу St Astvacacin* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչ գվղ-ի Իլու (Հիլի) գ-ում, **տ Իլուի Քառասուն Ոորան Ս Աստվածածին:**

ԻԼՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆԻ ՎԱՆՔ, *Илу Св Аствац*ац*ини ванк**, *Иу St Astvacacni vank'* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչ գվղ-ի Իլու (Հիլի) գ-ում, **տ Իլուի Քառասուն Ոորան Ս Աստվածածին:**

ԻԼՈՒ ՎԱՆՔ, *Илу ванк**, *Иу vank'* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչ գվղ-ի Իլու (Հիլի) գ-ում, **տ Իլուի Քառասուն Ոորան Ս Աստվածածին:**

Վանի նահ-ում, Գավաչ գվղ-ի Իլու (Հիլի) գ-ում, **տ Իլուի Քառասուն Ոորան Ս Աստվածածին:**

ԻՄԱՄԳՈՄ, *Имамгом, Imam-gom* – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Սարիղամիշ ք-ի մոտ, Սողանլուղի անտառում: 1910-ական թթ ավերակ ու լքված էր:

ԻՆՆԱԿՆՅԱՆ ՎԱՆՔ, *Иннакьян ванк**, *Innaknyan vank'* – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ԻՆՆԱԿՆՅԱ ՎԱՆՔ, *Иннакья ванк**, *Innaknya vank'* – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ԻՆՆ ԳԵՐԵՉՄԱՆՔ, *Инн гереzmanк**, *Inn gerezmank'* – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում: Գարանաղի գավ-ի Թորան ավանում, **տ Ս Նշան:**

ԻՆՆՄԱՍ, *Иннмас, Innmas* – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Կուսապատ գ-ում, **տ Ինն Մասունք:**

ԻՆՆ ՄԱՍ, *Инн Мас, Inn Mas* – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Կուսապատ գ-ում, **տ Ինն Մասունք:**

ԻՆՆ ՄԱՍ ԱՆԱՊԱՏ, *Инн Мас анапат, Inn Mas anapat* – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Կուսապատ գ-ում, **տ Ինն Մասունք:**

ԻՆՆ ՄԱՍԱՆՑ ԱՆԱՊԱՏ, *Инн Масанц анапат, Inn Masanc' anapat* – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Կուսապատ գ-ում, **տ Ինն Մասունք:**

ԻՆՆ ՄԱՍԻ ԱՆԱՊԱՏ, *Инн Маси анапат, Inn Masi anapat* – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Կուսապատ գ-ում, **տ Ինն Մասունք:**

ԻՆՆ ՄԱՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, *Инн Маси екер*еци, Inn Masi ekeyc'i* – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Կուսապատ գ-ում, **տ Ինն Մասունք:**

ԻՆՆ ՄԱՍՈՒՆՔ, *Инн Масунк**, *Inn Masunk**, Անապատ, Ենն Մաս,

Ինն Մաս, Իննմաս, Ինն Մաս անապատ, Ինն Մասանց անապատ, Ինն Մասի անապատ, Ինն Մասի եկեղեցի – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Կուսապատ գ-ի տարածքում: Միջին դդ մտնում էր Զրաբերդի մելիքության մեջ: Սրբատաշ քարերով կառուցված թաղածածկ դահլիճ է: Շինարարական բովանդակությամբ արձանագրության մեջ ասվում է. «Ի 1881 ամի շինեցաւ սուրբ ուխտս Ինն Մասունց տրօք ժողովրդոց ի ժամանակս Յովսէփ վարդապետի Փնաչեանց»: Շինության արլ կողմում գտնվում են մեկ այլ եկեղեցու ավերակները: Շրջապատում պահպանվել են Հին Մոխրաթաղ գ-ի տների հետքերը: Եկեղեցու արլ կողմում, բերդապարիսպների ներսում գտնվում են Մելիք-Իսրայելյանների ապարանքի 12-սենյականոց ապարանքի ավերակները: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

ԻՆՆ ՍՐԲՈՅ ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐ, ԻНН Србоц Герезмаһнер, Inn Srboc' Gerezmanner – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորղան ավանում, տ Ս Նշան:

ԻՆՆ ՍՐԲՈՅ ԳԵՐԵԶՄԱՆՔ, ԻНН Србоц Герезмаһк*, Inn Srboc' Gerezmank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորղան ավանում, տ Ս Նշան:

ԻՆՆ ՍՐԲՈՅ ՎԱՆՔ, ԻНН Србоц ванк*, Inn Srboc' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորղան ավանում, տ Ս Նշան:

ԻՆՏԱՐԱ, Իнтара, Intara, Ինդարա – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Մալաթիա ք-ում: Կառուցված է երկու հսկա ժայռերի արանքում: Մտակալքում կար մի մութ քարայր, որտեղ դրված էին քարե այլանդակ արձաններ:

ԻՇՆԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՅԻ, ԻШханахан екер*еци, Işxanakan ekeçesi – Մ ա տ ու ու , ս ր բ ա տ ե ղ ի Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում, Բերդուս գ-ի մոտ:

ԻՇՆԱՆԱՎԱՆՔ, ԻШханаванк*, Işxanavank', Ս Աստվածածին, Իշխանատակ, Իշխանի վանք, Իշխան նահատակ – Ե կ ե ղ ե ց ի , վ ա ն ք

Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Ներքին և Վերին Գետաչեն գ-երի մոտ գտնվող Իշխանագյուղ գ-ատեղիի տարածքում, Վարդենիս գետի աջ ափին: Ավերված է, կառուցված է եղել սրբատաշ քարերով, շուրջը կան շինությունների հետքեր, մի քանի գերեզման և խաչքար՝ քանդակված 1286 (թե՞ 1290) թ: Վանքի մոտ է գտնվում ոմն Իշխանի գերեզմանը: Ավանդություն կա, որ այս մարզու աղոթքով գետակից դուրս եկող օձերը փոխվում էին ձկների, և Իշխանը դրանից ստացած եկամտով է վանքը կառուցել և իրեն նվիրել ճգնավորության: Միջին դդ եղել է գրչության կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մեկը պահպանվել է:

ԻՇՆԱՆԱՍԱԿ, ԻШханатак, Işxanatak – Ե կ ե ղ ե ց ի , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Ներքին և Վերին Գետաչեն գ-երի մոտ, տ Իշխանավանք:

ԻՇՆԱՆԱ ՎԱՆՔ, ԻШхана ванк*, Işxana vank' – Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվդկ-ի Իշխան գ-ում, տ Իշխանի վանք:

ԻՇՆԱՆ ԹԱԳԱՎՈՐ, ԻШхан Т*агавор, Işxan T'agavor – Ու խ տ ա տ ե ղ ի – ա ղ բ լ ու ը պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Իշխանի գ-ում, լ-ան վրա: Ամեն տարի մայիսի 7-ին, ուխտի օրը, չրջակայքի հայությունը հավաքվում էր այստեղ ծխական տոնախմբություն:

ԻՇՆԱՆԻ ՎԱՆՔ, ԻШхани ванк*, Işxani vank', Իշխանաց վանք, Իշխանի տաճար, Իշխանլի, Իշխանլի, Սուխաբչա, Սուրբ Ուաչ, Ս Ուաչ, Տայքի Ս Ուաչ – Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվդկ-ի Իշխան գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի մեջ: Կառուցվել է Հայոց կաթողիկոս Ներսես Գ Տայեցու (կամ Իշխանեցու) (641-661 թթ) նախաձեռնությամբ: Գմբեթավոր, հոյակապ շինություն էր, ճարտարապետական հորինվածքով շատ նման էջմիածնի Զվարթնոցի տաճարին և Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Մովղի Ս Աստվա-

ծածին վանքին: 7-րդ դ վերջերին արաբական նվաճումների ժամանակ ավերվել է: Վերանորոգվել է 9-րդ դ լքվել ու կործանվել է թուրքերի տիրապետության ժամանակ՝ 16-19-րդ դդ: Մինչև 1915 թ պահպանվել էին միայն վանքի շինությունները հատվածները:

ԻՇՆԱՆԻ ՎԱՆՔ, ԻШхани ванк*, Işxani vank' – Ե կ ե ղ ե ց ի , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Ներքին և Վերին Գետաչեն գ-երի մոտ, տ Իշխանավանք:

ԻՇՆԱՆԻ ՎԱՆՔ, ԻШхани ванк*, Işxani vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Վարաժնունիք գավ-ում, Բջնի գ-ի մոտ:

ԻՇՆԱՆԻ ՏԱՃԱՐ, ԻШхани таҷ*ар, Işxani tač ar – Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվդկ-ի Իշխան գ-ում, տ Իշխանի վանք:

ԻՇՆԱՆԼԻ, ԻШхали, Işxanli – Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվդկ-ի Իշխան գ-ում, տ Իշխանի վանք:

ԻՇՆԱՆ ՆԱՀԱՍԱԿ, ԻШхан Наһатак, Işxan Nahatak – Ե կ ե ղ ե ց ի , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Ներքին և Վերին Գետաչեն գ-երի մոտ, տ Իշխանավանք:

ԻՇՆՆԵԼԻ, ԻШхнели, Işxneli – Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվդկ-ի Իշխան գ-ում, տ Իշխանի վանք:

ԻՇՈՍԻ, ԻШохи ванк*, Işoxi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Շող (Իշող) գ-ի մոտ, տ Շոխայի Ս Շողակաթ:

ԻՇՈՂԻ ՎԱՆՔ, ԻШог*и ванк*, Işoγi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Շող (Իշող) գ-ի մոտ, տ Շոխայի Ս Շողակաթ:

Ս ԻՈՂԱՆ, Св Иohan, St Iohan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվդկ-ի Հացկնի գ-ում, տ Ս Էհան:

Ս ԻՈՂԱՆԻ ՎԱՆՔ, Св Иohanи ванк*, St Iohani vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան

գ-ում, տ Հովհաննավանք:

ԻԶՄԵ, Ичме, Ič'me – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խարբերդի գավ-ում, Զարդաոիճ գ-ում, տ Զարդաոիճ:

ԻԶ-ՆԱՀԻԵԻ ԱՆԱՊԱՏ, Ич-на-hieи анапат, Ič'- nahiei anapat – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Կիլիկիայում, Հայկաի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, տ Շուղր:

ԻԶԳԻԼԻՍԱ, Ичк'илиса, Ič'k'ili-sa – Վ ա ն ք , տ ա ճ ա ր Հայաստանի Հանրապետության Վաղարշապատ ք-ում: Թուրքերեն այդպես էին անվանում Ս էջմիաճիը (տ):

ԻԶԳԻԼԻՍԵ, Ичк'илисе, Ič'k'ili-se – Վ ա ն ք , տ ա ճ ա ր Հայաստանի Հանրապետության Վաղարշապատ ք-ում: Թուրքերեն այդպես էին անվանում Ս էջմիաճիը (տ):

ԻՍ, Ис, Is – Տ ա ճ ա ր , ե կ ե -ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ի Իս գ-ում: Եռարսիդ շինություն էր:

ԻՍՄԱՅԻԼ ԴԵՐԵ, Исмайил дере, Ismayil dere – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Զիլե ք-ում, տ Իսմայիլ տետե:

ԻՍՄԱՅԻԼ ՏԵՏԵ, Исмайил тете, Ismayil tete – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Զիլե ք-ում: Այստեղ Հաճախում էին Հայ և թուրք Հավատացյալներ:

ԻՍՄԻՐ ԽԱԹՈՒՆ, Исмир Хат'ун, Ismir Xat'un – Ու խ տ ա տ ե ղ ի , մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Կամարակապ գ-ում, տ Իսպիր Խաթուն:

ԻՍՊԻՐ ԽԱԹՈՒՆ, Испир Хат'ун, Ispir Xat'un, Իսմիր Խաթուն – Ու խ տ ա տ ե ղ ի , մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Կամարակապ գ-ում: Այստեղ հիշատակվում են նաև Ս Հակոբ, Ս Գևորգ, Ս Թորոս, Պողոս-Պետրոս մատուները, կամարակապ ուխտատեղին և մի քանի եկեղեցիներ:

ԻՎԻՐԻՆ, Ивирин, Ivirin – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում: Այդպես է անվանվում

արխիվային վավերագրերից մեկում Ս Ստեփանոս եկեղեցին (տ):

ԻՐԱՆԶ, Иранз, Iranz – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Հիշատակվում է ռուսական աղբյուրներում՝ առանց տեղադրության ճշտման:

ԻՐԵԿ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Ирек* ман-кунк* , Irek' mankunk' – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Մեծչեն գ-ից հս-արմ, տ Երեք մանկունք:

ԻՐԻՑԱՆՔԻ ՎԱՆՔ, Ирицанк* и ванк* , Iric'an'k'i vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Շատալի գվոկ-ի Իրիցանք (Երիցանք) գ-ում: Հին ու մեծ շինություն էր: Հիմնադրման թվականը հայտնի չէ: Վերանորոգվել է 1588 թ, որի մասին վանքի պատի վրա թողնվել էր արձանագրություն: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր:

L

ԼԱԶԱՐՈՒ ՎԱՆ, Лазару Ван, Lazaru Van – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Աշտարակի շրջ-ի Ղաղարվան գ-ում, տ Ղաղարու վանք:

ԼԱՏԻԿ, Латик, Latik – Վ ա ն ք (անապատ) Երևանի նահ-ի Նախիջևանի գավ-ում, Աստապատ գ-ի մոտ:

ԼԵՆԱՉ, Лехач, Lexač' – Ու խ -տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դոմաճ գ-ի մոտ:

ԼԵՆՎԱՆՔ, Леhevанк* , Lehevank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, տ ԼՏեվանք:

ԼԵՂԱՆԻ ՍԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ле-г*ани Св Аствац*ад*ц*и, Leyani St Astvacacin, Արցախի Ս Աստվածածին, Լեղանի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում (ըստ Ն. Ոսկյանի): Տեղադրվում է ուշ ժամանակների Գանձակի գավ-ի տարածքում: Եղել է միջնադարյան հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 15-րդ դ այստեղ գրված մեկ Ավետարան և մեկ Հայսմավուրք:

ԼԵՂԱՆԻ ՎԱՆՔ, Лег*ани ванк* , Leyani vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդմանաձոր գավ-ում, տ Լեղանի Ս Աստվածածին:

ԼԵՎԱ ՎԱՆՔ, Лева ванк* , Leva vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում: 14-րդ դ ձեռագրական հիշատակարանում այսպես է ներկայացվում ԼՏեվանք վանքը (տ):

ԼՐՉԵՎԱՆՔ, Лыhevанк* , Ləhevank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, տ ԼՏեվանք:

ԼԻԱՆՈՍ, Лианос, Lianos – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահ-բուղի շրջ-ի Նորս գ-ում, տ Ս Գյուտ Խաչ:

ԼԻԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Лианоси ванк* , Lianosi vank' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուղի շրջ-ի Նորս գ-ում, տ Ս Գյուտ Խաչ:

ԼԻԿԱՆՏՅԱՆ ՎԱՆՔ, Ликантян ванк* , Likantyan vank' – Վ ա ն ք Բյուզանդական կայսրության Լիկանտոն բանակաթեմի (պրովինցիայի) Լիկանտոն ք-ում:

ԼԻՄ, Лим, Lim, Ս Գևորգ, Գևորգ Զորավար, Լիմն, Լմա անապատ, Լմնա անապատ – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանա լճի Լիմ կղզում: Հնում մտել է Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Արբերանի գավ-ի մեջ: Հիմնադրման ճշգրիտ ժամանակը հայտնի չէ: Ամենահին հիշատակությունները վերաբերում են 14-րդ դ (Թովմա Արծրունու «Պատմության» շարունակողի), այնուհետև նրա մասին խոսվում է 16-17-րդ դդ: Այժմյան վանքը, կից դպրոցով, հիմնադրել է Ներսես Մոկացին 1622 թ, որը գոյատևել է մինչև 19-րդ դ: Լ եղել է միջնադարյան հայ գրչության նշանավոր կենտրոններից: Պահպանվել են այստեղ գրված բազմաթիվ ձեռագրեր:

Վանքի ճարտարապետական համալիրի մեջ մտնում էին 1310 թ Զաքարիա Ս կաթողիկոսի (աթոռակալել է 1296-1336 թթ) կառուցած Ս Գևորգ, ապա Ս Սիոն եկեղեցիները, գավիթը, զանգակատունը և խուցերը: Կղզու հը կողմում էր գտնվում տնտեսական կարիքների համար կառուցված «Դրսի տունը»: Օգտա-

գործված է գերազանցապես սպիտակավուն սրբատաշ ֆելզիտ: Ս Գևորգ եկեղեցին գմբեթավոր է, բեմի երկու կողմերում ունեւր ավանդատներ: Գմբեթը հենվում էր պայտաձև կամարներ ունեցող որմնասյուների վրա: Սրան արմ-ից կից էր քառամույթ գավիթը, որը կառուցվել էր Հովհաննես Մոկացի վարդապետի նախաձեռնությամբ՝ 1770 թ: Ձանգակատունը (կառուցված է 18-րդ դ) եռատիճան էր, ունեւր քառամույթ, բաց կամարակապ երկրորդ հարկ և ութ սյուն ոտտոնդա: Գավթի հս պատից կամարակապ դուռ էր բացվում դեպի Ս Սիոն եկեղեցին, որը թղածածկ մի փոքրիկ շինություն էր, Ըստ ավանդության՝ Լ-ում ամփոփված էին Ս Գևորգի մասունքները, որի համար վանքը կոչվում է նաև Ս Գևորգ, հազվադեպ՝ Ս Գևորգ Ջորավար: Վանքը 14-16-րդ դդ բազմիցս ավերվել և կրկին վերականգնվել է: 19-րդ դ ունեւր վարելահողեր, արոտավայրեր, խոտհարքներ, անասնահոտեր, մի փոքրիկ անտառակ, 4 ջրաղաց, Վան ք-ում՝ 21 խանութ ու կրպակ, Թիֆլիսում, Կ Պոլսում և Ռուսաստանում՝ մեկական առևտրական կետ: 19-րդ դ վերջերին վանքի համալիրից կանգուն էին մնացել միայն Ս Գևորգ եկեղեցու արմ հատվածն ու փլված գավիթը: Վանքի չրջակայքում կային բազմաթիվ հայկական գերեզմաններ, տապանաքարեր ու խաչքարեր: Ժամանակին այստեղ է սովորել Հակոբ Դ Ջուղայեցի կաթողիկոսը (աթոռակալել է 1655-1680 թթ): Ավերվել է 1915-1918 թթ ընթացքում:

ԼԻՄՆ, ЛЯМН, Limn – Վ ա ն ք (ա ն ա պ ա տ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանա լճի Լիմ կղզում, տ Լիմ:

ԼԻՍԱՆԿԱՆ, Лисанкан, Lisankan, Լիսեոնատ, Լյուսանկան – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, նրա հս կողմում, հավանաբար Բարձրբերդ գավի Բարձրբերդ բերդի մոտակայքում: Ըստ Մ. Չամչյանի՝ հիմնադրված պետք է լինի 12-րդ դ վերջերին – 13-րդ դ սկզբներին, Կիլիկիայի Հայոց թագավոր Հեթում Ա-ի (1226-1270 թթ) հոր՝ Կոստանդին իշխանի կողմից: 1343 թ Սսի եկեղեցական ժողովի մասնակիցների թվում հիշատակվում է նաև ոմն Կոստանդին՝

առաջնորդ Լիսեոնատ վանքի: ԼԻՍԵՌՆԱՏ, Лисернат, Liser'nat – Վ ա ն ք Կիլիկիայում: Հիշատակվում է 1343 թ Սսի եկեղեցական ժողովի որոշումներում և լատինական աղբյուրներում, տ Լիսանկան:

ԼԻՍՈՆԿԱ ՎԱՆՔ, Лисонка ванк*, Lisonka vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությանում, Կարմիր լ-ան վրա: Հեթում Ա թագավորի (1226-1270) քրոջ՝ Հոփսիմեի պատվերով Ըոբատակես գրիչը այստեղ ընդորինակել է մի ձևագիր: Հմնտ Լիսանկան:

ԼԻՏՐԱ ՎԱՆՔ, Литра ванк*, Litra vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ծահույանի չրջ-ում, Ծահույան (նախկին՝ Ներքինչեն, այժմ՝ ռազմակալված աղբրեջանական բանակի կողմից) ավանից հր-արմ, տ Երեք Մանկունք:

ԼՀԵՎԱՆՔ, Лхеванк*, Lhevanak', Լեհեվանք, Լևա վանք, Լըհեվանք, Լոհավանք, Լոհեվանք, Լրհեվանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում: Հիշատակում է Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ): Գտնվել է Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լեհվաղ դ-ում:

ԼՄԱ ԱՆԱՊԱՏ, Лма анапат, Lma anapat – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանա լճի Լիմ կղզում, տ Լիմ:

ԼՄԲԱՏ, Лмбат, Lmbat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզում, Արթիկ ք-ում, տ Լմբատավանք:

ԼՄԲԱՍԱ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Лмбата Св Степ'анос, Lmbata St Step'anos – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզում, Արթիկ ք-ում, տ Լմբատավանք:

ԼՄԲԱՍԱՎԱՆՔ, Лмбатаванк*, Lmbatavank', Արթիկի վանք, Լըմբատ, Լմբատա Ս Ստեփանոս, Լմպատ, Լմպատավանք, Լմպատի վանքի Ս Ստեփանոս – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Արթիկ ք-ում, նրա հրարմ կողմում, բլրի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ի մեջ: Եկեղեցին կոչվում է Ս Ստեփանոս, որը կառուցվել է 6-7-րդ դդ, վերանորոգվել՝ 13-րդ դ: Ղ. Ալիշանը գրտ-

նում է, որ անունը ծագել է նույնանուն դ-ից, որի ավերակները վանքի շուրջը նկատվում են: Ս Ստեփանոսը խաչաձև հատակագծով, ութանիստ թմբուկով ու գմբեթով գեղեցիկ շինություն է: Միակ խորանը գտնվում է շենքի արլ մասում: Գմբեթը վերանորոգվել է 10-րդ դ: Խորանի աջ ու ձախ կողմերում պահպանվել են որմնանկարների հետքեր, որոնք կատարված են մեծ վարպետությամբ ու ճաշակով:

ԼՄՆԱ ԱՆԱՊԱՏ, Лмна анапат, Lmna anapat – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանա լճի Լիմ կղզում, տ Լիմ:

ԼՄՊԱՏ, Лмпат, Lmpat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզում, Արթիկ ք-ում, տ Լմբատավանք:

ԼՄՊԱՍԱՎԱՆՔ, Лмпатаванк*, Lmpatavank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզում, Արթիկ ք-ում, տ Լմբատավանք:

ԼՄՊԱՏԻ ՎԱՆՔԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Лмпати ванк'и Св Степ'анос, Lmpati vank'i St Step'anos – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզում, Արթիկ ք-ում, տ Լմբատավանք:

ԼՅՈՒՍԱՂԲՅՈՒՐ, Люсаг'бюур, Lyusaγbyur – Ու խ տ ա տ Ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բայազետ ք-ում:

ԼՅՈՒՍԱՆԿԱՆ, Люсанкан, Lyusanakan – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, նրա հս կողմում, հավանաբար Բարձրբերդ գավ-ում, տ Լիսանկան:

ԼՈՀԱՎԱՆՔ, Лохаванк*, Lohavank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, տ Լհեվանք:

ԼՈՌՎԱ Ս ՍԱՐԳԻՍ, Лор'ва Св Саргис, Lor'va St Sargis – Ու խ տ ա տ Ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Վարդաբլուր դ-ի մոտ:

ԼՍՈՆՔԻ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Лсонк'и Св Лусавориц, Lsonk'i St Lusavoric', Ս Լուսավորիչ, Լուսավորչի վանք, Լուսհոնգի Ս Լուսավորիչ, Լուսոնք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավի Բաբերդի գվոկ-ի Լսոնք (Լուսհոնք) դ-ում, ձորոխ գետի աջափնյա լ-նաղաշտում: Բաղկացած էր մի հին

մատուցից և Ս Լուսավորիչ եկեղեցուց, որը կառուցվել է Թուրքիայի արքունական հայազգի նշանավոր ճարտարապետ Կարապետ Պալյանի միջոցներով: Այստեղ մինչև 1914 թ ամեն տարի մեծ հանդիսավորությամբ նշվում էր «Գլխտ նշխարաց» տոնը, որին մասնակցում էին նաև չրջակա գ-երի բնակիչները: Գործում էր մինչև 1915 թ, որից հետո ավերվել ու լքվել է:

ԼՐՀԵՎԱՆՔ, Археваик*, Lrhevank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, տ Լհեվանք:

Ս ԼՈՒՅՍ, Св Луѣс, St Luys - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Սըլխ (Սուրբ Լույս) գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Նշան:

Ս ԼՈՒՅՍ, Св Луѣс, St Luys - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Բերրի ք-ում:

Ս ԼՈՒՅՍ, Св Луѣс, St Luys - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Քղիի գվոկ-ում, հավանաբար Սուրբ Լույս լ-ան տարածքում:

Ս ԼՈՒՅՍ, Св Луѣс, St Luys - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Ջմայլե գ-ի մոտ: Ավերակ էր:

Ս ԼՈՒՅՍ, Св Луѣс, St Luys - Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չճկաձագի գվոկ-ի, Հազարի գ-ի մոտ, դրանից 3 կմ արմ, բլրի ստորոտին, գետափի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր: Այստեղ կատարում էին Վարդավառի տոնը:

ԼՈՒՅՍ ԱՂԲՅՈՒՐ, Луѣс Аг*ծюр, Luys Агbyur - Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Մարզվան ք-ում:

ԼՈՒՍԱՂԲՅՈՒՐ, Лусар*ծюр, Lusaгbyur - Ա ղ բ յ ու Ր Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ի Սեպուհ լ-ան վրա գտնվող Ս Գրիգոր Լուսավորիչ վանքի մոտ: Ըստ ավանդություն՝ բխել է Հայոց եկեղեցու հիմնադիր Գրիգոր Լուսավորիչի հրամանով (4-րդ դ):

ԼՈՒՍԱՂԲՅՈՒՐ, Лусар*ծюр, Lu-

saгbyur - Ա ղ բ յ ու Ր - ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակն ք-ի մոտ, լ-նալանջին, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ վանքից ոչ հեռու:

ԼՈՒՍԱՂԲՅՈՒՐ, Лусар*ծюр, Lusaгbyur - Ս Ր Բ ա տ ե ղ ի պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Ռումտիկին գ-ի մոտ: Սրա մարմարյա ջրավազանում, ասում են, մկրտվել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ):

ԼՈՒՍԱՂԲՅՈՒՐ, Лусар*ծюр, Lusaгbyur - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի դաշտի արմ կողմում, Սեպուհ լ-ան ստորոտին, Խորածորում: Շուրջը պահպանվում էին ավերված բնակավայրեր, բերդեր:

ԼՈՒՍԱՂԲՅՈՒՐ, Лусар*ծюр, Lusaгbyur - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Գավառ ք-ում:

ԼՈՒՍԱՊՏՈՒՂ, Лусаптуг*, Lusaптуг - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Լուսապտուղ Ս Սահակ:

ԼՈՒՍԱՊՏՈՒՂ Ս ՍԱՀԱԿ, Лусаптуг* Св Саһак, Lusаптуг St Sahak - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաբչեն գ-ում, նրա արմ կողմում գտնվող Ս Հարություն եկեղեցուց արլ, ուռնինների պուրակում, աղբյուրի մոտ: Աղբյուրի ջուրը, ըստ տեղացիների, բուժում էր աչքացավը:

ԼՈՒՍԱՊՏՈՒՂ Ս ՍԱՀԱԿ, Лусаптуг* Св Саһак, Lusаптуг St Sahak, Լուսապտուղ Ս Սահակ, Ս Սահակա վանք, Ս Սահակի վանք, Ս Սահակ Լուսապտուղ, Ս Սահակ Պարթև - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, Նաչգյուլս լ-ան ստորոտին, գեղատեսիլ վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք^(*) գավ-ի մեջ: Կառուցված է անմշակ քարերով, ուներ եկեղեցի (կառ 1608 թ) և գավիթ, որտեղ թաղված է Սահակ ճգնավորը, որի կուրուծյունը, ասում էին, բուժել էր Տիրամայրը, և վանքն էլ ստացել է Լուսապտուղ անունը: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության

կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են: Վանքն ավերվել ու լքվել է 1915 թ:

Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Св Лусаворѣц, St Lusavoriц' - Ա ն ա պ ա տ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Յոր գ-ում, նրա հր կողմում, ձորակի ձախ կողմի հարթակում: Կառուցված է մոխրագույն անմշակ քարերով: Փոքրիկ ուղղանկյուն հատակագծով կառույց է: Շուրջը կա հայկական ընդարձակ գերեզմանոց, ուր դրված են 13-19-րդ դդ քանդակազարդ տապանաքարեր: Անապատի մոտ կար մի չքեղ գերեզմանաքարով ստորգետնյա դամբարան:

Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Св Лусаворѣц, St Lusavoriц' - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Աղբերջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) չրջ-ի Բանանց գ-ում: Կառուցվել է 1863 թ: Վեց սյուների վրա հակվող մեծ ու հոյակապ շինություն է:

Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Св Лусаворѣц, St Lusavoriц' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Արքավանք գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Св Лусаворѣц, St Lusavoriц' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Նաչաղբյուր գ-ում:

Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Св Лусаворѣц, St Lusavoriц' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաբերդի գվոկ-ի էրկի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Св Лусаворѣц, St Lusavoriц' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Ջերման գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Св Лусаворѣц, St Lusavoriц' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Քղի գք-ում: Սյունազարդ, գմբեթավոր, զանգակատնով բավական չքեղ կառույց էր:

Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Св Лусаворѣц, St Lusavoriц' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում,

Երզնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Թորդան գ-ում: Մտնում էր ավելի վաղ կառուցված Ս Նշան վանքի համալիրի մեջ: Հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ: Թաղածածկ, գմբեթավոր եկեղեցին ուներ քառանկյունի հատակագիծ: Ազաթանգեղոսի (5-րդ դ) վկայությամբ՝ այստեղ ամփոփված են Գրիգոր Լուսավորչի (3-4-րդ դդ), նրա մի քանի ժառանգների և Հայոց Տրդատ 3-րդ Արշակունի թագավորի աճյունները:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Նեյրեթեր գ-ում: Հին չինություն էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Մուտուրկա վանքի համալիրում: Ուաչաձև հատակագծով, չափերով բավական խոշոր և գմբեթավոր չինություն էր: Համալիրի մյուս՝ ավելի փոքր եկեղեցիները կոչվում են Նորվիրապ և Ս Սարգիս, ս Մուտուրկա վանք:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից մոտ 17 կմ հը-արլ, Պողոս-Պետրոս և Շողակաթ եկեղեցիների մոտ, լ-ան ստորոտին:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Դարմութաղ (Տամիթաղ) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 20-ից ավելի տղա և աղջիկ սաներով: Մեկ այլ վկայությամբ՝ եկեղեցին անվանվում էր Ս Գևորգ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Լամբ գ-ում: Վկայվում է նաև Ս Գևորգ անունով:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Կաղնուտ գ-ում: Մյուս եկեղեցին, որ կոչվում էր Ս Փրկիչ, գտնվում էր գ-ի եզրին և 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում,

համանուն գավ-ի Կապան-մատենի գվոկ-ի գավ-ի Թմնիս (այժմ՝ Իզոլու) գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդ ք-ի մոտ գտնվող Վերին Մեղրի գ-ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Արատենց գ-ում: Պատի վրայի արձանագրություններից մեկը 1663 թ էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Հերհեր գ-ում, ս Ս Գրիգոր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Հերհեր գ-ի մոտ, Ոսկրհան լ-ան ստորոտում: Կառուցվել է 7-րդ դ քառամյթ գմբեթավոր ոճով: Շարվածքը կատարված է սրբատաշ քարերով, երկար 19, լայն՝ 14, բարձր՝ 8 մ: Շինությունը պահպանվում է անվթար: Ներսում, պատերի վրա կան 16-17-րդ դդ հայերեն վիճագրեր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ննգի գ-ի մոտ, նրանից հս, Ծառեկ լ-ան վրա, Ծառեխի մատուռի մոտ: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Սոս գ-ի մոտ, Սուրբ Լուսավորիչ լ-ան վրա:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Կարսի օկրուգի Բեռնա գ-ում: Կառուցված է 759 թ: Կանգուն էր մինչև 1920-ական թթ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Շորագյայի տեղամասի Կարմիր վանք գ-ի Կարմիր վանքի համալիրում: Հիշատակվում է նաև Ս Գրիգոր անվամբ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի

Կարսի մարզում, Կարսի օկրուգի Բեռնա գ-ում: Կառուցված է 759 թ: Կանգուն էր մինչև 1620-ական թթ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Շորագյայի տեղամասի Կարմիր վանք գ-ի Կարմիր վանքի համալիրում: Հիշատակվում է նաև Ս Գրիգոր անվամբ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Քեհյան գ-ում, որը հավանաբար գտնվում էր Կարսի նահ-ի Քեհյան գավ-ում: Հիշատակվում է, որ Մարտիրոս քահանան այս եկեղեցուն է նվիրել Սարգիս Սարկավազ գրչի 1200 թ ընդօրինակած Ավետարանը:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Նոր Կյանք գ-ում: Կառուցվել է սրբատաշ քարերով 6-7-րդ դդ: Գմբեթը փլված է:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արտիմեստ գ-ում: Անչուք կառույց է:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի վանքի համալիրում: Չի պահպանվել:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ում, Վարդանի վանքի համալիրում: Կառուցվել է 9-12-րդ դդ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Մեծ Արմտան գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին պահպանվել էին միայն փլատակները:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ի Ս Լուսավորիչ վանքի համալիրում: Վերակառուցվել է 17-18-րդ դդ: Եռանավ բաղնիք է: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Շ Վ Լ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, St Lusavoriĉ՝ - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիլբում (Կապաղովկիր), Կեսարիա ք-ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նաճ–ում, Կեսարիայի գավ–ի Չոմախլու գ–ում; Կառուցվել է 1860 թ: Գ–ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ: Մինչև 1915 թ Չոմախլու գ–ում գործում էին Մարկոսյան և Թորոսյան վարժարանները, որոնք միասին 1901 թ ունեին 123 աշակերտ: 1906 թ ամերիկահայերի ջանքերով այստեղ հիմնվել էր Խրիմյան վարժարանը:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա) Կեսարիա նաճ–ում, Նեչեհիրի գավ–ի Նեչեհիր (Հնում՝ Նաղյիանդ) ք–ում: Ք–ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Թորոս, որը կիսով չափ վիճափոր կառույց էր: Ք–ում մինչև 1915 թ գործում էր Հայոց Հայկազյան վարժարանը, որը 1901 թ ուներ 75 տղա և աղջիկ աշակերտ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ի Գեմերեկ ավանում: Չափերով փոքր ու համեստ շինություն էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Ամասիայի գավ–ի Լաթիք գք–ում: Ըստ տեղեկությունների՝ հիմնադրվել է 1254 թ: Նոր ժամանակներում փայտաշեն կառույց էր, որին կից, մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Թոխաթի գավ–ի Պոլիս գ–ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Թոխաթի գավ–ի Օվաջրկ գ–ում: Մինչև 1915 թ գ–ում գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Մարդվանի գավ–ի Լաթիկ գ–ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Անգորայի (Անկարայի) նաճ–ում, Յողղաթի գավ–ի Կարա Բըլըբ գ–ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Շապին Գարահիսարի գավ–ի Ավսունտու գ–ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Շապին Գարահիսարի գավ–ի Գմլուն գ–ում: Հիշատակվում է նաև Ս Հակոբ անունով:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Շապին Գարահիսարի գավ–ի Լթաոթ գ–ում: Կառուցվել է 1297 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 25 սաներով:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Շապին Գարահիսարի գավ–ի Լթաոթ գ–ում: Կառուցվել է 1297 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 25 սաներով:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Շապին Գարահիսարի գավ–ի Համամ գ–ում: Կառուցվել է 1302 թ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Շապին Գարահիսարի ք–ի մոտակայքում գտնված Ալամոնիկ գ–ում: Կառուցված է 1252 թ: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Շապին Գարահիսարի ք–ի մոտակայքում գտնված Ալամոնիկ գ–ում: Կառուցված է 1252 թ: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նաճ–ում, Համանուն գավ–ի Ջառա գք–ում: Ըստ աղբյուրների՝ անվանվել է նաև Ս Աստվածածին: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Արշակունյան վարժարանը:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխա ք–ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Մաչկայի գավ–ի Վերանա գ–ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Սարգիս: Մինչև 1915 թ գ–ում գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Ջանիկի գավ–ի

Չարչամբայի գավ–ի Քարըբլուղ գ–ում: Կառուցվել է 1871 թ, մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Համանուն գավ–ի Սյուրմենեի գավ–ի Սյուրմենե գք–ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Այստեղ էր գտնվում նաև Ս Վարդան վանքը:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Համանուն գավ–ի Ագչեապատի գավ–ի Աղրո գ–ում: Կառուցվել է 1306 թ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Համանուն գավ–ի Գյուրեյե (Կյուրեյե) գավ–ի Գյուրեյե ավանում: Կառուցվել է 1889 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկուսն էլ վարժարան՝ 80 սաներով:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Տրապիզոնի գավ–ի Բերվանե (Փերվանե) գ–ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Տրապիզոնի գավ–ի Չամաչ գ–ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Տրապիզոնի գավ–ի Օրդուի գավ–ի Կոմնեյա գ–ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Լուսավորչյան վարժարանը, որը մյուս՝ Թորոսյան վարժարանի հետ միասին ուներ 50 աշակերտ և աշակերտուհի: Գ–ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Թորոս:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Համանուն գավ–ի Անիֆա գ–ում: Այստեղ կար նաև Ս Թեոդորոս անունով եկեղեցի: Սրանցից մեկը կառուցված է 1286 թ, որին կից, մինչև 1915 թ, գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ի Էլեու (Էլեի) ավանում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ Լսսավորիչ, St Lusavoriĉ' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նաճ–ում, Ջանիկի գավ–ի

պիղոնի նա՛հ-ի Կերասուն (Կե-
ռասուն) ք-ում: Կառուցվել է 1269 թ:
Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գոր-
ծում էր երկսեռ վարժարան՝ 100
տղա և 150 աղջիկ սաներով: Մյուս
եկեղեցին ժայռափոր էր և կոչվում
էր Ս Սարգիս:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Տրա-
պիղոնի նա՛հ-ում, Համանուն գավ-ի
Սյուրմենեի գվոկ-ի Սամարուքսա
գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից
գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Տրա-
պիղոնի նա՛հ-ում, Զանիկի գավ-ի
Ունիե գավ-ի Գարամոն (Կարաման)
գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից
գործում էր վարժարան:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Տրա-
պիղոնի նա՛հ-ում, Համանուն գավ-ի
Օրդուի գվոկ-ի Բուլթան գ-ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Տրա-
պիղոնի նա՛հ-ում, Համանուն գավ-ի
Օրդուի գվոկ-ի Սալլար գ-ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Մ ա տ ու ո** Երևա-
նի նա՛հ-ի Սուրմայուի գավ-ում,
Կոբր ավանում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Մ ա տ ու ո** Կարսի
մարզի Կաղզվանի օկրուգի Արջոա-
ռիճ վանքի Համալիրում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Մ ե ն ա ս տ ա ն**
պատմական Փոքր Հայքում, Սե-
բաստիայի նա՛հ-ում, Տերիկ ք-ից
մոտ 15 կմ Հեռավորությամբ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, էրզրումի նա՛հ-ում,
Բարերդի գվոկ-ի Գլխոնց գ-ի մոտ,
տ Գլխոնցի Ս Լուսավորչի վանք:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, էրզրումի նա՛հ-ում,
Բարերդի գվոկ-ի Լոնք գ-ում, տ
Լոնքի Ս Լուսավորչի:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, էրզրումի նա՛հ-ի

Երզնկայի գավ-ում, Հավանարար
Կայիփոս վանքի մոտակայքում: Հի-
շատակվում է 13-րդ դ սկզբներից:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝, Հայրապետի Ս
Լուսավորչի - **Վ ա ն ք Արմ** Հա-
յաստանում, էրզրումի նա՛հ-ում,
Երզնկայի գավ-ի Հայրապետի գ-ում:
Ըստ ավանդության՝ այստեղ ապրել
ու ստեղծագործել է Գրիգոր Լուսա-
վորչիչը (3-4-րդ դդ): 19-րդ դ վեր-
ջերին ավերված ու լքված էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, էրզրումի գավ-ի
Զիթահող (Զիթող) գ-ում: Ըստ ա-
վանդության՝ այստեղ մի փոսում
թաքնվել է Գրիգոր Լուսավորչիչը (3-
4-րդ դդ):

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, էրզրումի նա՛հ-ում,
էրզրումի գավ-ի Մուսուրկա գ-ում,
տ Մուսուրկա վանք:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք (մե-
նաստան) Արմ** Հայաստանում, էրզ-
րումի նա՛հ-ում, Արծաթի գ-ի մոտ,
բարձր բլրի վրա: Շրջակայքի Հայու-
թյան ամենամսկիրական սրբավայ-
րերից էր: 20-րդ դ սկզբներին ավեր-
ված ու լքված էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, Խարբերդի նա՛հ-ում,
Զարսանջակի գվոկ-ի Զմայլե գ-ի
մոտ: Ավերակ էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, Խարբերդի նա՛հ-ի
Մալաթիայի գավ-ում, Մալաթիա ք-
ից դուրս, այգիների մեջ: Հնում
եպիսկոպոսանիստ էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, Գոհանամ լ-ան տա-
րածքում, տ Մանեա այրք:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝, Նազըչը քիլիսե,
Նազըչը քիլիսե - **Վ ա ն ք** Կարսի
մարզում, Կարս ք-ում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք** Հա-
յաստանի Հանրապետության Գե-
ղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ի
մոտ, տ Դափուց վանք:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք Մեծ**

Հայքի Այրարատ աշխ-ի Կոզովիտ
գավ-ում, Նպատ լ-ան ստորոտին:
Ավերակ էր:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք** պատ-
մական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի
նա՛հ-ում, Հաֆիքի գավ-ի Բաղչեջիկ
(Պարտիզակ) գ-ի մոտ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք** պատ-
մական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի
նա՛հ-ում, Շապին Գարահիսարի
գավ-ի Թամզարա գք-ի մոտ, տ
Կոզուց վանք:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Վ ա ն ք (ա-
նապատ)** պատմական Փոքր Հայ-
քում, Սեբաստիայի նա՛հ-ում, Տերիկի
գավ-ի Խուռնավիլ գ-ի մոտ, տ
Խուռնավիլի վանք:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Ու խ տ ա -
վ ա յ ր Արմ** Հայաստանում, Դիար-
բեքրի նա՛հ-ում, Արզանայի գավ-ի
Բալուի գվոկ-ում, Թեփե (Բլուր) գ-ի
մոտ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Ու խ տ ա տ ե -
ղ ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրա-
պետության Մարտունու շրջ-ի, Սոս
գ-ի մոտ, Լուսավորչի լ-ան վրա:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ,
St Lusavoriĉ՝ - **Ու խ տ ա տ ե -
ղ ի** պատմական Փոքր Հայքում,
Սեբաստիայի նա՛հ-ում, Տերիկի
գվոկ-ի Կասմա գ-ի մոտ, դրանից 3
կմ Հս, Խնդրկատար ուխտատեղիի
չրջակայքում:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ Ի Չ ԶԱՐԶԱՐԱՆԱՅ
ՎԱՆՔ, ՇՅ ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ Չարչարան
ванк*, St Lusavoriĉ՝ i Č'arĉ'aranac'
vank՝ - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստա-
նում, էրզրումի նա՛հ-ի Երզնկայի
գավ-ում, Տուփիկ լ-ների ստորոտին,
տ Զարչարանաց վանք:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ Կ Ո Ղ ՈՒ Ց Վ Ա Ն Ք,
ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ Kor*уц ванк*, Lusa-
voriĉ՝ Koyuc՝ vank՝ - **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, Խարբերդի նա՛հ-ում,
Դերսիմի գավ-ի Զնչկաձագի գվոկ-
ում, տ Կոզուց Ս Լուսավորչի:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ Մ Ե Մ, ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ
Мед*, Lusavoriĉ՝ Мес - **Վ ա ն ք**
Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում,
Դարանաղի գավ-ում, տ Ավազ
վանք:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ Փ Ո Ք Ր, ԼՅՍԱՎՈՐՅԱ
П'ок'р, Lusavoriĉ՝ P'ok՝ r - **Վ ա ն ք**

Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում: Այդպես էին անվանում տարբերելու համար Սեպուհ լ-ան շրջ-ում գտնվող Ս Գրիգոր Լուսավորիչ վանքից, որին տրվում էր նաև Լուսավորիչ Մեծ անունը: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ի մեջ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Վ Ա Ն Ք, ՇՅ Լյսավորչա ванк*, St Lusavorč'a vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Եղվարդ ք-ի մոտ, տ Ս Ջորավար:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Վ Ա Ն Ք, ՇՅ Լյսավորչա ванк*, St Lusavorč'a vank' - Վ ա ն ք (անապատ) պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Տերիկ գավ-ի Նուռնավիլ գ-ի մոտ, տ Նուռնավիլի վանք:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Ա Ն Ա Պ Ա Տ, ՇՅ Լյսավորչի анапат, St Lusavorč'i anapat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Եղվարդ ք-ի մոտ, տ Ս Ջորավար:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Ա Ն Ա Պ Ա Տ, ՇՅ Լյսավորչի анапат, St Lusavorč'i anapat - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ավազ վանք:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Գ Ե Ր Ե Չ Մ Ա Ն, Լյսավորչի Герезмаһ, Lusavorč'i Gerezman - Ք ա ռ ա յ ը - ս ը բ ա - տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Մանյա այրք:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Դ Ա Մ Բ Ա Ր Ա Ն, Լյսավորչի Дамбаран, Lusavorč'i Dambaran - Ք ա ռ ա յ ը - ս ը բ ա տ ե - ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Մանյա այրք:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի, Լյսավորչի екег*еци, Lusavorč'i ekeyeci - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Պառավաթումբ գ-ի մոտ, տ Ս Լուսավորիչ:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Մ Ե Ն Ա Ս Ս Ա Ն, ՇՅ Լյսավորչի менастан, St Lusavorič'i menastan - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ավազ վանք:

Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Չ Ա Ր Չ Ա Ր Ա Ն Ա Ց Վ Ա Ն Ք, ՇՅ Լյսավորչի Чарчаранац ванк*, St Lusavorč'i Č'arč'aranac' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ավազ վանք:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Վ Ա Ն Ք, Լյսավորչի ванк*, Lusavorč'i vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Լսոնք գ-ում, տ Լսոնքի Ս Լուսավորիչ:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Վ Ա Ն Ք, Լյսավորչի ванк*, Lusavorč'i vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Մուտուրկա գ-ում, տ Մուտուրկա վանք:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Վ Ա Ն Ք, Լյսավորչի ванк*, Lusavorč'i vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիա (Մեխիտինե) ք-ի մոտ, դրանից 8-10 կմ հեռավորության վրա: Տեղադրված էր ապառաժոտ բլրի վրա: Եկեղեցին թեև չափերով մեծ չէր, բայց համարվում էր Մալաթիայի աչքի ընկնող երեք հոգևոր կենտրոններից մեկը, որը մինչև 19-րդ դ վերջը ուներ իր առաջնորդը և միաբանությունը: Վանքին կից կային չուրջ 30 սենյակներ և խուցեր: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրվել է 4-րդ դ: Եկեղեցու պատի վրա կար 1439 թ հայերեն արձանագրություն, շրջակայքում՝ գերեզմաններ, որոնցից մեկը՝ 1777 թ: 1899 թ վանքին կից բացվել էր որբանոց: Վանքը լքվելու ամայացել է Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին (1914-1918 թթ):

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Վ Ա Ն Ք, Լյսավորչի ванк*, Lusavorč'i vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Նոր Վիրապ:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Վ Ա Ն Ք, Լյսավորչի ванк*, Lusavorč'i vank' - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ում Գյումուշխանեի գավ-ի, Գայգետ (Կելկիթ) գ-ում:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Չ Ի Ք Ա Ր Ա Յ Ր, Լյսավորչի к*арайр, Lusavorč'i K'arayr - Ք ա ռ ա յ ը Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Գեղարդի վանքի արլ կողմում: Ունի Ուղղանկյուն հատակագիծ, պատերի մեջ կան բազմաթիվ խորշեր: Քարայրին կից կա մի փոքրիկ մատուռ:

Լ ՈՒ Ս Կ Ա Վ Ա Ն Ք, Լյսկա ванк*, Luska vank', Լուսկե վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, հավանաբար Լուսկավանք գ-ում (այժմ՝ Լիզկավազ, լքյալ): Վերջինս, ըստ Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ.), Տաթևի վանքին տալիս էր տարեկան 12 միավոր

դրամ հարկ: Հիշատակված է Սյունիքի մի քանի նշանավոր վանքերի ցուցակում: Ղ. Ալիշանը ենթադրում է, որ գ-ի և վանքի անունները կապված են Բարդուղիմեոս Առաքյալի աշակերտ Լուսիկի հետ:

Լ ՈՒ Ս Կ Ե Վ Ա Ն Ք, Լյսկե ванк*, Luske vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, տ Լուսկա վանք:

Լ ՈՒ Ս Ն Ո Ն Գ Ի Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Լյսխոնի ՇՅ Լյսավորչա, Lushongi St Lusavorič' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Լսոնք գ-ում, տ Լսոնքի Ս Լուսավորիչ:

Լ ՈՒ Ս Ն Ո Ն Ք Ի Ս Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ո Ր Ի Չ, Լյսխոնի ՇՅ Լյսավորչա, Lushonk'i St Lusavorič' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Լսոնք գ-ում, տ Լսոնքի Ս Լուսավորիչ:

Լ ՈՒ Ս Ո Ն Ք, Լյսոնк*, Lusonk' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Լսոնք գ-ում, տ Լսոնքի Ս Լուսավորիչ:

Լ ՈՒ Ս Ա Վ Ա Ն Ք, Լյսավանк*, Lusavank' - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Կարս ք-ի մոտ, Բենգլի Ահմեդ գ-ից ոչ հեռու: 20-րդ դ սկզբներին հիմնովին վերված էր: Շուրջը երևում էին հպկական գերեզմաններ ու խաչքարեր: Եկեղեցու մոտ կար սրբատաշ քարերով շինված մի նկուղ, որի մեջ լցված էին անսովոր մեծություն մարդկային կմախքների մնացորդներ:

Լ ՈՒ Տ Ա Ս Վ Ա Մ Ա Ծ Ի Ն, Լյտ Աստվազ*ազ*ին, Lut Astvacacin - Ու խ - տ ա տ ե ղ ի - մ ա տ ու ու , Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Նոտրջրի գ-ախմբի Գեղուտ գ-ի մոտ, տ Լուրտ Աստվածածին:

Լ ՈՒ Ր Չ Վ Ա Ն Ք, Լյրձж ванк*, Lurj vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Բողնոփոր գավ-ում: Հիշատակում է վրաց աշխարհագիր Վախուշտին (18-րդ դ.):

Լ ՈՒ Ր Տ Ա Ս Վ Ա Մ Ա Ծ Ի Ն, Լյրտ Աստվածածին, Lurt Astvacacin, Լուտ Աստվածածին - Ու խ տ ա տ ե ղ ի , մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Նոտրջրի գ-ախմբի Գեղուտ գ-ի մոտ:

Խ

Ս ԽԱԴ, Св Хад, St Xad – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ–ում, Քղիի գվոկ–ի Հանգստուն գ–ում: Կոչվում է Նաղ եպիսկոպոսի անունով, որը թաղված է այստեղ: Մյուս մատուռը կոչվում է Ս Աստվածածին: Սրանցից մեկնու–մեկին կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

ԽԱԴԱՅԻ ՎԱՆՔ, Хадаяи ванк*, Xadayi vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԴԱՎԱՆՔ, Хадаванк*, Хадаванк' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԴԱՎԱՆՔ–ԽԱԹՐԱՎԱՆՔ, Хадаванк*–Хат'раванк*, Хадаванк' – Хат'раванк' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԴԱՐԻ ՎԱՆՔ, Хадари ванк*, Xadari vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԴԼՄԼԻ ԲԱՇԻ, Хадәмли баши, Хадәмли баши – **Բ ե ռ դ** Երևանի նահ–ի Սուրմալուի գավ–ում, Դարաբենդ–Փարչենիսի մահալի Նաղըմլու գ–ի մոտ, դրանից հս:

ԽԱԴԻ ՎԱՆՔ, Хади ванк*, Xadi vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԴ ՀԱՅՐ, Хад hАйр, Хад Hayr – **Վ ա ն ք (եկեղեցի, մատուռ)** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ–ում, Քղիի գվոկ–ի Հանգստուն գ–ում, **տ Նաղ Հոր վանք:**

ԽԱԴ ՀՈՐ ՎԱՆՔ, Хад hOp ванк*, Хад Hor vank', Նաղ Հայր – **Վ ա ն ք (եկեղեցի, մատուռ)** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ–ում, Քղիի գվոկ–ի Հանգստուն գ–ում: Անվանված է 4–րդ դ նշանավոր Նաղ եպիսկոպոսի անունով: Թեև հիշատակվում է նաև իբրև վանք կամ եկեղեցի, սակայն իրականում մատուռ էր: Հմմտ **Ս Նաղ:**

ԽԱԹԱՅԻ ՎԱՆՔ, Хат'аийи ванк*, Хат'ayi vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԹԱՎԱՆՔ, Хат'аванк*, Хат'avank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԹԱՐԱՎԱՆՔ, Хат'араванк*, Хат'aravank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԹԱՐԻ ՎԱՆՔ, Хат'ари ванк*, Хат'ari vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԹԻ ԱՍՏՎԱԾՈՒ ՀՈՒ ՄԵՀ–ՅԱՆ, Хат'и аствац'уhy мeһян, Хат'и astvacuhu mehyan – **Մ ե հ յ ա ն** Հայաստանում, հավանաբար Նարբերդ ք–ի տարածքում, **տ Նատի աստվածուհու մեհյան:**

ԽԱԹՐԱՎԱՆՔ, Хат'раванк*, Хат'ravank', Նաղայի վանք, Նաղավանք, Նաղա վանք–Նաթրավանք, Նաղարի վանք, Նաղի վանք, Նաթայի վանք, Նաթավանք, Նաթարավանք, Նաթարի վանք, Նաթրի վանք, Նաթրոց վանք, Նաթրվանք – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Մարտակերտի շրջ–ում, Վաղուհաս գ–ի մոտ, նրանից 5–6 կմ արմ, Թարթառ գետի աջափնյա բարձունքի վրա, անտառապատ դարավանդին: Հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ: Միջին դդ բազմիցս ավերվել և վերանորոգվել է: Եկեղեցու արլ ճակատի արձանագրության հավաստմամբ, այն կառուցել է Հովհաննես եպիսկոպոս Նաչենցին՝ 1204 թ Դոփյան Գրիգոր իշխանի միջոցներով: Մեկ այլ արձանագրություն վկայում է, որ կառուցմանը աջակցել է նաև Տարսայիճ իշխանի դուստր Ասփին: Ոմանք էլ եկեղեցու հիմնադիր են համարում Առաքյալի աշակերտ Նաթին կամ Նաթային, որից էլ առաջացել են վանքի անվան մի քանի տարբերակները: Գրականության մեջ սխալ կարգով **Խ**–ը երբեմն նույնացրել են Նոթա վանքին, որը Դաղի վանքն է:

Վանական համալիրը բաղկացած է երեք եկեղեցիներից, գավթից և բնակելի ու տնտեսական շինություններից: Գլխավոր եկեղեցին բարձրանում է չորս սյունների վրա, որի չորս կամարներին հակված էր գմբեթը: Այն ուներ երկու ավազ երկու փոքր խորան: Հս–ից եղել է երկհարկ զանգակատուն: Բնակելի ու տնտեսական շինությունները գտնվել են համալիրի հս–արլ կողմում: Զանգակները պատրաստած է եղել Սարգիս Դոփյանը, իսկ գավթի լատուցել է նրա դուստր Դոփը 1225 թ: Վանքի բակում է գտնվում Դոփյանների տոհմական գերեզմանոցը: Բակից վեր կար մի մատուռ: Վանքի տարածքում պահպանվել են մի քանի խաչքարեր ու մահարձաններ: Վանքից ներքև Թարթառի վրա կա մի կամուրջ, իսկ արմ կողմում, խոր ձորի լանջի ժայռի մեջ գտնվում է Նաթրոս բերդը: Հովհաննես Նաչենցին եկեղեցին կառուցելուց հետո հավաքել է գավ–ի ավերված եկեղեցիներից հույություններ, արձանագրություններ, ձեռագիր մատյաններ և մի նորատունկ այգու հետ, նվիրել է վանքին՝ այն դարձնելով յուրահատուկ թանգարան: Վանքը 19–րդ դ վերջերին գտնվում էր կիսավեր վիճակում: Այժմ նրա փլատակները թաղված են խիտ անտառի մեջ, իսկ մեծ եկեղեցու սուրանկյուն թեք ծածկը ամբողջությամբ պատած է ծառերով:

ԽԱԹՐԻ ՎԱՆՔ, Хат'ри ванк*, Хат'ri vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԹՐՈՑ ՎԱՆՔ, Хат'роц ванк*, Хат'roc' vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

ԽԱԹՐՎԱՆՔ, Хат'рванк*, Хат'r-vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ի Վաղուհաս գ–ի մոտ, **տ Նաթրավանք:**

Ս ԽԱԹՈՒՆ, Св Хат'уН, St Xat'ud – **Ս Ր ք ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զոլաքար գ–ի մոտ, լճափին: Մատուռանման կառույց է: Տարածքում կա խաչքար: Տեղացիների ասելով՝ կառուցվել է Լենկ Թեմուրի ժամանակ (14–րդ դ):

Ս ԽԱԹՈՒՆԻԿ, Св Хатъуник, St Xat'unik - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Նարվեր գ-ում, այգի- ների մեջ:

ԽԱԹՈՒՆ ՏԻՐԱՄԱՅՐ, Хатъун Тирамайр, Xat'un Tiramayr - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ում, Ասպար- րածին (Աստվածածին) գ-ի մոտ, տ Ասպարածին վանք:

ԽԱԹՈՒՆ ՏԻՐԱՄՈՐ ՎԱՆՔ, Хатъун Тирамор ванк*, Xat'un Tiramor vank* - Վ ա ն ք Արմ Հա- յաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ում, Ասպարածին (Աստվա- ծածին) գ-ում, տ Ասպարածին վանք:

ԽԱԱՃՈՒԽԻ ՎԱՆՔ, Халацъу- хи ванк*, Xalacuxi vank* - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ում, Ջեյթունի գվոկ-ի Ղալաջուխ գ-ի մոտ, տ Ղալաջուխի վանք:

ԽԱԱԴԻ ԱՍԾՈՆ ՏԱՃԱՐ, Халдхи аство тацъар, Xaldi astco tačar - Տ ա ճ ա ր Հինագույն Հայաստա- նում, Վանի թագավորության էրե- բունի քաղաք-ամրոցում: Նվիրված էր Խալդի գլխավոր աստծուն:

ԽԱԱԴԻ ՏԱՃԱՐ, Халдхи та- цъар, Xaldii tačar - Տ ա ճ ա ր Հին Հայաստանում՝ Ուրարտուում, Արաքս գետի ձախ ափին հիմնված Մենուախինի ք-ում, Կառուցել է Մենուա Ա թագավորը (810-786 թթ մ թ ա):

ԽԱԱԴԻ ՏԱՃԱՐ, Халдхи тацъар, Xaldi tačar - Տ ա ճ ա ր Հին Հայաստանում՝ Ուրարտուում: Ավե- րակները գտնվում են Արմ Հայաս- տանում, Վանա լճի արլ կողմում, Թոփրակկալե կոչվող բերդի տա- րածքում, նրա կենտրոնում: Կա- ռուցել է Ռուսա թագավորը: Հայտ- նաբերվել է Լեհման-Հաուպտի կա- տարած պեղումների ժամանակ:

ԽԱԱԴՈՒ ՏԱՃԱՐ, Халду тацъар, Xaldu tačar - Տ ա ճ ա ր Հին Հա- յաստանում՝ Ուրարտուում, Վանա լճի հր-արլ կողմում, Մուծածիր (Արդինի) ք-ում: Կառուցել է Իշ- պուինի թագավորը (9-րդ դ, մ թ ա)՝ իր որդի Մենուայի հետ: Այստեղ կատարում էին թագավորների թա- գադրության հանդեսները:

ԽԱԱԽԱԼԻ ՎԱՆՔ, Халхали ванк*, Xalxali vank* - Վ ա ն ք այժմյան Արրբեջանի Հանրապետության

Շամխոր ք-ի մոտակայքում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Տավուչ գավ-ի մեջ, հին Խաղխաղ ք- ից ոչ հեռու:

ԽԱԼ-ՔԻՉԱՆ, Хал-къичан, Хал- к'іс'ан - Վ ա ն ք այժմյան Նա- խիջևանի Ինքնավար Հանրապե- տություն Օրդուբադի շրջ-ում, Փա- ռակա գ-ից 1 կմ հս, Գիլան գետի ձախակողմյան ակունքի աջ կող- մում, լ-ան վրա:

ԽԱԽՎԱ ՎԱՆՔ, Хахва ванк*, Xaxva vank*, Խախ, Խախուլի վանք, Խախու վանք, Խախուլի Ս Աստ- վածածին, Ս Քառասնից վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրդ- րումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Թորթումի գվոկ-ի Խախու գ-ում, հարթավայրում: Շուրջը կային լճակներ և վիշապանման քարաբե- կորներ (քարաբաններ): Եկեղեցին սյունազարդ կաթոլիկ էր, նորաձև և գեղեցիկ: Տարածքում պահպանվել էին մատուռներ, գավիթ և այլ կառույցներ: Դռների վրա քանդակ- ված էին հայերեն արձանագրու- թյուններ, ըստ որոնց՝ եկեղեցին, որ կոչվում է Ս Աստվածածին, կառուց- վել է 9-րդ դ, իսկ համալիրի մյուս շինությունները հիմնադրել է Տայքի Դավիթ Կյուրապաղատը 10-րդ դ: Համալիրը շրջապատված էր պա- րիսպներով: 1876-1881 թթ թուր- քերը Խ վ-ը դարձրել են մզկիթ:

ԽԱԽՈՒ, Хаху, Xaxu - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի Ազոդրաց Փոր գավ-ում, տ Խախվա վանք:

ԽԱԽՈՒԼԻ ՎԱՆՔ, Хахули ванк*, Xaxuli vank* - Վ ա ն ք Արմ Հա- յաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի Խախու գ-ում, տ Խախվա վանք:

ԽԱԽՈՒ ՎԱՆՔ, Хаху ванк*, Xaxu vank* - Վ ա ն ք Արմ Հա- յաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի Խախու գ-ում, տ Խախվա վանք:

ԽԱՂԱՐԾԻՆ, Харъарцъин, Ха- γarcin - Վ ա ն ք Հայաստանի Հան- րապետության Տավուչի մարզում, տ Հաղարծին:

ԽԱՂՃ, Харъа, Хайс - Վ ա ն ք (մենաստան) Հայաստանում, էրզ- րումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Թոմյա (Դոմնա) գ-ի մոտ, տ Խաղ- ճանյաց Ս Աստվածածին:

ԽԱՂՃԱՆՅԱ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Харъ- цъаня менастан, Хаγčanya menas-

тан - Վ ա ն ք (մենաստան) Հա- յաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բա- բերդի գվոկ-ի Թոմյա (Դոմնա) գ-ի մոտ, տ Խաղճանյաց Ս Աստ- վածածին:

ԽԱՂՃԱՆՅԱՅ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Харъ- цъаня менастан, Хаγčanyaс' me- nastan - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ- ում, Բաբերդի գվոկ-ի Թոմյա (Դոմ- նա) գ-ի մոտ, տ Խաղճանյաց Ս Աստվածածին:

ԽԱՂՃԱՆՅԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Харъацъаняц Св Аствацъацъин, Хаγča- nyaс' St Astvacacin, Խաղճ, Խաղ- ճանյա մենաստան, Խաղճանյաց մե- նաստան, Խաղճանյաց վանք, Խաղճ- յանյաց Ս Աստվածածին, Խրախճան, Խրախճանյաց վանք - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ- ի Բաբերդի գվոկ-ի Թոմյա գ-ի մոտ, լ-ան վրա: Բաբերդ ք-ից գտնվում էր մոտ 12 կմ հս: Սրանից ոչ հեռու, լ- ան ստորոտին գտնվում են Ս Թորոս վանքի ավերակները: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Հիշա- տակվում է 14-րդ դ ձեռագրական հիշատակարաններում: Ոմանք այս և մոտակա Ս Թորոս վանքերը համա- րում են վանական մեկ միավոր: Երբեմն այս և Ս Թորոսի վանքը միասին կոչվել են Խաղճանյաց Ս Թորոսի վանք:

ԽԱՂՃԱՆՅԱՅ Ս ԹՈՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Харъацъаняц Св Тъороси ванк*, Хаγčanyaс' St Т'orosi vank* - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաս- տանում, էրզրումի նահ-ում, Բա- բերդի գվոկ-ի Թոմյա (Դոմնա) գ-ի մոտ, տ Խաղճանյաց Ս Աստ- վածածին:

ԽԱՂՃԱՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Харъацъа- няц ванк*, Хаγčanyaс' vank* - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաս- տանում, էրզրումի նահ-ում, Բա- բերդի գվոկ-ի Թոմյա (Դոմնա) գ-ի մոտ, տ Խաղճանյաց Ս Աստ- վածածին:

ԽԱՂՃԱՆՅԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱ- ԾԻՆ, Харъацъаняц Св Аствацъацъин, Хаγčanyaс' St Astvacacin - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Թոմյա (Դոմնա) գ-ի մոտ, տ Խաղ- ճանյաց Ս Աստվածածին:

ԽԱՂՋԱՆՅԱՅ Ս ԹՈՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Харъацъаняц Св Тъороси ванк*,

Хаҗҗаныаc՝ St T'orosı vank՝, **Խաղ-ճանյաց Ս Թորոսի վանք** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գավոկ-ի Թոմրա (Դոմ-նա) գ-ի մոտ, լ-ան ստորոտում: Բարերդ ք-ից գտնվում էր 10-12 կմ հս: Լ-ան վրա գտնվում էր Խաղ-ճանյաց Ս Աստվածածին վանքը: 19-րդ դ վերջերին սրանք երկուսն էլ ավերված ու լքված էին: Հաճախ այդ երկու վանքերն իրար հետ կոչվում են **Խ Ս Թ վ**:

Ս ԽԱՂՕՂԱՆ, Св Хаг*ог*лаи, St Хаҗоҗлан – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տավորիկ գավոկ-ի Արտ-խոնք գ-ում:

ԽԱՄԲՈՒՇԵՆՑ ԵԿԵՂԵՑԻ, Хамбушенц екег*едж, Xambušenc՝ ekeցec՝i – **Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Շիրակ գավ-ի Անի ք-ում: Կոչվել է նաև **Ս Աստվածածին (տ)**:

ԽԱՄԻՇ, Хамиш, Xamiš – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Ուտիք աշխ-ի Միափոր գավ-ում: Հիշատակվում է, որ այստեղ որոշ ժամանակ ապրել ու գործել է Վանական վարդապետը (13-րդ դ), որի հիմնական նստոցը Խորանաչատ վանքն էր:

ԽԱՄՇԻ, Хамши, Xamši – **Վ ա ն ք (անապատ)** այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջ-ում, տ **Նամշի վանք**:

ԽԱՄՇԻ ՎԱՆՔ, Хамши ванк*, Xamši vank՝, **Նամշի, Հարանց անապատ, Հարանց վանք, Ղարամուրադի անապատներ, Ղարամուրադի վանք, Ղարամուրատի անապատ, Ղարամուրատի վանք, Վերին Զակամի Հարանց անապատ** – **Վ ա ն ք (անապատ)** այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջ-ում, Մեծ (Բոյուկ) և Փոքր (Բիչիկ) Կարամուրադ գ-երի մոտ, ձորահովտում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Փառիսոս (ըստ Կիրակոս Գանձակեցու՝ Միափոր) գավ-ի մեջ: Երկու սյունների վրա բարձրացած, երկհարկ գանգակատնով, սրբատաշ քարերով շարված կառույց էր (երկար 15 մ, լայն 9,5 մ): Գետնահարկում աստիճանավոր պատվանդանի վրա դրված խաչքարն ուներ 1629 թ արձանագրություն: Ուներ շրջապարիսպ, խուցեր և

օժանդակ շինություններ, որոնք 19-րդ դ վերջերին ավերված էին: Վանքը 9-10-րդ դդ եղել է Աղվանից Հայոց եկեղեցական կենտրոնը: Վանքի մոտ գտնվում էր Երկնաքարի Ջոկե կոչված քարհանքը: Կիրակոս Գանձակեցու վկայու-թյամբ՝ Զաքարե և Իվանե Զաքարյանները 13-րդ դ սկզբներին այստեղ բնակություն տեղ են հաստատելով Հովհաննես Քարահերձացուն, որը նոր կառուցումներով ա-վելի է գեղեցկացնում **Խ վ-ը**:

ԽԱՆԱՏԱՄԼՈՒՅ ՎԱՆՔ, Хана-тамлуц ванк*, Xanatamluc՝ vank՝ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի գավ-ում: Ըստ մի հիշատակարանի՝ 1188 թ այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

ԽԱՆԱՐԿՏՈՒՐ, Ханарктур, Xanarktur – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, Կամախի գավոկ-ի Մարեք գ-ի մոտ, տ **Ննդրակատար Ս Աստվածածնի վանք**:

ԽԱՆԳԱՐԻ ՎԱՆՔ, Хангари ванк*, Xangari vank՝ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտի գավոկ-ի Ակներ գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

ԽԱՆԴԱՄԼՈՒՅ, Хандамлуц, Xandamluc՝ – **Վ ա ն ք (անապատ)** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Նանդամլուց գ-ում, տ **Նանդամլուց Ս Ստեփանոսի վանք**:

ԽԱՆԴԱՄԼՈՒՅ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Хандамлуц Св Степ*анос, Xandamluc՝ St Step՝anos – **Վ ա ն ք (անապատ)** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Նանդամլուց գ-ում, տ **Նանդամլուց Ս Ստեփանոսի վանք**:

ԽԱՆԴԱՄԼՈՒՅ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Хандамлуц Св Степ*аноси ванк*, Xandamluc՝ St Step՝anosi vank՝, **Նանդամլուց, Նանդամլուց Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոս, Քառասուն Մանկանց վանք** – **Վ ա ն ք (անապատ)** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրում ք-ի մոտ գտնվող Նանդամլուց (Նեղեմեկեք) գ-ում: Մի ձեռագիր հիշատակարանի վկայու-թյամբ՝ 1188 թ այստեղ ընդօրինակել են Ավետարան:

ԽԱՆԴԻՆ, Хандин, Xandin –

Վ ա ն ք: Աշխարհագրական դիրքը՝ անորոշ: Հիշատակված է Անանիա Մոկացի կաթողիկոսի (946-968) գումարած՝ Նաչենի եկեղեցական ժողովի առնչությամբ: Հմմտ **Նանդեկան**:

ԽԱՆԴՈՆԿԱՆ, Хандонкан, Xandonkan – **Վ ա ն ք**: Աշխարհագրական դիրքը՝ անորոշ: Հիշատակված է Անանիա Մոկացի կաթողիկոսի (946-968) գումարած՝ Նաչենի եկեղեցական ժողովի առնչությամբ: Հմմտ **Նանդին**:

ԽԱՆԵԿԱՏՈՒՐ, Ханекатур, Xanekatur – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, Կամախի գավոկ-ի Մարեք գ-ի մոտ, տ **Ննդրակատար Ս Աստվածածնի վանք**:

ԽԱՆԵԿԱՏՈՒՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ханекатур Св Аствац*ад*ин, Xanekatur St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Մարեք գ-ի մոտ, տ **Ննդրակատար Ս Աստվածածնի վանք**:

ԽԱՆԵԿՏՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, Ханектури ванк*, Xanekturi vank՝ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, Կամախի գավոկ-ի Մարեք գ-ի մոտ, տ **Ննդրակատար Ս Աստվածածնի վանք**:

ԽԱՆԿՏՈՒՐ, Ханктур, Xanktur – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնի գավոկ-ի Շրգու գ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում էր Ս Հովհան Ոսկեբերան:

ԽԱՆՉԱԼԼՈՒՍ, Ханчаллус, Xančallus – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ, Սողանլուդի լ-ների հրար լանջերին տարածվող Սողանլուդի անտառում: Հմմտ **Նանչելիի վանք**, Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում և **Ս Նաչ**, Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Սարիղամիշ ք-ի մոտ:

ԽԱՆՉԱԼ ԽԱՉ, Ханчал Хац – **Ս ր ք ա տ ե ղ ի Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Նաչեն գավ-ում:

ԽԱՆՉԵԼԻԻ ՎԱՆՔ, Ханчелии ванк*, Xančelii vank՝ – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում: Հմմտ **Նանչալուս, Ս Նաչ**, երկուսն էլ Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ:

ԽԱՆՁԱՅՔ, Ханджайк*, Ханджайк' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի Գավառ գավո-ում, տ Կապուտկողա Ս Հակոբ:

ԽԱՆՐԿՏՈՐ, Хандрктор, Хандрктор - վ ա ն ք, ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի, Ակնա գավ-ի Հացկնի գ-ի մոտ, տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:

ԽԱՇԼԱԲԱԿԱ ՎԱՆՔ, Хашлабака ванк*, Хашлабака ванк' - վ ա ն ք այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) շրջում, Խաչակապ (Ղուչչի) գ-ի մոտ, տ Թարգմանչաց վանք:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե - Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջում, Դաղի վանքի Համալիրում, տ Դաղի վանք:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վերին Կարկառ գավո-ի Մուլք գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գավո-ի Սպարկերտի գ-լամբի Հուսպ գ-ում: Մի աղբյուրում այսպես է անվանված գ-ի Ս Սարգիս եկեղեցին:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գավո-ի Մարթո գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գավո-ի Միջգեղ գ-ում: Մի վկայությունը այսպես է անվանված Ս Գևորգ եկեղեցին:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խյաթ գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բայուի գավո-ի Խարազելի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բայուի գավո-ի Կուլեշկեր գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի

Բայուի գավո-ի Ողամ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 20 սաներով:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բայուի գավո-ի Սղամ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Մոտակայքում, բարձրլան վրա գտնվում էր Ս Կարապետ ուխտատեղին՝ փոքրիկ մատուռով:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարբերդի գավո-ի Սղրջի գ-ում: Կառուցվել է 1288 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 60 սաներով:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիաղինի գավո-ի վերին Բոտի գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գավո-ի Չանախչի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 15 սաներով:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թորթումի գավո-ի Իշխան գ-ի մոտ, տ Տայքի Ս Խաչ:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գավո-ի Սազաձոր գ-ում: Մի վկայությունը՝ այսպես է կոչվել գ-ի Ս Սարգիս եկեղեցին:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կարնո շամբ լճակի Հս կողմում գտնվող Կրճնկոց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գավո-ի Կամարակապ գ-ում: Այստեղ Հիշատակվում են նաև Ս Նիկողայոս, Ս Սահակ, Ս Աստվածածին եկեղեցիները և մի քանի ուխտատեղիներ ու մատուռներ:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գավո-ի Երեցագրակ գ-

ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գ-ի Հս-արմ կողմում գտնվում էր Ս Խաչ ուխտատեղին:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գավո-ի Մուռնայի գ-ի մոտ: Ավերակ էր:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Միրավան գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Սարգիս:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Ջարգառիճ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր մի փոքրիկ վարժարան:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գավո-ի Կճավ գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գավո-ի Մակնի գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գավո-ի Կաղբի գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ: Սրանցից մեկնումեկին կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գավո-ի Միծանց գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Թիմարի գավո-ի Սոսրաթ գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Կոտուց անապատ վանքի Համալիրում, տ Ս Կարապետ:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վանի գավ-ի Արճակի գավո-ի Աղարե (Հազարա) գ-ում:

Ս ԽԱՉ, Շ Վ Մ, Ս Տ Մ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վան ք-ից Հս գտնվող Ս Խաչի վանքի Համալիրում: Սրբատաշ ղեղնավուն քարերով կառուցված գեղեցիկ կաթողիկեի վրայի Հայերեն

վիճազիր արձանագրութեան համաձայն՝ այն վերանորոգվել է 1781 թ: Եկեղեցու ձախ ու աջ կողմերում էին գտնվում Ս Գևորգ և Ս Սանդուխտ ամուր և կամարակապ մատուռները:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, վան ք-ի մոտ գտնվող վարագավանք վանքի համալիրում: Կից էր Ս Աստվածածին եկեղեցուն: Ուներ թաղակապ հորինվածք և ուշ ժամանակներում ծառայում էր իբրև մատենադարան, որտեղ ձեռագրերից ու գրքերից բացի պահվում էին Խրիմյան Հայրիկի՝ Եվրոպայից բերած տպագրական մեքենայի սարքավորումները:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Բաթումի մարզի Արզվինի օկրուգի Արզվին ք-ում:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Կողբ ավանում: Ավանի Ս Գևորգ եկեղեցին վկայված է այս անվամբ:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Կիլիկիայում, Ալեքսանդրեթ ք-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Մեծ Սարիար ք-ում: Մի աղբյուրում այս անվամբ է հիշատակված ք-ի Ս Նշան եկեղեցին:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Տեղերի վանքի համալիրում: Մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Ապարան ք-ում, տ Քասաղի բազիլիկ:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի, Զարնջա ք-ում: Կառուցվել է 7-րդ դ կարմրավուն տուֆ քարերով: Հնգանիստ, երկու մուտքերով, գմբեթավոր շինություն է: Հետագայում վերանորոգվել է մի քանի անգամ: Այժմ գտնվում է կանգուն վիճակում:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի

Լանջաղբյուր ք-ում: Վերանորոգվել է 1877 թ: Պատերի մեջ տեղադրված են եղել 1542 և 1551 թթ կերտած արձանագիր խաչքարեր:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ի մոտ գտնվող Մանջուսուն ք-ում: Կառուցվել է 1250 թ, ունի քառախորան հորինվածք: 1849–1856 թթ-ից եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գ-ի մյուս եկեղեցիներն էին Ս Աստվածածինը և Ս Թորոսը: Գ-ի 3 եկեղեցիները հիշատակվում են Հովհաննես արեղա գրչի կողմից, որն այստեղ 1495 թ ընդօրինակել է Հայսմավուրը:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Կարմիր ք-ից արլ, Սևանա լճի ափին գտնվող Դոլակներ կոչվող վայրում: Շուրջը կան խաչքարեր և գերեզմաններ:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արամուս ք-ում:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, Թորդան ավանում: Կառուցել էր Գրիգոր Լուսավորիչը (3–4-րդ դդ) Բարչամի մեհյանի տեղում, որը քանդել էին Հայաստանում քրիստոնեություն ընդունելուց (301 թ) հետո: Ս Խ-ը հետագայում հայտնի էր Ս Նշան անունով (տ):

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի ձակք գավ-ում, տ Աբխեջ:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Պալակես ք-ում: Զափերով փոքրիկ շինություն էր: Հիշատակվում է նաև Ս Գևորգ անունով:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Թոմարգայի Ս Աստվածածին վանքի համալիրում:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Շապին Գարա-հիսարի գավ-ի Թամգարա գք-ում:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի գավ-ի Ենիխան ք-ում: Մինչև 1915 թ ք-ում գործում էր Սենեքերիմյան դպրոցը:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Սեբաստիայի գավ-ի ձանձի ք-ում: Միջին դդ-ում եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել է 1612–1620 թթ այստեղ ընդօրինակված մի Ավետարան:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Սեբաստիա ք-ի մոտ գտնվող Կարաբողազ ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխայի չրջ-ի Սաղել ք-ում: Կառուցվել է 1881 թ: Գ-ում գտնվում է նաև Ս Սարգիս մատուռը:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաք ք-ում: Կառուցվել է 1865 թ: Այն ժամանակ կից գործել են Մեսրոպյան արական (որը հիմնադրվել էր 1836 թ) և Սանդխտյան իգական դպրոցները:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ասպինձայի չրջ-ի Դամալա ք-ում:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի նահ-ում, Սամսոնի գավ-ում, Զարչամբայի գվոկ-ի Ահալու ք-ում:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ե Կ Ե – Ղ Ե Գ Ի Փոքր Ասիայի Գաղատիա երկրամասի Գաղատիա ք-ում:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Խոտըրի ք-ախմբում, Քաջքար լ-ան ստորոտին:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմչկածագի գվոկ-ի Խաչտուն ք-ի մոտակայքում: 20-րդ դ սկզբներին գտնվում էր կիսավեր վիճակում:

Ս ԽԱԶ, ԸՅ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Մ ա տ ու ո Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Նախիջևան ք-ում: Մյուս մատուռը կոչվում էր Նորամանուկ:

Սրանցից մեկում ամփոփված էր իշխան Արտավազդ Կամսարականի (8-րդ դ) գերեզմանը: Գ-ի եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Մ ա – տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Շնող գ-ում: Մյուս մատուռները կոչվում էին Նա- Հատակաց Խաչ, Ս Սարգիս:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Մ ա – տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Ջրվեժ գ-ի մոտ, նրանից արլ: Արմ-ում գտնվում է Ս Սարգիս մատուռը: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Կաթողիկե:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ, «Սարգսի Խաչեր» – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լոր գ-ում, նրա հր-արմ կողմում: Կառուցված է անձակ քարերով՝ 1345 թ:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Ս ր ք ա տ ե ղ ի (°) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, հա-մանուն գավ-ի Բարերդի գվոկ-ի Բլրակ գ-ի մոտ: Սրա շրջակայքում են տեղադրում հին Բլրակ գ-ը:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Մամոտանք գ-ախմբի Սեղ գ-ի մոտ, տ Սեղավանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ում, տ Ապարանքի Ս Խաչ:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Միծառնն գ-ի մոտ, տ Միծառն վանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բարերդի գվոկ-ի Քալավրակ գ-ի մոտ:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, տ Թիլա վանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Թլրաղ-դաղ գ-ում: Մինչև 1915 թ վանքին կից գործում էր վարժարան:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա – ճ ա ր Արմ Հայաստանում, էրզրու-մի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի իշխան գ-ում, տ Իշխանի վանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Հրեղան գ-ի մոտ:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թիլ ավանում, տ Թիլի վանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրում ք-ից մոտ 20 կմ հս գտնվող Խաչկավանք գ-ում, տ Խաչկավանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Եփրատ և Թորթում գետերի ջրբաժան չրջ-ում, Մաղկավետ Լ-ների փեշերին:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Բասենի գվոկ-ի Մարս գ-ի մոտ:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղբակ գվոկ-ում, տ Ս Բարդուղիմեոս Առաքյալի վանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղբակ գվոկ-ի Օսի գ-ում, տ Ս Խաչի վանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հայոց Ջոր գվոկ-ի տարածքում, Խոշար գետի աջ կող-մում գտնվող Սուրբ Խաչ Լ-ան չրջ-ում:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախ գք-ի մոտ, Բա-գենյաց Վայր կոչվող վայրում:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ, Գու-ռուպաշա Ս Խաչ, Ս Խաչի վանք, Կուռուպաշա Ս Խաչ, Ղուռուպաշ, Ղուռուպաշա վանք – Վ ա ն ք (մե-նաստան) Արմ Հայաստանում, Վա-նի նահ-ում, Վան ք-ից մոտ 5 կմ հր-արլ, Վարագա Լ-ան արմ փեշին, բարձր բլրի վրա, որը վանքի ա-նունով կոչվում է Սուրբ Խաչ լեռ: Համայրի մեջ մտնում էին եկե-ղեցին, գավիթը և մի մատուռ: Չա-փերով փոքր կառույց էր, որտեղից երևում է Վանա լճի գեղեցիկ հա-մայնապատկերը: Տարածքում կային վանականների համար կառուցված լացեր ու Հյուրասենյակներ: 20-րդ դ

սկզբներին հայ երեխաների համար վանքում հիմնվել էր որբանոց: Ըստ ավանդությունների՝ փախստական Հոփի-սիմյան կույսերը առժամանակ իջևանել են այս վանքում, որի վկա-յությունն են համարում վանքից հս գտնվող Կույսերի սարը և Հոփի-սիմեի անունով աղբյուրը: Ս Խ-ին է պատկանել մոտակա Կուռաբաչ գ-ը: 1603 թ այստեղ գրվել է մի Մաշտոց: Ս Խ-ը ավերվել ու լքվել է Առաջին համաշխարհային պատերազմի տա-րիներին (1914-1918 թթ):

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարագ Վերին:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ, Բոչինց վանք, Ս Խաչի վանք – Վ ա ն ք (ե-կեղեցի) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այ-րարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ի մեջ: Ավերակները գտնվում են Սողան-լուղի Լ-ի Ս Խաչ Լ-ան վրա: Ըստ ավանդությունների՝ այստեղ պահվում էր մի հրաշագործ խաչ: Ղ. Ալիշանը են-թադրաբար նույնացնում է բյուզան-դական Հերակլ կայսեր (610-641) գործունեության հետ կապված պատմություններում հիշատակվող Բոչինց եկեղեցու հետ: Հիմնադ-րումը ենթադրաբար համարում են Գրիգոր Մամիկոնյանի իշխանու-թյան չրջանը (659-682): Տեղացի հայերի վկայությամբ՝ վանքն անց-յալում ունեցել է 366 հարկատու գ-եր: Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ վեր-ջերին: Այն ժամանակ երևում էին միայն եկեղեցու արլ և հր հիմնա-պատերը: Հմմտ Խանչլիի վանք, Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում և Խանչալուս, Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Սարի-ղամիշ գք-ի մոտ:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ա-րագածոտնի մարզի Տեղեր գ-ում, տ Տեղերի վանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ջորի մարզում, Արկազան գ-ում, տ Արկազանի վանք:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Կարմիր գ-ից մոտ 10 կմ արլ, Ս Գևորգ վանքի մոտ, Դուլակներ կոչվող վայրում: Նշմարվում են ավերակները:

Ս ԽԱԶ, ՇԽ ՃԱԳ, ՏՏ ՃԱԾ – Վ ա ն ք

Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կոթի գ-ի մոտ, նրանից մոտ 7 կմ արլ, Գազա Ս Սարգիս վանքի (ուխտատեղի) մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի (Գուգարք) աշխ-ի Կողբոփոր գավ-ի մեջ: Գտնվում էր Գազա դաշտում և Գազ բերդի մոտ:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորդան ավանում, տ Ս Նշան:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում, Աղթամար կղզում, տ Աղթամար:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Արյան լ-ան (Հետագայում՝ Քարքե) վրա: Հիշատակում է Հովհան Մամիկոնյանը (7-րդ դ):

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք և ու խ տ ա տ ե ղ ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Բաղամյու (Օծուի) գ-ի մոտ, տ Քամուխաչ:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Նորս գ-ում, տ Ս Գյուլտ Ուաչ:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Քյուլուս (պատմական Քույք) գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ճահուկ (Շահապոնք) գավ-ի մեջ՝ Ագարակ գ-ի մոտ: Կառուցել է ոմն Շահան Գագիլը 1451 թ: Վերանորոգվել է 1600 թ: Բազալտե մոխրագույն քարերով կառուցված գմբեթավոր բազիլիկ շինություն է: Կանգուն էր մինչև 1875 թ: Այժմ կիսավեր է:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք (եկեղեցի) այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ում, Ապրակունիս գ-ում, որը հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի մեջ:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ, Անձրևաբեր, Ուաչի վանք, Ս Ուաչի վանք – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, Փագմարա (Բագմառի) և Ունուս գ-երի մոտ, դրանից 2,5 կմ հր, հարթ տարածությունում, գետակի ափին: Հնում մտնում էր

Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ: Ըստ դոան վրայի հայերեն վիմագիր արձանագրության՝ կառուցվել է 1687 թ, վերանորոգվել՝ 1859 թ: Հ. Ոսկյանը, սակայն, գտնում է, որ Ս Ուաչը կառուցել է Պետրոս եպիսկոպոսը 1457 թ: Եկեղեցին կառուցված է սրբատաշ քարերով, թաղակապ, անգմբեթ և առանց սյունների շինություն է: Ուներ չրջապարիսպ, դիմացը՝ պողատու այգի: Վանքի միաբաններից էր Թովմաս Վանանդեցի Նուրիջանյանը, որը մեկնելով Եվրոպա՝ Հոլանդիայի Ամստերդամ ք-ում հիմնեց հայկական տպարան և 1695 թ առաջին անգամ հրատարակեց Մովսես Խորենացու (5-րդ դ) «Պատմություն Հայոց»-ը: 18-րդ դ առաջին տարիներին նրա ջանքերով հայկական տպարան է բացվել նաև Գերմանիայի Հայլե ք-ում:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեռի (Պիզառի) գ-ում, տ Ս Նշան:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք (եկեղեցի) պատմական Փոքր Հայքում, Թոմարգա գք-ում, նրա արլ ծայրամասում: Խոշոր քարերով կառուցված խաչաձև հատակագծով, գմբեթավոր մեծ ու հոյակապ շինություն էր, որի կառուցումը ձեռնարկվել է 1849 թ: Սա Թոմարգայի Ս Աստվածածին վանքի (տ) համայնքի մեջ մտնող երրորդ եկեղեցին է, որի անտնով էլ վանքը նույնպես կոչվել է Ս Ուաչ:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ, Մանգլիսի Ս Ուաչ – Վ ա ն ք այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Թեթրիժղարոյի շրջ-ում, Մանգլիս քտա-ում:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Ասամուտ վայ-րում:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Դատվանի գավ-ի Մվար գ-ում, նրա արլ կողմում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում էր Ս Սարգիս:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ –

Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Բենկա գ-ի մոտ, Եփրատ գետի ափին:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գավ-ի Երեցագրակ գ-ի հս արմ կողմում: Գ-ի եկեղեցին նույնպես կոչվում էր Ս Ուաչ:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ, Խոստուկ քար – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի դաշտի սահմանային շրջ-ում, Հայկական Տավրոս լշ-ի Բերդուց կոչվող լ-ան գագաթին:

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Գոմաձոր գ-ում (այժմ՝ Սևան ք-ի շրջանում):

Ս ԽԱԶ, ՇՅ ՊԱԳ, ՏՏ ՊԱԾ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լծին գ-ի մոտ, դրանից հր-արլ:

ԽԱԶԱԲԱԿ, ՊԱԾԱԿ, ՊԱԾԱԿ – Մ ե ն ա ս տ ա ն Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում: Ղ. Ալիշանը տեղադրում է Գանձակի Այրում գավ-ում՝ Գանձակ ք-ից հս գտնվող Այրում գ-ի տարածքում:

Ս ԽԱԶԱԹՈՒՄ, ՇՅ ՊԱԾԱԿՈՒՄ, ՏՏ ՊԱԾԱԿՈՒՄ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Մալթիայի գավ-ում: Այստեղ ընդօրինակվել է մեկ Ավետարան:

ԽԱԶԱԿԱՊԻ ԹԱԲԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՆՔ, ՊԱԾԱԿԱՊԻ ԹԱԲԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՆՔ, ՊԱԾԱԿԱՊԻ ԹԱԲԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՆՔ – Վ ա ն ք այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) շրջ-ում, Ուաչակապ (Ղուչլի) գ-ի մոտ, տ Թարգմանչաց վանք:

ԽԱԶԱԿԱ ՎԱՆՔ, ՊԱԾԱԿԱ ՎԱՆՔ, ՊԱԾԱԿԱ ՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի Մոկսի գավ-ում, տ Ուսակա վանք:

ԽԱԶԱՂՔՅՈՒՄ, ՊԱԾԱԿՅՈՒՄ, ՊԱԾԱԿՅՈՒՄ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Ակն ք-ից արմ, Նարվեր գ-ի տարածքում:

ԽԱԶԱՎԱՆՔ, ՊԱԾԱՎԱՆՔ, ՊԱԾԱՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրում ք-ից մոտ 20 կմ հս գտնվող Ուաչ-

կավանք գում, տ **Նաչկավանք**:

ԽԱՉԱՎԱՆՔ, Хачаванк*, Ха-
ճаванк՝ – **Վ ա ն ք** այժմյան Նա-
խիջևանի Ինքնավար Հանրապե-
տության Օրդուբադի շրջում, Օր-
դուբադ ք-ից հս-արլ հին Գաղբիկ գ-
ի մոտ: Կառուցվել է 1687 թ, վե-
րանորոգվել՝ 1859-ին՝ Ազուլիս գք-ի
մենահարուստ հայերի միջոցներով:
Եկեղեցին ըստ երևույթին ավելի հին
է: Այն թաղակապ, առանց սյուների
փոքր շինություն է, որը համարյա
անվթար պահպանվում էր մինչև
1988-1989 թթ:

ԽԱՉԱՏՐՈ ԱՆԱՊԱՏ, Хачатро
анапат, Хаճ'atro anapat, **Նաչատու-
րի վանք** – **Ա ն ա պ ա տ** (վանք)
Կիլիկիայի Հայկական թագավորու-
թյունում, նրա հս կողմում՝ Բարձր-
բերդի գավում, Շիրկա գետի հով-
տում: Եղել է հայ գրչության կենտ-
րոն:

ԽԱՉԱՏՐՈ ՎԱՆՔ, Хачатро
ванк*, Хаճ'atro vank՝ – **Վ ա ն ք** Մեծ
Հայքի Սյունիք աշխում: Հիշա-
տակում է Ստեփանոս Օրբելյանը
(13-րդ դ)՝ Սյունիքի նշանավոր վան-
քերը թվարկելիս, առանց որոշակի
տեղադրություն:

Ս ԽԱՉԱՏՐՈՒՐ, Св Хачатур, St
Хаճ'atur – **Ե կ ե դ ե ց ի Արմ** Հա-
յաստանում, Նարբերդի նահում,
Մալաթիայի գավ-ի Մուշողկունի
վանքի համալիրում:

Ս ԽԱՉԱՏՐՈՒՐ, Св Хачатур, St
Хаճ'atur – **Ե կ ե դ ե ց ի** այժմյան
Վրաստանի Հանրապետության Ա-
խալքալաքի շրջ-ի Նանդո գում:
Կառուցվել է 1831 թ:

ԽԱՉԱՏՐՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, Хачатури
ванк*, Хаճ'aturi vank՝ – **Ա ն ա պ ա տ**
(վանք) Կիլիկիայի Հայկական թա-
գավորությունում, Բարձրբերդի
գավում, տ **Նաչատրո անապատ**:

ԽԱՉԱՓԱՅՏ, Хачап*այт, Ха-
ճ'ap'ayt – **Լ ճ ա կ** (Չրավազան, աղբ-
յուր) և **ու խ տ ա տ ե դ ի Արմ**
Հայաստանում, էրզրումի նահում,
տ **Նաչափայտի լիճ**:

ԽԱՉԱՓԱՅՏԻ ԼԻՃ, Хачап*այт
лжс*, Хаճ'ap'ayti liճ, Դումլիջուր,
Դումլուբունարի աղբյուր, Դումլու-
փունար, **Նաչափայտ, Նաչափայտի**
**Չուր, Մեծ Նաչափայտ, Սուրբ Նա-
չափայտ, Սուրբ Նաչի աղբյուր,**
Տումլի – Լ ճ ա կ (Չրավազան, աղբ-
յուր) և **ու խ տ ա տ ե դ ի Արմ** Հա-
յաստանում, էրզրումի նահում,

Մաղկավետ լ-ների տարածքում:
Նաչափայտի Չուր գետակի հով-
տում: Ըստ ավանդության՝ անունն
ստացել է բյուզանդական Հերակլ
կայսեր (610-641) կողմից այստեղ ի
պահ տրված խաչափայտից, որի
տեղից էլ հրաշքով բխել է այս Չուրը:
Լճակը, որ լիճ է անվանվում, 10-12
քառ մ բոլորածև ավազան է,
գտնվում է 2734 մ բարձր վրա: Սա,
որ անվանում են նաև Մեծ Նա-
չափայտ, Եփրատի բուն ակունքն է,
իսկ նրանից մի քանի հարյուր մետ-
րի վրա հոսում է Փոքր Նաչափայ-
տը, որը Եփրատի ակունք Նաչա-
փայտի-Չուր գետակի օժանդակն է:

ԽԱՉԱՓԱՅՏԻ ՋՈՒՐ, Хачап*айт
джур, Хаճ'ap'ayti jur – **Լ ճ ա կ**
(Չրավազան, աղբյուր) և **ու խ -
տ ա տ ե դ ի Արմ** Հայաստանում,
էրզրումի նահում, տ **Նաչափայտի**
լիճ:

ԽԱՉԲԱՉԱՐ, Хачбазар, Хаճ'ba-
zar – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրա-
պետության Տավուշի մարզի Գան-
ձաքար գ-ի մոտ:

ԽԱՉԲՈՒԼԱՂԻ ՎԱՆՔ, Хач-
булаг*и ванк*, Хаճ'bulayi vank՝ –
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Տավուշի մարզի Վարա-
գավան գ-ի մոտ, նրանից 10-11 կմ
հը, Հախում գետի ափամերձ ան-
տառապատ լ-նալանջին, Նաչբուլաղ
կոչվող գ-ատեղիի մոտ: Կանգուն
կառույց է և ճարտարապետական
առանձին հետաքրքրություն չի ներ-
կայացնում:

ԽԱՉԳԼՈՒՍԻ ՎԱՆՔ, Хачгluxи
ванк*, Хаճ'gluxi vank՝ – **Վ ա ն ք Արմ**
Հայաստանում, Վանի նահում,
Թիմարի գվոկ-ի էրերին գ-ի մոտ, տ
էրերնա Ս Սահակ Պարթև:

ԽԱՉԳՈՆԻ, Хачгонд, Хаճ'-
gond, **Նաչգունդ** – **Ե կ ե դ ե ց ի**
(վանք) Հայաստանի Հանրապե-
տության Լոռու մարզի Օձուն գում,
նրա արմ կողմում: Կառուցվել է 735
թ: Մեկ մեծ և մեկ փոքր գմբեթնե-
րով, կամարակապ, գեղեցիկ գավ-
թով, սրբատաշ քարից շինված եկե-
ղեցի էր: 20-րդ դ սկզբներից գավի-
թը կիսավեր էր: Վերանորոգվել է
1888 թ: Շրջակայքում պահպանված
գերեզմանատանը պահպանվում
էին կաթողիկոս Հովհան Գ Օձնեցու
(717-728) ծնողների խաչքարերը,
Սիմոն և Վարդան եպիսկոպոսների
գերեզմանները, Սմբատ Բագրա-

տունի թագավորի (10-րդ դ) մահ-
արձանը: Եկեղեցու կողքին գտնվում
է Օձունի վանքը, որը երբեմն ան-
վանվում է նաև Նաչգունդ:

ԽԱՉԳՈՆԻ, Хачгонд, Хаճ'-
gond – **Ե կ ե դ ե ց ի** (վանք) Հա-
յաստանի Հանրապետության Լոռու
մարզի Օձուն գում: Նաչգունդ քա-
հանայի անունով նաև այդպես է
անվանվում **Օձունի վանքը** (տ):

ԽԱՉԳՈՒՆԻ, Хачгунд, Хаճ'-
gund – **Ե կ ե դ ե ց ի** (վանք) Հա-
յաստանի Հանրապետության Լոռու
մարզի Օձուն գում, տ **Նաչգունդ**:

ԽԱՉԳՈՒՆԻ, Хачгунд, Хаճ'-
gund – **Վ ա ն ք** (Եկեղեցի) Հա-
յաստանի Հանրապետության Լոռու
մարզի Օձուն գում: Նաչգունդ քա-
հանայի անունով նաև այդպես է
անվանվում **Օձունի վանքը** (տ):

Ս ԽԱՉ ԵՐԿՆԱՅԻՆ, Св Хач Ерк-
найн, St Хаճ՝ Erknayin – **Մ ա -
տ ու ո Արմ** Հայաստանում, էրզ-
րումի նահում, համանուն գավ-ի
Կիսկիմի գվոկ-ի ՆոտրՂրի գ-ախմբի
Աղուին կոչվող վայրում:

ԽԱՉԵՔԱՐՈ ՎԱՆՔ, Хачек*аро
ванк*, Хаճ'ek'aro vank՝, **Նաչեքարո**
վանքեր, Նաչիքարի մենաստան,
Նաչքար լեռան վանք, Նաչքարի
վանք, Վարչամակ, Վարչամակի
վանք, Վարսամբեկ, Վարսամբեկի
վանք, Վարսամպեկ, Վարսամպեկի
վանք, Վարսամպիկ – Վ ա ն ք
(վանքեր) **Արմ** Հայաստանում, էրզ-
րումի նահում, համանուն գավ-ի
ՆոտրՂրի գ-ախմբից արմ, Քաջքար
լ-ան վրա: Համալիրը բաղկացած էր
զույգ վանքերից, որոնք կոչված էին
Նաչեքար կամ Վարսամբեկ լ-ան
անունով: Ըստ Ղ. Ալիշանի՝ մի ա-
վանդություն՝ այստեղ է պահվել
Քրիստոսի վարչամակը (գլխաշոր,
կտոր, թաշկինակ, քող), որի համար
կոչվել է նաև Վարչամակի վանք: Հ.
Տաշյանը վանքի Վարսամբեկ անու-
նը սրբազրում է Վարչամ, իսկ սա էլ
համարում է Վարդան անվան այլա-
փոխումը: **Ս վ-ը** 19-րդ դ վերջերին
ավերված ու լքված էր:

ԽԱՉԵՔԱՐՈ ՎԱՆՔԵՐ, Хачек*а-
ро ванк*ер, Хаճ'ek'aro vanker –
Վ ա ն ք (վանքեր) **Արմ** Հայաստա-
նում, էրզրումի նահում, ՆոտրՂրի
գ-ախմբի Քաջքար լ-ան վրա, տ
Նաչեքարո վանք:

ԽԱՉԻ ԲՈՂՆԻՍ, Хачи Болнис,
Хаճ'и Bolnis – **Ու խ տ ա տ ե դ ի**

Թիֆլիսի նահ-ի Բորչալուի գավ-ում: Փոքր Ռատուան գ-ի մոտ:

ԽԱՉԻԴՌԱՆ Ս ՍԱՐԳԻՍ, Խաչար*ան Յվ Տարցի, Խաճճրան St Sargis – Մ ա տ ու ու նայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Մաղկաշատ (նախկինում՝ Ուաչի-դուռ) գ-ի մոտ: Ժամանակին եղել է Հայտնի ուխտատեղի:

ԽԱՉԻ ԼՈՒՅՍ, Խաչի Լույս, Խաճի Լույս – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրումի գավ-ի Ուխտածոր (Ըղտածոր) գ-ի մոտ:

ԽԱՉԻ ԼՈՒՅՍ, Խաչի Լույս, Խաճի Լույս – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդի գվոկ-ի խայք գ-ի մոտ:

Ս ԽԱՉԻԿ, Յվ Խաչիկ, St Խաճիկ – Վ ա ն ք (անապատ) Տրապիզոնի նահ-ում, Համանունի գվոկ-ի Եղնովիտ գ-ի մոտ, տ Ս Ուաչիկ Հոր վանք:

ԽԱՉԻԿ, Խաչիկ, Խաճիկ – Վ ա ն ք (անապատ) Տրապիզոնի նահ-ում, Համանունի գվոկ-ի Եղնովիտ գ-ի մոտ, տ Ս Ուաչիկ Հոր վանք:

ԽԱՉԻԿԻ ԽՈՏԱԿԵՐԱՑ ՎԱՆՔ, Խաչիկի Խոտակերաց վանք* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ուաչիկ գ-ի մոտ, տ Ուտակերաց վանք:

Ս ԽԱՉԻԿ ԶԱՅՐ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչիկ հայր վանք*, St Խաճիկ հայր վանք – Վ ա ն ք (անապատ) Տրապիզոնի նահ-ում, Համանունի գվոկ-ի Եղնովիտ գ-ի մոտ, տ Ս Ուաչիկ Հոր վանք:

Ս ԽԱՉԻԿ ՀՈՐ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչիկ հոր վանք*, St Խաճիկ հոր վանք, Ուաչիկ, Ս Ուաչիկ, Ս Ուաչիկ Հայր վանք, Ուաչիկ Հոր վանք – Վ ա ն ք (անապատ) Տրապիզոնի նահ-ում, Համանունի գվոկ-ի Եղնովիտ գ-ի մոտ: Հիմնադրման ժամանակը Հայտնի չէ: Վանքի մասին հիշատակություններ կան 1500, 1503, 1504 թթ ընդօրինակած Ոսկեփորիկի, Սաղմոսի և Ավետարանի հիշատակարաններում: Համալիրի մեջ մտնում էին Ս Աստվածածին և Ս Սրոն եկեղեցիները: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն, որի անունով նրա չրջակա տարածքը հիշատակարաններում անվանված է Նաչեքարա վիճակ:

ԽԱՉԻԿ ՀՈՐ ՎԱՆՔ, Խաչիկ հոր վանք*, Խաճիկ հոր վանք – Վ ա ն ք (անապատ) Տրապիզոնի նահ-ում, Համանունի գվոկ-ի Եղնովիտ գ-ի մոտ, տ Ս Ուաչիկ Հոր վանք:

ԽԱՉԻԿՈՒ ԽՈՏԱԿԵՐԱՑ ՎԱՆՔ, Խաչիկու Խոտակերաց վանք*, Խաճիկու Խոտակերաց վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ուաչիկ գ-ի մոտ, տ Ուտակերաց վանք:

Ս ԽԱՉԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Յվ Խաչի մենաստան, St Խաճի մենաստան – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարազավանք:

ԽԱՉԻ ՅԱԼ, Խաչի յալ, Խաճի յալ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Գանձաբար գ-ի մոտ: Շուրջը կան խաչարձաններ:

ԽԱՉԻՆ ԱՂԲՅՈՒՐ, Խաչին Ար*ծյոր, Խաճին Աղբյուր – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Գորիս ք-ից արլ, ձորաբերանի բարձր եզրին, մի դարավոր ծառի տակ: Մատուռից արլ, աղբյուրի կողքին գտնվում է մի խոշոր ժայռաբեկոր, որի արլ երեսին կա մի հին արձանագրություն:

ԽԱՉԻՆ ԱՐՏ, Խաչին Արտ, Խաճին Արտ – Ե կ ե ղ ե ց ի, գ յ ու ղ ա – տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ում, Տուսի գ-ից արլ, դեպի Գտիչ վանքը տանող ճանապարհի աջ կողմում: Եկեղեցին ավերված է, չուրջը կան խաչքարեր և տների փլատակներ:

ԽԱՉԻՆ ԼԵՌ, Խաչին Լեր*, Խաճին Լեր – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Մարզվան ք-ում:

ԽԱՉԻՆ ՎԱՆՔ, Խաչին վանք*, Խաճին վանք – Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Այս վանքից էր Հայր Մանուչակ վանականը, որը մասնակցել է Անանիա Մոկացի կաթողիկոսի (946-968) գումարած՝ Ուաչենի եկեղեցական ժողովին:

ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Խաչի վանք*, Խաճի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Շինիձոր գ-ախմբում, տ Շինիձորու Ս Ուաչավանք:

Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչի վանք*, St Խաճի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Հա-

մանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Շինիձոր գ-ախմբում, տ Շինիձորու Ս Ուաչավանք:

Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչի վանք*, St Խաճի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բայուրի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, տ Թիլու վանք:

Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչի վանք*, St Խաճի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ գ-ի մոտ, տ Քարավերակի Ս Նշան:

ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Խաչի վանք*, Խաճի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրում ք-ից մոտ 20 կմ Հս գտնվող Ուաչկավանք գ-ում, տ Ուաչկավանք:

Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչի վանք*, St Խաճի վանք, Ս Ուաչ, Ճրպա վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղբակ գավ-ի Օսի գ-ի մոտ: Թովմա Արծրունու (9-10-րդ դ) վկայությամբ՝ կառուցել են Վասպուրականի Արծրունի նախարարները, որտեղ և գտնվում էր նրանց տոհմական գերեզմանոցը: Այստեղ է թաղված Գրիգոր-Դերենիկ Արծրունին (886 թ):

Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչի վանք*, St Խաճի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Արծկե գք-ի մոտ, տ Աքանջեղազործ Ս Նշան:

Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչի վանք*, St Խաճի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Շատախի գվոկ-ի Միծառնե գ-ի մոտ, տ Միծառն վանք:

Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչի վանք*, St Խաճի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախի գվոկ-ում, տ Քրմենից Ս Ուաչի վանք:

Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Յվ Խաչի վանք*, St Խաճի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից մոտ 12 կմ Հս, բլրի վրա: Վանքի Ս Ուաչ մեծ եկեղեցին ուներ սրբատաշ դեղնավուն քարերով կառուցված գեղեցիկ կաթողիկե, որի վրայի Հայերեն վիմագիր արձանագրությունից երևում է, որ այն վերանորոգվել է 1781 թ: Եկեղեցու ձախ և աջ կողմերում գտնվում էին Ս Գևորգ և Ս Սանդուխտ ամուր ու կամարակապ մատուռները: Սրանց ճակատի արձանագրությունները վկայում են չինությունների 1714 թ

կառուցումը: Վանքն ուներ չըջապարհապ, որը շարված էր քարով ու աղյուսով: Դռները գտնվում էին պարսպաշարի արլ և հս կողմերում: Վանքի մոտ կար կամարակապ սառնորակ աղբյուր: Մինչև 1915 թ Ս Խ վ-ն ուներ մշակելի հողեր: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ.:

Ս ԽԱԶԻ ՎԱՆՔ, Св Хачи ванк*, St Xaçi vank' - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ի մոտ, տ Ս Խաչ:

Ս ԽԱԶԻ ՎԱՆՔ, Св Хачи ванк*, St Xaçi vank' - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ, տ Ս Խաչ:

ԽԱԶԻ ՎԱՆՔ, Хачи ванк*, Xaçi vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Վանանդ գավ-ում, Կարսի շրջ-ում, Ախուրյան գետի հովտում: Ըստ Ղ. Ալիշանի՝ վանքը կառուցվել է Կապույտ բերդից նուների խաչը այստեղ բերվելու ղեպքի առնչությամբ: Հիշատակարանի հավաստմամբ՝ վանքն ունեցել է ավելի քան 20 գ և ազարակ: Վանքի հարստությունը 9-րդ դ գրգռում էր արաբ նվաճողների ախորժակը, որոնցից Սափի անունով մեկը փորձում է հափշտակել այն: Վանքի նկատմամբ ոտնձգություններ են կատարում նաև ուրիշները, որի պատճառով խաչը տեղափոխում են Անի, իսկ վանքը քիչ հետո դադարում է գոյություն ունենալուց

Ս ԽԱԶԻ ՎԱՆՔ, Св Хачи ванк*, St Xaçi vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուղի շրջ-ի Նորս գ-ում, տ Ս Գյուլտ Խաչ:

ԽԱԶԻ ՎԱՆՔ, Хачи ванк*, Xaçi vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, Փաղմարա (Բաղմառի) և Ունուս գ-երի մոտ, տ Ս Խաչ:

Ս ԽԱԶԻ ՎԱՆՔ, Св Хачи ванк*, St Xaçi vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, Փաղմարա (Բաղմառի) և Ունուս գ-երի մոտ, տ Ս Խաչ:

Ս ԽԱԶԻ ՎԱՆՔ, Св Хачи ванк*, St Xaçi vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիղառի գ-ում, տ Ս Նշան:

Ս ԽԱԶԻ ՎԱՆՔ, Св Хачи ванк*, St Xaçi vank' - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ում, Առամուտ (վայրում) շրջ-ում: Հ. Ոսկյանի վկայությամբ՝ այստեղ կային երկու նույնանուն վանքեր:

ԽԱԶԻՔԱՐԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Хачи-к*ари менастан, Xaçi k'ari menastan - Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Խոտրջրի գ-ախմբի Քաջքար լ-ան վրա, տ Խաչեքարո վանք:

ԽԱԶԼԱԲԱԿԱ ՎԱՆՔ, Хачлабака ванк*, Xaç'labaka vank' - Վ ա ն ք այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) շրջ-ում, Խաչակապ (Ղուչչի) գ-ի մոտ, տ Թարգմանչաց վանք:

ԽԱԶ ՈՒՌՈՒՍ, Хач Хур'ат, Xaç' Xur'at - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբադի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մոխրաթաղ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին, իսկ մատուռը՝ Սահար Օրիորդի մատուռ: Գ-ի մոտ է գտնվում Ինն Մասունք անապատը (վանքը):

ԽԱԶԿԱԼ, Хачкал, Xaç'kal - Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ի Ս Կարապետ վանքի դիմաց, լ-ան վրա: Ըստ ավանդության՝ կառուցվել է Գրիգոր Լուսավորչի (3-4-րդ դդ) ժամանակներում: Համալիրի եկեղեցին կոչվում էր Ս Մինաս:

ԽԱԶԿԱՎԱՆՔ, Хачкаванк*, Xaç'kavank' - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս - տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաչեն:

ԽԱԶԿԱՎԱՆՔ, Хачкаванк*, Xaç'kavank', Ս Խաչ, Խաչավանք, Խաչի վանք, Խաչոկա վանք, Խաչովանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրում ք-ից մոտ 20 կմ հս գտնվող Խաչկավանք գ-ում: Վանքի մոտ կար մի հորդաբուխ աղբյուր, որը գոյացնում էր եփրատ գետի ակունքներից մեկը: Վանքը պետք է որ ավելի հին լինի, քան գ-ը: Հիմնադրվել է 7-րդ դ դր Բյուզանդիայի Հերակլ կայսեր (610-641) Պարսկաստանի դեմ մղած կռիվների ժամանակ, երբ այստեղ է բերվել Բրիստոսի խաչափայտը, որի խփված տեղից էլ սկսել է բխել

աղբյուրը: Այստեղից էլ առաջացել են վանքի և գ-ի անունները:

Վանքի եկեղեցին հաստ և ամրակուռ որմերով կառուցված փոքրիկ շինություն էր, ուներ բարձր ու հասարակ բեմ: Եկեղեցու հր կողմում կային հայերեն արձանագրություններ ունեցող դամբարաններ: Համալիրի տարածքում կային նաև միաբանների խցեր և հյուրասենյակներ: Շուրջը կային խաչքարեր, որոնցից մեկը կանգնեցված էր 1229 թ: Ողջ համալիրը պարսպապատ էր: Եղել է Միջնադարյան Հայաստանի գրչության կենտրոն: Ժամանակին մի քանի անգամ վերանորոգվել է: Ավերվել ու լքվել է Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին:

ԽԱԶԿԵՆ ՆԵՐՔԻՆ, Хачкен Нерк'ян Xaç'ken Nerkin - Վ ա յ ը (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի, Խոտրջրի գ-ախմբում:

ԽԱԶՅԱԼ, Хачял, Xaç'yal - Վ ա ն ք (*) այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Մաոնետլի շրջ-ի Շահումյան (Շուլավեր) քտա-ում: Ճշգրիտ անվանումը՝ անորոշ: Գտնվում է ավերված վիճակում: Այստեղ են գտնվում նաև Ս Կիրակի կիսավեր վանքն ու Ս Սարգիս մատուռը:

ԽԱԶՆԱՉՈՐ, Хачназор, Xaç'najor - Վ ա ն ք (անապատ) Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ, տ Խաչնաձորո Ս Ստեփանոս վանք:

ԽԱԶՆԱՉՈՐՈՒ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՎԱՆՔ, Хачназоро Св Степ'анос ванк, Xaç'najoro St Stepanos vank', Խաչնաձոր - Վ ա ն ք (անապատ) Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 15-րդ դ 50-80-ական թթ այստեղ ընդօրինակվել է երկու Ավետարան:

ԽԱԶՈՒԿԱ ՎԱՆՔ, Хачока ванк*, Xaç'oka vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրում ք-ից մոտ 20 կմ հս գտնվող Խաչկավանք գ-ում, տ Խաչկավանք:

ԽԱԶՈՎԱՆՔ, Хачованк*, Xaç'ovank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրում ք-ից մոտ 20 կմ հս գտնվող Խաչկավանք գ-ում, տ Խաչկավանք: Ս ԽԱԶ ՊԻՉՈՒ ՎԱՆՔ, Св Хач

Пизу ванк*, St Xac' Pizu vank' – Վ ա ն ք Փոքր Հայքի Առաջին Հայք պրովինցիայում, Պիղոս ք-ում, տ Պիղոս վանք:

Ս ԽԱԶ ՎԱՆՔ, Св Хач ванк*, St Xac' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ինահ-ում, Դիարբեքի գավ-ի Սաղո-գեղ գ-ում, տ Թուխ Մանուկ Խաչ:

Ս ԽԱԶ ՎԱՆՔ, Св Хач ванк*, St Xac' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գավ-ի Սոզվանց գ-ում, տ Սոզվանից վանք:

ԽԱԶՈՒՏԻ ԵԿԵՂԵՅԻ, Хачути екер'еца, Xac'uti ekeyeci, Բախտաղեկի եկեղեցի, Ս Գրիգոր – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Շիրակ գավ-ում, Անի ք-ում: Կառուցվել է 1271 թ Շահեր վարդապետի միջոցներով:

ԽԱԶՔԱՐ, Хачк'ар, Xac'k'ar – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տաշիրի մարզի Մեծավան գ-ի մոտ: Կանգուն է: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում են Վերի վանք և Ս Հովհաննես:

ԽԱԶՔԱՐ, Хачк'ар, Xac'k'ar – Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Խոտրջրի գ-ախմբում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Խաչքարո վանք:

ԽԱԶՔԱՐ ԼԵՆԱՆ ՎԱՆՔ, Хачк'ар лер'ан ванк, Xac'k'ar ler'an vank' – Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Խոտրջրի գ-ախմբում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Խաչքարո վանք:

ԽԱԶՔԻԼԻՍԱ, Хачк'илиса, Xac'kilisa – Մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Սամաստ (Հնում՝ Սամոսատ ք) գ-ում:

ԽԱԶՔՅԱՐԻ ՎԱՆՔ, Хачк'яри ванк, Xac'k'yari vank' – Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Խոտրջրի գ-ախմբում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Խաչքարո վանք:

ԽԱԶՔՅԻ, Хачк'яи, Xac'k'ci – Մ ա տ ու ու այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) շրջ-ի Խաչակապ (Ղուչի) գ-ում:

ԽԱՌԱԲԱՍՏ, Хар'абаст, Xar'abast – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեշի գավ-ում: Գյուղի անունով նաև այսպես է

կոչվել Արճվաբեր Ս Աստվածածին վանքը (տ):

ԽԱՌԱԲԱՍՏԱՎԱՆՔ, Хар'абаставанк*, Xar'abastavank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեշի գավ-ում: Խոտարաստ գ-ի անունով նաև այսպես է կոչվել Արճվաբեր Ս Աստվածածին վանքը (տ):

ԽԱՌԱԲԱՍՏԻ ՎԱՆՔ, Хар'абаста ванк*, Xar'abasti vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեշի գավ-ում: Խոտարաստ գ-ի անունով նաև այսպես է կոչվել Արճվաբեր Ս Աստվածածին վանքը (տ):

ԽԱՌԱԲԱՍՏՈՒ ՍՈՒՆԱՐԱՎԱՆՔ, Хар'абасту Сухараванк*, Xar'abastu Suxaravank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեշի գավ-ում: Խոտարաստ գ-ի և ոմն Սուխար թագավորի անունով նաև այսպես է կոչվել Արճվաբեր Ս Աստվածածին վանքը (տ):

ԽԱՌՆԱՐԿՏՈՒՐ, Хар'нарктур, Xar'narktur – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Կամախի գավ-ի Մարեք գ-ի մոտ, տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին վանք:

ԽԱՍԿԱ ՎԱՆՔ, Хаска ванк*, Xaska vank', Խաչակա վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գավ-ում, Մոկայց Ս Գևորգ վանքից 3-4 կմ Հեռավորության վրա: Եկեղեցին և օժանդակ շինությունները 20-րդ դ սկզբներին ավերված էին, և վանքի հողային տարածությունները տնօրինում էր Աղթամարը:

ԽԱՍԿՏԻԼՎԱ Ս ՍԱՐԳԻՍ, Хаск-тила Св Саргис, Xasktilva St Sargis – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտի գավ-ում, Մեծկերտ գ-ից հր-արմ, Լազվան գ-ի մոտ:

ԽԱՎԱՐԱՋՈՐ, Хавараджор, Xavarajor, Խավարաձորի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Հավանաբար Արշարունիք գավ-ում: Ըստ մի հիշատակության՝ հիմնել է Հոռոմոսի վանքի վանահայր Ատոմը 11-րդ դ: Ղ. Ինճիճյանը տեղադրությունը համարում է անհայտ: Ղ. Ալիշանի կարծիքով Խ առաջինը հիշատակում է Սամվել Կամրջածորեցին (11-րդ դ), առանց տեղադրության: Հիշատակված է նաև 12-

րդ դ: Ղ. Ալիշանը, այս վանքի կապակցությամբ հիշված Անտաքը նույնացնելով Հավանունիք գավ-ի Անդակ գ-ին, հնարավոր է համարում Խ տեղադրել Արշարունիքում: 12-րդ դ հիշատակության մեջ նշված է, որ «այժմ Խաւարաձորն գեոզ դարձաւ»: Ս. Էփրիկյանը, Հետեւելով Ղ. Ալիշանին, Խ նույնացնում է Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Կարավանք գ-ի հին եկեղեցուն:

ԽԱՎԱՐԱՋՈՐԻ ՎԱՆՔ, Хавараджори ванк, Xavarajori vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Արշարունիք գավ-ում, տ Խավարաձոր:

ԽԱՏԻ ԱՍՏՎԱԾՈՒՀՈՒ ՄԵՀՅԱՆ, Хати аствац'уhy мезян, Xati astvacuhy mehyan, Խաթի աստվածուհու մեհյան, Հաթի աստվածուհու մեհյան – Մ ե հ Յ ա ն Հայաստանում, նվիրված էր Խեթա-խուրրիական Նատի (Խաթի, Հաթի) աստվածուհուն: Ենթադրում են, որ գտնվելիս է եղել Խարբերդ ք-ի տարածքում:

ԽԱՐԱԲ-ԲԻՐՆԵՋԱ, Хараб-бирнеза, Xarab-birneza – Ա վ ե ր ա կ վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ինահ-ում, Մարդինի գավ-ում, Ավեռեղ գետի ափին, Մարդին ք-ից մոտ 50 կմ արլ. լ-նային վայրում: Նշանակված է ոռոսական 10-վերստանոց քարտեզում:

ԽԱՐԱԲԵՐԴ, Хараберд, Xaraberd – Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հ. Աճառյանի վկայությամբ՝ Դավիթ եպիսկոպոսը 1453 թ այստեղ ընդօրինակել է Հայսմավուրբը:

ԽԱՐԱԲԻ ՎԱՆՔ, Хараби ванк*, Xarabi vank' – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տաշիրի մարզի Մեծավան գ-ում, տ Ս Հովհաննես:

ԽԱՐԱԽԱՐՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Харахарути ванк, Xaraxaruti vank' – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Ներքին Նարախարուտ գ-ի մոտ, Արաքսի հովտով Կարինից Կաղզվան տանող ճանապարհի վրա: 19-րդ դ վերջերին պահպանվել էին չուրջը եղող գ-ի ավերակները, Հայկական խաչքարեր, տապանաքարեր և կիսավեր եկեղեցին, միաբանների սենյակների Հետքերը, ձորամիջին՝ վանքի արտաքին պարիսպների մնացորդները: Այդ ժամանակ գ-ի

վերաբնակիչ չերքեզները վանքի եկեղեցին տախտակամածով մի կերպ վերափոխել էին մզկիթի:

ԽԱՐԱԶԱՆԱ ՎԱՆՔ, *Хараджана ванк*, *Xaradjana vank'* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Այնթապի գվոկ-ի Նարաջան գ-ում: Ըստ ավանդու-թյան՝ ավերվել է մի քուրդ ավա-զակապետի ձեռքով 1884 թ: Այս գ-ում **Պ** վ-ից բացի կային նաև 4 եկեղեցիներ, որոնց անունները չեն հիշատակվում:

ԽԱՐԽՈՒԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, *Хархуи Св Аствац'ад'ици*, *Xarxuti St Astvacacin*, **Ս Աստվածածին** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզ-րումի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի Նախու գ-ում, **տ Նախվա վանք**:

ԽԱՐՁԻ ԱՆԱՊԱՏ, *Хардзи ана-пат*, *Xarji anapat* – **Ա ն ա պ ա տ** (վանք) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աչխ-ում: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Միջին դդ-ում եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 1229 թ այս-տեղ ընդօրինակվել է Ավետարան և Տոնական:

ԽԱՐՊՈՒՇՏԻ, *Харпушт*, *Xarpušti* – **Ե կ ե դ ե ց ի** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: 20-րդ դ սկզբներին գտնվում էր ավերված վիճակում:

ԽԱՐՏԻՇԱՅԻ ՎԱՆՔ, *Хартишайи ванк*, *Xartišayi vank'* – **Վ ա ն ք** (անապատ) **Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չմշկածագի գվոկ-ի Նարտիչար գ-ում, **տ Նարտիչարի Ս Կարապետ**:

ԽԱՐՏԻՇԱՐ, *Хартишар*, *Xartišar* – **Վ ա ն ք** (անապատ) **Արմ** Հայաս-տանում, Նարբերդի նահ-ում, Չմշկածագի գվոկ-ի Նարտիչար գ-ում, **տ Նարտիչարի Ս Կարապետ**:

ԽԱՐՏԻՇԱՐԱ Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, *Хартишара Св Карапет*, *Xartišara St Karapeti vank'* – **Վ ա ն ք** (անապատ) **Արմ** Հայաս-տանում, Նարբերդի նահ-ում, Չմշկածագի գվոկ-ի Նարտիչար գ-ում, **տ Նարտիչարի Ս Կարապետ**:

ԽԱՐՏԻՇԱՐԱ ՎԱՆՔ, *Хартишара ванк*, *Xartišara vank'* – **Վ ա ն ք** (անապատ) **Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չմշկածագի գվոկ-ի Նարտիչար գ-ում, **տ Նարտիչարի Ս Կարապետ**:

ԽԱՐՏԻՇԱՐԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, *Хартишари Св Карапет*, *Xartišari St Ka-*

rapet, **Նարտիչարի վանք**, **Նարտի-չար**, **Նարտիչարա Ս Կարապետի վանք**, **Նարտիչարա վանք**, **Նարտի-չարո Ս Անապատ**, **Նարտիչարու Ս Կարապետ**, **Նարտիչարու վանք**, **Ս Կարապետ** – **Վ ա ն ք** (անապատ) **Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկա-ծագի գվոկ-ի Նարտիչար գ-ում, Չմշկածագ գդ-ից մոտ 12 կմ հս-արդ: Ձեռագրերում հիշատակվում է 15-րդ դ սկզբից՝ որպես Հայ գրչության կենտրոն: Վանքը կառուցված է մոտ 2000 մ բարձր ունեցող Վանքի լեռ կոչվող լ-ան վրա: 1648 թ կոր-ծանվել է երկրաշարժից և նույն տարին էլ վերանորոգվել Միքայել եպիսկոպոսի կողմից: 1915 թ հա-մալիրից կանգուն էին մնացել միայն լ-նայանջին կառուցված միջին մե-ծության մատուռի պատերն ու տանիքը: Մատուռը շրջանաձև հա-տակագծով հոյակապ կառույց էր և վանքի ավերումից հետո մնում էր իբրև ուխտատեղի: Համալիրի մեջ մտնող գլխավոր եկեղեցին նույնպես ավերված էր: Ուներ շրջապարիսպ, որից դուրս՝ հին գերեզմանոցն էր և տնտեսական կարիքների համար կառուցված շինությունների փյա-տակները: Շրջակայքում գտնվող հնություններից էին «խոյի քար» և «մարմար քար», 2 խաչքար, որոնց վրա կային հայերեն արձանագրու-թյուններ:

Միջին դդ այստեղ գրվել են բազմաթիվ ձեռագրեր, որոնցից ամենահինը՝ 1434 թ: Հիշատակվում է այստեղ ընդօրինակված Շա-րակնոցը:

ԽԱՐՏԻՇԱՐՈ ԱՆԱՊԱՏ, *Хартишаро анапат*, *Xartišaro anapat* – **Վ ա ն ք** (անապատ) **Արմ** Հայաս-տանում, Նարբերդի նահ-ում, Չմշկածագի գվոկ-ի Նարտիչար գ-ում, **տ Նարտիչարի Ս Կարապետ**:

ԽԱՐՏԻՇԱՐՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, *Хартишару Св Карапет*, *Xartišaru St Karapet* – **Վ ա ն ք** (անապատ) **Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չմշկածագի գվոկ-ի Նարտիչար գ-ում, **տ Նարտիչարի Ս Կարապետ**:

ԽԱՐՏԻՇԱՐՈՒ ՎԱՆՔ, *Хартишару ванк*, *Xartišaru vank'* – **Վ ա ն ք** (անապատ) **Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չմշկածագի գվոկ-ի Նարտիչար գ-ում, **տ Նար-տիչարի Ս Կարապետ**:

ԽԴԱՎԱՆՔ, *Хдаванк*, *Xdavank'* – **Վ ա ն ք** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Վաղուհաս գ-ի մոտ, **տ Նաթրավանք**:

ԽԵԳԱ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Хера Св Гевоорг*, *Xega St Gevorg* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Նեք գ-ի մոտ, **տ Նեքա Ս Գևորգի վանք**:

ԽԵԳԱ Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՎԱՆՔ, *Хера Св Гевооргѳи ванк*, *Xega St Gevorgi vank'* – **Վ ա ն ք Արմ** Հա-յաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Նեք գ-ի մոտ, **տ Նեքա Ս Գևորգի վանք**:

ԽԵԳԱ ՎԱՆՔ, *Хера ванк*, *Xega vank'* – **Վ ա ն ք Արմ** Հա-յաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Նեք գ-ի մոտ, **տ Նեքա Ս Գևորգի վանք**:

ԽԵԳՈՒՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Хераяи Св Гевоорг*, *Xeguc' St Gevorg* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Նեք գ-ի մոտ, **տ Նեքա Ս Գևորգի վանք**:

ԽԵԿԱ ՎԱՆՔ, *Хека ванк*, *Xeka vank'* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաս-տանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Նեք գ-ի մոտ, **տ Նեքա Ս Գևորգի վանք**:

ԽԵՇԱՎԱՆ, *Хешаван*, *Xešavan* – **Մ ե ն ա ս տ ա ն** Ելիզավետպոլի նահ-ի Ջևանչիրի գավ-ում:

ԽԵՔԱ Ս ԱՐԱՀԱՍԻ ՎԱՆՔ, *Хек'а Св Абрахамѳи ванк*, *Xek'a St Abrahami vank'*, **Հայկու Ս Աբրահա-մի վանք**, **Հայկավանք**, **Հեգվա վանք** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաս-տանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Նեք գ-ի մոտ, նրանից հր-արմ, Նեքա Ս Գևորգի վանքից մոտ 5 կմ հր-արմ, Նոչար գետի աջ կողմում, բլրի վրա: Ըստ ավան-դությունի՝ երբ Հայկ Նահապետը պարտության է մատնում բռնակալ Բեկին՝ նրան հեզնում, ծաղրում է. դրանից էլ ծագում է գ-ի և վանքի բարբառային Նեք անունը: Իսկ Աբ-րահամը, ըստ ավանդության, եղել է Ղևոնդ Երեցի (5-րդ դ) աշակերտը:

ԽԵՔԱ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Хек'а Св Гевоорг*, *Xek'a St Gevorg* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հա-յոց Ձոր գվոկ-ի Նեք գ-ի մոտ, **տ Նեքա Ս Գևորգի վանք**:

ԽԵՔԱ Ս ԳԵՎՈՐԳԱ ՎԱՆՔ, *Хек'а Св Гевоорта ванк*, *Xek'a St*

Gevorga vank' – Վ ա ն ք Արմ Հա-
յաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց
Ձոր գվղկ-ի Խեք գ-ի մոտ, **տ Խեքա Ս Գևորգի վանք:**

ԽԵՔԱ Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՎԱՆՔ, **Хек'а Св Геворги ванк', Хек'а St Gevorgi vank', Խեգա Ս Գևորգ, Խեգա Ս Գևորգի վանք, Խեգա վանք, Խեգուց Ս Գևորգ, Խեգուց վանք, Խեկա վանք, Խեքա Ս Գևորգ, Խեքա Ս Գևորգա վանք, Խեքա վանք, Խեքուց Ս Գևորգ, Խեքուց վանք, Խիկի Ս Գևորգ, Վասպուրական Խեգա Ս Աստվածածնի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվղկ-ի Խեք (Հայք) գ-ի մոտ, դրանից 2 կմ հր-արմ, Խեքա ս Աբրահամի վանքի մոտ, 4 կմ հեռավորությամբ, բլրի վրա: Բաղկացած է եղել մի անգամբ, անշուք եկեղեցուց, օժանդակ շինություններից և խցերից: Տարածքում գտնվել է Ջկնտուն անվամբ մի շինվածք, որ ավազան էր: Կառույցների ոճը հնաձև է, որից ենթադրում են, որ վանքը հիմնադրվել է 5-րդ դ. Վարդանանց պատերազմից հետո: Ըստ ավանդությունից՝ վանքը եղել է մոտակայքի Հայկաբերդ բերդի հայ մեծամեծների զբոսավայրը: Կանգուն էր մինչև 1890-ական թթ, որի մասին հիշատակություն կա Աղթամարի Խաչատուր կաթողիկոսի 1895 թ տեղեկագրում: Այդ ժամանակ վանքն ունեցել է հողեր, կալվածքներ և եկամտի այլ աղբյուրներ: Ամայացել ու լքվել է 19-րդ դ վերջերին: Ըստ ավանդության՝ երբ Հայկ նահապետը պարտության է մատնում բռնակալ Բելին՝ նրան հեզնում, ծաղրում է, որից էլ առաջանում է Գ-ի և վանքի բարբառային Խեք անունը:**

ԽԵՔԱ ՎԱՆՔ, **Хек'а ванк', Хек'а vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվղկ-ի Խեք գ-ի մոտ, տ Խեքա Ս Գևորգի վանք:**

ԽԵՔՈՒՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, **Хек'уд Св Геворг, Хек'ус' St Gevorg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվղկ-ի Խեք գ-ի մոտ, տ Խեքա Ս Գևորգի վանք:**

ԽԵՔՈՒՅ ՎԱՆՔ, **Хек'уд ванк', Хек'ус' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվղկ-ի Խեք գ-ի մոտ, տ Խեքա Ս Գևորգի վանք:**

ԽԼՁԸՐ-ԻԼՅԱՍԻ, **Хызар-Ильаси, Хəzər-İlyasi – Վ ա ն ք Հյուսիսային Միջագետքում, Ուրֆայի գավ-ի Ռակկայի գվղկ-ում: Եկեղեցին կառուցված է 1275 թ:**

ԽԼՈՒԸՆՏԱՎՆԻՅ Ս ԳՐԻԳՈՐ, **Хыр'энтавниц Св Григор, Хə'əntavnic' St Grigor – Վ ա ն ք (°) Հայաստանում, տ Խոնտավնից Ս Գրիգոր:**

ԽԹԵՐ, **Хт'ер, Хт'ер – Մ ա – տ ու ու – Հ ն ա վ ա յ ը Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Խոտրջրի գ-ախմբում, Մեծ Դիու գետի հովտում, տ Խթերու Ս Խաչ:**

ԽԹԵՐՈՒ Ս ԽԱՉ, **Хт'еру Св Хац, Хт'еру St Хац', Խթեր, Ս Մինասի մատուռ – Մ ա տ ու ու – Հ ն ա – վ ա յ ը Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Խոտրջրի գ-ախմբում, Մեծ Դիու գետի ձախ կողմում, Խթեր լ-ան փեշին, աղբյուրի մոտ:**

ԽԹՐԱՎԱՆՔ, **Хт'раванк', Хт'ra-vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Վաղուհաս գ-ի մոտ, տ Խաթրավանք:**

ԽԻՋԱՆԻ Ս ԽԱՉ, **Хизани Св Хац, Xizani St Хац' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում Բիթլիսի նահ-ի Խիզանի գվղկ-ում, Մամոտանք գ-ախմբի Սուրբխաչ գ-ի մոտակայքում:**

ԽԻՋԱՆԻ Ս ԽԱՉ, **Хизани Св Хац, Xizani St Хац' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում Բիթլիսի նահ-ի Խիզանի գվղկ-ի Շինիձոր գ-ում, տ Շինիձորու Ս Խաչավանք:**

ԽԻՋՆԱՐՏ, **Хизарт, Xizart – Ե կ ե ղ ե ց ի Բաթումի մարզի Արդվինի օկրուգի Խինզարդ գ-ում, տ Խինզարդ:**

ԽԻԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, **Хики Св Геворг, Xiki St Gevorg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվղկ-ի Խեք գ-ի մոտ, տ Խեքա Ս Գևորգի վանք:**

ԽԻՆՉԱՐԳ, **Хинзард, Xinzard, Խինզարտ – Ե կ ե ղ ե ց ի Բաթումի մարզի Արդվինի օկրուգի Խինզարդ գ-ում:**

ԽԼԱԹԻ ՄԱՏՆԱՎԱՆՔ, **Хлат'и Матнаванк', Хлат'и Matnabank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խլաթի գվղկ-ի Մատնավանք գ-ի մոտ, տ Մատնավանք:**

ԽԼԱՁՈՐ, **Хладзор, Хlajor – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում, տ Խլաձորի վանք:**

ԽԼԱՁՈՐԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, **Хладзори Св Григор, Хlajori St Grigor – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում, տ Խլաձորի վանք:**

ԽԼԱՁՈՐԻ Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, **Хладзори Св Григори ванк', Хlajori St Grigori vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում, տ Խլաձորի վանք:**

ԽԼԱՁՈՐԻ ՎԱՆՔ, **Хладзори ванк', Хlajori vank', Ս Գրիգոր, Ս Գրիգորի վանք, Խլաձոր, Խլաձորի Ս Գրիգոր, Խլաձորի Ս Գրիգորի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում: Ըստ Ստեփանոս Ասողիկի (10-11-րդ դդ)՝ կառուցել է Սիմոփն վարդապետը՝ 10-րդ դ-ում: 11-րդ դ-ում թուրք-սելջուկները վանքը կողոպտել ու ավերել են: Հետագայում այն թեև կրկին վերականգնվել է, բայց կարճ ժամանակ անց՝ կործանվել ու դադարել է գոյություն ունենալուց:**

ԽԼԱ ՎԱՆՔ, **Хла ванк', Хla vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Կուսաթան գ-ում, տ Խլու վանք:**

ԽԼԲԱՇ, **Хлбаш, Хlbaš – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ԽԼԲԱՇԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, **Хлбаши Св Карапет, Хlbaši St Karapet – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ԽԼԲԱՇԻ ՎԱՆՔ, **Хлбаши ванк', Хlbaši vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ԽԼՊԱՇԻ ՎԱՆՔ, **Хлпаши ванк', Хlpaši vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ԽԼՊԱՇՈՒ ԱՆԱՊԱՏ, **Хлпашу анапат, Хlpašu anapat – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ԽԼՈՒ ՎԱՆՔ, **Хлу ванк', Хlu vank', Ս Աստվածածին, Խլա վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Կուսաթան գ-ում: Ըստ ավանդության՝ խլու-թյամբ հիվանդներին բուժելու համար է կոչվել Խլու վանք: 19-րդ դ վերջերին գրեթե լիովին ավերված**

էր և թողնում էր մի հասարակ շինության տպավորություն:

ԽԾԿՈՆ, ХЦ*КОН, Xckon – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

ԽԾԿՈՆԻՑ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, ХЦ*КО-НИЦ менастан, Xckonic' menastan – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

ԽԾԿՈՆԻՑ ՎԱՆՔ, ХЦ*КОНИЦ ванк*, Xckonic' vank' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

ԽԾԿՈՆԻՔ, ХЦ*КОНХ*, Xckonk', Բեչքիլիսա, Բեչքիլիսե, Ս Գրիգոր, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ, **Խժկոն, Խժկոնից մենաստան, Խժկոնից վանք, Խժկոնքի վանք, Խժկոնք, Խժկոնքի վանք, Խժքոնք, Խնժկոնից մենաստան, Խնժկոնք, Խնժկոնք, Խցկոնք, Խցկոնք, Խցկոնք Հինգ, Հինգ Խցկոնք, Հինգ Սուրբք, Ս Սարգիս, Ս Սարգսի վանք** – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, նրա հս-արլ կողմում, Արաքսի աջակողմյան վտակ Տեկորի գետի վերին հոսանքի ձախ ափին, Տեկորի վանքից 2-3 կմ արմ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ի մեջ: Վանքը գտնվում է ձորամիջյան երեք տարբեր թերակղզիների հարթակների վրա, որոնց ստորոտով հոսում է գետը: Ղ. Ալիշանը վանքի անունը կապում է կրոնավորների համար իբրև կացարան (խուցեր) ծառայած քարանձավների հետ, այսինքն՝ **Խ** նշանակել է «Նուցակյացներ»:

Վանքի համալիրը բաղկացած է հինգ քարակերտ, հոյաչեն եկեղեցիներից: Տարածքում կան նաև խաչքար-քարակոթողներ, տարբեր նշանակութան համար կառուցված շինություններ: Եկեղեցիներից մեկը Ս Կարապետն է, որը հավանաբար հիմնադրվել է 7-րդ դ: Այն իր ճարտարապետական ոճով տարբերվում է մյուսներից, ունի քառաբսիղ հորինվածք, ութանիստ է, ութ լուսամուտներով և հովհարաձև թմբուկով: Ս Կարապետի արմ ճակատին եղել է 1006 թ հայերեն արձանագրություն: Այս եկեղեցուն կից են Ս Աստվածածինն ու Ս Սարգիսը: Վերջինը խաչաձև հատակագծով, քառաբսիղ, թևերին չորս խորաններ ունեցող դեղնավուն տուֆից շինված կառույց է: Սամվել Անեցու (12-րդ դ) վկայությամբ՝ եկեղեցին կառուցել է իշխան Վեստ Սարգիսը 1027 թ: Եկեղեցու հնագույն արձանագրությունը թողնված էր նրա արտաքին պատի վրա 1033 թ: 1211 թ արձանագրությունը հիշատակում էր հայոց և վրաց ամիրսպասալար Զաքարի անունը: Ս Սարգսի հս կողմի խաչքար-կոթողի վրա կային 1031 և 1216 թվականներին վերաբերող արձանագրություններ: Վերջինը Զաքարի որդի Ծահնչահի ձեռքով վանքի վերանորոգման մասին հիշատակությունն էր: Ս Աստվածածինը կից էր Ս Կարապետին՝ հր կողմից: Երկուսն իրար հետ էին միանում քարաչեն նկուղով: Ս Աստվածածինը հորինվածքով նման էր Ս Սարգսին և արմ-ից ուներ թաղածածկ գավիթ: Այն կառուցվել է 955 թ: Այս երեք եկեղեցիներից անջատ ու սրանց դեմ-դիմաց, արլ-ում գտնվում էին Ս Ստեփանոս Նախավկա և Ս Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցիները: Ս Ստեփանոսը կառուցված է կարմրավուն տուֆից և նման է Ս Աստվածածնին: Նրա շուրջը փռված էին 1208-1209 թթ Կեչրոք ք-ի ձակատամարտում զոհվածների գերեզմանները: Ս Լուսավորիչը կառուցված է դեղնավուն տուֆից, պարսպապատ էր և հորինվածքով նման նախորդ երկու եկեղեցիներին: Պարսպից ներս, եկեղեցու կողքին կար մի խաչքար-կոթող: Վանքի շինությունների վրա թողնված արձանագրությունները հասցվում էին մինչև 13-րդ դ և մեծ մասամբ վերաբերում էին նվիրատվություններին: Մոնղոլների ներխուժումների պատճառով 1240-ական թթ Խ-ը համարյա լքվում է, իսկ թե դրանից հետո վանքը ինչ ճակատագիր է ունեցել, հայտնի չէ:

1877-1878 թթ ուս-թուրքական պատերազմի ժամանակ, երբ Խ ազատագրվեց օտարներից, գեներալ Ն. Լազարյանի աջակցությամբ, հարություն վարդապետ Մանուկյանը սկսեց վերանորոգել ու հարգարել վանքը: Այդ ժամանակ վանքին տրվել էին 400 օրավար հող, 2 ջրաղաց, անասուններ և մոտակայքում գտնվող Չերմուկի 4 աղբյուրները, որոնց եկամուտներով 1890-ական թթ այստեղ պահվում էր նաև վարժարանը: Վանքի մոտ, Չերմուկների շրջանում, կային ծառաստաններ ու

գեղեցիկ պարտեզներ, որտեղ այս ու այն տեղերից եկող ուխտավորները հանգստանում և կատարում էին կրոնական տոնախմբություններ: Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին, թեև Խ-ը լքվել ու ամառի էր, բայց նրա շինությունները հիմնականում կանգուն էին: Ըստ տեղեկությունների՝ 1950-1980-ական թթ թուրքական զորքերը իրենց զորավարժությունները անց էին կացնում նաև Խ-ի տարածքում և որպես թնդանոթային ու հրացանաձգության թիրախ օգտագործում էին եկեղեցիները: Հայկական պատմաճարտարապետական շատ հուշարձանների նման, այս եղանակով Խ-ը նույնպես բարբարոսների ձեռքով հիմնահատակ ավերվել է: Մեր օրերում կիսավեր վիճակում պահպանվում է միայն Ս Սարգիս եկեղեցին:

ԽԾԿՈՆԻՔԻ ՎԱՆՔ, ХЦ*КОНХ*И ванк*, Xckonk'i vank' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

ԽԾԿՈՆԻՔ, ХЦ*КУНХ*, Xckunk' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

ԽԾԿՈՆԻՔԻ ՎԱՆՔ, ХЦ*КОНХ*И ванк*, Xckonk'i vank' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

ԽԾԿՈՆԻՔԻ ՎԱՆՔ, ХЦ*КУНХ*И ванк*, Xckunk'i vank' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

ԽԾԿՈՆԻՔԻ ՎԱՆՔ, ХЦ*КОНХ*И ванк*, Xckonk' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

ԽՃԿԱՏԱՐ, Хҗ*катар, Xčkatar – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ **Արքակաղին**:

ԽՃԿՏՈՐ, Хҗ*ктор, Xčktor – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ **Արքակաղին**:

ԽՆԱՏԻ ՎԱՆՔ, Хнати ванк*, Xnati vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ի Սասուն գավ-ում:

ԽՆԱՏԻ ՎԱՆՔ, Хнати ванк*, Xnati vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Զորոփոր գավ-ում: Հիշատակված է Գրիգոր Մաղիստրոսի (11-րդ դ) «Թղթեր»-ում՝ վանքի առաջնորդ Սամվել Վանահոր վախճանվելու կապակցությամբ:

ԽՆԴԻՐԿԱՏԱՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Хндиркатар Св Аствац*аци ванк*, Xndirkatar St Astvacacni vank' – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ

Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ից հր-արմ, Ամպ գ-ի մոտ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածնի վանք:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ ՎԱՆՔ, Хндра-
катар ванк*, Xndrakatar vanki –
Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաս-
տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս
ք-ից հր-արմ, Ամպ գ-ի մոտ, **տ
Խնդրակատար Ս Աստվածածնի
վանք:**

Ս ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ, Св Хндра-
катар, St Xndrakatar – **Վ ա ն ք (ա-
նապատ) Արմ** Հայաստանում, Բիթ-
լիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ից հր-արմ,
Ամպ գ-ի մոտ, **տ Խնդրակատար Ս
Աստվածածնի վանք:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ, Хндракатар,
Xndrakatar – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաս-
տանում, էրզրումի նահ-ում,
Երզնկայի գավ-ի Մարեք գ-ի մոտ, **տ
Խնդրակատար Ս Աստվածածնի
վանք:**

Ս ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ, Св Хндра-
катар, St Xndrakatar – **Վ ա ն ք (մե-
նաստան) պատմական Փոքր** Հայ-
քում, Սեբաստիայի նահ-ում, Սե-
բաստիա ք-ից մոտ 10 կմ արմ, **տ
Խնդրակատար Ս Աստվածածին:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ, Хндракатар,
Xndrakatar – **Վ ա ն ք (ուխտա-
տեղի) պատմական Փոքր** Հայքում,
Սեբաստիայի նահ-ում, Ակնա (Ա-
րարկիրի) գավ-ի Հացկնի գ-ի մոտ,
տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ, Хндракатар,
Xndrakatar – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ**
Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում,
Ակնա գվոկ-ի Նարվեր գ-ի մոտ:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ, Хндракатар,
Xndrakatar – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի**
պատմական Փոքր Հայքում, Սե-
բաստիայի նահ-ում, Տերիկի գվոկ-ի
Կասմա գ-ի մոտ, դրանից 3 կմ հս, Ս
Լուսավորիչ ուխտատեղիի շրջա-
կայքում:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ,
Хндракатар Аствац'ад'ни, Xndrakatar
Astvacacin – **Վ ա ն ք (անապատ)**
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-
ում, Բիթլիս ք-ից հր-արմ, Ամպ գ-ի
մոտ, **տ Խնդրակատար Ս Աստ-
վածածնի վանք:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ,
Хндракатар Аствац'ад'ни, Xndrakatar
Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաս-
տանում, էրզրումի նահ-ում, Երզն-
կայի գավ-ի Մարեք գ-ի մոտ, **տ**

**Խնդրակատար Ս Աստվածածնի
վանք:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ,
Хндракатар Аствац'ад'ни, Xndrakatar
Astvacacin, **Խոնրկտուր** – **Վ ա ն ք**
Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում,
Կարս գետի ձախակողմյան Կակաչ
վտակի ձախ կողմում, Կակաչ գ-ի
մոտ, Թաշկայա լ-ան ստորոտում:
20-րդ դ սկզբներին գտնվում էր
ավերված ու լքված վիճակում:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ
ՎԱՆՔ, Хндракатар Аствац'ад'ни
ванк*, Xndrakatar Astvacacni vanki –
Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաս-
տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս
ք-ից հր-արմ, Ամպ գ-ի մոտ, **տ
Խնդրակատար Ս Աստվածածնի
վանք:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐԻ ՎԱՆՔ, Хндра-
катари ванк*, Xndrakatari vanki –
Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաս-
տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս
ք-ից հր-արմ, Ամպ գ-ի մոտ, **տ
Խնդրակատար Ս Աստվածածնի
վանք:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐԻ ՎԱՆՔ, Хндра-
катари ванк*, Xndrakatari vanki –
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վա-
նի նահ-ում, Վանի գավ-ի Հայոց Զոր
գվոկ-ի Կեմ գ-ի հս կողմում: Պալ-
յանը այստեղ հիշատակում է երկու
ավերակ վանքեր, մեկը՝ Կեմ, մյուսը՝
Աթանանց գ-ի մոտ: Քանի որ սրանք
հարևան գ-եր էին, պետք է են-
թադրել, որ խոսքը նույն վանքի
մասին է: 20-րդ դ սկզբներին Խ վ-ը
գտնվում էր ավերված ու լքված
վիճակում:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱ-
ԾՆԻ, Хндракатар Св Аствац'ад'ни,
Xndrakatar St Astvacacin – **Վ ա ն ք**
(անապատ) **Արմ** Հայաստանում,
Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ից հր-
արմ, Ամպ գ-ի մոտ, **տ Խնդրա-
կատար Ս Աստվածածնի վանք:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱ-
ԾՆԻ, Хндракатар Св Аствац'ад'ни,
Xndrakatar St Astvacacin – **Վ ա ն ք**
Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, Երզնկայի գավ-ի Մարեք գ-ի
մոտ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվա-
ծածնի վանք:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱ-
ԾՆԻ, Хндракатар Св Аствац'ад'ни,
Xndrakatar St Astvacacin, **Ս Խնդրա-
կատար, Խոնրկտուր, Խոնրկտուր**
Ս Աստվածածին, Խոնրկտուրի

**վանք, Խոնրկտուր, Խոնրկտուր Ս
Աստվածածին, Խուչքեսեն քլիխե** –
Վ ա ն ք (մենաստան) պատմական
Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-
ում, Սեբաստիա ք-ից մոտ 10 կմ
արմ, Մայրազոմի լ-ի ծայրամասում,
աղբյուրաչատ վայրում: Միջին դդ
եղել է Հայ գրչության կենտրոն:
1635 թ այստեղ ընդօրինակվել է
Աստվածաշունչ: 19-րդ դ սկզբներին
չինությունների մեծ մասը ավերված
ու լքված էր, կանգուն էր միայն
քարաշեն եկեղեցին, որը կողոպտվել
ու ավերվել է 1915 թ:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱ-
ԾՆԻ, Хндракатар Св Аствац'ад'ни,
Xndrakatar St Astvacacin, **Խանրկտուր,**
Խնդրակատար, Խոնրկտուրի վանք,
Խունարկտուր, Խունարկտուր –
Վ ա ն ք, ու խ տ ա տ ե ղ ի պատ-
մական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի
նահ-ի Ակնա գվոկ-ում, Ակն ք-ից
մոտ 16 կմ հվ-արմ, Հացկնի գ-ի մոտ:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ԱՍՏՎԱ-
ԾԱԾՆԱ ՎԱՆՔ, Хндракатар Св
Аствац'ад'на ванк*, Xndrakatar St
Astvacacna vanki – **Վ ա ն ք (անա-
պատ) Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի
նահ-ում, Բիթլիս ք-ից հր-արմ, Ամպ
գ-ի մոտ, **տ Խնդրակատար Ս Աստ-
վածածնի վանք:**

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱ-
ԾՆԻ ՎԱՆՔ, Хндракатар Св Аства-
ц'ад'ни ванк*, Xndrakatar St Astva-
cacni vanki, **Դրակատարու վանք,**
Խնդրկատար Ս Աստվածածնի
**վանք, Խնդրակատար, Ս Խնդրա-
կատար, Խնդրակատար Աստվա-
ծածին, Խնդրակատար Աստվա-
ծածնի վանք, Խնդրակատարի վանք,**
Խնդրակատար Ս Աստվածածին,
Խնդրակատար Ս Աստվածածնա
վանք – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Բիթլիս ք-ից 8-10 կմ հր-արմ, Ամպ
գ-ի մոտ, ձորամիջում: Վանքի հիմ-
նադրումը վերագրվում է Թաղևոս
Առաքյալին, բայց ենթադրվում է, որ
կառուցվել է ավելի ուշ՝ 13-րդ դ: Ուշ
ժամանակներում Բիթլիսի մոտա-
կայքում գտնվող երեք վանքերից
ամենամեծն ու գեղեցիկը համար-
վում էր այս վանքը: Եկեղեցին, որ
կառուցվել էր 17-րդ դ Ավետիք
վարդապետի ջանքերով, ուներ քա-
րածածկ չքեղ գմբեթ: Օժանդակ
չինություններից աչքի էր ընկնում
դպրոց-որբանոցը: **Խ Ս Ա** վանքի

թեմի մեջ էր մտնում Բիթլիսի Ս Գևորգ եկեղեցին: Հայտնի է, որ 1651 թ վանքի վանահայր նշանակված Դավիթ Բաղդեցին այստեղ կատարել է վերանորոգումներ: **Խ Ս Ա** վանքը միջին դդ կարևոր դեր է կատարել է հայ գրչության զարգացման ասպարեզում: 1458 թ այստեղ ընդօրինակվել են «Լուծմունք Նարեկի» և «Աղօթամատոյց» գրքերը, 1567-ին վարդան քահանան գրել է մի Գանձարան, որի մեջ շարադրված է վանքի եպիսկոպոսների ու միաբանների գործունեության պատմությունը: 19-րդ դ վերջերին վանքն ուներ 4-5 գ-եր, 25 խանութ, արոտավայրեր: 1881 այստեղ բացվել էր հայկական դպրոց: 1915 թթ Եղեռնի ժամանակ շատ հայեր ամրանալով վանքում, դիմադրել են թուրք խուժանին, հենց այդ տարիներից էլ **Խ Ս Ա** վանքը ավերվել ու ամայացել է:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, *Хндракатар Св Аствацц'ад'ня ванк'*, *Xndrakatar St Astvacacni vank'*, **Նանարկտուր, Նանեկատուր Ս Աստվածածին, Նանեկտուր, Նանեկտուրի վանք, Նաոնարկտուր, Ննդրակատար, Ննդրակատար Աստվածածին, Ննդրկատար Ս Աստվածածին** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Մարեք գ-ի մոտ, Երզնկա ք-ից 5 կմ վրա, Եփրատ գետի ձախակողմյան կիրճում: Ուներ մի հին եկեղեցի, որը 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր: Գուցե հենց այս եկեղեցին է, որը Ննդրակատար Ս Աստվածածին անունով հիշատակվում է իբրև մատուռ: Այս վանքը ուխտի էին գալիս տարբեր հիվանդություններով տառապողները՝ բուժվելու համար:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ԵՂԻԱ, *Хндракатар Св Ер'яа*, *Xndrakatar St Eryia* – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Շապին Գարահիսարի գավում, Շապին Գարահիսար ք-ի մոտ:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, *Хндракатар Св Степ'анос*, *Xndrakatar St Step'anosi* – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք**:

ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, *Хндракатар Св Степ'аноси*

ванк', *Xndrakatar St Step'anosi vank'* – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք**:

ԽՆԴՐՎՈՒՍ, *Хндравус*, *Xndrvus* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (տաճար) պատմական Ասորիքում, Անտիոքի շրջ-ի, Սվեդիայի Բիթիաս գ-ում, **տ Ննդրվուակի տաճար**:

ԽՆԴՐՎՈՒՍԿԻ ՏԱՃԱՐ, *Хндравуски та'ар*, *Xndrvuski ta čar*, **Ննդրվուս – Ե կ ե ղ ե ց ի** (տաճար) պատմական Ասորիքում, Անտիոքի շրջ-ում, Սվեդիայի գվոկ-ի Բիթիաս գ-ում, նշանավոր Մուսա լ-ան փեշին:

ԽՆԾԿՈՆԻՅ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, *Хнд'кониц менастан*, *Xncckonic' menastan* – **Վ ա ն ք** (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Նծկոնք**:

ԽՆԾԿՈՆՔ, *Хнд'конк'*, *Xncckonk'* – **Վ ա ն ք** (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Նծկոնք**:

ԽՆԿՈՅ ՎԱՆՔ, *Хнкоц ванк'*, *Xnkoc' vank'*, **Կարաքիլիս – Վ ա ն ք** (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շհարջիկ (պատմ.՝ Շեկք) գ-ի մոտ, նրանից 1,5 կմ արլ, Ողջի գետի ձախ ափին: Հնում հիշատակվում է Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք-Աճանան գավ-ում: Պահպանվել է կիսավեր թաղակապ եկեղեցին, որի պատերի մեջ ագուցված են հողմահարված խաչքարեր: Մուտքի մոտ, հողի մեջ թաղված մնում են հս երկու խաչքարեր: Երևում է, որ այս եկեղեցու տեղում եղել է մեկ այլ, ավելի հին շինություն՝ հենց Ննկոց վանքը, որի քարերը օգտագործել են այժմ պահպանված եկեղեցու շինարարության համար:

ԽՆՁԿՈՆՔ, *Хндзконк'*, *Xnjkonk'* – **Վ ա ն ք** (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Նծկոնք**:

ԽՆՁՈՐԱՆԱՁ, *Хндзорачац*, *Xnjorata* – **Կ ա ղ ն ի ծ ա ո**, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Սղնախ գ-ում: Գոյություն ուներ մինչև 19-րդ դ և տեղացիների կողմից պաշտվում էր որպես սրբություն:

ԽՆՁՈՐԵՍԿԻ ԱՆԱՊԱՏ, *Хндзорески анапат*, *Xnjoreski anapat* – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի հին Ննձորեակ գ-ատեղիում, **տ Անապատ**:

ԽՆՁՈՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆ, *Хндзори Св Аствацц'ад'ня*, *Xnjori St Astvacacin*, **Ննձորի վանք** – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Աղիզիեի գվոկ-ի Սվղըն գ-ում, Հնում՝ Ծամնդավ գավ-ի տարածքում: 1562 թ ձեռագրական մի հիշատակարանում տեղադրվում է Ննձորի գ-ում՝ որպես կանգուն եկեղեցի: Ըստ «Յուզակ ձեռագրաց»-ի (էջ 1426)՝ միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: 20-րդ դ սկզբներին ավերակները հաղիվ էին նշմարվում:

ԽՆՁՈՐԻ ՎԱՆՔ, *Хндзори ванк'*, *Xnjori vank'* – **Վ ա ն ք** Պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Աղիզիեի գվոկ-ի Սվղըն գ-ում, **տ Ննձորի Ս Աստվածածին**:

ԽՆՁՈՐՈՒՏ, *Хндзорут*, *Xnjorut* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Ներքին Կարկառի գվոկ-ի Ննձորուտ գ-ի մոտ, **տ Ննձորուտի Ս Գևորգ**:

ԽՆՁՈՐՈՒՏԱ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Хндзорута Св Геворг*, *Xnjoruta St Gevorg* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Ներքին Կարկառի գվոկ-ի Ննձորուտ գ-ի մոտ, **տ Ննձորուտի Ս Գևորգ**:

ԽՆՁՈՐՈՒՏԱ ՎԱՆՔ, *Хндзорута ванк'*, *Xnjoruta vank'* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում Ներքին Կարկառի գվոկ-ի Ննձորուտ գ-ի մոտ, **տ Ննձորուտի Ս Գևորգ**:

ԽՆՁՈՐՈՒՏԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Хндзорутя Св Геворг*, *Xnjoruti St Gevorg*, **Ս Աստվածածին, Ս Գևորգ, Ննձորուտ, Ննձորուտա Ս Գևորգ, Ննձորուտա վանք, Ննձորուտի վանք, Ննձորուտ Ս Գևորգ** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Ներքին Կարկառի գվոկ-ի Ննձորուտ գ-ի մոտ, դրանից արլ, բարձունքի վրա: 1404 թ ձեռագրական հիշատակարանում վկայված է իբրև Աղթամարին ենթակա հաստատություն:

ԽՆՁՈՐՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, *Хндзорутя ванк'*, *Xnjoruti vank'* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Ներքին Կարկառ գվոկ-ի Ննձորուտ գ-ի մոտ, **տ Ննձորուտի Ս Գևորգ**:

ԽՆՁՈՐՈՒՏ Ս ԳԵՎՈՐԳ, *Хндзо-*

pyr Cв Геворг, Xnjorut St Gevorg – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Խրն-ձորուտ գ-ի մոտ, **տ Խնձորուտի Ս Գևորգ:**

ԽՆՁՈՅ ՎԱՆՔ, ХНДЗОЦ ВАНК*, Xnjoc' vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, **տ Հնձուց վանք:**

ԽՆՁՈՒՅ ՎԱՆՔ, ХНДЗУЦ ВАНК*, Xnjuc' vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, **տ Հնձուց վանք:**

ԽՈԹԱ ՎԱՆՔ, ХОТ*а ВАНК*, Хот'а vank' – **Վ ա ն ք Արցախի Ծար** (Վերին Խաչեն) լայժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ծահույանի (Քարվաճառի) շրջանում], **տ Դաղի վանք:**

ԽՈԹԻ ՎԱՆՔ, ХОТ*и ВАНК*, Хот'и vank' – **Վ ա ն ք Արցախի Ծար** (Վերին Խաչեն) լայժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ծահույանի (Քարվաճառի) շրջանում], **տ Դաղի վանք:**

ԽՈԼԱ ՎԱՆՔ, ХОЛА ВАНК*, ХОла vank' – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում:** Հիշատակում են 10-13-րդ դդ Հայ պատմիչները՝ առանց ձգբրիտ տեղադրություն:

ԽՈՒՍԵՎԱ ՎԱՆՔ, ХОХЕКА ВАНК*, Хохека vank' – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Բերդաձոր գավ-ում,** Խախեկաբերդ բերդի մոտ:

ԽՈՍՈՍՄ ՎԱՆՔ, ХОИ*ОИ* ВАНК, ХОсос vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խոց գ-ում, **տ Խոցոց վանք:**

ԽՈԿՈՑ ՎԱՆՔ, ХОКОЦ ВАНК, ХОсос' vank' – **Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս - տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Խոչարի գվոկ-ում, **տ Հոպսոց վանք:**

ԽՈՆԱ ԳԱՅՍԵՐԻ, ХОНА ГАЙСЕРИ, Хона Gayseri – **Ք ա ռ ա յ ը - ս ը բ ա - տ ե ղ ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Ջիլե ք-ի մոտ, նրա Հս կողմում: Չբեր կանայք, ուխտի գալով այստեղ, անցնում էին Ծակ քարի միջով, Հղիանալու հույսով:

ԽՈՂՅ, ХОГ*и, ХОГс' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խոց գ-ում, **տ Խոցոց վանք:**

ԽՈՃԱԲԵԴԼԻ, ХОЧ*АБЕДЛИ, Хоџа-бедли – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմա-

կան Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Ջիլե ք-ի մոտակայքում, **տ Խոջաբեդլի:**

ԽՈՅԱԼՈՒ, ХОЙАЛУ, ХОЯЛУ – **Վ ա ն ք** Հայաստանում: Հիշատակված է 15-րդ դ Հայերեն ձեռագրական Հիշատակարանում, առանց տեղադրության ճշտման: Ձեռագիրը Ավետարան է՝ գրված 1481 թ:

ԽՈՆԱՐՀՎԱԾ ՎԱՆՔ, ХОНАР-ВАЦ* ВАНК*, Хонаривац vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Կարմիր գ-ում: Այժմ գտնվում է ավերված վիճակում:

ԽՈՆԸՐԿՏՈՒՐ, ХОНЬРКТУР, ХОНѐРКТУР – **Վ ա ն ք (մենաստան)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ից մոտ 10 կմ արմ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:**

ԽՈՆԸՐԿՏՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, ХОНЬРКТУРИ ВАНК*, Хонѐрктури vank' – **Վ ա ն ք (մենաստան)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ից մոտ 10 կմ արմ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:**

ԽՈՆԸՐԿՏՈՒՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ХОНЬРКТУР Св АСТВАЦ*АЦ*ИИ, Хонѐрктур St Astvacacin – **Վ ա ն ք (մենաստան)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ից մոտ 10 կմ արմ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:**

ԽՈՆԸՐԿՏՈՒՐ, ХОНРКТУР, ХОНР-КТУР – **Մ ե ն ա ս տ ա ն** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիայի գավ-ի Չելեպիլեր գ-ի մոտ, դրանից մոտ 5 կմ հեռավորությամբ: Ավերված էր: Հավանաբար Խնդրակատար անվան աղավաղված ձևն է:

ԽՈՆԸՐԿՏՈՒՐ, ХОНРКТУР, ХОНР-КТУР – **Վ ա ն ք (մենաստան)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ից մոտ 10 կմ արմ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:**

ԽՈՆԸՐԿՏՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, ХОНР-КТУРИ ВАНК, Хонрктури vank' – **Վ ա ն ք, ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Ակնա գավ-ի

Հացկնի գ-ի մոտ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:**

ԽՈՆԸՐԿՏՈՒՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ХОНРКТУР Св АСТВАЦ*АЦ*ИИ, Хонрктур St Astvacacin – **Վ ա ն ք (մենաստան)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ից մոտ 10 կմ արմ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:**

ԽՈՇ, ХОШ, ХОШ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կարսի մարզում, Կաղզվանի օկրուգի Խոչ գ-ում, նրանից Հս, սարավանդի վրա: Չափերով բավական մեծ, կամարակապ և վայելչատես շինություն էր: Հր դռան մոտ ուներ գավիթ, որի արտաքին կողմից, դեպի արմ 4-6 սենյակների վրա բարձրանում էր փոքրիկ գմբեթը: Շուրջը կային խոցերի ավերակներ:

ԽՈՇԱՊԱ ՎԱՆՔ, ХОШАПА ВАНК*, Хошапа vank', **Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Խոչարի գվոկ-ում, Խոչար գետի հովտում: Ըստ ավանդույթյան՝ կառուցել է Թադևոս Առաքյալը: 19-րդ դ ավերված ու լքված էր:

ԽՈՇԱՎԱՆՔ, ХОШАВАНК*, Хоша-вank' – **Վ ա ն ք** Երևանի նահ-ի Նախիջևանի գավ-ում: Հիշատակված է Հին Ժամանակներից: Գտնվում էր Իլանդաղ լ-ան ստորոտին՝ Խոչկաչեն գ-ի մոտ: Արդյոք սա գ-ի Ս Գեղարդ եկեղեցին չէ՞:

ԽՈՇՈՒԿ ԱՂԲԻՐ, ХОШУК АР*БИР, Хошук аҗбир – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Արաբկիր ք-ի մոտ:

ԽՈՇՔԵՇԻՆ, ХОШК*ЕШИИ, Хош-к'ешин – **Վ ա ն ք** Երևանի նահ-ի Նախիջևանի գավ-ում, Խոչկաչեն գ-ի մոտ, **տ Խոչկաչեն:**

ԽՈՇՔՕՂԼԻ, ХОШК*ОГ*ЛИ, Хош-к'оҗли – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Խոչարի գվոկ-ում, **տ Կասրիկ:**

ԽՈՉԿԱ ՈՒԽՏ, ХОШКА УХТ, Хоџ'ка ухт – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Հայաստանում: Հիշատակված է 14-րդ դ մի ձեռագրական Հիշատակարանում՝ առանց տեղը նշելու:

ԽՈՋԱԲԵԴԼԻ, ХОДЖАБЕДЛИ, Хожа-бедли, Խոճաբեդլի – **Ու խ տ ա - տ ե ղ ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Ջիլե ք-ի մոտակայքում, Չուխուրչայիր լ-ան վրա:

Ս ԽՈՋԱԼԻ, Св ХОДЖАЛИ, St Хоҗали – **Վ ա ն ք** Ելիզավետպոլի

նահ-ի Շուշիի գավ-ում, Շուշի ք-ից 18-19 կմ հս-արլ Կարկառ գետի հովտում, անտառապատ վայրում: Արլ կողմում Չախմախթափա լ-ն է: ԽՈՋԱ ԽԱՉԻԿ, Ходжа Хачик, Xoja Xač'ik – Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի Ջուղա ք-ում: Կա-ռուցվել է 15-16-րդ դդ:

ԽՈՋԱ ՇԱՄՇԱԴՆԻ ՎԱՆՔ, Ходжа Шамшадини ванк', Xoja Šamšadini vank' – Վ ա ն ք Տրապի-զոնի նահ-ում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն:

ԽՈՋԱՍԱՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Ходжасари Св Геворг, Xojasari St Gevorg – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայ-քում, Սերաստիայի նահ-ի Դեքսե գ-ում, տ Դեքսեի Ս Գևորգ:

ԽՈՋԱՓԻ, Ходжап'и, Xojap'i – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-տությունում, Լոռի-Փամբակ և Բոր-չալուի գավ-ների սահմանում:

ԽՈՋԻԿ, Ходжик, Xojik – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Հա-յաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Զիլիզա գ-ի մոտակայքում, տ Խորակերտի վանք:

ԽՈՌԱԿԵՐՏ, Хор'акерт, Xor'akerk' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-րապետության Լոռու մարզի Զիլիզա գ-ի մոտակայքում, տ Խորակերտի վանք:

ԽՈՌԱԿԵՐՏԻ ՎԱՆՔ, Хор'акер-ти ванк', Xor'akerti vank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Հայաստանի Հան-րապետության Լոռու մարզի Զիլիզա գ-ի մոտակայքում, տ Խորակերտի վանք:

ԽՈՌՆԱՎԵԼԻ ՎԱՆՔ, Хор'на-вели ванк', Xor'naveli vank' – Վ ա ն ք (անապատ) պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Խուռնավիլ գ-ի մոտ, տ Խուռնավիլի վանք:

ԽՈՌՆԱՎԵԼՈՒ ՎԱՆՔ, Хор'на-веле ванк', Xor'navelu vank' – Վ ա ն ք (անապատ) պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Խուռնավիլ գ-ի մոտ, տ Խուռնավիլի վանք:

ԽՈՍՆԱԿՈՒ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Хоснаку Св Киракос, Xosnaku St Ki-rakos, Ս Կիրակոս, Ս Կիրակոսի վանք, Օսնակի Ս Կիրակոս, Օսնակ Ս Կիրակոս – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-տանում, Էրզրումի նահ-ում, հա-մանուն գավ-ի Բղիի գվոկ-ի Խոս-

նակ (Օսնակ) գ-ի մոտ, Աստղա-բերդ գետի հովտում, ջրառատ և անտառախիտ բարձունքի վրա, Բղի գք-ից մոտ 20 կմ հր-արլ: Անցյալում պարսպապատ է եղել, ունեցել է մի քանի եկեղեցիներ: Եղել է Բղիի առաջնորդանիստ: Մինչև 1915 թ ուներ վարժարան: 19-րդ դ վանքում մասնակի վերանորոգումներ է կա-տարել Ավետիս վարդապետը: Վանքը միջին դդ եղել է հայ գրչու-թյան կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպան-վել են: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ:

ԽՈՍՊԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ, Хоспа Св Аствац'ац'и, Xospa St Astvacacin, Խոսպա Ս Աստվածածնի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հայոց Ջոր գվոկ-ի Խոսպ և Հերճ գ-երի մոտ, առաջինից 2-3 կմ արմ, բլրի վրա: Անգմբեթ, երկհարկանի փոք-րիկ շինություն էր՝ կառուցված հա-վանաբար 16-17-րդ դդ: Կանգուն էր մինչև 20-րդ դ սկզբները, բայց չէր գործում:

ԽՈՍՊԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Хоспа Св Аствац'ац'ни ванк', Xospa St Astvacacni vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ջոր գվոկ-ի Խոսպ և Հիրճ գ-երի մոտ, տ Խոսպա Ս Աստ-վածածին:

ԽՈՍՏՈՒԿ ԱՂԲՅՈՒՐ, Хостук ар'бюор, Xostuk aybyur, Խոստուկ աղբիր – Ա ղ բ յ ու ը – ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խար-բերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածաղի գվոկ-ի Բազարուն գ-ի մոտ, նրանից հր-արմ: Այստեղ, մի փոքրիկ դարատուփի վրա կառուց-ված էր ցածր կամարներով քա-րաչեն աղբյուր, որի ջրերում լո-ղացնում էին հիվանդ երեխաներին՝ ապաքինվելու հույսով:

ԽՈՍՏՈՒԿ ՔԱՐ, Хостук к'ар, Xostuk k'ar – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խարբերդի դաշտում, տ Ս Խաչ:

ԽՈՍՏՈՒՐ ԱՂԲԻՐ, Хостур ар'бюр, Xostur aybir – Ա ղ բ յ ու ը – ու խ – տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չմշկածաղի գվոկ-ի Բազարուն գ-ի մոտ: Բար-բառով այսպես է արտասանվել Խոստուկ աղբյուրը (տ):

ԽՈՍՐՈՎԱՅԻՆ Ս ՆՇԱՆ, Хосро-вайин Св Ншан, Xosrovayin St Nšan –

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վա-նի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Նառ գ-ի մոտ, տ Խոսրովա Ս Նշան:

ԽՈՍՐՈՎԱ Ս ՆՇԱՆ, Хосрова Св Ншан, Xosrova St Nšan, Ս Աստ-վածածին, Խոսրովային Ս Նշան, Ղարադերա վանք, Հոսրովա վանք, Ս Նշան – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-տանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Փեսանդաշտի ջրջ-ում, Նառ գ-ի մոտ: Անվանված է վանքի հիմ-նադիր Խոսրով Անձևացու անունով: Հիշատակված է 1430 թ այստեղ ընդօրինակված Ավետարանի հիշա-տակարանում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել է մեր օրերում:

ԽՈՍՐՈՎԱ ՎԱՆՔ, Хосрова ванк', Xosrova vank' – Վ ա ն ք Պար-կահայաստանում, Սալմաստի գավ-ում: Հավանաբար Խոսրովա գ-ում գտնվող Ս Աննա և Ս Գևորգ եկե-ղեցիներն են կամ դրանցից մեկնու-մեկը, որոնք նույնպես հիշատակ-վում են իբրև գրչության կենտրոն-ներ:

ԽՈՍՐՈՎԻ ԴԻՏՈ ՀՈՎԱՆՈՅ, Хосровидхто hОванои, Xosrovidxto Hovanoc' – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ը Հայաստանի Հանրապե-տության Կոտայքի մարզի Գառնի գ-ում, տ Գառնի տաճար:

ԽՈՍՐՈՎ ՆԱՀԱՊԵՏԻ ԳԵՐԵՑՁ-ՄԱՆ, Хосров Наһапети Герецман, Xosrov Nahapeti Gerezman, Գյոզ իմամ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի, մ ա – տ ու ո (հնավայր) Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում: Ուխտատեղիում կար մատուռ, որ-տեղ, ըստ ավանդության, հավատի համար նահատակվել էր Խոսրով անունով հայ մարդ: Ոմանք այդ տարածքը համարել են հին Գանձակ ք-ի տեղադրավայրը: Նոր ժամա-նակներում այն դարձել էր մուսուլ-մանական ուխտատեղի՝ Գյոզ իմամ անունով, որ նշանակում է կապույտ մարգարե:

ԽՈՏԱԿԵՐԱՅ, Хотакерац, Xotakerac' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-րապետության Վայոց Ջորի մարզի Խաչիկ գ-ի մոտ, տ Խոտակերաց վանք:

ԽՈՏԱԿԵՐԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Хотакерац Св Аствац'а-ц'ни ванк', Xotakerac' St Astvacacni vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-րապետության Վայոց Ջորի մարզի

Խաչիկ գ-ի մոտ, **տ Խոտակերաց վանք:**

ԽՈՏԱԿԵՐԱՅ ՎԱՆՔ, Хотакерац ванк*, Хотакераци ванк, **Խաչիկի Խոտակերաց վանք, Խաչիկու Խոտակերաց վանք, Խոտակերաց, Խոտակերաց Ս Աստվածածնի վանք, Խոտակերի վանք, Խոտակերից վանք, Խոտածարակաց վանք, Կալաղաչ, Քալաղաչ, Քարակոփ, Քարակոփի Ս Աստվածածնի վանք, Քարակոփի վանք, Քարկոփ, Քարկոփա վանք, Քարկոփի Ս Աստվածածնի վանք, Քարկոփ վանք** – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Խաչիկ գ-ի մոտ, դրանից 2-3 կմ հս-արմ, Քարկոփ ավերակ գ-ից Ամաղու գ-ը տանող ճանապարհի ձախ կողմում, սարավանդի վրա ավերակ գ-ի տարածքում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Կառուցվել է 9-10-րդ դդ, Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայությամբ, երկրաչարժից ավերված Խոտակերաց մենաստանի տեղում: Սյունիքի իշխան Աշոտը կառուցել է տալիս այս վանքը և այստեղ համախմբում խոտածարակ ճգնավորներին, որից և վանքը կոչվում է Խոտակերաց վանք: 910 թ Աշոտի կինը՝ իշխանուհի Ծուշանը այդ ավերակների վրա շինել է տալիս Հինգ եկեղեցի և թողնում ընդարձակ արձանագրություն՝ իր կատարած վերակառուցումների մասին: Հետագայում՝ 1254-1272 թթ վանքը վերանորոգել է սովել Սմբատ Օրբելյանը՝ պատմիչ Ստեփանոս Օրբելյանի հորեղբայրն ու հոգևոր հայրը: 13-14-րդ դդ հետո, Հայաստանի քաղաքական անկայուն վիճակի պատճառով, վանքը երկար ժամանակ չի գործել: Վանքի եկեղեցին կոչվում է Ս Նշան: Տարածքում եղել են չուրջ 35 սենյակներ, ուներ կալվածքներ: Աշոտն ու Ծուշանիկը վանքին էին նվիրել Արաստամուխ գ-ը: Քիչ հեռվից՝ Ծուշան կոչվող աղբյուրներից ագուգաներով բերվող ջուրը օգտագործվում էր ոռոգման և խմելու համար: Վանքն ու համալիրի բոլոր շենքերը կառուցված են եղել կոփածո գորշ, անմշակ որձաքարերով, որի համար էլ վանքը անվանվել է նաև Քարակոփ: Մեր ժամանակներում այս հոյակապ համալիրից

պահպանվել է միայն Ս Աստվածածնին եկեղեցին՝ կիսավեր վիճակում: Այս շինությունը գմբեթավոր էր, չորս անկյուններում ունեցել է մեկական խորան, արմ կողմում գտնվում էին գավիթն ու փոքր մատուռը:

ԽՈՏԱԿԵՐԻ ՎԱՆՔ, Хотакери ванк*, Хотакери ванк – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Խաչիկ գ-ի մոտ, **տ Խոտակերաց վանք:**

ԽՈՏԱԿԵՐԻՅ ՎԱՆՔ, Хотакерици ванк*, Хотакерици ванк – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Խաչիկ գ-ի մոտ, **տ Խոտակերաց վանք:**

ԽՈՏԱՃԱՐԱԿԱՅ ՎԱՆՔ, Хотачаракц ванк*, Хотачаракц ванк – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Խաչիկ գ-ի մոտ, **տ Խոտակերաց վանք:**

ԽՈՏԱՃԱՐԱԿՆԵՐԻ ՃԳՆԱՐԱՆ, Хотачаракнери чгнарэн, Хотачаракнери чгнарэн – Ճ գ ն ա ռ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ում, Տարոն գավ-ի Ս Կարապետ վանքի համալիրում:

ԽՈՏԻ ՎԱՆՔ, Хоти ванк*, Xoti vanк – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, հին Խոտ գ-ատեղիում, դրանից հս-արլ, բարձր ձորափի վրա: Կառուցված է 5-6-րդ դդ: Այժմ ավերակները համարյա անհետացել են: Ղ. Ալիշանն անվանում է Ս Աստվածածին:

ԽՈՐԱ ԱՆԱՊԱՏ, Хора анапат, Хора anapat – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Լևոնբերդ բերդերի միջև, **տ Խորին անապատ:**

ԽՈՐԱԿԵՐՏ, Хоракерт, Xorakert – Մ ե ն ա ս տ ա ն Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան գավ-ում, Խորվիրապ վանքի մոտակայքում:

ԽՈՐԱԿԵՐՏ, Хоракерт, Xorakert – Վ ա ն ք (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Զիլիգա գ-ի մոտակայքում, **տ Խորակերտի վանք:**

ԽՈՐԱԿԵՐՏԻ ՎԱՆՔ, Хоракерти ванк*, Xorakerti vanк, **Խոջիկ, Խոռակերտ, Խոռակերտի վանք, Խորակերտ** – Վ ա ն ք (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Զիլիգա գ-ի մոտակայքում, Լավվար լ-ան արմ անտա-

ռապատ լանջին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Ծորոփոր գավ-ի մեջ: Կառուցվել է 10-13-րդ դդ: Համալիրի մեջ մտնում էին գլխավոր գմբեթավոր գեղեցիկ եկեղեցին, որի արլ կողմում կար ևս մեկ եկեղեցի (ավերված), որը կառուցված է եղել 10-րդ դ: Գլխավոր եկեղեցու արմ կողմում է գտնվել սրբատաշ, դեղնավուն քարերով կառուցված գավիթը, որն ունեցել է մի քանի լուսամուտներ: Սրա արլ պատի մեջ էր գտնվում եկեղեցու կամարակապ մուտքը, որի ճակատի վրայի վիմագիր արձանագրությունը հավաստում էր, որ վանքը (մասնավորապես գավիթը) կառուցվել է Կյուրիկյան Դավիթ թագավորի օրոք, Հովհաննես Կարնեցու որդի Ստեփանոսի ջանքերով 1252 թ: Եկեղեցին հիմնադրված պետք է լինի 11-րդ դ: Այն առանց սյուների, 4 կամարների վրա հենված շինություն էր, ուներ 2 մուտք՝ արմ և հր կողմերից: Տարածքում պահպանվում են սերմնատան, խցերի, մատուռների հետքերն ու քանդակազարդ գերեզմանաքարերը: 13-րդ դ վանքի առաջնորդն է եղել նշանավոր պատմիչ Վարդան Արևելցին: Պահպանված արձանագրություններից երկուսը թվագրված են 1661 և 1710 թթ: Այս վանքի տարածքում է գտնվել Խորակերտ ք-ը: 1900-ական թթ վանքը ավերակ էր: Ըստ Վարդան Արևելցու՝ վանքի անունը վերցված է Հայկ Նահապետի Խոռ որդու անունից:

ԽՈՐԱՋՈՐ, Хораджор, Хорajor – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, **տ Խորավանք:**

ԽՈՐԱՋՈՐ ԱՆԱՊԱՏ, Хораджор анапат, Хорajor anapat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, **տ Խորավանք:**

ԽՈՐԱՋՈՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Хораджори Св Астваццацин, Хорajori St Astvacacin – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Կորճաք աշխ-ում, Մեծ Ջաբ գետի ձախափնյակում գտնվող թխում (թխուր) գվիկ-ում, XV դ եղել է գրչության կենտրոն:

ԽՈՐԱՆ ԱՆԱՊԱՏ, Хоран анапат, Хoran anapat – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Լևոնբերդ բերդերի միջև, **տ Խորին անապատ:**

ԽՈՐԱՆԱՇԱՏ, *Χορονασάτ*, *Xoranašat*, **Խորանաշատի վանք**, **Խորանաշատ վարդապետարան**, **Խորանաշատ**, **Խորենաշատ**, **Խորենաշատի վանք** **Վանականի**, **Վանական վարդապետի վանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Ջինարի գ-ի մոտ, դրանից 1 կմ հս-արլ, Ախինջա գետի աջակողմյան անտառապատ լ-նալանջի վրա, Երզնվանք բերդի դիմաց: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Տուչքատակ (Տավուշ) գավ-ի մեջ: Հիմնադրել է Հովհաննես Վանական վարդապետը, որի մասին հիշատակում են Կիրակոս Գանձակեցին (13-րդ դ.) և 1224 թ ձեռագիր հիշատակարանի հեղինակը: Հ. Ոսկյանը վանքի հիմնադրումը համարում է 1191, Սեն-Մարտենը՝ 1213 թ: **Խ**-ը 13-րդ դ առաջին կեսերին արդեն Ուտիքի նշանավոր եկեղեցական ու մշակութային կենտրոնն էր, որը համարվում էր նաև խոշոր վարդապետարան, այսինքն՝ ուսումնական հաստատություն: Գլխավոր եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին, որ ճարտարապետական մի հոյակապ կերտվածք է: Կառուցված է տորոնագույն սրբատաշ քարերով, ունի չորս կամարներ և գեղեցիկ գմբեթ: Նախագավթում՝ բեմի աջ ու ձախ կողմերում, կան չորս խորաններ, որոնց պատճառով էլ վանքը կոչվել է **Խ**: Եկեղեցու ավագ խորանի վրա կային 1216 և 1220 թթ հայերեն փմագիր արձանագրություններ: **Արմ** կողմում, եկեղեցու առջև չորս կլոր սյուների վրա սրբատաշ քարերով կառուցված է գավիթը, որի հը պատերի վրա քանդակված է արևի ժամացույց: Վանքն ունեցել է չրջապարիսպ, որի հետքերը պահպանվել են: Պարիսպների ներսի ու դրսի կողմերում կային երեք մատուռներ, որոնցից մեկը՝ գմբեթավոր: Շուրջը պահպանվել են խուցերի ավերակներ, գերեզմանաքարեր, խաչարձաններ: Վերջիններից ամենախոշոր թևավոր խաչարձանը ավանդաբար համարում են 1251 թ վախճանված Վանական վարդապետի գերեզմանը: Միջին դդ եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

1225 թ Զալալեզդինի թուրքմե-

նական հրոսակախմբերը հարձակվել, ավերել ու կողոպտել են **Խ**-ը, որի ընթացքում Վանական վարդապետը իր աշակերտների հետ հազիվ կարողանում է ձեռագրերի մի մասը փախցնել ու թաքցնել Տավուշի ձորի քարայրում, որը հետո անվանել են Վանական վարդապետի քարայր կամ եկեղեցի: **Խ**-ի վարդապետարանի նշանավոր դեմքերից էին, Վանականի աշակերտներ պատմիչ Կիրակոս Գանձակեցին, Վարդան Արևելցին, Գրիգոր Ակնեբցին, գրիչ Ստեփանոս Աղթամարցին և ուրիշներ: Վանականից հետո **Խ**-ի դպրոցը գլխավորել են Գրիգորիս և Պողոս վարդապետները, որոնք նրա ազգականներն էին: **Խ**-ում գրված ձեռագրերից շատերը այժմ պահվում են Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում:

ԽՈՐԱՆԱՇԱՏԻ ՎԱՆՔ, *Χορονασάτι βανκ*՝, *Xoranašati vank*՝ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Ջինարի գ-ի մոտ, **տ Խորանաշատ**:

ԽՈՐԱՆԱՇԱՏ ՎԱՐՊԱՊԵՏԱՐԱՆ, *Χορονασάτ βαρδαπεταραν*, *Xoranašat vardapetaran* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Ջինարի գ-ի մոտ, **տ Խորանաշատ**:

ԽՈՐԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, *Χοροναϊ βανκ*՝, *Xoranaç vank*՝ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզան գ-ի մոտ, **տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին**:

ԽՈՐԱՆՇԱՏ, *Χορονασάτ*, *Xoranašat* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Ջինարի գ-ի մոտ, **տ Խորանաշատ**:

ԽՈՐԱՍՏԱՆԱ ՄԱՏՈՒՌ, *Χοροστανα ματυρ*՝, *Xorastana matur*՝ – **Մ ա տ ու ո** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ում, Կճողուտ գ-ի տարածքում, դրանից արլ գտնվող Ս Ամենափրկիչ վանքի մոտ, երկու գետակների միջև: Մոտակայքում կան գ-ատեղի և Հայկական գերեզմանոց:

ԽՈՐՊՅԱՆՑ ԱՆԱՊԱՏ, *Χορδαπι αναπατ*, *Xordyanc' anapat* – **Ա ն ա** – **պ ա տ** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակված է 14-րդ դ ձեռագրական մի հիշատակարանում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն:

ԽՈՐԵՆ, *Χορεν*, *Xoren* – **Վ ա ն ք**

Կիլիկիայում, ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակված է այս վանքի վանահայր Հովհաննես Կրոնավորի 1240 թ կրած ձեռագրի հիշատակարանում:

ԽՈՐԵՆԱՇԱՏ, *Χορονασάτ*, *Xorenašat* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Ջինարի գ-ի մոտ, **տ Խորանաշատ**:

ԽՈՐԵՆԱՇԱՏԻ ՎԱՆՔ ՎԱՆԱԿԱՆԻ, *Χορονασάτι βανκ*՝ *Βανακანი*, *Xorenašati vank*՝ *Vanakani* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Ջինարի գ-ի մոտ, **տ Խորանաշատ**:

ԽՈՐԻՆ, *Χοριν*, *Xorin* – **Ա ն ա** – **պ ա տ**, **վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Լևոնբերդ բերդերի միջև, **տ Խորին անապատ**:

ԽՈՐԻՆ ԱՆԱՊԱՏ, *Χοριν αναπατ*, *Xorin anapat*, **Խորա անապատ**, **Խորան անապատ**, **Խորին**, **Խորին վանք**, **Խորնի**, **Խորնի ձոր**, **Խորնի ձորո անապատ**, **Խորնի վանք** – **Ա ն ա պ ա տ**, **վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Լևոնբերդ բերդերի միջև՝ առավելապես մոտիկ վերջինին, որի մասին վկայություն ունի Թովմա Հոռմկլացին: 13-րդ դ Կիլիկիայի Հայկական թագավորության նշանավոր վանքերից ու գրչության կենտրոններից էր, որտեղ զարգարված էր գրչության արվեստն ու մանրանկարչությունը: Այստեղ գրվել ու ընդօրինակվել են շատ ձեռագրեր, կատարվել են թարգմանություններ: Ըստ Քաջունու՝ վանքը կառուցել է տվել Հեթում Ա թագավորի (1226–1270) հայրը՝ Կոստանդին Պայը: Հետագայում նորոգել է Կոստանդինի որդի Թորոս իշխանը: Վանքի առաջնորդներից է եղել արվեստագետ-բանաստեղծ Կոստանդին Պրոնագործը, որը 1286–1289 թթ եղել է Հայոց կաթողիկոս: Վանքը վերջին անգամ Հայկական աղբյուրներում հիշատակված է 1325 թ: Ավերակները գտնվում են տեղի հայերի կողմից Մեծ-ջուր, թուրքերի կողմից Ուլուսու կոչվող գետակի հովտում:

ԽՈՐԻՆ ՎԱՆՔ, *Χοριν βανκ*՝, *Xorin vank*՝ – **Ա ն ա պ ա տ**, **վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Լևոնբերդ բերդերի միջև, **տ Խորին անապատ**:

ԽՈՐՉԱ, *Χορζα*, *Xorja* – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց

Ձոր գավ-ում, տ Խորձու վանք:

ԽՈՐՁԱ ՎԱՆՔ, Хордза ванк*, Xorja vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, Խորձու գ-ի մոտ:

ԽՈՐՆԻ, Хорни, Xorni - Ա ն ա - պ ա տ , վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Լևոնբերդ բերդերի միջև, տ Խորին անապատ:

ԽՈՐՆԻ ՁՈՐ, Хорни дзор, Xorni jor - Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Լևոնբերդ բերդերի միջև, տ Խորին անապատ:

ԽՈՐՆԻ ՁՈՐՈ ԱՆԱՊԱՏ, Хорни дзоро анапат, Xorni joro anapat - Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Լևոնբերդ բերդերի միջև, տ Խորին անապատ:

ԽՈՐՆԻ ՎԱՆՔ, Хорни ванк*, Xorni vank' - Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Կիլիկիայում, Բարձրբերդ և Լևոնբերդ բերդերի միջև, տ Խորին անապատ:

ԽՈՐՇՈՒՏ, Хоршут, Xoršut - Վ ա ն ք Հայաստանում, Խորշուտ լ-ան զանգվածում: Հիշատակում է Լինչը՝ առանց տեղագրությունը ճշտելու:

ԽՈՐՇՈՒՔԻ, Хоршукъ, Xoršuk' i - Ե կ ե ղ ե ց ի և ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Կամարակապ գ-ի մոտակայքում, տ Ս Նիկողոս:

ԽՈՐՈՋ ԳԻԼԻՍԵ, Хороз гилисе, Xoroz gilise - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, տ Փուխկու Ս Գևորգ:

ԽՈՐՈՋ ՔԻԼԻՍԱ, Хороз к'илиса, Xoroz k' ilisa - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, տ Փուխկու Ս Գևորգ:

ԽՈՐՈՍ ԳԻԼԻՍԱ, Хорос к'илиса, Xoros k' ilisa - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, տ Փուխկու Ս Գևորգ:

ԽՈՐՈՏԻԿ, Хоротик, Xorotik - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Խորոտկա Ս Աստվածածնի վանք:

ԽՈՐՈՏԻԿ ՎԱՆՔ, Хоротик ванк*, Xorotik vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Խորոտկա Ս Աստվածածնի վանք:

ԽՈՐՈՏԿԱ, Хоротка, Xorotka -

Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Խորոտկու Ս Աստվածածնի վանք:

ԽՈՐՈՏԿԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Хороткан Св Аствац'ад'ни ванк*, Xorotkan St Astvacacni vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Խորոտկա Ս Աստվածածնի վանք:

ԽՈՐՈՏԿԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ, Хоротка Св Аствац'ад'ни, Xorotka Sv Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Խորոտկա Ս Աստվածածնի վանք:

ԽՈՐՈՏԿԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Хоротка Св Аствац'ад'ни ванк*, Xorotka Sv Astvacacni vank', Ս Աստվածածին, Խորոտիկ, Խորոտիկ վանք, Խորոտկա, Խորոտկան Ս Աստվածածնի վանք, Խորոտկա Ս Աստվածածին, Խորոտկու վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման (ուշ ժամանակներում՝ Ջակամ) գավ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 1490 թ այստեղ ընդօրինակվել և նույն թ էլ վերանորոգվել է մի Ավետարան: 1587 թ-ից վանքի առաջնորդն է եղել Դավիթ Գեղամացի եպիսկոպոսը, որը 1610 թ կառուցել է վանքի եկեղեցին:

ԽՈՐՈՏԿԱ ՎԱՆՔ, Хоротка ванк*, Xorotka vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Խորոտկա Ս Աստվածածնի վանք:

ԽՈՐՎԻՐԱԲ, Хорвираб, Xorvirab - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Խոր Վիրապ:

ԽՈՐ ՎԻՐԱԲ, Хор вираб, Xor virab - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Խոր Վիրապ: Խոր Վիրաբ, Хор вираб, Xorvirab - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Մուտուրկա վանքի Համալիրում: Չափերով փոքր շինություն էր, որի ներսում կար ոչ խոր մի փոս, որտեղ ըստ ավանդության՝ մի գիշեր անց է կացրել Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Համալիրի մյուս՝ ավելի խոշոր եկեղեցին, կոչվում էր Ս Լուսավորիչ, իսկ 2-րդը՝ ավելի փոքրը՝ Ս Սարգիս:

ԽՈՐՎԻՐԱՊ, Хорвирап, Xorvirap - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Խոր Վիրապ:

ԽՈՐՎԻՐԱՊ, Хорвирап, Xorvirap - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Մուտուրկա վանքի Համալիրում: Չափերով փոքր շինություն էր, որի ներսում կար ոչ խոր մի փոս, որտեղ ըստ ավանդության՝ մի գիշեր անց է կացրել Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Համալիրի մյուս՝ ավելի խոշոր եկեղեցին, կոչվում էր Ս Լուսավորիչ, իսկ 2-րդը՝ ավելի փոքրը՝ Ս Սարգիս:

ԽՈՐՎԻՐԱՊ, Хорвирап, Xorvirap - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Խոր Վիրապ:

ԽՈՐՎԻՐԱՊ, Хорвирап, Xorvirap - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Մուտուրկա վանքի Համալիրում: Չափերով փոքր շինություն էր, որի ներսում կար ոչ խոր մի փոս, որտեղ ըստ ավանդության՝ մի գիշեր անց է կացրել Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Համալիրի մյուս՝ ավելի խոշոր եկեղեցին, կոչվում էր Ս Լուսավորիչ, իսկ 2-րդը՝ ավելի փոքրը՝ Ս Սարգիս:

ԽՈՐՎԻՐԱՊ, Хорвирап, Xorvirap - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Խոր Վիրապ:

ԽՈՐՎԻՐԱՊ, Хорвирап, Xorvirap - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Խոր Վիրապ:

ԽՈՐ ՎԻՐԱՊ, Хорвирап, Xorvirap - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Մուտուրկա վանքի Համալիրում: Չափերով փոքր շինություն էր, որի ներսում կար ոչ խոր մի փոս, որտեղ ըստ ավանդության՝ մի գիշեր անց է կացրել Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Համալիրի մյուս՝ ավելի խոշոր եկեղեցին, կոչվում էր Ս Լուսավորիչ, իսկ 2-րդը՝ ավելի փոքրը՝ Ս Սարգիս:

ԽՈՐ ՎԻՐԱՊ, Хорвирап, Xorvirap, Արտաշատի մենաստան, Ս Գրիգոր, Ս Գրիգորի վանք, Գրիգոր Լուսավորիչ, Ս Լուսավորչի վանք, Խոր Վիրաբ, Խորվիրաբ, Խորվիրապ, Խորվիրապ վանք, Խորվիրապ Ս Գրիգոր, Կուեր Վիրապ, Վիրապ, Վիրաց Արտաշատու - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ի մեջ և գտնվում էր Արտաշատ մայրաքաղաքի միջնաբերդի տեղում, Արաքս գետի ձախ ափին: Վանք-ամրոցի համակառույցը այժմ գտնվում է Լուսառատ (Հնում՝ Խորվիրապ) գ-ի մոտ Խորվիրապ կոչվող բլուրների վրա: Շրջակա հարթավայրի նկատմամբ ունի գերիշխող և վեհաշուք դիրք: Մինչև վանքի հիմնադրումը այս բլուրների վրա է գտնվել Արտաշատի միջնաբերդի արքունի բանտարգելարանը, որի համար կոչվել է Վիրապ Արտաշատու: Ազաթանգեղոսի (5-րդ դ) հաղորդած ավանդությունից համաձայն՝ Հայոց Եկեղեցու հիմնադիր Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ) այստեղի արգելարանում է կրել իր չարչարանքները:

Վանքի Համալիրը ունի երկու եկեղեցի՝ Ս Գևորգ և Ս Աստվածածին: Առաջինը կառուցել է տվել Ներսես Գ Իշխանեցի կաթողիկոսը (641-661)՝ 642 թ: Այս եկեղեցում է գտնվում 6 մ խորությունը գետնափոր, գմբեթանման գոգավոր առաստաղով վիրապը (փոսը), որտեղ իջնում են 25 աստիճաններով փայտե սանդուղքներով: Այստեղ էլ, ըստ ավանդության, իր չարչարանքներն է կրել Գրիգոր Լուսավորիչը: Ս Գևորգը վերակառուցել է Դավիթ Թիֆլիսեցին՝ երկու անգամ՝ 1661 և 1679 թթ: Վերջին վերանորոգումը կատարվել է 1679 թ ավերիչ երկրաշարժից հետո: Գլխավոր եկեղեցին Ս Աստվածածինն է, որը կառուցվել է 17-րդ դ վերջին: Սա գմբեթավոր, կից զանգակատնով շքեղ շինություն է: Երկու եկեղեցիներն էլ կառուցված են սրբատաշ քարերով: Խորհրդային իշխանության տարիներին Խ Վ վերանորոգվել, շրջակայքը հարդարվել և 1980-ական թթ-ից դարձել է գործող եկեղեցի:

Վանքը շրջապատված է պարիսպներով, որից ներս կառուցված են խուցեր, պահեստներ, հյուրատուն, գոմեր և տնտեսական նշանակության այլ շինություններ: **Խ Վ Միջնադարյան Հայաստանի Հոգևոր ու մշակութային խոշոր կենտրոն էր:** 13-րդ դ խոշոր գիտնական ու պատմիչ Վարդան Արևելյանի այստեղ հիմնել էր բարձրագույն դպրոց, որտեղ այն ժամանակներում սովորում էին նաև Հայաստանի հեռավոր գավ-ներից եկած 40 աշակերտներ: Այստեղ ուսանելու էին գալիս նաև Կիլիկիայից: **Խ Վ** -ի նշանավոր սաներից են Գրիգոր Բալվեցին, Գևորգ Սկևռացին, Ներսես Մշեցին, Հովհաննես Երզնկացին և ուրիշներ: 18-րդ դ **Խ Վ** վանքը երկար ժամանակ ամայացած էր: Միայն 1765 թ Սիմեոն Ե Երևանցի կաթողիկոսը (1763-1780) այն վերանորոգում և դարձնում է գործող հաստատություն: Վանքի նոր վերածնունդը սկսվել է 1960-1980-ական թթ-ից: **Խ Վ**-ի հայտնի դպրոցից պահպանվել են տասից ավելի հայերեն ձեռագրեր:

ԽՈՐՎԻՐԱՊ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Хорвирап Св Григор, Хорvirap St Grigor - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Խոր Վիրապ:**

ԽՈՐՎԻՐԱՊ ՎԱՆՔ, Хорвирап ванк*, Хорvirap vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Խոր Վիրապ:**

ԽՈՐՈՒՋՈՐ ԱՆԱՊԱՏ, Хоружзор апат, Хорujor apapat - **Վ ա ն ք** (անապատ) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում:

ԽՈՅ, Хоц, Хос' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խոց գ-ում, **տ Խոցոց վանք:**

ԽՈՅ ՀԻՍՈՒՍԻ ՎԱՆՔ, Хоц hИсуси ванк*, Хос' Hisusi vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խոց գ-ում, **տ Խոցոց վանք:**

ԽՈՅՈՅ ՎԱՆՔ, Хоцоц ванк*, Хос'oc' vank', **Ս Թովմասի վանք**, Թումայի Խոցոց վանք, Խոժոժ վանք, Խոզց, Խոց, Խոց Հիսուսի վանք - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խոց (Խոց, Խոժոժվանք) գ-ում, Ծովասար լ-ան արմ փեշին: Վանքի Ս Աստվածածին

եկեղեցին կառուցված է քար ու կրաշաղախով: Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ վերջերին: Ըստ ավանդու-թյան՝ այստեղ եկող խոց ունեցող ուխտավորները ապաքինվում էին, որից էլ առաջացել է վանքի անունը: **ԽՈՒՆՏԱՎՆԻՑ Ս ԳՐԻԳՈՐ**, Хр*х-тавниц Св Григор, Хг'ntavnic' St Grigor, **Խրոնտավնից Ս Գրիգոր** - **Վ ա ն ք** (°) Հայաստանում: Հիշատակված է 14-րդ դ մի ձեռագիր հիշատակարանում, առանց տեղագրությունից: Հավանաբար գտնվում էր Մոկրում:

ԽՈՒՎԱՆԴՈՍ, Хр*вандос, Хг'vandos - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, **տ Ակնդաշտ:**

ԽՈՒՈՒԱՆԴՈՍ, Хр*уандос, Хг'уandos - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, **տ Ակնդաշտ:**

ԽՈՒՈՒՍԱՆԴՈՍԻ ՎԱՆՔ, Хр*у-сандоси ванк*, Хг'usandosi vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, **տ Ակնդաշտ:**

ԽՏՐՈՒՍՈՒԹ, Хтпрохут*, Хттroxut' - **Ե կ ե ղ ե ց ի** (Հնավայր) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Տուսի գ-ի մոտ, դրանից մոտ 3 կմ արմ: Եկեղեցին հիմնովին փլված է, կան տների հիմնապատերի և գերեզմանների մնացորդներ:

ԽՐԱԽՃԱՆ, Храхц'ан, Храхцан - **Վ ա ն ք** (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Թոմլա (Դոմնա) գ-ի մոտ, **տ Նաղճանյաց Ս Աստվածածին:**

ԽՐԱԽՃԱՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Храхц'аняц ванк*, Хгахцаныас' vank' - **Վ ա ն ք** (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Թոմլա (Դոմնա) գ-ի մոտ, **տ Նաղճանյաց Ս Աստվածածին:**

ԽՐԱՄԻ ՋՈՐԻ ՇՈՂԱԿԱԹ, Храми дзори Шор'акат*, Хrami jori Šoyakat' - **Ե կ ե ղ ե ց ի** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Թեթրիձղարոյի շրջ-ի Սամչվիլղե գ-ի մոտ, դրանից 2 կմ հր-արլ: Սրա մոտ է գտնվում Ս Աստվածածին եկեղեցին:

ԽՐԱՆՏԻԼԻ ՎԱՆՔ, Хрантели ванк*, Хrantili vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ում, Բալիշեր գ-ում՝ Մեծկերտ (Մաղկերտ) գք-ից արմ: Վանքի համայրի մեջ մտնում էին 4 եկեղեցիներ՝ Ս Գրիգոր, Ս Թորոս, Ս Սարգիս, Ս Փրկիչ:

ԽՐԱՎՈՆԴ, Хравонд, Хravond - **Մ ա տ ու ո - մ ե ն ա ս տ ա ն** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Պտրեցիք (Բաղարա) գ-ի մոտ Խրավոնդ կոչվող հանդամասում, թավուտ անտառում: Գտնվում է կիսավեր վիճակում: Կից կա մի փոքրիկ շինություն, շուրջը՝ 12-13-րդ դդ գերեզմաններ, խաչքարեր:

ԽՐԹԻՆ, Хрт'ан, Хрт'in - **Ա - ն ա պ ա տ** (վաճաք) և **գ յ ու ղ Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Փառխոս գավ-ում, Գետարակ գ-ի մոտ, թավուտ անտառում: Եթե խոսքը վերաբերում է այժմյան Գետարակ քտա-ին, որ անցյալում կոչվել է նաև Գետարակ, ապա ավելի ճիշտ է **Խ**-ը տեղադրել Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում: Ունեցել է հողաչեն եկեղեցի:

ԽՐՍԱՆԴՈՍ, Хрусандос, Хrusandos - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, **տ Ակնդաշտ:**

ԽՅԱՋՈՐԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Хцадзори екег'ецц, Хcajori ekeγec'i, **Ագուլյաց ներքին եկեղեցի** - **Ե կ ե ղ ե ց ի** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Ներքին Ագուլիս գ-ում:

ԽՅԿՈՆՔ, Хцконк*, Хс' konk' - **Վ ա ն ք** (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Խճկոնք:**

ԽՅԿՈՒՆՔ, Хцкунк*, Хс' kunk' - **Վ ա ն ք** (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Խճկոնք:**

ԽՅԿՈՒՆՔ ՀԻՆԳ, Хцкунк* hИнг, Хс'kunk' Hing - **Վ ա ն ք** (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, **տ Խճկոնք:**

ԽՈՒԹԱ ՎԱՆՔ, Хут'a ванк*, Хут'a vank' - **Վ ա ն ք** Արցախի Ծար (Վերին Նաչեն) [այժմ՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Գարվաճաղի)

չրջ-ում], **տ Գաղի վանք:**

ԽՈՒԹԻ ՎԱՆՔ, Хут*и ванк*, Xut'i vank' – **Վ ա ն ք** Արցախի Ծար (Վերին Խաչեն) [այժմ՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) **չրջ-ում]** **տ Գաղի վանք:**

ԽՈՒԹԿԱ ՎԱՆՔ, Хужка ванк*, Xuzka vank' – **Վ ա ն ք** Տրապիզոնի նահ-ում, Համչևնում: Հիշատակված է 15-րդ դ Հայերեն ձեռագրական հիշատակարաններից մեկում՝ որպես գրչություն կենտրոն:

ԽՈՒԼԱ ՎԱՆՔ, Хула ванк*, Xula vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խուլե գ-ում, **տ Ս Գևորգ:**

ԽՈՒԼԱՈՒ ՎԱՆՔ, Хулау ванк*, Xulau vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն, **տ Ս Գևորգ:**

ԽՈՒԼԵ, Хуле, Xule – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խուլե գ-ում, **տ Ս Գևորգ:**

ԽՈՒԼԵԻ ՎԱՆՔ, Хулеи ванк*, Xulei vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խուլե գ-ում, **տ Ս Գևորգ:**

ԽՈՒՃԱՊ, Хуц*ап, Xučap – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Պրիվոլնոյե գ-ի մոտ, **տ Խուճապի վանք:**

ԽՈՒՃԱՊԻ ՎԱՆՔ, Хуц*апи ванк*, Xučapi vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Պրիվոլնոյե գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ի մեջ: Կառուցված է Ֆելզիտի սրբատաշ քարերով: Գմբեթավոր, երկու սյունների վրա հենված գեղեցիկ շենք է: Սյուները (մույթերը) միակտոր քարից են, ութանիստ տաշվածքով: Ունի երեք լուսամուտ: Վրան կան կենդանիների գլուխների քանդակներ:

ԽՈՒՃՎԱՆ, Хуц*ван, Xučvan – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Ախուրյան գետի աջ կողմում, **տ Հոռոմոս:**

ԽՈՒՄԻԹ, Хумѣт*, Хумит' – **Ա ն ա պ ա տ (վանք)** Հայաստանում, Ծառուտի Ձոր գավ-ում, **տ Ջերմառվաց անապատ:**

ԽՈՒՄՍԱ ՎԱՆՔ, Хумса ванк*, Xumsa vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գյոզալղարայի

(Ազնվաձոր) գվոկ-ի Խումս գ-ի մոտ: Մինչև Առաջին համաշխարհային պատերազմը (1914-1918) ենթարկվում էր Կարճկանի գվոկ-ի առաջնորդարանին:

ԽՈՒՅՔԵՍԵՆ ՔԻԼԻՍԵ, Хуѣк*есен к*илисе, Хуѣк*есен к'илисе – **Վ ա ն ք (մենաստան)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ից մոտ 10 կմ արմ: Թուրքերն այսպես էին անվանում **Խնդրակատար Ս Աստվածածին վանքը (տ):**

ԽՈՒՆԱՐԿՏՈՐ, Хунарктор, Хунарктор – **Վ ա ն ք**, ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում Ակնա գավ-ի Հացկնի գ-ի մոտ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:**

ԽՈՒՆԱՐԿՏՈՒՐ, Хунарктур, Хунарктур – **Վ ա ն ք**, ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում Ակնա գավ-ի Հացկնի գ-ի մոտ, **տ Խնդրակատար Ս Աստվածածին:**

ԽՈՒՆԻՍԱ ՎԱՆՔ, Хуниса ванк*, Хуниса vank' – **Վ ա ն ք** այժմյան Աղբրջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջ-ի Գետաբեկ քտա-ի մոտ, նրանից արլ, Շամսոր գետի ձախ ափին, անտառապատ լ-ներով շրջապատված հարթավայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ի մեջ: Կառուցվել է 10-11-րդ դդ: Փոքրիկ, գեղեցիկ գմբեթավոր եկեղեցին դեռևս կանգուն է: Կառուցված է կոպտատաշ քարերով, ունի խաչաձև հատակագիծ: Ներսից սվաղված է կրաշաղախով: Շուրջը կան շինությունների փլատակներ:

ԽՈՒՇԵԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ ՎԱՆՔ, Хушеи Св Геворг ванк*, Xušei St Gevorg vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ում, Չմշկածաղի գվոկ-ի Չմշկածաղ գք-ում:

ԽՈՒՌՆԱՅԼՎՈ ՎԱՆՔ, Хур*наѣлво ванк*, Хур*наѣлво vank' – **Վ ա ն ք (անապատ)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում Տերիկի գվոկ-ի Խուռնավիլ գ-ի մոտ, **տ Խուռնավիլի վանք:**

ԽՈՒՌՆԱՎԻԼԻ ՎԱՆՔ, Хур*навили ванк*, Хур*навили vank', **Ս Լուսավորչի, Ս Լուսավորչա վանք, Խոռնավելի վանք, Խոռնավելու վանք, Խուռնայիվո վանք, Խուռ-**

նայվո վանք, Խուռնավիլու վանք, Խուռնավուլա անապատ, Խուռնավուլա վանք, Կյուրեղի անապատ, Ս Կյուրեղի վանք, Կյուրղի անապատ, Կյուրղի վանք, Ս Կյուրղի վանք, Տիվրիկու Ս Լուսավորչի վանք – Վ ա ն ք (անապատ) պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Տերիկի գվոկ-ի Խուռնավիլ գ-ի մոտ, Եփրատ գետից արմ, նեղ ձորահովտում, ցածրադիր բլրակի վրա: Կառուցել է Վասպուրականի Սենեքերիմ թագավորին ենթակա իշխան Կյուրեղը՝ 1021 թ և իր անունով կոչել Կյուրեղի վանք, սակայն ափելի շատ Հայտնի է գ-ի անունով՝ **Ն վ:** Ըստ ափանդության՝ հիմնադրվել է 3-4-րդ դդ՝ Գրիգոր Լուսավորչի Սերաստիա գալու առիթով: Վանքն ուներ մի փոքր եկեղեցի և առաջնորդարանի գեղեցիկ շենք: Գ. Սրվանձոյանի նկարագրությամբ՝ 19-րդ դ վանքի շուրջը կային պարտեզներ և փարթամ բուսականություն: 15-16-րդ դդ եղել է ձեռագրական Հայտնի կենտրոն: Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ վերջերին, 20-րդի սկզբներին:

ԽՈՒՌՆԱՎԻԼՈՒ ՎԱՆՔ, Хур*навилу ванк*, Хур*навилу vank' – **Վ ա ն ք (անապատ)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում Տերիկի գվոկ-ի Խուռնավիլ գ-ի մոտ, **տ Խուռնավիլի վանք:**

ԽՈՒՌՆԱՎՈՒԼԱ ՎԱՆՔ, Хур*навула ванк*, Хур*навула vank' – **Վ ա ն ք (անապատ)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում Տերիկի գվոկ-ի Խուռնավիլ գ-ի մոտ, **տ Խուռնավիլի վանք:**

ԽՈՒՌՆԱՎԻԼԻ ՎԱՆՔ, Хур*наѣлво ванк*, Хур*наѣлво vank' – **Վ ա ն ք (անապատ)** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում Տերիկի գվոկ-ի Խուռնավիլ գ-ի մոտ, **տ Խուռնավիլի վանք:**

ԽՈՒՌՆԱՎԻԼԻ ՎԱՆՔ, Хур*наѣлво ванк*, Хур*наѣлво vank', **Ս Լուսավորչի, Ս Լուսավորչա վանք, Խոռնավելի վանք, Խոռնավելու վանք, Խուռնայիվո վանք, Խուռ-**

Մ

«ԾԱԿԱԳԵՂՅԻ», «Ц*акaгeг*цц», «Cakageγc'i» – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Սարիգյուղ գ-ի մոտ, դրանից արմ՝ Տաշտակ հողեր կոչվող ավերակ բերրի մոտ: Ավերակ է: Ծրջակայքում կան հայկական գեղեցիկներ:

ԾԱԿՔԱՐ, Ц*акк*ар, Cakk'ar – **Ժ ա յ ու ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Ուրբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արաբկիրի գվոկ-ի Մագ գ-ի մոտ: Քարաժայռն ուներ ձվաձև անցք, որի միջով անցնում էին ուխտավորները:

ԾԱԿՔԱՐ, Ц*акк*ар, Cakk'ar – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Նիրգե գ-ի մոտ: Մյուս ուխտատեղին կոչվում էր Կաթաղբյուր:

ԾԱԿՔԱՐԻ Ս ԴԱՎԻԹ, Ц*акк*арц Св Давит*, Cakk'ari St Davit' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Ապրանք գ-ում: Այստեղ կար մի խաչարձան՝ անընթեռնելի արձանագրությամբ: **Տ Ս Դավթի վանք:**

ԾԱԿՔԱՐԻ ՎԱՆՔ, Ц*акк*арц ванк*, Cakk'ari vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Ապրանք գ-ի մոտակայքում, **տ Ս Դավթի վանք:**

ԾԱՂԿԱԶԱՐԳ, Ц*ar*казард, Caykazard – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ի մոտ:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Մակուռի գ-ում, **տ Ս Աստվածածին:**

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Մաղկավանք (Նրմանջուղ) գ-ում:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վարսեր գ-ում, նրա արմ եզրին: Անշուք, կիսավեր շինություն է: Ծուրջը կան մի քանի, մեծ մասը անթվակիր, խաչքարեր:

Սրանցից մեկը կանգնեցված է 995 թ: Գ-ի մեջ գտնվող եկեղեցին կոչվում է Ս Ստեփանոս:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Մ ա տ ու ու** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լանջաղբյուր գ-ի մոտ գտնվող Մանիգարի սար կոչվող լ-ան հս կողմում:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Մ ա տ ու ու** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի, Թղիթ գ-ի մոտ, դրանից հս, ձորամիջում: Կանգուն է:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Մ ա տ ու ու**, ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավ-ում, Դալիդարդաչ (այժմ՝ Սարուխան) գ-ի արլ կողմում, բլրակի վրա: Ծուրջը կար գատեղի: Ըստ ավանդության՝ այստեղ ուխտ էին գալիս ծաղիկ հիվանդությամբ տառապողները՝ բուժվելու համար:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Արծախ գ-ի մոտ: 19-րդ դ վերջերին ավերակ ու լքված էր:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Այգի գ-ի մոտ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Հմմտ նույն չրջ-ի Սողվան գ-ի հս-արմ կողմում գտնվող նույնանուն վանքի հետ:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Սողվանք գ-ի մոտ, դրանից հս-արմ, ծաղկավետ լ-ների լանջին: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր, պահպանվում էին միայն հաստաբետ որմերը: Նախքան ավերվելն ունեցել է վարելահողեր, անտառներ:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Վ ա ն ք**, **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ում, Մակուռի գ-ի կենտրոնում: Կանգուն է:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Վ ա ն ք**, **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Օձուն գ-ում, **տ Միրանավոր-Մաղկավանք:**

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Վ ա ն ք**, **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Լիճք գ-ի մոտ, **տ Մաղկավանք:**

ԾԱՂԿԱՆՔ, Ц*ar*кеванк*, Caykevanck' – **Վ ա ն ք**, **ու խ տ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Արայի լ-ան հր լանջին, **տ Մաղկավանք:**

ԾԱՂԿԱՆՔ, Ц*ar*кеванк*, Caykevanck' – **Վ ա ն ք** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիսի չրջ-ի Կիանեթ գ-ի մոտ, Ուրամ գետի ափին:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Վ ա ն ք**, **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Առինջ գ-ում: Եկեղեցին կոչվում է Ս Նշան:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank', **Մաղկեվանք** – **Վ ա ն ք**, Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լիճք գ-ի մոտ: Գր. Նալաթյանցի հավաստմամբ՝ հիշատակում են միջնադարյան արար հեղինակները:

ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ, Ц*ar*каванк*, Caykavank' – **Վ ա ն ք**, **ու խ տ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Արայի լ-ան հր լանջին: Ղ. Ալիշանը հնարավոր է համարում սրա հետ կապել Մ ավերակ գ-ի անունը: Առ այսօր այստեղ ուխտի են գալիս Ս Համբարձման տոնին:

ԾԱՂԿԱՐԻ Ս ԴԱՎԻԹ, Ц*ar*карц Св Давит*, Caykari St Davit', **Մաղբարի վանք** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Մաղկարի գ-ի մոտ, Մամախաթուն ք-ից մոտ 20 կմ հր-արմ: Ծրջակայքում կային գեղեցիկ խաչարձաններ: **Հմմտ Մաղբարի Ս Դավթի:**

ԾԱՂԿԱՐԻ ՎԱՆՔ, Ц*ar*карц ванк*, Caykari vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Մաղկարի գ-ի մոտ, **տ Մաղկարի Ս Դավթի:**

ԾԱՂԿԵՎԱՆՔ, Ц*ar*кеванк*, Caykevanck' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լիճք գ-ի մոտ, **տ Մաղկավանք:**

ԾԱՂԿԵՎԱՆՔ, Ц*ar*кеванк*, Caykevanck' – **Վ ա ն ք**, **ու խ տ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Արայի լ-ան հր լանջին, **տ Մաղկավանք:**

ԾԱՂԿԵՎԱՆՔ, Ц*ar*кеванк*, Caykevanck' – **Վ ա ն ք** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիսի չրջ-ի Կիանեթ գ-ի մոտ, Ուրամ գետի ափին:

ԾԱՂԿՈՅ, Ц*ar*коц, Caykoc' – **Վ ա ն ք** (անապատ) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի չրջ-ի Գտնակեր (Բարուն) գ-ի մոտ, **տ Մաղկոցավանք:**

ԾԱՂԿՈՅԱ ԱՆԱՊԱՏ, Ц*ar*коца анапат, Caykoc'a anapat – **Վ ա ն ք** (անապատ) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության

Շամխորի չրջ-ի Գառնակեր (Բարում) գ-ի մոտ, **տ Մաղկոցավանք:**

ԾԱՂԿՈՑ ԱՆԱՊԱՏ, Լի*ar*koц anapat, Caγkoc' anapat – **Վ ա ն ք** (անապատ) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի չրջ-ի Գառնակեր (Բարում) գ-ի մոտ, **տ Մաղկոցավանք:**

ԾԱՂԿՈՑՎԱՆՔ, Լի*ar*koц-avanк*, Caγkoc'avanк', **Մաղկոց, Մաղկոցա անապատ, Մաղկոց անապատ, Մաղկոցաց վանք, Մաղկոց վանք – Վ ա ն ք** (անապատ) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի չրջ-ում, Գառնակեր (Բարում) գ-ի չրջակայքում, Շամխորի գետի ձախ ափին, բարձր ժայռի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ի մեջ: Առանց սյունների և կաթողիկեի, բայց բարձր ու ընդարձակ շինություն է: Ունի սովորականից մեծ դուռ, նեղ լուսամուտներ և մի քանի գավիթ, որում պահպանվում են հայկական գերեզմաններ: Պատերի մեջ կան խաչքարեր, որոնցից մեկի վրա քանդակված են 1476 և 1689 թթ: Ըստ ավանդության՝ վանքն անցյալում եղել է նաև կուսանոց-անապատ՝ Մաղիկ մայրապետի անունով: Ծ-ի հը կողմում, գ-ի մոտ, լանալանջին գտնվում է Հրեշտակապետաց վանքը, որի հետ Ջալալյանը շփոթել է Ծ-ը:

ԾԱՂԿՈՑԱՅ ՎԱՆՔ, Լի*ar*koцaц ванк*, Caγkoc'ac' vanк' – **Վ ա ն ք** (անապատ) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի չրջ-ում, Գառնակեր (Բարում) գ-ի մոտ, **տ Մաղկոցավանք:**

ԾԱՂԿՈՑ ՎԱՆՔ, Լի*ar*koц ванк*, Caγkoc' vanк' – **Վ ա ն ք** (անապատ) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի չրջ-ի, Գառնակեր (Բարում) գ-ի մոտ, **տ Մաղկոցավանք:**

ԾԱՂԿՈՒ ՎԱՆՔ, Լի*ar*кy ванк*, Caγky vanк' – **Վ ա ն ք** Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: 1275 թ այստեղ Պողոս վարդապետ գրիչը ընդօրինակել է Ավետարան:

Ս ՄԱՅԱՏԻ ՎԱՆՔ, Св Լի*аяти ванк*, St Cayati vanк' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Նիզանի գվոկ-ում, **տ Ապարանքի Ս Նաջ:**

ՍԱՅՐԱՔԱՐ, Լի*айрак*ap, Caγ-

рак*ar – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մայրաքաղաքի մոտ: **Տ Մառաքար:** ԾԱՊՐԿՈՐՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Լի*apкoри Св Карапети ванк*, Caprkori St Karapeti vanк', **Մապրկորու Ս Կարապետի վանք – Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բաղեչ (Բիթլիս) ք-ի մոտ, վերջինիս Մապրկոր արվարձանում (Թաղում): Ժամանակին ունեցել է ընդարձակ հողատարածություններ, իսկ 1880-ական թթ-ից արդեն ավերված ու լքված էր, կիսավեր վիճակում մնում էին միայն եկեղեցին ու գավիթը, իսկ վանքը դարձել էր սովորական ուխտատեղի:

ԾԱՊՐԿՈՐՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Լի*apкoрy Св Карапети ванк*, Caprkoru St Karapeti vanк' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բաղեչ (Բիթլիս) ք-ի Մապրկոր արվարձանում (Թաղում) **տ Մապրկորի Ս Կարապետի վանք:**

ԾԱՌԱՔԱՐ, Լի*ap*ак*ap, Car'ak'ar, **Մայրաքար, Մարաքարի վանք, Ջարախարի վանք, Ջարաքարի վանք – Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ում, ըստ ոմանց՝ Գաբեղյանք, ըստ այլոց՝ Շիրակ գավ-ում, Կեչրոր ավանի կամ Անի մայրաքաղաքի մոտ, ոմանք էլ տեղադրում են Մարաքար քք-ում: Մխիթար Այրիվանեցու (13-րդ դ) վկայությամբ՝ կառուցել է տվել Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսը (մահ 1058 թ) 1011 թ: Վարդան Արևելյին (13-րդ դ) վանքը տեղադրում է Կեչրոր ավանի մոտ և համարում վիճափոր շինվածք, որտեղ գտնվում էր Ուշատուր Կեչանցու (1260-1331) գերեզմանը: իսկ Կիրակոս Գանձակեցին (13-րդ դ) ասում է, թե Անիի նշանավոր իշխան Վեստ Սարգիսը Ծ վանքը 1028 թ պարսպապատել, ամրացրել ու բերդ է դարձրել և կառուցել է վանքի փառահեղ եկեղեցին: 1178 թ Կեչրորի սելջուկ ամիրա Ղարաչայր վանքը գրավել, իսկ հետո վաճառել է Նզըլ-Ասլանին: Հայերը վանքը կրկին վերագրավել են 1186 թ: Այս վանքի միաբաններից էր Բարսեղ եպիսկոպոս Անեցին:

ԾԱՌԱՔԱՐ, Լի*ap*ак*ap, Car'ak'ar – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Վան-Տոսպ գավ-ում, **տ Մառաքարի վանք:**

ԾԱՌԱՔԱՐԻ ՎԱՆՔ, Լի*ap*a-к*apи ванк*, Car'ak'ari vanк', **Մառաքար – Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Վան-Տոսպ գավ-ում: Պայյանը ենթադրում է, որ գտնվել է Վան ք-ում:

ԾԱՌԵՆ, Լի*ap*ex, Car'ex – **Մ ա տ ու ու ու խ տ ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Ննգի գ-ի մոտ, **տ Մառեխի մատուռ:**

ԾԱՌԵՆԻ ՄԱՏՈՒՌ, Լի*ap*exи матур*, Car'exи matur – **Մ ա տ ու ու ու խ տ ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Ննգի գ-ի մոտ, դրանից հս, Մառեխ լ-ան վրա: Ավերված մատուռի մեջ կար մի հին խաչքար, իսկ մոտը՝ Ս Լուսավորիչ ավերված եկեղեցին էր: Շուրջը կային ծառեր, որոնք որպես սրբություն՝ անձեռնմխելի էին:

ԾԱՌԻԿՈՒ ՎԱՆՔ, Լի*ap*ыкy ванк*, Car'iku vanк' – **Վ ա ն ք** Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Ձեռագիր մի հիշատակարանում ասվում է, որ 1447 թ այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան: Հմմտ **Մառեխ մատուռ:**

ԾԱՌՈՒ Ս ՀՈՎՀԱՆԵՍՍ, Լի*ap*y Св hOвhаннес, Car'u St Hovhannes – **Մ ա տ ու ու ու խ տ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լոր գ-ում, դրա հը կողմում: Կառուցվել է 1686 թ: Կոփածո քարերով թաղակապ շինություն է, որի հը պատի մեջ շարված է 1423 թ մի խաչքար:

ԾԱՐ, Լի*ap, Car – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) չրջ-ում, **տ Գետամեջ:**

ԾԱՐ, Լի*ap, Car – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) չրջ-ում, **տ Մարի Ս Աստվածածնի վանք:**

ԾԱՐԱ ՎԱՆՔ, Լի*apa ванк*, Cara vanк' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) չրջ-ում, **տ Մարի Ս Աստվածածնի վանք:**

ԾԱՐԱՔԱՐԻ ՎԱՆՔ, Լի*apa-к*apи ванк*, Carak'ari vanк' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մայրաքաղաքի մոտ, **տ Մայրաքար:** ԾԱՐԳԵՂԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Լի*ap-

ger*и eker*едя, Cargeyi ekeyec' i – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիսի գավ-ի ճանճիկե գ-ի մոտ: Կառուցված է մոտակայքում գտնվող Գոմու Ջուր Հանքային աղբյուրների տարածքում գոյացած կրաքարերով:

ԾԱՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Լի*арх св Аствад*ад*и, Cari st Astvacacin – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, **տ Գե-տամեջ**:

ԾԱՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Լի*арх св Аствад*ад*и, Cari St Astvacacin – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, **տ Մարի Ս Աստվածածնի վանք**:

ԾԱՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱ ՎԱՆՔ, Լի*арх св Аствад*ад*на ванк*, Cari St Astvacacna vank', **Մարի Ս Աստվածածնի վանք Ս Աստվածածին, Մար, Մարա վանք, Մարի Ս Աստվածածին, Մարի վանք, Ջարի վանք** – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, Ջերմաջուր առողջարանային ավանի մոտակայքում, երկու զետակների միախառնման վայրի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մար (Վերին Խաչեն) գավ-ի մեջ: 9-րդ դ կանգուն էր: **Ս Ա-**ը և դրա մոտ գտնվող **Ս Գրիգոր** և **Ս Սարգիս** կանգուն մատուռները՝ շրջակայքի կիսավեր շինություններով, գերեզմաններով ու խաչքարերով նկարագրել է **Մ**. Բարխուդարյանը, ըստ որի՝ այդ մատուռների մոտ կար մի կիսավեր եկեղեցի՝ 1225 թ արձանագրությամբ: Եկեղեցին սրբատաշ քարերով շինված մի փոքրիկ ու գեղեցիկ տաճար էր, որի պատի վրա պահպանված արձանագրությունից իմացվում էր, որ այն հիմնադրել է նշանավոր շինարար Հովհաննես Դոփյանը 1301 թ: Շուրջը եղած խաչքարերից և մահարձաններից լավագույնը կանգնեցվել է 1530 թ: Երբեմն նույնացվում է Ջրաբերդի գավ-ի Գետամեջի վանքին:

ԾԱՐԻ ՎԱՆՔ, Լի*арх ванк*, Cari vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, **տ Մարի Ս Աստվածածնի վանք**:

ԾԱՓԱՆԻՑ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Լի*арх св Степ*анос, Cap'anic' St Step'anos – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Մափանց գ-ի մոտ, **տ Մափանից Ս Ստեփանոսի վանք**:

ԾԱՓԱՆԻՑ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Լի*ап*аниц св Степ*аноси ванк*, Cap'anic' St Step'anosi vank', **Ս Գևորգ, Մափանից Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոս** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Մափանց գ-ի մոտ, Առնոս Լ-ան մի բազկի վրա, Մոկս գբ-ից հը:

ԾԵՐԱ ՆԱՀԱՍԱԿ, Լի*ера Нahaтак, Cera Nahatak – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Պորեցիք (Բաղարա) գ-ի մոտ, դրա հս կողմում: Նույն տարածքում են գտնվում նաև Ս Փրկիչ և Օձկան վանք-եկեղեցիները: Շուրջը կան հայկական գերեզմաններ:

ԾԵՐԱ ՆԱՀԱՍԱԿ, Լի*ера Hahaтак, Cera Nahatak, **Մեր Նահատակ** – **Վ ա ն ք - Գ յ ու ղ ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Լուսաձոր (Մեհճիշեն) գ-ի մոտ: Կառուցվել է 13-րդ դ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ ամփոփված է մի ձեր նահատակի աճյունը, որից և առաջացել է վանքի անունը:

ԾԵՐ ՆԱՀԱՍԱԿ, Լի*ер Hahaтак, Cer Nahatak, **Մեր Նահատակ** – **Վ ա ն ք , Գ յ ու ղ ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Լուսաձոր (Մեհճիշեն) գ-ի մոտ, **տ Մերա Նահատակ**:

Ս ԾԵՐՈՒՆԻ ՍԻՄՈՆ, Св Լի*еруни Симон, St Ceruni Simon – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետությունում, Երևան ք-ի Նորթ թաղամասում: Այստեղ եղել են նաև Ս Աստվածածին և Ս Շողակաթ եկեղեցիները:

ՄԵՓԱԳՈՐԾԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Լի*е-р*агорц*и eker*едя, Cep'agorci ekeyec'i, **Մուհլիքիլիսա – Տ ա ճ ա ր , Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ** Հայքի Տայք աշխ-ում: Քառաբաղի շինություն էր:

ՄԻՆԱՍՆԱԿ, Լի*иnтaxач, Cilтaxач – **Ս ր բ ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ում, Թեղուն-տափ կոչվող վայրում, Աղոխ գ-ը տանող ճանապարհի մոտ:

ԾԻԾԱՂԱԲԵՐ, Լի*иц*ар*абер, Cicaγaber – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի էրեմերի գ-ում, **տ Միծաղաբեր Ս Աստվածածին**:

ԾԻԾԱՂԱԲԵՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Լի*иц*ар*абер св Аствад*ад*и, Cicaγaber St Astvacacin, **Ս Աստվածածին, էրեմերա Ս Աստվածածին, էրեմերու վանք, էրեմերի Ս Աստվածածին, էրեմերի վանք, էրեմերով Ս Աստվածածին, էրեմերու վանք, էրեմերա վանք, էրեմերու վանք, Միծաղաբեր, Հերեմերա Ս Աստվածածին** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ջոր գվոկ-ում, Վան ք-ից մոտ 20 կմ հը-արլ, Խոշար գետի ձախ ափին, էրեմերի գ-ում, դրա արլ կողմում: Կառուցված է անմշակ քարերով և բազկացած է միանավ թաղածածկ եկեղեցուց ու գավթից: Եկեղեցու ներսում՝ հս և հը պատերն ունեն որմնասյուների հանգչող կամարներ: Գավթի մեծ ունի անշուք, փոքրիկ գմբեթ: Կառուցման ժամանակը ավանդաբար վերագրում են 1-ին դ-ին՝ Թաղևոս Առաքյալին: Ըստ ավանդության՝ հենց վանքի տեղում է Տիրամայրը ժպտացել, որից էլ առաջացել է Միծաղաբեր անունը: 1643 թ երկրաշարժի ժամանակ եկեղեցին մասամբ տուժել է: 1895 թ կողոպտվել է թուրքերի կողմից, իսկ 1915-ին ավերվել ու լքվել է: Վանքի համայնքը շրջապատված է եղել պարիսպներով, կառուցել է ճարտարապետ Գրիգորը 1663 թ: Շուրջը գտնվող հայկական գերեզմանոցի խաչքարերից մեկը 980 թ էր:

ԾԻԾԱՌՆԱՎԱՆՔ, Լի*иц*ар*на-ванк*, Cicar'navank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Քաշաթաղի շրջ-ի Հոչանց գ-ի մոտ, **տ Միծեռնավանք**:

ԾԻԾԱՌՆԵԿՈՒ ՎԱՆՔ, Լի*иц*ар*неку ванк*, Cicar'neku vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Քաշաթաղի շրջ-ի Հոչանց գ-ի մոտ, **տ Միծեռնավանք**:

ԾԻԾԱՌՆՈ ՎԱՆՔ, Լի*иц*ар*но ванк*, Cicar'no vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Քաշաթաղի շրջ-ի Հոչանց գ-ի մոտ, **տ Միծեռնավանք**:

ԾԻԾԱՌՆՈՒ ՎԱՆՔ, Լի*սի*ար*հյ
ванк*, Cicer'nu vank' – Վ ա ն ք
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Քաշաթաղի չրջ-ի Հոչանց
գ-ի մոտ, տ Ծիծեռնավանք:

ԾԻԾԵՆՆԱԿԱՎԱՆՔ, Լի*սի*
սի*եր*հակаванк*, Cicer'nakavank' –
Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի
Հանրապետության Քաշաթաղի չրջ-
ի Հոչանց գ-ի մոտ, տ Ծիծեռ-
նավանք:

ԾԻԾԵՆՆԱԿԻ ՎԱՆՔ, Լի*սի*
սի*եր*հակի ванк*, Cicer'naki vank' –
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթ-
լիսի նահ-ում, Մուշ ք-ից արմ, տ
Ծիծեռնո վանք:

ԾԻԾԵՆՆԱԿՈՒ ՍՈՒՐԲ ՎԱՆՔ,
Լի*սի*եր*հակու Сурб ванк*, Cicer'
naku Surb vank' – Վ ա ն ք Լեո-
նային Ղարաբաղի Հանրապետու-
թյան Քաշաթաղի չրջ-ի Հոչանց գ-ի
մոտ, տ Ծիծեռնավանք:

ԾԻԾԵՆՆԱՎԱՆՔ, Լի*սի*եր*հա-
ванк*, Cicer'navank', Ագոստի
Գերեզման, Ագոստի Տապան, Աղող-
լան, Ծիծեռնավանք, Ծիծեռնակու
վանք, Ծիծեռնո վանք, Ծիծեռնու
վանք, Ծիծեռնակավանք, Ծիծեռ-
նակու Սուրբ վանք, Ծիծեռնավանք,
Ծիծեռն վանք, Ծիծեռավանք, Ծիծե-
ռնավանք, Ծիծեռնո վանք – Վ ա ն ք
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Քաշաթաղի չրջ-ի Հոչանց
գ-ի մոտ, Հայաստանի Հանրապե-
տության Սյունիքի մարզի Ունաձախ
գ-ից 4-5 կմ հս, Հազարիի աջա-
կողմյան վտակ Ահմեդլի գետի աջ
ափին, մի փոքրիկ բլրի տափարակ
գագաթին: Հնում մտնում էր Մեծ
Հայքի Սյունիք աշխ-ի Աղահեճք
գավ-ի մեջ: Վանքի մոտ գտնվող
Ագոստիսաղ կոչվող քարի հետ են
կապված վանքի Ագոստի Գե-
րեզման, Ագոստի Տապան անվա-
նումները: Վանքի մոտ էր գտնվում
Ծիծեռնավանք գ-ը, որը շին ու կան-
գուն էր մինչև 20-րդ դ սկզբները: Ծ-
ը 5-6-րդ դդ կառույց է, սակայն
հիշատակված է 9-րդ դ 40-ական
թթ: Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ
դ) այն հիշատակում է Սյունիքի 30
նշանավոր վանքերի թվում: Պատ-
կանում էր Տաթևի եկեղեցական
թեմին և հին հարկացուցակով (13-
րդ դ) վանքին տալիս էր 10 միավոր
դրամ հարկ: 17-րդ դ մարդաչատ ու
նշանավոր ուխտավայր էր: Մինչև
վերջերս պահպանվում էր սրբատաշ

բազալտից հոսմեական ոճով կա-
ռուցված, քանդակներով և հայերեն
արձանագրություններով զարդար-
ված, գեղեցիկ զմբեթներով և խո-
յակներով եկեղեցին և պարիսպների
ու այլ շինությունների մնացորդ-
ները: Երկու ավանդատներից հս
կար մի գերեզման, որտեղ, ըստ
ավանդության, ամփոփված էր
Պետրոս Առաքյալի ճկույթը («ծի-
ծեռն»), որի համար էլ, ըստ երևույ-
թին, վանքը կոչվում է Ծ: Վերա-
նորոգվել է և բարեկարգվել:

ԾԻԾԵՆՆԱՎԱՆՔ, Լի*սի*եր*
наванк*, Cicer'navank' – Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-
ում, Սասունի Շատախի գվոկ-ի Ծի-
ծառնե գ-ի մոտ, տ Ծիծեռն վանք:

ԾԻԾԵՆՆՈՒ ՎԱՆՔ, Լի*սի*եր*
но ванк*, Cicer'no vank', Ծիծեռնակի
վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-
տանում, Բիթլիսի նահ-ում Մուշ
ք-ից արմ, Կուրտիկ լ-ան անտա-
ռապատ փեշին, Եղբորուտի Ս Հով-
հաննես վանքի մոտ: Կառուցվել է
Ներսես Գ Իշխանեցի կաթողիկոսի
(641-661) ժամանակ:

ԾԻԾՆԱՆՎԱՆՔ, Լի*սի*եր*ա-
наванк*, Cicer'anavank' – Վ ա ն ք
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Քաշաթաղի չրջ-ի Հոչանց
գ-ի մոտ, տ Ծիծեռնավանք:

ԾԻԾՆԱՆ ՎԱՆՔ, Լի*սի*եր*առ
ванк*, Cicer'an vank' – Վ ա ն ք
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Քաշաթաղի չրջ-ի Հոչանց
գ-ի մոտ, տ Ծիծեռնավանք:

ԾԻԾՆԱՆ ՎԱՆՔ, Լի*սի*եր*առ
ванк*, Cicer'an vank', Ս Ուաչ, Ս
Ուաչի վանք, Ծիծեռնավանք –
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթ-
լիսի նահ-ում, Սասունի Շատախի
գվոկ-ի Ծիծառնե կամ Ծիծռան գ-ի
մոտ: Հնում հիշատակում է Հովհան
Մամիկոնյանը (7-րդ դ), ում վկա-
յությունը՝ ոմն Ծիծառնիկ Տարոնի Ս
Կարապետ վանքից խաչափայտ է
բերել և տեղադրել այստեղի իր
կառուցած Ս Ուաչ վանքում, որի
համար վանքը կոչվել է նաև Ծ վ,
Ծիծեռնավանք:

ԾԻԾՆԱՆՔԱՐ, Լի*սի*եր*ահ*ար,
Cicer'ank'ar – Վ ա ն ք (անապատ)
Մեծ Հայքի Չորրորդ Հայք աշխ-ի
Պաղնատուն գավ-ում: Հիշատակ-
ված է Հովհաննես Սարկավազ վար-
դապետի 1244 թ մի աղոթամատ-
յանում:

ԾԻԾՆԱՎԱՆՔ, Լի*սի*եր*аванк*,
Cicer'avank' – Վ ա ն ք Լեոնային
Ղարաբաղի Հանրապետության
Քաշաթաղի չրջ-ի Հոչանց գ-ի մոտ,
տ Ծիծեռնավանք:

ԾԻԾՆԱՎԱՆՔ, Լի*սի*եր*հա-
ванк*, Cicer'navank' – Վ ա ն ք
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Քաշաթաղի չրջ-ի Հոչանց
գ-ի մոտ, տ Ծիծեռնավանք:

ԾԻԾՆՈՒ ՎԱՆՔ, Լի*սի*եր*но
ванк*, Cicer'no vank' – Վ ա ն ք
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Քաշաթաղի չրջ-ի Հոչանց
գ-ի մոտ, տ Ծիծեռնավանք:

ԾԻԿՈՐԻ Ս ԵՐԱՇՅՆԱՎՈՐ, Լի*սի*
корн Св Ерашхавор, Cikorin St
Erasxavor – Վ ա ն ք Արմ Հա-
յաստանում, Վանի նահ-ում, Կառ-
կառի գվոկ-ի Մոկու գ-ում, տ
Մոկվա վանք:

ԾԻՊԱՆ ԱՆԱՊԱՏ, Լի*սի*ана
анат, Ciranana anapat – Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի
Բզնունիք գավ-ում: Վանա լճի
Ծիպան կղզյակի վրա գտնվելու
պատճառով նաև այսպես է կոչվել
Դաստակ վանքը (տ):

ԾԻՐԱՆԱՀՈՏ, Լի*սի*рананот, Cira-
nahanot – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ
Հայաստանում, Վանի նահ-ում,
Վան ք-ի մոտ: Հմմտ Ծիրանավոր Ս
Աստվածածին:

ԾԻՐԱՆԱՎԱՆ, Լի*սի*ранаван, Ci-
ranavan, Ծիրանավանք – Վ ա ն ք
Հայաստանի Հանրապետությունում,
Երևան ք-ի Ավան թաղամասում:
Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի
Այրարատ աշխ-ի Կոտայք գավ-ի
մեջ: Պատերին պահպանվել են
խաչքարեր և հայերեն վիճազիր ար-
ձանագրություններ:

ԾԻՐԱՆԱՎԱՆՔ, Լի*սի*ранаванк*,
Ciranavank' – Վ ա ն ք Հայաս-
տանի Հանրապետությունում, Ե-
րևան ք-ի Ավան թաղամասում, տ
Ծիրանավանք:

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Լի*սի*ранавор, Ci-
ranavor – Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հա-
յաստանում, Էրզրումի նահ-ի Բա-
յաղետ գավ-ում, Բայաղետ ք-ի մոտ
գտնվող Արնաքար լ-ան վրա: 20-րդ
դ սկզբներին գտնվում էր կիսավեր
վիճակում:

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Լի*սի*ранавор, Ci-
ranavor, Ս Աստվածածին, Ս Ծի-
րանավոր – Ե կ ե դ ե ց ի Հա-
յաստանի Հանրապետության Արա-

գաճոտների մարզի Աշտարակ ք-ում, Քասախ գետի աջ կողմում, բարձունքի վրա, Փոկարերդ կոչվող ավերակ բերդի տարածքում: Կառուցել է տվել Ներսես Բ Բագրևանդցի Հայոց կաթողիկոսը (548-557): Չորս սյունների վրա հիմնված, փոքր չափի եռանավ բաղլիլի է: Ունի ուղղանկյուն-քառանկյուն հատակագիծ: Կանգուն է:

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Լիճքանավոր, Ciranavor - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ում: Գտնվում է Շաղվարդ գետի ձախ ափին: Այսպես են անվանել ծիրանագույն տուֆաքարով կառուցված լինելու համար: Վաղ միջնադարին հատուկ թաղածածկ բաղլիլի է, հատակը սալահատակված է: Ըստ Թ. Թորամանյանի՝ կառուցվել է 5-րդ դ: Հիմնովին վերակառուցվել է 13-րդ դ, դրսից ավելացվել են հզոր կրկնապատեր, որոնք եկեղեցին առնելով իրենց մեջ, նրան զրկել են լույսի աղբյուրից: Ավելացված է անմշակ որձաքարերից շինված աշտարակամրոցը: Եկեղեցին դարձրել են մի հողածածկ բերդ: Եկեղեցին ավերվել է 18-րդ դ և 1949 թ երկրաշարժերից: Այժմ այն հիմնականում կանգուն է:

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Լիճքանավոր, Ciranavor - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Աղավնատուն գ-ում: Կառուցված է 14-րդ դ: Պահպանվել են փլատակները:

Ս ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Շվ Լիճքանավոր, St Ciranavor - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղբակի գվդ-ի էրնկանի գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

Ս ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Շվ Լիճքանավոր, St Ciranavor - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Աշտարակ ք-ում, **տ Միրանավոր:**

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Լիճքանավոր, Ciranavor - Կ ու ս ա ն ո ց ց , ս ր ք ա - տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կարբի գ-ում:

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Լիճքանավոր, Ciranavor - Մ ա տ ու ու այժմյան Աղբերջանի Հանրապետության Դաշքեսանի (Քարհատի) շրջ-ի Սաչակապ (Ղուչի) գ-ից հս, Թարգ-

մանչաց վանքի մոտակայքում, Ծիրանավորի ձորում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ի մեջ:

Ս ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Շվ Լիճքանավոր, St Ciranavor - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում, **տ Միրանավոր Ս Աստվածածին:**

Ս ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Շվ Լիճքանավոր, St Ciranavor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Այրբեր գ-ում, **տ Միրանավոր:**

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Լիճքանավոր, Ciranavor, Ս Միրանավոր - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Այրբեր գ-ում: Եկեղեցին կոչվում է Ս Վարդան Չորավոր, որը կառուցել է Գրիգոր իշխանը՝ 901 թ: Վանքը վերանորոգվել է 1857 թ: Այստեղ 1828-1829 թթ Մակուից գաղթածները բերել ու տեղադրել էին մի քարաբեկոր, որն ըստ ավանդության՝ ցողված է եղել 451 թ Ավարայրի ճակատամարտում զոհված սպարապետ Վարդան Մամիկոնյանի արյունով:

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Լիճքանավոր, Ciranavor - Ու խ տ ա տ ե ղ ի և գ յ ու - ղ ա տ ե ղ ի այժմյան Աղբերջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ում, Գառնակեր (Բարուն) գ-ի մոտակայքում: Շրջակայքում կան հայկական գերեզմաններ: Այստեղ հիշատակվում է նաև Մ վանքը:

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ, Լիճքանավոր, Ciranavor, Կրճանիսի ուխտատեղի - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Թիֆլիսի նահ-ի Բորչալուի գավ-ում, մերձկուրյան շրջ-ում: Մեկ կողմից լ-ներով, մյուս կողմից ծառերով շրջապատված եկեղեցի էր:

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ-ԾՂԱԿՎԱՎԱՆՔ, Լիճքանավոր-Լիճքանավոր, Ciranavor-Caykavank', Մաղկավանք - Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Օձուն գ-ում, դրա արլ ծայրամասում: 5-րդ դ կառույց է, ունի միանավ դահլիճի հորինվածք: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ԾԻՐԱՆԱՎՈՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Լիճքանավոր Շվ Լիճքանավոր, St Astvacacin, Միրանահոտ, Ս Միրանավոր - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում: Միջին դդ եղել է զրչության կենտրոն:

ԾԽՈՒ ՎԱՆՔ, Լիճքանավոր, Cxu vanak'- Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Հայոց Չոր գվդ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

ԾԾԱՆԱԾ, Լիճքանավոր, Ccaxac' - Ե կ ե ղ ե ց ի Երևանի նահ-ի Շարուր-Գարալագյաղի գավ-ի Ծծախաչ գ-ում: Ըստ Ղ. Այիշանի՝ այսպես է կոչվել նրա համար, որովհետև այստեղ ուխտի են եկել սակավակաթ կանայք՝ առատ կաթ ունենալու ակնկալությամբ:

ԾԾՎԱՐՍԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Լիճքանավոր Շվ Ս Ստեփանյան, Ccvars'i St Hovhannes - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն Բղիի գվդ-ի Ծծվարս գ-ում: Առաջին համաշխարհային պատերազմի (1914-1918 թթ) նախօրյակին ավերված էր:

ԾԿՈՐԻ ԵՐԱՇՆԱՎՈՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Լիճքանավոր Երաշխավոր Շվ Ստեփանյան, Ckori Erašxavor St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիզանի գվդ-ի Ծկոր (Ձկոր) գ-ի մոտ, **տ Երաշխավոր, Ս Աստվածածին:**

ԾԿՈՐՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Լիճքանավոր Շվ Ստեփանյան, Ckogu St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիզանի գվդ-ի Ծկարս գ-ի մոտ, **տ Երաշխավոր, Ս Աստվածածին:**

ԾՂԱԿՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Լիճքանավոր Շվ Ստեփանյան, C'aku St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նլաթի գվդ-ի Ծղակ գ-ի մոտակայքում, **տ Մղակու Ս Աստվածածին վանք:**

ԾՂԱԿՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԿԱՆՔ, Լիճքանավոր Շվ Ստեփանյան, C'aku St Astvacacni vank', Ս Աստվածածին, Մղակու Ս Աստվածածին, Մղակու վանք, Մղաքու վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նլաթի գվդ-ի Ծղակ գ-ի մոտ, Վանա լճի արմ ափին: Միջին դդ եղել է հայ զրչության կենտրոն: 1474 թ Պողոս վարդապետը, 1511 թ Ջաքարիան այստեղ օրինակել են Ավետարաններ, որոնց հիշատակարաններում խոսում են Մ Ս Ա վանքի մասին: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր:

ԾՂԱԿՈՒ ՎԱՆՔ, Լիճքանավոր, C'aku vanak',

Cyaku vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նյաթի գվոկ-ի Ծղակ գ-ի մոտակայքում, տ Ծղակու Ս Աստվածածնի վանք:

ԾՂԱՔՈՒ ՎԱՆՔ, ЦГ*ак*у ванк*, Cyak'u vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նյաթի գվոկ-ի Ծղակ գ-ի մոտակայքում, տ Ծղակու Ս Աստվածածնի վանք:

ԾՄԱԿԱՎԱՆՔ, Ц*макаванк*, Cmakavank' - վ ա ն ք Հայաստանում, Ծառուտիձոր գավ-ում: Հիշատակված է 14-րդ դ Հայերեն մի ձեռագրի հիշատակարանում՝ առանց տեղադրությունը ճշտելու: Հիշատակարանում նաև ասվում է, որ գտնվում էր Նուսիթ կամ Ջերմաուվաց վանքի դիմաց:

ԾՆԱՆԱՌՃԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Ц*нанар*чи менастан, Cnanar'ci menastan - վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ծնանառճի Ս Աստվածածնի վանք:

ԾՆԱՆԱՌՃԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ц*нанар*чи Св Аствац*ац*и, Cnanar'ci St Astvacacin - վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ծնանառճի Ս Աստվածածնի վանք:

ԾՆԱՆԱՌՃԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Ц*нанар*чи Св Аствац*ац*и ванк*, Cnanar'ci St Astvacacin vank', Արձո Ս Աստվածածին, Ծնանառճի մենաստան, Ծնանառճի Ս Աստվածածին, Ծնանառճի վանք, Ծնան Առձո անապատ, Ծնան Առձո վանք, Ծնանառձո վանք, Ծնանարձո վանք - վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան մոտակայքում: Վանքի մասին հիշատակված է 15-րդ դ այստեղ արտագրված ձառնգրում: Վանքը նորոգել է պարոն Պակիթամուրը: 1590-1597 թթ այստեղ արեղա է եղել 17-րդ դ պատմիչ Գրիգոր Դարանաղցին (Կամախեցին):

ԾՆԱՆԱՌՃԻ ՎԱՆՔ, Ц*нанар*чи ванк*, Cnanar'ci vank' - վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ծնանառճի Ս Աստվածածնի վանք:

ԾՆԱՆ ԱՌՃՈ ԱՆԱՊԱՏ, Ц*нанар*чи ар*чо анапат, Cnan Ar'cho anapat - վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ծնանառճի Ս Աստվածածնի վանք:

ԾՆԱՆ ԱՌՃՈ ՎԱՆՔ, Ц*нанар*чи ар*чо ванк*, Cnan Ar'cho vank' - վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ծնանառճի Ս Աստվածածնի վանք:

ԾՆԱՆԱՌՃՈ ՎԱՆՔ, Ц*нанар*чи ар*чо ванк*, Cnanar'cho vank' - վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ծնանառճի Ս Աստվածածնի վանք:

ԾՆԱՆԱՌՃՈ ՎԱՆՔ, Ц*нанар*чи ар*чо ванк*, Cnanar'cho vank' - վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Ծնանառճի Ս Աստվածածնի վանք:

ԾՆՆԴՈՅ ԱՆՏԱՌ, Ц*нндоз антар*, Cnndoc' antar' - Արհեստական անտառակ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արչարունիք գավ-ում, Բազարան ք-ում: Հիմնադրվել է Բազարանի կառուցման ժամանակ՝ 2-րդ դ (մ թ ա) և Հավանաբար ուներ պաշտամունքային նշանակություն:

ԾՈՐՈՓՈՐԻ ԲԱԶԻԼԻԿ, Ц*ороз базилик, Cobor'ori bazilik - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Ծորոփոր գավ-ի Ծոր գ-ում: Գ-ի և եկեղեցու ավերակները գտնվում են այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Սաղախլո ե/կ-ից ոչ հեռու, Լալվար լ-ան ստորոտում, Ծոփագետի անտառապատ ափին: Կառուցվել է 5-րդ դ-ում՝ միանավ բաղրիկ ոճով: Օգտագործված են բազալտի տաշած խոշոր քարեր: Զափերով փոքրիկ շինություն է: 19-րդ դ վերջերին դեռևս կանգուն էր:

ԾՈԿՎԱ ՎԱՆՔ, Ц*оква ванк*, Cokva vank', Ծիկորի Ս Երաշխավոր - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Կառկառի գվոկ-ի Ծոկու գ-ում, նրա արմ կողմում, 1895 թ թուրքերն ավերել, կողոպտել են վանքը, իսկ հոգևորականներին՝ սպանել:

ԾՈՍ, Ц*ос, Cos - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-

տություն Մարտակերտի շրջ-ում, Երից Մանկանց վանքից մոտ 20 կմ հեռավորությամբ՝ անմատչելի, անտառապատ վայրում:

ԾՈՎԱՀԱՅԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ц*овахаяц Св Аствац*ац*и, Covahayac' St Astvacacin - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վան ք-ից հր, տ Կոռնելի վանք:

ԾՈՎԱՀԱՅԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ц*овахаяц Св Аствац*ац*и, Covahayac' St Astvacacin - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի վանի գավ-ում, Արտոս լ-ան փեշին: Այլազգիներն այսպես են անվանում Սպիտակ վանքը (տ):

ԾՈՎ ԴՂԵԿԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Ц*ов Др*еки менастан, Cov Dyeiki menastan - վ ա ն ք (մենաստան) Կիլիկիայում, Այնթապ ք-ի և Մարաշ գբ-ի միջև, տ Ծովքի վանք:

ԾՈՎՈՒՅ ՎԱՆՔ, Ц*овуц ванк*, Covuc' vank' - վ ա ն ք Կիլիկիայում, Եփրատ գետի աջ կողմում, Հոռնկա բերդի մոտ: Այս վանքի Ս Նշան եկեղեցում ընդօրինակվել է Ավետարան:

ԾՈՎՔ ԴՂԵԿԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Ц*овк Др*еки менастан, Covk' Dyeiki menastan - վ ա ն ք (մենաստան) Կիլիկիայում, Այնթապ ք-ի և Մարաշ գբ-ի միջև, տ Ծովքի վանք:

ԾՈՎՔ ԴՂԵԿԻ Ս ՆՇԱՆ, Ц*овк-Др*еки Св Ншан, Covk'-Dyeiki St Nshan - վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ծովք լճակի կղզու վրա, տ Ծովքի Ս Նշան:

ԾՈՎՔԻ Ս ՆՇԱՆ, Ц*овк*и Св Ншан, Covk'i St Nshan, Ծովք-Դղեկի Ս Նշան - վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ծովք լճակի կղզու վրա, Ծովք գ-ի մոտ: 1106 թ Անիի Հայոց Բարսեղ Ա կաթողիկոսը (1105-1113 թթ) միառժամանակ ապաստանել է այստեղ և վանքը դարձրել կաթողիկոսանիստ: 20-րդ դ սկզբներին դեռևս կանգուն էր:

ԾՈՎՔԻ ՎԱՆՔ, Ц*овк*и ванк*, Covk'i vank', Ծով Դղեկի մենաստան, Ծովք Դղեկի մենաստան - վ ա ն ք (մենաստան) Կիլիկիայում, Այնթապ ք-ի և Մարաշ ք-ի միջև: Հավանաբար Տյուք գվո-ի Ծովք բերդի վանքն է, որ մի ժամանակ եպիսկոպոսանիստ էր: Ըստ Հոռնկայում 1248 թ գրված մի

Ավետարանի Հիշատակարանի վկայության՝ մենաստանը Հիմնել է Մեսրոպ վարդապետը 1234 թ:

ԾՈՐԾՈՐ, Ц'орц'ор, Corcor – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Ծործոր և Թաղե գ-երի մոտ: Ծործոր գ-ի անունով նաև այդպես է կոչվել **Ս Թաղեի** վանքը (տ):

ԾՈՐԾՈՐԻ ՎԱՆՔ, Ц'орц'орի ванк', Corcori vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Ծործոր և Թաղե գ-երի մոտ: Ծործոր գ-ի անունով նաև այդպես է կոչվել **Ս Թաղեի** վանքը (տ):

ԾՈՐԾՈՐՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ц'орц'оры Св Аствац'ад'ин, Corcoru St Astvacacin – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Ծործոր և Թաղե գ-երի մոտ: Ծործոր գ-ի անունով նաև այդպես է կոչվել **Ս Թաղեի** վանքը (տ):

ԾՈՐԾՈՐՈՒ ՎԱՆՔ, Ц'орц'оры ванк', Corcoru vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավ-ում, Ծործոր և Թաղե գ-երի մոտ: Ծործոր գ-ի անունով նաև այդպես է կոչվել **Ս Թաղեի** վանքը (տ):

ԾՊԱՏ, Ц'пат, Spat – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկս գե-ից հը-արը, տ **Ս Ամենափրկիչ**:

ԾՈՒՆԱՉ, Ц'р'хач, Cr'xach', **Ծոախաչ** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կոդբ գ-ի մոտ: Կառուցվել է 5-6-րդ դդ:

ԾՈՒՂԱ ՎԱՆՔ, Ц'р'вза ванк', Cr'vza vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, տ **Մորո ձորո վանք**:

ԾՈՒՂԻ ՎԱՆՔ, Ц'р'взи ванк', Cr'vzi vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, տ **Մորո ձորո վանք**:

ԾՈՒՂԻՉ, Ц'р'виз, Cr'viz – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, տ **Մորո ձորո վանք**:

ԾՈՒՂԻՉԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Ц'р'визи Св Аствац'ад'ин, Cr'vizi St Astvacacin – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, տ **Մորո ձորո վանք**:

ԾՈՒՂԻՉԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Ц'р'визи екег'едя, Cr'vizi ekeg'ec'i – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, տ **Մորո ձորո վանք**:

ԾՈՒՂԻՉԻ ՎԱՆՔ, Ц'р'визи ванк', Cr'vizi vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, տ **Մորո ձորո վանք**:

ԾՎԱՆԻՑ ԱՆԱՊԱՏ, Ц'р'ваниц анапат, Cvanič anapat – **Ա ն ա պ ա տ** (վանք) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Ծվանց գ-ում: Հիշատակվում է 1326 թ այստեղ գրված մի ձեռագրի Հիշատակարանում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

ԾՈՒՂՐՈՒՂԱՇԵՆ, Ц'г'р'г'ашен, **Մուղրուղաշենի վանք** – **Վ ա ն ք** (Եկեղեցի, Հուշարձանախումբ) այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիսի շրջ-ում, Բոլնիս ք-ից հը, անտառապատ բլրի լանջին, Լալվար և Լուգա գետերի ափին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Բողնոփոր գավ-ի մեջ: Գլխավոր եկեղեցին կառուցել է Արսենի որդի Ասլանը 15-րդ դ: Կառուցված է կարմրավուն սրբատաշ տուֆից: Փոքրիկ կաթողիկեով է՝ սյացիկ թմբուկով ու գմբեթով: Քանդակազարդ գեղեցիկ շինություն է՝ վրացերեն (խուցուրի) գրերով արձանագրությամբ: Ծրջապատված է եղել պարիսպներով և խցերով, որոնք այժմ ավերված են: Պարսպի վրա պահպանվել է քանդակազարդ դարպասը: Համալիրի մեջ կան մի քանի միանավ եկեղեցիներ, որոնց վրա պահպանվել են հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

ԾՈՒՂՐՈՒՂԱՇԵՆԻ ՎԱՆՔ, Ц'г'р'г'ашени ванк', Cvrg'rašeni vank' – **Վ ա ն ք** (Եկեղեցի, Հուշարձանախումբ) այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիսի շրջ-ում, տ **Մուղրուղաշեն**:

ԿԱՐՈՍ, Кабос, Kabos – **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում**, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ **Վայրիոս**: **ԿԱԶԱՆՖԱՐ**, Казанфар, Kazanfar – **Մ ա տ ու ո** Պարսկահայաստանում, Խոյի գավ-ում, Խոյ ք-ի մոտակայքում: Հայկական ավանդությունների համաձայն՝ այն Վարդան Մամիկոնյանի (5-րդ դ) գերեզմանն է: Մուսուլմանները այս մատուռը համարում են մեկ այլ հայ հերոսի գերեզման:

ԿԱԹԱՆՔԱՐՅԱՐ, Кат'ар'юар, Kat'aryuyar – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Նիրգե գ-ի մոտ: Մյուս ուխտատեղին կոչվում էր Ծակքար:

ԿԱԹԱՆ, Кат'ан, Kat'an, **Վերին Կաթան** – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (վանք) Նախիջևանի խանության Ջուղա ք-ում: Հիշատակում է Առաքել Դավրիժեցին (17-րդ դ): **ԿԱԹՆԱՂՔՅՈՒՐ**, Кат'наг'юар, Kat'naгыuyar – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում**, Խարբերդի նահ-ում, Արարկի ք-ի մոտ: **ԿԱԹՆՈՎ Ս ԽԱՉ**, Кат'нов Св Хач, Kat'nov St Xach – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում**, Վանի նահ-ում Հաքարիի գավ-ի Աղբակ գավ-ի Բաղ գ-ում: **Ս ԿԱԹՈՂԻԿԵ**, Св Кат'ог'ике, St Kat'oyike – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում**, Դիարբեքի նահ-ում, Արդանայի գավ-ում, Բալուի գավ-ի Հավավ գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Դրանցից մեկում մինչև 1915 թ գործում էր Փրկչյան վարժարանը՝ 100 սաներով: **ԿԱԹՈՂԻԿԵ**, Кат'ог'ике, Kat'oyike – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում**, Դիարբեքի ք-ում: Թուրքերը վեր են ածել մզկիթի: **ԿԱԹՈՂԻԿԵ**, Кат'ог'ике, Kat'oyike – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կարսի մարզի Կարսի օկրուգի Արգինա գ-ի (Հնում՝ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում) Արգինայի վանքի համալիրում: Կառուցվել է հույնա-վոր ճարտարապետ Տրդատի նախագծով 1012 թ: XX դ սկզբին ավերակ էր:

Կ

ԿԱԹՈՂԻԿԵ, Кат*ог*ике, Ka-t'oyike, Սրբոց Առաքելոց, Մայր եկեղեցի - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Կարս ք-ում: Կառուցվել է 10-րդ դ: Արաս Բագրատունի (928-953) թագավորի ժամանակ: Այն կյոր հատակագծով, կենտրոնագմբեթ, գեղեցիկ կառույց է, որն այսօր էլ գոյություն ունի (վերածվել է մզկիթի):

Ս ԿԱԹՈՂԻԿԵ, Св Кат*ог*ике, St Kat'oyike, Ս Աստվածածին - Ե կ ե - ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության մթ Երևանում: Գտնվում էր ք-ի հին, Շահար թաղամասում, այժմյան Արուսյան փողոցի վրա: Քառանկյունի հատակագծով ընդարձակ բաղնիկ էր՝ կառուցված սրբատաշ քարերով: Հենվել է 4 սյուների վրա, ունեցել է 2 կաթողիկե, 2 զուռ: Ս Կ-ն կործանվել է 1679 թ երկրաշարժի ժամանակ, կրկին վերականգնվել է 1693 թ: Եկեղեցու համալիրի մեջ եղել են նաև գավիթը, փոքրիկ ժամատունը (17-րդ դ), օժանդակ շենքեր ու հոգևորականների կացարաններ: Այստեղ երբեմն ապրել են ուշ ժամանակների Հայոց կաթողիկոսները: Ս Կ-ն քանդվել է 1930-ական թթ, պահպանվել է միայն կիսավեր կաթողիկեն:

Ս ԿԱԹՈՂԻԿԵ, Св Кат*ог*ике, St Kat'oyike - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լեոնաձոր գ-ում, Ողջի գետի աջ ափին: Կառուցվել է 5-6-րդ դդ:

ԿԱԹՈՂԻԿԵ, Кат*ог*ике, Ka-t'oyike - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության մայրաքաղաք Երևանի Ավան թաղամասում (հնում՝ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Կոտայք գավ-ում): Կառուցվել է Հայոց կաթողիկոս Հովհան Բագրանցու (590-611) նախաձեռնությամբ՝ 608-609 թթ: Կենտրոնագմբեթ, խաչաձև թևերով և հինգ գմբեթներով վեհաշեն կառույց էր՝ էջմիածնի Մայր տաճարի նմանությամբ:

Ս ԿԱԹՈՂԻԿԵ, Св Кат*ог*ике, St Kat'oyike - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Զրվեթ գ-ում: Կառուցվել է 1856 թ:

ԿԱԹՈՂԻԿԵ, Кат*ог*ике, Ka-t'oyike - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ծաղկաձոր ք-ում գտնվող Կեչառիս վանքի համալիրում: Կառուցել է Նաղբակ իշխանի տղան՝ Վասակը

(13-րդ դ), ճարտարապետը Վեցիկն է, որի գերեզմանը գտնվում է եկեղեցու մոտ: Վերանորոգվել է 1939, 1947-1948, 1957 թթ:

ԿԱԹՈՂԻԿԵ, Кат*ог*ике, Ka-t'oyike - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մթ-ում, տ Մայր եկեղեցի:

Ս ԿԱԹՈՂԻԿԵ, Св Кат*ог*ике, St Kat'oyike, Ս Կաթողիկե, Ներսես Հայրապետի վանք, Սրկաթաղի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Սրկաթաղ գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ի մեջ: Գոյություն ունի 4-րդ դ-ից: Ըստ ոմանց՝ այստեղ է թաղվել Ներսես Ա Մեծ կաթողիկոսը (353-373), որի պատճառով կոչվել է նաև Ներսես Հայրապետի վանք:

ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԵԿԵՂԵՑԻ, Кат*ог*ике екег*ецг, Kat'oyike ekeyec'i, Հանգած եկեղեցի - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Եկեղյաց գավ-ի Թիլ ավանում: Հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը 4-րդ դ-ում՝ ավերված ու քանդված հեթանոսական մեհյանի տեղում: Կառուցումն ավարտվել է Հայոց կաթողիկոս Ներսես Ա Մեծի օրոք (353-373): Եկեղեցին քանդվել ու կործանվել է 7-րդ դ կեսերին արաբական արշավանքների ժամանակ և այլևս չի վերականգնվել: Դրա համար այն կոչում էին Հանգած եկեղեցի, որի տարածքում կառուցվել էր Թիլ վանքը:

ԿԱԹՈՂԻԿԵ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кат*ог*ике Св Аствац*адц*ин, Ka-t'oyike St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բագրևանդ գավ-ի Վաղարշակերտ (ուշ ժամանակների Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտ գք) ք-ում: Կառուցել է տվել Ներսես Գ Իշխանեցի (Տայեցի, Շինող) կաթողիկոսը (641-661) և դարձրել Բագրևանդի ու Արշարունիքի միասնական թեմի եպիսկոպոսանիստ:

ԿԱԹՈՂԻԿԵ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Кат*ог*ике Св Геворг, Kat'oyike St Gevorg - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Այրք գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ: Շուրջը կան 16-17-րդ դդ գերեզմաններ՝ հոյակապ խաչքարերով:

ԿԱԹՈՒՂԻԿԵ, Кат*уг*ике, Ka-t'uyike - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Դվին մթ-ում: Կառուցված էր բաղնիկ (անգմբեթ) ոճով:

Ս ԿԱԹՈՒՂԻԿԵ, Св Кат*уг*ике, St Kat'uyike - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Սրկաթաղ գ-ի մոտ, տ Ս Կաթողիկե:

ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԱՐԱՆ, Кат*уг*икосаран, Kat'uyikosaran - Ու խ - տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության, Մարտակերտի շրջ-ում Թարթառ գետի աջ կողմում: Սա մի բնական քարայր է, որի մի կողմում պատ էին շարել և տվել բնակարանի ձև: Հնում այստեղ ժամանակավորապես երբեմն հանգրվանել են Հայոց Արևելքի կաթողիկոսները:

ԿԱԼԱ, Кала, Kala - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Ոսրբերդի նահ-ի Ոսրբերդ ք-ում:

ԿԱԼԱԴԱՄ, Каладаш, Kaladaš - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ուշիկ գ-ի մոտ: Այլազգիները այսպես էին անվանում Ոստակերաց վանքը (տ):

ԿԱԼԱՅԱՊԱ, Калаяпа, Kalayapa - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, տ Գալաթաբա:

ԿԱԼԱՊԱՆ, Калапан, Kalapan - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ում: Ասում են՝ այդպես է կոչվել մոտը եղած կալի պատճառով:

ԿԱԼԵՐՈ ՎԱՆՔ, Калеро ванк*, Kalero vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, Կալեր գ-ի մոտ: Հավանաբար վերջինում գտնվող Ս Աստվածածին եկեղեցին է: Ոմանք տեղադրում են Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետ գավ-ի Կալեր գ-ում:

ԿԱԽԱՆ, Кахан, Кахан, Կախանի - Վ ա ն ք, ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ում, Դրախտիկ գ-ից հս, բարձրադիր մի բլրի արմ լանջին: Եկեղեցին գտնվում է կիսավեր վիճակում, պատերին կան հայերեն վիմագիր արձանագրություններ, չուրջը՝ կիսով չափ հողի մեջ թաղված խոշոր գերեզմանաքարեր:

ԿԱԽԱՆԻ, Кахани, Кахани -

Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղորդի շրջ-ի, Գրախտիկ գ-ի մոտ, տ Կախան:

ԿԱՀՆԻ ԲԱՀԱՇՏ, Каһни Баһашт, Kahni Bahašt – Ա ղ դ ղ ու ը Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի, Նորդուզի գվոկ-ի Օլաման գ-ի մոտ: Քրդերն այդպես էին անվանում Արքայություն աղբյուրը (տ):

ԿԱՂԱՆԿԱՏՈՒՔԻ ՎԱՆՔ, Каг*анкатук*и ванк*, Kayankatu k'i vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ում, Հավանարար Կաղանկատույք ավանում: Հիշատակում է Մոսես Կաղանկատուցին (7-րդ դ), Հայոց Արևելից Կողմանց նշանավոր վանքերի շարքում:

ԿԱՂԶՎԱՆ, Каг*зван, Kayzvan – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուզի Կաղզվան գք-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք (կամ Երասխաձոր) գավ-ի մեջ: Այս վանքի առաջնորդ Հովհաննես վարդապետի ուղեկցությունը Արրահամ Կրետացի կաթողիկոսը (1734–1737) ուղևորվել է Մուշի Ս Կարապետ վանքը:

ԿԱՂՆԻ ԽԱՉ, Каг*ни Хач, Кагни Хац – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Կիրանաց գ-ի մոտ, տ Կանգնյալ Ուաչ:

ԿԱՂՆԻ ԽԱՉ, Каг*ни Хач, Кагни Хац – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Կոլխոզաչեն գ-ի մոտ:

ԿԱՄԱՆԻ ԵՂԻՎԱՆՔ, Камахи Ер*иванк*, Kamaxi Eyivank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կամախի գվոկ-ի Սիմա գ-ի մոտ, տ Եղիվանք:

ԿԱՄԱՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Камахи Св Аствац*ад*и, Kamaxi St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կամախի գվոկ-ի Մոլլա գ-ում, տ Եղնաբեր Ս Աստվածածին:

ԿԱՄԱՆԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Камахи Св Геворг, Kamaxi St Gevorg – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում: Զպետք է չփոթել Մեծ Արմտան գ-ից Հր-արլ գտնվող Արմտանա Ս Գևորգ և Ուոթի Ս Գևորգ վանքերի հետ:

ԿԱՄԱՆԻ ՎԱՆՔ, Камахи ванк*,

Kamaxi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կամախի գվոկ-ի Սիմա գ-ի մոտ, տ Եղիվանք:

Ս ԿԱՄԱԿԱՏԱՐ, Св Камакатар, St Kamakatar – Ե կ ե ղ ե յ ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիս քտա-ում:

ԿԱՄԱԿԱՏԱՐ, Камакатар, Kamakatar – Մ ա տ ու ու , ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Ալեքսանդրապոլի գավ-ում, Փամբակի ձորում, այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Վանաձոր ք-ի արմ կողմում, Ստեփանավան տանող ճանապարհին: Վերջին անգամ վերանորոգվել է 1840 թ:

ԿԱՄԱՆԱՅԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Кама*найи Св Карапет, Kamanayi St Karapet, Սեբաստիայի Ազիզիեի Ս Կարապետ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի, Ազիզիե գք-ում:

ԿԱՄԱՐԱԿԱՊ, Кама*ракап, Kamarakap – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Կամարակապ գ-ում: Այստեղ հիշատակվում են նաև Ս Գևորգ, Պողոս-Պետրոս, Ս Թորոս, Ս Հակոբ, Իսաիր Նաթուն մատուռները և մի քանի եկեղեցիներ:

ԿԱՄԲԻԿ, Камбик, Kambik, Կամբրիկ, Կարմրիկ – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայում, Աղանայի նահ-ում, Մոլեոն քք-ի մոտակայքում: Միջին դդ եղել է վերջինիս հոգևոր առաջնորդի աթոռանիստը: Ուներ Ս Պետրոս ու Պողոս և Ս Անուն անուններով եկեղեցիներ: 13–14-րդ դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Այստեղ գրված բազմաթիվ ձեռագրերից մեկը այժմ պահվում է Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում (ձեռ № 8356):

ԿԱՄԻ, Камѝ, Kami – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Գորիս ք-ից քիչ հս, ձորալանջին: Կառուցվել է 17-րդ դ: Այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ԿԱՄԻՐ ՎԱՆՔ, Камир ванк*, Kamir vank' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵԿԵՂԵՅԻ, Камсараканнери екег*еди, Kamsarakanneri ekeyc'e – Տ ա ճ ա ր Հա-

յաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Թալին ք-ում: Երբեմն այդպես են կոչում այստեղի 7-րդ դ հոյակապ տաճարը, որը կառուցել են Կամսարական իշխանները:

ԿԱՄՐՋԱԶՈՐ, Камражазор, Kamrjajor – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, տ Կամրջաձորի Ս Աստվածածին:

ԿԱՄՐԻԿ, Камрик, Kamrik – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայում, Աղանայի նահ-ում, տ Կամբիկ:

ԿԱՄՐԱԶԱԶՈՐ, Камражажазор, Kamrajjajor – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, տ Կամրջաձորի Ս Աստվածածին:

ԿԱՄՐԱԶԱԶՈՐ, Камражажазор, Kamrajjajor, ԿամրջՋուր – Վ ա ն ք Փոքր Հայքի Լիկանդոն գավ-ում: Ղ. Ալիշանի ենթադրությամբ՝ գտնվում էր Երկորդ և Երրորդ Հայքերի միջև՝ Կեսարիա և Մելիտինե ք-ների սահմանազլխին: Հիշատակվում է նաև Կամրջ Ջուր ձևով, որը ձեռագրական տարբերակ է:

ԿԱՄՐՋԱԶՈՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Камражажазори Св Аствац*ад*и, Kamrjajori St Astvacacin, Կամրաջաձոր, Կամրջաձոր, Կամրջաց-ձոր, Կարմնջաձոր – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում: Հավանաբար գտնվելիս է եղել Կաղզվան գք-ի մոտերքում: Ստեփանոս Ասողիկի (10–11-րդ դդ) վկայությամբ՝ այս վանքը հիմնադրել են Փոքր Հայքի Լիկանդոն գավ-ի Կամրջաձոր վանքից եկած կրոնավորները 939 թ: Վանքը ծաղկում է ապրում Բագրատունի Աբաս թագավորի (928–953) հովանավորությամբ, երբ այստեղ միաբանների թիվը հասնում էր 300-ի: Կ Ս Ա-ը միջնադարի Հայ գրչության հռչակավոր կենտրոններից էր, ուներ բարձրագույն դպրոց, երաժշտական խումբ ու մատենադարան: Ստեփանոս Ասողիկը վկայում է նաև, որ Աբասի հաջորդ Աշոտ Գ-ի (953–977) ժամանակ վանքը երկրաշարժից կործանվել է, բայց հետո վերականգնվել է: 11-րդ դ առաջին տարիներին վանքի առաջնորդը եղել է Ստեփանոս Ասողիկ պատմիչը (մեռ. 1004 թ), որը հաջորդել էր Սամուել

Կամրջաձորեցուն Իմաստակ մականունով: Սամուելը «վարժ էր Ս Գրքի գիտութեան, տօմարագիտութեան և երաժշտութեան մեջ»: Մատթեոս Ուռճայեցին (12-րդ դ) վկայում է, որ 10-րդ դ, երբ Բյուզանդիայի հոգևորականների մեջ տոմարական վեճեր էին ծագել, կայսրը խորհրդի է հրավիրել Սամուելին: 11-րդ դ վանքի միաբաններից Հայտնի էր Գևորգ Ուռճեցի 100-ամյա ատենախոսը: 13-14-րդ դդ Կ Ս Ա-ը կանգուն էր և գործում էր: Ոմանք այս վանքը նույնացնում են ճակատք գավ-ի Զորի վանքի հետ, ինչն անընդունելի է:

ԿԱՄՐՋԱՑ ԶՈՐ, Камрджаци Дзор, Kamrjac' Jor - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավում, տ Կամրջաձորի Ս Աստվածածին:

ԿԱՄՐՋ ԶՈՒՐ, Камрж Джур, Kamrj Jur - Վ ա ն ք Փոքր Հայքի Լիկանդոն գավում, տ Կամրջաձոր:

ԿԱՅԵՓՈՍ, Каѳеп'ос, Kayep'os - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավում, տ Կայիփոս:

ԿԱՅԻՓՈՍ, Каѳип'ос, Kayip'os, Գայիփոս, Կարոս, Կայիփոս, Կայիփոսի Ս Հակոբ, Կայիփոսի Ս Հակոբ ՄՃԵՆԱ Հայրապետի վանք, Կայիփոսի վանք, Կայվաս, Կայիփոս, Կապոս, Կապոսի Ս Լուսավորիչ վանք, Կապոսի Ս Հակոբի վանք, Կապոսի վանք, Կափոս, Կափոսե, Կափոսի վանք, Կափուսի վանք, Ս Հակոբա ՄՃԵՆԱ Հայրապետի վանք, Ս Հակոբ Կայիփոսի վանք - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի, Կամախի գվոկ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի մեջ: Գտնվում էր Երզնկա ք-ից 18-20 կմ արմ, Գոհանամ լ-ան ստորոտում: Դիրքը գեղատեսիլ է, կլիման՝ առողջարար, ջուրը՝ առաջնակարգ: Կ է անվանվել իբր փոսի մեջ գտնվելու պատճառով: Հիմնվել է 12-րդ դ, սակայն ավանդաբար նրա կառուցումը վերագրում են Հայոց թագավոր Տրդատ Գ Արշակունու (298-330) ժամանակներին: 13-15-րդ դդ եղել է Հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Պահպանվել են այստեղ գրված Հայերեն 11 ձեռագրեր, որոնցից երկուսը՝ 13-րդ

դ: Այդ ձեռագրերը պահպանվում են Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում և Երուսաղեմի ու Վիեննայի հայկական ձեռագրատներում: Կ-ում միջին դդ-ում գործել է հայկական բարձր տիպի դպրոց՝ համալսարան: Այստեղ է տոմարագիտության մեջ հմտացել Հակոբ Ղրիմեցին: Վանքը ծաղկման շրջան է ապրել Գրիգոր Տաթևացու աշակերտ Հովհաննես Համչենցու բարունապետության ժամանակ՝ 15-րդ դ: Համալիրի մեջ մտնում էին եկեղեցին և երկու գեղեցկատես տաճարներ, որոնցից մեկը կոչվում էր Ս Հակոբ: Վանքն ուներ օժանդակ չինություններ և շրջապարիսպ: Ավերվել ու ամայացել է 19-րդ դ վերջերին, 20-րդի սկզբներին

ԿԱՅԻՓՈՍԻ Ս ՀԱԿՈՒՔ, Каѳип'оси Св hАкоб, Kayip'osi St Hakob - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավում, տ Կայիփոս:

ԿԱՅԻՓՈՍԻ Ս ՀԱԿՈՒՔ ՄՄԲՆԱ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Каѳип'оси Св hАкоб Мп'ѳна Айрапетѳи ванк', Kayip'osi St Hakob Mchna Hayrapeti vank' - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավում, տ Կայիփոս: ԿԱՅԻՓՈՍԻ ՎԱՆՔ, Каѳип'оси ванк', Kayip'osi vank' - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավում, տ Կայիփոս:

ԿԱՅՄԱԿԼԻ, Каѳмакли, Kaymakli, Ղայմաղլու, Ղայմաղլու վանք - Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ից 2-3 կմ հր, Գայմաքլը կոչվող բլրի վրա: Ուներ մեկ եկեղեցի, Հյուրասենյակներ բնակելի տներ, որոնք 14-րդ դ երկրորդ կեսերին ավերված ու լքված էին: Ժողովրդական ստուգաբանությունը այստեղ կաթից սեր «ղայմաղ» (թրք) էին պատրաստում, որի համար էլ կոչվում էր Կ կամ Ղայմաղլու, տ Ամենափրկիչ:

ԿԱՅՎԱՍ, Каѳвас, Kayvas - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավում, տ Կայիփոս:

ԿԱՅՏԵՆԻ Ս ՆՇԱՆ, Каѳтени Св Ншап, Kayteni St Nshan, Կայտենի վանք, Կատեն, Կատենի Ս Նշան, Ս Նշան Կայտենի - Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Մոլդոն գավ-

ում, Զեյթունի շրջ-ում: Մտնում էր Գոներ վանքի համալիրի մեջ: Հիշատակված է 1263 թ Գոներ վանքի հենց այս եկեղեցում Հովհաննես Արքեպեղոս ընդօրինակած Ավետարանի հիշատակարանում: Հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ, անկումը՝ հավանաբար 14-րդ դ:

ԿԱՅՏԵՆԻ ՎԱՆՔ, Каѳтени ванк', Kayteni vank' - Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Մոլդոն գավում, տ Կայտենի Ս Նշան:

ԿԱՅՓՈՍ, Каѳ'ос, Kayp'os - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավում, տ Կայիփոս:

ԿԱՆԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Кананц анапат, Kananc' anapat - Վ ա ն ք (անապատ) Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքից հս-արլ, Որոտան գետի ձորում, Հարանց անապատի մոտակայքում: Ունի գեղեցիկ դիրք: Հայտնի էր 17-րդ դ: Ավերակները պահպանվել են:

Ս ԿԱՆԱՆՅ ՄԵԾՄԱՓԱՌ ԱՆԱՊԱՏ, Св Кананц Мец'ап'ар anapat, St Kananc' Mecap'ar' anapat - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ուաչ:

Ս ԿԱՆԱՆՅ ՎԱՆՔ, Св Кананц ванк', St Kananc' vank', Ս Կանանց Մեծափառ անապատ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ում, տ Ապարանքի Ս Ուաչ:

ԿԱՆԱՉ ԺԱՄ, Канач жам, Kanač jam, Վերին թաղի եկեղեցի - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի ք-ում: Կառուցվել է 1818 թ՝ ավելի հին, փայտաչեն եկեղեցու տեղում: Կանգուն է:

ԿԱՆԱՉ ԽԱԿ, Канач Хач, Kanač Xač - Ա ղ բ յ ու ը - ս ը բ ա - տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ներքին Սղնեք գ-ի մոտ:

ԿԱՆԳՆՅԱԼ ԽԱՉ, Кангнял Хач, Kangnyal Xač, Կաղնի խաչ - Մ ա - տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Կիրանց գ-ի մոտ, բարձր լ-ան գագաթին: Խորանի տակ կա մի գերեզման, որն ըստ ավանդության՝ Գարգմանաձորի իշխան Խուրսի (5-րդ դ) գերեզմանն է: Մոտը անցյալում կային

մի փայտածածկ եկեղեցի և երկու խաչքար: Այստեղ հայերից բացի, ուխտի էին գալիս նաև այլադավանները:

ԿԱՆՈՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Канонси ванк*, Kanonosi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սղերդի գավ-ում, տ Ս Կանոնոսի վանք:

Ս ԿԱՆՈՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Канонси ванк*, St Kanonosi vank', Կանոնոսի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սղերդի գավ-ում, Հազզո (Հզու) գք-ից 4-5 կմ վրա:

ԿԱՆՉՆՈՒՏ, Канчут, Kanč'nut – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբելյանք գավ-ում, տ Մայրածոր:

ԿԱՆՉՈ ՎԱՆՔ, Канчо ванк*, Kanč'o vank' – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Հալիպի նահ-ում, Զլեթուն գք-ից հր-արմ, տ Ս Ստեփանոս Ուլնեցվո վանք:

ԿԱՊԵՅ, Капед, Карес' – Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի , գ յ ու ղ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, տ Կապիս վանք:

ԿԱՊԻՍ ՎԱՆՔ, Капис ванк*, Kapis vank', Կապեց, Կապից վանք – Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի , գ յ ու ղ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Հիշատակում է ոմն Ոսկան (17-րդ դ):

ԿԱՊԻՏԱՎԱՆՔ, Капитаванк*, Kapitavank' – Ե կ ե ղ ե ց ի Ելիզավետապոլի նահ-ի Ղազախի գավ-ում: Ավերակ էր:

ԿԱՊԻՅ ՎԱՆՔ, Капиц ванк*, Kapic' vank' – Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի , գ յ ու ղ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, տ Կապիս վանք:

ԿԱՊՈՍ, Капос, Karos – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, տ Կայիփոս:

ԿԱՊՈՍԻ ՍԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ ՎԱՆՔ, Капоси Св Лусаворич ванк*, Kaposi St Lusavorič' vank' – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, տ Կայիփոս:

ԿԱՊՈՍԻ Ս ՀԱԿՈՒՅԻ ՎԱՆՔ, Капоси Св hАкоби ванк*, Kaposi St

Hakobi vank' – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, տ Կայիփոս:

ԿԱՊՈՍԻ ՎԱՆՔ, Капоси ванк*, Kaposi vank' – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, տ Կայիփոս:

ԿԱՊՏԱՎԱՆՔ, Каптаванк*, Kartavank' – Ե կ ե ղ ե ց ի («վանք») ա ն ա պ ա տ Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Կապուտան գ-ում, դրա հր-արմ կողմում, բարձր բլրի վրա: Կառուցվել է 1349 թ սրբատաշ բազալտից: Երկհարկանի է՝ նման Եղվարդի, Ամաղուի Բուրթելյաչեն, Կարբիի եկեղեցիներին: Առաջին հարկը ուղղանկյուն-քառանկյունի դահլիճ է, իսկ երկրորդը խաչաձև է, գմբեթով:

ԿԱՊՏԱՎԱՆՔ, Каптаванк*, Kartavank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Չինչին գ-ի մոտ, դրանից 4 կմ հր-արմ, սարալանջի բացատում: Կառուցվել է 12-13-րդ դդ: Շենքը կանգնած է չորս կամարների վրա: Պատերը շարված են կապտավուն խոշոր քարերով (այստեղից էլ վանքի անունը՝ Կ): Ունի խաչաձև մեկ ավազ խորան, 4 փոքր խորան, երկու դուռ: Արմ դռան վրա կա հայերեն վիճագիր արձանագրություն՝ կառուցման թվականի մասին: Շուրջը կան օժանդակ շինությունների փլատակներ, գերեզմաններ և հորդաբուխ աղբյուր:

ԿԱՊՈՒՅՏ ԽԱԶ, Капуйт Хаз, Kapuyt Xaz – Մ ա տ ու ու , ու խ տ ա տ ե ղ ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահ-բուզի շրջ-ի Գյոմուր (Գոմբ) գ-ի մոտ:

ԿԱՊՈՒՅՏ ԽԱԶ, Капуйт Хаз, Kapuyt Xaz – Մ ա տ ու ու այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Մազրա գ-ի մոտ: Շուրջը կային մի քանի խաչքարեր:

ԿԱՊՈՒՅՏ ԽԱԶ, Капуйт Хаз, Kapuyt Xac' – Ս ր բ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, Ուրցալանջ (Նաև՝ Զովաչեն) գ-ի մոտ, դրանից 2-3 կմ հս-արմ: Շուրջը կան խաչքարեր:

ԿԱՊՈՒՅՏ ՔԱՐ, Капуйт К'ар, Kapuyt K'ar – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կա-

պուլտ բերդի մոտ, տ Կապուտաքար: **ԿԱՊՈՒՏԱ ՄԱՏՈՒՌ**, Капута матур*, Kaputa matur' – Մ ա տ ու ու Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կապուլտ գետակի ափին:

ԿԱՊՈՒՏԱՔԱՐ, Капутак'ар, Kaputak'ar, Կապուլտ Քար, Կապուտաքար – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կապուլտ բերդի մոտ: Կառուցվել է 10-րդ դ և եղել է նշանավոր վանքերից մեկը: Միջին դդ Կ ուներ դպրոց: Ղ. Ալիշանը նույնացնում է Կաղզվանի գետի վտակ Վանք գետակի ակունքների մոտ գտնվող Հնավայրին:

ԿԱՊՈՒՏԿՈՂ, Капуткор*, Kaputkoγ – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ում, Ընձակ գ-ի մոտ գտնվող Ս Հակոբի վանքի համալիրում: Վկայված է նաև Ս Հովհաննես անունով:

ԿԱՊՈՒՏԿՈՂԱ Ս ՀԱԿՈՒՅԻ, Капуткор'а Св hАкоб, Kaputkoγa St Hakob, Ընձաքի վանք, Ընձակ, Ընձաքասարի վանք, Ընձաքարի վանք, Խանջաք, Կապուտկող, Կապուտկողի Ս Հակոբ, Կապուտկողի վանք, Ս Հակոբ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի, Ընձակ և Բելու գ-երի մոտ, ձորամիջում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ի մեջ: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ, որն ուներ կաթողիկե, որտեղ, ըստ ավանդության, պահվում էր Մծբինի Հակոբ Հայրապետի մասունքը: Եկեղեցին կառուցված է 11-րդ դ խաչաձև հատակագծով անձալք քարերով, ունի կամարներ, ութանկյուն էր՝ չորս խորաններով: Եկեղեցուց բացի, համալիրի մեջ մտնում էին երեք մատուռներ և օժանդակ շինություններ: Համալիրը շրջապատված էր պարիսպներով: Վանքը 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

ԿԱՊՈՒՏԿՈՂԻ Ս ՀԱԿՈՒՅԻ, Капуткор'и Св hАкоб, Kaputkoγi St Hakob – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ում, տ Կապուտկողա Ս Հակոբ:

ԿԱՊՈՒՏԿՈՂԻ ՎԱՆՔ, Капуткор'и ванк*, Kaputkoγi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի, Գավաշի գվոկ-ում, տ Կապուտկողա Ս Հակոբ:

ԿԱՊՈՒՏՔԱՐ, Капутк'ар, Kaputk'ar – Վ ա ն ք Կարսի մարզի

Կաղզվանի օկրուգում, Կապույտ բերրի մոտ, **տ Կապուտաքար:**

ԿԱՌԱՎԱՆՔ, Kar'avanġ*, Kar'avank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախի գվոկ-ում:

ԿԱՌՆՈ ՎԱՆՔ, Kar'no vanġ*, Kar'no vanġ' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, **տ Ավագ վանք:**

ԿԱՍՍԱՂՈՆ, Kasġar*oġ, Kastyayon – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Հարգանի (Հաճրնի) շրջ-ում, Վահկա բերրի մոտակայքում, Կիլիկյան Տավրոս լ-ների լանջին: Դրա մոտ էր գտնվում նույնանուն բերդը: Սկզբում Հունադավան էր: 11-րդ դ Ռուբինյան Հայ իշխանները այն գրավեցին և շուրջը դարձրին տոհմական գերեզմանոց: Այստեղ են թաղվել Ռուբեն և նրա որդի Կոստանդին Ա իշխանները: Այստեղ է ամփոփված նաև Մեծի Տանն Կիլիկիո Հովհաննես Թլկուրանցի Բ կաթողիկոսի (1489-1525) աճյունը: Կառուցված է գրանիտի քարերով: Միջին դդ եղել է Հայկական գրչության կենտրոն: Ավերակները պահպանվել են:

ԿԱՍՐԻԿ, Kasriġk, Kasriġk, Սոչքոլի – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում Հաքարիի գավ-ի Սոչքարի գվոկ-ում:

ԿԱՎԱՆՈՒ, Kavaly, Kavalu – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Տոսպ գավ-ում, Վան ք-ի մոտակայքում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Ավետիս գրիչը 1410 թ այստեղ արտագրել է մի Ավետարան, իսկ Գրիգոր կրոնավորը նույն թ նորոգել է մեկ այլ Ավետարան: Ըստ հիշատակությունների՝ վանքի հիմնադիրը եղել է Սահակ եպիսկոպոսը: 20-րդ դ սկզբներին վանքի ավերակները հաղիվ էին նշմարվում:

ԿԱՎԱԿ, Kavak, Kavak, Կավաք – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ում, Տող-Ֆիզուլի ճանապարհի մոտ, Հողեր գ-ի դիմաց, կոնաձև Լ-ան գագավթին: Պարսպապատ է, պահպանվել են խուցերի և ուխտավորների քարուքանդ եղած սենյակները:

ԿԱՎԱՔ, Kavak*, Kavak' – Ս ր բ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարա-

բաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Ուխտաձոր (էդիլու) գ-ի դիմաց, Լ-ան վրա:

ԿԱՍՍՐ, Katar, Katar – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Տուճի գ-ի մոտակայքում, **տ Դիզափայտի Կատարո վանք:**

ԿԱՍՍՐԱՎԱՆՔ, Kataravanġ*, Kataravanġ' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք-Աճանան գավ-ում, **տ Կատարի վանք:**

Ս ԿԱՍՍՐԵՁ, Sv Kataredġ, St Kataredġ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ըրկենանց գ-ում:

Ս ԿԱՍՍՐԻՆԵ, Sv Katarine, St Katarine – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Սիս ք-ի մոտ, դրանից 5 կմ հեռավորությամբ: Ըստ ավանդության՝ կոչվում է Կատարինե կույսի անունով: Պատմվում է, որ Կիլիկիայի այդ շրջ-ի բերդերի պաշարման ժամանակ, ամենաբարձր դասի կույսերը ապաստանել են այս վանքում:

ԿԱՍՍՐԻ ՎԱՆՔ, Katarı vanġ*, Katarı vanġ', Կատարավանք, Կատարո վանք – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք-Աճանան գավ-ում: Գտնվում էր այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Կապան ք-ի մոտ, Կատար (կամ Ղաթար) գ-ում, որը լքվել է 1920-ական թթ, իսկ գ-ի տարածքը մտել է Կապան ք-ի շրջագծի մեջ: Կառուցել է իշխանական գարմից Գևորգ անունով մեկը 936 թ: Այժմ պահպանվել է վանքի թաղակապ կիսավեր եկեղեցին:

ԿԱՍՍՐՈ ՎԱՆՔ, Kataro vanġ*, Kataro vanġ' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Տուճի գ-ի մոտակայքում, **տ Դիզափայտի Կատարո վանք:**

ԿԱՍՍՐՈ ՎԱՆՔ, Kataro vanġ*, Kataro vanġ' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք-Աճանան գավ-ում, **տ Կատարի վանք:**

ԿԱՏԵԻ ՎԱՆՔ, Kateı vanġ*, Kateıvanġ' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ջորք կամ Կապան գավ-ում: Ավերակները գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ջրախոր լքված գ-ում, բլրի վրա: Համապատասխանում է Բաղակի Քար վանքին (տ):

ԿԱՏԵՆ, Katen, Katen –

Վ ա ն ք, ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Մոլևոն գավ-ում, **տ Կայտենի Ս Նշան:**

ԿԱՏԵՆԻ Ս ՆՇԱՆ, Katenı Sv Nşan, Katenı St Nşan – **Վ ա ն ք, ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Մոլևոն գավ-ում, **տ Կայտենի Ս Նշան:**

ԿԱՏԵՊԱՆՅ, Katepanġ, Katepanġ' – Ուխտատեղի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մենուայի ջրանցքի ափին գտնվող Կատեպանց գ-ի մոտ, անտառապատ վայրում:

ԿԱՐԱԴԱՇ, Karadaş, Karadaş – **Վ ա ն ք և գյուղ** Հայաստանում (°), տեղադրությունը՝ անորոշ, **տ Ղարաթաչ:**

ԿԱՐԱԴԵՐԱ ՎԱՆՔ, Karadepa vanġ*, Karadepa vanġ' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Ղարաղեր գ-ում, **տ Սոսրովա Ս Նշան վանք:**

ԿԱՐԱԴԵՐԵԻ ՎԱՆՔ, Karaderei vanġ*, Karaderei vanġ' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Ղարաղեր գ-ում, **տ Սոսրովա Ս Նշան վանք:**

ԿԱՐԱՇԻԹՈՒ ՎԱՆՔ, Karasıt'ı vanġ*, Karasıt'ı vanġ' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Սև լեռների տարածքում, **տ Քարաշիթու վանք:**

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Sv Karapet, St Karapet – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Յողզաթի գավ-ի Դաչլը-գեչիղ գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Sv Karapet, St Karapet – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Վերին Աձպտեր գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Sv Karapet, St Karapet – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիա ք-ից արլ գտնված Հաղթ (Աղտը) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան 200 սաներով:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Sv Karapet, St Karapet – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիա ք-ից արլ գտնված Հաղթ (Աղտը) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան 200 սաներով:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Sv Karapet, St Karapet – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիա ք-ի մոտ, Ս Նշան վանքի համալիրում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Sv Karapet, St

Karapet - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի շրջ-ի Կարծախ գ-ում: Փայտածածկ և անշուք շինություն է՝ կառուցված 1894 թ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Ջանիկի գավ-ի Կայաարտի գ-ում: Կառուցվել է 1230 թ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Ջանիկի գավ-ում, Չարչամբայի գավ-ի Քաբաջնիկ գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Ջանիկի գավ-ի Բաֆրա ք-ում: 1873 թ-ից եկեղեցում գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Ջանիկի գավ-ի Ունիեի գավ-ի Ֆենեսխա գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ: Մինչև 1915 թ այստեղ գործում էին Լևոնյան, Արչակունյան, Ռուբինյան վարժարանները:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ի մոտ գտնվող Շալկամլըխ գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Արամյան վարժարանը՝ 30 սաներով:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Մ ա տ ու ո Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բերկրիի գավ-ի Գործոթ գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Մ Ե Ն ա ս տ ա ն Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կտուց անապատի տարածքում, ա Կտուց անապատ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Մ Ե Ն ա ս տ ա ն** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կարբի գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ս Ր Բ ա տ Ե Ղ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արչալույս գ-ի մոտ, դրանից քիչ հր:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանրիսի գավ-ի Նաչու գ-ում: Մեծ ու հոյաչեն կառույց էր:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նիհանք գավ-ի Նախսեր գ-ում:

Karapet - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նիհանք գավ-ի Նախսեր գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ի Չնքուչ ք-ի մոտ, ա Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ի Արղանամայի գավ-ում, Բալու ք-ից հր, Սղամ գ-ի մոտ, Քաղցրահայաց Ս Աստվածածին վանքից արմ: Ըստ ավանդության՝ 4-րդ դ Գրիգոր Լուսավորիչը այստեղ կառուցել էր տվել մի մատուռ, որը հետագայում վերակառուցել, վանք են դարձրել:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գավ-ի Շողուն գ-ում, ա Շողունի Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Սառնաղբյուր գ-ի մոտ գտնվող Հոգեվանք վանքի համալիրում, դրա գլխավոր եկեղեցին: Վիմագիր արձանագրությունների վկայությամբ՝ կառուցվել է 1205 թ: Գմբեթավոր էր, թմբուկը քանդվել է 1939 թ՝ երկրաշարժից: Շինարարության համար օգտագործված է սրբատաշ, կարմրավուն տուֆ քարը:

Գ-ի մյուս եկեղեցիներն են Ս Հակոբն ու Ս Թադևոսը:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արատես գ-ում: Կառուցվել է 11-12-րդ դդ: Մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արատեսի վանքի համալիրում: Ուշագրավ է գավիթը, որի ճարտարապետը Սիրանեսն է եղել (13-րդ դ):

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ում, ա Ս Նշան:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Գավառ ք-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ակունք գ-ում: Կանգուն է, կառուցվել է 1855 թ կարմրավուն

նի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Նորավանք վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1213-1223 թթ

Լիպարիտ Օրբելյան իշխանի նախաձեռնությամբ: Ներսից քառաթև գմբեթավոր շինություն է, որի գմբեթը 1840 թ երկրաշարժից ամբողջապես փլվել էր և վերանորոգվել ու ավարտվել է միայն 1980-1990-ական թթ:

Շինարարության համար օգտագործված է սպիտակավուն-կաթնագույն ֆելզիտ: Եկեղեցուն արմ կողմից կցված է գավիթը, որը ժամանակի ընթացքում մի քանի անգամ վերանորոգվել է: 1261 թ այն վերակառուցել է Սիրանեսը: Հաջորդ վերակառուցումը հավանաբար կատարել է ճարտարապետ Մոմիկը՝ 14-րդ դ առաջին կեսին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Յախացքար վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1041 թ սրբատաշ քարերով: Մյուսնազարդ է, ունի հարուստ քանդակներ, պատերին կան հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Կից է Ս Հովհաննես եկեղեցուն: 150-200 մ հեռավ գտնվում են կողք-կողքի կառուցված Ս Աստվածածին և Ս Նշան եկեղեցիները: Ս Կ-ը կանգուն է:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Աղավնատուն գ-ի տարածքում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Հաղպատ գ-ի մոտ գտնվող Կարապետաձոր ավերակ գ-ի տարածքում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահին գ-ում: Կառուցվել է 10-11-րդ դդ: Գտնվում է Սանահին վանքի արլ կողմում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Գավառ ք-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏ - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ակունք գ-ում: Կանգուն է, կառուցվել է 1855 թ կարմրավուն

տուֆից: Գրականութեան մեջ անվանված է նաև Ս Աստվածածին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Կոտայքի մարզի Հրազդան ք-ի Զրառատ թաղամասում: Անշուք շինութիւն է:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Գեղարքունիքի մարզի Մասրուց վանքի Համալիրում: Գտնվում է Զորագյուղ գ-ում: Կառուցման ժամանակը հայտնի չէ: Ճարտարապետական հորինվածքով նման է 9-10-րդ դդ-ի Սյունիքի դպրոցի վանքերին: Կանգուն է: Արտաքինից ուղղանկյուն, ներսից եռաբսիդ, գմբեթավոր, մեծ մասամբ անմշակ քարերով կառուցված շինութիւն է: Մշակված քարերով են կառուցված գմբեթը, թմբուկը և կամարները: Ծինութեան վրայի արձանագրութիւններից ամենահինը 1219 թ է, ներսում գրված խաչքարը՝ 1549 թ: 1611 արձանագրութիւնը վերաբերում է վանքի հիմնովին վերանորոգմանը:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի վանքի Համալիրում: Այժմ չի պահպանվել:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Որոտնավանքի Համալիրում: Կառուցել է Սյունիքի թագուհի Ծահանդուխտի տղան՝ Սևադան, 1007 թ: Ունի գմբեթավոր հորինվածք: Ծինարարութեան համար օգտագործված է տեղական բազալտը:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ում, Վարդանի վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 9-12-րդ դդ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հյուսիսային Միջագետքում, Եղեւիս ք-ից հս-արլ գտնվող Թլկուրան գ-ում: Հնում եղել է հայ գրչութեան կենտրոն: Պահպանվել է 1596 թ այստեղ գրված մեկ ձեռագիր:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Գարանաղի գավ-ի Ավագ վանքի Համալիրում:

Չափերով փոքր կառույց է:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Ուոթ գավ-ի Աղբերկավանք վանքի Համալիրում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ում, Տարոն գավ-ի Ս Կարապետ վանքի Համալիրում: Փայտաշեն էր, կառուցված 16-րդ դ կեսերին: Այրվել ու ավերվել է 1750 թ պարսիկ զինվորների ձեռքով և 1784 թ ահեղ երկրաշարժից:

Վերանորոգվել ու ընդարձակվել է 1788 թ ճարտարապետներ Կոբիկ Սրգոյի և բաղիչեցի վարպետ Ղազարի ղեկավարութեամբ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Եվքարա գ-ում գտնվող Կեսարիայի Ս Կարապետ վանքի Համալիրում: Դրան հը-ից կից է Ս Հրեշտակապետ եկեղեցին: Ս Կարապետի պատերի վրա ներսից մեծ ճաշակով դասավորված էին մարգարեների գեղաքանդակ պատկերները: Այստեղից սաղափե նախազարդ չքեղ մի դուռ բացվում էր դեպի Սուրբ Կարապետի մասունքն ամփոփող մատուռը, որտեղ գետեղված էր մարմարյա տապանաքար:

Ենթադրվում է, որ այս մատուռը վանքի Համալիրի ամենահին շինութիւնն է:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (նախկինում՝ աղոթարան) պատմական Գամիքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Թոմարգայի գավ-ի Յաղղը-բուռուն գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Հակոբյան վարժարանը:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Ամասիայի գավ-ի Հեղեկանյա գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Աշխար-օվա գավ-ի Ալմալու գ-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Գարու-

աղղը գ-ում: Հիշատակված է նաև Ս Աստվածածին անունով:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծոռի գ-ի Ս Նշան վանքի Համալիրում: Փոքր, գմբեթավոր, կամարակապ ու քանդակազարդ շինութիւն էր: Վերանորոգվել է 1857 թ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Սարբերդ ք-ից մոտ 16 կմ հը գտնվող Գոմք գ-ում: 1870-ական թթ-ից մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան: Եկեղեցին, դպրոցի հետ միասին, թուրքերը այրել են 1896 թ կոտորածների ժամանակ: 1897 թ նրա փոխարեն գ-ում կառուցվել է Ս Նշան եկեղեցին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Լճան գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի, Վանի գավ-ում, Մոկս գ-ից հը-արլ գտնվող Ս Ամենափրկիչ վանքի Համալիրում: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, ներսից՝ աղյուսով: Ս Կ-ը կից է մյուս՝ Ս Աստվածածին եկեղեցուն և դրա համեմատ՝ չափերով փոքր: Կառուցման թվականը՝ 1704:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կոտուց անապատ վանքի Համակարգում: Կառուցված էր սպիտակավուն տաշած քարերով, ուներ քառանկյունի հատակագիծ, ներսում՝ քառակուսի սյուներ, խորաններ, որոնցից մեկի քանդակազարդ դուռը բացվում էր դեպի գավիթը:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկս գ-ից հս գտնվող Մոկսց Ս Գևորգ վանքի Համալիրում: Ըստ Ե. Լալայանի՝ այդպես է կոչվել Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ գտնվող Ս Գրիգոր վանքի Համալիրում: Գմբեթավոր, գեղեցիկ

չինություն էր: Գմբեթի կողին կար 1559 թ հայերեն վիճակիր արձանագրություն:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նութ գվոկ-ի Գեղոնք (Գիլոնք) գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նութ գվոկ-ի Շենիստ գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտի գվոկ-ի Նոթանյու գ-ում: Եկեղեցու սեղանի մի քանի քարերի վրա կային սեպագիր արձանագրություն- ներ: Գ-ի տարածքում նույնպես պահպանվել են Մենուա 1-ինի (810-786 թթ, մ թ ա) արձանագրու- թյունները, որտեղ հիշատակվում է Մենուայի ջրանցքի շինարարության մասին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մու- շի գավ-ի էրիշտեր գ-ի մոտ, հր կողմում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մու- շի գավ-ի Շմլակ գ-ում: Ըստ ավանդության՝ Գրիգոր Լուսավո- րիչը (3-4-րդ դդ) Ս Կարապետի աճյունը ջորու վրա բերելիս, ջորին այստեղ ծնկի է իջնում, և հենց այդտեղ էլ Լուսավորիչը կառուցել է տալիս եկեղեցի:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մու- շի գավ-ի Փեթար գ-ում, նրա հը- արը կողմում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանի էրզրումի նահ-ի Բայազետ գ-ում: Քարաչեն, փայտածածկ ոչ հին շինություն էր, որի պատերին եղած հայերեն արձանագրություն- ներում հիշատակված էր 1754-1779, 1818 թթ եկեղեցու վերանորոգու- մանի մասին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Նուսի գ-ում: Եղել է միջնադարյան հայ գրչություն կենտրոն, որտեղ 1603 թ ընդօրինակվել է ավետա- րան: 1895 թ եկեղեցին կողոպտվել

ու ավերվել է թուրքերի ձեռքով: Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նութ գվոկ-ի Գեղոնք (Գիլոնք) գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նութ գվոկ-ի Շենիստ գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտի գվոկ-ի Նոթանյու գ-ում: Եկեղեցու սեղանի մի քանի քարերի վրա կային սեպագիր արձանագրություն- ներ: Գ-ի տարածքում նույնպես պահպանվել են Մենուա 1-ինի (810-786 թթ, մ թ ա) արձանագրու- թյունները, որտեղ հիշատակվում է Մենուայի ջրանցքի շինարարության մասին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մու- շի գավ-ի էրիշտեր գ-ի մոտ, հր կողմում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մու- շի գավ-ի Շմլակ գ-ում: Ըստ ավանդության՝ Գրիգոր Լուսավո- րիչը (3-4-րդ դդ) Ս Կարապետի աճյունը ջորու վրա բերելիս, ջորին այստեղ ծնկի է իջնում, և հենց այդտեղ էլ Լուսավորիչը կառուցել է տալիս եկեղեցի:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մու- շի գավ-ի Փեթար գ-ում, նրա հը- արը կողմում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Գիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Ավլավու գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Գիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ում, Բալու ք-ից 10-12 կմ հը-արմ, Արա- ծանի գետի ձախ կողմում գտնվող Թիլ գ-ում: Կառուցվել է 1321 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան: Վկայված է նաև Ս Աստվածածին անունով:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Գիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Նըշի գ-ում: Կառուցվել է 1306 թ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Գիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Նորգեղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Գիարբեքիի նահ-ում, Չնքուշի գվոկ-ի Չնքուշ գը-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան: Մյուս եկեղեցին կոչ- վում էր Ս Պողոս:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Գիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Ատիշ գ-ում: Այս և Ս Սարգիս եկեղեցիներին կից 1870- 1915 թթ գործում էր երկսեռ վար- ժարան՝ 110 սաներով: Պահպանվել են գ-ում միջին դդ-ում ընդօրի- նակված մի քանի հայերեն ձե- ռագրեր:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, Գիարբեքիի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գայաարտ գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Բալասոո գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Նուրս գ-ում: Ըստ ավանդության՝ արաբական հրոսակախմբերը, երբ տիրել են Ս Կ-ին, որն այն ժամանակ վանք է եղել, միաբաններից հաց են խնդրել՝ անընդհատ կրկնելով «խուրս», որ արաբերեն նշանակում է հաց: Այստեղից էլ իբր գ-ը կոչվել է Նուրս: 1879 թ Պոսի Միացյալ ընկերությունը եկեղեցուն կից հիմ- նել էր վարժարան, որը տղաների մեծ նախակրթարանով և աղջիկ- ների վարժարանով չարունակում էր գործել մինչև 1914-1915 թթ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏԵ ԿԱՐԱՊԵՏ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ- յաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Շեն գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում

է Ս Գևորգ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կենցիք գ-ում: Հիշատակված է 1512 թ Հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Կատոսան գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Ձորակ գ-ում: Գ-ի մոտ, ձորափին էին գտնվում Ս Վառվառ և Ս Նշան ավերված եկեղեցիները:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Քյոբաքի գ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Երկան գ-ում, Երկան Ընկուղի ու Կարապետ վանքի համալիրում: Հոյակապ շինություն էր, որը, սակայն, ավերվել ու լքվել էր 19-րդ դ կեսերին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդի գավ-ի Մուռի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով: Հայերեն ձեռագրական հիշատակարաններից մեկում նշված է, որ այս գ-ի Ս Աստվածածին եկեղեցում ընդօրինակվել է Մաշտոց:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդի գավ-ի Սուրսուրի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 60 սաներով:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ** Հայաստանի Նարբերդ ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ննուսի գվոկ-ի Մժնկերտ գ-ի մոտ, տ Մժնկերտու Ս

Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք (անապատ)** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Տշանց գ-ում, տ Միքայել Հրեշտակապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քղիի գվոկ-ի Նալե-բաշի կոչված բերդի մոտ, Քղի գք-ից 7-8 կմ հս:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայգետի գավ-ի Դիաղինի գվոկ-ի Գումյուլպուճախ գ-ի մոտ: Այսպես է նաև կոչվել Ս Հովհաննես վանքը (տ):

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet, Ս Կարապետ Միավորու վանք, Միամոր Ս Կարապետ, Միավոր Ս Կարապետ, Միավորու Ս Կարապետ, Միավորու վանք – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալընդ-բաղ գ-ում: Գտնվում էր Երզնկա ք-ից 8-10 կմ վրա, Սեպուհ լ-ան գեղատեսիլ և օդասուն լանջին: Ուներ քար ու կրաշաղախով կառուցված մի փոքրիկ տաճար և շրջապարիսպ: Շրջակայքում մնում էին կիսավեր շենքեր: Ըստ ավանդությունից՝ վանքը կառուցված է այնտեղ, որտեղ գտնվել է Գրիգոր Լուսավորչի կորած ջորին: Ասվում է նաև, որ այստեղ Լուսավորիչը 310 թ իր որդի Արիստակեսին եպիսկոպոս է ձեռնադրել: Ոմանք գտնում են, որ այս վանքը գործել է Գլակա վանքի ժամանակներում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Հալվորի գ-ում, տ Հալվորի Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ում, տ Նարտիչարի Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Արմտիք և Գոմեր գ-երի մոտ, Կեիկդաղ լ-ան ստորոտում: Հմմտ Հալվորի Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St

Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկան գվոկ-ի Սորբ գ-ի մոտ, տ Սորբի Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Ոստինք գ-ի մոտ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք (անապատ)** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կտուց կղզում, տ Կտուց անապատ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում, Օլթի գք-ում: Հայերեն ձեռագրական հիշատակարաններում այստեղ նշվում են Ս Աստվածածին, Ս Կարապետ, Ս Սիոն եկեղեցիները:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Հայկաի նահ-ում, Այնթապի գվոկ-ում, Տյուք բերդի մոտ, Այգեկի շրջ-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ի Ջեյթունի գվոկ-ում, Դրախտիկ լ-ան մոտ, տ Ֆոնուսի Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք (եկեղեցի, մատուռ)** Կիլիկիայում, Կարամանի նահ-ի Նիկոտի գվոկ-ում, Նիկոտ ք-ի ծայրամասում: 19-րդ դ կեսերին, այստեղ պահպանվել էր միայն մի փոքրիկ մատուռ, իսկ շուրջը թափված քարաբեկորների վրա մնում էին հայերեն արձանագրություններ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Տյուք գավ-ի Այգեկի շրջ-ում: Ենթադրաբար տեղադրում են նոր ժամանակների Մարաշի գավ-ի Արարլար և Ուֆարշկլը գ-երի միջև ընկած հովտում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետությունից Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, տ Նորավանք:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St Karapet – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետությունից Վայոց Ձորի մարզի, Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Ցախացքար:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Կարապետ, St

Karapet – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ից Հս-արլ, **տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:**

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Karapet, St Karapet – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ծաղկբար և Ձորաղբյուր գ-երի Հանդամիջում: Վանքի Ս Պողոս եկեղեցին խարխլված վիճակում կանգուն էր 19-րդ դ վերջերին: Նշմարվում էին պարսպի և սենյակների հետքերը: Եկեղեցու արլ կողմի խաչարձանի և Հս դռան մոտ գտնվող նրբաքանդակ խաչքարի վրա կային արձանագրություններ, որոնցից մեկում հիշատակված էր եկեղեցու վերանորոգման թվականը՝ 1611:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Karapet, St Karapet – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Կարճևան գ-ի մոտ: Կառուցվել է 1650 թ մեղրեցի մեծահարուստների միջոցներով: Վերանորոգվել է 1866 թ: Պահպանվել է անվթար վիճակում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Karapet, St Karapet – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Karapet, St Karapet – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բագրևանդ գավ-ում, Բագավան գք-ում, **տ Ս Հովհաննես:**

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Karapet, St Karapet – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, **տ Ապառու Ս Կարապետ:**

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇԵ Karapet, St Karapet, Առաքելավանք, Ավետիքի վանք, Բագու վանք, Գարաբեդի վանք, Գլակ, Գլակու-Իննակնյա վանք, Գլակա Ս Կարապետ, Գլակա Ս Կարապետի վանք, Գլակա վանք, Զիարեթ, Իննակնյա վանք, Իննակնյան վանք, Ս Կարապետի վանք, Կլազ, Կալազա վանք, Կլակա վանք, Հացյաց Դրախտ, Հացյաց վանք, Հովհաննես Կարապետի վանք, Հովհաննես Մկրտիչ, Հովհաննես Մկրտչի վանք, Հովհաննու Կարապետի վանք, Հովհաննու Մկրտիչ, Հովհաննու Մկրտչի վանք, Ս Հովհաննու վանք, Մատթեոսի և Մկրտչի վանք, Մատթեոսի և Մկրտչի վանք, Մաքարե վանք, Մշո Ս Կարապետ,

Մշո Սուլթան Մուրատատու Ս Կարապետ, Մշո Սուլթան Մուրատատուր, Մշո Սուլթան Մուրատատուր Ս Կարապետ, Մշո Սուլթան Ս Կարապետ, Մշո վանք, Մուրատատու Ս Կարապետ, Մուրատատուր Ս Հովհաննես, Շանգելի, Ողական վանք, Չանգալի վանք, Չանգալի, Չանգալ քիլիսա, Չանգլը քիլիսա, Չանգլի քիլիսա, Չանգլու քիլիսա, Չանլըկ քիլիսե, Չանկալի, Չանկըր մանասթըր, Չանկըր քիլիսա, Չանկլի Դիվան, Չանկլի Դիվան Ս Կարապետ, Չանգլի քիլիսե, Տարոնի վանք, Տարոնո Ս Կարապետ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, նոր ժամանակներում մտնում էր Արմ Հայաստանի Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ի մեջ: Գտնվում է Մուշ ք-ից մոտ 35 կմ Հս-արմ, Արածանի գետի աջ կողմում, Սուրբ Կարապետ գետակի ափին, Իննակնյան լ-երի հրարմ ստորոտին, որտեղից բացվում է հիասքանչ տեսարան դեպի Արածանիի հովիտն ու բարձրաբերձ, անտառածածկ լեռնաստանները: Ըստ ավանդության՝ վանքը հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը 303 թ՝ Հայ հեթանոս աստվածներ Անահիտի, Վահագնի, Աստղիկի և Գիսանե ու Գեմետրե քրմերի ավերված մեհյանների տեղում: Ս Կ-ը ճարտարապետական մեծ համալիր է: Գլխավոր եկեղեցին՝ Ս Ստեփանոսը (կառ. 7-րդ դ) կառուցված է գորշ քարերով, ուղղանկյուն-քառանկյունի հատակագծով, որին ավելացված զանգակատունը (կառ. 1787 թ) 2 մ կամարներով հակվում է 16 մարմարյա սյուների վրա: Այս եկեղեցին ներսում ունի 10 խորան: Համալիրի Ս Գրիգոր փայտաչեն և Ս Կարապետ (կառ. 16-րդ դ կեսերին) եկեղեցիները այրվել ու ավերվել են 1750 թ պարսիկ զինվորների ձեռքով և 1784 թ ահեղ երկրաշարժից: 1788 թ այդ եկեղեցիները վերականգնվել ու ընդարձակվել են ճարտարապետներ Կորիկ Սրգոյի և բաղիչեցի վարպետ Ղազարի ղեկավարությամբ: Վանքի համալիրի մեջ էին մտնում նաև Ս Հարություն եկեղեցին (կառ. 4-րդ դ), լ-նալանջին գտնվող անանուն մատուռը, Ս Գրիգոր օրորոցակտաճարը և Ս Աստվածածին վկայարանը: Մյուս հնություններից ու տեսարժան վայրերից են Ս Լու-

սավորչի և Բարեհամ աղբյուրները՝ քարաչեն ավազաններով, Խոտածառակների ճգնարանը, Ջորեհետիկ կամ Ջորահետիկ վայրը, որտեղ քարերի վրա, ասում էին, նշմարվում են Ս Կարապետի ջորիների ոտնահետքերը, տնտեսական նշանակության կառույցները՝ Փական ագարակ անունով, Վկայարան կամ Գերեզման կոչվող շինությունը, Հովհաննես Մկրտչի գերեզմանը, որտեղ, ասում էին, թաղված է նրա գլուխը, Ներսես քահանայի խաչքարը (ղրված 1212 թ) և այլն: Վանքից քիչ Հս բխում էր Իննակնյան կոչվող հորդառատ ու սառնորակ աղբյուրը (ուշ ժամանակներում դրանցից գործում էին միայն 7-ը), որի համար վանքը կոչվել է նաև Իննակնյա:

Վանքի գլխավոր շինությունները չըջապատված են ամրակուռ պարիսպներով, որոնք ունեն երկու մուտք: Պարիսպների ներսում էին գտնվում միաբանների կացարաններն ու ուխտավորների երկհարկանի քարաչեն սենյակները:

6-րդ դ-ից Ս Կ վանքը Հայաստանի եկեղեցական ու կրթական նշանավոր կենտրոններից էր, որի հոգևորականների թիվը երբեմն հասնում էր 400-ի: Վանքը գրչության նշանավոր կենտրոն էր, ուներ մատենադարան: Պահպանվել են տարբեր ժամանակներում այստեղ գրված Հայերեն մի քանի ձեռագրեր: Վանքի առաջին առաջնորդը Ջենոբ Գլակն է եղել, որին այդ պաշտոնում էր կարգել Գրիգոր Լուսավորիչը (4-րդ դ): Ի պատիվ նրա՝ Ս Կ վանքը կոչվել է նաև Գլակա վանք: Այստեղ են ապրել ու ստեղծագործել տոմարագիր Աթանաս Տարոնացին (6-րդ դ), վանքի առաջնորդ ու պատմիչ Հովհան Մամիկոնյանը (7-րդ դ) և ուրիշներ:

Ս Կ վանքը միջին դը հովանավորվում էր Մամիկոնյան, Կամսարական և Պահլավունի (11-րդ դ-ից) նախարարների կողմից: Այստեղ են թաղված միջնադարի նշանավոր զորականներ Մուշեղ, Սմբատ, Գայլ Վահան Մամիկոնյանները: 1763-1764 թթ վանքի վանահայր Հովհաննուր գործնական կապեր էր ստեղծել Հայ ազգային-ազատագրական պայքարի կազմակերպիչ Հովսեփ Էմինի հետ: Վանքում 1863-1865 թթ Գ. Սրվանձտյանի խմբագրությամբ

լույս էր տեսնում «Արծվիկ Տարնոն» երկչաբաթաթերթը: Այդ ժամանակ վանքն ուներ ուսումնարան և որբանոց, որոնք գործում էին մինչև 20-րդ դ. սկզբները:

19-րդ դ. կեսերից մինչև 20-րդ դ. սկզբները վանքը զգալի եկամուտներ էր ստանում Մուշի, Բուլանըլիսի, Քոլիի և Արմ Հայաստանի այլ գավառների գեղերից: Այդ ժամանակ վանքին տարեկան 1000 ոտբլի նպաստ էր տալիս նաև Պետերբուրգի եկեղեցական խորհուրդը: Ս Կ վանքում մշտապես կազմակերպվում էին կրոնական տոնախմբություններ (Համբարձում, Վարդավառ ևն) և մասսայական, ժողովրդական հանդեսներ, որոնց երբեմն մասնակցում էին հազարավոր ուխտավորներ: 1915-1918 թթ Մեծ Եղեռնի տարիներին վանքում և շրջակա անտառներում ապաստանել էին թուրքական յաթաղանից հալածված բազմահազար հայեր, որոնք նաև հերոսական դիմադրություն էին ցույց տալիս դահիճներին: Հենց այդ ժամանակ էլ Ս Կ վանքը ավերվեց, լքվեց ու ամայացավ: Այժմ գրեթե չի պահպանվել:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Ադրնաս գ-ից 5-6 կմ հեռավորության վրա:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Արգեսու լ-ան լանջին: Հիմնադրված են համարում 4-րդ դ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Բելեկեսի գ-ի մոտ, Բելեկեսի Ս Գանիել վանքից 2-3 կմ հեռավորության վրա:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Եվքարա գ-ում, տ Կեսարիայի Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Զինջի-դերե գ-ի մոտ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում 30 կմ հեռավորությունում, Ֆերեկդերեսի կոչվող կամուրջի մոտակայքում, ձորաբերանին, ապառաժի վրա, այգեվետ վայրում: Ժամանակ առ ժամանակ եղել է Կեսարիայի եկեղեցու առաջնորդի նստավայրը: Շինությունը չըջապատված է եղել հաստահողույս պարիսպներով, որն ուներ 2 երկաթյա դարպաս: Վանքն ուներ 3 գավիթ, վանականների և ուխտավորների համար կացարաններ, դռան մոտ՝ սառնորակ աղբյուր և մի գեղեցիկ ավազան: Վանքի մոտ կար 2 հայկական գերեզմանոց: Ըստ ավանդության՝ այստեղ գտնվում էր Ս Կարապետի մասունքը, որը Գրիգոր Լուսավորիչը 4-րդ դ. տեղափոխել էր Մուշ: Վանքի դիմաց, լ-ան վրա գտնվում էր Նաչկալ կոչվող ուխտատեղին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, հին Կոմանա ք-ի մոտ, տ Կոմանայի Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Սեբաստիա ք-ում:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Շատախ գվղկ-ի Շենիկ գ-ում: Գ-ի մյուս ուխտատեղին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքլիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվղկ-ի Սղամ գ-ի մոտ, բարձր լ-ան վրա: Ուներ մի փոքրիկ մատուռ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՅ Կարապետ, St Karapet - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքլիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվղկ-ի Քաղցրահայաց Ս Աստվածածնա վանքի մոտ, դրա հը կողմում՝ այգիների մեջ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՆԱՊԱՏ, ՇՅ Կարապետ առապատ, St Karapet anapat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ից հս-արլ, տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ԱՆԱՊԱՏ, ՇՅ Կարապետ առապատ, St Karapeti anapat -

Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կտուց կղզում, տ Կտուց անապատ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ԱՎԱԳ ԱՆԱՊԱՏ, ՇՅ Կարապետի Առապատ, St Karapeti Avag anapat - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ից հս-արլ, տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ԱՎԱԳ ՎԱՆՔ, ՇՅ Կարապետի Առապատ, St Karapeti Avag vanak - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, տ Որոտնավանք:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ Կարապետի Վանք, St Karapeti vanak - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիղանի գվղկ-ում, տ Ապարանքի Ս Նաչ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ Կարապետի Վանք, St Karapeti vanak - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվղկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Գանձակա Ս Կարապետի վանք:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ Կարապետի Վանք, St Karapeti vanak - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ ԿՈՄԱՆԱՅԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ Կարապետ Команайи Վանք, St Karapet Komanyai vanak - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, հին Կոմանա ք-ի մոտ, տ Կոմանայի Ս Կարապետ:

Ս ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԻԱՎՈՐՈՒՅԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ Կարապետ Миавору Վանք, St Karapet Miavoru vanak - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալընըղ- բաղ գ-ում, տ Ս Կարապետ:

ԿԱՐԱՎԱՆՔ, Կարավանք, Karavanak - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում: Սև քարով կառուցված լինելու պատճառով այլազգիներն այդպես են անվանել Թանահատի վանքը:

ԿԱՐԱՔԻԼԻՍԵ, Կարաքիլիսե, Karak'ılıse - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շհարջիկ (Շեկք) գ-ի մոտ: Այլազգիները այդպես են անվանել Ննկոց վանքը (տ):

ԿԱՐԵՆԱՎԱՆՔ, Կարենավանք, Karenavanak - Վ ա ն ք Հայաստանի

Հանրապետության Կոտայքի մարզի Կարենիս գ-ի մոտ, **տ Կարենիսի վանք:**

ԿԱՐԵՆԻՍԻ ՎԱՆՔ, Карениси ванк*, Karenisi vank', **Կարենավանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գյումուշ գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Կոտայքի գավ-ի մեջ: Կանգուն է, եկեղեցին կոչվում է Ս Աղդրեաս և Մատթեոս: Կառուցվել է 7-րդ դ: Բաղկացած է ուղղանկյուն, թաղածածկ դահլիճից (4,9 մ × 7,7 մ), որը կառուցված է սրբատաշ կարմրավուն տուֆով, գավիթը՝ հասարակ քարով: Վերջինիս պատի վրա թողնված է 1567 թ արձանագրություն, իսկ եկեղեցու ներսի գերեզմանը թվագրված է 1677 թ: Ըստ ավանդության՝ այս վանքում թաղված է Անդրեաս Առաքյալի գլուխը, որը հայ կաթողիկոսները 17-րդ դ փորձել են առևանգել: Այս դեպքի նկարագրությունը տվել է պատմիչ Առաքել Դավրիժեցին (17-րդ դ):

ԿԱՐԻԳԱԹ, Каригат*, Karigat', **Գարիկաթ** – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Սիս ք-ում:

ԿԱՐԻՆԻ ՀՆՁՈՒՑ ՎԱՆՔ, Карини хнцзуд ванк*, Karini Hnjuc' vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում էրդրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, **տ Հնձուց վանք:**

ԿԱՐԻՆԻՍ, Каринис, Karinis – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի** Չորրորդ Հայք աշխ-ում: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է Հոռմկլայի ժողովի (12-րդ դ) «Ստորագրությունը»-ում:

ԿԱՐՃԵՎԱՆ, Карчеван, Karčevan, **Կարճևանու Ուխտ, Կարճևանու Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոս** – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի** Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Կարճևան գ-ի մոտ, դրա հր-արմ կողմում: Հիշատակում են 10-13-րդ դդ հայ պատմիչները:

ԿԱՐՃԵՎԱՆՈՒ ՍՍԵՓԱՆՈՍ, Карчевану Св Степанос, Karčevanu St Step'anos – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի** Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, **տ Կարճևան:**

ԿԱՐՃԵՎԱՆՈՒ ՈՒՆՏ, Карчевану Ухт, Karčevanu Uxt – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի** Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, **տ Կարճևան:**

ԿԱՐՄԻՐ, Кармир, Karmir – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Գորիս ք-ից հս-արմ, Գորիսի գետի Մակերի ձոր կոչվող ձորակում: Ժայռափոր շինվածք է, որի բեմի կողքին կար եղծված արձանագրություն: Ս. Բարխուդարյանի վկայությամբ՝ 1960-ական թթ եկեղեցին դեռևս պահպանվում էր:

ԿԱՐՄԻՐԱԿ, Кармирак, Karmirak – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Շատախ գավ-ի Շենիկ գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին գտնվում էր ավերված վիճակում, որի չուրջը դեռ կային հայկական գերեզմաններ և խաչքարեր:

ԿԱՐՄԻՐ ԱԿՆ, Кармир Акн, Karmir Akn – **Վ ա ն ք (Պ), Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիս ք-ում, **տ Կարմրակ Ս Նշան:**

ԿԱՐՄԻՐ ԱՎԵՏԱՐԱՆ, Кармир Аветаран, Karmir Avetaran – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Դահրազ գ-ում: Կանգուն է, ունի թաղածածկ դահլիճի հորինվածք: Պատերին կան զարդաքանդակներ: Սրա արլ կողմում Կոթաց Օջախ եկեղեցին է, իսկ քիչ հս՝ Ղարիբ Օջախ կոչվող հուշարձանը: Կառուցված պետք է լինի 17-19-րդ դդ:

ԿԱՐՄԻՐ ԱՎԵՏԱՐԱՆ, Кармир Аветаран, Karmir Avetaran – **Ու խ - տ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ակներ (պատմ.՝ Որնակ) գ-ում:

ԿԱՐՄԻՐԱՎՈՐ, Кармиравор, Karmiravor – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գավ-ի Այուր գ-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք:**

ԿԱՐՄԻՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Кармир екег*едж, Karmir ekeyec'i, **Դասան, Դասնո անապատ, Կարմիր վանք, Հոռմաչեն, Հոռոմաչեն, Ղզըլքիլիսա** – **Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք** այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամսորի շրջ-ում, Շամսոր գետի Բարաջան վտակի ձախ ափին, 19-րդ դ լքված Գյուլամբար գ-ի մոտ, բարձր ժայռի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ի մեջ: Կառուցված է կարմրավուն սրբատաշ քարերով (որից՝ Կարմիր եկեղեցի անունը): Ունի խաչաձև Հատակագիծ, սրա-

ծայր կաթողիկե, մեկ ավագ խորան, գավիթ, միաբանների համար խուցեր, գերեզմաններ և քարուկրով կառուցված չրջապարիսպ: Համալիրն ամբողջովին ավերված է: Մխիթար Գոչն այստեղ 1184 թ գրել է իր հայտնի «Դատաստանագիրք Հայոց»-ը: Ըստ ավանդության՝ եկեղեցին հիմնադրել են Բյուզանդիայից Հայաստան փախած հոգևորականները 751 թ, դրա համար էլ կոչվել է Հոռոմաչեն: Թուրքերը թարգմանաբար անվանում են Ղզըլքիլիսա:

ԿԱՐՄԻՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Кармир екег*едж, Karmir ekeyec'i – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Տունի գ-ում, դրա հը կողմում, ձորակի աջ ափին, Հին գերեզմանոցի տարածքում: Կառուցվել է 1000 թ, որի մասին թողնված հայերեն արձանագրությունը պահվում է Ստեփանակերտի մարզային թանգարանում: Շինարարությունն իրականացրել է Մուսեի դուստր Սոփին: Շինությունը լրիվ քանդված է:

ԿԱՐՄԻՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Кармир екег*едж, Karmir ekeyec'i – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Չլղրան գ-ի մոտ, նրա հս-արմ կողմում: Հր-արլ-ում գտնվում է Նահատակ եկեղեցին: Երկուսն էլ գտնվում են կիսավեր վիճակում:

ԿԱՐՄԻՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Кармир екег*едж, Karmir ekeyec'i – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ծովատեղ գ-ի մոտ բլրի մոտ, դրանից արլ: Այստեղ կան 4 մատուռներ, որոնց պատերին կան 16-րդ դ հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Շուրջը պահպանվել է Հին գերեզմանատունը, որտեղ կան 10-13-րդ դդ խաչքարեր: Կ ե-ու տարածքում են անփոփված Մելիք-Փաշայանների տոհմի անդամները, որի պատճառով այս վայրը անվանվում է նաև Մելիք-Փաշայանների դամբարանատուն: Գերեզմաններից մի քանիսը թվագրված են 1566, 1576, 1586, 1621:

ԿԱՐՄԻՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Кармир екег*едж, Karmir ekeyec'i – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Հին Սոտ գ-ում: Կառուցված է 12-րդ դ: Պահպանվել է ավերված վիճակում: Շուր-

ըր հին գերեզմանոցն է:

ԿԱՐՄԻՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Кармир екег*еци, Karmir ekeyec'i, **Հանգած եկեղեցի** – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Գեղանուշ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 4 կմ հր-արլ, Գեղանուշ գետի ձախ ափին, պատմական Սրհակ գ-ի ավերակների տարածքում: Կանգուն է, ներսում կա մի տապանաքար՝ 1758 թվակիր արձանագրությամբ:

ԿԱՐՄԻՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Кармир екег*еци, Karmir ekeyec'i – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Մարտունի գ-ի մոտ, դրա արմ կողմում, անտառում: Կառուցվել է 10-րդ դ-ում: Շուրջը կան գերեզմանների և ավերված տների հետքեր:

ԿԱՐՄԻՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Кармир екег*еци, Karmir ekeyec'i – **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, հին Հայիձոր գ-ից Բարձրավան տանող ճանապարհին, Հարանաքար կոչվող ժայռի մոտ, փոքր ձորակում: Կառուցվել է 7-րդ դ կարմրավուն քարով: Գործող ուխտավայր է եղել մինչև 19-րդ դ վերջերը:

ԿԱՐՄԻՐ ԵՂՅԻ, Кармир ег*цц, Karmir eyc'i – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Առաջաձոր գ-ի մոտ, դրա հս կողմում, **Կ ե** կոչվող գ-ատեղիի տարածքում: Շուրջը կան հին Հայկական գերեզմաններ: Ծինությունը կանգուն է:

ԿԱՐՄԻՐ ԼԵՌԱՆ ՎԱՆՔ, Кармир Лер*ан ванк*, Karmir Ler'an vank' – **Վ ա ն ք** Լեռնային Կիլիկիայում, Քեսուն գք-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք**:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ, Кармир Хац, Karmir Xac' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Յուզղան գ-ում: Կառուցվել է 13-14-րդ դդ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ, Кармир Хац, Karmir Xac' – **Վ ա ն ք** (*), **Ե կ ե ղ ե ց ի**: Հիշատակվում է 1310 թ երզնկա ք-ում գրված Հայերեն ձեռագրի Հիշատակարանում, առանց որոշակի տեղադրության:

ԿԱՐՄԻՐ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Кармир менастан, Karmir menastan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չմչկաձագի գվռկ-ի Ագրակ գ-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք**:

ԿԱՐՄԻՐ ՍՈՒՐԲ, Кармир Сурб,

Karmir Surb – **Ե կ ե ղ ե ց ի** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բորժոմի շրջ-ի Տարածդուրի գ-ում, դրա արլ կողմում: Կառուցվել է 16-17-րդ դդ: Գտնվում է ավերակ վիճակում: Այստեղ է գտնվում նաև Սուրբ Ժամ ավերակ եկեղեցին:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի**, **վ ա ն ք** այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ում, **տ Կարմիր եկեղեցի**:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Առաղ գ-ում, Մառնիկ կոչված վայրում, լ-ան վրա, անտառապատ հարթակում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվռկ-ի Բերրի (Փերի) ք-ում:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ում: Բակում կար մի աղբյուր, որին թուրքերը կոչում էին Ապուհայաթ: Ըստ ավանդության՝ աղբյուրի ջուրը կենաց և անմահության խորհրդանիշ էր, որն օգտակար էր մարսողության համար և նպաստում էր խմողի երկարակյացությանը:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank', **Բերդաձորի Ս Գրիգոր** – **Վ ա ն ք** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Վաղուհաս գ-ի մոտ, **տ Բերդաձորի Ս Գրիգոր**:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank', **Ղըրղիսի վանք** – **Ե կ ե ղ ե ց ի**, **վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Սարակապ գ-ի մոտ, դրանից 5-6 կմ հր-արլ: Կառուցված է 7-րդ դ՝ սրբատաշ քարերով, գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Լուսազյուղ գ-ում: Կառուցվել է 10-13-րդ դդ:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ջորագյուխ գ-ում,

տ Ս Հովհաննես:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Գետափ գ-ում, դրանից արմ, ձորալանջին: Հին, կանգուն շինություն է՝ կառուցված կարմրավուն քարերով, որի համար էլ տեղացիները անվանել են **Կ վ**:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լճաչեն գ-ում: Կիսավեր է: Այստեղ է գտնվում նաև Թուխ Մանուկ քարածայր-հնավայրը: Ենթադրում են, որ հնագույն ժամանակներում այստեղ եղել է ֆալլոսի պաշտամունքի վայր:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Մ ա տ ու ո**, **ս ը ր ք ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Թթուջուր գ-ի մոտ, դրա հր կողմում: Կառուցվել է 17-րդ դ:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Ս ը ր ք ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Օհանավան գ-ում, Քասաղ գետի ձորում: Քարաչեն փոքր կառույցներ են:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Վ ա ն ք** այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Բաղա գ-ի մոտ: Պահպանվել են եկեղեցու ավերակները և Հայկական գերեզմաններ: Միջին դդ եղել է գրչության կենտրոն:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Վ ա ն ք** (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Բուլանըխի գվռկ-ի Կոփ գք-ի մոտ, **տ Ս Դանիելի վանք**:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Վարդոյի գվռկ-ի Գունդեմիր գ-ի մոտակայքում:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Վ ա ն ք** (*), **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Ալվառինջ գ-ում, Մուշ ք-ից հր-արլ:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' – **Վ ա ն ք** (*), **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ում, նրա հս-արմ կողմում, Ս Կարապետ

վանքի մոտակայքում:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк' – Վ ա ն ք (*), Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի, Մուշի գավ-ում, Մանազկերտ գք-ից Հր-արմ:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк' – Վ ա ն ք (*), Ե կ ե – ղ ե ց Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Շենիկ գ-ում:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк', Զետկանա վանք – Վ ա ն ք (մատուռ) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտի գվոկ-ի Զետկան գ-ի մոտ, դրա Հս կողմում: Գտնվում է երկու գետակների միախառնմամբ գոյացած ձորակում: Հր-արլ կողմում ունի չրջապարիսպ, որի մեջ կան 15-ի չափ սենյակներ: Պարսպից դուրս գերեզմանոցն է: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր: Ենթադրում են՝ հիմնադրվել է 1-ին դ:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк', Ագրակու Կարմիր վանք, Կարմիր մենաստան, Կարմիր վանքի Ս Նշան, Կարմրակ Ս Նշան, Ս Նշան, Չնչկաձագի Ս Նշան – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չնչկաձագի գվոկ-ի Ագրակ գ-ի Հս սահմանի մոտ: Կառուցված է թավուտներով և կաղնու խիտ անտառներով ծածկված բլրի վրա: Ենթադրում են՝ հիմնադրվել է 14-րդ դ: Վանքն ունեցել է գլխավոր տաճար, որին Հետագայում ավերացրել են աջակողմյան և ձախակողմյան խորանները, որոնց շարվածքի մեջ ագուցված խաչքարերի Հայերեն վիմագիր արձանագրությունները վերաբերում են 1458 և 1471 թթ: Վանքի Համալիրում հիշատակվում են Ս Աստվածածին և Ս Նշան եկեղեցիներ: Շենքերը կառուցված են կարմրավուն հղկված որձաքարերով, որի Համար վանքը անվանվել է Կ վ: Մոտակայքում գտնվող քարայրները ծառայել են իբրև խցեր միաբանների Համար: Համալիրը ամբողջությամբ առնված է եղել չրջապարսպի մեջ, որի ընդ-

Հանուր երկար 2 կմ էր: Պարիսպներից դուրս գտնվում էր Հայոց ընդարձակ գերեզմանոցը՝ տապանաքարերով ու խաչքարերով: Կ վ միջին դդ եղել է Հայ գրչության խոշոր կենտրոն և ունեցել է դպրատուն:

18-րդ դ վերջերից ավազակաբարո ցեղերը ասպատակել, ավերել ու կողոպտել են վանքը: Չնչկաձագի Հայոց եկեղեցու առաջնորդ Գևորգ վարդապետը 1870 թ այստեղ կատարել է մասնակի վերանորոգումներ: Ականատեսների պատմածով՝ 1920 թ այստեղ Հաղիվ նշմարվում էին եկեղեցու հիմնապատերը, մատուռի մեկ կամար, փլված պատերի բեկորներն ու չրջապարսպի մնացորդները: Բարբարոսներն ավերել էին նաև գերեզմանոցը, տարել տապանաքարերն ու խաչքարերը: 1880-ական թթ այստեղից Չնչկաձագի Ս Աստվածածին եկեղեցի են տեղափոխել բազմաթիվ Հայերեն ձեռագրեր ու տպագիր գրքեր, որոնց Հետագա ճակատագիրը Հայտնի չէ: Մի ավանդության Համաձայն՝ վանքը հիմնադրել են Լենկ Թեմուրի կողմից ավերված Սյունիքի Որոտնա վանքի միաբանները: Պահպանվել են 15-17-րդ դդ Կ վ-ում գրված մի քանի Հայերեն ձեռագրեր:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Ալյուր գ-ի մոտ, դրա արմ կողմում: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր: 1895 թ կրկին վերանորոգվել է Փանոս Գափամաճյանի միջոցներով: Մինչև 1915 թ անվթար էր մնացել միայն եկեղեցու քարաչին գմբեթը:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк', Կարմիր-լեռան վանք, Քեսունի Կարմիր վանք, Քեսունի վանք – Վ ա ն ք Ասորիքում, Քեսուն գք-ի մոտ, դրանից 4-5 կմ Հր: Կառուցված է տափարակի վրա, հիշատակվում է 12-րդ դ-ից: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն, Հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Գ Պահլավունու նստավայրը (1113-1116 թթ): 1114 թ այստեղ տեղի է ունեցել Հայոց եկեղեցական ժողով՝ Սելեռան ժողովը: 1123 թ կաթողիկոսական նստավայրը Կ վ-ից փոխադրվեց Տլուք, իսկ 1149-ին՝ Հոռմկլա: Կ վ-ի մոտ էր գտնվում Շուղր վանքը, որի պատճառով

սրանք երբեմն չփոթում են իրար Հետ:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк' – Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Վաղուհաս գ-ի մոտ, տ Բերդաձորի Ս Գրիգոր:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк' – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում: Ալյուրյան գետի աջ կողմում, տ Հոռոմոս:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк', Կղրբլիխե, Ղղրբլիխե, Ղոչավանք, ձոն Բարսեղ – Վ ա ն ք Կարսի մարզում, Կարսի օկրուգի Շորագյալի տեղամասի Կարմիր վանք գ-ում: Ուներ գմբեթավոր, գեղեցիկ եկեղեցի՝ կառուցված կարմրավուն քարով, որից էլ՝ Կ վ անունը: Եկեղեցին կոչվում է Ս Գրիգոր կամ Ս Լուսավորիչ, որն անվթար պահպանվում էր մինչև 19-րդ դ վերջերը: Եկեղեցու դռան վրայի 1228 թ Հայերեն արձանագրություններից մեկում կարդացվում է ձոն Բարսեղ, որի անունով տեղացիները վանքն անվանում էին նաև ձոն Բարսեղ: Հայտնի է, որ այդ անձնավորությունը Դպրեվանքի միաբաններից էր, դրա Համար էլ Կ վ և Դպրեվանքը երբեմն իրար Հետ չփոթել են: Ղ. Ալիշանը ձոն Բարսեղին նույնացնում է պատմիչ Վարդան Արևելցու (13-րդ դ) հիշատակած Դպրեվանքի 7-րդ դ Բարսեղին և վանքի հիմնադրումը վերագրում 7-րդ դ: Վանքը 985 թ վերանորոգել է Սամհան ճարտարապետը, որի մասին թողնված էր արձանագրություն: Վանքի եկեղեցու երկու կողմերում կան փոքրիկ ավանդատներ: Մուտքը՝ արմ-ից: Գմբեթի վրա ներսից կային որմնաքարեր:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк' – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Շորագյալի տեղամասի Մավրակ (պատմ.՝ Շիրակաչատ ք) գ-ի մոտ, դրանից քիչ արմ, Մավրիկա գետի ափին: Գեղեցկատես կառույց էր:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ում, Վահկա բերդի արմ կողմում, Հավանաբար Կղրբլ գ-ի մոտ:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanк' – Վ ա ն ք Հայաստա-

նի Հանրապետության Շիրակի մարզի Սառնաղբյուր գ-ի մոտ, **տ Հոգեվանք:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ, Ղուրխի վանք, Ղըրըխ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Սարակապ գ-ից 6 կմ հր-արլ, Ձիթհանքով գ-ի հս-արմ սահմանում: Հիմնադրվել է 7-րդ դ-ում: Կառուցված է սրբատաշ քարերով: Շուրջը կան բնակավայրի ավերակներ: Պատերին թողնված են Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Հավուց Թառ:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տանձատափ գ-ի մոտ, անտառում Սպիտակ աղբյուրից ոչ հեռու, քարանձավի վրա:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, **տ Նորավանք:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ, Քալանթարյանց վանք – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Արզլի գ-ում: Կառուցվել է 10-րդ դ: Օգտագործված է կարմրավուն շինարար, որի համար էլ կոչվել է **Վ վ:** Ըստ ավանդության՝ լեզգիների հրոսակախմբերը անցյալում կոտորել են այստեղ թաքնված բնակիչներին, որոնց արյան առվակները ներկել են չրջապատը և վանքն էլ կոչվել է **Վ վ:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արծվանիկ գ-ի մոտ, **տ Երեցավանք:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լճաչեն գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի մեջ: Շուրջը կան խաչքարեր և գերեզմաններ:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արևիս գ-ի մոտ, **տ ԹանաՀատ:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որտոնավանք:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում,** այժմյան Հասանկալա ք-ի չրջ-ում, **տ Ս Աստվածածին:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:**

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vanċ, Աստապատա վանք, Աստապատի Ս Ստեփանոսի վանք, Աստապատի վանք, Բանչիրվարկ, Խնդրակատար Ս Ստեփանոս, Խնդրակատար Ս Ստեփանոսի վանք, Կարմիր վանք, Կզըլվանք, Կզըլվանք, Կզըլքիլիսա, Կզըլվանք, Կիզիլվանք, Ղզըլվանք, Ղզըլվանք, Ս Հովհաննես, Ս Հովհաննեսի վանք, Ս Հովհաննես Կուսաստան, Ս Հովհաննու վանք, Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոսի վանք, Ստեփանոսի վանք, Ստեփանոս Նախավկա, Ստեփանոս Նախավկայի վանք, Ստեփանոս Նախավկայի Ուխտ, Քարատակի վանք, Քարատակու վանք, Քարտակի վանք – **Վ ա ն ք** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ից հր, Արաքս գետի ձախ ափին մոտ 60 մ բարձրությամբ քարքարոտ բլրի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Նախճավանի գավ-ի մեջ:

Ենթադրվում է, որ վանքը հիմնադրվել է 6-7-րդ դդ, սակայն առաջին անգամ հիշատակվում է Հայոց կաթողիկոս Խաչիկ Ա Արշակունու (978-992 թթ) 976 թ կոնդակում:

Վանքի գլխավոր եկեղեցին, որը չփոթելով մոտակա Աստապատ գ-ի եկեղեցու հետ կոչել են Ս Վարդան, ուղղանկյուն-քառանկյուն հատակագծով և սլացիկ գմբեթով ակնահաճո շինություն էր: Ներսից, բեմի

աջ ու ձախ կողմերում կառուցված էին քառակուսի փոքրիկ ափանդատները, իսկ պատերի մեջ կային պայտաձև կամարներով խորշեր: Տեղանքի թեքությունը հնարավորություն էր տվել կառուցելու նաև վանքի նկուղային բաժինը, որը ծառայել է նաև իբրև գաղտնարան ու թաքստոց: Այստեղ և մոտակա քարայրներում անհրաժեշտության դեպքում թաքցնում էին վանքի ձեռագրերը ու թանկարժեք իրերը: Որպես շինանյութ օգտագործվել են տեղի մշակված ու անմշակ կարմրավուն բազալտը, որձաքարը և թրծած աղյուսը՝ կրաշաղախով: Դրանից էլ վանքը կոչվել է Կարմիր վանք, որը աղբյուրներում հիշատակված է նաև չուրջ 35 տարբեր անուններով: Վանքի եկեղեցու պատերի մեջ շարված են եղել խաչքարեր ու քանդակազարդ քարաբեկորներ, որոնցից մի քանիսի վրա եղել են 1377, 1471, 1477, 1481 թթ Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Վանքի ողջ համալիրը առնված էր պաշտպանական նպատակների համար բուրգեր ունեցող քառակուսի չրջապարսպի մեջ: Եկեղեցու գլխավոր մուտքը արմ-ից էր, իսկ չրջապարսպին՝ արլ-ից: Համալիրի մեջ մտնում էին նաև օժանդակ շինությունները՝ խուցեր, պահեստներ, մառաններ, Նյութատներ, կուսանոց, մատենադարան և այլն:

Կարմիր վանքը եղել է մշակույթի և կրթության խոշոր կենտրոն: 1379 թ այստեղ Մաղաքիա Ղրիմեցու ջանքերով հիմնադրված բարձրագույն դպրոցը թեև գոյատևեց միայն չուրջ տասը տարի, բայց ունեցավ կարևոր նշանակություն Հայ գրչության արվեստի զարգացման գործում: Դպրոցի առաջին բարունակատը (ուսուցչատեսը, ոսկտորը) եղել է Կարմիր վանքից ոչ հեռու գտնվող Ապրակունյաց վանքի միաբան Սարգիս վարդապետը: Հետագայում թեև քաղաքական անբարենպաստ պայմանների պատճառով կրթական գործը երբեմն ընդհատվել է, բայց մեծ ջանքերի գնով կրկին շարունակվել է ու գոյատևել ընդհուպ մինչև 19-րդ դ վերջերը: Որպես գրչության խոշոր կենտրոն՝ Կարմիր վանքը թողել է նաև ձեռագրերի իր ժառանգությունը, որից մեզ են հասել 14-18-րդ դդ գրված մի

քանի օրինակներ: Կարմիր վանքը իր հազարամյա գոյությունը ընթացքում բազմիցս ավերվել ու քանդվել է, հետո կրկին վերանորոգվել: Հատկապես վանքի համար աղետաբեր է եղել 1840 թ երկրաշարժը: 1603-1605 թթ Շահ Աբասի ավերիչ արշավանքից հետո, 1610-ական թթ վանքում մասնակի վերանորոգումներ է կատարել Պողոս Մոկացի վարդապետը, իսկ դարի կեսերին հիմնական վերանորոգումներն իրականացրել է Հակոբ վարդապետը, որի գերեզմանը 1673 թվագրությունը գտնվում էր եկեղեցու գավթում: Նույն ժամանակներում Հովսեփ վարդապետի նախաձեռնությամբ վերանորոգվել են վանքի պարիսպները, կառուցվել մի քանի օժանդակ շինություններ, իսկ 1707 թ Հովհաննես վարդապետը վերանորոգել է տվել պարիսպների արևելյան հատվածը:

19-րդ դ սկզբներին ուսուպարսկական փոխհարաբերությունների սրվելու պատճառով՝ Կարմիր վանքի գոյության համար նույնպես սպառնալից իրավիճակ ստեղծվեց: 1810-1820-ական թթ էր, որ պարսից գահաժառանգ Աբաս Միրզան ռազմական նախապատրաստությունների առիթով քանդել տվեց վանքի պարիսպների մի մասը և դրա քարերով Նախիջևան քաղաքի մոտ կառուցեց Աբասաբադի բերդը:

Կարմիր վանքի գոյավիճակը զգալիորեն բարելավվեց 1828 թ Արևելյան Հայաստանի, դրա հետևանքով Նախիջևանի տարածքի, Ռուսական կայսրությանը միացնելուց հետո: Օգտվելով դրանից՝ 1831 թ Նիկողայոս վարդապետը վանքի համալիրում ձեռնարկեց որոշ շինարարական աշխատանքներ, սակայն 1840 թ երկրաշարժը շատ բան կրկին ավերեց: Ըստ երևույթին, 19-րդ դ վերջերին Կարմիր վանքը նորից է վերանորոգվել, որովհետև այդ ժամանակներից պահպանված լուսանկարներում այն ունի ամբողջական ու կանոնավոր տեսք:

Ռուսական տիրապետության ժամանակ, 19-րդ դ վերջերից Կարմիր վանքի տարածքում պարբերաբար կատարվել են հնագիտական հետազոտություններ: 1885 թ այստեղ հնագետ Ն. Ֆեոդորովը հայտնաբերեց մի ընդարձակ հնագույն

դամբարանադաշտ: 1905 թ պեղումներ է կատարել ազգագրագետ Ե. Լալայանը, 1936-ին՝ Ի. Մեչչանինովը և ուրիշներ: Այդ հետազոտություններից պարզվել է, որ Կարմիր վանքի հնավայրը վերաբերում է մ թ ա 2-1-ին հազարամյակներին: Հայտնաբերված նյութերի մեջ ուշագրավ են հատկապես բրոնզե, երկաթե իրերն ու առարկաները և հարուստ ու բազմազան խեցեղենը: Դամբարաններից մի քանիսում գերազանցում են պղնձյա իրերը:

Հայկական մի ավանդության համաձայն՝ 451 թ Ավարայրի ճակատամարտից հետո այստեղ բերված հայ վիրավոր զինվորների արյամբ ներկվել էր վանքի ողջ շրջապատը, և դրա համար էլ վանքը կոչվել է Կարմիր վանք:

Հայկական միջնադարյան շատ հոգևոր կենտրոնների նման, Կարմիր վանքի շուրջը նույնպես ժամանակի ընթացքում գոյացել էր նույն անունը կրող փոքրիկ գյուղը, որտեղ բնակություն էին հաստատել Պարսկահայաստանի Սալմաստի գավառի գ-երից 1828-1829 թթ գաղթած վերաբնակիչները:

Կարմիր վանքն ու գ ծանր փորձություններում իրենց գոյությունը հաղիվ կարողացան պահպանել մինչև 1910-1920-ական թթ և խապառ քանդվեցին ու ոչնչացան շրջապատի ավազակաբարո ալյազ-գիների ձեռքով:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' - Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բիստ գ-ի մոտ: Կարմրավուն քարից կառուցված լինելու համար նաև այսպես է կոչվել Բիստի Ս Նշան վանքը (տ):

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Кармир ванк*, Karmir vank' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի Նահ-ի Բալու գ-ի մոտ, Արածանի գետի ափին: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔԻ Ս ՆՇԱՆ, Кармир ванк*и Св Ншан, Karmir vanki St Nšan - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Ուրբեքի Նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չձկաձագի գավ-ի Ագրակ գ-ի մոտ: Վանքի համալիրի Ս Նշան եկեղեցու անունով նաև

այսպես է անվանվում Կարմիր վանքը (տ):

ԿԱՐՄԻՐՔԵՆԴ, Кармирк*енд, Karmirk'end - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Պեմզաչեն գ-ի մոտ, տ Մակարավանք:

ԿԱՐՄՆՋԱՋՈՐ, Кармнжадор, Karmnjajor - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս - տ ա ն Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, տ Կամրջաձորի Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐԱԿ, Кармрак, Karmrak - Վ ա ն ք (*), ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ում, տ Կարմրակ Ս Նշան:

ԿԱՐՄՐԱԿ, Кармрак, Karmrak - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐԱԿԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кармака Св Аствац*ад*ин, Karmraka St Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐԱԿԱ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кармака Аствац*ад*ин, Karmraka Astvacacin - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐԱԿՆ, Кармакн, Karmrakn - Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան) այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բիստ գ-ի մոտ: Կարմրավուն քարից կառուցված լինելու համար նաև այսպես է կոչվել Բիստի Ս Նշան վանքը (տ):

ԿԱՐՄՐԱԿՆ Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, Кармакн Св Ншани ванк*, Karmrakn St Nšani vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի Նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Այծպտեր գ-ի մոտ, տ Կարմրակ Ս Նշան:

ԿԱՐՄՐԱԿ Ս ՆՇԱՆ, Кармак Св Ншан, Karmrak St Nšan, Ս Կիրակոս - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ում: Գմբեթավոր շինություն էր, պատկանում էր Ամրդոլու Ս Հովհաննես վանքին: Ք-ի հայկական 8 դպրոցներից մեկը գործում էր այս եկեղեցուն կից: Հնում կոչվել է Ս Կիրակոս:

ԿԱՐՄՐԱԿ Ս ՆՇԱՆ, Кармак Св Ншан, Karmrak St Nšan, Կար-

միր Ակն, Կարմրակ – Վ ա ն ք (*), ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ում: Այստեղ է թաղված Հայ աղատագրական պաշքարի քաջարի զինվոր Աղբյուր Սերոբի զուլբը:

ԿԱՐՄՐԱԿ Ս ՆՇԱՆ, Кармрак Св Ншан, Karmrak St Nšan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ջմշկաձագի գվուկ-ի Ագրակ գ-ի մոտ: Համալիրի Ս Նշան եկեղեցու անունով նաև այսպես է կոչվում Կարմիր վանքը (տ):

ԿԱՐՄՐԱԿ Ս ՆՇԱՆ, Кармрак Св Ншан, Karmrak St Nšan, Կարմրակն Ս Նշանի վանք, Ս Նշանի վանք – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Այծպտեր (Ածպտեր) գ-ի մոտ:

ԿԱՐՄՐԱԿ Ս ՆՇԱՆ, Кармрак Св Ншан, Karmrak St Nšan – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ում, Թամղարա գբ-ի մոտակայքում:

ԿԱՐՄՐԱԿ ՎԱՆՔ, Кармрак ванк*, Karmrak vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐԱՇԵՆ, Кармрашен, Karmrašen – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Տրիպոլիս (Թերիբոլի) ք-ում, տ Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐԱՎԱՆՔ, Кармраванк*, Karmravank' – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Այուսիքի մարզի Վահրավար գ-ի մոտ: Կառուցվել է 17-րդ դ:

Ս ԿԱՐՄՐԱՎՈՐ, Св Кармравор, St Karmravor – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Կաքավասար գ-ում: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ԿԱՐՄՐԱՎՈՐ, Кармравор, Karmravor, Աշտարակի Ս Կարմրավոր, Ս Աստվածածին – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Աշտարակ ք-ում: Կառուցվել է 7-րդ դ կենտրոնազմբթ, խաչաձև հատակազոծով փոքրիկ կառույց է: Ունի կղմինդրյա ծածկ: Վերանորոգվել և պահպանվում է անվթար վիճակում: Պատերին կան հայերեն վիճագիր արձանագրություններ:

Ս ԿԱՐՄՐԱՎՈՐ, Св Кармравор, St Karmravor – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Աղավնատուն գ-ի տարածքում:

ԿԱՐՄՐԱՎՈՐ, Кармравор, Karmravor – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բոնիսի շրջ-ի Բոլնիս ք-ում: Հայկական եկեղեցի է, ունի փոքրիկ զանգակատուն: Կառուցվել է 1655 թ:

Ս ԿԱՐՄՐԱՎՈՐ, Св Кармравор, St Karmravor – Վ ա ն ք (*), Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Զորագլուխ գ-ի մոտ, դրանից 2-2,5 կմ հս-արլ, բացատում: 12-րդ դ կառույց է: Պահպանվել են միայն ավերակները:

ԿԱՐՄՐԱՎՈՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кармравор Св Аствац*ац*иш, Karmravor St Astvacacin, Կարմրավոր, Կարմրավորա Ս Աստվածածին, Կարմրավորաց Ս Աստվածածին, Կարմրավորա Ս Աստվածածին, Կարմրավորա վանք, Կարմրվորի Ս Աստվածածին, Կարմրուկ, Կարմրուկ Ս Աստվածածին, Շուշանից վանք, Շուշանցի վանք, Շուշանց վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից 8-10 կմ արլ, Շուշանց գ-ի մոտ, Վարագա լ-ան արմ, ծովահայաց լանջին, բարձրադիր բլրի վրա: Կառուցման ժամանակը հայտնի չէ: Ունի քառակուսի հատակազոծով մեկ եկեղեցի (10 մ 50 սմ × 10 մ 50 սմ), գավիթ, 15 սենյակներ՝ վանականների և ուխտավորների համար: Կառուցված է հասարակ անտաշ քարերով: Գմբեթը հանգչում է սյուների միացված պայտաձև կամարների վրա: Համալիրը շրջապատված է հում աղյուսե պարսպով: Նորոգվել է 1617 թ Սոջա Միքայելի և Մելքոնի ձեռքերով, որի մասին դոան ճակատի վրա թողնված էր արձանագրություն: Երկրորդ վերանորոգումը կատարել է ոմն Բաղդասար՝ 1780 թ: Վանքի արմ դռնից ներքև կային հին կառույցների հետքեր, որոնց քարերի վրա պահպանվում էին սեպագրեր:

Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն, պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր: Վանքի մոտ կար հանքային աղբյուր: 20-րդ դ սկզբներին կանգուն էր, ուներ գիշերօթիկ դպրոց և որբանոց: Վանքն ավերվել ու լքվել է 1915-1916 թթ:

ԿԱՐՄՐԱՎՈՐ, Кармравор, Karmravor – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շուշանց գ-ի մոտ, տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐՎՈՐԱ ՎԱՆՔ, Кармрвора ванк*, Karmrvora vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շուշանց գ-ի մոտ, տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐԱՎՈՐԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кармрвора Св Аствац*ац*иш, Karmravora St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Կարմրավոր և Շուշանց գ-երի մոտ, տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐԱՎՈՐԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кармрворац Св Аствац*ац*иш, Karmravorac' St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շուշանց գ-ի մոտ, տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:

ԿԱՐՄՐԱՎՈՐ Ս ՆՇԱՆ, Кармравор Св Ншан, Karmravor St Nšan, Կարմրորակ Ս Նշան – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Այծպտեր գ-ում:

ԿԱՐՄՐԻԿ, Кармрик, Karmrik – Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ում, տ Կամբիկ:

ԿԱՐՄՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кармри Св Аствац*ац*иш, Karmri St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

ԿԱՐՄՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔ, Кармри Св Аствац*ац*иш ванк*, Karmri St Astvacacni vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

ԿԱՐՄՐՈ ՎԱՆՔ, Кармо ванк*, Karmro vank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանրիսի գվուկ-ի Կոփ գբ-ի մոտ, տ Ս Դանիելի վանք:

ԿԱՐՄՐՈՐԱԿ Ս ՆՇԱՆ, Карморак Св Ншан, Karmrorak St Nšan – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Այծպտեր գ-ում, տ Կարմրավոր Ս Նշան:

ԿԱՐՄՐՎՈՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кармрвора Св Аствац*ац*иш, Karmrvori St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի

Շուշանց գ-ի մոտ, **տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:**

ԿԱՐՄՐՈՒԿ, Кармрук, Karmruk – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շուշանց գ-ի մոտ, **տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:**

ԿԱՐՄՐՈՒԿ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кармрук Св Аствац*ад*иш, Karmruk St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շուշանց գ-ի մոտ, **տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:**

ԿԱՐՆՈ ՎԱՆՔ, Карно ванк*, Карно vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Գարանաղի գավ-ում, **տ Ավագ վանք:**

ԿԱՐՍԻ ՎԱՆՔ, Карси ванк*, Karsi vank' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կարսի մարզում, Կարս ք-ում: Երբեմն այդպես է անվանվում **Ս Առաքելոց եկեղեցին** (տ):

ԿԱՅՈՐԴ Ս ՍԱՀԱԿԱ ՎԱՆՔ, Кацора Св Сахака ванк*, Кас'орд St Sahaka vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Գեղարդ:**

ԿԱՓՈՍ, Кап*ос, Kap'os – **Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, **տ Կայիփոս:**

ԿԱՓՈՍԵ, Кап*осе, Kap'ose – **Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, **տ Կայիփոս:**

ԿԱՓՈՍԻ ՎԱՆՔ, Кап*оси ванк*, Kap'osi vank' – **Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, **տ Կայիփոս:**

ԿԱՓՈՒՍԻ ՎԱՆՔ, Кап*уси ванк*, Kap'usi vank' – **Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, **տ Կայիփոս:**

ԿԱՔԱՎԱՎԱՆՔ, Как*ававанк*, Kak'avavank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ում, Ջրակուս գ-ում: Համայրն ստեղծվել է 5-12-րդ դդ:

ԿԱՔԱՎ ՎԱՆՔ, Как*ав ванк*, Kak'av vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Մամեղաձոր գ-ի մոտ: Կրիսակեր է, կառուցվել է 7-13-րդ դդ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Մինաս:

ԿԵՂՍՈՒ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Ker*cy Св Киракос, Keysu St Kirakos – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի

Խիղանի գվոկ-ի Գեղիս գ-ում, **տ Գեղսու Ս Կիրակոս:**

ԿԵՂՍՈՒ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Ker*cy Св hOвhаннес, Keysu St Hovhannes – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիղանի գվոկ-ի Գեղիս գ-ում, **տ Գեղսու Ս Կիրակոս:**

ԿԵՆԱԲԵՐ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Кенабер Св Геворг, Kenaber St Gevorg – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԿԵՆԱԲԵՐ Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՎԱՆՔ, Кенабер Св Геворги ванк*, Kenaber St Gevorgi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԿԵՆԱՐԱՐ ՓԱՅՏԻ ՎԱՆՔ, Кенарар п*аѣти ванк*, Kenarar p'ayti vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Կուրթան գ-ի մոտ, **տ Հնեվանք:**

ԿԵՆԱՓՈՐԻ ՎԱՆՔ, Кенап*ори ванк*, Kenap'ori vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արճեչի գվոկ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, **տ Գինեբեր:**

ԿԵՆԴԱՆԱԿԻՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кенданакиц Св Аствац*ад*иш, Kendanacic' St Astvacacin – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Վան-Տոսպ գավ-ում: 1602 թ ընդօրինակած «Ոսկեփորիկ»-ի Հիշատակարանում գրիչներ Ավետիս Մոկացին և Բարսեղ Վարազեցին այսպես են անվանում **Կենդանանից վանքը** (տ):

ԿԵՆԴԱՆԱԿԻՑ ՎԱՆՔ, Кендана-ниц ванк*, Kendananic' vank', **Կենդանակից Ս Աստվածածին** – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Վան-Տոսպ գավ-ում, այժմյան Վան ք-ի մոտ գտնվող Կենդանանց գ-ում, որի Ս Աստվածածին եկեղեցին գուցե հենց այս վանքն է: Հիշատակում է Առաքել Գավրիթեցին (17-րդ դ): Գավրիթեցու վկայությամբ՝ ավերվել է 1651 թ երկրաշարժից: Կենդանակից Ս Աստվածածին ձևով հիշատակում են Ավետիս Մոկացին և Բարսեղ Վարազեցին 1602 թ ընդօրինակած «Ոսկեփորիկ»-ի հիշատակարանում:

ԿԵՆԴՐՈՆԻՑ ՎԱՆՔ, Кендрониц ванк*, Kendronic' vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվոկ-ում: Կողոպտվել ու ավերվել է 1895 թ:

ԿԵՆՍԱԿԻՐ Ս ՆՇԱՆ, Кенсакир Св Ншан, Kensakir St Nshan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, Թյուրքթի վանքի Համայրում:

ԿԵՉԱՌԱ ՎԱՆՔ, Кеچار*а ванк*, Kečar'a vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌԻՍ, Кеچار*ис, Kečar'is, **ս Գրիգոր Լուսավորիչ, Դարաչեչազի վանք, Դարաչեչակի վանք, Եջառիս, Էջառիս, Կեչառա վանք, Կեչառիսի վանք, Կեչառոս, Կեչառված Ս Աստվածածին, Կեչառվաց վանք, Կեչառվոց վանք, Կեչառույք, Կեչառուս, Կեչառուսի վանք, Կեչառու Ս Լուսավորիչ, Կեչառու վանք, Կեչառուք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Ծաղկաձոր ք-ում, դրա հս-արլ կողմում, բարձրադիր ու գեղատեսիլ վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Վարաժնունիք գավ-ի մեջ: Կ ճարտարապետական մեծ համալիր է, որը ձևավորվել ու ամբողջացել է 11-13-րդ դդ Պահլավունի և Պոռչյան-Նաղբակյան նախարարների ու իշխանների ջանքերով: Վանքը իր ժամանակի Հայաստանի եկեղեցական և մշակութային նշանավոր կենտրոններից էր, որտեղ ապրել ու ստեղծագործել են շնորհալի ուղղմական ու քաղաքական գործիչ և փիլիսոփա Գրիգոր Մագիստրոս Պահլավունին, Վասակ Նաղբակյան իշխանը, նշանավոր ճարտարապետ Վեցիկը, բանաստեղծ Նաչատուր Կեչառեցին և ուրիշներ: Կ նաև գրչության կենտրոն է եղել, պահպանվել ու մեզ են հասել այստեղ գրված և ընդօրինակված հայերեն մի քանի ձեռագրեր:

Կ-ի վանքի համալիրի Ս Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին կառուցվել է Գրիգոր Մագիստրոսի նախաձեռնությամբ 1003 թ: Այն, որը վերանորոգվել է 12-13-րդ դդ, զգալիորեն սուժել է 1827 թ երկրաշարժից: Եկեղեցուն կից 12-րդ դ կառուցվել է գավիթը: Համալիրի Ս Նշան եկեղեցին չափերով ավելի փոքր է: Այն վերանորոգվել է 13-րդ դդ Պարոն վաչերի միջոցներով: Մյուս եկեղեցին, որը կոչվում է Կաթողիկե, կառուցել է Նաղբակ իշխանի տղան՝ Վասակը: Ճարտարապետը Վեցիկն է, որի գեղեցիկ գտնվում է եկեղեցու մոտ:

Կ-ի համալիրից մի քիչ արձ գտնվում է փոքրիկ, բայց գեղեցիկ ու ճաշակավոր Ս Հարուժյուն եկեղեցին: Համալիրի շինությունները վերանորոգվել են 1939, 1947-1948, 1957 թթ:

ԿԵՉԱՌԻՍԻ ՎԱՆՔ, Кеchar*иси ванк*, Кеč'ar'isi vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՈՍ, Кеchar*oc, Кеč'ar'os – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՎԱԾ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кеchar*вац* Св Аствац'ад'ин, Кеč'ar'vac St Astvacacin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՎԱԾ ՎԱՆՔ, Кеchar*вац ванк*, Кеč'ar'vac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՎՈՅ ՎԱՆՔ, Кеchar*воц ванк*, Кеč'ar'voc' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՈՒՅՔ, Кеchar*уѣк*, Кеč'ar'uyk' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՈՒՍ, Кеchar*ус, Кеč'ar'us – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՈՒՍԻ ՎԱՆՔ, Кеchar*уси ванк*, Кеč'ar'usi vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՈՒՍ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Кеchar*ус Св Лусаворияч, Кеč'ar'us St Lusavorič – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՈՒ ՎԱՆՔ, Кеchar*у ванк*, Кеč'ar'u vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՉԱՌՈՒՔ, Кеchar*ух*, Кеč'ar'uk' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Ծաղկաձոր ք-ում, **տ Կեչառիս:**

ԿԵՌՍՏԱՎԱՆՔ, Кер*ставанк, Ker'stavan'k' – Բ ե ռ ք և հավանաբար **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Ուտիք աչխ-ի Գարդման գավ-ում: Ավերակները նշմարվում են Կուրի վտակ Շամխոր գետի հովտում, նրա

աջափնյա բարձունքի վրա, Ռուսկան Նահատակ կոչվող հնավայրի մոտ: Պահպանվել են խիստ ավերված շրջապարսպի և քարուկրով կառուցված շինությունների բեկորները: Ենթադրվում է, որ եղել է նաև վանք: 18-19-րդ դդ հայ մելիքների ռազմական հենակետն էր: Սրա դիմաց գտնվում է Ջարեքի բերդը:

ԿԵՍԱՐԻԱՅԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Кесарияйи Св Карапет, Kesariayi St Karapet, էֆքերե Բոյուկ մանասթըր, Ս Կարապետ – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Եվքարա գ-ում, Նաչ Լ-ան գեղատեսիլ լանջին: Պետք է, որ հիմնադրված լինի Հայաստանում քրիստոնեության տարածման սկզբնական ժամանակաշրջանում (3-4-րդ դդ): Գուցե դրա համար էլ ավանդությունը դրա հիմնադրումը վերագրում է Թադևոս Առաքյալին (այլ տարբերակով՝ Փղիմելիոս եպիսկոպոսին): Վանքը ավելի հաճախ է հիշատակվում 1206 թ-ից և նրան տրված «Մայրավանք», «Հրաշալի Ս Աթոռ», «Մեծահոչակ Ս Ուխտ» և այլ մականունները դրա մեծ ու հեղինակավոր եկեղեցական հաստատություն լինելու ապացույցն են: Շրջակայքում պահպանված խաչքարերի արձանագրություններից ամենահինը վերաբերում է 1729 թ: Գլխավոր տաճարը՝ Ս Հրեշտակապետ եկեղեցին ուղղանկյունաձևանկյունի հատակագծով միջին մեծություն շինություն է, որը ներսից հենվում է 3 մ բարձր ամբողջապես հախճապակով զարդարված 4 սյուների վրա: Եկեղեցու պատերը ներսից նույնպես զարդարված են հախճապակով ու չքեղ որմնաքանդակներով: Ս Հրեշտակապետին կից, հս կողմում է գտնվում Ս Կարապետ եկեղեցին, որի պատերի վրա, ներսից մեծ ճաշակով դասավորված էին մարգարեների գեղաքանդակ պատկերները: Այստեղից սաղափե նախազարդ չքեղ մի դուռ բացվում էր դեպի Ս Կարապետի մատուռն ամփոփող մատուռը, որտեղ գետնոված էր մարմարյա տապանաքար: Ենթադրվում է, որ վանքի համալիրի ամենահին շինությունը այս մատուռն է: Վանքի կարևոր կառույցներից են նաև պարսպների մեջ կառուցված ուխտա-

վորների 93 հյուրասենյակները և առաջնորդի ու վանականների կացարանները: Վանքի տարածքում էր գտնվում նաև եպիսկոպոս Պայյանի ջանքերով 1890 թ հիմնադրված վարժարանի նոր ու հարմարավետ շենքը (կառուցված 1900-1903 թթ), մատենադարանը: Վարժարանն ուներ ընդարձակ բակ, լայն ու հարմարավետ սրահներ և 12 լուսավոր դասասենյակ, ուսուցչանոց, հյուրասենյակ: 1914 թ վանքի մատենադարանն ուներ 2000 անուն գիրք և 200-ից ավելի հայերեն ձեռագրեր, ոսկուց ու արծաթից պատրաստված ծխական իրեր և այլ թանկարժեք հնություններ:

Կ Ս Կ վանքը վերանորոգվել է 1846 թ Հակոբ Գաղատացու ջանքերով: Վանքի մոտակայքում, Սուրբ Նաչ Լ-ան փեշերին գտնվում են Ս Դանիել եկեղեցին (վանքը) և բազմաթիվ այլ եկեղեցիների ու բնակավայրերի ավերակներ: 1915 թ Մեծ Եղեռնի ժամանակ փլատակների կույտի վերածվեց նաև Հայկական մշակույթի այս հոյաչեն կենտրոնը: Դրա անվթար մնացած հարկաբաժինները թուրքերը մինչև 1920-ական թթ վերջերը օգտագործում էին որպես հիվանդանոց:

ԿԵՎԻԶԱՆ, Кевизан, Kevizan – Լ ե ո և վ ա ն ք Հայաստանում: Դիրքը չի նշվում: Հիշատակում է Ա. Հազատհատուզենը:

Ս ԿԵՎՈՐԿ, Св Кеворк, St Kevoṙk – Ե կ ե ղ ե ց ի Ելիզավետպոլի նահ-ի Ղազարի գավ-ում, **տ Ս Գևորգ:**

ԿԵՐԱՆՑ ՎԱՆՔ, Керанц ванк*, Keranc' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կիրանց գ-ի մոտ, **տ Կիրանց վանք:**

ԿԵՐՄԱՆԻՅ ՎԱՆՔ, Керманиц ванк*, Kermanic' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Արճեչի գվդկ-ի Կերմանից գ-ում: Այստեղ է ապրել ու ստեղծագործել պատմիչ Մխթար Սասնեցին (13-րդ դ):

ԿԵՅԱՆԱ ՎԱՆՔ, Кеџана ванк*, Кеč'ana vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվդկ-ի Կեցանի գ-ախմբի Սորավանք գ-ում, **տ Սորավանք:**

ԿԵՅԱՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кеџани Св Аствац'ад'ин, Кеč'ani St

Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հաստատանում, վանի նահ-ում, Կեցանի գվոկ-ի Սորավանք գ-ում, տ Սորավանք:

ԿԶԱՎՈՐ, Кзавор, Kzavor, Զըրաղխանա, Զրախանա, Զրաղխանա – Ա ղ բ յ ու ը ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Շարուր-Դալարգյաղի գավ-ի Կղավոր գ-ի մոտակայքում:

ԿԶԱՎՈՐ, Кзавор, Kzavor – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Շարուր-Դալարգյաղի գավ-ի Թամաշարդ գ-ատեղիի մոտ:

ԿԶԸԼՎԱՆՔ, КЗЫЛВАНК*, Kzəlvank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում: Այսպես էին անվանում այլազգիները Ս Ստեփանոս վանքը: Դժվար է կոահել, թե այս անվանումը որոշակի ո՞ր Ս Ստեփանոսին է վերաբերում: Վանում այդ անունով կային մի քանի վանքեր:

ԿԶԸԼՎԱՆՔ, КЗЫЛВАНК*, Kzəlvank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Հավուց Թառ:

ԿԶԸԼՎԱՆՔ, КЗЫЛВАНК*, Kzəlvank' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ: Թուրքերը թարգմանաբար այսպես են անվանում Կարմիր վանքը (տ):

ԿԶԸԼ ՔԻԼԻՍԱ, КЗЫЛ К'ИЛИСА, Kzəl k'ilisa – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդ ք-ում: Այսպես էին անվանում թուրքերը ք-ի բողոքական Հայերի Ս Աստվածածին եկեղեցին (տ):

ԿԶԸԼ ՔԻԼԻՍԱ, КЗЫЛ К'ИЛИСА, Kzəl k'ilisa – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ: Թուրքերը թարգմանաբար այսպես են անվանում Կարմիր վանքը (տ):

ԿԶԸԼ ՔԻԼԻՍԵ, КЗЫЛ К'ИЛИСЕ, Kzəl k'ilise – Վ ա ն ք Կարսի մարզում, Շորագյալի տեղամասի Կարմիր վանք գ-ում: Թուրքերը թարգմանաբար այդպես են կոչում Կարմիր վանքը (տ):

ԿԶԸԼՎԱՆՔ, КЫЗЫЛВАНК*, Kəzəlvank' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, տ Մաքենյաց վանք:

ԿԶԸԼՎԱՆՔ, КЫЗЫЛВАНК*,

Kəzəlvank' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ: Թուրքերը թարգմանաբար այսպես են անվանում Կարմիր վանքը (տ):

ԿԸԸ-ՔԻԼԻՍԱ, КЕЗ-К'ИЛИСА, Kəz-k'ilisa, Գզքիլիսե – Վ ա ն ք Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Կրզքիլիսա գ-ի մոտ, Սողանլու անտառի եզրին: Հայկական անունը մեզ հայտնի է: 20-րդ դ կեսերին դեռևս կանգուն էր:

ԿԸՌՆԿՈՒ ՎԱՆՔ, КЫР'НКУ ВАНК*, Kər'nkū vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վան ք-ից հր, տ Կոռնկի վանք:

ԿԹԱՆՈՅ, КТ'АНОУ, Kt'anoc' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, տ Վանեվան:

ԿԹԱՆՈՅԻ ՎԱՆՔ, КТ'АНОУИ ВАНК*, Kt'anoc'i vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, տ Վանեվան:

ԿԻԶԱՆԻ ՎԱՆՔ, КИЧАНИ ВАНК*, Kic'ani vank' – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ում, Կեչան գ-ի մոտ, դրանից արմ: Կառուցված է լ-ան գագաթին, անմշակ քարերով: Ունի նաև օժանդակ շինություններ, խուցեր, գերեզմանոց: Եկեղեցին մինչև 20-րդ դ սկզբները կանգուն էր:

Ս ԿԻՐԱԿԻ, Св Кираки, St Kiraki – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Արզնի ք-ից հս-արմ: Քառախորան է, պահպանվել է կիսավեր վիճակում: Կառուցված է հավանաբար 6-րդ դ:

Ս ԿԻՐԱԿԻ, Св Кираки, St Kiraki, Ս Գևորգ – Կ ու ս ա ն ո ց , ս ը բ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կարբի գ-ում: Կառուցվել է 11-13-րդ դդ:

Ս ԿԻՐԱԿԻ, Св Кираки, St Kiraki – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Եղեցնուտ գ-ի մոտ, դրանից 2-3 կմ հր: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ԿԻՐԱԿԻ, Св Кираки, St Kiraki – Ս ը բ ա տ ե ղ ի (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Գանձաքար գ-ում, ձորափին: Կառուցված է անտաշ քարերով:

Դոան վրա կար հայերեն արձանագրություն, ըստ որի՝ կառուցել է ոմն Մկրտիչ՝ ՉԼԵ (1286) թ:

Ս ԿԻՐԱԿԻ, Св Кираки, St Kiraki – Վ ա ն ք (՞) այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Մաոնեուլի չըջ-ի Շահունյան (Շուլավեր) քտա-ում: Գտնվում է կիսավեր վիճակում: Կառուցվել է 10-11-րդ դդ: Այստեղ են գտնվում նաև Ուաչյալ ավերված վանքն ու Ս Սարգիս մատուռը:

Ս ԿԻՐԱԿԻ, Св Кираки, St Kiraki – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետությունում, Վանաձոր ք-ում, նրա արլ կողմում, նախկին Վարդանլու, հետագայում՝ Ննձորուտ գ-ում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Св Киракос, St Kirakos – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիզանի գվոկ-ի Շեն գ-ում: Մի վկայությունը՝ այսպես է անվանվել գ-ի Ս Մեսրոպ եկեղեցին:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Св Киракос, St Kirakos – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիզանի գվոկ-ի Պուխ գ-ում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Св Киракос, St Kirakos – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նուլի գվոկ-ի Գեղիմեսուր (Մարաձոր) գ-ում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Св Киракос, St Kirakos – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Հազգո-Նարլջոզ գվոկ-ի Ջման գ-ում: Գ-ի մյուս երկու եկեղեցիները կոչվում էին Ս Մարհանա, Ս Մանկուս:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Св Киракос, St Kirakos – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Մամրոտանք գվոկ-ի Կարնա գ-ում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Св Киракос, St Kirakos – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Հուրորս գ-ում, նրա արմ կողմում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Св Киракос, St Kirakos – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տավորիկ գվոկ-ի Արտխոնք գ-ում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Св Киракос, St Kirakos – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,

Սասունի Փսանք գլխի Մղրա գում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԲԻԹՂԻՍԻ Զ-ՈՒՄ: Հնում այդպես է կոչվել Կարմրակ Ս Նշան եկեղեցին (տ):

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԲԻԹՂԻՍԻ ՆԱՀ-Ի ՄՈՆ Զ-ՈՒՄ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԴԻԱՐՔԵՐԻՐԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԱՐՂԱՆԱՅԻ ԳԱՎ-Ի ԲԱՅՐԻ ԳՎՈՒԼԻ ԴԱՎԹԻԿ Գ-ՈՒՄ: Կառուցվել է 1241 թ: Կողոպտվել ու ավերվել է թուրքերի ձեռքով 20-րդ դ սկզբներին:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԴԻԱՐՔԵՐԻՐԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԼՃՆԻ ԳՎՈՒԼԻ ՕՓԻՈՒՄ Գ-ՈՒՄ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԴԻԱՐՔԵՐԻՐԻ ՆԱՀ-Ի, ԲԱՅՐԻ Զ-ՈՒՄ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԴԻԱՐՔԵՐԻՐ Զ-Ի մինչև 1915 թ ամբողջապես հայարնակ խանջափուկ թաղամասում: Ունի 7 խորան:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԵՐԳՆԿԱՅԻ ԳԱՎ-Ի ԲՈՂՈՄՈՐԻ ԳՎՈՒԼԻ ՊԱՂՐԱՆ Գ-ՈՒՄ, ՂՐԱՆԻԿ ԿԱ, ԿԱՏԱՆՎԵԼ ԷՐ ԱՎԵՐՎԱԾ ՎԻՃԱԿՈՒՄ: Ծուրջը եղած արհեստական բլուրների տակ թաղված են ասորու շաններ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Վ Ա Ն Զ ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ԳՎՈՒԼԻ ՔՂԻԻ ԳՎՈՒԼ-ՈՒՄ, Հինավուրց Ասողաբերդ բերդի մոտ, Օրոր գետակի հովտում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Վ Ա Ն Զ ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՔՂԻԻ ԳՎՈՒԼԻ ԽՈՍՆԱԿ Գ-Ի մոտ, տ ԽՈՍՆԱԿԼՈՒ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՔՂԻԻ ԳՎՈՒԼԻ Չանախչի Գ-ՈՒՄ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ

Kirakos - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԵՐԳՆԿԱՅԻ ԳԱՎ-Ի Հոռոմագարակ Գ-ՈՒՄ: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԽԱՐՔԵՐԻՐԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԴԻԱՐՔԻՄԻ ԳՎՈՒԼԻ Չարսանջակի ԳՎՈՒԼԻ Թորղան Գ-ՈՒՄ (Արածանիի աջ վտակ Փերի գետի աջ կողմում):

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԽԱՐՔԵՐԻՐԻ ՆԱՀ-Ի ԽԱՐՔԵՐԻՐԻ ԳՎՈՒԼԻ Գայլի Գ-ՈՒՄ: Հիշատակվում է նաև Ս Սարգիս անունով: Մինչև 1915 թ եկեղեցում գործում էր վարժարան 25 սաներով:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԽԱՐՔԵՐԻՐԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԽԱՐՔԵՐԻՐԻ ԳՎՈՒԼԻ Ղուրբաթ Մեղրե Գ-ՈՒՄ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳՎՈՒԼԻ Բերկրիի ԳՎՈՒԼԻ Գործոթ Գ-ՈՒՄ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳՎՈՒԼԻ Գավաշի ԳՎՈՒԼԻ Գավաշ Գ-ՈՒՄ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԲԻԹՂԻՍԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՆԵՐՔԻՆ Կառկառ ԳՎՈՒԼԻ Խնձորուտ Գ-ՈՒՄ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳՎՈՒԼԻ Ծատախի ԳՎՈՒԼԻ Հինենց Գ-ՈՒՄ: Գ-ի մյուս եկեղեցիներն էին Ս Աստվածածինը և Ս Գևորգը:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՆՈՐԳԵՂԿԱ ՎԱՆՔԻ Համալիրում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Վ Ա Ն Զ ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԲԻԹՂԻՍԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, Սասունի Մոտկան ԳՎՈՒԼԻ Գղելիս Գ-Ի մոտ: Հայտնի էր Վարդավառի տոնակատարություններով:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Վ Ա Ն Զ ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԲԻԹՂԻՍԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ,

Մուշի գավ-ի Բերդակ Գ-ՈՒՄ, ՂՐԱՎԱՐՂ կողմում:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Վ Ա Ն Զ ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԲԱՅԱՂԵՍԻ ԳՎՈՒԼԻ Ալաշկերտ ԳԶ-ՈՒՄ, Հին չուկայի տարածքում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր: Սրա մոտ էր գտնվում Ս Վարդեհեր վանքը:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ, ԵՐԳՆԿԱՅԻ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ԵՐԳՆԿԱՅԻ Ս ԿԻՐԱԿՈՍԻ Ե ՅՈՒՂԽԱՅԻ ՎԱՆՔ, Ս ԿԻՐԱԿՈՍ Ե ՄԱՅՐ ՅՈՒՂԽԱՍ, Ս ԿԻՐԱԿՈՍ-ՅՈՒՂԽԱՍ, Ս ՅՈՒՂԻՂԱ, Ս ՅՈՒՂԽԱՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԵՐԳՆԿԱՅԻ ԳՎՈՒԼԻ Քուրդ Գ-Ի մոտ: Կառուցված է Աղուծ լ-ան ջրառատ և զեղատեսիլ լանջին: Կառուցման ժամանակը հայտնի չէ: Հիշատակվում է 13-րդ դ-ից: Մինչև 20-րդ դ սկզբները կանգուն էր և Երզնկայի Հայոց եկեղեցու առաջնորդի նստավայրն էր: Միջին դդ եղել է գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 13-15-րդ դդ այստեղ գրված մի քանի հայերեն ձեռագրեր: Վանքն ուներ գրքեր և ձեռագիր մատյաններ, որոնք ցրուցան արվեցին 1915-1918 թթ, իսկ վանքն ավերվեց ու ամայացավ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - Վ Ա Ն Զ (ԵԿԵՂԵՑԻ) ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԽԱՐՔԵՐԻՐԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԴԻԱՐՔԻՄԻ ԳՎՈՒԼԻ Չարսանջակի ԳՎՈՒԼԻ Օձգեղ Գ-ՈՒՄ: 20-րդ դ սկզբներին հիմնովին ավերված էր:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ - ՈՒ Լ Ս Ա Ս Ե Ղ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ույծ Գ-ի մոտ, ՂՐԱՆԻԿ 2 կմ հս-արմ: 9-րդ դ-ից վանական կենտրոն էր: 11-րդ դ այստեղ գործել է Գևորգ Ուրծեցի վարդապետը:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ ԵՎ ՄԱՅՐ ՅՈՒՂԻ - ՂԻՏԱ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍ ԵՎ ՄԱՅՐ ՅՈՒՂԻ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍ ԵՎ ՄԱՅՐ ՅՈՒՂԻ - Վ Ա Ն Զ ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԵՐԳՆԿԱՅԻ ԳՎՈՒԼԻ Քուրդ Գ-Ի մոտ, տ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍԻ ՎԱՆՔ - Վ Ա Ն Զ ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԷՐԳՐՈՒՄԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՔՂԻԻ ԳՎՈՒԼԻ ԽՈՍՆԱԿ Գ-Ի մոտ, տ ԽՈՍՆԱԿԼՈՒ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ ԿԻՐԱԿՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՏԻ ԿԻՐԱԿՈՍԻ ՎԱՆՔ - Վ Ա Ն Զ ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԲԻԹՂԻՍԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ,

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Երզնեկ գ-ի մոտակայքում, Սուրբ Եղիա լ-ան տարածքում: Այստեղ եկող ուխտավորները Հաճախ վերոհիշյալ լ-ան մոտ էին տոնախմբություններ անում:

ԿԻՐԱԿՈՍ ՃԳՆԱՎՈՐ, Киракос ԳՊԱՎՈՐ, Kirakos čgnavor – Մ ա – տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Շատիր գ-ի մոտ, դրանից արմ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ գտնվում է Կիրակոս Միայնակյաց ճգնավորի գերեզմանը:

Ս ԿԻՐԱԿՈՍ-ՅՈՒՂԻՍԱ, Св Киракос-Югъята, St Kirakos-Yuyita – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Քուրդ գ-ի մոտ, տ Ս Կիրակոս:

ԿԻՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Кирацъ ванк*, Kiranc' vank', Կերանց վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Կիրանց գ-ի մոտ, դրանից մոտ 12 կմ արմ, Քարահան գետի ձախ ափին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Կայեն գավ-ի մեջ: Կառուցվել է 13-րդ դ: Համալիրը բաղկացած է 3 եկեղեցիներից, ունի սրահ, գավիթներ, սեղանատուն, բնակելի և տնտեսական օժանդակ շենքեր, շրջապարիսպ: Օգտագործված են կարծր քարի տեսակներ, ավազաքար և թրծած աղյուս: Գլխավոր եկեղեցին գմբեթավոր շինություն է, որին հս-ից և հր-ից կցված են մյուս 2 եկեղեցիները: Սեղանատունն ունի թաղակապ կամարներ: Եկեղեցիների ներսում կան որմնանկարներ, դռներն ունեն քանդակազարդ երկնքներ: Վանքի շինությունները կանգուն են, սակայն գտնվում են խարխված վիճակում:

ԿԼԱԳ, Клаг, Klag – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ԿԼԱԳԱ ՎԱՆՔ, Клага ванк*, Klaga vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ԿԼԱԿԱ ՎԱՆՔ, Клака ванк*, Klaka vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ԿԼՈՐ ԵԿԵՂԵՅԻ, Клор екегъедъ, Klor ekeğeci – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում,

Փարկին գք-ում: Ըստ ավանդության՝ կառուցվել է բյուզանդական տիրապետության չրջ-ում:

ԿՃԱՎԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кѣава Св Аствад'ад'иѣ, Kčava St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Կճավ գ-ի մոտ, տ Կճավա Ս Աստվածածնի վանք:

ԿՃԱՎԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Кѣава Св Аствад'ад'иѣ ванк*, Kčava St Astvacacni vank', Կճավա Ս Աստվածածին, Կճավա վանք, Քավա Նակացու վանք, Քավա Նարեկացի, Քավա Նարեկացու վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Կճավ գ-ի մոտ, անտառապատ ձորափին: Կ Ս Ա վ-ից հս գտնվում էր Նանեից Ս Մինաս վանքը: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ի մեջ: Վանքի արդեն խարխված, կամարազարդ գմբեթավոր եկեղեցին 20-րդ դ սկզբներին դեռևս կանգուն էր՝ քարակերտ զույգ սյուների վրա: Վանքն ուներ ավերված դարպաս, գավիթ և օժանդակ շինություններ: Գոռան վրայի Հայերեն արձանագրության մեջ հիշատակված էր, որ այն կառուցվել է 1703 թ, իսկ հր կողմի գավիթը՝ ավելի վաղ՝ 1659 թ: Վանքի մոտ կային բնկուղեխներ և Ջերմուկ անունով հանքային աղբյուր: Վանքի հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ: Մովսես Որբենացին (5-րդ դ) վկայում է, որ Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ) այստեղ է հաստատվել: Ըստ ավանդության՝ այստեղ էր գտնվում Գրիգոր Նարեկացու (10-11-րդ դդ) «Նարեկ»-ի («Մատեան ողբերգութեան») բնագիրը, որը հետո անհայտացել է, դրա համար վանքը կոչվել է նաև Քավա Նարեկացի: Հայտնի է նաև, որ Գրիգոր Նարեկացին այս վանքում մի թուղթ է գրել, որով հավաստում է, թե այստեղ եկած Յանես և Յամես թոնդրակյանները աշխատում են տարածել թոնդրակյան աղանդը: Նա դրանց անվանում է «զգեստի ոչխարաց և ի ներքոյ գայլ յափշտակող...»:

ԿՃԱՎԱ ՎԱՆՔ, Кѣава ванк*, Kčava vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Կճավ գ-ի մոտ, տ Կճավա Ս Աստվածածնի վանք: ԿՅՈՒՐԱԿԵ, Кюракъ, Kyurake – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Օձուն գ-ի մոտ, Ձորագետ գետի մոտ: Քարաշեն է, մուր՝ հին ավերակ բերդ: Ս ԿՅՈՒՐԱԿԵ, Св Кюраке, St Kyurake – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում: Քառակուսի հատակազոծով, փոքրիկ շենք է՝ կառուցված 1286 թ: Տեղադրված է ժայռի վրա: Շուրջը կան գերեզմաններ: Ս ԿՅՈՒՐԱԿԵ, Св Кюраке, St Kyurake – Ս Ր Բ ա զ ա ն ա ղ ր –

գվոկ-ի Կճավ գ-ի մոտ, տ Կճավա Ս Աստվածածնի վանք:

ԿՅԱՎՐԵ ՔԱՅՐԱՆ, Кявре к'аф-раѣ, Kyavre k'afra – Ժ ա յ ո (պաշտամունքի վայր) Հայկական լեռնաշխարհում, Արածանի գետի հովտում, տ Մանազկերտի Սեղանքար:

ԿՅԱՎՈՒՐ ՊԱՂՁԵՍԻ, Кявур Пар'гесѣ, Kyavur Pağčesi – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Լամբրոնի գավ-ում, տ Սաղբուր Ս Աստվածածին:

ԿՅՈՂ ԲԵԴԱՎԵՆԴ, Кѣр* Беда-вѣнѣ, Kyoy Bedavend – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Մուշ ք-ում, տ Շեկ Ավետարան:

ԿՅՈՔՍՈՒԻ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Кѣк'сугъ Св Киракос, Kyok'sui St Kirakos – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Ննուսի գվոկ-ի Գոպալ գ-ում, տ Գյոզուի Ս Կիրակոս:

ԿՅՈՒԶԱՅ ՎԱՆՔ, Кюзаѣ ванк*, Kyuzac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: 1298 թ այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

ԿՅՈՒԶԵԼ ՊԱՊԱ, Кюзел папа, Kyuzel papa – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարքի գավ-ի Ոռչար գվոկ-ում, տ Գյուզել բաբա:

ԿՅՈՒՎԱՆՔ, Кюлванк*, Kyulvank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաշեն գ-ից հս-արք, տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:

ԿՅՈՒՆԵԻ ՎԱՆՔ, Кюнеѣ ванк*, Kyunei vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Արեգուն վանք:

Ս ԿՅՈՒՐԱԿԵ, Св Кюраке, St Kyurake – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Օձուն գ-ի մոտ, Ձորագետ գետի մոտ: Քարաշեն է, մուր՝ հին ավերակ բերդ:

Ս ԿՅՈՒՐԱԿԵ, Св Кюраке, St Kyurake – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում: Քառակուսի հատակազոծով, փոքրիկ շենք է՝ կառուցված 1286 թ: Տեղադրված է ժայռի վրա: Շուրջը կան գերեզմաններ:

Ս ԿՅՈՒՐԱԿԵ, Св Кюраке, St Kyurake – Ս Ր Բ ա զ ա ն ա ղ ր –

յ ու ր (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարբերդի գվոկ-ի Բլրակ գ-ի մոտ: Ըստ տեղացիների՝ ջուրը բուժիչ հատկություն ուներ:

Ս ԿՅՈՒՐԱԿԵ, Св Кюракe, St Kyurake – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Ալեքսանդրապոլի գավ-ում, Հայաստանի Հանրապետության այժմյան Վանաձոր ք-ից արլ, դրա չրջագծի մեջ մտած Ունձորուտ (Վարդանյու) գ-ից 3,5 կմ հեռավորությամբ:

Ս ԿՅՈՒՐԱԿԵ, Св Кюракe, St Kyurake – Ու խ տ ա տ ե ղ ի և Ե կ ե ղ ե ց ի Թիֆլիսի նահ-ի Բորչալուի գավ-ում, այժմյան Վրաստանի Հանրապետության այժմյան Շահումյան (Շուլավեր) քտա-ի մոտ, դրա արլ կողմում:

Ս ԿՅՈՒՐԱԿԻ, Св Кюракѣ, St Kyuraki – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Կածարեթ լ-ան լանջին: Ներսում կար հին խաչարձան: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ԿՅՈՒՐԵՂԻ ԱՆԱՊԱՏ, Кюрегъи анапат, Kyuregi anapat – Վ ա ն ք (անապատ) պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տերիկի գվոկ-ի Ուուռնավիլ գ-ի մոտ, տ Ուուռնավիլի վանք:

ԿՅՈՒՐԵՂԻ ՎԱՆՔ, Кюрегъи ванкъ, Kyuregi vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Մղուկ գավ-ում: Հիշատակված է Որոտնավանքի 1326 թ արձանագրության մեջ:

Ս ԿՅՈՒՐԵՂԻ ՎԱՆՔ, Св Кюрегъи ванкъ, St Kyuregi vank' – Վ ա ն ք (անապատ) պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տերիկի գվոկ-ի Ուուռնավիլ գ-ի մոտ, տ Ուուռնավիլի վանք:

ԿՅՈՒՐԵՂԻ ԱՆԱՊԱՏ, Кюргъи анапат, Kyurgi anapat – Վ ա ն ք (անապատ) պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տերիկի գվոկ-ի Ուուռնավիլ գ-ի մոտ, տ Ուուռնավիլի վանք:

ԿՅՈՒՐԵՂԻ ՎԱՆՔ, Кюргъи ванкъ, Kyurgi vank' – Վ ա ն ք (անապատ) պատմական Փոքր

Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տերիկի գվոկ-ի Ուուռնավիլ գ-ի մոտ, տ Ուուռնավիլի վանք:

ԿՆԵՎԱՆՔ, Кневанкъ, Knevank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում: Հիշատակում է Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ) Սյունիքի հայտնի վանքերը թվարկելիս: Ունեցել է ընդարձակ կալվածքներ և մեծաքանակ անասուններ: Ղ. Ալիշանը Կ անվան հետագա աղավաղումն է համարում Գյունեյի վանքի անունը և սրանք նույնացնում է իրար: Ս. Բարխուդարյանը ճիշտ է համարում Քաջբերունու կարծիքը, ըստ որի՝ Կ Գյունեյի վանքը չէ: Վերջինս գտնվում է Վայոց Ձոր գավ-ում, և դրա վրայի մի եղծված արձանագրությունից, ինչպես հավաստում է Ս. Բարխուդարյանը, երևում է, որ նա Հերմոնի վանքն է: Ուրեմն Կ Սյունիքի այն վանքերից է, որի տեղը ճշտված չէ:

ԿՈԲԱՎԱՆՔ, Кобаванкъ, Kobavank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանրևի գվոկ-ի Կոփ գք-ի մոտ, տ Ս Դանիելի վանք:

ԿՈԶՁՅՈՒՆ, Коззюн, Kozzyun – Ա ն ա պ ա տ (վաճառ) Հայաստանում: Հիշատակված է հայերեն ձեռագրական հիշատակարաններից մեկում որպես մեծահոգակ անապատ՝ առանց տեղը նշելու:

Ս ԿՈԶՄԱ, Св Козма, St Kozma – Ե կ ե ղ ե ց ի Թիֆլիսի նահ-ի Բորչալուի գավ-ում, Կորդան գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Դամիանոս, մատուր՝ Ջերոնիմոս:

ԿՈԶՄԻՆՏԻԱՆՈՍ, Козминтѣанос, Kozmintianos – Հ ն ա վ ա յ ր , ս ր ք ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Մագ գ-ի մոտ, դրանից արմ, ձորամիջում, մի ջրվեժի ստորոտին գտնվող բլրի վրա: Ըստ ավանդության՝ այստեղ է թաղված Կոզմինտիանոսը:

Ս ԿՈԶՄՈՍ, Св Козмос, St Kozmos – Վ ա ն ք (մատուռ) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ակնա գվոկ-ում, տ Ս Կոզմոս և Դամիանոս:

Ս ԿՈԶՄՈՍ ԵՎ ԴԱՄԻԱՆՈՍ, Св Козмос ев Дамѣанос, St Kozmos ev Damianos, Ս Կոզմոս, Ս Կոզմոսի և Դամիանոսի մատուռ, Ս Ջուխտակ – Վ ա ն ք (մատուռ) Արմ

Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակն ք-ի մոտակայքի Կարուշա գ-ի ճանապարհին բլրակի վրա: Գ. Սրվանձությանի նկարագրությամբ՝ ուներ 3 խորան, վերնահարկ, 3 կիսախորան, ուխտավորների համար 2 սենյակ: Շուրջը կային գերեզմաններ (1172, 1176, 1194 թթ տապանաքարերով), խաչքարեր և ծառեր: Հունադավան էր: Կառուցված պետք է լինի 12-13-րդ դդ:

Ս ԿՈԶՄՈՍԻ ԵՎ ԴԱՄԻԱՆՈՍԻ ՄԱՏՈՒՌ, Св Козмоси ев Дамѣаноси матуръ, St Kozmosi ev Damianosi matur' – Վ ա ն ք (մատուռ) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ակնա գվոկ-ում, տ Ս Կոզմոս և Դամիանոս:

ԿՈԹԱ ԱՆԱՊԱՏ, Котъа анапат, Kot'a anapat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ներքին Գետաշեն գ-ում, տ Կոթավանք:

ԿՈԹԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Котъа Св Аствацацин, Kot'a St Astvacacin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ներքին Գետաշեն գ-ում, տ Կոթավանք:

ԿՈԹԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆԻ ՎԱՆՔ, Котъа Св Аствацацин ванкъ, Kot'a St Astvacacni vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ներքին Գետաշեն գ-ում, տ Կոթավանք:

ԿՈԹԱ Ս ԲԵԹԵՄԻ ՎԱՆՔ, Котъа Св Бетъедеми ванкъ, Kot'a St Bet'yehegi vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Վարդենիս ք-ի մոտ: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Պողոս Առաքյալը, 1276 թ վերակառուցել է տվել Ղուկաս վարդապետը: 19-րդ դ վերջերին ավերված էր, պահպանված էին միայն որմերը:

ԿՈԹԱՎԱՆՔ, Котъаванкъ, Kot'avank', Ս Աստվածածին, Ս Աստվածածնի վանք, Գեթի վանք, Կոթա անապատ, Կոթա Ս Աստվածածին, Կոթա Ս Աստվածածնի վանք, Կոթի վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ներքին Գետաշեն (պատմ.՝ Կոթ գք) գ-ում, դրա արմ կողմում, սարավանդի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարք-

քունիք գավ-ի մեջ: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայությունը՝ կառուցել է Սյունիքի Գրիգոր Սուփան Բ իշխանը 10-րդ դ սկզբին:

Մ. Սմբատյանը վանքի կառուցումը դնում է 855 թ-ին: Կոփածո, գորչավուն, հղկված քարով կառուցված հոյակապ շենք է եղել, որը 19-րդ դ վերջերից արդեն ավերված էր: Եկեղեցին շինված է եղել սրբատաշ կարմրավուն քարով: Պահպանվել են ավերված որմերը, խուցերի և օժանդակ շենքերի պատերի հիմնամասերը: Շուրջը կան բազմաթիվ խաչքարեր՝ 13-18-րդ դդ արձանագրություններով. ընդարձակ գերեզմանոց, իշխանական դամբարաններ: Մոտակայքում կան ընդարձակ բնակավայրի և 7 կմ երկարությամբ պարսպի ավերակներ: Ըստ գրի առնված մի պատմության՝ վանքի հա ավանդատներից մի ստորերկրյա ուղի սարի միջով իջնում է գետափ՝ վտանգի ժամանակ այնտեղից ջուր վերցնելու համար:

ԿՈԹԱՅ ՕՋԱԽ, ԿՈՒՅՈՒՅ ՕՋԱԽ, ԿՈՒՅՈՒՅ ՕՋԱԽ, ԿՈՒՅՈՒՅ ՕՋԱԽ - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Գահրազ գ-ում, Կարմիր Ավետարան եկեղեցուց քիչ արմ: Ունի բազիլիկ հորինվածք: Կառուցված պետք է լինի 17-19-րդ դդ:

ԿՈԹԻ ՍԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅ ՍՏԱՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅ ՍՏԱՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ներքին Գետաշեն գ-ում, տ Կոթավանք:

ԿՈԹԻ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ներքին Գետաշեն գ-ում, տ Կոթավանք:

ԿՈԹԻՓՈՐ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ում, տ Կոթի Փորո վանք:

ԿՈԹԻՓՈՐԱ ԸՆԿՈՒԶԱԳՈՄ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐԱ ԸՆԿՈՒԶԱԳՈՄ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐԱ ԸՆԿՈՒԶԱԳՈՄ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ում, տ Կոթի Փորո վանք:

ԿՈԹԻՓՈՐՈ ԸՆԿՈՒԶԱԳՈՄ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐՈ ԸՆԿՈՒԶԱԳՈՄ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ում, տ Կոթի Փորո վանք:

ԿՈԹԻՓՈՐՈ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐՈ

ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐՈ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ում, տ Կոթի Փորո վանք:

ԿՈԹԻ ՓՈՐՈ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐՈ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐՈ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐՈ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՓՈՐՈ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ում, հավանաբար Կոթի (այժմ՝ Տավուշի մարզում) գ-ում: 1427 թ Սարգիս եպիսկոպոսի այստեղ ընդօրինակված Հայսմավուրքի հիշատակարանում ասվում է, որ վանքի կառուցումը ավարտվել է հենց այս՝ 1427 թ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

ԿՈԼՈՇ ՔԱՐ, ԿՈԼՈՇ ՔԱՐ, ԿՈԼՈՇ ՔԱՐ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մանազկերտ ք-ում: ԿՈԼՈՇ ՔԱՐ, ԿՈԼՈՇ ՔԱՐ, ԿՈԼՈՇ ՔԱՐ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ի Մալաթիա ք-ում: Որպես խորհրդանշան ուներ մի խաչքար, որի վրա, ըստ ավանդության, կային Գրիգոր Լուսավորչի (3-4-րդ դդ) մատնահետքերը:

ԿՈԿԻՍՈՆ, ԿՈԿԻՍՈՆ, ԿՈԿԻՍՈՆ - Վ ա ն ք Փոքր Հայքի Երրորդ Հայք պրովինցիայում, հավանաբար Կոկիսոն ք-ում: 5-րդ դ սկզբին այստեղ է եղել հռչակավոր աստվածաբան Հովհան Ոսկերբանը: Ըստ ձեռագիր մի հիշատակության՝ այստեղի եպիսկոպոս Գրիգորիսը Հռոմկլայի 1179 թ ժողովի մասնակից էր: Ն. Սարգսյանը Կ վանքը սխալմամբ նույնացնում է Փոքր Հայքի Հունաց վանքին:

ԿՈՀԱԿ, ԿՈՀԱԿ, ԿՈՀԱԿ - Մ ա - տ ու ո Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, ձարտար-Մարտունու ճանապարհի աջ կողմում, Ննուշինակ գ-ից 5 կմ արև, բարձրադիր վայրում: Ավերակ է:

ԿՈՀԱԿ, ԿՈՀԱԿ, ԿՈՀԱԿ, Ցա-կովիկ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի ձարտար գ-ում: ԿՈՀԱ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ում, հավանաբար Կող գավ-ում: Ըստ հիշատակություն-

ների՝ 1253 թ այստեղ Ստեփանոսի և Վահրամի օգնությունը կիրակոս Արևելյան ընդօրինակել է Հայսմավուրքը՝ 112 նոր գլուխներով:

ԿՈՂԱՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ում, տ Կողա վանք:

ԿՈՂԲ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կողբ գ-ում, տ Մշակա-

վանք: ԿՈՂՂՈՒՅՆ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅՆ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅՆ - Ա ն ա պ ա տ (վաճառ) Հայաստանում: Տեղագրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է 13-րդ դ մի ձեռագիր հիշատակարանում: 1224 թ վանահայր Բարսեղն էր:

ԿՈՂՈՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Թամգարա գ-ի մոտ, տ Կողուց վանք:

ԿՈՂՈՒՅՆ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅՆ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅՆ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Թամգարա գ-ի մոտ, տ Կողուց վանք:

ԿՈՂՈՒՅ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածաղի գվոկ-ում: Հիշատակված է 15-րդ դ մի ձառնատիրում: Նոր ժամանակներում հետքերն անգամ չեն պահպանվել: Տեղատեղի կապույտ Պայանը ենթադրաբար տեղադրում է Չմշկածաղ գ-ում, Կարմիր վանքի մոտ: Հմմտ Կողուց վանք՝ Շապին Գարահիսարի գավ-ի Թոմարգա գ-ում:

ԿՈՂՈՒՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ, ԿՈՒՅՈՒՅՔՈՅ ՎԱՆՔ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Արծկի գվոկ-ում, Կողուց (Կողես) գ-ում: 14-րդ դ Հայերեն ձեռագրական մի հիշատակարանում վկայված է Կոճերյաց բերդի անապատ տարբերակով: Եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 15-րդ դ այստեղ ընդօրինակված ձեռագրերից էին նաև Ներսես Լամբրոնացու և Վանական վարդապետի գործերը: Տ. Պայանը այս վանքը սխալ կերպով տե-

դադրում է Շապին Գարահիսար ք-ի մոտակայքում:

ԿՈՃԵՐԱՅ ԲԵՐԴԻ ԱՆԱՊԱՏ, Kočerač berdi anapat – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գվդկ-ում: 14-րդ դ հայերեն ձևազրական մի հիշատակարանում այսպիսի տարբերակով է վկայված **Կողուց վանքը (տ):**

ԿՈՃԵՐԱՅ ՎԱՆՔ, Kočerač vanč, – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գվդկ-ում, տ **Կողուց վանք:**

ԿՈՄԱՆԱ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Комана Св Карапет, Komana St Karapet – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, հին Կոմանա ք-ի մոտ, տ **Կոմանայի Ս Կարապետ:**

ԿՈՄԱՆԱՅԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Команай Св Карапет, Komana St Karapet, Ս Կարապետ, Ս Կարապետ Կոմանայի վանք, Կոմանա Ս Կարապետ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Ազիզիի շրջ-ում, հին Կոմանա ք-ի մոտ, գեղատեսիլ հովտում:

Պեղումներից հայտնաբերված վանքի ավերակները ցույց են տալիս, որ այն շրջափակված է եղել բարձր պարիսպներով: Նկատվում են եկեղեցու հիմքերը, գտնվել են կոփածո սրբատաշ, քանդակազարդ քարեր, մարմարյա սյուներ, որոնք հաստատում են այստեղ Ս Կարապետ անունով վանքի գոյության մասին ժողովրդական ավանդության հավաստիությունը: Ականատեսների վկայությամբ՝ եկեղեցու սրբատաշ քարերը դեռ երևում են Իրիս գետի վրա կառուցված բյուզանդական շրջ-ի կամրջի սյուների և կամարների մեջ:

ԿՈՄԱՅ ԱՍՏՎԱՄԱԾԻՆ, Комад Аствац'ацин, Komac' Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ գտնվող Գոմս գ-ում, տ **Գոմաց Ս Աստվածածին:**

ԿՈՆՈՆՈՍ, Кононос, Kononos – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Հազրո գք-ի մոտ, տ **Կոնոնոսի վանք:**

Ս ԿՈՆՈՆՈՍ, Св Кононос, St Kononos – Վ ա ն ք, ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Անսուր գ-ի մոտ:

ԿՈՆՈՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Кононоси ванк', Kononosi vanč, Կոնոնոս, Ս Կոնոնոս, Ս Կոնոնոսի վանք, Յոթ Դուռ Կոնոնոս, Շեյխ Յումեր – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Սասուն գվդկ-ի Հազրո (Հզու) գք-ի մոտ, դրանից 5-6 կմ հս-արլ, երեք կողմերից շրջապատված լ-ներով, փարթամ ծառաստանների մեջ: Հիշատակում է Փավստոս Բուզանդը (5-րդ դ): Ուներ օրորոցաձև վայելուչ եկեղեցի, ուր ուխտի էին գալիս նաև քրդերը՝ ուխտատեղին անվանելով Շեյխ Յումեր: Վանքի մուտքի մոտ գտնվում էր Կոնոնոսի գերեզմանը: Վանքից 1-2 կմ վրա գտնվում էր Ատովմյանց մենաստանը, որը 19-րդ դ առաջին կեսերին ավերված էր: Շրջակայքում կան աղի լճեր, որտեղից պարզունակ եղանակով աղ էին ստանում: 19-րդ դ կեսերին վանքի թեմի մեջ մտնում էին 200 գ-եր: Վանքը այդ ժամանակ եպիսկոպոսանիստ էր:

Ս ԿՈՆՈՍ, Св Конос, St Konos – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիս նահ-ում, Սղերդ ք-ից հս-արմ գտնվող Զոխ գ-ի մոտակայքում, տ **Կոնոնոսի վանք:**

ԿՈՇԱՎԱՆՔ, Кошаванк', Košavanč' – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Ախուրյան գետի աջ կողմում, տ **Հոռոմոս:**

ԿՈՇԱՎԱՆՔ, Кошаванк', Košavanč', Ս Գևորգ, Կոշկավանք, Ղոշավանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կոշ գ-ում, դրա հս-արլ կողմում հին բնակավայրի ավերակներից արմ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի մեջ: Կիսավեր վիճակում պահպանվել է Ս Ստեփանոս Նախավկա, չափերով փոքրիկ եկեղեցին, որն ունի խաչաձև հատակագիծ: Կառուցված է 7-րդ դ՝ գորչ և դեղնակարմրավուն տուֆի սրբատաշ քարերով: Ունի 981, 1101 թթ հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: 1101 թ արձանագրության մեջ հիշատակվում է, որ ոմն հայր Հովհաննես 200 դահեկանով վանքի մոտ է բերել Բնաջուր կոչվող ոռոգիչ առուն: 1174 թ այստեղ Մխիթար Գրիչը ընդօրինակել է Եղիշ պատմիչի (5-րդ դ) Պատմությունը: Վարդան Արևելցու (13-րդ դ) վկա-

յությամբ՝ Կ-ում են թաղված Գրիգոր Լուսավորչի (3-4-րդ դդ) թոռներ Հուսիկ և Դանիել կաթողիկոսները: Այստեղ է գտնվում նաև Պետրոս Ականատես վարդապետի գերեզմանը:

ԿՈՇԱՔԻԼԻՍԱ, Кошак'илиса, Košak'ilisa – Ե կ ե ղ ե ց ի Ելիզավետպոլի նահ-ի Ղազախի գավ-ում: Հավանաբար այսպես են անվանել այլազգիները այժմ Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում գտնվող **Գոշավանքը (տ):**

ԿՈՇԵՎԱՆՔ, Кошеванк', Koševanč' – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Ախուրյան գետի աջ կողմում, տ **Հոռոմոս:**

ԿՈՇԻԿ, Кошик, Košik, Կոշիկ անապատ – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Խաչեն գետի հովտում, Քոլատակ գ-ի մոտ, Քոլատակ գետի ձախ կողմում: Շրջակայքում պահպանվել են մեկուկես տասնյակից ավելի խաչքարեր, որոնց վրա քանդակված են ոսգմիկների պատկերներ: Համալիրում կան տաշած քարերով կառուցված 3 եկեղեցիներ: Անապատի արլ կողմում ձորն է, մյուս կողմերում՝ սեպաձև ժայռեր: Եկեղեցիներից մեկի գավթին պահպանվել է 1244 թ հայերեն վիմագիր արձանագրություն: Միջին եկեղեցու բեմի պատի վրայի 1265 թ արձանագրությունը վկայում է, որ այստեղ գտնվել է իշխանազունների վերանորոգված դամբարանը: Տարածքում կան միաբանների ավերակ խուցեր և գերեզմաններ: Տասնյակ հեծյալ ու հետիոտն ոսգմիկների քանդակապատկերներով խաչքարերը հետաքրքիր են իրենց տարազներով, գեներով ու հարդարանքներով:

ԿՈՇԻԿ ԱՆԱՊԱՏ, Кошик апапат, Košik anapat – Ա ն ա պ ա տ, վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, տ **Կոշիկ:**

ԿՈՇԿԱՎԱՆՔ, Кошкаванк', Koškavanč' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կոշ գ-ում, տ **Կոշավանք:**

ԿՈՊԱՏԱՓ, Копатап', Kopatap' – Վ ա ն ք (անապատ, մենաստան)

այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբարդի շրջ-ի Բիստ գ-ի մոտ: Վանքի գրչատան անունով նաև այսպես է կոչվել Բիստի Ս Նշանը (տ):

ԿՈՊԻՏԱՌ, Копитар*, Kopitar' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Կոպիտառ բերդում, տ Կոպիտառա վանք:

ԿՈՊԻՏԱՌԱ ՎԱՆՔ, Копитар*а ванк*, Kopitar'a vank', Կոպիտառ – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Կոպիտառ բերդում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Այստեղից էր Միմեոն եպիսկոպոսը, որը մասնակցել է 1307 թ Սսի եկեղեցական ժողովին:

ԿՈՍԻ ԿԱԼ, Коси Кал, Kosi Kal – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջում, Ղարաբուլաղ գ-ի մոտ գտնվող Կոսի Կալ գ-ատեղիում: Խորանի կամարի վրա, մի խաչքարի ներքևի մասում կար 1230 թ Հայերեն վիճակիր արձանագրություն: Չափերով փոքր կառույց է: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

ԿՈՎԱԽԵՂՎ, Ковахег*а, Kovaxeyd – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ի Կովախեղ գ-ում: Վկայված է Հայերեն մի ձեռագիր Հիշատակարանում, ըստ որի՝ վանքի վանական Պետրոսը մասնակցել է Հայոց Անանիա Մոկացի կաթողիկոսի (946-968) հրավիրած Խաչենի եկեղեցական ժողովին:

ԿՈՎԱՐԴԱ, Коварда, Kovarda – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Կապան ք-ի հս-արմ-ում, նախկին Բելս գ-ից արմ, անտառում: Կառուցվել է 16-17-րդ դդ: Ունի 3 կանգուն եկեղեցի: Պահպանվում են չրջապարիսպների ավերակները: Ըստ ավանդության՝ եղել է կուսանոց: Կանոնը կարելի է կապել հին Կավարդ կամ Կավարտ գ-անվան հետ:

ԿՈՏՐԱԾ ԵԿԵՂԵՑԻ, Котрац* ekeгeцц, Kotrac ekeyec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Վարդաձոր (Գյուլաթաղ) գ-ում, դրա հր-արմ կողմում, Չոքման կոչվող վայրում: Կանգուն էր մինչև 1970-ական թթ վերջերը:

ԿՈՏՐԱԾ ԵԿԵՂԵՑԻ, Котрац* ekeгeцц, Kotrac ekeyec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզի Կաղզ-

վանի օկրուգում, Կաղզվան գգ-ից մոտ 24 կմ արմ, Չենկլի գ-ից 3-4 կմ հր-արմ: Շուրջը կար գերեզմանոց: 20-րդ դ առաջին քառորդին ավերված էր:

ԿՈՏՐԱԾ ԵԿԵՂԵՑԻ, Котрац* ekeгeцц, Kotrac ekeyec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի, Թթուջուր գ-ում: Գտնվում է ավերված վիճակում:

ԿՈՏՐԱԾ ԵՂՅԵՆ, Котрац* er*цц, Kotrac eyc'en – Ս Ր Բ ա – տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Վարդաշատ (Որդնաշատ, էղիշա) գ-ում:

ԿՈՏՐԱԾ ԵՂՅԻ, Котрац* er*цц, Kotrac eyc'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Այգեհուկի գ-ի մոտ, դրանից 1-2 կմ հր, հին գերեզմանոցի մոտ: Այժմ ավերակ է:

ԿՈՏՐԱԾ ԵՂՅԻՆ, Котрац* er*цц, Kotrac eyc'in – Ու խ – տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Մարտակերտի շրջ-ում, ներքին և վերին Հոռաթաղ գ-երի մոտ:

ԿՈՐՃԻՆԱՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Кор*чинац Св Геворг, Korčinas St Gevorg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ի մոտ, դրանից 9-10 կմ հս-արմ: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

ԿՈՐՎՈՒ Ս ՀՈՎԽԱՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, Корву Св hOвhаnnеси ванк*, Korvu St Hovhannesi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Փարխանդի գավ-ի Կորվու գ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ:

ԿՈՓԱՅՐԻ ՎԱՆՔ, Коп*аѳри ванк*, Kop'ayri vank' – Վ ա ն ք, հ ու շ ա ռ ձ ա ն ա խ ու մ բ Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, տ Քոբայրի վանք:

ԿՈՓԱ Ս ԴԱՆԻԵԼԻ ՎԱՆՔ, Коп*а Св Даниели ванк*, Kop'a St Danieli vank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանրլիսի գավ-ի Կոփ գգ-ի մոտ, տ Ս Դանիելի վանք:

ԿՈՓԱՎԱՆՔ, Коп*аванк*, Kop'avank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանրլիսի գավ-ի Կոփ գգ-ի մոտ, տ Ս Դանիելի վանք:

ԿՈՓԻ ՎԱՆՔ, Коп*и ванк*, Ko-

p'i vank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանրլիսի գավ-ի Կոփ գգ-ի մոտ, տ Ս Դանիելի վանք:

ԿՌՆԿԱՆ ՎԱՆՔ, Кр*нкан ванк*, Kr'nkan vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, տ Կոռնկի վանք:

ԿՌՆԿԱՎԱՆՔ, Кр*нканванк*, Kr'nkavank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Քուստ-ի Փառնես (Փառխոս) գավ-ում: Ավերակները պահպանվել են այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջ-ի Կալաբենդ գ-ի մոտ, հին Փառխոս ամրոցի տարածքում:

ԿՌՆԿՈՒ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кр*нку Аствац*ац*аин, Kr'nku Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, տ Կոռնկի վանք:

ԿՌՆԿՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Кр*нку Св Аствац*ац*аин, Kr'nku St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, տ Կոռնկի վանք:

ԿՌՆԿՈՒ ՎԱՆՔ, Кр*нку ванк*, Kr'nku vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, տ Կոռնկի վանք:

ԿՌՈՒՆԿ, Кр*унк, Kr'unk – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, տ Կոռնկի վանք:

ԿՌՈՒՆԿԻ ՎԱՆՔ, Кр*унки ванк*, Kr'unki vank', Ծովաճայաց ս Աստվածածին, Կրնկու վանք, Կոնկան վանք, Կոնկու Աստվածածին, Կոնկու Ս Աստվածածին, Կոնկու վանք, Կոռնկ, Կոռնկ Վանից, Կոռնկվանից Ս Աստվածածին, Կոռնկ Վանուց Աստվածածին – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, Արտամետ ավանի և Ծվստան գ-ի միջև, լճափից 1,5 կմ հեռավորությամբ, գեղատեսիլ բլրի վրա, որի համար կոչվել է նաև Ծովաճայաց Ս Աստվածածին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Արտաշիսյան գավ-ի մեջ: Շրջապատված է եղել պարսպով: Ուներ եկեղեցի՝ Ս Աստվածածին անունով, մեկ գավիթ և մի քանի սենյակներ: Կառուցումները՝ անմշակ քարերով: Ըստ ավանդության՝ մի անգամ Սուրբ Խորհրդի

ժամանակ գինին պակասում է, և այդ պահին լուսամուտից ներս է թռչում մի կոտնեկ՝ կոտուցին խաղողի ողկույզ, որը սկիհի մեջ քամելով՝ պատարագիչ վանահայրը շարունակում և ավարտում է ձեռք: Մեկ այլ ավանդությունը՝ «Երբ դաշտում կերակուր էր եփվում վանքի հնձվորների համար, հանկարծ մի կոտնեկ իրեն նետում է կաթսայի մեջ, պարզվում է, որ նա փրկել է մարդկանց թունավորումից. կաթսայի մեջ օձ կար»: Վանքն ուներ մոտ 3 դարի հնություն: Ծուրջը եղող քարերից մեկի վրա կար 1603 թ հայերեն արձանագրություն: Վերանորոգվել է 1866 թ Դավիթ եպիսկոպոսի նախաձեռնությամբ: Մինչև 19-րդ դ վերջերը ուներ վարելահողեր, արոտավայրեր: Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ վերջերին:

ԿՈՒՈՒՆԿ ՎԱՆԻՑ, Кр'унк Ва-ниц, Kr'unik Vanic – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, տ Կոտնեկի վանք:

ԿՈՒՈՒՆԿՎԱՆԻՑ ՍԱՍՎԱԾԱՄԻՆ, Кр'ункваниц Св Аствац'ацин, Kr'unikvanic St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, տ Կոտնեկի վանք:

ԿՈՒՈՒՆԿ ՎԱՆՈՒՑ ՍԱՍՎԱՄԻՆ, Кр'унк Вануц Св Аствац'ацин, Kr'unik Vanuc St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, տ Կոտնեկի վանք:

ԿՈՒՈՒՆԿ ՎԱՆՈՒՑ ԱՍՎԱԾԱՄԻՆ, Кр'унк Вануц Аствац'ацин, Kr'unik Vanuc Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր, տ Կոտնեկի վանք:

ԿՏԻՉ, Ктич, Ktič – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հաբանդ գավ-ում, տ Գտիչ:

ԿՏՈՒՑ, Ктуц, Ktuc – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կտուց կղզում, տ Կտուց անապատ:

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱԲԱՏ, Ктуц анабат, Ktuc' anabat – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կտուց կղզում, տ Կտուց անապատ:

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ, Ктуц анапат, Ktuc' anapat, Ս Կարապետ, Ս Կարապետի անապատ, Կտուց, Կտուց

անաբատ, Կտուց անապատի Ս Կարապետ – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանա լճի արլ ափի մոտ, Վան ք-ից 17-18 կմ հարմ, Կտուց կղզում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Առբերանի գավ-ի մեջ: Ուներ մեկ եկեղեցի, գավիթ, բազմաթիվ խուցեր և «Դրսի տուն», որը գտնվում էր կղզու դիմաց՝ լճափին: «Դրսի տնում» կային սենյակներ և որբանոց-դպրոց: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Կարապետ կամ Ս Ուաչ, որը կառուցված էր սպիտակավուն տաշած քարերով, ուներ քառանկյունի հատակագիծ, ներսում՝ առանց խորսխների, քառակուսի սյուներ, խորաններ: Քանդակագործ դուրբ բացվում էր դեպի գավիթը: Հ. Ոսկյանի նկարագրությամբ՝ վանքի դարպասը քառանկյունի էր, յուրաքանչյուր անկյունում մեկ սյուն՝ նեղիկ լուսամուտներով: Հս կողմում կար թաղակապ մատուռ, իսկ արմ կողմում զանգակատունն էր, որը հնկվում էր 4 սյուների վրա: Եկեղեցու արլ կողմում հյուրասենյակներն էին, հս-ում՝ վանահոր կացարանը: Վանքի չուրջը կան գերեզմաններ ու տապանաքարեր: Վանքի մոտ, բլրակներից մեկի վրա կան 2 արհեստական քարայրներ՝ «Արեգին» անուններով, որոնք բարձրանում էին իրար վրա և ունեին հաղորդակից անցուղի: Ըստ ավանդության՝ վանքը հիմնել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Անունը վերցված է Կտուց կղզու անունից: Մի ավանդությամբ էլ՝ «այստեղ մեռած միաբանի վրա կտուց (մի խումբ)» հրեշտակներ են իջել: Դրանից հետո անապատը կոչել են Կտուց: Վանքի մասին ամենահին տեղեկությունը վերաբերում է 1462 թ, որտեղ խոսվում է վանքի վերանորոգման մասին: Վերանորոգումներ են կատարել նաև 1475 և 1712 թթ:

Կ ա միջին դդ եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոն 15-րդ դ 50-80-ական թթ այստեղ գրված ձեռագրերից պահպանվել են 4 Ավետարան և 1 Հայամավուրբ: Առաջին համաշխարհային պատերազմից առաջ, նախկինում 40 վանականների փոխարեն, վանքն ուներ ընդամենը 3 միաբան և բավական հարուստ տնտեսություն, 4 ջրա-

ղաց, 1 ձիթհանք Վան ք-ում և այլուր՝ մի քանի տասնյակ խանութներ, մանր ու խոշոր եղջերավոր անասուններ, ընդարձակ արոտավայրեր և ցանքատարածություններ: Մինչև 1915-1916 թթ այստեղ գործում էր հայոց որբանոց-դպրոց: 1896 թ հայկական կոտորածների ժամանակ չուրջ 8000 հայ փախստականներ ամիս ու կես պատսպարվել են այստեղ ու ապրել վանքի հաշվին: Կտուց անապատը ամայացել է Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին: Այժմ կիսավեր է:

ԿՏՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Ктуц анапати Св Карапет, Ktuc' anapati St Karapet – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կտուց կղզում, տ Կտուց անապատ:

ԿՐԱԿԻ ՎԱՆՔ, Краки ванк*, Kraki vank – Վ ա ն ք, աշխարհագրական դիրքը՝ անորոշ: Ղևոնդ Ալիշանը ենթադրաբար տեղադրում է Կրիկիայի Հայկական թագավորությունում:

ԿՐԾԱՆԻՍԻ ՈՒՆՍԱՏԵՂԻ, Крц'а-ниси ухтатег'и, Krcanisi uxtategi – Ու խ տ ա տ ե ղ Ի Թիֆլիսի նահ-ի Բորչալուի գավ-ում, տ Ծիրանավոր:

ԿՈՒԳԻԻ ՎԱՆՔ, Куги ванк*, Kugii vank – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Քյուբի (պատմ. Կուբի) գ-ում, տ Գուբիի Ս Նշան:

ԿՈՒԳՈՎԱՆՔ, Куго ванк*, Kugo vank – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Քյուբի (պատմ. Կուբի) գ-ում, տ Գուբիի Ս Նշան:

ԿՈՒՂԱՌՆԱ Ս ՁԻԱՎՈՐ, Кулар'на Св Дзиавор, Kular'na St Jiavor – Ե կ ե ղ ե ց Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Ութ-Բոնաչեն գավ-ի Շեն գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Հակոբ, Ս Մարծմետ:

ԿՈՒՂՁՈՐ, Кулдор, Kuljor – Ք ա ր ա յ ր, հ ն ա վ ա յ ր Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Կապուտջուղ լ-ան հր լանջին: Հայկական պաշտամունքային վայր է: Ավանդությամբ՝ այս

քարայրը կույ է տալիս մարդկային ձայները, որի համար էլ կոչել են **Կ:**

ԿՈՒԿՎԱՆՑԻ ՎԱՆՔԵՐ, Кук-ванци ванк*ер, Kukvanc'i vank'er – Վ ա ն ք ե բ ր Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ում: Հիշատակում է Հակոբ Կար-նեցին (17-րդ դ.), որպես Վերին (Բարձր) Հայքի Կուկվանցու ձոր կոչված ձորում և գավ-ում գտնվող մի քանի վանքերի համալիր:

ԿՈՒՃՂՈՒՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Куч*г*уц Св Аствац*ад*иц, Kuč-γuc' St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվոկ-ում, տ Կուճղուց վանք:

ԿՈՒՃՂՈՒՑ ՎԱՆՔ, Куч*г*уц ванк*, Kučγuc' vank', Թուխ Մա-նուկ, Կուճղուց Ս Աստվածածին, Կուճողա Ս Աստվածածին, Կուճողաց Ս Աստվածածին վանք, Կուճողոց Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ում, Կճող (Կուճող) գ-ում, Ապարանքի Ս Խաչ (Ս Կանանց) վանքից 12-13 կմ հր-արմ, Մոկսի գետի արմ կողմում: Եկեղեցին, որը կոչվում էր Թուխ Մանուկ, փոքրիկ, քարակերտ շինություն էր: Վանքը ուչ ժամանակներում ենթարկվում էր Աղ-թամարի վանքին, ուներ ընդարձակ արտավայրեր, այգիներ ու ան-տառներ:

ԿՈՒՃՈՂԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Куч*ор*а Св Аствац*ад*иц, Kuč-ora St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվոկ-ում, տ Կուճղուց վանք:

ԿՈՒՃՈՂԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Куч*ор*ад Св Аствац*ад*иц, Kuč-oyac' St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվոկ-ում, տ Կուճղուց վանք:

ԿՈՒՃՈՂՈՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Куч*ор*од Св Аствац*ад*иц, Kuč-oyoc' St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, տ Կուճղուց վանք:

ԿՈՒՄԻՇՆԱՆԱՆՑԻ ՎԱՆՔ, Кумишханайи ванк*, Kumišxanayi vank' – Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Գյումուշխանս ք-ի մոտ: Գրիգոր Դարանաղցին (16-17-րդ դդ) այսպես է հիշատակել Գյումուշխանի վանքը (տ):

ԿՈՒՄՍԻ ՄԱՏՈՒՌ, Кумси ма-

тур*, Kumsi matur – Մ ա տ ու ո այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Վերին Ագուլիս գ-ում: Ըստ ավանդության՝ այստեղ է թաղված Բարդուղիմեոս Առաք-յալի աչակերտ Կուճը կամ Կոճը, որի պատճառով նաև այսպես է կոչվել Ս Ամենափրկիչ մատուռը (տ):

ԿՈՒՄՈՒՐԴՈՅԻ ՎԱՆՔ, Кумур-дойи ванк*, Kumurdoyi vank', Թախունթա – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Զավախք գավ-ում: Գտնվում է այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի չրջ-ի Կումուրդո գ-ի մոտակայքում:

Ս ԿՈՒՅՍ, Св Куѳс, St Kuys – Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Ծնիկ գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին պահպանվել էին միայն ավե-րակները:

Ս ԿՈՒՅՍ, Св Куѳс, St Kuys, Ագատարար Ս Կույս – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Նոտրջրի գ-ախմբի Միջին-թաղ գ-ի մոտակայքում, Կովակած կոչված բարձունքի վրա: Կառուցվել է 1889 թ:

ԿՈՒՅՍ ՄԱՐԻԱՄ, Куѳс Мариам Kuys Mariam – Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տավորիկ գվոկ-ի Եղգարդ գ-ում:

Ս ԿՈՒՅՍ ՄԱՐԻԱՄ, Св Куѳс Мариам, St Kuys Mariam – Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Շեն գ-ում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Գևորգ, Ս Սարգիս: Գ-ի արմ կողմում գտնվում էր Ս Փրկչի վանքը, հր-արդ-ում՝ Ս Հարություն եկեղեցին:

Ս ԿՈՒՅՍ ՄԱՐԻԱՄ, Св Куѳс Мариам, St Kuys Mariam – Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի ք-ում, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու մոտ:

ԿՈՒՅՍ ՄԱՐԻԱՄ, Куѳс Мариам, Kuys Mariam – Ս ր ք ա – տ ե դ ի Հայաստանի Հանրապե-տության Շիրակի մարզում, Առափի գ-ի մոտ, նրանից հս:

ԿՈՒՅՍ ՄԱՐԻԱՄ, Куѳс Мариам, Kuys Mariam – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սե-րաստիայի նահ-ում, Աղիղիի գավ-ի

(գվոկ-ի) Բանլը գ-ի մոտ: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր:

Ս ԿՈՒՅՍ ՄԱՐԻԱՄԻ ՎԱՆՔ, Св Куѳс Мариам ванк*, St Kuys Mariami vank', Ս Մարիամ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզ-րումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բասնի գվոկ-ում, Դրունք լ-ան վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասնի գավ-ի մեջ: Հակոբ Կարնեցու (17-րդ դ) վկա-յությունը՝ գմբեթավոր շինություն էր, հռչակավոր եկեղեցական հաս-տատություն և թեմական կենտրոն: Ուներ խուցեր և օժանդակ այլ շի-նություններ:

Ս ԿՈՒՅՍ ՄԱՐԻԱՄԻ ՎԱՆՔ, Св Куѳс Мариам ванк*, St Kuys Mariami vank' – Վ ա ն ք (°) պատմական Փոքր Հայքում, Սերաս-տիայի նահ-ի Սվղըն գ-ի մոտ, տ Կույս Մարիամի վանք:

ԿՈՒՅՍ ՄԱՐԻԱՄԻ ՎԱՆՔ, Куѳс Мариам ванк*, Kuys Mariami vank', Ս Կույս Մարիամի վանք – Վ ա ն ք (°) պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Սվղըն գ-ի մոտ, դրանից 7-8 կմ հր: Մո-տակայքում բխում էր նույն անունը կրող աղբյուր, որին վերագրում էին բուժիչ հատկություն: Փաստորեն հասարակ ուխտատեղի էր, ուխտա-վորներն էին վանք անվանում:

ԿՈՒՅՍ ՎԱՌՎԱՌ, Куѳс Вар*вар*, Kuys Var'var' – Մ ա տ ու ո այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահրուզի չրջ-ում, Առինջ գ-ից մեկ կմ վրա, խաղողի այգիների մեջ:

ԿՈՒՌԱՓԱ ՁՈՐՈ ՎԱՆՔ, Кур*ар*а дзоро ванк*, Kur'ar'a joro vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյու-նիք աշխ-ում, տ Կուռափաձորո վանք:

ԿՈՒՌԱՓԱՁՈՐՈ ՎԱՆՔ, Кур*ар*а дзоро ванк*, Kur'ar'ajoro vank', Կուռափա Ձորո վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում: Հիշատակում է Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ) Սյունիքի առա-վել նշանավոր վանքերի շարքում: Հավանաբար գտնվել է Ծղուկ գավ-ում, ըստ վերջին ժամանակներում արված ենթադրությունների՝ Հա-յաստանի Հանրապետության Սյու-նիքի մարզի Բոնակոթ գ-ի Կուփաձոր կոչվող հանդամասում:

ԿՈՒՌՈՒՊԱՇԱ Ս ԽԱԶ, Кур*у-

паша Св Хаг, Kur'upaša St Xac' – **Վ ա ն ք** (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, վան ք-ի մոտ, **տ Ս Ուաչ**:

ԿՈՒՌՈՒՊԱՇՏ, Кур'упашт, Kur'upašt, Գուռուպաշտ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ գտնվող Ս Ուաչ լ-ան ստորոտում: Ըստ Ղ. Ինճիճյանի՝ Կ կառուցված է լ-ան ստորոտում, իսկ լ-ան (բլրի) վրա գտնվում է Ս Ուաչ վանքը, որը մոտակա գ-ի անունով կոչվում է նաև Կուռուբաշա Ս Ուաչ, **տ Ս Ուաչ**:

ԿՈՒՍԱԲԵՐ, Кусабер, Kusaber – **Վ ա ն ք** այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Քոնա գ-ի մոտ: Եկեղեցու անունով նաև այսպես է անվանվում Քոնայի Ս Աստվածածին վանքը (տ):

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Кусанац анапат, Kusanac' anapat, Անապատ, Ավետարանոց, Կուսանոց անապատ – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ավետարանոց գ-ում, դրա հր-արմ կողմում, գառիվայր հրվանդանի վրա: Արմ կողմից ձգվում են ամրակուռ պարիսպներ: Եկեղեցու դռան ճակատին թողնված արձանագրության մեջ ասվում է, որ այն կառուցվել է 1616 թ: Ս. Ջալալյանցի վկայությամբ՝ մի հիշատակարանում նշվում է, որ եկեղեցին կառուցել են Գայանե և Հոփսիմե քույրերը՝ Տեր Առաքելի աջակցությամբ: Եկեղեցին կառուցված է տեղական մշակված քարերով, ունի խաչաձև հատակագիծ (11 մ × 9 մ): Ներսում աղեղնաձև կամարները հենվում են 2 հասարակ սյուների վրա, արմ կողմում ունի մի փոքրիկ դուռ և 2 պատուհան, 2 պատուհան էլ գտնվում է հր կողմում, իսկ մեկը՝ արլ-ում: Եկեղեցին ունի գավիթ (6 մ × 9 մ), որը ծառայել է իբրև Մելիք-Շահնազարյանների տոհմի դամբարան, որտեղ պահպանվել են տոհմի տղամարդկանց ու կանանց գերեզմանները: Այստեղ թաղված կանանցից մի քանիսը փառաբանվել են իբրև օտարերկրյա գավթիչների դեմ կոլով հերոսներ: Սրանցից Ռուզանը դարձել է Մուրացյանի համանուն դրամայի հերոսուհին, իսկ հերո-

սուհի Գայանեի կերպարը կերտել է Լեոն իր «Մելիքի աղջիկը» վեպում:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Кусанац анапат, Kusanac' anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, **տ Հաղպատ**:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Кусанац анапат, Kusanac' anapat – Մ Ե ն ա ս տ ա ն այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ի մոտ, **տ Անապատ**:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Кусанац анапат, Kusanac' anapat – **Վ ա ն ք** Երևանի խանութային Գյոլզայի մահալում, Նորատուս գ-ում, **տ Դափուց վանք**:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Кусанац анапат, Kusanac' anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ծինուհայր գ-ի մոտ, **տ Ծնհերի Ս Աստվածածին**:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Кусанац анапат, Kusanac' anapat – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Անի ք-ում, **տ Կուսանոց վանք**:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Кусанац анапат, Kusanac' anapat – **Վ ա ն ք** (անապատ) այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Թիվի (Տեի) գ-ում: Աբրահամ Կրետացի կաթողիկոսի (1734-1737) վկայությամբ՝ իր այցելության ժամանակ այստեղ կար 7 ձգնավոր:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ՄԱՏՈՒՌ, Кусанац матур*, Kusanac' matur' – Մ ա տ ու ո այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ում, Օձասար (Իլանդաղ) լ-ան տարածքում: Ըստ ավանդության՝ այստեղ թաղված են քրիստոնյա կույսերի մասունքներ:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ՄԱՏՈՒՌ, Кусанац матур*, Kusanac' matur' – Մ ա տ ու ո այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի, Նորաչեն գ-ում, **տ Ս Հոփսիմե**:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, Кусанац ванк*, Kusanac' vank' – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեոնային Կիլիկիայում, Լամբրոն ամրոցից արլ, **տ Արմեն**:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, Кусанац ванк*, Kusanac' vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լո-

ռու մարզի Հաղպատ գ-ում, **տ Հաղպատ**:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, Кусанац ванк*, Kusanac' vank' – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք կամ Գաբեղյանք գավ-ում, **տ Թրին**:

ԿՈՒՍԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, Кусанац ванк*, Kusanac' vank', Կուսանոց անապատ – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, Անի ք-ում, Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցուց հր-արմ, Ախուրյանի կիրճի լանջին: 12-13-րդ դդ կառուց է: Համալիրի մեջ մտնում էին Ս Հոփսիմե եկեղեցին և այլ շինություններ:

ԿՈՒՍԱՆՈՅ, Кусаноц, Kusanoc' – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեոնային Կիլիկիայում, Լամբրոն ամրոցից արլ, **տ Արմեն**:

ԿՈՒՍԱՆՈՅ, Кусаноц, Kusanoc' – Ա ն ա պ ա տ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղբութի շրջ-ում, Տող լ-ան արմ լանջին: 18-րդ դ հուշարձան է: Ծրջակայքում պահպանվել է հայկական ընդարձակ գերեզմանոց:

ԿՈՒՍԱՆՈՅ, Кусаноц, Kusanoc' – Կ ու ս ա ն ո ճ , ս ր բ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Արազածոտնի մարզի Կարբի գ-ում:

ԿՈՒՍԱՆՈՅ, Кусаноц, Kusanoc' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ի մոտ, **տ Դափուց վանք**:

ԿՈՒՍԱՆՈՅ ԱՆԱՊԱՏ, Кусаноц анапат, Kusanoc' anapat – **Վ ա ն ք** (անապատ) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Ավետարանոց գ-ի մոտ, **տ Կուսանոց անապատ**:

Ս ԿՈՒՍԱՆՔ, Св Кусанк*, St Kusank' – Ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում: Վկայված է 1305 թ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում՝ որպես գրչության կենտրոն:

ԿՈՒՍԱՍՍԱՆ, Кусастан, Kusanstan – Ե կ ե ղ ե ճ ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ներքին Ազգութի գ-ում, **տ Ս Աստվածածին**:

ԿՈՒՍԳԵՏԻ ՎԱՆՔ, Кусгети ванк*, Kusgeti vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մարաթուկի գվդկ-ի Կուսգետ գ-ում:

ԿՈՒՏՈՅ ՎԱՆՔ, Кутод ванк*, Kutoc' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, Կուտի գ-ի մոտ:

ԿՈՒՐԱՎԱՆՔ, Кураванк*, Kuravanak' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյու-նիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում: Հիշատակում են 10-13-րդ դդ Հայ պատմիչները՝ առանց ճշգրիտ տեղադրության:

ԿՈՒՐԿՈՒՏԱՆԱՉ, Куркутахач, Kurkutaxac' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Կուրիս գ-ից 1 կմ արմ: Այստեղից բխող աղբյուրի ջուրը խողովակներով բերված է Կուրիս:

ԿՈՒՔԻԻ ՀԱԶԱՐԱՓՐԿԻՉ, Кук*ии хазарп*рких, Kuk'ii Hazarap'rkic' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (Կուքի) գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

ԿՈՒՔԻԻ Ս ՆՇԱՆ, Кук*ии Св Ншан, Kuk'ii St Nšan - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (Կուքի) գ-ում: 1471 թ Հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում այդպես է անվանված Գուքիի Ս Նշան վանքը (տ):

ԿՈՒՔԻ ՎԱՆՔ, Кук*и ванк*, Kuk'i vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (Կուքի) գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

ԿՈՒՔՈ ՎԱՆՔ, Кук*о ванк*, Kuk'o vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (Կուքի) գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

Հ

ՀԱԳՍՏՈՒՆԻ, хАгстуня, Hags-tuni, Քղիի Ուլաչու անապատ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանի էրզրումի նահ-ում, Քղիի գվուկի Հագստուն գ-ի մոտ: Երբեմն նաև այսպես է անվանվում Ապառու Ս Կարապետ վանքը (տ):

ՀԱԶԱՐԱԲՅՈՒՐ, хАзарабюр, Hazarabyur - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու

(Կուքի) գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան: ՀԱԶԱՐԱԲՅՈՒՐԱՅ, хАзарабюрац, Hazarabyurac' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (Կուքի) գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

ՀԱԶԱՐԱԲՅՈՒՐԱՅ Ս ՆՇԱՆ, хАзарабюрац Св Ншан, Hazarabyurac' St Nšan - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (Կուքի) գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

ՀԱԶԱՐԱԲՅՈՒՐԱՅ ՎԱՆՔ, хАзарабюрац ванк*, Hazarabyurac' vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (Կուքի) գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

ՀԱԶԱՐԱԲՅՈՒՐՔ, хАзарабюрк*, Hazarabyurk' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (Կուքի) գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

ՀԱԶԱՐԱՓՐԿԻՉ, хАзарп*рких, Hazarap'rkic', Հնգաարաթ - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Խաչիկ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 2 կմ հս-արլ: Փայտածածկ, կիսավեր շինություն է: Կոչվել է նաև Ընկղարաթ:

Ս ՀԱԶԱՐԱՓՐԿԻՉ, Св хАзарп*рких, St Hazarap'rkic' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Անգեղակոթ գ-ում:

ՀԱԶԱՐԱՓՐԿԻՉ, хАзарп*рких, Hazarap'rkic' - Մ ա տ ու ո այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (պատմ.՝ Ոլենի) գ-ի մոտ:

Ս ՀԱԶԱՐԱՓՐԿԻՉ, Св хАзарп*рких, St Hazarap'rkic' - Ս ր բ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Սառնակունք գ-ից 2-3 կմ հր, 1920-ական թթ լքված Ջուղա գ-ի մոտ, դրանից արմ: Շուրջը կա հայկական գերեզմանոց, որտեղ ըստ ավանդության՝ թաղված են Հայ գորավարներ:

ՀԱԶԱՐԱՓՐԿԻՉ, хАзарп*рких, Hazarap'rkic' - Մ ա տ ու ո ս ր բ ա տ ե ղ ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ում, Գյուքյու

(պատմ.՝ Ոլենի) գ-ի մոտ: Գետնափոր շինություն էր, ուներ ծածկ: Ներսում կային հայկական քանդակազարդ խաչքարեր: Ենթադրվում է՝ մատուռի տեղում միջին դդ-ում եղել է մի գեղեցիկ և հոյաչեն եկեղեցի:

ՀԱԶԱՐԱՓՐԿԻՉ, хАзарп*рких, Hazarap'rkic', Հազարափրկիչ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Խաչիկ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 2 կմ հեռավորությամբ: Մի խաչ վեմ է, որը տեղացիները համարել են սրբարան:

ՀԱԶԱՐԱՓՐԿԻՉ, хАзарп*рких, Hazarap'rkic' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Խաչիկ գ-ի մոտ, տ Հազարափրկիչ:

ՀԱԶԱՐԱՓՐԿԻՉ Ս ՆՇԱՆ, хАзарп*рких Св Ншан, Hazarap'rkic' St Nšan - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի շրջ-ի Գյուքյու (Կուքի) գ-ում, տ Գուքիի Ս Նշան:

ՀԱԶԻ ՎԱՆՔ, хАзи ванк*, Hazi vank' - Վ ա ն ք այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Մառնեուլի շրջ-ում, Շահումյան (Շուլավեր) քտա-ի մոտակայքում:

ՀԱԶՐ ՊԱՊԱ, хАзр папа, Hazr papa - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդ ք-ում:

ՀԱԹԻ ԱՍՏՎԱԾՈՒՆԻ ՄԵՆՅԱՆ, хАТ*и аствац*ыи мезян, Hat'i astvacuhu mehyan - Մ ե հ չ ա ն Հայաստանում, հավանաբար Խարբերդ ք-ի տարածքում, տ Խատի աստվածուհու մեհյան:

ՀԱՄԻՉՈՐԻ ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, хАмичори Кусанац анапат, Halijori Kusanac' anapat, Հալիձորի Ս Հակոբ, Հալիձորի վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Կապան ք-ից հս-արմ, Ողջի գետի բարձրադիր աջ ափին: Միջին դդ մտնում էր Սյունիքի Բաղբ-Աճանան գավ-ի մեջ: Հիշատակում է Գավիթ Բեկի պատմության հեղինակ Ստեփանոս Շահումյանը: Կառուցվել է 17-րդ դ առաջին կեսում: Պահպանվել են եկեղեցու և շինությունների հետքերը: 18-րդ դ առաջին քառորդին սրա տարածքում կառուցվել է Հալիձորի բերդը: Տարածքում պահպանվել են շինությունների ավերակները:

ՀԱԼԻՋՈՐԻ Ս ՀԱԿՈՐ, հАЛИДЗОРИ Св hАКОб, Halijori St Hakob – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, **տ Հալիձորի Կուսանաց անապատ:**

ՀԱԼԻՋՈՐԻ ՎԱՆՔ, հАЛИДЗОРИ ВАНК*, Halijori vank', Ս Աստվածածին անապատ կուսանաց, Աստվածածնի անապատ, Հալիձորո վանք – Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Հալիձոր գ-ի դիմաց, այգեվետ վայրում, Գորիս ք-ից մոտ 12 կմ հր-արմ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Հաբանդ գավ-ի մեջ: Պահպանվել են ավերակները: Հաճախ գրականության մեջ շփոթել են Հալիձորի Կուսանաց անապատ վանքի հետ (Ողջի գետի հովտում):

ՀԱԼԻՋՈՐԻ ՎԱՆՔ, հАЛИДЗОРИ ВАНК*, Halijori vank' – Վ ա ն ք (անապատ) Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, **տ Հալիձորի Կուսանաց անապատ:**

ՀԱԼԻՋՈՐՈ ՎԱՆՔ, հАЛИДЗОРО ВАНК*, Halijoro vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Հալիձոր գ-ի մոտ, **տ Հալիձորի վանք:**

ՀԱԼՎՈՐ, հАЛВОР, Halvor – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Հալվորի գ-ում, **տ Հալվորի Ս Կարապետ:**

ՀԱԼՎՈՐԻԿ, հАЛВОРИК, Halvorig – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Հալվորի գ-ում, **տ Հալվորի Ս Կարապետ:**

ՀԱԼՎՈՐԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, հАЛВОРИ Св Карапет, Halvori St Karapet, Ս Կարապետ, Հալվոր, Հալվորիկ, Հալվորիկի Ս Կարապետ, Հալվորի վանք, Հալվորկոր վանք, Հալվոր Ս Կարապետ, Հալվոր Ս Կարապետ, Ս Հրաչագործ, Օճախե իմամ Հուսեյինե – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Խոզաթի գվոկ-ի Հալվորի գ-ում, Մնձուր գետի բարձրագիր ափին, լ-ան վրա, Խոզաթ գք-ից արլ: Կառուցվել է 974 թ: Հնում ունեցել է բազմաթիվ վանականներ, դպրոց և ձեռագրատուն: Վերջին անգամ վերանորոգվել է 1648 թ: Ունեցել է Հոյաչեն եկեղեցի, որը ավերվել է

երկրաշարժից: Ըստ ավանդության՝ կառուցվել է Գրիգոր Լուսավորչի ժամանակ՝ 4-րդ դ: Գրիգոր Լուսավորչի Ս Կարապետի դիակը Տարոն բերելիս՝ բլրի վրա դիակից սկսում է արյուն կաթել, և հենց այստեղ նա կառուցել է տալիս մի մատուռ, որը հետագայում վերակառուցվելով դառնում է վանք: Այստեղ ուխտի էին գալիս հայերից բացի, նաև քրդերը: Վանքը լքվել ու մայացել է 1915 թթ:

ՀԱԼՎՈՐԻԿԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, հАЛВОРИКИ Св Карапет, Halvoriki St Karapet – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Հալվորիկ գ-ում, **տ Հալվորի Ս Կարապետ:**

ՀԱԼՎՈՐԻ ՎԱՆՔ, հАЛВОРИ ВАНК*, Halvori vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Հալվորի գ-ում, **տ Հալվորի Ս Կարապետ:**

ՀԱԼՎՈՐ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, հАЛВОР Св Карапет, Halvor St Karapet – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Հալվորի գ-ում, **տ Հալվորի Ս Կարապետ:**

ՀԱԼՎՈՐԿՈՐ ՎԱՆՔ, հАЛВОРКОР ВАНК*, Halvorkor vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Հալվորի գ-ում, **տ Հալվորի Ս Կարապետ:**

ՀԱԽԲԱՏ, հАХБАТ, Haxbat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, **տ Հաղպատ:**

ՀԱԽՊԱՏ, հАХПАТ, Haxpat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, **տ Հաղպատ:**

ՀԱԿԱԿՈՒ, հАКАКУ, Hakaku – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Հակակու գ-ում: Ըստ տեղեկությունների՝ այստեղ պահվում էր մի հին մագաղաթյա երկաթագիր ձեռագիր Ավետարան: Հավանաբար գ-ի Ս Աստվածածին եկեղեցին է:

ՀԱԿԵՈ ՎԱՆՔ, հАКЕО ВАНК*, Hakeo vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախի գվոկ-ում, **տ Ակեո վանք:**

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մոտկան գվոկ-ի

Սղունդ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Շամանիկ:

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խիանք գվոկ-ի Սաղտուն գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 40 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Մամոտանքի գ-ախմբում, Կոնես գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբում Վերին Կոտենց գ-ում: Գտնվում էր ընկուզենիների և խնձորենիների պուրակում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս:

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խուլթ-Բոնաչեն գվոկ-ի Ընկուզիկ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խուլթ-Բոնաչեն գվոկ-ի Շեն գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Մարծմետ, Ս Աստվածածին, Կուլանա Ս Զիադոր:

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մոտկան գվոկ-ի Կրխու գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Տերնաղբեր:

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Դաչտ գ-ում: Այս և Ս Սարգիս եկեղեցիները միջին դդ եղել են հայ գրչության կենտրոններ, որտեղ 14-17-րդ դդ ընդօրինակված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Փարխանդի գվոկ-ի Կորվու գ-ում: Այստեղ էր գտնվում նաև Կորվու Ս Հովհաննեսի վանքը:

Ս ՀԱԿՈՐ, Св hАКОб, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի համանուն գավ-ի Ամպ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խարդ գ-ում, դրա հս կողմում: Քարաչեն կառույց էր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խննջուր գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Նորգեղի-մեղրն գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Շնագ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գոր-ծում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Լճեի գվոկ-ի Օփում գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Կիրակոս:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի, Դիարբեքիի գավ-ում, Սիվանի գվոկ-ի Միա-ֆարկին ք-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Այաչկերտի գվոկ-ի Խոչյան գ-ում: Անշուք կառույց էր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Այաչկերտի գվոկ-ի Մոլլա Սուլեյման գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վար-ժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարբերդի գվոկ-ի Խնձավե-րակ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Բոլոմորի գվոկ-ի Տանձիկ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Համանուն գավ-ում, Քղիի գվոկ-ի Ապողնակ գ-ում: Աղյուսաչեն էր, մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի Նորչեն գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խնուսի գվոկ-ի Կարաչորան գ-ում: Քարաչեն շինություն էր, որի տանիքը նստած էր վեց սյուների վրա: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Ս Ղևոնդյան անունով վեցամյա երկսեռ վարժարանը:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Կարաքիլիսայի գվոկ-ի Երա-նոս գ-ում: Մինչև 1915-1918 թթ եկեղեցուն կից գործում էր վար-ժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մամրվանի գվոկ-ի Վե-քեխաս գ-ում: Մինչև 1915 թ եկե-ղեցուն կից գործում էր տղաների վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Այրդնիկ գ-ում: Կառուցվել է 1249 թ: Միջին դը եղել է հայ գրչություն կենտրոն:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Կղըլչուրուկ գ-ում: Կառուցվել է 1256 թ: Այլ վկայություններ՝ կոչվել է Ս Աստ-վածածին:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Չարիբաչ գ-ում: Հիմնադրվել է 1229 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վար-ժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Քղի գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Բազառիճ ավանում: Երբեմն նաև հիշատակված է իբրև վանք: Գտնվում էր ավանի միջով հոսող Չոր գետակի աջ ափին: Հակաղիր

ափին գտնվում էր բողոքական հայերի ժողովատունն ու վարժա-րանը: Ս Հակոբ եկեղեցուն կից, մինչև 1915 թ գործում էր վարժա-րան՝ 150 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Մթննի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկե-ղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 300 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Ուխտաձոր գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վար-ժարան՝ 25 սաներով: Գ-ի մոտ գտնվում էին Խաչի Լույս մատուռը և Ս Հարություն ուխտատեղին:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի ք-ի մոտ, հս-ում գտնվող Բաղնիք գ-ում: Գեանափոր անշուք շինություն էր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Թարբունի (Թար-խունի) Համանուն գավ-ի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գոր-ծում էր վարժարան, որտեղ 19-րդ դ վերջերին սովորում էր 35 աշակերտ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդ գավ-ում, Ակնա գվոկ-ի Ապուչեխ գ-ում: 1900-ական թթ ավերակ էր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ գվոկ-ի Մեծկերտ ք-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Խոնեկ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Մար-ջումակ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Սղճով գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից

գործում էր վարժարան՝ 25 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չնչկաձագի գվոկ-ի Բաղրաթիլ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Լուսաթառի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 18 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի, Խարբերդի գավ-ի, Ակն ք-ի Բերդաթաղ թաղա-մասում: Զեռագրական հիշատակա-րաններից մեկի վկայությամբ՝ կա-ռուցել են 1300-1321 թթ Անիից եկած վերաբնակիչները: Թուրքերը ուշ ժամանակներում դարձրել էին մզկիթ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մուշողլուների վանքի համա-լիրում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Արարկիր ք-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Խարբերդ ք-ում: Մինչև 1915 թ ե-կեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչի գվոկ-ի Դեղձիս գ-ի մոտ, դրա արլ կողմում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Ընձակ գ-ի մոտ գտնվող Ս Հակոբի վանքի հա-մալիրում: Կառուցվել է 14-րդ դ կո-փածո քարերով, ունի խաչաձև հա-տակագիծ: 10 մ×6 մ փոքր չափերով կառույց է:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Կապուտկողա Ս Հակոբ վանքի համալիրում: Կա-ռուցվել է 11-րդ դ անմշակ քարե-րով, խաչաձև հատակագծով: Ունի կամարներ, ութանկյուն, չորս խո-րաններով կաթողիկե: Ըստ ավան-

դուծյան՝ այստեղ պահվում էր Մծրինի Հակոբ Հայրապետի մա-սունքը: Ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Խոսպ գ-ում: Վկայված է նաև Ս Սարգիս անու-նով: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Մոկս գք-ի արվար-ձանը համարվող Դաշտ գ-ում: Կա-ռուցվել է 14-րդ դ: Միջին դդ եղել է ձեռագրական հայտնի կենտրոն:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Վանքի գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փայտատեղ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԵՐԼԱՆԻ** նահ-ի Սուր-մալուի գավ-ի Հարյուր Քսան Խաչի անապատ վանքի տարածքում: Ավե-րակ էր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԿԱՐՍԻ** մարզի Կարսի վանի օկրուզում, Նախիջևանի տե-ղամասի Ղարաբաղ գ-ում: Մինչև 1918-1920 թթ եկեղեցուն կից գոր-ծում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԿԱՐՍԻ** մարզի Կարսի օկրուզում, Շորագյալի չրջ-ի Իլանլու գ-ում: Կառուցվել է 1877 թ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԿԱՐՍԻ** մարզում Կար-սի օկրուզի Բայրախտար գ-ում: Կառուցված է 1862 թ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԿԱՐՍԻ** մարզի Կարսի օկրուզի Գանլի գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԿԱՐՍԻ** մարզի Կարսի օկրուզի Խանիդուղ գ-ում: Մինչև 1915-1920 թթ եկեղեցուն կից գոր-ծում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ՀԱ ԱՍՈՐԻՔՐՈՒՄ**, Հալե-պի նահ-ում, Այնթապի գվոկ-ի Քեսուն գ-ի մոտակայքում, դրանից մոտ 10 կմ հը: Ավերված էր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ՀԱ ԱՍՈՐԻՔՐՈՒՄ**, Հա-լեպի նահ-ի Զեյթուն գք-ում: Այժմ ավերակ են:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Զ Ո Յ Գ Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, Դերեքյոյ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կիլիկիայում, Գայու-անապատ վանքի համալիրում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ՓՈՔՐ** Հայքի Ալբիս-տան ք-ում: Մինչև 1915 թ կից գոր-ծում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Կիլիկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրա-պետության Արարատի մարզի Մրգավան գ-ում: Կառուցվել է 1908 թ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրա-պետության Շիրակի մարզի Շիրակ գ-ում: Այստեղ պահվում էր Պապ անունով հայերեն մի ձեռագիր Ավե-տարան: Գ-ի մատուռը կոչվում է Ս Մինաս:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրա-պետության Շիրակի մարզի Փոք-րաչեն գ-ում: Նոր ժամանակներում կառուցված, անշուք, կանգուն չի-նություն է:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրա-պետության Շիրակի մարզի Ադին գ-ում: Կառուցված է 1878 թ: Կան-գուն է:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրա-պետության Շիրակի մարզի Իսա-հակյան (Ղազարապատ) գ-ում: Կառուցվել է 1840 թ: Այստեղ 19-րդ դ պահվում էր մի ձեռագիր Ավե-տարան՝ Կոճկուն անունով, գրված Բասեն գավ-ի Ծարք գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրա-պետության Շիրակի մարզի Սառն-աղբյուր գ-ում: Կառուցվել է 5-6-րդ դդ, այժմ ավերակ է: Գյուղի մյուս եկեղեցիներն են Ս Թաղևոսն ու Ս Կարապետը:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ԿՈՅԻ, St Hakob – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրա-

պետութեան Վայոց Ձորի մարզի Հերմոնի վանքի համալիրում: Ավերվել ու չի պահպանվել:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Վայոց Ձորի մարզի Վերնաշեն գ-ում: Կանգուն է, կառուցվել է 17-րդ դ: Պատերի մեջ շարված են 13-14-րդ դդ շինութեան բեկորներ և խաչքարեր, որոնցից մեկը՝ 1277 թ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Լոռու մարզի Ամոջ գ-ում: Զափերով փոքր շինություն է՝ կառուցված 13-րդ դ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Լոռու մարզի Սանահին գ-ում: Կառուցվել է 10-րդ դ, ունեցել է գմբեթ, ավերվել ու կործանվել է 1753 թ: Գրաքարերն օգտագործվել են Սանահին վանքի Ս Ամենափրկիչ եկեղեցու վերանորոգման համար:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Տավուշի մարզի Ծաղկավան գ-ի մոտ: Ծինությունը գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Կոտայքի մարզի Բարձրաղի (այժմ՝ անրնակ) գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Կոտայքի մարզի Արամուս գ-ում: Համեմատաբար նոր շինություն է, հիմնավորապես վերակառուցել է տվել Հովհան քահանան 1863 թ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Տավուշի մարզի Արճիս գ-ում: Փայտածածկ անշուք կառույց է:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետութեան Գեղարքունիքի մարզի Սևան ք-ի թաղամասը համարվող Գոմաձոր գ-ում: Անշուք կառույց է:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Պարսկահայաստանի Նոյ գավ-ի Սեղավար (Սեղայվար) գ-ում: 1632 թ եկեղեցուն նվիրվել է մեկ Ավետարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Անի մայրաքաղաքում, տ Շուշան Պահլավունի:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ուրծաձոր գավ-ի Արջաուերեկ վանքի համալիրում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում, Գանձակ (Գանդա) գ-ի Ս Անդրե վանքի համալիրում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի այժմյան Նախիջևանի ինքնավար Հանրապետութեան Ազնաբերդ գ-ում: Արլ-ից արմ ձգված թաղակապ դահլիճ է: Կառուցվել է 9-10-րդ դդ վերակառուցվել՝ 17-րդ դ: Այժմ ավերակ է:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի այժմյան Նախիջևանի ինքնավար Հանրապետութեան Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ում: Գ-ի մայր եկեղեցին է՝ հիմնադրված 12-րդ դ: Հիմնովին վերակառուցվել է 17-րդ դ: Այն գմբեթավոր, ակնահաճո շինություն է, գտնվում է գ-ի կենտրոնում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Պոնտոսի Ամասիա ք-ում: Հիմնադրվել է 1255 թ ք-ի հայ բնակիչների ջանքերով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Ղազըր Գեոմեդի գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր տղաների փոքրիկ վարժարան՝ 15 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Զոմախլու գ-ում: Կառուցվել է 1890 թ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Լուսավորիչ: Մինչև 1915 թ Զոմախլուում գործում էին Մարկոսյան և Թորգոմյան վարժարանները, որոնք միասին 1901 թ ունեին 123 աշակերտ: 1906 թ ամերիկահայերի ջանքերով այստեղ հիմնվել էր Ուրմյան վարժարանը:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Մարզվանի գավ-ի Սիմ Հաճիգեղ գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էին Պարթևյան տղաների և Հոփսիսիյան աղջիկների դպրոցները:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Անգորայի (Անկա-

րայի) նահ-ում, Յողղաթի գավ-ի Գյուվեջի գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Սուրբ Հակոբ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Ավերվել է 1915 թ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թոխաթի գավ-ի Բյուսգյուղուք գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Գրիգորիս գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Անգորայի (Անկարայի) նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Զիֆթիլի գ-ում: Կառուցվել է 1247 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Անգորայի (Անկարայի) նահ-ում, Յողղաթի գավ-ի Բյոհնե գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Շապին Գարահիսարի գավ-ի Բուրգ գ-ում: Ուներ նաև Ս Աստվածածին եկեղեցի, որոնց կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան՝ 67 սաներով: Ավերվել, եկեղեցականները կոտորվել են 1895 թ թուրքերի ձեռքով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Անգորայի (Անկարայի) նահ-ում Յողղաթի գավ-ի Կարա Նախլիլի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Մամիկոնյան վարժարանը 20 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում Յողղաթի գավ-ի Կարա Յաղուր գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Վահանյան վարժարանը:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Անգորայի (Անկարայի) նահ-ում, Յողղաթի գավ-ի Կուվեճի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵՆԱԿՈՅ, St Hakob – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Անգորայի (Անկա-

րայի) նահ-ում, Շապին Գարահի- սարի գավ-ի Գմլում գ-ում: Հիշա- տակված է նաև Ս Լուսավորիչ ա- նունով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Ծիպե- ուի (Զիպերի) գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի, Շա- պին Գարահիսարի գավ-ի Մշակոնց գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Սարգիս (այլ հիշատակմամբ՝ Ս Գևորգ): Մինչև 1915 թ գ-ում գոր- ծում էր վարժարան՝ 55 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Յաղ- բասան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկե- ղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 40 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի, ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սե- բաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Բինկյան ավանում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիայի գավ-ի Ենիջե գ-ում: Կառուցվել է 1320 թ: Հիշատակվում է նաև Ս Թորոս անունով: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Եկեղեցին ուներ 17-րդ դ հայերեն ձեռագրեր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիայի գավ-ի Հաֆիկի գվով- ի Ողնովիտ գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Անա- պատ մենաստանի համալիրում: 1890-ական թթ վերանորոգվել և տրվել է Ամասիայի գավ-ի Լիճք գ- ում գտնվող Չարխափան Ս Աստ- վածածին վանքին:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի ք-ից ոչ հե- ոու գտնվող Գալղը գ-ում: Աղը- յուրներում անվանված է նաև Ս Սարգիս անունով: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վար- ժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի ք-ից հս, Դավրա գ-ի մոտակայքում: Մտնում էր Անապատ մենաստանի համալիրի մեջ, կառուցված է 1201 թ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Զիլե (Զելա) ք-ում: Մինչև 1915 թ եկե- ղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թո- խաթ ք-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Պարսկահայաստա- նում, Մակուի խանությունում, Դա- րաշամրի Ս Ստեփանոս Նախավկա վանքի մոտ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Վերին (Հայոց) Մի- ջագետքի Մծրին ք-ում: Կիսով չափ հողի մեջ թաղված, գողտրիկ շինու- թյուն էր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ում, Ունիի գվով-ի Ֆենեոսի գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Կա- րապետ: Մինչև 1915 թ այստեղ գործում էին Լևոնյան, Արշակունյան, Ռուբինյան վարժարանները:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Օրդուի գվով-ում, Խոշկելուր գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Օրդուի գվով-ի Կաղի-Օրեն գ-ում: Կառուցվել է 1863 թ: Գ-ում մինչև 1915 թ գործում էր 6-ամյա դպրոց:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ում, Չարշամպայի գավ-ի Այվաջուղ գ- ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Զանիկի գավ-ի Չուրուքլուք գ-ում: Կառուցվել է 1280 թ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Սահակյան վար- ժարանը՝ 15 սաներով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ում, Զանիկի գավ-ի Գոճաման-բաշի գ- ում: Մինչև 1915 թ Եղեռնը եկե-

ղեցուն կից գործում էր վարժարան: Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Խ ո ռ ա ն Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան-Տոսպ գվով-ի Կուռուբազ գ-ի Ս Ստեփանոս եկե- ղեցում: Մյուս Խորանը կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob, Ազատեկ – Մ ա տ ու ո Հայաս- տանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ազատեկ գ-ից 2 կմ հր: Անշուք շինություն է՝ կառուցված 1072 թ: Դրա մոտ է գտնվում Ս Մարինոս մատուռը:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրումի գավ-ի Կիսկիմի գվով-ի Խոտըջրի գ-ախմբի Արեզի գ-ում: Սկզբում փայտաշեն է եղել, 1885-1890 թթ վերաշինվել է քարով:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Խոտըջրի գ- ախմբում, Քաջքար լ-ան ստորոտին:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արճեշի գվով-ի Մեծփա վանքի համալիրում: Գտնվում էր գլխավոր եկեղեցուց արլ, մեկ այլ մատուռի հարևանությամբ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Մ ա տ ու ո այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Բա- բեկի շրջ-ի Աղնաբերդ գ-ում: Արլ-ից արմ ձգված թաղակապ դահլիճ է: Նախնական շինությունը կառուցվել է 9-10-րդ դդ, վերանորոգվել է 17- րդ դ: Այժմ գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Մ Ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստա- նում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ից ոչ հեռու գտնվող Ամպ գ-ի մոտ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Մ Ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստա- նում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, Եփրատի ավազանի Կա- պուտուջուր գետի ակունքի մոտ: Մենաստանի հենց դռան մոտից բխող աղբյուրից էլ սկիզբ է առնում, Կապուտուջուրը:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ ՀԱԿՈԲ, St Hakob – Մ Ե ն ա ս տ ա ն Վերին Միջագետ- քում, Եղեռն ք-ից 10-12 կմ հեռա- վորությամբ, բարձր լ-ան գագաթին: Մեծ ու քարաշեն եկեղեցի է՝

կրկնակի դանգակատնով, որը մինչև 18-րդ դ. վերջերը կանգուն էր: Այստեղ գործել է Մծրնա Հակոբ Հայրապետը:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սղերդ ք-ում: Ավերակ է:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Վարդոյի գավ-ի Դոտան գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդ գավ-ում, Բարերդ ք-ից մոտ 20 կմ հս, Սելդի Յաղուբ գ-ի մոտ, բարձր բլրի վրա: Երբեմնի կանգուն, նոր ժամանակներում ավերակ ու լքված հաստատություն է: Շրջակայքի հայությունը սիրված ուխտավայրերից էր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Փարխանդ գ-ի մոտ, դրա հս-արմ կողմում 1 կմ վրա, Բիթլիս գետի ափին:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob, Տարապի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում Մուշի գավ-ի Վարդոյի գավ-ի Դարբի (Տարապի) գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob, Ս Ակոպ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից 39-40 կմ արմ, օղասուն և ջրառատ լ-նային վայրում: Միջին դդ այստեղ կազմվել է Հայերեն մի ժողովածու: 20-րդ դ. սկզբներին ավերված էր:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրում ք-ից մոտ 16 կմ հս-արմ գտնվող Գոմք գ-ում: Մինչև 1915-1916 թթ եկեղեցուն կից գործում էր տղաների վարժարան:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագ գք-ում, Սաղոսի թաղում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչի գավ-ի Թիմար գ-ի մոտակայքում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչի

գավ-ում, տ Կապուտկողա Ս Հակոբ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Վան ք-ում: Հիշատակվում է 1715 թ մարտի 8-ին Վանում տեղի ունեցած երկրաշարժի կապակցությամբ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ տ Ս Հակոբի վանք:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob, Ս Ակոբ, Ակոռի վանք, Ակուռ, Արկուռ, Արկուռի վանք, Ս Հակոբա վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Մասյացոտն գավ-ում, Մեծ Մասիս լ-ան հս լանջին, շուրջ 2660 մ բարձր. վրա, Գինեզույն գետի աջ ափին՝ Մասսի խոռոչի պոնկին, Ակոռի գ-ի մոտ: Հիմնադրվել է վաղ միջնադարում, ըստ ավանդության՝ 4-5-րդ դդ: Կառուցումը վերագրվում է նաև Ս Հակոբ Մծրնա Հայրապետին (1-ին դ): Եկեղեցուց բացի ունեցել է նաև օժանդակ շենքեր, խցեր ու սենյակներ: Եկեղեցին փոքրիկ շենք է եղել՝ կառուցված սևավուն քարով: Ուներ խաչաձև հատակագիծ և գմբեթ: Պատերի վրա կային հայերեն վիմագիր արձանագրություններ, որոնցից հնագույնները 13-14-րդ դդ-ի էին: Այստեղ պահվում էին ձեռագիր մատյաններ: Վանքի մոտ է գտնվում Սուրբ Հակոբի աղբյուրը, որի ջուրը բուժիչ էր: Վանքը և նրա ողջ համայնքը ամբողջովին ավերվել են 1840 թ հունիսին Մասիսների տարածքում տեղի ունեցած կործանիչ երկրաշարժից: Ըստ ավանդության՝ Հակոբ Հայրապետը մի քանի անգամ փորձել է բարձրանալ Մեծ Մասսի գագաթը՝ Նոյի տապանը տեսնելու համար, բայց ցերեկը որքան բարձրացել, գիշերը քնած ժամանակ հրեշտակները նրան կրկին վերադարձրել են իր ելման կետը, որտեղ և նա կառուցել է իր անունը կրող վանքը:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Խուլթ գավ-ում, տ Աղբերկավանք:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք (ուխտատեղի) պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի

նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Օղուռ գ-ում: Այստեղ հիշատակվում է նաև Փայլեկանք վանքը:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք (ուխտատեղի) պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Սեբաստիա ք-ից մոտ 5 կմ հս, Դավրա գ-ի ծայրամասում: Ուներ մի հին կաթողիկեով եկեղեցի, ուխտավորների համար հյուրասենյակներ, ընդարձակ պարտեզ: Ոչ հեռու կային 2 քարայրներ: Ավերվել է 1895 թ, լքվել ու ամայացել է 1915-ին:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայոց Միջագետքում, Մծրին ք-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Տ ա ճ ա ր Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կայիփոս վանքի համայնքում:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Ու խ տ ա տ ե ղ ի , մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գավ-ի Կամարակա գ-ում: Այստեղ հիշատակվում են նաև Ս Թորոս, Ս Գևորգ, Պողոս-Պետրոս մատուռները, կամարակապ ուխտատեղին և մի քանի եկեղեցիներ:

Ս ՀԱԿՈՐ, ՇԵ հԱԿՕԾ, St Hakob – Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի, Ակնա գավ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐԱՎԱՆՔ, ՇԵ հԱԿՕԾՎԱՆՔՆԻ, St Hakoba vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունում, տ Ս Հակոբի վանք:

Ս ՀԱԿՈՐԱՎԱՆՔ, ՇԵ հԱԿՕԾՎԱՆՔՆԻ, St Hakoba vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Արղնիի գավ-ի Հրեղեն գ-ի մոտ, տ Ս Հակոբի վանք:

Ս ՀԱԿՈՐԱՎԱՆՔ, ՇԵ հԱԿՕԾՎԱՆՔՆԻ, St Hakoba vank՝ – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Արարկիր ք-ում, տ Ս Հակոբի վանք:

Ս ՀԱԿՈՐԱՎԱՆՔ, ՇԵ հԱԿՕԾՎԱՆՔՆԻ, St Hakoba vank՝ – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագ ավանի Սաղուի թաղում:

ՀԱԿՈՐԱՎԱՆՔ, հԱԿՕԾՎԱՆՔՆԻ, Hakobavank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչ

գվով-ի Ընձակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվով-ի Ընձակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվով-ում, **տ Ս Հակոբ:**

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank' - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Բոլատակ գ-ի մոտ, **Ս Հակոբի վանք:**

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Մասյացոտն գավ-ում, Մեծ Մասիս լ-ան լանջին, **տ Ս Հակոբ:**

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սևրաստիայի նահ-ի Տերիկ ք-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank' - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի, Մուշ ք-ում:

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank', Ս Հակոբա վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank', Ս Հակոբա վանք, Քելիչեր վանք - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Արաբկիր ք-ի Քելիչեր թաղամասում: Ուներ ընդարձակ Հողատարածություններ՝ Խարբերդ տանող ճանապարհի երկու կողմերում:

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank', Ս Հակոբա վանք, Հակոբավանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվով-ի Ընձակ գ-ի մոտ, Վանա լճի հր ափի մոտ Ընձաքիսար (Կապուտկող) լ-ան լանջին, բլրի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ի մեջ: Հիմնադրվել է վաղ միջնադարում: 15-րդ դ սկզբներին գտնվում էր կիսավեր վիճակում և 200 տարի անմար-

դարնակ էր: Այդ ժամանակ ոմն Ստեփանոս Հաստատվել է այստեղ և կատարել վերակառուցողական աշխատանքներ: 18-19-րդ դդ գործող վանք էր, ուներ ընդարձակ վարելահողեր, խոտհարքներ, անտառ-պուրակ, ձիթհանք: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Լքվել ու ամայացել է Մեծ Եղեռնի տարիներին: Համալիրի մեջ մտնում էին Ս Հակոբ եկեղեցին (կառ. 14-րդ դ), Ս Աստվածածին, Երեք Մանկունք, Ս Հովհաննես (որը կոչվել է նաև Կապուտկող) մատուռները, շրջապարիսպը և մի քանի սենյակներ: Եկեղեցին կառուցված է կոփածո քարերով: Խաչաձև Հատակագծով փոքր շինություն էր՝ 10 մ × 6 մ չափերով: Վանքի մոտ, լ-նազագածներից մեկի վրա պահպանվել էին մի հին ամրոցի հետքերը: Անունը կապում են Հակոբ Մծբնացի Հայրապետի հետ (1-ին դ):

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank', Ս Հակոբ, Ս Հակոբա վանք, Ս Հակոբ Հայրապետի վանք, Մեծառանից վանք, Մեծարանից վանք, Մեծ Արանց Ս Հակոբ, Մեծարանց Ս Հակոբ, Մեծ Արանց վանք, Մեծարանց վանք, Մեծ Իրանից վանք, Մեծ Իրանց վանք, Ներքին Խաչեն - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Բոլատակ գ-ի մոտ, Խաչենի գետահովտում, Գանձասար վանքի մոտակայքում, լ-նաբլրի վրա: Հիմնադրման ժամանակը Հայտնի չէ, Հավանաբար կառուցվել է 9-րդ դ: Ծաղկման շրջանը 12-13-րդ դդ են: Վերանորոգվել է 15-16-րդ դդ: Վանքի գործունեությունը աշխուժանում է նաև 17-18-րդ դդ: Այստեղի միաբաններից էր Իսրայել Օրու օգնական Մինաս վարդապետ Տիգրանյանը (18-րդ դ): Ս Հ վ-ը եղել է Նոխսաբերդի տեր Հասան Զալյանների Հոգևոր կենտրոնը: Ավերակները պահպանվել են: Վանքի Համալիրի մեջ մտնում էին 3 եկեղեցիներ, գավիթը, դանադան սենյակներ: Շրջապատված է պարիսպներով: Մեծ եկեղեցին երկարավուն բազիլիկ շինություն է, որի արմ պատի երկայնքով անտաշ քարերով կառուցված է գավիթը, որին կից երկրորդ եկեղեցին է: Վանականների և Հյուրերի սենյակները

գտնվում էին պարիսպներից դուրս: Վանքի տարածքում պահպանվել են 40-ի չափ Հայերեն վիճակիր արձանագրություններ:

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank', Ս Հակոբ Մծբնա վանք, Հաճնու վանք, Հաջնի վանք, Հաջնու վանք - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ի Հաճն ք-ում, նույն անունը կրող լ-ան ստորոտում: Շրջապատված էր ամրակուռ պարիսպներով, չուրջը կային սառնորակ աղբյուրներ: Հիմնադրվել է միջին դդ վերանորոգվել 1554, 1885 և 1900 թթ: 1882 թ դարձվել էր որբանոց, որին կից գործում էր Մկրտչյան գիշերօթիկ վարժարանը: Վանքում ստեղծվել էր նաև Հիվանդանոց: Ավերվել ու ամայացել է 1895 թ թուրքերի հարձակումներից: Հմմտ Ս Հակոբ, Մարաշ ք-ի արմ կողմում:

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲ, St Hakob, Թեքքե վանք - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հայկաի նահ-ի Մարաշ ք-ում, դրա արմ կողմում: 18-րդ դ կեսերին կամ 19-րդ դ սկզբներին հրդեհվել է ու ավերվել թուրքերի ձեռքով: Վանքի գտնված վայրը, ք-ին կից Հայաթաղի բլրի վրա, թուրքերը կոչում էին Թեքքե, իսկ մերձակա թաղը՝ Թեքքե կամ Գյավուր մահ-լասի: 1882 թ-ից վանքին կից գործում էր գիշերօթիկ դպրոց:

Ս ՀԱԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲԱ ՅԱՌԿՑ, St Hakoba vank', Ս Հակոբա վանք, Յալընըզ քելիչ վանք - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սևրաստիայի նահ-ում, Տերիկի գվով-ի Տերիկ ք-ի մոտ, դրանից մոտ 15 կմ արմ, բարձր լ-ան վրա: Ուներ մեկ եկեղեցի և մի քանի սենյակներ:

Ս ՀԱԿՈՐԱ ԿԱՅԻՓՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԵ ԿԱԿՈԲ ԿԱՅԻՓՈՍԻ ՅԱՌԿՑ, St Hakob Kayipòsi vank' - Վ ա ն ք , ա ն ա - պ ա տ Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, **տ Կայիփոս:**

Ս ՀԱԿՈՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, ՇԵ ԿԱԿՈԲ ԿԱՅԻՓԱՊԵՏ, St Hakob Hayrapet - Ե կ ե դ ե ց ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, Փոքր-սար կոչվող բլրի վրա: Թրժած աղյուսով, առանձին մասերը սրբատաշ քարերով կառուցված փոքրածավալ, գմբեթավոր շինու-

թյուն էր՝ չըջապատված քառանկյունի պարսպով: Վերակառուցվել է 1901 թ:

Ս ՀԱԿՈՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ հАкоб հАйрапетի ванк*, St Hakob Hayrapeti vank՝ – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, տ Ս Հակոբի վանք:

Ս ՀԱԿՈՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ հАкоб հАйрапетի ванк*, St Hakob Hayrapeti vank՝, Ս Հակովբա վանք – Վ ա ն ք (մենաստան) այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, Փառակա գ-ի մոտ, դրանից փոքր-ինչ հս-արմ, ձորամիջում: Եկեղեցին կառուցված է կարմրավուն և սպիտակ քարերով, ունի քառանկյունի հատակագիծ և քառամույթ գմբեթավոր բաղիլիկի հորինվածք: Այն վերջին անգամ վերանորոգվել է 1691-1701 թթ: Այժմ եկեղեցին, գավիթը, սեղանատունը և օժանդակ շինությունները ավերված են:

ՀԱԿՈՐ ՄԾԲՆԱ, հАкоб МцԾна, Hakob Mchbna – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի խորքի գ-ախմբի վերին Մոխրակույտ (Մոխրկուտ) գ-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ ՄԾԲՆԱ ԵԿԵՂԵՑԻ, ՇՅ հАкоб МцԾна екег*ецц, St Hakob Mchbna ekegeci՝ – Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում:

Ս ՀԱԿՈՐ ՄԾԲՆԱ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ հАкоб МцԾна հАйрапетի ванк*, St Hakob Mchbna Hayrapeti vank՝ – Վ ա ն ք, ա ն ա – պ ա տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Կայիփոս:

Ս ՀԱԿՈՐ ՄԾԲՆԱ ՎԱՆՔ, ՇՅ հАкоб МцԾна ванк*, St Hakob Mchbna vank՝ – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ի Հաճըն ք-ում, տ Ս Հակոբի վանք:

Ս ՀԱԿՈՐ ՄԾԲՆԵՑԻ, ՇՅ հАкоб МцԾнеци, St Hakob Mchbneci – Ե կ ե դ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Քանաքեռ ավանում (այժմ՝ Երևանի թաղամասը): Կառուցվել է 1695 թ ճարտարապետական գեղեցիկ հորինվածքով: Ոչ հեռու գտնվում էր Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՀԱԿՈՎԲԱ ՎԱՆՔ, ՇՅ հАковба ванк*, St Hakovba vank՝ – Վ ա ն ք (մենաստան) այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, Փառակա գ-ի մոտ, տ Ս Հակոբ Հայրապետի վանք:

ՀԱՂԱՐԾԻՆ, հAr*apц*иц, Hа-γarcin, Աղարծնու վանք, Սաղարծին, Հաղարծն վանք, Հավարծին, Հողարծին, Ուխտ Հողարծին – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Դիլիջան ք-ից 10-12 կմ հս, Դիլիջան-Իջևան ավտոմայրուղու ձախ կողմում, Հաղարծին գետակի վերին հոսանքի ափին, անտառապատ լ-ներով շրջապատված գեղատեսիլ վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Ջորափոր (ապա՝ Կայեն) գավ-ի մեջ: Ժողովրդական ստուգաբանությամբ՝ անունն առաջացել է հայերեն «արծիվ» և «խաղաց» բառերից: Կառուցվել է 10-13-րդ դդ և բաղկացած է տարբեր ժամանակների և տարբեր կարգի մի շարք հուշարձաններից: Այն ճարտարապետական մի հոյակապ համալիր է: Վանքի մեջ մտնում են Ս Աստվածածին, Ս Գրիգոր և Ս Ստեփանոս եկեղեցիները, գավիթն ու սեղանատունը: Մոտակայքում կան մատուռներ, խաչքարեր, աղբյուր-հուշարձանի մնացորդներ և չ կոչվող գ-ատեղին: Վանքի հնագույն հուշարձանը Ս Գրիգոր եկեղեցին է, որը կառուցվել է 10-11-րդ դդ: Այն ութանկյուն գմբեթով, փոքրիկ, բայց գեղեցիկ մի շինություն է, որը ներսից զարդարված է բարձրարվեստ որմնանկարներով: Ս Ստեփանոսը կառուցվել է 1241 թ, այն նույնպես փոքրիկ գմբեթավոր շենք է: Համալիրի գլխավոր եկեղեցին Ս Աստվածածինն է՝ կառուցված 1281 թ: Այն մեծ ու հոյակապ հուշարձան է, որը կանգուն վիճակում հասել է մինչև մեր օրերը: Վանքի գավիթը ներսից չորս սյուներով, քառանկյունի հատակագծով կերտված ընդարձակ կառույց է, որը կերտվել է 1181 թ առաջ: Սեղանատունը կառուցել է անվանի ճարտարապետ Մինասը: Այն հայկական միջնադարյան աշխարհիկ ճարտարապետության դասական օրինակ է, որի ինքնատիպ տանիքի ոճը փոխանցվել է նաև հետագա ժամանակներին: Համա-

լիրի հուշարձանների վրա կան բազմաթիվ հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

Հ Միջնադարյան Հայաստանի կրոնական և մշակութային նշանավոր կենտրոններից էր: Շատերի հետ այստեղ է գործել Հայտնի երաժշտագետ Սաչատուր վարդապետ Տարոնացին, որի անվան հետ է կապված Հայաստանում երաժշտության և խաղազրույցյան (նոտագրության) տարածման գործը: Վանքի տարածքում են թաղված Սմբատ Բ և Գագիկ Ա Բագրատունի թագավորները: Վանքի շինությունները ժամանակի ընթացքում ավերվել և վերանորոգվել են: Այժմ այն բարվոք վիճակում է, ասֆալտապատ ճանապարհով կապված է Դիլիջան-Իջևան մայրուղուն: Շրջակայքի ազգաբնակչության ցանկությամբ և Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ի նախաձեռնությամբ 1990-ից Հ-ը դարձել է գործող եկեղեցի:

ՀԱՂԱՐԾՆԻ ՎԱՆՔ, հAr*apц*иц ванк*, Hаγarcni vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի շրջ-ում, տ Հաղարծին:

ՀԱՂԲԱԳ, հAr*бад, Hаγbad – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, տ Հաղպատ:

ՀԱՂԲԱԹ, հAr*бат*, Hаγbat՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, տ Հաղպատ:

ՀԱՂԲԱՏ, հAr*бат, Hаγbat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, տ Հաղպատ:

ՀԱՂԲԱՏԱՎԱՆՔ, հAr*бата-ванк*, Hаγbatavank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, տ Հաղպատ:

ՀԱՂԲԱՏԻ Ս ՆՇԱՆ, հAr*бати ՇՅ Hшан, Hаγbati St Nšan – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, տ Հաղպատ:

ՀԱՂԹՈՒ Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, հAr*г*у ՇՅ hРештакапети ванк*, Hаγt՝u St Hreštakapeti vank՝ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Հաղթ գ-ի մոտ, տ Ս Հրեշտակապետի վանք:

ՀԱՂԻՐԱՏ, հAr*ибат, Hаγibat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-

րապետություն Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, **տ Հաղպատ:**

ՀԱՂ ՊԱՏ, հAr*pat, Haγpat, Ախպատ, Կուսանաց անապատ, Կուսանաց վանք, Հախբատ, Հախպատ, Հաղբաղ, Հաղբաղ, Հաղբատ, Հաղբատավանք, Հաղբատի Ս Նշան, Հաղիբատ, Հաղբատավանք, Հաղպատի վանք, Ս Նշան – վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, Դեբեդ գետի աջ կողմում, գեղատեսիլ, բարձրադիր լ-նալանջի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ի մեջ: Հ-ի ճարտարապետական համալիրի մեջ մտնում են 3 եկեղեցի, ժամատունը, դանգակատունը, գավիթը, սեղանատունը, գրատունը, խցերն ու տնտեսական կարիքների համար կառուցված շինությունները: Համալիրը շրջապատված է եղել պարիսպներով, որոնցից դուրս գտնվում են Ս Սիոն եկեղեցին, Կուսանաց անապատն ու Դրսեվանքը: Վանքը ամբողջական տեսք է ստացել 10-13-րդ դդ: Ժողովրդական ստուգաբանությունով՝ անունն առաջացել է «Հախբ», «պատ» բառերից, որ նշանակում է իսկական, ամուր պատ: Գլխավոր եկեղեցին Ս Նշանն է, որը կառուցել է տվել Խոսրովանույշ թագուհին 976-991 թթ՝ իր Սմբատ և Գուրգեն որդիների արևաշատության համար: Այն գմբեթավոր ընդարձակ դահլիճ է, որի ներսի չորս անկյուններում կան երկհարկանի ավանդատներ, իսկ պատերին՝ որմնանկարներ: Արլ պատի վրա գտնվում են Աշոտ Գ թագավորի, Խոսրովանույշ թագուհու և սրանց Սմբատ ու Գուրգեն որդիների բարձրաքանդակները: Մյուս 2 եկեղեցիներն են Ս Գրիգորը՝ կառուցված 1025 թ և Ս Աստվածածինը, որը կառուցվել է 13-րդ դ: Համալիրի ժամատունը (կառ. 1201 թ) համարվում է միջնադարյան հայ ճարտարապետության գլուխգործոցներից: Մի հաղվազյուտ ստեղծագործություն է նաև 1245 թ Համադասպ եպիսկոպոսի կառուցած դանգակատունը: Վանքի ժամատունը կրում է կառուցողի՝ Համադասպ եպիսկոպոսի անունը: Այն 4 սյուների վրա հենված կամարակապ ընդարձակ շինություն է, որը իր տեսակի մեջ համարվում է լավագույններից մեկը:

Գրատունը աշխարհիկ շինություն է, կառուցվել է 11-րդ դ և հիմնական վերակառուցման ենթարկվել 13-րդ դ: Աշխարհիկ շինություններից բացառիկ է սեղանատունը, որը 13-րդ դ կառուց է: Վանքի պարիսպը կառուցվել է 11-րդ դ այն ողջ համալիրի հետ միասին հետագայում մեծացվել ու ընդարձակվել է, ավելացել են նաև հաստահեղույս բուրգերը:

Հ-ի վանքը հայ միջնադարյան ճարտարապետական արվեստի խոշորագույն կոթողներից է: Որպես եկեղեցական ու մշակութային կենտրոն՝ Հ-ն ուներ իր բարձրագույն դպրոցը՝ «վարդապետարանը», որի հիմնադիրը մեծ մտածող Հովհաննես Իմաստասերն էր (11-12-րդ դդ): Հ-ի հայտնի գիտնականներից ու մատենագիրներից էին Գավիթ Քոբայրեցին (12-13-րդ դդ), Վարդան Արևելցին (13-րդ դ) և ուրիշներ: Հաղպատի համալսարանում դասախոսություններ է կարդացել 11-րդ դ մեծ մտածող, փիլիսոփա Գրիգոր Մագիստրոսը: 18-րդ դ, որոշ ժամանակ, այս վանքում է ապրել սիրո երգիչ Սայաթ-Նովան: Միջին դդ Հ-ի միաբանների թիվը երբեմն հասել է 500-ի: Վանքն ուներ իր սեփական ամրոցը՝ Կայան բերդը, որը կառուցել էր տվել Հովհաննես եպիսկոպոսը 1233 թ: Հ-ը մեր օրերում նույնպես վերանորոգվել է և հարդարվելով այժմ դարձել է գործող եկեղեցի:

ՀԱՂ ՊԱՏԱՎԱՆՔ, հAr*patavank*, Haγpatavank՝ – վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, **տ Հաղպատ:**

ՀԱՂ ՊԱՏԻ ՎԱՆՔ, հAr*pati vank*, Haγpati vank՝ – վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, **տ Հաղպատ:**

ՀԱՃԿԱՏԱՐ, հAr*katap, Hač-katar – վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Արքակաղին:**

ՀԱՃՆՈՎԱՆՔ, հAr*no vank*, Hačno vank՝ – վ ա ն ք Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ի Հաճն ք-ում, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՀԱՃՈՅԱԿԱՏԱՐ, հAr*oñakatar, Hačoyakatar – վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Արքակաղին:**

ՀԱՄԱՄԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, հАМАМІ екер*едж, Hamami ekeγec՝i – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք, անապատ) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Գառնաքար գ-ի մոտ, Գանձասարի վանքից հր՝ Համամ իշխանի անունը կրող ձորում: Կառուցվել է միջին դդ: Քարաշեն է, քանդակազարդ: Սրամոտ է գտնվում Համամիձոր գետեղին:

ՀԱՄԱՄԸԼԻ ՎԱՆՔ, հАМАМԼԻІ ванк*, Hamamlöi vank՝ – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում էրզրումի նահ-ի Բասենի շրջ-ում, **տ Համամիի վանք:**

Ս ՀԱՄԲԱՐՋՈՒՄ, Св hAM-бардзум, St Hambarjum – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բարերդի գվոկ-ի Թոնյա գ-ում: Կառուցվել է 1266 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, որն ուներ 50 աշակերտ և 2 ուսուցիչ:

Ս ՀԱՄԲԱՐՋՈՒՄ, Св hAM-бардзум, St Hambarjum – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Թորոտ գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՀԱՄԲԱՐՋՈՒՄ, Св hAM-бардзум, St Hambarjum – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Ղրաջ գ-ում:

Ս ՀԱՄԲԱՐՋՈՒՄ, Св hAM-бардзум, St Hambarjum – Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ում, Ջանիկի գավ-ի Թերմն գվոկ-ում: Կառուցվել է 1206 թ:

Ս ՀԱՄԲԱՐՋՈՒՄ, Св hAM-бардзум, St Hambarjum – վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանա թերակղզում: Ավանդությունը կառուցումը վերագրում է Գրիգոր Լուսավորչին (3-4-րդ դդ): Հիմնովին վերակառուցել է տվել Սյունիքի Մարիամ իշխանուհին:

ՀԱՄԲԵՐՊ, հАмберд, Hamberd, Անհամբեր – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Ադանա ք-ում:

ՀԱՄԲԵՐ Ս ԱՍՏՎԱՍՏԻՆ, հАмбер Св Аствац*ад*ян, Hamber St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Ադանա ք-ում:

ՀԱՄՈՒՂ, հАмуг*, Hamug – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խար-

բերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ում:

ՀԱՅ-ԴՐԱՆԻ, հАй-Драни, Hay-Drani - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Պարսկահայաստանում, Ղարաղաղի գավ-ում, Դղմար գվոկ-ի Ղուլուղի գ-ի մոտ, տ Հայ-Դրոնի:

ՀԱՅ-ԴՐՈՆԻ, հАй-Дрони, Hay-Droni, Հայ-Դրանի - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Պարսկահայաստանում, Ղարաղաղի գավ-ում, Դղմառ գվոկ-ի Ղուլուղի գ-ի մոտ, դրանից 10 կմ հեռավորության վրա: Ժամանակին եղել է փառահեղ շինություն: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր, մնում էր միայն հս պատի հատվածը:

ՀԱՅԿԱ ԱԲՐԱՀԱՄԻ ՎԱՆՔ, հАйка Св Абрахами ванк*, Hayka St Abrahami vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Զոր գվոկ-ի Նեք գ-ի մոտ, տ Նեքա Ս Աբրահամի վանք:

ՀԱՅԿԱՎԱՆԻՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, հАйкаваниц Св Аствац*ад*ин, Haykavanic' St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե - ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում, տ Հայկավանք:

ՀԱՅԿԱՎԱՆԻՑ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, հАйкаваниц Св Аствац*ад*ин, Haykavanic' St Astvacacin, Հայկավանք, Յոթխորան - Ե կ ե ղ ե ց ի, վանք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում Վան ք-ի Հայկավանք թաղամասում: Ուներ յոթ խորան և քարաչեն կամարներ: Մոտակայքում կային գանազան շինություններ: Գործում էր մինչև 1915-1916 թթ:

ՀԱՅԿԱՎԱՆՔ, հАйкаванк*, Haykavanak', Հայկավանք, Ս Աստվածաճին - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում Վան ք-ի մոտ:

ՀԱՅԿԱՎԱՆՔ, հАйкаванк*, Haykavanak' - Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի Հայկավանք թաղամասում, տ Հայկավանից Ս Աստվածաճին:

ՀԱՅԿԱՎԱՆՔ, հАйкаванк*, Haykavanak' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Զոր գվոկ-ի Նեք գ-ի մոտ, տ Նեքա Ս Աբրահամի վանք:

ՀԱՅՆԿՈՒՅՍՆԵՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, հАйнкуйсьнери Св Аствац*ад*ин, Haynkuysneri St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ում: Հիմնադրման ժամանակը Հայտնի չէ: Վերանորոգվել է

1762, 1803, 1860 և 1900 թթ: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ:

ՀԱՅՈՅ ԹԱՌ, հАйоц Т*ар*, Hayoc' T'ar' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Հավուց Թառ:

ՀԱՅՈՅ ՄԵՄ ՎԱՆՔ, հАйоц Мем* ванк*, Hayoc' Mec vank' - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Արգեոս լ-ան լանջին: Հիշատակվում է 4-րդ դ-ից:

ՀԱՅՈՅ ՎԱՆՔԵՐ, հАйоц ванк*ер, Hayoc' vank'er, «Սեավ լեռան վանքեր» - Վ ա ն ք ե ռ Կիլիկիայում: Այսպես էին կոչվում Սև լ-ների տարածքում գտնվող հայկական վանքերը, որոնք 1066 թ ավերվել էին Ավչին ամիրայի ավազակաբարո հրոսակախմբերը: Այս շինությունները 30 տարի հետո վերանորոգել է տվել Կիլիկիայի հայ իշխան Գոդ Վասիլը: Վանքերի պատճառով Սև լ-ները կոչվել են նաև Սուրբ լ-ներ: Այս վանքերում միջին դդ պարել ու ստեղծագործել են հայ և օտարագրի հեղինակներ: Այստեղ է սովորել Մխիթար Գոշը (13-րդ դ):

ՀԱՅՊԱԹ, հАйпат*, Haypat' - Վ ա ն ք, ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Բայուի գվոկ-ի Ձեթ գ-ի մոտ, տ Հայպատ:

ՀԱՅՊԱՍ, հАйпат, Haypat, Հայպատ - Վ ա ն ք, ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բայուի գվոկ-ի Ձեթ գ-ի մոտ, Դավթասար լ-ան արմ լանջին: Ժամանակին եղել է նշանավոր վանք: Ըստ ավանդություն՝ Մեսրոպ Մաշտոցը (4-5-րդ դդ) Հայերեն տառերը ստեղծելիս ճգնել է նաև այստեղ: Հմնտ ՀԱՅ-ՊԸԹ-ՔՈՐ, ուխտատեղի:

ՀԱՅՊԸԹ-ՔՈՐ, հАйпыт*к*ор, Haypat' k'or - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Ձեթ գ-ում, տ Հայպատ:

ՀԱՅՊԸՏ-ՔՈՐ, հАйпыт*к*ор, Haypat' k'or - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի, Ձեթ գ-ում, հմնտ ՀԱՅՊԸԹ-ՔՈՐ:

ՀԱՅՎՈՅ ԹԱՌ, հАйвоц Т*ар*, Hayvoc' T'ar' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, տ Հավուց Թառ:

ՀԱՅՐԱԲԼՈՒՐ, հАйраблур, Hayrablur, Հայրբլուր, Հարանց Բլուր,

Հողաբլուր - Վ ա ն ք (և գյուղ) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Ս Կարապետ (Գլա-կա վանք) վանքից հս-արլ: Ավերակները պահպանվել են մինչև 20-րդ դ սկզբները: Այստեղից էր Հովհաննես Տարոնեցի եպիսկոպոսը (15-րդ դ), որը նորոգել է տվել Ս Կարապետ վանքը:

ՀԱՅՐ ԱԲՐԱՀԱՄ, հАйр Абрахам, Hayr Abraham - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Թոմարգայի գվոկ-ի Գրիգորիս գ-ում: Գյուղի հետ միասին ավերվել ու ամայացել է հավանաբար 18-րդ դ վերջերին: Հիշատակված է Երուսաղեմում գտնվող 1716 թ հայկական մի խաչքարի վրա:

ՀԱՅՐ ԱԲՐԱՀԱՄ ՎԱՆՔ, հАйр Абрахама ванк*, Hayr Abrahami vank' - Վ ա ն ք (և գյուղ) պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Թոմարգա գ-ի մոտ գտնվող Գրիգորիս գ-ում, տ Հայր Աբրահամի վանք:

ՀԱՅՐ ԱԲՐԱՀԱՄԻ ՎԱՆՔ, հАйр Абрахами ванк*, Hayr Abrahami vank', Հայր Աբրահամա վանք - Վ ա ն ք (և գյուղ) պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Թոմարգա գ-ի մոտ գտնվող Գրիգորիս գ-ում: 20-րդ դ սկզբին թեև լքվել ու ավերվել էր, չըջակայքի հայությունը ամռանը զանգվածաբար ուխտի էր գալիս այստեղ:

Ս ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Св հАйрапет, St Hayrapet - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Զոր գվոկ-ի Արատենց գ-ի մոտ:

Ս ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Св հАйрапет, St Hayrapet - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Ընծարիսար լ-ան ստորոտին, տ Ս Հայրապետի վանք:

Ս ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Св հАйрапет, St Hayrapet - Վ ա ն ք Վերին Միջագետքում, Եղեխայի չըջ-ում, Կամուրջ գ-ի մոտ, դրա հս կողմում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, հАйрапетя Св Лусавориц, St Hayrapeti Lusavoric' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Հայրապետի գ-ում: Վերջինիս անունով նաև այսպես է կոչվել Ս Լուսավորիչ վանքը (տ):

Ս ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, *Св* *hAй-
рапетн ванк**, *St Hayrapeti vanк*, **Ս**
Հայրապետ – Վ ա ն ք Արմ Հայաս-
տանում, Վանի նահ-ում, Վանի
գավ-ի, Կարճկանի գվոկ-ում: Ընձա-
քիսար լ-ան ստորոտին, Վանա լճի
հր ափի մոտ: Գմբեթավոր, սպիտակ
սրբատաշ քարերով կառուցված գե-
ղեցիկ շինություն էր: Ըստ արձա-
նագրությունների՝ հիմնադրել է ոմն
Սիմոն: 19-րդ դ վերջերից ավերված
էր:

ՀԱՅՐԱՎԱՆԻՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
*hAйраваниц Св Аствац*ад*ин*, *Hay-
ravanic St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի*
(վանք) Արմ Հայաստանում, Վան
ք-ում, **ս Հայրավանք:**

**ՀԱՅՐԱՎԱՆՔ, hAйраванк*, *Hay-
ravanк*, **Հայրավանից Ս Աստվածա-
ծին – Ե կ ե ղ ե ց ի** (վանք) Արմ
Հայաստանում, Վան ք-ում: Միջին
դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն:
Հայտնի է այստեղ գրված մի Բա-
րողգիրք:**

**ՀԱՅՐԱՎԱՆՔ, hAйраванк*, *Hay-
ravanк*, **Այրիվանք, Հայրիվանք,**
**Հայր Հովհան, Հայր Հովհաննա-
վանք, Հայր Հովհաննու վանք,**
**Հայրվանք, Հայրուվանք, Հայր Օհա-
նավանք, Հովանավանք, Մարդա-
ղավնյաց վանք, Օհանավանք –**
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Գեղարքունիքի մարզում,
Սևանա լճի ափին, Հայրավանք գ-ի
մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի
Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի
մեջ: Հիմնադրվել է 9-րդ դ: Եկեղեցին
քառախորան է, գմբեթավոր, որին
կից 12-րդ դ կառուցել են գավիթը:
Վանքից 1 կմ հեռու գտնվում է Սպի-
տակ ամրոց կոչվող Կիլիկյան
ամրոցը, որն ըստ ավանդության՝
ստորգետնյա ուղիով կապված է
վանքի հետ, որի համար էլ Հ-ը կոչ-
վել է նաև Այրիվանք: Եկեղեցին ունի
խաչաձև հատակագիծ, որն ըստ
գավթի պատի վրայի արձանագ-
րության՝ կառուցվել է 1211 թ, սե,
սրբատաշ բազալտե քարերով, ներ-
սում պահպանվել են ձեռքի մնա-
ցորդներ: Հավանաբար պատերը
ծածկված են եղել որմնանկարներով:
Հուշարձանը վերանորոգվել է 1977-
1980 թթ: Մի ավանդությունը՝
Լենկթեմուրը, երբ չըջապատում է
այս վանքը և բազմաթիվ գերիների
քշում է այնտեղ, հետո զարմանում
է, որ վանքում ոչ ոք չկա: Պարզվում**

է, որ վանքի մեջ լցված մարդիկ,
աղապիններ դարձած, լուսամուտ-
ներից փախել, փրկվել են և վանքն
էլ կոչվել է Մարդաղավնյաց վանք:

**ՀԱՅՐԲԼՈՒՐ, hAйрблур, Hayt-
blur – Վ ա ն ք** (և գյուղ) Մեծ Հայ-
քի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-
ում, **ս Հայրաբլուր:**

**ՀԱՅՐԻՎԱՆՔ, hAйриванк*, *Hay-
rivanк* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի
Հանրապետության Գեղարքունիքի
մարզում, Հայրավանք գ-ի, **ս Հայ-
րավանք:****

**ՀԱՅՐ ՀՈՀԱՆՔ, hAйр hOhanк*,
Hayt Hohank – **Վ ա ն ք** Հայաս-
տանի Հանրապետության Գեղար-
քունիքի մարզում, Հայրավանք գ-ի
մոտ, **ս Հայրավանք:****

**ՀԱՅՐ ՀՈՎՀԱՆ, hAйр hOvhan,
Hayt Hovhan – **Վ ա ն ք** Հայաս-
տանի Հանրապետության Գեղար-
քունիքի մարզում, Հայրավանք գ-ի
մոտ, **ս Հայրավանք:****

**ՀԱՅՐ ՀՈՎՀԱՆՆԱՎԱՆՔ, hAйр
hOvhannavanк*, *Hayt Hovhanna-
vanк* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Գեղարքունիքի մար-
զում, Հայրավանք գ-ի մոտ, **ս Հայ-
րավանք:****

**ՀԱՅՐ ՀՈՎՀԱՆՆՈՒ ՎԱՆՔ, hAйр
hOvhanну ванк*, *Hayt
Hovhannu vanк* – **Վ ա ն ք** Հայաս-
տանի Հանրապետության Գեղար-
քունիքի մարզում, Հայրավանք գ-ի
մոտ, **ս Հայրավանք:****

**ՀԱՅՐՎԱՆՔ, hAйрванк*, *Hayt-
vanк* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Գեղարքունիքի
մարզում, Հայրավանք գ-ի մոտ, **ս**
Հայրավանք:**

**ՀԱՅՐՈՒՎԱՆՔ, hAйруванк*,
Haytovanк – **Վ ա ն ք** Հայաստա-
նի Հանրապետության Գեղարքու-
նիքի մարզում, Հայրավանք գ-ի
մոտ, **ս Հայրավանք:****

**Ս ՀԱՅՐ ՀՈՎՍԵՓ, Св hAйр hOв-
cep*, *St Hayt Hovsep* – **Ե կ ե ղ ե -
ց ի** Արմ Հայաստանում, էրզրումի
նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի
գվոկ-ի Կարմիր գ-ում: Մինչև 1915
թ եկեղեցուն կից գործում էր
երկսեռ վարժարան:**

**ՀԱՅՐ ՕՀԱՆԱՎԱՆՔ, hAйр Oha-
navanк*, *Hayt Ohanavanк* – **Վ ա ն ք**
Հայաստանի Հանրապետության
Գեղարքունիքի մարզում, Հայրա-
վանք գ-ի մոտ, **ս Հայրավանք:****

ՀԱՅՈՒ ԹԱՒ, hAйу таp*, *Hayu*

t'ar – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Արարատի մարզում,
ս Հավուց Թառ:

**ՀԱՆԱՎԱՆՔ, hАнаванк*, *Ha-
navanк* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի
Հանրապետության Արագածոտնի
մարզի Օհանավան գ-ում, **ս**
Հովհաննավանք:**

**ՀԱՆԳԱԾ ԵԿԵՂԵՅԻ, hАнгац*
eker*едя, Hangac ekeγec'i – Ե -
կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրա-
պետության Սյունիքի մարզի Գե-
ղանուշ գ-ի մոտ, **ս Կարմիր եկե-
ղեցի:**

**ՀԱՆԳԱԾ ԵԿԵՂԵՅԻ, hАнгац*
eker*едя, Hangac ekeγec'i – Ե -
կ ե ղ ե ց ի** (վանք) Մեծ Հայքի
Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն
գավ-ում, **ս Առապարի Ս Գրիգոր:**

**ՀԱՆԳԱԾ ԵԿԵՂԵՅԻ, hАнгац*
eker*едя, Hangac ekeγec'i – Ե -
կ ե ղ ե ց ի** Մեծ Հայքի Բարձր
Հայք աշխ-ում, Եկեղյաց գավ-ի Թիլ
ավանում, **ս Կաթողիկե եկեղեցի:**

**ՀԱՆԳԱԾ ԵՂՅԻ, hАнгац* er*ия,
Hangac eγc'i – Ե կ ե ղ ե ց ի ,
հ ն ա վ ա յ ը** Լեոնային Ղարա-
բաղի Հանրապետության Ասկերանի
չրջ-ի Խնձրխտան գ-ի մոտա-
կայքում: Տարածքում են գտնվում
Մեծ Քերձ կոչվող կաթսայաձև հու-
շարձանը, 13-17-րդ դդ Հայկական
տապանաքարեր ու խաչքարեր:

**ՀԱՆԳԱԾ ՎԱՆՔ, hАнгац* ванк*,
Hangac vanк – **Ե կ ե ղ ե ց ի**
(վանք) Մեծ Հայքի Այրարատ
աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում, **ս**
Առապարի Ս Գրիգոր:**

**ՀԱՆԳԻՍ ԼՈՒՍԱՎՈՐՁԱ, hАн-
гист Лусаворца, Hangist Lusa-
vorč'a – Վ ա ն ք** Արմ Հայաստա-
նում: Երբեմն այդպես է անվանվում
Երզնկայի գավ-ի, Սևաուհ լ-ան վրա
գտնվող Ս Գրիգոր Լուսավորիչ
վանքը (ս):

**ՀԱՆԳՍԱՆՎՈ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ,
hАнгстанво Св Карпет, Hangs-
tanvo St Karapet – Վ ա ն ք** Մեծ
Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան
գավ-ում, **ս Ապառու Ս Կարապետ:**

**ՀԱՆԳՍՏՈՒՆԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ,
hАнгстунн Св Карпет, Hangstuni
St Karapet, Գղիի Ս Կարապետ –**
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզ-
րումի նահ-ում, Գղիի գվոկ-ի
Հանգստուն գ-ի մոտ: Ըստ ավան-
դության՝ այստեղ է գտնվում Խաղ
եպիսկոպոսի գերեզմանը, **ս Ապա-
ռու Ս Կարապետ:**

ՀԱՆԳՈՒՑՑԱԼ ԵԿԵՂԵՑԻ, հАН-гучял екер'едя, Hanguc'yal eke-yes'i – Ե կ ե ղ ե ց ի (վաճառ) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արա-գածոտն գավ-ում, տ Առապարի Ս Գրիգոր:

ՀԱՆԳԻՆ ԶԵՆՔ, հАНДИ Дзер'к*, Handi Jer'k' – Մ ա տ ու ու Լեո-նային Ղարաբաղի Հանրապետու-թյան Հաղրութի չրջ-ի Սարինչեն (Շաղախ) գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ: Գ-ում գտնվում է նաև Ս Աստ-վածածին եկեղեցին:

ՀԱՆԳԻՆ ԶԵՆՔ, հАНДИН Дзер'к*, Handin Jer'k' – Մ ա տ ու ու Լեո-նային Ղարաբաղի Հանրապետու-թյան Հաղրութի չրջ-ում, Ծամձոր գ-ի մոտ, նրա հս-արմ կողմում: Քա-րաչեն փոքր կառույց է: Ըստ ավանդության՝ Սուրբ Շաղախը երբ Հայաձվելով փախչում է, ան-օրենները նրան բռնում և կտրում են ձեռքը: Հետագայում այդ վայրում կառուցվում է հիշյալ մատուռը:

ՀԱՆԿՑՈՒՆԱՅ ՎԱՆՔ, հАНУХЯЦ' ВАНК*, Hankuyats' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, տ Վանկույք:

ՀԱՆԿՑՈՒՆԱՅ ՎԱՆՔ, հАН-кштандц' ванк*, Hankstanc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվոկ-ի Փեսավանք գ-ի մոտակայքում, տ Ակնղաչառ:

ՀԱՆԿՈՒՄՆԵՐՈՒՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, հАНКУСНЕРАЦ' екер'едя, Hankusne-rac' ekeyes'i, Անկուսներաց Աստ-վածածին – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հա-յաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում:

ՀԱՆՆԱՎԱՆՔ, հАННАВАНК*, Hapnavank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի ՕՇանավան գ-ում, տ Հով-հաննավանք:

ՀԱՇՏԻՇԱՏ, հАШТИШАТ, Hašti-šat – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրու-բերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աշ-տիչատ ավանում, տ Աշտիչատ:

ՀԱՇՏԻՑ ՎԱՆՔ, հАШТИЦ ВАНК*, Haštic' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայ-քի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աշտիչատ ավանում, տ Աշտիչատ:

ՀԱՋՆԻ ՎԱՆՔ, հАДЖНИ ВАНК*, hAjni vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիա-յում, Ադանայի նահ-ի Հաճրն ք-ում, տ Ս Հակոբի վանք:

ՀԱՋՆՈ ՎԱՆՔ, հАДЖНО ВАНК*,

hAjno vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիա-յում, Ադանայի նահ-ի Հաճրն ք-ում, տ Ս Հակոբի վանք:

ՀԱՌԻՃ, հАР'ЯЦ*, hAr'ič, Ա-ռիճ, Ս Աստվածածին, Պարտիչ, Հառիճավանք, Հառիճի Ս Աստվա-ծածին, Հառիճի Ս Գրիգոր, Հառիճի վանք, Հառիճի Ուխտ, Հառիճո Ս Աստվածածին, Հառիճո Ս Գրիգոր, Հառիճո Ուխտ, Հա-ռիճու Ս Գրիգոր, Հառիճո վանք, Հառիջ, Հառնջո վանք, Հարիճա-վանք, Հարիջավանք, Ղփչաղ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-տության Շիրակի մարզում, Արթիկ ք-ից մոտ 3,5 կմ հր-արլ, Հառիճ գ-ում, գեղատեսիլ սարավանդի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այ-րարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ի մեջ: Հայտնի է 7-րդ դ-ից: Կառուցված է տեղական բաց մանիչակագույն, սև և գորշ տուֆի սրբատաշ քարերով, ճարտարապետական բարդ և գե-ղեցիկ մի համալիր է. ունի 2 եկե-ղեցի, 2 գավիթ, 2 մատուռ, խուցեր, սենյակներ և գերեզմանոց: Շրջա-պատված է պարիսպներով: Համա-լիրի Ս Գևորգ եկեղեցին կառուցվել է 7-րդ դ-ում, իսկ Ս Աստվածածինը՝ 13-րդ դ-ում: Այս վերջինը վանքի զլխավոր շինությունն է և կառուց-վել է 13-րդ դ Ջաբարե ամիրսպա-սալար Ջաբարյանի հանձնարարու-թյամբ: Այն ներսից և դրսից, պա-տերի վրա ունի քանդակներ, արձա-նագրություններ: Արլ պատի վրա գտնվում են Ջաբարե և Իվանե Ջա-բարյան եղբայրների խորաքան-դակները: Եկեղեցին սյունագարդ է, կամարակապ, առաստաղը ստալա-կոտային է: Համալիրը մի քանի անգամ վերանորոգվել է, վերջին անգամ՝ 1950-1970-ական թթ-ին: Վանքը պահպանվել է բավական լավ վիճակում:

Հ-ը Միջնադարյան Հայաստանի կրոնական և մշակութային Հայտնի կենտրոններից է: Այն որպես ուսում-նական հաստատություն նշանավոր էր դեռևս 7-րդ դ-ում: Հառիճի դպրոցը լայն գործունեություն է ծավալել 10-15-րդ դդ-ում: Այստեղ ապրել ու գործել են նշանավոր մտավորականներ Սարգիս ճոնը (7-րդ դ), Մխիթար Անեցի (13-14-րդ դդ) և ուրիշներ: Միջին դդ-ում Հ-ում գրվել ու նկարագրվել են շատ ձեռագրեր, որոնցից Հայտնի են 1209

և 1219 թթ երկու ձեռագրերը: Գրանցից առաջինը կազմել ու նկա-րագրող է գրիչ Մարգարեն: Վանք-ում պատշաճ մակարդակի վրա է գտնվել նաև երաժշտական արվես-տը: Վանքի գործունեությունը աշ-խուժանում է Արլ Հայաստանը Ռուսաստանին միացնելուց հետո, երբ այստեղ է տեղափոխվում Հո-ռոմոսի վանքի միաբանությունը և 1850 թ ստեղծում «Հառիճավա-նական ընկերությունը», որի նպա-տակն էր պահպանել վանքն ու այնտեղ դպրոց բացել: 1857 թ դպրոցը 21 աշակերտներով սկսում է գործել, որտեղ դասավանդում էին հայոց լեզու, հայոց պատմություն, հայ գրականություն, ռուսաց լեզու, աշխարհագրություն, ընդհանուր պատմություն, հոետորություն, կրո-նի պատմություն և այլ առարկաներ: Ընկերությունը դպրոցում հիմնել էր մատենադարան-գրադարան: 1881 թ վանքի կին միաբանների ջանքերով այստեղ բացվում է նաև օրիորդաց դպրոց: Զանքեր են գործադրվում նաև տպարան հիմնելու համար: Հառիճի դպրոցը այդ ժամանակ մեծ համբավ ուներ: Այստեղ շատերի հետ 1887-1889 թթ իր նախնական կրթությունն է ստացել նաև մեծ բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանը:

ՀԱՌԻՃԱՎԱՆՔ, հАР'ЯЦ' АВАНК*, hAr'ič'avank' – Վ ա ն ք Հայաստա-նի Հանրապետության Շիրակի մար-զի Հառիճ գ-ում, տ Հառիճ:

ՀԱՌԻՃԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, հА-Р'ЯЦ' СВ АСТВАЦ'АЦ'ЯН, hAr'ič'i Sv Astvacacin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, տ Հառիճ:

ՀԱՌԻՃԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, հАР'ЯЦ' И СВ ГРИГОР, hAr'ič'i St Grigor – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-տության Շիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, տ Հառիճ:

ՀԱՌԻՃԻ ՎԱՆՔ, հАР'ЯЦ'И ВАНК*, hAr'ič'i vank' – Վ ա ն ք Հայաս-տանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, տ Հառիճ:

ՀԱՌԻՃԻ ՈՒՆՏ, հАР'ЯЦ'И УХТ, hAr'ič'i Uxt – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, տ Հառիճ:

ՀԱՌԻՃՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, հА-Р'ЯЦ' СВ АСТВАЦ'АЦ'ЯН, hAr'iču Sv Astvacacin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի

Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

ՀԱՌԻՃՈՍ ԳՐԻԳՈՐ, հԱր*իԿ* օ Св Григор, հԱր*իժօ St Grigor – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

ՀԱՌԻՃՈՍ ՎԱՆՔ, հԱր*իԿ* օ ванк*, հԱր*իժօ vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

ՀԱՌԻՃՈՍ ՈՒՆՏ, հԱր*իԿ* օ ухт, հԱր*իժօ uxt – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

ՀԱՌԻՃՈՒՍ ԳՐԻԳՈՐ, հԱր*իԿ* օ Св Григор, հԱր*իժս St Grigor – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

ՀԱՌԻՆՈՍ ՎԱՆՔ, հԱր*իՆօ ванк*, հԱր*ինօ vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

ՀԱՌԻՋ, հԱր*իՃաձ, հԱր*իժ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

ՀԱՌԻՋՈՍ ՎԱՆՔ, հԱր*իՃաձօ ванк*, հԱր*իժօ vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

ՀԱՍԱՆԴԵԴԵ, հАсандеде, Hasandede, Հասանտետե – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Հասանկալա գք-ի մոտ, Հասանկալա լ-ան գագաթին: Պաշտվում էր այստեղ գտնվող ջրհորը:

ՀԱՍԱՆԿԱԼԱՅԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱՄԻՆ, հАсанкалайи Св Аствац*ац*и, Hasankalayi St Astvacacin – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում, Հասանկալա ք-ի մոտ, **տ Ս Աստվածածին:**

ՀԱՍԱՆԿԱԼԱՅԻ ՎԱՆՔ, հАсанкалайи ванк*, Hasankalayi vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում, Հասանկալա ք-ի մոտ, **տ Ս Աստվածածին:**

ՀԱՍԱՆՏԵՏԵ, հАсантете, Hasantete – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Հասանկալա գք-ի մոտ, **տ Հասանդեդե:**

ՀԱՍՐԱՆ, հАсрах, Hasrax – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բչերիկի գվ-ում: Միջին դ-ում

եղել է Հայ գրչության կենտրոն: ՀԱՍՈՒՆ, հАсуи, Hasun – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում Միափարկի գվ-ում, Միափարկի գք-ի մոտակայքում: Ժայռափոր կառույց է:

ՀԱՎԱՊՏՈՒԿ, հАваптык, Havapruk, Ս Աստվածածին, Հավապտուկի վանք, Հավուց Պտուկ – **Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Վանք գ-ի մոտակայքում, Նաչեն գետի աջ ափին, Նոխանաբերդի դիմաց, Հավապտուկ կոչվող ձվաձև լ-ան գագաթին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մեծիրանք (ապա՝ Նաչեն) գավ-ի մեջ: Եկեղեցին՝ Ս Աստվածածին անունով կառուցվել է 1163 թ Տեր Հովհանիս ե ուրիչ միաբանների ջանքերով: Թաղակալ շինություն է, ունի փոքրիկ գավիթ: Այստեղ է գտնվում Ջաջուռ իշխանի և նրա տոհմի անդամների գերեզմանոցը: Այստեղ պահվում էին զգալի թվով Հայերեն ձեռագրեր: Գտնվում է ավերված վիճակում:

ՀԱՎԱՊՏՈՒԿԻ ՎԱՆՔ, հАваптыки ванк*, Havaputki vank' – **Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Վանք գ-ի մոտակայքում, **տ Հավապտուկ:**

ՀԱՎԱՍԱՎՈՐ, հАватавор, Havatavor – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում, **տ Հավատավոր Ս Գևորգ:**

ՀԱՎԱՍԱՎՈՐ Ս ԳԵՎՈՐԳ, հАватавор Св Гевог, Havatavor St Gevorg, Հավատավոր, Հավատրու վանք – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում: Ոմանք նույնացնում են Քաջբերունիք Արջոնից Ս Աստվածածին վանքին: Վանքի Ս Գևորգ եկեղեցին կառուցվել է 1460 թ: Պահպանվել են ավերակները:

ՀԱՎԱՍՐՈՒ ՎԱՆՔ, հАватру ванк*, Havatru vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում, **տ Հավատավոր Ս Գևորգ:**

ՀԱՎԱՐՄԻՆ, հАварц*и, Havarcin – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Հաղարծին:**

ՀԱՎՈՐ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, հАвор Св

Карает, Havlor St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվ-ում Հավորիկ գ-ում, **տ Հավորի Ս Կարապետ:**

ՀԱՎՈՐՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, հАвору Св Карает, Havloru St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվ-ում Հավորիկ գ-ում, **տ Հավորի Ս Կարապետ:**

ՀԱՎՈՅ ԹԱՌ, հАвоц Т*ар*, Havoc T'ar' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Հավուց Թառ:**

ՀԱՎՈՒ ԹԱՌ, հАву Т*ар*, Havu T'ar' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Հավուց Թառ:**

ՀԱՎՈՒՅ ԹԱՌ, հАвуц Т*ар*, Havuc T'ar', Ս Ամենափրկիչ, Արունեց եկեղեցի, Դարունեց եկեղեցի, Դարունից վանք, Կարմիր վանք, Կզըլվանք, Հայոց Թառ, Հայվոց Թառ, Հայու Թառ, Հավոց Թառ, Հավու Թառ, Հավուց Թառի Ամենափրկիչ, Հավուց Թառի վանք – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, Գառնի գ-ից արլ. Ազատ գետի բարձրադիր ձախ ափին, գեղատեսիլ վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ի մեջ: Գլխավոր եկեղեցին, որը կոչվում է Ս Ամենափրկիչ, կառուցվել է 1013 թ Գրիգոր Մագիստրոսի նախաձեռնությամբ: Համալիրն ունի նաև գավիթ, տապանատուն, շրջապարիսպ, որոնք ավերված վիճակում են: Շրջակայքում կան մի կիսավեր եկեղեցի, մատուռներ, գերեզմաններ: Վանքի խմելու ջուրը բերել են լ-ներից՝ խողովակներով: Համալիրն ավերվել է 1679 թ երկրաշարժից: Վանքն անցյալում ունեցել է կալվածքներ, եղել է կրոնական և մշակութային Հայտնի կենտրոն, ուներ իր գրչության դպրոցը և վարժարանը: Այստեղ ընդօրինակված մի ամբողջ շարք ձեռագրեր՝ Ավետարաններ, ճառոց, Ծարակոց և այլ բովանդակությամբ ձեռագրեր պահպանվել և հասել են մեզ: Վանքի մոտ գտնվում էր Հավուց Թառ գ-ը: Վերջին տարիներին Հանրապետության Հայրենասեր երիտասարդները անձնական նախաձեռնությամբ սկսել են

մաքրել ու հարդարել վանքի տա-
րածքը:

ՀԱՎՈՒՅ ԹԱՌԻ ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, հАвуд Т*ар*и Аменап*ркич, Havuc T'ar'i Amenap'rkic' – Վ ա ն ք Հա-
յաստանի Հանրապետության Արա-
րատի մարզում, **տ Հավուց Թառ:**

ՀԱՎՈՒՅ ԹԱՌԻ ՎԱՆՔ, հАвуд Т*ар*и ванк*, Havuc T'ar'i vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Արարատի մարզում, **տ Հավուց Թառ:**

ՀԱՎՈՒՅ ՊՏՈՒԿ, հАвуд Птук, Havuc Ptuk – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս –
տ ա ն Լեռնային Ղարաբաղի
Հանրապետության Մարտակերտի
չրջ-ի Վանք գ-ի մոտակայքում, **տ Հավապտուկ:**

ՀԱՎՈՒՅ ՎԱՆՔ, հАвуд ванк*, Havuc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հա-
յաստանում, էրզրումի նահ-ում
Համանուն գավ-ի Բաբերդի գվոկ-
ում: Պահպանվել են ավերակները:

ՀԱՐԱՆ, հАран, Haran – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Հա-
յաստանի Հանրապետության Սյու-
նիքի մարզում, Տաթևի վանքի մոտ,
տ Հարանց անապատ:

ՀԱՐԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, հАранц анапат, Haranc' anapat – Վ ա ն ք
(անապատ) այժմյան Աղբբեջանի
Հանրապետության Գետաբեկի չրջ-
ում, **տ Նամչի վանք:**

ՀԱՐԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, հАранц анапат, Haranc' anapat, Անապատ, Արանց անապատ, Հարան, Մեծ Անապատ, Սյունյաց Մեծ անապատ, Վերին Տաթևո անապատ, Տաթևի Մեծ անապատ, Տաթևո անապատ – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաս-
տանի Հանրապետության Սյունիքի
մարզում, Որոտան գետի աջ ափին,
«Սատանի կամուրջի» մոտ, Տաթևի
վանքի հր-արմ կողմում, Տաթևի
ձորի և Որոտանի միախառնվելու
տեղում: Հնում մտնում էր Մեծ
Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ի
մեջ: Գոյություն է ունեցել 11-12-րդ
դդ-ից: Վանական համալիրն ամբող-
ջացել, կառուցապատվել է 1613 թ:
Միջին դդ-ում ունեցել է բարձրա-
գույն դպրոց և կուսանոց: Եղել է
գրչության հայտնի կենտրոն: Վան-
քի նշանավոր գործիչներից է ծաղ-
կող-մանրանկարիչ Հակոբ Շոռոթե-
ցին (17-րդ դ): Ժամանակին ունեցել
է բազմամարդ միաբանություն: Հա-
մալիրի եկեղեցին չափերով խոշոր

չինություն է, ունի քառանկյունի
հատակագիծ, չարվածքը՝ սրբատաշ
քարերով: Շուրջը պատած է լայ-
նանիստ աշտարակավոր պարսպով:
Եկեղեցին և պարիսպները պահ-
պանվում են գրեթե անվթար վիճա-
կում: Ուղեքրի և տնտեսական նշա-
նակության մյուս չինությունների
ավերակները, սակայն, հազիվ են
նշմարվում:

ՀԱՐԱՆՅ ԲԼՈՒՐ, հАранц блур, Haranc' blur – Վ ա ն ք (և գյուղ)
Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տա-
րոն գավ-ում, **տ Հայրաբլուր:**

**ՀԱՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, հАранц ванк*, Haranc' vank' – Վ ա ն ք (անա-
պատ)** այժմյան Աղբբեջանի Հանրա-
պետության Գետաբեկի չրջ-ում, **տ Նամչի վանք:**

ՀԱՐԱՏԵՍ, հАратец, Harates – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Արատեսի վանք:**

ՀԱՐԱՏԵՍԻ ՎԱՆՔ, հАратеси ванк*, Haratesi vank' – Վ ա ն ք
Հայաստանի Հանրապետության
Վայոց Ձորի մարզում, **տ Արատեսի
վանք:**

ՀԱՐԲԵՐԳԻ ՎԱՆՔ, հАрберди ванк*, Harberdi vank' – Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Մոկր աշխ-ի Առանձնակ
Մոկր գավ-ի Առբերդ գ-ում, **տ Առբերդի վանք:**

ՀԱՐԵՎԱՅԵՂՅԻ, հАревайег*цц, Harevayeg'ci – Մ ա տ ու ո Լեռ-
նային Ղարաբաղի Հանրապետու-
թյան Ասկերանի չրջ-ի Նաչմաչ գ-
ում, բլրակի վրա: Ավերված է:

ՀԱՐԻՃԱՎԱՆՔ, հАрич*аванк*, Harič'avank' – Վ ա ն ք Հայաստա-
նի Հանրապետության Շիրակի մար-
զի Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

ՀԱՐԻՋԱՎԱՆՔ, հАриджаванк*, Harij'avank' – Վ ա ն ք Հայաստա-
նի Հանրապետության Շիրակի մար-
զի Հառիճ գ-ում, **տ Հառիճ:**

**ՀԱՐՅՈՒՐ ՔՍԱՆ ՆԱՊԱՏ ԱՆԱ-
ՊԱՏ, հАриур К*сан Хачи анапат, Haryur K'san Xac'i anapat, Ա-
նապատ – Վ ա ն ք** Երևանի նա-
հանգի Սուրմալուի գավ-ում, Կա-
րակալա ավերակ բերդի մոտ: Տա-
րածքում կային բազմաթիվ խաչքա-
րեր և մեկ ավերակ եկեղեցի Ս Հա-
կոբ անունով:

**ՀԱՐՄՆԱՎԱՋ, հАрснаваз, Hars-
navaz – Մ ա տ ու ո** Մեծ Հայքի
Սյունիք աշխ-ի Բաղք (ըստ այլոց՝

Ծղուկ) գավ-ում, **տ Շահանդուխտի
մատուռ:**

**ՀԱՐՄՆԱՔԱՐ, հАрснак*ар, Hars-
snak'ar – Ա ն ձ ե ո ա կ ե ր տ ա ր –
ձ ա ն** Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Սյունիքի մարզում, պատմա-
կան Բաղաբերդ բերդից հս, բարձր լ-
ան վրա: Բաղալոյա բնական արձա-
նաձև քարաբեկոր է՝ կնոջ պատկերի
նման: Ենթադրվում է՝ Հեթանոսա-
կան աստվածուհու կուռք է:

**ՀԱՐՎԱ, հАрва, Harva – Ե -
կ ե ղ ե ց ի** Լեռնային Ղարաբաղի
Մարտակերտի չրջ-ում, Առաջածոր
գ-ի հր կողմում, **տ Անապատ:**

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, Շв hАрут*юн, St Harut'yun – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Նիզանի գվոկ-ի Բեթամին գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, Շв hАрут*юн, St Harut'yun – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի
Նաչուկանց գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, Շв hАрут*юн, St Harut'yun – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի
Նիզան գ-ում: Գտնվում էր լ-ան
վրա գտնվող Նիզանի բերդի տա-
րածքում: Հիշատակվում է 14-17-րդ
դդ հայերեն ձեռագրական հիշատա-
կարաններում որպես գրչության
կենտրոն:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, Շв hАрут*юн, St Harut'yun – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի
Մամոտանքի գ-ախմբի Հարաթ գ-ի
մոտ:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, Շв hАрут*юн, St Harut'yun – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի
Սպարկերտի գ-ախմբի Ներբան գ-
ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, Շв hАрут*юн, St Harut'yun – Վ ա ն ք Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,
Համանուն գավ-ի Բաբչեն գ-ում:
Քարաչեն և Հոյակապ կառույց էր:
Դրա արլ կողմում, ուռնիների
պուրակի տակ գտնվող աղբյուրի
մոտ կար մի մատուռ Լուսապտուղ Ս
Սահակ անունով:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, Շв hАрут*юн, St Harut'yun – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ
Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,

Համանուն գավ-ի Բոռ գ-ում: Մինչև 1895 թ կանգուն էր: Դրա մոտ կար նույն անունն ունեցող ևս մեկ ավերված եկեղեցի:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի (*) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Շեն գ-ի մոտ, նրա հր-արլ կող-մում: Այստեղ պահպանվում էին ավերակներ, որտեղ ըստ ծերու-նիների՝ գտնվելիս է եղել գ-ի ավագ եկեղեցին՝ Ս Հ-ը:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Կարաքիլիսայի գվոկ-ի Մանկասար գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Միջին դդ-ում այստեղ կազմվել է մի ձեռագիր ժողովածու:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Կարաքիլիսայի գվոկ-ի Զիրո-գյուղ (Զիրավ) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գոր-ծում էր վարժարան՝ 15 սաներով:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Սոգյուլիու գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Երկան գ-ում: Մինչև 1915 թ պատի վրա կար 975 թ հայերեն երկաթագիր վիմագիր արձանագրություն: Վերակառուցվել է 1430-ական թթ Առաքել Բաղի-չեցու ջանքերով: 19-րդ դ կեսերից ավերակ ու լքված էր:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի, Արծկեի (Աղչևազ) գվոկ-ում, Անջկու գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Արծկեի գվոկ-ի Հարություն գ-ում: Գ-ի մյուս եկե-ղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Երկուսն էլ կառուցվել են 13-րդ դ վերջերին:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Նաբաթ գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի, Աղբակ գվոկ-ի Ասպատակ (Հասփստան) գ-ում: Այստեղ Հովհաննես արեղայի հա-մար գրվել է Ավետարան:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Հինգեղ գ-ում: Գ-ի մյուս եկե-ղեցիներն էին Ս Աստվածածինը, Ս Գևորգը, Ս Սարգիսը:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Մյակներ գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Զորի գվոկ-ի Մաշտակ գ-ի մոտ: 20-րդ դ-ի սկզբներին ավերված էր, չուրջը կային հայկական տապանաքարեր: Գ-ում գտնվում էր Ս Աստվածածին կանգուն եկեղեցին:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Մո-կացթաղ գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Սրկանց գ-ում: Այստեղ էր գտնվում նաև Ապարանքի Ս Նաչ վանքը:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Մալաթիա ք-ում: Կառուցվել է 1860 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեո-նային Ղարաբաղի Հանրապետու-թյան Հաղրութ ք-ում: Կառուցված է սյունների վրա:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեո-նային Ղարաբաղի Հանրապետու-թյան Հաղրութի չըջ-ի Այգես-տան (Քոչքեկ) գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-յաստանի Հանրապետության Արա-զածոտնի մարզում, Թթուջուր գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-յաստանի Հանրապետության Ար-թիկ ք-ում: Ս. Եփրիկյանը այսպես է անվանել Ս Մարինե եկեղեցին:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-յաստանի Հանրապետության Ար-մավիրի մարզի Գեղակերտ գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-յաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ում, դրա արլ կողմում: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, 10-րդ դ: Կանգուն է:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-յաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահին գ-ում (այժմ՝ Ալա-վերդի ք-ի չըջագծում):

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Գետաշեն գ-ում:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-յաստանի Հանրապետության Կո-տայքի մարզի, Ծաղկաձոր ք-ում, դրա հս-արմ կողմում, փոքրիկ, գե-ղեցիկ ու ճաշակով կառուցված շի-նություն է: Ամբողջապես վերանո-րոգված ու հարգարված է 1960-1970-ական թթ:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-յաստանի Հանրապետության Արա-րատի մարզի Արգավանդ գ-ում, գ-ի գերեզմանատան տարածքում: Կառուցված պետք է լինի 5-6-րդ դդ:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-յաստանի Հանրապետության Գե-ղարքունիքի մարզի Ծաղկունք գ-ում: Անշուք շինություն է:

Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՇԵ ԿԱՐԿՆԱԿ, St Harut'yun - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-յաստանի Հանրապետության Գե-ղարքունիքի մարզում, Սևանի վան-քի համալիրում: Ըստ տեղեկություն-ների՝ Ս Հ-ը վանքի առաջին ու ամե-նահին եկեղեցին էր, որը կառուցվել էր Գրիգոր Լուսավորչի (3-4-րդ դդ) ջանքերով, բայց ավերվել է 995 թ երկրաշարժից ու չի պահպանվել:

գորիս: Հոյակապ շինություն է՝ կառուցված սրբատաշ քարերով, հենվում է 4 սյուների վրա, ունի գմբեթ, երկար. 19 մ, լայնութ.՝ 14 մ, բարձր.՝ 8 մ է: Պատերին կան հայերեն վիճագիր արձանագրություններ:

ՀԵՐՆԵՐԻ ՎԱՆՔ, հЕрһерѣ ванк*, Herheri vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում, **տ Ս Սիռն:**

ՀԵՐՄՈՆՆԱՎԱՆՔ, հЕрмоनावанк*, Hermonavank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Հերմոնի վանք:**

ՀԵՐՄՈՆԻ ՎԱՆՔ, հЕрмони ванк*, Hermoni vank՝, ԱՀԵՐՄՈՆ, ԱՀԵՐՄՈՆԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, ԱՀԵՐՄՈՆԻ ՎԱՆՔ, Ս ԳՐԻԳՈՐ, ՀԵՐՄՈՆԱՎԱՆՔ, Սյունյաց Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, ՔԱՐԱՎԱՆՔ, ՔԱՐԵՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ից մի փոքր արլ. Եղեգիս գետի աջ ափին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Ս. Զալալյանը նույնացնում է իտալերաց կամ Քարկոփ վանքին, որ սխալ է: Վանքն իր անունը ստացել է միանձնուհիների առաջին վանահոր՝ Ահերմոնի անունից, որ հետագայում ուղղակի կոչել են **Հ վ:** Վանքի համալիրը ստեղծվել է ոչ միանգամից: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայությամբ՝ այն հիմնադրել է Սյունիքի Սմբատ իշխանը 936 թ՝ ժայռոտ լ-ան ստորոտում, Քարևան կոչված սարավանդի վրա: Սմբատի կին Սոփիան գնել և վանքին է նվիրել ոչ հեռու գտնվող Հավու գ ու մի քանի այգիներ՝ Եղեգիս ավանում: Հետագայում վանքի համալիրը լրացվել է նոր եկեղեցիներով և այլ կառույցներով: 13-րդ դ **Հ վ** համարվում էր Սյունիքի առավել հայտնի կրոնական հաստատություններից մեկը: Վանքի համալիրը բաղկացած էր մի քանի եկեղեցիներից, պարսպապատ ընդարձակ բակից, տնտեսական շինություններից և գերեզմանոցից: Համալիրի Ս Գրիգոր եկեղեցին, որը կառուցվել էր 10-րդ դ գմբեթավոր շինություն էր: Այդ, ապա նաև Ս Հակոբ, Ս Սահակ, Ս Ստեփանոս և մյուս եկեղեցիները հիմնահատակ ավերվել են, որոնց տեղում 16-17-րդ

դդ կառուցվել է Հնի անունով մի նոր Ս Գրիգոր եկեղեցի, որը մույթերով, թաղածածկ հորինվածք ունի: Այս եկեղեցին պահպանվել է կիսավեր վիճակում: Սրա շուրջը նկատվում են տնտեսական կառույցների և գերեզմանի հետքերը: Վանքի շինությունների վրա պահպանվել են հայերեն վիճագիր արձանագրություններ: Թվական ունեցող արձանագրություններից ամենահինը վերաբերում է 1226 թ, իսկ նորագույնը՝ 16-17-րդ դդ:

Հ վ միջնադարի հայ մշակույթի նշանավոր կենտրոններից էր: Այստեղ մշակութային կյանքը աշխուժացել է հատկապես 14-15-րդ դդ, Գլաձորի նշանավոր համայնարանի գործունեության խափանումից հետո: 14-րդ դ այստեղ Տիրատուր վարդապետը հիմնել է դպրոց, որը գործել է մինչև 15-րդ դ վերջը՝ տալով հայ մշակույթի բազմաթիվ գործիչներ՝ գրիչներ, նկարիչներ և այլ մասնագետներ, որոնք ընդօրինակել, գրել ու զարդանկարել են տասնյակ պատմական, կրոնական և այլ բովանդակությամբ ձեռագիր մատյաններ: Դրանց թվում էր նաև Տիրատուր վարդապետը, որը հիշատակվում է որպես մեծ վարժապետ ու հոետոր, դպրոցի ուսուցչապետ: Տիրատուրը 14-րդ դ գրել է կրոնական բովանդակությամբ մի քանի աշխատություններ, ճառեր և ավելի քան 20 հանելուկներ: **Հ վ**-ում գրված կամ ընդօրինակված ձեռագրերից պահպանվել է 26-ը, որից 12-ը ստեղծվել է 1401-1480 թթ: Վանքի հայտնի գրիչներից են Գրիգորը, որը Սիմոն Սյունեցի վարդապետի պատվերով 1413 թ օրինակել է Ներսես Լամբրոնացու «Մեկնութիւն ԺԲ մարգարէից»-ը, Ս Կյուրեղի գրքի ընդօրինակող (1415 թ) Սարգիս գրիչը, Կարապետ երեց Դերջանցին, որը 1421 թ արտագրել է Քարոզգիրքը, 1465 թ ճառոցի ընդօրինակող Հովհաննեսը և ուրիշներ: Պահպանված ձեռագրերի կեսից ավելին Ավետարաններ են: Ձեռագրերից ամենահինը գրվել է 14-րդ դ առաջին կեսին, ամենանորերը՝ 16-17-րդ դդ:

ՀԵՐՄՈՆԻ ՎԱՆՔ, հЕрмони ванк*, Hermoni vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում: Հիշատակում է Թովմա Մեծոփեցին (15-րդ դ)՝

առանց որոշակի տեղագրություն: **ՀԵՐՈՄՈՆԻՍ ՎԱՆՔ, հЕромонис ванк*, Heromonis vank՝ – Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում:

ՀԵՓԵՍՏՈՍԻ ՄԵՀՅԱՆ, հЕр†естосѣ мезян, Her†estosi mehyan – Հ Ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ը , մ Ե Հ Յ ա ն Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի, Դերջան գավ-ում, Բագարիճ գ-ում, **տ Մրհական մեհյան:**

ՀԻԶԱՆՈՒ Ս ԽԱԶ, հИЗану Св Хаѳ, Hizany St Xač՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվ-ում, **տ Շինիձորու Ս Խաչավանք:**

Ս ՀԻԶԴԻԲՈՒԶԴԻ, Св հИЗДИбуздѣ, St Hizdibuzdi – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Թուխ գ-ի մոտ, **տ Ս Հիզտիրուզտի վանք:**

Ս ՀԻԶՏԻԲՈՒԶՏԻ ՎԱՆՔ, Св հИЗТИбузти ванк*, St Hiztibuzti vank՝, Ս Հեզդիրուզդի, Ս Հեզտիրուզտի, Ս Հիզդիրուզդի, Ս Ցիզտիրուզտի – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի գավ-ի Թուխ գ-ի մոտ, Վանա լճի հր-արմ ափին: Եկեղեցին մի փոքրիկ քարաշեն շինություն էր, ուներ 5 խորան: Ծրջապարսպից դուրս կար մի մատուռ: Եկեղեցու ճակատային մասում եղած Հայերեն արձանագրության մեջ ասվում էր, որ վանքը կառուցել է Մեսրոպ վարդապետը՝ ՌճԾԷ (1708) թ:

ՀԻԶՈՒՆԱՆՅ ՎԱՆՔ, հИЗунанѣ ванк*, Hizunanc՝ vank՝ – Ա ն ա ա տ (վանք) Լեոնային Կիլիկիայում, Լամբրոն ամրոցից արլ. **տ Արմեն:**

ՀԻՆ ԱՌԱՔԵԼԻ ԱՆԱՊԱՏ, հИХ Ар†ак’ели анапат, Hin Ar†ak’eli anapat, Առաքելի անապատ Հին – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Արցախում, Դիզակի գավ-ում, Նոր Առաքել գ-ի մոտակայքում: Պահպանվել են եկեղեցու ավերակները, որի մոտ ոմն Մասան շինել է տվել մի մատուռ: **Հր-արմ**-ում գտնվում է Անապատ անունով գ-ատեղի:

ՀԻՆ ԳԵՏԱԿԻ ՎԱՆՔ, հИХ Гетакѣ ванк*, Hin Getaki vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Ձորոփոր գավ-ում, **տ Գետիկ:**

ՀԻՆԳԽՈՐԱՆ, հИҢхоран, Hing-xoran – Ե կ Ե դ Ե ց Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ում: 13-րդ դ են-

թարկվում էր Գոմաց Ս Աստվածածին վանքին:

ՀԻՆԳ ԽՈՐԱՆ ՎԱՆՔ, հԻՒՅԻ Խորան Վանք*, Hing Xoran vanĳ' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գլխի-ի հրա-արլ կողմում, սարավանդի վրա: Եկեղեցին ուներ սպիտակ սրբատաշ քարերով կառուցված 5 խորան, որոնց տակ, ըստ ավանդության, թաղված են անհայտ նահատակներ:

ՀԻՆԳ ԽՍԿՈՒՆՔ, հԻՒՅԻ ԽԻՍԿՈՒՆԿ*, Hing Xc'kunk' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Խճկոնք:

ՀԻՆԳ ՍՈՒՐԲՔ, հԻՒՅԻ ՍՄԵՐԵՔ*, Hing Surbk' – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Խճկոնք:

ՀԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ, հԻՒՅԻ ekeĳ'ecĳi, Hin ekeĳec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշիի շրջ-ի Շոչ գ-ում, դրա հս կողմում: Հին, խարխված շինություն է, որի լուսամուտներից մեկի շրջանակի վրա կա 1458 թ հայերեն վիմագիր արձանագրություն՝ մի խաչքարի կանգնեցման մասին: Շուրջը կան գերեզմաններ:

ՀԻՆ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔ, հԻՒՅԻ հԱՅՈՑ ՎԱՆԿ*, Hin Hayoc' vanĳ' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզրումի նահ-ում, Քղիի գլխի-ի Հերտիֆ (Հարթև) գ-ի մոտ, դրանից 4-5 կմ արլ Նլա գ-ում: Եկեղեցու պատերի մեջ շարված էին խաչքարեր, քանդակված էին հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

ՀԻՆՁՔ, հԻՒՅԻ ՀԻՆԺՔ*, Hinĳk' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

ՀԻՆՁՔԻ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, հԻՒՅԻ ՀԻՆՁՔԻ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆԿ*, Hinĳk'i Karmir vanĳ' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

ՀԻՆ ՎԱՆՔ, հԻՒՅԻ ՎԱՆԿ*, Hin vanĳ' – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Քոնա գ-ում: Տեղացի հայերը այսպես էին անվանում գ-ի Ս Հոփսիմն եկեղեցին (տ):

ՀԻՍՎԱՆՑ ՎԱՆՔ, հԻՍՎԱՆԿ*, Hisvanc' vanĳ', Հիսույանց վանք – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայ-

կական թագավորությունում, Մա-րաշի շրջ-ում: Հիշատակում է Սմբատ Գունդատարը (13-րդ դ), ըստ որի՝ 1114 թ տեղի ունեցած երկրաշարժից այստեղ զոհվել են մի քանի վանականներ, որոնց թվում նաև վարդապետ Մաշկետը: 11-րդ դ Գրիգոր Բ Վկայասեր կաթողիկոսի (1066-1105) ջանքերով և Փիլարտոս իշխանի հովանավորությամբ այլ վանքերի և մենաստանների հետ, Հ վ նույնպես դարձել էր կրթական կենտրոն:

ՀԻՍՈՒՅԱՆՑ ՎԱՆՔ, հԻՍՅԱՆԿ ՎԱՆԿ*, Hisuyanc' vanĳ' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, տ Հիսույանց վանք:

ՀԻՍՈՒՍ ՓՐԿԻՉ, հԻՍՅՍ ՓՐԿԻՉ*, Hisus P'rkic' – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխայի շրջ-ի Նորխե-վեր գ-ում: Հայ-կաթողիկե եկեղեցի է: Կառուցվել է 1860 թ:

ՀՂԵԳՅԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿ, հԻՒՅԻ ՀԱՀԱՏԱԿ, Hyeĳyan Nahatak, Նահատակ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Վանք գ-ի հս կողմում, Հղեգյան լ-ան վրա: Այստեղ կա անհայտ նահատակի մի խաչարձան, որը տեղացիների համար դարձել է ուխտատեղի:

ՀՅՈՒՆԵ ՎԱՆՔ, հԻՍՅՈՒՆԵ ՎԱՆԿ*, Hyune vanĳ' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ում: Հիշատակում է Ստեփանոս Ասողիկը (10-11-րդ դդ)՝ առանց որոշակի տեղագրության: Հավանաբար Հնե-վանքն է:

ՀՅՈՒՐԻԿԱ ՎԱՆՔ, հԻՍՅՐԻԿԱ ՎԱՆԿ*, Hyurika vanĳ' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Թալիչ գ-ի մոտ, տ Գլխո վանք:

ՀՆԱՎԱՆՔ, հՆԱՎԱՆԿ*, Hnavanĳ' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տաշիրի մարզի Կուրթան գ-ի մոտ, տ Հնեվանք:

ՀՆԳՋԱՐԱԹ, հՆԻՅԱՐԱԹ, Hngzarat – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ուշիկ գ-ի մոտ, տ Հազարավրդիչ:

ՀՆԵՎԱՆՔ, հՆԵՎԱՆԿ*, Hnevank' – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Հերմոն (Ղավուշուղ) գ-ում: Վերանորոգվել է 17-րդ դ:

ՀՆԵՎԱՆՔ, հՆԵՎԱՆԿ*, Hnevank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Արծվանիստ գ-ի տարածքում: Եկեղեցին կառուցվել է 10-րդ դ, իսկ գավիթը՝ 12-13-րդ դդ:

ՀՆԵՎԱՆՔ, հՆԵՎԱՆԿ*, Hnevank', Կենարար Փայտի վանք, Հնավանք, Ձելի ճեղմարտի, – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տաշիրի մարզում, Կուրթան գ-ի մոտ, դրանից արլ, Ձորագետ գետի աջ ափին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ի մեջ: Տեղադրված է եռանկյունաձև բարձունքի վրա: Եկեղեցին ներսից եռաբսիդ, դրսից ուղղանկյուն հատակագիծ ունի: Կառուցվել է 7-րդ դ՝ կարմրավուն սրբատաշ ֆելզիտ քարերով, ունի գմբեթ: Ըստ վիմագիր մի արձանագրության՝ եկեղեցին վերանորոգել է տվել իշխան Սմբատ Օրբելյանը 1144 թ: 12-13-րդ դդ վանքը հայ քաղկեդոնական դավանանքի հաստատություն էր: Գավիթը, որը կցված է եկեղեցուն արմից, կառուցվել է 1186-1206 թթ:

ՀՆՁԱՆԻՍ, ՀՆՁԱՆԻՍ, Hnjanis – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Խոչարի գլխի-ում, տ Հոգյաց վանք:

ՀՆՁԱՅ ՎԱՆՔ, ՀՆՁԱՅ ՎԱՆԿ*, Hnjac vanĳ' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

ՀՆՁՈՑ ՎԱՆՔ, հՆՁՈՑ ՎԱՆԿ*, Hnjoc' vanĳ' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ի մոտ, տ Հնձուց վանք:

ՀՆՁՈՒՅ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, հՆՁԱՅՍ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆԿ*, Hnjuc' Karmir vanĳ' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզրումի նահ-ում, Հինձք գ-ում, տ Հնձուց վանք:

ՀՆՁՈՒՅ ՎԱՆՔ, հՆՁԱՅՍ ՎԱՆԿ*, Hnjuc' vanĳ', Ս Աստվածածին, Աստվածածնա Կարմիր վանք, Ս Աստվածածնի Կարմիր վանք, Ս Աստվածածնի վանք, Ունձոց վանք, Կարմիր Հնձուց վանք, Կարմիր Ս Աստվածածին վանք, Հինձք, Հինձքի Կարմիր վանք, Հնձաց վանք, Հնձոց վանք, Հնձուց Կարմիր վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզրումի նահ-ում, Երզրումի գավ-ի Հինձք գ-ի մոտ:

Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Կարին գավ-ի մեջ: Ենթադրվում է, որ կառուցվել է 4-րդ դ. կեսերին՝ Ներսես Ա Պարթև կաթողիկոսի (353-373) կողմից: Ըստ ավանդույթյան՝ Մովսես Խորենացին (5-րդ դ.) և մյուս ուսուցիչները, Ալեքսանդրիայից ու Աթենքից վերադառնալուց հետո, երկար ժամանակ մնացել են Հ վ-ում: Այստեղ են եղել և ուսում ստացել Անանիա Շիրակացին (7-րդ դ.), Հովհան Օձնեցին (7-8-րդ դդ.), Խոսրով Անձևացին (10-րդ դ.), Գրիգոր Նարեկացին (10-րդ դ.), Արիստակես Լաստիվերտցին (11-րդ դ.), Գրիգոր Մագիստրոսը (11-րդ դ.), Գրիգոր Վկայասերը (10-րդ դ.) և ուրիշներ: Կարմիր վանք են անվանել գմբեթը կարմիր քարերով կառուցված լինելու համար: Միջին դդ. Հ վ-ն եղել է Հայ գիտության և գրչության նշանավոր կենտրոն: Մինչև 1915 թ այստեղ գործում էին դպրոց ու որբանոց: Համալիրի մեջ մտնում էին Ս Աստվածածին և 2 ուրիշ ավելի փոքր եկեղեցիները, օժանդակ շինությունները (պահեստ, մատան, փարախ, ախոռ, ջրղաց ևն): 1770 թ երկրաշարժից վանքը քանդվել է և 30 տարի մնացել ամալի, 1800 թ վերանորոգվել ու սկսել է գործել: 1829 թ Ադրիանապոլսի ուս-թուրքական պայմանագրով էրզրումի չրջ-ի հազարավոր հայերի՝ Արլ Հայաստան գաղթելուց հետո Հ վ-ը անշքանում է, բայց իբրև հոգևոր հաստատություն շարունակում է գործել մինչև 1915 թ և ավերվում ու լքվում է հենց այդ ժամանակ:

ՀՆՈՒԴ ՎԱՆՔ, հНУД ВАНК*, Hnud vanĳ, Ս Ուայ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղբակ գվոկ-ում, Բաչկալա գգ-ից 2-3 կմ արմ: Ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին: Պահպանվում են տների, խաչքարերի և հայկական գերեզմանների մնացորդները: Տարածքում բնակություն էին հաստատել մի քանի բուրդ ընտանիքներ:

ՀՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, հНУТІ ВАНК*, Hnuti vanĳ, Հունուտի վանք-Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սպերի գվոկ-ի Հնուտ գ-ում: Այստեղ 1586 թ ընդօրինակվել է Մաշտոց, որի հիշատակարանում պատմվում է վանքի

ճյուղի հայ և հույն հոգևորականների հայածանքների մասին:

ՀՈԲ ԵՐԱՆԵԼԻ, հОб Еранели, Hob Eraneli - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Արաքս գետի աջ ափին, Կողբ գ-ից մոտ 10 կմ հս-արլ, պատմական Երվանդակերտ բերդի մոտ:

ՀՈԳԵՎԱՆՔ, հОГЕВАНК*, Hoge-vanĳ, Կարմիր վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Սառնաղբյուր գ-ի մոտ, դրանից մոտ 3 կմ հս-արմ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ի մեջ: Ըստ վիճակի արձանագրությունների՝ Ս Կարապետ գլխավոր եկեղեցին կառուցվել է 1205 թ: Օգտագործված է սրբատաշ կարմրավուն տուֆ քարատեսակը, ունի գմբեթ: Թմբուկը քանդվել է երկրաշարժից՝ 1939 թ: Ս Կարապետից մոտ 50 մ հս պահպանվել են 5-րդ և 7-րդ դդ կառուցված միանավ, քառանկյունի եկեղեցիների պատերի ստորին մասերը: Այս եկեղեցիներից մեկը անվանվում է Հոգեվանքի Քառախորան եկեղեցի:

Ս ՀՈԳԻ, СВ հОГІ, St Hogi - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Սիս ք-ում: Գրիչ Ստեփանոս քահանան 1279 թ այստեղ ընդօրինակել է Ավետարան:

Ս ՀՈԳԻ, СВ հОГІ, St Hogi - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Խոզկերտ գ-ում: Հիշատակված է 1335 թ մի ձեռագրական հիշատակարանում, ըստ որի՝ Հեթում պարոնը Սիմեոն գրչին գրել է տվել մի ձաշոց և նվիրել այս եկեղեցուն:

ՀՈԳԻՆ ՍՈՒՐԲ, հОГІН Сурб, Hogin Surb - Մ ա տ ու ո Արցախում, Քափս գավ-ում, Ս Հոփսիմն մատուռից ոչ հեռու: Գավիթը նորոգված է եղել, մնացած մասերը 20-րդ դ սկզբներից գտնվում էին կիսավեր վիճակում: Շուրջը կային գերեզմաններ, խաչքարեր: Գերեզմաններից մեկը սխալ կերպով վերագրում էին Մխիթար Գոչին (12-13-րդ դդ):

ՀՈԳԻՆ ՍՈՒՐԲ, հОГІН Сурб, Hogin Surb - Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Զորոփոր գավ-ի Տղրկածով գ-ի մոտ:

ՀՈԳԻՆ ՍՈՒՐԲ, հОГІН Сурб, Hogin Surb - Մ ա տ ու ո Մեծ

Հայքի Գուգարք աշխ-ի Զորոփոր գավ-ի Ուռեյանջ գ-ի մոտ:

ՀՈԳՅԱՅ ՎԱՆՔ, հОГЯД ВАНК*, Hogyac' vanĳ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նորդուզի գվոկ-ում, նույնանուն լ-ան փեշերին:

ՀՈԳՅԱՅ ՎԱՆՔ, հОГЯД ВАНК*, Hogyac' vanĳ, «Աթոռ Անահտա», Անձևացյաց վանք, Ս Աստվածածին, Գարբնացքար, Գարբնաքար, Դիր-Մարիամ-քիլիսացի, Խոկոց վանք, Հնձանիս, Հոգաց վանք, Հոգեաց վանք, Հոգոց վանք, Հոգվոց Ս Աստվածածին, Հոգվոց վանք, Տեր-Միրհեմ, Քիլիսե - Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Խոշարի գվոկ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Անձևացիք գավ-ի մեջ: Գտնվում էր Պաշատ լ-ան հրկողմում, ձորամիջում, Կանգվար ամրոցից ոչ հեռու, 3 ճանապարհների հատման կետում, որոնցից մեկը գտնվում էր արմ՝ դեպի Շատախ, երկրորդը՝ արլ՝ դեպի Նորդուզ, իսկ երրորդը՝ հս՝ Վան: Վանքից հս մի լ-նային արագահոս գետակ է սկիզբ առնում, որը հոսելով հր ուղղությամբ՝ անցնում է վանքի առջևով և միանում Արլ Տիգրիսին: Վանքի մոտ էր գտնվում Լուսավորչի աղբյուրը: Ըստ ավանդույթյան՝ վանքը, դրա գլխավոր տաճարը՝ Ս Աստվածածինը հիմնադրել է Բարդուղիմեոս Առաքյալը՝ իր կարգադրությամբ՝ քանդված Անահիտի մեհյանի (տաճարի) տեղում: Մեկ այլ ավանդույթամբ՝ վանքից ոչ հեռու գտնվող Ս Սիոն եկեղեցին կառուցել է տվել Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Ավանդաբար հաղորդվում է, որ Ս Սիոնում են ամփոփված, Հայոց Տրդատ Մեծ թագավորի (1-ին դ), Աշխեն թագուհու և Խոսրովադուխտ թագավորաբոջ աճյունները: Հ վ-ը 4-րդ դ եպիսկոպոսանիստ հաստատություն էր և բավական ընդարձակ թեմի առաջնորդի նստավայր: 17-րդ դ վանքը հատկապես ձեռագրերի նկարագրողման հայտնի կենտրոն էր և ուներ ձեռագիր մատյանների հարուստ գրադարան: Վանքը հիմնական վերակառուցման է ենթարկվել 1730-1765 և 1904 թթ: 1895 թ ավերումից հետո նորից վե-

րանորոգվել է: Վանքը նաև ամրոցի դեր էր կատարում: Բնականից անմատչելի դիրքը և համալիրը չըջապատող երկչարք պարիսպները ապահովում էին նրա անվտանգությունը: Վանքն ուներ բազմաթիվ սենյակներ, որոնք բացվելով իրար մեջ, դժվարացնում էին մուտքը դեպի գլխավոր տաճարը՝ Ս Աստվածածին: Վանքի մոտ գտնվում էր Հոգյաց վանք փոքրիկ գ-ը: Վանքը և գ-ը կողոպտվել, ավերվել ու ամայացել են 1915 թ Մեծ եղեռնի ժամանակ:

ՀՈԳՅԱՅ ՎԱՆՔ, հОГЯЦ ВАНК*, Hogyac' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Ներքին Գալա գ-ից 30-35 կմ հեռավորության վրա:

ՀՈԳՈՑ ՎԱՆՔ, հОГОЦ ВАНК*, Hogoc' vank' - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Նոչարի գվոկ-ում, և Հոգյաց վանք:

ՀՈԳՎՈՑ Ս ԱՍՏՎԱԾՎԱԾԻՆ, հОГВОЦ Св АСТВАЦ'АД'ЯН, Hovvoc' St Astvacacin - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Նոչարի գվոկ-ում, և Հոգյաց վանք:

ՀՈԳՎՈՑ ՎԱՆՔ, հОГВОЦ ВАНК*, Hovvoc' vank' - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Նոչարի գվոկ-ում, և Հոգյաց վանք:

Ս ՀՈՀԱՆ, Св hOhan, St Hohān - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Տատիկ գվոկ-ի Մոճկոնք գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Սոսիանոս:

Ս ՀՈՀԱՆ, Св hOhan, St Hohān - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բոռ գ-ի մոտ, և Բոռա Ս Հոհան:

Ս ՀՈՀԱՆ, Св hOhan, St Hohān - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Արաբկիրի գվոկ-ի Հացկնի գ-ում, և Ս Էհան:

Ս ՀՈՀԱՆ, Св hOhan, St Hohān - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Բասեն գավ-ի Ակսիգոմս գ-ում, և Ակսիգոմս:

Ս ՀՈՀԱՆՆԵՍ, Св hOhanēs, St Hohannes - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բոռ գ-ի մոտ, և Բոռա Ս Հոհան:

Ս ՀՈՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆԻ ՎԱՆՔ,

Св hOhan Voskeberani vank*, St Hohān Voskeberani vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիժեռի (Պիղեռի) գ-ում, և Ս Նշան:

ՀՈՀԱՆՑ ԱՆԱՊԱՏ, հОҺАНЦ АНАПАТ, Hohanc' anapat - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեոնային Կիլիկիայում, Լամբրոն ամրոցից արլ, և Արմեն:

ՀՈՂԱԲԼՈՒՐ, հОР'АБЛУР, Hoγa-blur - Վ ա ն ք (և Կյուղ) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, և Հայրաբուր:

ՀՈՂԱՐԾԻՆ, հОР'АРЦ'ЯН, Hoγarcin - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, և Հաղարծին:

ՀՈՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, հОНУТИ ВАНК*, Honuti vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Այգեհովիտ գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ, կանգուն է:

ՀՈՌԵԿ, հОР'ЕК, Hor'ek - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ի Թալիչ գ-ի մոտ, և Գլխո վանք:

ՀՈՌԵԿԱ ՎԱՆՔ, հОР'ЕКА ВАНК*, Hor'eka vank' - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ի Թալիչ գ-ի մոտ, և Գլխո վանք:

ՀՈՌԻԿ, հОР'ЯК, Hor'ik - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ի Թալիչ գ-ի մոտ, և Գլխո վանք:

ՀՈՌԻԿԱ ՎԱՆՔ, հОР'ЯКА ВАНК*, Hor'ika vank' - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ի Թալիչ գ-ի մոտ, և Գլխո վանք:

ՀՈՌՄԱՇԵՆ, հОР'МАШЕН, Hor'maşen - Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամսորի չըջ-ում, և Կարմիր եկեղեցի:

ՀՈՌՈՄ, հОР'ОМ, Hor'om, Հոռոմոս - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի տարածքում, Մաչկերտ գ-ից հր-արլ:

20-րդ դ սկզբներին հիմնահատակ ավերված էր:

ՀՈՌՈՄԱՅՐ, հОР'ОМАЙР, Hor'omayr, Հոռոմայրի Ս Նշան, Հոռոմայրի վանք, Հոռոմայի Ս Նշան, Հոռովմայր, Հոռովմայրի վանք, Ս

Նշան - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Օձուն գ-ի մոտ, դրանից 2-2,5 կմ հր-արլ, Դերեղ գետի ձախ կողմում, սարավանդի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ի մեջ: Հիշատակվում է 7-րդ դ-ից: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրվել է 5-րդ դ հույն իշխան Վասիլի կողմից, որը հայերի դեմ կռվելիս հիվանդացել էր և միայն Հովհան Օձնեցու աղոթքով՝ բուժվել էր: Այդ հրաշքից հետո իշխանն արձակել է իր զորքը, հիմնել այս վանքը և ճգնել այնտեղ: Դրա համար էլ վանքը կոչվել է Հ: Գլխավոր եկեղեցին Ս Նշանն է, որը կառուցել են Զաքարե ամիրապատարն ու նրա եղբայր Իվանեն՝ 1187 թ: Այս եկեղեցին թաղածածկ, միանավ, բազալտակերտ կառույց է, որ զանգակատունը կառուցվել է 1290 թ: Վանքի շուրջը կան թաղումներ՝ 13-րդ դ տապանաքարերով ու խաչքարերով: Սարավանդի վրա կան ևս 2 եկեղեցիներ, որոնք կառուցվել է վանահայր Սամվելը, ճարտարապետ Գրիգոր քարագործի ձեռքով՝ 1206 թ: Սրանք միանավ կառույցներ են, որոնց միջև գտնվում է կաթնաղույն տուֆաքարերով շինված քանդակազարդ գավիթը: Վանքի չըջակայքում կան քարայրներ: Հ միջին դդ եղել է հայ մշակույթի գրչության նշանավոր կենտրոն, ուներ ընդարձակ գրատուն: Վանքի համալիրը պահպանվել է բավարար վիճակում:

ՀՈՌՈՄԱՅՐԻ Ս ՆՇԱՆ, հОР'ОМАЙРИ Св НШАН, Hor'omayri St Nšan - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Օձուն գ-ի մոտ, և Հոռոմայր:

ՀՈՌՈՄԱՅՐԻ ՎԱՆՔ, հОР'ОМАЙРИ ВАНК*, Hor'omayri vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Օձուն գ-ի մոտ, և Հոռոմայր:

ՀՈՌՈՄԱՇԵՆ, հОР'ОМАШЕН, Hor'omašen - Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամսորի չըջ-ում, և Կարմիր եկեղեցի:

ՀՈՌՈՄԱՇԵՆ, հОР'ОМАШЕН, Hor'omašen - Ե կ ե ղ ե ց ի Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում, Շամբոր գետի աջափնյա ձորակում գտնվող Գյուլյուբար

ավերակ գ-ի տարածքում: Անշուք կառույց էր, որն ըստ ավանդությունների հիմնադրել են Հունաստանից Հայաստան փախած Հույն (ըստ այլոց՝ Հայ) վանականները 751 թ: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր, **ս Կարմիր եկեղեցի:**

ՀՈՌՈՄԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, հՕր*օմք eker*exx, Hor'omi ekeyec'i - **Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում Անի մք-ում:** Կառուցել է տիկին Հոռոմը՝ Հովհաննեսի դուստրը 1227 թ: Պատի վրա թողնված էր շինարարական բովանդակություններ Հայերեն վիմագիր արձանագրություն:

ՀՈՌՈՄԿԼԱ, հՕր*օմկա, Hor'omkla - **Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Եղեսիայի գավ-ի Հոռոմկա ավանում, ս Հոռոմկայի վանք:**

ՀՈՌՈՄՈՆՅ ՎԱՆՔ, հՕր*օմոնջ ванк*, Hor'omonc'vank' - **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում Ախուրյան գետի աջ կողմում, ս Հոռոմոնս:**

ՀՈՌՈՄՈՍ, հՕր*օմօс, Hor'omoc - **Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գավ-ում, Մաշկերտ գք-ից հր-արև, ս Հոռոմ:**

ՀՈՌՈՄՈՍՍ, հՕր*օմօс, Hor'omoc, **Խոչավանք, Խորոմիզի վանք, Խուճվան, Կարմիր վանք, Կոչավանք, Կոչեվանք, Հոռոմոնց վանք, Հոռոմոսի մենաստան, Հոռոմոսին, Հոռոմոսի Ս Հովհաննեսի վանք, Հոռոմոսի վանք, Հոռոմոցի վանք, Հոռոմոց վանք, Հոռոմի վանք, Հոռոմոսի վանք, Հոռոմոնոս, Հոռոմոս, Հոռոմոսի վանք, Ղոչավանք - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հայկաձոր գ-ի գեծ-դիմաց, Ախուրյան գետի աջ կողմում, ձորակողի սարավանդի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ի մեջ: Հիմնադրվել է 10-րդ դ առաջին կեսին՝ Աբաս Բագրատունի թագավորի (928-953) օրոք, Բյուզանդիայից Հայաստան փախած Հայ վանականների կողմից, որի համար էլ վանքը կոչվել է Հ, այսինքն՝ Հոռոմոնների վանք: Ուշ ժամանակներում այլազգիները վանքը անվանել են Ղոչավանք՝ Անի տանող ճանապարհի վրա եղած դույզ աշ-**

տարակների (հաղթական կամարի), ըստ այլ վարկածի՝ 2 տաճար ունենալու համար: Վանքի համալիրի մեջ մտնում են Ախուրյանի ձորակողին գտնվող Ս Մինաս (կառ. 930-953 թթ) և Ս Գևորգ (կառ. 1013 թ հետո) եկեղեցի-դամբարանները, նույն տեղում գտնվող Ս Հովհաննես գմբեթավոր եկեղեցին, գավիթը (կառ. 1038 թ) և Հյուրատունը: Շուրջը կային մահարձաններ, մատուռներ, խաչքարեր: Վանքի համալիրը ամբողջությամբ չըջապատված է քառանկյունի պարսպաշարով, որի միակ մուտքը՝ կիսաբոլոր բուրգով գտնվում է պարսպի հս-արմ կողմում: Ենթադրում են, որ այս վանքում են թաղվել Հայոց Բագրատունի թագավորները և իշխանագույններ: Վանքն ունեցել է ընդարձակ կալվածքներ և գ-եր: 1198 թ բավական հեռու տարածությունից կավե խողովակներով ջուր է բերվել վանք: Հ-ը միջին դը երկրով մեկ ծավալում էր եկեղեցական ու քաղաքական աշխույժ գործունեություն: Ենթադրում են, որ այն ժամանակ Բագրատունի թագավորները կարևոր ժողովները անց էին կացնում այս վանքում: Հ-ը 13-րդ դ-ից հետո անչքացել է, 16-րդ դ ամբողջովին ավերվել: Այն կրկին վերանորոգվել է 1685 թ հետո: Վանքի համալիրը պահպանվել է քանդված ու խարխված վիճակում:

ՀՈՌՈՄՈՍԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, հՕր*օմօси менастан, Hor'omosi menastan - **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում Ախուրյան գետի աջ կողմում, ս Հոռոմոնս:**

ՀՈՌՈՄՈՍԻՆ, հՕր*օմօсиен, Hor'omosin - **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում Ախուրյան գետի աջ կողմում, ս Հոռոմոնս:**

ՀՈՌՈՄՈՍԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, հՕր*օմօси Св hOvhannesi ванк*, Hor'omosi St Hovhannesi vank' - **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում Ախուրյան գետի աջ կողմում, ս Հոռոմոնս:**

ՀՈՌՈՄՈՍԻ ՎԱՆՔ, հՕր*օմօси ванк*, Hor'omosi vank' - **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում Ախուրյան գետի աջ կողմում, ս Հոռոմոնս:**

ՀՈՌՈՄՈՍԻ ՎԱՆՔ, հՕր*օմօси ванк*, Hor'omoc'i vank' - **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում**

Ախուրյան գետի աջ կողմում, **ս Հոռոմոնս:**

ՀՈՌՈՄՈՑ ՎԱՆՔ, հՕր*օմօц ванк*, Hor'omoc'vank' - **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում Ախուրյան գետի աջ կողմում, ս Հոռոմոնս:**

ՀՈՌՈՎՄՈՍ, հՕր*օвмос, Hor'ovmos - **Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում Ախուրյան գետի աջ կողմում, ս Հոռոմոնս:**

ՀՈՍՐՈՎԱ ՎԱՆՔ, հՕсрова ванк*, Hosrova vank' - **Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գավ-ի նառ գ-ի մոտ, ս Խոսրովա Ս Նշան:**

ՀՈՎԱԿԻՄ ԱՆՆԱ, հՕваким Анна, Hovakim Anna - **Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Թոխաթ ք-ի մոտ, ս Ս Հովակիմ Աննայի վանք:**

Ս ՀՈՎԱԿԻՄ ԱՆՆԱ, Св hՕваким Анна, St Hovakim Anna - **Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Թոխաթ ք-ի մոտ, ս Ս Հովակիմ Աննայի վանք:**

ՀՈՎԱԿԻՄ ԱՆՆԱՅԻ ՎԱՆՔ, հՕваким Аннойи ванк*, Hovakim Annayi vank' - **Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Թոխաթ ք-ի մոտ, ս Ս Հովակիմ Աննայի վանք:**

Ս ՀՈՎԱԿԻՄ ԱՆՆԱՅԻ ՎԱՆՔ, Св hՕваким Аннойи ванк*, St Hovakim Annayi vank', **Հովակիմ Աննա, Ս Հովակիմ Աննա, Հովակիմ Աննայի վանք, Ս Հովակիմ և Աննա, Հովակիմի և Աննայի վանք, Ս Հովակիմ Մայրավանք - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Թոխաթ ք-ի մոտ, դրանից մոտ 10 կմ հր-արև, լ-ան վրա: Ուներ փոքրիկ, գեղեցիկ եկեղեցի, որն ուներ 1479 թ փայտյա քանդակազարդ դուռ, պատերին հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Եկեղեցին վերանորոգվել է 1828 թ: Համալիրը չըջապատված է պարիսպներով: Ունեցել է խցեր, սենյակներ, սեղանատուն, հյուրանոց, խոտոներ և պահեստներ: Կառուցման ժամանակը հայտնի չէ: Համարում էին, որ հիմնադրել է Քրիստոսի առաքյալներից որևէ մեկը: Գործել է մինչև 1915 թ:**

Ս ՀՈՎԱԿԻՄ ԵՎ ԱՆՆԱ, Св hՕваким ев Анна, St Hovakim ev Anna - **Վ ա ն ք պատմական Փոքր**

Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թո-
լսաթ ք-ի մոտ, **տ Ս Հովակիմ Ան-
նայի վանք:**

ՀՈՎԱԿԻՄԻ ԵՎ ԱՆՆԱՅԻ ՎԱՆՔ, հОвакими ев Аннайи ванк*, Hovakimi ev Annayi vanak' - **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սե-
րաստիայի նահ-ի Թոլսաթ ք-ի մոտ, **տ Ս Հովակիմ Աննայի վանք:**

Ս ՀՈՎԱԿԻՄ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, Св hОваким майраванк*, St Hovakim Mayravank' - **Վ ա ն ք** պատմա-
կան Փոքր Հայքում, Սերաստիայի
նահ-ի Թոլսաթ ք-ի մոտ, **տ Ս
Հովակիմ Աննայի վանք:**

ՀՈՎԱՆԱՎԱՆՔ, հОванаванк*, Hovanavank' - **Վ ա ն ք** Հայաս-
տանի Հանրապետության Արագա-
ծոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, **տ
Հովհաննավանք:**

ՀՈՎԱՆԱՎԱՆՔ, հОванаванк*, Hovanavank' - **Վ ա ն ք** Հայաս-
տանի Հանրապետության Գեղար-
քունիքի մարզում, Այրիվան գ-ի
մոտ, **տ Հայրավանք:**

Ս ՀՈՎԱՆԵՍ, Св hОванес, St Hovanes - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաս-
տանում, Էրզրումի նահ-ում, Դիա-
ղինի գլխ-ում, Վանք գ-ում, **տ Ս
Հովհաննես:**

ՀՈՎԱՆԻՍԻ ԱՆԱՊԱՏ, հОваниси анапат, Hovanisi anapat - **Ա ն ա -
պ ա տ (վանք)** Լեոնային Կիլի-
կիայում, Լամբրոն ամրոցից **արլ, տ
Արմեն:**

ՀՈՎԱՆՆԱՎԱՆՔ, հОваннаванк*, Hovannavank' - **Վ ա ն ք** Հայաս-
տանի Հանրապետության Արա-
գածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում,
տ Հովհաննավանք:

ՀՈՎԱՆՆՈՒ ՎԱՆՔ, հОванну ванк*, Hovannu vanak' - **Վ ա ն ք**
Հայաստանի Հանրապետության
Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-
ում, **տ Հովհաննավանք:**

Ս ՀՈՎԱՆ ՈՍՎԵԲԵՐԱՆ, Св hОван Воскеберан, St Hovan Voskeberan - **Վ ա ն ք** պատմական
Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-
ում, Թոլսաթի գավ-ի Պիծեոի գ-ում,
տ Ս Նշան:

Ս ՀՈՎԻ, Св hОви, St Hovi - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Սիս ք-
ում:

Ս ՀՈՎ ՀԱՆ, Св hОбхан, St Hovhan - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այ-
րարատ աշխ-ում, Բասեն գավ-ի
Ակսիզոմս գ-ում, **տ Ակսիզոմս:**

ՀՈՎ ՀԱՆ ԱՆԱՊԱՏ, հОбхана анапат, Hovhana anapat - **Վ ա ն ք**
Հայաստանի Հանրապետության Ա-
րագածոտնի մարզի Օհանավան գ-
ում, **տ Հովհաննավանք:**

ՀՈՎ ՀԱՆ ԱՎԱՆԱՅ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, հОбханаванац менастан, Hovhanavanc' menastan - **Վ ա ն ք** Հա-
յաստանի Հանրապետության Արա-
գածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում,
տ Հովհաննավանք:

ՀՈՎ ՀԱՆ ԱՎԱՆՔ, հОбханаванк*, Hovhanavank' - **Վ ա ն ք** Հայաս-
տանի Հանրապետության Արա-
գածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում,
տ Հովհաննավանք:

ՀՈՎ ՀԱՆԻՍԻ ԱՆԱՊԱՏ, հОбханиси анапат, Hovhanisi anapat - **Ա -
ն ա պ ա տ (վանք)** Լեոնային Կի-
լիկիայում, Լամբրոն ամրոցից **արլ, տ
Արմեն:**

ՀՈՎ ՀԱՆԻ ՎԱՆՔ, հОбхани ванк*, Hovhani vanak' - **Ա ն ա -
պ ա տ (վանք)** Լեոնային Կիլի-
կիայում, Լամբրոն ամրոցից **արլ, տ
Արմեն:**

ՀՈՎ ՀԱՆՆԱՎԱՆՔ, հОбханнаванк*, Hovhannavank', **Ա մ ա տ ու ն -
յ ա ց Ս Կ ար ա պ ե տ, Ա ն ա վ ա ն ք, Ս
Ի ո ճ ա ն ի վ ա ն ք, Հ ա ն ա վ ա ն ք, Հ ա ն -
ն ա վ ա ն ք, Հ ո վ ա ն ա վ ա ն ք, Հ ո վ ա ն -
ն ա վ ա ն ք, Հ ո վ հ ա ն ն ա տ ու վ ա ն ք, Հ ո վ -
հ ա ն ա ա ն ա պ ա տ, Հ ո վ հ ա ն ն ա վ ա ն ա ց
մ ե ս ս տ ա ն, Հ ո վ հ ա ն ա վ ա ն ք, Ս Հ ո վ -
հ ա ն ն ե ս, Ս Հ ո վ հ ա ն ն ու Կ ար ա պ ե տ ի
վ ա ն ք, Հ ո վ հ ա ն ն ու վ ա ն ք, Ս Հ ո վ -
հ ա ն ն ու վ ա ն ք, Ս յ ու լ ի վ ա ն ք, Ս ո վ ի
վ ա ն ք, Ս ու լ ի վ ա ն ք, Օ հ ա ն ա վ ա ն, Օ
հ ա ն ա վ ա ն ք - Վ ա ն ք** Հայաս-
տանի Հանրապետության Արա-
գածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում,
Քասաղ գետի կիրճի աջ եզրին,
բարձր ու գեղատեսիլ վայրում:
Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այ-
րարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի
մեջ: Կառուցվել է 5-13-րդ դդ:
Ավանդությունը, սակայն, դրա հիմ-
նադրումը վերագրում է Գրիգոր
Լուսավորչին (3-4-րդ դդ): Սկզբում
ոմն վանահոր՝ Սյուղի անունով
կոչվել է Սյուղի կամ Սովի վանք, իսկ
ժողովուրդը կոչել է Հաննավանք:
Առաքել Դավրիժեցու (17-րդ դ)
վկայությամբ՝ **Հ է** կոչվել վանքի
առաջնորդ Հովհաննի անունով,
որին Ղազար Փարպեցին (5-րդ դ)
իր փոխարեն կարգել էր վանքի
առաջնորդ: Վանքի հնագույն կա-

ռույցը 5-րդ դ գործ է, այն միանավ
բաղիլիկ է, որի փայտե ծածկը 6-րդ
դ փոխարինվել է քարե թաղածածկ
տանիքով: Այս եկեղեցին պահ-
պանվել էր կիսավեր վիճակում:
Գլխավոր տաճարը կառուցվել է
1216-1221 թթ իշխան Վաչե Վա-
չուտյանի հրամանով, գավիթը ավե-
լացրել է Վաչեի որդին՝ Քուրդը՝
1250 թ: 6-րդ դ-ից արդեն Հ հի-
շատակվում է իբրև «մեծահռչակ»
հաստատություն: Համալիրի մեջ
մտել են նաև դպրատունը և այլ շի-
նություններ: Շուրջը կան գերեզ-
մաններ: Հ տարբեր ժամանակնե-
րում ունեցել է ընդարձակ վարելա-
հողեր, այգիներ, արոտավայրեր,
ձիթհանք, ջրաղացներ ու գ-եր: Շի-
նությունների պատերին կան 13-18-
րդ դդ հայերեն բազմաթիվ վիմա-
գիր արձանագրություններ, որոնք
վերաբերում են վանքի կառու-
ցումներին, վերանորոգումներին և
նվիրատուություններին: Հ հայ
գրչության նշանավոր կենտրոն է
եղել, ունեցել է հարուստ մատե-
նադարան: Այստեղ գրված ձե-
ռագրերից մի քանիսը պահպանվել
են 17-րդ դ այստեղ է ապրել ու
ստեղծագործել պատմիչ Ջաքարիա-
սարկավագ Քանաքեռցին, որը և
գրել է Հ-ի պատմությունը: Հ գոր-
ծունեությունը դադարել է 19-րդ դ
սկզբներից: Այժմ Հ հիմնավորապես
վերակառուցվում է:

ՀՈՎ ՀԱՆՆԱՎԱՆՔ, հОбханнаванк*, Hovhannavank' - **Վ ա ն ք**
Հայաստանի Հանրապետության
Սյունիքի մարզում, Շահարջիկ
(Շեկք) գ-ի մոտ, **տ Վահանավանք:**

Ս ՀՈՎ ՀԱՆՆԵՍ, Св hОбханнес, St Hovhannes - **Ե կ ե ղ ե ց ի**
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տության Հաղրութի չրջ-ի Տող գ-
ում: Գտնվում է գ-ի կենտրոնում,
կանգուն է: Ընդհանուր նմանու-
թյուն ունի գ-ի ծայրամասում, գե-
րեզմանոցի տարածքում գտնվող Ս
Ստեփանոս Նահատակ եկեղեցուն և
հատակագծով նման է ավելի վաղ
չրջանի բաղիլիկ ոճին: Շինությունը
կառուցված է խիստ թեք տեղան-
քում, Կավաք կոչվող քարհանքից
բերված տաշած և անտաշ քարերով:
Ունի մեկ մուտք՝ արմ-ից: Դռան
վրայի հայերեն վիմագիր արձա-
նագրությունը ազդարարում է, որ
եկեղեցին հիմնովին վերանորոգել է

Դիզակի մելիք Եգանը՝ 17-րդ դ: Բակում թաղված են երկրամասի մե- լիքները և նրանց մեջ՝ ամենանշա- նավոր Մելիք Ավանը, որը հատուկ հարգանք էր վայելում պարսից Նադիր շահի կողմից (18-րդ դ):

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեո- նային Ղարաբաղի Հանրապետու- թյան Հաղրութի շրջ-ի Տուսի գ-ում: Քարուկրով կառուցված կամա- րակապ շինություն է: Ըստ վիմագիր արձանագրության՝ կառուցվել է 1000 թ Մսեհի դստեր՝ Ոսկու ջան- քերով: Գ-ի հը կողմում գտնվում է Կարմիր եկեղեցին:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա- յաստանի Հանրապետության Արա- գածոտնի մարզի Մաստարա գ-ում: Կառուցվել է իշխան Գրիգոր Մամի- կոնյանի պատվերով՝ 645 թ, սակայն կարծվում է, որ հիմնադրվել է 5-րդ դ, իսկ 7 և 10-13-րդ դդ-ում վե- րանորոգվել է: Բոլորաչեն, մեծ ու առանց սյուների, էջմիածին ք-ի Ս Հոփսիսմեհին նման կառույց է, ունի կաթողիկե և ավանդատներ: Մինչև 18-րդ դ պահպանված է եղել շրջա- պարիսպը, որի մնացորդները, վե- րանորոգման պատճառով, ամբող- ջապես քանդվել են 1889 թ: Ըստ ավանդության՝ Գրիգոր Լուսավո- րիչը (3-4-րդ դդ) Կեսարիայից բերել և այստեղ է ամփոփել Ս Հովհան- նեսի մասունքները, վրան կառուցել եկեղեցի: Դրա մոտ են գտնվում Ս Նշան փոքրիկ եկեղեցին, մի փոքր հը՝ Թուխամանուկ մատուռը:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա- յաստանի Հանրապետության Տա- վուշի մարզում, Իջևան ք-ից մոտ 6 կմ հը-արմ Աղստե գետի ձախ- ափնյա շրջ-ում, ավերակ Սպիտակ եկեղեցու հս-արլ կողմում, կանա- չապատ վայրում: Գտնվում է կի- սավեր վիճակում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Ղազանչի (Շահկերտ) գ-ում: Հիշա- տակվում է նաև Ս Գևորգ անունով: Ուղղանկյուն-քառանկյունի հատա- կագծով, սրբատաշ քարերով կա- ռուցված, անգամբ շինություն է: Մինչև 1980-ական թթ-ի վերջերը

կանգուն էր և օգտագործվում էր իրրև պահեստ: Գ-ում հիշատակվում է նաև Ս Ամենափրկիչ անունով եկեղեցի:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե- տություն Գեղարքունիքի մարզի Երանոս գ-ի մոտ, տ Սալկուտի անապատ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայժմյան Աղբյուրների Հանրապե- տության Շամխորի շրջ-ում, Բար- սում գ-ի մոտակայքում գտնվող նույնանուն ավերակ գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Անի մք-ում Աղջկաբերդ բերդի տարած- քում: Կառուցվել էր հին հեթանո- սական տաճարի տեղում: 13-րդ դ սկզբներին վերակառուցվեց Զաքա- րե Ամիրսպասալարի նախաձեռ- նությամբ և անվանվեց Ս Հ: Ավե- րակները պահպանվել են:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գյուլյաղարայի (Աղնվաձոր) գվոկ-ի Դաշտոպ գ- ւում: 1895 թ ավերվել ու կողոպտվել է թուրք հրոսակների կողմից:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Խիզան գ-ում: Հի- շատակվում է 14-17-րդ դդ հայերեն ձեռագրական հիշատակարաննե- րում՝ որպես գրչության կենտրոն:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտի գվոկ-ի Թոնդրակ գ-ում: Հիշատակվում է նաև իրրև վանք: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Պահ- պանվել են այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր, որոնցից մեկը 1331 թ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սղերդի գավ-ի Շիրվանի գվոկ-ի Դերդնի գ-ում: Այստեղ մինչև 1886 թ պահվում էին մի քանի հա- յերեն ձեռագրեր, որոնք վատ պայ- մանների պատճառով ոչնչացել են:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ

Հայաստանում, Դիարբեքիր ք-ում: Թուրքական տիրապետության օրոք վերածվել էր մզկիթի:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Կուրուղոլ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վար- ժարան՝ 30 սաներով:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Վերին Հերանի գ- ւում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 20 սանե- րով:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Արմ Հայաստանում, էրզ- րումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խնուսի գվոկ-ի Յահյա գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Արմ Հայաստանում, էրզ- րումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գավ-ի Խոտրջրի գ-ախմբի Կաղմխուտ գ-ի մոտ, լ-ան վրա, անտառի մեջ: Ըստ ավանդության՝ հնում այս եկեղեցու տեղում եղել է հեթանոսական մեհյան: Գ-ում կար ևս մեկ քարաչեն եկեղեցի (ըստ աղբյուրների՝ 4 եկեղեցի):

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Արմ Հայաստանում, էրզ- րումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Խոտրջրի գ- ախմբի Կուտրաչեն գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվա- ծածին: Դրանցից մեկին կից, մինչև 1915 թ, գործում էր տղաների վար- ժարան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի համանուն գավ-ի, Քղիի գվոկ-ի Արեգ (Առեք) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նա- խակրթական վարժարան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Զա- րիբաչ գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇԵ իՍՏԱՆԻ, ՇՏ St Hovhannes - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում,

Համանուն գավ-ի Նարիմանի գվոկ-ի Գանձաձոր գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Շխնոց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 տղա և 10 աղջիկ սաներով: Եկեղեցում պահ-վում էր 9-րդ դ գրված մի ձեռագիր Ավետարան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թոփալ Չավուշ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Մերջիմեկ գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկաձագի գվոկ-ի Միսնա գ-ում: Կառուցվել է 1843 թ: Գ-ում 1829 թ-ից գործում էր Սահակյան վարժարանը՝ 25 սաներով: Ուներ նաև Մամիկոնյան անունով դպրոց, որի հին շենքը կառուցվել էր 1860 թ՝ եկեղեցու գավթին կից: 1960 թ այն վերանորոգվել և դարձել էր երկսեռ վարժարան: Գ-ի չըջակայքում գտնվում էին Ս Մինաս և Սևթիլ ուխտատեղիները:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Ուռեկ գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Դաղվերան գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բերկրիի գվոկ-ի Քյարբրիկ գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Դաղվերան գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Բրտնուտ (Պոտնոց) գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Փշավանք գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ,

St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի էրբրին գ-ում: Այլ վկայություններ՝ կոչվում էր Ս Ստեփանոս: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Պախեղկներ գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կառկառի գվոկ-ի Ծոկու գ-ում: Վկայված է նաև Ս Ստեփանոս անունով:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Իշխանիգոմ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Ըստ ավանդությունների՝ այստեղ է թաղված 7-րդ դ անվանի գործարար Թեոդորոս Ռշտունու որդին՝ Վարդ Ռշտունին:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Մամոտանքի գ-ավանքի Հախվուս գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Ատիճանց գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Ծառտանց գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Հասկնջավ գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Բրտնուտ (Պոտնոց) գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Սեպ գ-ում: Պահ-

պանվել է 17-րդ դ այստեղ գրված հայերեն մի Ավետարան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Սորս գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ: Ավերվել է 1915 թ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Նորդուղի գվոկ-ի Աշկան գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Շատախի գվոկ-ի Դեղասպար գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Ծուղ գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes, Քառասուն Աբեղայի եկեղեցի – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան-Տոսպ գվոկ-ում: Ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի, Համանուն գավ-ի Սարայի գվոկ-ի Ներքին Ախոռիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ ուներ վարժարան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ավանց գ-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից հր գտնված Բերդակ գ-ում: Գեղեցիկ շինություն էր՝ կառուցված 17-րդ դ: Եկեղեցուն կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան: Այստեղ պահվում էր 15-րդ դ արտագրված մի Հայսմավուրք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան-Տոսպ գվոկ-ի Լամդկերտ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ,

St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկս գը-ում: Այստեղ հիշատակվում են նաև Անճղոնց Ս Աստվածածին և Ս Հակոբ եկեղեցիները:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes, Քառասուն Աբեղայք – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ գտնվող Վարա-գավանք վանքի համալիրում: Կա-ռուցված է սրբատաշ քարերով և ուներ գեղեցիկ հորինվածք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Բա-թուսի** մարզի Արզվինի օկրուգում, Օբրորագետ (Օբրորակերտ) գ-ում: Եկեղեցու բակում կային 10-11-րդ դդ գերեզմաններ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Ելի-զավետպոլի** նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում, ձգնավորի Գերեզման մատուռից արլ: ձգրիտ տե-ղադրությունը՝ անորոշ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Ելիզավետպոլի** նահ-ի Ղաղախի գավ-ի Կոզեն գ-ում: Շրջակայքում կար գերեզմանոց՝ 600 տարվա հնությունը տապանաքարերով և մատուռ: 1906 թ, գ-ի բնակչության թիֆլիս գաղթելուց հետո, եկեղեցին և գ-ը ավերվել են:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեո-նային Ղարաբաղի** Հանրապետու-թյան Ասկերանի շրջ-ի Դահրավ գ-ում: Կառուցվել է 1885 թ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեո-նային Ղարաբաղի** Հանրապետու-թյան Ասկերանի շրջ-ի Հիլիս գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեո-նային Ղարաբաղի** Հանրապետու-թյան Ասկերանի շրջ-ի Լուսաձոր (Մեհրիչեն) գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեո-նային Ղարաբաղի** Հանրապետու-թյան Ասկերանի շրջ-ի Սաչեն (Սեյ-դիչեն) գ-ում: Կառուցվել է 17-րդ դդ: Գ-ի մյուս եկեղեցին (որը անվան-ված է նաև վանք) կոչվում է Պտկեսրերը:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեո-նային Ղարաբաղի** Հանրապետու-

թյան Հաղրութի շրջ-ի Թաղուտ (այժմ՝ Աթաղուտ) գ-ում: Քարաչեն կառույց է:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեո-նային Ղարաբաղի** Հանրապետու-թյան Մարտունու շրջ-ի Նորչեն գ-ում: Կառուցվել է 18-րդ դ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կար-սի** մարզի Կարսի օկրուգի Հոռոմոս վանքի համալիրում: Կառուցված է Ախուրյան գետի աջակողմյան ձո-րակողին՝ 1038 թ: Այն գմբեթավոր շինություն է, ունի գավիթ: Սրա մոտ են գտնվում Ս Գևորգ և Ս Մինաս եկեղեցի-դամբարանները: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կար-սի** մարզի Կարսի օկրուգի Շո-րագյալի տեղամասի Բաղդվան գ-ում: Կառուցվել է 1858 թ հնուց գոյություն ունեցած 4 ավերված եկեղեցիների տեղում: Շուրջը կան Հայկական գերեզմաններ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կարսի** մարզում Կարսի օկրուգի Շորագյալի տեղամասի Բաշ Շո-րագյալ (Շիրակավան) գ-ում: Կա-ռուցված է 826 թ սրբատաշ քա-րերով:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կարսի** մարզի Օլթիի օկրուգի Բեր-դուս գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կար-սի** մարզի Օլթի ք-ում: Մյուս եկե-ղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա-յաստանի** Հանրապետության Շիրա-կի մարզի Լեոնապուղ գ-ում: Հիմ-նադրվել է 1866 թ կից մի փոքրիկ վարժարանով:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կի-լիկիայի** Հայկական թագավորու-թյանում, Լևոնբերդ ամրոցում (բեր-դում):

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա-յաստանի** Հանրապետության Կո-տայքի մարզի Ոսկեվաղ գ-ում: 5-7-րդ դդ կառույց է: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Բաղալի ժամ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա-յաստանի** Հանրապետության Արա-գածոտնի մարզի Բուժական գ-ի մոտ գտնվող Թեղեկյաց վանքի հա-մալիրում: Հիշատակված է Հայերեն ձեռագրերից մեկում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա-յաստանի** Հանրապետության Արա-գածոտնի մարզի Ջորագլուխ գ-ում, նրա արլ կոչում: Կառուցվել է 10-12-րդ դդ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա-յաստանի** Հանրապետության Արա-գածոտնի մարզի Մելիքպուղ գ-ում: Կառուցված է ավելի հին եկեղեցու տեղում: Անշուք շինություն է:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի** Հանրապետության Սյունիքի մարզի Կոռնիձոր գ-ում: Կառուցվել է 18-19-րդ դդ: Կա-ռուցված է քար ու կրաշաղախով, ունի քարածածկ, եռանկյունաձև տանիք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի** Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ցախացքար վանքի համալիրում: Կառուցվել է 10-րդ դ: Պատերին կան Հայերեն վիճագիր արձանագրություններ: Կից է Ս Կարապետ եկեղեցուն: 150-200 մ հեռավորության վրա գտնվում են կողք-կողքի կառուցված Ս Աստվա-ծածին և Ս Նշան եկեղեցիները: Ս Հ-ը կանգուն է:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա-յաստանի** Հանրապետության Երևան մայրաքաղաքում: Գտնվում է Կոնդ թաղամասի հս կողմում, «Դվին» հյուրանոցի մոտ: Հիմնավորապես վերանորոգվել է 1988-1991 թթ, երեսպատվել է կարմրավուն տու-ֆով: Գործող եկեղեցի է:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա-յաստանի** Հանրապետության Արա-գածոտնի մարզի Եղնիկ գ-ում: Կա-ռուցվել է 1866 թ: Հիշատակվում է նաև Ս Նշան անունով:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՎհԱՆՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հա-յաստանի** Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ում, դրանից 2 կմ

հս-արմ, լ-նալանջի վրա: Կառուցել է տվել Հովհանն Օձնեցի կաթողիկոսը (718-728), վերակառուցվել է 17-րդ դ: Կառուցված է գորշ կարմրավուն բազալտից, ունի հին բրգաձև և հաստահիմն զանգակատուն և գմբեթ: Եկեղեցու ներսում, սեղանի (բեմի) առաջ գտնվում է Հովհանն Օձնեցու գերեզմանը: Պատերին կան արձանագրություններ, տարածքում՝ խաչքարեր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ծաղկաչեն գ-ում: Կառուցվել է 9-10-րդ դդ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ուժանիս (Վաժնիք) գ-ում: Անշուք շինություն է:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Կամարիս գ-ում: Կառուցվել է 18-19-րդ դդ: 20-րդ դ սկզբներից գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Արծվաչեն գ-ում: Վերանորոգվել է 1857 թ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մարմարիկ գ-ում: Կառուցվել է 9-10-րդ դդ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Երանոս գ-ում: Կառուցված է 1215 թ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում Մեղրի ք-ում, Մեղրո վանք համալիրում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լճաչեն գ-ում: Շուրջը կան խաչքարեր և գերեզմաններ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Հերհեր գ-ի Ս Սիոն

վանքի համալիրում: Քարաչեն, թաղածածկ գմբեթավոր շինություն է: Համալիրի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Մեծավան գ-ի մոտ: Կանգուն է: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում են Վերի վանք և Սաչ Քար:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ներքին Կարմիրաղբյուր գ-ում: Քարաչեն է, ունի 1701 թ արձանագրություն:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բագրևանդ գավ-ում, Բագավան քաղաքապետում: Գմբեթավոր բազիլիկ էր, կառուցվել է եղր Ա կաթողիկոսի (630-641) ժամանակ՝ 631-639 թթ: Ճարտարապետն է Իսրայել Գոռաղ-ճեցին, ում մասին հիշատակությունը թողնված է եղել եկեղեցու վրայի վիմագիր արձանագրության մեջ: Եկեղեցին հիմնահատակ ավերվել ու ոչնչացվել է 20-րդ դ երկրորդ կեսին:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ում, Ռչտունիք գավ-ի Աղբերդ գ-ում, տ Աղբերդի վանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ում, Բիթլիս ք-ի Ամրդոլու վանքի համալիրում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ի Գարդման ամրոցում, Շամքոր գետի վերին հոսանքի շրջ-ում: Եկեղեցին ունի 8 մ 27 սմ երկարություն և 5 մ 5 սմ լայնություն: Շուրջը կան գերեզմաններ և խաչքարեր, որոնցից երկուսը 1146 և 1471 թթ են:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Նորաչեն գ-ում: Հավանաբար կառուցվել է 14-15-րդ դդ: Այժմ ավերակ է: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Գրիգոր: Այստեղ հիշատակվում են նաև Ս Աստվածածին և Նորաչեն

վանքերը, Կուսանաց կամ Ս Հոփիսիմն մատուռը:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Պարակաջաստանում, Ղարադաղի գավ-ում, Մնջվան գվով-ի Վինա գ-ի մոտ, նրանից 1-2 կմ հեռավորության վրա:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Պարակաջաստանում, Սալմաստ ավանում: Եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Ք-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Գևորգ, Ս Թովմաս:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Պարակաջաստանում, Սալմաստի գավ-ի Սավուռա (Սավրա) գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Երկուսին կից գործում էին 2 վարժարաններ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Վերին Միջագետքում, Եղեսիա (Ուրֆա, Ուռհա) ք-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Վերին Միջագետքում, Եղեսիայի իշխանության Քեսուն ք-ում: Ավերվել է 1114 թ նոյեմբերին տեղի ունեցած երկրաշարժից և կրկին վերանորոգվել է:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխա ք-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ից 5-6 կմ հը գտնված Ս Ամենափրկիչ վանքի համալիրում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոն ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Ք-ի մյուս եկեղեցիներն էին Ս Աստվածածինն ու Ս Ստեփանոսը:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհԱՆԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բուլանլիսի գվով-ի Մեջիթլու գ-ում: Գ-ում կար նաև եկեղեցի:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Տատիկի գվոկ-ի Նույթիկ գ-ում, նրա հր կողմում, գերեզմանոցի և Ս Սիմոն մատուռի մոտ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Նոտրձրի գ-ախմբի Կաղմխուտ գ-ում: Փայտաշեն կառույց էր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes, Ս Հովհաննես Մկրտ-տիչ – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Նոտրձրի գ-ախմբի Քաջքար գ-ի մոտակայքում, բլրի գագաթին:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչի գվոկ-ի Ընծակ գ-ի մոտ գրտնրվող Ս Հակոբի վանքի Համալիրում: Վկայված է նաև Կապուտկող անունով:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Անոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Սանձք գ-ի մոտ, դրանից հր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Գեղանիստ գ-ից հսարլ գտնվող Շարայի լ-ան վրա:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ենոքավան գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Դղմաշեն գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հարթաղյուղ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 1 կմ հր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Մարտիրոս գ-ի մոտ, Յաղուրտ լ-ան ստորոտում: Մոտր կա 2 խաչքար: Մատուռը, ասում են, բուժում է ջերմախտով հիվանդների:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հան-

րապետության Զուլֆայի շրջ-ի Գալ (Գաղ) գ-ում, նրա արմ կողմում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Նինոծմինդայի շրջ-ի Գանձա գ-ի մոտ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ ա տ ու ու Պարսկահայաստանի Ղարաղաղի գավում, Մնջվան գվոկ-ի Վինա գ-ի մոտ: Գ-ի կենտրոնում գտնվում էր մի գեղեցիկ, քարաշեն եկեղեցի:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ Ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Կոթեր ավանում: Մի հիշատակությունը՝ այսպես էր կոչվում Ս Սարգիս մենաստանը:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Մ Ե ն ա ս տ ա ն Լեոնային Կրիկիայում, Վահկա բերդում կամ նրա մոտ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նրլաթի գվոկ-ի Թեղուտ գ-ի մոտ, տ Թեղուտի Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուչի գավ-ի Մանազկերտի գվոկ-ի Թոնդրակ ավանում: Միջին դղ եղել է Հայ գրչության կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են: Ավերվել ու լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուչի գավ-ում, տ Եղրղուտի Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուչք-ից արմ գտնվող Գոմեր գ-ի հրարմ կողմում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի ք-ից մոտ 20 կմ հեռավորությամբ, Էրան գ-ի մոտ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բոռ գ-ի մոտ, տ Բոռա Ս Հոհան:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ,

St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Դիարբեքիր ք-ից հր, լ-նային վայրում: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված է:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes, Ս Հովհաննեսի վանք, Ս Օհանի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Կոթեր գ-ի մոտ: Ըստ պարսպի վրայի արձանագրության՝ կառուցվել է 1854 թ: Վանքն ունեցել է ընդարձակ կալվածքներ և մեծ եկամուտ: Համալիրը շրջապատված էր պարսպով: Եկեղեցին գեղեցիկ շինություն էր: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննԵՍ, St Hovhannes, Բագավանի Ս Հովհաննես, Բագավանու վանք, Բագավանու վանք, Բագրևանդի վանք, Երեք խորան, Ս Հովանես, Ս Հովհաննու վանք, Ս Հովնանի վանք, Սուրբօհան, Ուչքիլիսա, Ուչքիլիսե, Ս Օհաննու վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիաղինի գվոկ-ում, Դիաղին գք-ից մոտ 16 կմ հսարմ, Արածանի գետի ձախ ափին, Նպատ լ-ան հսարլ կողմում, Վանք գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բագրևանդ գավ-ի մեջ: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դղ) և այստեղ էլ, Արածանիի ջրերում մկրտել Հայոց Տրդատ թագավորին (289-330) և այլոց: Վանքում Գրիգորը գետեղել է Ս Հովհաննեսի նշխարները: Երեք խորան ունենալու համար այլազգիները անվանում են Ուչքիլիսա (բառացի՝ երեք եկեղեցի): Ս Հ հիմնովին վերակառուցվել է 634 թ՝ Իսրայել ճարտարապետի ձեռքով և դարձել Հայաստանի փառահեղ կառույցներից մեկը: Մինչև վերակառուցումը վանքի տեղում եղել է մի մատուռ՝ Տեղի մատուռ կամ Ս Գրիգորի մատուռ անունով: Տաճարի գմբեթը չափերով խոշոր ու գեղեցիկ կերտվածք է, որը վերանորոգվել է Իսահակ վարդապետի ջանքերով 1680-1686 թթ: Այստեղ է տեղի ունեցել Դանիել Ա Սուրմանեցի կաթողիկոսի (1807-1808) ընտրությունը և օծումը: Վանքը շրջապատված է բարձր ու ամրակուռ պարիսպներով, ուներ ընդարձակ կալվածքներ, անասնահո-

տեր, ջրաղաց: 18–19-րդ դդ եղել է Բագրևանդի եկեղեցական թեմի առաջնորդարանը: Այն ժամանակ վանքին կից գործում էր նաև դրպարոց: 19-րդ դ վերջերին Ս Հ-ում պահպանվում էին 250 անուն ձեռագիր մատյաններ և սպազիր գրքեր: 1904 թ-ից թուրքական կառավարությունը «ապահովության համար» վանքի մոտ գորանոց էր կառուցել, որի ասկյարները մի կատարյալ պատուհաս էին դարձել վանականների և շրջակա գեղերի հայ բնակչության համար: Ս Հ-ը ավերվել, կողոպտվել ու ամայացել է 1915–1918 թթ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes, Ս Հովհաննեսի վանք, Յահիա – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Խնուսի գավ-ի Յահյա (կամ՝ Յարա-Հովհաննես) գ-ի մոտ: Հին շինություն էր, որը 19-րդ դ արդեն ավերվել ու լքվել էր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes, Ս Հովհաննեսի վանք, Օձնիի Ս Հովհաննես, Օձնի Ս Հովհաննես – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Օձնի գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Կարին գավ-ի մեջ: Ըստ կիսաավանդական պատմության՝ հիմնադրել է Հայոց կաթողիկոս Հովհան Օձնեցի (717–728):

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes, Ս Հովհաննեսի վանք, Ս Հովհաննես Կարապետի վանք, Ս Հովհաննու վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Սպերի գավ-ի Քարձոր գ-ի մոտ, Գոհանամ Լ-ան ստորոտին: Եղել է եպիսկոպոսանիստ, որի հոգևորականները կարեվոր դեր են կատարել Հայոց Եկեղեցու պատմության մեջ: Տաճարը և նրա մոտ գտնվող ժամատունը զրմբեթավոր շինություններ էին: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գավ-ի Բաշաղակ գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գավ-ի Բաշաղակ գ-ի մոտ, Գոհանամ Լ-ան ստորոտին: Եղել է եպիսկոպոսանիստ, որի հոգևորականները կարեվոր դեր են կատարել Հայոց Եկեղեցու պատմության մեջ: Տաճարը և նրա մոտ գտնվող ժամատունը զրմբեթավոր շինություններ էին: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բերկրիի գավ-ում, Վանա լճի արլ ափին: Լճի ջրերի մակարդակի բարձրանալու պատճառով 20-րդ դ սկզբներին վանքն իր այգիներով անցել է ջրի տակ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes, Ս Հովհաննեսի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզա գավ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Գեղիս (նաև Կեղիս) գ-ում, նրա հր կողմում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes, Մուղղուի Ս Հովհաննես, Նուխուզի վանք, Նուխուտի Ս Հովհաննես – Վ ա ն ք Երզրումի նահ-ի Զանգեզուրի գավ-ում, Մեղրու ոստիկանական շրջ-ում, այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Մեղրի ք-ի մոտակայքում (ըստ Ն. Առաքելյանի՝ Կարճևան գ-ից հր), Մեղրի գետի ձախ ափին: Հիշատակվում է 11–13-րդ դդ-ից: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) միտրոպոլիտության տարիներին մտնում էր Վայոց Ձորի Նորավանքի եպիսկոպոսական վիճակի մեջ և ուներ խստակրոն բազմամարդ միաբանություն: Այժմ կան ավերակներ, որոնց դիմաց նշմարվում է գատեղի:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Երևանի նահ-ի Նախիջևանի գավ-ում, Օրդուբադի ոստիկանական շրջ-ում, Օրդուբադ ք-ից մի փոքր արլ, Արաքսի ձախ ափին:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, Ս Հովհաննավանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ում, Ս Սրբանեսի վանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, Ս Օձունի վանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես,

St Hovhannes – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Օձուն գ-ում, Ս Օձունի վանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Մեղրի ք-ում, Ս Մեղրու վանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում, Սերկելի գ-ում (այժմ՝ անբնակ): Հիմնադրվել է 11-րդ դ: Միջին դդ եղել է գրչության կենտրոն:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Խաչեն գավ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության ք-ի մոտ, Ս Կարմիր վանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes, Ալղըլ Վահար դագի, Ալթը Վահար, Ալթը Վահար դագի, Ապղլ Վահար դագի – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում, նրա Հողար թաղում, մի բարձր ժայռի վրա: Թուրքերը դարձրել են մզկիթ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք Վերին Միջագետքում, Եղեսիա (Ուրֆա) ք-ի մոտակայքում, Կամուրջ գ-ից հս: Ավերված էր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Տ ա ճ ա ը (եկեղեցի) Կիրիկիայում, Ադանայի նահ-ի Զեյթուն գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Ու խ տ ա վ ա յ ը Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բերկրիի գավ-ի Գործոթ գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Եղեզի գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Նոր Մալաթիա ք-ի մոտակայքում: Հիմնահատակ ավերվել է 1915 թ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՅ հՕՅհաննես, St Hovhannes – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Ուտի-Առանձնակ գավ-ում, Կուր գետի աջ կողմում, Բորոմի կոչվող ավերակ բնակավայրի տարածքում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՎ հՕՎհաննես, St Hovhannes – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Ամասիա ք-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՇՎ հՕՎհաննես, St Hovhannes – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Ապոլլոսհանք գ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱԿՍԻԳՈՄՍ, ՇՎ հՕՎհաննես Աքսիգոմս, St Hovhannes Aksigoms – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բասենի գվոկ-ում, Ծիրանյաց լ-ների ստորոտին:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՎԵՏՊԱՀԻԶ, հՕՎհաննես Ավետիսյան, Hovhannes Avetpahič – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Կարին (էրզրում) ք-ի մոտ, տ Թովմնայի Ս Մինաս:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵՂՐԴՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննես Եղրդուտի վանք, St Hovhannes Eyrduti vank – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՄԱՏՈՒՄ, ՇՎ հՕՎհաննեսի մատուր, St Hovhannesi matur – Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Նանաք գ-ի մոտ, նրա հր կողմում, առավալի ձախ կողմում: Ենթադրում են, որ կառուցվել է 17–18-րդ դդ: Շուրջը նկատվում են գերեզմանների հետքեր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննեսի վանք, St Hovhannesi vank – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սղերդի գավ-ում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննեսի վանք, St Hovhannesi vank – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Կոթեր գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննեսի վանք, St Hovhannesi vank – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ննուսի գվոկ-ի Յահյա գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննեսի վանք, St Hovhannesi vank – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Քարաձոր գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ

հՕՎհաննեսի վանք, St Hovhannesi vank – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզախ գ-ում, տ Սրբանեսի վանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննեսի վանք, St Hovhannesi vank – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Շահարջիկ (Շեկք) գ-ի մոտ, տ Վահանավանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննեսի վանք, St Hovhannesi vank – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ-ԿԱՐԱՊԵՏ, ՇՎ հՕՎհաննես-Կարապետ, St Hovhannes-Karapet – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Լուսաշող գ-ում: Եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին: Վանքը հիմնադրվել է 1254 թ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննես Կարապետի վանք, St Hovhannes Karapeti vank – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սպերի գվոկ-ի Քարաձոր գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննես Կարապետի վանք, St Hovhannes Karapeti vank, Հովհաննես Մկրտիչ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, Ջնջուլու (պատմական Մողղաբյուր, այժմ՝ անրակ) գ-ում: Եկեղեցին կոչվում է Սպիտակավոր Ս Աստվածածին, որը կառուցել է Բուտ ճարտարապետը 1301 թ՝ Ջալալ Օրբեյանի իշխանի և նրա կնոջ՝ Գոնցայի պատվերով: Ժամատունը, որը գտնվում է եկեղեցուց հր-արմ, ուղղանկյուն հատակագծով, թաղածածկ շենք էր՝ կառուցված 14-րդ դ: Սրան կից էր երկհարկանի եկեղեցի-դամբարանը: Ունեցել է նաև միաբանների խցեր և այլ կառույցներ: Պահպանվել են ջրմուղի և ջրամբարի հետքերը: Վանքը գտնվում է կիսավեր ու անմխիթար վիճակում:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննես Կարապետի վանք, Hovhannes Karapeti vank – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿՈՒՍԱՍՏԱՆ, ՇՎ հՕՎհաննես կուսաստ, St Hovhannes

kusastan – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻԶ, հՕՎհաննես Մկրտիչ, Hovhannes Mkrtič – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի տարածքում գտնվող Արջասար լ-ան փեշերին: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻԶ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Իքաձոր գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր: Սրա մոտ էր գտնվում դարձյալ ավերված Ս Տիրամայր եկեղեցին:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻԶ, հՕՎհաննես Մկրտիչ, Hovhannes Mkrtič – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկս գք-ից հս գտնվող Մոկաց Ս Գևորգ վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 1704 թ սրբատաշ քարերով, թաղակապ, անգմբեթ հորինվածքով: Ե. Լալայանը կոչում է Ս Կարապետ:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ-ՄԿՐՏԻԶ, հՕՎհաննես-Մկրտիչ, Hovhannes-Mkrtič – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գանձասար վանքի Համալիրում: Նրա գլխավոր տաճարը կառուցել են Նաչնի իշխան Հասան-Գոլայի կին Մամբաննու որդին՝ Աթաբակը 1266 թ: Եկեղեցին ներսից ունի 17 մ երկարություն և 12 մ լայնություն: Կենտրոնազմբեթ, խաչաձև հատակագծով, սրբատաշ քարերով ու կրաչաղախով կառուցված շինություն է: Պատերին կան բազմաթիվ արձանագրություններ, իսկ գավթում՝ Արցախի նշանավոր հոգևորականների և իշխանների գերեզմաններն են: Ծ. Դիլի, Ա. Յակոբսոնի և այլոց կարծիքով այս եկեղեցին և Գանձասար վանքը ընդհանրապես միջնադարյան հայ ճարտարապետության գլուխգործոցներից են: Հ Մ-ը 1989 թ կեսերից Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ի ջանքերով դարձել է գործող եկեղեցի:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻԶ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շու-

չի ք-ում, Նոր կամ Վերին թաղում: Կառուցվել է 1818 թ: Հիմնահատակ կործանվել է 1921 թ.:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Տարսոն ք-ում: Պատերին կային հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանում, Առաքինություն գ-ում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակված է 17-րդ դ հայերեն ձեռագրերից մեկում, որտեղ գրիչն ասում է. «... գրեցի ի դրան Ս Յովհաննես Մկրտչին և Ս Գեորգյայ զօրավարին, ի գիւղն, որ կոչի Առաքինութիւն...»:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, հՕՎհաննես Մկրտիչ, Hovhannes Mkrtič' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Զնջուլու գ-ում, տ Ս Հովհաննես Կարապետի վանք:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, հՕՎհաննես Մկրտիչ, Hovhannes Mkrtič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Մեղրի ք-ում, նրա աջ-ափնյա թաղում: Կառուցվել է 17-րդ դ-ում: Եռանավ բաղիլիկ է, կառուցված է բազալտից, զանգակատունը՝ թրծած աղյուսից: Կանգուն է:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի վանքի համալիրում: Այժմ չի պահպանվել:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում, Սինեական վանքի համալիրում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ հՕՎհաննես-Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Բարեկի շրջ-ի Զահրի (Հր-նում՝ ձահուկ) գ-ում: Կառուցվել է 12-13-րդ դդ-ում, վերանորոգվել՝ 15, 17, 18-րդ դդ-ում: Քառասյուն, բարձրագմբեթ, փառահեղ շինություն է: Մինչև 1980-ական թթ-ը կանգուն էր: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Շողակաթ: Երկուսն էլ գտնվում են բարձրադիր վայրում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ

հՕՎհաննես-Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Վերին Ագուլիս գ-ում, նրա Ներքին թաղում: Գտնվում է Ագուլիս գետի աջ կողմում, Ս Շմավոն եկեղեցուց 400-450 մ հը-արմ, լ-նայանջին: Սա Ներքին թաղի գլխավոր եկեղեցին էր: Եկեղեցին ուներ ուղղանկյունի-քառանկյունի հատակագիծ, մեկ ավազ խորան, 2 երկհարկանի ավանդատներ: Ընդարձակ սրահի 4 ութանիստ մույթերի կամարների վրա կանգնեցված է եղել թրծած աղյուսից կառուցված, ութ լուսամուտներով գմբեթը: Եկեղեցին ունեցել է մեկ մուտք՝ հս կողմում, որն ունեցել է մանրափայտով, սաղափով և փղոսկրով 1682 թ պատրաստված դուռ: Ծինարարության համար աղյուսից բացի օգտագործված է կիսամշակ որձաքար: Եկեղեցու ողջ համալիրը շրջապատված է եղել պարսպով: Այժմ Ս Հ-Մ, օժանդակ շինություններն ու պարիսպները հիմնահատակ ավերվել ու հողին են հավասարվել: Եկեղեցու վերանորոգումներից մեկը կատարել է Սեթյան Մահտեսի Մելքումը 1612 թ, գմբեթը կառուցվել է 1703 թ: Եկեղեցու մոտ եղել է աղբյուր՝ իր ջրամբարով: Պարիսպների ներսում է գտնվել գերեզմանոցը, որը սակայն 1663 թ վերանորոգման ժամանակ քանդվել է: Գերեզմանատան մի քանի տապանաքարեր այժմ հավաքված են տարածքում գտնվող այգու մի անկյունում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Խոտորջրի գ-ախմբի Քաջքար գ-ի մոտակայքում, տ Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Մ ա տ ու ո Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Պտրեցիք (Բաղա-րա) գ-ի մոտ գտնվող Խրավանդ հնավայր-հանդամասում: Կիսավեր է, չուրջը կան խաչքարերով հայկական գերեզմաններ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աշտիշատ ավանում:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ

հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Մ ե ն ա ս տ ա ն ն , ե կ ե ղ ե ց ի Իրանում, Թավրիզ ք-ում: Հայկական եկեղեցի էր, որը վեր էր ածվել մզկիթի:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, հՕՎհաննես Մկրտիչ, Hovhannes Mkrtič' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, հՕՎհաննես Մկրտիչ, Hovhannes Mkrtič' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, այժմ ապարնակեցված Զնջուլու գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես Ս Կարապետի վանք:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտչի վանք*, St Hovhannes Mkrtič'i vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խլաթի գավ-ի Թեղուտ գ-ի մոտ, տ Թեղուտի Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտիչ, St Hovhannes Mkrtič' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի (մատուռ) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Տանակերտ գ-ի մոտ, տ Բերդակի Ս Հովհաննես:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննես Մկրտչի վանք*, Hovhannes Mkrtič'i vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաննես Մկրտչի վանք*, St Hovhannes Mkrtič'i vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննես Մկրտչի վանք*, Hovhannes Mkrtič'i vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՈՍՎԵԲԵՐԱՆ, ՇՎ հՕՎհաննես Վոսկեբերան, St Hovhannes Voskeberan - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սևրաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեռի գ-ում, տ Ս Նշան:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, հՕՎհաննես Տվազաձյան, Hovhannes St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի (մատուռ) Հայաստանի Հանրա-

պետություն Արագածոտնի մարզի Բյուրական գ-ի մոտ, **տ Արտավասիկ:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ԱՆԱՊԱՏ, ՇԿ հՕՎհաննեսի անաթ, St Hovhannesi anapat – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեռնային Կիրիկիայում, Լամբրոն բերդից արլ, **տ Արմեն:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննի վանք, St Hovhanni vank' – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեռնային Կիրիկիայում, Լամբրոն բերդից արլ, **տ Արմեն:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու Կարապետի վանք, St Hovhannu Karapeti vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, **տ Հովհաննավանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննու Կարապետի վանք, Hovhannu Karapeti vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆՈՅ, հՕՎհաննու Մարգարեան, Hovhannu Margareanoc' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Մատրավանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՄԱՐԳԱՐԵԱՐԱՆ, հՕՎհաննու մարգարեան, Hovhannu margarean – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Մատրավանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՄԿՐՏԻՉ, հՕՎհաննու Մկրտիչ, Hovhannu Mkrtic' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՄԿՐՏՉԻ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննու Մկրտչի վանք, Hovhannu Mkrtci' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՄԿՐՏՉԻ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննու Մկրտչի վանք, Hovhannu Mkrtci' vank' – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Սալմաստ գք-ի մոտ, **տ Ս Հովհաննու վանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ, հՕՎհաննու Վոսկեբերան, Hovhannu Voskeberan – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխավի գավ-ի Պիծեռի գ-ում, **տ Ս Նշան:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննու

վանք, Hovhannu vank' – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Լեռնային Կիրիկիայում, Լամբրոն բերդից արլ, **տ Արմեն:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղբրդուտի Ս Հովհաննես:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Դիաղինի գավ-ում, վանք գ-ում, **տ Ս Հովհաննես:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Սպերի գավ-ի Քարձոր գ-ի մոտ, **տ Ս Հովհաննես:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրումի գավ-ի Օձնի գ-ի մոտ, **տ Ս Հովհաննես:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գավ-ի Բաշաղակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հովհաննես:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գավ-ի Հացըկնի գ-ում, **տ Ս Էհան:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գավ-ի Գեղիս (նաև Կեղիս) գ-ում, **տ Ս Հովհաննես:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննու վանք, Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, **տ Հովհաննավանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, **տ Հովհաննավանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննու վանք, Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, **տ Օձուների վանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, **տ Օձուների վանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, հՕՎհաննու վանք, Hovhannuvank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Այուրի մարզում, Ծահարջիկ գ-ի մոտ, **տ Վահանավանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, ՇԿ հՕՎհաննու վանք, St Hovhannu vank', Հովհաննու Մկրտչի վանք – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Սալմաստ գք-ի մոտ, վերջինիս Հս կողմում բլրի վրա: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված է:

Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՕՁՆԵՑՎՈ ՈՒՆՏ, հՕՎհաննու Օձնեցվո Ունտ, Hovhannu Ojnes'vo Uxt – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, **տ Օձուների վանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ, ՇԿ հՕՎհան Վոսկեբերան, St Hovhan Voskeberan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գավ-ի Մուշեղկա գ-ում: Ղ. Ինճիճյանը այդպես է անվանում գ-ի Ս Գևորգ եկեղեցին:

Ս ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ, ՇԿ հՕՎհան Վոսկեբերան, St Hovhan Voskeberan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Շրգու գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան: Գ-ում կար Խանկտուր անունով ուխտատեղի:

Ս ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ, ՇԿ հՕՎհան Վոսկեբերան, St Hovhan Voskeberan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խարբերդի գավ-ում, Ակն ք-ում: Ըստ մի Հայամավուրքի հիշատակարանի՝ եկեղեցին այդպես է 1655 թ: Դրանից առաջ՝ 1634–1635 թթ Հակոբ գրիչը այստեղ ընդօրինակել է մեկ այլ Հայամավուրք: Այս եկեղեցին հետագայում չի հիշատակվում:

Ս ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ, ՇԿ հՕՎհան Վոսկեբերան, St Hovhan

Voskeberan – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին-Գարահիսարի գավ-ի Սևինդիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵՔԵՐԱՆ, հՕՎհաՆ Воскеберан, Hovhan Voskeberan – **Մ ա տ ու ո ւ Կ**իլիկիայում, Ադանայի նահ-ի Բոզանի գավ-ի Ֆառաչ ավանում: Այստեղ էր գտնվում նաև Ընծայման Ս Աստվածածին վանքը և Ս Տիրամայր ուխտատեղին:

Ս ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵՔԵՐԱՆ, ՇՎ հՕՎհաՆ Воскеберан, St Hovhan Voskeberan – **Վ ա ն ք** պատմական Ասորիքում, Անտիոքի չրջ-ի Բիթրաս գ-ում:

ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵՔԵՐԱՆ, հՕՎհաՆ Воскеберан, Hovhan Voskeberan – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեռի գ-ում, **տ Ս Նշան:**

Ս ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵՔԵՐԱՆ, ՇՎ հՕՎհաՆ Воскеберан, St Hovhan Voskeberan – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեռի գ-ում, **տ Ս Նշան:**

Ս ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵՔԵՐԱՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհաՆ Воскеберани ванк*, St Hovhan Voskeberani vank' – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեռի գ-ում, **տ Ս Նշան:**

ՀՈՎՀԱՆՈՒ ՎԱՆՔ, հՕՎհաՆу ванк*, Hovhanu vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Շահարջիկ գ-ի մոտ, **տ Վահանավանք:**

ՀՈՎՀԱՆՈՒՎԱՆՔ, հՕՎհաՆу-ванк*, Hovhanuvank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Շահարջիկ գ-ի մոտ, **տ Վահանավանք:**

Ս ՀՈՎՀԱՆ ՕՁՆԵՑԻ, ՇՎ հՕՎհաՆ Одзнеця, St Hovhan Ojnes' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, **տ Օձունի վանք:**

ՀՈՎՀԱՆ ՕՁՆԵՑԻԻ ՎԱՆՔ, հՕՎհաՆ Одзнеции ванк*, Hovhan Ojnes'ii vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մանազկերտի գավ-ի Նորատին գ-ի մոտ, **տ Հովհան Օձնեցու վանք:**

ՀՈՎՀԱՆ ՕՁՆԵՑԻՈՒ ՎԱՆՔ, հՕՎհաՆ Одзнецу ванк*, Hovhan Ojnes'u vank', **Հովհան Օձնեցիի վանք** – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտի գավ-ի Նորատին գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Ապահունիք գավ-ի մեջ: Ըստ ավանդության՝ Հովհան Օձնեցի կաթողիկոսը (717–728) այստեղ է գումարել 726 թ եկեղեցական ժողովը: Վանքի մոտ կար ընդարձակ գերեզմանոց՝ ամենահինը 13-րդ դ տապանաքարերով: Վանքի եկեղեցին ավերված էր, իսկ նրա տեղում կառուցված մատուռը 1920-ական թթ կանգուն էր:

ՀՈՎՀԱՆ ՕՁՆԵՑԻՈՒ ՎԱՆՔ, հՕՎհաՆ Одзнецу ванк*, Hovhan Ojnes'u vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ում, **տ Սրբանեսի վանք:**

Ս ՀՈՎՆԱՆ, ՇՎ հՕՎհաՆ, St Hovnan – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Տատիկի գավ-ի Խուլթիկ գ-ում:

Ս ՀՈՎՆԱՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎհანი ванк*, St Hovnani vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դիաղինի գավ-ում, Վանք գ-ում, **տ Ս Հովհաննես:**

Ս ՀՈՎՍԵՓԱ ՎԱՆՔ, ՇՎ հՕՎ-сеп*а ванк*, St Hovsep'a vank' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սղերդի գավ-ում, Սղերդ ք-ից մոտ 15 կմ հս-արմ, **տ Ս Հովհաննես:**

ՀՈՎՍԵՓ ԵՂՑԻ, հՕՎсеп* ег*ця, Hovsep' eyc'i – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի չրջ-ի Վարդաձոր (Գյուլաթաղ) գ-ի մոտ, Ջրաձոր գետակի աջ կողմում: Տարածքում կան գ-ատեղի և գերեզմանոց:

ՀՈՎՎԱՀԱՅՐ, հՕՎհаhаѳр, Hovvahaγr – **Ու խ տ ա տ Ե Ղ Ի** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Կժաձոր գ-ի մոտ, դրանից մի քանի կմ արմ: Ըստ ավանդության՝ եղել է հովիվների ուխտավայր:

ՀՈՎՎԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, հՕՎВИ екег*еця, Hovvi ekeγec'i, **Նախարածի եկեղեցի, Տավարածի եկեղեցի** – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Անի մայրաքաղաքում: Գտնվում է ք-ի պարիսպներից

դուրս, նրա հս-արլ կողմում: Կառուցվել է 11-րդ դ, եռահարկ, սյունաձև հորինվածքով: Չափերով փոքր է, համարվում է միջնադարյան հայ ճարտարապետության լավագույն օրինակներից մեկը: 1910-ական թթ սկզբներին նշանավոր արևելագետ Ն. Մառի հնագիտական արշավախումբը մասնակիորեն վերանորոգել էր եկեղեցին, սակայն հետագայում, խորհրդային կառավարության կողմից Կարսի մարզը Թուրքիային նվիրաբերելուց հետո, **Հ Ե**, Անիի շատ հուշարձանների հետ միասին, գրեթե ամբողջովին ավերվել է: Ըստ ավանդության՝ եկեղեցին կառուցել է տվել մի հովիվ, որը ամեն անգամ Ջատիկ օրը դաշտից ուշ վերադառնալով, ոչ մի եկեղեցում տեղ չէր գտնում աղոթելու համար և պատվասիրությունից զրկված ձեռնարկում է առանձին եկեղեցու կառուցումը: Թ. Թորամանյանը այս եկեղեցին համարում էր «հայ ճարտարապետության գոհարներից մեկը»:

ՀՈՎՎԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, հՕՎВИ екег*еця, Hovvi ekeγec'i – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի Ջուղա ք-ում: Կառուցվել է 15–16-րդ դդ:

ՀՈՎՏԻՆ ՎԱՆՔ, հՕՎТИН ванк*, Hovtin vank', **Հովտուի վանք, Հովտուն** – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, հին Մարվանդիքար ամրոցի չրջակայքում, Ադանա տանող ճանապարհի մոտ, ընկուզենիների պուրակում: Ենթադրվում է, որ հնում դրա մոտ պետք է գտնվեր Հովտու գ-ը: Հմմտ **Հովտի վանք:**

ՀՈՎՏԻ ՎԱՆՔ, հՕՎТИ ванк*, Hovti vank' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Զեյթունի գավ-ի Զեյթուն գք-ի մոտ, դրանից հր, լ-ան վրա: Կիլիկիայի հայոց թագավոր Հեթում Ա (1226–1270) 1236 թ հատուկ հրովարտակով այս վանքը նվիրաբերել էր խաչակիրներին: Հմմտ **Հովտին վանք:**

ՀՈՎՏՈՒԻ ՎԱՆՔ, հՕՎТУИ ванк*, Hovtui vank' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, **տ Հովտին վանք:**

ՀՈՎՏՈՒՆ, հՕՎТУН, Hovtun – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, **տ Հովտին վանք:** ՀՈՐՈՄԻ ՎԱՆՔ, հՕՐОМИ ванк*,

Horomi vank' - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Ախուրյան գետի աջ կողմում, տ Հոռոմոս:

ՀՈՐՈՄՈՍԻ ՎԱՆՔ, hОромоси ванк*, Horomosi vank' - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Ախուրյան գետի աջ կողմում, տ Հոռոմոս:

ՀՈՐ ՎԱՆՔ, hOp ванк*, Hor vank' - Վ ա ն ք Հայաստանում: Հիշատակում է Վարդան Արևելցին (13-րդ դ.)՝ առանց տեղադրության. «Եւ ի յՈւմնա ի Հօր վանիցն Պետրոս անուն ի լինել գործոյն...» Ըստ երևույթին, գտնվում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ում:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Աղբբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Բարսում գ-ում: Մտնում է Բարսումի վանքի Համալիրի մեջ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Բալանկա խոչնեքեն գ-ում:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Բոսանի գ-ում: Կառուցված է քարուկրով:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղբթի շրջ-ի Վարդաշատ (Որդնաշատ, Էդիշա) գ-ում: Կառուցվել է 17-րդ դ.՝ եռանավ բաղիլիկ ոճով:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Միս ք-ում:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հոռոմ գ-ում: Կառուցվել է 1861 թ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ազատաշեն գ-ում: Անշուք շինություն է, հավանաբար կառուցված ուշ ժամանակներում:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Այգեձոր գ-ում:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime,

St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Հին Խնձորեսկ գ-ատեղում: Կառուցված է քար ու կրաշաղախով 1663 թ, ունի դանդաղատուն, կամարակապ, թաղակապ կանգուն շինություն է:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վերիշեն գ-ում: Վերակառուցվել է 1621 թ: Կանգուն է: Մեկ անշուք եկեղեցի էլ կա գ-ի հին թաղում:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Քարահունջ գ-ում: Կառուցվել է 1675 թ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Գոշ գ-ում: Մտնում է Գոշավանքի համալիրի մեջ: Ըստ վիմագիր արձանագրությունների և Կիրակոս Գանձակեցու (13-րդ դ.) վկայության կառուցել է Հյուսն մականունով Մխիթար վարդապետը (ձարտարապետը):

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Գոշ գ-ում, Գոշավանք վանքի համալիրում: Գմբեթավոր, փոքրածավալ շինություն է: Այստեղ է թաղված միջնադարի հայ մեծ մտածող, խոշոր օրենսգետ ու առակագիր Մխիթար Գոշը (1130-1213 թթ), որի վրա կանգնեցված խաչքարը, իր տեսակի մեջ բացառիկ, արվեստի մի հրաշալի կոթող է (այժմ պահվում է Երևանի պետական պատմական թանգարանում):

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Անտառաշատ (Տորթնի) գ-ում: Կառուցվել է 10-րդ դ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բաղարուրջ (պատմական Բեխեկերջի, այժմ՝ Կապան ք-ի շրջագծում) գ-ում: Թաղակապ սրբաբառաչ քարերով կառուցված շինություն է: Բեմի մոտ պահպանվել են 2 քարե խաչարձաններ: Կառուցված է 10-րդ դ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ճակատեն գ-ում: Անշուք շինություն է՝ կառուցված 10-րդ դ-ում:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Սրաշեն գ-ում: Կառուցվել է 17-րդ դ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Տոլորս գ-ում: Կառուցվել է 1861 թ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Այգեձոր գ-ի արմ կողմում, գետափին: Կառուցված է 6-7-րդ դ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Չորաթան գ-ում: Կառուցվել է 1683 թ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի ք-ի Կուսանացվանք վանքի համալիրում:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Գալ (Հնում՝ Գաղ) գ-ից հր-արմ, Քարհեղների ձորի տարածքում: Մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Նահատակ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Քոնա գ-ում, Քոնայի Ս Աստվածածին վանքից մոտ 600 մ հր-արմ: Ավերակները նշմարվում էին մինչև 1970-ական թթ: Տեղի հայերը անվանում էին Հին վանք: 1899 թ այստեղ գտնվել է 1191 թ հայերեն արձանագրությամբ մի քառաթև խաչքար:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime, St Hr'ip'sime - Ե կ ե ղ ե ց ի մ ա տ ու ո ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Փառակա գ-ում: Այժմ ավերակ է:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, Св hP*ип*сime,

St Hr'ip'sime – ժ ա մ ա տ ու ն ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Այահի (պատմական՝ Ողոհի) գ-ում:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime – Մ ա տ ու ռ Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Թաղապետ (պատմական՝ Գառնակեր) և Լիճք գ-երի միջև գտնվող Պողոսի գյուղ կոչվող գ-ատեղիի տարածքում: Այստեղ կա մի խաչքար 1313 թ վրձագիր արձանագրությանը:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime – Մ ա տ ու ռ Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Մարտիրոս գ-ի մոտ, նրանից 2 կմ արլ, Վերին լիճ գ-ատեղիի տարածքում, Ս Գայանե մատուռից ոչ հեռու: Երրորդ մատուռի անունը հայտնի չէ:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime – Մ ա տ ու ռ ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շարուրի շրջ-ում, Ազնաբերդ (Ջնաբերդ) գ-ում: Արլ-արմ ձգված թաղակապ, մեկ մուտքով սրահ է: Կառուցվել է 9-10-րդ դդ, վերակառուցվել՝ 17-րդ դ-ում: Այժմ ավերակ է:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime, Կոուսանաց մատուռ – Մ ա տ ու ռ ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Նորաչեն գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Երրնջակ գավ-ի մեջ: Կառուցված է 14-15-րդ դդ: Այժմ ավերակ է:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime – Վ ա ն ք այժմյան Աղբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Բարսում գ-ում, նրա արլ կողմում, Շամխոր գետի ափին, այգեվետ ձորամիջում: Կառուցված է քար ու կրաշաղախով: Տանիքը փայտածածկ էր, շուրջը կային հայկական գերեզմաններ: Վանքի մասին հիշատակություն ունի Մխիթար Գոշը (13-րդ դ): Ըստ ավանդության՝ այստեղ հայերը հակահարված են տվել լեզգի հրոսակներին:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Ավետարանոց (Չանաղի) գ-ի մոտ, կառուցվել է 14-րդ դ-ում: Վանքի մոտ գտնվում

է Հոփսիմե ձորը: Վանքն այժմ ավերակ է:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime – Վ ա ն ք , տ ա ճ ա ռ , ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վաղարշապատ ք-ում, տ Ս Հոփսիմե:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime, Հոփսիմե, Հոփսիսիմյանց Վկայարան, Հոփսիմեի Հանգստարան, Հոփսիմեի վանք, Հոփսիմեի Վկայարան, Հոփսիմեի տաճար, Ս Հոփսիմեի տաճար, Հոփսիմյանց Առապարի վանք, Հոփսիմյանց Ս Կոուսանաց Վկայարան, Հոփսիմյանց Վկայարան – Վ ա ն ք , տ ա ճ ա ռ , ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Վաղարշապատ ք-ում, նրա արլ կողմում, բարձունքի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի մեջ: Անունը կապված է Հայաստանում քրիստոնեության առաջին քարոզիչներից Հոփսիմե կույսի անվան հետ: Ըստ ավանդության՝ որպես մատուռ կառուցվել է Հոփսիմեի սպանված վայրում, նրա ոսկորների վրա 4-րդ դ սկզբներին՝ Գրիգոր Լուսավորչի ջանքերով: 5-րդ դ-ում վերանորոգել է Սահակ Պարթև կաթողիկոսը (387-436), իսկ 7-րդ դ-ում՝ 618 թ, մատուռի տեղում վերակառուցել է Կոմիտաս Ա Աղեցցի կաթողիկոսը (615-628): Փլիպոս Ա Աղբակեցի կաթողիկոսի (1633-1655) ժամանակ՝ 1653 թ ավերված էր եկեղեցու գավիթը: 1790 թ կառուցվել է զանգակատունը: 1776 թ Մկրտիչ եպիսկոպոսի ջանքերով տաճարը շրջափակվում է պարիսպներով, որոնց 4 անկյուններում կան բոլորաձև բուրգեր, իսկ հս կողմում գտնվում է կամարակապ մուտքը:

Հ հայ ճարտարապետության դասական նմուշներից է, որը կանգուն է և բարեկարգ ու ամբողջական վիճակում է գտնվում: Հ-ն վերանորոգվել է Մկրտիչ Ա Վանեցի (Սրիմյան Հայրիկ) կաթողիկոսի (1892-1907) ժամանակ: Մեր ժամանակներում Հ-ում վերանորոգչական աշխատանքները սկսվել են 1936 թ և պարբերաբար շարունակվել մինչև 1980-ական թթ-ի վերջերը: Հ-ն կենտրոնազմբեթ հոյակապ շինություն է, որը զարմանք է պատճառում մասնագետներին նաև մեր

օրերում: Նրա օրինակով հետագայում Հայաստանում կառուցվել են մի քանի եկեղեցիներ: Հ-ն այժմ գործող եկեղեցի է և ենթարկվում է Ս էջմիածնի Հայրապետական Աթոռին:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Աստղածոր գ-ի մոտ, նրա արմ կողմում, ավերակ գ-ատեղիի տարածքում: Եկեղեցին կառուցված է կոփածո քարերով: Շուրջը կան մի մեծ խաչքար՝ Ջորավոր խաչ անվամբ և թրծած աղյուսով շարված քանդակազարդ թմբեր:

Ս ՀՌԻՓՍԻՄԵ, ՇԵ հP*ՊԻ*ՇՄԵ, St Hr'ip'sime – Ու խ տ ա տ ե ղ ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Մարվանիս գ-ի մոտ: Դրա մոտ գտնվում է Մեսրոպ Մաշտոցի քարայրը:

ՀՌԻՓՍԻՄԵ, հP*ՊԻ*ՇՄԵ, Hr'ip'sime – Ք ա ռ ա յ ը Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Կամախի գլոկ-ի Սեպուհ լ-ան գագաթներից մեկի ապառաժների մեջ: Այստեղ կան երկու քարայրներ, որոնցից մեկում ճգնել են Հոփսիմե և Մարիամ կույսերը, իսկ մյուսում՝ Գրիգոր Լուսավորիչը (4-րդ դ):

ՀՌԻՓՍԻՄԵ ԵՎ ԳԱՅԱՆԵ, հP*ՊԻ*ՇՄԵ ԵՎ Գայանե, Hr'ip'sime ԵՎ Gayane – Ջ ու յ գ մ ա տ ու ռ ն ե ռ Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Մարտիրոս գ-ի մոտ, դրանից 2-2,5 կմ արլ: Տեղացիները վանք են համարում: Շինությունները շարված են սրբատաշ քարերով, ունեն քանդակներ և հայերեն վրձագրեր: Գտնվում են կանգուն վիճակում:

ՀՌԻՓՍԻՄԵԻ ԱՂԲՅՈՒՐ, հP*ՊԻ*ՇՄԵՄ աղծյուր, Hr'ip'simeի աղծյուր – Ա ղ բ յ ու ը Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրում ք-ից 16-17 կմ վրա, Հինձք գ-ի մոտի քարայրում: Ըստ ավանդության՝ այստեղ ապրել է Հոփսիմե կույսը, որի անունով էլ կոչվել է աղբյուրը: Ամռանը այստեղ ուխտի էին գալիս հաղարավոր մարդիկ:

ՀՌԻՓՍԻՄԵԻ ՀԱՆԳՍԱՐԱՆ, հP*ՊԻ*ՇՄԵՄ հԱնգստարան, Hr'ip'simeի Hangstaran – Վ ա ն ք , տ ա ճ ա ռ , ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի

Զորի մարզի Ամադու և Ոսչիկ գ-երի միջև, Արենի գ-ից 3-4 կմ հեռավորությամբ: Կառուցել է Սյունիքի Սմբատ մագիստրոս իշխանը 1010 թ: Հրաշկարերդի մոտ գտնվելու պատճառով վանքը կոչվել է նաև Հրաշկարերդի վանք:

ՀՐԵՇՏԱԿԱԲՆԱԿ, հРештакабнак, Hreštakabnak, Օձահայած, Օձահալած Ս Նչան - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում: Հիշատակում է պատմիչ Վարդան Արևելյին (13-րդ դ): Ըստ ավանդության՝ այստեղ պահվում էին Հակոբ Մծրնացի հայրապետի աջերը:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапат, St Hreštakapat, Ս Հրեշտակապետի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Կամախ գք-ում: Նշմարվում էին միայն ավերակները:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե - ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրում ք-ի մոտակայքում գտնվող Երկնիստ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 10 տղա սաներով:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե - ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկա ք-ի մոտ գտնվող Ղարատիկին գ-ում: Կառուցվել է 1255 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 14 սաներով:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե - ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բարերդ ք-ում:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե - ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Օվաջիկ գվոկ-ի Հաղաջուր գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս: Շրջակայքում կային գերեզմաններ: Պահպանվել են փլատակները:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե ղ ե - ց ի Լեռնային Կիլիկիայում, Վահկա բերդում կամ դրա մոտ:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե ղ ե - ց ի , տ ա ճ ա ը Կիլիկիայում, Հալիպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Զլեյթուն գք-ում:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե ղ ե - ց ի պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ում, Եվքարա գ-ում գտնվող Կեսարիայի Ս Կարապետ վանքի համալիրում: Ուղղանկյուն-քառանկյունի հատակագծով միջին մեծության շինություն է, որը ներսից հենվում է 3 մ բարձրությամբ ամբողջապես հալածապակով զարդարված 4 սյունների վրա: Պատերը ներսում ունեն չքեղ որմնաքանդակներ: Ս Հ-ին հս-ից կից է Ս Կարապետ եկեղեցին:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե - ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հաֆիթկի գվոկ-ի Նորոխտն գ-ում: Մինչև 1915 թ այստեղ գործում էր Նորխոտնյաց անունով վարժարանը:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե ղ ե - ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Տերիկի գվոկ-ի Բարդամ գ-ում:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե ղ ե - ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Տերիկի գվոկ-ի Բենկա գ-ում:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Ե կ ե - ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Ս Հրեշտակապետի վանքի համալիրում:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Տերիկի գվոկ-ի Կասմա գ-ի մոտ: Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ վերջերին:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, hРештакапет, Hreštakapet - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Հաղթ գ-ի մոտ, տ Ս Հրեշտակապետի վանք:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Св hРештакапет, St Hreštakapet - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Հաղթ գ-ի մոտ, տ Ս Հրեշտակապետի վանք:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՅ, Св hРештакапет, St Hreštakapetac' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հան-

րապետության Վայոց Ձորի մարզի Հորբասեղ գ-ում: Կառուցվել է 1692 թ:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Св hРештакапетаци екег'еци, St Hreštakapetac' ekeg'eci - Ե կ ե ղ ե - ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ալմբի Սովորի (Սորք) գ-ի արմ կողմում: Գ-ի արլ կողմում գտնվում էր Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Св hРештакапетаци екег'еци, St Hreštakapetac' ekeg'eci - Ե կ ե - ղ ե ց ի (վաճառք) պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիա ք-ում: Հավանաբար կառուցվել է 7-րդ դ: Ճարտարապետական ոճով նման է Ավանի եկեղեցուն և Ս Հոխիսիմն տաճարին:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՅ ՎԱՆՔ, Св hРештакапетаци ванк', St Hreštakapetac' vank', Գառնակերտ վանք, Ս Հրեշտակապետի վանք - Վ ա ն ք ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Գառնակերտ (Բարում) գ-ի մոտ, Շամխոր գետի ձախ ափին, լ-նալանջի վրա, Ծաղկոցավանքից փոքր-ինչ հր: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ի մեջ: Կառուցվել է 13-րդ դ: Այդպես է կոչվել ի պատիվ Գարբիել և Միքայել Հրեշտակապետների: Եկեղեցին ունի 2 փոքր և մեկ ավագ խորան, գավիթ և գերեզմանոց: Կառուցված է քարու կրաշաղախով: Ծիրանաքարերից մեկի վրա կա արձանագրություն, ըստ որի՝ վանքը կառուցել է Հովհաննես վարդապետը: Համալիրում կան միաբանների համար կառուցված 9 սենյակներ: Վանքն ամբողջությամբ պարսպապատ է: Վանքից արլ գետափին գտնվում են Հարանց քարայրը, որտեղ կային 3 խաչքարեր, իսկ քիչ հեռու՝ Ծիրանավոր կոչվող գ-ատեղին:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՅ ՎԱՆՔ, Св hРештакапетаци ванк', St Hreštakapetac' vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Հաղթ գ-ի մոտ, տ Ս Հրեշտակապետի վանք:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Св hРештакапети ванк', St Hreštakapeti vank' - Վ ա ն ք այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամ-

խորի շրջ-ի Գառնակեր գ-ի մոտ, **տ Ս Հրեշտակապետաց վանք:**

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇԵ hРештакапети ванк*, St Hreštaka-peti vanċ' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Կամախ գք-ում, **տ Ս Հրեշտակապետ:**

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՇԵ hРештакапети ванк*, St Hreštaka-peti vanċ', Հաղթու **Ս Հրեշտակապետի վանք, Հրեշտակապետ, Ս Հրեշտակապետ, Ս Հրեշտակապետաց վանք** - **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Սեբաստիայի գավ-ում, Սեբաստիա ք-ից մոտ 30 կմ հեռավորությամբ, Ալիս գետի հովտում, Հաղթ (Աղտք) գ-ի մոտ, Հաղթա (Գուլյու) լ-ան վրա: Համալիրի մեջ մտնում են 3 եկեղեցիներ՝ Ս Աստվածածին, Ս Կարապետ, Ս Հրեշտակապետ, որոնցից երկուսն ունեն խաչաձև հատակագիծ: Վանքն ուներ բազմաթիվ սենյակներ, որոնք 19-րդ դ 70-ական թթ փլված ու խարխված էին: Հիշատակվում է 1176 թ-ից: Միջին դդ-ում եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Շուրջը կան տապանագիր գերեզմաններ: Գործել է մինչև Առաջին համաշխարհային պատերազմը:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, hРештакац екег*едж, Hreštakac' ekeγec'i - **Ե կ ե դ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Բաբերդ ք-ում:

Ս ՀՐԵՇՏԱԿԱՅ ՎԱՆՔ, ՇԵ hРештакац ванк*, St Hreštakac' vanċ' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվղկ-ի Սրմբոն գ-ի հս կողմում:

ՀՐՈՒՏԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, hРуты ՇԵ Аствац*ад*ян, Hrutı St Astvacacın, **Ս Աստվածածին** - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Հազգո-ՆաբլՂոզ գվղկ-ի Հրուտ գ-ում: Ուներ մի մեծ եկեղեցի, գավիթ, օժանդակ սենյակներ և շրջապարիսպ: Ավերվել ու ամառացել է թուրքերի ձեռքով Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին:

ՀՈՒԼԱ ՎԱՆՔ, hУла ванк*, Hula vanċ' - **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Չորրորդ Հայք աշխ-ի Անձիտ գավ-ում: Հիշատակված է Մարա Երանկու վարքագրությունում: Գտնվում է **Արմ** Հայաստանի Նարբերդի նահ-ի Հուլվեք գ-ում: Ն. Աղոնցը Հ վ ա ն ուներ համեմատում է Ալկուա դաշ-

տի անվան հետ, **տ Ս Գևորգ:**

ՀՈՒԼՈՒՆՔ, hУлунок*, Hulunk' - **Ա դ բ յ ու ր - ու խ տ ա տ ե դ ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Վանաձոր ք-ի մոտ, դրանից մոտավորապես 10 կմ հը, Մայմեխ լ-ան լանջին:

ՀՈՒՂԻԳԱ, hУг*гада, Hugiđa, Ս Հուղիղայի վանք, Յուղիղա, **Ս Յուղիղայի վանք** - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվղկ-ի Մաստան գ-ի մոտ: Հավանաբար ունեցել է կուսանոց: 19-րդ դ գտնվում էր ավերված վիճակում:

Ս ՀՈՒՂԻԳԱՅԻ ՎԱՆՔ, ՇԵ hУг*гадәйн ванк*, St Hugiđayi vanċ' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվղկ-ի Մաստան գ-ի մոտ, **տ Հուղիղա:**

ՀՈՒՆԱՊԱՏ, hУнапат, Hunapat - **Ե կ ե դ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Կաղնուտ (պատմական՝ Մոզք, Մողես) գ-ի մոտ, դրանից արլ, անտառում: Ավերակ է: Շուրջը նշմարվում են նաև պարիսպների հետքեր:

ՀՈՒՆԱՅ ՎԱՆՔ, hУнац ванк*, Hunac' vanċ', Մերմեռ քիլիսա - **Ե կ ե դ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթ ք-ի մոտ գտնվող Կեքսի գ-ում:

ՀՈՒՆԻ ՆԱԶ, hУни Хац, Huni Хац' - **Ս ր բ ա տ ե դ ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Նորագյուղ գ-ի տարածքում, Հունի (Հոնի) Ոսչ լ-ան արլ լանջին:

ՀՈՒՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, hУнуты ванк*, Hunuti vanċ' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Սպերի գվղկ-ի Հունուտ գ-ում, **տ Հնուտի վանք:**

ՀՈՒՇՈ ՎԱՆՔ, hУшо ванк*, Hušo vanċ' - **Վ ա ն ք և հ ն ա վ ա յ ր** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, **տ Ուշիի վանք:**

ՀՈՒՉԹԻ, hУч*тә, Huč't'i - **Ու խ տ ա տ ե դ ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Քեֆաչեն (որը ձուլվել է Փայահան գ-ին) գ-ի մոտ, դրանից մոտ 2 կմ հս: Տարածքում պահպանվում էին եկեղեցու ավերակները:

ՀՈՒՋԱԲԻ ՎԱՆՔ, hУджабы ванк*, Huđabi vanċ' - **Վ ա ն ք Հա-**

յաստանում, Լոռիում, Լալվար լ-ան լանջին: Հիշատակում է վրաց հեղինակ Վախուշտին (18-րդ դ), ըստ որի՝ գտնվում էր գեղատեսիլ վայրում, գեղեցիկ, զմբեթավոր շինությունն էր, բայց ամայի ու չգործող, **տ Նուճապի վանք:**

ՀՈՒՌԵԿԱՎԱՆՔ, hУр*екаванк*, Hur'ekavanċ' - **Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի** Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Թալիշ գ-ի մոտ, **տ Գլխտ վանք:**

Ս ՀՈՒՍԻԿ, ՇԵ hУсик, St Husik - **Ե կ ե դ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտի գվղկ-ի Նոզնգեղ գ-ում: Մոտակայքում էր գտնվում նաև Ս Հուսիկ վանքը:

Ս ՀՈՒՍԻԿ, ՇԵ hУсик, St Husik - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվղկ-ում: 19-րդ դ վերջերին գտնվում էր կիսավեր վիճակում:

ՀՈՒՍԿԱՆ ՈՐԳԻ, hУскан Ворди, Huskan Vordi - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բերկրիի գվղկ-ում, Բերկրի գետի հովտում:

ՀՈՒՐԵԿԱ ՎԱՆՔ, hУрека ванк*, Hureka vanċ' - **Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի** Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ի Թալիշ գ-ի մոտ, **տ Գլխտ վանք:**

Ձ

ՁԱԳԱՎԱՆ, Дзгаван, Jagavan - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Առինջ գ-ի մոտ, **տ Ձագավանք:**

ՁԱԳԱՎԱՆԻՑ ՄԵՆԱՍՍԱՆ, Дзгаваниц менастан, Jagavanic' menastan - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Առինջ գ-ի մոտ, **տ Ձագավանք:**

ՁԱԳԱՎԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Дзгаваниц ванк*, Jagavanic' vanċ' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Առինջ գ-ի մոտ, **տ Ձագավանք:**

ՁԱԳԱՎԱՆՔ, Дзгаванк*, Jagavanċ', Գետարգել, Գետարգելա Ս Նշան, Գետարգել Ս Նշանի վանք, Ձագավան, Ձագավանից մենաստան, Ձագավանից վանք, Ս Նշան,

Ս Նշանի վանք, Ջայկոթորա, Ջայ-դոթուրան – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Առինջ գ-ի մոտ, նրա արլ կողմում, բլրի ստորոտին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Կոտայք գավ-ի մեջ: Համալիրն ունի երկու եկեղեցի, կառուցված 7 և 13-րդ դդ-ում: Առաջինը, որ կոչվում է Ս Նշան, եռախորան, գմբեթավոր շինություն է, որի պատերի միայն ստորին շարքերն են պահպանվել: Դրանից արլ գտնվում է երկրորդ եկեղեցին, որը երկհարկանի, սրբատաշ դարչնագույն տուֆով կառուցված շինություն է: Սրա վերևի հարկը չի պահպանվել: Հատակագիծը քառակուսի է (5 մ × 5 մ), ուղղանկյուն բեմով: Եկեղեցիների պատերին կան բազմաթիվ փմնագիր արձանագրություններ: Միջին դդ-ում եղել է հայ մշակույթի և գրչության կենտրոն: 17-րդ դ-ում եպիսկոպոսանիստ էր: Ավերվել է 1679 թ ահեղ երկրաշարժի ժամանակ:

ՁԱԳԻ ՎԱՆՔ, ԴՅԱԴԻ ՎԱՆՔ*, Jagi vank' – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Երանոս (պատմական Ձազ) գ-ի մոտ, մի հին գատեղիի տարածքում, բլրի ստորոտին: Նշմարվում են միայն պատերի մնացորդները:

ՁԱՐԱՆԱՐԻ ՎԱՆՔ, ԴՅԱՐԱՐԻ ՎԱՆՔ*, Jaraxari vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մք-ի մոտ, տ Ծառաքար:

ՁԱՐԱՔԱՐԻ ՎԱՆՔ, ԴՅԱՐԱՔԱՐԻ ՎԱՆՔ*, Jarakari vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մք-ի մոտ, տ Ծառաքար:

ՁԱՐԻ ՎԱՆՔ, ԴՅԱՐԻ ՎԱՆՔ*, Jari vank' – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճաղի) շրջ-ում, տ Ծարի Ս Աստվածածնի վանք:

ՁԵԼԻ ՃԵՇՄԱՐԻՏԻ, ԴՅԵԼԻ ԿԵՇՄԱՐԻՏԻ, Jeli Češmariti – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Կուրթան գ-ի մոտ: Վրացիներն այդպես են կոչել Հնեվանքը (տ):

ՁԵՌԱՏ, ԴՅԵՐՊԱՏ, Jer'at – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Կովսական գավ-ում, տ Զեռատի վանք:

ՁԵՌԱՏԻՎԱՆ, ԴՅԵՐՊԱՏԻՎԱՆ, Jer'ativan – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Կովսական գավ-ում, տ Զեռատի վանք:

ՁԵՌԱՏԻ ՎԱՆՔ, ԴՅԵՐՊԱՏԻ ՎԱՆՔ*, Jer'ati vank', Զեռատ, Զեռատիվան – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Կովսական գավ-ում, Զեռատիվան գ-ում: Սյունիքի մեծ իշխան Հասանը 1086 թ վանքն ու գ-ը նվիրել է Տաթևի վանքին:

ՁԻԱԿԱԼԻ ՎԱՆՔ, ԴՅԻԱԿԱԼԻ ՎԱՆՔ*, Jiakali vank', Ոչխարանից վանք, Ոչխարանց վանք, Ոչխարաց վանք, Ոչխաց վանք, Ոչխրանից վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Հայոց Ձոր գավ-ում: Ոմանք նույնացնում են Հայոց Ձոր գավ-ի Ատովմյանց վանքին:

ՁԻԹԱՏՈՒՐ ՎԱՆՔ, ԴՅԻՏՊԱՏՐ ՎԱՆՔ*, Jit'atur vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գավ-ի Անզղ գ-ի մոտ, տ Անզղա Ս Աստվածածին:

ՁԿՆՁՈՒՐ, ԴՅՔՆՁՅՄ, Jknjir – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Կիզիստոս ք-ի մոտակայքում: Միջին դդ-ում եղել է հայ գրչության կենտրոն:

ՁՅՈՒՆԱՍԱՐԱ ՎԱՆՔ, ԴՅՈՒՆԱՍԱՐԱ ՎԱՆՔ*, Jyunasara vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, տ Ձյունասարու վանք:

ՁՅՈՒՆԱՍԱՐԻ ՎԱՆՔ, ԴՅՈՒՆԱՍԱՐԻ ՎԱՆՔ*, Jyunasari vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, տ Ձյունասարու վանք:

ՁՅՈՒՆԱՍԱՐՈՒ ՎԱՆՔ, ԴՅՈՒՆԱՍԱՐՈՒ ՎԱՆՔ*, Jyunasaro vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, տ Ձյունասարու վանք:

ՁՅՈՒՆԱՍԱՐՈՒՅԻ ՎԱՆՔ, ԴՅՈՒՆԱՍԱՐՈՒՅԻ ՎԱՆՔ*, Jyunasaru vank', Ձյունասարա վանք, Ձյունասարի վանք, Ձյունասարո վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Աղահեճք (Քաշաթաղ) գավ-ում: Գտնվել է այժմյան Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Քաշաթաղի շրջ-ի Սոնասար (Ձյունասար) գ-ի մոտ: Հիշատակում է պատմիչ Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ)՝ Սյունիքի նշանավոր վանքերի շարքում: Միջին դդ-ում ունեցել է ընդարձակ կալվածքներ:

ՁՆՁՈՐ, ԴՅՆՁՅՐ, Jnjor – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզ-

րումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գավ-ի Հոռոփուլ գ-ի մոտ, տ Զնձորի վանք:

ՁՆՁՈՐԻ ՎԱՆՔ, ԴՅՆՁՅՐԻ ՎԱՆՔ*, Jnjori vank', Զնձոր, Յրնցորի վանք, Յնձոր, Յնձորի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գավ-ի Հոռոփուլ գ-ի մոտ, Կամախ ք-ից մոտ 30 կմ արմ: Թեև վաղուց ավերված ու լքված էր, սակայն մինչև 1915 թ մտնում էր որպես ուխտավայր:

ՁՈՂԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, ԴՅՕԳՔԱՆՅ ՎԱՆՔ*, Joγkanc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունում, տ Սուսանց վանք:

ՁՈՐԱԳԵՂԻ ԱՆԱՊԱՏ, ԴՅՕՐԱԳԵՐՊԻ ԱՆԱՊԱՏ, Jorageyi anapat, Ձորագյուղի անապատ – Մ Ե ն ա ս – տ ա ն հին Երևան ք-ում, նրա հրարմ կողմում, Հրազդան գետի ձախափնյակում, Ձորագեղի (Ոսկերածոր) թաղամասում, Ս Սարգիս եկեղեցու դիմաց: Էջմիածնի կաթողիկոսների հանգրվանն էր Երևանում: Այստեղ էր պահվում Երևանի թեմի արխիվը: Եղել է չքեղ շինություն, որը վերանորոգել է տվել Հակոբ Շամախեցի կաթողիկոսը (1655–1680): Հետագայում ավերվել ու հետքերը կորել են:

ՁՈՐԱԳՅՈՒՂԻ ԱՆԱՊԱՏ, ԴՅՕՐԱԳՅՕՐՊԻ ԱՆԱՊԱՏ, Jorageyui anapat – Մ Ե ն ա ս տ ա ն հին Երևան ք-ում, տ Ձորագեղի անապատ:

ՁՈՐԱԵՅՐԻ ՎԱՆՔ, ԴՅՕՐԱԵՅՐԻ ՎԱՆՔ*, Joraezri vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Օձուն գ-ի հր կողմում, մի ժայռի կատարի հարթակի եզրին: Տեղանքի համար ստացել է Ձ վ անունը: Ունի 2 եկեղեցի և գավիթ, գլխավոր մուտքը գտնվում է գավիթի արմ կողմում:

ՁՈՐԱՄԱՅՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, ԴՅՕՐԱՄԱՅՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, Joramayi anapat – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, տ Մայրաձոր:

ՁՈՐԱՄԱՅՐՎՈ ԱՆԱՊԱՏ, ԴՅՕՐԱՄԱՅՐՎՈ ԱՆԱՊԱՏ, Joramayrvo anapat – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, տ Մայրաձոր:

ՁՈՐԱՄԱՅՐՎՈ ՎԱՆՔ, ԴՅՕՐԱՄԱՅՐՎՈ ՎԱՆՔ*, Joramayrvo vank' – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայ-

քի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, **տ Մայրաձոր:**

ՋՈՐԱՊԱՏ, Дзорапат, Jorapat – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գվդկ-ի Ջորովանց գ-ի մոտ, **տ Ջորովանք:**

ՋՈՐԱՎԱՆՔ, Дзорованк*, Joravanak* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գվդկ-ի Ջորովանց գ-ի մոտ, **տ Ջորովանք:**

ՋՈՐԱՎԱՆՔ, Дзорованк*, Joravanak* – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Փառավա գ-ում, **տ Փառակա Ջորո վանք:**

ՋՈՐԵՀԱՆԳԻՍ, Дзорехангист, Jorehangist – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում: Հիմնադրվել է ուշ միջնադարում: Նոր ժամանակներում ավերակ ու ամայի էր, **տ Ջորահանգիստ:**

ՋՈՐԵՎԱՆՔ, Дзорованк*, Jorevanak* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գվդկ-ի Ջորովանց գ-ի մոտ, **տ Ջորովանք:**

ՋՈՐԻ Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Дзори Св Аствац*ад*иш, Jori St Astvacacin – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավ-ում, այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վաղաշեն գ-ի մոտակայքում, ձորամիջի մի հին գատեղիի տարածքում: Այստեղ է ապաստանել ինչ-որ ժամանակ լեզգի հրոսակներից հալածական Մանուշակ անտևով մի հայ աղջիկ:

ՋՈՐԻ ՎԱՆՔ, Дзори ванк*, Jori vanak* – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Փառակա գ-ում, **տ Փառակա Ջորո վանք:**

ՋՈՐՄԱՅՐ, Дзормайр, Jormayr – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ** Կարսի մարզի Կաղզվան գք-ի մոտ, **տ Ջորմայրի անապատ:**

ՋՈՐՄԱՅՐ, Дзормайр, Jormayr – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, **տ Մայրաձոր:**

ՋՈՐՄԱՅՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, Дзормайр-и анапат, Jormayri anapat, **Ջորմայր, Ջորմայրվո վանք, Ջորմայր, Ջորմայրի անապատ, Ջորմար** – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Կաղզվան գք-ի մոտ, Մայրոձոր վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արչարունիք (Երաս-

խաձոր) գավ-ի մեջ: 1187 թ այստեղ ունեցավ Փոչեկ ընդօրինակել է Եպիփան Կիպրացու ճառերը: Վանքի ավերակները մինչև 1918–1920 թթ պահպանվել էին: Հմնտ **Մայրաձոր:**

ՋՈՐՄԱՅՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, Дзормайр-и анапат, Jormayri anapat – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, **տ Մայրաձոր:**

ՋՈՐՄԱՅՐՎՈ ՎԱՆՔ, Дзормайрво ванк*, Jormayrvo vanak* – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ** Կարսի մարզի Կաղզվան գք-ի մոտ, **տ Ջորմայրի անապատ:**

ՋՈՐՄԱՅՐՎՈ ՎԱՆՔ, Дзормайрво ванк*, Jormayrvo vanak* – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, **տ Մայրաձոր:**

ՋՈՐՈՅԲԵՐԴ, Дзоройберд, Joroyberd – **Ա ն ա պ ա տ** Հայաստանում, տեղադրությունը հայտնի չէ: Այստեղ 13-րդ դ կեսերին Ստեփանոս գրիչը գրել է «Մեկնութիւն կաթուղիկեայց» աշխատանքը:

ՋՈՐՈ Ս ԹՈՐՈՍ, Дзоро Св Т*орос, Joro St Toros – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, նրա հս կողմում, **տ Ջորովանք:**

ՋՈՐՈՎԱՆՔ, Дзорованк*, Jorovanak*, **Ս Գրիգոր, Ջորապատ, Ջորավանք, Ջորեվանք** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Վան-Տոսպ գվդկ-ի Ջորովանց գ-ի մոտ, Վարազա լ-ան մոտակայքում, բարձր բլրի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Վան-Տոսպ գավ-ի մեջ: 2 կմ-ի վրա գտնվում էր Սալնապատի Ս Գևորգ վանքը, որի հետ հաճախ չիոթվում են Ջ-ը: Պատմիչ Թովմա Արծրունու (10-րդ դ) վկայությամբ՝ Ջ-ը հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը (4-րդ դ), իսկ ըստ Մատթեոս Ուռհայեցու (12-րդ դ)՝ Ներսես Մեծ կաթողիկոսը (4-րդ դ): Ջ-ի համայնքը ստեղծվել է 10-րդ դ-ում, երբ այն եպիսկոպոսանիստ և կաթողիկոսանիստ էր: Այստեղ մի քանի տարի ապրել է Անիից հեռացած Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսը (1019–1058): Այստեղ են ամփոփվել Գևորգ Բ Գառնեցի (877–897) և Հովհաննես Ե Դրասխանակերտցի (898–929) կաթողիկոսները, Ռչտունյաց Համազասպուհի տիկինը և ուրիշներ: Վանքը հիմնահատակ

կործանվել է 1648 թ ավերիչ երկրաշարժից: Պահպանվում էին միայն պատերի կրաշաղախ կմախքները: Վանքի շինությունների սրբատաշ քարերի մեծ մասը չրջակայքի բնակիչները օգտագործել են որպես շինանյութ:

ՋՈՐՈՎԱՆՔ, Дзорованк*, Jorovanak*, **Ջորո Ս Թորոս, Ջորուն Ս Թորոսի վանք** – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, նրա հս կողմում, Ակներ վանքի մոտակայքում: Հիշատակվում է 13–14-րդ դդ-ում: Եղել է հայ գրչության և մանրանկարչության խոշոր կենտրոն, որտեղ գրվել, թարգմանվել, ընդօրինակվել ու նկարազարդվել են հայերեն բազմաթիվ ձեռագրեր:

ՋՈՐՈՎԱՆՔ, Дзорованк*, Jorovanak* – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Ցուրա վանք:**

ՋՈՐՈՎԱՆՔ, Дзорованк*, Jorovanak* – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Քաջերունիք գավ-ում: Հիմնադրվել է 7-րդ դ-ում հավանաբար Ներսես Շինող կաթողիկոսի (641–651) ջանքերով: Միջին դդ-ում եղել է հայ գրչության կենտրոն: 13–14-րդ դդ-ում այստեղ ընդօրինակվել են մի քանի ավետարաններ: Գրականության մեջ երբեմն չիոթվել է Վանի գվդկ-ի Ջ-ի և Ս Գրիգոր վանքերի հետ:

ՋՈՐՈՒՆ Ս ԹՈՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Дзорун св Т*ороси св ванк*, Jorun st T*orosi vanak* – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, նրա հս կողմում, **տ Ջորովանք:**

ՋՎԱՐԱՎԱՆՔ, Дзвараванк*, Jvaravanak, **Ջվարավանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Լիճք գ-ի տարածքում: Հիմնադրվել է 7-րդ դ-ում:

Ղ

ՂԱԶԱՆՁԵՑՈՑ Ս ԱՄԵՆԱՓԸՐԿԻՉ, Г*азанцегоц Св Аменап*ркич, Gazanč'ec'oc' St Amenap'rkic' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի ք-ում: Կառուցվել է 1868–1887 թթ Նախիջևանի Ղազանչի (Շահկերտ, այժմ՝ ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ջուլֆայի

չըջ-ում) գ-ից այստեղ վերաբնակված հայերի միջոցներով: Շինարարությունն համար օգտագործված է տեղական գորշ քարատեսակ, ունի խաչաձև հատակագիծ, հոյակապ գմբեթ: Եռահարկ զանգակատունը կառուցել է Ս. Խանդամիրյանը: Այս եկեղեցին նոր ժամանակների հոյակապ կոթողներից մեկն է, որը նույնպես բազմիցս ենթարկվել է աղբրեջանցի կոչվող խավարածոների հարուցած ավերումներին: 1980-ական թթ երևանցի հմուտ քարագործ վարպետ Վոլոդյա Բարսյանը, անձնական նախաձեռնությամբ, սկսել էր այս հուշարձանի վերանորոգումը, որն ավարտվեց ք-ի ազատագրումից հետո (1992 թ.):

ՂԱԶԱՆԶԵՅՎՈՅ ԵԿԵՂԵՅԻ, Գ*азанчецово екег*едя, Gazanč'ec'oc' ekeγec'i, **Ղազանչոց եկեղեցի** – **Ե կ ե ղ ե ց** ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի ք-ում, **տ Ղազանչեցոց Ս Ամենավրկիչ:**

ՂԱԶԱՆԶՈՅ ԵԿԵՂԵՅԻ, Գ*азанчоц екег*едя, Gazanč'oc' ekeγec'i – **Ե կ ե ղ ե ց** ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի ք-ում, **տ Ղազանչեցվոց եկեղեցի:**

Ս ՂԱԶԱՐ, Св Գ*азар, St Gazar – **Ե կ ե ղ ե ց** ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Հունան գ-ում: Ավերված էր: Գ-ն ուներ նաև մեկ կանգուն եկեղեցի: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան:

Ս ՂԱԶԱՐ, Св Գ*азар, St Gazar – **Ե կ ե ղ ե ց** ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Սառնաղբյուր գ-ի մոտ, դրանից 5–6 կմ արլ, բարձունքի վրա: Կառուցվել է 5–6-րդ դդ:

Ս ՂԱԶԱՐ, Св Գ*азар, St Gazar – **Ե կ ե ղ ե ց** ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսար գավ-ի Թանտերճր գ-ում:

ՂԱԶԱՐԱՎԱՆՔ, Գ*азараванк*, Gazaravank' – **Վ ա ն ք** (°) Հայաստանում: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Այստեղ 1339 թ Բարթուղիմոս Առաքյալի վանքի միաբան Տիրացուն ընդօրինակել է Ավետարան, որը Լենկթեմուրի հրոսակների ձեռքից փրկագնով ազատվել է 1388 թ:

Ս ՂԱԶԱՐ ՎԱՆՔ, Св Գ*азар ванк*, St Gazar vank' – **Վ ա ն ք** Մեծ

Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուշ ք-ի մոտակայքում, **տ Ս Առաքելոց վանք:**

ՂԱԶԱՐՈՒ ՎԱՆՔ, Св Գ*азару ванк*, St Gazaru vank' – **Ե կ ե ղ ե ց** ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ղազարավան գ-ում: Կրում է 5-րդ դ հայ նշանավոր պատմիչ Ղազար Փարպեցու անունը, որի գերեզմանը գտնվելիս է եղել եկեղեցու ներսում:

Ս ՂԱԶԱՐՈՒ ՎԱՆՔ, Св Գ*азару ванк*, St Gazaru vank' – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Մուշ ք-ի մոտակայքում, **տ Ս Առաքելոց վանք:**

ՂԱԼԱԶՈՒՂԻ ՎԱՆՔ, Գ*аладжухи ванк*, Galajuxi vank', **Ոսլաձուխի վանք**, **Ղալաջուղի վանք** – **Վ ա ն ք** Կիրիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Զեյթունի գվոկ-ի Ղալաջուխ գ-ի մոտ:

ՂԱԼԱԶՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, Գ*аладжуг*и ванк*, st Galajuxi vank – **Վ ա ն ք** Կիրիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Զեյթունի գվոկ-ի Ղալաջուխ գ-ի մոտ, **տ Ղալաջուխի վանք:**

ՂԱՅԱԲՈՒՅ ԵՂՅԵ, Գ*аѣабудц ег*ѣе, Gayabuc' eγc'e – **Գ յ ու ղ ա տ ե ղ ի**, **մ ա տ ու ռ** (եկեղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղբութի չըջ-ի Խձաբերդ գ-ի մոտ, դրանից 3–4 կմ հսարմ, եղջուն ձոր վայրում: Մատուռը գտնվում է ավերված վիճակում:

ՂԱՅՄԱՂԱՈՒ, Գ*аѣмар*лу, Gaymajlu – **Վ ա ն ք**, **ու խ տ ա տ ե ղ ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ի մոտ, **տ Կայմակլի:**

ՂԱՅՄԱՂԱՈՒ ՎԱՆՔ, Գ*аѣмар*лу ванк*, Gaymajlu vank' – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ից 8–10 կմ վրա գտնվող Գայմաբլը բլուրի վրա, **տ Կայմակլի:**

ՂԱՆԼԻՃՈՒ ՄԱՐՄԱՇԵՆ ՎԱՆՔ, Գ*анлич*у Мармашен ванк*, Ganlič'u Marmas'en vank' – **Վ ա ն ք** (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, **տ Մարմաշեն:**

ՂԱՆԼԻՋՈՒ ՎԱՆՔ, Գ*анлиджу ванк*, Ganlijū vank' – **Վ ա ն ք** (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, **տ Մարմաշեն:**

ՂԱՌՂԱ, Գ*ар*г*а, Գar'γa –

Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, **տ Ադռավավանք:**

ՂԱՌՂԱՌՎԱՆՔ, Գ*ар*г*ар*а-ванк*, Գar'γar'avank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Եղվարդ ք-ի մոտ, **տ Ադռավավանք:**

ՂԱՌՂԱՎԱՆՔ, Գ*ар*г*аванк*, Գar'γavank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Եղվարդ ք-ի մոտ, **տ Ադռավավանք:**

ՂԱՍՈՒՆ, Գ*асун, Gasun – **Վ ա ն ք** (°) Հայաստանում: Հավանաբար Դիարբեքլիի նահ-ի Սլիվանի գվոկ-ում: Հիշատակում է Վ. Շարեկերը:

ՂԱՐԱԴԵՐԱ ՎԱՆՔ, Գ*арадера ванк*, Garadera vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Ղարադեր գ-ում, **տ Ոսորվա Ս Նշան վանք:**

ՂԱՐԱԹԱՇ, Գ*араташ, Գarat'aš, **Կարադաշ** – **Վ ա ն ք** և **գ յ ու ղ** Հայաստանում (°): Հիշատակում է Գրիգոր Գարանաղցին (17-րդ դ) առանց տեղը ճշտելու: Ըստ պատմիչի՝ զարաթաշցի ոմն Ղազար, որ «ատենախոս էր եւ ահարկու եւ չինարար» պարսպապատել է Ղ վանքը:

ՂԱՐԱՄՈՒՐԱԴԻ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐ, Գ*арамурати анапатнер, Garamuradi anapatner – **Վ ա ն ք** (անապատ) ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի չըջ-ում, **տ Ուամշի վանք:**

ՂԱՐԱՄՈՒՐԱԴԻ ՎԱՆՔ, Գ*арамурати ванк*, Garamuradi vank' – **Վ ա ն ք** (անապատ) ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի չըջ-ում, **տ Ուամշի վանք:**

ՂԱՐԱՄՈՒՐԱՏԻ ԱՆԱՊԱՏ, Գ*арамурати анапат, Garamurati anapat – **Վ ա ն ք** (անապատ) ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի չըջ-ում, **տ Ուամշի վանք:**

ՂԱՐԱՄՈՒՐԱՏԻ ՎԱՆՔ, Գ*арамурати ванк*, Garamurati vank' – **Վ ա ն ք** (անապատ) ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի չըջ-ում, **տ Ուամշի վանք:**

ՂԱՐԱՎԱՆՔ, Գ*араванк*, Գaravank' – **Վ ա ն ք** (եկեղեցի) Երևանի նահ-ի Էջմիածնի գավ-ում, Թալինի տեղամասի Ղարավանք գ-ատեղիի տարածքում, Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի

Դաշտադեմ գ-ից 3-4 կմ հր: Թ. Թո-
րամանյանի նկարագրությունը՝ դեռե-
լու 20-րդ դ սկզբներին գտնվում էր
կիսավեր վիճակում: Միջակ մեծու-
թյան, բայց գեղեցիկ շինություն էր
կառուցված 7-րդ դ, սև քարերով:
Վրայի հայերեն արձանագրությունը
ունենր նվիրատուական բովանդակու-
թյուն: Շուրջը կային բանդակազարդ
և վիճազեր ունեցող գերեզմաններ:

ՂԱՐԱՎԱՆՔ, Գ*аравањк*, Gara-
vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-
րապետության Վայոց Ձորի մար-
զում, Վերնաչեն գ-ի մոտակայքում:
Սև քարով կառուցված յինելու պատ-
ճառով այլազգիները այդպես են
անվանել Թանահատի վանքը:

ՂԱՐԻԲՆԱՍ, Գ*арѣбахъ, Garib-
xax' - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարա-
բաղի Հանրապետության Մարդա-
կերտի շրջ-ի Կուսապատ գ-ի մոտ,
դրանից հս:

ՂԱՐԻԲ ՕՋԱՆ, Գ*арѣ Оджан,
Garib Ojax - Հ ու չ ա ր ձ ա ն (եկե-
ղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հան-
րապետության Ասկերանի շրջ-ի
Դահրազ գ-ում, Կարմիր Ավետարան
եկեղեցուց հս: Բազիլիկ շինություն
է՝ հավանաբար կառուցված 17-19-
րդ դդ:

ՂԱՐՂԱ, Գ*аргъа, Gargya -
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Կոտայքի մարզում, տ Ագ-
ռավավանք:

ՂԵՎՈՆԴ, Գ*евондъ, Gevond -
Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Լեոնային
Ղարաբաղի Հանրապետությունում,
տ Ղևոնդյանց անապատ:

Ս ՂԵՎՈՆԴ, Св Գ*евондъ, St Ge-
vond - Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տությունում, տ Ղևոնդյանց անա-
պատ:

ՂԵՎՈՆԴ ԱՆԱՊԱՏ, Գ*евондъ
анапат, Gevond anapat - Ա ն ա
պ ա տ , վ ա ն ք Լեոնային Ղա-
րաբաղի Հանրապետությունում, տ
Ղևոնդյանց անապատ:

ՂԵՎՈՆԴԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Գ*евондъ
данц анапат, Gevondanc' anapat -
Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Լեոնային
Ղարաբաղի Հանրապետությունում,
տ Ղևոնդյանց անապատ:

Ս ՂԵՎՈՆԴԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Св
Գ*евондъданц анапат, St Gevondanc'
anapat - Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տությունում, տ Ղևոնդյանց անա-
պատ:

ՂԵՎՈՆԴԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Գ*евондъ
данц анапат, Gevondanc' anapat -
Ե կ ե դ ե ց ի Լեոնային Ղարաբա-
ղի Հանրապետության Մարտունու
շրջ-ի Սարգսաչեն գ-ում: Կառուցվել
է 13-17-րդ դդ: Գ-ի մյուս եկեղեցին
կոչվում է Ս Աստվածածին:

ՂԵՎՈՆԴԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Գ*евондъ
данц анапат, Gevondanc' anapat -
Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Լեոնա-
յին Ղարաբաղի Հանրապետության
Ասկերանի շրջ-ում, տ Ղևոնդյանց
անապատ:

Ս ՂԵՎՈՆԴԻԿ, Св Գ*евондикъ, St
Gevondik - Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-
տությունում, տ Ղևոնդյանց անա-
պատ:

ՂԵՎՈՆԴԻԿ ԱՆԱՊԱՏ, Գ*евондикъ
анапат, Gevondik anapat - Ա ն ա
պ ա տ , վ ա ն ք Լեոնա-
յին Ղարաբաղի Հանրապետությու-
նում, տ Ղևոնդյանց անապատ:

ՂԵՎՈՆԴՅԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Գ*евондъянци
анапат, Gevondyanc' ana-
pat, Ղևոնդ, Ղևոնդ անապատ, Ս
Ղևոնդաց անապատ, Ղևոնդանց
անապատ, Ղևոնդիկ անապատ, Ս
Ղևոնդիկ, Ս Ղևոնդյանց անապատ,
Ղևոնդյանց վանք, Ղևոնդիկ, Սրբոց
Ղևոնդյանց վանք - Ա ն ա պ ա տ ,
վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հան-
րապետության Ասկերանի շրջ-ի Ա-

վետարանոց Մոշխմհատ և Մար-
տունու շրջ-ի Թաղավարդ գ-երի
մոտ, Ղևոնդ լ-ան վրա: Հնում մրտ-
նում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի
Մյուս Հաբանդ (ավելի ուշ՝ Վարան-
դա) գավ-ի մեջ: Պահպանվել են
անմշակ քարերով կառուցված մա-
տուռը՝ կից գավթով, ավերված սնն-
յակներն ու գերեզմանոցը և շրջա-
պարսպի փլատակները: Մատուռի
դռան վրա կան 1700, իսկ գավթի
պատին 1778 Թ-ի հայերեն արձա-
նագրություններ: Մինչև 19-րդ դ-ի
վերջը գործում էր, ուներ վարելա-
հողեր, մի փոքրիկ անտառ և հայ-
կական վարժարան: Ըստ ավան-
դություն՝ կառուցվել է Ղևոնդ Երեցի
(5-րդ դ) մատուքների վրա:

ՂԵՎՈՆԴՅԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Գ*евондъянци
анапат, Gevondyanc' ana-
pat - Ե կ ե դ ե ց ի Ղարաբաղում,
Վարանդայի գավ-ի Մաղաթաչեն
(Ալամանց Գոմեր) գ-ում:

ՂԵՎՈՆԴՅԱՆՅ ՎԱՆՔ, Գ*евондъянци
ванкъ, Gevondyanc' vank' -

Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Լեոնային
Ղարաբաղի Հանրապետությունում,
տ Ղևոնդյանց անապատ:

ՂԶԼՎԱՆՔ, Գ*зылванкъ, Gzel-
vank', Ղզլվանք - Մ ե ն ա ս -
տ ա ն , ե կ ե դ ե ց ի (վա՞նք) Հա-
յաստանի Հանրապետության Սյու-
նիքի մարզում, Տաթևգէս ավանի
մոտ, նախկին Շահվերդիլար գ-ի
ավերակների մոտակայքում: Սլալ
ընթերցմամբ հիշատակված է Ղը-
զլվանի, Ղզլվանի տառադարձու-
թյամբ:

ՂԶԼՎԱՆՔ, Գ*зыл ванкъ, Gzel
vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-
րապետության Սյունիքի մարզում,
Արևիս գ-ի մոտ: Այլազգիները
թարգմանաբար այսպես են անվա-
նել Կարմիր վանքը, որը կոչվում է
Թանահատ (տ):

ՂԶԼՎԱՆՔ, Գ*зылванкъ, Gzel-
vank' - Վ ա ն ք (մենաստան,
ուխտ) Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Գեղարքունիքի մարզում, Մա-
քենիս գ-ում, տ Մաքենյաց վանք:

ՂԶԼՎԱՆՔ, Գ*зылванкъ, Gzel-
vank' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախի-
ջևանի ինքնավար Հանրապետու-
թյան Նախիջևան ք-ի մոտ: Թուրքե-
րը թարգմանաբար այսպես են ան-
վանում Կարմիր վանքը (տ):

ՂԶԼՎՔԻԼԻՍԱ, Գ*зылк'илиса,
Gzelk'ilisa - Ե կ ե դ ե ց ի , վ ա ն ք
ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապե-
տության Շամխորի շրջ-ում: Թուր-
քերը թարգմանաբար այսպես են
անվանում Կարմիր եկեղեցին (տ):

ՂԶԼՎՔԻԼԻՍԱ, Գ*зылк'илиса,
Gzelk'ilisa - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ
Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում,
Բայազետի գավ-ի Կարաբլիխայի
գվդկ-ի տարածքում, Ղզրբլիխա լ-
ան գագաթին: Բնմի տակից ժայթ-
քում էր հորդառատ աղբյուր: Սրբ-
բավայր էր հայերից բացի, նաև
քրդերի համար:

ՂԶԼՎՔԻԼԻՍԱ, Գ*зылк'илиса,
Gzelk'ilisa - Վ ա ն ք (մենաստան,
ուխտ) Հայաստանի Հանրապետու-
թյան Գեղարքունիքի մարզում, Մա-
քենիս գ-ում, տ Մաքենյաց վանք:

ՂԶԼՎԱՆՔ, Գ*злванкъ, Gzlvank' -
Մ ե ն ա ս տ ա ն , ե կ ե դ ե ց ի
(վա՞նք) Հայաստանի Հանրապե-
տության Սյունիքի մարզում, Տաթև-
գէս ավանի մոտ, տ Ղզրվանք:

ՂԶԼՎԱՆՔ, Գ*злванкъ, Gzlvank' -
Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հա-

յաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՂԶՐՈ, Գ՜շրօ, Գշրօ – **Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանի Բայազետ քում, **տ Ղզրո և Գառնիկ աղբյուր:**

ՂԶՐՈ ԵՎ ԳԱՌՆԻԿ ԱՂԲՅՈՒՐ, Գ՜շրօ ԵՎ Գար՜նիկ ար՜ծյօր, Գշրօ ԵՎ Գար՜նիկ արԿյուր, **Ղզրո – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բայազետ քում:

ՂԶՂԼՎԱՆՔ, Գ՜ԿՅԵԼՎԱՆԿ՜, Գօշօլվանկ՜ – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ: Թուրքերը թարգմանաբար այսպես են անվանում **Կարմիր վանքը:**

ՂԶՂԼՔԻԼԻՍԱ, Գ՜ԿՅԵԼԿ՜ԿԼԻՍԱ, Գօշօլկ՜իլիսա – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՂԶՂԼՔԻԼԻՍԵ, Գ՜ԿՅԵԼԿ՜ԿԼԻՍԵ, Գօշօլկ՜իլիսե – **Վ ա ն ք** Կարսի Մարզում, Շորագյալի տեղամասի Կարմիր վանք գում: Թուրքերը թարգմանաբար այդպես են կոչում **Կարմիր վանքը (տ):**

ՂԸՌԸՆԻ ՎԱՆՔ, Գ՜ԿՅՐ՜ԿՅԻ ՎԱՆԿ՜, Գօ՞ր՜օքի վանկ՜ – **Վ ա ն ք, ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Սարակապ գ-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք:**

ՂԸՌԸՆՁՈՒ ՎԱՆՔ, Գ՜ԿՅՐ՜ԿՅԻ ՎԱՆԿ՜, Գօ՞ր՜օնշու վանկ՜ – **Վ ա ն ք** Միջնադարյան Հայաստանում: Հիշատակված է ձեռագրական մի հիշատակարանում՝ վերանորոգման մասին եղած վկայության մեջ: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Համտ **Ղըրընկեվանք:**

ՂԸՌԸՆԿԵՎԱՆՔ, Գ՜ԿՅՐ՜ԿՅԻՆԿԵՎԱՆԿ՜, Գօ՞ր՜օնկեվանկ՜ – **Վ ա ն ք** Միջնադարյան Հայաստանում: Հիշատակված է Գրիգոր Տաթևացու (14-րդ դ) «Քարոզգրքի» 1624 թ օրինակած ձեռագրի հիշատակարանում: Ըստ այդ վկայության՝ 1624 թ վանքի գավազանակիրն է դարձել ոմն մեղապարտ Հովհաննեսը: Տեղադրությունն՝ անորոշ: Համտ **Ղըրընկու վանք:**

ՂԸՐԸՆ, Գ՜ԿՅՐ՜ԿՅԻ, Գօ՞ր՜օք – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Սարակապ գ-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք:**

ՂԱՁՁՈՐԻ Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, Գ՜ԼԱԶՅՈՐԻ ՍՎ ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆԿ՜, Գլաձորի Սվ Գրիգորի վանկ՜, Գլաձորի Սվ Գրիգորի վանկ՜

St Grigori vank՜ – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Գերջան գավում, **տ Սլաձորի վանք:**

ՂՈԲԱ, Գ՜ՕԲԱ, Գօբա – **Ու խ – տ ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Փիրջամալ գ-ի մոտ: Ունի 2 մատուռ, որոնց մեջ, ըստ ավանդության, ամփոփված էին հավատի համար նահատակված Փիր և Ջամալ եղբայրների աճյունները:

ՂՈՂԻՃԱՅԻ ՎԱՆՔ, Գ՜ՕՂԻՃԱՅԻ ՎԱՆԿ՜, Գօշլիճայի վանկ՜ – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավում, Ղողիճա գ-ի անունով, նոր ժամանակներում նաև այդպես է անվանվել **Բազնայր վանքը (տ):**

ՂՈԹՈՒՐՎԱՆՔ, Գ՜ՕՏ՜ՍՐՎԱՆԿ՜, Գօտ՜սրվանկ՜ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գյաղիկվանք գում, **տ Գյաղիկվանք:**

ՂՈՆԴԻԿ, Գ՜ՕՆԴԻԿ, Գօնդիկ – **Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, **տ Ղևոնդյանց անապատ:**

ՂՈՆԴԻԿ, Գ՜ՕՆԴԻԿ, Գօնդիկ – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ավետարանոց գում, **տ Սրբոց Ղևոնդյանց:**

ՂՈՇԱՎԱՆՔ, Գ՜ՕՏ՜ԱՎԱՆԿ՜, Գօժավանկ՜ – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Ախուրյան գետի մջ կրգմում, **տ Հոռոմոս:**

ՂՈՇԱՎԱՆՔ, Գ՜ՕՏ՜ԱՎԱՆԿ՜, Գօժավանկ՜ – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզում, Շորագյալի տեղամասի Կարմիրվանք գում, **տ Կարմիր վանք:**

ՂՈՇԱՎԱՆՔ, Գ՜ՕՏ՜ԱՎԱՆԿ՜, Գօժավանկ՜ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կոչ գում, **տ Կոչավանք:**

ՂՈՇԱՎԱՆՔ, Գ՜ՕՏ՜ԱՎԱՆԿ՜, Գօժավանկ՜ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Ցախացքար:**

ՂՈՇԱՎԱՆՔ, Գ՜ՕՏ՜ԱՎԱՆԿ՜, Գօժավանկ՜ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Գոչ գում, **տ Գոչավանք:**

ՂՈՇԱՎԱՆՔ, Գ՜ՕՏ՜ԱՎԱՆԿ՜, Գօժավանկ՜ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գում, **տ Ս Սիոն:**

ՂՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, Գ՜ՐԵՅԻ ՎԱՆԿ՜, Գօ՞ր՜օքի վանկ՜ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի

Սարակապ գ-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք:**

ՂՈՒԼԱ ՎԱՆՔ, Գ՜ՍԼԱ ՎԱՆԿ՜, Գլավանկ՜ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ի Սուլի գում, **տ Ս Գևորգ:**

ՂՈՒԼԵՒ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Գ՜ՍԼԵՒ ՍՎ ԳԵՎՈՐԳ, Գլեի Սվ Գեվորգ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ի Սուլի գում, **տ Ս Գևորգ:**

ՂՈՒԼԵ ՎԱՆՔ, Գ՜ՍԼԵ ՎԱՆԿ՜, Գլեվանկ՜ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ի Սուլի գում, **տ Ս Գևորգ:**

Ս ՂՈՒԿԱՍԻ ՎԱՆՔ, ՍՎ Գ՜ՍԿԱՍԻ ՎԱՆԿ՜, Սվ Գլուկասի վանկ՜ – **Վ ա ն ք** Տրապիզոնի նահ-ի Կոհանա բնակավայրում:

ՂՈՒՌՈՒԲԱՇ, Գ՜ՍՐ՜ՍԿԱՍ, Գլուբաժ – **Վ ա ն ք (մենաստան)** Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանք-ի մոտ, **տ Ս Սաչ:**

ՂՈՒՌՈՒԲԱՇԱ ՎԱՆՔ, Գ՜ՍՐ՜ՍԿԱՍԻ ՎԱՆԿ՜, Գլուբաժա վանկ՜ – **Վ ա ն ք (մենաստան)** Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանք-ի մոտ, **տ Ս Սաչ:**

ՂՈՒՌՈՒՊԱՇ, Գ՜ՍՐ՜ՍԿԱՍ, Գլուբաժ – **Վ ա ն ք (մենաստան)** Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանք-ի մոտ, **տ Ս Սաչ:**

ՂՈՒՌՈՒՊԱՇԱ ՎԱՆՔ, Գ՜ՍՐ՜ՍԿԱՍԻ ՎԱՆԿ՜, Գլուբաժա վանկ՜ – **Վ ա ն ք (մենաստան)** Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանք-ի մոտ, **տ Ս Սաչ:**

ՂՓՁԱՂ, Գ՜ՍՒ՜ՅԱԳ, Գրժ՜այ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հառիճ գում, **տ Հառիճ:**

ՃԳՆԱՎՈՐ, Կ՜ԴՆԱՎՈՐ, Ծճնավոր – **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Կարմրաչեն գ-ի մոտ:

ՃԳՆԱՎՈՐ, Կ՜ԴՆԱՎՈՐ, Ծճնավոր, Զիկնավոր – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Կուսապատ գ-ի մոտ, դրանից արմ:

ՃԳՆԱՎՈՐ, Կ՜ԴՆԱՎՈՐ, Ծճնավոր – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Պարսկահայաստանում**, Ղարաբաղի գավում, Գղմար գվղ-ի Աղաղան գ-ի մոտ:

հիշատակությունը՝ ասորական դավանանքի հոգևոր հաստատություն էր, որտեղ գործել են նաև հայ վանականներ: 1250 թ այստեղ ընդօրինակվել է հայերեն Ավետարան, 1311-ին՝ Հայսմավուրը:

ՃՈՆՏ ՊՌՎԱԾԱՌԻ ՎԱՆՔ, Ч*оxt Пр*вац*аря ванк*, Чоxt Pr'vacar'i vank' - **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջի Ջարդանաչեն գ-ի մոտ: Անվան ստուգաբանությունը պետք է հասկանալ՝ ջուխտ (=գույգ) + բարևածառ իմաստով: **Տ Բարևածառ:**

ՃՈՆ ԲԱՐՍԵՂ, Ч*он Барсеґ*, Чон Barseg - **Վ ա ն ք** Կարսի մարզում, Շորագյալի տեղամասի Կարմիրվանք գ-ում, **տ Կարմիր վանք:**

ՃՊԻՔ, Ч*пик*, Чрiк', ձրպիք - **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ի Անտիոքի շրջ-ում: Հիշատակում է Սմբատ Սպարապետը (13-րդ դ) ձրպիք գրությունը:

ՃՐՊԱ ՎԱՆՔ, Ч*рпа ванк*, Чтра vank' - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղբակ գվղ-ի Օսի գ-ում, **տ Ս Նաչի վանք:**

ՃՈՒՆԱԹՈՒ ՎԱՆՔ, Ч*ухат*у ванк*, Чухат'u vank' - **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, **տ ձոխաթու վանք:**

ՃՈՒՅՆԱ, Ч*уйна, Чуна - **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսար գավ-ի Թամզարա գք-ում:

Մ

ՄԱԳԻՆՅԱՑ ՎԱՆՔ, Маґиняц ванк*, Maginyac' vank' - **Վ ա ն ք** (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ՃԵՄԱՐԱՆ, Маґистроси чемаран, Magistrosi čemaran - **Ճ ե մ ա ր ա ն** (միջնադարյան համալսարան) Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահին վանքում: Գտնվում է Ս Ամենափրկիչ և Ս Աստվածածին եկեղեցիների արանքում: Ութանկյուն սյուների վրա հենվում են ութ ոճավորված կամարներ, որոնք կազմում են մի երկարավուն սրահ: Շինություն մոտ կա մի եռանկյունաձև դամբարան, որտեղ թաղված են Աչոտ 3-րդ Ողորմած (953-977) և Դավիթ Անհողին (989-1048) թագավորները, իսկ մի փոքր հեռու Ջաքարյանների դամբարանն է, որտեղ հանգչում են Սարգիս և նրա որդի Ջաքարե Ջաքարյանները:

ՄԱԴԹԵՈՍԻ ԵՎ ՄԿՐՏՁԻ ՎԱՆՔ, Мадрт'еоси ев Мкртчи ванк*, Madt'eosi ev Mkrtč'i vank' - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ՄԱՋԵ ԿԱՄՈՒՐՋ, Мазе камурдж, Maze kamurj - **Ս ր բ ա տ ե ղ ի** (ավանդատեղի) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիա ք-ի մոտ Ինդերե լ-ան և նույնանուն գետակի մոտ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ ճգնել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ):

ՄԱԹԵՔ, Mat'ex*, Mat'ek', **Մատթե** - **Մ ա տ ու ո** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Կաղարծի և Միրուչեն գ-երի միջև գտնվող Մաթթե լ-ան վրա: Շրջակայքում պահպանվել են հայկական գերեզմաններ:

ՄԱԹԻԿ ԲԱԲԱ, Mat'ик баба, Mat'ik baba - **Ս ր բ ա գ ա ն կ ա ղ ն ի ծ ա ո** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Ավդուռ գ-ում:

ՄԱԹՈՍԱՎԱՆՔ, Mat'осаванк*, Mat'osavank', **Պղնձահանաց Աստվածածին, Պղնձահանքի Ս Աստվածածին, Պղնձահանքի Ս Աստվածածնի վանք** - **Վ ա ն ք** (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, նախկին Շամախյան (Պողոսքիլիսա) գ-ում, որն այժմ մտնում է Դիլիջան ք-ի շրջագծի մեջ, Ջուխտակ վանքի հր կողմում, կանաչապատ սարահարթի հր-արլ ծայրին: Համալիրի մեջ մտնում են 2 մատուռաձև շինություններ, մեկ գավիթ և Ս Աստվածածին եկեղեցին, որը կառուցել է ոմն Հորդանան 1247 թ: Եկեղեցին կառուցված է կես սրբատաշ, կես անձակ քարերով՝ մեկ կամարի վրա: Պատերի վրա կան քանդակազարդ խաչքարեր և վիմագրեր՝ հս պատի մոտ 2,5 մ × 1,20 մ չափի խաչարձան, որի արձանագրության համաձայն՝ եկեղեցին կառուցվել է (գուցե պետք է

հասկանալ՝ վերակառուցվել է) 1251 թ և կոչվել է Պղնձահանաց Աստվածածին: Այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ՄԱԼԱԶԱԲԵՐԴԻ ՎԱՆՔ, Малазаберди ванк*, Malazaberdi vank' - **Վ ա ն ք** ներկայիս Աղբերջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Չովղար գ-ի մոտ, **տ Մածնաբերդի վանք:**

ՄԱԼԱԶԱԲԵՐԴԻ ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ, Малазаберди аменап'ркич, Malazaberdi amenap'rkic' - **Վ ա ն ք** ներկայիս Աղբերջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Չովղար գ-ի մոտ, **տ Մածնաբերդի վանք:**

ՄԱԼԱԶՆԱԲԵՐԴԻ ՎԱՆՔ, Малазнаберди ванк*, Malaznaberdi vank' - **Վ ա ն ք** ներկայիս Աղբերջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Չովղար գ-ի մոտ, **տ Մածնաբերդի վանք:**

ՄԱԼԵԶԿԵՐՈ ՎԱՆՔ, Малезкero ванк*, Malezkero vank', **Մալեզկերտո վանք, Մալեզկերո անապատ** - **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Հավանաբար Մեծ Հայքի կամ Ուտիք աշխ-ում: Ճգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Մատենադարանի թիվ 8453 ձեռագրի հիշատակարանում ասվում է՝ «Արդ գրեցաւ սուրբ տառս, որ կոչի Մաշտոց, ի թվականին հայոց ՋԺԳ (1464) ... ի հայրապետութեան տեան Աղուանից կաթողիկոսի և եպիսկոպոսութեան տեղվոյս տէր Գրիգորիսի և տէր Սարգսի ձեռամբ Անտոնի: Արդ գրեցաւ ի վանքս Մալեզկերոյ ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս»: Ըստ հիշատակությունների՝ 15-րդ դ 50-80-ական թթ այստեղ ընդօրինակված ձեռագրերից են 1 Ավետարան, 1 Քարոզգիրք և ձաչոց: Հմմտ **Մածնաբերդի վանք:**

ՄԱԼԵԶԿԵՐՏՈ ՎԱՆՔ, Малезкертo ванк*, Malezkerto vank' - **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Հավանաբար Մեծ Հայքի Արցախ կամ Ուտիք աշխ-ում, **տ Մալեզկերո վանք:**

ՄԱԼԸԶԿԵՐՈ ԱՆԱՊԱՏ, Малызкero анапат, Maləzkero anapat - **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ում, **տ Մալեզկերո վանք:**

ՄԱՆՐԱԿԻ ՎԱՆՔ, Махраки ванк*, Məxraki vank' - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվղ-ի

Կամարակապ գ-ի և Քառասունակ կոչվող աղբյուրների մոտ:

ՄԱՄՆԱԲԵՐԴ, Мац*наберд, Macnaberđ – Վ ա ն ք ներկայիս Աղբրեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Չովղար գ-ի մոտ, **տ Մածնաբերդի վանք:**

ՄԱՄՆԱԲԵՐԴԻ ՎԱՆՔ, Мац*набердаи ванк*, Macnaberdi vank', Մալազաբերդի վանք, Մալազնաբերդի Ամենափրկիչ, Մալազնաբերդի վանք, Մածնաբերդ, Մլզնաբերդ – Վ ա ն ք ներկայիս Աղբրեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Չովղար (Հարցհանգիստ) գ-ի մոտ, նրա հր-արլ կողմում, լ-ան հարթ կատարին, Շամխոր գետի աջափնյակում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդմանաձոր գավ-ի մեջ: Վանքից հս Մածնաբերդ լ-ն է: Եկեղեցին 2 կամարների վրա հաստատված, մի դռնանի, 2 լուսամուտներով և զանգակատնով շինություն է: Դռան ճակատին եղած հայերեն արձանագրությունից իմացվում է, որ 1891 թ վանքը վերանորոգել է զանձակեցի Սողոմոնը: Համալիրը շրջապատված է պարսպով, որը 19-րդ դ վերջերին գտնվում էր ավերված վիճակում և տարածքում աճել էին թփուտներ ու ծառեր: Պահպանվում էին խցերի ավերակներն ու գերեզմանները: Վանքը միջին դդ-ում պատկանել է Լոռվա Կյուրիկե Հայոց թագավորի որդուն՝ Աղսարթանին, որը միաժամանակ բնակություն էր հաստատել այստեղ: Հմմտ **Մալեղկերո վանք:**

ՄԱԿԱԲԱՅԵՑՎՈՅ ՎԱՆՔ, Макабайецои ванк*, Makabayec'vosc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ինահ-ում, **տ Ախթա:**

Ս ՄԱԿԱՐ, Св Макар, St Makar – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Պեմզաչեն գ-ի մոտ, **տ Մակարավանք:**

ՄԱԿԱՐԱՎԱՆՔ, Макараванк*, Makaravank', Կարմիրքենդ, Ս Մակար – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Պեմզաչեն քտա-ից 1-1,5 կմ արլ, Լեռնակերտ տանող ճանապարհի աջ կողմում, մի փոքրիկ ձորալանջի վրա: Կառուցել է 11-րդ դ կեսերին Գագիկ Բ Բագրատունի թագավորը (1042/43-1045): Կառուցված է գորշ

կարմրավուն սրբատաշ խոշոր տուֆաքարերով: Աջակողմյան մատուռի ճակատի վրա կա 1001 թ արձանագրություն: Մեկ այլ արձանագրության մեջ հիշատակվում է Աղին գ-ը: 1890-ական թթ արդեն խարխլված էր: Այժմ գմբեթն ու տանիքը ամբողջությամբ փլված են: Ղ. Ալիշանը Մ-ի համար որպես տարբերակ հիշատակում է Կարմիրքենդ անունը:

Ս ՄԱԿԱՐԱ ՎԱՆՔ, Св Макараванк*, St Makara vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Մակարավանք:**

ՄԱԿԱՐԱՎԱՆՔ, Макараванк*, Makaravank', Ագոավանք, Ս Աստվածածին, Ս Մակար, Ս Մակարա վանք, Ս Ուխտն Մակարավանուց – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Աչաջուր գ-ից մոտ 3 կմ հր-արմ, Պայտաթափ լ-ան անտառապատ լանջին, փոքրիկ, հարթ բացատում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Աղվե (Կայեն) գավ-ի մեջ: Վանքի համալիրի մի կողմում անտառապատ ձոր է, մյուսում՝ Մակարա գետը, արմ-ից՝ անտառն է, արլ-ից՝ պարսպաշարը, որից մնացել է միայն կամարակապ մուտքը: Պարսպի ներսում մնացել են այլևայլ շինությունների ավերակները: Վանքի շուրջը կան ընդարձակ գատեղի և գերեզմանոց՝ տապանաքարերով ու խաչքարերով: Համալիրի և նրա մեջ մտնող կառույցների հիմնադրման ժամանակագրության մասին կան հակասական կարծիքներ: 19-րդ դ վերջերի վանքի Ս Աստվածածին հին եկեղեցու նկարագրությամբ, ենթադրել են, որ այն կառուցվել է 6-րդ դ: Նորագույն ուսումնասիրություններով թվագրվում է 10-11-րդ դդ: Գավթի վրա պահպանվել է 978 թվակիր արձանագրություն: Եկեղեցին արտաքուստ ուղղանկյուն, ներքուստ խաչաձև հատակագիծ ունի, կառուցված է կիսամյակ, կարմրավուն տուֆի խոշոր քարերով: Ունի մեկ ավագ և 4 փոքրիկ խորաններ: 13-րդ դ վերակառուցվել է եկեղեցու ծածկը և գմբեթը: Գլխավոր եկեղեցին նույնպես խաչաձև հատակագծով է և կառուցվել է 1205 թ սրբատաշ, վարդագույն անդեզիտի քարերով: Արմ-ում ունի քանդակագարդ չքեղ

մուտք: Հր պատի վրայի լուսամուտի տակ ճանկերում հորթ բռնած արծվի հոյակապ հարթաքանդակն է: Այս եկեղեցին ունի մեկ ավագ խորան, 7 խորան և 11 լուսամուտ: Վանքի գավթի, որը կառուցվել է 13-րդ դ 1-ին քառորդում, արլ-ից և հր-ից իրար է միացնում հին եկեղեցին ու գլխավոր տաճարը: Գավթի կառուցված է վարդագույն անդեզիտի սրբատաշ քարերով: Այն բարձրանում է 4 սյուների և 10 կիսասյուների վրա, հր կողմում ունի 2 խորան: Գավթին կից է զանգակատունը: Սրա արմ չքամուտքի վրա կան հուշկապարիկի, առյուծի և ցուլի մենամարտ պատկերող բարձրաքանդակներ:

Վանքի համալիրի արլ կողմում առաջնորդ Հովհաննեսը 1198 թ կառուցել է Ս Աստվածածին եկեղեցին, որի համար նույնպես օգտագործվել են կարմրավուն անդեզիտի սրբատաշ քարեր: Այդ եկեղեցին ունի կենտրոնազմբեթ, հարթաքանդակներով հարուստ ու չքեղ հորինվածք: Հս կողմում, տաճարից 3-4 մ հեռավորությամբ փոքրիկ, թաղածածկ մատուռն է, որը գմբեթավոր տաճարի գեղատեսիլ մանրակերտ է հիշեցնում: Շինությունների պատերին կան բազմաթիվ արձանագրություններ, որոնք մեծ մասամբ 12-13-րդ դդ-ի են և հիմնականում վերաբերում են վանքին արված նվիրատվություններին: 14-րդ դ-ի սկզբներից Մ-ի մասին այլևս հիշատակություններ չկան, ինչը հավանաբար թաթար-մոնղոլների ասպատակությունների հետևանք էր: Ուշ ժամանակներում միայն վանքը սկըսել է նորից գործել, իսկ 1881 թ վանքի վանահոր սպանությունից հետո՝ կրկին լքվել է: Խորհրդային կարգերի ժամանակ Մ-ը լրիվ վերակառուցվել է և 1980-ական թթ-ից դարձել գործող եկեղեցի:

Ըստ վանքի անվանումների վերաբերյալ ավանդություններից մեկի՝ այն կառուցել է վարպետ Մակարը իր տղայի հետ միասին: Եվ երբ նրա տղան հանկարծամահ է լինում, վարպետը վանքից ցած նետվելով մեռնում է, իսկ վանքն էլ վարպետի անունով կոչվում է Մ: Մեկ այլ ավանդությամբ՝ մի ագոավ իրեն նետում է օձի թունով թունավորված ճաշի կաթնալի մեջ և փրկում վան-

քում աշխատողների կյանքը և վանքը ըստ այդմ կոչվում է Ագոավա-վանք:

ՄԱԿԱՐԱՎԱՆՔ, Макараванк*, Makaravanak' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մաքրավան գ-ում, **տ Մաքրավանք**:

ՄԱԿՈՎԱՎԱՆՔ, Макода ванк*, Makoda vank' - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում: Ավերակները գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում:

ՄԱՀԿԱՆԱՔԵՐԴ, Махканабера, Mahkanaberd - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Զորոփոր (Կայան) գավ-ում: Ս. Բարխուդարյանը ենթադրարար նույնացնում է Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում գտնվող Առաքելոց վանքին:

ՄԱՀՄՈՒՏ ԵՂՄԻ, Махмут ег'и, Mahmut eyci - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Այգեհոփոս գ-ի մոտ, դրանից 2 կմ արլ: Շրջակայքում պահպանվել է գերեզմանոց:

ՄԱՀՌԱՇՏ, Маһр'ашт, Mahr'ast - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում, Մահոաշտ գ-ում, **տ Մահոաշտի վանք**:

ՄԱՀՌԱՇՏԻ ՎԱՆՔ, Маһр'ашти ванк*, Mahr'ast'i vank', **Մահոաշտ, Ս Պետրոսի վանք** - **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում, Մահոաշտ գ-ում, գետակի՝ դեպի Ոստան նայող գեղատեսիլ ափին: Հիմնադրել է Վասպուրականի Հայոց Գաղիկ Արծրունի թագավորը (10-րդ դ) և կոչել Ս Պետրոսի անունով: Ունեցել է հյուրասնյակներ և աղքատանոց:

ՄԱՂԱՐԱԹԱ ՎԱՆՔ, Mar*arata ванк*, Mayarata vank' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԴ, Mar*ard, Mayard - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԴԱՅԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Mar*arday'i Sv Astvacacin - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խա-

նություն Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԴԱՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Mar*ardas Naxavkay'i ванк*, Mayardas Naxavkay'i vank' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԴԱՎԱՆՔ, Mar*ardavanк*, Mayardavanк' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԴԵ ՎԱՆՔ, Mar*arde ванк*, Mayarde vank' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԴԻ ՎԱՆՔ, Mar*ardi ванк*, Mayardi vank' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԴՈՒ ՎԱՆՔ, Mar*ardu ванк*, Mayardu vank' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԹԱ ԼԵՌԱՆ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Mar*art'a le-r'an Sv Step'anosi menastan, Mayart'a ler'an St Step'anosi menastan - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԹԱ Ս ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Mar*art'a Sv Naxavkay'i ванк*, Mayart'a St Naxavkay'i vank' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԹԱՎԱՆՔ, Mar*art'avанк*, Mayart'avank' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԹՈՒ ՎԱՆՔ, Mar*art'o ванк*, Mayart'o vank' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խա-

նություն Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՐԹՈՒ ՎԱՆՔ, Mar*art'y ванк*, Mayart'u vank' - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաշամբի գավ-ում, **տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա**:

ՄԱՂԱՓԱՅԱՍԻ ՎԱՆՔ, Mar*ap'ayasi ванк*, Mayap'ayasi vank' - **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Լճի գվոկ-ում: 20-րդ դ-ի սկզբներին պահպանվում էր Համալիրի Հին եկեղեցին:

ՄԱՂԱՔԻԱ, Mar*ak'ia, Mayak'ia - **Մ Ե ն ա ս տ ա ն** (վանք) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Դերջան գվոկ-ում, **տ Ս Սարգսի մենաստան**:

ՄԱՂԱՔԻԱՅԻ ՎԱՆՔ, Mar*ak'iaiyi ванк*, Mayak'iaiyi vank' - **Մ Ե ն ա ս տ ա ն** (վանք) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Դերջան գվոկ-ում, **տ Ս Սարգսի մենաստան**:

ՄԱՂԹՈՒՄ ԶԱԴԵ, Mar*t'ym zade, Mayt'um zade - **Մ ա տ ու ո** Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում, Շամխոր գետի աջ կողմում: 19-րդ դ-ի վերջերին ավերակ էր: Շրջակայքում կային հայկական գերեզմաններ, խաչքարեր: Վերջիններից մեկը ուներ 1024 թ հայերեն արձանագրություն:

Ս ՄԱՄԱՋ, Sv Mamaz, St Mamaz - **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Քեարիկ գ-ի մոտ, **տ Ս Մամաս**:

Ս ՄԱՄԱՍ, Sv Mamas, St Mamas - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խիանք գվոկ-ի Իշխանաձոր գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, որտեղ ժամանակին սովորել է նաև բանաստեղծ Վաղարշակ Նորենցը:

Ս ՄԱՄԱՍ, Sv Mamas, St Mamas - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խութ-Բոնաչեն գվոկ-ի Ընկուղիկ գ-ում:

Ս ՄԱՄԱՍ, Sv Mamas, St Mamas - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Իբիլ գ-ում:

Ս ՄԱՄԱՍ, *Св Мамас, St Mamas* – **Ե Կ Ե Ղ Ե Կ Ե Ի** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Վարդենոր վանքի համալիրում:

ՄԱՄԱՍ, *Мамас, Mamas* – **Վ ա ն ք (Եկեղեցի)** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիանք գվոկ-ի Սևիթ գ-ում, **տ Սևթա Ս Մամաս:**

ՄԱՄԱՍ, *Мамас, Mamas* – **Վ ա ն ք (Եկեղեցի)** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Քեսրիկ գ-ից ոչ հեռու, **տ Ս Մամաս:**

Ս ՄԱՄԱՍ, *Св Мамас, St Mamas, Մամաս* – **Վ ա ն ք (Եկեղեցի)** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդ ք-ից հս-արլ, Քեսրիկ գ-ից ոչ հեռու: Հիշատակված է նաև իրրև այդ գ-ի 2 եկեղեցիներից մեկը: Վանքի շրջակայքում կատարված պեղումների ժամանակ հայտնաբերվել է հնավայր-կոստուն, 2 քառակուսի սպիտակ քարերի վրա՝ լատիներեն արձանագրություններ, որոնք ենթադրաբար վերագրվում են հռոմեական զորավար Կորրուլոնին (1-ին դ): Գտնվել են նաև մարդկային բազմաթիվ կմախքներ:

Ս ՄԱՄԱՍ, *Св Мамас, St Mamas* – **Վ ա ն ք (Եկեղեցի)** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Ամարաս վանքի մոտակայքում: Հնում նաև ամրոցի դեր է կատարել: Եկեղեցուներսում կան հայկական թաղումներ:

ՄԱՄԱՍ, *Мамас, Mamas* – **Վ ա ն ք (անապատ)** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Քարազուլս գ-ի մոտ, **տ Քարազլիսի Ս Մամասսա վանք:**

Ս ՄԱՄԱՍ, *Св Мамас, St Mamas* – **Վ ա ն ք (անապատ)** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Քարազուլս գ-ի մոտ, **տ Քարազլիսի Ս Մամասսա վանք:**

ՄԱՄԱՍ, *Мамас, Mamas* – **Վ ա ն ք (մատուռ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մարտունի ք-ի տարածքում, **տ Ս Մամաս:**

Ս ՄԱՄԱՍ, *Св Мамас, St Mamas, Մամաս* – **Վ ա ն ք (մատուռ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մարտունի ք-ի տարածքում, նրա արմ կողմում: Ըստ ավանդության՝ կաթողի-

կոս ներսես Մեծի (353–373) հետ Կեսարիա գնացած Սյունիքի իշխանները վերադառնալիս իրենց հետ բերել են Մամաս ձգնավորի մատուցը և ամփոփել այստեղ, հետո տեղափոխել Սյունիքի Վայոց Ձոր գավ-ի Քարազուլս գ-ի մոտ: Երկու տեղում էլ կառուցվել է վանք, մատուռ, առաջինը կոչել են Ս Մամաս, երկրորդը՝ Քարազլիսի Ս Մամասսա վանք:

ՄԱՄԱՍ, *Мамас, Mamas* – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մավաս գ-ի մոտ, **տ Մավասի վանք:**

ՄԱՄԱՍ, *Мамас, Mamas* – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ում, Հարունիե (Խառնը բերդ) ք-ից ոչ հեռու, **տ Ս Մամասսա վանք:**

Ս ՄԱՄԱՍ, *Св Мамас, St Mamas* – **Ու խ տ ա տ Ե Ղ Ի** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սատունի Տավրոսի գվոկ-ի Հլոդինք գ-ում: Ավերակ էր:

Ս ՄԱՄԱՍ ԱՆԱՊԱՏ, *Св Мамас анапат, St Mamas anapat* – **Վ ա ն ք (անապատ)** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Քարազուլս գ-ի մոտ, **տ Քարազլիսի Ս Մամասսա վանք:**

Ս ՄԱՄԱՍԱ ՎԱՆՔ, *Св Мамаса ванк', St Mamasa vank'*, **Մամաս, Մամասի վանք** – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ում, Ջահան (Պիոսմոս) գետի ստորին հոսանքի ձախ կողմում, Հարունիե (Խառնի բերդ) ք-ից ոչ հեռու, Սարվանդիքար ամրոցի շրջակայքում: Հիշատակված է Կիլիկիայի Հայոց թագավոր Հեթում Ա-ի (1226– 1270) և Ջարեկ թագուհու 1236 թ լատիներեն պարզևագրում:

Ս ՄԱՄԱՍԱ ՎԱՆՔ, *Св Мамаса ванк', St Mamasa vank'* – **Վ ա ն ք (անապատ)** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Քարազուլս գ-ի մոտ, **տ Քարազլիսի Ս Մամասսա վանք:**

ՄԱՄԱՍԵՐԻ ՎԱՆՔ, *Мамасери ванк', Mamaseri vank'* – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մավաս գ-ի մոտ, **տ Մավասի վանք:**

ՄԱՄԱՍԻ ՎԱՆՔ, *Мамаси ванк', Mamasi vank'* – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մավաս գ-ի մոտ, **տ Մավասի վանք:**

ՄԱՄԱՍԻ ՎԱՆՔ, *Мамаси ванк', Mamasi vank'* – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ում, Հարունիե (Խառնը բերդ) ք-ից ոչ հեռու, **տ Ս Մամասսա վանք:**

Ս ՄԱՄԱՍԻ ՎԱՆՔ, *Св Мамаси ванк', St Mamasi vank'* – **Վ ա ն ք (անապատ)** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Քարազուլս գ-ի մոտ, **տ Քարազլիսի Ս Մամասսա վանք:**

Ս ՄԱՄԱՐԵ, *Св Мамбре, St Mambre* – **Վ ա ն ք (անապատ)** Մեծ Հայքի Չորրորդ Հայք աշխ-ի Մեծ Ծովք գավ-ում, **տ Մամբրե անապատ:**

ՄԱՄԱՐԵ ԱՆԱՊԱՏ, *Мамбре анапат, Mambre anapat*, **Ս Մամբրե** – **Վ ա ն ք (անապատ)** Մեծ Հայքի Չորրորդ Հայք աշխ-ի Մեծ Ծովք գավ-ում, Մամուշեղ գետի ափին:

ՄԱՄԳՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, *Мамгуни ванк', Mamguni vank'* – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշ ք-ից արմ, **տ Մամկա վանք:**

ՄԱՄԿԱ ՎԱՆՔ, *Мамка ванк', Mamka vank'*, **Մամգունի վանք, Մամկոնյաց վանք** – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ում, Մուշ ք-ից արմ, Եղրդուտի Ս Հովհաննես վանքի մոտակայքում: 19-րդ դ-ի վերջերից ավերված ու ամայի էր:

ՄԱՄԿՈՆՅԱՆՑ ՎԱՆՔ, *Мамконянци ванк', Mamkonyanc' vank'* – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշ ք-ից արմ, **տ Մամկա վանք:**

ՄԱՄՈՒՇԵՂ, *Мамушер', Mamushay* – **Ա ն ա պ ա տ (վանք)** Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ի Դիարբեքիրի գավ-ում, Մամուշեղ գետի հովտում:

ՄԱՅԻ ՄԵՀՅԱՆ, *Майи мезян, Mayi mehyan* – **Հ Ե Թ ա ն ո ս ա կ ա ն մ Ե Հ յ ա ն** Փոքր Հայքում, Առաջին Հայք պրովինցիայի Կոմանա ք-ի մոտակայքում, **տ Ենիվոյի մեհյան:**

ՄԱՅՐԱԳՈՄ, *Майрагом, Mayragom* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Սոլակ գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐԱԳՈՄԱ ՎԱՆՔ, *Майрагома ванк', Mayragoma vank'* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Սոլակ գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐԱՁՈՐ, Маѣрадзор, Mayrajoj, Կանանչուտ, Ձորամայրի անապատ, Ձորամայրվո անապատ, Ձորամայրվո վանք, Ձորմայր, Ձորմայրի անապատ, Ձորմայրվո վանք, Ձորմայր, Ձորմայրի անապատ, Ձորմայրի անապատ, Ձորմար – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբրիելյանք (կամ Արշարունիք) գավ-ում, Մայրաձոր վայրում: Այստեղ են Հանգրրվանեկ Մեսրոպ Մաշտոցը (5-րդ դ) և Սահակ Պարթևի աշակերտ Թաթևուլը՝ Թաթևո վանքը Հիմնելուց հետո: Միջին դդ-ում եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 15-րդ դ-ի ձեռագրական մի հիշատակարանում վկայվում է, որ 1060 թ այստեղ նորոգվել է Ավետարան, իսկ 1187 թ ոմն Փոռեկ ընդօրինակել է Եպիփան Կիպրացու ճառերը: Վանքի ավերակները պահպանվել են Կարսի մարզի Կաղզվան դդ-ի մոտակայքում:

ՄԱՅՐ ԱՆԴ, Маѣр АѦД, Маѣт АѦд – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Ատրպատականում, Մարանդի գավ-ում: Ըստ ավանդության՝ այստեղ է թաղված Նոյ Նահապետի կին Նոյեմզարը, որի համար էլ կոչվել է Մ Ա, այսինքն՝ «մայրն այնտեղ»:

ՄԱՅՐ ԱՆԴ, Маѣр АѦД, Маѣт АѦд – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Պարսկահայաստանում, Ուրմիայի գավ-ի Նախճավան գ-ում: Ըստ ավանդության՝ այստեղ է թաղված Նոյ Նահապետի կինը՝ Նոյեմզարը, որի համար էլ վայրը կոչվում է Մ Ա, այսինքն՝ մայրը այգտեղ է:

ՄԱՅՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Маѣр Аствац’ац’иѦ, Маѣт Аствацацин – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բասեն գվոկ-ի Գողի (Տողի, Տոտի) գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Արշակունյան վարժարանը՝ 40 սաներով:

ՄԱՅՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Маѣр Аствац’ац’иѦ, Маѣт Аствацацин – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Սոտրջրի գ-ախմբի վերին Սանդաձոր գ-ում: Ավերվել ու կողոպտվել է գ-ի հետ միասին՝ 1915 թ:

ՄԱՅՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Маѣр Аствац’ац’иѦ, Маѣт Аствацацин – Ս ր ք ա վ ա յ ր Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մար-

զի Լճավան գ-ում, նրա հս կողմում: ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, Маѣраванк*, Маѣтаванк* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարագավանք:

ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, Маѣраванк*, Маѣтаванк*, Մայրագոմ, Մայրագոմա վանք, Մայրավանք Աստվածածին, Մայրեգոմ, Մայրեվան, Մայրեվանք, Մայրի, Մայրիվանք, Մայրոգոմ, Մայրոգոմ, Մայրո վանք, Մայրոց, Մայրոց վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Սոլակ գ-ի մոտ, լ-ան գոգավորությունում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Վարածնունիք գավ-ի մեջ: Հիմնադրել է Հովհան Մայրավանեցին՝ 7-րդ դ-ում: Անունը ստուգաբանվում է՝ մայրոց, մայրիների անտառի վանք իմաստով: Հայոց եզր Ա Փառածնակերտցի կաթողիկոսից (630–641) հալածված Հովհան Մայրավանեցին ապաստանում է այս վանքում, որը ի նախատինս Հովանի վանքը կոչեց Մայրագոմ, իսկ իրեն՝ Մայրագոմեցի: Եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին, կառուցվել է 11–12-րդ դդ-ում: Այն գմբեթավոր, տեղական գորշավուն սրբատաշ քարերով կառուցված մի փոքրիկ, բայց ամրակուռ շինություն է: Ներսում, սեղանի վրա թողնված է Հայերեն արձանագրություն:

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Маѣрак’аг’ак* Аствац’ац’иѦ, Маѣтак’агак’ Аствацацин – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Սոլակ գ-ի մոտ, տ Մայրավանք: ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ, Маѣрак’аг’ак*, Маѣтак’агак’ – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Թարթառ գետի աջ ափին Վաղուհաս գ-ում: Վիճաբերից մեկի հիշատակությունը կառուցվել է 1283 թ: Ունեցել է Մատենադարան, երբեմն եղել է եպիսկոպոսանիստ:

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ, Маѣрак’аг’ак*, Маѣтак’агак’ – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, մ Ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ի մոտ, տ Ս Գրիգոր:

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ՎԱՆՔ, Маѣрак’аг’ак*иѦ ванк*, Маѣтак’агак’иѦ ванк* – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտա-

կերտի շրջ-ի Վաղուհաս գ-ում, տ Վաղուհասի վանք:

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ ՄԵՆԱՍՏԱՆԱՅ, Маѣрак’аг’ак* МенастанаѦ, Маѣтак’агак’ МенастанаѦ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարագավանք:

ՄԱՅՐԵԳՈՄ, Маѣрегом, Маѣтегом – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Սոլակ գ-ի մոտ, տ Մայրավանք:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Маѣр екег’еѦ, Маѣт екег’еѦ – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Սոտրջրի գ-ախմբի ձիճապաղ գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր երկսեռ վարժարան:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Маѣр екег’еѦ, Маѣт екег’еѦ – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Սարրերդի նահ-ի Արարկիր ք-ում:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Маѣр екег’еѦ, Маѣт екег’еѦ – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Սարրերդի նահ-ի Մայրթիա ք-ում:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Маѣр екег’еѦ, Маѣт екег’еѦ – Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզում, Կարս ք-ում, տ Կաթողիկե:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Маѣр екег’еѦ, Маѣт екег’еѦ – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Արշարունիք գավ-ի Բագարան ք-ում: Մի ձեռագրական հիշատակարանի վկայությամբ՝ ոմն Շապուհ քահանա 1234 թ Շահնշահ Ջաքարյան իշխանից գնած հողերը նվիրել է այս եկեղեցուն:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Маѣр екег’еѦ, Маѣт екег’еѦ, Անիի Կաթողիկե եկեղեցի, Կաթողիկե, Մայր տաճար – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մայրաքաղաքում: Կառուցվել է Հայոց թագավոր Գագիկ Ա Բագրատունին (990–1020)՝ 993 թ: Եղել է կաթողիկոսական նստավայր:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Маѣр екег’еѦ, Маѣт екег’еѦ – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աշտիշատ ավանում:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Маѣр екег’еѦ, Маѣт екег’еѦ – Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, տ Ս Քրիստափոր:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Майр екер*е-
цц, Майт екеҕес'и – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի**
պատմական Գամիրքում (Կապա-
ղովկիա), Կեսարիա ք-ում:

ՄԱՅՐԵՎԱՆ, Майреван, May-
revan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Կոտայքի մարզի Սո-
լակ գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐԵՎԱՆՔ, Майреванк*,
Mayrevank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի
Հանրապետության Կոտայքի մարզի
Սոլակ գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐԻ, Майри, Майги –
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Կոտայքի մարզի Սոլակ
գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐԻՎԱՆՔ, Майриванк*,
Mayrivank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի
Հանրապետության Կոտայքի մարզի
Սոլակ գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐ ԼՈՒՍՈՎԱՆՔ, Майр лусо-
ванк*, Майт лусо ванк' – **Վ ա ն ք**
Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ
գավ-ում, **տ Բագնայր:**

ՄԱՅՐ ԽԱԹՈՒՆ, Майр Хат*ун,
Майт Хат'ун – **Մ ա տ ու ո** (նաև
գյուղատեղի) Լեոնային Ղարաբաղի
Հանրապետության Հաղրութի շրջ-
ում, Մեծ Թաղլար-Շեխեր ձանա-
պարհի մոտ, **տ Մար Խաթուն:**

ՄԱՅՐՈՂ ԳՈՄ, Майро гом, Майто
гом – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Կոտայքի մարզի Սո-
լակ գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐՈՂԳՈՄ, Майрогом, Майто-
гом – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Կոտայքի մարզի Սո-
լակ գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐՈՎԱՆՔ, Майро ванк*,
Майто ванк' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի
Հանրապետության Կոտայքի մարզի
Սոլակ գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐՈՅ, Майроц, Майтос' –
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Կոտայքի մարզի Սոլակ
գ-ի մոտ, **տ Մայրավանք:**

ՄԱՅՐՈՅ ՎԱՆՔ, Майроц ванк*,
Майтос' ванк' – **Վ ա ն ք** Հայաս-
տանի Հանրապետության Կոտայքի
մարզի Սոլակ գ-ի մոտ, **տ Մայրա-
վանք:**

ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐ, Майр таҷ*ар,
Майт таҷар – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ**
Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի
Ակն ք-ում, **տ Ս Աստվածածին:**

ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐ, Майр таҷ*ар,
Майт таҷар – **Տ ա ճ ա Ր** Մեծ Հայքի
Այրարատ աշխ-ում, Անի մայրաքա-

ղաքում: 11-րդ դ վերջերին Անիի
Շաղղաղյան տոհմի կառավարիչ
Աբուլ Սվար 2-րդի ժամանակ վե-
րածվել էր մզկիթի: Կառուցող ճար-
տարապետը Տրդատն է: Շինարա-
րությունն սկսվել է Սմբատ 2-րդի
օրոք՝ 989 թ և ավարտվել է Գագիկ
1-ինի օրոք՝ նրա կնոջ՝ Կատրամիդե
Թագուհու հոգացողությամբ 1001 թ:
Մայր տաճարը Անիի ամենախոշոր
եկեղեցական շինությունն է: Նրա
հմայքը պարզության մեջ է, կեղծ
կամարակալների, վերասյաց սյու-
ների, խոյակների ու նրբակերտ
քանդակների մեջ: Եկեղեցին գմբե-
թավոր էր:

ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐ, Майр таҷ*ар,
Майт таҷар – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** պատ-
մական Փոքր Հայքում, Կեսարիա ք-
ում, **տ Մայր եկեղեցի:**

ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԻ ՍԵՂԱՆՔԱՐ, Ма-
назкертц Сег*анк*ар, Manazkerti
Seγank'ar, Գյավրե քաֆրան, Կյավ-
րե քաֆրան – **Ժ ա յ ո** (պաշտա-
մունքի վայր) Հայկական լեոնաշ-
խարհում, Արածանի գետի հովտում,
Մանազկերտ ք-ից հը, Մեջան գ-ի
մոտ: Տեղի Հայ բնակչության վկա-
յությունը՝ հնում այստեղ հեթանո-
սական մեհյան է եղել:

ՄԱՆԱՆՈՒ ԶՈՐ, Манаху дзор,
Manaxu jor, Մանանխու ձոր –
Վ ա յ Ր Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-
ում, Հազգո բք-ի շրջ-ում: Ստու-
գաբանվում է՝ «մանանխի ձոր»
իմաստով: Վարդան Արևելյու (13-
րդ դ) հիշատակությամբ՝ այստեղ էր
գտնվում Պետրոս Առաքյալի ճկույ-
թը: Դրա համար էլ կարծվում է, որ
Մ ձ-ը վանքի անուն է:

ՄԱՆԱԿԿԱ ՎԱՆՔ, Манака
ванк*, Manakka vank' – **Վ ա ն ք**
Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք-
Քաշունիք գավ-ում: Հիշատակում է
Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ)՝
առանց որոշակի տեղագրության:

ՄԱՆԱՃԻՀՐ ՌԱԺԻԿ, Манач*иhr
P*ажик, Manacihr R'ažik – **Վ ա ն ք**
Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, **տ**
Մանածիհր Ռաժիկի վանք:

ՄԱՆԱՃԻՀՐ ՌԱԺԻԿԻ ՎԱՆՔ,
Манач*иhr P*ажики ванк*, Manacihr
R'ažiki vank', Գրիգոր Մանա-
ձիհր Ռաժիկ, Գրիգոր Մանածիհր
Ռաժիկի վանք, Գրիգոր Ռաժիկի
վանք, Մանածիհր Ռաժիկ – **Վ ա ն ք**
Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Հա-
վանաբար Դվին ք-ի մոտակայքում:

Հիմնադրել են Պարսկաստանից ե-
կած նեստորական կրոնավորները
547 թ և կոչել իրենց քարոզիչներին
մեկի՝ Գրիգոր Մանածիհր Ռաժիկի
անունով: Այս վանքում համախորմը-
վածները ունեին Հայոց Եկեղեցուն
հակառակ դիրքորոշում և իրենց
չուրջն էին հավաքել նաև պավլիկ-
յաններին: Դվինի 554 թ եկեղեցա-
կան ժողովի որոշմամբ այս վանքը
հիմնահատակ կործանվեց, իսկ այն-
տեղ եղողները Հայածվեցին ու ար-
տաքավեցին Հայաստանից:

ՄԱՆԱՆՆՈՒ ԶՈՐ, Манаху
дзор, Manaxu jor – **Վ ա ն ք** Մեծ
Հայքի Աղձնիք աշխ-ում, Հազգո
բք-ի շրջ-ում, **տ Մանախու ձոր:**

Ս ՄԱՆԱՍ, Св Манас, St Ma-
nas – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ** Հայաստա-
նում, Խարբերդի նահ-ում, համա-
նուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Աղին
գք-ի մոտակայքում գտնվող ձերմակ
Մազ ավերակ ք-ի տարածքում:

ՄԱՆԳԼԻՍԻ Ս ԽԱՉ, Манглиси
Св Хац, Manglisi St Xac' – **Վ ա ն ք**
այժմյան Վրաստանի Հանրապե-
տության Թեթրիձղարոյի շրջ-ում,
Մանգլիս քտա-ում, **տ Ս Խաչ:**

ՄԱՆԴԱԾ-ԽԱՅ, Мандац*Хац,
Mandac-Xac' – **Ու խ տ ա տ ե Ղ Ի**
Հայաստանի Հանրապետության Սյու-
նիքի մարզում: Գտնվում էր Մեղրի
ք-ի և Կարճևան գ-ի միջև, լ-ան վրա:

ՄԱՆԴՈՒՌ, Мандур*, Mandur' –
Մ ա տ ու ո Լեոնային Ղարաբաղի
Հանրապետության Մարտակերտի
շրջ-ում, Դրմբոն գ-ի մոտ, նրանից
հս, անտառապատ ձորակում, Ս Ա-
մենափրկիչ վանքից ոչ այնքան հե-
ռու: Մատուռը կառուցված է Ման-
դուռ (Մատուռ) աղբյուրի աջ կող-
մում: Շինությունն այժմ գտնվում է
փրված վիճակում: Մուտքի վրայի
հայերեն արձանագրության մեջ աս-
վում է, որ մատուռը կառուցվել է
1187 թ Խաչենի իշխանների նախա-
ձեռնությամբ: Շուրջը կան ընդար-
ձակ գերեզմանոց՝ խաչքարերով, գ-
ատեղիներ, ջրաղացներ, բերդեր և
եկեղեցի՝ Անապատ անունով:

ՄԱՆԵԱ ԱՅՐՔ, Манеа айрк*,
Manea ayrk', Ս Լուսավորիչ –
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, դրա
հս-արմ կողմում, Գոհանամ լ-ան
տարածքում:

ՄԱՆԵՎԱՆՍ, Маневанс, Mane-
vans – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրա-
րատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում,
տ Մանեվանք:

ՄԱՆԵՎԱՆՔ, Маневанк*, Manevanak' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում: Հիշատակում է Ստեփանոս Ասողիկը (10-րդ դ):

ՄԱՆԻԱ ԱՅՐ, Маняа айр, Mania ayt - Ք ա ռ ա յ ը - ս ը բ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Մանյա այր:

ՄԱՆԻՑ ԳՈՄ, Маниц Гом, Manic' Gom - Ս ը բ ա տ ե ղ ի Թիֆ-լիսի նահ-ի Ախալքալաքի գավ-ում, Կուր գետի աջափնյա ձորեզրի ժայ-ռի վրա: 1895 թ այստեղ կային մի քանի արհեստական քարայրներ և 3 եկեղեցի:

ՄԱՆԼԵՎՈՒ ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ Ա-ՆԱՊԱՏ, Манлеву Аменап'ркич а-напат, Manlevu Amenap'rkic' ana-pat, Մանլևու Ամենափրկիչ Կուսա-նաց անապատ - Վ ա ն ք , ա ն ա - պ ա տ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում: Հիշատակում են 10-13-րդ դդ-ի հայ պատմիչները: Գտնվում էր այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Մալև գ-ում: Միջին դդ-ում եղել է հայ գրչության կենտրոն:

ՄԱՆԼԵՎՈՒ ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Манлеву Аменап'ркич Кусанац анапат, Manlevu Amenap'rkic' Kusanac' ana-pat - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, տ Մանլևու Ամենափրկիչ անապատ:

ՄԱՆԿԱՄԱԶԻԿ, Манкамазик, Mankamazik - Գ ա չ տ , ու խ - տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մանկամազիկ գ-ի մոտ:

ՄԱՆԿԱՆՈՅ, Манканод, Mankanos' - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Հա-յաստանի Հանրապետության Արա-գածոտնի մարզի Օշական գ-ի մոտ, տ Մանկանոցի Ս Սիոն:

ՄԱՆԿԱՆՈՅԻ Ս ՍԻՈՆ, Манканодц Св Сион, Mankanos'i St Sion, Մանկանոց, Մանկանոց վանք, Քա-ռասուն Մանկանոց Տուն - Ե կ ե - ղ ե ց ի (վանք) Հայաստանի Հան-րապետության Արագածոտնի մար-զում, Օշական գ-ի մոտ, Մանկանոց գ-ի ավերակների տարածքում, Օ-շական-Ոսկեվազ ճանապարհի աջ կողմում: Կիսավեր էր, վերանորոգ-վել է 1850-ական թթ: Կառուցված

է վարդագույն, սրբատաշ տուֆով՝ 7-րդ դ-ում: Ունի քառախորան հո-րինվածք: Հուշարձանի վրա պահ-պանվել են միաբանություն մասին տեղեկացնող մի քանի արձանա-գրություններ: Հմմտ Ս Սիոն:

ՄԱՆԿԱՎԱՆՈՅ ՎԱՆՔ, Манканодц ванк*, Mankanos' vank' - Ե կ ե - ղ ե ց ի (վանք) Հայաստանի Հան-րապետության Արագածոտնի մար-զում, Օշական գ-ի մոտ, տ Ման-կանոցի Ս Սիոն:

ՄԱՆԿԱՎԱՆՔ, Манкаванк*, Mankavanak' - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, Երզրուտի Ս Հով-հաննես վանքից 5-6 կմ հեռավո-րությունը, բարձունքի վրա: 20-րդ դ-ի սկզբներին ավերված ու լքված էր: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի մեջ:

ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Манкунк*, Mankunk' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրա-րատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, տ Վանկույք:

Ս ՄԱՆԿՈՒՍ, Св Манкус, St Mankus - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հա-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունի Հազո-Նարլոզ գվիկ-ի Ջը-ման գ-ում: Գ-ի մյուս երկու եկե-ղեցիները կոչվում էին Ս Կիրակոս, Ս Մուրհանա:

ՄԱՆՅԱ, Маня, Manya - Ք ա - ռ ա յ ը - ս ը բ ա տ ե ղ ի Արմ Հա-յաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սե-պուհ լ-ան վրա, տ Մանյա Այր:

ՄԱՆՅԱ ԱՅՐ, Маня Айр, Manya ayt, Այրն Մանյա, Այրքն Մանյա, Լուսավորչի Գերեզման, Լուսավոր-չի Դամբարան, Մանիա Այր, Մանյա, Մանյա Այրք - Ք ա ռ ա յ ը - ս ը բ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կամախի բարձ-րավանդակի տարածքում, Սեպուհ լ-ան վրա, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ վանքի մոտակայքում: Ըստ ավան-դությունի՝ այստեղ է գտնվել Հոփի-սիմյան կույսերից Մանե կույսի ճգնարանը, դրա համար էլ կոչվել է Մ Ա: Նույն ավանդության հա-մաձայն՝ իր գերություն տարիներին այստեղ է ճգնել նաև Գրիգոր Լու-սավորիչը (3-4-րդ դդ), որտեղ և վախճանվել ու թաղվել է հովիվների ձեռքով: Դրա համար այդ վայրը կոչվել է նաև Լուսավորչի Գերեզ-ման, Լուսավորչի Դամբարան:

ՄԱՆՅԱ ԱՅՐ, Маня Айр, Manya ayt - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՄԱՆՅԱ ԱՅՐ ՍԵՊՀՈ, Маня Айр Сепхо, Manya ayt Sepho - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզ-րումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՄԱՆՅԱ ԱՅՐՔ, Маня Айрк*, Manya Ayrk' - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, էրզրումի նահ-ի Եր-զրնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՄԱՆՅԱ ԱՅՐՔ, Маня Айрк*, Manya Ayrk' - Ք ա ռ ա յ ը - ս ը բ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստա-նում, էրզրումի նահ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Մանյա Այր:

ՄԱՆՅԱ ՎԱՆՔ, Маня ванк*, Manya vank' - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, էրզրումի նահ-ի Եր-զրնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՄԱՆՅԱՅ ԱՅՐ, Маняц Айр, Manyac' ayt - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, էրզրումի նահ-ի Եր-զրնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՄԱՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Маняц ванк*, Manyac' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, էրզրումի նահ-ի Եր-զրնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՄԱՆՍԵՎ, Манстев, Manstev - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Շնող գ-ի մոտ, տ Մանասեի վանք:

ՄԱՆՍԵՎԻ ՎԱՆՔ, Манстеви ванк*, Manstevi vank', Մանասե, Մանասեֆ, Մանասեֆի մենաս-տան - Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի (մենաստան) Հայաստանի Հանրա-պետության Լոռու մարզի Շնող գ-ի մոտ, դրանից 4 կմ հը, Թեղուտ գ-ից հս, Շնող գետի ափին, Չեկատար լ-ան ստորոտում, ձորակում: Կա-ռուցվել է 13-րդ դ-ում՝ սրբատաշ քարերով: Ձորի տարածքում կան միաբանների խցերի մնացորդներ և գերեզմաններ: Տանիքին կա խոյի զլխի քարե քանդակ:

ՄԱՆՍԵՑ, Манстеф, Manstef - Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի (մենաս-տան) Հայաստանի Հանրապետու-թյան Լոռու մարզի Շնող գ-ի մոտ:

Կառուցվել է 13-րդ դ. **տ Մանստեփ վանք:**

ՄԱՆՍԵՖԻ ՄԵՆԱՍԱՆ, Манстефи менастан, Manstefi menastan – **Վ ա ն ք , ե կ ե դ ե ց ի (մենաստան)** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ծնող գ-ի մոտ: Կառուցվել է 13-րդ դ. **տ Մանստեփ վանք:**

ՄԱՆՎԵԼԻ ԱՆԱՊԱՏ, Манвели апат, Manveli anapat – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, տ Մանվելի վանք:**

ՄԱՆՎԵԼԻ ՎԱՆՔ, Манвели ванк*, Manveli vank*, **Մանվելի անապատ – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Մազազ գավ-ում (ըստ ձեռագրի՝ «... ի գաւառս Գառնոյ»), Այրիվանքի մոտ: Ըստ մի ձեռագիր հիշատակության՝ 1429 թ այստեղ Գրիգոր վարդապետ գրիչը ընդօրինակել է Պատարագամատույց:**

ՄԱՆՏՈՒՌ, Мантур*, Mantur* – **Մ ա տ ու ու , ու խ տ ա տ ե դ ի ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի չրջ-ի Զարգալու գ-ի մոտ, տ Մատուռ:**

ՄԱՆՐԱՎԱՆՔ, Манраванк*, Manravank* – **Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խլաթ ք-ի մոտակայքում:**

ՄԱՆՐԱՎԱՆՔ, Манраванк*, Manravank* – **Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, տ Մատրավանք:**

Ս ՄԱՆՈՒԿ, Св Манук, St Manuk – **Ս ր ք ա տ ե դ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զոլաքար գ-ում: Անշուք շինություն է, ունի խաչքար: Տեղացիների ասելով՝ կառուցվել է Լենկթեմուրի ժամանակ (14-րդ դ):**

ՄԱՆՈՒԿ ԱՂԲՅՈՒՐ, Манук ар*бюр, Manuk aγbyur – **Ա դ ր յ ու ր – ս ր ք ա տ ե դ ի Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Արարկիլի գվդկ-ի Սաչաղբուր գ-ի մոտ: Այստեղ գտնվող աղբյուրի ջուրը համարվում էր դողերոցքը բուժող ջուր:**

ՄԱՆՈՒԿՅԱՆՆԵՐԻ ԱՂԲՅՈՒՐ, Манукяннери ар*бюр, Manukyanneri aγbyur – **Ս ր ք ա տ ե դ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Մեղրի ք-ի մոտ, տ Մկաց աղբյուր:**

ՄԱՆՈՒԿ Ս ՆՇԱՆ, Манук Св Ншан, Manuk St Nšan – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում, տ Մանուկ Ս Նշանի վանք:**

ՄԱՆՈՒԿ Ս ՆՇԱՆԻ ԱՆԱՊԱՏ, Манук Св Ншани апат, Manuk St Nšani anapat – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում, տ Մանուկ Ս Նշանի վանք:**

ՄԱՆՈՒԿ Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, Манук Св Ншани ванк*, Manuk St Nšani vank*, **Մանուկ Ս Նշանի անապատ – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ի Նորչեն գ-ի մոտ: Միջին դդ-ում եղել է Հայ գրչություն կենտրոն: Այստեղ 1392 թ Հովհաննես Ծաղկոզը նկարագրել է մի Ավետարան, որն այժմ պահվում է Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում:**

ՄԱՆՈՒՉԵԻ ՄՉԿԻԹ, Манучеи мзкит*, Manuč'ei mzkit* – **Մ գ կ ի թ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Անի մայրաքաղաքում: Կառուցել է Անիի Շաղղաղյան տոհմի ներկայացուցիչ Մանուչեն՝ 1072 թ: Մզկիթի տեղում նախկինում քաղաքացիական շինություն էր: Գտնվում է Ախուրյանի աջափնյա բարձունքի վրա, Մայր տաճարի մոտ: Կառուցված է կարմրավուն երանգով սև քարից: Մինարեն ուներ 85 աստիճաններ: Շինության վրա կան վիմագիր արձանագրություններ, որոնցից մեկը (1318–1319) պատմում է, որ ք-ի ու չրջակայքի բնակիչները նեղվելով հարկերից՝ արտագաղթում են:**

ՄԱՇԿԱՎՈՐ, Машкавор, Maškavor – **Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, ձրկեր գավ-ում, տ Մաշկևորի վանք:**

ՄԱՇԿԵՎՈՐ, Машкевор, Maškevor – **Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, ձրկեր գավ-ում, տ Մաշկևորի վանք:**

ՄԱՇԿԵՎՈՐԻ ՎԱՆՔ, Машкевори ванк*, Maškevori vank*, **Մաշկավոր, Մաշկևոր, Մաշկու վանք – Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, ձրկեր գավ-ում, Մարաչ ք-ից ոչ**

հեռու, Սև լ-ների տարածքում: Ըստ Վահրամ Ռարունու (12-րդ դ)՝ կառուցել է Թորոս Ա Ռուբինյան իշխանը (1100–1129): Նույնը հիշատակում է նաև Հեթում պատմիչը (13-րդ դ): 1130 թ Մ վ-ում ընդօրինակվել է մի ձառնատիր, որի գրիչը նույնացվում է «Վայ ողբոց»-ի հեղինակ Գրիգոր Մաշկևորի հետ: Ըստ Ղ. Ալիշանի և այլոց՝ այս վանքը հիմնադրել է նույն ինքը՝ Գրիգոր Մարաշեցին կամ Մաշկևորցին, որն իբր գոհվել է այստեղ 1114 թ երկրաշարժից: Ըստ այլ աղբյուրների՝ Գրիգոր Մաշկևորցին վախճանվել է Վարդկան անապատում: Այս երկու տեղեկություններն էլ ստույգ չեն, որովհետև Գրիգորը 1149 թ ողջ էր և այդ թվականին էլ գրել է իր վերոհիշյալ չափածո երկը: Կարծիք կա, որ վ-ը ոմանց՝ ձ վ-ը Մատթեոս Ուռայեցու (12-րդ դ) հիշատակած Բարսեղանց վանքն է, որը հետագայում Գրիգոր Մաշկևորի անունով կոչվել է Մ վ: Միջին դդ-ում եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 12–14-րդ դդ-ում այստեղ ընդօրինակվել, կազմվել, նկարագրվել են ձաչոց, Ավետարան, Շարակնոց, ձառնատիր: Գրագրարկի վանքի վանահայր և Սսի արքեպիսկոպոս ու մատենագիր Բարսեղ Մաշկևորցին (12-րդ դ) աշխատել է այստեղ և գրել Մարկոսի Ավետարանի մեկնությունը: Այստեղ են գործել Դավիթ Վանահայրը (12-րդ դ), Կիրակոսը (13-րդ դ), Հովհաննեսը և Ներսես քահանան (14-րդ դ), նշանավոր գրիչներ, Առաքել Հնազանդեցի կազմողը (13-րդ դ) և ուրիշներ: 14-րդ դ-ում Մ վ-ը եղել է եպիսկոպոսանիստ հաստատություն:

ՄԱՇԿՈՒ ՎԱՆՔ, Машку ванк*, Mašku vank* – **Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, ձրկեր գավ-ում, տ Մաշկևորի վանք:**

ՄԱՇՏՈՅԻ ՎԱՆՔ, Маштоци ванк*, Maštoc'i vank* – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Սոթք գավ-ում, Սոթք ավանի մոտ: Միջին դդ-ում եղել է Հայ գրչության կենտրոն:**

ՄԱՇՏՈՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Маштоц hАйрапет, Maštoc' Hayrapet – **Ե կ ե դ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գառնի գ-ում: 12-րդ դ կառույց է:**

ՄԱՋԱԶ, Маджаз, Majaz – **Հ ն ա վ ա յ ը – ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ում, Վանա լճի արլ ափին: Ըստ ավանդությունն՝ Հայկ նահապետը բռնակալ Բելին Հաղթելուց Հետո այստեղ Հաղթական տոնախմբություն է կատարել և 3 օր անչեջ պահել 1000 խարույկ:

ՄԱՍԻՍ, Масис, Masis, Մսիս – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի , ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ–ում, Հաթերք գ–ի հս կողմում, Մոավ լ–ից անջատված անտառապատ լ–նաբաղկի վրա: Ավերված է, կառուցված է բաղիլիկ ոճով: Ունեցել է նաև գավիթ, շրջապատված է եղել պարսպով: Շուրջը կան Հայկական խաչքարեր և արձանագրությունների բեկորներ:

ՄԱՍՐԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Масрац анапат, Masrac' anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ձորագյուղ գ–ում: Կառուցվել է 9–րդ դ–ում:

ՄԱՍՐԵՎԱՆ, Масреван, Masrevan – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ–ի Մարվանիս գ–ում, **տ Մեսրոպավանք:**

ՄԱՍՐԵՎԱՆՔ, Масреванк*, Masrevank' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ–ի Մարվանիս գ–ում, **տ Մեսրոպավանք:**

ՄԱՍՐՅԱ ՎԱՆՔ, Масря ванк*, Masrya vank' – **Վ ա ն ք , ա ն ա – ս ա տ** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Մասրուց վանք:**

ՄԱՍՐՈՒՑ ԱՆԱՊԱՏ, Масруц анапат, Masruc' anapat – **Վ ա ն ք , ա ն ա ս ա տ** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Մասրուց վանք:**

ՄԱՍՐՈՒՑ ՎԱՆՔ, Масруц ванк*, Masruc' vank', Մասրյա վանք, Մասրուց անապատ, Մատուրի վանք – **Վ ա ն ք , ա ն ա – ս ա տ** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ձորագյուղ գ–ի մոտ, դրանից արլ, Հարթավայրում: Գտնվում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ–ի Գեղարքունիք գավ–ի Մասրիս գ–ում (այժմ՝ Ձորագյուղի մի թաղն է): Եկեղեցին կոչվում է Ս Կարապետ: Կանգուն է:

Արտաքինից ուղղանկյուն, ներսից եռաբսիղ, գմբեթավոր, մեծ մասամբ անձակ քարերով կառուցված շինություն է: Մշակված քարերով են կառուցված գմբեթը, թմբուկն ու կամարները: Կառուցման ժամանակը հայտնի չէ, սակայն ճարտարապետական հորինվածքով նման է Սյունիքի դպրոցի 9–10–րդ դդ–ի վանքերին: Շինության վրա եղած արձանագրություններից ամենահինը 1219 թ–ն է, եկեղեցու մեջ դրված խաչքարը 1549 թ է: 1611 թ արձանագրությունը վերաբերում է վանքի հիմնովին վերանորոգմանը: Շուրջը կան 16–17–րդ դդ–ի խաչքարեր: Համալիրն ունի շրջապարիսպ:

ՄԱՍՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, Масуря ванк*, Masuri vank' – **Վ ա ն ք , ա ն ա ս ա տ** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Մասրուց վանք:**

Ս ՄԱՎԱՍ, Св Мавас, St Mavas – **Վ ա ն ք (եկեղեցի)** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ–ում, **տ Ս Մամաս:**

ՄԱՎԱՍ, Мавас, Mavas – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ–ի Մավաս գ–ի մոտ, **տ Մավասի վանք:**

ՄԱՎԱՍԻ ՎԱՆՔ, Маваси ванк*, Mavasi vank', Մամաս, Մամասեի վանք, Մամասերի վանք, Մավաս – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ–ում, Մավաս գ–ի մոտ, լ–ան կատարին, որի արլ և հս կողմերում պահպանվել են ժայռերն իրար կապող պարիսպների հետքերը: Վանքը կառուցված է եղել 2 սյունների վրա: Խորանի տակ կա Հայկական 4 գերեզման, որոնք երբեմն եկեղեցու հետ միասին վերանորոգվել են: Վանքն ունեցել է նաև խցեր: 1890–ական թթ–ին թեև ավերված էր, բայց մնում էր որպես հարգված ուխտատեղի: Վանքը 13–րդ դ–ի կառույց է: Հնում կատարել է նաև ամրոցի դեր և հիշատակված է որպես բերդակ: Այժմ գտնվում է ավերված վիճակում:

ՄԱՎՈՒՅԱՆ, Мавр*яан, Mavr'ian – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայոց պետությունում, Բարձրբերդ գավ–ի Մրվանա գ–ում, **տ Մրվանա վանք:**

ՄԱՎՈՒՅԱՆԱ ՎԱՆՔ, Мавр*яана ванк*, Mavr'iana vank' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայոց պետությունում,

Բարձրբերդ գավ–ի Մրվանա գ–ում, **տ Մրվանա վանք:**

ՄԱՏԱՂԱՆՈՒԹ, Матар*ахут*, Матаγαхут' – Ս Ր Բ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ–ի Կարմիր գյուղ գ–ի մոտ գտնվող Կոապաշտի դալա ավերակ ամրոցի տարածքում: Այստեղ կար մի փոքրիկ կաղնի ծառ, որին շրջակայքի հայ բնակիչները զոհ էին մատուցում:

ՄԱՏԱՂԱՎԱՆՔ, Матар*аванк*, Матаγаванк' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ–ի Արճեչի գվղկ–ում, **տ Մատղավանք:**

ՄԱՏԱՂԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿ, Матар*и храпарак, Matayi hraparak – **Ու խ – տ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Խուստուփ լ–ան հր–արմ բարձրադիր լանջին, Մատաղի հրապարակ կոչվող թեք հարթավայրում:

ՄԱՏԵՆ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, Матен Ар*ак*ело ванк*, Maten Ar'ak'elo vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, Սասունի գավ–ի Գոմք գ–ում, **տ Գոմաց վանք:**

ՄԱՏԹԵ, Матт'е, Matt'e – **Մ ա տ ու ո** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ–ում, Կաղարծի և Մյուրիչեն գ–երի միջև, **տ Մաթեք:**

Ս ՄԱՏԹԵՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Св Матт*еос Ар*акяли ванк*, St Matt'eos Ar'ak'yali vank', Մատթևոս Առաքյալի վանք – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Կարենիս գ–ում: Կառուցվել է 15–րդ դ և կանգուն է:

ՄԱՏԹԵՈՍԻ ԵՎ ՄԿՐՏՁԻ ՎԱՆՔ, Матт*еоси ев Мкртци ванк*, Matt'eosi ev Mkrtci' vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Տուրուբերան աշխ–ի Տարոն գավ–ում, **տ Ս Կարապետ:**

Ս ՄԱՏԹԵՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Матт*еоси ванк*, St Matt'eosi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ–ում, Մուչի գավ–ի Վարդոյի գվղկ–ի Ստուկուռան գ–ի մոտ:

Ս ՄԱԹԵՎՈՍ, Св Мат*евос, St Mat'evos – **Ե կ ե ղ ե ց ի** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի շրջ–ի Բուռնաչեթ գ–ում: Քարաչեն և բավական հին կառույց է: 19–րդ դ 80–ական թթ այստեղ պահվում էր հայերեն ձեռագիր Ավետարան:

ՄԱՏԹԵՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ,

Matt'eos Ar'ak'yali vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Կարենիս գ-ում, **տ Ս Մատթեոս Առաքյալի վանք:**

ՄԱՏԻՆ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, Матин Ар'ак'ело ванк', Matin Ar'ak'elo vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի գավ-ի Գոմք գ-ում, **տ Գոմաց վանք:**

ՄԱՏԻՆ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Матин Св Карапет, Matin Sv Karapet - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Նորձյան գավ-ում: Ըստ 1650 թ մի հիշատակության՝ գտնվում էր խիտ անտառում և պատկանում էր Հերդիֆ (Հերթև) գ-ին: Հետագայում հիշատակվում է որպես էրզրումի նահ-ի Քրիի գվոկ-ի Նուրս գ-ի Ս Կարապետ անունով եկեղեցի:

ՄԱՏՂԱՎԱՆՔ, Матг'аванк', Matg'avank', Մատաղավանք, Մատնավանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճնչի գվոկ-ում, Ականց գք-ից մոտ 10 կմ հր-արմ, գետակի աջ ափին: Վանքի մոտ էր գտնվում Մատղավանք գ-ը: Վանքից 1-1,5 կմ արլ Արճնչի հին բերդի ավերակներն են: Նոր ժամանակների նկարագրությունը՝ վանքն ավերված վիճակում էր, իսկ գեղեցիկ եկեղեցին՝ տակավին կանգուն: 1516 թ այստեղ ընդօրինակվել է մի Ավետարան: Ձեռագրական հիշատակություններից մեկի վկայությունը՝ Մ-ը կառուցել է Աղթամարի կաթողիկոս Ջաքարիա Ա Սեֆեդիյանը (1296-1336):

ՄԱՏՆԱՎԱՆԻՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱՄԻՆ, Матнаваниц Св Аствац'а-ц'ян, Matnavanic' Sv Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նլաթի գվոկ-ի Մատնավանք գ-ի մոտ, **տ Մատնավանք:**

ՄԱՏՆԱՎԱՆՔ, Матнаванк', Matnavank', Ախլաթու վանք, Նլաթի Մատնավանք, Մատնավանից Ս Աստվածածին, Մատնավանքի Ս Աստվածածին, Մատնեվանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նլաթի գվոկ-ում, Նլաթ գք-ից 5-6 կմ հր-արմ, լ-նալանջի վրա, Մատնավանք գ-ի մոտ: Միջին դդ-ում եղել է հայ գրչության կենտրոն: 1402 թ Գրիգոր Նլաթեցին (Մերենց) այստեղ ընդօրինակել է Ավետարան, իսկ մի հիշատակարանի վկայու-

թյամբ՝ 1443 թ սկսել են օրինակել ճաշոց, որն ավարտել են Արծկե ք-ում: Վանքի մոտ է գտնվում Դիվակու կոչվող խաչաքանդակ քարաժայռ, որի ստորոտից բխում էին սառնորակ աղբյուրներ: Ըստ վանքի կոնդակներից մեկում պահպանված ավանդության՝ ժայռի մեջ դեեր են բնակվել: Հրեշտակը երևացել է Թադեոս Առաքյալին և ցույց տվել այն տեղը, որտեղ էլ Առաքյալը կառուցել է Մ-ը: Դրանից հետո վանքի մոտ գտնվող քարաժայռը փակվել է՝ կուլ տալով չար դեերին՝ ժայռն էլ այսուհետև կոչվել է Դիվակու:

ՄԱՏՆԱՎԱՆՔ, Матнаванк', Matnavank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Մատրավանք:**

ՄԱՏՆԱՎԱՆՔ, Матнаванк', Matnavank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճնչի գվոկ-ում, **տ Մատղավանք:**

ՄԱՏՆԱՎԱՆՔԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱՄԻՆ, Матнаванк'и Св Аствац'а-ц'ян, Matnavank'i Sv Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նլաթի գվոկ-ի Մատնավանք գ-ի մոտ, **տ Մատնավանք:**

ՄԱՏՆԵՎԱՆՔ, Матневанк', Matnevanck' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նլաթի գվոկ-ի Մատնավանք գ-ի մոտ, **տ Մատնավանք:**

ՄԱՏՆԵՎԱՆՔ, Матневанк', Matnevanck' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Մատրավանք:**

ՄԱՏՆԻ ԱՌԱՔԵԼՈ ՎԱՆՔ, Матни Ар'ак'ело ванк', Matni Ar'ak'elo vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի գավ-ի Գոմք գ-ում, **տ Գոմաց վանք:**

ՄԱՏՆԱՎԱՆՔ, Матр'аванк', Matr'avank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ում, **տ Մատրավանք:**

ՄԱՏՐԱՆ ՎԱՆՔ, Матран ванк', Matran vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Մատրավանք:**

ՄԱՏՐԱՎԱՆՔ, Матраванк', Matravank', Հովհաննու Մարգարեանոց, Հովհաննու Մարգարեանոց,

Մանրավանք, Մատնավանք, Մատնեվանք, Մատռավանք, Մատրան վանք, Մատրավան, Մատրավաց վանք, Մատրվանք, Վանք Մատրա - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի մեջ: Գտնվում է Մուշ ք-ից մոտ 20 կմ հս, Ս Կարապետ վանքի արլ կողմում, Մխավու (Յխավի) գ-ի դիմաց, Արածանիի աջափնյա մի փոքրիկ գետակի եզրին: Վանքը հիշատակում է Հովհան Մամիկոնյանը (7-րդ դ): Ըստ Գրիգոր Մագիստրոսի (11-րդ դ) կողմից Մամիկոնյան Թոռնիկ իշխանին գրված թղթի՝ Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ) կառուցել է տվել մի վկայարան (մատուռ) ու գերեզմանում ամփոփել Հովհաննես Մկրտչի մասունքի մի կտոր և այդ տեղը կոչել Մ: Այլ մեկնաբանություններում Մ անունը բացատրվում է վանքի փոքրության (մատուռի չափ փոքր) կամ տեղը մատնացույց արվելու և այլ պատճառաբանություններով: Պատմվում է, որ մի հին սովորությունը թագավորը և կաթողիկոսը, նախարարների հետ տարին 7 անգամ հավաքվում էին այստեղ տոնահանդեսի: Վանքը թեև 19-րդ դ-ի վերջերից բոլորովին խարխված էր, բայց մինչև 1915 թ մնում էր որպես հավատացյալ Հայության սիրված ուխտավայր: Հ. Հոնիգմանը, նկատի ունենալով, որ Մ-ը միջին դդ-ում եղել է եպիսկոպոսանիստ հաստատություն, այն հիշատակում է որպես քաղաք:

ՄԱՏՐԱՎԱՅ ՎԱՆՔ, Матравац ванк', Matravic' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Մատրավանք:**

ՄԱՏՐՎԱՆՔ, Матрванк', Matr'vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Մատրավանք:**

ՄԱՏՈՒՌ, Матур*, Matur', Մանտուր - Մ ա տ ու ու , ու խ տ ա - տ ե ղ ի այժմյան Աղբրեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Ջարդախյու գ-ի մոտ, դրա հս կողմում: Ըստ Ե. Լալայանի՝ այստեղ է գտնվել Հայոց Աղվանից կաթողիկոսության ամառանոցը:

ՄԱՏՈՒՌ, Матур*, Matur' - Վ ա ն ք Երևանի նահ-ի Ալեք-

սանդրապոլի գավ-ում, Ղարաքիլիսայի ձմեռանոցի տարածքում: 1890 թ մի նկարագրություն՝ այստեղ պահպանվում էին տների ավերակներ և եղծված արձանագրություններով քարաբեկորներ: Դժվարանում ենք ճշգրիտ վայրը որոշել:

ՄԱՏՈՒՌ, Матур*, Matur' - Վ ի մ ա փ ո Ր մ ա տ ու ու շայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Գեղարդի վանքի դիմաց, Քառասուն Աստիճաններ քարայրից քիչ ներքև: Բարձր առաստաղով, վիմափոր, սրբատաշ կառույց է: Պատերին պահպանվել են որմնանկարների հետքեր: Պահպանվել է ժայռակերտ բնմը: Մատուռի անկյունում՝ ժայռի մեջ կա խոռոչ:

ՄԱՏՈՒՌ, Матур*, Matur' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Ամասիայի գավ-ում, Մարզվան ք-ի մոտ:

ՄԱՏՈՒՌԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Матур*и екег*едж, Matur'i ekeyec'i - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջում, Քոլատակ գ-ի տարածքում: Կառուցվել է 17-18-րդ դդ: Կանգուն է:

ՄԱՏՈՒՐԿԱ Ս ԱՆՍԱՎՈՐԻՉ, Матурка Св Лусавориц, Maturka St Lusavoric' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի գավ-ում, Մուսուրկա գ-ում, տ Մուսուրկա վանք:

Ս ՄԱՐԱԹՈՒԿ, Св Марат*ук, St Marat'uk - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մարութա լ-ան վրա, տ Մարութա Ս Աստվածածին:

ՄԱՐԱԹՈՒԿ, Марат*ук, Marat'uk - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մարութա լ-ան վրա, տ Մարութա Ս Աստվածածին:

ՄԱՐԱԹՈՒԿԻ ՎԱՆՔ, Марат*уки ванк*, Marat'uki vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մարութա լ-ան վրա, տ Մարութա Ս Աստվածածին:

ՄԱՐԱՊՊԱ, Марappa, Marappa - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տալվորիկ գվոկ-ի Սպղանք գ-ում, տ Մարութա ձգնավոր:

ՄԱՐԱՍ, Марас, Maras - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հարանդ գավ-ում, տ Ամարաս:

ՄԱՐ ԱՖՐԵՆ, Мар Афрен, Mar Afren - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մարաթուկ լ-ան մոտակայքում: Յ. Մարկվարտը լ-ան անվան ծագումը կապում է այս եկեղեցու անվան հետ:

ՄԱՐ ԳՈՐԳԻՍ, Мар Горгис, Mar Gorgis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սղերդի գավ-ի Ռենդվան գ-ում: Ասորական դավանանքի էր: Հայոց եկեղեցիները երկուսն էին՝ Ս Աստվածածին, Ս Գևորգ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան:

ՄԱՐ ԳՈՒՎԵՐԳԻՉ, Мар Гувергиз, Mar Guvergiz - Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Սավրա գ-ում, տ Մար Գյուվերգիզ:

ՄԱՐԳԱՂԱՎՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Мардагавняц ванк*, Mardagavnyac' vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Հայրավանք գ-ի մոտ, տ Հայրավանք:

ՄԱՐԸՆՏՈՒՆԻԿ, МАРЫНТУНИК, Marontunik, Մարնտունիկ, Մարընտունիկ, Մարն Տուրիկ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Չերազ գ-ի մոտ: Անունը կապում են Մայրն Տիրուհի բառակապակցության հետ: Այստեղ գտնվել է նաև նույնանուն ավանը: Հմմտ Չերազին:

ՄԱՐ(Ը)ՆՏՈՒՐԻԿ, Мар(ь)нтурик, Mar(ə)nturik - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակն ք-ի մոտ գտնվող Չերազ գ-ում: Ավերված է, տ Մարընտունիկ:

Ս ՄԱՐԻ, Св Маря, St Mari - Վ ա ն ք Վերին (Հայոց) Միջագետքում, Արարազ (Մասիուս) լ-ան տարածքում: Այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

Ս ՄԱՐԻԱՍ, Св Мариаm, St Mariam - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սերմետ գ-ում:

Ս ՄԱՐԻԱՍ, Св Мариаm, St Mariam - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տալվորիկ գվոկ-ի Արտխոնք գ-ում:

Ս ՄԱՐԻԱՍ, Св Мариаm, St Mariam - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի

Աղբի գ-ում: Մինչև 1914 թ ուներ վարժարան:

Ս ՄԱՐԻԱՍ, Св Мариаm, St Mariam - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Վասկերտ գ-ի մոտ: Ավերված էր: Ոչ հետո գտնվում էր դարձյալ ավերված Քառասուն Մանկունք եկեղեցին:

Ս ՄԱՐԻԱՍ, Св Мариаm, St Mariam - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բասենի գվոկ-ում, տ Ս Կոյս Մարիամի վանք:

Ս ՄԱՐԻԱՍ, Св Мариаm, St Mariam - Վ ա ն ք (եկեղեցի, մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Աշտարակ ք-ում, տ Ս Մարիանե Կոյսի վանք:

Ս ՄԱՐԻԱՍ, Св Мариаm, St Mariam - Ք ա Ր ա յ Ր - ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Ս Գրիգոր Լուսավորիչ վանքից հրարք, Սեպուհ լ-ան երկրորդ գագաթի ապառաժների մեջ: Այստեղ կան երկու այրեր՝ Հոփսիմեն և Մարիամ, որտեղ, ըստ ավանդության, ճգնել են այդ կոյսերը և Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ):

ՄԱՐԻԱՍ ԱՆԱ, Мариаm Ана, Mariam Ana - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոնի գավ-ում, տ Մարիամ Աննա:

ՄԱՐԻԱՍ ԱՆՆԱ, Мариаm Анна, Mariam Anna - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ում, Մաչկա գվոկ-ում, Մեջիտ գետի Մեյրիման հովտում, Տրապիզոն ք-ից մոտ 37 կմ հրարք:

ՄԱՐԻԱՍ ԱՆՆԱ, Мариаm Анна, Mariam Anna, Մարիամ Անա, Մերիմ Անա, Սյունելաս, Սունելա, Սունելաս, Սունելասի վանք - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոնի գավ-ում, Տրապիզոն ք-ից մոտ 45 կմ հր, Տրապիզոն-Երզնկա ճանապարհի ձախ կողմում Մեջիտ գետի ափին: Բյուզանդական շրջանի կառույց է, վերջնականապես կառուցվել է Հուստինիանոս կայսեր կողմից (527-565):

ՄԱՐԻԱՍ ԱՆՆԱՅԻ ՎԱՆՔ, Мариаm Аннайи ванк*, Mariam Annayi vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ախթալա ք-ում, տ Ախթալա:

ՄԱՐԻԱՍՄԱՇԵՆ, Мариаmашен, Mariamašen - Ե կ ե ղ ե ց ի Հա-

յաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Քոբայրի վանքի Համալիրում: Տեղադրված է քարածայրի եզրին, Համալիրի մեծ եկեղեցու Հս կողմում: Մուտքի վրա կա հայերեն վիմագիր արձանագրություն, ըստ որի՝ եկեղեցին կառուցել է Լոռու Հայոց Կյուրիկե Բ Թագավորի դուստրը Մարիամը 1171 թ: Այն կոպիտ մշակված չեչաքարերով շինված միանավ թաղածածկ շինք է:

ՄԱՐԻԱՄԱՇԵՆ, Մարիամաշեն, Mariamašen - Վ ա ն ք (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, **տ Մարմաշեն:**

ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Մարիամ Աստվածաձյին, Mariam Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Ղազախի շրջի Աքսիփարա գ-ի մոտ: Կառուցված է 7-րդ դ:

ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Մարիամ Աստվածաձյին, Mariam Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջի Զաղիր գ-ում: Կառուցվել է 1655 թ:

Մ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Мариам Аствац'ац'иш, St Mariam Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Բվիկ գ-ում: Անշուք կառույց էր:

Մ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Мариам Аствац'ац'иш, St Mariam Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Մրգավան գ-ում: Կառուցվել է 1833 թ:

ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Մարիամ Աստվածաձյին, Mariam Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Կոտայք գ-ում:

ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Մարիամ Աստվածաձյին, Mariam Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Արագյուղ գ-ում: Եռանավ բաղիլիկ է: Վերանորոգվել է մի քանի անգամ: Ոմանք համարում են 5-6-րդ դդ շինություն:

ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Մարիամ Աստվածաձյին, Mariam Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի շրջի Առինջ գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Զահուկ գավ-ի մեջ:

Ուղղանկյուն քառանիստ հատակագծով, անգմբեթ, պարզունակ քարաշեն կառույց է: Ավերվել է 1675-1677 թթ թուրք-պարսկական պատերազմների ժամանակ, որի տեղում 1874 թ կառուցվել է նոր շինություն: Այժմ գտնվում է ավերված վիճակում, իսկ գ-ի հայությունը 1960-1970-ական թթ ամբողջապես դատարկվել է: Նրանց տեղում վերաբնակվել են ադրբեջանցիներ:

Մ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Мариам Аствац'ац'иш, St Mariam Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Վերին (Հայոց) Միջագետքում, Եղեսիայի շրջի Ռազգա գվոկ-ում: Հայոց դավանանքի հաստատություն էր:

Մ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Мариам Аствац'ац'иш, St Mariam Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավ-ում, **տ Մեծուփա վանք:**

Մ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Мариам Аствац'ац'иш, St Mariam Astvacacin - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաշեն գ-ից հս-արլ, **տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:**

ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Մարիամ Աստվածաձյին, Mariam Astvacacin - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաշեն գ-ից հս-արլ, **տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:**

Մ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Св Мариам Аствац'ац'иш, St Mariam Astvacacin - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Մարտիրոս գ-ի մոտ, դրանից 2-3 կմ հր-արլ, բարձր լ-ան լանջին: Ժայռափոր կառույց է, ունի բազմաթիվ քանդակներ: Բաղկացած է երկու հարկարժնից, որոնց պատերին կան բազմաթիվ հայերեն վիմագրեր: Կառուցվել է Պոռչյան իշխանների նախաձեռնությամբ՝ 1282 թ:

Մ ՄԱՐԻԱՄԻ ՎԱՆՔ, Св Мариам-ми ванк', St Mariami vank', Տեր Մայրամի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մարիամ գ-ի մոտ:

Մ ՄԱՐԻԱՆԵ, Св Мариане, St Mariane - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Աշտարակ ք-ում, **տ Ս Մարիանե Կույսի վանք:**

ՄԱՐԻԱՆԵ, Мариане, Mariane - Ե կ ե ղ ե ց ի, **տ ա ճ ա ր**, **վ ա ն ք**

Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում, **տ Շողակաթ:**

Մ ՄԱՐԻԱՆԵ, Св Мариане, St Mariane - Վ ա ն ք (եկեղեցի, մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Աշտարակ ք-ում, **տ Ս Մարիանե Կույսի վանք:**

Մ ՄԱՐԻԱՆԵ ԿՈՒՅՍԻ ՎԱՆՔ, Св Мариане Куйси ванк', St Mariane Kuysi vank', Ս Մարիամ, Մարիանե, Ս Մարիանե, Ս Մարինե, Մարինե եկեղեցի - Վ ա ն ք (եկեղեցի, մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Աշտարակ ք-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի մեջ: Կառուցվել է 1281 թ՝ դարչնագույն սրբատաշ տուֆաքարով, վերանորոգվել է 1310 թ Հակոբ քահանայի ձեռքով: Շինությունը պարսպապատվել է 1325 թ: Մի ձեռագիր հիշատակարանի վկայությամբ՝ 1323 և 1326 թթ «Աշտարակի Ս Մարինե մատուռին» հող է նվիրվել: Եկեղեցին ունի ներքուստ խաչաձև, արտաքուստ՝ ուղղանկյուն հատակագիծ, սլացիկ գմբեթ: Հրխաչաձև տանիքի զանգաշտարակը կառուցվել է 1838 թ: Պահպանվում է կանգուն, անվթար վիճակում, մնացել են նաև բազալտե պարսպի մնացորդները:

Մ ՄԱՐԻԱՆՈՍ, Св Марианос, St Marianos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Կեմ գ-ի մոտ գտնվող Սրխու վանքի համալիրում: Ունի քառակուսի հատակագիծ, կաթուղիկե: Գմբեթավոր հոյակապ շինություն էր: Վանքի առաջնորդ Թեոդորոս-Մարինոսի գերեզմանը գտնվում էր այս եկեղեցու ներսում:

Մ ՄԱՐԻԱՆՈՍ, Св Марианос, St Marianos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Կեմ գ-ի մոտ, **տ Սրխու վանք:**

Մ ՄԱՐԻԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Марианоси ванк', St Marianosi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Կեմ գ-ի մոտ, **տ Սրխու վանք:**

Մ ՄԱՐԻՆԵ, Св Мариане, St Mariane - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ում: Մեծ ու հոյաշեն կառույց էր:

Մ Մ Ա Ր Ի Ն Ե, Св Мари́не, St Marine - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Ա Ր մ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի նորչեն (Ֆրանկ-նորչեն) գ-ում: Պատկանել է Հայ կաթողիկեն-րին: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Մ Մ Ա Ր Ի Ն Ե, Св Мари́не, St Marine - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կ Ի Կ Ի Կ Ի Կ Ի Մ**, Սիս ք-ում:

Մ Մ Ա Ր Ի Ն Ե, Св Мари́не, St Marine, Ս Մ արիանն - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Աշտարակ ք-ում, տ Ս Մ արիանն Կույսի վանք:

Մ Մ Ա Ր Ի Ն Ե, Св Мари́не, St Marine, Ս Ա ստվածածին - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արթիկ ք-ում: Տուֆաչեն, եռախորան, պայտաձև աղեղով, կողմնակի թևերով ու անգմբեթ կամարածածկ եկեղեցի է: Թ. Թորամանյանը թվագրել է 5-րդ դ, ուրիշները՝ 5-7-րդ դդ: Երբեմն կոչվել է Ս Հարություն:

Մ Ա Ր Ի Ն Ե, Мари́не, Marine - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի**, տ ա ճ ա ը , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում, տ Շողակաթ:

Մ Ա Ր Ի Ն Ե, Мари́не, Marine - **Վ ա ն ք (եկեղեցի, մատուռ)** Հայաստանի Հանրապետության Աշտարակ ք-ում, տ Ս Մ արիանն Կույսի վանք:

Մ Ա Ր Ի Ն Ե Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի, Мари́не екег'ецх, Marine екегес'і - **Վ ա ն ք (եկեղեցի, մատուռ)** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Աշտարակ ք-ում, տ Ս Մ արիանն Կույսի վանք:

Մ Մ Ա Ր Ի Ն Ո Ս, Св Мари́нос, St Marinos - **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ազատեկ գ-ից 2 կմ հը, Ս Հակոբ մատուռի մոտ:

Մ Ա Ր Ի Ն Ո Ւ Ն, Мар Хат'уян, Mar Xat'un, Մ այր Խաթուն - **Մ ա տ ու ո** (նաև գյուղատեղի) Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղուրթի չըջ-ում, Մեծ Թաղար-Շեխեր ճանապարհի հը կողմում, սարահարթի վրա: Ավերակ է: Շուրջը կան գերեզմաններ և տների փլատակներ:

Մ Ա Ր Ի Ն Ո Ւ Մ Ա, Мархума, Marxuma - **Վ ա ն ք Ա Ր մ** Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի մոտ, տ Ավելու Ս Ա ստվածածին:

Մ Մ Ա Ր Մ Մ Ե Տ, Св Марц'мет, St Marcmet - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Ա Ր մ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խութ-Բռնաչեն գավղ-ի Շեն գ-ում: Գյուղի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Հակոբ, Ս Աստվածածին, Կուլանոս Ս Ձիավոր:

Մ Ա Ր Կ Յ Ո Ւ Վ Ե Ր Կ Ի Ձ, Мар Кюверкыз, Mar Kyuverkiz - **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Սավրա գ-ում, տ Մ ար Գյուվերզիզ:

Մ Ա Ր Կ Ո Մ Ա, Маркома, Markoma - **Վ ա ն ք Մ ե ծ** Հայքի Աղձնիք աշխ-ում: Վ. Տոմաչեկը ենթադրաբար տեղադրում է Նփրկերտ ք-ի մոտ: Հմմտ Մ արխունա:

Մ Մ Ա Ր Հ Ա Ն Ա, Св Мархана, St Marhana - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Ա Ր մ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Հազո-Նարջոզ գավղ-ի Ձրման գ-ում: Գ-ի մյուս երկու եկեղեցիները կոչվում էին Ս Կիրակոս, Ս Մանկուս:

Մ Ա Ր Մ Ա Շ Ե Ն, Мармашен, Marmašen, Ղանլիճու Մարմաչեն վանք, Ղանլիջա, Ղանլիջու վանք, Մարիամաչեն, Մարմաչենի վանք, Մարմաչենու վանք, Մարմարաչեն, Մարյամ Նիչին, Մերեմ Նիչին (պրս.՝ «Մարիամանիստ») - **Վ ա ն ք (մենաստան)** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Մարմաչեն և Վահրամաբերդ գ-երի միջև, վերջինից մոտ 2 կմ հը-արմ, Ախուրյան գետի ձախ ափին, ընդարձակ հարթավանդակում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ի մեջ: Վանքի մասին հիշատակում են Հայ պատմիչները (Ստեփանոս Ասողիկ, Սամվել Անցի, Կիրակոս Գանձակեցի և ուրիշներ): Ղ. Ալիչանը մերժում է Կիրակոս Գանձակեցու (13-րդ դ)՝ Մ անվան ծագումը վանքի մարմարակերտ լինելով բացատրելը, քանի որ վանքի շինարարության մեջ մարմար չի օգտագործված և հավանական է համարում այն ենթադրությունը, ըստ որի՝ վանքի անունն առնչվում է Աբխազիայի Մարիամ թագուհու անվան հետ: Սակայն այս վերջին վարկածը նույնպես հերքվում է, որովհետև վանքի կաթողիկեի պատին թողած արձանագրության մեջ Վասպուրականի Սենեքերիմ Արծրունի թագավորի դուստր և Աբխազիայի թագուհի Մարիամը ինքն է հիշատակում վանքի Մ անունը: 10-13-րդ դդ-ում կառուցված վանական այս համալիրը բաղկացած է 2 հուշարձանախմբից: Գրանցից մեծը կազմված է 3 հուշակազ գմբեթավոր, կամարազարդ եկեղեցիներից: Գլխավոր կաթողիկեն, որ կոչվում է Ս Ստեփանոս, հիմնված է 6 որմնասյուների վրա, ունի 7 կամարաձև լուսամուտներ, ներսից առանց սյուների գմբեթավոր, կարմրավուն սրբատաշ տուֆից կառուցված դահլիճ է: Սրա հը պատի արտաքին երեսի արձանագրությունը վկայում է, որ այն կառուցել է գորավար Վահրամ Պահլավունի իշխանը՝ 988-1029 թթ: Կաթողիկեին արմ-ից կից է գավիթը (13-րդ դ), որի պատերի ստորին մասերը և սյուների ճաքճքված խարխիսներն են միայն պահպանվել: Այս եկեղեցու մոտի գերեզմանում է թաղված Վահրամ Պահլավունին:

Մինչև 20-րդ դ սկզբները այստեղ նշմարվում էին 5 գերեզմաններ, որոնցից մեկը հայտնաբերվել է 1824 թ և ամփոփում է գորավարի կնոջ՝ տիկին Սուփիի աճյունը՝ 1015 թվակիր արձանագրությամբ: 1824 թ Սուփիի աճյունը տեղափոխվել և ամփոփվել է Մարմաչեն գ-ի նոր գերեզմանոցում:

Վանքի երկրորդ, Ս Աստվածածին եկեղեցին համարյա կից է կաթողիկեին հս կողմից և հավանաբար կառուցվել է նույն ժամանակներում (10-11-րդ դդ: Պահպանվել են այս եկեղեցու կարմրավուն սրբատաշ տուֆով շարված հս և արլ պատերը: Երրորդ եկեղեցին, որ հավանաբար կոչվել է Ս Պետրոս, գտնվում է կաթողիկե եկեղեցուց հը: Այն ներսից խաչաձև, արտաքինից ուղղանկյուն, կենտրոնագմբեթ կառույց է: Վանքն ավերվել է սելջուկ-թուրքերի արշավանքների ժամանակ (11-րդ դ): Վանքի հս պատի վրա պահպանված 21-տողանոց արձանագրությունից պարզվում է, որ Վահրամ Պահլավունու թոռներ Գրիգոր արքեպիսկոպոսն ու Ղարբը 1225 թ վերակառուցել են կաթողիկե եկեղեցին և բերդի նման ամրացրել: Մ-ի համալիրից հս, բլրի վրա գտնվել է ևս մի եկեղեցի, որին տրվում է Փոքր Մարմաչեն անունը: Գրա միայն պատերի բեկորներն են նշմարվում: Մ-ի եկեղեցիներից մեկի հիմքում Ալեքսանդր Երիցյանը

Հայտնաբերել է հեթանոսական տաճարի հետքեր, իսկ 1954-1956 թթ պեղումների ժամանակ բացվել է նաև վանքի 4-րդ դ եկեղեցին, որից պահպանվել են միայն շենքի հիմնապատերը: Վանքն ունեցել է ջրմուղ, որի մնացորդները գտնվել են գավթից արմ: Մ-ը Միջնադարյան Հայաստանի մշակութային և կրոնական նշանավոր կենտրոններից մեկն էր, ուներ իր դպրոցն ու մատենադարանը: 1988 թ ղեկտեմբերի 7-ի ահեղ երկրաշարժից տուժել է նաև Մ-ը, որի վերանորոգումը կրակավի մոտ ժամանակներում հայ և արտասահմանյան մասնագետների համագործակցությամբ:

ՄԱՐՄԱՇԵՆԻ ՎԱՆՔ, Мармашени ванк*, Marmaseni vank' - **Վ ա ն ք** (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, **տ Մարմաշեն:**

ՄԱՐՄԱՇԵՆՈՒ ՎԱՆՔ, Мармашену ванк*, Marmasenu vank' - **Վ ա ն ք** (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, **տ Մարմաշեն:**

ՄԱՐՄԱՐԱՇԵՆ, Мармарашен, Marmarashen - **Վ ա ն ք** (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, **տ Մարմաշեն:**

Ս ՄԱՐՅԱՍ, Св Марям, St Maryam, **Ս Մարիամ - Ե կ ե ղ ե ց ի** Կարսի մարզում, Կարս ք-ում: Մինչև 1918 թ եկեղեցուն կից գործում էր Հայոց երկու դպրոց՝ տղաների և աղջիկների:

Ս ՄԱՐՅԱՍ ՆԻՇԻՆ, Марям Нишин, Maryam Nišin - **Վ ա ն ք** (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, **տ Մարմաշեն:**

Ս ՄԱՐՆՏՈՒՐԻԿ, Марнтурик, Marturik - **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնի գվոկ-ի Չերազ գ-ի մոտ, **տ Մարընտունիկ:**

Ս ՄԱՐՆ ՏՈՒՐԻԿ, Марн Турик, Marн Turik - **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնի գվոկ-ի Չերազ գ-ի մոտ, **տ Մարընտունիկ:**

Ս ՄԱՐ ՊԱՐՍԱՄԱՅԻ ՎԱՆՔ, Мар Парсамайи ванк*, Mar Parsamayı vank' - **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Կարկառի և Մալաթիա ք-ի միջև: 11-րդ դ-ում այստեղ էր նստում ասորի-

ների հոգևոր առաջնորդը, որը կրում էր Անտիոքի պատրիարք կամ կաթողիկոս տիտղոսը:

Ս ՄԱՐՍՈՒՊ, Св Марсуп, St Marsup - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Արսենիկ գ-ում: Քրդերն այդպես էին անվանում **Ս Մերուպ եկեղեցին** (տ):

Ս ՄԱՐՏԱՆԱ, Св Мартана, St Martana - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Ծովասարի գվոկ-ի Հեթինք գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր մի փոքրիկ վարժարան:

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Св Мартирос, St Martiros - **Գ ե ր ե զ մ ա ն ո ց ու խ տ ա տ ե ղ ի** Կարսի մարզում, Շորագյալի տեղամասի ճալա գ-ում, նրա արմ կողմում: **Գ-ի** եկեղեցին կոչվում էր **Ս Գրիգոր:**

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Св Мартирос, St Martiros - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Խիզան գ-ում: Հիշատակվում է 14-17-րդ դդ Հայերեն ձեռագրական հիշատակարաններում, որպես գրչության կենտրոն:

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Св Мартирос, St Martiros - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տալվորիկ գվոկ-ի Արտխնք գ-ում:

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Св Мартирос, St Martiros - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շենաթաղ գ-ում: Ծրջակա գերեզմանաքարերից մեկն ունի 1651 թվակիր արձանագրություն: Եկեղեցին նոր է, կառուցվել է 1860 թ հավանաբար ավելի հին շինության տեղում:

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Св Мартирос, St Martiros - **Մ ա տ ու ռ** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Գորիս ք-ից հս-արև, բարձր լեռան լանջին: Այժմ կիսավեր է: Ներսում և շուրջը կան 3 խաչքարեր, որոնք հավանաբար 10-11-րդ դդ են:

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Св Мартирос, St Martiros, **Մարտիրոսի անապատ - Վ ա ն ք** (անապատ) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաբերդի գվոկ-ի Բլուր գ-ի մոտ, նրանից հր, լ-ան վրա: Միջին դդ-ում եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Այստեղ ապրել և

ստեղծագործել է Խաղ աբեղան, որի նկարազարդած 2 Ավետարանները (1527-1534) պահվում են Երևանի Մերուպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում:

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Св Мартирос, St Martiros - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մուշովկա գ-ում:

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Мартирос, Martiros - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Մարտիրոս գ-ի մոտ, **տ Ս Աստվածածին:**

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Св Мартирос, St Martiros - **Ե կ ե ղ ե ց ի Պարսկահայաստանում**, Ղարաղաղի գավ-ում, Մեշափարա գվոկ-ի Սղան գ-ի մոտ, դրանից 3-4 կմ հեռավորությամբ: Կառուցվել է 13-14-րդ դդ: **Գ-ում** նույնպես կար եկեղեցի՝ կառուցված Թումանյանց ընտանիքի միջոցներով:

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍ, Св Мартирос, St Martiros - **Վ ա ն ք** Վերին Միջագետքում, Եղեսիայի չրջ-ում, Կամուրջ գ-ի մոտ, դրանից հր-արմ, լ-ան գագաթին: Ավերակ էր:

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՅ ՎԱՆՔ, Мартиросац ванк*, Martirosac' vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Մարտիրոս գ-ի մոտ, **տ Ս Աստվածածին:**

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ԱՆԱՊԱՏ, Мартироси анапат, Martirosi anapat - **Վ ա ն ք** (անապատ) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Բլուր գ-ի մոտ, **տ Ս Մարտիրոս:**

Ս ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Мартироси ванк*, Martirosi vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Մարտիրոս գ-ի մոտ, **տ Ս Աստվածածին:**

ՄԱՐՈՒԳԵ, Маруге, Maruge - **Վ ա ն ք** (ճգնարան) Վերին (Հայոց) Միջագետքում, Մժրին ք-ում, **տ Ս Մարուքի վանք:**

Մ ՄԱՐՈՒԳԵԻ ՎԱՆՔ, Св Маругеи ванк*, St Marugei vank' - **Վ ա ն ք** (ճգնարան) Վերին (Հայոց) Միջագետքում, Մժրին ք-ում, **տ Ս Մարուքի վանք:**

ՄԱՐՈՒԹԱ ՃԳՆԱՎՈՐ, Марут*а Чгнавор, Marut'a Čgnavor, **Մարապա - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տալվորիկ գվոկ-ի Սպղանք գ-

ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

ՄԱՐՈՒԹԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Марут*а Св Аствац*ад*иш, Marut*a St Astvacacin, **Ս Աստվածածին, Մարաթուկ, Ս Մարաթուկ, Մարաթուկի վանք, Մարութա վանք – Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահուում, Սասունում, Մարութա լ-ան վրա: Ուներ մատուռ-ուխտատեղի: Հիշատակվում է «Սասունցի Դավիթ» դյուցազններգության մեջ, ըստ որի՝ վանքը կառուցել է Սասունցի Դավիթը:

ՄԱՐՈՒԹԱ ՎԱՆՔ, Марута ванк*, Maruta vank* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահուում, Սասունի Մարութա լ-ան վրա, **տ Մարութա Ս Աստվածածին:**

Ս ՄԱՐՈՒԹԻ ՎԱՆՔ, Св Марук*и ванк*, St Maruk'i vank*, **Մարուգե, Ս Մարուգեի վանք – Վ ա ն ք (ճգնարան)** Վերին (Հայոց) Միջագետքում, Մծբին ք-ում:

ՄԱՐ ՔՈՒՐՅԱՔՈՍ, Мар К*уряк*ос, Mar K'uryak'os – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ում, հավանաբար Վերին Բասենում, Զվին բերդի մոտ: 1207 թ Շեմոն անունով մի բժիշկ վերանորոգել է այս վանքը:

ՄԱՔԱՐԵ ՎԱՆՔ, Мак*аре ванк*, Mak'are vank* – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ՄԱՔԵՆԱՅՈՅ ՎԱՆՔ, Мак*енац* ванк*, Mak'enac'oc' vank* – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆԱՅՎՈՅ ՎԱՆՔ, Мак*енац* ванк*, Mak'enac'voc' vank* – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆԵՅ ԱՆԱՊԱՏ, Мак*енец* апат, Mak'enes' apat – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆԵՅ ԱՆԱՊԱՏ, Мак*енец* апат, Mak'enes' apat – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆԻՍ, Мак*енис, Mak'enis – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆԻՍԻ ՎԱՆՔ, Мак*ениси ванк*, Mak'enis vank* – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆԻՍ ՈՒՆՏ, Мак*енис ухт, Mak'enis uxt – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆԻՅ ՎԱՆՔ, Мак*ениц* ванк*, Mak'enic' vank* – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆԻՔ, Мак*еник*, Mak'e-nik* – **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Мак*еняц* ванк*, Mak'enyac' vank*, **Ս Աստվածածին, Գեղամա Ս Աստվածածին, Գրզըլքիլիսե, Կարմիր վանք, Կրզըլվանք, Ղզըլվանք, Ղզըլքիլիսա, Ղրզըլվանք, Ղզըլքիլիսա, Մագինյաց վանք, Մակենոց վանք, Մաքենացոց վանք, Մաքենաց վանք, Մաքենացվոց վանք, Մաքենեց անապատ, Մաքենիս, Մաքենիսի վանք, Մաքենիս Ուխտ, Մաքենից վանք, Մաքենիք, Մաքենյաց Ուխտ, Մաքենոց, Մաքենոցաց մենաստան, Մաքենոցաց վանք, Մաքենոց վանք, Մաքենոցք, Մաքեստենից մենաստան, Մաքեստենից վանք, Մաքինյանց վանք, Մաքինյաց Ս Աստվածածին, Մաքինյաց վանք – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Վարդենիս ք-ից մոտ 15 կմ հրարմ, Մաքենիս գ-ում, Կարճաղբյուր գետի աջ ափին, ոչ բարձր լ-նաճյուղի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Սողք գավ-ի մեջ: Այժմ գտնվում է խարխլված վիճակում, ժամանակ առ ժամանակ կատարվում են վերանորոգչական աշխատանքներ:

Համալիրը բաղկացած է երկու հուշարձանախմբից: Կենտրոնում իշխան Գրիգոր Սուփանի կառուցած սրբատաշ քարերով անսյուն խաչաձև Ս Աստվածածին եկեղեցին է՝ քարակերտ կաթոլիկով: Սրա պատերին կան քանդակներ և որմնանկարներ: Դրան հրարմ-ից կից է միանավ եկեղեցին, որն ավելի վաղ ժամանակների կառույց է: Համալիրը չընթացած է եղել անմշակ քարերով և առանց չաղախի կառուցված պարսպով, որը տեղ-տեղ ունեցել է 8–9 մ բարձրություն: Գլխավոր եկեղեցու արմ կողմում պահպանվել են գավթի պատերի մնացորդները: Համալիրի երկրորդ հուշարձանախումբը գտնվում է պարիսպներից դուրս, վանքի հրարմ կողմում: Այն երկու միմյանց կից թաղածածկ եկեղեցիներից (9–10-րդ դդ) բաղկացած համակառույց է: Վանքի շուրջը կան ընդարձակ բնակավայրի ավերակներ և օժանդակ շինությունների մնացորդներ:

Վանքի Մաքենիս և այլ տարրերակներով անվան ծագումը ավանդաբար կապում են մաքի (ոչխար) անվան հետ, որից վանքը իբր շատ է ունեցել: Ըստ մեկ այլ վարկածի՝ վանքը Մ է կոչվել նրա համար, որ այստեղի վանականները օգտագործել են մաքու բրդից գործված զգեստներ:

Մ վ-ը հայտնի է եղել դեռևս 7-րդ դ-ից: Մովսես Կաղանկատվացու (7-րդ դ) շարունակողի (10-րդ դ) վկայությամբ՝ վանքը մեծ համբավ է ձեռք բերել հատկապես Սողոմոն Գառնեցու վանահայրության տարիներին (760-ական թթ): Մ վ-ի խաղաղ գործունեությունը խախտվում է արաբական ասպատակությունների ժամանակ և մի կերպ վերականգնվում 788-ին: Վանքը իր վերածնունդն է ապրում 9-րդ դ երկրորդ կեսերից, երբ Գեղարքունիքի զահակալ իշխան է դառնում Գրիգոր Սուփան 2-րդը: Ըստ եկեղեցու ներսում եղած արձանագրության՝ Գրիգորը այստեղ կատարում է մեծ կառուցումներ: Այդ ժամանակ վանքը նույնիսկ Անի մայրաքաղաքում ունեցել է իր վաճառատները: Եկեղեցու պատերին պահպանվել են ընդհուպ մինչև 17-րդ դ վանքում կատարված վերանորոգումների մասին արձանագրություններ: 11-րդ դ սկզբներին Մ վ-ը միառժամանակ

եղել է Գեղարքունյաց եկեղեցական թեմի եպիսկոպոսանիստը: Միջին դդ վանքը հայտնի գրչության կենտրոն էր: Այստեղ է ուսանել 10-րդ դ նշանավոր պատմիչ Հովհաննես Դրասխանակերտցին: Ավելի վաղ այստեղ է գործել նաև Ստեփանոս Սյունեցին (8-րդ դ): Այդ ժամանակ վանքն ուներ իր վարդապետարան-դպրոցը, որը հետո տեղափոխվել է Շաղատ (Ծղուկ գավ-ում), ապա՝ Տաթևի վանք (9-րդ դ):

ՄԱՔԵՆՅԱՅ ՌԻԽՏ, Mak'enyac' uxt - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆՈՅ, Mak'enoц, Mak'epoc' - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆՈՅԱՅ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Mak'enoцaц menastan, Mak'epoc'ac' menastan - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆՈՅԱՅ ՎԱՆՔ, Mak'enoцaц ванк*, Mak'epoc'ac' vank' - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆՈՅ ՎԱՆՔ, Mak'enoц ванк*, Mak'epoc' vank' - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՆՈՅՔ, Mak'enoцк*, Mak'epoc'k' - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՍՏԵՆԻՅ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Mak'ectenиц menastan, Mak'estenic' menastan - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԵՍՏԵՆԻՅ ՎԱՆՔ, Mak'ectenиц ванк*, Mak'estenic' vank' - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԻՆՅԱՆՅ ՎԱՆՔ, Mak'ин-янци ванк*, Mak'inyanc' vank' - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԻՆՅԱՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Mak'иняц Св Аствац'ац'ин, Mak'inyac' St Astvacacin - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔԻՆՅԱՅ ՎԱՆՔ, Mak'иняц ванк*, Mak'inyac' vank' - Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Մաքենիս գ-ում, **տ Մաքենյաց վանք:**

ՄԱՔՍՈՒՏ, Mak'cyт, Mak'sut - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ում, Շառիանի օժանդակ Ամաղա գետակի հովտում, Դեղե Մուրաղ լ-ան գագաթին: Հայերի հետ այստեղ ուխտի էին գալիս նաև քրդերը:

ՄԱՔՐԱՎԱՆԻՅ ՎԱՆՔ, Mak'pаваниц ванк*, Mak'tavanic' vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մաքրավան գ-ում, **տ Մաքրավանք:**

ՄԱՔՐԱՎԱՆՔ, Mak'pаванк*, Mak'tavanк', Մակարավանք, Մաքրավանից վանք, Էչակ ղուղուրան - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Մաքրավան գ-ում (այժմ՝ Հրազդան ք-ի շրջագծում): Կառուցվել է 11-13-րդ դդ-ում: Բաղկացած է տարբեր ժամանակներում կառուցված եկեղեցուց, գավթից և փոքրիկ մատուռից: Եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին, կառուցվել է 13-րդ դ-ում: Այն սրբատաշ քարերով կերտված, կենտրոնագմբեթ հոյակապ դահլիճ է: Այժմ կանգուն է: Շուրջը կան գերեզմաններ և գեղեցիկ խաչքարեր: Եկեղեցուն արմ-ից կից է քառանկյունի հատակագծով գավիթը, որի միայն պատերի հիմքերն են մնացել:

ՄԴՐԿՈՒ ՎԱՆՔ, Мдрку ванк*, Mdrku vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի գավ-ում, Մուտուրկա գ-ում, **տ Մուտուրկա վանք:**

ՄԵՋԻՐԵ, Мезире, Mezire -

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, **տ Առաքելոց վանք:**

ՄԵԹՈՆ, Met'он, Met'on - Վ ա ն ք Հայաստանում, **տ Մուլթուն:** Ս ՄԵԼԻՏՈՍ, Св Мелитос, St Melitos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Ասորիքում, Աստիոքի շրջ-ի Բիթիաս գ-ում: Կառուցված է 1327 թ:

ՄԵԾԱՍՈՏ, Мец'амот, Mecamot - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվղկ-ի տարածքում, Թորթում գետի ձախակողմյան վտակներից մեկի մոտ:

ՄԵԾ ԱՅՐ, Мец' Айр, Mec Ayт - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ի Ջելթունի գվղկ-ում, **տ Մեծքարի վանք:**

ՄԵԾԱՅՐ, Мец'айр, Mecayт - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ի Ջելթունի գվղկ-ում, **տ Մեծքարի վանք:**

ՄԵԾ ԱՆԱՊԱՏ, Мец' апапат, Mec anapat - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս - տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի մոտ, **տ Հարանց անապատ:**

ՄԵԾ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Мец' Аствац'ац'ин, Mec Astvacacin, Ս Աստվածածին Մեծ անապատ - Ե կ ե - ղ ե ց ի Վերին Ագուլիս գ-ում: Դրանից մոտ 1,5 կմ հր-արլ: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրվել է մ թ 1-ին դարում Ներքին Ագուլիս գ-ին սահմանակից լ-նայանջին: Չափերով խոշոր շինություն է: Դրա համար էլ Ագուլիսի միջնամասում գտնվող Ս Աստվածածին եկեղեցուց տարբերելու համար սրան տվել են Մ Ա անունը: Համալիրի մեջ մտնում են եկեղեցին, 2 երկհարկանի դանգակատները, խորանները և 20-ից ավելի օժանդակ շինություններն ու վանականների կացարանները, աղբյուրը: Համալիրն ամբողջությամբ առնված է բարձր և ամուր պարիսպների մեջ: Այժմ այս բոլորը ավերակույտերի են վերածված: Մասնագետները գտնում են, որ Մ Ա-ի տեղում վաղ ժամանակներում գոյություն է ունեցել հեթանոսական մեհյան, որը մ թ 1-ին դ կործանել և նրա տեղում եկեղեցի է հիմնել Թադևոս Առաքյալը:

ՄԵԾԱՌԱՆԻՅ ՎԱՆՔ, Мец'ар'аниц ванк*, Mecar'anic' vank' - Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի

Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՄԵԾ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Мец* Св Аствац*ад*ян, Mec St Astvacacin, **Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք (անապատ)** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում: Տարածքում նշմարվում են խցերի հետքերը: Գ-ի մեկ այլ եկեղեցի նույնպես կոչվում էր Ս Աստվածածին, որն ունեցել է նաև կուսանոց: Հմմտ **Ագուլիսի Ս Աստվածածին:**

ՄԵԾԱՐԱՆԻՅ ՎԱՆՔ, Мец*араниц ванк*, Mecaranic' vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՄԵԾԱՐԱՆՅ Ս ՀԱԿՈԲ, Мец*аранц Св hАкоб, Mecaranc' St Hakob – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՄԵԾ ԱՐԱՆՅ Ս ՀԱԿՈԲ, Мец*Аранц Св hАкоб, Mec Aranc' St Hakob – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՄԵԾ ԱՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Мец*Аранц ванк*, Mec Aranc' vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՄԵԾԱՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Мец*аранц ванк*, Mecaranc' vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՄԵԾԳՈՒՆՈ ՎԱՆՔ, Мец*гуно ванк*, Mecguno vank' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Յղնա գ-ի մոտ, **տ Մցզունի Ս Ստեփանոսի վանք:**

ՄԵԾ ԳՈՒՆՈ ՎԱՆՔ, Мец*Гуно ванк*, Mec Guno vank' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Յղնա գ-ի մոտ, **տ Մցզունի Ս Ստեփանոսի վանք:**

ՄԵԾ ԵՂԾԻ, Мец* ег*ян, Mec

ег*и – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Աչան գ-ում: Կանգուն շինություն է՝ կառուցված տեղական մշակված քարով: Նշանակում է Մեծ եկեղեցի:

ՄԵԾ ԺԱՄ, Мец* жам, Mec žam – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կարսի մարզի Շորագյալի շրջ-ի Ագրակ գ-ում:

ՄԵԾ ԻՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Мец*Иранц ванк*, Mec Iranc' vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՄԵԾԻՐԱՆՅ Ս ՀԱԿՈԲ, Мец*иранц Св hАкоб, Meciranc' St Hakob – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Քոլատակ գ-ի մոտակայքում, որից հս գտնվում են Խաչենի բերդի ավերակները: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Խաչեն գավ-ի մեջ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՄԵԾ ԻՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Мец*Иранц ванк*, Mec Iranc' vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, **տ Ս Հակոբի վանք:**

ՄԵԾ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Мец*Лусавориц, Mec Lusavoric' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, **տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:**

ՄԵԾ ԽԱՉԱՊԱՅՏ, Мец*Хачап*айт, Mec Xac'ap'ayt – **Լ ճ ա կ (Չրավազան, աղբյուր)** և ու խ – **տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, **տ Խաչափայտի լիճ:**

ՄԵԾԿԵՐՏՈՒ ՎԱՆՔ, Мец*керту ванк*, Meckertu vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանում: Հավանաբար գրտնրվում էր Խարբերդի նահ-ի Մեծկերտի գվոկ-ում: Հմմտ **ձերմակա վանք:**

ՄԵԾ ՆԱՀԱՏԱԿ, Мец* Nahatak, Mec Nahatak – **Վ ա ն ք , մ ա – տ ու ո** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, **տ Մեծ Նահատակի վանք:**

ՄԵԾ ՆԱՀԱՏԱԿ, Мец* Nahatak, Mec Nahatak – **Ս ր բ ա վ ա յ ր (°)** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Բերդաչեն գ-ում, **տ Մեծ Նահատակի վանք:**

ՄԵԾ ՆԱՀԱՏԱԿԻ ՎԱՆՔ, Мец* Nahatakи ванк*, Mec Nahatakі vank', **Մեծ Նահատակ – Վ ա ն ք , մ ա տ ու ո** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Աչան, Նորչեն և Բերդաչեն գ-երի տարածքում, Մեծ Նահատակի սար լ-ան մոտ: Քարուկրով կառուցված փոքր մատուռ է եղել, ներսում ոմն նահատակի գերեզման: Շուրջը պահպանվում էին խցեր և գերեզմանոց: Ժամանակին ունեցել է փոքրիկ միաբանություն: Մոտակայքի արոտավայրերը կոչվում էին Վարդապետի տափ:

ՄԵԾՆ ՆԵՐՍԵՍ, Мец*н Нерсес, Mecn Nerses – **Վ ա ն ք , մ ե – ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, **տ Տիրաչեն:**

ՄԵԾՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ՎԱՆՔ, Мец*н Нерсеси ванк*, Mecn Nersesi vank' – **Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, **տ Տիրաչեն:**

ՄԵԾՈԲԱՎԱՆՔ, Мец*обаванк*, Mecobavank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավ-ում, **տ Մեծոփա վանք:**

ՄԵԾՈՊԱ ՎԱՆՔ, Мец*опа ванк*, Mecopa vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավ-ում, **տ Մեծոփա վանք:**

ՄԵԾՈՊՈԼԱՆԿ, Мец*ополанк, Mecopolank – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավ-ում, **տ Մեծոփա վանք:**

ՄԵԾՈՓ, Мец*оп*, Mecop' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավ-ում, **տ Մեծոփա վանք:**

ՄԵԾՈՓԱ ՎԱՆՔ, Мец*оп*аванк*, Mecop'a vank', **Ս Աստվածածին, Ս Աստվածածնի վանք, Ս Մառիամ Աստվածածին, Մեծուցոյներ, Մեծոբա վանք, Մեծոպա վանք, Մեծոպուհանկ, Մեծոփ, Մեծոփի վանք, Մեծոփո վանք, Մեծփայ – Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Արճեչի գվոկ-ի Մեծոփ (Վանից թաղ) գ-ի մոտ, գեղատեսիլ կիրճի անկյունում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիովիտ (միջին դդ՝ Քաջբերունիք) գավ-ի մեջ: Անունը կապում են վանքից 2-3 կմ հս, լ-ան

այն կողմում գտնվող Մեծոփ լճակի հետ. նշանակում է «մեծ փոս»: Վանքի Ս Աստվածածին եկեղեցին կառուցել է Աստվածատուր Արճիչեցին 1201 թ: Այն տաշած քարերով ու գմբեթով շինություն էր: Ներսիս ու դրսից պատերի մեջ եղել են խաչքարեր, արձանագրություններ, որոնցից մեկը վերաբերում է կառուցմանը: 19-րդ դ-ի վերջերին ավերված էր: Գլխավոր եկեղեցուց արլ կար 2 մատուռ, մեկը՝ Ս Հակոբ անունով: 1402-1409 թթ վանքում կատարվել են վերակառուցումներ և նոր շինարարություններ: Հիշատակված են կառուցումներին մասնակցած 13 ճարտարապետներ, որոնցից գլխավորը Հույն վարպետ Ֆարաջն է: Վանքը բեղմնավոր գործունեություն է ունեցել 14-րդ դ: Ժամանակի ընթացքում այստեղ ապրել ու գործել են կրթված կրոնավորների մի քանի սերունդներ: 15-րդ դ-ի առաջին կեսերին նշանավոր փիլիսոփա Գրիգոր Տաթևացին այստեղ դպրոց էր հիմնել, որի հայտնի դեմքերից մեկը պատմիչ Թովմա Մեծոփեցին էր (1378-1446), որի գերեզմանը գտնվում է այստեղ: Վանքի անվանի դեմքերից էր նաև ամենիմաց Մխիթար Սասնեցին (14-րդ դ): Մ վ-ը գավառի առաջնորդարանն էր, ուներ հարուստ մատենադարան: Այստեղ ընդօրինակվել և գրվել են Բարոզգիրք, Ճաշոց, Ոսկեփորիկ, Ավետարան, Հայսմավուրք, Ծարակնոց, Ժամագիրք, «Գիրք Հարցմանց», «Դավթի լուծմունք ճառից Աստուածաբանի», «Կարմիր Ավետարան» և այլ գրքեր: Ենթադրվում է, որ 14-15-րդ դդ-ի Հայերեն ձեռագրերում հիշատակված Արճեչի վանքը Մ վ-ն է: Ն. Ադոնցը այս վանքը տեղադրում է Արճեչ ք-ի մոտ, որտեղ գտնվում են Մենուա 1-ինի (810-786 թթ, մ թ ա) 2 սեպագիր արձանագրությունները:

ՄԵԾՈՓԻ ՎԱՆՔ, Меџ*оп*ѣ ванк*, Mecop'i vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավ-ում, **տ Մեծոփա վանք:**

ՄԵԾՈՓՈ ՎԱՆՔ, Меџ*оп*о ванк*, Mecop'o vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավ-ում, **տ Մեծոփա վանք:**

ՄԵԾՓԱՅ, Меџ*п*аѣ, Mecp'ay - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գավ-ում, **տ Մեծոփա վանք:**

ՄԵԾՔԱՐ, Меџ*к*ар, Meck'ar - **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Ջեյթունի գվոկ-ում, **տ Մեծքարի վանք:**

ՄԵԾ ՔԱՐ, Меџ* К*ар, Mec K'ar - **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Ջեյթունի գվոկ-ում, Արեգին վանքի արլ կողմում, **տ Մեծքարի վանք:**

ՄԵԾՔԱՐԻ ՎԱՆՔ, Меџ*к*ари ванк*, Meck'ari vank', **Մեծ Այր, Մեծայր, Մեծաքար, Մեծքար, Մեծ Բար, Մեծքարո վանք** - **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ի Ջեյթունի գվոկ-ում, Բերդուս գ-ի արմ կողմում, Արեգնի բերդից արմ, Ջեյթունի գետի ձախ ափին, Ախտասար (Ալսր դաղ) լ-ան հս լանջին: Կառուցված է մի ընդարձակ քարայրի մոտ, որտեղ բնակվելիս են եղել միայնակյացներ: Այստեղից էլ վանքի Մեծքար, Մեծայր անուններն են առաջացել: Ըստ ավանդության՝ այս վանքում էին պահվում Տարադոս, Պրորոս և Անդրոնիկոս նահատակների նշխարները: Առաջին անգամ հիշատակվում է 1214 թ այստեղ Գրիգոր գրչի գրած մի հիշատակարանում՝ Մեծքար անվամբ (Մանուտ գավ-ում): Հիշատակում է նաև Սմբատ Սպարապետը (1211-1270) Լևոն Բ-ի թագադրության հանդեսի կապակցությամբ: Ըստ այդ վկայությունների՝ վանքը հիմնել է Ռուբինյան մեծ իշխան Մլեհը (1170-1175): Սրա որդի Գևորգը վանքում կատարել է շինարարական նոր աշխատանքներ: Լևոն Գ թագավորը (1270-1289) վանքում հիմնել է դպրոց: Այն եղել է նաև եպիսկոպոսանիստ հաստատություն: 1260-1270-ական թթ այստեղ ընդօրինակվել են մի շարք ձեռագրեր: Վանքի շուրջը կային հայկական գերեզմաններ, որոնց մեջ էր նաև Մլեհի գերեզմանը: Մարաշից Ջեյթուն և Կեսարիա գնացող քարավանները ձմռանն ապաստանում էին այս վանքում: Մ-ի վ-ում է սովորել մատենագիր Գրիգոր Անավարդեցին (13-14-րդ դդ):

ՄԵԾՔԱՐՈ ՎԱՆՔ, Меџ*к*аро ванк*, Meck'aro vank' - **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Ջեյթունի գվոկ-ում, **տ Մեծքարի վանք:**

ՄԵՀՐԱԿԱՆ ՄԵՀՅԱՆ, Mehra-kan mehyan, Mehrakan mehyan - **Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր**, **մ ե հ չ ա ն Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում, Բազառիճ գ-ում, **տ Մրհական մեհյան:**

ՄԵՂՈՔ ՔԱՐ, Mer*ок* К*ар, Meyok' K'ar - **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Սասունի Մոսկանի գվոկ-ում: Ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ:

ՄԵՂՎԱՆՅ ՎԱՆՔ, Mer*ванц ванк*, Meyvanc' vank' - **Վ ա ն ք** Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հավանաբար գտնվել է Տայքի Ագորդաց Փոք գավ-ում: Ըստ մի ձեռագիր հիշատակարանի՝ 1450-1480 թթ այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

ՄԵՂՐԵՅՈՅ Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Mer*реюџ Св Аменап*ркиџ, Meyrec'oc' St Amenaprkič' - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի ք-ում: Կառուցվել է կաթնագույն քարերով Մահտեսի Հախումյանցի միջոցներով 1833 թ: Չափերը՝ 24,75 մ×12,77 մ: Ունի բավական ձգված ուղղանկյուն հատակագիծ, սրբատաշ քարով շարված եռահարկ զանգակատուն: Ավերվել է 1921 թ: Պահպանվել են եկեղեցու միայն հիմնապատերը:

ՄԵՂՐԻ, Mer*рѣ, Meyri - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Մեղրի ք-ում, **տ Մեղրո վանք:**

ՄԵՂՐՈ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Mer*ро Св hOвhаннес, Meyro St Hovhannes - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Մեղրի ք-ում, **տ Մեղրո վանք:**

ՄԵՂՐՈ ՎԱՆՔ, Mer*ро ванк*, Meyro vank', **Ս Հովհաննես, Մեղրի, Մեղրո Ս Հովհաննես** - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Մեղրի ք-ում, դրա հս-արլ կողմում, հին բերդից ոչ հեռու: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արեվիք գավ-ի մեջ: Կառուցվել է 11-13-րդ դդ-ում: Համայրի Ս Հովհաննես եկեղեցին գմբեթավոր բազիլիկ է, որի աղյուսաչևն գմբեթը բարձրանում է աղոթարահի մեջտեղում: Վերանորոգվել է 17-րդ դ:

ՄԵՅՐԱՄԱՆԵ ՏԱՇԻ, Меџ*рамане таши, Meyramane taši - **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չմկիսադաղի

գվով-ի Միատուն գ-ում: Այլազգի-ներն այսպես էին անվանում **Ս Տի-կին Աստվածածին-ը** (տ):

ՄԵՅՐԱՄԻԱՆԱ, Мейрамхана, Меутамхана - **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ախթալա ք-ում, **տ Ախթալա:**

Ս ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Св Менастан, St Menastan - **Վ ա ն ք** (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Եղիպատրուշ գ-ում: Եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին, կառուցված՝ 13-րդ դ-ում: Ներսիս ունի խաչաձև հատակագիծ: Վերանորոգվել է 1976 թ:

ՄԵՆԱՍՏԱՆՅ, Менастанц, Menastanc' - **Կ ու ս ա ն ո ց , ս ը ր - բ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կարբի գ-ում:

ՄԵՆԱՎՈՐ ԽԱՉ, Менавор Хац, Menavor Hac' - **Ս ր բ ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղուրթի շրջ-ի Վարդաշատ (Վրդնաշատ) գ-ում:

ՄԵՆԱՎՈՐ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Менавор Св Карапет, Menavor St Karapet - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրուսի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում: 1890-ական թթ ավերակ էր:

ՄԵՉԻՏԼԻԻ ՎԱՆՔ, Мечитлииванк*, Meč'itlii vank' - **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Մեջիթլի գ-ում, **տ Մեջիթլիի վանք:**

ՄԵՉԻԹԼԻԻ ՎԱՆՔ, Меджит'лииванк*, Mejit'lii vank', **Մեջիտլիի վանք** - **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ից հր գտնվող Մեջիթլի գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր: Իսկական անունը մեզ հայտնի չէ:

ՄԵՌԵԼՀԱՐՈՅ Ս ՆՇԱՆ, Мер'елхароц Св Ншан, Mer'elharoc' St Nšan - **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում, **տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:**

Ս ՄԵՌԿԵՐԻՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Мер'керюси ванк*, St Mer'keriosi vank' - **Վ ա ն ք** պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ից 3-4 կմ արլ, բլրակի դիմաց: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր: Շուրջը կար գերեզմանոց-ուխտատեղի:

ՄԵՍՐՈՐԱՎԱՆ, Месробаван, Mesrobavan - **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբաղի շրջ-ի Մարվա-

նիս գ-ում, **տ Մեսրոպավանք:**

Ս ՄԵՍՐՈՊ, Св Месроп, St Mesrop - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվով-ի Շեն գ-ում: Ըստ այլ վկայությունների կոչվում էր Ս Կիրակոս:

Ս ՄԵՍՐՈՊ, Св Месроп, St Mesrop, **Ս Մարտապ** - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Խոզաթի գվով-ի Արսենիկ գ-ում: 19-րդ դ վերջերից ավերված էր: Քրդերը համարում էին իրենց սրբավայրը և կոչում էին Ս Մարտապ:

Ս ՄԵՍՐՈՊ, Св Месроп, St Mesrop - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Խոզաթի գվով-ի Մոգտուն գ-ի մոտ: Այստեղ գտնվող 8 եկեղեցիներից կանգունը միայն Ս Մ-ն էր:

Ս ՄԵՍՐՈՊ, Св Месроп, St Mesrop - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Հարավ գ-ում:

Ս ՄԵՍՐՈՊ, Св Месроп, St Mesrop - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղուրթի շրջ-ի Տաք գ-ում: Պահպանվել է այստեղ ընդօրինակված հայերեն մեկ ձեռագիր:

Ս ՄԵՍՐՈՊ, Св Месроп, St Mesrop - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ակունք գ-ում: 19-րդ դ 20-ական թթ սրա տեղում կառուցվել է Ս Սարգիս փայտածածկ անշուք եկեղեցին:

Ս ՄԵՍՐՈՊ, Св Месроп, St Mesrop - **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբաղի շրջ-ի Մարվանիս գ-ում, **տ Մեսրոպավանք:**

Ս ՄԵՍՐՈՊԱ ԱՅՐ, Св Месропа аяр, St Mesropa ayr - **Ու խ տ ա - տ ե ղ ի , ս ր բ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Բալու ք-ի մոտ: Ըստ ավանդության՝ Մեսրոպ Մաշտոցը (4-5-րդ դդ) այս լ-ան վրա յոթ չաբաթ մնացել է և վերջնականապես մշակել ու ձևավորել է իր հայտնագործած հայերեն տառերը: Ս ՄԵՍՐՈՊԱ ԱՅՐ, Св Месропа аяр, St Mesropa ayr - **Ու խ տ ա - տ ե ղ ի , ս ր բ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Բալու գ-ից հս գտնվող Սուրբ Մեսրոպ լ-ան վրա: Վիմափոր քարայրներ էին, որոնցից մեկում գտնվող գերեզմանաձև քարը, ըստ ավանդության՝ Մեսրոպ Մաշտոցի (5-րդ դ) գերեզմանն է: Քարայրի դռան ապառաժի վրա պահպանվել էր 29-30 տողանոց սեպագիր արձանագրություն: Հիշատակված է նաև իբրև վանք:

ՄԵՍՐՈՊԱՎԱՆԻ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒ-

ՍԱՎՈՐԻՉ, Месропавани Григор Лусавориц, Mesropavani Grigor Lusavoriç' - **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբաղի շրջ-ի Մարվանիս գ-ում, **տ Մեսրոպավանք:**

Ս ՄԵՍՐՈՊԱ ՎԱՆՔ, Св Месропа ванк*, St Mesropa vank' - **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբաղի շրջ-ի Մարվանիս գ-ում, **տ Մեսրոպավանք:**

ՄԵՍՐՈՊԱՎԱՆՔ, Месропаванк*, Mesropavank', **Ամասրո վանք, Ս Գրիգոր, Մասրեվան, Մասրեվանք, Մարսեվանք, Մեսրոբավան, Ս Մեսրոպ, Մեսրոպավանի Գրիգոր Լուսավորիչ, Ս Մեսրոպ վանք, Մեսրոպի վանք, Մեսրոպ Մաշտոց, Մարվանիս, Մարվանիսի Ս Գրիգոր** - **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբաղի շրջ-ի Մարվանիս (Հնում՝ Ամասրո վանք Նասրվազ) գ-ում, դրա արմ կողմում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ: Վանքի տեղում սկզբնապես գտնվելիս է եղել Ս Գրիգոր եկեղեցին: 5-րդ դ-ում Մեսրոպ Մաշտոցի (5-րդ դ) և Սյունիքի Շարիթ իշխանի ջանքերով այն վերակառուցվել է և դրա համար հետագայում այն կոչել են Մ: Ունեցել է ուղղանկյուն-քառանկյուն հատակագիծ, քառամույթ գմբեթավոր գավիթ-սրահ: Համալիրը շրջապատված է եղել քառանկյունի պարուպաշարով: Այժմ պահպանված են միայն եկեղեցու ավերակները: Ըստ վիմագիր արձանագրությունների՝ վանքը վերանորոգվել է 15, 17 և 19-րդ դդ-ում:

Ս ՄԵՍՐՈՊԻ ԼԵՌ, Св Месропи лер*, St Mesropi ler', **Բալուա լեռ - Լ ե ո Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Բալու ք-ի մոտ: Ըստ ավանդության՝ Մեսրոպ Մաշտոցը (4-5-րդ դդ) այս լ-ան վրա յոթ չաբաթ մնացել է և վերջնականապես մշակել ու ձևավորել է իր հայտնագործած հայերեն տառերը:

Ս ՄԵՍՐՈՊԻ ՎԱՆՔ, Св Месропи ванк*, St Mesropi vank' - **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Բալու գ-ի գվով-ում, Բալու ք-ից հս գտնվող Սուրբ Մեսրոպի լ-ան վրա, անտառախիտ վայրում: Վանքից ոչ հեռու կար կիսա-

վեր մի բերդ, որի հս կողմում պահպանվում էին սեպագիր արձանագրություններ և քարայրներ: Վերջիններից մեկը կոչվում էր Սուրբ Մեսրոպ այր:

ՄԵՍՐՈՊԻ ՎԱՆՔ, Месроп ванк*, Mesropi vank' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Մարվանիս գ-ում, տ Մեսրոպավանք:

Ս ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՅ, Св Месроп Маштоц, St Mesrop Maštoc' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օշական գ-ում: Թաղածածկ դահլիճի տիպի շինություն է: Հիմնադրվել է 5-րդ դ Վահան Ամատունու նախաձեռնությամբ՝ այստեղ թաղված Մեսրոպ Մաշտոցի (360-440) հիշատակին: Հիմնովին վերակառուցվել է Գևորգ Դ կաթողիկոսի (1866-1882) ջանքերով՝ 1875-1879 թթ: Եկեղեցու խորանի ուղղանկյուն թաղածածկ խցում է գտնվում Մեսրոպ Մաշտոցի գերեզմանը, որը մատենագրության մեջ հիշատակվում է նաև «Թարգմանչի գերեզման» անունով: Եկեղեցու ներսում 1960-ական թթ արվել են որմնանկարներ (Հ. Մինասյան): Ճարտարապետական ուշագրավ հորինվածք է 1884 թ ավելացված երկհարկանի դանգակատունը: Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու Արագածոտնի թեմի առաջնորդանիստն է:

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՅ, Месроп Маштоц, Mesrop Maštoc' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Մարվանիս գ-ում, տ Մեսրոպավանք:

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՅԻ ՔԱՐԱՅՐ, Месроп Маштоци к'арайр, Mesrop Maštoc'i k'arayr - Ք ա ր ա յ ր - ս ր ք ա տ ե ղ ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Մարվանիս գ-ի մոտ: Դրա մոտ գտնվում է Ս Հոփիսմեն ուխտատեղին:

Ս ՄԵՍՐՈՎԲ, Св Месровб, St Mesrovb - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Մեծկերտ գ-ի մոտ: 19-րդ դ վերջերին ավերակ էր: Հմմտ Ս Մեսրոպի վանք:

Ս ՄԵՐԱՆՆԱ, Св Меранна, St Meranna - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ գ-ում, տ Ս Մարինե:

ՄԵՐԵՄ ՆԻՇԻՆ, Мерем Нишин, Merem Nišin - Վ ա ն ք (մենաստան) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, տ Մարմաշեն:

ՄԵՐԻԵՄ ԱՆԱ, Мерием Ана, Meriem Ana - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոնի գավ-ում, տ Մարիամ Աննա:

Ս ՄԵՐԿԵՐԻՈՍ, Св Меркерюс, St Merkerios - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Խրաջ գ-ում: Գ-ի Ս Գևորգ եկեղեցին անվանվում է նաև այսպես:

Ս ՄԵՐԿԵՐԻՈՍ, Св Меркерюс, St Merkerios - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզանի գվոկ-ի Բարակաձորի Ս Աստվածածին վանքի համալիրում:

Ս ՄԵՐԿԵՐԻՈՍ, Св Меркерюс, St Merkerios - Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Ջարդաթի գ-ում, տ Ջարդաթի:

ՄԵՐՇԱՆԱՎԱՆՔ, Мерчанаванк*, Merčanavank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ լ-ների ստորոտին, տ Ջարջարանաց վանք:

ՄԵՐՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, Мерчаниванк*, Merčani vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ լ-ների ստորոտին, տ Ջարջարանաց վանք:

ՄԵՐՄԵՐԻ ՔԻԼԻՍԱ, Мермер* к'илиса, Mermer' k'ilisa - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սևաստիայի նահ-ի Կեքսի գ-ում: Թուրքերն այդպես են կոչում Հունաց վանքը (տ):

ՄԵՐՋԱՆԻ ՎԱՆՔ, Мерджаниванк*, Merđani vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ լ-ների ստորոտին, տ Ջարջարանաց վանք:

ՄԸԼԵՎՈՆ, Мэлевои, Məlevon - Վ ա ն ք Լեռնային Կիրիկիայում, Մոլեոն գավ-ում, տ Մոլեոն:

ՄԸՆԵԻ ՎԱՆՔ, Мѣхеи ванк*, Məxei vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Լուսապյուղ գ-ի մոտ, տ Մխեի վանք:

ՄՃՆԿԵՐՏԻ ՎԱՆՔ, Мѣнкерти ванк*, Mžnkerti vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-

ում, Խնուսի գվոկ-ի Մժնկերտ գ-ի մոտ, տ Մժնկերտու Ս Կարապետ:

ՄՃՆԿԵՐՏՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾՄԻՆ, Мѣнкерту Св Аствац'ад'иин, Mžnkertu St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Խնուսի գվոկ-ում, տ Մժնկերտու Ս Կարապետ:

ՄՃՆԿԵՐՏՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Мѣнкерту Св Карапет, Mžnkertu St Karapet, Բժնկերտու Ս Կարապետ, Ս Կարապետ, Մժնկերտի վանք, Պժնկերտու Ս Կարապետ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Խնուսի գվոկ-ի Մժնկերտ գ-ի մոտ, նրա արլ կողմում, կանաչապատ բլրի վրա: Եկեղեցին գմբեթավոր էր, չուրջը կային շինությունների փրատակներ: Գործել է մինչև 19-րդ դ կեսերը:

ՄԻԱԲԱՆԱԿՅԱՅ ՎԱՆՔ, Миабанакац ванк*, Miabanakyac' vank' - Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Լամբրոնի շրջ-ում, տ Գեմրոձգեր:

ՄԻԱԲԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾՄԻՆ, Миабан Св Аствац'ацин, Miaban St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Կարին ք-ում: Ուներ գեղեցիկ եկեղեցի և օժանդակ շինություններ: Որոշ տվյալների համաձայն կառուցվել է 4-րդ դ: 5-րդ դ այստեղ գործել են Մեսրոպ Մաշտոցը, Դավիթ Անհաղթն ու Մովսես Քերթոզը: Հակոբ Կարնեցու (17-րդ դ) վկայությամբ՝ 1653 թ Սարգիս վարդապետը «բազում շինուածովք զարդարեաց զվանք...»: Հնում ունեցել է դպրոց և մատենադարան:

ՄԻԱԿԵՅԵՐ, Миакецер, Miakec'er - Վ ա ն ք Կիրիկիայում, նրա հս կողմում, Բարձրբերդի գավ-ում, Ակներ և Խորին վանքերի մոտ: Կառուցել է տվել Կիրիկիայի Հայոց թագավոր Հեթում Ա-ի (1226-1270) հայրը՝ Կոստանդին Մեծ իշխանը: Հիշատակվում է 1313 թ Ռատակես զրչի ընդօրինակած Ավետարանի հիշատակարանում և Սսի 1343 թ եկեղեցական ժողովի փաստաթղթերում:

ՄԻԱՄՈՐ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Миамор Св Карапет, Miamor St Karapet - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալընրդ-բաղ գ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄԻԱՆԳՈՒՄ, Св Миангум, St Miangum - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալընրդ-բաղ գ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄԻԱՆԳՈՒՄ, Св Миангум, St Miangum - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալընրդ-բաղ գ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄԻԱՆԳՈՒՄ, Св Миангум, St Miangum - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալընրդ-բաղ գ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄԻԱՆԳՈՒՄ, Св Миангум, St Miangum - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալընրդ-բաղ գ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄԻԱՆԳՈՒՄ, Св Миангум, St Miangum - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-

յաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Մաչկերտ գ-ի մոտ: Ավերված էր: Սրա մոտակայքում էր գտնվում Ս Մինաս նույնպես ավերված եկեղեցին: Գ-ի կանգուն եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

ՄԻԱՆՁՆ ԱՆԱՊԱՏ, Миаңдзһ анәпат, Mianjn anapat – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

ՄԻԱՆՁՆԱՆԵՆ ՎԱՆՔ, Миаңдзһнанен ванк*, Mianjnanen vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

ՄԻԱՆՁՆ ՎԱՆՔ, Миаңдзһ ванк*, Mianjn vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում, տ Բերդաձորի Ս Աստվածածին:

ՄԻԱՆՁՆՈՒՄ, Миаңдзһум, Mianjum – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ում, Միանձում լ-ան Նր կողմում, քարանձավի մոտ, անտառապատ վայրում, երկու ձորակների միացման տեղում: Ըստ ավանդության՝ այստեղ քարայրից կաթկթող ջուրը բուծում էր ականջացավր: Լքվել ու ամայացել է 19-րդ դ վերջերին:

ՄԻԱՎՈՐ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Миавор Св Карапет, Miavor St Karapet – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալնրդ-բաղ գ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄԻԱՎՈՐՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Миавору Св Карапет, Miavoru St Karapet – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալնրդ-բաղ գ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄԻԱՎՈՐՈՒ ՎԱՆՔ, Миавору ванк*, Miavoru vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Յալնրդ-բաղ գ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄԻԴԻԶ ՈԱԶ, Мидиә Хаә, Midi' Хаә' – Լ ե ո և ս ր ք ա տ ե ղ ի Կարսի մարզի Վերին Մժնկերտ գ-ի մոտ, դրանից 3 կմ արմ, Սողանլուղի լճ-ի տարածքում: Ըստ ավանդության՝ այս վայրերում ապրելիս է եղել ֆիզիկապես թույլ մի մարդ՝ Միդիչ (երևի Մկրտիչ) անունով, որին նույնիսկ երեսնանբր Հնչոտությանը գետին էին տապալում: Անցնում են օրեր, և Միդիչին երազում

Հայտնված ձերունին նրան ուժ և մի մեծ քար է նվիրում: Առավոտյան Միդիչը այդ քարը թևի տակ դրած, տանում կանգնեցնում է լ-ան կատարին և այդ օրվանից լ-ը կոչվում է Մ Ո, դառնում սրբատեղի:

ՄԻԶԿՈՒՆՅ ՎԱՆՔ, Мизкунц ванк*, Mizkunc' vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբաղի չրջ-ի Յղնա գ-ի մոտ, տ Մցգունի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՄԻԼԵԶԿԻ Ս ՆՇԱՆ, Милезки Св Ншан, Milezki St Nšan, Յոթ Ոտտաձարակաց վանք, Ս Նշանի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Մալասա (Միլեզկի) գ-ի մոտ, նրա Նր կողմում, ձորամիջի բլրակի վրա: Վանքի ուխտի օրը Վարդավառն է: Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ վերջերին:

ՄԻԼԻՎԱՆՔ, Миливанк*, Milivank' – Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է 14-րդ դ Հայերեն ձեռագրերից մեկում:

ՄԻՀՐԻ ՄԵՀՅԱՆ, Мիһри мегһян, Mihri mehyan – Մ ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դերջան գավ-ի Բագաոիձ ավանում:

ՄԻՀՐԻ ՄԵՀՅԱՆ, Миһри мегһян, Mihri mehyan – Մ ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Եկեղյաց գավ-ի Երիզա ավանում: Ավերվել է 4-րդ դ Հայաստանում քրիստոնեության ընդունման ժամանակ:

ՄԻՀՐԻ ՄԵՀՅԱՆ, Миһри мегһян, Mihri mehyan – Մ ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթրն գավ-ի Օրդվատ (այժմ՝ Օրդուբաղ, ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետությունում) ք-ում:

ՄԻՀՐԻ ՏԱՃԱՐ, Миһри таҹар, Mihri tačar – Մ ե Հ յ ա ն , տ ա ճ ա ր Հին Հայաստանում, Վաղարշապատ (Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզում) ք-ում: Գտնվելիս է եղել Հոխսիմն եկեղեցու տեղում:

ՄԻՀՐ ՆԵՐՍԵՀԻ ՎԱՆՔ, Миһр Нерсеһя ванк*, Mihr Nersehi vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Մարտակերտի չրջ-ի Մատաղիս քտա-ի մոտ, տ Եղիշե Առաքյալի վանք:

ՄԻՀՐ ՆԵՐՍԵՀՅԱ ՎԱՆՔ, Миһр Нерсеһя ванк*, Mihr Nersehya

vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Մարտակերտի չրջ-ի Մատաղիս քտա-ի մոտ, տ Եղիշե Առաքյալի վանք:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետությունում, Շամխորի չրջ-ի Բարսում գ-ում: Սրա բակում էր գտնվում Մինաս ճգնավորի գերեզմանը: Շենքն այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում: Մտնում է Բարսումի վանքի համալիրի մեջ:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Ասորիքի Անտիոք ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Անդենց գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Մամոտանքի գ-ախմբի Միջա (Օսնակ) գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Մահակ:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մոտկան գվոկ-ի Նիչ գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Արթիսան գ-ում, Ս Թովմա ավերված եկեղեցու մոտ: 1910–1915 թթ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Թեփե գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Վկայված է նաև Ս Թովմա անվամբ:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Նաջարան գ-ում: Մի աղբյուրում այսպես է անվանված Ս Նշան եկեղեցին:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրում ք-ի մոտ գտնվող Արշակունի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրում ք-ի մոտ գտնվող Արշակունի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում,

էրզրումի նահ-ում, էրզրում ք-ի մոտակայքում գտնվող Դինարիգոմ գ-ում: 19-րդ դ 50-ական թթ-ից մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: 1872-1873 թթ վարժարանը ուներ 20 տղա, 10 աղջիկ աշակերտ: Եկեղեցում պահվում էին մի քանի հայերեն ձեռագրեր:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Խարաբեք գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Խոսնակ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրում ք-ի մոտ գտնվող Կեղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Միջին դռ այստեղ գրված հայերեն ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Ներքին Սարիբեկ գ-ում: Մինչև 1915-1916 թթ եկեղեցուն կից գործում էր Աշոտյան վարժարանը:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Չան գ-ում: Կառուցվել է 1059 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Սեղանք գ-ում: Կառուցվել է 1201 թ:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Մնկառիճ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Արչակյան վարժարանը:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Այվաթցիք գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի

գավ-ում, Ակնա գվոկ-ի Ապուչեխ գ-ում: 1900-ական թթ ավերված էր:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Բաղնիք գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Ջրեղ գ-ում: Այստեղ հիշատակվում է նաև Ս Մ անունով վանքը:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Խոզաթի գվոկ-ի Ընճղակ գ-ում: Մեկ այլ վկայությունը՝ կոչվել է Ս Սարգիս: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Լերթիկ գ-ում, դրանից հր, դեպի Բաշավանք (նաև՝ Փոսի վանք), վանքը տանող ճանապարհի վրա, Ս Տիրամայր եկեղեցու մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Խալաչի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Հաղթուկ գ-ում: Նաև այս անվամբ է հիշատակված գ-ի Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Կղրթիլիսայի գվոկ-ի Հայդարան գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Վերին Հավսիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Հնագարակ (Նագրակ) գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում,

Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Մուղուր-օղլու գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Նարվեր գ-ում: Կառուցված էր սրբատաշ, քանդակազարդ քարերով: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Սահակյան (Թե՞ Սմբատյան) վարժարանը: Գ-ի մյուս եկեղեցին, որն ավերված էր, կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չճկածագի գվոկ-ի Ուլուկայա գ-ում: Ունի շուրջ 200 տարվա պատմություն: Եկեղեցուց ոչ հեռու գրտնրվում է հայոց գերեզմանատունը:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Ուրճ գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Քարնձոր գ-ի մոտ, անտառի բացատում: Ավերված էր:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Աղջաչայ գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Մարգս գ-ում: Գեղեցկաչին կառույց էր:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաչենի ենթաշրջանի Այգեստան (Արլահ, միջին դռ՝ էրբողա, այժմ՝ ոսղմակաված աղբերջանական բանակի կողմից) գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Լեոնային Կիլիկիայում, Վահկա բերդում կամ նրա մոտ:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Մարիամձոր գ-ում: Հնաչեն, 2 կամարների վրա կառուցված չի-նություն է, որի հս կամարի վրա կան կառուցողի անունը հիշատակող, իսկ դռան վրա՝ 1050 թ հայերեն

արձանագրություններ: **Գ**-ի մոտ է գտնվում **Կարավ կոչվող կիսավեր վանքը (7-13-րդ դդ):**

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Չափար գ-ում: Չափերով փոքր շինություն է: **Գ**-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Պողոս:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Գիշի գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի – դ ա մ ք ա ռ ա ն Կարսի մարզի Կարսի օկրուգի Հոսոմոս վանքի համալիրում: Կառուցված է Ախուրյան գետի աջակողմյան ձորակողին՝ 930-953 թթ: Սրա մոտ են գտնվում Ս Գևորգ եկեղեցիդամբարանը և Ս Հովհաննես գմբեթավոր եկեղեցին: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզի, Շորագյալի տեղամասի Տիգնիս գ-ում: Կառուցվել է 1870 թ: Անշուք շինություն էր:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Ադանա ք-ում, միջնաբերդի տարածքում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Ասորիքում, Հալեպի նահ-ի Այնթապ ք-ի մոտ, Ակփիլաքյան գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Ծիրակի մարզի Ջրառատ գ-ում: Կառուցվել է 6-րդ դդ գորչագույն, սրբատաշ տուֆ քարերով: Գտնվում է կիսավեր վիճակում: Պահպանվել են հս-ային պատերը: Փոքրածավալ, խաչաձև հատակագծով, գմբեթավոր շինություն է, ներսում եղել են որմնանկարներ:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Խոզնավար գ-ում: Կառուցվել է 1675 թ սևավուն քարից, կրաշաղախով: Ունի հարթ, քարածածկ տանիք:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Հարժիս գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Տաթև

գ-ում: Կառուցվել է 1646 թ:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Տանձատափ գ-ում: Կառուցվել է 17-18-րդ դդ:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Աստղածոր գ-ի տարածքում, Հովեյնաչ կոչվող գ-ատեղիում: Անշուք շինություն է:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Լեոնանցք գ-ում: Կառուցվել է 1910 թ:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Ներքին Ագուլիս գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, Վերին Ագուլիս գ-ում, նրա հը-արլ կողմում, Ըոնատակ կոչվող թաղում: Կանգուն էր մինչև 1940-ական թթ: Միանավ հորինվածք է, մուտքը՝ արմ կողմում: Գրավոր աղբյուրներում հիշատակվում է 17-րդ դդ: Եկեղեցին ունի գավիթ և օժանդակ շինություններ, որոնք պարսպապատված են եղել: Օգտագործվել է կիսամշակ որձաքար: Ողջ համալիրը և պարիսպները այժմ ավերված են: Հուշարձանի վրա գտնվող 17-18-րդ դդ հայերեն վիճակագրերը ջարդոտել ու ցիրուցան են արել: Հուշարձանը, գտնում են, եղել է նաև կուսանոց:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Գամիլքում (Կապադոկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ի մոտ գտնվող Խաչկալ ուխտատեղիի համալիրում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բոչկիրի գավ-ի Ալաքիլիս գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Նարեկյան անունով երկսեռ վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բյուրակն (Բինգյոլ) գ-ում: Նոր ժամանակներում

կառուցված շինություն էր: **Գ**-ում կար ևս մեկ եկեղեցի՝ կառուցված 1268 թ: Մինչև 1915 թ Ս Մ-ին կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Անգորայի (Անկարայի) նահ-ի Յոզղաթի գավ-ի Բողազլիյան գք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Խորենյան վարժարանը՝ 60 սաներով:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի էսկիչեհիր գ-ում: Այլ վկայությամբ՝ կոչվել է Ս Աստվածածին: Կառուցվել է 1272 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 25 սաներով:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Թոխաթ ք-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքի Սեբաստիա ք-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի շրջ-ի Ղազո գ-ում: Կառուցվել է 1862 թ: **Գ**-ի մյուս եկեղեցին 12-րդ դ-ի է:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Նինոծմինդայի (Բողգանովկայի) շրջ-ի Ջիգրաշեն գ-ում: Կառուցվել է 1895 թ: **Գ**-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Տիկաշեն:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Չարչամբայի գավ-ի Գափու-գայա գ-ում: Կառուցվել է 1819 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Չարչամբայի գավ-ի Չաթալա գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գավ-ի Սուրբ Մինաս գ-ում:

Ս ՄԻՆԱՍ, ՇՅ ՄԻՆԱՍ, St Minas – Մ ա տ ու ո Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Հին Անի մայրաքաղաքի մոտ, նրանից 7-8 կմ Հեռավորությամբ, Ս Գևորգ մատուռից ոչ Հե-

ոու: Պատերին կային հայերեն վիճազիր արձանագրություններ, մտտը՝ հանքային աղբյուր:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Շիրակ գ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Հակոբ:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Մ ա տ ու ո ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետությունում, Շարուրի շրջ-ի Դիրզա գ-ի մոտ:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Մ ա տ ու ո ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Ներքին Ագուլիս (Դաշտ) գ-ում, դրա հը-արմ կողմում: 20-րդ դ սկզբներին փայտածածկ փոքրիկ շենք էր, ուներ գերեզմանոց: Տապանաքարերից մեկը 1651 թ էր: Մատուռը հիշատակվում է 1497 թ-ից:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի շրջ-ի (այժմ՝ ռազմակալված աղբյուրեղանական բանակի կողմից) Բուզլուխ գ-ի մոտ: Ավերված է:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Չնրուչի գավ-ի Չնրուչ գը-ում: Ըստ ավանդության՝ հիմնել է Թադևոս Առաքյալը: 1855 թ ավերվել, կողոպտվել է, հետո կրկին վերանորոգվել:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թավկներ գ-ի մոտակայքում, տ Ս Սերովբե և Ս Քերովբե վանք:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գավ-ի Մեռջան գ-ի մոտ, նրա արմ կողմում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գավ-ի Նանենց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորդան ավանում, տ Ս Նշան:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Թալաս գը-ից ոչ հեռու, Սուրբ

Բարսեղ լ-ան ստորոտում: Պահպանվել էին մատուռը և 2 վիճափոր սենյակները:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Վ ա ն ք Վերին Միջագետքում, Ուրֆայի (Եղեսիայի) գավ-ում, Կամուրջ գ-ի մոտակայքում: 19-րդ դ ավերված ու լքված էր:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չնչկածագի գավ-ի Սիսնա գ-ի մոտ: Այդտեղ գտնվում էր նաև մեկ այլ ուխտատեղի՝ Սևթիլ անունով (տ):

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չնչկածագի գավ-ի Սիսնա գ-ում, տ Սևթիլ:

Ս ՄԻՆԱՍ, Св Минас, St Minas – Ու խ տ ա տ ե ղ ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի շրջ-ի Արակվա գ-ի մոտ, Մեծ ձոր կոչվող ձորի բլուրներից մեկի վրա:

ՄԻՆԱՍ ԱՐԱԳԱՀԱՍԻ ՎԱՆՔ, Минас Арагахаси ванк*, Minas Aragahasi vank* – Վ ա ն ք Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է հայերեն ձեռագրերից մեկում, որպես հայ գրչության կենտրոն:

Ս ՄԻՆԱՍԻ ԱՆԱՊԱՏ, Св Минаси анапат, St Minasi anapat – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թավկներ գ-ի մոտակայքում, տ Սերովբե և Քերովբե վանք:

Ս ՄԻՆԱՍԻ ՄԱՏՈՒՌ, Св Минаси матур*, St Minasi matur* – Մ ա տ ու ո - հ ն ա վ ա յ ը Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Խոտրջրի գավ-ում, Մեծ Դիո գետի հովտում, տ Խթերու Ս Խաչ:

ՄԻՋԻՆ ՎԱՆՔ, Миджин ванк*, Mijin vank*, Միջի վանք, Միջի ու ետի վանք – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշենի ենթաշրջանի Մարտունաշեն գ-ի մոտ (այժմ՝ ռազմակալված աղբյուրեղանական բանակի կողմից), Ձորի Խաչ կոչվող քարաժայռից ոչ հեռու, Դուլուս գ-ատեղիի մոտ: Պահպանվել են ավերակ եկեղեցին և ընդարձակ գերեզմանոցը:

ՄԻՋԻՆ ՎԱՆՔ, Миджин ванк*, Mijin vank* – Ու խ տ ա տ ե ղ ի

այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Մաոնեուլի շրջ-ում, Շահումյան (Շուլավեր) քտա-ի մոտ, անտառապատ լ-ան վրա: Շինությունը կառուցված էր քարուկրով, ուներ շրջապարիսպ և գերեզմանոց, որի տապանաքարերից մեկը 1663 թ էր:

ՄԻՋԻ ՎԱՆՔ, Миджи ванк*, Miji vank* – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշենի ենթաշրջանի Մարտունաշեն գ-ի մոտ, տ Միջին վանք:

ՄԻՋԻ ՈՒ ԵՏԻ ՎԱՆՔ, Миджи у Ети ванк*, Miji u Eti vank* – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշենի ենթաշրջանի Մարտունաշեն գ-ի մոտ, տ Միջին վանք:

ՄԻՋՆԱՋՈՐ, Миджнадзор, Mijnaajor – Վ ա ն ք Բաթումի մարզի Արզվինի օկրուգում, Միջնաձոր գ-ում: Հայկական հին վանք է: Ավերվել է հավանաբար 8-9-րդ դդ: Հետագայում վերանորոգվել, դարձվել է քաղկեդոնական կրոնական հաստատություն:

ՄԻՋՆԱՂԲՅՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, Миджнаг'бюри ванк*, Mijnaγbyuri vank* – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ ս Փրկիչ:

ՄԻՐՉԻԿԻ ԱՆԱՊԱՏ, Мирзика анапат, Mirziki anapat, Աստվածամոր վանք, Ս Աստվածամոր վանք, Քարխան, Քարխանա, Քարխանա վանք, Քյարխունա, Քյարխանա վանք, Քյարխանի վանք – Ա ն ա - պ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Խանլարի շրջ-ի Միրզիկ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 3,5 կմ հը մի սեպածև լ-ան գագավին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի կողմ գավ-ի մեջ: Եկեղեցին կառուցված է կարմրավուն սրբատաշ քարերով, ունի գմբեթ և գավիթ, 2 փոքրը, մեկ ավազ խորան: Համայնքը շրջապատված է պարիսպներով: Բնի ճակատին կար ՌԿԵ (1616 թ) թ արձանագրություն: Մոտակայքում կան տների փլատակներ, գերեզմաններ և 17-րդ դ մի քանի հայերեն արձանագրություններ: Այլազգիներն անվանում են Քյարխանա՝ մոտերքում գտնվող չարդունահանվող պղնձահանքի անունով:

ՄԻՔԱՅԵԼ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, Мик'аѐел ҺРештакапет, Mik'ayel Hreštakapet, Ս Կարապետ, Սպերի Ս

Կարապետի վանք, Տզանց անապատ, Տրզանց անապատ – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սպերի գվոկ-ի Տզանց գ-ում: Առաջին անգամ հիշատակում է Հովսեփաղա գրիչը 1474 թ: Եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են: Վանքը հարգված ուխտավայր է եղել նաև մահմեդականների համար: Հիմնադրման և ավերման ժամանակները հայտնի չեն:

ՄԼԵՀԻ ՎԱՆՔ, Млехи ванк*, Mlehi vank' – Վ ա ն ք Հայաստանում կամ Կիրիկիայում: Հիշատակված է միջին դդ այստեղ գրված հայերեն մի ձեռագրի հիշատակարանում: Հմմտ Մլեծ:

ՄԼԵՃ, Млеҷ*, Млеç – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Մլիճ:**

ՄԼԵՎՈՆ, Млевон, Mlevon – Վ ա ն ք Լեոնային Կիրիկիայում, Մոլեոն գավ-ում, **տ Մոլեոն:**

ՄԼՁՆԱԲԵՐԳ, Млзнаберд, Mlz-naberd – Վ ա ն ք ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Չովդար գ-ի մոտ, **տ Մածնաբերդի վանք:**

ՄԼԻՃ, Млїҷ*, Мліç, Մլեճ, Մլիճի անապատ, Մլիճի վանք, Մլիճի Ուխտ, Մլիճո Ս Աստվածածին, Մլիճո վանք – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, Տարսոն ք-ի և Պապեոն ք-ի մոտ, Կիրիկյան Տավրոս լճ-ի հր փեշերին: Առաջին անգամ հիշատակվում է 1198 թ ընդգրկված մի Ավետարանի հիշատակարանում: 1281 թ Սկևոայի վանքի հետ ենթարկվել է ասպատակության: Հ. Տեր-Ղազարյանը վանքի անունը կապում է լիճ բառի հետ՝ նշելով, որ վանքի մոտ գտնվող խոր ձորը լճի տպավորություն է թողնում: Վանքի հիմնադրումը վերագրում են Ապրղարիին: Այստեղ էր գտնվում Պապեոնի հայ իշխանների դամբարանը: Վանքը միջին դդ եղել է հայ գրչության նշանավոր կենտրոններից մեկը և իրավամբ անվանվել է «մեծանուն անապատ»: Պահպանվել են 12–14-րդ դդ այստեղ գրված հայերեն մի քանի ձեռագրեր: 1283 թ Մ-ում գրված մատյան-ժողովածուում (այժմ՝ Վիեննայի Մխիթարյանների մատենադարանում) հիշա-

տակվում է հռչակավոր մանրանկարիչ-ճարտարապետ (Սյունիքից) Մոմիկը:

ՄԼԻՃԻ ԱՆԱՊԱՏ, Млїҷи анапат, Mliçi anapat – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Մլիճ:**

ՄԼԻՃԻ ՎԱՆՔ, Млїҷи ванк*, Mliçi vank' – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Մլիճ:**

ՄԼԻՃԻ ՈՒՆՏ, Млїҷи Ухт, Mliçi Uxt – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Մլիճ:**

ՄԼԻՃՈ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Млїҷо Св Аствац'адц'иң, Mliço St Astvacacin – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Մլիճ:**

ՄԼԻՃՈ ՎԱՆՔ, Млїҷо ванк*, Mliço vank' – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Մլիճ:**

ՄՆԵԻ ՎԱՆՔ, Мхеи ванк*, Mxei vank', Մըիեի վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Լուսազյուղ գ-ի մոտ, նրա հս-արլ կողմում: Կառուցված է որձաքարերով, խորանի սեղանի պատերը՝ սրբատաշ: Ըստ Թ. Թորամանյանի՝ անունն ստացել է մոտակայքի արտի սեփականատեր ոմն Մխիթի անունից:

ՄՆԻԹԱՐ ԳՈՇ, Мхит'ар Гош, Mxit'ar Goš – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Յամաքարերդ գ-ի մոտ: Գտնվելիս է եղել բլրի վրա: Նվիրված էր հայ մեծ մտածող Մխիթար Գոշին (13-րդ դ):

ՄՆԻԹԱՐ ԳՈՇԻ ՎԱՆՔ, Мхит'ар Гоши ванк*, Mxit'ar Goši vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Գոշ գ-ում, **տ Գոշավանք:**

ՄԿԱՅ ԱՂԲՅՈՒՐ, Мкац аг'бюр, Мкац' аг'бур, Մանուկյանների աղբյուր – Ս ր բ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Մեղրի ք-ի մոտ, նրանից արլ: Տեղում կան խաչքարեր, գերեզմաններ, մոտակայքում՝ աղբյուր:

ՄԿՆԱՍՍՄ, Мкнатам, Mknatam – Ս ր բ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի շրջ-ի Արքաչ (էրքեջ) գ-ի մոտ (այժմ՝ ռազմակալված ադրբեջանա-

կան բանակի կողմից):

ՄԿՆԱՍՍՄԻ ԽԱՉ, Мкнатами Хац, Mknatami Xac' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Քաչաթաղի շրջ-ի Քաչաթաղ (Ղարաղշաղ) գ-ի մոտ: Կառուցվել է 13-րդ դ:

ՄԿՇԿԱՎԱՆՔ, Мкшкаванк*, Мкškavank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կոդր գ-ի մոտ, **տ Մշակավանք:**

Ս ՄԿՐՏԻՉ, Св Мкртыч, St Mkr-tič' – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Քաչաթաղի շրջ-ի Հարար գ-ում: Գ-ն ունի հին հայկական ընդարձակ գերեզմանոց՝ չընդ տապանաքարերով:

Ս ՄԿՐՏԻՉ, Св Мкртыч, St Mkr-tič' – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Շապին Գարահասարի գավ-ի ենիգյուղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ՄԿՐՏԻՉ, Св Мкртыч, St Mkr-tič' – Տ ա ճ ա ր (եկեղեցի*) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Արծաթի գ-ի մոտ: Հիշատակվում է Հայերեն մանր ժամանակագրություններից մեկում:

Ս ՄԿՐՏՉԻ ՎԱՆՔ, Св Мкртычи ванк*, St Mkrťci' i vank' – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Ջելթուն գ-ի մոտ, Լ-ան կատարին:

ՄՂՐԱԿԱՆ ՄԵՀՅԱՆ, Мһракан мейян, Mhrakan mehyan – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր , մ ե հ չ ա ն Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում, Բազառիճ գ-ում, **տ Մրհական մեհյան:**

ՄՂՈՆԻ ՎԱՆՔ, Мг'они ванк*, М҃yoni vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մուղնի գ-ում, **տ Մուղնիի վանք:**

ՄՅՈՒԶԿՅՈՒՆՈ ՎԱՆՔ, Мюз-кюно ванк*, Myuzgyuno vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբաղի շրջ-ի Յդնա գ-ի մոտ, **տ Մջգունի Ս Ստեփանոսի վանք:**

ՄՅՈՒԶԿՅՈՒՆՈ ՎԱՆՔ, Мюз-кюно ванк*, Myuzkyuno vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբաղի շրջ-ի Յդնա գ-ի մոտ, **տ Մջգունի Ս Ստեփանոսի վանք:**

ՄՅՈՒԶԿՅՈՒՆՅ ՎԱՆՔ, Мюз-
кунц ванк*, Myuzkyunc' vank' –
Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի
Ինքնավար Հանրապետության Օր-
դուրադի չրջ-ի Յղնա գ-ի մոտ, **տ**
Մցգունի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՄՅՈՒԶԿՅՈՒՆՅ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ,
Мюзкунц Св Степ'анос, Myuz-
kunc' St Step'anos – Վ ա ն ք ներ-
կայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հան-
րապետության Օրդուրադի չրջ-ի
Յղնա գ-ի մոտ, **տ** **Մցգունի Ս Ստե-
փանոսի վանք:**

ՄՅՈՒԶԿՅՈՒՆՅ ՎԱՆՔ, Мюзкунц
ванк*, Myuzkunc' vank' – Վ ա ն ք
ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար
Հանրապետության Օրդուրադի չրջ-ի
Յղնա գ-ի մոտ, **տ** **Մցգունի Ս Ստե-
փանոսի վանք:**

ՄՇԱԿԱՎԱՆՔ, Мшакаванк*,
Mšakavank', Ս Աստվածածին, Կողբ,
Մշկավանք, Մշկավանքի Ս Աստվա-
ծածին, Մշավանք, Մշկավանք –
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Տավուշի մարզի Կողբ գ-ի
մոտ, դրանից 3–4 կմ հր-արմ, ան-
տառապատ բարձրադիր սարավան-
դի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի
Գուգարք աշխ-ի Կողբոփոր գավ-ի
մեջ: Կառուցվել է 13-րդ դ, սպի-
տակավուն, տորոնագույն և բաց
կապտավուն ֆելզիտի սրբատաշ

քարերով: Եկեղեցին կոչվում է Ս
Աստվածածին, որին կից է գավիթը:
Եկեղեցին քառանկյունի միանավ
դահլիճ է: Վանքի համալիրում կան
Հայերեն վիմագիր արձանագրու-
թյուններ, ներսում՝ բարձրաստիճան
հողևորականների գերեզմաններ:
Շրջակայքում կան խաչքարեր, գ-
ատեղիներ, որոնցից մեկը կոչվում
է Վանք: Վանքից հս-արմ կա սրբ-
բատաշ քարերով կառուցված մա-
տուռ, իսկ հր-արլ-ում՝ Բարձրյալ
անվամբ փայտաշեն մատուռն էր:
Վանքը վերանորոգվել է 1955–1960
թթ:

ՄՇԱՀԱՆ, Мшахан, Mšahan –
Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայ-
քի Արցախ աշխ-ի Հաթերք գավ-ում,
տ **Չարեքդարի Ս Աստվածածին:**

ՄՇԱՀԱՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Мшахани Св Аствац'ад'ян, Mša-
hani St Astvacacin – Վ ա ն ք ,
ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Արցախ
աշխ-ի Հաթերք գավ-ում, **տ** **Չա-
րեքդարի Ս Աստվածածին:**

ՄՇԱՀԱՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ

ՎԱՆՔ, Мшахани Св Аствац'ад'ни
ванк*, Mšahani St Astvacacni vank' –
Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի
Արցախ աշխ-ի Հաթերք գավ-ում, **տ**
Չարեքդարի Ս Աստվածածին:

ՄՇԱՀԱՆԻ ՎԱՆՔ, Мшахани
ванк*, Mšahani vank' – Վ ա ն ք ,
ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Արցախ
աշխ-ի Հաթերք գավ-ում, **տ** **Չա-
րեքդարի Ս Աստվածածին:**

ՄՇԱՎԱՆՔ, Мшаванк*, Mša-
vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-
րապետության Տավուշի մարզի
Կողբ գ-ի մոտ, **տ** **Մշակավանք:**

ՄՇԿԱՎԱՆՔ, Мшкаванк*, Mška-
vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-
րապետության Տավուշի մարզի
Կողբ գ-ի մոտ, **տ** **Մշակավանք:**

ՄՇԿԱՎԱՆՔԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱ-
ԾԻՆ, Мшкаванк*и Св Аствац'а-
д'ян, Mškavank'i St Astvacacin –
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Տավուշի մարզի Կողբ գ-ի
մոտ, **տ** **Մշակավանք:**

ՄՇՈ Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, Мшо
Св Ар'ак'елоц ванк*, Mšo St Ar'a-
k'eloc' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի
Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-
ում, Մուշ ք-ի մոտակայքում, **տ** **Ս
Առաքելոց վանք:**

ՄՇՈ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Мшо Св
Карпет, Mšo St Karapet – Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի
Տարոն գավ-ում, **տ** **Ս Կարապետ:**

ՄՇՈ ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏԱՏՈՒ
Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Мшо Султ'ан Мура-
тату Св Карпет, Mšo Sult'an Mu-
ratatu St Karapet – Վ ա ն ք Մեծ
Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն
գավ-ում, **տ** **Ս Կարապետ:**

ՄՇՈ ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏԱՏՈՒՐ,
Мшо Султ'ан Мурататур, Mšo
Sult'an Muratatur – Վ ա ն ք Մեծ
Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն
գավ-ում, **տ** **Ս Կարապետ:**

ՄՇՈ ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏԱՏՈՒՐ
Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Мшо Султ'ан Мура-
татур Св Карпет, Mšo Sult'an
Muratatur St Karapet – Վ ա ն ք
Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի
Տարոն գավ-ում, **տ** **Ս Կարապետ:**

ՄՇՈ ՍՈՒԼԹԱՆ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ,
Мшо Султ'ан Св Карпет, Mšo
Sult'an St Karapet – Վ ա ն ք Մեծ
Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն
գավ-ում, **տ** **Ս Կարապետ:**

ՄՇՈ ՎԱՆՔ, Мшо ванк*, Mšo
vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տու-

րուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում,
տ **Ս Կարապետ:**

ՄՈԳԱՅ ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Могац
Аменап'ркич, Могас' Аменап'ркиц' –
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի
նահ-ում, Մոկս գը-ից արլ, **տ** **Ս
Ամենափրկիչ:**

ՄՈԳՈՒՅ ՊԵՏ, Моргуц пет, Мо-
гус' пет – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հա-
յաստանում, Ոսրբերդի նահ-ում,
Ակնա գվոկ-ի Կարուշլա գ-ի մոտ, **տ**
Ս Մորոս թագավոր:

ՄՈԼԵՎԱՆ, Молеван, Molevan –
Վ ա ն ք Լեոնային Կիրիկիայում,
Մոլեոն գավ-ում, **տ** **Մոլեոն:**

ՄՈԼԵՎՈՆ, Молевон, Molevon,
Մլեոն, Մոլեան – Վ ա ն ք Լեոնա-
յին Կիրիկիայում, Մոլեոն գավ-ում:
Ղ. Ալիշանը տեղադրում է այժմյան
Կորկուն գետի հովտում, որտեղ
գտնվում էր նաև Մոլեոն բերդը:

ՄՈՒՐԱՔԵՐԴԻ ՎԱՆՔ, Мохра-
берди ванк*, Moxraberdi vank' –
Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրա-
կան աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում:
Հավանաբար նաև այսպես են կոչել
Բերդածորի Ս Աստվածածին վանքը,
որը գտնվում էր ուշ ժամանակների
Գավաշի գվոկ-ի Մոխրաբերդ գ-ի
մոտ: Կողոպտվել ու ավերվել է
1895 թ:

ՄՈՎԱՅ ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Могац
Аменап'ркич, Мокас' Аменап'ркиц' –
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի
նահ-ում, Մոկս գը-ից արլ, **տ** **Ս
Ամենափրկիչ:**

ՄՈՎԱՅ Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Могац
Св Аменап'ркич, Мокас' St
Аменап'ркиц' – Վ ա ն ք Արմ Հա-
յաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկս
գը-ից արլ, **տ** **Ս Ամենափրկիչ:**

ՄՈՎԱՅ Ս ԳԵՈՐԳ, Могац Св
Георг, Мокас' St Georg – Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում,
Մոկս գը-ից հս, **տ** **Մոկայց Ս Գևորգ:**

ՄՈՎԱՅ Ս ԳԵՈՐԳ, Могац Св
Георг, Мокас' St Georg – Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում,
Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լան-
ջին, **տ** **Փուլիկո Ս Գևորգ:**

ՄՈՎԱՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Могац Св
Геворг, Мокас' St Gevorg – Վ ա ն ք
Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում,
Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լան-
ջին, **տ** **Փուլիկո Ս Գևորգ:**

ՄՈՎԱՅ Ս ԽԱԶ, Могац Св Хач,
Мокас' St Хач – Վ ա ն ք Արմ Հա-
յաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի

գվով-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փութկու Ս Գևորգ:**

ՄՈՎԱՅ Ս ԽԱՉ ՎԱՆՔ, Мокад Св Хач ванк*, Мокас' St Хач' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկս գբ-ից Հս, **տ Մոկաց Ս Գևորգ:**

ՄՈՎՍԻ Ս ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՎԱՆՔ, Мокси Св Вардананц ванк*, Moksi St Vardananc' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվով-ի նանենց գ-ի մոտ, **տ Ս Վարդան:**

ՄՈՂՆԱ ՎԱՆՔ, Мог'на ванк*, Моҕна vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մուղնի գ-ում, **տ Մուղնիի վանք:**

ՄՈՂՆԻ, Мог'ни, Моҕни - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մուղնի գ-ում, **տ Մուղնիի վանք:**

ՄՈՃԿՈՆԻՑ ՎԱՆՔ, Моҗ'кониц ванк*, Моҗ'konic' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ի Տատրիկ գավ-ում: Մոճկոնք գ-ի մոտ գտնվելու պատճառով նաև այդպես է անվանվել **Աթանազիեն վանքը (տ):**

ՄՈՇԿԱ ՎԱՆՔ, Мошка ванк*, Moška vank' - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մամնա գ-ի մոտ: Աղոթասրահի ներսում ունի բեմ և խորաններ, արձանազրված մահարձաններ: Սրահի չափերն են 9 մ × 6 մ:

ՄՈՍԵՍԱՎԱՆՔ, Мосесаванк*, Mosesavank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խուլե գ-ում, **տ Ս Գևորգ:**

Ս ՄՈՎՍԵՍ, Св Мовсес, St Movses - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, **տ Մովսիսոց:**

ՄՈՎՍԵՍԱՎԱՆՔ, Мовсеса-ванк*, Movsesavank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խուլե գ-ում, **տ Ս Գևորգ:**

ՄՈՎՍԵՍԻ ՎԱՆՔ, Мовсеси ванк*, Movsesi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խուլե գ-ում, **տ Ս Գևորգ:**

ՄՈՎՍԻՍԱՎԱՆՔ, Мовсиса-ванк*, Movsisavank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Խուլե գ-ում, **տ Ս Գևորգ:**

ՄՈՎՍԻՍՆՈՅ, Мовсисноц, Movsisnoc', Ս Մովսես, Մովսիսոցի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա-

նում, Խարբերդի նահ-ում: Հիմնադրվել է 10-րդ դ Մովսես Տարոնացու ջանքերով: Հմմտ **Ս Գևորգ:**

ՄՈՎՍԻՍՆՈՅԻ ՎԱՆՔ, Мовсисноци ванк*, Movsisnoc'i vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, **տ Մովսիսոց:**

Ս ՄՈՐՄԱՔՈ, Св Мор'т'ак'о, St Morcak'o - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խուլի գվով-ի Շուղեք գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

ՄՈՐՈՒՌԻ, Морот'у, Морот'у - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Ադանա ք-ում: Հավանաբար ասորական եկեղեցի էր:

ՄՈՐՈՋՈՐՈ ՎԱՆՔ, Мороджоро ванк*, Morojoro vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, **տ Մորո ձոր վանք:**

ՄՈՐՈ ՁՈՐՈ ՎԱՆՔ, Моро джоро ванк*, Moro joro vank', Մովզա վանք, Մովզի վանք, Մովիզ, Մըովիզի եկեղեցի, Մովիզի Ս Աստվածածին, Մովիզի վանք, Մորոձոր վանք, Մորո ձոր վանքի Ս Աստվածածին, Մորոձորու վանք, Մորու ձորի վանք, Մուրո գորո վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, դրա հր-արմ կողմում, երեք կողմից շրջապատված անտառապատ լ-ներով: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Աղվե գավ-ի մեջ: Կառուցվել է 7-րդ դ: Ս Աստվածածին եկեղեցին ունի կենտրոնազմբեթ հորինվածք, հարուստ ու ճաշակավոր բարձրաքանդակներ, որոնցից շատերը նման են Զվարթնոցի զարդաքանդակներին: Ուշագրավ է բարդ ձևավորված կիսակլոր գոտին, որը բաղկացած է իրար հաջորդող 4 շարք զարդաքանդակներից: Վանքը հիմնովին վերակառուցվել է 12-13-րդ դդ: Ունի բազմաթիվ հայերեն վիճազիր արձանագրություններ, որոնք վերաբերում են վերանորոգումներին: Մ ձ վ

հայոց Մահկանաբերդի իշխանների հոգևոր ու մշակութային նշանավոր կենտրոնն է եղել: Վիճազրերը արժեքավոր տեղեկություններ են տալիս երկրամասի և իշխանական տների պատմության մասին: Ուշագրավ է նաև վրաց թագավոր Գեորգի 3-րդի (1156-1184) արձանագրությունը: Վանքը վերանորոգվել ու նախնական տեսքի է բերվել 1980-ական թթ:

նր: Վանքը վերանորոգվել ու նախնական տեսքի է բերվել 1980-ական թթ:

ՄՈՐՈ ՁՈՐՈ ՎԱՆՔԻ Ս ԱՍՏՎԱ-ԾԱԾԻՆ, Моро джоро ванк'и Св Аствац'ад'ин, Moro joro vank'i St Astvacacin - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, **տ Մորո ձոր վանք:**

ՄՈՐՈՋՈՐՈՒ ՎԱՆՔ, Мороджоры ванк*, Morojoru vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, **տ Մորո ձոր վանք:**

ՄՈՐՈՒ ՁՈՐԻ ՎԱՆՔ, Мору джори ванк*, Moru jori vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահովիտ գ-ում, **տ Մորո ձոր վանք:**

Ս ՄՈՔՈՍ ԹԱԳԱՎՈՐ, Св Мок'ос Т'агавор, St Mok'os T'agavor, Մոգուց Գետ - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվով-ի Կարուշյա գ-ի մոտ, նրանից 2-3 կմ հեռավորությամբ, Ս Ներսես Շնորհալի եկեղեցու մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ՄՈՒՌԻՏԻ ԱՆԱՊԱՏ, Мр'ути анапат, Mr'uti anapat, Մուրուտի վանք - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ ներկայիս Աղբեջանի Հանրապետության Սանյարի շրջ-ի Մուռուտ գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Կողթ գավ-ի մեջ: Կառուցվել է հավանաբար 10-11-րդ դդ, վերանորոգվել է 1881-ին: Ըստ ավանդության՝ վանքն օժել է Մեսրոպ Մաշտոցը, որից էլ ծագել են վանքի և գ-ի անունները:

ՄՍԻՍ, Мсис, Msis - Ու խ - տ ա տ ե ղ ի , Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Հաթերք գ-ի մոտ, **տ Մասիս:**

ՄՏՐԿՈՒ ՎԱՆՔ, Мтрку ванк*, Mtrku vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի գավ-ում, Մուսուրկա գ-ում, **տ Մուսուրկա վանք:**

ՄՐԳԱԶՈՐԻ ԽԱՉ, Мргадзори хач, Mrgajori xac' - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Խոտ գ-ում (հին գյուղատեղիում): Կառուցված է 1700 թ: Անշուք շինություն է: Ենթադրում են, թե այն ավանդությունը,

որ գ-ի եկեղեցիներից մեկը կառուցել է տվել Շահ Աբասի (17-րդ դ) հարեմից փախած մի կին, կարող է վերաբերել հենց այս եկեղեցուն:

ՄՐԵՆ, Мрен, Mren, Մրենի կաթողիկե - Ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ի Մրեն գք-ում: Կառուցել է տվել Դավիթ Սահառունի իշխանը 613 թ: Ծինարարության համար օգտագործված է կարմրավուն սրբատաշ տուֆաքար: Ներսից շրջանաձև է, դրսից հնգանիստ արսիղով կենտրոնազմբեթ բազիլիկ է: Գմբեթը նման է Բագարանի եկեղեցու գմբեթին: Հր պատի հետ ներսից շարված էին շուրջ 25 բարձրավետ խաչքարեր: Եկեղեցին ունի 3 դուռ՝ հս, հր և արմ: Ծենքը դրսից ունի ճաշակավոր ու բարձրավետ հարթաքանդակներ և հայերեն արձանագրություններ: Այդտեղ տեղադրված են նաև Դավիթ Սահառունու և Ներսեհ Կամսարականի պատկերաքանդակները: Տաճարն այժմ կիսավեր է:

ՄՐԵՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿԵ, Мрени кат’ор’и́ке, Mreni kat’oyike - Ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ի Մրեն գք-ում, տ Մրեն:

ՄՐՀԱԿԱՆ ՄԵՃՅԱՆ, Мрhакан мeһян, Mrhakan mehyan, Հեփեստոսի մեհյան, Մեհհրական մեհյան, Մհհրական մեհյան, Սրհական մեհհյան - Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր , մ ե հ յ ա ն Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում, Բագաոհի գավանում: Հիշատակում է Ագաթանգեղոսը (5-րդ դ):

ՄՐՈՍԱ Ս ԹՈՎՄԱՍ, Мрoса Св Т’oвмас, Mrosa St T’ovmas - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Մրորս և Գինտրանց գ-երի մոտ, տ Մրորսա վանք:

ՄՐՈՐՍԱ ՎԱՆՔ, Мрорса ванк’, Mrorsa vank’, Թովմա Առաքելի վանք, Թովմա Առաքելո վանք, Ս Թովմասի վանք, Մրոսա Ս Թովմաս, Ռշտունյաց Ս Թովմասի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Մրորս և Գինտրանց գ-երի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռըշտունիք գավ-ի մեջ: Ուներ մի գեղեցիկ եկեղեցի, հարկատու մի քանի

գ-եր: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր:

ՄՐՎԱՆԱ ՎԱՆՔ, Мрвана ванк’, Mrvana vank’, Մավոհան, Մավոհանա վանք - Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայոց պետությունում, Բարձրբերդ գավ-ի Մրվանա գ-ում: Այստեղ ապրել ու գործել է Կիլիկիայի Հայոց կաթողիկոս Կոստանդին Ա Բարձրբերդցին, ով կոչվել է նաև Մավոհանացի (1221-1267):

ՄՅԳՈՒՆԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Мпгуня Св Степ’анос, Mc’guni St Step’anos - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Յդնա գ-ի մոտ, տ Մցգունի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՄՅԳՈՒՆԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Мпгуня Св Степ’аноси ванк’, Mc’guni St Step’anos vank’, - Մեծ Գուևո վանք, Մեծգուևո վանք, Միզկուևոց վանք, Մյուզգյուևո վանք, Մյուզկյուևո վանք, Մյուզկյուևոց վանք, Մյուզկուևոց Ս Ստեփանոս, Մյուզկուևոց վանք, Մցգունի Ս Ստեփանոս, Մցգունի վանք, Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոսի վանք - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Յդնա գ-ի մոտ, նրանից 3-4 կմ հր, այգեկետ բլրակի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ: Կանգուն է միայն կենտրոնական եկեղեցին, որն ունի ուղղանկյուն-քառանկյունի հատակագիծ: Անշուք է, կառուցված տեղական անձնակ զետաքարերով ու կրաշաղախով: Եկեղեցուն կից եղել են զույգ ավանդատներ ու սրահ: Ծիսությունների պատերի մեջ տեղադրված են 9-17-րդ դդ մի քանի խաչքարեր: Մյուս կիսավեր օժանդակ շինությունները օգտագործվում են Յդնայի տնտեսության համար: Պահպանվել է 15-րդ դ 50-80-ական թթ այստեղ ընդօրինակված մի Ավետարան: 1735 թ Հայոց կաթողիկոս Աբրահամ Կրետացին (1734-1737) կանգ է առել այս վանքում: Անցյալում Մ ս Ս վանքը համբավավոր ուխտավայր էր Գողթնի և հարևան շրջ-ների հայության համար, նրա գլխավոր տոնը մեծ հանդիսավորությամբ կատարվում էր հուլիս ամսին:

ՄՅԳՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, Мпгуня

ванк’, Mc’guni vank’ - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Յդնա գ-ի մոտ, տ Մցգունի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՄՈՒՀԼԱՋԻԻԿԻՒՍԱ, Мухладжик’илиса, Muhlajik’ilisa - Տ ա ճ ա ր , Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ում, տ Մեփագործի եկեղեցի:

ՄՈՒՂԴԻՍԻՆ, Мут’дисин, Mutydisin - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբադի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Հաղորտի գ-ում:

ՄՈՒՂԴԻՍԻՆ ԵԿԵՂԵՅԻ, Мут’дисин екер’едя, Mutydisin ekeyec’i - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբադի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Գանձասար վանքի մոտակայքում, Մոչահավի աղբյուրի մոտ:

ՄՈՒՂՆԻ, Мут’ни, Mutyni - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մուղնի գ-ում, տ Մուղնիի վանք:

ՄՈՒՂՆԻՍ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Мут’нии Св Геворг, Mutyunii St Gevorg - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մուղնի գ-ում, տ Մուղնիի վանք:

ՄՈՒՂՆԻԻ ՎԱՆՔ, Мут’нии ванк’, Mutyunii vank’, Ս Գևորգ, Մղոնի վանք, Մողնա վանք, Մողնի, Մուղնի, Մուղնիի Ս Գևորգ, Մուղնու Ս Գևորգ, Մուղնու վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մուղնի (հնում՝ Մողնի) գ-ում: Հնում մըտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի մեջ: Հիմնադրվել է 14-րդ դ, հիմնովին վերակառուցվել 1664-1669 թթ ճարտարպետ Սահակ Հիզանեցու և նրա աշակերտ Մուրադի կողմից: Վանքի քառամույթ գմբեթավոր բազիլիկ եկեղեցին կառուցված է հղկված ու մշակված սև ու կարմրավուն տուֆաքարերով: Արմ կողմում՝ եռակամար բաց սրահի միջին հատվածի վրա բարձրանում է զանգակատան ոտտոնդան: Վանքի ուղղանկյուն-քառանկյունի հատակագծով կիսամշակված բազալտե պարիսպները անկյուններում ունեն շրջանաձև բուրգեր: Օժանդակ շինությունները տեղադրված են հա-արը կողմում, իսկ բնակելի սենյակները կից են պարսպին: Արլ պարսպաշարի մոտ են գտնվում սեղանատունն ու մթե-

րանոցը: **Հս-արմ-ում տեղադրված են աղբյուրի շենքն ու ջրամբարը:** Շինության արտաքին մասերում կան գեղեցիկ դարձաբանդակներ ու հայերեն վիմագրեր: Ներսի մասը գուսպ է, պարզ ու հասարակ, առանց դարձաբանդակների: 1870 թ Աբել Մխիթարյանցի եպիսկոպոսության ժամանակ այստեղ բացվել էր վարժարան: **Մ վ-ը վերջին տարիներին վերանորոգվել ու բարեկարգվել է, որին կից գործում է նաև փոքրիկ թանգարան:**

ՄՈՒՂՆՈՒ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Мут'ху Св Геворг, Мухну St Gevorg – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մուղնի գ-ում, տ Մուղնիի վանք:

ՄՈՒՂՆՈՒ ՎԱՆՔ, Мут'ху ванк*, Мухну ванк' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մուղնի գ-ում, տ Մուղնիի վանք:

ՄՈՒՂՈՒԴԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Мут'удя Св hOвhаннес, Мухуди St Hovhannes – Վ ա ն ք Ելիզավետպոլի նահ-ի Զանգեզուրի գավ-ում, Մեղրու ոստիկանական շրջ-ում, տ Ս Հովհաննես:

ՄՈՒՃԻԿԿԵՐԵ, Муч'икдере, Mučikdere – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Ջեյթունի գվդկ-ի Մուճիկդերե (Մըն-ջաձոր) գ-ում: Հիմնադրել են ֆրանցիսկյան միաբանները 19-րդ դ: Վանքի համալիրը բաղկացած էր 3 միավորներից: 1890-ական թթ վանքի առաջնորդն էր բավական հեղինակավոր Սարվադոր Լիլին:

ՄՈՒՇՈՂԿՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, Мушог'куня ванк*, Mušog'kuni vank', Ս Սարգիս, Ս Սարգսի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մուշովկա գ-ում: Հիշատակվում է այստեղ գրված հայերեն ձեռագրերից մեկի հիշատակարանում, ըստ որի՝ վանքն ուներ 4 եկեղեցի՝ Ս Թորոս, Ս Նաչատուր, Ս Հակոբ, Ս Սարգիս անուններով: Կարելի է ենթադրել, որ եղել է մեծ ու ընդարձակ համալիր:

ՄՈՒՍԱՍԻՐ, Мусасир, Musasir – Տ ա ճ ա ր Հնագույն Հայաստանում՝ Ուրարտուում, Վանա լճի հրարը կողմում, տ Նալդու տաճար:

ՄՈՒՏՈՒԿԱ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Мутур'ка Св Лусаворич, Mutur'ka

St Lusavorič' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Էրզրումի գավ-ում, Մուտուրկա գ-ում, տ Մուտուրկա վանք:

ՄՈՒՏՈՒԿԱ ՎԱՆՔ, Мутур'ка ванк*, Mutur'ka vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Էրզրումի գավ-ում, Մուտուրկա գ-ում, տ Մուտուրկա վանք:

ՄՈՒՏՈՒԿՈՒՎԱՆՔ, Мутур'ку ванк*, Mutur'ku vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Էրզրումի գավ-ում, Մուտուրկա գ-ում, տ Մուտուրկա վանք:

ՄՈՒՏՈՒԿԱՅԻ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Мутуркайи Св Лусаворич, Muturkayi St Lusavorič' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Էրզրումի գավ-ում, Մուտուրկա գ-ում, տ Մուտուրկա վանք:

ՄՈՒՏՈՒԿԱ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Мутурка Св Лусаворич, Muturka St Lusavorič' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Էրզրումի գավ-ում, Մուտուրկա գ-ում, տ Մուտուրկա վանք:

ՄՈՒՏՈՒԿԱ ՎԱՆՔ, Мутурка ванк*, Muturka vank', Ս Լուսավորիչ, Ս Լուսավորչի վանք, Մղրկու վանք, Մուտուրկա Ս Լուսավորիչ, Մուտուրկա վանք, Մուտուրկայի Ս Լուսավորիչ, Մուտուրկա Ս Լուսավորիչ, Մուտուրկու Ս Լուսավորիչ, Մուտուրկու վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրումի գավ-ի Մուտուրկա գ-ում, նրա արլ կողմում: Տեղադրված է բարձր բլրի վրա, որի արմ կողմով, խորունկ ձորակով հոսում է փոքրիկ գետակ, մոտակայքում գոյացնելով գեղատեսիլ ջրվեժ: Մյուս կողմից վեր են բարձրանում ցից ժայռաբեկորներ, իսկ արլ-ում գեղատեսիլ սարավանդ է: Վանքի համալիրի մեջ մտնում են Ս Լուսավորիչ՝ խաչաձև հատակագծով, գմբեթավոր, չափերով բավական խոշոր և խորվիրապ ու Ս Սարգիս փոքր եկեղեցիները, որոնք կառուցված են սրբատաշ քարերով: Խորվիրապի ներսում կար ոչ խոր մի փոս, որտեղ ըստ ավանդության՝ մի գիշեր անց է կացրել Գրիգոր Լուսավորիչը (3–4-րդ դդ): Մինչև 1915 թ Մեծ Եղեռնը վանքը ուներ հայոց վարժարան, որին կից կային 40-ի չափ սենյակներ և խցեր: Մ վ-ի մասին առաջին հիշատակությունները

վերաբերում են 16-րդ դ: Խմելու և ջրաղացի ջուրը վանք է բերվել Սարգիս վարդապետ Ստամբուլցու ջանքերով: Այստեղ էին նստում Կարինի հոգևոր առաջնորդները: Համալիրի շուրջը կան գերեզմաններ ու խաչքարեր: Վանքը լքվել ու ամայացել է 1915–1918 թթ:

ՄՈՒՏՈՒԿՈՒ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Мутурку Св Лусаворич, Muturku St Lusavorič' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Էրզրումի գավ-ում, Մուտուրկա գ-ում, տ Մուտուրկա վանք:

ՄՈՒՏՈՒԿՈՒ ՎԱՆՔ, Мутурку ванк*, Muturku vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Էրզրումի գավ-ում, Մուտուրկա գ-ում, տ Մուտուրկա վանք:

ՄՈՒՐԱԳԱՏՈՒՐ Ս ՍԱՐԳԻՍ, Мурадатур Св Саргис, Muradatur St Sargis – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գվդկ-ի Բվի գ-ում:

ՄՈՒՐԱՏԱՏՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Муратату Св Карпет, Muratatu St Karapet – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄՈՒՐԱՏԱՏՈՒՐ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Муратату Св hOвhаннес, Muratatur St Hovhannes – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՄՈՒՐՈ ՉՐՈՐՈ ՎԱՆՔ, Муро зоро ванк*, Muro zoro vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Լուսահոփու գ-ում, տ Մորո ձորո վանք:

ՄՈՒՔԱՆԱՆՅ ՕՋԱՆ, Мук'ананц оджах, Muk'ananc' ojax – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Կոլխոզչեն գ-ի մոտ:

3

ՅԱԼԸՆԸՉ ՔԵՇԻՇ ՎԱՆՔ, Ялыныз к'ешииш ванк*, Yalənox k'esiš vank' – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Տերիկ ք-ի մոտ: Այլագիները այսպես էին անվանում Ս Հակոբի վանքը (տ):

ՅԱԿՈՎԻԿ, Яковик, Yakovik – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղա-

րարադի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, ձարտար գ-ում, **տ Կոհակ:**

ՅԱՀԻԱ, Яhia, Yahia - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Խնուսի գվոկ-ի Յահիա գ-ի մոտ, **տ Ս Հովհաննես:**

ՅԱՂԱՊԱՅԻ ՎԱՆՔ, Яг*аpайи ванк*, Yaγarayi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Լճեր գվոկ-ում:

ՅԱՆԱՐԴԱՇ, Янардаш, Yanardaš - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ի մոտ գտնվող Դարսիա գ-ի վանքի համայնություն: Վանքը հունադավան էր: Ց թուրքերեն նշանակում է վառվող քար: Միգուցե գյուղի Ս Անդրեսս եկեղեցին է, որը կարմիր քարերով էր կառուցված, դրա համար էլ թուրքերը Ց էին անվանում, **տ Տաքսիարզոս:**

ՅԱՆԱՐԹԱՇ, Янарт*аш, Yanart'as - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, **տ Տաքսիարզոս:**

ՅԱՆԱՐՏԱՇ, Янарташ, Yanartaš - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Կեսարիայի նահ-ում, Արգեսու լ-ան լանջին, **տ Տաքսիարզոս:**

Ս ՅԻԶՏԻԲՈՒԶՏԻ, Св Йизтибузти, St Yiztibuzti - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Թուլս գ-ի մոտ, **տ Ս Հիլտիբուզտի վանք:**

ՅՈԹ ԴՈՒՌ ԿՈՆՈՆՈՍ, ԷՏ* Дур* Кононос, Yot' Dur' Kononos - Մ ե ն ա ս տ ա ն ն , վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի գավ-ի Հազոզ (Հոռ) գ-ի մոտ, **տ Կոնոնոսի վանք:**

ՅՈԹ ԵԿԵՂԵՅԻ, ԷՏ* екег*едя, Yot' ekeyec'i - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Պտրեցիք (Բաղարա) գ-ից մոտ 7 կմ հր-արմ: Շուրջը կան հայկական գերեզմաններ:

ՅՈԹ ԵԿԵՂԵՅԻ, ԷՏ* екег*едя, Yot' ekeyec'i - Ս ր ք ա տ ե ղ ի Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում, Շամխորի աջակողմյան վտակ Աղվեսաչեն գետի ձախ եզրին (այժմ՝ Աղրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի շրջ-ում): Բարձր, ուղղաձիգ ժայռերի մեջ փորված խուցեր էին:

ՅՈԹԸ ԽՈՐԱՆՔ, ԷՏ*Хоранк*, Yot'ə xorank' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ի Հայկավանք թաղամասում:

Ս ՅՈԹԸ ՄԱՆՈՒԿ, Св ԷՏ*Х Манук, St Yot'ə Manuk - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խուլի գվոկ-ի Ահարոնք գ-ում, նրա արլ կողմում: Կառուցված է սրբատաշ քարերով ու կրաշաղախով: Կամարակապ շինություն է: Դռան վրայի հայերեն արձանագրությունը վկայում է, որ կառուցվել է 1332 թ: Շուրջը կային հայկական գերեզմաններ:

ՅՈԹ ԽՈՏԱՃԱՐԱՎԱՅ ՎԱՆՔ, ԷՏ* Хотаг*арацц ванк*, Yot' Xotacarakac' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարբրդի գվոկ-ի Մայասա գ-ի մոտ, **տ Միլեզկի Ս Նշան:**

ՅՈԹԽՈՐԱՆ, ԷՏ*Хоран, Yot'xoran - Ե կ ե ղ ե ց ի , վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի Հայկավանք թաղամասում: Յոթ խորան ունենալու համար նաև այսպես է կոչվել Հայկավանից Ս Աստվածածին եկեղեցին (տ): Այս գ-ում հիշատակվում է նաև Յոթխորան մատուռ: Հմմտ Յոթը Խորանք:

ՅՈԹ ԽՈՐԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ԷՏ* Хоран Св Аствац*ац*ин, Yot' Xoran St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզան գ-ի մոտ, **տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:**

ՅՈԹԽՈՐԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ԷՏ*Хоран Св Аствац*ац*ин, Yot'xoran St Astvacacin - Վ ա ն ք Վերին Միջագետքում, Եղեսիա (Ուռհա) ք-ում: Միջին դը եղել է հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր:

ՅՈԹՆ ԽՈՐԱՆԱ ՎԱՆՔ, ԷՏ*Х Хорана ванк*, Yot'n Xorana vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզան գ-ի մոտ, **տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:**

ՅՈԹՆ ԽՈՐԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, ԷՏ*Х Хоранац ванк*, Yot'n Xoranac' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզան գ-ի մոտ, **տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:**

ՅՈԹՆ ԽՈՐԱՆԻ ՎԱՆՔ, ԷՏ*Х Хорани ванк*, Yot'n Xorani vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզան գ-ի մոտ, **տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:**

ՅՈԹՆ ԽՈՐԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ԷՏ*Х хоран Св Аствац*ац*ин, Yot'n xoran St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզան գ-ի մոտ, **տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:**

ՅՈԹՆ ԽՈՐԱՆՎԱՆՔ, ԷՏ*Х Хоранванк*, Yot'n Xoranvank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզան գ-ի մոտ, **տ Բարակաձորի Ս Աստվածածին:**

ՅՈԹՆՄԱՆԿՈՒՆՔ, ԷՏ*Нманкунк*, Yot'nmankunk', Էսհարք Քեֆ, Էսհարք Քեֆ, Էսհարքեֆ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Գամիրքում (Կապադովկիա), Կարամանի նահ-ում, Յարփուզ (Բիսոս) գ-ի մոտ, դրանից 4-5 կմ հեռավորությամբ:

ՅՈԹՎԵՐՔ, ԷՏ*верк*, Yot'verk' - Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Վարդենիս գ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

ՅՈՇԿ, ԷՏК, Yošk - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գավ-ի Յոշք գ-ում, **տ Յոշք, Յոշկա վանք:**

ՅՈՇՔ, ԷՏК*, Yošk', Աշունք վանք, Յոշկ, Յոշկա վանք, Վանկ վանք, Օշկ, Օշք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի Յոշք (հնում՝ Աշունք, Օշկ) գ-ում: Գտնվում է Թորթումի լճից ոչ հեռու, բարձր բլրի գագաթին: Հիմնադրվել է 10-րդ դ Ատրնեբես Հյուրապաղատի, Բագրատ իշխանաց-իշխանի և Դավիթ Մազիսարոսի ջանքերով: Եկեղեցին մեծ ու հոյակապ շինություն էր՝ 34 մ երկարությամբ և 22 մ լայնությամբ: Եկեղեցին հենված էր 4 սյուների վրա, ուներ հոյակապ գմբեթ և գեղեցիկ կաթողիկե: Պատերը զարդարված էին խորաքանդակներով, որոնց մեջ կերտված էին նաև մարդկային 2 ֆիգուրներ՝ վանքի մանրակերտը ձեռքներին: Համայնություն կային բազմաթիվ օժանդակ շինություններ: Եկեղեցին ուներ 4 դուռ: Ատրպետը այս վանքը համարում է Տայքի ճարտարապետական 7 հրաշալիքներից մեկը: Վանքի շուրջը կային խոշոր դամբարաններ:

ՅՈՇՔԱ ՎԱՆՔ, ԷՏК*а ванк*, Yošk'a vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գավ-ի Յոշք գ-ում, **տ Յոշք:**

ՅՈՒՂԱԲԵՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Юг*абер Св Аствад*ад*ин, Yuyaber St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Մոլլա գ-ում, **տ Երնաբեր Ս Աստվածածին:**

Ս ՅՈՒՂԻԴԱ, Св Юг*ада, St Yuyida – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Քուրդ գ-ի մոտ, **տ Ս Կիրակոս:**

ՅՈՒՂԻԴԱ, Юг*ада, Yuyida – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Մաստան գ-ի մոտ, **տ Հուղիղա:**

Ս ՅՈՒՂԻԴԱՅԻ ՎԱՆՔ, Св Юг*ада*и ванк*, st Yuyidayi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Մաստան գ-ի մոտ, **տ Հուղիղա:**

Ս ՅՈՒՂԻԴՍԱ, Св Юг*ада, St Yuyida – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Քարդ գ-ի մոտ, **տ Ս Կիրակոս:**

Ն

ՆԱԳԸՇԸ ԲԻԼԻՍԵ, Нагышы к*илице, Nagəšə k'ilise – Վ ա ն ք Կարսի մարզում, Կարս ք-ում, **տ Ս Լուսավորիչ:**

ՆԱԳԸՇԸԸ ԲԻԼԻՍԵ, Нагышлы к*илице, Nagəšlə k'ilise – Վ ա ն ք Կարսի մարզում, Կարս ք-ում, **տ Ս Լուսավորիչ:**

ՆԱԶՐԻԿԻ ՎԱՆՔ, Назрики ванк*, Nazriki vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Բաշաղաք (Փաշաղաղ) գ-ի մոտ:

ՆԱԽԱՎԻԿ, Нахавик, Nahavik – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մաստարա գ-ի մոտ, **տ Նախավիկ:**

Ս ՆԱԽԱՎԻԿ, Св Нахавик, St Nahavik – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մաստարա գ-ի մոտ, նրա հս-արմ կողմում, քարափի վրա: Կանգուն է: **Տ Նախավիկ:**

ՆԱԽԱՎԿԱ, Нахавка, Nahavka, Նախավիկ, Ս Նախավիկ – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մաստարա գ-ի մոտ, նրա հս-արմ կողմում,

բարձունքի վրա: Կառուցվել է 1879 թ Ս Ստեփանոս Նախավիկ եկեղեցու տեղում: Կանգուն է:

Ս ՆԱԽԱՎԿԱ, Св Нахавка, St Nahavka – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Արծվանիկ գ-ի մոտ գտնվող Երիցավանք վանքի համալիրում: Կառուցված է կիսամշակ բազալտե քարերով և կրաշաղախով, հս և հր պատերը շարված են կարմրավուն քարով: Հորինվածքով ինքնատիպ, թաղածածկ կառույց է, երկարավուն մի դահլիճ: Հետագայում շինությունը չըջափակված է եղել կրկնակի պարսպով, որից պահպանվել են միայն հիմնամասերը: Հիշատակվում է 5-11-րդ դդ:

Ս ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Св Нахавка*и ванк*, St Nahavkayi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Առեղ գ-ի մոտ:

Ս ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Св Нахавка*и ванк*, St Nahavkayi vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, **տ Նորավանք:**

ՆԱԽԱՎԿԱ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Нахавка Св Степ*анос, Nahavka St Step'anos, Ս Աստվածածին – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Շապին Գարահիսար ք-ում: Կառուցվել է 1274 թ: Հրկիզվել է 1885 թ Թեևեբլյանների հացի փոխ ծագած հրդեհից: ՅՈԹ տարի անց ք-ի հայություն միջոցներով այստեղ կառուցվել է քարաշեն, երկհարկանի մի նոր շինություն, որը համարվում է հայկական ճարտարապետության աչքի ընկնող հուշարձաններից մեկը: Այն ուներ հողաշեն արտաքին, գեղեցիկ գմբեթ, 18-ի չափ քանդակազարդ չըջանակներով լուսամուտներ, արծաթե մեծ խաչ և այլն: Ականատեսները պատմում են, որ Ն Ս Ս-ը կարող էր տեղավորել 3000 մարդ: Ք-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Փրկիչ:

ՆԱԽՇԼԻ, Нахшля, Naxšli – Ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Անի մայրաքաղաքում, **տ Տիգրան Հոնենցի եկեղեցի:**

ՆԱԽՇՈՒՆ ՎԱՆՔ, Нахшун ванк*, Naxšun vank', Նախուն վանք – Վ ա ն ք , Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապե-

տություն Բոնիսի չըջ-ի Բոնիս ք-ի մոտ, դրանից մի քանի կմ հեռավորությամբ, բլրի վրա: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, ունի գեղեցիկ զարդաքանդակներ, որից և առաջացել է Ն վ անունը, այսինքն՝ գեղեցիկ վանք:

ՆԱԽՐԱՐԱԾԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Нахарад*и екер*едя, Naxaraci eker'ec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Շիրակ գավ-ում, Անի մայրաքաղաքում, **տ Հովվի եկեղեցի:**

ՆԱՀԱՏԱ ԱԹՈՌ, Hahata at*op*, Nahata at'or' – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր (մեհյան) Հայաստանում: **Տ Անահտա աթոռ:**

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ա ղ բ յ ու ը - ս ը բ ա տ ե ղ ի Կիլիկիայում, Ջեյթուն գք-ի մոտ, նրանից արլ: Բխում է Ս Աստվածածին վանքի միջից: Սառնորակ է: Ըստ ավանդության՝ ջուրն ունի բուժիչ հատկություն: Այստեղ լողացողները, իրենց մարմինները ծածկում էին մշտադալար ծառերի տերևներով: Պատմում էին, որ անունը կապված է թուրքերի ձեռքով սպանված ոմն Հակոբի հետ:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի չըջ-ի Մանաչիղ գ-ում (այժմ՝ ոսղմակալված ադրբեջանական բանակի կողմից): Համեմատաբար նորաշեն կառույց է: Այս գ-ում է գտնվում 1308 թ Գրիգոր և Պապաքեղայրների կանգնեցրած խաչքարը:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չըջ-ի Չլղրան գ-ի մոտ, նրա հրարլ կողմում: Հս-արմ-ում գտնվում է Կարմիր եկեղեցին: Երկուն էլ գտնվում են կիսավեր վիճակում:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Աչաջուր գ-ում: Ուշ ժամանակներում կառուցված շինություն է:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի չըջ-ի Գալ (հնում՝ Գաղ) գ-ից հր-արմ, Քարհեղների ձորի տարածքում: Մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Հովհանն:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Մ ա տ ու ու ալ ժ մ յ յ ան Աղբրբեջանի Հանրապետության Շամխորի չրջ-ի Գառնակեր (Բարուն) գ-ի մոտ: Փայտածածկ անշուք կառույց էր, ներսում կար մի գերեզման: 15-րդ դ. այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության ճարտար գ-ի մոտ, նրա հս-արմ կողմում, մի հին ավերակ բերդում, միջնաբերդի տարածքում: Տեղանքը անչափ անմատչելի է, և քչերին է հաջողվել բարձրանալ միջնաբերդ:

ՆԱՀԱՏԱԿԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Hahataxi eker*eci, Nahataki ekeyci – Ե կ ե ղ ե ց ի (սրբատեղի) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ում, Ախպերքան գ-ում: Գտնվում է կիսավեր վիճակում: Շուրջը կան հին ու նոր գերեզմաններ:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ս ր ք ա տ ե ղ ի , ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Շապին Գարահասար ք-ի մոտ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ թաղված է թուրքերի ձեռքով սպանված մի հայ երիտասարդ:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ու խ տ ա տ ե ղ ի ներկայիս Աղբրբեջանի Հանրապետության Գաշթեասանի (Բարհատ) չրջ-ի Փոքր Բանանց ավերակ գ-ի մոտ, այժմ կանգուն Բանանց գ-ից 1,5 կմ հեռավորությամբ, ձորամիջում:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ու խ տ ա տ ե ղ ի ներկայիս Աղբրբեջանի Հանրապետության Գյորանբոյի չրջ-ի Ղարաղաղու գ-ում: Դրա մոտ է գտնվում Ս Գևորգ եկեղեցին:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Կուսապատ գ-ում:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ում, Ներքին և Վերին Հոռաթաղ գ-երի մոտ:

ՆԱՀԱՏԱԿ, Hahatak, Nahatak – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Վանք գ-ի մոտ, տ Հեղեղան նահատակ:

Ս ՆԱՀԱՏԱԿ, Св Hahatak, St Nahatak – Ու խ տ ա տ ե ղ ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ում, Նորս գ-ի տարածքում: Մյուս ուխտատեղին կոչվում է Թուխ Մանուկ:

ՆԱՀԱՏԱԿԱՅ ԽԱՁ, Hahataxaxi Xax, Nahataxax' Xax' – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Շնող գ-ում: Նվիրված է Վարդան Մամիկոնյանի (5-րդ դ.) հիշատակին: Մյուս մատուռները կոչվում են Ս Խաչ, Ս Սարգիս:

ՆԱՀԱՏԱԿԻ ՄՍՏՈՒՌ, Hahataxi matyp*, Nahataki matur', Անգեղի մատուռ, Ընգեղի մատուռ – Մ ա տ ու ու - ս ր ք ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Շատին գ-ի մոտ, նրանից 3-3,5 կմ հեռավորությամբ: Ցածր, կամարակապ շինություն է, ներսի պատին կար 1291 թ արձանագրություն՝ վերանորոգման մասին: Ըստ Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ.) կառուցվել է ի հիշատակ 451 թ Ավարայրի ճակատամարտից հետո այստեղ ապաստանած և պարսիկների ձեռքով կոտորված հայկական ջոկատի մարտիկների:

ՆԱՀԱՏԱԿԻ ՎԱՆՔ, Hahataxi vank*, Nahataki vank' – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի ձոճկան գ-ում: Կառուցվել է 1612 թ: Այստեղ ամփոփված է Վարդան նահատակի մասունքը: Մատուռի մոտ ժայռերից թափվող ջուրը գոյացնում է փոքրիկ ջրվեժ և լճակ: Գ-ի մյուս սրբատեղին կոչվում է Շիրթնավանք:

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒՀԻ, Hahataxuxhi, Nahataxuxhi – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Նախիջևանի գ-ի մոտ:

ՆԱՆԵԱԿԱՆ ԳԻՔ, Haneakan dix*, Naneakan dix' – Մ Ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում, տ Նանեի մեհյան:

ՆԱՆԵԻ ՄԵՀՅԱՆ, Hanei mehyan, Nanei mehyan, Նանեական դիք – Մ Ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում, Թիլավանում: Ուշ ժամանակներում մտնում էր Արմ Հայաստանի էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ի մեջ: Գտնվում էր այժմյան Երզնկա ք-ից մոտ 8 կմ հս-արմ, Սեպուհ լ-ան փեշերին, Եփրատ գետի աջ կող-

մում: Նվիրված էր մայրություն աստվածուհի Նանեին: Կործանվել է Հայաստանում քրիստոնեության ընդունումից հետո (301 թ)՝ 4-րդ դ:

ՆԱՆԵՆԻՑ Ս ՄԻՆԱՍ, Hanehici Sv Minas, Nanenic' St Minas – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ՆԱՆԵՆԻՑ ՎԱՆՔ, Hanehici vank*, Nanenic' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ի մոտ, տ Ս Մինաս:

ՆԱՆԵՆՑ ՎԱՆՔ, Hanehici vank*, Nanenc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ի մոտ, տ Ս Մինաս:

ՆԱՇԽՈՒՆ ՎԱՆՔ, Našxun vank*, Našxun vank' – Վ ա ն ք , Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիսի չրջ-ի Բոլնիս ք-ի մոտ, տ Նախշուն վանք:

ՆԱՊԱՏ, Hapat, Napat – Մ Ե - ն ա ս տ ա ն Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Թաղասեռ գ-ի մոտ: Անունը հավանաբար ծագում է անապատ բառից:

ՆԱՎԿԱ ՎԱՆՔ, Navka vank*, Navka vank' – Վ ա ն ք (°) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում: Ըստ հաղորդումների՝ մի փոքրիկ մենաստան էր:

ՆԱՎՈՒՇԱ ՎԱՆՔ, Navuša vank*, Navuša vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Թիլի գ-ի մոտ, տ Նավաշի Ս Ստեփանոս:

ՆԱՎՈՒՇԻ ՎԱՆՔ, Navuši vank*, Navuši vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Թիլի գ-ի մոտ, տ Նավաշի Ս Ստեփանոս:

ՆԱՎՈՒՇԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Navuši Sv Step'anos, Navuši St Step'anos, Նավուշա վանք, Նավուշի վանք, Նավուշի վանք, Նավուշի վանք – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Թիլի (Տեիկ) գ-ի մոտ, նրանից 4 կմ հր-արը: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ: Վանքի պարսպապատ

տարածքի կենտրոնում գտնվում էր սև քարերով կառուցված բազիլիկ եկեղեցին, որի պատերի մեջ շարված էին 11-12-րդ դդ խաչքարեր: Հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ, վերանորոգվել է հայկական ճարտարապետության ոճով: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, որից մեղ են հասել մի քանի ձեռագրեր: 1733 թ այս վանքն է այցելել կաթողիկոս (1734- 1737) Աբրահամ Կրետացին և այն գտել է ավերված վիճակում: Ոմանք սրան են նույնացնում Տիվիի Կուսանաց անապատը:

ՆԱՎՈՒՋԻ ՎԱՆՔ, Навуджи ванк*, Navuǰi vanġk' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Թիվի գ-ի մոտ, **տ Նավուչի Ս Ստեփանոս:**

Ս ՆԱՏԱՐ, Св Натар, St Natar - Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքրը Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Մարզվան ք-ի մոտ գտնվող Գյուլմուշ Հաջիբոյ գ-ում:

ՆԱՐԱԿՈՒՆՔ, Наракунк*, Narakunk' - Ե կ ե ղ ե ց ի Ելիզավետպոլի նահ-ի Զանգեզուրի գավ-ում, Հին Գորիս գ-ում, **տ Նորակունք:**

ՆԱՐԵԿ, Наре́к, Narek - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի չրջ-ի Ղազո գ-ում: Կառուցվել է 1868 թ:

ՆԱՐԵԿ, Наре́к, Narek - Վանք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվղկ-ի Նարեկ գ-ում, **տ Նարեկա վանք:**

ՆԱՐԵԿ, Наре́к, Narek - Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվղկ-ի Արակա գ-ում, **տ Արակա:**

ՆԱՐԵԿԱ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Наре́ка Св Григор, Nareka St Grigor - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվղկ-ի Նարեկ գ-ում, **տ Նարեկա վանք:**

ՆԱՐԵԿԱ Ս ՈՒՆՏ, Наре́ка Св Ухт, Nareka St Uxt - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվղկ-ի Նարեկ գ-ում, **տ Նարեկա վանք:**

ՆԱՐԵԿԱ ՎԱՆՔ, Наре́ка ванк*, Nareka vanġk' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բոռ գ-ի մոտ, **տ Բոռա Ս Հոհան:**

ՆԱՐԵԿԱ ՎԱՆՔ, Наре́ка ванк*,

Nareka vanġk', Գրուց վանք, Նարեկ, Նարեկա Ս Գրիգոր, Նարեկա Ս Ուխտ, Նարեկի վանք, Ս Գրիգոր Նարեկացի, Ս Սանդուխտի վանք, Ս Ուխտ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվղկ-ի Նարեկ գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ի մեջ: Վանքը գտնվում է գ-ի կենտրոնում, բլրի վրա, որը իշխող դիրք ունի չրջապատի նկատմամբ: Հիմնադրվել է 10-րդ դ Անանիա Ա Մոկացի կաթողիկոսի (946-968) նախաձեռնությամբ և Բյուզանդիայից հայածված ու հայրենիք վերադարձած Հայ Հոգևորականների ջանքերով՝ հավանաբար ավելի Հին կրոնական հաստատության տեղում: Սկզբում կառուցվել է Ս Սանդուխտ եկեղեցին, իսկ հետո մյուս շինությունները: Ոմանց ենթադրությամբ սկզբնական անունը եղել է Գրոց վանք:

Ն վ-ը ճարտարապետական գեղեցիկ ու ամբողջական համալիր է, որի մեջ Ս Սանդուխտից բացի մտնում են Ս Աստվածածին եկեղեցին, Գրիգոր Նարեկացու մատուռը, ժամատունն ու եռահարկ զանգակատունը: Շինարարության համար օգտագործված է թիլ կամ թել կոչվող քարի տեսակը: Համալիրը չրջապատված է պարսպով: Ներքնապարսպի հը կողմում էին գտնվում առաջնորդարանը, ուսումնարանը և Հովսեփ վարդապետի նախաձեռնությամբ կառուցված երկհարկանի Տյուրասենյակները: Ս Սանդուխտ եկեղեցին խաչաձև հատակագծով, արտաքուստ քառակուսի շինություն է: Ունի պայտաձև կամարներով 7 խորան, որոնց վրա հակվում են ութանկյուն գմբեթը՝ բրգաձև կաթողիկոսով: Հս կողմում գտնվում էր 1787 թ Բարսեղ վարդապետի կառուցած գավիթը, որի արլ պատի մոտ, փոքրիկ գմբեթավոր մատուռում հանգչում էր միջնադարի մեծ մտածող Գրիգոր Նարեկացու (951-1003) աճյունը՝ 1867 թ դրված մարմարյա խաչքարով, որի վրա քանդակված էր 17-տողանոց չափածո տապանագիր:

Ն վ-ը հռչակված էր իր դպրոցով ու ձեռագրատնով, որոնք նույնպես հիմնադրվել էին Անանիա Մոկացու կողմից: Պահպանվել են այստեղ

գրված հայերեն մի քանի ձեռագրեր, որոնցից ամենահինը 1069 թ Ավետարանն է: **Ն վ-ի** դպրոցում է ստեղծագործել Ուխտանես պատմիչը (10-րդ դ): Այստեղ է թաղված Գրիգոր Նարեկացու եղբայրը՝ Հովհաննես վարդապետը: Ենթադրվում է, որ վանքը սկզբում կոչվել է Ս Սանդուխտ կամ Գրուց վանք: Ըստ ավանդության՝ այստեղ են ամփոփված Ս Թումայի, Ս Աթանազիոսի և Ս Հակոբի աճյունները:

1896 թ քրդական ավազակաբարո Հրոսակները **Ն վ-ը** ավերեցին ու կողոպտեցին, սպանեցին վանքի վանահորը և 12 վանականներին: Գրանից հետո վանքի գործունեությունը դադարեց և դարձավ մի հասարակ աղոթատեղի գ-ի բնակչության համար՝ մինչև 1915 թ Մեծ եղեռնը: Վանքի հետագա ճակատագրի մասին տեղեկություններ չկան:

ՆԱՐԵԿԱ ՎԱՆՔ, Наре́ка ванк*, Nareka vanġk' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվղկ-ի Արակա գ-ում, **տ Արակա:**

ՆԱՐԵԿԱՑՈՒ ՃԳՆԱՐԱՆՔԱՐԱՅՐ, Наре́кацү ԳԳнаран-ԿԳарайр, Narekac'ü cǰnaran-k'arayır - Ք ա ը ա յ ր Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվղկ-ի Նարեկ գ-ի մոտ, Նարեկա ուխտատեղիում: Այստեղ է ճգնել ու աղոթել միջնադարի մեծ մտածող Գրիգոր Նարեկացին (951-1003):

ՆԱՐԵԿԱՑՈՒ ՎԱՆՔ, Наре́кацү ванк*, Narekac'ü vanġk' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բոռ գ-ի մոտ, **տ Բոռա Ս Հոհան:**

ՆԱՐԵԿԱ ՈՒՆՏԱՏԵՂԻ, Наре́ка ухтатег*и, Nareka uxtateyi - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվղկ-ի Նարեկ գ-ի մոտ, դրանից 2 կմ հս-արմ: Այստեղ, լ-ան մեջ կան 9 բնական քարայրներ, որոնցից մեկում կար քարե սեղան, որտեղ ըստ ավանդության՝ ճգնել ու աղոթել է միջնադարի մեծ բանաստեղծ, մտածող Գրիգոր Նարեկացին (951-1003): Նրա անունով էլ ուխտատեղին կոչվել է **Ն ու:**

ՆԱՐԵԿԻ ՎԱՆՔ, Наре́ки ванк*, Nareki vanġk' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվղկ-ի Նարեկ գ-ում, **տ Նարեկա վանք:**

ՆԱՌԻՇ, Haysh, Nauš – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբարդի չրջ-ի Թիլի գ-ի մոտ, տ Նավուչի Ս Ստեփանոս:

ՆԵՂՈՍԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Her*osy Sv Astvacac*ad*yn, Neyosi St Astvacacin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արզական գ-ի մոտ, տ Արզականի վանք:

ՆԵՂՈՒՍ, Her*yc, Neyus – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արզական գ-ի մոտ, տ Արզականի վանք:

ՆԵՂՈՒՍԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Her*usy Sv Astvacac*ad*yn, Neyusi St Astvacacin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արզական գ-ի մոտ, տ Արզականի վանք:

ՆԵՂՈՒՑԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Her*uyci Sv Astvacac*ad*yn, Neyuci St Astvacacin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արզական գ-ի մոտ, տ Արզականի վանք:

Ս ՆԵՐՍԵՍ, Sv Nersec, St Nerses – Մ Ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Մուչեղկա գ-ի մոտ: Գ-ում գտնվում էր Ս Գևորգ եկեղեցին:

ՆԵՐՍԵՍԻ ՎԱՆՔ, Nersecsi vank*, Nersesi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակն ք-ից հր, տ Ս Ներսես Շնորհալի:

Ս ՆԵՐՍԵՍԻ ՎԱՆՔ, Sv Nersecsi vank*, St Nersesi vank' – Վ ա ն ք , մ Ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաչեն:

Ս ՆԵՐՍԵՍԻ ՎԱՆՔ, Sv Nersecsi vank*, St Nersesi vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում: Գտնվում էր Մուչ ք-ից արլ, Թիլ գ-ի արլ կողմում:

ՆԵՐՍԵՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Nersec hAйрапет, Nerses Hayrapet – Վ ա ն ք , մ Ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաչեն:

Ս ՆԵՐՍԵՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Sv Nersec hAйрапет, St Nerses Hayrapet – Վ ա ն ք , մ Ե ն ա ս տ ա ն ,

ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաչեն:

ՆԵՐՍԵՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Nersec hAйрапети ванк*, Nerses Hayrapeti vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Սրկաթաղ գ-ի մոտ, տ Ս Կաթողիկե:

ՆԵՐՍԵՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Nersec hAйрапети ванк*, Nerses Hayrapeti vank' – Վ ա ն ք , մ Ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաչեն:

Ս ՆԵՐՍԵՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Sv Nersec hAйрапети ванк*, St Nerses Hayrapeti vank' – Վ ա ն ք , մ Ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաչեն:

Ս ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, Sv Nersec Шнорхали, St Nerses Šnorhali – Ե կ ե ղ Ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի, Կարուշա գ-ի մոտ, դրանից 2-3 կմ հեռավորության վրա, որտեղ, ըստ ոմանց, գտնվել է հին գ-ը: Դրա մոտ էր գտնվում Ս Մորոս Թագավոր ավերված եկեղեցին: Ս Ն Շ-ն 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

Ս ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, Sv Nersec Шнорхали, St Nerses Šnorhali – Ե կ ե ղ Ե ց ի Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Հոռմկա բերդում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Գևորգ և Ս Սարգիս:

Ս ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, Sv Nersec Шнорхали, St Nerses Šnorhali, Ներսեսի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակն ք-ից հր, Կամարակապ և Մուչեղկա գ-երի մոտ: Ուներ չրջապարիսպ:

ՆԵՐՍՄԵՀՅԱ ՈՒԽՏ, Nersemehya Yxt, Nersmehya Uxt – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Մատաղիս քտա-ի մոտ, տ Եղիշե Առաքյալի վանք:

ՆԵՐՍՄԵՀՐԻ ՎԱՆՔ, Nersemehri vank*, Nersmehri vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Մատաղիս քտա-ի մոտ, տ Եղիշե Առաքյալի վանք:

ՆԵՐՍՄԻՀՐԱ ՈՒԽՏ, Nersemihra Yxt, Nersmihra Uxt – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Մատաղիս քտա-ի մոտ, տ Եղիշե Առաքյալի վանք:

ՆԵՐՍՄԻՀՐ ՎԱՆՔ, Nersemihp vank*, Nersmihp vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Մատաղիս քտա-ի մոտ, տ Եղիշե Առաքյալի վանք:

ՆԵՐՔԻՆ ԷՋՄԻԱՄԻՆ, Herk*yn Eджмиац*ин, Nerk'in Ejmiasin – Ե կ ե ղ Ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիդանի գվոկ-ի Սպարկերտի գախմբի (Բազմենից) գ-ում, Բազմենից վանքի Համալիրում:

ՆԵՐՔԻՆ ԽԱՉԵՆ, Herk*yn Xač'en, Nerk'in Xač'en – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ում, Քոլատակ գ-ի մոտ, տ Ս Հակոբի վանք:

ՆԵՐՔԻՆ ՍԱՐԻՂԱՄԻՇԻ ՎԱՆՔ, Herk*yn Сариг*амиши ванк*, Nerk'in Sariyamiši vank', Սարրղամիշի վանք – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Ներքին Սարիղամիշ գ-ում:

Ս ՆԻՋԱԿ, Sv Nizak, St Nizak – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, տ Գեղարդ:

ՆԻՋԻԱ, Nizia, Nizia – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Նիրդե գ-ում, տ Ս Գրիգոր Նյուսասցի:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, Sv Nikog*ayos, St Nikogayos – Ե կ ե ղ Ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Դավաջի գ-ում:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, Sv Nikog*ayos, St Nikogayos – Ե կ ե ղ Ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բաբերդի գվոկ-ի Նիվ գ-ում: Մի աղբյուրում այսպես է անվանված Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, Sv Nikog*ayos, St Nikogayos – Ե կ ե ղ Ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կուրուչայի գվոկ-ի Հասանովա գ-ում:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, Sv Nikog*ayos, St Nikogayos – Ե կ ե ղ Ե ց ի Արմ

Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գավ-ի Կամարակապ գ-ում: Այստեղ Հիշատակվում են նաև Ս Խաչ, Ս Սահակ, Ս Աստվածածին եկեղեցիները և մի քանի ուխտատեղիներ ու մատուռներ:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի**, ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Ջորակ գ-ում: Գ-ում կար նաև Ս Գևորգ մատուռ:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** և ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գավ-ի Նարվեր գ-ի մոտակայքում, տ Ս Նիկողոս:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կլիլկիայում, Հայկաի նահ-ում, Հոռուկլայի գավ-ի ձիպին գ-ում: Մեծ, քարաշեն կառույց էր: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կլիլկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Նիքսարի գավ-ի Նիքսար (Նեոկեսարիա) ք-ում: Հավանաբար հունադավան էր: Ք-ի լուսավորչական եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Անգորայի (Անկարայի) նահ-ում, Յողղաթի գավ-ի Դալի Համգա գ-ում:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ի չրջանում գտնվող Աղտ լ-ան տարածքում: Հիշատակված է 1176 թ Հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Տրապիզոնի նահ-ի Բուլանջըբ գավ-ի Բուլանջըբ վանում:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos, **Բթառիճու Ս Նիկողոս**, Ս Նիկողայոս Սքանչիլագործ, Ս Նիկողոս, Ս Նիկողոսա վանք, Փթառիճի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում,

Երզնկայի գավ-ի Բիթառիճ գ-ի մոտ, Քեչիչդաղ լ-ան լանջին, զով, օղատուն և գեղատեսիլ վայրում: Ուներ մի հին եկեղեցի և տարբեր նպատակների համար կառուցված շինություններ: Համալիրը շրջապատված էր քարե ամրակուռ պարիսպներով: Շուրջը կային պտղատու այգիներ, բանջարանոց, սառնորակ աղբյուր: Շրջակայքի հայությունից սիրած ամառանոցավայրն էր: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos, Ս Նիկողայոսի վանք - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Զիմարա գ-ի մոտ: Այստեղ 1176 թ ընդօրինակվել է Ավետարան:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*аѣос**, St Nikogayos, **Զիարեթ Թեփեսի**, **Զիյարեթ Թեփեսի**, **Ուխտատեղի սար**, **Ուխտատեղվո սար - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնի գավ-ի Նարվեր գ-ում:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՆ **Никог*аѣоси ванк***, St Nikogayosi vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Ապահունիք գավ-ում, տ Ապահունյաց վանք:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՆ **Никог*аѣоси ванк***, St Nikogayosi vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Զիմարա գ-ի մոտ, տ Ս Նիկողայոս:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՍԲԱՆՁԵԼԱԳՈՐԾ, ՇՆ **Никог*аѣос Ск*анчеларорц***, St Nikogayos Skanč'elagorc - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Բիթառիճ գ-ի մոտ, տ Ս Նիկողայոս:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*ос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գավ-ի Խոչքար գ-ում: Կողպտովել ու ավերվել է 1895 թ Հայկական կոտորածների ժամանակ:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*ос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Շրգու գ-ում: Այս եկեղեցին չի պահպանվել, ենթադրում են, որ սա կառուցվել է վաղ ժամանակներում: Գ-ի կանգուն եկեղեցին կոչվում է Ս Հովհան Ոսկեբերան:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*ос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խարբերդ ք-ի մոտ գտնվող Իջմե գ-ում: 19-րդ դ վերջերին եկեղեցուն կից գործում էր հայոց վարժարան՝ 50 սաներով: 1895 թ Թուրքերը Ս Ն-ը դարձրել էին մզկիթ:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*ос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Պոնտոսի Ամասիա ք-ում: Հիմնադրվել է 1218 թ ք-ի հայ բնակիչների ջանքերով:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*ос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ի մոտակայքում գտնվող Իշխան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր հայոց Բագրատունյան ուսումնարանը:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*ос**, St Nikogayos - **Ե կ ե ղ ե ց ի** Վերին Միջագետքում, Եղեսիայի չրջ-ի ձեպին գ-ում:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*ос**, St Nikogayos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Բիթառիճ գ-ի մոտ, տ Ս Նիկողայոս:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*ос**, St Nikogayos - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում, Ծումինա ք-ում, տ Ս Նիկողայոս:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ՇՆ **Никог*ос**, St Nikogayos - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թոխաթի գավ-ում: Կառուցված պետք է լինի 13-րդ դ: 1589 թ այստեղ ընդօրինակվել է ասորի պատմիչ Միխայել Ասորու (12-րդ դ) «Ժամանակագրություն»-ը:

Ս ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԱ ՎԱՆՔ, ՇՆ **Никог*оса ванк***, St Nikogosa vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Բիթառիճ գ-ի մոտ, տ Ս Նիկողայոս: ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ՎԱՆՔ, **Никог*оси ванк***, Nikogosi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ի Կեչինկեր կերիր գ-ի մոտակայքում:

ՆԻՐՁԱ, **Нирза**, Nirza - Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Նիրզե գ-ում, տ Ս Գրիգոր Նյուսազի:

ՆԻՐՁԵ, Нирзе, Nirze – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Նիրզե գ-ում, տ Ս Գրիգոր Նյուսացի:

ՆԻՐՁԵԻ ՎԱՆՔ, Нирзеи ванк*, Nirzei vank' – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Նիրզե գ-ում, տ Ս Գրիգոր Նյուսացի:

ՆԼԲԱՆԴԱՆՑ, НЛБАНДАНЦ, Nlbandanc' – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Աչան գ-ի մոտ, տ Պիժի Սուրբ:

ՆԼԲԱՆԴԱՆՑ ՍՈՒՐԲ, НЛБАНДАНЦ сурб, Nlbandac' surb – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Աչան գ-ի մոտ, տ Պիժի Սուրբ:

ՆԼԲԱՆԴԱՆՑ ՍՐԲԱՎԱՅՐ, НЛБАНДАЦ србавайр, Nlbandac' srbavayr – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Աչան գ-ի մոտ, տ Պիժի Սուրբ:

Ս ՆԿԱՐ, Св Нкар, St Nkar – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, տ Անձղնապատ:

ՆԿԱՐԵՆ ԱՆԱՊԱՏ, Нкарен анапат, Nkaren anapat – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, տ Անձղնապատ:

ՆԿԱՐԵՆԱ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Нкарена Св Степаноси ванк*, Nkarena St Stepanosi vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, տ Անձղնապատ:

ՆԿԱՐԻՆԱ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Нкарина менастан, Nkarina menastan – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ, տ Անձղնապատ:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շահումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, Դաղի վանքի Համալիրում, տ Դաղի վանք:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գյողալղարայի գվոկ-ի Որձակ գ-ում:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan –

Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտ գջ-ի մոտ, ոչ Հեռու Արածանիի կամուրջից: 19-րդ դ կեսերին ավերակ էր, նշարվում էին միայն պատերը և ցաքուցրիվ մի քանի խաչքարեր: Եկեղեցու մոտ կար աղբյուր:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Նաջարան գ-ում: Կառուցվել է 1276 թ: Այլ աղբյուրում անվանվում է Ս Մինաս: Գ-ից դուրս գտնվում էր Ս Գևորգ ավերված եկեղեցին:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Սուրբ Նշան վանք գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 50 սաներով:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գյոյլիկ (Ծովք) գ-ում: Մինչև 1915 թ ուներ վարժարան՝ 31 սաներով: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ Մեծ Եղեռնի ժամանակ:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ում, Համանուն գավ-ի Բաբերդի գվոկ-ի Այճկա գ-ում:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Խունյար գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի գավ-ում, Արծաթի գ-ում:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բաբերդ ք-ում: Մինչև 1915 թ գործում էր:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Կղրլիխա գ-ում: Եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան, որտեղ 1870-ական թթ սովորում էր 40 աշակերտ: Վարժարանը գործել է Հավանաբար մինչև 1915 թ:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan –

Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Վժան գ-ում գտնվող Վժանա վանքի Համալիրում: Վանքի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Երզնկա ք-ում: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը (4-րդ դ): Այստեղ է թաղված Հովհաննես Երզնկացին (1230–1293): 19-րդ դ-ից մինչև 20-ի սկզբները եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Ակնա գվոկ-ի Անջրդի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ չուրջ 100 տղա սաներով:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Ապուչեխ գ-ում: 1900-ական թթ ավերված էր:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Ծագ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Եկեղեցին հիմնադրվել է 1249 թ, իսկ պահպանված շինքը նոր ժամանակների կառույց էր:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Սրլիս գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Լույս:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Եղեղի գ-ում:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Ջորակ գ-ի մոտ, ձորի եզրին: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր: Սրա մոտ էր գտնվում Ս Վառվառ ավերված եկեղեցին: Շուրջը կային Հայկական զբերգմաններ:

Ս ՆՇԱՆ, Св Ншан, St Nshan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի

Չարսանջակի գվուկ-ի նորգեղ գ-ի մոտ, դրանից արլ: Գ-ի մեջ գտնվող եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գվուկ-ի Ագրակ գ-ի մոտ: Համայնրի Ս Նշան եկեղեցու անունով նաև այսպես է կոչվում **Կարմիր վանքը (տ):**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գվուկ-ի Կարմիր վանքի Համայնրում: 1920 թ գտնվում էր ավերված վիճակում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Օվաջղդի չրջ-ի Քորնքա գ-ում, նրանից արլ: Ժայռերի մեջ փորված քարակոփ կառույց էր:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գեղվանք գ-ում: Երբեմն նաև այսպես է անվանված **Ս Աստվածածին** եկեղեցին (տ):

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդ ք-ից մոտ 16 կմ հր գտնվող Գոմք գ-ում: Կառուցվել է 1897 թ, 1896-ին կոտորածների ժամանակ ավերված Ս Կարապետ եկեղեցու փոխարեն եկեղեցուն կից վարժարանում 1910 թ սովորում էին 150 աշակերտներ, որից 25-ը՝ աղջիկ: Դպրոցը հաճախում էին նաև չրջակայքի հայկական գ-երի երեխաները:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդ ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչի գվուկ-ի Չարահան Ս Նշան վանքի Համայնրում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվուկ-ի Գինեկանից Ս Աստվածածին վանքի Համայնրում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում, տ **Ս Աստվածածին:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ գտնվող Վարազավանք վանքի Համայնրում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Ելիզավետպոլի նահ-ի Ղազարի գավ-ում, Աղստե գետի աջ կողմում գտնվող Թարգևին գատեղիի տարածքում: Հիշատակում է Մ. Բարխուդարյանը և նշում, որ իր ժամանակ կանգուն էր:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք)** Լեոնային Կիլիկիայում, Վահկա բերդում կամ նրա մոտ, տ **Վահկա Ս Նշան:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կարսի մարզում, Կարս ք-ում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Ժանիվանք վանքի Համայնրում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Մովուց վանքի Համայնրում: Այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Հալբախի նահ-ի Մարաչի գավ-ում, Բազարըղ գվուկ-ի Քիչիֆլի գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայի Հայկական թագավորության Սկևոս վանքի Համայնրում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մեծ Սարիար գ-ում: Այստեղ մինչև 19-րդ դ վերջերը պահպանվում էին հայերեն մի քանի ձեռագրեր, որոնցից մեկը գրված էր 1501 թ Հաղպատի վանքի միաբան Վարդան արեղայի ձեռքով, մյուսը 1646 թ վերանորոգել էր Հակոբ երեցը, իսկ երրորդը Ավետարան էր՝ արտագրված երուսաղեմում՝ գրիչ Սարգիս վարդապետի ձեռքով: Պահպանվել էր նաև այստեղ գրված մի ձեռագիր մատյան: Մեկ այլ աղբյուրում այս եկեղեցին անվանված է Ս Ուռ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Երնջատափ գ-ում: Կանգուն է: Աղ-

բյուրներում անվանված է նաև Ս Աստվածածին:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գլաձոր վանքի Համայնրում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Թանահատի վանքի Համայնրում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Նոտակերաց վանքի Համայնրում: Այժմ չի պահպանվել:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ցախաքար վանքի Համայնրում: Կառուցվել է 10-րդ դ: Պատերին պահպանվել են հայերեն վիճագիր արձանագրություններ: Կից է Ս Աստվածածին եկեղեցուն: 150–200 մ հեռավորությունում գտնվում են կողք-կողքի կառուցված Ս Կարապետ և Ս Հովհաննես եկեղեցիները: Ս Ն-ը կանգուն է:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan, Ս **Կարապետ – Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ում, դրա հը կողմում: Քառանկյունի, գմբեթավոր շինություն է՝ կառուցված 11–13-րդ դդ: Սրա մոտ գտնվում է Տարսայիճ իշխանի ապարանքի մուտքի ճակատաքարը:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Լենուղի գ-ում: Կառուցվել է 1870-ական թթ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Եղնիկ գ-ում: Կառուցվել է 1866 թ: Հիշատակվում է նաև Ս Հովհաննես անվամբ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan, **Ժածկանց Ավետարան – Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մաստարա գ-ում, Ս Հովհաննես եկեղեցու մոտ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Հաղպատի վանքի Համայնրում: Վանքի գլխավոր եկեղեցին է, որը կառուցել է տվել Նոսրովանույշ թագուհին

976–991 թթ՝ իր Սմբատ և Գուրգեն որդիների արևշատույթյան համար: Այն գմբեթավոր ընդարձակ դահլիճ է, ներսում ունի երկհարկանի չորս ավանդատներ, իսկ պատերին կան որմնանկարներ: Արլ պատին գտնվում են Աշոտ Գ թագավորի, Ռոսրովանույշ թագուհու և սրանց Սըմբատ ու Գուրգեն որդիների բարձրաբանդակները:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հոռոմայր վանքի համալիրում: Կառուցել են Զաքարե ամիրսպասալարն ու նրա եղբայր Իվանեն՝ 1187 թ: Այն միանավ, թաղածածկ բազալտակերտ շինություն է, որի զանգակատունը կառուցվել է 1290 թ: Պահպանվել է բավարար վիճակում: Սարավանդի վրա կան ևս 2 եկեղեցիներ, որոնք կառուցվել են 1206 թ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Սրվիղի վանքի համալիրում: Կառուցողներն են Սարգիս ճարտարապետն ու Հովհաննեսը: Ներսից կլոր է, դրսից՝ 12-նիստանի: Ներքևում չարված է քարով, վերևում, գմբեթի հետ միասին, օգտագործված է թրբածած աղյուս: Պատերի վրա կան հայերեն վիճակիր արձանագրություններ, որոնցից մեկը 1152 թ է: Ծարվածքում օգտագործել են հին խաչքարերի բեկորներ: Եկեղեցին ունի սրածայր գմբեթ, որից էլ հավանաբար վանքը ստացել է Սրվիղի անունը: Համալիրի մյուս եկեղեցին Ս Աստվածածինն է (կառուցված 19-րդ դ):

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Կոտայք գ-ում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Առինջ գ-ում գտնվող Ծաղկավանք վանքի համալիրում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Զագավանք վանքի համալիրում: Կառուցվել է 7-րդ դ: Ավերվել է 1679 թ ահեղ երկրաշարժի ժամանակ: Եռախորան գմբեթավոր շինություն է, որի միայն պատերի ստորին շար-

քերն են պահպանվել:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Ծաղկավանք գ-ում գտնվող Կեչառիսի վանքի համալիրում: Վերանորոգվել է 13-րդ դ Պարոն Վաչեի միջոցներով: Զափերով համեմատաբար փոքր կառույց է: Վերանորոգվել է 1939, 1947–1948, 1957 թթ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Արագածոտն գավ-ի Բյուրական ամրոցի տարածքում, այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Բյուրական գ-ի հր ծայրամասում, գերեզմանատան մոտ: Եկեղեցին չի պահպանվել: Հիշատակված է 1428 թ հայերեն ձեռագրերից մեկում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Արցախ (ըստ այլոց՝ Ուտիք) աշխ-ում, Քավս (ըստ այլոց՝ Գարդանաձոր) գավ-ում, Նորաբերդ բերդում, Անապատ վանքի համալիրում: Կառուցել էին Հայոց Բագրատունի տոհմի ներկայացուցիչները 1231 թ: Բերդի մոտ գտնվում էր Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan, Թորդանա վանք, Թորդանի վանք, Թորթանու Ս Փրկիչ, Ս Խաչ, Ս Փըրկիչ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, Թորդան ավանում: Ուշ ժամանակներում մտնում էր Արմ Հայաստանի էրզրումի նահ-ի Երզրնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի մեջ: Կառուցել էր Գրիգոր Լուսավորիչը Թարչամի մեհյանի տեղում, որը քանդել էին Հայաստանում քրիստոնեություն ընդունելուց (301 թ) հետո և կոչել Ս Խաչ: Ծրջակայքի Հայության սիրած ուխտավայրերից էր: Ս Ն-ի համալիրում հետագայում կառուցվել է նաև քառակուսի հատակագծով, թաղածածկ ու գմբեթավոր մի եկեղեցի, որտեղ ամփոփվել էին Գրիգոր Լուսավորչի ու նրա ժառանգներից մի քանիսի և Տրդատ 3-րդ Հայոց թագավորի աճյունները: Այդ պանթեոնը կոչվում էր Ինը Սրբոց գերեզմանք:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Մոկր աշխ-ում, Մոկր Առանձնակ գավ-ի

Բողնեց գ-ում, որը հիշատակված է 16-րդ դ-ից հայերեն ձեռագրական հիշատակարաններում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan, Ամարախն, Ամարային – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Ներքին Ագուլխ (Դաշտ) գ-ում, նրա հս-արմ թաղամասում: Կանգուն էր մինչև 1980-ական թթ: Կից է Ս Ստեփանոս եկեղեցուն: Մինչև 1980-ական թթ կանգուն էր: Ունի եռանավ բաղիլիկի հորինվածք: Դրա հր պատին կից կառուցված է Ս Երրորդություն եկեղեցին: Եկեղեցին ունի յոթանիստ ավազ խորան և ընդարձակ աղոթասրահ: Եկեղեցին պետք է կառուցված լինի 9-րդ դ, 17-րդ դ վերակառուցվել և վեր է ածվել բաց դահլիճ-եկեղեցու, որտեղ ծխալատարությունները կատարել են մեծ մասամբ ամուսնը, դրա համար էլ այն անվանել են նաև Ամարախն, Ամարային: Մինչև 20-րդ դ սկզբները պատերի վրա պահպանվում էին որոշ որմնանկարներ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի – մ ա տ ու ո ն ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Փառակա գ-ում: Այժմ ավերված է:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Արաբկիրի շրջ-ում, Ամբրկա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սևրաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեռի գ-ի Ս Նչան վանքի համալիրում: Կառուցվել է 1278 թ: Կամարակապ, գմբեթավոր ու քանդակազարդ շինություն էր՝ նման Ավանին, Հոփսիմեին և Վարազա վանքին: Ներսի պատերն ու հատակը ծածկված են եղել գեղեցիկ խճանկարներով, իսկ պատերի մեջ չարված էին խաչքարեր:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սևրաստիայի նահ-ի Զիլե (Զելա) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սևրաստիայի նահ-ի Թոխաթ գ-ում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀԻՄԱԽ, St Nšan –

Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքի Սեբաստիա ք-ում, **տ Սեբաստիայի Ս Նշան:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխա ք-ում: Քարաշեն է, ունի սրածև կաթողիկե:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Փոքր Ասիայի Գաղատիա երկրի Գաղատիա ք-ում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Բերդ ք-ից 3-4 կմ արմ, Ս Սարգիս մատուռի մոտ: Պատի վրա պահպանվել էր 1260 թ հայերեն արձանագրություն:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Մ ե ն ա ս տ ա ն** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիա ք-ից հս գտնվող Մարագում աղբյուրաշատ լ-ան մոտակայքում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Վարիջնա գ-ում, **տ Վարիջնայի Ս Նշան:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Նարբերդի գավ-ում, Ակնա գվոկ-ի Ապուչխի գ-ում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Աղտատ գ-ում: Ըստ ավանդության՝ կառուցվել է Հայոց Տրդատ 3-րդ թագավորի ջանքերով, որտեղ պատարագ է մատուցել Գրիգոր Լուսավորիչը: Ունեցել է դպրոց և գրադարան: Ասում են՝ վանքը մնացել է երկրաշարժից փրկված ժայռաքեղոյի տակ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկի գավ-ի Արծկե գ-ի մոտ, **տ Աբանջիագործ Ս Նշան:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գվոկ-ում, **տ Ջարահան Ս Նշան:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գվոկ-ում, **տ Ջարահան Ս Նշան:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Մոկսի գվոկ-

ում, **տ Ապարանքի Ս Ուաչ:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Նար գ-ի մոտ, **տ Նոսրովա Ս Նշան:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ում, Ոստան գ-ից հր, Արտոս լ-ան ստորոտին:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, **տ Վարագավանք:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, **տ Վարագ Վերին:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ի մոտ, **տ Սեղուի մենաստան:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում, **տ Հաղպատ:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Օձուն գ-ի մոտ, **տ Հոռոմայր:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Առինջ գ-ի մոտ, **տ Ջաղավանք:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Մեծ Արմտան գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan, **Արեգակ Ս Նշան, Թորդանա վանք, Թորդանի Ինն Սրբոց Գերեզմանք, Թորդանի վանք, Թորթանու Ս Փռկիչ, Ինն Գերեզմանք, Ինն Սրբոց Գերեզմաններ, Ինն Սրբոց Գերեզմանք, Ինն Սրբոց վանք, Ս Ուաչ, Ս Մինաս, Ս Նշանի վանք, Ս Փռկիչ – Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորդան ավանում: Ըստ ավանդության կառուցվել է 4-րդ դ, Գրիգոր Լուսավորչի նախաձեռնությամբ՝ մի հին հեթանոսական մեհյանի տեղում: Վանքի համալիրը ունեցել է ներքին ու արտաքին 2 տաճար՝ կառուցված քար ու կրաշագակով: Ներքին տաճարը ունեցել է վեղարածև կաթողիկե և բեմ: Այստեղ, բեմի տակ թաղված են Հայոց Տրդատ Գ թագավորը (298-330), Աչ-

խեն թագուհին, թագավորի քույր Նոսրովիդուխտը և մի քանի նախարարներ: Հր կողմում, կամարի տակ ամփոփված են Վրթանեսի, Հուսիկի աճյունները (4-րդ դ), իսկ արմ կամարի տակ գտնվում էր Գրիգոր Լուսավորչի՝ մյուսներից մեծ ու գեղեցիկ գերեզմանը և այլ շիրմներ: Դրա համար էլ վանքը անվանվել է նաև Ինն Սրբոց Գերեզմանք:

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահ-բուղի շրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օծոփ) գ-ում, **տ Օծոփի Ս Աստվածածին:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan – **Վ ա ն ք** (անապատ, մենաստան) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրգուբաղի շրջ-ի Բիստ գ-ի մոտ, **տ Բիստի Ս Նշան:**

Ս ՆՇԱՆ, ՇԵ ՀՄԱԽ, St Nšan, **Արեգակ Ս Նշան, Ս Ուաչ, Ս Ուաչի վանք, Ս Հոհան Ոսկեբերանի վանք, Ս Հովան Ոսկեբերան, Ս Հովհաննես Ոսկեբերան, Հովհաննու Ոսկեբերան, Հովհան Ոսկեբերան, Ս Հովհան Ոսկեբերանի վանք, Ս Նշանի վանք, Ոսկեբերանի վանք, Սեբաստիայի Ս Նշան – Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Սեբաստիայից հս-արմ, համանուն գավ-ի Պիղեոփ (Մեյրեգում) գ-ում: Վանքը տեղադրված է Մարագում լ-ան փեշին, աղբյուրաշատ, ծաղկավետ ու զովասուն վայրում: Վանքը ճարտարապետական մեծ ու բարդ համալիր է, ուներ 3 գմբեթավոր, կամարակապ ու քանդակազարդ եկեղեցիներ՝ Ս Նշան, դրանից մի քիչ ավելի փոքր Ս Կարապետ (վերակառուցված 1857 թ) և Ս Աստվածածին անուններով: Դրանցից Ս Նշանը կառուցել է 1278 թ և հորինվածքով նման էր Ավանի Հոփուսիմեի, Վարագա վանքի տաճարներին: Այս շիրմությունների ներսի պատերն ու հատակը ծածկված են եղել գեղեցիկ խճանկարներով, իսկ պատերի մեջ, տեղ-տեղ շարված էին խաչքարեր: Վանքը, Արիստակես Լաստիվերցու (11-րդ դ) վկայությամբ, հիմնադրել է Վասպուրականի հայոց Սենեքերիմ թագավորի տղան՝ Ատոմը 1030-ական թթ: Համալիրն ունեցել է մեծ թվով օժանդակ չի-

նություններ՝ 24 սենյակ ուխտավորների համար, 12 սենյակ օժանդակ անձնակազմի համար, 8-սենյականոց հատուկ հյուրանոց, վանականների խուցեր, խոհանոց, մառան, պահեստամասեր, խանութներ: Տարածքում կային սառնորակ աղբյուրներ, գերեզմանոց: Վանքի հիմնական համալիրը շրջապատված էր ամրակուռ պարիսպներով: Ս Ն-ը երբեմն Սեբաստիայի Հայոց եկեղեցական թեմի կենտրոնն էր, ուներ հարուստ մատենադարան և Սանասարյան անունով վարժարան: Մինչև 1915 թ այստեղ պահպանվում էին 1201 թ Ղազար վարդապետի՝ Դարանաղի գավ-ի Ս Գրիգոր վանքում բնդօրինակած Ավետարանը, Սենեքերիմ թագավորի սենյակը և այլ հնություններ:

Ս Ն-ում թաղված է եղել Հայոց Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսը (1019-1058), որի աճյունը հետագայում փոխադրվել է Վան: Այստեղ են գտնվել նաև Արծրունիների նախարարական տոհմի մի քանի ներկայացուցիչների գերեզմանները և Հովհան Ոսկեբերանի տապանաքարը՝ բերված այլ վայրից: Գ. Սրվանձտյանի վկայությամբ՝ 19-րդ դ կեսերին Ս Ն-ը կանգուն ու անվթար էր, նրա նկատմամբ, որքան որ կարողանում էր, հոգ էր տանում ոմն տիկին Մարիցա: Պահպանվել են 14-17-րդ դդ այստեղ գրված հայերեն մի քանի ձեռագրեր: Վանքի մոտ գտնվում էր Անապատ անունով մենաստանը: Ս Ն-ի մասին արժեքավոր տեղեկություններ է թողել Սեբաստիայի առաջնորդ ու վանքի վանահայր Հովհաննես Սեբաստացին «Պատմություն փիճակին Սեբաստիո» գրքում: Ս Ն-ը ավերվել ու կողոպտվել է 1915 թ:

Ս ՆՇԱՆ, ՇՎ **НШАН**, St Nšan – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանի Կարին ք-ում:

Ս ՆՇԱՆ, ՇՎ **НШАН**, St Nšan – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Օձուն գ-ի մոտ, նրա հը կողմում: Քարաչեն էր, ուներ մի քանի մատուռներ: Կառուցել է տվել Զաքարե ամիրսպասալար Զաքարյանը 13-րդ դ սկզբներին:

Ս ՆՇԱՆ, ՇՎ **НШАН**, St Nšan – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մար-

զում, Կողբ գ-ի մոտ, դրա հը կողմում, բարձունքի վրա: Մոտը գտնվող խաչքարերից մեկի վրա կար հայերեն արձանագրություն:

Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ **НШАНИ ВАНК՝**, St Nšanı vank՝ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Մալասա գ-ի մոտ, **տ Միլեզկի Ս Նչան:**

Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ **НШАНИ ВАНК՝**, St Nšanı vank՝ – **Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն ն** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Աքորի գ-ի մոտ, **տ Սեղուի մենաստան:**

Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ **НШАНИ ВАНК՝**, St Nšanı vank՝ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Առինջ գ-ի մոտ, **տ Զազավանք:**

Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ **НШАНИ ВАНК՝**, St Nšanı vank՝ – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորղան ավանում, **տ Ս Նչան:**

Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ **НШАНИ ВАНК՝**, St Nšanı vank՝ – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեռի գ-ում, **տ Ս Նչան:**

Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՎ **НШАНИ ВАНК՝**, St Nšanı vank՝ – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Աձպտեր գ-ի մոտ, **տ Կարմրակ Ս Նչան:**

Ս ՆՇԱՆ ՇՈՎՈՒՅ ՎԱՆՔ, ՇՎ **НШАН ШОВУЦ ВАНК՝**, St Nšan Covuc՝ vank՝ – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Հրոտմկա բերդի մոտ, **տ Շովուց վանք:**

Ս ՆՇԱՆ ԿԱՅՏԵՆԻ, ՇՎ **НШАН КАЙТЕНИ**, St Nšan Kayteni – **Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի** Կիլիկիայում, Մոլեոն գավ-ում, **տ Կայտենի Ս Նչան:**

Ս ՆՇԱՆ ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, ՇՎ **НШАН КУСАНАЦ АПАПАТ**, St Nšan Kusanac՝ apapat – **Վ ա ն ք** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ավետարանոց գ-ում:

ՆՈՅ Ծ՛ԳՆԱՎՈՐԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, **Ной Ч҃Гнавори менастан**, Noj Čgnavori menastan – **Մ ե ն ա ս տ ա ն** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, հավանաբար Վայոց Ձոր գավ-ում, որտեղ հիշատակվում է Սուրբ Սիրոն անունով ք: Գտնվում էր Սուրբ Սիրոն լ-ան վրա: Հիշատակում է

Վարդան Արևելյին (13-րդ դ), ըստ որի՝ գոյություն է ունեցել մինչև 6-րդ դ կեսերը:

ՆՈՐԱԳՈՒԶ, **Норадуз**, Noraduz – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գ-ի մոտ, **տ Դափուց վանք:**

ՆՈՐԱԿՈՒՆՔ, **Норакунк՝**, Norakunk՝, **Նարակունք – Ե կ ե ղ ե ց ի** Ելիզավետպոլի նահ-ի Զանգեզուրի գավ-ի հին Գորիս գ-ում: Ժայռափոր կառույց է՝ կերտված 1628 թ:

ՆՈՐԱՄԱՆՈՒԿ, **Нораманук** – **Մ ա տ ու ո** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Նախիջևան գ-ում: Մյուս մատուռը կոչվում էր Ս Ուաչ: Սրանցից մեկում ամփոփված էր իշխան Արտավազդ Կամսարականի (8-րդ դ) գերեզմանը: Գ-ի եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս:

ՆՈՐԱՇԵՆ, **Норашен**, Norashen – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Նորաչեն գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի մեջ, **տ Ս Աստվածածին:**

ՆՈՐԱՎԱՆ, **Нораван**, Noravan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, **տ Նորավանք:**

ՆՈՐԱՎԱՆԻՅ ՎԱՆՔ, **Нораваниц ванк՝**, Noravanic՝ vank՝ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, **տ Նորավանք:**

ՆՈՐԱՎԱՆՍ, **Нораванс**, Noravans – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, **տ Նորավանք:**

ՆՈՐԱՎԱՆՅ, **Нораваниц**, Noravanc՝ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, **տ Նորավանք:**

ՆՈՐԱՎԱՆՔ, **Нораванк՝**, Noravank՝, **Ամաղվա Նորավանք, Ամաղվա վանք, Ամաղու, Ամաղուի Նորավանք, Ամաղուի վանք, Ավագ անապատ, Խորաձոր, Խորաձոր անապատ, Ս Կարապետ, Կարմիր վանք, Ս Նախավկայի վանք, Նորավան, Նորավանից վանք, Նորավանս, Նորավանց, Նորավանք Ամաղուի – Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի

Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Վանքի համալիրը գտնվում է այժմյան Ամաղու գ-ի մոտ, Արփայի ձախակողմյան վտակ Ամաղու գետակի ձորում, դրա աջ ափին, բարձր քարաժայռի ստորոտի հարթակում: Հիմնադրման ճշգրիտ ժամանակը հայտնի չէ: 12-րդ դ-ից դրա մասին արդեն կան մի շարք հիշատակություններ: Միջին դդ ունեցել է բազում կալվածքներ և շարժական հարուստություն: Տարբեր ժամանակներում վանքին տրվել են 3 գ, մի բերդ, բազմաթիվ առանձին կալվածքներ: Եպիսկոպոսանիստ էր, դրա առաջնորդներն ու հոգևորական գործիչները պաշարել են Տաթևի վանքի դեմ՝ իրենց ինքնուրույնությունը պահպանելու համար: Վանքը հայտնի է բազմաթիվ հայերեն վիճակագիր արձանագրություններով, որոնք հետաքրքիր տեղեկություններ են հաղորդում հոգևոր ու աշխարհիկ կյանքի անցուղարձերի մասին: Վանքի ճարտարապետական համալիրը ստեղծվել ու ամբողջական տեսք է ստացել 13-14-րդ դդ: 13-րդ դ վանքը Սյունիքի հոգևոր կենտրոնն էր, որտեղ գտնվում է նաև Օրբելյան հռչակավոր նախարարական տոհմի տապանատունը, որն ամփոփում է նշանավոր իշխանների և եպիսկոպոսների աճյունները: Այստեղ է գտնվում նաև նշանավոր պատմիչ Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) գերեզմանը: Ե-ը եղել է հայ մշակույթի հռչակավոր կենտրոն: 13-րդ դ կեսերին այս վանքում է գործել ճարտարապետ Սիրանեսը, 14-րդ դ առաջին կեսին՝ մանրանկարիչ, գրիչ, քանդակագործ և չնորհաչատ ճարտարապետ Մոմիկը՝ Գլաձորի հայտնի համալսարանի հայտնի շրջանավարտը: Այս վանքում է ապրել ու ստեղծագործել Սյունիքի Օրբելյան իշխանական տան ականավոր ներկայացուցիչ, պատմագիր Ստեփանոս Օրբելյանը: Նա այստեղ 1299 թ ավարտել է իր «Պատմություն նահանգին Սիսական» վերնագրով բարձրարժեք աշխատությունը, որը արժեքավոր տեղեկություններ է հաղորդում Սյունիքի, Կիլիկիայի, բովանդակ Հայաստանի և հարևան երկրների ու ժողովուրդների հասարակական-տնտեսական, մշակութային և քաղաքական կյանքի մասին:

Ն ճարտարապետական ու բարձրարվեստ մի համալիր է: Նրա մեջ մտնում են 11-12-րդ դդ կառուցված ս Կարապետ և Ս Փոկաս եկեղեցիները, գավիթը, Սմբատ Օրբելյան իշխանի դամբարանը, ուղղանկյուն հատակագծով թաղածածկ՝ դեռևս ոչ լրիվ ուսումնասիրված շենքը, Բուրթելաչեն կոչվող եկեղեցին, երկու մատուռներ, տարբեր կարգի զանազան շենքեր, շրջապարիսպը: Ձորամիջում, գետափին գտնվում է սառնորակ աղբյուր: Ս Կարապետ եկեղեցին կառուցել է Լիպարիտ Օրբելյան իշխանը 1213-1223 թթ: Այն ներքուստ քառաթև, գմբեթավոր կառույց է: Գմբեթը 1840 թ երկրաշարժից փլվել էր. ամբողջապես վերանորոգվել է 1989-1990 թթ: Եկեղեցուն արմ կողմից կցված է գավիթը, որը կառուցվել է եկեղեցու ավարտից հետո և մի քանի անգամ վերանորոգվել: 1261 թ այն վերակառուցել է Սիրանեսը՝ Սմբատ Օրբելյանի հանձնարարությամբ: Հաջորդ վերակառուցումը հավանաբար կատարել է ճարտարապետ Մոմիկը 14-րդ դ առաջին կեսերին: Վանքի համալիրում առանձնահատուկ տեղ ունի Բուրթել իշխանի դամբարան-եկեղեցին, որը հենց նրա անունով կոչվում է Բուրթելաչեն կամ Ս Աստվածածին: Այն ընդհանուր համալիրից անջատ է և գտնվում է ձորի եզրին: Ս Աստվածածինը Մոմիկի ճարտարապետական ստեղծագործության գլուխգործոցն է: Այս և մյուս շինությունների համար օգտագործված են վարդագույն և կաթնագույն-դեղնավուն ֆելզիտ քարատեսակներ: Բուրթելաչենը ոչ մեծ չափի սլացիկ տեսքով երկհարկանի մի հոյակապ շինություն է, ունի բարձրարվեստ քանդակներ: Ցավոք, եկեղեցու գմբեթը չի պահպանվել, սակայն առանց դրա էլ այս եկեղեցին վանքի ողջ համալիրի անսման զարդն է: Ե-ի եկեղեցիների լավագույն հարթաքանդակներից են գահին նստած Աստվածամայրը, Բուրթել իշխանը՝ տաճարի մանրակերտը ձեռքին և այլն: Կիսավեր վիճակում պահպանված շրջապարիսպը, ներսում ու դրսում գտնվող ամբողջապես փլված շենքերը կառուցված պետք է լինեն ավելի ուշ՝ 17-18-րդ դդ: 13-րդ դ վանքն ունեցել է

հյուրատուն: Համալիրի տարածքում կան խաչքարեր, որոնց մեջ առանձնապես չքեղ ու գեղեցիկ են Մոմիկի կերտածները: 1948-1949 թթ վերականգնվել են Բուրթելաչենի տանիքն ու պատերի վերին եզրաշարքը: Ե-ի վերանորոգումները չարունակվում են: Ե-ը մտնում է Հայաստանի Հանրապետության գրոսաշրջիկություն ուղեգծի մեջ: Այստեղ ամռանը ուխտի են գալիս մեծ թվով մարդիկ: Այժմ ամբողջովին վերանորոգված է: ՆՈՐԱՎԱՆՔ ԱՄԱՂՈՒԻ, Нораванк* Амаг'уи, Noravank' Amagui - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Ամաղու գ-ի մոտ, տ Նորավանք: ՆՈՐԱՎԱՆՔ ՄՅՈՒՍ, Нораванк* Мюс, Noravank' Myus - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, տ Նորավանք Վերին: ՆՈՐԱՎԱՆՔ ՎԵՐԻ, Нораванк* Веря, Noravank' Veri - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, տ Նորավանք Վերին: ՆՈՐԱՎԱՆՔ ՎԵՐԻՆ, Нораванк* Верин, Noravank' Verin, Նորավանք Մյուս, Նորավանք Վերի, Նորավանք Վերին - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, Եղեգիս գետի հովտում: Ճշգրիտ տեղագրությունը հայտնի չէ: Ս. Բարխուդարյանը ենթադրաբար նույնացնում է այժմ Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտակայքում գտնվող ավերված վանքին, որն օտարները կոչում են Գյուլումբուլաղ: Հիշատակվում է, որ գտնվում էր Մյուս Նորավանք գ-ում: Ղ. Ալիչանը ենթադրում է, որ սա կա'մ Ամաղու գ-ի եկեղեցին է, կա'մ թե նրա մոտ գտնվող Նորավանք վանքի եկեղեցիներից մեկնումեկը, ինչն անընդունելի է: Միջին դդ եղել է հայ գրչության հայտնի կենտրոն, որտեղ ընդօրինակված ձեռագրերից հայտնի են մեկ Ավետարան, մեկ Մաշտոց և մեկ Տոնական՝ գրված 15-րդ դ 50-80-ական թթ: ՆՈՐԱՏՈՒՍ, Норатус, Noratus - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորաղուգ գ-ի մոտ, տ Դափուց վանք: ՆՈՐԱՏՈՒՍԻ ՎԱՆՔ, Норатуси ванк*, Noratusi vank' - Վ ա ն ք

Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորադուզ գ-ի մոտ, **տ Դափուց վանք:**

ՆՈՐԱՏՈՒՔ, Норагук*, Noratuk' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Նորադուզ գ-ի մոտ, **տ Դափուց վանք:**

ՆՈՐԲԵՐԴ, Норберд, Norberd – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ** Հայաստանում: Հիշատակում է Վարդան Արևելյցին (13-րդ դ.)՝ առանց ճշգրիտ տեղադրության: Եղև է հռչակավոր կրոնական հաստատություն:

ՆՈՐԳԵՂՎԱ ՎԱՆՔ, Норгегька ванк*, Norgeyka vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանում, Բարձր Հայքի Եկեղյաց (Երզնկա) գավ-ում: Համալիրում հիշատակվում է Ս Կիրակոս եկեղեցի:

ՆՈՐ ԳԵՏԻԿ, Нор Гетик, Nor Getik – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Գոչ գ-ում, **տ Գոչավանք:**

ՆՈՐ ԳԵՏԻԿԻ ՎԱՆՔ, Нор Гетика ванк*, Nor Getiki vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Գոչ գ-ում, **տ Գոչավանք:**

ՆՈՐԳՅՈՒՏԱ ՎԱՆՔ, Норгюта ванк*, Norgyuta vank' – **Վ ա ն ք , Ե կ Ե ղ Ե ց Ի** ներկայիս Նախիջևանի ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Նուրգուլթ գ-ում, **տ Թարգմանչաց վանք:**

ՆՈՐԴՈՒԶ, Нордуз, Norduz – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Խոչարի գավ-ի տարածքում, Հոգյաց վանքի մոտակայքում: Կողպտվել ու ավերվել է 1895 թ հայկական կոտորածների ժամանակ:

ՆՈՐԵԼԱԾԻ ՎԱՆՔ, Нореладзи ванк*, Norelaci vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խնուսի գավ-ի Արոս գ-ի մոտակայքում, Արջաձոր կամ Նորելածի ձոր կոչվող խոր ձորի հը կողմում, բարձր քարայրի մեջ: Նոր ժամանակներում հաճախ այստեղ էին ապաստանում հայ ֆիդայիները: Քարայրի մուտքը բարձր էր ու անմատչելի, դեպի այն բարձրանում էին մազցելով:

ՆՈՐԵԼՈՒԿ, Нореуук, Noreluk, Ուոեմու ծառաստան – **Ու խ տ ա տ Ե ղ Ի Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի

Ալաշկերտի գավ-ի Ամատ գ-ի մոտ, դրանից հս, ձորակի եզրին: Ենթադրվում է՝ ծառաստանի պաշտամունքը հեթանոսական շրջ-ի մնացուկ է:

ՆՈՐ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄ, Нор Ерусаргем, Nor Erusayem – **Ե կ Ե ղ Ե ց Ի Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Գյուտա վանքի համալիրում: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ.) վկայությամբ՝ կառուցել է Երիցակ ճգնավորը:

ՆՈՐՅԱՅ ՎԱՆՔ, Норяц ванк*, Noryac' vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում: Հավանաբար գտնվում էր Նորիք գ-ում:

ՆՈՐՇԻՆ, Норшин, Noršin, Նորչինա անապատ, – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիղանի գավ-ում: Ոմանք այս անվան մեջ պահպանված են տեսնում Նոր Շիրական բղեշտության անունը և նույնիսկ վերջինս համարում են վանքի անվան ուղղակի տարբերակը: Միջին դդ եղև է հայ գրչության կենտրոն: 1390 թ Հովհաննես գրիչն այստեղ ընդօրինակել է Աստվածաշունչ:

ՆՈՐՇԻՆԱ ԱՆԱՊԱՏ, Норшина анапат, Noršina anapat – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիղանի գավ-ում, **տ Նորչին:**

ՆՈՐՈՎԱՆՔ ՎԵՐԻՆ, Норованк* Верин, Norovank' Verin – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, **տ Նորավանք Վերին:**

ՆՈՐՍԵՍ, Норсес, Norses – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գավ-ի Մուշեղկա գ-ում, **տ Նորսեսի անապատ:**

ՆՈՐՍԵՍԻ ԱՆԱՊԱՏ, Норсеси анапат, Norsesi anapat – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Մուշեղկա գ-ի մոտ: Միջին դդ եղև է հայ գրչության կենտրոն: Սիոն գրիչը 1210 թ այստեղ ընդօրինակել է Հովհան Մայրավանեցու (7-րդ դ.) ճառերը: Գլխավոր եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

ՆՈՐ ՍՈՒՐԲ, Нор Сурб, Nor Surb – **Ե կ Ե ղ Ե ց Ի** Լեոնային Ղարաբադի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, ՍպիտակաչինԱչան ճանապարհի ձախ կողմում:

Ենթադրում են, որ կառուցվել է Ջարդամարդ բլրի գագաթին վաղուց կառուցված և հետո ավերված եկեղեցու քարերով:

ՆՈՐՎԱՆՔ, Норванк*, Norvank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակված է 1628 թ Հայերեն ձեռագրերից մեկի հիշատակարանում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Հմմտ Նորավանք:

ՆՈՐ ՎԱՐԱԳ, Нор Варат, Nor Varag – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Վարագավան գ-ի մոտ, **տ Նոր Վարագավանք:**

ՆՈՐ ՎԱՐԱԳՎԱՆՔ, Нор Вараванк*, Nor Varagavank', Անապատ, Նոր Վարագ, Վարագ, Վարագավանի Ս Նշան, Վարագավանք – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Վարագավան գ-ի մոտ, նրանից մոտ 2 կմ արմ, անտառապատ լ-նայանջի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Տուջբատակ (Տավուշ) գավ-ի մեջ: Հիմնադրել է Դավիթ իշխանը՝ 1193– 1198 թթ կառուցելով վանքի հնագույն Անապատ եկեղեցին և տապանատունը: Վանքի մյուս եկեղեցին Ս Աստվածածինն է, որը կառուցվել է 1224–1237 թթ: Դրան արմ-ից կից է գավիթը՝ կառուցված 1237–1261 թթ: Համալիրն ունեցել է շրջապարիսպ, որից դուրս գտնվում է գերեզմանոցը: Վանքն ունեցել է ջրմուղ: Սկզբում կոչվել է հին եկեղեցու անունով՝ Անապատ, իսկ հետագայում, երբ Վասպուրականի Վարագա վանքի վանահայր Ղուկասը ջալալի հրոսակախմբերից հալածվելով, տեղափոխվել է այստեղ (1237 թ), վանքը վերանվանվել է Ն Վ:

ՆՌՆԵՆԻՅ ՁՈՐԻ Ս ՎԱՐԳԱՆԱՆՅ ՎԱՆՔ, Нр'нениц дзори Св Вардананц ванк*, Nr'nenic' jori St Vardananc' vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գավ-ի Նանենց գ-ի մոտ, **տ Ս Վարդան:**

ՆՌՆԵՆԻՅ Ս ՄԻՆԱՍ, Нр'нениц Св Минас, Nr'nenic' St Minas – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գավ-ի Նանենց գ-ի մոտ, **տ Ս Վարդան:**

ՆՌՆԵՆԻՅ ՎԱՆՔ, Нр'нениц ванк*, Nr'nenic' vank' – **Վ ա ն ք**

Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի նանենց գ-ի մոտ, **տ Ս Վարդան:**

ՆՌՆՈՆԻՅ ՎԱՆՔ, Нр*нониц ванк*, Nr'nonic' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, **տ Նոնովնից վանք:**

ՆՌՆՈՎՆԻՅ ՎԱՆՔ, Нр*новниц ванк*, Nr'novnic' vank', **Նոնոնից վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Կոտայք գավ-ի Նոնունիս գ-ում (այժմ՝ Նոնունու գ՝ Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում):** Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: 1303 թ այստեղ Թադևոս գրիչը ընդօրինակել է մեկ ձեռագիր:

ՆՈՒԽՈՒԴԻ ՎԱՆՔ, Нухуди ванк*, Nuxudi vank' - Վ ա ն ք Ելիզավետպոլի նահ-ի Զանգեզուրի գավ-ում, Մեղրու ոստիկանական շրջ-ում, **տ Ս Հովհաննես:**

ՆՈՒԽՈՒՏԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Нухути Св hОваннес, Nuxuti St Hovhannes - Ու խ տ ա տ Ե դ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Կարճևան գ-ի մոտակայքում, դրանից մի քանի կմ հս, լ-նայանջի վրա: Փոքրիկ կառույց է՝ կեսը ժայռափոր: Ծուրչը կան սենյակների ավերակներ:

Շ

ՇԱԴԸ ՎԱՆՔ, Шады ванк*, Šadə vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱԴԻ ՎԱՆՔ, Шади ванк*, Šadi vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱԹԻՆԱՅ ՎԱՆՔ, Шат*инац ванк*, Šatinac' vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՆԿԱՆ, Шахках, Šaxkax - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրուխ ք-ի մոտ, **տ Շախկախի վանք:**

ՇԱՆԿԱՆԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Шахкаха Св Аствац'ац'ин, Šaxkaxa St Astvacacin - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղ-

րուխի շրջ-ի Վանք գ-ի մոտ, **տ Շախկախի վանք:**

ՇԱՆԿԱՆԻ ՎԱՆՔ, Шахкахи ванк*, Šaxkaxi vank', **Շախկախա Ս Աստվածածին - Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրուխի շրջ-ի Վանք գ-ի մոտ:** Կառուցվել է 17-րդ դ, որի համար օգտագործվել են 12-14-րդ դդ եկեղեցու սրբատաշ քարերն ու խաչքարերը: Համայնրի եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին, որը միանավ բազիլիկ է: Եկեղեցու հս կողմում գտնվում է 1330 թ գեղեցիկ ամբողջական քարից կերտված խաչկալ կոչվող կոթողը:

ՇԱՆՈՐԱՅԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Шахорайи Св Аствац'ац'ин, Šaxorayi St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճևանի գվոկ-ի Սմբոն գ-ում, **տ Շախուռա Ս Աստվածածին:**

ՇԱՆՈՐԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Шахора Св Аствац'ац'ин, Šaxora St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճևանի գվոկ-ի Սմբոն գ-ում, **տ Շախուռա Ս Աստվածածին:**

ՇԱՆՈՒՌԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Шахур'a Св Аствац'ац'ин, Šaxur'a St Astvacacin, **Շախորա Ս Աստվածածին, Շախորայի Ս Աստվածածին, Սքանչելագործի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կարճևանի գվոկ-ի Սմբոն գ-ում, գեղատեսիլ ու անտառապատ լ-նայանջին: Եկեղեցին գմբեթավոր էր: Ըստ ավանդության՝ Սքանչելագործի վանք է կոչվում նրա համար, որ այստեղ պահվում էր Հիսուսի «սքանչելագործ» տաշտակի մի կտորը: 19-րդ դ կեսերից ավերված ու լքված էր:**

ՇԱՀԱՆԴՈՒՆՏԻ ՄԱՏՈՒՌ, Шахандухти матур*, Šahanduxti matur', **Հարսնավաղ, Շահնդուխտ - Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, Տաթևի վանքի մոտակայքում: Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ) հիշատակում է, որ գտնվում էր Տաթև-Բաղք ճանապարհին: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Շահանդուխտ օրիորդը և 30 տարի ճգնել այնտեղ:**

ՇԱՀԱՊԻՎԱՆ, Шаһапиван, Šaharivan, **Շահապիվանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծաղկոտն գավ-ում: Գտնվում էր Զա-**

րեհավան ք-ից ոչ հեռու, Տատեոն (այժմ՝ Դիարդին) ավանի շրջակայքում: Վանքի մոտ էր գտնվում Շ ավանք: 5-րդ դ եղել է Հայաստանի մշակութային և եկեղեցական կարևոր կենտրոններից մեկը: Այստեղ 443 կամ 444 թթ գումարված հայոց եկեղեցական ժողովը կարևոր որոշումներ է ընդունել նաև այն ժամանակ Հայաստանում մեծ տարածում ունեցող մզկիթական աղանդավորների դեմ: Վանքը 7-րդ դ-ից հետո կորցրել է իր նշանակությունը:

ՇԱՀԱՊԻՎԱՆՔ, Шаһапиванк*, Šaharivan' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծաղկոտն գավ-ում, **տ Շահապիվան:**

ՇԱՀԱՊՈՆԻՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԾՆՆԴՅԱՆ ՎԱՆՔ, Шаһапониц Св Аствац'ац'ин п*нндян ванк*, Šaharonic' St Astvacacin cnndyan vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուդի շրջ-ում, Բյանդ Շահբուդ գ-ում (Շահապոնք), **տ Շահապոնքի Ս Աստվածածին:**

ՇԱՀԱՊՈՆԻՅ ՎԱՆՔ, Шаһапониц ванк*, Šaharonic' vank' - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուդի շրջ-ում, Բյանդ Շահբուդ (Շահապոնք) գ-ում, **տ Շահապոնքի Ս Աստվածածին:**

ՇԱՀԱՊՈՆՔԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔ, Шаһапонк'и Св Аствац'ац'ин ванк*, Šaharponk'i St Astvacacin vank', **Շահապոնից Ս Աստվածածին Ծննդյան վանք, Շահապոնից վանք - Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուդի շրջ-ում, Բյանդ Շահբուդ (Շահապոնք) գ-ում, Շահբուդ գետի ձախ կողմում, Շահապոնք հին բերդի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի ճահ-հուկ գավ-ի Շահապոնք գավ-ի մեջ: Ավերված է:**

ՇԱՀԲԵՔԱՐ, Шаһбек'ар, Šahbekar' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Կողթ գավ-ում, **տ Աղջաղալա:**

ՇԱՀԶԱԴԱ, Шаһзада, Šahzada - Ս ր ք ա տ Ե դ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշիի շրջ-ի Բերդաձոր գ-ում, նրա հս-արլ կողմում, Պարին Պիժ սրբատեղիի մոտ:

ՇԱՀԿԱՆ, Шахках, Šahkax -

Ս ր ք ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղորդի շրջ-ում, Շաղախ գ-ի մոտ, բարձրադիր վայրում, **տ Շախկախի վանք:**

ՇԱՀՄՈՒՐԱԿ, Шахмурад, Šahmurad – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի շրջ-ում, Ծաղկավան գ-ի մոտ, նրանից մոտ 6 կմ հս-արմ, անտառապատ ձորալանջի վրա: Կառուցվել է 12-րդ դ, ունի գմբեթ, կանգուն է: Շուրջը կան օժանդակ շինությունների փլատակներ:

ՇԱՀՆԱԲԱԹ, Шахнабат*, Šahnabat', **Շավնապատ** – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Մեծ** Հայքի Գուգարք աշխ-ի Մանգոյաց գավ-ում, Կուր գետի հովտում, ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Թեթրիժղարոյի շրջանի Թելեթ (Թեղուտ) գ-ի մոտ: Տեղադրված է բլրի վրա, ունի քարաշեն փոքրիկ եկեղեցի **Ս Գևորգ** անունով:

ՇԱՀՆԴՈՒՆԻՍ, Шахндухт, Šahnduxт – **Մ ա տ ու ո Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Շահանդուխտի մատուռ:**

ՇԱՂԱԳԱ ՎԱՆՔ, Шаг*ага ванк*, Šayaga vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զորագյուղ գ-ում, **տ Շողազավանք:**

ՇԱՂԱԳՈՄՔԻ ՎԱՆՔ, Шаг*агомк*и ванк*, Šayagomk'i vank', **Շաղգոմքի վանք** – **Վ ա ն ք** (անապատ) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Շաղագոմք գավ-ում: Տառերի գյուտից հետո այստեղ Մեսրոպ Մաշտոցը (5-րդ դ) բացել է Հայալիզու առաջին դպրոցներից մեկը:

ՇԱՂԱՏ, Шаг*ат, Šayat', **Շաղատա վանք, Շաղատի վանք, Շաղատո վանք, Ս Ստեփանոս** – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, իշխանանիստ Շաղատ գք-ում: Ղ. Արիշանը նույնացնում է Սյունի վանքի հետ, ինչն անընդունելի է: Մինչև Տավթևի վանքի վեր բարձրացումը (9-րդ դ), Շ համարվում էր. «Սյունյաց աշխ-ի մայր եկեղեցին», նրա կրոնական կենտրոնը և եպիսկոպոսանիստ Հաստատությունը (4-8-րդ դդ): 4-րդ դ 2-րդ կեսին պարսից թագավոր Շապուհ 2-րդի Հայաստան կատարած արշավանքի ժամանակ Անդոզի իշխանը Սյունիքի գանձերը հավաքել էր Շ-ի տաճարում և այն ծածկել հողե բլուրով:

Նույն դ վերջերին նրա որդի Բաբելը բացել է տաճարը և վերականգնել այն: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) նկարագրության համաձայն՝ այն քարաշեն, գմբեթավոր շինություն էր: Շ-ում էր գտնվում հռչակավոր ճեմարան-վարդապետարանը, որը հիմնադրվել էր 5-րդ դ-ում, Մեսրոպ Մաշտոցի և Սահակ Պարթևի ժամանակ: 5-7-րդ դդ-ում հիշատակվում են այստեղ ուսում ստացած վարդապետներ ու քերթողներ Պետրոսը, Վրթանեսը, Թեոդորոսը, Ստեփանոս եպիսկոպոսը (8-րդ դ) և ուրիշներ: 839 թ Շ-ից վարդապետարանը փոխադրվել է Տավթևի վանքը, որից հետո Շ-ը աստիճանաբար կորցնում է իր նշանակությունը:

ՇԱՂԱՏԱ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Шаг*ата Св Григор, Šayata St Grigor – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում Շաղատ գ-ի մոտ: Հնում Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ի կազմում: Ունի զանգակատուն, բակում պահպանվել են գերեզմանաքարեր: Հիշատակված է 15-րդ դ ձեռագրական հիշատակարաններից մեկում, Բերդու Ս Գրիգոր և Քեթովանից Ս Գրիգոր եկեղեցիների հետ միասին:

ՇԱՂԱՏԱ ՎԱՆՔ, Шаг*ата ванк*, Šayata vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ի Շաղատ գք-ում, **տ Շաղատ:**

ՇԱՂԱՏԻ ՎԱՆՔ, Шаг*ати ванк*, Šayati vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ի Շաղատ գք-ում, **տ Շաղատ:**

ՇԱՂԱՏՈ ՎԱՆՔ, Шаг*ато ванк*, Šayato vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ի Շաղատ գք-ում, **տ Շաղատ:**

ՇԱՂԳՈՄՔԻ ՎԱՆՔ, Шаг*гомк*и ванк*, Šaygomk'i vank' – **Վ ա ն ք** (անապատ) Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Շաղագոմք գավ-ում, **տ Շաղագոմքի վանք:**

ՇԱՂԻՏԱ ԵՎ ԵՊԻՓԱՆՅԱ, Шаг*ита ев Епип*аня, Šayita ev Epir'anya – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Հացիկ գ-ի մոտ:

ՇԱՂՎԱԳԱՀ ՎԱՆՔ, Шаг*варահ ванк*, Šayvagah vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զորագյուղ գ-ում, **տ Շողազավանք:**

ՇԱՂՎԱԳԱ ՎԱՆՔ, Шаг*вара ванк*, Šayvaga vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զորագյուղ գ-ում, **տ Շողազավանք:**

Ս ՇԱՄԱՄ, Св Шамам, St Šamam – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնի գվուկ-ի Այվեր գ-ում:

Ս ՇԱՄԱՄ, Св Шамам, St Šamam – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվուկ-ի նարվեր գ-ում:

Ս ՇԱՄԱՆԻԿ, Св Шаманик, St Šamanik – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սղերդի գավ-ի Խարզան գվուկ-ի Սղունդ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ:

ՇԱՄԲԻ ԶՈՐԱԳԵՂԻ ՎԱՆՔ, Шамби Дзорег*и ванк*, Šambi Jorageyi vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակվի խանության Դարաշամրի գավ-ում, **տ Դարաշամրի Ս Ստեփանոս Նախավկա:**

ՇԱՄԲԻ ԶՈՐԻ ՎԱՆՔ, Шамбидзори ванк*, Šambijori vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակվի խանության Դարաշամրի գավ-ում, **տ Դարաշամրի Ս Ստեփանոս Նախավկա:**

ՇԱՄԲԻ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Шамби Нахавкайи ванк*, Šambi Naxavkayi vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակվի խանության Դարաշամրի գավ-ում, **տ Դարաշամրի Ս Ստեփանոս Նախավկա:**

ՇԱՄԲԻ Ս ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Шамби Св Нахавкайи ванк*, Šambi St Naxavkayi vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակվի խանության Դարաշամրի գավ-ում, **տ Դարաշամրի Ս Ստեփանոս Նախավկա:**

ՇԱՄԲԻ ՎԱՆՔ, Шамби ванк*, Šambi vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակվի խանության Դարաշամրի գավ-ում, **տ Դարաշամրի Ս Ստեփանոս Նախավկա:**

ՇԱՄԻՐԱՇԵՆ ՔԱՂԱՔԻ ԽԱՉԻ ԱՆԱՊԱՏ, Шамирашен к*ар*ак*и Хачи анапат, Šamirašen k'ayak'i Xaci anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանում, Վան (Շամիրամաշեն), **տ Ս Ուաչ վանք:**

Ս ՇԱՄՈՒՆԵ, Св Шамуне, St Šamune – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Սղերդի գավ-ի Խարզան գվուկ-ի Սղունդ գ-ում:

տանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Բերդակ գ-ում: Կոչվում էր նաև Ս Շմավոն: Մինչև 20-րդ դ սկզբները կանգուն էր:

ՇԱՄՔՈՐ, Шамк'ор, Šamk'or, **Շամքորա անապատ** – Ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ում, Շամքորի գավ-ի, Շամքոր գք-ում: Հիշատակում է 17-րդ դ գրիչ Սարգիս բանասերը, որը այստեղ 1635 թ ընդօրինակել է Պողոս Առաքյալի թուղթը:

ՇԱՄՔՈՐՈՒ ԱՆԱՊԱՏ, Шамк'ору анапат, Šamk'oru anapat – Ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի, Շամքորի գվոկ-ում, Շամքոր գք-ում, **տ Շամքոր:**

ՇԱՆԳԵՐԼԻ, Шангерли, Šangerli – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կարապետ:**

ՇԱՊՈ ՎԱՆՔ, Шапо ванк', Šapho vank' – Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է Վահանավանքի հետ միասին: Հավանաբար գտնվում էր Սոթք գավ-ում, և անունը հավանաբար կապված է Շապուհաթաղ գ-ի անվան հետ:

ՇԱՏԱՆՅԱ ՎԱՆՔ, Шатаня ванк', Šatanya vank', **Շադը վանք, Շադի վանք, Շաթինաց վանք, Շատիկ, Շատիկա վանք, Շատիկո անապատ, Շատիկո վանք, Շատին, Շատինա վանք, Շատինաց վանք, Շատինի վանք, Շատինո վանք, Շատին վանք, Շատինու վանք, Շատի վանք** – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում Շատին գ-ի մոտ, նրանից մոտ 4 կմ արլ, լ-նալանջի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Հիշատակում են Ստեփանոս Ասողիկը (10-րդ դ) և Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ)՝ Սյունիքի առավել նշանավոր վանքերի շարքում: Հիմնադրվել է 929 թ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության նշանավոր կենտրոն: Այժմ կանգուն է վանքի Ս Սրոն եկեղեցին, որը բաղիլիկ կառույց է և հիմնովին վերանորոգվել է 1665 թ: Սրա արմ կողմում գտնվում է ավերված, փոքրիկ գավիթը: Վանքի համալիրը չըջապատված է եղել պաշտպանական պարիսպներով, որոնց հետքերը պահպանվել են:

Պահպանվել են նաև այլ կառույցների փրատակները: Ունեցել է գերեզմանատուն, ջրաղաց, ձիթհանք: Այստեղ է թաղվել Առաքել Սյունեցին: Վանքը հարատևել է երկար ժամանակ, 17-րդ դ այն ունեցել է 90 հոգուց բաղկացած միաբանություն: Այստեղ պահպանվել են 30-ավելի հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Ոմանք այստեղ են տեղադրում Գլաձորի հայտնի համալսարանը:

ՇԱՏԱՔԻ ՎԱՆՔ, Шатак'и ванк', Šatak'i vank' – Ե կ ե դ ե – ց ի , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Մարց գ-ում: Կառուցվել է 1255 թ Դանիել վանականի պատվերով:

ՇԱՏԲԵՐԴ, Шатберд, Šatberd – Ե կ ե դ ե ց ի (վա՞նք) Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Կղարջք գավ-ում, հետագայի Բաթումի մարզի Արգվինի օկրուգի Փորթա գ-ի տարածքում, հնագույն Շատերդում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Արարական նվաճումների ժամանակ (7-9-րդ դդ) ավերվել է, հետո վերանորոգվել ու դարձվել է քաղկեդոնական վանք:

ՇԱՏԻԿ, Шатик, Šatik – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻԿԱ ՎԱՆՔ, Шатика ванк', Šatika vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻԿՈ ԱՆԱՊԱՏ, Шатико анапат, Šatiko anapat – Վ ա ն ք Հայաստանի Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻԿՈ ՎԱՆՔ, Шатико ванк', Šatiko vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻՆ, Шатин, Šatin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻՆԱ ՎԱՆՔ, Шатина ванк', Šatina vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻՆԱՅ ՎԱՆՔ, Шатинац ванк', Šatinac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻՆԻ ՎԱՆՔ, Шатини ванк', Šatini vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻՆՈ ՎԱՆՔ, Шатино ванк', Šatino vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻՆ ՎԱՆՔ, Шатин ванк', Šatin vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻՆՈՒ ՎԱՆՔ, Шатину ванк', Šatinu vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՏԻ ՎԱՆՔ, Шати ванк', Šati vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, **տ Շատանյա վանք:**

ՇԱՐՈՒՋ, Шаруз, Šaruz – Ու խ տ ա տ ե դ ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Մարգահովիտ գ-ում, Փամբակ գետի ափին:

ՇԱՓԻՐԻՆ, Шап'ирин, Šap'irin, **Շափիրի վանք, Շուքրին** – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լեռների չըջ-ում: Աշխարհագրական ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Այստեղ է կրթություն ստացել ու ստեղծագործել Հայ սչակույթի գործիչ Իգնատիոս Սևկեռեցին:

ՇԱՓԻՐԻ ՎԱՆՔ, Шап'ири ванк', Šap'iri vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, **տ Շափիրին:**

ՇԱՔԵԻ ՎԱՆՔ, Шак'еи ванк', Šak'ei vank', **Շաքեո վանք** – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շաքի (պատմական՝ Շաքե) գ-ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ի մեջ: Եկեղեցին ունի կեղծ սյուներ ու կամարներ: Այստեղ կա 2-մետրանոց խաչարձան, կողքին՝ մի խարխուլ մատուռ: Դռան հայերեն վիմագիր արձանագրության համաձայն՝ վանքը կառուցվել է 1626 թ, սակայն գոյություն է ունեցել ավելի վաղ:

ՇԱՔԵՈ ՎԱՆՔ, Шак'ео ванк', Šak'eo vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շաքի գ-ի մոտ, **տ Շաքեի վանք:**

ՇԱՔՎԱ ՎԱՆՔ, Шак'ва ванк', Šak'va vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Հարանդ գավ-ում:

Հիշատակում են արարական աղբյուրները: Հմմտ **Շաքիի վանք**:

ՇԱՔՐԻՆ, Шак'рин, Šak'rin – **Վ ա ն ք** Կիրիկայում, **տ Շափիրին**:

Շեխերի ՎԱՆՔ, Шехери ванк*, Šexeri vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Շեխեր գ-ը տանող ճանապարհի ծայրին բարձրադիր սարավանդի վրա: **Արմ** կողմում սենյակներ հիշեցնող քարուկրից կառուցված մի շինություն, որը կարող է պատկանում էր վանքին:

ՇեխիՍ, Шехис, Šexis – **Վ ա ն ք** **Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ում, **տ Շեխիսի վանք**:

ՇեխիՍի ՎԱՆՔ, Шехиси ванк*, Šexisi vank' – **Վ ա ն ք** **Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիս ք-ում: 20-րդ դ սկզբներին արդեն խառն անհետացող ավերակների մեջ երևում էին միայն մի քանի շիրիմներ:

Ս Շեկ ԱվեսԱՐԱՆ, Св Шек Аветаран, St Šek Avetaran – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Մուշ ք-ում, **տ Շեկ Ավետարան**:

Շեկ ԱվեսԱՐԱՆ, Шек Аветаран, Šek Avetaran, **Կոյղ Բեղավինդ**, **Ս Շեկ Ավետարան** – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Մուշ ք-ում, Ձորի թաղում: 1862 թ եկեղեցուն կից կառուցվել էր Հայոց վարժարանի շինք:

ՇեղՂԱՐ, Шер'дар, Šeydar – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գվոկ-ի Բվի գ-ում:

ՇեՅն ՅՈՒՄԵՐ, Шейх Юмер, Šeyx Yumer, **Շեյխ Օմար** – **Վ ա ն ք** (մենաստան) **Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Հազգո (Հզու) գք-ի մոտ: Քրդերը այդպես էին անվանում Կոնոնոսի վանքը (տ):

Շեն Ս ԱՏՈՄ, Шен Св Атом, Šen St Atom – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գվոկ-ի Կյուսեննց գ-ում:

ՇենՆեր, Шенгер, Šenher – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շինուհայր գ-ի մոտ, **տ Շնհերի Ս Աստվածածին**:

ՇենՆերՈՒ ԱՆԱՊԱՏ, Шенгеру анапат, Šenheru anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության

Սյունիքի մարզի Շինուհայր գ-ի մոտ, **տ Շնհերի Ս Աստվածածին**:

ՇՄՄՐԹԱՅԻ ՎԱՆՔ, Шымырт*айи ванк*, Šəmərt'ayi vank' – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխարհի ճահուկ գավ-ում: Հիշատակում են միջնադարյան արարական հեղինակները:

ՇԻԿԱՔԱՐ, Шякак'ар, Šikak'ar – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Նաչնե գավ-ում: Հիշատակում է ոմն Վանական՝ 10-րդ դ: Գտնվում էր Շիկաքարի բերդում (կոչվել է նաև Քարազուխ):

Ս ՇԻՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Св Шимони екег'еця, St Šimoni ekeγec' – **Ե կ ե ղ ե ց ի**, ս ր ք ա ր ա ն Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Հավանար Գեղարքունիք գավ-ում:

ՇԻՆԱՀԵՐ, Шинахер, Šinaher – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շինուհայր գ-ի մոտ, **տ Շնհերի Ս Աստվածածին**:

ՇԻՆԱՏԵՂԻ, Шинатер'я, Šinateγi – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութ ք-ի մոտ:

ՇԻՆԴՈՆԻ, Шиндр'ни, Šindr'ni – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ճակատեն գ-ում: Պահպանվել են միայն շինության պատերը:

ՇԻՆԻՋՈՐԻ ՎԱՆՔ, Шинидзори ванк*, Šinijori vank' – **Վ ա ն ք** **Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Շինիձոր գ-ում, **տ Շինիձորու Ս Նաչավանք**:

ՇԻՆԻՋՈՐՈՒ Ս ՆԱԶՎԱՆՔ, Шинидзору Св Хачванк*, Šinijoru St Xac'vank', **Նաչի վանք**, **Ս Նաչի վանք**, **Նիզանի Ս Նաչ**, **Հիզանու Ս Նաչ**, **Շինիձորի վանք**, **Ս Կանանց վանք** – **Վ ա ն ք** **Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Շինիձոր (Շենաձոր) գ-ավանքում, նրա արլ կողմում: Հնում մտնում էր Մոկր աշխ-ի մյուս Իշայր գավ-ի մեջ: Վանքի համալիրը տեղադրված է անտառապատ լ-ան գագաթին: Եկեղեցին ուներ 3 խորան, 2 վերնատուն, 5 գեղեցիկ լուսամուտներով սլացիկ գմբեթ: Ուներ շրջապարիսպ, որից դուրս նույնպես կային այլևայլ նպատակների համար կառուցված շինություններ: 19-րդ դ

վերջերին և 20-ի սկզբներին շենքերից մի քանիսը դարձվել էր որբանոց: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Միջին դդ **Շ Ս Ն** վանքը եղել է հայ գրչության կենտրոն. պահպանվել են այստեղ գրված ավետարաններ, քարոզգրքեր: Ուներ ընդարձակ կալվածքներ: Վանքը կոդոպովել և ավերվել է Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին (1914-1918):

ՇԻՆՈՒՀԱՅՐ, Шинухайр, Šinuhayr – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շինուհայր գ-ի մոտ, **տ Շնհերի Ս Աստվածածին**:

ՇԻՆՈՒՀԱՅՐԻ ԿՈՒՍԱՆԱՑ ԱՆԱՊԱՏ, Шинухайри Кусанац анапат, Šinuhayri Kusanac' anapat – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շինուհայր գ-ի մոտ, **տ Շնհերի Ս Աստվածածին**:

ՇԻՆՈՒ ՍԱՐԿԱՎԱԳ, Шину Саркаваг, Šinu Sarkavag – **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Շնոդ գ-ի մոտակայքում, **տ Շինու սարկավագի մատուռ**:

ՇԻՆՈՒ ՍԱՐԿԱՎԱԳԻ ՄԱՏՈՒՌ, Шину Саркаваги матур*, Šinu Sarkavagi matur' – **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Շնոդ գ-ի մոտակայքում: Ավերակ է: Տարածքում գտնվում է մի հին, ոմն սարկավագի գերեզմանը:

ՇԻՇՅՈՒՂՈ ՎԱՆՔ, Шижюг'о ванк*, Šišyugo vank' – **Վ ա ն ք** **Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, **տ Եղրդուտի Ս Հովհաննես**:

ՇԻՐԻՍՔ, Ширимк*, Širimk', **Շիրմանց վանք** – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, նրա արմ կողմում, Արաքս գետի ձախակողմյան շրջ-ում, Շիրիմք գ-ի մոտ: Կառուցել է Կարսի Աբաս Բագրատունի թագավորը 984-989 թթ և շրջապատել քառանկյունի պարիսպներով: Վանքին կից գործել է ուսումնարան:

ՇԻՐԻՆԻ ՎԱՆՔ, Ширини ванк*, Širini vank' – **Վ ա ն ք** **Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտ գվոկ-ի Շիրնից կամ Շիրին գ-ի մոտ, **տ Շիրնից Ս Գևորգ**:

ՇԻՐԻՆԻՑ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Шириниц Св Геворг, Širinic' St Gevorg, Ս ԳԼՈՐԳ, ՇԻՐԻՆԻ վանք, ՇԻՐԻՆԻց վանք, ՇԻՐԻՆԻցի Ս ԳԼՈՐԳ, ՇԻՐԻՆԻց Ս ԳԼՈՐԳԻ վանք, ՇԻՐԻՆԻց Ս ՍԿԱՎԱՌԱԿ, ՇԻՐԻՆԻց վանք, Ս ՍԿԱՎԱՌԱԿ, ՍԿԱՎԱՌԱԿԱ ՇԻՐԻՆԻց Ս ԳԼՈՐԳ, ՍԿԱՎԱՌԱԿԻ Ս ԳԼՈՐԳ, ՍԿԱՎԱՌԱԿԻ վանք, ՍԿԱՎԱՌԱԿԱ ՇԻՐԻՆԻց Ս ԳԼՈՐԳ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ում, Սպարկերտի գ-ախմբի Շիրնից գ-ի մոտ: Վանքը տեղադրված էր սարավանդի վրա: Եկեղեցին հոյակապ շինություն էր, ուներ մեկ խորան, 2 լուսամուտ, մի քանի խորան, բարձր և գեղեցիկ գմբեթ: Վանքը մինչև 19-րդ դ վերջերը ուներ ընտիր վարելահողեր: Ավերվել ու կողոպտվել է 1895 թ հայկական կոտորածների ժամանակ:

ՇԻՐԻՆԻՑ ՎԱՆՔ, Шириниц ванк*, Širinic' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-խմբի Շիրնից գ-ի մոտ, տ ՇԻՐԻՆԻց Ս ԳԼՈՐԳ:

ՇԻՐՄԱՆՑ ՎԱՆՔ, Ширманц ванк*, Širmanc' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, Շիրմբ գ-ի մոտ, տ ՇԻՐԻՆԻց:

ՇԻՐՆԻՑԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Ширници Св Геворг, Širnici St Gevorg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Շիրնից գ-ի մոտ, տ ՇԻՐԻՆԻց Ս ԳԼՈՐԳ:

ՇԻՐՆԻՑ Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՎԱՆՔ, Ширниц Св Геворги ванк*, Širnič' St Gevorgi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Շիրնից գ-ի մոտ, տ ՇԻՐԻՆԻց Ս ԳԼՈՐԳ:

ՇԻՐՆԻՑ Ս ՍԿԱՎԱՌԱԿ, Ширниц Св Скавар'ак, Širnič' St Skavar'ak – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Շիրնից գ-ի մոտ, տ ՇԻՐԻՆԻց Ս ԳԼՈՐԳ:

ՇԻՐՆԻՑ ՎԱՆՔ, Ширниц ванк*, Širnič' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Շիրնից գ-ի մոտ, տ ՇԻՐԻՆԻց Ս ԳԼՈՐԳ:

ՇԻՄՈՒՐԱԳ, Шхмурад, Šxmurad – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ծաղկավան գ-ի մոտ, տ ՇԽՄՈՒՐԱՂԻ վանք:

ՇԻՄՈՒՐԱԳՒԱ ՎԱՆՔ, Шхмурада ванк*, Šxmurada vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ծաղկավան գ-ի մոտ, տ ՇԽՄՈՒՐԱՂԻ վանք:

ՇԻՄՈՒՐԱԳԻ ՎԱՆՔ, Шхмуради ванк*, Šxmuradi vank', ՇՐԽՄՈՒՐԱՂ, ՇԽՄՈՒՐԱՂԱ վանք, ՇԽՄՈՒՐԱՌԱՏ, ՇԽՄՈՒՐԱՌԱՏԱՆ, ՇԽՄՈՒՐԱՌԱՏԱ վանք, ՇԽՄՈՒՐԱՌԻ վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ծաղկավան գ-ի մոտ, նրանից մոտ 6 կմ հր-արմ, Հախում գետի ձախափնյա բարձունքի վրա: Կառուցվել է 12-13-րդ դդ: Եկեղեցին Ս Աստվածածին անունով կառուցվել է 1181 թ: Շինարարության, համար օգտագործվել է սպիտակավուն ֆելզիտ քարատեսակ, հր և արմ կողմերում ունի խորաններ: Եկեղեցին ունի գմբեթ, պահպանվել է անվթար վիճակում: Համալիրում կան ժամատուն, գավիթ, միաբանների խուցեր և այլ կառույցներ, որոնք փլված են: Ավերված է նաև վանքը չըջապատող պարիսպը: Վանքի համալիրից արլ գտնվում է միանավ մատուռ: Ծ վ անունը նոր է, հին անունը հայտնի չէ: Ոմանք նույնացնում են Գետակից վանքին:

ՇԻՄՈՒՐԱՍ, Шхмурат, Šxmurat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ծաղկավան գ-ի մոտ, տ ՇԽՄՈՒՐԱՂԻ վանք:

ՇԻՄՈՒՐԱՍԱՆ, Шхмуратав, Šxmuratan – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ծաղկավան գ-ի մոտ, տ ՇԽՄՈՒՐԱՂԻ վանք:

ՇԻՄՈՒՐԱՍԱ ՎԱՆՔ, Шхмурата ванк*, Šxmurata vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ծաղկավան գ-ի մոտ, տ ՇԽՄՈՒՐԱՂԻ վանք:

ՇԻՄՈՒՐԱՍԻ ՎԱՆՔ, Шхмурати ванк*, Šxmurati vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ծաղկավան գ-ի մոտ, տ ՇԽՄՈՒՐԱՂԻ վանք:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St

Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Ավին գ-ում:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Սիսեռք գ-ում, տ Ս ՄԻՄՈՆ:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Բերդակ գ-ում: Ըստ հիշատակությունների՝ այդպես էր կոչվում Ս Շամունե եկեղեցին:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Օղվանց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Բելու գ-ում: Քարաչեն էր:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Կանթ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս ԳԼՈՐԳ:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Մարծեղ գ-ում: 1604 թ այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Ներքին Դարենց գ-ում:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Սոզվանց գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ամենափրկիչ:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Վախրով գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St

Տմավոն – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի վերին Ագուլիս գ-ում, հնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում: Տեղադրված էր Ս Քրիստափոր եկեղեցուց 400-500 մ հը-արմ, Ագուլիսի գետի արլ բարձրագիր ավին: Քառամույթ գմբեթավոր բազիլիկ է, կանգուն էր մինչև 1930-ական թթ: 1980-ական թթ պահպանվել էին քանդված շինություն միայն առանձին հատվածները: Եկեղեցին չափերով խոշոր շինություն է, մինչև ավերվելը չուրջը եղել են 20-ի չափ հայերեն գրերով տապանաքարեր: Ծենքը ներսից ունեցել է զարդանկարներ: Գմբեթի հետ միասին շենքը ունեցել է 16 մ բարձր: Պատերի մեջ շարված են եղել 17-18-րդ դդ հայերեն արձանագիր խաչքարեր: 17-րդ դ այստեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon, Փառակա Ս Ծմավոն, Փառկա Ս Ծմավոն – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Փառակա գ-ում, հնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում: Գտնվում է գ-ի արմ կողմում, բարձրագիր բլրի հարթ գագաթին: Չափերով մեծ բազիլիկ է՝ շինված տեղական մուգ կավաքարով և հողագույն ու սպիտակավուն սրբատաշ քարերով: Մինչև 1980-ական թթ վերջերը կանգուն էր և գրեթե անվթար: Ավերված էր միայն զանգակատունը, որը կանգուն էր մինչև 1925-1930 թթ: Ա. Այվազյանի կարծիքով նախկին տաճարը կառուցված է եղել մինչև 12-րդ դդ իսկ հետո վերակառուցվել ու վերանորոգվել է:

Ս ՇՄԱՎՈՆ, Св Шмавон, St Šmavon – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Ուլկագոմ վայրում (ստույգ տեղադրությունն անհայտ է): Այս եկեղեցու քահանա Հովհաննեսը 1423 թ ստացել է մի Ավետարան:

Շնձերի ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Шнherи Кусанац апат, Šnheri Kusanac՝ apapat – Վ ա ն ք Հաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ծինուհայր գ-ի մոտ, **տ Ծնհերի Ս Աստվածածին:**

Շնձերի Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Шнherи Св АствацԳԻՆ, Šnheri St

Astvacacin, Ս Աստվածածնի վանք, Կուսանաց անապատ, Ծենհեր, Ծենհերու անապատ, Ծինահեր, Ծինուհայր, Ծինուհայրի Կուսանաց անապատ, Ծնհերի Կուսանաց անապատ, Ծնհերի վանք, Ծնհեր վանք, Որոտանի Ծինուհայր անապատ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում Ծինուհայր գ-ի մոտ, հին Ծինուհայր գատեղիի հը կողմում, Որոտան գետի ձորի զառիվեր կողին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Հաբանդ գավ-ի մեջ: Համալիրում կան եկեղեցի, գավիթ, սեղանատուն, պաշտպանական պարիսպներ և զանազան շինություններ: Եկեղեցին, որ կոչվում է Ս Աստվածածին, եռանավ բազիլիկ է, կառուցել է Մուրադ ճարտարապետը 1676 թ՝ ագուլիսցի Մահտեսի Ագարիայի միջոցներով: Վերանորոգվել է 1720 թ: Եկեղեցուն հը-ից կից է թաղածածկ գավիթը, որը կառուցել է ցղնեցի Հովհաննեսը 1720 թ: Օժանդակ շինությունների մեծ մասը, որոնք ունեն մեկ ընդհանուր պատշգամբ, կառուցվել է 19-րդ դդ: Այստեղ 1891 թ տեղավորված է եղել ծխական դպրոցը: Պարիսպներն ունեն 3 աշտարակ: Պարիսպներին կից ունեցել են բաղնիք:

Շնձերի ՎԱՆՔ, Шнherи ванк՝, Šnheri vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ծինուհայր գ-ի մոտ, **տ Ծնհերի Ս Աստվածածին:**

Շնձերո ՎԱՆՔ, Шнhero ванк՝, Šnhero vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ծինուհայր գ-ի մոտ, **տ Ծնհերի Ս Աստվածածին:**

ՇՈՂԱՅԻ Ս ՇՈՂԱԿԱԹ, Шохайи Св ШорԳАТ, Šoxayi St Šoyakat՝, Իշոխի վանք, Իշողի վանք, Շոխայի վանք, Շոխա վանք, Ս Շողակաթ, Շողակաթ Ս Աստվածածին, Ս Շողակաթ Աստվածածնա վանք, Շողակաթ Ս Աստվածածնի վանք, Շողակաթի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Շողա (Շոխա, Իշող) գ-ի մոտ, Սեպուհ լ-ան բարձունքներից մեկի վրա, գեղատեսիլ սարավանդում: Վանքի մոտով հոսում է Շոխայի-Չուր գետակը: Ըստ ավանդության՝ վանքը հիմնադրել է Թադևոս Առաքյալը, հետագայում

վերաշինել է Ներսես Մեծ կաթողիկոսը (353-373): Համալիրը չըջապատված էր պարսպով, որի մուտքի մոտ գտնվում էր հողակապ տաճարը, աջ կողմում վանատունն էր, որին կից կային երկհարկանի սենյակներ՝ ուխտավորների համար: Սենյակներն ունեին ներքնահարկեր, որտեղ տեղավորված էին գոմերը, ախոռները, մարազները: Վանքի չուրջը կային ընդարձակ պարտեզներ, այգիներ, մարգագետիններ ու վարելահողեր: Գործել է մինչև 1915 թ և համարվել մեծ ուխտավայր:

ՇՈՂԱՅԻ ՎԱՆՔ, Шохайи ванк՝, Šoxayi vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Շողա (Շոխա) գ-ի մոտ, **տ Շոխայի Ս Շողակաթ:**

ՇՈՂԱ ՎԱՆՔ, Шоха ванк՝, Šoxa vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Շողա (Շոխա) գ-ի մոտ, **տ Շոխայի Ս Շողակաթ:**

ՇՈՂԱԳԱ, ШорԳа, Šoyaga – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զորաղբյուր գ-ում, **տ Շողագավանք:**

ՇՈՂԱԳԱՆՎԱՆՔ, ШорԳаһ ванк՝, Šoyagah vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զորաղբյուր գ-ում, **տ Շողագավանք:**

ՇՈՂԱԳԱՅԻ ՎԱՆՔ, ШорԳаһи ванк՝, Šoyagayi vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զորաղբյուր գ-ում, **տ Շողագավանք:**

ՇՈՂԱԳԱ Ս ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ШорԳа Св АрԳԵЛОЦ ванк՝, Šoyaga St ArԳԵloc՝ vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զորաղբյուր գ-ում, **տ Շողագավանք:**

ՇՈՂԱԳԱ Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՆՔ, ШорԳа Св ПорԳ-Петрос ванк՝, Šoyaga St Poyos-Petros vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զորաղբյուր գ-ում, **տ Շողագավանք:**

ՇՈՂԱԳԱՎԱՆՔ, ШорԳаванк՝, Šoyagavank՝, Շաղագա վանք, Շաղվագա վանք, Շաղվագա վանք, Շողագա, Շողագա Ս Առաքելոց վանք, Շողագա վանք, Շողագայի վանք, Շողագայի Ս Պողոս-Պետրոսի վանք, Շողագա Ս Պողոս-

Պետրոս, Շողակաթ, Շողակա-վանք, Շողակի վանք, Շողականք, Շողոզա, Շողոզահ, Շողվազահ-վանք, Շողվազավանք, Շղվաքա վանք – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ձորագյուղ գ-ում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի Շողագա գ-ում: Գտնվում է Լ-նալանջի վրա: Հիմնադրել է Սյու-նիքի իշխան Վասակ-Գարուտի կինը՝ Աշոտ Բագրատունի թագավորի (885-890) դուստր Մարիամը 9-րդ դ 80-ական թթ: Գլխավոր եկեղեցին, որ կոչվում է Ս Պետրոս, այժմ ավերված վիճակում է, պահպանվել են միայն հս պատը և մյուս հատվածների հիմնապատերի առանձին մասեր: Կառուցված է մոխրագույն սրբատաշ տուֆաքարերով: Ս Պետրոսից արմ պահպանվել են միանավ, գմբեթավոր 2 այլ եկեղեցիների հիմնապատերը: Դրանցից մեկը կառուցվել է 5-րդ դ, վերակառուցվել՝ 9-10-ում, իսկ մյուսը՝ կառուցվել է 16-17-րդ դդ: Համալիրի տարածքում կան բազմաթիվ գերեզմաններ և խաչքարեր, որոնցից հնագույնը՝ 1216 թ: Միջին դդ վանքի եկամտների մի զգալի մասը գոյանում էր Սեանա լճի ձկնորսությունից:

ՇՈՂԱԿԱԹ, ՍՈՐ՝ԱԿԱԹ, ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից հր-արը, Լ-ան ստորոտում, Ս Լուսավորիչ և Պողոս-Պետրոս եկեղեցիների մոտ:

Ս ՇՈՂԱԿԱԹ, ԾՅ ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱԿԱՏ՝, ՏՏ ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Երևան ք-ի Նորք թաղամասում: 1860-ական թթ-ից այս եկեղեցուն կից գտնվում էր Օրիորդաց վարժարանը: Այստեղ հիշատակվում են նաև Ս Աստվածածին և Ս Ծերունի Սիմոն եկեղեցիները:

ՇՈՂԱԿԱԹ, ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝, ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝, ՄԱՐԻԱՆԵ, ՄԱՐԻՆԵ, Ս ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝, ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿԵ, ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝ ՎԱՆՔ, ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝ Ս ԿՈՆՅԱ – Ե կ ե ղ ե ց ի, տ ա ճ ա ը, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում: Հիշատակվում է նաև իբրև մատուռ, որը հավանաբար վերաբերում է նրատեղում եղած հին եկեղեցուն: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրվել է այն

տեղում, որտեղ Հոբիսիմյան կույսերի վրա աստվածային «չող է կաթել»: Այժմյան կանգուն և գործող գմբեթավոր եկեղեցին կառուցել է տվել Շոտթեցի Աղամալ իշխանը 1694 թ՝ կարմրավուն ու սև սրբատաշ տուֆաքարերով, այստեղ 6-7-րդ դդ-ից գոյություն ունեցած շինությունների վրա: Ավանդություն համաձայն այդ հին եկեղեցին ավելի շուտ հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը 301-303 թթ: Տաճարը արմ կողմում ունի փոքրիկ գավիթ, որտեղ թաղված է կաթողիկոս և պատմագիր Արրահամ Կրետացին (18-րդ դ): Եկեղեցու հր-արմ կողմում պեղումների ժամանակ բացվել են սրբատաշ տուֆից կառուցված միանավ եկեղեցու (4-րդ դ) հիմնապատերը:

Ս ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝, ԾՅ ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝, ՏՏ ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ – Ե կ ե ղ ե ց ի, տ ա ճ ա ը, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում, տ ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

Ս ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝, ԾՅ ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝, ՏՏ ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Բարեկի շրջ-ի Ջահրի (Հնում՝ Ճահուկ) գ-ում: Հնում՝ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ճահուկ գավ-ում: Կառուցվել է 1325-1330 թթ-ին: Հետագայում ավերվել է: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հովհաննես Մկրտիչ:

Ս ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝, ԾՅ ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝, ՏՏ ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Շողա (Շոխա) գ-ի մոտ, տ ՇՈՒՅԱՅԻ Ս ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝, ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝, ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ձորագյուղ գ-ում, տ ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿԵ, ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝ ԱՏՎԱԾ՝ԱԾ՝ԻՆ ԿԱՏՈՂՈՅԻԿԵ, ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ ԱՏՎԱԾԱԾ՝ՆԱ ՎԱՆՔ – Ե կ ե ղ ե ց ի, տ ա ճ ա ը, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում, տ ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

Ս ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝ ԱՍՏՎԱԾԱԾ՝ՆԱ ՎԱՆՔ, ԾՅ ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝ ԱՏՎԱԾ՝ԱԾ՝ՆԱ ՎԱՆՔ, ՏՏ ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ ԱՏՎԱԾԱԾ՝ՆԱ ՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի գավ-ում, Երզնկայի գավ-ի Շողա (Շոխա) գ-ի մոտ, տ

Շոխայի Ս Շողակաթ:
ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝ ՎԱՆՔ, ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝ ՎԱՆՔ, ՏՏ ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ ՎԱՆՔ – Ե կ ե ղ ե ց ի, տ ա ճ ա ը, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում, տ ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝ ՎԱՆՔ, ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝ ՎԱՆՔ, ՏՏ ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ ՎԱՆՔ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Շողա (Շոխա) գ-ի մոտ, տ ՇՈՒՅԱՅԻ Ս ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾ՝ՆԱ, ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝ ՏՅ ԱՏՎԱԾ՝ԱԾ՝ԻՆ, ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ ՏՏ ԱՏՎԱԾԱԾ՝ՆԱ Արմ Հայաստանում, էրզրումի գավ-ում, Երզնկայի գավ-ի Շողա (Շոխա) գ-ի մոտ, տ ՇՈՒՅԱՅԻ Ս ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾ՝ՆԱ ՎԱՆՔ, ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝ ՏՅ ԱՏՎԱԾ՝ԱԾ՝ՆԱ, ՎԱՆՔ, ՏՏ ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ ՏՏ ԱՏՎԱԾԱԾ՝ՆԱ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Շողա (Շոխա) գ-ի մոտ, տ ՇՈՒՅԱՅԻ Ս ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝ Ս ԿՈՒՅՍ, ՍՈՐ՝ԱԿԱԿԱՏ՝ ՏՅ ԿՅՅԻՑ, ՏՕՅԱԿԱԿԱՏ՝ ՏՏ ԿՅՅԻՑ, տ ա ճ ա ը, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ում, տ ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

ՇՈՂԱԿԱԿԱԿԱՏ՝, ՍՈՐ՝ԱԿԱՎԱՆՔ, ՏՏ ՏՕՅԱԿԱՎԱՆՔ՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ձորագյուղ գ-ում, տ ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

ՇՈՂԱԿԻ ՎԱՆՔ, ՍՈՐ՝ԱԿԻ ՎԱՆՔ, ՏՏ ՏՕՅԱԿԻ ՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ձորագյուղ գ-ում, տ ՇՈՂԱԿԱԿԱՏ՝:

ՇՈՂԱՎԱՆՔ, ՍՈՐ՝ԱՎԱՆՔ՝, ՏՕՅԱՎԱՆՔ՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ձորագյուղ գ-ում, տ ՇՈՂԱՎԱՆՔ՝:

ՇՈՂՈՂԱ, ՍՈՐ՝ՕՐԱ ՏՕՅՕԳԱ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ձորագյուղ գ-ում, տ ՇՈՂԱՎԱՆՔ՝:

ՇՈՂՈՂԱՀ, ՍՈՐ՝ՕՐԱՅ ՏՕՅՕԳԱՅ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ձորագյուղ գ-ում, տ ՇՈՂԱՎԱՆՔ՝:

ՇՈՂՎԱԳԱՀՎԱՆՔ, ՍՈՐ՝ՎԱՐԱՅՎԱՆՔ՝, ՏՕՅՎԱԳԱՅՎԱՆՔ՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության

Գեղարքունիքի մարզի Զորագյուղ գ-ում, **տ Շողազավանք:**

ՇՈՂՎԱԳԱՎԱՆՔ, Шог*вагаванк*, Šogvagavanġk' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Զորագյուղ գ-ում, **տ Շողազավանք:**

ՇՈՂՈՒՆԱ ՎԱՆՔ, Шог*унаванк*, Šoguna vanġk' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվղկ-ի Շողուն գ-ում, **տ Շողունի Ս Կարապետ:**

ՇՈՂՈՒՆԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Шог*уни Св Карапет, Šoguni St Karapet, Ս Կարապետ, Շողունա վանք, Շողունի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվղկ-ի Շողուն (Շողիկ, Շողան) գ-ում: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Վանքի կալվածքներին 18-19-րդ դդ տիրացել էին գյուղացիները: 1902 թ վանքի եկեղեցին կիսավեր վիճակում դեռ պահպանվել էր:

ՇՈՂՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, Шог*униванк*, Šoguni vanġk' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվղկ-ի Շողուն գ-ում, **տ Շողունի Ս Կարապետ:**

ՇՈՇԿԱՎԱՆՔ, Шошкаванк*, Šoškavanġk' – Վ ա ն ք (մատուռ) Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Մըսմընա գ-ի մոտ ձգվող լ-նաճյուղի վրա: Փոքրիկ շինություն է՝ 9 մ × 6 մ չափի: Ունի 3 լուսամուտ, մեկ խորան և մեկ դուռ: 13-րդ դ կառույց է, վերանորոգվել է մի քանի անգամ: Օգտագործված է սպիտակավուն անձակ քարատեսակ: Այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ՇՈՒՈՒՅԱ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Шор*от*а Св Лусавориц, Šor'ot'a St Lusavoric' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ում, **տ Շոռոթի Ս Աստվածածին:**

ՇՈՒՈՒԹԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Шор*от*и Св Аствац*ад*и, Šor'ot'i St Astvacaciñ, Ս Աստվածածին, Շոռոթա Ս Լուսավորիչ, Շոռոթ, Շոռոթի վանք, Շոռոթու Ս Լուսավորիչ, Շոռոթու վանք, Շոռուտ, Շոռութի վանք – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ (Շուռութ) գ-ում, նրա հս-արմ կողմում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի

Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի մեջ: Վանքի եկեղեցին կառուցված է կանաչա-մոխրագույն հղկված ու մշակված ավազաքարերով: Ունի խաչաձև հատակագիծ, թրծած աղյուսով շարված նախաշաղարղ ու խճանկարով պատած գեղեցիկ կենտրոնական գմբեթ, որի վերին եզրին, անմիջապես տանիքի տակ կան հայերեն արձանագրություններ: Եկեղեցու արմ մուտքի մոտ եղել է չքեղ զանգակատուն, որն այժմ հիմնովին քանդված է: Եկեղեցին ու վանքի համալիրը վերակառուցել է Վարդան քահանան: Վանքն այժմ գտնվում է ավերված վիճակում:

ՇՈՒՈՒԹ, Шор*ут*, Šor'ut' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ում, **տ Շոռոթի Ս Աստվածածին:**

ՇՈՒՈՒԹԻ ՎԱՆՔ, Шор*ут*иванк*, Šor'ut'i vanġk' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ում, **տ Շոռոթի Ս Աստվածածին:**

ՇՈՒՈՒԹՈՒ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Шор*ут*у Св Лусавориц, Šor'ut'u St Lusavoric' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ում, **տ Շոռոթի Ս Աստվածածին:**

ՇՈՒՈՒԹՈՒ ՎԱՆՔ, Шор*ут*уванк*, Šor'ut'u vanġk' – Վ ա ն ք Նախիջևանի Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ում, **տ Շոռոթի Ս Աստվածածին:**

ՇՈՒՈՒԹ, Шор*ут*, Šor'ut' – Վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ում, **տ Շոռոթի Ս Աստվածածին:**

ՇՐԶՈՒԻ ՎԱՆՔ, Шрджуи ванк*, Šrjui vanġk', Սուրջի վանք, Սուրջինի վանք – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Նախիջևանի Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, Բիստ գ-ից 4-5 կմ հրարը լքված ու ամայի Շրջու գ-ի տարածքում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթըն գավ-ի մեջ: Պահպանվել է կիսավեր եկեղեցին, որը վերանորոգվել է 17-րդ դ: Կառուցված է սրբատաշ բազալտով, եռանավ բազիլիկ հորինվածքով: Շուրջը կան հայկական գերեզմաններ և տնտե-

սական կառույցների փլատակներ: Շրջապատված է եղել պարսպով, որի առանձին հատվածների հետքերը նշմարվում են մինչև այժմ:

ՇՈՒՆՈՒ ԽԱՆԴԱՌՅԱ, Шухр*Хандар*я, Šuxr' Xandar'ya – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, **տ Շուխրավանդորյա:**

ՇՈՒՆՐԱՎԱՆ ԴՈՒՅԱ, Шухр*авандоря, Šuxravandorya, Շուխրավանդայա, Շուխու Ոսանդուդյա, Շուխուր Ոսանդառեա – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լ-ների շրջանում: Այլ տեղեկություններ չկան:

ՇՈՒՆՐԱՎԱՆ ԴՈՒՅԱ, Шухр*авандар*я, Šuxravndar'ya – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, **տ Շուխրավանդորյա:**

ՇՈՒՆՈՒՐ ԽԱՆԴԱՌԵԱ, Шухр*Хандар*еа, Šuxur Xandar'ea – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, **տ Շուխրավանդորյա:**

ՇՈՒՂՐ, Шут*р, Šur'p, Անապատ, Իչ-Նահհեի անապատ, Շուղրի անապատ, Շուղրի Կարմիր վանք, Շուղրի վանք, Շուղուր – Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ, Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, Մարաշ ք-ից արմ, Շուղր գ-ի մոտակայքում, նույնանուն կիրճի բլրի վրա, որտեղով հոսում է Պրոամոս (Ջահան) գետը: Առաջին անգամ հիշատակվում է Հայոց Գրիգոր Վկայասեր կաթողիկոսի (1066-1105) պատեղծավայած գործունեության առիթով: Երբեմն Շ շփոթել են Քեսունի Կարմիր վանքի հետ: Մինչև Հոսմկլյան աթոռանիստ դառնալը, կաթողիկոսանիստը Շ-ի վանքն է եղել: Այս վանքի հետ է կապված նաև Ներսես Շնորհալու (1166-1173), Գրիգոր Տղայի (1173-1193) և այլոց կրոնական ու գիտական գործունեությունը: Այստեղ է թաղված Բարսեղ Ա Անեցի (1105-1113) կաթողիկոսը: Վանքը 11-րդ դ-ից կրթական, գիտական ու գրչության խոշոր կենտրոն էր, բայց շուտով այն իր նշանակությունը կորցրեց, երբ կաթողիկոսարանը տեղափոխվեց Հոսմկլա (1151-1292): Ավերակները նշմարվում են առ այսօր:

ՇՈՒՂՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, Шут*р*ианапат, Šur'p'i anapat – Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, **տ Շուղր:**

ՇՈՒՂՐԻ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, Шут*р*иКармир ванк*, Šur'p'i Karmir vanġk' – Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, **տ Շուղր:**

ՇՈՒՂՐԻ ՎԱՆՔ, Шyт*рѣ ванк*, Šyuti vank' - վ ա ն ք , ա ն ա - պ ա տ կիլիկիայում, Հայկապի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, տ Շուղը:

ՇՈՒՂՈՒՐ, Шyт*ур, Šuyur - վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ կիլիկիայում, Արանայի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, տ Շուղը:

ՇՈՒՇԱՆ, Шушан, Šušan - վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, Բագարան ք-ի մոտ, տ Շուշանա վանք:

ՇՈՒՇԱՆԱ ՎԱՆՔ, Шушана ванк*, Šušana vank', Շուշան - վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, Բագարան ք-ի մոտ, Ախուրյանի գետաբերանից ոչ հեռու, նրա աջ ափին, Ս Թեոդորոս վանքի դիմաց: Ըստ ավանդության՝ Աշոտ Թագավորի քույր Շուշանը, պատրաստվելով պատարագի գնալ վանք, շատ երկար զարդարվում է, պատարագն ավարտվում է: Թագավոր եղբայրն այդ պահին նրան ասում է՝ «մինչ որ Շուշան զարդարվի, ժամեր կարձակվի»: Դրա համար էլ Շուշանը իր անունով կառուցում է այդ եկեղեցին:

Ս ՇՈՒՇԱՆ, Св Шушан, St Šušan - ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, Բագարան ք-ում: Պատերի վրա պահպանվել էին 9-12-րդ դդ Հայերեն վիմագրեր:

Ս ՇՈՒՇԱՆԻԿ, Св Шушаник, St Šušanik - Մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Յուրտավ ք-ում: Կառուցվել է 6-7-րդ դդ: Եպիսկոպոսանիստ էր, ժամերգությունը կատարվում էր Հայերեն և վրացերեն: Մատուռը նվիրված է եղել Հավատի համար չարչարված ու զոհված վաղգեն բղեչխի կնոջ՝ հոչակավոր գորավար վարդան Մամիկոնյանի (5-րդ դ) դստեր Շուշանիկի հիշատակին, որի աճյունը, որպես սրբություն, հետագայում այստեղից փոխադրել են Տիխիս՝ Մեսոխի եկեղեցի:

ՇՈՒՇԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Шушаниц ванк*, Šušanic' vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի Կարմրավոր և Շուշանց գ-երի մոտ, տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:

ՇՈՒՇԱՆ ՊԱՀԼԱՎՈՒՆԻ, Шушан Пahlавуни, Šušan Pahlavuni, Ս Հակոբ, Շուշան Պահլավունի եկե-

ղեցի - ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Անի մք-ում: Պատերին կային հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

ՇՈՒՇԱՆ ՊԱՀԼԱՎՈՒՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Шушан Пahlавуни екег* ецѣ, Šušan Pahlavuni ekeγec'i - ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Անի մք-ում, տ Շուշան Պահլավունի:

ՇՈՒՇԱՆՅԻ ՎԱՆՔ, Шушанѣ ванк*, Šušanc'i vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:

ՇՈՒՇԱՆՅ ՎԱՆՔ, Шушанѣ ванк*, Šušanc' vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, տ Կարմրավոր Ս Աստվածածին:

ՇՈՒՇԱՆՇԱՐԲԱԹ, Шушашарбат*, Šušāšarbat' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Հաբարիի գավ-ի Աղբակի (Բաշկալա) գվոկ-ի Բագ գ-ում:

ՇՈՒՇԱՆՇԱՐԲԱԹ, Шушарбат*, Šušarbat' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Աղբակի գվոկ-ի Բագ գ-ում, տ Շուշաշարթ:

ՇՈՒՌՈՒԹԻ ՎԱՆՔ, Шур*уртѣ ванк*, Šur'ut'i vank' - վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռթ գ-ում, տ Շոռթի Ս Աստվածածին:

ՇՈՒՔԱՎԱՆՔ, Шук*аванк*, Šuk'avank' - վ ա ն ք (եկեղեցի) (գերեզմանատուն, գյուղատեղի, աղբյուր, հնավայր) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Հաթերք գ-ի մոտ, անտառապատ վայրում: Ավերակ է:

ՇՓՐԹՆԱՆ, Шп*ртънан, Šp'rt'-xan - վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի ձոճկան գ-ի մոտ, նրանից 5 կմ արմ, անտառապատ վայրում: Բաղկացած է 2 շենքերից, որոնք կառուցված են տեղական գորշ բազալտից և կանգուն են: Շուրջը կան բնակավայրի ավերակներ և խաչքարեր:

ՇՓՐԹՆԱՎԱՆՔ, Шп*ртънаванк*, Šp'rt'navank' - վ ա ն ք (°) Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի ձոճկան գ-ում: Կառուցվել է 17-րդ դ-ում: Այստեղ է գտնվում նաև Նահատակի վանք մատուռը:

Ո

ՈԲԱ Ս ՆՇԱՆ, Воба Св Ншан, Voba St Nšan, Օբասմիշան - Ու խ - տ ա տ ե ղ ի , Երևանի նահ-ի Սուրմայուրի գավ-ում, նրա հս-արմ կողմում, պատմական երվանդաշատ մայրաքաղաքի ավերակներից ոչ հեռու: Ուխտատեղին մի պարզունակ քարաշարք էր, որի մոտ կար աղբյուր: Այստեղ հայերը ուխտի էին գալիս վարդավառի տոնին:

ՈՄՈՓ, Воц*оп*, Vocop' - վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահրուզի շրջ-ի Բաղամյու (հնում՝ Օծոփ) գ-ում, տ Օծոփի Ս Աստվածածին:

ՈՂԱԿԱՆ ՎԱՆՔ, Вог*акан ванк*, Voyakan vank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՈՂՏԻ ՄԱՏՈՒՌ, Вог*ти матур*, Voyti matur' - Մ ա տ ու ո Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, տ Ուղտի մատուռ:

ՈՄԱՎԱՆ, Вомаван, Vomavan - Ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ում, հետագայում՝ Ղարաբաղի վարանդա գավ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

ՈՉՆԱՐԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Воцхараниц ванк*, Voč'xaranic' vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի վանի գավ-ում, տ Զիակալի վանք:

ՈՉՆԱՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Воцхаранѣ ванк*, Voč'xaranc' vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի վանի գավ-ում, տ Զիակալի վանք:

ՈՉՆԱՐԱՑ ՎԱՆՔ, Воцхарак ванк*, Voč'xarac' vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի վանի գավ-ում, տ Զիակալի վանք:

ՈՉՆԱՑ ՎԱՆՔ, Воцхац ванк*, Voč'xac' vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի վանի գավ-ում, տ Զիակալի վանք:

ՈՉՆՐԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Воцхраниц ванк*, Voč'xranic' vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի վանի գավ-ում, տ Զիակալի վանք:

ՈՍԿԱՆԱՊԱՏԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Восканapati Св Аствац'ац'ин, Voskanapati St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Ոսկանապատի վանք - վ ա ն ք այժմյան Աղբեջանի Հանրապետության Նանյարի շրջ-ի Ոս-

կանապատ (այժմ՝ Զուռնարադ) գ-ի վերին ծայրում, գետակի ձախ ափին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Կողթ գավ-ի մեջ: Եկեղեցին կառուցված է 2 կամարների վրա 12 մ 75 սմ × 6 մ 75 սմ չափերով: Համայնի աշխարհիկ կառույցները վաղուց ավերվել են: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ պահվում էին կրոնական բովանդակության մի քանի ձեռագրեր: Վանքը կառուցել է գ-ի մելիք Ոսկանը, վերանորոգել Հարություն պապին՝ 1821 թ: Վերջինս թաղված է եկեղեցու արտաքին պատի մոտ:

ՈՍԿԱՆԱՊԱՏԻ ՎԱՆՔ, Восканапати ванк*, Voskanapati vank' – Վ ա ն ք այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Խանլարի շրջ-ի Ոսկանապատ (Զուռնարադ) գ-ում, տ Ոսկանապատի Ս Աստվածածին:

ՈՍԿԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿ, Воскан Nahatak, Voskan Nahatak – Մ ա տ ու ու ու խ տ ա տ ե ղ ի այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Շամխորի շրջ-ի Չարդախու գ-ի մոտ, նրանից մոտ 13 կմ հեռավորության վրա: Քարաչեն կառույց է, որի հր պատի մեջ դրված է մի քանդակազարդ արձանագիր գերեզմանաքար, իսկ լուսամտի տակ՝ 1592 թ խաչքար: Հր կողմում, խցի մեջ կա մի անհայտ մարդու գերեզման, որը հայերը կոչում են Ոսկան Նահատակի գերեզման, իսկ այլազգիները՝ Բալաջրիս:

ՈՍԿԵԲԵՐԱՆԻ ՎԱՆՔ, Воскеберани ванк*, Voskeberani vank' – Վ ա ն ք Պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեռի գ-ում, տ Ս Նշան:

ՈՍԿԵԹԵԼ, Воскет'ел, Vosket'el, Վ ս կ ա թ ե լ – Մ ա տ ու ու ու ս ռ ք ա տ ե ղ ի այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի շրջ-ի Զովդար (Հարցանգիստ) գ-ում, նրա հս կողմում, Հարցանգիստ գետակի խոր ձորակում: Փայտածածկ, անշուք շինություն էր: Ըստ ավանդության՝ այստեղ նահատակվել է թագավորի աղջիկը, որն ուներ ոսկեթել մագեր, որից և առաջացել է մատուռի անունը: Բարբառային անունը՝ Վսկաթել: Մատուռի մոտ բխում էր մի սառնորակ աղբյուր:

ՈՍԿԵ ԽԱՉ, Воске Хац, Voske Xac' – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարա-

բաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Գիշի գ-ում, աղբյուրի մոտ: Ավերակ է: Կից պահպանվել է մի խաչքար:

ՈՍԿԵՄԻՆ, Воскед'ин, Voskein – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ռ (մեհյան) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ք-ում, տ Անահիտի տաճար:

ՈՍԿԵՀԱՏ, Воскегат, Voskehat – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ռ (մեհյան) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ք-ում, տ Անահիտի տաճար:

ՈՍԿԵՄԱՅՐ, Воскемайр, Voskemayr – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ռ (մեհյան) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ք-ում, տ Անահիտի տաճար:

ՈՍԿԵՊԱՐԻ ԵԿԵՂԵՅԻ, Воскепари екег'егъ, Voskepari ekegeci, Ս Աստվածածին – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ոսկեպար գ-ում, Ոսկեպար գետի հովտում: Կառուցվել է 6-7-րդ դդ՝ կարմրավուն քարատեսակով: Կենտրոնագմբեթ շինություն է՝ նման էջմիածին ք-ի Հոփսիմեի տաճարին: Կանգուն է, վերանորոգվել է 1975-1977 թթ:

ՈՍԿԻԱՄԻՆ, Воскиад'ин, Voskiacin – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ռ (մեհյան) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ք-ում, տ Անահիտի տաճար:

ՈՍԿԻԱՀԱՏ, Воскиагат, Voskiachat – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ռ (մեհյան) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ք-ում, տ Անահիտի տաճար:

ՈՍԿԻԱՄԱՅՐ, Воскиамайр, Voskiamayr – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ռ (մեհյան) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ք-ում, տ Անահիտի տաճար:

ՈՍԿԻՀԱՅՐ, Воскиахайр, Voskihayr – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ռ (մեհյան) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ք-ում, տ Անահիտի տաճար:

ՈՍԿԻՀԱՏ, Воскиагат, Voskiachat – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ռ (մեհյան) Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աշտիշատ ք-ում, տ Անահիտի տաճար:

ՈՍԿՅԱՆՅ ԽԱՉ, Воскянци Хац, Voskyanc' Xac' – Ս ռ ք ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապե-

տության Մարտունու շրջ-ի Գիշի գ-ի մոտ: Քարուկրով կառուցված քառանկյունի շինություն է, որի ծածկը փրված է: Ներսում կա մի խաչքար, որի մոտ գտնվող գերեզմանաքարը 1723 թ է:

ՈՍԿՅԱՆՅ ՎԱՆՔ, Воскянци ванк*, Voskyanc' vank' – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի շրջ-ի Ոսկեպար գ-ի մոտ, նրանից 2,5 կմ հս:

ՈՍՏԱՆԱ ՎԱՆՔ, Востана ванк*, Vostana vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գվդկ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:

ՈՍՏԵՂԱՎԱՆՔ, Востег'аванк*, Vosteyavank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվդկ-ի Օձտեղ գ-ում: Գրիգոր Դարանաղյին (17-րդ դ) այս ձևով է հիշատակում Օձտեղի Ս Լուսավորչի վանքը (տ):

ՈՍՏԻՆ ԳՅՈՒՂԻ ՎԱՆՔ, Востин гюг'и ванк*, Vostin gyuyi vank' – Ե կ ե ղ ե ց ի (վա՞նք) Երևանի նահ-ի Շարուր-Դարալագյաղի գավ-ում, Ոստին Հոստուն գ-ում:

ՈՎԱՍՍՓ, Овасап*, Ovasap' – Մ ա տ ու ու ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Խանլարի շրջ-ի Միրզիկ գ-ում, տ Օվասափ:

ՈՐԱԿԱՎԱՆՔ, Воракаванк*, Voraakavank' – Վ ա ն ք Թիֆլիսի նահ-ի Ախալքալաքի գավ-ում, Ախալքալաք ք-ից մոտ 35 կմ հրարը, Կուր գետի ձախ կողմում:

ՈՐԴԱՋՈՐԻ Ս ՆՇԱՆ, Ворадажори Св Ншан, Vordajori St Nshan, Որդաձոր Ս Նշան, Օրդաձոր – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ում: Ավելի ուշ, հիշատակվում է Բամբակի ձորում (Փամբակ):

ՈՐԴԱՋՈՐՈ Ս ՆՇԱՆ, Ворадажоро Св Ншан, Vordajoro St Nshan – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ում, տ Որդաձորի Ս Նշան:

ՈՐԴԻՇՈ, Вордишо, Vordišo – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ում, տ Որդիշո վանք:

ՈՐԴԻՇՈ ՎԱՆՔ, Вордишо ванк*, Vordišo vank', Որդիշո – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավ-ի Որդիշո գ-ում: Հիշատակում են 10-13-րդ դդ Հայ պատմիչները:

ՈՐՄՁԴԱԿԱՆ ԴԻՅ ՄԵՀՅԱՆ, Вормздакан дид мейян, Vormzdakan

dic՝ mehyan – Մ ե Հ յ ա ն , Հ ե – թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում Երիզա (Հետագայում՝ Երզնկա) ավանից ոչ հեռու: Բրիստոնեությունից (301 թ) հետո մեհյանի տեղում կառուցվել է Ս Լուսավորիչ վանքը:

ՈՐՄՁԴԱԿԱՆ ԴԻՔ, **Вормздакан дик՝, Vormzdakan dik՝ – Մ ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում:** 4-րդ դ սրա տեղում Հայոց թագավոր Տրդատ Գ (298-330) և Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ) կառուցել են Չարանացի վանքը:

ՈՐՄՁԴԻ ՄԵՀՅԱՆ, **Вормзди мегян, Vormzdi mehyan – Ջ ր ա դ ա շ տ ա կ ա ն մ ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Դվին մայրաքաղաքում:** Վարդան Արևելցու (13-րդ դ) վկայությամբ՝ կառուցել էին 451 թ առերես զրադաշտական կրոն ընդունած հայ նախարարները: Սակայն շուտով ավերվել է:

ՈՐՈՏԱՆ, **Воротан, Vorotan – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, տ Որոտնավանք:**

ՈՐՈՏԱՆԻ ԾԻՆՈՒՀԱՅՐ ԱՆԱՊԱՏ, **Воротани Шинухайр Анапат, Vorotani Šinuhayr anapat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ծինուհայր գ-ի մոտ, տ Ծնհրի Ս Աստվածածին:**

ՈՐՈՏՆԱ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, **Воротна Кармир ванк՝, Vorotna Karmir vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, տ Որոտնավանք:**

ՈՐՈՏՆԱՎԱՆՔ, **Воротнаванк՝, Vorotnavank՝, Ս Կարապետ, Ս Կարապետի Ավագ վանք, Կարմիր վանք, Որոտան, Որոտնա Կարմիր վանք, Վաղաղին, Վաղաղնի վանք, Վաղաղնովանք, Վաղաթնի վանք, Վաղանդ, Վաղանդնի վանք, Վաղանդնու Ս Կարապետ, Վաղանդու վանք, Վաղատին վանք, Վաղատնովանք, Վաղատո Ս Կարապետ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, նրանից 2 կմ հը, Որոտան գետի կիրճի ձախ կողին, գեղատեսիլ, այգեվետ վայրում:** Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ի մեջ: Համալիրի մեջ մտնում են 2 եկեղեցի, գավիթը,

օժանդակ շինություններն ու շրջապարիսպը: Հնագույն կառույցը Ս Ստեփանոս եկեղեցին է, որը կառուցել է տվել Սյունիքի Շահանդուխտ թագուհին 1000 թ: Ս Ստեփանոսը թաղածածկ շինություն է: Երկրորդ եկեղեցին Ս Կարապետն է, որը կառուցել է Շահանդուխտի որդին՝ Սևադան 1007 թ: Ս Կարապետը գմբեթավոր հորինվածք ունի: Եկեղեցիներից արմ ավերված վիճակում գտնվում են թաղածածկ գավիթը և այլ շենքեր, իսկ բակում գտնվում էր սյուն-գավազանը, որն ընկել է 1931 թ: Ծինարարության համար օգտագործված է տեղական բազալտ քարը: Պահպանվել են նաև պարիսպների առանձին հատվածները: Բակում կա ընդարձակ գերեզմանոց: Եկեղեցիներից մեկի խորանի մեջ գտնվում է նշանավոր փղիսոփա Հովհան Որոտնեցու շիրիմը: Ողջ համալիրը զգալիորեն ավերվել է 1931 թ ուժեղ երկրաշարժի ժամանակ: Միջին դդ Ո-ը եղել է մեծ ու հեղինակավոր կրոնամշակութային կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերի մի մասը պահպանվել է: Վանքի հուշարձանների վրա կան 14-15-րդ դդ հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Ո-ի համալիրում կատարվում են վերականգնման մեծ աշխատանքներ:

Չ

ՉԱԳՐԱՄԱՆԻ Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, **Чаграманни Св Петрос-Петроси ванк՝, Č'agramani St Poyos-Petrosi vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Մեծ և Փոքր Չախրաման գ-երի մոտ, տ Ս Պողոս-Պետրոսի վանք:**

ՉԱԳՐՄԱՆ, **Чагрман, Č'agrtman – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Փոքր Չախրաման գ-երի մոտ, տ Ս Պողոս-Պետրոսի վանք:**

ՉԱԽԱՐ, **Чахар, Č'axar – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:**

ՉԱԽԸՐՄԱՆՈՒ ՎԱՆՔ, **Чахырману ванк՝, Č'axrɛrtmanu vank՝ –**

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Մեծ և Փոքր Չախրաման գ-երի մոտ, տ Ս Պողոս-Պետրոսի վանք:

ՉԱԽՐՄԱՆ, **Чахрман, Č'axɛrtman – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում և Փոքր Չախրաման գ-երի մոտ, տ Ս Պողոս-Պետրոսի վանք:**

ՉԱՂԱՐ, **Чар'ар, Č'ayar – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:**

ՉԱՂԱՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, **Чар'ар, Аствац'ап'ян, Č'ayar Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:**

ՉԱՂԱՐ Ս ՆՇԱՆ, **Чар'ар Св Ншан, Č'ayar St Nšan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:**

ՉԱՂԸՐ Ս ՆՇԱՆ, **Чар'ыр Св Ншан, Č'ayɛr St Nšan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:**

ՉԱՂՐՂԱՆ, **Чар'р'ан, Č'ayryan – Ու խ տ ա տ ե ղ Ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի խնուսի գավ-ի Հարամիկ գ-ի մոտ, բլրի վրա: Ըստ ավանդության՝ այստեղ ապրել են Ադամի Կայեն և Աբել որդիները: Տեղում գտնվող ծառերը համարում էին Կայենի ծառեր, իսկ աղբյուրը՝ Աբելի:**

ՉԱՂՐ Ս ՆՇԱՆ, **Чар'р Св Ншан, Č'ayr St Nšan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:**

ՉԱՅԿՈԹՈՐԱ, **Чайкот'ора, Č'aykot'ora – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Առինջ գ-ի մոտ, տ Չագավանք:**

ՉԱՆԳԱԼԻ ՎԱՆՔ, **Чангали ванк՝, Č'angali vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:**

ՉԱՆԳԱԼԻ, **Чангали, Č'angali – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:**

ՉԱՆԳԱԼ ԲԻԼԻՍԱ, **Чангла к'илиса, Č'angla k'ilisa – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:**

ՁԱՆԳԼԸ ՔԻԼԻՍԱ, ЧАНГЛЫ К*ИЛИСА, Ć'anglǝ k'ilisa – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՆԳԼԻ ՔԻԼԻՍԱ, ЧАНГЛИ К*ИЛИСА, Ć'angli k'ilisa – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՆԳԼՅՈՒ ՔԻԼԻՍԱ, ЧАНГЛЮ К*ИЛИСА, Ć'anglyu k'ilisa – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՆԼԱ ՔԻԼԻՍԱ, ЧАНЛА К*ИЛИСА, Ć'anla k'ilisa – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՆԼԸ ՔԻԼԻՍԱ, ЧАНЛЫ К*ИЛИСА, Ć'anlǝ k'ilisa – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՆԿԱԼԻ, ЧАНКАЛЛИ, Ć'ankalli – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՆԿԼԸ ՄԱՆԱՍԹԸՐ, ЧАНКЛЫ МАНАСТ'ԵՐ, Ć'anklǝ manast'ǝr – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՆԿԼԸ ՔԻԼԻՍԱ, ЧАНКЛЫ К*ИЛИСА, Ć'anklǝ k'ilisa – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՆԿԼԻ ԴԻՎԱՆ, ЧАНКЛИ ДИВАН, Ć'ankli Divan – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՆԿԼԻ ԴԻՎԱՆ ՍԿԱՐԱՊԵՏ, ЧАНКЛИ ДИВАН СВ КАРАПЕТ, Ć'ankli Divan Sv Karapet – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Կարապետ:

ՁԱՐԱԳԵՏԻ ԱՆԱՊԱՏ, ЧАРАГЕТИ АНАПАТ, Ć'arageti anapat – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Ձարեքավանք:

ՁԱՐԱՀԱՆ, ЧАРАХАН, Ć'arahan – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գվոկ-ում, տ Ձարահան Ս Նշան:

ՁԱՐԱՀԱՆ Ս ՆՇԱՆ, ЧАРАХАН СВ НШАН, Ć'arahan Sv Nšan, Ս Աստվածածին, Դերա Շրբարան, Ս Եղիշե Թարգմանչի վանք, Ս Եղիշեի վանք, ս Նշան, Ոստանա վանք, Չախար, Չաղար, Չաղար Աստվածածին, Չաղար Ս Նշան, Չաղրր Ս Նշան,

Չաղր Ս Նշան, Չարահան, Չարահար, Չարահան Ս Նշան, Չղար Ս Նշան, Պատրիկ վանք, Պատրկավանք, Պատրկի վանք – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ում, Արտոս լ-ան լանջին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ի մեջ: Հիշատակվում է 15-րդ դ: Եկեղեցին կոչվում է Ս Նշան, որը կառուցվել է 1761 թ: Ուներ նաև մի մատուռ, միարանների և ուխտավորների համար 10 սենյակ: Համալիրը չրջապատված էր պարիսպներով: Ավանդաբար վանքի Հիմնադրումը վերագրվում է 7-րդ դ Հայոց սպարապետ Թեոդորոս Ռշտունու որդուն՝ Վարդ Պատրիկին: Այստեղ է ամփոփված 5-րդ դ նշանավոր պատմիչ Եղիշե վարդապետի աճյունը: Վանքն ավերվել, կողոպտվել է 1895 և 1915 թթ:

ՁԱՐԱՀԱՐ, ЧАРАХАР, Ć'arahar – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գվոկ-ում, տ Ձարահան Ս Նշան:

ՁԱՐԵԿ, ЧАРЕК, Ć'arek – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Ձարեքավանք:

ՁԱՐԵԿԱ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, ЧАРЕКА МЕНАСТАН, Ć'areka menastan – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Ձարեքավանք:

ՁԱՐԵԿ-ՎԱՆՔ, ЧАРЕК-ВАНК*, Ć'arek-vank' – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Ձարեքավանք:

ՁԱՐԵԿ՝, ЧАРЕК*, Ć'arek' – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Ձարեքավանք:

ՁԱՐԵՔԱ ԱՆԱՊԱՏ, ЧАРЕК*А АНАПАТ, Ć'arek'a anapat – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Ձարեքավանք:

ՁԱՐԵՔԱԳԵՏԻ ԱՆԱՊԱՏ, ЧАРЕК*АГЕТИ АНАПАТ, Ć'arek'ageti anapat – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Ձարեքավանք:

ՁԱՐԵՔԱԳԵՏԻ ՎԱՆՔ, ЧАРЕК*АГЕТИ ВАНК*, Ć'arek'ageti vank' – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի

Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Ձարեքավանք: ՁԱՐԵՔԱ ՎԱՆՔ, ЧАРЕК*А ВАНК*, Ć'arek'a vank' – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, տ Ձարեքավանք:

ՁԱՐԵՔԱՎԱՆՔ, ЧАРЕК*АВАНК*, Ć'arek'avank', Չարազետի անապատ, Չարեկ, Չարեկա մենաստան, Չարեկ-վանք, Չարեք, Չարեքա անապատ, Չարեքազետի անապատ, Չարեքազետի վանք, Չարեքա վանք, Չարեքզետ, Չարեքի վանք, Չարեք վանք, Չարեքու Մեծ անապատ, Չարխավանք – վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, այժմյան Աղբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի չրջ-ում, Գետաբեկ (Գետարակ) քտա-ից 7-8 կմ հր-արլ, Շամխոր գետի վերին հոսանքի՝ Չարեքի ձախափնյա չրջ-ում, գեղատեսիլ, անտառապատ վայրում: Հիմնադրել է Դավիթ Ղարիմանյանց (Ղահրիմանյանց, Ղարամանյանց) արքեպիսկոպոսը Մամոռտ տոհմի իշխանների աջակցությամբ՝ 1610 թ: Ըստ ավանդության՝ փոքր վանահայր Սարգիս վարդապետի քարոզից հետո հարուժյուն է առել Ստամբուլի ամիրայի միակ որդին, և վերջինս, որպես հատուցում, վանքին է նվիրաբերել իր հարստության չորրորդ մասը՝ չարեքը, որից և առաջացել է վանքի անունը: Չարեք է կոչվում նաև Շամխոր գետի վերին հոսանքը, որտեղ և կառուցված է վանքը: Եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին: Այն 4 սյունների վրա կառուցված թաղածածկ գավթով եռանավ բազիլիկ է՝ չարված սրբատաշ և հասարակ քարերով: Ունի դանգակատուն, վերնատուն, որը չի պահպանվել: Արմ կողմում սեղանատուն է եղել քարե սեղաններով: Համալիրի մի մասն էր կազմում Հարանց մատուռը: Ունեցել է նաև բազմաթիվ խուցեր, չրջապարիսպ, ընդարձակ կալվածքներ, անտառակ, 5 ձմեռանոց, երկբարանի մեկ ջրաղաց, անասնահոտեր, ձիեր և այլն: Եկեղեցու դռան վրա կար հայերեն վիմագիր արձանագրություն: Վանքից ոչ հեռու գտնվում են Մամոռտ (Մամոռտ) ամրոցի ավերակները: Այստեղ է թաղված 1633 թ մահացած Դավիթ եպիսկոպոսը:

ՉԱՐԵՔԳԵՏ, Чарек'гет, Č'a-
rek'get – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ
Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման
գավ-ում, տ **Չարեքավանք**:

ՉԱՐԵՔԳՎԱՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, Чарек'-
дари анапат, Č'arek'dari anapat –
Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայ-
քի Արցախ աշխ-ի Հաթեբք գավ-ում,
տ **Չարեքդարի Ս Աստվածածին**:

ՉԱՐԵՔԳՎԱՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Чарек'дари Св Аствац'ад'иѳн, Č'a-
rek'dari St Astvacacin, Մշազանի
վանք, Մշահան, Մշահանի Ս Աստ-
վածածին, Մշահանի Ս Աստվա-
ծածնի վանք, Մշահանի վանք,
Չարեքդարի անապատ, Չարեքդարի
վանք, Չարեքտար – Վ ա ն ք , ա -
ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Արցախ

աշխ-ի Հաթեբք (հնում՝ Բերձոր)
գավ-ում: Գտնվում է այժմ Լեռնային
Ղարաբաղի Հանրապետության
Մարտակերտի շրջ-ի Չարեքտար գ-
ում, Թարթառ գետի ձախ ափին,
Մշահան լ-ան վրա: Երբևեմ Հիթեթի
են Դաղի վանքի հետ՝ իրարից ոչ
հեռու գտնվելու պատճառով: Գլխա-
վոր եկեղեցին, որն ըստ արձա-
նագրության կառուցվել է 1260 թ,

կոչվում է Ս Աստվածածին: Այն ուղ-
ղանկյուն հատակագծով՝ 7 մ × 3 մ
չափի բաղիլիկ շինություն է՝ չար-
ված անմշակ քարերով: Տանիքը
հարթ է, ունի գավիթ, որտեղ կար մի
փոքրիկ մատուռ: Եկեղեցին այժմ
կանգուն է: Սրան կից կառույցները՝
կատարվել են 11-13-րդ դդ: Պահ-
պանվել են նաև գավթի, սեղա-
նատան, զանգակատան, ինչպես
նաև խաչքարերի և գերեզմանների
ատանձին հատվածներն ու բե-
կորները: Ունեցել է նաև միմյանց
կից 4 այլ մատուռներ, որոնք հասա-
րակ շինություններ են եղել: Եկե-
ղեցու մոտերքում կանգնեցված խա-
չարձանը ունի արձանագրություն:
Համալիրում կան նաև այստեղ
թաղված իշխանների թողած նվի-
րատվական բովանդակությամբ ար-
ձանագրություններ: Իր ճոխ զար-
դաքանդակներով աչքի է ընկնում
հատկապես Ծար գավ-ի քաջարի
իշխան Գրիգորի գերեզմանը: Բլրի
լանջին կան բազմաթիվ խաչքարեր
ու գերեզմաններ:

ՉԱՐԵՔԳՎԱՐԻ ՎԱՆՔ, Чарек'-
дари ванк', Č'arek'dari vank' –
Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայ-
քի Արցախ աշխ-ի Հաթեբք գավ-ում,

տ **Չարեքդարի Ս Աստվածածին**:

ՉԱՐԵՔԻ ՎԱՆՔ, Чарек'и ванк',
Č'arek'i vank' – Վ ա ն ք , ա ն ա -
պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի
Գարդման գավ-ում, տ **Չարե-
քավանք**:

ՉԱՐԵՔ ՎԱՆՔ, Чарек' ванк',
Č'arek' vank' – Վ ա ն ք , ա ն ա -
պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի
Գարդման գավ-ում, տ **Չարե-
քավանք**:

ՉԱՐԵՔՏԱՐ, Чарек'тар, Č'a-
rek'tar – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ
Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Հաթեբք
գավ-ում, տ **Չարեքդարի ս Աստ-
վածածին**:

ՉԱՐԵՔՈՒ ՄԵԾ ԱՆԱՊԱՏ, Чаре-
к'у Мец' анапат, Č'arek'u Mec
anapat – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ
Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման
գավ-ում, տ **Չարեքավանք**:

ՉԱՐԽԱՎԱՆՔ, Чархаванк',
Č'arxavank' – Վ ա ն ք , ա ն ա -
պ ա տ Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի
Գարդման գավ-ում, տ **Չարե-
քավանք**:

ՉԱՐԽԱՓԱՆ, Чархап'ан, Č'arxa-
p'an – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաս-
տանում, էրզրումի նահ-ում,
Երզնկայի գավ-ի Բոլոմորի գ-ախմբի
Կերդեձոր գ-ի մոտ, նրա հս կող-
մում:

ՉԱՐԽԱՓԱՆ, Чархап'ан, Č'arxa-
p'an – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Տրա-
պիզոնի նահ-ի Տրապիզոն ք-ում, տ
Չարխափան Ս Աստվածածին:

ՉԱՐԽԱՓԱՆ, Чархап'ан, Č'arxa-
p'an – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հա-
յաստանում, Խարբերդի նահ-ում,
Ակնա գվղի-ի Կարուշլա գ-ի մոտ, տ
Չարխափան Ս Աստվածածին:

ՉԱՐԽԱՓԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Чархап'ан Св Аствац'ад'иѳн, Č'arxa-
p'an St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի
Արմ Հայաստանում, Խարբերդի
նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա
գվղի-ի Կարուշլա գ-ում: Կառույց-
ված է սրբատաշ քարերով: 1832 թ
այն վերանորոգվել է Մարգար Տեր-
յան ամիրայի և ուրիշների միջոց-
ներով: Այստեղ պահվում էին 2 ճոխ
ու շքեղ զգեստներ և ծիսական
սպասքներ:

ՉԱՐԽԱՓԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Чархап'ан Св Аствац'ад'иѳн, Č'arxa-
p'an St Astvacacin – Վ ա ն ք Մեծ
Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց
գավ-ում, այժմյան Երզնկա ք-ի մոտ,

Չախրման գ-ում, տ **Ս Աստվա-
ծածին**:

ՉԱՐԽԱՓԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Чархап'ан Св Аствац'ад'иѳн, Č'arxa-
p'an St Astvacacin, Չարխափանի Ս
Աստվածածնի վանք – Վ ա ն ք

պատմական Փոքր Հայքում, Սե-
բաստիայի նահ-ի Ամասիայի գավ-
ում, Ամասիա-Մարզվան ճանա-
պարհին, Լիճ (Գյոլ, Գյորբյոլ) գ-ում:
Տաճարը քարաշին էր, կամարակապ,
հենված 4 սյուների վրա, դռան ճա-
կատին կար հայերեն վիճագիր ար-
ձանագրություն: Համալիրում կային
2 մատուռ, խուցեր և տնտեսական
նշանակության կառույցներ: Համա-
լիրը շրջապատված էր պարսպով:

Ժամանակին վանքը ունեցել է վա-
րելահողեր, այգի, ջրամբար, զանա-
զան շենքեր, շտեմարաններ, պա-
հեստներ և մանր ու խոշոր եղջերա-
վոր անասուններ: Այն կարևոր դեր է
խաղացել Փոքր Հայքի մշակութային
կյանքում, եղել է եպիսկոպոսանիստ
հաստատություն: 19-րդ դ վերջերին
արդեն ավերված էր և վերջնա-
կանապես ամայացել ու լքվել է
Առաջին համաշխարհային պատե-
րազմի տարիներին (1914-1918 թթ):

ՉԱՐԽԱՓԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Чархап'ан Св Аствац'ад'иѳн, Č'arxa-
p'an St Astvacacin – Վ ա ն ք

պատմական Փոքր Հայքում, Սե-
բաստիա ք-ից հս-արլ Դավրա գ-ի
մոտակայքում: 1890-ական թթ
Անապատ մենաստանի Ս Հակոբ
եկեղեցին վերանորոգել և տվել էին
այս վանքին:

ՉԱՐԽԱՓԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Чархап'ан Св Аствац'ад'иѳн, Č'arxa-
p'an St Astvacacin, Ս Աստվածածնի
Չարխափան, Չարխափան Ս Աստ-
վածածնա վանք – Վ ա ն ք (եկե-
ղեցի) Տրապիզոնի նահ-ում, Տրա-
պիզոն ք-ում: Հիշատակվում է նաև
իրև եկեղեցի, ուխտ, մենաստան:

Միջին դդ եղել է հայ գրչության
կենտրոն, որտեղ գրվել են ձեռա-
գրեր (17-րդ դ): Հնում ավելի հայտ-
նի է եղել Ս Աստվածածնի անունով:

ՉԱՐԽԱՓԱՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Чархап'ани Св Аствац'ад'иѳн, Č'arxa-
p'ani St Astvacacin – Վ ա ն ք

պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաս-
տիայի նահ-ում, Ամասիայի գավ-ի
Լիճ գ-ում, տ **Չարխափան Ս Աստ-
վածածին**:

ՉԱՐԽԱՓԱՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Чархап'ани Св Аствац'ад'иѳн, Č'arxa-
p'ani St Astvacacin – Վ ա ն ք

պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաս-
տիայի նահ-ում, Ամասիայի գավ-ի
Լիճ գ-ում, տ **Չարխափան Ս Աստ-
վածածին**:

ՉԱՐԽԱՓԱՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Чархап’ани Св Аствад’ад’ни ванк*, Č’arxap’ani St Astvacasni vank’ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Ա-մասիայի գավ-ի Լիճ գ-ում, **տ Չարխապհան Ս Աստվածածին:**

ՉԱՐԽԱՓԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱ ՎԱՆՔ, Чархап’ан Св Аствад’ад’на ванк*, Č’arxap’an St Astvacasna vank’ – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ում, **տ Չարխապհան Ս Աստվածածին:**

ՉԱՐԽԱՓԱՆ ՎԱՆՔ, Чархап’ан ванк*, Č’arxap’an vank’ – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա) Կեսարիայի նահ-ի Թոմարգա գք-ի մոտ, **տ Թոմարգայի Ս Աստվածածին:**

ՉԱՐՀԱՆ Ս ՆՇԱՆ, Чархан Св Ншан, Č’arhan St Nšan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գվոկ-ում, **տ Չարահան Ս Նշան:**

ՉԱՐՉԱՐԱՆԱՅ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Чарчаранац Лусаворич, Č’arč’aranac’ Lusavorič’ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ Լ-ների ստորոտին, **տ Չարչարանաց վանք:**

ՉԱՐՉԱՐԱՆԱՅ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, Чарчаранац Св Лусаворич, Č’arč’aranac’ St Lusavorič’ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ Լ-ների ստորոտին, **տ Չարչարանաց վանք:**

ՉԱՐՉԱՐԱՆԱՅ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶԻ ՎԱՆՔ, Чарчаранац Лусаворичи ванк*, Č’arč’aranac’ Lusavorič’i vank’ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ Լ-ների ստորոտին, **տ Չարչարանաց վանք:**

ՉԱՐՉԱՐԱՆԱՅ ԼՈՒՍԱՎՈՐՉԱ ՎԱՆՔ, Чарчаранац Лусаворча ванк*, Č’arč’aranac’ Lusavorč’a vank’ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ Լ-ների ստորոտին, **տ Չարչարանաց վանք:**

ՉԱՐՉԱՐԱՆԱՅ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐՉԻ ՎԱՆՔ, Чарчаранац Св Лусаворчи ванк*, Č’arč’aranac’ St Lusavorč’i vank’ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Տուժիկ Լ-ների ստորոտին, **տ Չարչարանաց վանք:**

ՉԱՐՉԱՐԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, Чарчара-

нац ванк*, Č’arč’aranac’ vank’, **Ս Գրիգոր, Գրիգոր Լուսավորիչ, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ, Զիարե Լուսավորիչ, Լուսավորիչի Չարչարանաց վանք, Մերձանավանք, Մերձանի վանք, Մերջանի վանք, Չարչարանաց Լուսավորիչ, Չարչարանաց Լուսավորչա վանք, Չարչարանաց Ս Լուսավորիչ, Չարչարանաց Ս Լուսավորչի վանք, Տատասկավանք, Տատասկի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, նրա հր-արլ կողմում, Երզնկա ք-ից 20-22 կմ հեռավորությամբ, Տուժիկ Լ-ների ստորոտին, Մերջան գետի ճյուղավորումներից մեկի ափին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ի մեջ և նրա ամենահին ու ամենախոշոր հողերը հաստատություններից մեկն էր: Ըստ Ագաթանգեղոսի (5-րդ դ.)՝ կառուցվել է Տրդատ Գ-ի (298-330) և Գրիգոր Լուսավորչի օրոք՝ Որմզդական դիք հեթանոսական մեհյանի տեղում: Համալիրը բաղկացած էր մի գեղեցիկ քարաշեն եկեղեցուց, մատուռ-տաճարներից, վանականների սենյակներից, դիտարաններից, ընդարձակ քառակուսի բակից, որտեղ կային աղբյուր, ջրավազան, զրոսուղիներ, համալիրը չրջապատում էր պաշտպանական պարիսպը: Վանքի մուտքի առջև տարածվում էր ծառերով չրջապատված ընդարձակ մարգագետինը: Ժամանակին վանքն ուներ վարելահողեր, արոտավայրեր, այգիներ ու մեղվանոց: Հայ մշակույթի խոշոր կենտրոններից էր, որտեղ պահվում էին ձեռագրեր և սրբերի մատուները: Վանքի մոտ կային մի քանի երկաթյա եռաժանիներ, որոնք կոչվում էին «տատասկ», որի վրայով, ըստ ավանդության, քայլեցրել ու չարչարել են Գրիգոր Լուսավորչին:**

ՉԱՓՐԼԻԻ ԿԻՇԱ, Чап’рлнн кнша, Č’ap’rlii kiša – Տ ա ճ ա Ր պատմական Տայք աշխ-ում, աշխարհագրական դիրքը՝ անորոշ: Հիշատակվում է, որ եղել է քառաբարդ շինություն:

ՉԵԼԹԻԿ, Челт’ик, Č’elt’ik – Վ ա ն ք և սրբատեղի պատմական Փոքր Հայքում, Ամասիայի չրջ-ում, **տ Ս Արիստակեսի վանք:**

ՉԵՉԻՔԱՐ, Чечик’ар, Č’ec’ikar –

Սրբատեղի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ծահրուզի չրջ-ի Մահմուդավա գ-ի մոտ:

ՉԵՉԻ ՔԱՐ, Чечн К’ар, Č’ec’i Kar – Սրբատեղի այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Ծահրուզի չրջ-ի Մահմուդավա գ-ի մոտ:

ՉԵՐԱԶԵՆ, Черазен, Č’erazen – Ուխտատեղի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Չերազ գ-ի մոտ, հմտ **Մարընտունիկ:**

ՉԵՐԱԶԵՆ, Черазен, Č’erazen – Ուխտատեղի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակն ք-ի մոտ գտնվող Չերազ գ-ի մոտ:

ՉՐՈՒԻ ԺԱՄՏՈՒՆ, Чыр’и жамтун, Č’ər’i žamtun – Մ ա տ ու ռ, ուխտատեղի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտակայքում, Չրոի-ձորում: Ունեցել է ավերված աղոթարան, որի վրա կառուցել են մատուռը:

ՉՐԱՂՈՒՆԱ, Чыраг’хана, Č’ərag’xana – Ա ղ բ յ ու ը և ուխտատեղի Ծարուր-Դարայազգի գավ-ի Կղավոր գ-ի մոտակայքում, **տ Կղավոր:**

ՉԻԹԱՆԱՆՅ, Чйт’аханц, Č’ita-xanc’ – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Քոթեր գ-ում: Կառուցվել է 12-13-րդ դդ:

ՉԻՉՈՒՆԱ ՎԱՆՔ, Чичхана ванк*, Č’ič’xana vank’ – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակամուտ գ-ի մոտ: Կառուցվել է 7-րդ դ: Պահպանվել է կիսավեր վիճակում:

ՉԻՔԻ ՎԱՆՔ, Чик’и ванк, Č’ik’i vank’, Ս Գևորգ – Վ ա ն ք (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի, Հերհեր գ-ի մոտ, նրանից 2 կմ հր, մի բլրի գագաթին: Բաղկացած է 2 փոքրիկ մատուռներից և արմ-ից կից սրահից: Կառուցված է սրբատաշ խոշոր քարերով՝ 13-րդ դ վերջերին:

ՉԻՖԹ ՔԻԼԻՍԱ, Чифт’ к’илиса, Č’ift’ k’ilisa – Ջ ու յ գ ե կ ե ղ ե ց ի ն եր Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմչկածագի գվոկ-ի Փետերե և Կալվերիկ գ-երի միջև: Ջույգ լինելու պատճառով այլազգիները կոչում

էին **Չ ք**: Հայերեն անվանումները մեզ հայտնի չեն:

ՉՂԱՐ Ս ՆՇԱՆ, Чг'ар Св Ншан, Č'gar St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաչի գվոկ-ում, **տ Չարահան Ս Նշան**:

ՉՄՇԿԱԾԱԳԻ Ս ՆՇԱՆ, Чмшка-д'аги Св Ншан, Č'mškacagi St Nšan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չնչկաձագի գվոկ-ի Ագրակ գ-ի մոտ: Գվոկ-ի և վանքի համալիրի Ս Նշան եկեղեցու անունով նաև այսպես է կոչվում **Կարմիր վանքը** (տ):

ՉՅՈՇՆԻԿ, Чёшник, Č'yošnik, **Չեռչնիկ** – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Մալաթիա ք-ում:

ՉՈԹՈՒՌ, Чот'ур*, Č'otur' – **Վ ա ն ք Ղարաբաղում**, **տ Չոթուր**:

ՉՈՊՆԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆ, Чопни Герезма, Č'orni Gerezman – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Արակա գ-ում Արակա ուխտատեղիի հր կողմում:

ՉՈՎԱ, Чова, Č'ova – **Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության** Հաղուրթի չրջ-ի Սուսանյրկ գ-ում, **Չովա վանք**:

ՉՈՎԱ ՎԱՆՔ, Чова ванк*, Č'ova vanč', **Չովա վանք** – **Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության** Հաղուրթի չրջ-ի Մոխրենիս (Սուսանյրխ) գ-ում, Լ-նային անտառապատ վայրում: Ծուչի ք-ից գտնվում է մոտ 28 կմ հր-արը: Գտնվում է ավերված վիճակում:

ՉՈՐԴՎԱՆ, Чордван, Č'ordvan, **Չորդվանք**, **Չորրորդ վանք**, **Օթխթա եկեևսիա** – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տայք** (Նորագույն Հայք) աշխ-ի Արսյաց-իոր գավ-ում, Ճորոխ գետի ձախ ափին, Բերդագրակ գք-ի մոտ: Հիմնադրվել է 4-5-րդ դդ. վերանորոգվել՝ 9-10-րդ դդ-ում: Կառուցված է եռանավ բազիլիկ ոճով: Միջին դդ հանդիսանում էր Մամիկոնյաններից սերված Թոռնիկյանների հոգևոր կենտրոնը, որի եպիսկոպոսները կրում էին Չորդվանել (= չորդվանեցի) տիտղոսը: Պատերին մնացել էին հայերեն եղծված վիմագիր արձանագրություններ:

ՉՈՐԴՎԱՆՔ, Чордванк*, Č'ordvanč' – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի** Արսյաց-իոր գավ-ի Բերդագրակ գք-ի մոտ, **տ Չորդվան**:

ՉՈՐԵՔԴՌՆԻ ՎԱՆՔ, Чорек'др'ни ванк*, Č'orek'dr'ni vanč' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի: Նղրանց գ-ի մոտ: Ունի 3 եկեղեցի, որոնցից 2-ը փլված են, մեկը՝ կանգուն: Դռան քիլի վրա կա հունարեն արձանագրություն: Շրջակայքում կան զանազան հուշարձաններ, որոնք չեն հետազոտվել:

ՉՈՐՈՎԱՆՔ, Чорованк*, Č'orovanč' – **Վ ա ն ք** Հայաստանում: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է, որ այս վանքի վանահայր Թորոս վարդապետը մասնակցել է Սսի 1307 թ եկեղեցական ժողովին: Հնարավոր է Չորովանքը լինի՝ Վասպուրական աշխ-ի Տոսպ կամ Քաջբերունիք գավ-ներում:

ՉՈՐՐՈՐԴ ՎԱՆՔ, Чоррорд ванк*, Č'orrorđ vanč' – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի** Արսյաց-իոր գավ-ի Բերդագրակ գ-ի մոտ, **տ Չորդվան**:

ՉՈՐՈՒՏ, Чорут, Č'orut – **Վ ա ն ք**, **մ ե ն ա ս տ ա ն** Երևանի նահ-ի Էջմիածնի գավ-ում, Ապարանի ոստիկանական չրջ-ի Չորուտ գ-ի մոտ: 1270 թ վիմագիր արձանագրության համաձայն՝ վանքի եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Հիշատակվում են նաև նվիրատվական բովանդակությամբ արձանագրություններ: Ղ. Ալիչանը ուղղում է Չորածոր, Շորածոր ձևերով:

ՉՐԱՆԱՆԱ, Чрахана, Č'raxana – **Ա ղ բյ ու ր և ու խ տ ա տ ե ղ ի** Երևանի նահ-ի Շարուր-Դարալագյազի գավ-ի Կզավոր գ-ի մոտակայքում, **տ Կզավոր**:

ՉՐԱՂՆԱՆԱ, Чраг'хана, Č'rag'xana – **Ա ղ բյ ու ր և ու խ տ ա տ ե ղ ի** Երևանի նահ-ի Շարուր-Դարալագյազի գավ-ի Կզավոր գ-ի մոտակայքում, **տ Կզավոր**:

ՉՐՄՆՏԻՆ, Чрмхтин, Č'rmxtin – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Չրմխտի (Ջերմուխտի) գ-ում: Ըստ ժողովրդական ստուգաբանության՝ Չ նշանակում է 4 բևեռ: Գ-ի եկեղեցին կոչվում էր Ս Էջմիածին:

ՉՈՒՐՈՒՔԴՌՆԵ, Чурук'доне, Č'uruk'done – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Նղրանց գ-ի մոտ, **տ Չորբզունի**:

ՊԱԼԱՆՈՒՌ, Палахор*, Palaxor' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բարբերդի գվոկ-ի Բալախոռ գ-ի մոտ, **տ Բալախոռ**:

ՊԱԼԱՆՈՐ, Палахор, Palaxor – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բարբերդի գվոկ-ի Բալախոռ գ-ի մոտ, **տ Բալախոռ**:

ՊԱԼԱՆՈՐՈՒ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Палахору Св Геворг, Palaxoru St Gevorg – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բարբերդի գվոկ-ի Բալախոռ գ-ի մոտ, **տ Բալախոռ**:

«ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ», «Палатакан екег'еци», «Palatakan ekeγec'ı» – **Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում**, Անի մայրաքաղաքում: Հայտնաբերվել է 19-րդ դ վերջերի և 20-րդի սկզբների պեղումների ժամանակ: Կառուցված պետք է լինի 7-րդ դ վերակառուցված՝ 13-րդ դ: Որմնայունների վրա կան ուշադրության արժանի քանդակներ:

ՊԱԼԻ, Пали, Pali, **Բալի**, **Պաղ** – **Վ ա յ ր Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ում**: Բնույթն ու ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Ըստ հիշատակությունների՝ 4-րդ դ այստեղ պահվում էին Թովմա Առաքյալի մատուցները, դրա համար էլ զբաղանության մեջ Պ երբեմն վանք են անվանում, երբեմն էլ՝ գ: Վանքը անվանվում է նաև Պալիվանք:

ՊԱԼԻՎԱՆՔ, Паливанк*, Palivanč' – **Վ ա յ ր Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ում**, Պալի կոչվող վայրում:

ՊԱԼԼՈՒՄ, Паллум, Pallum – **Վ ա ն ք Կիլիկիայում**, Սև Լ-ների չրջ-ում, **տ Պաղահո վանք**:

ՊԱՆԵԶԿԱ ԹՈՒՆՄԱՆՈՒԿ, Панезка Т'ухманук, Panezka T'uxmanuk, **Թուխ Մանուկ** – **Մ ա տ ու ո Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Պախեղիկ գ-ի մոտ:

ՊԱՆՎԱՆԻՑ Ս ՀՈՎՀԱՆՆՈՒ ՎԱՆՔ, Пахваниц Св hOвhанну ванк*, Paxvanic St Hovhannu vanč', **Պախվենից վանք** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչի գվոկ-ի Պախվանց (Բախվանց) գ-ի մոտ, Նարեկա վանք - Մոկս ճանապարհի վրա, **տ Աղբերդի վանք**:

ՊԱԽՎԵՆԻՑ ՎԱՆՔ, Пахвениц ванк* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Պախվանց (Բախվանց) գ-ի մոտ, տ Պախվանցի Ս Հովհաննու վանք:

ՊԱՀԱՎԱՆՔ, Пахаванк*, Пахаванк' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյու-նիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի Պ գ-ում:

ՊԱՂԱԳՁԱԳ, Пар*агдзак, Ра-γакγак - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Պաղակձիակ:

ՊԱՂԱԿՁԱԳ, Пар*акдзак, Ра-γакжак - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Պաղակձիակ:

ՊԱՂԱԿՁԱԳԻ ՎԱՆՔ, Пар*ак-дзакги ванк*, Раγакжакги ванк' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Պաղակ-ձիակ:

ՊԱՂԱԿՁԻԱԿ, Пар*акдзиак, Ра-γакжиак, Պաղազձազ, Պաղակձազ, Պաղակձազի վանք, Պաղակձիակի վանք, Պաղակցյակ - Վ ա ն ք Կի-լիկիայում, Սև լ-ների չրջանում: Հի-շատակում են Մատթեոս Ուռհա-յեցին (12-րդ դ), Սմբատ Սպարա-պետը (13-րդ դ), Կիրակոս Գան-ձակեցին (13-րդ դ), ըստ որոնց՝ Բյուզանդիայի կայսր Վասիլը երեք Հավատարիմ մարդկանց Հետ եկել է այստեղ ու վանքին նվիրել 12 գ:

ՊԱՂԱԿՁԻԱԿԻ ՎԱՆՔ, Пар*ак-дзиакги ванк*, Раγакжиакги ванк' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Պաղակ-ձիակ:

ՊԱՂԱԿՅՅԱԿ, Пар*акцяк, Ра-γакс'γак - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Պաղակձիակ:

ՊԱՂ ԱՊՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, Пар* апу-ри ванк*, Раγ апуги ванк' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզ-րումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ախորջրի գ-ում, տ Ս Թորոսի վանք:

ՊԱՂԻՆԻ Ս ՆԱԶ, Пар*яни Св Хач, Раγini St Хац' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Բալուի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, տ Թիլու վանք:

ՊԱՂԻՆՈՒ Ս ՆԱԶ, Пар*яну Св Хач, Раγinu St Хац' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Բալուի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, տ Թիլու վանք:

ՊԱՂԻՆՈՒ ՎԱՆՔ, Пар*яну ванк*, Раγinu ванк' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Բալուի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, տ Թիլու վանք:

ՊԱՅԱՆԱՆՑ, Пайнананц, Раγa-нанс' - Ա ն ա պ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրա-պետության Գաչքեսանի չրջ-ի Բա-նանց գ-ի մոտ, տ Բանանցի Թարգ-մանչաց անապատ:

ՊԱՅԵՎԱՆՔ, Пайеванк*, Раγe-ванк' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյու-նիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ում, տ Պահավանք:

ՊԱՆԴ, Панд, Pand - Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի այժմյան Ադրբե-ջանի Հանրապետության Նանյարի չրջ-ի Ազատ գ-ի մոտ, տ Պան-դալիոն:

ՊԱՆԴԱ, Панда, Panda - Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեո-նային Ղարաբաղի Հանրապետու-թյան Գետաչեն գ-ի մոտ, տ Պան-դալիոն:

ՊԱՆԴԱԼԻՈՆ, Пандалион, Pan-dalion - Մ ա տ ու ո Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գե-տաչեն գ-ի մոտ գտնվող Պ վանքի տարածքում: Վերանորոգված փիճա-կում պահպանվում էր 20-րդ դ սկզբներին:

ՊԱՆԴԱԼԻՈՆ, Пандалион, Pan-dalion, Պանդ, Պանդա, Պանդալիոնի վանք, Պանդավանք, Պանտ, Պան-տալեոնի վանք, Պատմելոնի վանք - Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապե-տության Գետաչենի ենթաչրջանի Ազատ գ-ի մոտ (այժմ՝ ուղմա-կալված ադրբեջանական զինված ուժերի կողմից): Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Կողթ գավ-ի մեջ: Միջին դդ-ում եղել է վանական մեծ Համալիր, ունեցել է եկեղեցի և օժանդակ շինություններ, որոնք վաղուց վերածվել են փլա-տակների: 20-րդ դ սկզբներին պահ-պանվում էր վերանորոգված մա-տուռը: Այստեղ գտնվելիս է եղել բժիշկ Պանտալեոնի (Պանտելյոնոն) գերեզմանը:

ՊԱՆԴԱԼԻՈՆԻ ՎԱՆՔ, Панда-лиони ванк*, Pandalioni ванк' - Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեո-նային Ղարաբաղի Հանրապետու-թյան Գետաչենի ենթաչրջանի Ազատ գ-ի մոտ, տ Պանդալիոն:

ՊԱՆԴԱՎԱՆՔ, Пандаванк*, Pandavank' - Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հան-րապետության Գետաչենի ենթա-չրջանի Ազատ գ-ի մոտ, տ Պան-դալիոն:

ՊԱՆՏ, Панти, Pant - Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարա-բաղի Հանրապետության Գետաչենի ենթաչրջանի Ազատ գ-ի մոտ, տ Պանդալիոն:

ՊԱՆՏԱԼԵՈՆԻ ՎԱՆՔ, Панта-леони ванк*, Pantaleoni ванк' - Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեո-նային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաչենի ենթաչրջանի Ազատ գ-ի մոտ, տ Պանդալիոն:

Ս ՊԱՊ, Св Пап, St Pap - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Թեթրիծղարոյի չրջ-ի Դաղեթ-Նաչեն գ-ում: Կան-գուն է, կառուցվել է 1812 թ:

ՊԱՊՂՈՎԱՆՔ, Пап*ованк*, Паγovанк' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջրե-րունիք գավ-ում, տ Վարդենիս:

ՊԱՌԱՎԱԳՐԱԿ, Пар*авагарак, Par'avagarak - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Նարբերդի նահ-ի Դեր-սիմի գավ-ում, տ Պատվազրակ:

ՊԱՌԱՎԱՔԱՐ, Пар*авак'ар, Pa-r'avak'ar - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հա-յաստանի Հանրապետության Տա-վուշի մարզի Պառավաքար գ-ի մոտակայքում, Հախում գետի ձախ կողմում, լ-ան կատարին: Շրջա-պատված է խոշոր քարերով, ներ-սում կան խաչքարեր և գերեզ-մաններ:

ՊԱՌԱՎԳԱՐԱԿ, Пар*авграк, Par'avgrak - Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Նարբերդի նահ-ի Դեր-սիմի գավ-ում, տ Պատվազրակ:

ՊԱՌԱՎԻ ՎԱՆՔ, Пар*ави ванк*, Par'avi ванк' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Լանջ-աղբյուր գ-ի մոտ, տ Իլկավանք:

ՊԱՌԼԱՀԱ, Пар*лаха, Par'laha - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լ-ների չրջ-ում, տ Պառլահոն վանք:

ՊԱՌԼԱՀԱ ՎԱՆՔ, Пар*лаха ванк*, Par'laha ванк' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լ-ների չրջ-ում, տ Պառլահոն վանք:

ՊԱՌԼԱՀՈ, Пар*лахо, Par'laho - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լ-ների չրջ-ում, տ Պառլահոն վանք:

ՊԱՌԼԱՀՈՅԻ ՎԱՆՔ, Пар*ла-хойи ванк*, Par'lahoyi ванк' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լ-ների չրջ-ում, տ Պառլահոն վանք:

ՊԱՌԼԱՀՈ ՎԱՆՔ, Пар*лахо ванк*, Par'laho ванк', Բար-լահոն,

Պալլում, Պաուլահա, Պաուլահա վանք, Պաուլահո, Պաուլահոյի վանք, Պաուլահու, Պարլահո, Պերետո – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, նրա հս-արլ կողմում, Սև Լ-ների շրջ-ում: Ճշգրիտ դիրքը չի հիշատակվում: Ըստ Ս. Թեմիրյանի՝ գտնվում էր Քեսապ ք-ից մոտ 5 կմ հեռավորությամբ: Պարսկա-ասորական բառ է, նշանակում է աստծո զրախտ: Հիշատակված է Հովհանն Ոսկեբերանի Վարքի թարգմանություն 12-րդ դվի (1104 թ) հիշատակարանում, որը գրել է Գրիգոր Բ Վկայասեր կաթողիկոսի (1066-1105) գործակից Մատթեոսը: Կաթողիկոսը իր կյանքի վերջին տարիները անց է կացրել այս վանքում: 1065 թ այստեղ հիմնվել էր դպրոց, որը գոյատևել է մինչև 1110 թ: Եղել է միջնադարի հայ գրչության կենտրոն և իր նշանակությունը հավանաբար կորցրել է 14-րդ դ:

ՊԱՌԼԱՀՈՒ, Սար'lahy, Par'lahu – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև Լ-ների շրջ-ում, տ Պաուլահո վանք:

ՊԱՌՎԱԳՐԱԿ, Սար'vagarak, Par'vagarak – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ում, տ Պաուվագրակ:

ՊԱՌՎԱԳՐԱԿ, Սար'vagrak, Par'vagrak, Պաուվագրակ, Պաուվագրակ, Պաուվագրակի վանք, Պաուվագրակու վանք, Պաուվագրակ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի, Չմշկածագի գավ-ի Պաուվագրակ (Ագրակ) գ-ի մոտակայքում: Ոմանք ենթադրաբար նույնացրել են Հավորի Ս Կարապետ վանքին, ինչն անընդունելի է: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: 15-րդ դ այստեղ գրված ձեռագրերից չուրջ 10-ը հայտնի են: Դրանց մեջ կան Հարանց վարք, Գանձարան, Հայսմավուրք, Ավետարան, Մաշտոց:

ՊԱՌՎԱԳՐԱԿԻ ՎԱՆՔ, Սար'vagraki vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ի, Չմշկածագի գավ-ում, տ Պաուվագրակ:

ՊԱՌՎԱԳՐԱԿՈՒ ՎԱՆՔ, Սար'vagraku vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գավ-ում, տ Պաուվագրակ:

ՊԱՌՈՒՎԱԳՐԱԿ, Սար'vagrak, Par'vagrak – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գավ-ում, տ Պաուվագրակ:

ՊԱՎՂԱՆԻՑ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Սար'vaghic Sv hOvhannes, Par'vaghic' St Hovhannes – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ի Առբերդ գ-ում, տ Առբերդի վանք:

ՊԱՍԱՆԴԱՎԱՆՔ, Սար'patandavank', Patandavank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Հարանդ գավ-ում, որտեղ հիշատակվում է նաև Պատանդավանք գ-ը: Այլ տվյալներ մեզ հայտնի չեն:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ Ս ՆՇԱՆ, Սար'paterazmi Sv Nshan, Paterazmi St Nshan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գավ-ի Արծկե ք-ի մոտ, տ Աքանչեղագործ Ս Նշան:

ՊԱՏՄԵԼՈՆԻ ՎԱՆՔ, Սար'patmeloni vank', Patmeloni vank' – Վ ա ն ք, ու ի ս տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշեն գ-ի մոտ, տ Պանդակոն:

ՊԱՏՐԵՎԱՆՔ, Սար'patrevank', Patrevank', Պետրեվանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Բասնի գավ-ում:

ՊԱՏՐԻԿ ՎԱՆՔ, Սար'patrik vank', Patrik vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:

ՊԱՏՐԿԱՎԱՆՔ, Սար'patrkavank', Patrkavank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:

ՊԱՏՐԿԻ ՎԱՆՔ, Սար'patrki vank', Patrki vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գավաշի գավ-ում, տ Չարահան Ս Նշան:

ՊԱՐԻԱ ԿԵՊԱԼ, Սար'paria kepal, Paria kepal – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ում, Պիոմոս գետի գետաբերանից արմ:

ՊԱՐԻՆ ՊԻՃ, Սար'parin piž, Parin piž – Ս Ր Բ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշիի շրջ-ի Բերդաձոր գ-ում, նրա հս-արլ կողմում, Շահգաղե սրբատեղիից մոտ 300 մ հեռավորության վրա: Ստուգաբանվում է Պարոն բժիշկ կամ «Բարի բժիշկ»:

ՊԱՐԼԱՀՈ, Սար'parlaho, Parlaho –

Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև Լ-ների շրջ-ում, տ Պաուլահո վանք:

Ս ՊԱՐՍԱՄ, Սար'parsam, St Parsam – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա), Սեբաստիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ի մոտ, տ Ս Բարսամ:

Ս ՊԱՐՍԱՄ, Սար'parsam, St Parsam – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդի գավ-ի Մորենիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ՊԱՐՍԱՄ, Սար'parsam, St Parsam – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Մալաթիայի գավ-ում, տ Ս Պարսամի վանք:

Ս ՊԱՐՍԱՄԻ ՎԱՆՔ, Սար'parsami vank', St Parsami vank', Ս Պարսամ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Մալաթիայի գավ-ում, Կառկառ բերդում: Ժայռափոր, ասորական դավանանքի վանք էր, որը իբր բուժում էր անբուժելի հիվանդություններ:

Ս ՊԱՔՍԵՄԱՏԻ ՎԱՆՔ, Սար'pak'semati vank', St Pak'semati vank', Պաքսեմատի վանք – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սիս ք-ի արվարձանում: Պատկանել է ասորիների:

ՊԱՔՍԵՄԱՏԻ ՎԱՆՔ, Սար'pak'semati vank', Pak'semati vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սիս ք-ի արվարձանում, տ Ս Պաքսեմատի վանք:

ՊԵՏԱՆՏՈՒՆ, Սար'petaxtun, Petaxtun – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Սեբաստիա ք-ի արմ կողմում: Հիշատակվում է մի ավանդությունում:

ՊԵՏՇԵՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Սար'petšeni ekeg'ece'i – Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի շրջ-ում: Ավերված վիճակում էր, գտնվում էր Կարծախ և Սուլդա գ-երի միջև:

Ս ՊԵՏՐՈՍ, Սար'petros, St Petros – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գավ-ի Անանավանք գ-ի մոտ:

Ս ՊԵՏՐՈՍ, Սար'petros, St Petros – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ջորագյուղ գյուղում Շողա-

գավանքի համալիրում: Այժմ ավերակ է, պահպանվել են միայն հս պատը և մյուս հատվածների հիմնապատերի առանձին մասեր: Կառուցված է մոխրագույն սրբատաշ տուֆաքարերով:

Ս ՊԵՏՐՈՍ, ՇՅ ՍԵՏՐՈՍ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի, Նիզանի գվոկ-ի Այրնդանց գ-ում: Այս, Ս Պողոս և Ս Գևորգ եկեղեցիներում միջին դդ գրվել են Հայերեն բաղմամբիվ ձևազրեր:

Ս ՊԵՏՐՈՍ, ՇՅ ՍԵՏՐՈՍ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մարմաշեն վանքի համալիրում: Գտնվում է գլխավոր՝ Ս Ստեփանոս եկեղեցուց հր: Այն ներսից խաչաձև, դրսից ուղղանկյուն կենտրոնա-գմբեթ շինություն է: Ս Պ անունը ենթադրաբար է տրվում:

Ս ՊԵՏՐՈՍ, ՇՅ ՍԵՏՐՈՍ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍ – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Ագչեհիր դդ-ում: Մինչև 20-րդ դ սկզբները այս և Ս Պողոս եկեղեցուն կից գործում էր Հայոց վարժարան:

ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փասնք գվոկ-ում, Գոմք գ-ում, տ Գոմաց վանք:

Ս ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ, ՇՅ ՍԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փասնք գվոկ-ի Գոմք գ-ում, տ Գոմաց վանք:

Ս ՊԵՏՐՈՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, ՇՅ ՍԵՏՐՈՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻ – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Օչինյանների իշխանությունում: Կառուցել էր Օչին իշխանը: Ճարտարապետական ակնառու համալիր էր:

ՊԵՏՐՈՍԻ ԵՎ ՊՈՂՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍԻ ԵՎ ՊՈՂՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍԻ ԵՎ ՊՈՂՈՍԻ ՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Գիարբերիի նահ-ի Ֆարկին (Միյա Ֆարկին) ք-ում: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Մարութա եպիսկոպոսը:

Ս ՊԵՏՐՈՍԻ ՃԿՈՒԹԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ ՍԵՏՐՈՍԻ ՃԿՈՒԹԻ ՎԱՆՔ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍԻ ՃԿՈՒԹԻ ՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում,

Սասունի Փասնք գվոկ-ի Գոմք գ-ում, տ Գոմաց վանք:

Ս ՊԵՏՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ ՍԵՏՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍԻ ՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Մահոաշտ գ-ում, տ Մահոաշտի վանք:

ՊԵՏՐՈՍԿԱՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍԿԱՎԱՆՔ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍԿԱՎԱՆՔ – Գ յ ու ղ Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Հարանդ գավ-ում: Գտնվում էր Տաթևի վանքի մոտակայքում: Ոմանք համարել են նաև վանք:

Ս ՊԵՏՐՈՍ ՈՒ ՊՈՂՈՍ ՎԱՆՔ, ՇՅ ՍԵՏՐՈՍ ՍՈՒՊՈՂՈՍ ՎԱՆՔ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍ ՍՈՒՊՈՂՈՍ ՎԱՆՔ – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Աղանայի նահ-ի Կամբիկ վանքի համալիրում:

ՊԵՐԵՐՈ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Սև լ-ների չրջ-ում, տ Պառլազո վանք:

ՊԵՐՃ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք (անապատ) Լեոնային Կիրիկիայում, տ Փերճեր:

ՊԵՐՃԵՐ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք (անապատ) Լեոնային Կիրիկիայում, տ Փերճեր:

ՊԵՐՃԵՐԻ ՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍԻ ՎԱՆՔ – Վ ա ն ք (անապատ) Լեոնային Կիրիկիայում, տ Փերճեր:

ՊԵՐԵՎԱԾԱՐ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Ջարգանաշեն գ-ի մոտ: Անվան ստուգաբանությունը՝ «բարևածառ»-ից: Տ Բարևածառ:

ՊԵՐՆԿԵՐՏՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՍԵՏՐՈՍԻ ՊԵՐՆԿԵՐՏՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, ՏՅ ՍԵՏՐՈՍԻ ՊԵՐՆԿԵՐՏՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Ննուսի գվոկ-ի Մժնկերտ (Պժնկերտ) գ-ի մոտ, տ Մժնկերտու Ս Կարապետ:

ՊԻՉՈՒ ՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում Առաջին Հայք պրովինցիայում, Պիղու ք-ում, որը տեղադրում են ուշ ժամանակների Կեսարիայի նահ-ում, Արգեսու (Արջիսա) լ-ան մոտակայքում: Ըստ մատենագրական տվյալների՝ կառուցվել է 1046-1079 թթ, Արգեսուի արլ կամ հր-արմ փեչերին:

ՊԻՉՈՒ ՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապա-

դովկիա), Պիղու ք-ում:

ՊԻՄԻ ՆԱՀԱՍԱԿ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Ս Ր Բ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ում Բերդաշեն (Ղրղալա, Ղարաբենդ) գ-ի մոտ, նրանից արլ: Տարածքում կան տների, եկեղեցիների ավերակներ, գերեզմանոց: Պ Ն նշանակում է փոքր նահատակ:

ՊԻՄԻ ՍՈՒՐԲ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Ս Ր Բ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ում, Աշան գ-ի մոտ գտնվող Պիժի կոչվող լ-ան վրա: Պ նշանակում է փոքր: Շուրջը կան տների ավերակներ:

ՊԻՆԱ ՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Աղահեջք գավ-ում: Ղ. Այիչանը ենթադրաբար տեղադրում է նույն գավ-ի Հայրի (նախկինում՝ Հերիկ) գ-ի մոտ՝ Պինա գ-ում, որը գտնվում էր Հազարիի վտակ Աղոզլան գետի ձախ ափին:

ՊԻՆԱՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Իսսուի ծոցի ափին: Այստեղից հս, Բ. ա. 333 թ նոյեմբերի 22-ին (մ թ ա) տեղադրված էին պարսից Գարհ թագավորի բանակները՝ Ալեքսանդր Մակեդոնացու դեմ ճակատամարտելիս:

ՊԻՊԻՍ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Բերքաբեր գ-ի մոտ:

ՊԻՏԱՐԵՏԻ ՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Թեթրիժղարոյի չրջ-ի Փիթարեթ գ-ի մոտ, տ Փիթարեթի վանք:

ՊԵՏՐՈՍԲԵՐԳ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ում, Ուլուբար գ-ի մոտ, տ Պտկի Ս Գևորգ:

ՊՂՆԶԱԳՈՒՅՆ ՎԱՆՔ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ում, Պղնձայրի կոչված վայրում, տ Ավագ վանք:

ՊՂՆԶԱՀԱՆԱՅ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՍԵՏՐՈՍ, ՍԵՏՐՈՍ – Վ ա ն ք (Ե-

մատենագիրները առանց դիրքը ճշտելու: Ոմանք տեղադրում են նույնանուն գ-ում:

ՊՈՂՈՍԿԱՆ, Πορ*οσκαη, Ρογος-kan – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Մոլտոս գավ-ում, **ս Ս Պողոսական:**

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*οc -Περ*οc, Ρογος-Per*os – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Մեծ և Փոքր Չախրըման գ-երի մոտ, **ս Ս Պողոս-Պետրոսի վանք:**

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Ավետանց գ-ում: Հմմտ. **Ս Պետրոս:**

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի (վանք)** Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Կիլիկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, Միլլիի ձորում գտնվող Ս Ստեփանոս վանքի համալիրում: Մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի համալիրում: Կառուցել է Հովհաննես եպիսկոպոսը՝ Հայոց թագավոր Սմբատ Բագրատունու (89... -914) և Սյունիքի իշխանների օժանդակությամբ՝ 895-906 թթ: 17-րդ դ. եկեղեցու արմ կողմին կից ավելացվել է զանգակատունը, որը ճարտարապետական մի հոյակապ կոթող է: 930 թ Սյունիքի Հակոբ եպիսկոպոսը ֆրանսիացի նկարչի ձեռքով նկարազարդել է տվել Ս Պ-Պ-ի ներսի պատերը: Տաճարի հրմուտքի առջև գտնվում է մեծ փլիսոփա Գրիգոր Տաթևացու (1346-1409) գերեզմանը, որի վրա 1787 թ կառուցվել է մատուռ-ղամբարան:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Հայաստանի Հանրապետության Երևան մք-ում: Գտնվում էր ք-ի հին՝ Շահար թաղամասում, այժմյան Արովյան փողոցի վրա, «Մոսկվա» կինոթատրոնի տեղում:

Հիմնադրման ժամանակը հայտնի է: 1679 թ ավերիչ երկրաշարժից հետո եկեղեցին վերակառուցվել է, վերանորոգումներ են կատարվել նաև ավելի ուշ՝ 1772 և 1810 թթ, որոնց մասին չենք վրա թողնվել էին համապատասխան արձանագրություններ: Եկեղեցու վրա եղել են նաև տարբեր ժամանակներում թողնված նվիրատվական բովանդակություններ և լատիներեն արձանագրություններ: Պ-Պ-ը ունեցել է երկարավուն քառանկյունի հատակագիծ, կամարներ, խորաններ, որոնք իրավունք են տվել մասնագետներին այն դասելու հայկական հին բաղիլիկ շինությունների շարքին: Եկեղեցին կառուցված էր կարմրավուն սրբատաշ տուֆ քարից, չուրջը ունեցել է ծառազարդ ու կանաչապատ ընդարձակ բակ: Հս դռան մոտ գտնվում էր գավիթը, հրդռան առաջ՝ զանգակատունը: Եկեղեցին ունեցել է սյուներ, քանդակներ, պատերի վրա կային մեծ արվեստով կատարված, կրոնական բովանդակությամբ նկարներ: Ուշագրություն արժանի էր երկաթյա դուռը, որը Վարդան քահանայի ջանքերով բերվել էր Արմ Հայաստանի Բայազետ ք-ից՝ 1835 թ: Եկեղեցին չընդպատված է եղել պարսպներով և մինչև քանդակը գտնվում էր բարեկարգ վիճակում: Պ-Պ-ը բարբարոսաբար քանդվել և վերացվել է 1930-ական թթ:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*οc-Πετροc, Ρογος-Petros – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Մեծ և Փոքր Չախրըման գ-երի մոտ, **ս Ս Պողոս-Պետրոսի վանք:**

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*οc-Πετροc, Ρογος-Petros – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Գերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Մեծկերտ ավանի մոտ: 19-րդ դ. 2-րդ կեսերին ավերված ու լքված էր: Հմմտ **Ս Պողոս:**

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*οc-Πετροc, Ρογος-Petros – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Անտիոք ք-ում: Հիմնադրվել է 13-րդ դ: Հիշատակում է Սմբատ Գունդուտաբլը (13-րդ դ). «Ի թուին ՉԺԲ (1263) թագաւորն Հայոց Հեթում գնաց յԱնտիոքա և յորժամ եմուտ ի քաղաքն թագաւորն, ուրախութեամբ ելին ընդ առաջ, և չուրջ

պատեալ գքաղաքաւն ի սուրբն Պօղոս և Պետրոս և յայլ ուխտն, և տայր պարգեւս նոցա...» (էջ 241): Հմմտ **Ս Պողոս:**

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*οc-Πετροc, Ρογος-Petros – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Բարձրաշեն գ-ի մոտ, նրանից հս-արմ: Հիմնադրվել է 9-րդ դ: Օգտագործված է սրբատաշ տուֆ քար: Պատերին կան քանդակներ: Շուրջը նշմարվում են բնակավայրի մնացորդներ: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*οc-Πετροc, Ρογος-Petros – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Արցախ աչխ-ում: Ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: 997 թ հիշատակվում է վանքի առաջնորդ Կիրակոսը:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տևրիկի գվոկ-ի Ջիմարա գ-ի մոտ, **ս Ս Պողոս-Պետրոսի վանք:**

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*οc-Πετροc, Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Աստղածոր գ-ում: Կառուցված պետք է լինի 13-րդ դ: Վերանորոգվել է 19-րդ դ:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Ասորիքում, Անտիոք ք-ի Ս Գևորգ ուխտատեղիի համալիրում:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Ասորիքի Անտիոք ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր հայկական երկսեռ վարժարան:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Ասորիքի Անտիոք ք-ում: Մինչև 1915 թ ք-ի հայկական 8 դպրոցներից մեկը գործում էր այս եկեղեցուն կից:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզանի գվոկ-ի Մամուտանց գ-ալամբի Արաթ գ-ում: Երբեմն հիշատակված է Ս Սարգիս անվամբ:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*οc-Πετροc, St Ρογος-Petros – **Ե կ ե ղ ե ց Ի Արմ** Հայաստանում, Բիթ-

լիսի նահ-ի խիզանի գվոկ-ի Մամոտանք գ-ախմբի Ավնդանց գ-ում:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի**
Բաթունի մարզի Արզվինի օկրուզի
Արզվին ք-ում:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի**
Հայաստանի Հանրապետության
Արագածոտնի մարզի Զովունի
(պատմ.՝ Մառաշիչեն) գ-ում: Իր տե-
սակի մեջ միանավ կառույց է: Կա-
ռուցվել է 1-ին հեթանոսական մեհ-
յանի տեղում՝ 5-6-րդ դդ. միանավ
բազիլիկ հորինվածքով (չափերը՝
9,06×14,33 մ): 6-րդ դ սկզբներին
Գնթունի նախարարների հրամանով
չինուլթյունը վերակառուցվել և
դարձվել է «գմբեթավոր սրահ», որի
4 որմնամույթերի վրա տեղադրվել
էր գմբեթը: Ունի խաչաձև հա-
տակագիծ և ճարտարապետությանը
նման է Թալինի մեծ Կաթողիկեսին:

1960-ական թթ Ապարանի ջրամ-
բարի շինարարության պատճառով
եկեղեցին ողողված է ջրերով և
ենթակա է փլուզման:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի**
Հայաստանի Հանրապետության
Գեղարքունիքի մարզի Աստղածոր
գ-ում: Կիսավեր և անչուք շինու-
թյուն է:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Տ ա ճ ա ր -**
Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի Մեծ Հայքի Այրարատ
աշխ-ի Մաղաղ գավ-ում, Աղջոց
վանքի համալիրում:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*oc-
Πετροс, St Ρογος-Petros – **Ե Կ Ե -**
Ղ Ե Ծ Ի Մեծ Հայքի Բարձր Հայք
աշխ-ում, Մանանաղի գավ-ի Բազմ-
աղբյուր գ-ում:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի**
պատմական Փոքր Հայքում, Կեսա-
րիայի նահ-ի Թոմարգա գք-ում:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի**
պատմական Փոքր Հայքում, Կեսա-
րիայի նահ-ի Թոմարգա գք-ում:
Հիմնադրվել է 1570 թ, վերակա-
ռուցվել՝ 1837-ին: Քարաշեն, չորս
սյուների վրա կամարներով հաս-
տատված մի հիանալի կառույց էր,
որի մեջ կարող էր տեղավորվել
մինչև 2500 մարդ: 1911 թ ավե-

լացվել են եկեղեցու զանգակա-
տունն ու գմբեթը: 1887 թ-ից եկե-
ղեցուն կից գործում էր հայոց Թոր-
գոմյան, որտեղ 1901 թ ստվորում էին
620 աշակերտներ: 1909 թ այս
դպրոցը վերանվանվեց Սահակյան
վարժարան, որտեղ 1910-ին բացվեց
նաև օրիորդաց դպրոց:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*oc-
Πετροс, St Ρογος-Petros – **Ե Կ Ե -**
Ղ Ե Ծ Ի պատմական Փոքր Հայքում,
Սեբաստիայի նահ-ի Շապին Գա-
րահիսար ք-ից մոտ 20 կմ հը-արլ
Արանա գ-ում: Մինչև 20-րդ դ
սկզբները ուներ հայկական վար-
ժարան:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Մ ա տ ու ո**
Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի
գվոկ-ի Միջինթաղ գ-ի մոտ:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Մ ա տ ու ո**
Հայաստանի Հանրապետության
Կոտայքի մարզի Ակունք գ-ի հան-
դամասում, Շամիրամ լ-ան հը ստո-
րոտին: Կառուցվել է Ասլան և
Զիրապչահ եղբայրների ծախքով
1551 թ:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Մ ա տ ու ո**
Հայաստանի Հանրապետության
Կոտայքի մարզում 1940-ական թթ-
ին ապարնակեցված Ղաբախլու գ-
ի մոտ, Շամիրամի լ-ան հը ստո-
րոտում: Կառուցված է սրբատաշ
քարերով և գտնվում է կանգուն
վիճակում:

ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Πορ*oc-Πετ-
poc, Ρογος-Petros – **Ու խ տ ա -**
տ ե Ղ Ի, մ ա տ ու ո **Արմ** Հայաս-
տանում, Նարբերդի նահ-ում,
համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի
Կամարակապ գ-ում: Այստեղ հի-
շատակվում են նաև Ս Գևորգ, Ս
Թորոս, Ս Հակոբ, Իսախր Նաթուն
մատուռները, Կամարակապ ուխ-
տատեղին և մի քանի եկեղեցիներ:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*oc-
Πετροс, St Ρογος-Petros – **Վ ա ն ք**
Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի
Երզնկայի գավ-ում Գալաոիճ գ-ի
մոտ:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ, Св Πορ*oc-
Πετροс, St Ρογος-Petros, **Չազրա-**
մանի Ս Պողոս-Պետրոսի վանք,
Չազրման, Չախըրմանու վանք,
Չախրման, Պողոս-Պետոս, Պողոս-

Պետրոս – Վ ա ն ք Արմ Հայաստա-
նում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի
գավ-ի Մեծ և Փոքր Չախըրման գ-
երի մոտ, Քեչիչղաղ լ-ան մի հսկա
ժայռի վրա: Ուներ փոքրիկ քարաշեն
եկեղեցի, օժանդակ շենքեր և մշա-
կելի հողեր: Ամայացվել ու լքվել է
19-րդ դ վերջերին: Մինչև ավերվե-
լը վանքը հսկում ու պահպանում
էին Տառյան գերդաստանի ան-
դամները:

Ս ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св
Πορ*oc-Πετροсѣ ванк*, St Ρογος-
Petrosi vank', **Ս Պողոս-Պետրոս –**
Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայ-
քում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տերիկի
գվոկ-ում, Տերիկ ք-ից մոտ 35 կմ
հեռավորությանը, Զիմարա գ-ի
մոտ: Ավերվել ու ամայացել է 19-րդ
դ վերջերին:

ՊՈՌԱ Ս ՀՈՀԱՆ, Πορ*a Св hO-
han, Ποr'a St Hohān – **Վ ա ն ք**
Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի
Բոռ գ-ի մոտ, **տ Բոռա Ս Հոհան:**

ՊՈՌԱ ՎԱՆՔ, Πορ*a ванк*, Ποr'a
vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստա-
նում, Բիթլիսի նահ-ի Բոռ գ-ի մոտ,
տ Բոռա Ս Հոհան:

ՊՍՈՄԱԹԵՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Псома-
т*еосѣ ванк*, Psomateosi vank' –
Վ ա ն ք Նաղտիբում: Այն Բյուզան-
դիայի Ռոմանոս 1-ին Լեկապենոս
կայսրը (920-944), հայոց Թոռնիկ
իշխանի մահից հետո նվիրաբերել էր
նրա մորը:

ՊՍՏԻԿ ՏԱՃԱՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱ-
ԾԻՆ, Πστικ τα*ар Св Аствац*а-
ц*ян, Pstik tačar St Astvacacin –
Վ ա ն ք եկեղեցի **Արմ** Հայաստա-
նում, Վան ք-ի Հայնկույաներ թա-
ղում:

ՊՏԼԿԻ ՎԱՆՔ, Птлки ванк*,
Ptiki vank' – **Վ ա ն ք Մեծ Հայքի**
Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք
գավ-ում, **տ Պուտլիկ:**

ՊՏԿԱՆՈՒԹ, Пткахут*, Ptka-
xut' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի** Լեոնային Ղա-
րաբաղի Հանրապետության Հաղ-
րութի չըջ-ում, Մակուռի գ-ի մոտ, **տ**
Պտկախութի եկեղեցի:

ՊՏԿԱՆՈՒԹԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Птка-
хут*и екер*еца, Ptkaхut'i ekeyec'i,
Պտկախութ – Ե Կ Ե Ղ Ե Ծ Ի Լեո-
նային Ղարաբաղի Հանրապետու-
թյան Հաղրութի չըջ-ի Մակուռի գ-ի
մոտ, նրանից հս: Ուշ միջնադարի
կառույց է:

ՊՏԿԵԲԵՐԴ, Пткеберд, Ptke-

berd – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային Ղա-
րարաղի Հանրապետության Ասկե-
րանի շրջ-ում, Ուլուբար գ-ի մոտ, **տ**
Պտկի Ս Գևորգ:

ՊՏԿԵՍԲԵՐԳ, Пткесберд, Ptkes-
berd – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարա-
րաղի Հանրապետության Ասկերանի
շրջ-ում, Ուլուբար գ-ի մոտ, **տ**
Պտկի Ս Գևորգ:

ՊՏԿԵՍ ԲԵՐՔ, Пткес Берк*,
Ptkes Berk', **Պտկեսի բերք** –
Մ ա տ ու ո Լեոնային Ղարարաղի
Հանրապետության Մարտունու շրջ-
ի Կավահան (Ղավախան) գ-ի մոտ,
Սորբին Տոչ անտառապատ բլրի
գագաթին:

ՊՏԿԵՍԲԵՐՔ, Пткесберк*, Ptkes-
berk' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Լեոնային
Ղարարաղի Հանրապետության
Ասկերանի շրջ-ի Խաչեն (Սելդիչեն)
գ-ում: Կառուցված է 14-րդ դ:
Անվանվում է նաև վանք: Գ-ի մյուս
եկեղեցին կոչվում է Ս Հովհաննես:

ՊՏԿԵՍԲԵՐՔԻ, Пткесберк*, Ptkes
berk' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարա-
րաղի Հանրապետության Ասկերանի
շրջ-ում, Ուլուբար գ-ի մոտ, **տ**
Պտկի Ս Գևորգ:

ՊՏԿԵՍ ԲԵՐՔԻ ՎԱՆՔ, Пткес
Берк'и ванк*, Ptkes Berk'i vank' –
Վ ա ն ք Լեոնային Ղարարաղի
Հանրապետության Ասկերանի շրջ-
ում, Ուլուբար գ-ի մոտ, **տ**
Պտկի Ս Գևորգ:

ՊՏԿԵՍԲԵՐՔԻ ՎԱՆՔ, Пткес-
берк'иванк*, Ptkesberk'i vank' –
Վ ա ն ք Լեոնային Ղարարաղի
Հանրապետության Ասկերանի շրջ-
ում, Ուլուբար գ-ի մոտ, **տ**
Պտկի Ս Գևորգ:

ՊՏԿԵՍԻ ԲԵՐՔ, Пткеси Берк*,
Ptkesi Berk' – **Վ ա ն ք** Լեոնային
Ղարարաղի Հանրապետության
Ասկերանի շրջ-ում, Ուլուբար գ-ի
մոտ, **տ**
Պտկի Ս Գևորգ:

ՊՏԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Пткис Св Ге-
ворг, Ptki St Gevorg, **Պտկեբերդ,**
Պտկեսբերդ, Պտկեսբերդ, Պտկես-
բերք, Պտկես բերքի վանք, Պտկես-
բերքի վանք, Պտկեսի բերք, Պտկի Ս
Գևորգ, Ս Պտկիս Գևորգ, Պտկիսի
բերք – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարա-
րաղի Հանրապետության Ասկե-
րանի շրջ-ում, Ուլուբար (Քարաբիթ)
գ-ի մոտ, նրա արլ կողմում, Պտկես-
բերք (Պտկաբերկ) լք-ի ամենա-
բարձր լ-նագագաթին: Հնում
մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ

աշխ-ի Մեծիրանք (միջին դդ՝
Խաչեն) գավ-ի մեջ: Հիմնադրվել է
13-րդ դ և հետագայում մի քանի
անգամ վերակառուցվել (1490, 1896
են): Համալիրում կային մի քանի
եկեղեցիներ, ուներ գավիթ և օժան-
դակ շինություններ և վարելահողեր:
19-րդ դ-ից լքված ու ամայի է:

ՊՏԿԻՍ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Пткис Св
Геворг, Ptkis St Gevorg – **Վ ա ն ք**
Լեոնային Ղարարաղի Հանրապե-
տության Ասկերանի շրջ-ում, Ու-
լուբար գ-ի մոտ, **տ**
Պտկի Ս Գևորգ:

ՊՏԿԻՍԻ ԲԵՐՔ, Пткиси Берк*,
Ptkisi Berk' – **Վ ա ն ք** Լեոնային
Ղարարաղի Հանրապետության
Ասկերանի շրջ-ի, Ուլուբար գ-ի մոտ,
տ
Պտկի Ս Գևորգ:

ՊՏՂԱՎԱՆՔ, ПТТ*аванк*, Ptgav-
vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Կոտայքի մարզի
Պողնի գ-ում, **տ**
Պողնավանք:

ՊՏՂԱՎԱՆՔ, ПТТ*наванк*,
Ptynavank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի
Հանրապետության Կոտայքի մարզի
Պողնի գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ
Հայքի Այրարատ աշխ-ի Կոտայք
գավ-ի մեջ: Եկեղեցին կառուցվել է
6-րդ դ, գմբեթավոր դահլիճի դա-
սական հորինվածքով: Բարձրաղի
է, վեհաշուք: Շարվածքը կատար-
ված է սրբատաշ տուֆ քարերով:
Պատերին ունի քանդակներ և
հայերեն վիճազիր արձանագրու-
թյուններ: Գմբեթը փլված է, պա-
տերը գտնվում են կիսավեր վի-
ճակում:

ՊՏՂՆԻ, ПТТ*ни, Ptyni – **Վ ա ն ք**
Հայաստանի Հանրապետության
Կոտայքի մարզի Պողնի գ-ում, **տ**
Պողնավանք:

ՊՐՏԸԼԻԿԻ ՎԱՆՔ, Пртылики
ванк*, Prtθliki vank' – **Վ ա ն ք**
Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի
Ռչտունիք գավ-ում, **տ**
Պուտլիկ:

ՊՐՏԻ ԱՅՐՔ, Прти Айрк*, Prti
Aytk' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հան-
րապետության Գեղարքունիքի մար-
զում, **տ**
Բրտի Այրք:

ՊՌԻԿՔԱՐ, ПУКК*ар, Pukk'ar –
Ժ ա յ ո ա բ ե կ ո Ր – ս Ր Բ ա –
տ ե Ղ Ի Լեոնային Ղարարաղի
Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի
Սղնախ գ-ի մոտ:

ՊՌԻՃՈՒՐ ՎԱՆՔ, ПУЧ*ур ванк*,
Pučur vank' – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** (վանք)
Հայաստանի Հանրապետության Լո-
ռու մարզի Արզվի գ-ում: Կա-

ռուցված է սրբատաշ քարերով:

ՊՌԻՏԼԻԿ, ПУТЛИК, Putlik, **Պրտը-**
լիկի վանք, Պտլիկի վանք, Բուդլիկ –
Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրա-
կան աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում,
Վանա լճի հը ավին Պատականց

(Պուտլկանց գ-ում): 15-րդ դ ունեցել
է բազմամարդ միաբանություն: Սրա
միաբաններից Թովմա վարդապե-
տին նետահարել են թաթարները:
Այս վանքի անունով է կոչվել Հով-
հաննես Պուտլեցիին: Վանքի հետ-
քերը խալատ ջնջվել, անհետացել են:

ՊՌԻՏՆԱՋ, ПУТХАЧ, Putxač' –
Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրա-
պետության Սյունիքի մարզի
Արծվանիկ գ-ից ոչ հեռու, հին Կոմեն
գ-ի ավերակների մոտ, սարալանջին
կանգուն թաղակալ շինություն է:

ՊՌԻՔԵ ՋԵՆՆԵԹԵ, ПУК*е
Дженнет*е, Puk'e Jennet'e –
Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթ-
լիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք
գվդկ-ի Գոմք գ-ում, **տ**
Գոմաց
վանք:

Ջ

ՋԱՆԳԼԻ ՔԻԼԻՍԵ, Джангли к*и-
лице, Jangli k'ilise – **Վ ա ն ք** Մեծ
Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն
գավ-ում, **տ**
Ս Կարապետ:

ՋԱՌՈՒՆՅ ՏԱՓԵՆ ԵԿԵՂԵՑԻ,
Джар*унц Тап*ен екег*еци, Jar'unc
Tap'en ekeγec'i – **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի**
Լեոնային Ղարարաղի Հանրապե-
տության Մարտակերտի շրջ-ում,
Քոլատակ գ-ի տարածքում: Կա-
ռուցվել է 17-18-րդ դդ: Կանգուն է:

ՋԱՐԱԳԱ ՄԱՐԱԳ, Джарага Ма-
раг, Jaraga Marag – **Ս Ր Բ ա վ ա յ Ր**
Լեոնային Ղարարաղի Հանրապե-
տության Մարտունու շրջ-ի Եմիչճան
գ-ում:

ՋԱՐԳԱ ՄԱՐԱԳ, Джарга Марг,
Jarğa Marag – **Ու խ տ ա տ ե Ղ Ի**
Լեոնային Ղարարաղի Հանրապե-
տության Մարտունու շրջ-ի Եմիչճան
գ-ի մոտ, **տ**
Ջարկյա Մարագ:

ՋԱՐԿՅԱ ՄԱՐԱԳ, Джаркя Ма-
раг, Jarkya Marag – **Մ ա տ ու ո**
Լեոնային Ղարարաղի Հանրապե-
տության Մարտունու շրջ-ի Սպի-
տակաչեն գ-ի մոտ, **տ**
Ս Ամենա-
փրկիչ:

ՋԱՐԿՅԱ ՄԱՐԱԳ, Джаркя Ма-

par, Ĵarkya Marag, **Ջարգա Մարագ, Ջյարկյա Մարագ** – **Ու խ տ ա տ ե** – **ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Եմիշճան գ-ի մոտ: Ծրջակայքում կան գերեզմանոց, մի քանի խաչքարեր և սրբազործված ծառեր: Գտնվում է Ս Ամենափրկիչ վանքի մոտ կամ ուղղակի նրա տեղում, պատմական Արցախ աշխ-ի Վարանդա գավ-ում:

ՋԱՖԱՐԳԵԴԵ, Джафардеде, Ĵafardede, Ջյաֆարտետե – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Կիրիկիայում, Ադանայի նահ-ում, Մսիս ք-ից հր-արլ, Ջերկյնուր լ-ան լանջին, անտառապատ վայրում:

ՋԳՐԱՇԵՆ, Джграшен, Ĵgrašen – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Կուրթան գ-ի մոտ, նրանից մոտ 2 կմ հեռավորությամբ: Կառուցվել է 9-րդ դ:

ՋԻԳՐԱՇԵՆ, Джиграшен, Ĵigrašen – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի խոթ-Բոնաչեն գավ-ի Թաղվանք գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ՋԵՅՈՆԻՄՈՍ, Жеѳнимос, Ĵeyonimos – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Կուրթան գ-ի մոտ, նրանից 1, 2 կմ արմ, Գարգառ գետի աջ կողմում: Երկու մատուռներ են, որոնցից մեկի վրա քանդակված է Ջյոնիմոս անունը, մյուսի վրա՝ 1086 թվակիր արձանագրություն: Հմմտ **Ջերոնիմոս**:

ՋԵՐՄԱՂԲՅՈՒՐ, Джермаг*бюр, Ĵermaγbyur – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայում, Սիս ք-ի մոտակայքում, **տ Գայլու անապատ**:

ՋԵՐՄԱՂԲՅՈՒՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Джермаг*бюри Св Аствацацин – Վ ա ն ք (անապատ) Կիրիկիայում, Սիս ք-ի մոտակայքում: Եկեղեցու անունով նաև այդպես է կոչվել Գայլու-անապատ վանքը (տ):

ՋԵՐՄԱՌՎԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Джермаp*вац* анапат, Ĵermaγvac anapat, Խումիթ – **Ա ն ա պ ա տ (վանք)** Հայաստանում, Ծառուտի Ձոր գավ-ում, որի տեղադրությունը հայտնի չէ: Հավանաբար գտնվում էր Սյունիքում, այժմյան Հայաստանի

Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լոր գ-ի մոտակայքում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

ՋԵՐՈՆԻՄՈՍ, Джеронимос, Ĵeronimos – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Կուրթան գ-ի մոտ Հնեան կոչվող ձորում: Հունադավան սրբատեղի է, պատերին կան հունարեն վիմագիր արձանագրություններ:

ՋԻՎԱՆ ԿԱԼԵ, Дживан кале, Ĵivan kale – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Հասանկալայի գավ-ի Ավնիկ գ-ում:

ՋՀԱՆՆԱՄ ԳԵՐԵՍՈՒ ՎԱՆՔ, Джханнам Дересу ванк*, Ĵhannam Deresu vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, **տ Բղենո Նորավանք**:

ՋՂՈՆ, Джг*он, Ĵyon, Ջղուն – Վ ա ն ք (անապատ) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ում, համանուն գ-ի մոտ (այժմ՝ անրնակ, Այրարատի մարզում): Կոչվել է նաև Ս Աստվածածին: Հիշատակվում է 1330 թ գրված Հայերեն ձեռագրի հիշատակարանում:

ՋՅԱՐԿՅԱ ՄԱՐԱԳ, Джяркя Марар, Ĵyarkya Marag – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Եմիշճան գ-ի մոտ, **տ Ջարկյա Մարագ**:

ՋՈԹՈՒՌ, Джот*ур, Ĵotur, Ջոթու – **Վ ա ն ք** Ղարաբաղում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է, որ վանքի մոտ կա հանքային աղբյուր:

ՋՈՆՏԱԿ ԵԿԵՂԵՅԻ, Джохтак екер*едя, Ĵotak ekeyec'i – Ջ ու յ գ ե կ ե ղ ե ց ի ն ե ր այժմյան Աղբրեջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջ-ի Գետաբեկ (Գետաբակ) ավանի մոտ, **տ Ջուխտակ եկեղեցի**:

ՋՈՆՏԱԿ ԵՂԾԻ, Джохтак еr*ц*я, Ĵotak eγci – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Կարմիր չուկա քտա-ում: Այստեղ գտնվում է նաև Ս Գևորգ ուխտատեղին:

ՋՈՂԱՋ, Джог*аз, Ĵoyaz – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Բերքաբեր գ-ի մոտ, **տ Պիպիս**:

ՋՈՐԱՀԱՆԳԻՍՏ, Джорахангист, Ĵorahangist, Ջորահանգիստ Ս Լուսավորիչ, Ջորահանգստի վանք –

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Երզնկայի գավ-ի Էրմեյեկ (Արմենիկ) գ-ում: Այս վանքի միաբաններից 1429 թ հիշատակվում է Աստվածատուրը:

ՋՈՐԱՀԱՆԳԻՍՏ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ, Джорахангист Св Лусаворич, Ĵorahangist St Lusavoric' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Էրմեյեկ (Արմենիկ) գ-ում, **տ Ջորահանգիստ**:

ՋՈՐԱՀԱՆԳԻՍՏ, Джорахангист, Ĵorahangist, Ջորեհանգիստի վանք, Ջորեհանգիստ Լուսավորիչ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի (հիշատակվում է նաև Եկեղյաց) գավ-ում: 1429 թ վանքի առաջնորդն էր Ղազար վարդապետը: Ոմանք տեղադրում են Կամախի շրջ-ի ուշ ժամանակների Երմենեկ գ-ի մոտ: Հիմնադրումը վերագրում են Գրիգոր Լուսավորչին (3-4-րդ դդ), որտեղ թաղել են նրան: Վանքի մասին հիշատակություն ունի Գրիգոր Դարանաղցին (16-17-րդ դդ): Նույնացվում է Սեպուհ լ-ան վրա գտնվող Ս Գրիգոր Լուսավորիչ վանքին: Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում հիշատակվում է Ջորահանգի (նաև՝ Ջորեհանգիստ) վայր:

ՋՈՐԱՀԱՆԳՍԻ ՎԱՆՔ, Джорахангисти ванк*, Ĵorahangisti vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Էրմեյեկ (Արմենիկ) գ-ի մոտ, **տ Ջորահանգիստ**:

ՋՈՐԵՀԱՆԳԻՍՏԻ ՎԱՆՔ, Джорехангисти ванк*, Ĵorehangisti vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, **տ Ջորահանգիստ**:

ՋՈՐԵՀԱՆԳԻՍՏ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ, Джорехангист Лусаворич, Ĵorehangist Lusavoric' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, **տ Ջորահանգիստ**:

ՋՈՐՄԱՅՐ, Джормайр, Ĵormayr – Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, **տ Մայրաձոր**:

ՋՈՐՄԱՅՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, Джормайри анапат, Ĵormayri anapat – Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանք գավ-ում, **տ Մայրաձոր**:

ՋՈՐՄԱՐ, Джормар, Ĵormar – Վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Գաբեղյանի

գավ-ում, **տ Զորմայրի աննապատ:**

ՋՎԱԼԿԱ ԱՆԱՊԱՏ, Джвалка а-напат, Jvalka anapat, **Զրվալկա աննապատ** – **Ա ն ա պ ա տ** (վանք) Կրիկիայի Հայկական պետությունում, Լամբրոն բերդի մոտակայքում:

ՋՐՀՈՐԻՆ, Джрхорин, J̄rhorin – **Վ ա ն ք** Կրիկիայի Հայկական պետությունում: 1342 թ Սսի եկեղեցական ժողովի մասնակիցների թվում հիշատակված է ոմն Կարապետ՝ առաջնորդ *Cirogin* վանքի, որը Ղ. Ալիշանը կարդում է Ջրհորին: Մ. Չամչյանը այն նույնացնում է Մեծ Բար վանքին:

ՋՐԶՈՐԻԿ, Джрзориак, J̄rjorik – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում: Հավանաբար գտնվում էր Անի ք-ի մոտակայքում: Հիշատակվում է Բագնայրի վիմագիր արձանագրությունում, որտեղ ասված է, որ 13-րդ դ ոմն Սոռաս այս վանքը նվիրել է Բագնայրի վանքին՝ ի սեփականություն:

ՋՐՈՎԱՆՔ, Джрованк*, J̄rovank* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում էրդեզ ապարնակեցված գ-ի մոտ: Այդպես է կոչվել վանքի մոտ աղբյուր լինելու պատճառով:

ՋՐՎԱԼԿԱ ԱՆԱՊԱՏ, Джрвалка анапат, J̄rvalka anapat – **Ա ն ա պ ա տ** (վանք) Կրիկիայի Հայկական պետությունում, **տ Զվալկա աննապատ:**

ՋՐՎՇՏԻԿ, Джрвштик, J̄rvš tik – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս քտա-ի մոտ, **տ Եղիշե Առաքյալի վանք:**

ՋՐՎՇՏԻԿԻ ՎԱՆՔ, Джрвштики, ванк*, J̄rvštiki vank* – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Մատաղիս քտա-ի մոտ, **տ Եղիշե Առաքյալի վանք:**

ՋՈՒԲԵՅՐ, Джубейр, J̄ubeyr – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ում: Գտնվում էր ճանապարհի բարձր ժայռի վրա:

Ս ՋՈՒԽՏԱԿ, Св Джухтак, St J̄xtak – **Վ ա ն ք** (մատուռ) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Կարուշյա գ-ի մոտ, **տ Ս Կոզմոս և Դամիանոս:**

ՋՈՒԽՏԱԿ ԵԿԵՂԵՑԻ, Джухтак

екег*едж, J̄xtak ekeγec'i, **Ջոխտակ եկեղեցիներ** – **Ջ ու յ ք ե կ ե ղ ե** – **ց ի ն ե ր** ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջ-ում, Գետաբեկ (Գետաբակ) ավանից **հս-արլ, լ-նայանջի վրա:** Շուրջը կան շինությունների հետքեր և հայկական գերեզմանոց:

ՋՈՒԽՏԱԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Джухтак hАйрапет, J̄xtak Hayrapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թիլ ավանում, **տ Թիլի վանք:**

ՋՈՒԽՏԱԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Джухтак hАйрапет, J̄xtak Hayrapet – **Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ** Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի, Երզնկայի գավ-ում, **տ Տիրաչեն:**

ՋՈՒԽՏԱԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՅ ՎԱՆՔ, Джухтак hАйрапетаяц ванк*, J̄xtak Hayrapetac' vank* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Բալուի գվոկ-ի Թիլ գ-ում, **տ Թիլու վանք:**

ՋՈՒԽՏԱԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՅ ՎԱՆՔ, Джухтак hАйрапетаяц ванк*, J̄xtak Hayrapetac' vank* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գվոկ-ի Թիլ ավանում, **տ Թիլի վանք:**

ՋՈՒԽՏԱԿ ՄԱՏՈՒՄ, Джухтак матур, J̄xtak matyr* – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, անտառապատ վայրում: Շրջակայքում կային ավերակ տների հետքեր:

ՋՈՒԽՏԱԿ ՍՈՒՐԲԵՐ, Джухтак сурбер, J̄xtak surber – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թիլ ավանում, **տ Թիլի վանք:**

ՋՈՒԽՏԱԿ ՎԱՆՔ, Джухтак ванк*, J̄xtak vank', **Ս Աստվածածին, Գիշերավանք, Ս Գրիգոր, Ղոչավանք, Ջուխտակ վանք, Ս Պետրոս, Պետրոսի վանք, Ջոխտակ վանք, Ջուխտակ եկեղեցի, Ջուխտակ վանքեր** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետությունում, Տավուշի մարզում, Դիլիջան ք-ից **հս-արմ**, Բլղան գետի հովտում, Դիլիջան-Վանաձոր ավտոճանապարհի աջ կողմում, անտառապատ, գեղեցիկ վայրում: Վանքի համալիրի մեջ մտնում են 2 եկեղեցիներ, որոնցից մեկը՝ Ս Գրիգոր անունով, կա-

ռուցվել է 12-րդ դ և ունի գմբեթ: Մյուսը՝ Ս Աստվածածինն է, որը կառուցվել է 1201 թ, վանքի առաջնորդ Հայրապետի նախաձեռնությամբ, ճարտարապետ Սարգսի մտահղացմամբ: Այս եկեղեցին միանավ, թաղակապ, երեք տանիքով դահլիճ է: Շինարարության համար օգտագործված են դեղնավուն, բազմերանգ ֆելզիտի սրբատաշ քարեր: Շինությունների վրա կան վիմագրեր և քանդակներ: Տարածքում նշարվում են օժանդակ շինությունների հետքեր: Շուրջը կան գերեզմաններ: 1973-1977 թթ վանքի համալիրը վերանորոգվել և նախկին տեսքին է բերվել: Հ. Ոսկյանը սխալմամբ այս վանքին է նույնացնում Սյունիքի ճահուկ գավ-ի Օժոփի Ս Աստվածածինը:

ՋՈՒԽՏԱԿ ՎԱՆՔ, Джухтак ванк*, J̄xtak vank* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում, **տ Ս Միոն:**

ՋՈՒԽՏ ՆԱԶ, Джухт Хац, J̄xt Хац – **Ս ր ք ա տ ե ղ ի** Ղարաբաղում, Նաչնի գավ-ում:

ՋՈՒԽՏ ՄԱՏՈՒՄ, Джухт матур, J̄xt matyr* – **Մ ա տ ու ու , ս ր ք ա տ ե ղ ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ագարակ գ-ի մոտ, բարձրադիր վայրում:

ՋՈՒԽՏ ՊԱՌՎԱԾԱՌ, Джухт Пар'авац'ар*, J̄xt Par'avacar' – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** (վանք) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ջարդանաչեն գ-ի մոտ: Անվան ստուգաբանությունը պետք է հասկանալ՝ ջուխտ (= դույզ) բարևածառ իմաստով: **Տ Բարևածառ:**

ՋՈՒԽՏ ՊՌՎԱԾԱՌԻ ՎԱՆՔ, Джухт Пр'вац'ар*и ванк*, J̄xt Pr'avacar'i vank* – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ջարդանաչեն գ-ում, **տ Բարևածառ:**

ՋՈՒՂԱՅԻ Ս ԱՄԵՆԱՓՐԿԻԶ, Джуг'айи Св Аменап'ркиц, J̄uyayi St Amenap'rkic' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետությունում, 1604-ին ավերված ու լքված Ջուղա ք-ում, **տ Ջուղայի Ս Փրկիչ:**

ՋՈՒՂԱՅԻ Ս ՓՐԿԻԶ, Джуг'айи Св П'ркиц, J̄uyayi St P'rkic', **Ս**

Ամենափրկիչ, Ջուղայի Ս Ամենափրկիչ, Ս Փրկիչ – վ ա ն ք այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետությունում, Ջուղա քում, որը հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ: Գտնվում էր ք-ի արմ կողմում, բարձունքի վրա: Ունի չափերով փոքր, բայց քարակերտ, գմբեթավոր, կամարակապ գեղեցիկ եկեղեցի: Ժամանակին շրջապատված է եղել պարիսպներով: Հիմնադրվել է 1271 թ ոմն Վահրամի կողմից: Եկեղեցու երկու դռների վրա առանձին-առանձին անցյալում պահպանվելիս են եղել 1573 և 1594 թթ Հայերեն վիճակագիր արձանագրություններ: Ավերվել ու ամայացել է Շահ Աբասի 1604 թ Ջուղայի Հայություն բռնազարթի և Ջուղայի ավերման հետ միասին:

ՋՈՒՋԵՎԱՆՔ, ДЖУДЖЕВАНК*, Џуджеванк*, ձջեվանք – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ջուջևան գ-ում: Կառուցված է 19-րդ դ:

ՋՈՒՐՊԱՀԱՆ, Джурпалан, Jurpahan – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Հեքիմխան ավանում: Բնակիչները այդպես էին անվանում Ս Օհանը (տ):

Ռ

ՌԱՄԱՆՈՍ, Р*аманос, Ramanos – վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Պրոամոս գետի հովտում, Ամուղա բերդի մոտակայքում, **տ Ս Ռոմանոս:**

ՌԱՄԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Р*аманоси ванк*, Ramanosi vank' – վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Պրոամոս գետի հովտում, Ամուղա բերդի մոտակայքում, **տ Ս Ռոմանոս:**

ՌԱՍՈՒՆՋԻՐԻ ՎԱՆՔ, Р*ас-хандзири ванк*, Rasxanjiri vank' – վ ա ն ք Կիլիկիայում, Անտիոք ք-ի մոտակայքում, Ռասխանձիր լ-ան վրա:

ՌՇՏՈՒՆՅԱՅ Ս ԹՈՎՄԱՍԻ ՎԱՆՔ, Р*штуняц Св Т*овмаси ванк*, Rštunyas' St T'ovmasi vank' – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի

գվուկ-ի Մրորս և Գինտրանց գ-երի մոտ, **տ Մրորսա վանք:**

Ս ՌՈՄԱՆՈՍ, Св Р*оманос, St Romanos, Ս Ըոամանոս, Ռամանոս, Ռամանոսի վանք – վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Պրոամոս գետի հովտում, Ամուղա բերդի (հետագայում՝ Համիդիե, այժմ՝ Ջեյհան) մոտակայքում: Հիշատակված է 14-րդ դ Հայերեն ձեռագրական հիշատակարաններից մեկում: 1343 թ Սսի եկեղեցական ժողովին մասնակցել է նաև այս վանքի վանահայր Հայրապետը:

Ս

ՍԱԲԱՐՈՆ, Сабарон, Sabaron – Կ ու ս ա ն ո ց այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Թեթրիձղարոյի չրջ-ի Սամղրեթ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 1,5 կմ հեռավորության վրա: Գործել է 12-րդ դ:

ՍԱԹՈՒ ԳԵՂԻ ԹՈՒԽ ՄԱՆՈՒԿ ԽԱՉ, Sat'uy geg'i T'ux Manuk Xac' – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Դիարբեքրի գավ-ի Սաղու-գեղ գ-ում, **տ Թուխ Մանուկ Խաչ:**

ՍԱԹՈՒԻ ԹՈՒԽ ՄԱՆՈՒԿ ԽԱՉ, Sat'uy T'ux Manuk Xac' – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Դիարբեքրի գավ-ի Սաղու գեղ գ-ում, **տ Թուխ Մանուկ Խաչ:**

ՍԱԼԱԿՈՒՏ, Салакут, Salakut – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Երանոս գ-ում:

ՍԱԼԱՆԱՊԱՏ, Саланапат, Salanapat – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ի մոտ, **տ Ս Գրիգոր:**

ՍԱԼԱՆԱՊԱՏԻ ՎԱՆՔ, Саланапати ванк*, Salanapati vank' – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ի մոտ, **տ Ս Գրիգոր:**

ՍԱԼԹԱՆԸՄԱ ՎԱՆՔ, Салт*аньма ванк*, Salt'anema vank' – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Հրեղան գ-ում: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր:

ՍԱԼԿՈՒՏԻ ԱՆԱՊԱՏ, Салкути

анапат, Salkuti anapat, Ս Հովհաննես – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Երանոս գ-ի մոտ, նրա արմ կողմում, լ-նազազաթի վրա: Հնում հիշատակվում է Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք (ըստ այլ տարբերակի՝ Սոթք) գավ-ում:

ՍԱԼՆԱԲԱԴ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Салнабади Св Аствац*ад*ин, Salnabadi St Astvacacin – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ, **տ Ս Գրիգոր:**

ՍԱԼՆԱՊԱՏ, Салнапат, Salnapat – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ, **տ Ս Գրիգոր:**

ՍԱԼՆԱՊԱՏԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Салнапати Св Григор, Salnapati St Grigor – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ, **տ Ս Գրիգոր:**

ՍԱԼՆԱՊԱՏԻ ՎԱՆՔ, Салнапати ванк*, Salnapati vank' – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ, **տ Ս Գրիգոր:**

ՍԱԼՆԱՊԱՏՈՒ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Салнапату Св Геворг, Salnapatu St Gevorg – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ, **տ Ս Գրիգոր:**

ՍԱԼՆԱՊԱՏՈՒ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Салнапату Св Григор, Salnapatu St Grigor – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ, **տ Ս Գրիգոր:**

ՍԱԼՈՅԻ ՎԱՆՔ, Салойи ванк*, Saloyi vank' – Ս ր ք ա տ ե ղ ի (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Արծվաքար գ-ի մոտ, դրանից 6-7 կմ արլ, Սևանա լճի ափի մոտ: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, կանգուն է:

ՍԱԿԱՎԱՐԻ, Сакавари, Sakavari – վ ա ն ք Թիֆլիսի նահ-ի Ախալցխայի գավ-ում, Ախալցխա ք-ից մոտ 15 կմ հր-արլ: Ավերակ էր:

ՍԱԿՐԵՎԱՆՅ, Сакреванц, Sakrevanc' – վ ա ն ք (՞) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, **տ Սակրեվանք:**

ՍԱԿՐԵՎԱՆՔ, Сакреванк*, Sakrevank', Սակրեվանց – վ ա ն ք (՞) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում: Հիշատակում է Ստեփանոս Ասողիկը (10-11-րդ դդ):

Ըստ ավանդությունն՝ անունն առաջացել է «սա կաթի վանաց տեղի է» արտահայտությունից, որ ասվել է Կամրջածորի վանքի համար: Գուցե այս երկուսը նույնակա՞ն են:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Հազգո-Նարջող գավ-ի Ռչնիկ գ-ում: 1612 թ Ներսես պարոնը մի ձեռագիր Ավետարան է նվիրել այս եկեղեցուն:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գավ-ի Մամոտանքի գ-ախմբի Շենաղբյուր գ-ում: Մեկ այլ վկայությունը՝ կոչվում էր Ս Քրիստափոր:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ննուսի գավ-ի Սարլու գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Նիգավան գ-ում: Կառուցված է 19-րդ դ:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերմոնի վանքի համալիրում: Ավերվել ու չի պահպանվել:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի գավ-ի Նախրե գ-ում:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գավ-ի Մամոտանք գ-ախմբի Միջա գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Մինաս:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գավ-ի Հայ Հրրիթ գ-ում:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գավ-ի Նարխոց գ-ում: Ըստ այլոց՝ կոչվում էր Ս Երրորդություն:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Սպարկերտի գավ-ի Մատ գ-ում:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Նոզաթի գավ-ի Դաշտակ գ-ում:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Կամարակա գ-ում: Այստեղ հիշատակվում են նաև Ս Նաչ, Ս Նիկողայոս, Ս Աստվածածին եկեղեցիները և մի քանի ուխտատեղիներ ու մատուռներ:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ում, Ակնա գավ-ի Ապուչեխ գ-ում: 1900-ական թթ ավերված էր:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, համանուն գավ-ում, Ակնա գավ-ի Սուրմալուի գավ-ի Իզդիր գ-ում:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աշտիշատ ավանում: Այստեղ էր գտնվում Հայոց կաթողիկոս Սահակ Պարթևի (387–439) դամբարանը: Ըստ ավանդությունն՝ հիմնահատակ կործանել է Լենկթեմուրը:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Կատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ի Կամիս գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Թորոս: Սրանցից մեկնունակին կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան՝ 80 սաներով:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Աղբյուրակ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 5–6 կմ հս-արմ, Ս Ստեփանոս վանքի (եկեղեցու) մոտակայքում, անտառոտ վայրում: Փոքրիկ, անձակ քարերով կառուցված շինություն է: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Լուսապտուղ Ս Սահակ:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գավ-ի էրեսնա գ-ի մոտ, տ էրերնու Ս Սահակ Պարթև:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գավ-ի էրեսնա գ-ի մոտ, տ էրերնու Ս Սահակ Պարթև: **Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Վ ա ն ք ԱՐՄ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Թիմարի գավ-ի էրեսնա գ-ի մոտ, տ էրերնու Ս Սահակ Պարթև:

Ս Սահակա վանք, Ս Սահակի վանք, Ս Սահակ Հայրապետ, Ս Սահակ Պարթև – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, Աշտիշատ ավանում: Կառուցվել է 7-րդ դ՝ ավերված Աշտիշատի վանքի տեղում:

Ս ՍԱՀԱԿ, ՇԵՑ ՇԱԿԱԿ, ՏՏ ՏԱԿԱԿ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նորչեն գ-ում:

Ս ՍԱՀԱԿԱ ՎԱՆՔ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, Աշտիշատ ավանում, տ Ս Սահակ:

Ս ՍԱՀԱԿԱ ՎԱՆՔ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Լուսապտուղ Ս Սահակ:

Ս ՍԱՀԱԿԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Լուսապտուղ Ս Սահակ:

Ս ՍԱՀԱԿԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, Աշտիշատ ավանում, տ Ս Սահակ:

Ս ՍԱՀԱԿ ԼՈՒՍԱՊՏՈՒՂ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Լուսապտուղ Ս Սահակ:

Ս ՍԱՀԱԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, Աշտիշատ ավանում, տ Ս Սահակ:

Ս ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Նիզանի գավ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Տոսու գ-ի մոտ, դրանից արլ:

Ս ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, Աշտիշատ ավանում, տ Ս Սահակ:

Ս ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալու ք-ում: **Ս ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ, ՇԵՑ ՇԱԿԱՎԱՆԿՔ, ՏՏ ՏԱԿԱՎԱՆԿՔ – Վ ա ն ք ԱՐՄ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալու ք-ում:

Սարթեւ, St Sahak Part'ev – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահուում, Սպարկերտի գավառի Բաղենց (Բաղմենից) գ-ում:

Ս ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ, Св Саhak Парт'ев, St Sahak Part'ev – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահուում, Թիմարի գավառի էրերին գ-ի մոտ, տ էրերնա Ս Սահակ Պարթև:

Ս ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ, Св Саhak Парт'ев, St Sahak Part'ev – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահու-ի Գանձակ գ-ի մոտ, տ Լուսապտուղ Ս Սահակ:

ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Саhak Парт'еви менастан, Sahak Part'evi menastan – Մ ե ն ա ս – տ ա ն Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահուում, Մուշի գավառի Ծխավու գ-ի մոտ, Տարոն (Տաղոնք) գ-ատեղիից ոչ հեռու:

ՍԱՀԱՐ ՕՐԻՈՐԴԻ ՄԱՏՈՒՌ, Са-һар Ориорди матур*, Sahar Oriordi matur' – Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղա-րարաղի Հանրապետության Մար-տակերտի չըջ-ի Մոխրաթաղ գ-ում:

ՍԱՂԱՎԱՆՔ, Car*avanк*, Saγa-vaнк', Դերչկու Ս Աստվածածնի վանք, Ս Ոսչ – Վ ա ն ք Արմ Հա-յաստանում, Բիթլիսի նահուում, Հա-մանուն գավառի Նիղանի գավառի Մա-մրոտանք գ-ախմբի Սեղ գ-ի մոտ, դրանից փոքր-ինչ արմ, բարձր լ-ան գագաթին: Ուներ 3 խորան, 1 լուսա-մոտ, քառանկյունի ավերված կա-թողիկե: Օժանդակ շինությունները նույնպես ավերված էին: Չպետք է չփոթել Դերչկու Ս Աստվածածին վանքի հետ, որը գտնվում է գ-ից արլ:

ՍԱՂԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Car*и Св Степ'анос, Saγi St Step'anos, Ս Ստեփանոսի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղ-յաց գավառում, Սաղի գ-ում: 1413 թ Սամուել գրիչը, վանքի հայրապետ Գրիգոր արքեպիսկոպոսի ժամանակ ընդօրինակել է մի ձեռագիր մատ-յան:

ՍԱՂՄՈՍԱՎԱՆՔ, Car*mosa-vaнк*, Saγmosavank', Սագմոսա-վանկ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հան-րապետության Արագածոտնի մար-զի Սաղմոսավան գ-ում: Հնում մրտ-նում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտնում՝ (Նիզ) գավառի մեջ:

Վանքը տեղադրված է Քասաղ գետի աջափնյա գեղատեսիլ բար-

ձունքի վրա: Միմեոն Երևանցու (18-րդ դ) Հաղորդած ավանդությունը՝ Ս Հիմնադրվել է Գրիգոր Լուսավորչի նախածնունդով՝ 4-րդ դ առաջին տասնամյակներում: Վանքի համա-լիրի մեջ մտնում են Ս Սիոն և ավելի փոքրածավալ Ս Աստվածածին ե-կեղեցիները, գավառի ու գրատունը: Ունեցել է նաև օժանդակ շինու-թյուններ: Շուրջը եղած գերեզմա-նացում կան 13-14-րդ դդ խաչքարեր ու տապանաքարեր: Եկեղեցիների պատերի վրա՝ ներսից ու դրսից կան հայերեն վիմագիր արձանագրու-թյուններ: Շինարարության համար օգտագործված է սևավուն և գորչ-կարմրավուն տեղական տուֆ քար՝ կրաշաղախով: Վանական համալիրի գլխավոր եկեղեցին Ս Սիոնն է, որը կառուցել է տվել Վաչուտյան իշ-խանական տան հիմնադիր Վաչե իշխանաց-իշխանը 1215 թ: Այն ար-տաքինից ուղղանկյուն, ներքուստ խաչաձև գմբեթավոր դահլիճ է, որի արմ կողմում գտնվում է 4 կենտ-րոնական սյուների վրա կառուցված գավառի (1215-1235 թթ): Ս Սիոնի և գավառի միջև ընկած տարածքում Քուրդ Վաչուտյանի նախածնուն-դով 1255 թ կառուցվել է վանքի գրատունը: Վանքի մյուս եկեղեցին Ս Աստվածածինն է (կառուցված՝ 1235 թ, վերանորոգված՝ 1669 թ): Համալիրը ավարտուն և ամբողջա-կան տեսք է ընդունել 1250-ական թթ: Այն ունեցել է նաև պաշտպա-նական պարիսպ: 1970-ական թթ-ից 4-ում սկսվել են վերանորոգչական խոշոր աշխատանքներ, որոնք դեռ-ևս չարունակվում են:

13-րդ և հետագա դդ-ում այստեղ գործել է միջնադարյան բարձրա-գույն դպրոց: Ս-ում ապրել ու ստեղ-ծագործել են Վարդան Արևելցին (13-րդ դ), Գևորգ Սկեռացին (13-րդ դ), Նահապետ Նգացին, Գրիգոր Դարանաղցին (16-17-րդ դդ), Ջա-քարիա Քանաքեռցին (17-րդ դ) և ուրիշներ: Ս-ը եղել է գրչության նշանավոր կենտրոն, որտեղ գրված ու ընդօրինակված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են: Դրանցից ուշագրավը եղբայրներ Մարկոս և Մխիթար գրիչների 1185-1188 թթ ընդօրինակված ձառնարկն է, 1436 թ Կարապետ վարդապետի արտա-գրած Մաշտոցը, 1496 թ Հովհաննես արեղայի օրինակած Ավետարանը և

այլն: Վանքն ունեցել է նաև արխի-վային վավերագրեր, որոնք ժամա-նակին օգտագործել է Ջաքարիա Քանաքեռցի պատմիչը (17-րդ դ): Վանքի եկամտները հիմնականում ստացվում էին Նիզ (Ապարան) գավառի տարածքում նրա ունեցած գ-երից ու կալվածքներից: Ջաքա-րիա Քանաքեռցու և Միմեոն Երե-վանցու վկայությունը՝ 17-18-րդ դդ Ս-ին էին ենթարկվում 4 ուխտա-տեղիներ՝ Աստվածածնի վիմափոր մատուռը (Քասաղի ձորում), Արա-գածու, Ծաղկեվանք և Աշտարակի Կարմրավոր եկեղեցիները, Երկայ-նադարձ և Ախտիսքներ հանդամա-սերը, Ականատեսի ջրաղացը՝ Վա-սակամուտ ձորում և Կյանջումենց քարայրները:

ՍԱՂՐՈ ՎԱՆՔ, Car*po ванк*, Saγro vanк' – Վ ա ն ք , ա ն ա – պ ա տ Կիլիկիայի Հայկական պե-տությունում, Լամբրոնի գավառում, տ Սաղրուի Ս Աստվածածին:

ՍԱՂՐՈՒ ԱՆԱՊԱՏ, Car*py апа-пат, Saγru anapat – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայի Հայկա-կան պետությունում, Լամբրոնի գավառում, տ Սաղրուի Ս Աստվածա-ծին:

ՍԱՂՐՈՒԻ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Car*pyи Аствац'ад'иn, Saγrui Astvacaciн – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կի-լիկիայի Հայկական պետությունում, Լամբրոնի գավառում, տ Սաղրուի Ս Աստվածածին:

ՍԱՂՐՈՒԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Car*pyи Св Аствац'ад'иn, St Saγrui Astvacacin, Ս Գևորգ Գյավուր բաղ-չեսի, Կյավուր պաղչեսի, Սաղրու վանք, Սաղրու անապատ, Սաղրուի վանք, Սաղրու վանք, Սողրո վանք – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Լամբ-րոնի գավառում, Լամբրոն բերդից 7-8 կմ արլ: Կիղնոս գետի աջ ափին: Ավերակները պահպանվել են: Վան-քը տեղադրված է գետի անդրա-խոր ձորում՝ անառիկ ու անմատուց վայրում, որը թուրքերը անվանում են Ջհաննամ դարա (Դժոխհան): Վանքից հս Բուլղար և Գուգլակի լ-ների ձյունապատ գագաթներն են: Վանքը Կիլիկիայի նշանավոր ու մշակութային կենտրոններից էր: Այստեղ գրված ու մեղ հասած ա-մենահին ձեռագրերը 1178 թ Հով-

Հաննես վարդապետի և 1215–1216 թթ Գրիգոր գրչի արտագրած Ավետարաններն են: Այս վանքում են ապրել ու ստեղծագործել Հովհաննես Լամբրոնացին և նրա աշակերտ Ներսես Լամբրոնացին (1153–1198): Անվան ծագումը կապում են ասորերեն «սաղր» բառի հետ, որ նշանակում է կիրճ, ձորի մեջ կառուցված:

ՍԱՂՐՈՒԻ ՎԱՆՔ, Саг’руи ванк’, Саг’руи ванк’ – **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Լամբրոնի գավում, **տ Սաղրուի Ս Աստվածածին:**

ՍԱՂՐՈՒ ՎԱՆՔ, Саг’ру ванк’, Саг’ру ванк’ – **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Լամբրոնի գավում, **տ Սաղրուի Ս Աստվածածին:**

ՍԱՄԱԳԼԵԲԱ, Самалеба, Samagleba – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Թիֆլիսի նահ–ի Բորչալուի գավում: Ավերված էր:

ՍԱՄԱՆԱՍԱ, Саманаса, Samanasa – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Հյուսիսային Միջագետքում, Եղեսիա ք–ի մոտ, նրա հր կողմում:

ՍԱՄՍՈՆԻ ՎԱՆՔ, Самсони ванк’, Samsoni vank’ **Սամիսոնի վանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Կիրանց գ–ից մոտ 15 կմ հր–արմ, Խնձորկուտ կոչվող անտառապատ սարահարթում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ–ի Կայնի գավ–ի մեջ: Կառուցվել է 12–13–րդ դդ: Համայնքը բաղկացած է 2 եկեղեցուց, մատուռից, բնակելի ու տնտեսական նշանակության օժանդակ շինություններից, որոնք գտնվում են փլված վիճակում: Գլխավոր եկեղեցին կառուցված է ավազաքարով, ունի գմբեթ: Դրան հր–ից կից է 2–րդ եկեղեցին, որն ունի թաղակապ դահլիճի հորինվածք: Այս շինության միայն արլ հատվածն ու պատերի ստորին շարքերն են պահպանվել: Կիսավեր վիճակում է նաև հս կողմում գտնվող մատուռը: Երկրորդ եկեղեցին ունեցել է որմնանկարներով զարդարված թաղակապ ծածկ: Արմ պատին կան անթվակիր Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Շրջակայքում պահպանվել են հին գերեզմանոցը և Սամսոնի գ–ատեղին:

ՍԱՄՓՍՈՆԻ ՎԱՆՔ, Самп’сони ванк’, Samp’soni vank’ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Սամսոնի վանք:**

ՍԱՅԼԱՎ, Саїлав, Saylav – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ–ում, Վարազա լ–ան լանջին, **տ Ս Գրիգոր:**

ՍԱՆԱՀԻՆ, Санახин, Sanahin, Սանազին, Սանահինի վանք, Սանահնա վանք, Սանահնի վանք – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահնի գում (այժմ՝ Ալավերդի ք–ի շրջագծում): Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ–ի Տաշիր գավ–ի մեջ: Ս ճարտարապետական մի խոշոր համայնք է, որի մեջ մտնում են ամենատարբեր նպատակների համար կառուցված շինություններ, որոնցից կանգուն են մնացել Ս Աստվածածին և Ս Ամենափրկիչ եկեղեցիները, 3 գավիթները, գրատունը, զանգակատունը, ճեմարանի սրահը և Ս Գրիգոր փոքրածավալ եկեղեցի–մատուռը: Ս Աստվածածինը կառուցվել է 928–944 թթ: Այն քառանկյունի, ներսից խաչաձև, գմբեթավոր տաճար է, որի գմբեթը կառուցված պետք է լինի ավելի ուշ, գուցե վերանորոգման ժամանակ՝ 1652 թ: Եկեղեցու գավիթը նույնպես ավերացվել է հետագայում՝ 1211 թ իշխան Վաչե Վաչուտյանի նախաձեռնությամբ: Զանգակատունը հս կողմում է (կառուցված՝ 1211–1235 թթ): Ս Աստվածածնի հր–ում է գտնվում համայնքի գլխավոր տաճարը՝ Ս Ամենափրկիչ եկեղեցին, որը կառուցել է Աշոտ Գ Ողորմունի կինը՝ Խոսրովանույշ թագուհին: Այս եկեղեցին նույնպես ուղղանկյուն–քառանկյունի, ներսից խաչաձև տեսք ունի: Գավիթը կառուցել է ճարտարապետ Ժամհայրը 1181 թ: 11–րդ դ 2–րդ կեսերին եկեղեցու արլ ճակատային մասն ու դրան կից հս և հր հատվածները մշակվել են դեկորատիվ կամարաչաքով: Այստեղ գտնվում են Գուրգեն թագավորի և նրա եղբայր, Անիի թագավոր Հովհաննես–Սմբատի հարթաքանդակները՝ եկեղեցու մանրակերտը ձեռքներին: Վանքի ճեմարանի (Մագիստրոսի ճեմարան) սրահը կառուցվել է 10–11–րդ դդ: Այն գտնվում է վերահիշյալ 2 եկեղեցիների արանքում: Վանքի գրատուն–մա–

տենադարանը գտնվում է եկեղեցիների հս–արլ կողմում, կառուցվել է Գավիթ Անհողին թագավորի դուստրը Հրանուշի միջոցներով՝ 1063 թ: Գրատան գավիթը ավերացվել է 12–13–րդ դդ: Դրան հր–արլ–ից կից է Ս Գրիգոր մատուռը (կառուցված՝ 10–րդ դ վերջերին), որի գմբեթը ավերացվել է 1652 թ: Վանքի համայնքից դուրս պահպանվել են նաև Ս Հակոբ գմբեթավոր եկեղեցու ավերակները (10–րդ դ) ու Ս Հարություն եկեղեցին: Առաջինը կործանվել է 1753 թ, և դրա քարերը օգտագործվել են Ս Ամենափրկիչ վերանորոգման համար:

Պատմաճարտարապետական առումով ուշադրության արժանի են նաև Ս վանքի տարածքում պահպանված Կյուրիկյան թագավորների դամբարանները (10–11–րդ դդ), Զաքարյանների ներկայացուցիչների խաչքար–հուշարձանը (12–13–րդ դդ), Արղուիթյան–Երկայնաբազուկների (19–20–րդ դդ) անվանի մարդկանց ու բարձրաստիճան հոգևորականների 50–ից ավելի խաչքարերը և գերեզմանները, 2 աղբյուր–հուշարձանները (առաջինը կառուցված՝ 12–13–րդ դդ, երկրորդը՝ վանքի մոտ, 1831 թ): Վանքի արլ կողմում է գտնվում Ս Կարապետ եկեղեցին (10–11–րդ դդ), արմ–ում՝ Ս Սարգիս մատուռը (12–13–րդ դդ):

Ս որոշ ժամանակ հանդիսացել է Լոռվա Կյուրիկյան Հայկական թագավորության եպիսկոպոսական աթոռանիստը (10–11–րդ դդ): 10–րդ դ–ից այն Հայաստանի մշակույթի նշանավոր կենտրոնն էր, ուներ հարուստ մատենադարան և բարձրագույն վարդապետարան (համալսարան), որտեղ ուսուցանում էին աստվածաբանություն, լեզուներ, մաթեմատիկա, տիեզերագիտություն, երաժշտություն և այլ առարկաներ: 11–րդ դ կեսերին Ս–ի համալսարանում դասավանդել են նշանավոր գիտնականներ Գրիգոր Մագիստրոսը, Անանիա և Հակոբ Սանահնեցիները, Գրիգոր Տուտերդին, Հովհաննես Խաչենցին, Գրիգոր Բարունապետը և ուրիշներ: Որպես գրչություն խոշոր կենտրոն, այստեղ գրվել ու ընդօրինակվել են շատ ձեռագրեր, որոնցից պահպանվել են Կիպրացու Սաղմոսի մեկնությունը (1231–1233), 1421 թ ընդօրինակված Մանրուսունքը, 1497–ին գր–

ված Շարակնոցը և այլ ձեռագրեր: **Ս**-ի վանքի համալիրի պատերին պահպանվել են նաև պատմագիտական բարձր արժեք ներկայացնող բազմաթիվ հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: **Ս**-ի վանքը 11-րդ դ. կեսերից, սելջուկ-թուրքերի նվաճումների ժամանակ, իր նշանակությունը կորցնում է: Գիտական և վանական կյանքը այստեղ կրկին սկսում է վերակենդանանալ 12-րդ դ. վերջերից և 13-րդ դ. սկզբներին, երբ Հայաստանի հս շրջանները ազատագրում են Զաքարյանները: Այդ ժամանակ **Ս** դարձավ Զաքարյանների հատուկ ուշադրության առարկան: Այստեղ էին թաղվում այս տոհմի նշանավոր գործիչները: 13-րդ դ. մոնղոլական նվաճումները, ապա նաև հետագայում Հայաստանի համար ստեղծված աննպաստ քաղաքական իրադարձությունները խանգարեցին վանքի կանոնավոր գործունեությունը: Գրա համար համեմատաբար հանգիստ ժամանակներ եղան 18-րդ դ. վերջերը և 20-րդ դ. սկզբները: Այս ընթացքում, մի որոշ ժամանակ, **Ս**-ում է ապրել հանճարեղ Սայաթ-Նովան: Վանքը հիշյալ ժամանակներում պատկանում էր Արղության-Երկայնաբազուկ իշխանական տոհմին: Ըստ ավանդության՝ **Ս**-ի վանքը հիմնել են Քրիստոսի Առաքյալները: 4-րդ դ. Գրիգոր Լուսավորիչը այստեղ կառուցել է մի փոքրիկ խորան, որի տեղում հետագայում հիմնադրվել է Ս Աստվածածին եկեղեցին: 1920-ից հետո **Ս**-ի վանքի համալիրը վերանորոգվել, կարգի է բերվել: Ամեն տարի **Ս** են այցելում տեղացի և արտասահմանյան հազարավոր զրուսաշրջիկներ:

ՍԱՆԱՀԻՆԻ ՎԱՆՔ, **Санахини ванк***, *Sanahini vank'* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահին գ-ում, **տ Սանահին:**

ՍԱՆԱՀՆԱ ՎԱՆՔ, **Санахна ванк***, *Sanahna vank'* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահին գ-ում, **տ Սանահին:**

ՍԱՆԱՀՆԻ ՎԱՆՔ, **Санахни ванк***, *Sanahni vank'* – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահին գ-ում, **տ Սանահին:**

ՍԱՆԱՍՈՐԻ Ս ՆՇԱՆ, **Санасори**

Св Ншан, *Sanasori St Nšan* – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակն ք-ի մոտակայքում գտնվող Քեմեքե-սուրբ լ-ան ստորոտում: Կիսավեր էր, գավթի արմ կողմում կար տաք ջրի հորդարուխ աղբյուր:

ՍԱՆԴԱՐԱՄԵՏԻ ՄԵՀՅԱՆ, **Сандараметя мезян**, *Sandarameti mehyan* – **Մ ե հ յ ա ն Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում, Վաղարշապատ (Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզում) ք-ում: Ըստ ավանդության՝ 301 թ Հայաստանում քրիստոնեության ընդունումից հետո մեհյանի տեղում կառուցվում է Ս էջմիածին վանքը:

ՍԱՆԴՂԿԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, **Сандг*ка Св Аствац*ад*иш**, *Sandgka St Astvacacin*, **Սանդղկավանք** – **Վանք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում: Պատկանել է Արշարունի նախարարության տոհմին: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: 1053 թ Հովհաննես Սանդղկավանեցին այստեղ ընդօրինակել և նկարազարդել է «Սանդղկավանքի Ավետարանը», որը այժմ պահվում է Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում:

ՍԱՆԴՂԿԱՎԱՆՔ, **Сандг*ка-ванк***, *Sandgkavank'* – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, **տ Սանդղկա Ս Աստվածածին:**

ՍԱՆԴՈՒԼ, **Сандул**, *Sandul* – **Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ** Կիրիկայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սանտուլ:**

Ս ՍԱՆԴՈՒՆ, **Св Сандух**, *St Sandux* – **Մ ա տ ու ո Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնի գավթ-ի Կամարակապ գ-ում:

Ս ՍԱՆԴՈՒՆՏ, **Св Сандухт**, *St Sanduxt* – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավթ-ի Գավաշի գավթ-ի նարեկա վանքի համալիրում: Կառուցված է թել կամ թիլ կոչվող քարատեսակով, ներսից խաչաձև, դրոսից՝ քառանկյունի հատակագծով: Ունի պայտաձև կամարներով 7 խորան, որոնց վրա հակվում են ութանկյուն գմբեթը՝ բրգաձև կաթողիկեով: Ենթադրվում է, որ վանքի ամենահին եկեղեցին է: Համալիրի

մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ՍԱՆԴՈՒՆՏ, **Св Сандухт**, *St Sanduxt* – **Մ ա տ ու ո Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավթ-ի Բերկրիի գավթ-ի Գործոթ գ-ում:

Ս ՍԱՆԴՈՒՆՏ, **Св Сандухт**, *St Sanduxt* – **Մ ա տ ու ո** Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավթ-ի Ներքին Ղարանյուղ (այժմ՝ Մարտունի ք, Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում) գ-ի մոտ: Հիշատակում է Մ. Սմբատյանցը:

Ս ՍԱՆԴՈՒՆՏ, **Св Сандухт**, *St Sanduxt*, **Սանդուխտ Կույսի մատուռ** – **Մ ա տ ու ո** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավթ-ում, Ս Թաղեի վանքից քիչ արլ: Կառուցված է նահատակված Սանդուխտ Կույսի գերեզմանի վրա:

Ս ՍԱՆԴՈՒՆՏ, **Св Сандухт**, *St Sanduxt* – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վանք)** Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գավթ-ի Արակա գ-ի մոտ: Իբր սկզբում այգակա է կոչվել Արակա ուխտատեղին (վանք):

Ս ՍԱՆԴՈՒՆՏ, **Св Сандухт**, *St Sanduxt* – **Մ ա տ ու ո Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավթ-ի Վան ք-ից հս գտնվող Ս Նաչի-վանք վանքի համալիրում: Կից էր վանքի Ս Նաչ եկեղեցուն: Ամուր, կամարակապ շինություն էր, որի ճակատային մասի հայերեն վիմագիր արձանագրությունը վկայում էր, որ այն կառուցվել է 1714 թ:

Ս ՍԱՆԴՈՒՆՏ, **Св Сандухт**, *St Sanduxt* – **Ու խ տ ա վ ա յ ր Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Բերկրիի գավթ-ի Գործոթ գ-ում:

Ս ՍԱՆԴՈՒՆՏ, **Св Сандухт**, *St Sanduxt* – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի (վանք)** Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Նարբերդի գավթ-ում, Ակնա գավթ-ի Արակա գ-ում: Ավելի հնում այսպես է անվանվել Արակա ուխտատեղին (տ):

Ս ՍԱՆԴՈՒՆՏԻ ՎԱՆՔ, **Св Сандухти ванк***, *St Sanduxti vank'* – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գավթ-ի Նարեկ գ-ում, **տ Նարեկա վանք:**

ՍԱՆԴՈՒՆՏ ԿՈՒՅՍԻ ՄԱՏՈՒՌ, **Сандухт Куysi матур***, *Sanduxt Kuysi matur'* – **Մ ա տ ու ո** Պարսկահայաստանում, Մակուի գավթ-ում,

ս Թադեի վանքի մոտ, **տ Ս Սան-դուխտ:**

ՍԱՆՋԱԿԱԿԱԼԻԿ, САНДЖАККАЛИК, Sanjakkalik – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ում, Կիսկիմ գք-ից մոտ 18 կմ Հս-արլ, Օլթի գետի ստորին Հոսանքի ձախ կողմում, ձորոխի Հետ միախառնման վայրից 5 կմ արլ:

ՍԱՆՎԵԼԱՆՅ ՎԱՆՔ, САНВЕЛАНЦ ВАНК*, Sanvelanc' vank' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սանվիրանց վանք:**

ՍԱՆՎԵԼՆԱ ՎԱՆՔ, САНВЕЛНА ВАНК*, Sanvelna vank' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սանվիրանց վանք:**

ՍԱՆՎԻԼԱՆՅ ՎԱՆՔ, САНВИЛАНЦ ВАНК*, Sanvilanc' vank', **Սան վելանց վանք, Սանվելնա վանք** – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Միջերկրական ծովի ափին: Սմբատ Գունդատարի (13-րդ դ.) վկայությամբ՝ 1198 թ Լևոն Բ-ի թագադրության հանդեսին մասնակցում էր «Յովհաննէս եպիսկոպոս Սանվիրանց»-ը, որից ենթադրվում է, որ վանքը եղել է եպիսկոպոսանիստ:

ՍԱՆՏՈՒԼ, САНТУЛ, Santul, **Սան-դուլ** – **Վ ա ն ք**, **ա ն ա պ ա տ** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում: 1238 թ գրիչ Գրիգորիս Սսեցի վարդապետը այստեղ ընդօրինակել է Ավետարան:

Ս Ա Պ Ա, Св Сапа, St Sara – **Վ ա ն ք** Թիֆլիսի նահ-ի Ախալցրխայի գավ-ի Սաֆարա գ-ում, **տ Սաֆարի վանք:**

ՍԱՌՆԻԵԿԵՂԵՑԻ, Сар*ниекер*едж, Sar'niekeyec'i, **Սանիեղեցի, Սարնիեղեցի** – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (վանք) Ելիզավետպոլի նահ-ի Ջանգեղուրի գավ-ում, Գորիս ք-ից մոտ 18 կմ Հս-արլ, լ-նային, անտառապատ վայրում:

ՍԱՌՆԻԵՂԵՑԻ, Сар*ниег*едж, Sar'nieyec'i – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (վանք) Ելիզավետպոլի նահ-ի Ջանգեղուրի գավ-ում, **տ Սանիեղեցի:**

ՍԱՐԱԿ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Сарак Св Геворг, Sarak St Gevorg – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փուլթու Ս Գևորգ:**

ՍԱՐԱՎՈՒՅԹ ՏՐԴԱՏԱ, Саравуйт* Трдата, Saravuyt' Trdata –

Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն **տ ա ճ ա ր** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գառնի գ-ում, **տ Գառնի տաճար:**

ՍԱՐԲԱԹ, Сарбат*, Sarbat' – **Վ ա յ ր** Հայաստանում, Հիշատակում է արար մատենագիր Յակուտը: Վ. Տոմաշեկը Հնարավոր է համարում նույնացնել Բիթլիսի նահ-ի Ուոթ գվոկ-ում գտնվող ասորական միաբնակ դավանանքի Սարեպատ վանքին:

ՍԱՐԲԱՏ, Сарбат Sarbat – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Ուոթ գվոկ-ում, **տ Սարեպատ:**

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Արեգին գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Ներքին Կարասու գ-ում: Նաև այդպես է անվանվում Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Նիղանի գվոկ-ի Վերին Կարասու գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գ-ը միջին դդ եղել է գրչության կենտրոն: Պահպանվել է այստեղ գրված Հայերեն մեկ ձեռագիր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Մամրոտանքի գ-ախմբի Կթանց գ-ում: Գ-ի Հետ միասին ավերվել է 1915 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Բիթլիսի գավ-ի Դատվան գ-ում: Կանգուն էր մինչև 1910-ական թթ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Մամրոտանքի գ-ախմբի Գուղենց գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Ուոթ-Բոնաչեն գվոկ-ի Թաղվանք

գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սպարկերտի գվոկ-ի Դաչտ գ-ում: Այս և Ս Հակոբ եկեղեցիները միջին դդ եղել են Հայ գրչության կենտրոններ, որտեղ 14–17-րդ դդ ընդօրինակված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սպարկերտի գվոկ-ի Լուար գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Լի գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Ուոլի գվոկ-ի Իհուպ (Էհուպ) գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Հուսպ գ-ում: Այլ աղբյուրում հիշատակվում է Ս Ուաչանունով: Վիպասան Բաֆֆու վկայությամբ՝ ոմն Արդիրեկ քանդել է այս եկեղեցին և նրա քարերով իր համար տուն կառուցել:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դատվանի գվոկ-ի Մըվար (Ձվար) գ-ում: Գ-ի արլ կողմում գտնվում էր Ս Ուաչ ուխտատեղին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Ներքին Կոտենց գ-ում: Գ-ից արմ գտնվում է Ս Ստեփանոս Հոյակապ եկեղեցին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Նիղան գ-ում: Հիշատակվում է 14–17-րդ դդ Հայերեն ձեռագրական հիշատակարաններում՝ որպես գրչության կենտրոն:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի ք-ում: Մինչև 1915 թ ք-ի հայկական 8 դպրոցներից մեկը գործում էր այս եկեղեցուն կից:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի ք-ում: 19-րդ դ վերջերից ենթարկվում էր Ավիսու Ս Աստվածածին վանքին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Ազգոր գ-ակում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Վերին Կարկաս գվոկ-ի Գիջի գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Աղբի գ-ում: Մինչև 1914 թ ուներ վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Ալիանք գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տալվորիկ գվոկ-ի Արտխոնք գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սպարկերտի գվոկ-ի Գեղիս գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արդանայի գավ-ի Ատիչ գ-ում: Այս և Ս Կարապետ եկեղեցիներին կից 1870-1915 թթ գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 110 սաներով: Պահպանվել են գ-ում միջին դդ-ում ընդօրինակված մի քանի հայերեն ձեռագրեր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ի Արդանայի գավ-ի Արկնի (Արդնի) ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ի Արդանամաղեն ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sar-

gis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ի Բալու ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիր ք-ի մինչև 1915 թ հայաբնակ Բեքիր փաշա թաղում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արդանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Հազար գոմ գ-ում: Կառուցվել է 1216 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանի Դիարբեքիր ք-ում, Ղելեբեկ կոչվող թաղամասի տարածքում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Բալուի գվոկ-ի Թլխում գ-ում: Եկեղեցին, ըստ ավանդության, կառուցել է Թաղևոս Առաքյալը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ում, Արդանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Դավթիկ գ-ում: Կառուցվել է 14-րդ դ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիր ք-ում: Ունի 5 խորան: Մինչև 1915-1918 թթ այստեղ պահվում էին հայերեն արժեքավոր ձեռագրեր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանի Դիարբեքիր ք-ում, Դավազալդրան թաղամասում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Քղիի գվոկ-ի Հարուկ գ-ում: Գ-ի հետ միասին ավերվել ու կողոպտվել է 1895 թ հայկական կոտորածների ժամանակ՝ թուրք ջարդարանների կողմից:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Դվնիկ գ-ում: Նաև այսպես է անվանվում Ս Աստվածածին եկեղեցին (տ):

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Դարման գ-ում: Կառուցված է 1181 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սղերդի գավ-ում, Բարվարի գվոկ-ի Ռաբանոկ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Սպարկերտ գ-ալմբի վերին Հյուրուք գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր փոքրիկ վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տալվորիկ գվոկ-ի Տալվորիկ (էգուտան) գ-ում: Կամարակապ շինություն էր, որին կից, մինչև 1915 թ, գործում էր վարժարան՝ 21 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Գյոզալդարայի գվոկ-ի Վանիկ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Գյոզալդարայի (Աղնվածոր) գվոկ-ի Տոփ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գրիգոր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Երզնկա ք-ում: 19-րդ դ-ից մինչև 20-րդ դ սկզբները եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Լեք գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Լճիկ գ-ում: Կառուցված է 1156 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 20-25 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Բոլոմորի գվոկ-ի (Ղուզիջան) Ննձորի գ-ում: Գտնվում էր կիսավեր վիճակում: Գ-ում կային նաև ամբողջապես ավերված երկու այլ եկեղեցիներ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Բոլոմորի (Բոլոմեր) ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Բագաոտիճ ավանում: Գտնվում էր ավանի ձախակողմյան (արևմտյան) թաղամասում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Բթառիճ գ-ում: Եկեղեցուն կից մինչև 1915 թ գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 40-50 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Բոլոմորի (Ղուղիջան) գավուկ-ի Ակունք գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր: Հմմտ Օվաջիղի գավուկ-ի Ակունք գ-ի Ս Հրաչապիտա:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Դերջանի գավուկ-ի Արեղաձոր գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Դերջանի գավուկ-ի Աստղի Գոմ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Քղիի գավուկ-ի Աղբիզուղ գ-ում: Ավերվել ու կողոպտվել է թուրքերի կողմից 1895 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Ս Կարապետ վանքի մոտակայքում գտնվող Փակահ բնակավայրում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի գավ-ի Նել գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Մուշեղյան վարժարանը՝ 15 սաներով: Գ-ից արլ գտնվում էր Ս Հովհաննես Հոյաչեն եկեղեցին, իսկ հր-արլ՝ Ս Հարություն ավերված վանքը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Շեն գ-ում:

Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Գևորգ, Ս Կույս Մարիամ: Գ-ի արմ կողմում գտնվում էր Ս Փրկչի վանքը, հր-արլ-ում՝ Ս Հարություն եկեղեցին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գավուկ-ի Պախուր գ-ում: Նաև այսպես է հիշատակվում գ-ի Ս Գևորգ եկեղեցին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խիզանի գավուկ-ի Մամրոտանքի գ-ախմբի Սեղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գ-ի մոտ գրտնրվում էր նաև Սեղավանք վանքը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խուլի գավուկ-ի Գեղրվանք գ-ում: Այստեղ գտնվում էին նաև Ս Գևորգ, Թուխ Մանուկ, Ս Ստեփանոս եկեղեցի-սրբատեղիները:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գավուկ-ի Օխու գ-ի մոտ, բարձունքի վրա:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Դիարբեքի ք-ում, Մինակ-բազարի կոչվող թաղում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարբերղի գավուկ-ի Վարդահան գ-ում: Գյուղի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Գևորգ: Դրանց պատերին կային 1283, 1340, 1346 թթ հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 100 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քղիի գավուկ-ի Քարբույս գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի

գավ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գավուկ-ի Աստղաբերդ գ-ում: Կառուցված է 1001 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խնուսի գավուկ-ի Բուռնագ գ-ում: Քարաչեն շինություն էր: Եկեղեցուն կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան: Շուրջը եղած հայկական գերեզմանոցում կային խաչքարեր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Շամբ Կարնո լճակի հս կողմում գտնվող Գեղախոռ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր տղաների վարժարան՝ 25 սաներով: Հին շինություն էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գավուկ-ի Մանց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերղի նահ-ի Մեղիբեք-ում: Կառուցվել է 1832 թ: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերղի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գավուկ-ի Մաշկերտ գ-ի մոտ: Քարաչեն, Հին կառույց էր, որի դիմաց գտնվում էր գ-ի գերեզմանոցը: Գ-ում գտնվում էր մյուս՝ Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերղի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Աղաջանգյուղ գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերղի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Բալաչեհիր գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերղի նահ-ի Դերսիմի գավ-ի Բարղի գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ԿԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերղի նահ-ի Դերսիմի գավ-ի Բունք գ-ում: Ավերվել ու լքվել է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդի գավ-ի Գայլի գ-ում: Հիշատակվում է նաև Ս Կիրակոս անունով: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան 25 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Ակնա գվոկ-ի Ապրանք գ-ում: 20-րդ դ սկզբին ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Արմրջան գ-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Կապանմաղենի գվոկ-ի Արփավուտ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մուշովկա (Մուշեղկա) գ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գավ-ի Աղզունիկ գ-ում: Կառուցված է 13-14-րդ դդ: Ըստ հաղորդումների՝ գեղեցիկ ու ճաշակավոր շենք էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Բաշաղակ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Քարպող գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Սերկևիլ գ-ում: Հիշատակված է արխիվային վավերագրերում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին և Ս Փրկիչ: Գ. Հայաջանը գ-ում

հիշատակում է 2 եկեղեցի՝ Ս Գևորգ և Ս Ստեփանոս Նախավկա անուններով: Մինչև 1915 թ այս գ-ում գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Ներքին Հերանի գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Հերտիֆ (Հերթև) գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ամենափրկիչ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր ազգային վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Սալաձոր գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 15 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդի գվոկ-ի Ռուչտի գ-ում: Կառուցվել է 1285 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Սազաձոր գ-ում: Կառուցվել է 1209 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Այլ վկայություններ՝ կոչվել է Ս Սաչ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկա ք-ում: Թովմա Մեծոփեցու (15-րդ դ) վկայություններ՝ Հիմնահատակ ավերվել է Լենկթեմուրի հրոսակների կողմից 1380-ական թթ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գվոկ-ի Քղի գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայաղետի գավ-ի Քորուն գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դեր-

սիմի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Վերին Վարդենիկ գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Վարիգեղ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նարբերդի գավ-ի Ուզունօրայի Մեղրե գ-ում: Կառուցվել է 1260 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Պամասուր գ-ում: Ս Ս-ը այստեղ գտնվող 3 եկեղեցիներից մեկն էր՝ փորված ժայռի մեջ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածագի գվոկ-ի Աշվան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդ ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդ ք-ի մոտակայքում գտնվող Ծառուկ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Կամար գ-ի մոտակայքում, որտեղ գտնվում էր նաև Ս Գևորգ եկեղեցին: 20-րդ դ սկզբներին սրանք երկուսն էլ ավերված էին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդի գավ-ի Թլանձիկ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Թանց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՏԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դեր-

սիմի գավ-ի Խոզաթի գվոկ-ի Ընճ-դակ գ-ում: Մի վկայությամբ՝ այդպես է անվանվել գ-ի Ս Մինաս եկեղեցին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Թիլ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Միրավան գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Խաչ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Հաջիսելի (Հայելի) գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չալաճազի գվոկ-ի Մուռնայի գ-ի մոտ: Ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Շամուշի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 20 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Սարիղամիշ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 35 սաներով: Մեկ այլ աղբյուրում այս եկեղեցին անվանված է Ս Աստվածածին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Վ Ա Ն Զ (ԵԿԵՂԵՑԻ) ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ ավանի մոտ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Սաղման գ-ում: Գ-ում կար ես մեկ եկեղեցի, որը թուրքերը դարձրել էին մզկիթ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի գավ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Սավա գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս-

տանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Չորակ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Ջիլատոր գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Մուտուրկա վանքի Համալիրում: Չափերով փոքր համալիր էր: Համալիրի մյուս, ավելի խոշոր եկեղեցին կոչվում էր Ս Լուսավորիչ, իսկ մյուսը՝ ավելի փոքրը՝ Խորվիրապ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քրիի գվոկ-ի Շարուկ գ-ում: Մեկ այլ աղբյուրում անվանված է Ս Գևորգ: Քար ու կրաշաղախով կառուցված նոր շինություն էր, որին կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Շենթիլ գ-ում: Մեկ աղբյուրում այսպես է անվանված գ-ի Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Նարվեր և Ապրանք գ-երի միջև: Ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մուշողկունի վանքի Համալիրում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Սասունում, Բաթմանի ձախակողմյան վտակ Շատախ գետի օժանդակի հովտում: Մինչև 1915 թ կանգուն էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Հաչկանց գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Մոխրաբերդ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ, իսկ մոտակայքում գտնվում էր Բերդաձորի Ս Աստվածածին վանքը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Վերին Կառկառի գվոկ-ի Մճկանց գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Լիմ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Աղրակի գվոկ-ի Էրնկանի գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճեկի (Աղիլջևազ) գվոկ-ի Էգեձոր գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Պարոնաց Այդի (Ռազմիրան) գ-ում: Ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Նորովանց գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ում: Պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի Հայերեն ձեռագրեր, որոնցից մեկը՝ 1376 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Հիրճ գ-ում: Գ-ը և եկեղեցին ավերվել են 1915- 1916 թթ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Հինգեղ գ-ում: Գյուղի մյուս եկեղեցիներն էին Ս Աստվածածինը, Ս Գևորգը, Ս Հարությունը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Խեք գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆՈՒՆ, ՍՏ ՏԱՐԳԻՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաս-

տանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Զոր գվոկ-ի Նոսպ գ-ում: Վկայված է նաև Ս Հակոբ անունով: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Կայնեմբրան գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Աղթամար կղզու հանդիպակաց ափին հնուց գոյություն ունեցող Գագիկ Արծրունու ամրոցի տարածքում: Կառուցված է սրբատաշ քարերով: Ըստ տեղեկությունների՝ այս եկեղեցու գավթում է թաղված Վասպուրականի Գագիկ Ա թագավորը (10-րդ դ):

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Արծկե (Աղիջևազ) գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Արծնչի գվոկ-ի Արմիզոն գ-ում: Միջին դդ եղել է գրչություն կենտրոն, որտեղ ընդօրինակված ձեռագրից հայտնի է մի Շարակնոց:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նորդուզի գվոկ-ի Հեքան գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նորդուզի գվոկ-ի Փիրբադալան գ-ում: Բարձր, վեհաշուք շինություն էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Աղիզյոզալ գ-ում: Կառուցվել է 1862 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Նոչարի գվոկ-ի Առազ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիզանի գվոկ-ի Արաթ գ-ում: Աղբյուրներում նաև այսպես է անվանված Ս Պողոս-Պետրոս եկեղեցին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Մանտան գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Մաքոչք գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis, Ս ՍԱՐԿԻՍ - Ե կ ե ղ ե ց ի Ելիզավետպոլի նահ-ի Ղազախի գավ-ում (այժմ՝ Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզ) Իջևան ք-ից մոտ 7 կմ հս-արմ, Աղստե գետի ձախակողմյան վտակներից մեկի հովտում: Ավերակ է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Գայլատու լճի հս-ում գտնվող Աբասյոլ գ-ում: Եկեղեցուն կից կար հայկական հին գերեզմանոց՝ արձանագրված տապանաքարերով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Մոխրեհենս գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ում, Աղանայի գավ-ի Մսիս գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Հայկապի նահ-ում, Սվեդիայի շրջ-ի Քարուսի գ-ում: Կառուցվել է 1294 թ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ում, Տարսոնի շրջ-ի Քոջոլուք գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Այաս ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Հայկական պետությունում, Հոռոմկյա բերդում: Մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Գևորգ և Ս Ներսես Շնորհալի:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում,

Հայկապի նահ-ի Մարաշի գավ-ի Զեյթունի գվոկ-ում, Զեյթուն գ-ի մոտ գտնվող Ավագկալ գ-ում: Մինչև 1915-1918 թթ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Մարաշ ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Բարձր Հայքի Դերջան գավ-ի Փողիկ (Փողկա) գ-ում: 1489 թ տանուտեր Մարտիրոսը այս գ-ի Ս Ս եկեղեցուն է նվիրել մի Ավետարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակված է 1428 թ ընդօրինակված Հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում՝ «Բուխտանից Ս Սարգիս» ձևով: Հավանաբար գտնվել է Բոհ-տանում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Ոստան գ-ում: Կառուցվել է 1833 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ակունք գ-ում, հս կողմում: Ավերակ է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշիի վանքի համալիրում: Հավանաբար կառուցվել է 5-7-րդ դդ: 11-12-րդ դդ նրա հր կողմում 4 սյուների վրա կառուցվել է ընդարձակ գավիթը, որի դռան վրա կա 1329 թ մի անավարտ հայերեն վիմագիր արձանագրություն: Արմ դռան վրայի արձանագրությունը 1264 թ է: Որպես շինանյութ օգտագործված է սրբատաշ դեղնավուն տուֆաքար և կրաշաղախ: Եկեղեցու տանիքն ու գմբեթը խարխուլվել են 1827 թ երկրաշարժից, հետո վերանորոգվել:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Ներքին Ջրափի գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Գրիգոր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՅԱՑ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի

Հանրապետության Լոռու մարզի Գուգարք գ-ում: Հավանաբար կառուցվել է 19-րդ դ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Երևան մայրաքաղաքում: Գտնվում է ք-ի կենտրոնում, Մեսրոպ Մաշտոցի պողոտայի ծայր հը-ում, Հրազդան գետի ձախակողմյան ափին, բարձրադիր վայրում (հնում՝ Զորագյուղ թաղամաս): Կանգուն, քառանկյունի հատակագծով, գմբեթավոր շինություն է: Ս Ս-ը գործող եկեղեցի է, 1970-ական թթ այն հիմնավորապես վերակառուցվել և դարձել է գեղեցիկ կերտվածք, ք-ի հավատացյալների ամենասիրած վայրերից մեկը: Ս Ս-ի անունը անխզելիորեն կապված է 1724 թ թուրքական բազմահազարանոց բանակների հարձակումներից՝ Երևանի հերոսական պաշտպանության պատմության հետ: 1724 թ գիշերով ք-ի հերոս պաշտպանների ղեկավարները այս եկեղեցում գուժարեցին մի խորհրդակցություն՝ թշնամուն արժանի հակահարված տալու համար: Ժողովին մասնակցում էին նաև Կոնդի հայ բուռնների քաջարի առաջնորդները:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Գայ գ-ում: Հիշատակվում է նաև Ս Գևորգ անունով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Լենուդի գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Թալին ք-ի մոտ: Կառուցված է 10-րդ դ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Լոբուտ գ-ում: Զափերով փոքրիկ շինություն է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Ենոքավան գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շրվանանց գ-ում: Թաղակապ շինություն է, որի վերանորոգման

ժամանակ կից կառուցվել է մի սենյակ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Բջնի գ-ի բերդի տարածքում, գմբեթավոր, խաչաձև հատակագծով շինություն է: Կառուցված է սրբատաշ սև տուֆից 7-րդ դ, վերանորոգվել է 1648 և 1970 թթ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կոթի գ-ի մոտ, ա Գագա Ս Սարգիս:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Նոյեմբերյան ք-ում: Կանգուն է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության մայրաքաղաք Երևանի Նորագավիթ թաղամասում (նախկինում՝ գ): Այստեղ հիշատակվում է նաև Ս Աստվածածին եկեղեցի: Գ-ի այժմ գործող եկեղեցին կոչվում է Ս Գևորգ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Մեծ Պարնի գ-ում: 19-րդ դ կառույց է, կանգուն է: Օգտագործված է սևավուն սրբատաշ քար:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Հովտամեջ գ-ում: Այլ վկայություններ՝ կոչվել է Ս Աստվածածին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ախլաթյան գ-ի մոտ: Այժմ ավերակ է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Գեղասար գ-ում: Կառուցված է սև սրբատաշ տուֆից, հավանաբար 19-րդ դ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ակունք գ-ում: Կառուցվել է ավելի հին Ս Մեսրոպ եկեղեցու տեղում, 19-րդ դ 30-ական թթ: Փայտածածկ, անշուք, այժմ կիսավեր շինություն է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղ-

րութի չրջ-ի Թաղասեռ գ-ում: Այստեղ 1638 թ գրիչ կիրակոս երեսը ընդօրինակել է Մաշտոց:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ուրծածոր գավ-ի Արջառերեկ վանքի համայնություն:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ի Անի մայրաքաղաքում, ա Սիթի Պահլավունու եկեղեցի:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Մրցուն գ-ում: Կառուցվել է 1258 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Բարեկի չրջ-ի Յարմջա գ-ում: Գողտրիկ շինություն է՝ կառուցված 1860 թ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շարուրի չրջ-ի Զաղազուր (ձավածոր) գ-ում: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Բիստ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Ներքին Ագուլիս գ-ում: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Ռամիս գ-ի մոտ, դրանից 4 կմ հեռու, Յղնա գ-ի ճանապարհին: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Յղնա գ-ում, գետափին: Կառուցված է բազալտանման սրբատաշ քարատեսակով, ունի 2 դուռ, 2 խորան: Պատերին կան հայերեն վիճագիր արձանագրություններ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՑԱՅԻՍ, St Sargis - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Կեսարիա ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրբում (Կեսարիա), Կեսարիայի նահ-ում, Թոմարգայի Ս Աստվածածին վանքի համալիրում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թոխաթի գավ-ում, Թոխատ ք-ից 30 կմ հր գտնվող Գետաղազ գ-ում: Կառուցվել է 1262 թ: Կերանորոգվել է 1840-ականներին՝ Հակոբ եպիսկոպոս Սերոբյանի ջանքերով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հաֆիթի գվոկ-ի Բոթնի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Մովսիսյան վարժարանը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Վարազ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Դեմիրչիլիք գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ղանղայի գվոկ-ի Ուլազ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Առաքել Դավրիժեցին (17-րդ դ) այստեղ հիշատակում է Ս Փրկիչ անունով եկեղեցի:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքի Սերաստիա ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Ենիխանի գվոկ-ի Ծնբուռակ գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Թոնուսի գվոկ-ի Գարասար գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական

Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Շապին Գարահիսար գավ-ի Անդրեաս գ-ում: Այստեղ գտնվում էր նաև Ս Աստվածածին եկեղեցին: Դրանցից մեկը կառուցված է 595 թ: Այս եկեղեցիներին կից, մինչև 1915 թ, գործում էին երկու վարժարաններ և մեկ մանկապարտեզ՝ 270 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ից արլ գտնվող Գավրա գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Մեսրոպյան ազգային վարժարանը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Տերիկի գվոկ-ի Բրգնիկ գ-ում: Պատի մեջ շարված էր 1267 թ մի խաչքար, որը բերված էր գ-ի հին եկեղեցուց: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ից ոչ հեռու գտնվող Գալղը գ-ում: Աղբյուրներում անվանված է նաև Ս Հակոբ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Խորսանա գ-ում: Այստեղ գտնվում էր նաև Ս Աստվածածին անունով եկեղեցի: Դրանց մեկնումեկին կից, մինչև 1915 թ, գործում էր Արշակունյան վարժարանը՝ 100 աշակերտով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, համանուն գավ-ի Հաֆիթի գվոկ-ի Ծոկենիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսարի գավ-ի Կոյուհիսար գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան՝ 100 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական

Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Շապին Գարահիսար գավ-ի Մշակոնոց գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ: Ս Սարգիսը մի աղբյուրում անվանվում է նաև Ս Գևորգ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան՝ 55 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դոման գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Ղևոնդյան վարժարանը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթ գավ-ի Գուրջի գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ի մոտ գտնվող Դավրա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Դավթյան վարժարանը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Խանծառ գ-ում: 1499 թ Երուսաղեմից բերվել և այս գ-ին է նվիրվել մեկ Ավետարան: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Ամասիայի գվոկ-ի Ղաղայա գ-ում: 1427 թ այս եկեղեցուն նվիրվել է մեկ Ավետարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Պարսկահայաստանում, Խոյի գավ-ի Խոյ ք-ում, Թաղ կոչվող հայաբնակ արվարձանում: Հարյուր տարվա հնույթյան խարխուլ շինություն էր: Մինչև 1915 թ եկեղեցու բակում գործում էր փոքրիկ վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ի Կալասար գ-ում: 19-րդ դ վերջերին և 20-րդի սկզբներին գ-ում գործում էր (բացված 1890 թ) Բաֆթու անվան երկդասյա դպրոց, Գր. Արծրունու անվան գրադարան-ընթերցարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵՆ ՇԱՐՄԱՆ, St Sargis - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքա-

լաքի շրջ-ի Արակվա գ-ում: 12 սյու- ների վրա հենված քարաշեն մեծ շի- նություն է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաս- տանի Հանրապետության Բոլնիս ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի Վերին Միջա- գետքում, Եղեխա (Ուրֆա, Ուոհա) ք-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Գյունուչյանների գավ-ում, Քելքիթ (Գայլգետ) գք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Կերասուն ք-ում: Ժայռափոր էր, գտնվում էր հին բերդի տարած- քում, քարաժայռի վրա: Մյուս եկե- ղեցին կոչվում էր Ս Լուսավորիչ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Ազեխապատի գվոկ-ի Կապան (Կապոն) գ-ում: Կառուցվել է 1875 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գ-ն ուներ ևս մեկ այլ եկեղեցի կառուցված 1306 թ, որն ավերված էր: Վեր- ջինիս անունը մեզ հայտնի չէ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ում, Աղջաբաղի գվոկ-ի Միմե- րա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ում, Յոմուրայի գվոկ-ի Կա- լաֆկա գ-ում: Ըստ ոմանց՝ այսպես էր կոչվում գ-ի Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ում, Յոմուրայի շրջ-ի Կյուշա- նա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Մեարոպյան վար- ժարանը՝ 30 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ի Զավուրտեա գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 30 սաներով:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի, մ ա տ ու ո Ա շայաստանի Հանրապետության Լո- ոու մարզում, Կուրթան և Վարդա-

բլուր գ-երի միջև, Լ-նազազաթին: Հր կողմից պարսպապատ է եղել: Կառուցված պետք է լինի 10-11-րդ դդ: Հ. Ոսկյանը անվանում է վանք, որն ուխտավայր է եղել: Գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի Տրապիզոնի նահ-ում, Մաչկայի գվոկ-ի Վերանա գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Լուսավորիչ: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) պատ- մական Գամիրքում (Կեսարիա), Կե- սարիայի նահ-ում, Կեսարիա ք-ի մոտ գտնվող Գերեվանք գ-ում: Ողջ համալիրը, որն ուներ եկեղեցի և օժանդակ հարկաբաժիններ, ժայռա- փոր էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո ն Երեկայիս Աղը- բեջանի Հանրապետության Գետա- բեկի շրջ-ում, Գետաբեկ քտա-ում, ձորի աջ կողմում, Ս Գևորգ եկե- ղեցու մոտակայքում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Ա լեռնային Ղա- րաբաղի Հանրապետության Շա- հումյանի (Քարվաճառի) շրջ-ում, Ս Աստվածածին վանքի շրջակայքում, ոչ հեռու Զերմաջուր ավանից:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաս- տանում, Բիթլիսի նահ-ի Խիզանի գվոկ-ի Բարակաձորի Ս Աստվածա- ծին վանքի համալիրում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստա- նում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քոլիի գվոկ-ի Սուբա գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստա- նում, Էրզրումի նահ-ում, Խոտրջրի գ-ախմբում, Քաջքար Լ-նազազա- թից և սրա վրա գտնվող Սաչեքար վանքից ոչ հեռու, բլրի վրա:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստա- նում, Խարբերդի նահ-ում, Համա- նուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Վանք գ-ում: Գ-ում կար նաև Ս Գևորգ անունով եկեղեցի:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստա- նում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Զարսանջակի գվոկ-ի Սելեկ գ-ում: Քարաշեն կառույց էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստա- նում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Զմչկաձագի գվոկ-ի Սարա- սար գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաս- տանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Սառակոնիս գ-ի մոտակայքում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Ասորիքում Հա- լեպի նահ-ում, Այնթապի գվոկ-ի Էհնեչ գ-ի մոտ, որի վրա պահպան- վում էին 7-8-րդ դդ ասորերեն վի- մագիր արձանագրություններ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մար- զի Գառնի գ-ում, դրա հս-արմ կող- մում: 9-րդ դ կառույց է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հան- րապետության Արագածոտնի մար- զի Օշական գ-ի մոտ, դրա հր-արմ կողմում, Քասախ գետի ձախակողմ- յան ժայռոտ ափին: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, ունի քարե տա- նիք, կանգուն է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հան- րապետության Արարատի մարզում, Զանգակատուն գ-ից 5-6 կմ հս-արլ գտնվող ապարնակեցված Հորթուն գ-ի մերձակայքում: Փոքրիկ վիմա- փոր, անշուք շինվածք է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հան- րապետության Շիրակի մարզի Ա- կունք գ-ում, դրա հս կողմում, բլրի վրա: Գտնվում է կիսավեր վիճա- կում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հան- րապետության Լոռու մարզի Սանա- հին գ-ում: Կառուցվել է 12-13-րդ դդ: Գտնվում է Սանահին վանքի արմ կողմում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հան- րապետության Լոռու մարզում, Շը- նոդ գ-ի տարածքում գտնվող հնա- գույն Կայծոն բերդի մոտ: Միջին դդ այս մատուռի մոտի աղբյուրներից կավե խողովակներով ջուրը տարել են Կայծոն բերդը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, ՇԵ ՇԱՐՄԱՅ, St Sar- gis, Ս Սարգսի կուսաստան -

Մ ա տ ու ռ չայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահին գ-ում, նրա արմ կողմում: Կառուցվել է 12-13-րդ դդ: Մատուռի մասին հիշատակում է Հովհաննես Ղրիմեցին: Նրա մասին խոսվում է նաև վիմագիր արձանագրություններում, ըստ որի՝ Քերոբ անունով մեկը իր այգին նվիրել է մատուռին: Հ. Ոսկյանը այս մատուռը անվանում է տաճար, (Կուսաստան):

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ** չայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Շնող գ-ում: Մյուս մատուռները կոչվում էին Ս Ուսչ, Նահատակաց խաչ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ** չայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Այգեհովիտ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ** չայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Ջրվեժ գ-ի մոտ, դրանից արմ, ձորակում: Արլ-ում գտնվում է Ս Ուսչ մատուռը: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Կաթողիկե:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ** չայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Բերդ ք-ից 3-4 կմ արմ, Ս Նշան մատուռի մոտ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ** չայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Կարճաղբյուր գ-ի մոտ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ** պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Եվքարա գ-ում: Երբևն հիշատակվում է իբրև եկեղեցի:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիսի շրջ-ի Քվեչ գ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Մաոնեուլի շրջ-ի Շահումյան (Շուլավեր) քտա-ում: Այստեղ են գտնվում նաև Ուսչայլ և Ս Կիրակի կիսավեր վանքերը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցըխայի շրջ-ի Սաղել գ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Ուսչ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ ա տ ու ռ**, **Ե Կ Ե Ղ Ե Կ Ի** պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Եվքարա գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Մ Ե Ն Կ Ա Ս Ա Մ Ա Ն** Արմ չայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գավ-ի Մամախաթուն գք-ի մոտ գտնվող Կոթեր ավանում: Վկայված է նաև Ս Հովհաննես անվամբ: Ավանի եկեղեցին անվանվում էր Ս Գևորգ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Ս Ր Բ Ա Վ Ա Ե Ե Ե** չայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ջուլբար գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Ս Ր Բ Ա Վ Ա Ե Ե Ե** չայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Դովեղ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 3 կմ հր: Տեղացիները վանք են անվանում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ**, **Ս ՍԱՐԳԱԻ ՎԱՆՔ** - **Վ ա ն ք** այժմյան Աղբերջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջ-ում, Գետաբեկ քտա-ի մոտակայքում, գեղատեսիլ վայրում: Կիրակոս Գանձակեցու (13-րդ դ) վկայությամբ՝ այստեղ 7-րդ դ ապաստանել է Հովհան Մայրավանեցին: Այժմ ավերակ է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք** (՞) Արմ չայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտի գավ-ի Դուգնուկ գ-ի մոտ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք** Արմ չայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալուի գավ-ում, Բալու գք-ից հս-արմ գտնվող Պաղին գ-ում: Ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք** Արմ չայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չնքուչ գք-ի մոտ, **տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին**:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք** Արմ չայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գավ-ի Ուրիսին գ-ի մոտ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ**, **Ս ՍԱՐԳԱԻ ՎԱՆՔ** - **Վ ա ն ք** Արմ չայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կարին (էրզրում) ք-ից ոչ հեռու, Ունդամուք գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ**, **Ս ՍԱՐԳԱԻ ՎԱՆՔ** - **Վ ա ն ք** Արմ չայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գավ-ի Բախչիչ գ-ի մոտ: 19-րդ դ վերջերին ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք** Արմ չայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Մուշովկա գ-ում, **տ Մուշողկունի վանք**:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք** Արմ չայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի չայոց Ջոր գավ-ի Իչխանիգոմ գ-ի մոտակայքում: Ենթադրում են, որ վանքի տարածքում հնում բազմամարդ բնակավայր է եղել: 19-րդ դ կեսերից ավերված ու լքված էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք** Արմ չայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի չայոց Ջոր գավ-ի Ուրականց գ-ի մոտ: Ոմանք այսպես են անվանում **Ս Գևորգը (տ)**:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք** չայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օշական գ-ի մոտ, դրա հր-արմ կողմում, Քասախ գետի ձախ ափի ժայռոտ լանջին: Տանիքը սրբատաշ քարից է: Շենքը կանգուն է:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք և հ ն ա վ ա Ե Ե Ե** չայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, **տ Ուշիի վանք**:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ**, **Ս ՍԱՐԳԱԻ ՎԱՆՔ** - **Վ ա ն ք** Տրապիզոնի նահ-ի Գյումուշխանի գավ-ում, Կելիթի գավ-ի Գայգետ գք-ի մոտ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ**, **Ս ՍԱՐԳԱԻ ՎԱՆՔ** - **Վ ա ն ք** Տրապիզոնի նահ-ի Գյումուշխանի գավ-ում, Գյումուշխան ք-ից 8-9 կմ հեռավորությամբ: Հունադավան էր, մինչև 1915 թ հույների կրոնական առաջնորդի նստավայրն էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք (եկեղեցի՞, մատուռ՞)** Արմ չայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմչկաձագի գավ-ի Մորչխան գ-ի մոտ, դրանից հր-արմ: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, **Շ Ե ՍԱՐԳԻՍ**, **Տ ՏԱՐԳԻՍ** - **Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ)** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում,

Խժկոնք վանքի Հինգ եկեղեցիներից մեկն է, որը կառուցել է Վեստ Սարգիս իշխանը՝ 1027 թ: Հետագայում այս եկեղեցու անունով Ս Ս է կոչվել **Խժկոնք** վանքի ողջ համալիրը (տ):

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – Վ ա ն ք (մենաստան) Կլիկիայում, Սև լեռների շրջում: Հիշատակվում է 12-րդ դ: Պատկանել է Կիստերայան լատինական մենակյացների միաբանությունը:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Սպարկերտի գ-ախմբի ճայվան գ-ում, գ-ի Ս Երրորդություն հոյակապ եկեղեցուց հր: Տեղացիների պատմելով՝ Ս Սարգսի տեղում առաջ եկեղեցի է եղել:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահում, Խարբերդի գավ-ի Հյուսեյնիկ գ-ի մոտ, Սուրբ Սարգիս լ-ան լանջին: Ըստ ավանդության՝ Սուրբ Սարգիսը մեկ օր հանգրվանել է այստեղ, դրա համար էլ ուխտատեղին ջերմախտով հիվանդներին բուժելու հատկություն է ձեռք բերել:

Ս ՍԱՐԳԻՍ, Св Саргис, St Sargis – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Շապին Գարահիսար ք-ի մոտ գտնվող Գայապաշ լ-ան տարածքում:

ՍԱՐԳԻՍ ԱՏԵՆԱՀԱՍ, Саргис Атенahas, Sargis Atenahas – Ս ր ր ա վ ա յ ր Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Լճավան գ-ի հս կողմում:

ՍԱՐԳԻՍ ԶՈՐԱՎԱՐ, Саргис Зоравар, Sargis Zoravar – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Խոտրջրի գ-ախմբի Կարմիրք գ-ի մոտ:

Ս ՍԱՐԳԻՍ ԶՈՐԱՎԱՐ, Св Саргис Зоравар, St Sargis Zoravar – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, համանուն գվոկ-ի Կարսի գ-ում, նրա արլ կողմում: Զափերով փոքր շինություն է: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Սիոն:

Ս ՍԱՐԳԻՍ ԶՈՐԱՎԱՐ, Св Саргис Зоравар, St Sargis Zoravar –

Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, համանուն գավ-ի Խնուսի գվոկ-ի Խաչալոյս (Խալիլ-չաուշ) գ-ում: Քարաշեն կառույց էր, որին կից, մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ՍԱՐԳԻՍ ԿՈՄՍ ԿԱՐԱ, Св Саргис комс кара, St Sargis koms kara – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Սասունի Շատախ գվոկ-ի Քոփ գ-ում:

Ս ՍԱՐԳԻՍ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Св Саргис менастан, St Sargis menastan – Մ ե ն ա ս տ ա ն (վանք) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Գերջան գվոկ-ում, տ Ս Սարգսի մենաստան:

«ՍԱՐԳՍԻ ԽԱԶԵՐ», «Саргис Хацер», «Sargis Xac'er» – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լոր գ-ում, տ Ս Սաչ:

Ս ՍԱՐԳՍԻ ԿՈՒՍԱՍՏԱՆ, Св Саргис кустан, St Sargis kusan – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Սանահին գ-ում, տ Ս Սարգիս:

Ս ՍԱՐԳՍԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Св Саргис менастан, St Sargis menastan, Մաղաքիա, Մաղաքիայի վանք, Ս Սարգիս մենաստան – Մ ե ն ա ս տ ա ն (վանք) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահում, համանուն գավ-ի Գերջանի գվոկ-ում: Հիմնադրման ժամանակը հայտնի չէ: Վերանորոգել են տեր Մաղաքիա վարդապետը և Ֆերհատը՝ սուլթան Սուլեյմանի ժամանակ:

Ս ՍԱՐԳՍԻ ՎԱՆՔ, Св Саргис ванк*, St Sargis vank* – Վ ա ն ք ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Գետաբեկի շրջում, Գետաբեկ քա-ի մոտակայքում, տ Ս Սարգիս:

Ս ՍԱՐԳՍԻ ՎԱՆՔ, Св Саргис ванк*, St Sargis vank* – Վ ա ն ք ներկայիս Ադրբեջանի Հանրապետության Խանլարի շրջ-ի Ոսկանապատ (այժմ՝ Զուռնաբադ) գ-ում: Կառուցված էր զույգ կամարների վրա: Այժմ ավերակ է:

Ս ՍԱՐԳՍԻ ՎԱՆՔ, Св Саргис ванк*, St Sargis vank* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահում, Գերսիմի գավ-ի Զարսանջակի գվոկ-ի Աղճով գ-ում: 20-րդ դ սկզբին ավերակ էր:

Ս ՍԱՐԳՍԻ ՎԱՆՔ, Св Саргис

ванк*, St Sargis vank* – Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Գյումուշխանի գավ-ում, Քեկլքիթի գվոկ-ի Գայլգետ գք-ի մոտ, տ Ս Սարգիս:

Ս ՍԱՐԳՍԻ ՎԱՆՔ, Св Саргис ванк*, St Sargis vank* – Վ ա ն ք (մենաստան, ուխտ) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ **Խժկոնք**:

Ս ՍԱՐԳՍԻ ՎԱՆՔ, Св Саргис ванк*, St Sargis vank* – Վ ա ն ք և հ ն ա վ ա յ ր Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշի վանք:

Ս ՍԱՐԳՍԻ ՔԱՐ, Св Саргис к*ар, St Sargis k'ar – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահում, Զմշկածագի գվոկ-ի Մորչխա գ-ում, դրա արմ կողմում, տ Ս Սարգիս:

ՍԱՐԵԲԱ, Сареба, Sareba – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Սասունի Խուլթ գվոկ-ում, տ Սարեպատ:

ՍԱՐԵՊԱՏ, Сарепат, Sarepat, Սարբատ, Սարբա, Սարեպատ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Սասունի Խուլթ գվոկ-ում: Ատրական միաբնակ դավանանքի վանք էր: Վ. Տոմաշևեր հնարավոր է համարում նույնացնել արբ մատենագիր Յակուտի հիշատակած Սարբաթ վայրին:

ՍԱՐԵՊՏԱ, Сарепта, Sarepta – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահում, Սասունի Խուլթ գվոկ-ում, տ Սարեպատ:

ՍԱՐԸՂԱՍԻՇԻ ՎԱՆՔ, Сары*а-миши ванк*, Sarəyamiši vank* – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Ներքին Սարիղամիշ գ-ում, տ **Ներքին Սարիղամիշի վանք**:

ՍԱՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Сари Св Аствац*ад*ян, Sari St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սղերդի գավ-ում: Ճշգրիտ տեղագրությունը հայտնի չէ: Ավերվել և կողոպտվել է 1895 թ:

ՍԱՐԻԲԵԿ, Сарибек, Saribek – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Դաշուշեն գ-ի մոտ, տ Ս Սարբեկ:

ՍԱՐԻ Ս ԳԵՈՐԳ, Сари Св Георг, Sari St Georg – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, տ Փուլթու Ս Գևորգ:

ՍԱՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Сари Св Ге-

ворг, Sari St Gevorg, **Սարիսուրբ** – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Ավերակ գ-ում, բլրի վրա:

ՍԱՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Сари Св Геворг, Sari St Gevorg – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փուխկու Ս Գևորգ:**

ՍԱՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Сари Св Геворг, Sari St Gevorg – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վան ք-ի մոտ գտնվող Ավերակի գ-ի հր-արլ կողմում:

ՍԱՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳԱ ԱՆԱՊԱՏ, Сари Св Геворга анапат, Sari St Gevorga anapat – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փուխկու Ս Գևորգ:**

ՍԱՐԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Сари Св hOvhannes, Sari St Hovhannes – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ջոլաքար գ-ի մոտակայքում, դրանից մոտ 15 կմ հր, լ-ան գագաթին: Մատուռանման կիսավեր կառույց է, տարածքում կա խաչքար: Տեղացիների ասելով՝ կառուցվել է Լենկթեմուրի ժամանակ (14-րդ դ):

ՍԱՐԻՆՇԵՆ, Сариншен, Sarinšen – Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Հաթերք գ-ի մոտ, **տ Սրաչեն:**

ՍԱՐԻՍՈՒՐԲ, Сарисурб, Sarisurb – Մ ա տ ու ու Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, վանի գավ-ի Ավերակի գ-ում, **տ Սարի Ս Գևորգ:**

ՍԱՐԻ ՎԱՆՔ, Сари ванк*, Sari vank' – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փուխկու Ս Գևորգ:**

ՍԱՐԿԱՎԱԳԱՆՅ ՎԱՆՔ, Саркаваганц ванк*, Sarkavaganc' vank', **Սարկավագաց վանք, Սարկավագի վանք** – վ ա ն ք Հայաստանում, ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է, որ 1410 թ այստեղ Աբել արեղան ընդօրինակել է Գրիգոր Տաթևացու (1346–1409) «Մկրրտութիւն» աշխատությունը: Ղ. Փիրղալեմյանը հնարավոր է համարում այս վանքը նույնացնել Հաղպատ վանքին:

ՍԱՐԿԱՎԱԳԱՅ ՎԱՆՔ, Саркавагац ванк*, Sarkavagac' vank' – վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ, **տ Սարկավագանց վանք:**

ՍԱՐԿԱՎԱԳԻ ՎԱՆՔ, Саркаваги ванк*, Sarkavagi vank' – վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ, **տ Սարկավագանց վանք:**

ՍԱՐՀԱԿԱ ՎԱՆՔ, Сархака ванк*, Sarhaka vank' – վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Գեղանուշ գ-ի մոտ, ավերակ Սարհակ (Սրհակ) գ-ում, լ-նալանջի վրա: Գտնվում է կիսավեր վիճակում, շուրջը կան Հայկական գերեզմաններ և մի քանի խաչքարեր: Հավանաբար 13-րդ դ կառույց է:

ՍԱՐՆԻԵԿԵՂԵՑԻ, Сарниекег*е-цц, Samiekeyec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Ելիզավետպոլի նահ-ի Զանգեզուրի գավ-ում, **տ Սառնիեկեղեցի:**

ՍԱՐՊԻՆ, Сарпин, Sarpin – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Սոտրջի գ-ախմբի Մուխուրկուտ գ-ի և Աստվածամոր բերդի մոտ: Փայտաչեն էր: Այստեղ ուխտի էին գալիս նաև մահճեղականները:

ՍԱՓՁԻ ԱՆԱՊԱՏ, Сап*чи анапат, Sapč'i anapat – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Սոթք գավ-ի Սափչանապատ գ-ում:

ՍԱՔՅՈՒՆՅ ՍԱՐԻ ԵՂՅԵՆ, Са-к*юнц сари ег*цен, Sak'yunc' sari eyc'en – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Սալիտակաչեն գ-ի մոտ, վերջինից արմ գտնվող լեռնարագուկի վրա: Տեղանքը բարձրադիր է, ենթադրում են, որ միջին դդ այստեղ տեղակայված է եղել ազդանշանային ընդունման և հեռարձակման դիտակետ: Չափերով փոքր շինություն է, գտնվում է ավերված վիճակում:

ՍԱՖԱՐԱ, Сафара, Safara – վ ա ն ք Թիֆլիսի նահ-ի Ախալցխայի գավ-ի Սաֆարա գ-ում, **տ Սաֆարի վանք:**

ՍԱՖԱՐԱՅԻ ՎԱՆՔ, Сафарайи ванк*, Safarayi vank' – վ ա ն ք Թիֆլիսի նահ-ի Ախալցխայի գավ-ի Սաֆարա գ-ում, **տ Սաֆարի վանք:**

ՍԱՖԱՐԻ ՎԱՆՔ, Сафари ванк*, Safari vank', Ս Սապա, Սաֆարա, Սաֆարայի վանք – վ ա ն ք Թիֆ-

լիսի նահ-ի Ախալցխայի գավ-ի Սաֆարա գ-ում, Ախալցխա ք-ից հրարք, բարձր լ-ան վրա, անդնդախոր ձորափին: Դիրքը գեղեցիկ է, կլիման՝ ամառանոցային: Վանքը պատմաճարտարապետական մեծ ու հոյակապ կոթող է եղել: Դրա համալիրի մեջ մտնում էին գմբեթավոր մեծ եկեղեցին, զանգակատունը, մանրը արթատները և օժանդակ այլ շինություններ, որոնց զգալի մասը չի պահպանվել: Այստեղ են գտնվում նաև Սամցխեի աթաբեգների գերեզմանները: Վանքը հիմնադրվել է 14-րդ դ: Վանքով հետաքրքրվել են արևելագետներ Բրոսեն, Դյուբուան, Լինչը և ուրիշներ:

ՍԱՖԱՐՅԱՆ, Сафаряи, Safaryan – Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխայի շրջ-ի Մինաձե գ-ի մոտ:

ՍԲԽԵՉ, Сбхеч, Sbxec', Ս Սաչ, Սխեչ – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի ձակք գավ-ում: Քառախորան, գմբեթավոր շինություն է, ավերված էին գմբեթը և ծածկը: Կառուցված պետք է լինի հավանաբար 5–6-րդ դդ:

ՍԲԿԱԹԱՂԻ ՎԱՆՔ, Сбкат*аги ванк*, Sbkat'agi vank' – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի, Երզնկայի գավ-ում, Սրկաթաղ գ-ի մոտ, **տ Ս Կաթողիկե:**

ՍԲԿԱՆՅ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Сбканц Сари Св Карпет, Sbkanc' St Karapet – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի վանի գավ-ում, համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Սրկանց (Սրկանց) գ-ի մոտ:

ՍԲԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, Сбканц ванк*, Sbkanc' vank' – վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նահ-ի վանի գավ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, **տ Սրբկանց Ս Կարապետ:**

ՍԲԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, Сбканц ванк*, Sbkanc' vank' – վ ա ն ք Մեծ Հայքի Մոկք աշխ-ում, **տ Սրկանց Ս Կարապետ:**

ՍԳԵՎՐԱ, Стевра, Sgevta – վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սկևուս:**

«ՍԵԱՎ ԼԵՌԱՆ ՎԱՆՔԵՐ», «Seav ler'an vank'er» – վ ա ն ք Ե ր Կիլիկիայում, Սև լ-ների տարածքում, **տ Հայոց վանքեր:**

ՍԵՐԱՍՏԻԱՅԻ ԱԶԻԶԻԵԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Себастиаи Азизиеи Св

Karapet, Sebastiyi Aziziei St Karapet – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Աղիղիե գբ-ում, տ Կոմանայի Ս Կարապետ:

ՍԵՔԱՍՏԻԱՅԻ Ս ՆՇԱՆ, Себастіаѣи Св Ншаѣ, Sebastiyu St Nšan – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Պիծեոի գ-ում, տ Ս Նշան:

ՍԵՔԵ, Себе, Sebe – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Թավկներ գ-ի մոտակայքում, տ Սերովբե և Քերովբե վանք:

ՍԵՎՎԻ ՎԱՆՔ, Седви ванк*, Sedvi vank' – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ի մոտ, տ Սեղուի մենաստան:

ՍԵՎՎՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Седву Св Аствац'ад'иѣ, Sedvu St Astvacacin – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ի մոտ, տ Սեղուի մենաստան:

ՍԵՎՈՒ ՎԱՆՔ, Седу ванк*, Sedu vank' – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ի մոտ, տ Սեղուի մենաստան:

ՍԵՎՈՒՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Седуи Св Аствац'ад'иѣ, Sedui St Astvacacin – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ի մոտ, տ Սեղուի մենաստան:

ՍԵՎՈՒՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔ, Седуи Св Аствац'ад'иѣ ванк*, Sedui St Astvacacni vank' – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ի մոտ, տ Սեղուի մենաստան:

ՍԵՎՈՒՒ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Седуи ме-настан, Sedui menastan, Ս Աստվածածնի մենաստան, Ս Նշան, Ս Նշանի վանք, Սեղվի վանք, Սեղվու Ս Աստվածածին, Սեղվու վանք, Սեղուի Ս Աստվածածին, Սեղուի Ս Աստվածածնի վանք, Սեղուի Ս Նըշան – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ի մոտ, Սեղվու ձորում, անտառապատ վայրում: Եկեղեցին կիսազլանած է: Թաղածածկ, ուղղանկյուն-քառանկյունի

հատակագծով գեղեցիկ դահլիճ է: Հր մուտքի մոտ կամարակապ սրահն է, իսկ հս պատին կից հետագայում ավելացվել է մատուռը: Վանքի համալիրը պարսպապատված է եղել, որից պահպանված հատվածների մեջ կան սենյակների և օժանդակ շինությունների հետքեր: Քիչ հր-ում գտնվում է Սեղվու ավերակ ամրոցը:

ՍԵՎՈՒՒ Ս ՆՇԱՆ, Седуи Св Ншаѣ, Sedui St Nšan – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արորի գ-ի մոտ, տ Սեղուի մենաստան:

ՍԵՎԵՏԻԿ, Секетик, Seketik, Սագետիկ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Գերսիմի գավ-ի Նոգաթի գվոկ-ում: Գտնվում էր մի ձորակի աջ կողմում: Ինքնատիպ խորանով և ուղղանկյունի հատակագծով շինություն էր: Ներսից ուներ սքանչելի խաչքարեր: Ծուրջը կային հայկական գերեզմաններ:

ՍԵՂԱՎԱՆՔ, Сег'аванк*, Seg'avank', Գերչկու Ս Աստվածածնի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիդանի գվոկ-ի Մամոտանքի գ-ախմբի Սեղ գ-ի մոտ, դրանից փոքր-ինչ արմ, բարձր լ-ան գագաթին: Ուներ 3 խորան, մեկ լուսամուտ, քառանկյունի ավերակ կաթողիկե: Համալիրի օժանդակ շինությունները նույնպես ավերված են: Չպետք է շփոթել գ-ից արլ գտնվող Գերչկու Ս Աստվածածին վանքի հետ:

ՍԵՂԵՄՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Сег'ем-нуги ванк*, Seyemnuti vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ննձորեկ գ-ի մոտ, տ Գորդու վանք:

ՍԵՂԵՄՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Сег'ем-нуги ванк*, Seyemnuti vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից արլ, տ Գորդու վանք:

ՍԵՂՄՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Сег'мвуги ванк*, Seymnuti vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ննձորեկ գ-ի մոտ, տ Գորդու վանք:

ՍԵՂՄՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Сег'мвуги ванк*, Seymnuti vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից արլ, տ Գորդու վանք:

ՍԵՆԵԿՆԵՐ, Сенекиер, Senekner – Ե կ ե դ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Նարվեր գ-ի մոտ: Ըստ ավանդության՝ կառուցել է Վասպուրականի Թագավոր Սենեքերիմ Արծրունին (11-րդ դ):

ՍԵՆԻ ՎԱՆՔ, Сени ванк*, Seni vank' – Ե կ ե դ ե ց ի , տ ա ճ ա ռ , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Սիսիան ք-ում, տ Միսավանի եկեղեցի:

ՍԵՊՅՈ ՄԵԾ ՄԵՍԱՎՈՐԻՉ, Сепхо Мед* Лусавориц, Sepho Mec Lusavoric' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՍԵՊՅՈ ՎԱՆՔ, Сепхо ванк*, Sepho vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՍԵՊՈՒՀ, Сепух, Sepuh – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՍԵՊՈՒՀԻ ՎԱՆՔ, Сепухи ванк*, Sepuhi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՍԵՊՈՒՀ Ս ՄԵՍԱՎՈՐԻՉ, Сепух Св Лусавориц, Sepuh St Lusavoric' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Սեպուհ լ-ան վրա, տ Ս Գրիգոր Լուսավորիչ:

ՍԵՎԱՆ, Севан, Sevan – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի կրղզում, տ Սևանի վանք:

ՍԵՎԱՆԱ ԱՆԱՊԱՏ, Севана анапат, Sevana anapat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի կրղզում, տ Սևանի վանք:

ՍԵՎԱՆԱ Ս ՆՇԱՆ, Севана Св Ншаѣ, Sevana St Nšan – Ե կ ե դ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սեվանի վանքի համալիրում: Սրա անունով երբեմն Սևանի վանքի ողջ համալիրը անվանվում է Ս Ս Ն:

ՍԵՎԱՆԱ ՎԱՆՔ, Севана ванк*, Sevana vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքու-

նիքի մարզում, Սևանի կղզում, **տ Սևանի վանք:**

ՍԵՎԱՆԳ, Севанг, Sevang – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի կղզում, **տ Սևանի վանք:**

ՍԵՎԱՆԻ ՎԱՆՔ, Севани ванк*, Sevani vank', **Գեղամա վանք, Սեվան, Սևանա անապատ, Սևանա վանք, Սևանգ, Սևանի Ս Աստվածածին, Սևանկ, Սևանք, Սև վանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի կղզում (այժմ՝ Թերակղզի):

Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Վարաժնունիք գավ-ի մեջ: Միջին դդ Ս վ եղել է պատմաճարտարապետական մեծ համալիր, որի մեջ եկեղեցիներից բացի, կան ամենատարբեր նպատակների համար կառուցվածքներ՝ գրատուն, հյուրատներ, պահեստներ, սեղանատուն են: Վանքի համալիրում հիշատակվում են Ս Աստվածամայր, Ս Առաքելոց, Ս Լուսավորիչ, Ս Կարապետ, Ս Հարություն, Ս Հովհաննես Մկրտիչ, Սևանա Ս Նշան եկեղեցիները, որոնց անուններով երբեմն կոչվում է նաև վանքը: Վանքի համալիրից այժմ պահպանվել են Առաքելոց և Ս Աստվածամայր եկեղեցիները: Վերջինս երբեմն շփոթվում է այժմ անհետացած Ս Աստվածածին եկեղեցու հետ: Ուսումնասիրություններից պարզվել է, որ հնագույն ժամանակներում վանքի տեղում հեթանոսական մեհյան է եղել: Հայաստանում քրիստոնեության ընդունումից հետո (301 թ) այստեղի հեթանոսական տաճարը քանդվում է, և տեղում քրիստոնեական շինություններ են կառուցվում: Ըստ տեղեկությունների՝ այստեղ Ս Հարություն անունով առաջին եկեղեցին կառուցել է տվել Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ), որը, սակայն, ավերվել է 995 թ երկրաշարժից և չի պահպանվել:

Ս վ-ի զարգացումն ու բարգավաճումը սկսվում է 9-րդ դ-ից, ինչը կապված էր Հայաստանի անկախության վերահաստատման, Բագրատունիների թագավորության ըստեղծման (885 թ) և երկրի ուղղափառ դարձրած հզորացման հետ: Վանական համալիրի կառուցապատման, նրա ներքին կյանքի և գրչության արվեստի զարգացման բնա-

գավառում, այդ ժամանակներում հատկապես եռանդուն գործունեություն են ծավալել Բագրատունիները և Սյունիքի իշխանները: 874 թ իշխանաց-իշխան Աշոտ Բագրատունու (885 թ-ից՝ Թագավոր) դուստր, Սյունիքի Վասակ Գաբուռ իշխանի կին Մարիամը և վանահայր Մաշտոցը (897 թ-ից՝ կաթողիկոս) Սևանի կղզում կառուցում են Ս Առաքելոց և Ս Աստվածամայր եկեղեցիները: Առաջինի վրա պահպանվել է շինարարության մասին 874 թ արձանագրություն: Այս երկու եկեղեցիներն էլ ունեն եռաբսիդ հորինվածք: Արվեստի առումով ուշագրավ են Ս Առաքելոցի փայտյա փորագրված դուռը (15-րդ դ) և Ս Աստվածամոր սյունների վրայի փայտե քանդակազարդ խոյակները, որոնք պահվում են Երևանի Պետական պատմական և էջմիածնի թանգարաններում:

Համալիրի տարածքում կան հին շինությունների մնացորդներ, խաչքարեր և գերեզմաններ: Ս Աստվածածինը վերանորոգվել է 1661 թ Ջիթաղյան եղբայրների նախաձեռնությամբ: Վանքում մինչև 19-րդ դ վերջերը պահվում էին հայերեն 200 ձեռագրեր և 400 տպագիր գրքեր, եկեղեցական զգեստներ, զարդեր, խաչեր, հայկական դրոշի երկաթյա մի խաչ՝ Ս Նշան անունով, որը, պատմելով, վանքին է նվիրել Աշոտ Բագրատունի իշխանաց-իշխանը՝ իր այցելության ժամանակ՝ 874 թ: Միջին դդ Ս վ եղել է գիտության, ձեռագրերի ընդօրինակության և բարձր տիպի ուսումնական կենտրոն, որտեղ ժամանակին իրենց բեղմնավոր գործունեություն են ծավալել կաթողիկոսներ Մաշտոց Ա Եղվարդեցին (897-898), պատմիչ, կաթողիկոս Հովհաննես Ե Դրասխանակերտցին, Սարգիս Ա Սևանեցին (992-1019), Վենետիկի Մխիթարյան միաբանության հիմնադիր Մխիթար Սեբաստացին, գրիչներ, մանրանկարիչներ: Սևանի եկեղեցական շինությունները զգալիորեն տուժել են 995 թ երկրաշարժից: Ս Առաքելոցը և Ս Աստվածածինը հիմնովին վերանորոգվել են 1956-1957 թթ: Ս Առաքելոցը այժմ գործող եկեղեցի է:

ՍԵՎԱՆԻ Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Севани Св Аствац*ац*ин, Sevani St Astvacacin – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղար-

քունիքի մարզում, Սևանի կղզում, **տ Սևանի վանք:**

ՍԵՎԱՆԿ, Севанк, Sevank – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի կղզում, **տ Սևանի վանք:**

ՍԵՎ ԱՎԵՏԱՐԱՆ, Сев Аветаран, Sev Avetaran – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ում:

ՍԵՎԴՈՒ Ս ՆՇԱՆ, Севду Св Ншан, Sevdu St Nshan – **Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Կաճածկուտ գ-ում: Կառուցվել է 13-14-րդ դդ:

ՍԵՎԹԱ ՄԱՄԱՍ, Севт*а Мамас, Sev't'a Mamas – **Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիանք գվոկ-ի Սևիթ գ-ում, **տ Սևթա Ս Մամաս:**

ՍԵՎԹԱ Ս ՄԱՄԱՍ, Севт*а Св Мамас, Sev't'a St Mamas, Մամաս, Սևթա Մամաս, Սևիթ – **Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խիանք գվոկ-ի Սևիթ գ-ում:

Ս ՍԵՎԹԻԼ, Св Севт*ил, St Sev't'il – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չմշկածաղի գվոկ-ի Մուռնայի գ-ի մոտ, **տ Սևթիլ:**

ՍԵՎԹԻԼ, Севт*ил, Sev't'il, Ս Մինաս, Սինաս ուխտ – Ու խ տ ա – **տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմշկածաղի գվոկ-ի Սինաս գ-ում: Մինչև 19-րդ դ վերջերը կանգուն էր, և ամեն Համբարձման տոնին շրջակայքի հայերը ուխտի էին գալիս այստեղ: Տեղացիների ասելով՝ Ս է կոչվել շրջակայքի սևահողերի պատճառով:

ՍԵՎ ԹՈՐՈՍ, Сев Т*орос, Sev T'oros – **Վ ա յ ր** Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ում, Ադանա-Քիլիս ճանապարհին: Թեև բնույթը չի հիշատակվում, սակայն կարելի է ենթադրել ուխտատեղի կամ մատուռ է:

ՍԵՎԻԴԱՅԻ Ս ԱՍՎԱԾԱԾԻՆ, Севидайи Св Аствац*ац*ин, Sevidayi St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ի Չնքուշ գք-ի մոտ, **տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:**

ՍԵՎԻԴԱՅԻ ՎԱՆՔ, Севидайи ванк*, Sevidayi vank' – **Վ ա ն ք Արմ**

Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ի Չնքուչ գք-ի մոտ, **տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:**

ՍԵՎԻԴԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Севиди Св Аствад*ад*иш, Serika St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքիրի նահ-ի Չնքուչ գք-ի մոտ, **տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:**

ՍԵՎԻԹ, Севит*, Sevit' – **Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիանք գվոկ-ի Սևիթ գ-ում, **տ Սևիթա Ս Մամաս:**

ՍԵՎԻԿԻ ՎԱՆՔ, Севики ванк*, Seviki vanк' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզրնկայի գավ-ում, Կարաջիկեր (Սեվիկ) գ-ի մոտ, Ջերիջե գետի աջակողմյան վտակի վերին Հոսանքում: Վանքի մոտ կար իջևանատուն:

ՍԵՎ ՎԱՆՔ, Сев ванк*, Sev vanк' – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կաղզվան ք-ից 10-12 կմ Հեռավորության վրա: Վանքի մոտ կար Ս Թորոս անունով եկեղեցի:

ՍԵՎ ՎԱՆՔ, Сев ванк*, Sev vanк' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Սևանի կղզում, **տ Սևանի վանք:**

ՍԵՐԲՈՐԱՆԵՍ, Сербобанес, Serbobanes – **Վ ա ն ք** Երևանի նահ-ի Նախիջևանի գավ-ում, Նախիջևան ք-ից մոտ 10 կմ հր, Արաքս գետի ձախ ափին: Սուրբ Հովհաննես անվան աղավաղված ձևն է:

ՍԵՐԵ, Сеpe, Sere – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Գինեկանց գ-ում, **տ Գինեկանից Ս Աստվածածին:**

ՍԵՐԵԻ ՎԱՆՔ, Сerei ванк*, Serei vanк' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Գինեկանց գ-ում, **տ Գինեկանից Ս Աստվածածին:**

ՍԵՐԻ ԽԱՍԸՄ ՎԱՆՔ, Серя Хасым ванк*, Seri Xasəm vanк' – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Քղիի գվոկ-ի տարածքում գտնվող Սուրբ Լույս լ-ան վրա:

ՍԵՐԻ ՎԱՆՔ, Серя ванк*, Seri vanк' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Մոկք աշխ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել է 15-րդ դ կեսերին այստեղ ընդօրինակված մի Ավետարան: Հմմտ

Սերիքա Ս Աստվածածին, Վանի նահ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ում:

ՍԵՐԻՔԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Серик*а Св Аствад*ад*иш, Serika St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ում: 1895 թ Հայկական կոտորածների ժամանակ կողոպտվել ու ավերվել է: Հմմտ **Սերի վանք**, Մեծ Հայքի Մոկք աշխ-ում:

ՍԵՐԿԵՎԼԻ ՎԱՆՔ, Серкевли ванк*, Serkevli vanк', **Սերկվո ձորի անապատ** – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ում, Սերկվի գ-ի մոտ: 1442 թ այստեղ Հովհաննես Միայնակյացը արտագրել ու նկարագրողել է մի ձառերտիր, որն այժմ պահվում է Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում:

ՍԵՐԿԵՎԼԻ ՁՈՐԻ ԱՆԱՊԱՏ, Серкевло дзори анапат, Serkevlo jori anapat – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի Սերկվի գ-ի մոտ, **տ Սերկվի վանք:**

Ս ՍԵՐՈՎԲԵ, Св Серовбе, St Serovbe – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Դվինի գ-ի մոտակայքում:

Ս ՍԵՐՈՎԲԵ, Св Серовбе, St Serovbe – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Թավկներ գ-ի մոտակայքում, **տ Սերովբե և Քերովբե վանք:**

Ս ՍԵՐՈՎԲԵ ԵՎ Ս ՔԵՐՈՎԲԵ, Св Серовбе ев Св К*еровбе, St Serovbe ev St K'erovbe – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի, Եփրատի ավազանի Խանղաձոր ձորի մոտ, բարձունքի վրա: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ՍԵՐՈՎԲԵ ԵՎ Ս ՔԵՐՈՎԲԵ, Св Серовбе ев Св К*еровбе, St Serovbe ev St K'erovbe – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Երեք Եղբոր լեռ լ-ան տարածքում:

Ս ՍԵՐՈՎԲԵ ԵՎ Ս ՔԵՐՈՎԲԵ ՎԱՆՔ, Св Серовбе ев Св К*еровбе ванк*, St Serovbe ev St K'erovbe vanк', **Ս Մինաս, Ս Մինասի անապատ, Սերե, Ս Սերովբե, Ս Սերովբեից վանք, Սերովբե-Քերովբե, Սիրովերք և Քրիովերք, Քերովբեից վանք** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի

գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Թավկներ գ-ի մոտակայքում, Սեպուհ լ-ան արմ կողմում, ոչ Հեռու Կապուի վանքից: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ի մեջ: Տեղադրված է բարձրադիր սարահարթի վրա և ունի գեղեցիկ դիրք: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ): Եղել է եպիսկոպոսանիստ Հաստատություն, միջին դդ ունեցել է բարձր տիպի դպրոց-համալսարան՝ մի քանի հարյուր ուսանողներով: Վանքի սաներից էր Հովհաննես Երզնկացին (13-րդ դ):

Ս ՍԵՐՈՎԲԵԻՑ ՎԱՆՔ, Св Серовбеиц ванк*, St Serovbeic' vanк' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Թավկներ գ-ի մոտակայքում, **տ Սերովբե և Քերովբե վանք:**

ՍԵՐՈՎԲԵՔ-ՔԵՐՈՎԲԵՔ, Серовбек*К*еровбек*, Serovbek'-K'erovbek' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Թավկներ գ-ի մոտակայքում, **տ Ս Սերովբե և Ս Քերովբե վանք:**

ՍԵՔԱ ՄՈՒՂԱՐԱ, Сек*а Мыг*ара, Sek'a Mygara – **Ս Ր ք ա** – **տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Միադուն գ-ի մոտ, **տ Տիկին Երկան Մուղարա:**

ՍԸՂԳԱ ՎԱՆՔ, Сьг*га ванк*, Səyga vanк' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍԸՐԳՈՒՎԱՆԿ, Сьргуванк, Sərguvanк – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Կեմ գ-ի մոտ, **տ Սրխու վանք:**

ՍԸՐԳՈՒՎԱՆՔ, Сьргуванк*, Sərguvanк' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Կեմ գ-ի մոտ, **տ Սրխու վանք:**

ՍԸՐԸԳԼԸ Ս ԹՈՐՈՍ, Сьреглы Св Т*орос, Sərglə St T'oros – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզրնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից արլ, **տ Գորդու վանք:**

ՍԸՐԸՆԼԸ Ս ԹՈՐՈՍ, Сьрыхлы Св Т*орос, Sərxlə St T'oros – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզրնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից արլ, **տ Գորդու վանք:**

Св Т*орос, Səṛəxli St T'oros – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրուսի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից արլ, տ Գորդուս վանք:

ՍԸՐԽԼԻ Ս ԹՈՐՈՍ, СЫРХЛИ Св Т*орос, Səṛəxli St T'oros – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրուսի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից արլ, տ Գորդուս վանք:

ՍԻԹԻ ՊԱՀԼԱՎՈՒՆՈՒ ԵԿԵՂԵՑԻ, Сит*и Пahlavunu ekeṛec'i, U Սարգիս – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի մք-ում: Կառուցվել է Զաքարե ամիր-սպասալար Զաքարյանի տիրակա-լության ժամանակ՝ 1210 թ:

ՍԻՄԱՆԱԿԼԱ, Симанакла, Si-manakla, Սիմանակայի վանք – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թա-գավորությունում, Անարզարա ք-ի և Սիմանակլա բերդի մոտ: Ըստ հի-շատակություն՝ այս վանքն է այցելել միջնադարյան հայ խոշոր բանաս-տեղծ և եկեղեցական գործիչ Ներսես Լամբրոնացին (1153–1198):

ՍԻՄԱՆԱԿԼԱՅԻ ՎԱՆՔ, Симанаклайи ванк*, Simanaklayi vank' – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թա-գավորությունում, տ Սիմանակլա:

Ս ՍԻՄԵՈՆ, Св СИМЕОН, St Si-meon – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայի Անտիոք Կրագյան գք-ում: Հայկա-կան եկեղեցի էր:

Ս ՍԻՄԵՈՆ, Св СИМЕОН, St Si-meon – Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ՍԻՄՈՆ, Св СИМОН, St Simon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Բերդակ գ-ում:

Ս ՍԻՄՈՆ, Св СИМОН, St Simon, Ս Շմավոն – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Սիսեոք գ-ում:

Ս ՍԻՄՈՆ, Св СИМОН, St Simon – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Կարվանխ գ-ում:

Ս ՍԻՄՈՆ, Св СИМОН, St Simon – Ե կ ե ղ ե ց ի Տուրուբերանի Ապա-հունիք գավ-ի Խաղողուք գ-ում: 1171 թ Ավետիս երեցը Ստեփանոս քահանայից գնել է մի հին Ավետա-րան և նվիրել այս և գ-ի Ս Գևորգ եկեղեցիներին:

Ս ՍԻՄՈՆ, Св СИМОН, St Simon –

Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Տատիկի գվոկ-ի Խոլթիկ գ-ում, նրա հր կողմում, գերեզմանոցի և Ս Հովհաննես մա-տուռի մոտ:

Ս ՍԻՄՈՆԻ ՎԱՆՔ, Св СИМОНИ ВАНК*, St Simoni vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրուսի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Տանձիկ գ-ախմբում, տ Քառասունք:

Ս ՍԻՆԱՍ ԿՈՒՅՍԻ ՄՍՏՈՒՌ, Св СИНАМ КУЙСИ МАТУР*, St Sinam kuysi matur' – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Կեցա-նի գվոկ-ում, Սինեգրը Լ-ան գագա-թին:

ՍԻՆԵԱԿԱՆ, Синеакан, Sineakan, Սինեկան – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ում: Հիշատակված է 14, 15-րդ դդ Հայերեն ձեռագրական հիշատակա-րաններում, գրիչներ Հովհաննեսի, Ղազարի և Ֆոանգի կողմից: Վան-քի համայնքում կար Ս Հովհաննես Մկրտիչ անունով եկեղեցի:

ՍԻՆԵԿԱՆ, СИНЕКАН, Sinekan – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրա-կան աշխ-ի Գողթն գավ-ում, տ Սինեական:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Դվինիկ գ-ում:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Գյոզաղարայի (Ազնվածոր) գվոկ-ի Կարի գ-ում: Գ-ից արլ Ս Սարգիս Զորավար եկե-ղեցին է՝ չափերով փոքր:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Լիմ կղզում գտնը-վող Լիմ վանքի համայնքում: Թա-ղածածկ, փոքրիկ շինություն էր, որի միջից մի կամարակապ դուռ էր բացվում դեպի Ս Գևորգ եկեղեցին: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հաքարիի գավ-ի Խոշարի գվոկ-ի Հոգյաց վանքի մոտ: Ըստ ավանդություն՝ կառուցել է տվել Գրիգոր Լուսավորիչը (3–4-րդ դդ): Ավանդաբար հաղորդվում է, որ այս եկեղեցում են ամփոփված Հա-յոց Տրդատ Մեծ թագավորի (1-ին դ), Աշխեն թագուհու և Խոսրովի-

դուխտ թագավորաբրոջ աճյուննե-րը:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սղերդի գավ-ի Բարվարի գվոկ-ի Ներքին Քերի գ-ում:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ գտնվող Վարագա-վանք վանքի համայնքում: Գտնվում էր Ս Գևորգ եկեղեցու հր կողմում, նրա դռան վրա կար սեպագիր ար-ձանագրություն մի քար:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion – Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում, Օլթի գք-ում: Հիշա-տակված է Հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թա-գավորությունում, Տյուք գավ-ի Այ-գեկքի չրջ-ում: Ենթադրաբար տե-ղադրվում է նոր ժամանակների Մարաշի գավ-ի Արարյար և Ու-ֆարջկլը գ-երի միջև ընկած հով-տում:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion, Մանկանացի եկեղեցի – Ե կ ե ղ ե -ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օշական գ-ի մոտ, դրա հս-արմ կողմում, «Ման-կանոց» կոչվող վայրում: Կանգուն է, կառուցված է 7-րդ դ քառա-խորան, գմբեթավոր հորինվածքով: Օգտագործված է վարդագույն սրբ-բատաշ տուֆաքար և կրաշագախ: Ունի 1200 թ Հայերեն վիմագիր ար-ձանագրություն: 1221 թ եկեղեցու վանահայրն է եղել Մարգարեն:

Ս ՍԻՈՆ, Св СИОН, St Sion – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրա-պետության Արագածոտնի մարզի Սաղմոսավանք վանքի համայնքում: Վանքի գլխավոր եկեղեցին է, որը կառուցել է տվել Վաչուտյան իշխա-նական տան հիմնադիր Վաչե իշխա-նաց-իշխանը՝ 1215 թ: Այն արտա-քինից ուղղանկյուն, ներքուստ խա-չաձև, գմբեթավոր շինություն է, որի արմ կողմում գտնվում է գավիթը (1215–1235 թթ): Շինարարության համար օգտագործված է սևավուն և գորշ-կարմրավուն տեղական տուֆ քար՝ կրաշագախով: Պատերի վրա, ներսից ու դրսից կան Հայերեն վի-մագիր արձանագրություններ: Սկը-սած 1970-ական թթ-ից՝ ողջ համա-

լիրի Հետ, **Ս Ս**-ը նույնպես վերանորոգվում է: Վանքի մյուս եկեղեցին Ս Աստվածածինն է:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արատեսի վանքի Համալիրում:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Շատինա վանքի Համալիրում: Հիմնովին վերանորոգվել է 1665 թ և այժմ կանգուն է: Արձ կողմում ունի մի փոքրիկ, ավերված գավիթ:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Հաղպատ գ-ում:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Հավանաբար Կեսարիայի նահ-ի Թոմարզայի գավում գտնվող Ջյուլի գ-ում: Հիշատակում է Ա. Այգոյաճյանը («Պատմություն Հայ Կեսարիո», հ. Ա, էջ 857):

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** պատմական Փոքր Հայքում, Կեսարիայի նահ-ի Զիվոլի գ-ում:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխայի շրջ-ի Մուղղութ գ-ում: Հիմնադրվել է 1881 թ: Գյուղում պահվում է 974 թ ընդօրինակված մագաղաթյա, արծաթապատ կազմով մի Ավետարան:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Ե կ ե ղ ե ց Ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Համչենի գվոկ-ի եղնովիտ գ-ի մոտ գտնվող Ս Սաչիկ Հոր վանք վանքի Համալիրում:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Մ ե ն ա ս տ ա ն (վանք) Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչի գվոկ-ի Հիլի գ-ում: Հմմտ Իլուի Քառասուն Խորան Ս Աստվածածին:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion, Ս Սիոնի վանք – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, Մուշ ք-ից մոտ 38 կմ հր-արլ, Ավղուտ գ-ի մոտ, Գրգուռ լ-ան հս ստորոտին: 19-րդ դ վերջերին կիսավեր էր, պահպանվում էր միայն մատուռը:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion, Գոչավանք, Գոտենիս, Գուտենիս, Գու-

տեն վանք, Հերհերի վանք, Ղոչավանք, Ջուխտակ վանք, Սիոնի վանք, Ս Սիոնի վանք – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Վանքը տեղադրված է գ-ի հս կողմում, երկու հեղեղատների միացմամբ գոյացած եռանկյունաձև բարձրադիր հարթակի վրա: Հր-ից և արլ-ից պաշտպանված է ձորակներով, իսկ հս-ից և արմ-ից՝ պարիսպներով: Վանքն ունի իրար կից 3 եկեղեցիներ՝ Ս Աստվածածին, Ս Հովհաննես, երրորդը՝ անանուն: Առաջին երկուսը թաղածածկ, գմբեթավոր շինություններ են, որոնց վրա եղած արձանագրություններից մեկում վկայվում է, որ եկեղեցին վերանորոգել է Հայրապետ արեղան 1270 թ: Վանքի Հիմնադրման ճշգրիտ ժամանակը հայտնի չէ: Համալիրի առանձին շինությունների կառուցողներից հայտնի են Սյունիքի Վարագդուխտ տիկինը, Ստեփանոս Պատանի իշխանը, Վասակ իշխանը: Համալիրի շրջակայքում նկատվում են օժանդակ շինությունների Հետքեր, գերեզմաններ և խաչքարեր՝ 13–17-րդ դդ արձանագրություններով:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion, Սիոնի վանք – **Վ ա ն ք** ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիսի շրջ-ում, Բոլնիս ք-ում: Քաղկեդոնական դավանանքի եկեղեցական Հաստատություն է: Կառուցվել է 5-րդ դ վրաց Փարսման թագավորի գահակալության տարիներին, նրա որդի՝ Միհրդատի կնոջ՝ Սանդուխտի նախաձեռնությամբ: Վաղ միջնադարում եղել է եպիսկոպոսանիստ:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ի մոտ, Ամրդուլու վանքից ոչ հեռու: Ավերվել, կողոպտվել է 1895–1896 թթ: Վերջնականապես ամայացվել է 1915 թթ:

Ս ՍԻՈՆ, ՇՅ ՇԽՕՔ, St Sion – **Ու խ տ ա տ ե ղ Ի Արմ** Հայաստանի Բայազետ ք-ում:

Ս ՍԻՈՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ ՇԽՕՔ ՅԱՆԿՔ, St Sioni vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Ավղուտ գ-ի մոտ, **տ Ս Սիոն:**

ՍԻՈՆԻ ՎԱՆՔ, ՇԽՕՔ ՅԱՆԿՔ,

Sioni vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում, **տ Ս Սիոն:**

Ս ՍԻՈՆԻ ՎԱՆՔ, ՇՅ ՇԽՕՔ ՅԱՆԿՔ, St Sioni vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերհեր գ-ում, **տ Ս Սիոն:**

ՍԻՈՆԻ ՎԱՆՔ, ՇԽՕՔ ՅԱՆԿՔ, Sioni vank' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Վրաստանի Հանրապետության Բոլնիսի շրջ-ի Բոլնիս ք-ում, **տ Ս Սիոն:**

ՍԻՍԱՎԱՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, ՏԻՏԱՎԱՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, ՏԻՏԱՎԱՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Sisavani ekeqec'i, Սենի վանք, Սիսիանի Ս Գրիգոր, Սյունի վանք, Սյունիքի վանք – **Ե կ ե ղ ե ց Ի, տ ա ճ ա ռ, վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Սիսիան ք-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Մղուկ գավ-ի մեջ: Եկեղեցին գտնվում է ք-ի հս-արմ կողմում, բարձր ու տեսարժան վայրում: Կառուցվել է 6–7-րդ դդ սրբատաշ, գորշ, տեղական բազալտ քարատեսակով: Շինությունը ներսից ունի քառաբսիղ հորինվածք: Չորս անկյուններում կան խորաններ, իսկ արլ կողմում բեմն է: Գլխավոր դուռը՝ հր-ից: Անկյունների բարձրադիր նիշերը, կամարներով հակվելով չորս կողմերում գտնվող զոգավորությունների խոյակներին միացող կամարներին, իրենց վրա են կրում բարձր գմբեթը: Ներսում՝ բեմի աջ և ձախ կողմերում, կան վիմագրեր: Եկեղեցին հիմնված է եռաշարք աստիճանաձև պատվանդանի վրա, որը շենքի դիրքի բարձրության Հետ միասին, դրան տալիս է վեհաշուք տեսք: Դրսից, պատերի վրա կան խոր, ներս ընկած նիշեր, որոնց վերին վերջավորությունները, ինչպես նաև գմբեթի ծայրամասերը ամբողջապես զարդարված են երկրաչափական հյուսածո շուրջանակի զարդաքանդակներով: Հր պատի վրա կա արևի ժամացույց: Դրսից գլխավոր լուսամուտների վերին մասերն ունեն խաղողի, նռան և տերևների նրբաճաշակ քանդակազարդ կառնիզներ: Գմբեթի թմբուկի վրա կան կամարակապ կիսաայունաշարեր, որոնց վրայի 4 նեղ լուսամուտներից լույսը թափանցում է ներս: **Ս** ե կառուցման ոճով նման է Ավանի և էջմիածնի Ս Հոփիսիմե եկեղեցիներին: Շուրջը գերեզմա-

նոցն է՝ հին ու նոր ժամանակների թաղումներով: Ներսում պահպանվել են Սյունիքի հոգևոր առաջնորդ Հովսեփ Ա-ի (663-682), Թեոդորոս վանականի պատկերաքանդակները՝ համապատասխան մակագրություններով և քարտաշ վարպետների նշանագրերը: Եկեղեցին հիմնավորապես վերանորոգվել է 1959-1961 թթ: Աղբյուրներում անվանված է նաև վանք: Ս ե երբեմն չիօթված է Շաղատ գ-ի եկեղեցու (վանքի) հետ:

ՍԻՍԵՌՆՈՒՏ, Сисер’нут, Siser’nut, Սիսեռնուտի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ գք-ի մոտ, **տ Սիրունքարի վանք:**

ՍԻՍԵՌՆՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Сисер’нута ванк’, Siser’nuti vank’ - Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սիսեռնուտ:**

ՍԻՍԻԱՆԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, СИСИАНИ Св Григор, Sisiani St Grigor - Ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ռ, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Սիսիան ք-ում, **տ Սիսավանի վանք:**

ՍԻՍՆԱ ՈՒՆՏ, Сисна ухт, Sisna uxt - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Չմշկածաղի գավ-ի Սիսնա գ-ում, **տ Սևթիլ:**

ՍԻՎՈՂՎԱ, Сивода, Sivoda - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Սղերդի գավ-ում:

ՍԻՎՏԿՈՒ ՍՊԻՏԱԿ ՎԱՆՔ, Сивткы Спитак ванк’, Sivtku Spitak vank’ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Արտոս լ-ան փեշին: Այլազգիները այսպես են անվանում **Սպիտակ վանքը (տ):**

ՍԻՎՏԿՈՒ ՎԱՆՔ, Сивткы ванк’, Sivtku vank’ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Արտոս լ-ան փեշին: Այլազգիները այսպես են անվանում **Սպիտակ վանքը (տ):**

ՍԻՐՈՒՀԱՅԱՑ Ս ԱՍՏՎԱԾՄԾԻՆ, Сирахаяц Св Аствац’ад’иш, Sirahayac’ St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքիի նահ-ի Չևրուչ գք-ի մոտ, **տ Բարձրահայաց Ս Աստվածածին:**

ՍԻՐՈՒՆ ԽԱՉ, Сирун Хач, Sirun Xac’ - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Դսեղ գ-ի մոտ, ձորափին: Շենքի

վրա կան նուրբ ու ճաշակավոր քանդակներ: Կառուցել են այստեղ կավածքներ ունեցող Մամիկոնյան իշխանները՝ 11-րդ դ:

ՍԻՐՈՒՆՔԱՐ, Сирункар, Sirunk’ar - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ գք-ի մոտ, **տ Սիրունքարի վանք:**

ՍԻՐՈՒՆՔԱՐԻ ՎԱՆՔ, Сирунк’ари ванк’, Sirunk’ari vank’, Սիրունքար, Սիրունքարի Ուխտ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ գք-ի մոտ: 1468 թ վանքի առաջնորդն էր Ստեփանոս եպիսկոպոսը: Պահպանվել է այդ նույն թ այստեղ ընդօրինակված Շարակ-նոցը:

ՍԻՐՈՒՆՔԱՐԻ ՈՒՆՏ, Сирунк’ари Ухт, Sirunk’ari Uxt - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Սարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ գք-ի մոտ, **տ Սիրունքարի վանք:**

ՍԽԳԱՈՒ ՎԱՆՔ, Схгау ванк’, Sxgau vank’ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍԽՏՈՐԱՇԵՆԻ ՉԻՆԱՐԻ, Схтора-шени Чинари, Sxtorašeni Č’inari - Ու խ տ ա տ ե ղ ի , չ ի ն ա ռ ի ծ ա ռ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Սխտորաչեն գ-ի տարածքում (հանդամասում): Ծառը ավելի քան 2000 տարեկան է, այն աշխարհի ամենահին և խոշոր ծառերից է, ունի 54 մ-ից ավել բարձրության, փչակը 44 մ² է, որտեղ կարող են տեղավորվել 100-ից ավելի մարդ: Ծառի բնի շրջագիծը, ներքևի մասում 27 մ է, սաղարթի չվաքի մակերեսը՝ 1400 մ²: Ծառը իր չափերով գերազանցում է էգեյան ծովի Կոս կղզու և Աշխարազ ք-ի մոտի Փիրուզե կիրճի ծառերին: Դրա համար էլ Արցախի հայերը այս չինարին սրբացրել են և դարձրել ուխտատեղի: Ծառի տակից բխում է Տնջրու կոչվող հորհա-հոս և սառնորակ աղբյուրը, որով բանեցրել են ջրաղաց:

Ս ՍԿԱՎԱՌԱԿ, Св Скавар’ак, St Skavar’ak - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտի գավ-ի Շիրին գ-ի մոտ, **տ Շիրինից Ս Գևորգ:**

Ս ՍԿԱՎԱՌԱԿ, Св Скавар’ак, St Skavar’ak - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում,

տանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտի գավ-ի Բազենց (Բազմենից) գ-ի մոտ, **տ Շիրինից Ս Գևորգ:**

ՍԿԱՎԱՌԱԿԱ ՇԻՐԵՆԻՑ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Скавар’ака Ширениц Св Геворг, Skavar’aka Širenic’ St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտի գավ-ի Շիրին գ-ի մոտ, **տ Շիրինից Ս Գևորգ:**

ՍԿԱՎԱՌԱԿԱ ՇԻՐԵՆԻՑ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Скавар’ака Ширенц Св Геворг, Skavar’aka Širenc’ St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտի գավ-ի Շիրին գ-ի մոտ, **տ Շիրինից Ս Գևորգ:**

ՍԿԱՎԱՌԱԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Скавар’аки Св Геворг, Skavar’aki St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտի գավ-ի Շիրին գ-ի մոտ, **տ Շիրինից Ս Գևորգ:**

ՍԿԱՎԱՌԱԿԻ ՎԱՆՔ, Скавар’аки ванк’, Skavar’aki vank’ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտի գավ-ի Շիրին գ-ի մոտ, **տ Շիրինից Ս Գևորգ:**

ՍԿԵՌ, Скер’, Sker’ - Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սկևռա:**

ՍԿԵՎՈՒԱ, Скевр’а, Skevr’a, Սգևրա, Սկեռ, Սկևռա մենաստան, Սկևռայի վանք, Սկևռա վանք, Սկևռի վանք, Սկևռո վանք - Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Լամբրոն բերդից 2-3 կմ հր-արլ, անտառապատ վայրում: Կառուցվել է հայոց Օշին Բ իշխանի օրոք, Ներսես Լամբրոնացու հոր միջոցով 12-րդ դ կեսերին: Վանքի համալիրի մեջ մտնում էին Ս Աստվածածին, Ս Նշան և Ս Փրկիչ եկեղեցիները, գրչատունն ու մատենադարանը, եկեղեցականների խուցերը, հյուրասենյակները և տնտեսական ու այլ բնույթի շինությունները, ինչպես նաև շրջապարիսպն ու պաշտպանական մյուս շինությունները: Անվան ծագումը կապում են հայերեն սկյուռ բառի հետ: Վանքն ուներ կուսանոց և բարձր կարգի դպրոց-համալսարան: Ս հանդիսանում էր նաև Հեթումյան տոհմի դամբարանը: Ս Կիլիկիայի Հայկական թագավորության գոյության ողջ ընթացքում (1198-1375) մնաց որպես հայ գիտության ու գրչության նշա-

նավոր կենտրոն: Այդ ընթացքում այստեղ ապրել ու ստեղծագործել են Գրիգոր Ծաղկողը, Գրիգոր Սկևոացին, Գրիգոր Պիծակը, Սիմոն Ծաղկողը, գրիչներ Ավետիսը, բանաստեղծ-ողբասաց Խաչատուրը, Ներսես Լամբրոնացին, նշանավոր գրիչներ Գրիգորը, Սամվել Սկևոացին, Կոստանդինը, Վարդանը, Պետրոսը, Բարսեղը, Ստեփանոսը, Ներսեսը և ուրիշներ, որոնց ընդօրինակած ձեռագրերից մոտ 20-ը պահպանվել է: Վանքը, ըստ երևույթին, դադարում է գոյություն ունենալուց Կիրիկիայի Հայկական թագավորության անկումից (1375 թ) հետո: 20-րդ դ սկզբներին պահպանվել էին միայն Ս վանքի աննշան հետքերը:

ՍԿԵՎՈՒ Ա ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Տկեւր՝ա մենաստան, Skevr՝a menastan – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սկևոա:**

ՍԿԵՎՈՒՅԻ ՎԱՆՔ, Տկեւր՝ա՞յի վանք՝, Skevr՝ayı vank՝ – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սկևոա:**

ՍԿԵՎՈՒ ՎԱՆՔ, Տկեւր՝ա վանք՝, Skevr՝a vank՝ – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սկևոա:**

ՍԿԵՎՈՒԻ ՎԱՆՔ, Տկեւր՝ի վանք՝, Skevr՝i vank՝ – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սկևոա:**

ՍԿԵՎՈՒՈՒ ՎԱՆՔ, Տկեւր՝օ վանք՝, Skevr՝o vank՝ – Վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Սկևոա:**

ՇԱՆՈՒ ՏԱՃԱՐ, Чаря таҷар, Shar՝i tačar – Տ ա ճ ա ռ Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հայոց իշխանաց-իշխան Քուրդը Հովհաննես Հյունի ձեռքով 1176 թ նորոգել է տվել Ս տ:

ՍՂԳԱՅՈՒ ՎԱՆՔ, Տր՝աե՞ վանք՝, SƳgayo vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍՂԳԱՅՈՒՆ ՎԱՆՔ, Տր՝ադա՞ վանք՝, SƳgayu vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍՂԳԱ ՎԱՆՔ, Տր՝ա վանք՝, SƳga vank՝, Սղգա վանք, Սղգաու վանք, Սղգայո վանք, Սղգայու վանք, Սղգաու վանք, Սղգու Ս Աստվածածին, Սղկայի վանք, Սղկայու վանք, Սղկա վանք, Սղքաու վանք – Վ ա ն ք

Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչություն կենտրոն: Պահպանվել են 14–15-րդ դդ այստեղ ընդօրինակված մի քանի ձեռագրեր: Վանքի եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին, որին կից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան: Ավերվել ու լքվել է 1915 թ-ից հետո:

ՍՂԳԱՈՒ ՎԱՆՔ, Տր՝ադա՞ վանք՝, SƳgau vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍՂԳՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Տր՝ադա՞ Վանք, Sv Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍՂԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, Տր՝այի վանք՝, SƳkayı vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍՂԿԱՅՈՒ ՎԱՆՔ, Տր՝ադա՞ վանք՝, SƳkayu vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍՂԿԱ ՎԱՆՔ, Տր՝ա վանք՝, SƳka vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍՂՔԱՈՒ ՎԱՆՔ, Տր՝ադա՞ վանք՝, SƳk՝au vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սղգա գ-ում, **տ Սղգա վանք:**

ՍՄԲԱՏԱԲԵՐԴԻ ԱՆԱՊԱՏ, Տմբատաբերդի առատ, Smbataberdi a-napat – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Հայաստանում: Հիշատակում է Թովմա Արծրունին (9–10-րդ դդ): Հավանաբար գտնվել է Կորճեք աշխ-ի Որսիրանք գավ-ում:

ՍՄԲԱՏԱՇԵՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Տմբատաշեն Տվ Աստվածածին, Smbatašen St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Կարճկանի գվղ-ի Ուրանց գ-ի մոտ, **տ Ուրանց Ս Աստվածածին վանք:**

ՍՄԲԱՏԱՇԵՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Տմբատաշենի Տվ Աստվածածին, Smbatašeni St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվղ-ի Ուրանց գ-ի մոտ, **տ Ուրանց Ս Աստվածածին վանք:**

ՍՄԲԱՏԻ ՎԱՆՔ, Տմբատի վանք՝, Smbati vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվղ-ի Ուրանց գ-ի մոտ, **տ**

ուրանց Ս Աստվածածին վանք:

ՍՅՈՒՂԻ ՎԱՆՔ, Տյոդի վանք՝, SƳuđi vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, **տ Հովհաննավանք:**

ՍՅՈՒՄԵԼԱՍ, Տյումելաս, SƳumelas – Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոնի գավ-ում, **տ Մարիամ Աննա:**

ՍՅՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, Տյունի վանք՝, SƳuni vank՝ – Ե կ ե դ ե ց ի , տ ա ճ ա ռ , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Սիսիան ք-ում, **տ Սիսավանի եկեղեցի:**

ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՎԱՆՔ, Տյունիքի վանք՝, SƳunik՝i vank՝ – Ե կ ե դ ե ց ի , տ ա ճ ա ռ , վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Սիսիան ք-ում, **տ Սիսավանի եկեղեցի:**

ՍՅՈՒՆՅԱՅ Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, Տյունյաճ Տվ Գրիգորի վանք՝, SƳunյաճ St Grigori vank՝ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեղիս գ-ի մոտ, **տ Հերմոնի վանք:**

ՍՅՈՒՆՅԱՅ ՄԵԾ ԱՆԱՊԱՏ, Տյունյաճ Մեճ առատ, SƳunյաճ Mec a-napat – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս – տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի մոտ, **տ Հարանց անապատ:**

ՄՆՃԻՑ Ս ՄԻՆԱՍ, Տնչ՝ա՞յ Տվ Մինաս, Տնճի՛ Տվ Մինաս – Ա ն ա – պ ա տ (վա՞նք) Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավ-ում: Ավերակը գտնվում է այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վարդենիկ գ-ից արլ: Ուներ եկեղեցի՝ Քաջ Նահատակ անունով: Տարածքում կային 14–18-րդ դդ Հայկական գերեզմաններ ու խաչքարեր:

ՍՈՉՎԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Տոզավանի վանք՝, Ս ՈՉՎԱՆԻՑ Ս ՈՉՎԱՆԻՑ Ս ՈՉՎԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Տոզավանից Ս ՈՉՎԱՆԻՑ ՎԱՆՔ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվղ-ի Սոզվան գ-ում: Կառուցված է բարձր լ-ան վրա: Ուներ եկեղեցի և սրբատաշ քարերով կառուցված 2 փոքրիկ խորաններ: Եկեղեցու ներսում և դրսում կային տապանաքարերով Հայկական գերեզմաններ:

ՍՈՉՎԱՆԻՑ Ս ԽԱԶ, Տոզավանից Տվ Տաճ՝ – Վ ա ն ք

Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Սոզվանց գ-ում, **տ Սոզվանից վանք:**

ՍՈՉՎԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Созваниц ванк*, Sozvanic' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Շատախի գվոկ-ի Սոզվանց գ-ում, **տ Սոզվանից վանք:**

ՍՈԹԱ Ս ԲԵԴՂԵՆՆԵՄԻ ՎԱՆՔ, Cot'a Cb Bedr'ehehemi ванк*, Soť'a St Bet'yehehemi vank', Սոթա Բեթղեհեմի վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սոթ գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աչխ-ի Սոթք գավ-ի մեջ: Կառուցել է տվել պարոն Առաքելը 1276 թ: Եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: ՍՈԹԱ ԲԵԹՂԵՆՆԵՄԻ ՎԱՆՔ, Cot'a Bet'r'ehehemi ванк*, Sota Bet'yehehemi vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սոթ գ-ում, **տ Սոթա Ս Բեթղեհեմի վանք:**

ՍՈԹԻԿ ՎԱՆՔ, Cot'ik ванк*, Soť'ik vank' - Մ ա տ ու ռ Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վարդահովիտ գ-ի մոտակայքում գտնվող Գոտուս վանք վանքի տարածքում: Մատուռի փլատակների քարաբեկորներից մեկի վրա կարդացվել է «Չի թուական...» (1271 թ): Անունը Ս վ է ենթադրել Ղ. Ալիշանը:

ՍՈՆԱԿԵՐԱՑ ՎԱՆՔ, Сохакерац ванк*, Soxakerac' vank', Սոխակերան վանք, Սոխակերի վանք, Սոխակերո վանք - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ից 15 կմ արմ, Ննդրակատար Ս Աստվածածին վանքի մոտակայքում: Վանքի շինություններից համարյա ոչինչ չի պահպանվել, մնացել են միայն մոտակա բնական քարայրները, որտեղ ապրել ու ճրգնել են վանականները: Այսպես է կոչվել իր կրոնավորների խստակյաց կյանք վարելու և միայն ցամաք Հաց ու սոխով սնվելու պատճառով:

ՍՈՆԿԵՐԱՆ ՎԱՆՔ, Сохкеран ванк*, Soxkeran vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, **տ Սոխակերաց վանք:**

ՍՈՆԿԵՐԻ ՎԱՆՔ, Сохкери ванк*, Soxkeri vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, **տ Սոխակերաց վանք:**

տիայի նահ-ում, **տ Սոխակերաց վանք:**

ՍՈՆԿԵՐՈ ՎԱՆՔ, Сохкерованк*, Soxkero vank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, **տ Սոխակերաց վանք:**

ՍՈՂՐՈ ՎԱՆՔ, Cor'po ванк*, Soyro vank' - Վ ա ն ք , ա ն ա - պ ա տ մ ա կ ա ն Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, **տ Սոխակերաց վանք:**

ՍՈՌԻՆՉԿԼԵ, Cor'xzkale, Sor'xzkale - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Սորխանլու գ-ում, **տ Սորխում:**

ՍՈՍԱՆ, Cосан, Sosan - Ե կ ե - դ ե ց ի Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում, Օլթի ք-ից մոտ 28 կմ Հս-արլ գտնվող, Սոսան գ-ի մոտ, նույնանուն գյուղակի մոտ: Նշանակված է Կովկասի 5-վերստանոց քարտեզում որպես ավերակ շինություն:

ՍՈՍԵԿ, Cосек, Sosek - Մ ա - տ ու ռ (վանք) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ում, Եփրատ գետի աջափնյակում:

ՍՈՎԻ ՎԱՆՔ, Сови ванк*, Sovi vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, **տ Հովհաննավանք:**

ՍՈՐԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ, Cора Cb Аствац'ац'и, Sora St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կեցանի գվոկ-ի Սորավանք գ-ում, **տ Սորավանք:**

ՍՈՐԱԴԱՏ, Cорадат, Soradat - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունում, **տ Սուսանց վանք:**

ՍՈՐԱՎԱՆՔ, Cораванк*, Soravank', Ս Աստվածածին, Սորա Ս Աստվածածին, Կեցանա վանք, Կեցանի Ս Աստվածածին, Սորովանք, Սորվավանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կեցանի գվոկ-ի Սորավանք գ-ում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Հիմնադրվել է միջին դդ և Հանդիսացել է նաև գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 15-17-րդ դդ այստեղ գրված Հայերեն մի քանի ձեռագրեր: Աղթամարի Նաչատուր կաթողիկոսի 1895 թ տեղեկագրում ասվում է, որ այդ թվականին թուրքերը ավերել են վանքը, կոտորել վանականներին:

ՍՈՐԱՏԵՐԱ Ս ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Cоратера Cв Эджмиац'ин, Soratera St Ejmiasin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Աղբակ գվոկ-ի Սորաղեր (Ձորաղիր) գ-ի մոտ, **տ Ս Էջմիածին:**

ՍՈՐԲԱ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Cорба Cв Карапет, Sorba St Karapet - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Սորբ գ-ում, **տ Սորբի Ս Կարապետ:**

ՍՈՐԲԱ ՎԱՆՔ, Cорба ванк*, Sorba vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Սորբ գ-ում, **տ Սորբի Ս Կարապետ:**

ՍՈՐԲԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Cорби Cв Карапет, Sorbi St Karapet, Ս Կարապետ, Սորբա Ս Կարապետ, Սորբա վանք, Սորփա Ս Կարապետ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Սորբ գ-ում, դրանից Հս, Վանա լճի հր-արմ ափին, Սորբ լ-ան վրա: Քարաչեն եկեղեցին ուներ գեղեցիկ զմբեթ: Վանքի համալիրի մյուս շինությունները 19-րդ դ վերջերին ամբողջապես ավերված էին: Ըստ ավանդության՝ վանքը հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3-4-րդ դդ) և այստեղ ամփոփել Ս Կարապետի ճկույթը:

ՍՈՐԲ ՎԱՆՎԱՆԵ, Cорб Вар'вар'е, Sorb Var'var'e - Լ Ե ու ու խ - տ ա տ Ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Սերաստիա ք-ից 5-6 կմ հեռավորությամբ: Լ-ան լանջերից սկիզբ է առնում ճոխի գետը:

ՍՈՐԻԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Cории Cв Аствац'ац'ни ванк*, Sorii St Astvacacni vank', Հզարու Ս Աստվածածին, Սորիկ Ս Աստվածածնի վանք - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիդանի գվոկ-ի Սպարկերտ գ-ախմբի Սորի գ-ում: Ուներ Ս Աստվածածին անունով զմբեթավոր փոքրիկ եկեղեցի: Պահպանվել են այս վանքում 1452, 1597 և 1601 թթ ընդօրինակված չորս Ավետարան և մեկ Կոնդակ, որտեղ վանքի հիմնադրումը վերագրվում է Թադևոս Առաքյալին: Վանքի մոտ կար մի աղբյուր, որի ջուրը իբր բուժիչ հատկություն ուներ: Ավերվել ու կողոպտվել է 1895 թ:

ՍՈՐԻԿ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Сорик Св Аствацаци ванк*, Sorik St Astvacacni vank* - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սորի գ-ում, տ Սորիի Ս Աստվածածնի վանք:

ՍՈՐԻՆԼՈՒ, Сорхлу, Sorxlu - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Սորխանլու գ-ում, տ Սորխում:

ՍՈՐԽՈՒՄ, Сорхум, Sorxum, Սոռխակլե, Սորխնլու - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Նախիջևանի տեղամասի Սորխանլու գ-ում: Ավերակ էր:

ՍՈՐՈՎԱՆՔ, Сорованк*, Sorovank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Կեցանի գվոկ-ում, տ Սորավանք:

ՍՈՐՍՅՈՒՐԱ ՎԱՆՔ, Сорсюра ванк*, Sorsyura vank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Սուրսուրի գ-ում, տ Սուրսուրի Ս Գևորգ:

ՍՈՐՍՅՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, Сорсюри ванк*, Sorsyuri vank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Սուրսուրի գ-ում, տ Սուրսուրի Ս Գևորգ:

ՍՈՐՍՈՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Сорсоры Св Геворг, Sorsori St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Սուրսուրի գ-ում, տ Սուրսուրի Ս Գևորգ:

ՍՈՐՍՈՐԻ ՎԱՆՔ, Сорсоры ванк*, Sorsori vank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Սուրսուրի գ-ում, տ Սուրսուրի Ս Գևորգ:

ՍՈՐՍՈՐՈՒ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Сорсоры Св Геворг, Sorsoru St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Սուրսուրի գ-ում, տ Սուրսուրի Ս Գևորգ:

ՍՈՐՍՈՐՈՒ ՎԱՆՔ, Сорсоры ванк*, Sorsoru vank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Սուրսուրի գ-ում, տ Սուրսուրի Ս Գևորգ:

ՍՈՐՎԱՎԱՆՔ, Сорваванк*, Sorvavank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կեցանի գվոկ-ի Սորավանք գ-ում, տ Սորավանք:

ՍՈՐՎԱՎԱՆՔ, Сорваванк*, Sorvavank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Կեցանի գվոկ-ում, տ Սորավանք:

ՍՈՐՓԱ ԽՈՒԹ, Сорп*а хут*, Sorp'a xut* - Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Ամարասի Հովիտը շրջափակող Ա-ի Հր մասում վեր խոյացած կոնաձև Լ-ան վրա:

ՍՈՐՓԱ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Сорп*а Св Карапет, Sorp'a St Karapet - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Սորբ գ-ում, տ Սորբի Ս Կարապետ:

Ս ՍՈՓԻ, Св Сорп*и, St Sorp'i - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Սիս ք-ում:

Ս ՍՈՓԻ, Св Сорп*и, St Sorp'i - Ե կ ե ղ ե ց ի Վերին (Հայոց) Միջագետքում, Եղեսիա (Ուրֆա, Ուոհա) ք-ում:

Ս ՍՈՓԻԱ, Св Сорп*иа, St Sorp'ia - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Տարսոն ք-ում: Այստեղ միջին դդ գտնվում էր Հայոց թագավորների պանթեոնը: Ս Սուփիայի տաճարում էր տեղի ունենում Հայոց արքաների թագադրությունը: Պատերին կային Հայերեն վիճակի արձանագրություններ:

Ս ՍՈՖԻԱ, Св Софиа, St Sofia - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ գտնվող Վարազավանք վանքի համալիրում:

Ս ՍՈՖԻԱ, Св Софиа, St Sofia - Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Երանոս գ-ում:

ՍՊԱՐՏԱՎԱՋ, Спартаваз, Spartavaz - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Էրեմերի գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ՍՊԵՐԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Спери Св Карапеты ванк*, Speri St Karapeti vank* - Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Սպերի գվոկ-ի Տղանց գ-ում, տ Միջայել Հրեշտակապետ:

ՍՊԵՐԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, Спери Св hOвhаннес, Speri St Hovhannes - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Սպերի գվոկ-ի Քարձոր գ-ի մոտ, տ Քարձորու Ս Հովհաննես:

ՍՊԵՐԻ ՎԱՆՔ, Спери ванк*, Speri vank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Սպերի գվոկ-ի Քարձոր գ-ի մոտ, տ Քարձորու Ս Հովհաննես:

ՍՊԻՏԱԿԱԵՂՅԻ, Спитакаег*ця,

Spitakaeγci - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, տ Սպիտակ եկեղեցի:

ՍՊԻՏԱԿ ԱՂԲՅՈՒՐ ԽԱՋ, Спитак Ар*бюр Хац, Spitak Aγbyur Xac* - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Եղվարդ գ-ում: Շուրջը կա ընդարձակ գերեզմանոց՝ 10-19-րդ դդ լսաչքարերով:

ՍՊԻՏԱԿ ԱՂԲՅՈՒՐ ՎԱՆՔ, Спитак Ар*бюр ванк*, Spitak Aγbyur vank* - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Արմիկ լքված գ-ի մոտ: Հնում մրտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ուրծաձոր գավ-ի մեջ:

ՍՊԻՏԱԿ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԱ ՎԱՆՔ, Спитак Св Аствацаци ванк*, Spitak St Astvacacna vank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Արտոս Լ-ան փեշին, տ Սպիտակ վանք:

Ս ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ, Св Спитакавор, St Spitakavor - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Աշտարակ ք-ում: Կառուցվել է 14-րդ դ:

Ս ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ, Св Спитакавор, St Spitakavor - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաշեն գ-ից հաարը, տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:

ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ, Спитакавор, Spitakavor - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Աշտարակ ք-ում: Կառուցվել է 13-14-րդ դդ՝ քառանկյուն հատակագծով և թաղակապ ծածկով: Տեղադրված է «Բերդաթաղ» կոչվող քարածալի գագաթին:

ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ, Спитакавор, Spitakavor - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, Զնջուլու գ-ի Ս Կարապետ վանքի համալիրում, տ Սպիտակավոր Աստվածածին:

ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ, Спитакавор Аствацаци, Spitakavor Astvacacin, Սպիտակավոր - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Զրնջուլու (Մոշաղբուր) գ-ի Ս Կարապետ վանքի համալիրում: Կառուցվել է 13-րդ դ վերջերին, 14-ի սկզբներին Օրբելյան տոհմի իշխանների ջանքերով: Գմբեթավոր, սրբատաշ

քարերով կառուցված շինությունն է, որի վրա պահպանվել է 1301 թ արձանագրությունը: Արձանագրություն մեջ հիշատակվում է Ջալալ Օրբեյյանի կնոջ՝ Գոնցալի անունը: Արձանագրությունը թողել է վանքի վանահայր Կիրակոս վարդապետը: Եկեղեցու ներսում, հր պատի վրա պահպանվել է 5-տողանոց մի արձանագրություն, որտեղ որպես կառուցող վարպետ՝ հիշատակվում է Բուտը: Եկեղեցին այժմ կիսավեր է:

ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Спитакавор Св Аствац'ад'иң, Spitakavor St Astvacacin – **Ե կ ե ռ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, Ջնջուու գ-ում գտնվող Ս Հովհաննես Կարապետի վանքի համալիրում: Կառուցել է Բուտ ճարտարապետը 1301 թ՝ Ջալալ Օրբեյյան իշխանի և նրա կնոջ պատվերով:

ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Спитакавор Аствац'ад'иң, Spitakavor Astvacacin – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ից հսարլ, **տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:**

ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Спитакавор Св Аствац'ад'иң, Spitakavor St Astvacacin, **Ս Աստվածածնի անապատ, Բաջբենդի վանք, Բոլորաբերդի անապատ, Բոլորաբերդի Ս Աստվածածին, Բոլորաբերդ անապատ, Բոլորածորի անապատ, Գյուլվանք, Ս Գրիգոր, Ս Կարապետ, Ս Կարապետ անապատ, Ս Կարապետի ավազ անապատ, Կյուլվանք, Մարիամ Աստվածածին, Ս Մարիամ Աստվածածին, Ս Սպիտակավոր, Սպիտակավոր Աստվածածին, Սպիտակավոր վանք, Սրկըղոնից Ս Գևորգ, Սրկըղոնից Սպիտակավոր Աստվածածին, Վերնաչենի Սպիտակավոր Աստվածածին – Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ի մոտ, նրանից 8–9 կմ հսարլ, Վարդենիսի 12-ի հր փեշերին, ձորամիջում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Հիմնադրել է Հովհաննեսը իր կնոջ՝ Թածի հետ միասին՝ 1320–1321 թթ: Վանքի համալիրի մեջ մտնում է ղեղնավուն սրբատաշ քարերով կառուցված գմբեթավոր եկեղեցին, որը ներսից

խաչաձև է, դրսից՝ ուղղանկյունքառանկյունի: **Արմ-ից** եկեղեցուն կից է գավիթը, որի պատերին կան խորշեր: Ծրջապարսպի և օժանդակ շինությունների հետքերը պահպանվել են: Համալիրը հիմնավորապես վերանորոգվել է 1960–1970 թթ: Եկեղեցու պատերին կան հարթաքանդակներ և հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Վանքը միջին դդ եղել է նշանավոր գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 14–15-րդ դդ այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր:

1983 թ Պավել Անանյանի, Վարազ Առաքելյանի, Գարեգին Մխիթարյանի, Արցախ Բունիաթյանի և Գուրգեն Արմաղանյանի հայրենասիրական ջանքերով Ռուսաստանի Վլադիմիր ք-ից Հայաստան է տեղափոխվել հայ ժողովրդի քաջարի զորավոր Գարեգին Նժդեհի աճյունը, որից մի մասունք 1983 թ ամփոփվել է Ուստուփ 1-ան բարձունքին, իսկ 1987 թ աճյունի մյուս մասը, արժանահիշատակ Մովսես Գորգիսյանի ջանքերով, թաղվել է Ս Ս Ա վանքի ձորին նայող պատի ձախ կողմում. դրվել է բազալտյա տապանաքար՝ վրան կարմիր տուֆից քանդակազարդ խաչով:

ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ ՎԱՆՔ, Спитакавор ванк*, Spitakavor vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ից հսարլ, **տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:**

ՍՊԻՏԱԿԱՓԱՌ ԴԻՑ ՄԵՀՅԱՆ, Спитакап'ар* дц мезян, Spitakap'ar' dic' mehyan – **Մ ե հ յ ա ն Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, Թորղան ավանում, **տ Բարչամի մեհյան:**

ՍՊԻՏԱԿ ԵԿԵՂԵՑԻ, Спитак екег'ецц, Spitak ekeγec'ı, **Աղքիլիսա – Ե կ ե ղ ե ց ի** Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում, Նովո-Իվանովկա գ-ի մոտ:

ՍՊԻՏԱԿ ԵԿԵՂԵՑԻ, Спитак екег'ецц, Spitak ekeγec'ı, **Սպիտակեղջի, Սպիտակօզացի – Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Իջևան ք-ից մոտ 6 կմ հր-արմ, Իջևան–Դիլիջան ճանապարհի աջ կողմում Աղստե գետի ձախսափնյա չրջ-ում, ավերված Սպիտակազեղջի գ-ի մոտ, Ս Հովհաննես ավերված եկեղեցու հր-արմ

կողմում, կանաչապատ վայրում: Ավերակ է: Մոտակայքում պահպանվել է հին գերեզմանոց:

ՍՊԻՏԱԿԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Спитак Св Аствац'ад'иң, Spitaki St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Արտոս 1-ան փեշին: Այլազգիները այսպես են անվանում **Սպիտակ վանքը (տ):**

ՍՊԻՏԱԿ ԽԱՉՎԱՆԿ, Спитак Хачи ванк*, Spitak Xac'i vank' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Վանք գ-ի մոտ, **տ Սպիտակ Ոսչ:**

ՍՊԻՏԱԿ ԽԱՉՎԱՆԿ, Спитак Хачванк*, Spitak Xac'vanak' – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութ քտա-ի մոտ:

ՍՊԻՏԱԿ ԽԱՉՎԱՆԿ, Спитак хачванк*, Spitak xac'vanak', **Սպիտակ Ոսչի վանք, Սպիտակ Ոսչ-վանք – Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ի Վանք գ-ի մոտ, բլրի վրա: Ըստ ավանդության՝ Արցախի առաջին եպիսկոպոս Գրիգորիսի գավազանը և բյուրեղյա լանջախաչը Ամարասից ու Գտիչ վանքից հետո տեղափոխել ու պահել են այստեղ, որին ուխտի էին գալիս ոչ միայն հայերը, այլև օտարազգիները: Ենթադրում են, որ հիմնականում կառուցվել է 14-րդ դ: Տաճարի ներսում՝ հս կամարի տակ պահպանվել է 1333 թ հայերեն արձանագրությունը: Մեկ այլ արձանագրության մեջ հիշատակվում է Սարապի որդի Հովհաննես եպիսկոպոսը, որը 1735 թ այստեղ վերանորոգչական աշխատանքներ է կատարել: Եկեղեցին միանավ բազիլիկ հորինվածք ունի, կառուցված է տարբեր անձակ քարերով և կրաչաղախով, նման է Շախսխախ վանքին: Եկեղեցու չափերն են 15,75 մ × 7,1 մ: Ուշագրավ է ոչ այնքան բարձր զանգակատունը, որը, ըստ այդտեղ պահպանված հայերեն արձանագրության, կառուցել է տվել Սարապի որդի Հովհաննեսը 1674 թ: Վանքի չրջակայքում գտնվող ընդարձակ գերեզմանոցի տապանաքարերի վրա քանդակված են կովի, որսի և վարուցանքի պատկերներ: Գավթից հս գտնվում է կիսավեր հյուրատունը, որի մոտ կան վիմափոր խուցեր:

ՍՊԻՏԱԿ ԽԱՉ ՎԱՆՔ, Спитак

Хач ванк*, Spitak Хаç' vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Վանք գ-ի մոտ, տ Սպիտակ Ուաչ:

ՄՊԻՏԱԿ ԿՅՈՒ, Спитак хѣл, Spitak hyol – Ու խ տ ա տ ե ղ ի (եկեղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Քյաթուկ գ-ի մոտ, տ Սպիտակ Հոլ:

ՄՊԻՏԱԿ ԿՅՈՒ, Спитак хол, Spitak Hol, Սպիտակ Հոլ – Ու խ տ ա տ ե ղ ի (եկեղեցի) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Քյաթուկ գ-ի մոտակայքում: Սրանից ոչ հեռու, բլրի վրա գտնվում են Ջորավոր (Զինավոր) և Գիղուր սրբատեղիները:

ՄՊԻՏԱԿ ՎԱՆՔ, Спитак ванк*, Spitak vank' – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ին միացած Նորաշեն գ-ում, տ Ս Աստվածածին:

ՄՊԻՏԱԿ ՎԱՆՔ, Спитак ванк*, Spitak vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի Նահ-ում, տ Ախթա:

ՄՊԻՏԱԿ ՎԱՆՔ, Спитак ванк*, Spitak vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի Նահ-ում, տ Տիգրանակերտի Ախթայի վանք:

ՄՊԻՏԱԿ ՎԱՆՔ, Спитак ванк*, Spitak vank', Աղբլիսա, Ս Աստվածածին, ԾովաՀայաց Ս Աստվածածին, Սիվտկու Սպիտակ վանք, Սիվտրկու վանք, Սպիտակ Ս Աստվածածնա վանք, Սպիտակի Ս Աստվածածին, Սպիտակ Ուխտ, Ս Ուխտ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ում, Վանա լճի հր-արլ ափին, Արտոս լ-ան փեչին, բարձրաղիր վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ի մեջ: Համայրի եկեղեցին կառուցված էր սպիտակավուն սրբատաշ քարերով, ուներ նաև մի քանի սենյակներ՝ վանականների համար: Վանքն առնված էր պարիսպների մեջ: Ս վ-ի շրջակայքի հողերը նույնպես սպիտակավուն են, որի համար էլ վանքը այդպես է կոչվել: Ըստ երևույթին, կառուցվել է 9–10-րդ դդ Վասպուրականի Արծրունիների նախածնունդում: Այս տոհմի մի քանի ներկայացուցիչների գերեզմանները գտնվում էին վանքի տարածքում: Ըստ ավանդության՝ Լենկթե-

մուրի (14–15-րդ դդ) սևամորթ զինվորներից մեկը երբ փորձել է հարվածել այս վանքի դռանը, դուռն անմիջապես սպիտակել է: Հրոսակները այս հրաշքից սարսափած թողել, հեռացել են, և այդ օրվանից վանքը կոչվել է Ս վ: Այս վանքից ոչ հեռու, բլրի գագաթին պահպանվել էին մի հին ամրոցի ավերակները:

ՄՊԻՏԱԿ ՎԱՆՔ, Спитак ванк*, Spitak vank', Սպիտակ վանք Ս Աստվածածին – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում: Պահպանվել են 15-րդ դ այստեղ գրված հայերեն մի քանի ձեռագրեր, որոնցից մեկում այն անվանված է «գերահռչակ սուրբ ուխտ, որ կոչի Սպիտակ վանք»: Ղ. Ալիշանը ենթադրաբար տեղադրում է Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Աղբլիսա գ-ում: Հմմտ ձեռնակ վանք:

ՄՊԻՏԱԿ ՎԱՆՔ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ՄԻՆ, Спитак ванк* Св Аствац'а-ц'ян, Spitak vank' St Astvacacin – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բասեն գավ-ում, տ Սպիտակ վանք:

ՄՊԻՏԱԿ ՏՂԱ, Спитак Тг*а, Spitak Тга, Աղոլյան, Ս Գրիգորիս – Ու խ տ ա տ ե ղ ի , մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Բանածոր գ-ի մոտ, դրա հր-արլ կողմում: Եկեղեցին միջին մեծության շինություն է, կառուցված սպիտակավուն թերթաքարերով: Ունի գեղեցիկ դիրք:

ՄՊԻՏԱԿ ՈՒՆՏ, Спитак Ухт, Spitak Uxt – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Արտոս լ-ան փեչին: Այլազգիները այսպես են անվանում Սպիտակ վանքը (տ):

ՄՊԻՏԱԿՈԳԱՅԻ, Спитакогаца, Spitakogac'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, տ Սպիտակ եկեղեցի:

ՄՊԻՏԿՈՎ ՎԱՆՔ, Спитко ванк*, Spitko vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ջորի գվոկ-ում, Ոստան ավանից ոչ հեռու գտնվող Բլթենց գ-ի մոտ: Հմմտ Սպիտակ վանք, Արտոս լ-ան փեչին:

ՍՈՒՆՆԱՀԱՍԱԿ, Ср'ен Нaha-так, Sr'en Nahatak – Ս Ր Բ ա – տ ե ղ ի (☉) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի

Դահրավ գ-ի մոտ, դրանից 5–6 կմ հեռավորությամբ, գեղատեսիլ վայրում: Կամարակապ, անվթար մնացած քարաշեն կառույց է: Շուրջը անտառում նշմարվում են գերեզմանների հետքեր:

ՍՈՒՆԵՂՅԻ, Ср'нер'я, Sr'neyci' – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Տեղ գ-ի մոտ, դրանից 3 կմ հր-արլ: Կառուցված է սրբատաշ բաղալտ քարատեսակով:

ՍՈՒՆԻՍ, Ср'нис, Sr'nis, Սիոնիս – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Մոկսի գվոկ-ի տարածքում, Մոկս գք-ից մոտ 10 կմ արմ:

ՍՍԻ ՎԱՆՔ, Сси ванк*, Ssi vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Սիս ք-ում: Հիշատակում է Փրանսիացի արևելագետ Վիկտոր Լանգլուան: Դժվար է կոահել, թե հեղինակը մոտ մեկուկես տասնյակ վանքերից ու եկեղեցիներից ո՞րն է Ս վ անվանում: Լանգլուայի վկայությամբ՝ այստեղ պահվում էին Գրիգոր Լուսավորչի մատուցները և հայերեն 2 մագաղաթյա Ավետարան՝ գրված 1332 և 1344 թթ:

ՍՎԵԳՅԱՆՅ ՍՈՒՐԲ, Свегянц Сурб, Svegyanc' Surb – Ս Ր Բ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Աչան գ-ի մոտ, տ Ավետարան:

ՍՍԱԹԵ, Стат*е, Stat'e – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, տ Տաթևի վանք:

ՍՍԱԹԵԻ ԱՌԱՔԵԼՈՎ ԱՎԱՆՔ, Стат*еи Ар*ак*ело ванк*, Stat'ei Arakelo vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, տ Տաթևի վանք:

Ս ՍՍԱԹԵԻ ԱՌԱՔԵԼՈՎ ԱՎԱՆՔ, Св Стат*еи Ар*ак*ело ванк*, St Stat'e'i Arakelo vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, տ Տաթևի վանք:

ՍՍԱԹԵԻ ՎԱՆՔ, Стат*еи ванк*, Stat'ei vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, տ Տաթևի վանք:

ՍՍԱԹԵՎ, Стат*ев, Stat'ev – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, տ Տաթևի վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆԻ ՎԱՆՔ, Св Степ*ани ванк*, St Step'ani vank' –

Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաչամբի գավ-ում, **տ Դարաչամբի Ս Ստեփաննոս Նախավկա:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Վահանաչեն գ-ի մոտ, **տ Վահանաչենի Ս Ստեփաննոսի վանք:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բերկրի գվոկ-ում, Բերկրի ք-ի մոտակայքում, **տ Ս Ստեփաննոսի վանք:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Բերկրի գվոկ-ում, **տ Ս Ստեփաննոսի վանք:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կոչ գ-ում, **տ Ս Ստեփաննոսի վանք:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աչխ-ի Երնջակ գավ-ի Փարաղաչտ գ-ի մոտ, **տ Ս Ստեփաննոս:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բխտ գ-ում, **տ Ս Աստվածածին:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաչամբի գավ-ում, **տ Դարաչամբի Ս Ստեփաննոս Նախավկա:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք**, **ա ն ա ս** Կիրիկիայում, Աղանայի նահ-ում, Ջեյթուն գք-ից հր-արմ, **տ Ս Ստեփաննոս Ոգնեցվո վանք:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք (անապատ)** Արմ Հայաստանում, էրզրումի գավ-ի Խանդամյուց գ-ում, **տ Խանդամյուց Ս Ստեփաննոսի վանք:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Վ ա ն ք (եկեղեցի)** Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Մալաթիա ք-ում, **տ Ս Ստեփաննոս:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Степ'анноси ванк', St Step'annosi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի

գվոկ-ի Վահանաչեն գ-ի մոտ, **տ Վահանաչենի Ս Ստեփաննոսի վանք:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Степ'анноси ванк', St Step'annosi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Աղունա գ-ում, **տ Ս Ստեփաննոսի Ուխտ Ծովահայաց:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Степ'анноси ванк', St Step'annosi vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աչխ-ի Երնջակ գավ-ի Փարաղաչտ գ-ի մոտ, **տ Ս Ստեփաննոս:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Степ'анноси ванк', St Step'annosi vank' – **Վ ա ն ք** Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաչամբի գավ-ում, **տ Դարաչամբի Ս Ստեփաննոս Նախավկա:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Св Степ'анноси ванк', St Step'annosi vank' – **Վ ա ն ք**, **ա ն ա ս** Կիրիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Ջեյթուն գք-ից հր-արմ, **տ Ս Ստեփաննոս Ոգնեցվո վանք:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՈՒՆՏ ԾՈՎԱ-ՀԱՅԱՅ, Св Степ'анноси Ухт Ц'оваяяц, St Step'annosi Uxt Covahayac' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Աղուն գ-ում, **տ Ս Ստեփաննոսի Ուխտ Ծովահայաց:**

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Տատիկի գվոկ-ի Մոճկոնք գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին, Ս Հոհան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խլաթի գվոկ-ի Սփածոր գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Ներքին Կարկառ Հոգուրծու գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Խլաթի գվոկ-ի Փրրլուս գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Փրիղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 60 սաներով:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտի գվոկ-ի Եխնիթափա (Բյուր) գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 25 սաներով:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիադինի գվոկ-ի Մոսուն գ-ում: Գ-ում, եկեղեցուն կից 1873 թ-ից մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան՝ 18 սաներով:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գվոկ-ի Յազըջու գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան՝ 12 սաներով:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճականի գվոկ-ի Քարվակ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Փայխներ գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան: Պահպանվել է միջին դդ այստեղ ընդօրինակված մի Ավետարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Դղասպար (Տղասար) գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Վանեց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, Св Степ'аннос, St Step'annos – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Գավաչի գվոկ-ի Վանեց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

յաստանում, Վանի նահ-ում, Համա-նուն գավ-ի Արծկեի գվոկ-ի Վիճ-կացուկ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Վանի նահ-ում, Համա-նուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Քերծ գ-ում: Ուներ 300 տարվա հնություն: 1860–1915 թթ գ-ում գործում էր վարժարան: Ավերվել, կողոպտվել է 1895 թ: Մոտակայքում կար ևս 2 ավերված եկեղեցի: Ըստ ավան-դուծյան՝ գ-ի հս կողմում է գտնվել սրբատաշ քարերով կառուցված Ս Աստվածածին եկեղեցի:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Վանի նահ-ում, Հա-քարիի գավ-ի Խոչարի գվոկ-ի Քոել գ-ում: Հնաշեն կառույց էր: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժա-րան: 1634 թ այստեղ Ավետիս երեցը կազմել է նարեկը:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Վանի նահ-ում, Համա-նուն գավ-ի Բերկրիի գվոկ-ի Ս Ստե-փանոսի վանքի համալիրում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Վանի նահ-ում, Համա-նուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Ջանիկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Վանի նահ-ում, Համա-նուն գավ-ի Բերկրիի գվոկ-ի Պատիկ գեղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Վանի նահ-ում, Համա-նուն գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Շամ-չաղի գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Վանի նահ-ում, Համա-նուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Շահ-գյալի գ-ում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժա-րան:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Վանի նահ-ում, Համա-նուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Նորո-վանց գ-ում: Մի աղբյուրում այսպես

է անվանված գ-ի Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Ներ-քին Կառկառի գ-ախմբի Որիզ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Վանի նահ-ում, Ոստա-նի գվոկ-ի Հեշաթ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի 1607 թ հայերեն ձեռագրի հիշատակարա-նում մատնանշված է Ս Ստեփանոս «նոր» տաճարի գոյությունը Թար-պիան վայրում, որի բնույթի ու աշ-խարհագրական տեղադրման մասին տեղեկություններ չեն հաղորդվում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունի Հազո-Սարլճո գվոկ-ի Սա-բրլճո գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունի Խութ-Բոնաչեն գվոկ-ի Ըն-կուղի գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Գյո-զալդարայի գվոկ-ի Հանդ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Գնձիկ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունի Խութի գվոկ-ի Արուկ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունի Շատախի գվոկ-ի Գեղաչեն գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Բաստ գ-ում: Ոմանք նաև այսպես են անվանել Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի

Ներքին Կարկառի գ-ախմբի Հառու գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ի Եղրղուտի Ս Հովհաննես վանքի համալիրում: Եկեղեցու շուր-ջը գտնվում էին վանքի նշանավոր հոգևորականների գերեզմանները: Ավերվել ու կողոպտվել է 1914–1918 թթ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Վերին Կո-տենց գ-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին, որը գտնվում էր ընկուղեինների և խնձորենիների պուրակում, կոչվում էր Ս Հակոբ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունի Խութ-Բոնաչեն գվոկ-ի Թաղ-վրձոր գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունի Խութ-Բոնաչեն գվոկ-ի Թաղ-վանք գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Հա-մանուն գավ-ի Խիզանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Ներքին Կո-տենց գ-ի մոտ, դրանից արմ: Ըստ հիշատակությունների՝ հոյակապ շի-նություն էր: Գ-ում գտնվող եկեղե-ցին կոչվում էր Ս Սարգիս:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունի Մոսկան գվոկ-ի Խուր գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մու-շի գավ-ի Սասցուղ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խի-զանի գվոկ-ի Խիզան գ-ում: Հիշա-տակվում է 14–17-րդ դդ հայերեն ձեռագրական հիշատակարաննե-րում որպես գրչության կենտրոն:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊԱՆՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊԱՆՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱ-յաստանում, Երզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Բաղնոց գ-ում:

Հիշատակված է նաև *Ս Աստվածածին անունով*:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում էրզրումի գավ-ում, Թորթումի գավ-ի Ագրակ գ-ում: Կառուցվել է Սմբատ Կրակացու նախածնունդից 11-րդ դ սկզբներին:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կրակիմի գավ-ի Նոտրձրի գ-ախմբի Գեղուտ գ-ում: Գյուղում մինչև 1915 թ գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Մեղուցիկ գ-ում: Ուներ մատուռ և գրադարան: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Կարաբիլիսայի գավ-ի Գուբկոան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, որտեղ 20-րդ դ սկզբներին սովորում էր 20 աշակերտ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Այաչկերտի գավ-ի Ղազու-գյուղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, որը 1872–1873 թթ ուներ 15 աշակերտ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Մահմուդեղի գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր 1911 թ Հիմնադրված վարժարան, որն ուներ նաև գրադարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թլկատին ավանում: Կառուցվել է 1860 թ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում,

Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գավ-ի Ծաղիկ գ-ի մոտ: 2-րդ դ սկզբներին գտնվում էր ավերված վիճակում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Գերսիմի գավ-ի Օվաջղի գավ-ի Հաղաջուր գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հրեշտակապետ: Շուրջը կային գերեզմաններ: Պահպանվել են փլատակները:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արծկեի (ԱղիլՋևաղի) գավ-ի Բեշնագոմեր գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գավ-ի Գոնս գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գավ-ի Գետեղր գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ի մոտ գտնվող Ավերակի գ-ում:

19-րդ դ վերջերից, մինչև 1914–1915 թթ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Միջին դը եղել է բնակչության կենտրոն: Այստեղ մինչև 1914–1915 թթ պահվում էր «Ծաղիկ» կոչվող Հայերեն ձեռագիր Ավետարանը: Հայտնի է գ-ի գերեզմանոցը՝ հարուստ և բանդակազարդ տապանաքարերով (10–11-րդ դդ):

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արճեչի գավ-ի Ասպիսնակ գ-ում: Կառուցվել է 1427 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Թիմարի գավ-ի Աղջավերան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գավ-ի Ատեր գ-ում: Շուրջը կային գերեզմանոց և տների փլատակներ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գավ-ի Ատնական գ-ում: Շրջակայքում կար Հայկական Հին գերեզմանոց, որի տապանաքարերից մեկը 1471 թ էր:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գավ-ի Աստվածաշեն գ-ում: Կառուցվել է 14-րդ դ: Կամարակապ անշուք կառույց էր, ուներ շրջապարիսպ և գերեզմանոց:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գավ-ի Ատիճանց գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գավ-ի Աբրուս գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Վ Ա Ն Զ ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գավ-ում, տ Ակոռո վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գավ-ում, Անկշտանց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գավ-ի Նժիչ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նախակրթական վարժարան: 16-րդ դ այստեղ պաշտոնավարել է գրիչ, մանրանկարիչ և տաղասաց Զաքարիա Գնունյանցը:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Վերին Կառկառի գավ-ի Մոկու գ-ում: Վկայված է նաև Ս Հովհաննես անունով:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՏ, ՏԷ ՏԵՊ՝ԱՆՈՏ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գավ-ի Կութ գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Վարդան:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՀԱՄԱՆՈՒՆ զԱՎ-Ի ԱՐՃԵԼԻ ԳՎՈԿ-Ի ԿՐԱԳՈՄ (ԳՐԱԳՈՄ) Գ-ՈՒՄ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՀԱՄԱՆՈՒՆ զԱՎ-Ի ՎԱՆ-ՏՈՍԱԿ ԳՎՈԿ-Ի ԿՈՒՈՒՐԱՅ Գ-ՈՒՄ: ՈՆՆԵՐ 2 պատարագամատուց խորան՝ Ս Գևորգ և Ս Հակոբ անուններով: Մինչև 1915 թ այստեղ պահվում էր 3 հայերեն ձեռագիր Ավետարան:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՀԱՄԱՆՈՒՆ զԱՎ-Ի ԱՐՃԵԼԻ ԳՎՈԿ-Ի ԿԺԻՆՈՐՇԵՆ Գ-ՈՒՄ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՀԱՄԱՆՈՒՆ զԱՎ-Ի ԹԻՄԱՐԻ ԳՎՈԿ-Ի ԿՅՈՒՍՆԵՆԳ Գ-ՈՒՄ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ԹԻՄԱՐԻ ԳՎՈԿ-Ի ԷՐԵՐԻՆ Գ-ՈՒՄ: Այլ վկայությամբ՝ այսպես է կոչվել Ս Հովհաննես եկեղեցին:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՀԱՔԱՐԻ ԳՎՈԿ-Ի Աղբակի ԳՎՈԿ-Ի ԵՐԸՆԿԱՆԻ Գ-ՈՒՄ: Կառուցվել է 1660 թ: Մինչև 1915–1918 թթ կանգուն էր:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ՎԱՆԻ ՆԱՀ-ՈՒՄ, ՀԱՄԱՆՈՒՆ զԱՎ-Ի ԱՐՃԵԼԻ (Աղիջևաղի) ԳՎՈԿ-Ի Զիրաքու Գ-ՈՒՄ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Բաթումի մարզի Արզվինի օկրուգի Արտանուջ ավանում: Կառուցվել է 1836 թ: Մինչև 1915–1918 թթ եկեղեցուն կից գործում էին երկու վարժարաններ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Պտրեցիք (Բաղարա) Գ-ՈՒՄ, դրա հը կողմում: Կամարակապ շինություն է: Շուրջը կան հայկական գերեզմաններ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային

Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Ասկերանի շրջ-ի Ոսնցք Գ-ՈՒՄ: Քարաչեն, կամարակապ շինություն է: Գոան վրայի վիճադիր հայերեն արձանագրությունը հավաստում է, որ այն կառուցվել է 1673 թ: Պատերի մեջ շարված խաչքարերի վրա կան 1230 և 1236 թթ արձանագրություններ, որոնցից կարելի է ենթադրել, որ եկեղեցին կառուցվել է ավելի հին շինության տեղում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Ասկերանի շրջ-ի Ունչմաչ Գ-ՈՒՄ: Միակամար, փոքր կաթողիկե ունեցող քանդակազարդ շինություն է: Ըստ դոան արլ սեմի վրայի հայերեն արձանագրության՝ կառուցվել է 1651–1652 թթ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Պրութենց (Բլութան) Գ-ՈՒՄ: 17-րդ դ կառույց է:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Զրակուս Գ-ՈՒՄ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Տուսի Գ-Ի մոտ, դրանից մոտ 4 կմ հս, գեղատեսիլ բլրի գագաթին: Շրջակայքում պահպանվել են բնակավայրի փլատակների գերեզմանաքարերի, խաչքարերի մնացորդները: Տեղացիների վկայությամբ՝ եկեղեցին կոչվել է 9-րդ դ քաջարի իշխան Եսայի Արուսուսի պապի անունով:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ի Ծմակահող Գ-ՈՒՄ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Եմիչման Գ-ՈՒՄ: Փայտաշեն է:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Նախիջևանի տեղամասի Ծբնի Գ-ՈՒՄ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիլիկիայում, Աղանա ք-ում: Վերանորոգվել է 1649 թ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիլիկիայի Այաս ք-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Ասորիքում, Լաթաքիա ք-ի մոտ գտնվող Արամո Գ-ՈՒՄ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Կիլիկիայի Մարաշ ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր նախակրթական վարժարան:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արուսյան ք-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գնդեվաղ Գ-ՈՒՄ, Գրնդեվանք վանքի համալիրում: Կանգուն է, վերջին անգամ վերանորոգվել է 1966 թ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մարմաշեն վանքի համալիրում: Համալիրի գլխավոր եկեղեցին է, կառուցել է գորավար Վահրամ Պահլավունին՝ 988–1029 թթ: Հիմնված է 6 որմնասյուների վրա, ունի 7 կամարաձև լուսամուտներ: Ներսից առանց սյուների գմբեթավոր, կամարավուն սրբատաշ տուֆից կառուցված շինություն է: Հը պատի արտաքին պատի վրա թողնված է կառուցման մասին արձանագրություն: Զգալիորեն տուժել է 1988 թ ղեկտեմբերի 7-ի երկրաշարժից:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Մարալիկ ք-ի մոտ, վերջինիս հը կողմում, բլրի վրա: Տեղացիները ընդունում են որպես վանք:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կոչ Գ-ՈՒՄ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏԵՏ ՏԵՊՊՈՍ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Արթիկ ք-ում գտնվող Լմբատավանք վանքի համալիրում: Կառուցվել է 6–7-րդ դդ, վերանորոգվել՝ 13–րդ դդ: Ունի խաչաձև հատակագիծ, ութանիստ լծբուկ և

գմբեթ: Միակ խորանը գտնվում է եկեղեցու արլ մասում: Գմբեթը վերանորոգվել է 10-րդ դ: Նորանի աջ և ձախ կողմերում պահպանվել են որմնանկարների հետքեր, որոնք կատարված են մեծ վարպետության մեծ ճաշակով:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արենի գ-ում, տ Ս Աստվածածին:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos, **Ձորաց եկեղեցի** - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ում, դրա արլ ծայրամասում, Եղեգիս գետի աջ ափին: Կառուցել է Սյունիքի միտրոպոլիտ, պատմիչ Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ):

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Թանահատի վանքի Համալիրում: Նվիրված է եղել 8-րդ դ Մոզ ավանում սպանված Ստեփանոս եպիսկոպոսի Հիշատակին: Ոմանց կարծիքով վերջինիս տեղում ավելի հնում էլ եկեղեցի է եղել, որը կոչվել է Ստեփանոս Նախավկա: Կառուցված է մուգ կապտավուն (սևին տվող) բազալտի սրբատաշ և վարպետորեն մշակված քարերով՝ Պոռչյան իշխանների միջոցներով 1273 թ: Արտաքինից ունի ուղղանկյուն, ներսից՝ խաչաձև, չորս ավանդատներով, կենտրոնագմբեթ հորինվածք: Գմբեթակիր կամարները հիմնված են անկյունների կիսապույունների վրա, արտաքին պատերի վրա կան քանդակներ և հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Գլածորի Համայնարանի հիմնադրման 700-ամյակի կապակցությամբ 1982-1984 թթ եկեղեցին հիմնավորապես վերանորոգվել է:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արագած գ-ում: Կառուցված է 19-րդ դ 70-ական թթ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Գորս գ-ում: Կառուցված է 19-րդ դ կարմրավուն քարերով, ունի քառանկյունի հատակագիծ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ջովաբեր գ-ում: Կառուցվել է 1860 թ: Գ-ը միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը հասել են մեզ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ակունք գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, St Step'anos Naхавка - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մաստարա գ-ի մոտ, նրա հս-արմ կողմում, բարձունքի վրա: Տեղում 1879 թ կառուցվել է Նախավկա մատուռը:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Հաղարծին վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 1241 թ: Չափերով փոքր շինություն է:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Գավառ ք-ի Դարի գյուլս կոչվող գերեզմանոցում, որի հը պատի տակ գտնվում է 16-րդ դ նշանավոր վարպետ Միսոն Կազմողի խաչքարը:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Քիրս (Կիցք) գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արոյան ք-ում: Նախատեսվում է դարձնել գործող եկեղեցի:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Կաքավաձոր գ-ում: Կառուցված էր 1855 թ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Արզական գ-ում, հին գյուղատեղիի տարածքում: Ըստ ոմանց՝ կոչվել է նաև Ս Աստվածածին կամ Ս Թաղեսու:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ծակքար գ-ում: Մի վկայությամբ՝ այդպես է կոչվել գ-ի Ս Աստվածածին եկեղեցին:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Դարբաս (Ըղվերծ) գ-ում: Չափերով փոքրածավալ, կոփածո քարերով կառուցված թաղակապ շինություն է: Գտնվում է ավերված վիճակում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Արենիս գ-ի մոտ գտնվող Թանահատ վանքի Համալիրում: Բաղիլիկ շինություն է՝ կառուցված բաց կարմրավուն կարծր ավազաքարերով:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Անդեղակոթ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ում, Նաչին գավ-ի Նաչինաբերդում՝ Նաչինագետի ձախ ափին, Գանձասարի վանքի մոտակայքում: Եկեղեցին, ըստ մի հիշատակության, կառուցվել էր 1265 թ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռչտունիք գավ-ում, Շատվան գ-ի մոտ գտնվող Անդղնապատ վանքի Համալիրում: Եկեղեցու անունով վանքը կոչվել է նաև Նկարենա Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ճահուկ (միջին դդ՝ Շահապոնք) գավ-ի Գուքի (այժմ՝ Քյուքյու, ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի շրջ-ում) գ-ում: Հիշատակված է 1471 թ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքում, Տուրուբերան աշխ-ում, Բիթլիս ք-ի Ամրդղու վանքի Համալիրում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, St Step'anos - **Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի** Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ում, Տարոն գավ-ի Ս Կարապետ վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 7-րդ դ՝ գորշ քարերով, ուղղանկյուն-քառանկ-

յունի հատակագծով: 1787 թ ավելացվել է զանգակատունը, որը 25 կամարներով հակվում է 16 մարմարյա սյուների վրա: Եկեղեցին ներսում ունի 10 խորան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Ալահի (Ողահի) գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Անապատ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Գամիրբում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Գեմերեկ (Կամարակ) գք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Սահակ-Մեսրոպյան (կոչվել է նաև Պարթևյան) երկսեռ վարժարանը (հիմնադրված 1823 թ), որտեղ 1872-1873 թթ սովորում էին 200 տղա, 120 աղջիկ: Ս Ս-ը կառուցվել էր 1858 թ հրեհհից ավերված Ս Աստվածածին եկեղեցու տեղում: Ս Ս-ը ուներ սլացիկ ու գեղեցիկ գմբեթ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Հաֆիկի գավ-ի Թավչանլու գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Ս Մեսրոպյան վարժարանը:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի շրջ-ի Խուլգոմո գ-ում: Կառուցվել է 1903-1907 թթ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի (սրբավայր) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խուլի գվոկ-ի Գեղրվանք գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի (վառք) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Ջորաշեն գ-ի մոտ: Կառուցվել է 12-13-րդ դդ-ում, վերակառուցվել՝ 1863-ին: Այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos, Երեք խորան, Ս Երրորդություն - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Ներքին Ագուլիս (Դաշտ) գ-ում, նրա հս-արմ թաղամասում, կից Ս Նշան եկեղեցուն: Կառուցված է մշակված որձաքարերով և թրծած աղյուսով: Քառանյութ, գմբեթավոր շինություն է, ունի հնգանիստ ավազ խորան, 2 ավազատուն և աղոթասրահ: Գմբեթը ութանիստ թրմբուկի վրա է նայում, շարված է աղյուսով: Մուտքերը երկուսն են՝ արմ և հր: Պատերը ներսից զարդարված են եղել որմնանկարներով, որոնք համարյա չեն պահպանվել: Եկեղեցին շրջապատված է եղել բարձր պարիսպներով: Համալիրը, պարիսպների հետ միասին, այժմ ամբողջապես փլված է: Պարսպից դուրս, հր-արլ կողմում մինչև հիմա գործում է աղբյուրը: Եկեղեցու կառուցման ժամանակը հայտնի չէ, վերանորոգվել է 17-րդ դ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos, Իվիրին - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում: Գտնվում է գ-ի Վերին Գետ թաղում, լ-նալանջի վրա, Ս Թովմա վանքից քիչ վերև: Թեև եկեղեցու վրա կան վիմագրեր, որոնք եղծվել ու քայքայվել են, դրա համար էլ մենք դրա մասին քիչ բան գիտենք: Ենթադրվում է, որ Ս Ս կառուցվել է 12-13-րդ դդ, վերանորոգվել՝ 17-րդ դ-ում: 20-րդ դ սկզբներին, մասնակի վերանորոգումներից հետո, անուշադրության է մատնվել և այժմ գտնում է խարխրված վիճակում:

Կառուցված է կարմրավուն, մրչակված բազալտ քարերով: Քառանյութ գմբեթավոր և խաչաձև ծածկով բազիլիկ է: Մուտքերը երեքն են՝ արմ, հս, հր, ունեն եզրաքանդակներ: Հր մուտքի մոտ գտնվող եռահարկ զանգակատունը ամբողջովին ավերել են 1940-ական թթ: Եկեղեցու քառանկյունի պարիսպների ներսում եղած մյուս օժանդակ շինությունները նույնպես վերացված են:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Մ ա տ ու ո Ասորիքում, Հայկաի նահ-ի Այնթապի գավ-ում, Կոնջի դաշտում, Ս Կարապետ վանքի մոտ, ձորամիջում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Գեղարքունի(ք) գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Թիմար գ-ի մոտակայքում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Ծափանց գ-ի մոտ, տ Ծափանից Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Հայկաի նահ-ում, Ջելթունի գվոկ-ի Կանչի (Չուխուրհիսար) գ-ի մոտ, դրանից հր գտնվող պատմական Կանչիբերդի տարածքում: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, որոնց մի մասը բերվել է Գ՝ օգտագործելու համար: Դրանցից մի քանիսի վրա կային հունարեն արձանագրություններ: Հայերից բացի, այստեղ ուխտի էին գալիս նաև այլազգիները:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Մեծ Գիլանյար (այժմ՝ լքված) գ-ում, դրանից մոտ 1 կմ հս-արմ, ձորամիջին, լ-նալանջի վրա: Վեհաշուք շինություն է, գտնվում է ավերված վիճակում: Կառուցվել է 14-րդ դդ: Դրանից հր, Արջածոր կոչված ձորի գլխին կանգնեցված է եղել իշխան Գրիգոր Պոռչյանի քարե արձանը՝ ձիու վրա:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Ելլիջա (այժմ՝ լքված) գ-ում: Կառուցվել է 10-13-րդ դդ: Շուրջը կան խաչքարեր, տապանաքարեր, որոնցից հենրը 13-րդ դ են:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Թիմար գ-ի մոտակայքում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, համանուն գավ-ի Գավաշի գվոկ-ի Թիմար գ-ի մոտակայքում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Ծափանց գ-ի մոտ, տ Ծափանից Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Հայկաի նահ-ում, Ջելթունի գվոկ-ի Կանչի (Չուխուրհիսար) գ-ի մոտ, դրանից հր գտնվող պատմական Կանչիբերդի տարածքում: Կառուցված է սրբատաշ քարերով, որոնց մի մասը բերվել է Գ՝ օգտագործելու համար: Դրանցից մի քանիսի վրա կային հունարեն արձանագրություններ: Հայերից բացի, այստեղ ուխտի էին գալիս նաև այլազգիները:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Մեծ Գիլանյար (այժմ՝ լքված) գ-ում, դրանից մոտ 1 կմ հս-արմ, ձորամիջին, լ-նալանջի վրա: Վեհաշուք շինություն է, գտնվում է ավերված վիճակում: Կառուցվել է 14-րդ դդ: Դրանից հր, Արջածոր կոչված ձորի գլխին կանգնեցված է եղել իշխան Գրիգոր Պոռչյանի քարե արձանը՝ ձիու վրա:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Ելլիջա (այժմ՝ լքված) գ-ում: Կառուցվել է 10-13-րդ դդ: Շուրջը կան խաչքարեր, տապանաքարեր, որոնցից հենրը 13-րդ դ են:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիովիտ գավ-ի Աղի գ-ում: Սամվել արեղա գրիչը

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիովիտ գավ-ի Աղի գ-ում: Սամվել արեղա գրիչը

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիովիտ գավ-ի Աղի գ-ում: Սամվել արեղա գրիչը

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Աղիովիտ գավ-ի Աղի գ-ում: Սամվել արեղա գրիչը

այստեղ 1413 թ ընդօրինակել է Սարգիս կաթողիկոսի թղթերի մեկնությունը:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բղնունիք գավում: Ստեփանոս Նախավկայի անունով նաև այսպես է կոչվել Դաստակ վանքը (տ):

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավում: Եկեղեցու անունով նաև այդպես է կոչվել Աղջուց վանքը (տ):

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Արևիք գավում, տ Կարճևան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Յղնա գ-ի մոտ, տ Մցգունի Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Բիստ գ-ում, Հնում՝ Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավում: Գյուղացիներն այդպես են անվանում Ս Աստվածածին վանքը (տ):

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի խանություն Դարաշամբի գավում, տ Դարաշամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Խանդամուց գ-ում, տ Խանդամուց Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, Աղբյուրակ գ-ից (այժմ՝ Հրազդան ք-ի շրջագծում) 3-4 կմ հս-արմ, անտառում: Կառուցվել է 10-12-րդ դդ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Նոր Մալաթիա ք-ի մոտակայքում:

Հիմնահատակ ավերվել է 1915 թ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Արճակի գվոկ-ի Սևան գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Ջնուկ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Պողանց գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճևանի գվոկ-ի Ուրանց գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նորդուզի գվոկ-ի Հոսթայան գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Հիրճ գ-ում: Մեկ այլ վկայությունը՝ կոչվում էր Ս Ամենափրկիչ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բերկրիի գվոկ-ի Ս Ստեփանոսի վանքի Համալիրում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբադի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Պետրոսաշեն գ-ում: Կառուցվել է 12-րդ դդ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Նախիջևան գ-ում: Հոյաշեն, գմբեթավոր կառույց էր՝ հիմնադրված հավանաբար 6-րդ դդ: 20-րդ դդ սկզբներին գմբեթը փլված էր: Գ-ում գտնվում էին նաև Ս Խաչ և Նորամանուկ անուններով մատուռները: Ներսում, դռան մոտ պահպանվել էր Հովհաննես Սմբատ Բագրատունի թագա-

վորի (1020-1041) 1035 թ արձանագրությունը:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Ադանայի նահ-ում, Ադանայի գավ-ի Մսիս գք-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Սարգիս:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Սիս ք-ում: Այստեղ է թաղված Կիրիկիայի Հայոց թագավոր Լևոն Բ-ը (1198-1219):

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիրիկիայում, Տարսոն ք-ում: Պատերին կային հայերեն վիմագիր արձանագրություններ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ջրնաղ գ-ում: Անշուք շինություն է:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շինուհայր գ-ում (Հին գատեղիում): Եռանավ բաղնիք է, կառուցված 17-րդ դդ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Հերմոնի վանքի Համալիրում: Ավերվել ու չի պահպանվել:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Տաշտուն գ-ում: Կառուցվել է 11-13-րդ դդ, վերանորոգվել՝ 17-րդ դդ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վարսեր գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ, անշուք շինություն է: Ուշագրավ են պատերի մեջ շարված 12-14-րդ դդ բարձրարվեստ խաչքարերը: Գ-ի արմ եզրին է գտնվում Ծաղկավանք կիսավեր եկեղեցին:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ում, Վարդանի վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 9-12-րդ դդ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, St Step'anos - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ում, Վարդանի վանքի Համալիրում: Կառուցվել է 9-12-րդ դդ:

տանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Որոտնավանքի Համալիրում: Մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Մղուկ գավ-ի մեջ: Կառուցել է տվել Սյունիքի Շահանդուխտ թագուհին 1000 թ: Թաղածածկ շինություն է: Շինարարության համար օգտագործված է տեղական բազալտը:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Տանձավեր գ-ում: Թաղակապ շինություն է, կառուցված 15-րդ դ: Մեսրոպ արքեպիսկոպոսի օրոք 1620 թ այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ուրծաձոր գավ-ում, Սազրաբերդ բերդում: 1491 թ այս եկեղեցուն նվիրաբերվել է մի Հայսմավուրք:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ում Նաչն գավ-ի Վաճառքի վանքի (եկեղեցու) համալիրում: Ս Ս է անվանել Հր. Աճառյանը:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարզման գավ-ի Տանձուտ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Յղնա գ-ի մոտ, զրանից 3 կմ հեռավորության վրա: Վերջին անգամ վերանորոգվել է 1895 թ: Փայտածածկ շինություն է, ունի զույգ ավանդատներ և սրահ: Պատերի մեջ տեղադրված են 9-17-րդ դդ մի քանի խաչքարեր:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Քաղաքի գ-ում: Պատի վրա թողնված էր 1441 թ Հայերեն վիմագիր արձանագրություն:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադ գ-ում: Գտնվում էր հին ք-ի հս կողմում, բարձրադիր միջնաբերդի տարածքում: Հիմնադրվել է 13-րդ դ-ում, վերականգնը-

վել մի քանի անգամ: Պահպանված շինությունը 17-րդ դ-ի է: Այն ուներ քառանյութ բաղիլիկ հորինվածք: Ուներ 2 ավանդատուն, արսիղ և սրահ: Ավերված էին զմբեթը, ամբողջ ծածկը և պատերի վերին հատվածները: Այժմյան վիճակը Հայտնի չէ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Նուսնուս (այժմ՝ Նյունյուս) գ-ում: Ավերակ է:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապաղովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Կեսարիայի գավ-ի Քեչի-գյուղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, որտեղ 1872-1873 թթ սովորում էին 80 աշակերտներ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի Հերեկի գավ-ի համանուն գք-ում: Հիշատակվում է նաև Ս Աստվածածին անունով: Մինչև 1915 թ այստեղ գործում էին Ս Մեսրոպյան և Մարիոնյան վարժարանները:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալքալաքի շրջ-ի Փոքր Սամսար գ-ում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոն ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Ք-ի մյուս եկեղեցիներն էին Ս Աստվածածինն ու Ս Հովհաննեսը:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի, մ ա տ ու ո ն ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Փառակա գ-ում, զրանից 1,5 կմ արմ: Այժմ ավերված է: Դրա տարածքում, Գիլան գետի ձախ ափին կային 16-17-րդ դդ մի քանի խաչքարեր:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մաստարա գ-ում: Վերանորոգվել է 17-18-րդ դդ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ

ՏԵՊՊՈՍ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի - ս ը ը - ը ա տ ե ղ Ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Նուլի գավ-ի Գեղրվանք գ-ում: Այստեղ գտնվում էին նաև Ս Գեորգ, Թուխ Մանուկ, Ս Սարգիս եկեղեցի-սրբատեղիները:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գավ-ի Նոտրըջի գ-ախմբի Սունենց գ-ի Պապանունց կոչվող ամառանոցում:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Մ ա տ ու ո Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Զեյթունի գավ-ի, Ֆոնուս ավանից հր-արմ գտնվող Հին Ֆոնուս գյուղակում: Այստեղ էր գտնվում Ստեփանոս Ուլենցու գերեզմանը:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Գավառ ք-ի արլ կողմում գտնվող Գավառ (Գեղարքունիք) բերդ-ամրոցից հր:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Տալվորիկի գավ-ի Փուրխ գ-ում: Վերանորոգվել է 1818-1820 թթ վարպետ Ավետիսի ձեռքով: Ավերվել, կողոպտվել ու լքվել է 1915 թ Մեծ եղեռնի ժամանակ:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գավ-ի Վահանաչեն գ-ի մոտ, տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բերկրիի գավ-ում, Բերկրի ք-ի մոտակայքում, տ Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բերկրիի գավ-ում, տ Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կոչ գ-ում, տ Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓՈՒՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊՊՈՍ, ՏՏ ՏԵՊՊՈՍ, Ս Ստեփաննոս, Ս Ստեփաննոսի վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-

ում, Փարադաչտ գ-ից 3-4 կմ հս, բարձունքի վրա: Ավերակները պահպանվել են այժմյան Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի տարածքում, արդեն լքված ու անմարդաբնակ Փարադաչտ գ-ի Հանդամասում: Ժամանակին վանքի մոտ աղբյուր կար՝ Նահատակ անունով և գերեզմանոց, որի խաչքարերից մի քանիսը կերտվել են 17-րդ դ: Արխիվային փաստաթղթերի տվյալներով՝ վանքը կառուցել է տվել Մաղաբիա վարդապետը 1385 թ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Շվ Տեփ*անոս, St Step'anos - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ի Ծաղատ գք-ում, տ Ծաղատ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Շվ Տեփ*անոս, St Step'anos - վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Ծոռոթ գ-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Շվ Տեփ*անոս, St Step'anos - վ ա ն ք, անապատ Կիլիկիայում, Հայկաի նահ-ում, Զեյթուն գք-ից հր-արմ, տ Ս Ստեփանոս Ուլնեցվո վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Շվ Տեփ*անոս, St Step'anos, Ս Ստեփաննոս - վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Մալաթիա ք-ում: Միջին դդ այստեղ ընդորինակվել են Հայերեն ձեռագրեր, որոնցից մի քանիսը պահպանվել են ցայսօր:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Շվ Տեփ*անոսի վանք, St Step'anosi vank' - Ե կ ե ղ ե ց ի, վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Արենի գ-ում, տ Ս Աստվածածին:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Շվ Տեփ*անոսի վանք, St Step'anosi vank' - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչի գվոկ-ի Աղուն գ-ում, տ Ս Ստեփանոսի Ուխտ Ծովահայաց:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Շվ Տեփ*անոսի վանք, St Step'anosi vank', Ս Ստեփաննոս, Ս Ստեփանոս - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Բերկրիի գվոկ-ում, տ Տեր Հուսկան Որդու վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Շվ Տեփ*անոսի վանք, St Step'anosi vank', Ս Ստեփաննոս, Ս Ստեփանոս - վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Կոչ

գ-ում, դրա արլ կողմում: Խաչաձև հատակագծով, գմբեթավոր, սրբատաշ քարերով կառուցված շինություն է, որի պատի վրայի 981 թ արձանագրության մեջ ասվում է, որ այն կառուցվել է Խաչիկ Ա Արշարունի կաթողիկոսի (973-992) ժամանակ, նույն 981 թ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Շվ Տեփ*անոսի վանք, St Step'anosi vank' - վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում, Սաղի գ-ում, տ Սաղի Ս Ստեփանոս:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Շվ Տեփ*անոսի վանք, St Step'anosi vank' - վ ա ն ք, ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Զեյթուն գք-ից հր-արմ, տ Ս Ստեփանոս Ուլնեցվո վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Շվ Տեփ*անոսի վանք, St Step'anosi vank' - վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Տեփ*անոսի վանք, Step'anosi vank' - վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Շվ Տեփ*անոսի վանք, St Step'anosi vank' - վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Տեի (Թիվի) գ-ի մոտ, տ Նավուչի Ս Ստեփանոս:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Շվ Տեփ*անոսի վանք, St Step'anosi vank' - վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Յղնա գ-ի մոտ, տ Սցզունի Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՈՒՆՏ ԾՈՎԱՀԱՅԱՑ, Շվ Տեփ*անոսի Ստեփանոսի վանք, Ս Ստեփաննոսի վանք, Ս Ստեփաննոսի Ուխտ Ծովահայաց, Ս Ստեփանոսի վանք - վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, պատմական Ռչտունիքում, Նարեկա վանքից մոտ 26 կմ հս-արմ, Վանա լճի հր ափամերձ շրջանում, Աղուն գ-ում: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն, որտեղ գրված ձեռագրերից մի քանիսը պահպանվել են:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Շվ Տեփ*անոս Մայր եկեղեցի, St Step'anos Mayr ekeg'ec'i - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխա ք-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, Շվ Տեփ*անոս ՆախաՎկա, St Step'anos Naxavka - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բղիի գվոկ-ի Սերկեկի գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, Շվ Տեփ*անոս ՆախաՎկա, St Step'anos Naxavka - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Տոդ գ-ում, դրա հր կողմում: Կառուցվել է 13-րդ դ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Հովհաննես, տ Ս Ստեփանոս Նահատակ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, Շվ Տեփ*անոս ՆախաՎկա, St Step'anos Naxavka - Ե կ ե ղ ե ց ի Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Խըծկոնքի վանական Համալիրում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, Շվ Տեփ*անոս ՆախաՎկա, St Step'anos Naxavka - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ի Վարդենոցաց վանքի Համալիրում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, Շվ Տեփ*անոս ՆախաՎկա, St Step'anos Naxavka - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Խոտորջրի գ-ախմբի վերին Մուխսուր (Մոխրակույտ) գ-ի մոտ, տ Ս Ստեփանոս Նախավկայի մատուռ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, Շվ Տեփ*անոս ՆախաՎկա, St Step'anos Naxavka - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Խոտորջրի գ-ախմբի Պանդրան գ-ի մոտ:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, Շվ Տեփ*անոս ՆախաՎկա, St Step'anos Naxavka - Ե կ ե ղ ե ց ի : Ոմանք ենթադրում են, որ Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Թանահատի վանքի Համալիրի Ս Ստեփանոս եկեղեցու տեղում հնում գոյություն է ունեցել Ս Ս ն եկեղեցին:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, Շվ Տեփ*անոս ՆախաՎկա, St Step'anos Naxavka - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզում, Կոչ գ-ի Կոչավանք վանքի Համալիրում: Կառուցված է 7-րդ դ դեղնակարմրավուն

տուֆ քարերով: 1174 թ այստեղ ընդօրինակվել է եղիշե պատմիչի (5-րդ դ) Պատմությունը: Եկեղեցուց արլ պահպանվել են 10-րդ դ կառուցված մատուռի հիմնապատերը, դեպի արմ՝ 13-րդ դ խաչքարերով հարուստ գերեզմանոցը: Պահպանված է 1175 թ խաչքար-մահարձանը: Հմնտ Ս Ստեփանոսի վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գյւմրի վանքի համալիրում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թոխաթ ք-ում:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաչամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա վանքի համալիրում, տ Դարաչամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱ, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաչամբի գավ-ում, տ Դարաչամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՄԱՏՈՒՌ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Նոտրդրի գ-խմբի վերին Մոխուրկուտ (Մոխրակույտ) գ-ի մոտ, Նաչնձոր ձորի եզրին:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաչամբի

գավ-ում, տ Դարաչամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՈՒԽՏ, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱՀԱՏԱԿ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Տող գ-ում, նրա հրարմ կողմում, գերեզմանոցի տարածքում: Կառուցման ժամանակը հայտնի չէ, նորոգվել է 1747 թ Մելիք Եգանի և նրա որդու Մելիք Եսայու ջանքերով: Թաղածածկ դահլիճ է՝ կառուցված մշակված և անմշակ կաթնագույն քարերով: Շենքի վրա օգտագործվել են տեղում գտնված ավելի հին եկեղեցու քարեր: Գ-ի կենտրոնի կանգուն եկեղեցին կոչվում է Ս Հովհաննես: Գերեզմանի ծայրամասում գտնվող ավելի ուշ կառուցված եկեղեցին ենթադրաբար անվանում են Ս Վարդան:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱՀԱՏԱԿ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք Հայաստանում: Ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիմնվել է հին ժամանակներում՝ Ս Ստեփանոս Նահատակի անունով: Վերականգնվել է 1615 թ: Այստեղ բնակվել են վանահայրը, ներսես եպիսկոպոսը, 3 վարդապետ և 1 քահանա:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆՔ, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք , ա ն ա - պ ա տ Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Ջեյթուն գք-ից հրարմ, տ Ս Ստեփանոս Ուլնեցվո վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆՔ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Ջեյթուն գք-ից հրարմ, տ Ս Ստեփանոս Ուլնեցվո վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆՔ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Ջեյթունի գվոկ-ի տարածքում, Ջեյթուն գք-ից մոտ 25 կմ հրարմ, Կանչի բերդի և Ուլնիս ավանի մոտակայքում, գետափին:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆՔ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Ջեյթունի գվոկ-ի տարածքում, Ջեյթուն գք-ից մոտ 25 կմ հրարմ, Կանչի բերդի և Ուլնիս ավանի մոտակայքում, գետափին:

ՎԱՆՔ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ ՈՒԼՆԵՑՎՈ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Ջեյթուն գք-ից հրարմ, տ Ս Ստեփանոս Ուլնեցվո վանք:

Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՇՅ ՏԵՊ՝ԱՈՍ, ՏԵՊ՝ԱՈՍ - Մ ը բ ա - տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Աչան գ-ի մոտակայքում գտնվող Ղուզարտեր կոչվող քաղաքատեղիի տարածքում: Մյուս սրբատեղին կոչվում է Քարահարթ:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ՏԵՊ՝ԱՈՍ, ՏԵՊ՝ԱՈՍ - Մ ը բ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Աչան գ-ի մոտ, տ Ս Ստեփանոս:

Ս ՍՏԵՓԱՆԱ, ՇՅ ՏԵՓԱՆԱ, ՏԵՓԱՆԱ - Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Մակուի խանության Դարաչամբի գավ-ում, տ Դարաչամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա:

Ս ՍՐԱԲԵԳ, ՇՅ ՏՐԱԲԵԳ, ՏՐԱԲԵԳ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Դաշուշեն գ-ի մոտ, տ Ս Սրաբեկ:

Ս ՍՐԱԲԵԿ, ՇՅ ՏՐԱԲԵԿ, ՏՐԱԲԵԿ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ում, Դաշուշեն գ-ի մոտ, վերջինից հս: 20-րդ դ սկզբներին պահպանվում էին մատուռի փլատակները, մի խաչքար, մի քանի հնամենի ծառեր, աղբյուրը և սենյակների մնացորդները: Ժողովրդական ավանդություններ՝ այստեղ նահատակվել են քույր ու եղբայր, սրաբեկ են եղել, որից և առաջացել է Ս անունը:

ՍՐԱՆՈՅԻ ՎԱՆՔ, ՏՐԱՆՈՅԻ ՎԱՆԿ՝, ՏՐԱՆՈՅԻ ՎԱՆԿ՝ - Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կիրանց գ-ի մոտ:

ՍՐԱՇԵՆ, ՏՐԱՇԵՆ, ՏՐԱՇԵՆ, ՍՐԱՇԻՆՆԵՆ - Մ ա տ ու ո Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Հաթերք գ-ի մոտ: Կառուցված է քարուկրաշաղախով: Շուրջը կան հայկական գերեզմաններ:

ՍՐԱՊԻՈՆԻ ՎԱՆՔ, ՏՐԱՊԻՈՆԻ ՎԱՆԿ՝ - Վ ա ն ք Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ:

ՄՐԲԱՆԵՍԻ ՎԱՆՔ, Србанеси ванк*, Srbanesi vank', **Ս Հովհաննես, Ս Հովհաննեսի վանք, Հովհան Օձնեցու վանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ում, նրա հս-արմ կողմում: Համալիրի մեջ մտնում են 2 ոչ մեծ եկեղեցիներ, զանգակատունը և այժմ ավերված տնտեսական նշանակության շինությունները: Եկեղեցիներից մեկի բնի մոտ գտնվում է Հովհան Օձնեցի կաթողիկոսին (717–728) վերագրվող սալերով ծածկված քարարկղային դամբարանը: Այստեղ կան նաև այլ տապանաքարեր: Կառուցման համար օգտագործված են անդեղիտի ոչ խոշոր քարեր: Եկեղեցիների, ինչպես նաև վանքի, հիմնադրման ժամանակները հայտնի չեն: Վերակառուցվել է 17-րդ դ: Համալիրը շրջապատված է անկանոն, ոչ բարձր պարսպով: Արմ կողմում գերեզմանոցն է, որտեղ պահպանվել են նաև բազմաթիվ խաչքարեր:

ՄՐԲԱՆՈՒՅ ՎԱՆՔ, Србар*уц ванк*, Srbar'uc' vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքի ինահ-ում, Լճեի գվոկ-ի Լճե գք-ի մոտ, հարթավայրում: 20-րդ դ սկզբներին հիմնովին ավերված էր: Տարածքում հաղիվ նշմարվում էին հայերեն արձանագրություններով մի քանի գերեզմանաքարեր:

ՄՐԲԼԹԱՆ, Србл*аѣ, Srbll'tan, **Սրբլթոն** – **Մ ա տ ու ու**, ու խ – տ ա տ ե ղ ի Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդման գավ-ում, Շամքորի աջակողմյան վտակ Գարդման գետի հովտում Գարդման (Գրբլ-մանիկ) բերդի Ս Հովհաննես եկեղեցուն կից: Փոքրիկ մատուռի մոտ կար ընդարձակ գերեզմանատուն և 3,5 մ բարձր մի մահարձան Հայոց ՉՁ (= 1331) թվակիր արձանագրությամբ:

ՄՐԲԼԹՈՆ, Србл*оѣ, Srbll'ton – **Մ ա տ ու ու**, ու խ տ ա տ ե ղ ի Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Գարդմանաձոր գավ-ում, տ Սրբլթան:

ՄՐԲՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, Србоц Ар*ак*елоц екег*еѣѣ, Srboc' Ar'ak'eloc' ekeγec'i – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի վան ք-ում:

ՄՐԲՈՅ ՂԵՎՈՆԴՅԱՆՅ, Србоц Г*евондѣяѣц, Srboc' Gevondyanc', **Ղոնդիկ** – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղա-

րարդի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Ավետարանոց գ-ում:

ՄՐԲՈՅ ՂԵՎՈՆԴՅԱՆՅ ՎԱՆՔ, Србоц Г*евондѣяѣц ванк*, Srboc' Gevondyanc' vank' – **Ա ն ա պ ա տ**, **վ ա ն ք** Լեոնային Ղարարդի Հանրապետությունում, տ **Ղեոնդյանց անապատ**:

ՄՐԲՈՅ ՎԱՐԴԱՆԱՆՅ, Србоц Варданѣяѣц, Srboc' Vardananc' – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Կարագուլաղ գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

ՄՐԸԳԼԸ Ս ԹՈՐՈՍ, Среглаѣ Св Т*орос, Srəglə St T'oros – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից արլ, տ **Գորդու վանք**:

ՄՐԸԳԼԸ Ս ԹՈՐՈՍ, Среглаѣ Св Т*орос, Srəglə St T'oros – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ննձորիկ գ-ի մոտ, տ **Գորդու վանք**:

ՄՐԸԽԼԸ Ս ԴՈՐՈՍ, Срыхлѣ Св Дорос, Srəxlə St Doros – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ննձորիկ գ-ի մոտ, տ **Գորդու վանք**:

ՄՐԸԽԼԸ Ս ԹՈՐՈՍ, Срыхлѣ Св Т*орос, Srəxlə St T'oros – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ննձորիկ գ-ի մոտ, տ **Գորդու վանք**:

ՄՐԸԽԼԻ, Срыхлѣ, Srəxli – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ննձորիկ գ-ի մոտ, տ **Գորդու վանք**:

ՄՐԽԼԸ Ս ԹՈՐՈՍ, Срыхлѣ Св Т*орос, Srəxli St T'oros – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկայի գավ-ի Ննձորիկ գ-ի մոտ, տ **Գորդու վանք**:

ՄՐԽՈՒ Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, Срху Св Ншани ванк*, Srxu St Nšani vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Կեմ գ-ի մոտ, տ **Սրխու վանք**:

ՄՐԽՈՒ ՎԱՆՔ, Срху ванк*, Srxu vank', **Ս Մարիանոս, Ս Մարիանոսի վանք, Սրբու վանկ, Սրբու վանք, Սրհու Ս Նշանի վանք, Սրկու վանք, Սրհու վանք, Սրհու Ս Աստվածածին** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի

Կեմ գ-ից 3 կմ հս, լ-նայանջին: Եկեղեցին կոչվում է Ս Մարիանոս, ունի քառակուսի հատակագիծ, կաթողիկե: Այն գմբեթավոր հոյակապ շինություն էր: Ենթարկվում էր Աղթամարի վանքին: **Ս վ-ում** 1592 թ գրվել է մի Ավետարան: 1648 թ երկրաշարժից վանքը ավերվել, հետո վերակառուցվել է: 20-րդ դ սկզբներին կանգուն էր, բայց չէր գործում: Շրջակայքում կան քարանձավներ: Ըստ ավանդության՝ այս վանքում անցյալում եղել են 300 կույսեր: Վանքի առաջնորդ Թեոդորոս-Մարինոսի գերեզմանը գտնվում էր եկեղեցու ներսում:

ՄՐԿՂՈՆԻՅ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Срк*о-нѣц Св Геворг, Srkγonic' St Gevorg – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաշեն գ-ից հս-արլ, տ **Սպիտակավոր Ս Աստվածածին**:

ՄՐԿՂՈՒՆԻՅ ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Срк*униѣц Спитакавор Аствац*ад*ин, Srkγunic' Spitakavor Astvacacin – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաշեն գ-ից հս-արլ, տ **Սպիտակավոր Ս Աստվածածին**:

ՄՐԿՈՒՎԱՆՔ, Сркуванк*, Srxu vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Գեմ գ-ի մոտ, տ **Սրխու վանք**:

ՄՐՀՈՒ ՎԱՆՔ, Срху ванк*, Srxu vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Կեմ գ-ի մոտ, տ **Սրխու վանք**:

ՄՐՂՈՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Спр*у Св Аствац*ад*ин, Srgu St Astvacacin – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ձոր գվոկ-ի Կեմ գ-ի մոտ, տ **Սրխու վանք**:

ՄՐՎԱՆՅ ԽԱՉ, Срванѣ Хач, Srvanc' Xac' – **Մ ա տ ու ու** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Տանձատափ գ-ի մոտ, դրանից 1,5 կմ հս, ձորայանջին, տ **Ցուր**:

ՄՐՎԵՂ, Срвер*, Srvey – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Այգեհովիտ գ-ի մոտ, տ **Սրվեղի վանք**:

ՄՐՎԵՂԻ ՎԱՆՔ, Срвер*и ванк*, Srvey'i vank', **Սրվեղ, Սրուեղ** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Այգե-

Հովիտ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 3 կմ հս-արմ, անտառապատ բացատի բարձրադիր սարալանջի վրա: Համալիրի մեջ մտնում են Ս Աստվածածին, Ս Նշան եկեղեցիները, խուցերը, ձիթհանքը և օժանդակ այլ շինություններ, որոնք հնում առնված են եղել շրջապարսպի մեջ: Տարածքում կան գերեզմաններ և բնակավայրի հետքեր: Գլխավոր եկեղեցին Ս Նշանն է, որը ներքևում շարված է քարով, վերևում, գմբեթի հետ միասին, օգտագործված է թրթածած աղյուս: Պատերի վրա կան հայերեն վիմագիր արձանագրություններ, որոնցից մեկը 1152 թ է: Կառուցողները Սարգիս ճարտարապետն ու Հովհաննեսն են: Եկեղեցին ներսից կլոր է, դրսից՝ 12-նիստանի, ունի սրածայր գմբեթ, որի հետ էլ ժողովրդական ստուգարանությունը կապում են վանքի Ս անունը: Այս եկեղեցու պատերի մեջ շարված են խաչքարերի կտորներ: Ս Աստվածածինը կառուցվել է 19-րդ դ կոպտաշար քարերով:

Համալիրի ընդհանուր վիճակն անմխիթար է:

ՄՐՈՒԵՂ, Сруер*, Srueγ - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Այգեհնովիտ գ-ի մոտ, **տ Սրվեղի վանք:**

ՄՐՈՒՃԻ ՎԱՆՔ, Сруц*и ванк*, Sruč'i vanč', Մրուջի վանք - Վ ա ն ք Վերին Միջագետքում, Բիրեջիկի գավ-ում, Սրուճի գվոկ-ի Սրուճ գք-ում:

ՄՐՈՒՋԻ ՎԱՆՔ, Сруджи ванк*, Sruč'i vanč' - Վ ա ն ք Վերին Միջագետքում, Բիրեջիկի գավ-ում, Սրուճի գվոկ-ի Սրուճ գք-ում, **տ Սրուճի վանք:**

ՍՈՒԼԹԱՆԸՄԱ, Султ*анѣма, Sult'anəma, Սուլթանմա - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Արղանայի գավ-ում: 19-րդ դ կեսերին ավերված ու լքված էր:

ՍՈՒԼԹԱՆԴՐ, Султ*анхдыр, Sult'anxdər, Սուլթանխըտըր - Ու խ - տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբեքրի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Խոզաթի գվոկ-ի Ջելվա գ-ի մոտ: Ա. Ամատյանի հավաստմամբ՝ հայկական նշանավոր ուխտավայրերից էր:

ՍՈՒԼԹԱՆԽՏԸՐ, Султ*анхытыр, Sult'anxətər - Ու խ տ ա - տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խար-

բերդի նահ-ում, Խոզաթի գվոկ-ի Ջելվա գ-ի մոտ, **տ Սուլթանխըր:**

ՍՈՒԼԹԱՆ ԽՏԸՐ, Султ*ан хтыр, Sult'an xtər - Ու խ տ ա վ ա յ Ր Արմ Հայաստանում, Խարբեքրի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Խոզաթի գվոկ-ի Ջելվա գ-ում, **տ Սուլթանխըր:**

ՍՈՒԼԹԱՆՄԱ, Султ*анма, Sult'anma - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ի Արղանայի գավ-ում, **տ Սուլթանմա:**

ՍՈՒԼԹԱՆՍԵԻԴ, Султ*ансеид, Sult'anseid - Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Տաճրակ գ-ի մոտ, **տ Գառնիկ ձըգ-նավորի վանք:**

ՍՈՒԼԹԱՆՍԵՅԻԴ, Султ*ансейид, Sult'anseyid - Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Տաճրակ գ-ի մոտ, **տ Գառնիկ ձըգ-նավորի վանք:**

ՍՈՒԼԹԱՆՍԵՅԻՏ, Султ*ансейит, Sult'anseyit - Վ ա ն ք (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Տաճրակ գ-ի մոտ, **տ Գառնիկ ձգնավորի վանք:**

ՍՈՒԼՈՒԿԻ ՎԱՆՔ, Сулуки ванк*, Suluki vanč' - Վ ա ն ք , մ ա տ ու ու Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գետաշենի ենթաշրջանի Ազատ (Սուլուկ) (այժմ՝ ռազմակալված է ադրբեջանական բանակի կողմից) գ-ում, **տ Երմոդյա Քահանայի վանքը:**

ՍՈՒԽԱՐԱՎԱՆՔ, Сухараванк*, Suxaravank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Արճեչի գվոկ-ում: Ոմն Սուխար թագավորի անունով նաև այսպես է կոչվել Արճվաբեր Ս Աստվածածին վանքը (տ):

ՍՈՒԽԲԵՉԱ, Сухбеча, Suxbeč'a - Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա - ճ ա Ր Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի Իշխան գ-ում, **տ Իշխանի վանք:**

ՍՈՒԽԲԵՉԱ ԵԿԵՂԵՅԻ, Сухбеча екер*едж, Suxbeč'a ekeγec'i - Ե կ ե - ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կիսկիմի գվոկ-ի Սուխբեչա ամառանոցավայրի մոտ, **տ Տալքի Ս Խաչ:**

ՍՈՒՀԱՐԱ, Сухара, Suhara - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի

նահ-ի Վանի գավ-ում, Արճեչի գվոկ-ում: Ոմն Սուխար (Սուհար) թագավորի անունով նաև այսպես է կոչվել Արճվաբեր Ս Աստվածածին վանքը (տ):

ՍՈՒՀԱՐԱՎԱՆՔ, Сухараванк*, Suharavank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Արճեչի գվոկ-ում: Ոմն Սուխար (Սուհար) թագավորի անունով նաև այսպես է կոչվել Արճվաբեր Ս Աստվածածին վանքը (տ):

ՍՈՒՂԻ ՎԱՆՔ, Сут*и ванк*, Sutyi vanč' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, **տ Հովհաննավանք:**

ՍՈՒՄԵԼԱ, Сумела, Sumela - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ում, Մաչկա գվոկ-ի Ջելդլիք ավանի մոտ, դրանից մոտ 18 կմ հր-արլ:

ՍՈՒՄԵԼԱ, Сумела, Sumela - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոնի գավ-ում, **տ Մարիամ Աննա:**

ՍՈՒՄԵԼԱՍ, Сумелас, Sumelas - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոնի գավ-ում, **տ Մարիամ Աննա:**

ՍՈՒՄԵԼԱՍԻ ՎԱՆՔ, Сумеласи ванк*, Sumelasi vanč' - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոնի գավ-ում, **տ Մարիամ Աննա:**

ՍՈՒՆԿ-ՍՈՒՆԿ, Сунк-сунк, Sunk-sunk - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբեքրի նահ-ում, Չմչկածագի գվոկ-ի Խարասար գ-ում: Երբեմն հիշատակվում է որպես ուխտատեղի: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

ՍՈՒՍԱՆՅ ՎԱՆՔ, Сусанц ванк*, Susanc' vanč', Բարձր Ս Աստվածածին, Դերա Սորդարե, Չողկանց վանք, Սորադատ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունում: Կառուցված էր մոխրագույն, մշակված քարերով, ուներ կլոր հատակագիծ:

ՍՈՒՍԻ ՏԱՃԱՐ, Суси тац*ар, Susi tačar - Տ ա ճ ա Ր Հնագույն Հայաստանում, Վանի թագավորության էրբրունի քաղաք-ամրոցում: Գտնվում էր բերդի տարածքում: Հայտնաբերվել են տաճարի որմնանկարների բեկորները: Պարսից Աքեմենյանների նվաճումների ժամանակ (6-4-րդ դդ, մ թ ա) վերակառուցվում և մոտցվում է պարսկական Ահուրամազդա աստծո տաճարի համալիրի մեջ:

ՍՈՒՍՈՒՋԻ ՎԱՆՔ, Сусузи ванк*, Susuzi vank' – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզում, Կարսի օկրուգի Շորագյալի տեղամասում, Կարմիր վանք գ-ի մոտակայքում: Պահպանվում էր մինչև 1920-ական թթ: Եկեղեցին կառուցված էր սև և կարմրավուն քարերով: Մոտը կար գ-ատեղի, արլ կողմում՝ գերեզմանոց: Եկեղեցու և գերեզմանաքարերի վրա արձանագրություններ չէին պահպանվել:

ՍՈՒՐ, Сур, Sur – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Մոսիք աշխ-ի Նարբերդ քում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Սարգիս: Հիշատակված է 1470 թ Ավետարանի հիշատակարանում:

ՍՈՒՐԲԱՀԱՆ, Сурбахан, Surbahān – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Բասեն գավ-ի Ակսիզում գ-ում, **տ Ակսիզումս:**

ՍՈՒՐԲ ԺԱՄ, Сурб жам, Surb žam – **Ե կ ե ղ ե ց ի** այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Բորժոմի շրջ-ի Տարածղուր գ-ում, նրա արլ կողմում: Կառուցվել է 16–17-րդ դդ: Ավերակ է: Այստեղ է գտնվում նաև Կարմիր Սուրբ ավերակ եկեղեցին:

ՍՈՒՐԲ ԽԱՉ, Сурб Хац, Surb Xac' – **Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի Իշխան գ-ում, **տ Իշխանի վանք:**

ՍՈՒՐԲ ԽԱՉ, Сурб Хац, Surb Xac' – **Մ ա տ ու ու** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ներքին Գետաշեն գ-ում, դրանից մոտ 0,5 կմ հր-արլ:

ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԱՓՈՒՅՏ, Сурб Хацап*аѣт, Surb Xac'ap'ayt – **Լ ճ ա կ (Ջրավազան, աղբյուր)** և ու խ – **տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, **տ Նաչափայտի լիճ:**

ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԻ ԱՂԲՅՈՒՐ, Сурб Хаци ар*ѣюр, Surb Xac'i aybyur – **Լ ճ ա կ (Ջրավազան, աղբյուր)** և ու խ – **տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, **տ Նաչափայտի լիճ:**

ՍՈՒՐԲ ԿԱՆԱՆՅ ՎԱՆՔ, Сурб Кананц ванк*, Surb Kananc' vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Բիթլիսի գավ-ում, Մոկսի գվոկ-ում: Ըստ ավանդության՝ այդպես էր անվանվում **Ապարանքի Ս Նաչը**՝ ի հիշատակ Հոփսիմյան կույսերի, որոնք հանգրվանել էին այստեղ:

ՍՈՒՐԲ ԿՈՒՅՍԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆ, Сурб Куйси бнакаран, Surb Kuysi bnakaran – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չմչկածագի գվոկ-ում, **տ Երկան Մաղարա:**

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ, Сурб Саргис, Surb Sargis – **Ե կ ե ղ ե ց ի , մ ա – տ ու ու** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Ս Սարգիս:**

ՍՈՒՐԲՕՀԱՆ, Сурбохан, Surbohan – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դիաղինի գվոկ-ում, Վանք գ-ի մոտ, **տ Ս Հովհաննես:**

Ս ՍՈՒՐԳԵՆ, Св Сургец, St Surgex – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Ելիզավետպոլի նահ-ի Ղազախի գավ-ում, **տ Ս Սուրգեղ:**

Ս ՍՈՒՐԳԵՂ, Св Сургер*, St Surgeγ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Ելիզավետպոլի նահ-ի Ղազախի գավ-ում, Քարվանսարա (այժմ՝ Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում Իջևան ք) գ-ից 10–12 կմ հս-արլ, Աղստե գետի աջ կողմում, կանաչապատ գետահովտում: Ավերակ էր:

ՍՈՒՐԵՆԱ ԱՆԱՊԱՏ, Сурена анапат, Surena anapat – **Վ ա ն ք (անապատ)** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի տարածքում: Պատմիչ Ստեփանոս Ասողիկը (10–11-րդ դդ) վկայում է, որ այս վանքը 5-րդ դ վերանորոգել է Հայաստանի մարզպան ու սպարապետ Վահան Մամիկոնյանը և վերակացու նշանակել Ղազար Փարպեցուն: Ստեփանոս Ասողիկը շփոթել է դեպքերը: Միանգամայն ընդունելի է Հ. Հյուբշմանի կարծիքը, որ խոսքը վերաբերում է էջմիածնի վանքին, որի տարբերակներից մեկը կարող էր լինել Ս ա-ը:

ՍՈՒՐԵՆ ԽԱՉ, Сурен Хац, Suren Xac' – **Ս ր ք ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Նորագյուղ գ-ի մոտ, դրանից հս, լ-ան վրա:

ՍՈՒՐԻՆԱ ԱՆԱՊԱՏ, Суринна анапат, Surina anapat – **Ա ն ա – պ ա տ , վ ա ն ք** Հայաստանում: Ենթադրաբար նույնացվում է Հովհաննավանք վանքին, Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում:

ՍՈՒՐՋԻՆԻ ՎԱՆՔ, Сурджини ванк*, Aurljini vank' – **Վ ա ն ք (*),**

ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, լքված ու ամալի Շրջու գ-ի տարածքում, **տ Շրջուի վանք:**

ՍՈՒՐՋԻ ՎԱՆՔ, Сурджи ванк*, Surji vank' – **Վ ա ն ք (*), ե կ ե – ղ ե ց ի** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ում, լքված ու ամալի Շրջու գ-ի տարածքում, **տ Շրջուի վանք:**

ՍՈՒՐՍՈՒՐԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Сурсури Св Геворг, Sursuri St Gevorg, Սորսյուրա վանք, Սորսյուրի վանք, Սորսուրի Ս Գևորգ, Սորսուրի վանք, Սուրսուրի վանք – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդի գավ-ի Սուրսուրի գ-ում: Եկեղեցին կոչվում է Ս Գևորգ: Գ. Սրվանձությանի հաղորդմամբ՝ վանքի պարսպի դռան վրա եղած արձանագրության համաձայն հիմնադրվել է հայոց 961 (= 1512) թ: Շրջապարիսպը պահպանվել էր մինչև 19-րդ դ կեսերը: 1860-ական թթ վանքին հարկատու էին 24 հայաբնակ գ-եր, որոնք վճարում էին դրամական ու մթերային (բամբակ, հացահատիկ, պտուղներ) հարկեր: 1895 թ հայկական կոտորածների ժամանակ այս վանքը նույնպես ավերվեց, վանականները սպանվեցին, ունեցվածքը կողոպտվեց, որից հետո վանքը ամայացավ ու լքվեց:

ՍՈՒՐՍՈՒՐԻ ՎԱՆՔ, Сурсури ванк*, Sursuri vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Սուրսուրի գ-ում, **տ Սուրսուրի Ս Գևորգ:**

ՍՔԱՆՁԵԼԱԳՈՐԾ, Ск*анчелаторц*, Skanc'elagorc – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Արծկե գք-ի մոտ, **տ Աքանչելագործ Ս Նշան:**

ՍՔԱՆՁԵԼԱԳՈՐԾԻ ՎԱՆՔ, Ск*анчелаторц*и ванк*, Skanc'elagorci vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Սմրոն գ-ում, **տ Շախուռա Ս Աստվածածին:**

ՍՔԱՆՁԵԼԱԳՈՐԾ Ս ՆՇԱՆ, Ск*анчелаторц* Св Ншан, Sk'anč'elagorc St Nšan, Ավեր, Ավեր վանք, Արծկեի վանք, Արծկե վանք, Երաշխավորի վանք, Երաշխավոր վանք, Երաշխավոր ուխտ, Երեչխուր, Նա-

չի վանք, Ս Նշան, Պատերազմի Ս Նշան, Սքանչելագործ, Սքանչելագործ վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ–ում, Արծկեի գվոկ–ի Արծկե գք–ի մոտ, դրանից Հս, այգևետ վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ–ի Բղնունիք գավ–ի մեջ: Ըստ ավանդությունից՝ այստեղ պահվում էր մանուկ Հիսուս Քրիստոսի տաշտակի բեկորը: Հիշատակված է Վահան Գողթնեցու (8–րդ դ) վարքում: Ըստ ձեռագրական հիշատակարաններից մեկի՝ Աշոտ Ա Բագրատունու (885–890) օծումը կատարվել է այստեղ: Մասնագետների կարծիքով հիմնադրված պետք է լինի 7–րդ դ վերջերին, 8–րդի սկզբներին: Պահպանվում էին վանքի ավերված եկեղեցին, չրջապարիսպների փլատակները: Եկեղեցին ունեցել է գմբեթ: Ս Ս Ն համարվում է վաղ միջնադարի Հայկական ճարտարապետության լավագույն կոթողներից մեկը: Ավերվել է 1895 թ, վերջնականապես լքվել՝ 1915–ին: Պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի Հայերեն ձեռագրեր:

ՄՔԱՆՁԵԼԱԳՈՐԾ ՎԱՆՔ, Ск'анчелаторц' ванк*, Sk'anč'elatorc vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ–ում, Արծկեի գվոկ–ի Արծկե գ–ի մոտ, տ Սքանչելագործ Ս Նշան:

Վ

ՎԱԼԱՍԼԱ ՎԱՆՔ, Валасла ванк*, Valasla vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ–ում, Դերսիմի գավ–ի Չմկաճազի գվոկ–ի Մորչխան գ–ում: 19–րդ դ վերջերին թեև ավերված էր, բայց չրջակայքի Հայերը սովորություն ունեին Քառասուն Մանկանց տոնի օրը ուխտի գալու այստեղ:

ՎԱՀԱԳՆԻ ՄԵՀՅԱՆ, Вагагннн мегягн, Vahagni mehyan – Մ Ե Հ – յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ–ի Տարոն գավ–ում, Աշտիշատ ավանում, տ Աստղիկի մեհյան:

ՎԱՀԱԳՆԻ ՄԵՀՅԱՆ, Вагагннн мегягн, Vahagni mehyan – Մ Ե Հ – յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ–ի Տարոն գավ–ում, Քարբե լ–ան վրա:

ՎԱՀԱԳՆԻ ՄԵՆՅԱԿ, Вагагннн Сегяк, Vahagni Senyak – Մ Ե Հ – յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ–ի Տարոն գավ–ում, Աշտիշատ ավանում: Վահագն աստծու անունով նաև այսպես է կոչվել Աստղիկի մեհյան–ը (տ):

ՎԱՀԱՆԱՇԵՆ, Ваганашен, Vahanašen – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ–ում, Բարբերդի գվոկ–ի Վահանաչեն գ–ի մոտ, տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՎԱՀԱՆԱՇԵՆԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Ваганашени Св Степ'анос, Vahanašeni St Step'anos – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ–ում, Բարբերդի գվոկ–ի Վահանաչեն գ–ի մոտ, տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՎԱՀԱՆԱՇԵՆԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Ваганашени Св Степ'аноси ванк*, Vahanašeni St Step'anosi vank', Ս Ստեփանոս, Ս Ստեփանոսի վանք, Ս Ստեփանոս, Վահանաչեն, Վահանաչենի Ս Ստեփանոս, Վահանաչենու Ս Ստեփանոսի վանք, Վահաչեն, Վահաչենի Ս Ստեփանոս, Վաղչենի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ–ում, համանուն գավ–ի Բարբերդի գվոկ–ի Վահանաչեն գ–ի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ–ի Սպեր գավ–ի մեջ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Պահպանվել են 14–16–րդ դդ այստեղ ընդօրինակված Ավետարան, Գանձարան, Աստվածաշունչ, երգարան: 17–րդ դ այստեղ դասավանդել է Սրապիոն վարդապետ Օձտեղցին, որին աշակերտել է պատմիչ Գրիգոր Դարանաղցին: Վ Ս Ս վ–ը գտնվել է նույն գվոկ–ի Օձտեղ գ–ի Հս կողմում, որի պատճառով, ինչպես Վահանաչեն և Օձտեղ գ–երը, այնպես էլ Օձտեղի Ս Լուսավորիչ վանքն ու Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանքը նույնացվել են:

ՎԱՀԱՆԱՇԵՆՈՒ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Ваганашену Св Степ'аноси ванк*, Vahanašenu St Step'anosi vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ–ում, Բարբերդի գվոկ–ի Վահանաչեն գ–ի մոտ, տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՎԱՀԱՆԱՇԻՆՈՒ ՎԱՆՔ, Ваганашину ванк*, Vahanašinu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ–ում, Բարբերդի գվոկ–ի Վահանաչեն գ–ի մոտ, տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՎԱՀԱՆՈՒ ՈՒՆՏ, Вагану Ухт, Vahanu Uxt – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Շահարջիկ (Շեկք) գ–ի մոտ, տ Վահանավանք: ՎԱՀԱՆՈՒ Ս ՈՒՆՏ, Вагану Св Ухт, St Vahanu Uxt – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյու–

Վահանավանք, Ս Հովհաննեսի վանք, Հովհաննուվանք, Հովհանու վանք, Հովհանուվանք, Վահանու Ս Ուխտ, Վահանու Ուխտ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Կապան ք–ից 6–7 կմ արմ, Շահարջիկ (Շեկք) գ–ի մոտ, Ողջի գետի աջափնյա անտառոտ ձորում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ–ի Ձորք գավ–ի մեջ: Կառուցել է տվել Սյունիքի իշխան Ջաղիկի որդի Վահանը 911 թ և իր անունով կոչել Վ: Հետագայում, մինչև 11–րդ դ վերջերը, վանքի համալիրում ավելացվել են նոր շինություններ: Խմելու ջուրը բերված էր կավե խողովակներով: Վանքի Ս Գրիգոր Լուսավորիչ գլխավոր եկեղեցին և չափերով ավելի փոքր, բայց չքեղ ու գեղեցիկ Ս Աստվածածինը այժմ ավերակ են: 10–11–րդ դդ Վ Սյունիքի կրոնաուսումնական խոշոր կենտրոններից մեկն էր, որի միաբանների թիվը 100–ից ավելի էր: Վանքը միջին դդ ունեցել է ընդարձակ կալվածքներ, դպրոց, մատենադարան: Այստեղ թաղված են Հայոց Արևելից Կողմանց և Սյունիքի իշխաններ ու թագավորներ: Ենթադրում են, որ այստեղ պետք է թաղված լինի 18–րդ դ Հայ ազգայինազատագրական պայքարի առաջնորդ Դավիթ–Քեկը: 1960–ական թթ Վ–ի տարածքում կատարվել են պեղումներ և մասնակի վերանորոգումներ, Հայտնաբերվել են տապանագրեր և փմնագիր արձանագրություններ:

ՎԱՀԱՆՏԵՆ, Ваганшен, Vahanašen – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ–ում, Բարբերդի գվոկ–ի Վահանաչեն գ–ի մոտ, տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՎԱՀԱՆՏԻՆՈՒ ՎԱՆՔ, Ваганшину ванк*, Vahanašinu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ–ում, Բարբերդի գվոկ–ի Վահանաչեն գ–ի մոտ, տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:

ՎԱՀԱՆՈՒ ՈՒՆՏ, Вагану Ухт, Vahanu Uxt – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Շահարջիկ (Շեկք) գ–ի մոտ, տ Վահանավանք: ՎԱՀԱՆՈՒ Ս ՈՒՆՏ, Вагану Св Ухт, St Vahanu Uxt – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյու–

նիքի մարդում, Շահարջիկ գ-ի մոտ, **տ Վահանավանք:**

ՎԱՀԵՎԱՀՅԱՆ ՄԵՀՅԱՆ, Bahevahyan mehyan, Vahevahyan mehyan – Մ Ե Հ Յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աշտիշատ ավանում, **Վահանայան մեհյան:**

ՎԱՀԵՎԱՀՅԱՆ ՄԵՀՅԱՆ, Bahevahyan mehyan, Vahevahyan mehyan – Մ Ե Հ Յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Հացյաց Դրախտ անտառ-պուրակի տարածքում, բարձունքի վրա:

ՎԱՀԵՎԱՆՅԱՆ ՄԵՀՅԱՆ, Bahevanyan mehyan, Vahevanyan mehyan – Մ Ե Հ Յ ա ն Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ում, Տոսպ գավ-ի Ահե-վականց գ-ում:

ՎԱՀԵՎԱՆՅԱՆ ՄԵՀՅԱՆ, Bahevahyan mehyan, Vahevanyan mehyan, Երից Բագանց մեհյան, Հերակյան մեհյան, Հերակղյան մեհյան, Վահե-վահյան մեհյան – Մ Ե Հ Յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ի Աշտիշատ ավանում:

ՎԱՀԻՆ, Вахин, Vahin – Մ ա – տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի չրջ-ի Վաղուհաս գ-ի մոտ: Բաղկացած է 2 անշուք շինություններից: Բնակիչները հավատացած էին, որ եթե դրանցից մեկի վրա ջուր լցնեն՝ անձրև կտեղա, իսկ մյուսի վրա կրակ վառեն՝ արևոտ օր կլինի:

ՎԱՀԿԱՅԻ Ս ԱՍՏՎԱԾՎԱԾԻՆ, Bahkayı Sv Astvacacin, Ս Աստվածածին – Ե կ Ե ղ Ե ց Ի Լեոնային Կիլիկիայում, Վահկա բերդում կամ նրա մոտ:

ՎԱՀԿԱՅԻ Ս ՆՇԱՆ, Bahkayı Sv Nšan, Vahkayı St Nšan – Ե կ Ե – ղ Ե ց Ի (վանք) Լեոնային Կիլիկիայում, Վահկա բերդում կամ նրա մոտ, **տ Վահկա Ս Նշան:**

ՎԱՀԿԱ Ս ՆՇԱՆ, Vahka Sv Nšan, Ս Նշան, Վահկայի Ս Նշան – Ե կ Ե ղ Ե ց Ի (վանք) Լեոնային Կիլիկիայում, Վահկա բերդում կամ նրա մոտ:

ՎԱՂԱԴԻՆ, Bar*adın, Vayadin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱԴՆԻ ՎԱՆՔ, Bar*adnı vanx*, Vayadni vanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱԴՆՈՎԱՆՔ, Bar*adnovanx*, Vayadnovanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱԹՆԻ ՎԱՆՔ, Bar*at*ni vanx*, Vayat*ni vanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱՀԱՍԻ ՎԱՆՔ, Bar*ahasi vanx*, Vayahasi vanx* – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Վաղուհաս գ-ում, **տ Վաղուհասի վանք:**

ՎԱՂԱՆԳ, Bar*ahā, Vayand – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱՆԴՆԻ ՎԱՆՔ, Bar*ahdnı vanx*, Vayandni vanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱՆԴՆՈՒ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Bar*ahdnı Sv Karapet, Vayandni Sv Karapet – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱՆԴՈՒ ՎԱՆՔ, Bar*ahdu vanx*, Vayandu vanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱՇԵՆ, Bar*ashen, Vayāšen – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Վահանաչեն գ-ի մոտ, **տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:**

ՎԱՂԱՏՆՈՎԱՆՔ, Bar*atnovanx*, Vayatnovanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱՏՈ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Bar*ato Sv Karapet, Vayato St Karapet – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղուղի գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱՏՈՒՆ ՎԱՆՔ, Bar*atun vanx*, Vayatun vanx* – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ի մոտ, **տ Որոտնավանք:**

ՎԱՂԱՐՇՎԱՊԱՏԻ Ս ԳՐԻԳՈՐ, Bar*arshapatı Sv Grigor, Vayarshapati St Grigor – Տ ա ճ ա ղ, Ե կ Ե –

ղ Ե ց Ի Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզում, Վաղարշապատ ք-ի արլ եզրին, **տ Զվարթնոց:**

ՎԱՂԵՄԻ ՄԱՏՈՒՌ, Bar*emi matyr*, Vayemi matur* – Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Սարգարաչեն գ-ի մոտ: Կառուցվել է 13-րդ դ:

ՎԱՂՇԵՆ, Bar*shen, Vayshen – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Վահանաչեն գ-ի մոտ, **տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:**

ՎԱՂՇԵՆԻ Ս ԹՈՐՈՍ, Bar*sheni Sv T*oros, Vaysheni St T*oros – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Վաղչեն գ-ի մոտ, **տ Ս Թորոս:**

ՎԱՂՇԵՆԻ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Bar*sheni Sv Stepanos, Vaysheni St Stepanos – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Վահանաչեն գ-ի մոտ, **տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:**

ՎԱՂՇԵՆԻ ՎԱՆՔ, Bar*sheni vanx*, Vaysheni vanx* – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Վահանաչեն գ-ի մոտ, **տ Վահանաչենի Ս Ստեփանոսի վանք:**

ՎԱՂՈՒՀԱՍԻ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, Bar*yhası Mayırvanx*, Vayuhası Mayırvanx* – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի չրջ-ի Վաղուհաս գ-ում, **տ Վաղուհասի վանք:**

ՎԱՂՈՒՀԱՍԻ ՎԱՆՔ, Bar*yhası vanx*, Vayuhası vanx*, Մայրաքաղաք, Մայրաքաղաքի վանք, Վաղահասի վանք, Վաղուհասի Մայրավանք, Տիրամոր վանք – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի չրջ-ի Վաղուհաս գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Բերձոր գավ-ի մեջ (ավելի ուշ՝ Խաչեն): Կառուցվել է Վասակի որդի Հասանը 1189 թ: Օգտագործված է սրբատաշ տորոնագույն քար ու կրաշագախ և ունի բավական մեծ չափեր: Համալիրը ունի գավիթ, գրատուն-մատենադարան, օժանդակ շինություններ ու զերեզմանոց: Գավթի ճակատին թողնված է հայերեն վիճակագիր արձանագրություն՝ վանքի հիմնադրման մասին: Միջին դդ եղել

է եպիսկոպոսանիստ: 1246 թ այստեղ տեր Մարգարեն ընդօրինակել է մի Ավետարան՝ նվիրված Տիրամոր Հիշատակին:

ՎԱՃԱՌԻ ՎԱՆՔ, Ваг*ар*и ванк*, Вагар’и ванк’ – **Ե կ ե ղ ե ց ի** (վանք) Մեծ Հայքի Արցախ աշխի Մեծիրանք (ավելի ուշ՝ Խաչեն) գավում, Վաճառ գում, որի ավերակները գտնվում են Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջում, Գանձասար վանքից արլ, Մմակահող գի մոտակայքում: Կառուցել է սովել իշխան Ջալալ Դոյի կինը՝ Մամբան թագուհին 1251 թ, որի մասին թողել է արձանագրություն: Եկեղեցին (կոչվել է նաև Ս Ստեփանոս), կառուցված է սրբատաշ քարերով: Սրան կից կա նաև երկհարկանի մի փոքրիկ մատուռ: Պատերի վրա պահպանվել են 1229 և 1269 թթ գրված ևս 2 հայերեն արձանագրություններ:

ՎԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Ванакан Вардапети ванк*, Vanakan Vardapeti vank’ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Զինարի գի մոտ, **տ Խորանաչատ**:

ՎԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՔԱՐԱՅՐ, Ванакан Вардапети к’арайр, Vanakan Vardapeti k’arayr – **Ք ա ռ ա յ ը** (հիշատակվում է նաև իբրև **Եկեղեցի**) Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Խորանաչատ վանքի մոտակայքում, Տավուշ գետի ձորում: 1225 թ Ջալալեղդինի թուրքմենական հրոսակալմամբերի Խորանաչատ վանքի վրա կատարած հարձակման ժամանակ նշանավոր գիտնական վանական վարդապետը մի կերպ, իր աշակերտների հետ միասին կարողանում է վանքի ձեռագրերը փախցնել և թաքցնել Տավուշի ձորի քարայրներից մեկում, որի պատճառով այն անվանել են **Վ Վ ք** կամ **Եկեղեցի**: Մինչև այժմ այդ թաքստոցը չի հայտնաբերվել:

ՎԱՆԱՆԴԻ ՎԱՆՔ, Вананди ванк*, Vanandi vank’ – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխի Գողթն գավի Վահանդ գում: Կառուցվել է 1183 թ:

ՎԱՆԱՎԱՆ, Ванаван, Vanavan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան**:

ՎԱՆԱՎԱՆ Ս ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ, Ванаван Св Григор Лусаворич, Vanavan St Grigor Lusavoriç – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան**:

ՎԱՆԱՎԱՆԻ ՎԱՆՔ, Ванавани ванк*, Vanavani vank’ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան**:

ՎԱՆԱՎԱՆ ՄՅՈՒՍ, Ванаван Мюс, Vanavan Myus – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան**:

ՎԱՆԱՎԱՆՈՒ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Ванавану Менастан, Vanavanu Menastan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան**:

ՎԱՆԱՎԱՆՔ, Ванаванк*, Vanavanak’ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան**:

ՎԱՆԱՅ ՎԱՆ, Ваная Ван, Vanac’ Van – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան**:

ՎԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, Ваная ванк*, Vanac’ vank’ – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան**:

ՎԱՆԳՈՅԻ ՎԱՆՔ, Вангойи ванк*, Vangoyi vank’ – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխի Արշարունիք գավում, **տ Վանկույք**:

ՎԱՆԳՈ ՎԱՆՔ, Ванго ванк*, Vango vank’ – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Այրարատ աշխի Արշարունիք գավում, **տ Վանկույք**:

ՎԱՆԴԵՐ, Вандер, Vander, **Վանդերի Խրախ** – **Վ ա ն ք** Կիրիկայի Հայկական թագավորությունում: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 1280 թ այս վանքում Պողոս գրիչը Դավիթ եպիսկոպոսի համար ընդօրինակել է Ավետարան:

ՎԱՆԴԵՐԻ-ԽՐԱՍ, Вандери-Храх, Vanderi-Xрах – **Վ ա ն ք** Կիրիկայի Հայկական թագավորությունում, **տ Վանդեր**:

ՎԱՆԴԻՐ, Вандир, Vandir – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխի Խութ գավում, **տ Աղբերկավանք**:

Ս ՎԱՆԵՍ, Св Ванес, St Vanes – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, Ասկերա-

նի շրջի Այգեստան (Բալուջա) գի մոտ: Ավերակ է:

Ս ՎԱՆԵՍ, Св Ванес, St Vanes – **Մ ա տ ու ո** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթև-Բաղաբերդ ճանապարհի վրա, Աճանան գետի ձախ կողմում:

Ս ՎԱՆԵՍ, Св Ванес, St Vanes – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջում, Սարուչեն գի տարածքում:

ՎԱՆԵՎԱՆ, Ваневан, Vanevan, **Ս Գրիգոր, Կթանոց, Կթանոցի վանք, Վանավան, Վանավան Ս Գրիգոր Լուսավորիչ, Վանավանի վանք, Վանավան Մյուս, Վանավանու մենաստան, Վանավանք, Վանաց Վան, Վանաց վանք, Վանեվանա մենաստան, Վանեվանաց վանք, Վանեվանից Եկեղեցի, Վանեվանից վանք, Վանեվան Մյուս, Վանեվանու վանք, Վանեվանք** – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Արծվանիստ գից մոտ 20 կմ հեռավորության վրա, ձորամիջում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխի Գեղարքունիք գավի մեջ: Վանքի համալիրի մեջ մտնում են 2 գմբեթավոր, միանավ թաղածածկ Եկեղեցիներ, որոնք կառուցված են բազալտի և տուֆի մշակված քարերով: Եկեղեցիներից մեկը՝ Ս Գրիգոր Լուսավորիչը կառուցել է սովել Սմբատ Ա Բագրատունի թագավորի (891–914) որդին՝ սպարապետ Շապուհ Բագրատունին, 903 թ, որի մասին Եկեղեցու թմբուկի վրա թողնվել է վիմագիր հայերեն արձանագրություն: Վանքին նվիրվել են գեղեր և հանդամասեր. նվիրատուներից մեկն էլ եղել է Սյունիքի իշխան Տարսայիժ Օրբեյանը (13–րդ դդ), նշանավոր պատմիչ Ստեփանոս Օրբեյանի հայրը: Վանքի համալիրում կա նաև 3 մատուռ: **Վ գի** և **Վ վանքի** տարածքում հայտնաբերվել է Վանի Ռուսա 1-ին թագավորի (730–714 թթ, մ թ ա) թողած սպաղի արձանագրությունը, որտեղ խոսվում է 23 երկրներ գրավելու մասին:

ՎԱՆԵՎԱՆԱ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Ваневана Менастан, Vanevana Menastan – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան**:

ՎԱՆԵՎԱՆԱՅ ՎԱՆՔ, Ванева-

нац ванк*, Vanevanac' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվանք:**

ՎԱՆԵՎԱՆԻՑ ԵԿԵՂԵՅԻ, Ваневаниц екер*едя, Vanevanic' ekeye-ci – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան:**

ՎԱՆԵՎԱՆԻՑ ՎԱՆՔ, Ваневаниц ванк*, Vanevanic' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան:**

ՎԱՆԵՎԱՆ ՄՅՈՒՍ, Ваневан Мюс, Vanevan Myus – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան:**

ՎԱՆԵՎԱՆՈՒ ՎԱՆՔ, Ваневану ванк*, Vanevanu vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան:**

ՎԱՆԵՎԱՆՔ, Ваневанк*, Vanevanak' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Վանեվան:**

ՎԱՆԻԿ, Ваник, Vanik – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, **տ Վանկույք:**

ՎԱՆԿՈ Ս ՆՇԱՆ, Ванко Св Ншан, Vanko St Nšan – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, **տ Վանկույք:**

ՎԱՆԿՈ ՎԱՆՔ, Ванко ванк*, Vanko vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, **տ Վանկույք:**

ՎԱՆԿՈՒՅՔ, Ванкуйк*, Vankuyk', Հանկյունաց վանք, Մանկունք, Վանգոյի վանք, Վանգո վանք, Վանիկ, Վանկո Ս Նշան, Վանկո վանք, Վանկունք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, Գաբեղյանք գավ-ի սահմանի մոտ: Կառուցվել է 10-րդ դ կեսերին Թաթլո վանքի վանահայր Վարդիկի նախաձեռնությամբ:

ՎԱՆԿՈՒՆՔ, Ванкунк*, Vankunk' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, **տ Վանկույք:**

ՎԱՆՍՏԱՆ, Ванстан, Vanstan, Ս Աստվածածին – Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ոստան Հայոց գավ-ի Վանստան գ-ում, Ազատ (Գառնի) գետի ձախակողմյան Քեղոձոր (Գիրանաձոր) վտակի ճովտուն:

ՎԱՆՔ, Ванк*, Vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արեղ գ-ի մոտ, **տ Արեղի վանք:**

ՎԱՆՔԻ ԴՈՒՋ, Ванк*и Дуз, Vank'i Duz – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Ռինդ գ-ի մոտ, **տ Ս Աստվածածին:**

ՎԱՆՔԻ ԼՈՒՍԱԴՐՅՈՒՐ, Ванк*и Лусар*бюр, Vank'i Lusaγbyur – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Ամասիայի գավ-ի Մարզվան ք-ում:

ՎԱՆՔ ՀՈՒՆԱՑ, Ванк* иУнац, Vank' Hunac' – Վ ա ն ք, Ե կ ե - ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթ ք-ից ոչ հեռու, Ս Աննա մենաստանի մոտ: Հունածես էր: Վերանորոգվել է 1844 թ:

ՎԱՆՔՇԵՆ, Ванк*шен, Vank'-šen – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գավ-ի Վաղչեն գ-ի մոտ, **տ Ս Թորոս:**

ՎԱՉԵՋՈՐ, Вацедзор, Vač'ejor – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի Ճակք գավ-ում: Ըստ Ս. Երեմյանի՝ հիմնադրել է Հովհաննես Վարազվաչեն:

ՎԱՌԻՈ ՎԱՆՔ, Вар*ио ванк*, Var'io vank' – Վ ա ն ք (°) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում: Հիշատակում է Ղ. Ալիշանը:

Ս ՎԱՌՎԱՌ, Св Вар*вар*, St Var'var – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գավ-ի Խորխոր գ-ում: Անշուք շինություն էր:

Ս ՎԱՌՎԱՌ, Св Вар*вар*, St Var'var – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Գերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գավ-ի Ձորակ գ-ի մոտ, ձորի եզրին: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր: Սրա մոտ էր գտնվում Ս Նշան ավերված եկեղեցին: Շրջակայքում կային հայկական գերեզմաններ:

Ս ՎԱՌՎԱՌԱ, Св Вар*вар*а, St Var'var'a – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Երկան գ-ում: Այստեղ 1608 թ Սահակ եպիսկոպոսի պատվերով արտադրվել է մի Ավետարան, որի մասին գրված է ձեռագրական հիշատակարանում:

Ս ՎԱՌՎԱՌԵ, Св Вар*вар*е, St Var'var'e – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Հուսեյնի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Գ-ի երկրորդ դպրոցը կոչվում էր Հայկյան վարժարան, որն այն ժամանակ ուներ 95 աշակերտ:

Ս ՎԱՌՎԱՌԵ, Св Вар*вар*е, St Var'var'e – Մ ա տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Կարմիր-գյուղ գ-ում:

Ս ՎԱՌՎԱՌԵ, Св Вар*вар*е, St Var'var'e – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գավ-ի Պալոյենք գ-ում:

Ս ՎԱՌՎԱՌԵ, Св Вар*вар*е, St Var'var'e, Վառվառ վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գավ-ի Ձորակ գ-ի մոտ, ձորամիջում: Այստեղ պահվում էին հայերեն ձեռագրեր և եկեղեցական մասունքներ: Վանքի գլխավոր տոնը Վարդավառն էր: 19-րդ դ վերջերին ավերված ու լքված էր: Շրջակայքում կային գեղեցիկ խաչքարեր:

Ս ՎԱՌՎԱՌԵ, Св Вар*вар*е, St Var'var'e – Ս ր ք ա տ ե ղ ի, մ ա - տ ու ո Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կաղզվան ք-ի մոտ, **տ Վառվառե Կույսի մատուռ:**

Ս ՎԱՌՎԱՌԵԻ ՎԱՆՔ, Св Вар*вар*еи ванк*, St Var'var'e'i vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Բաբերդի գավ-ում, Բաբերդ ք-ից մոտ 30 կմ արմ, Բլուր գ-ի մոտ:

ՎԱՌՎԱՌԵ ԿՈՒՅՍԻ ԳԵՐԵՉՄԱՆ, Вар*вар*е Куysi гerezман, Var'var'e Kuysi gerezman – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Բվիկ գ-ի մոտ, Յաղլիջա (Յաղլիճա) լ-ան գագաթին: Մինչև 1915-1920 թթ չրջակայքի հայ բնակիչները տարվա որոշակի ժամանակ այստեղ կաղմակերպում էին կրոնական տոնախմբություն:

ՎԱՌՎԱՌԵ ԿՈՒՅՍԻ ՄԱՏՈՒՌ, Вар*вар*е Куйси матур*, Var'var'e Kuysi matur' – Մ ա տ ու ո Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Վարդիկ Հայր վանքի մոտ:

ՎԱՌՎԱՌԵ ԿՈՒՅՍԻ ՄԱՏՈՒՌ, Вар*вар*е Куйси матур*, Var'var'e Kuysi matur', Ս Վառվառե, Վարդյա Հեր – Ս ր ք ա տ ե ղ ի, մ ա - տ ու ո Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կաղզվան ք-ի մոտ,

Սուրբ Վառվառն լ-ան վրա: Այստեղ կար վիմափոր մի գերեզման, որտեղ, ասում են, ամփոփված էին սրբուհու մասունքները: Մոտակայքում էր գտնվում Վարդիկ Հայր վանքը:

ՎԱՌՎԱՌ ՎԱՆՔ, Вар*вар* ванк*, Varvar' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գլուխի Ձորակ գ-ի մոտ, **տ Ս Վառվառն:**

Ս ՎԱՍԻԼ, Св Васил, St Vasil - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Լևոնբերդ ամրոցում (բերդում):

ՎԱՍԻԼԻԿԱ ՎԱՆՔ, Василика ванк*, Vasilika vank', Վասիլկա վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Չճկաճագի գլուխ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ՎԱՍԻԼԿԱ, Св Василка, St Vasilka - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չճկաճագի գլուխ-ի Վասիկական գ-ում:

ՎԱՍԻԼԿԱ ՎԱՆՔ, Василка ванк*, Vasilka vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չճկաճագի գլուխ-ում, **տ Վասիլիկա վանք:**

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄՈԿԱՑ Ս ՄԻՆԱՍ, Васпуракани Мокац Св Минас, Vaspurakani Mokac' St Minas - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գլուխ-ի Նանենց գ-ի մոտ, **տ Ս Վարդան:**

ՎԱՐԱԳ, Варг, Varag - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Վարագավան գ-ի մոտ, **տ Նոր Վարագավանք:**

ՎԱՐԱԳԱ ԽԱՉ, Варга Хац*, Varaga Xac' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բոլմորի գ-ախմբի Կոլեր (Քելլեր) գ-ի մոտ: Ավերակ էր, չրջակայքում կային հին տապանաքարերով գերեզմաններ:

ՎԱՐԱԳԱ ԽԱՉ, Варга Хац*, Varaga Xac' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չճկաճագի գլուխ-ի Ձորերան գ-ի մոտ, դրանից արլ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր: Նույն տեղում կային ևս երկու ավերված եկեղեցիներ, որոնց անունները մեզ հայտնի չեն:

ՎԱՐԱԳԱ Ս ՆՇԱՆ, Варга Св

Ншаг, Varaga St Nšan - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գլուխ-ի Ապուչիս գ-ում: 1870-ական թթ-ից կից գործում էր վարժարան, որը 1900-ական թթ ուներ 140 աշակերտ:

ՎԱՐԱԳԱ Ս ՆՇԱՆ, Варга Св Ншаг, Varaga St Nšan - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, **տ Վարագավանք:**

ՎԱՐԱԳԱՎԱՆԻ Ս ՆՇԱՆ, Варгавани Св Ншаг, Varagavani St Nšan - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Վարագավան գ-ի մոտ, **տ Նոր Վարագավանք:**

ՎԱՐԱԳԱՎԱՆՔ, Варгаванк*, Varagavanck', Ավագ Ս Նշան, Ավաղավանք, Եղդեղիխա, Եղդեղիսե, Ետեղիխսեր, Ետտեղիսե, Ս Նաչի մենաստան, Մայրավանք, Մայրաքաղաք մենաստանաց, Ս Նշան, Վարագա Ս Նշան, Ս Վարագավանք, Վարագ Ներքին, Վարագ Ստորին, Վարագ Վարի, Վարագ ցածրի, Վարակ - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանի Վանի նահ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Տոսպ գավ-ի մեջ: Գտնվում է Վան ք-ից 6-7 կմ հր-արլ, Վարագ լ-ան արմ կանաչապատ ձորալանջի ոչ ընդարձակ հարթակի վրա, որտեղից երևում են Վան ք-ի և Վանա լճի գեղեցիկ համայնապատկերները: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրվել է Հոնիսիմյան կույսերի և Գրիգոր Լուսավորչի ժամանակներում՝ 3-4-րդ դդ:

Վանքի համալիրի մեջ մտնում են Ս Աստվածածին, Ս Գևորգ, Ս Նաչ, Ս Հովհաննես, Ս Նշան, Ս Սիոն և Ս Սոփիա եկեղեցիները, որոնցից 5-ը իրար կից են, իսկ 2-ը՝ փոքր-ինչ հեռու: Եկեղեցիներից 3-ը զմբեթավոր էին, 4-ը՝ կաթողիկեով: Համալիրի ամենահին և ամենագեղեցիկ եկեղեցին Ս Աստվածածինն էր, որը կառուցված է մշակված խոշոր քարերով ու ձևով չատ նման է Աղթամարի Ս Նաչ եկեղեցուն: Ս Գևորգ եկեղեցու գավիթը կառուցված է սրբատաշ քարերով, իսկ պատերը ներսից ծածկված են յուղանկարներով: Եկեղեցին նշանավոր է նրանով, որ այստեղ են գտնվում Վասպուրականի վերջին թագավոր Սենեբրիմ Արծրունու (990-1021), նրա

կնոջ՝ Նուշուշ թագուհու և Պետրոս Ա Գևորգարձ կաթողիկոսի (1019-1058) գերեզմանները: Ս Աստվածածին եկեղեցուն կից էր սրբատաշ քարերով կառուցված Ս Նաչ թաղակապ եկեղեցին, որը ուշ ժամանակներում ծառայում էր իբրև մատնադարան, որտեղ գրքերից բացի, պահվում էին Նորիմյան Հայրիկի եվրոպայից բերած տպագրական մեքենայի սարքավորումները: Ս Սիոնը կառուցված է Ս Գևորգի հր կողմում, որի դռան վրա ազդեցված կար սեպագիր արձանագրությունը մի քար: Ս Հովհաննեսը, որը կոչվում էր նաև Քառասուն Արեղայից եկեղեցի, նույնպես կառուցված է սրբատաշ քարերով և ուներ գեղեցիկ հորինվածք: Վանքի համալիրի մեջ մտնում էին նաև օժանդակ շինություններ՝ 1-2 հարկանի բնակելի շենքեր, պահեստներ, մատաններ, դպրոց, գրատուն, հացի փուռ, բաղնիք ևս: Բնակելի շենքն ուներ 48, դպրոցը՝ 8 սենյակ, առաջնորդարանը՝ 2 մեծ դահլիճ: Բակում բխում էր մի հորդատտ աղբյուր: Բոլոր շինությունների վրա կային հայերեն բազմաթիվ վիմագիր արձանագրություններ: Վ-ը չրջապատված է աղյուսաչեն աշտարակավոր, հաստահեղույս պարիսպներով, որոնք վերանորոգվել են Գրիգոր և Ղազար առաջնորդների ժամանակ՝ 1770 և 1893 թթ: Վանքի շինությունները զգալիորեն տուժել են 1648 թ երկրաշարժից, բայց մեկ տարի անց, Կիրակոս վարդապետի նախաձեռնությամբ վերանորոգվել են Տիրատուր ճարտարապետի ձեռքով:

Վ-ի մշակութային և տնտեսական գործունեությունը զգալիորեն աշխուժացավ Նորիմյան Հայրիկի առաջնորդության տարիներին (1856-1869): Այդ ժամանակ կանոնավորվեցին վանքի եկամտները, ընդարձակվեցին հողային կալվածքները, բարձրացվեց հացահատիկի արտադրությունը, բազմապատկեց անասունների գլխաքանակը: Վանքի տնտեսության մեջ հատուկ տեղ էր տրվում շերամապահությանը, մեղվաբուծությանը, թռչնաբուծությանը, լսազողազորությունը, կաթնամթերքների արտադրությունը: Վանքի կրթական գործունեության մեջ կարևոր դեր է կատարել 1857 թ մարտի 1-ին հիմնադրված Ժառանգ

գավորաց վարժարանը, որի առաջին շրջանավարտներից էին Գարեգին Սրվանձադյանը և Արսեն Թոխմախյանը: 1909 թ վանքն ուներ նաև գիշերօթիկ դպրոց 3 նախակրթարաններով և 4 դասարաններով, որտեղ այն ժամանակ սովորում էին 60 աշակերտներ: Խրիմյան Հայրիկի անվան Հետ է կապված նաև Վ-ում Հիմնադրված տպարանն ու «Արծիի Վասպուրական» ամսագրի հրատարակությունը (1858–1864):

Վ-ը Միջնադարյան Հայաստանի կրոնամշակութային խոշոր կենտրոններից էր: 13–17-րդ դդ այստեղ ընդօրինակվել են բազմաթիվ Հայերեն ձեռագրեր (Մաշտոց, Հայսմավուրք, Ավետարան, Աստվածաշունչ, Ճառընտիր, Քարոզգիրք, Ժողովածուներ են, որոնց մի մասը պահպանվել է: 20-րդ դ սկզբներին Վ-ի մատենադարանում պահպանվում էր շուրջ 400 ձեռագիր և 1000 տպագիր մատյան ու գիրք: Վանքի շրջակայքում կային 14–19-րդ դդ Հայկական գերեզմաններ և խաչքարեր: Վանքը կողոպտվել, ավերվել ու ամայացվել է թուրք ջարդարանների ձեռքով 1915 թ Մեծ եղեռնի ժամանակ:

Ս ՎԱՐԱԳԱՎԱՆՔ, Св Вараванк*, St Varagavanak' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարազավանք:

ՎԱՐԱԳԱՎԱՆՔ, Вараванк*, Varagavanak' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Վարազավան ք-ի մոտ, տ Նոր Վարազավանք:

ՎԱՐԱԳ ՆԵՐՔԻՆ, Варг Нерк'ин, Varag Nerk'in – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարազավանք:

ՎԱՐԱԳ ՍՏՈՐԻՆ, Варг Сторин, Varag Storin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարազավանք:

ՎԱՐԱԳ ՎԱՐԻ, Варг Варя, Varag Vari – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարազավանք:

ՎԱՐԱԳ ՎԵՐԻ, Варг Веря, Varag Veri – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարազ Վերին:

ՎԱՐԱԳ ՎԵՐԻՆ, Варг Верин, Varag Verin, Ս Նաչ, Նարարաքիլիսե, Ս Նչան, Վարազ Վերի –

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանի Վանի նահ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Տոսպ գավ-ի մեջ: Գտնվում է Վան ք-ից հը-արլ, Վարազա լ-ան լանջին, Վարազավանք (նաև Ներքին Վարազ) վանքից հս-արլ, բարձունքի վրա: Ըստ ավանդության՝ վանքը հիմնադրել է Գրիգոր Լուսավորիչը (3–4-րդ դդ) Հոփսիմեն կույսի թաքցրած Կենաց փայտի տեղում: Բաղկացած էր 2 եկեղեցիներից, մեկը՝ խաչաձև, մյուսը՝ քառանկյունի: Ուներ խցեր, պարիսպներ, մատուռներ: Շինություններից և ոչ մեկի վրա արձանագրություններ չկային: Մոտակայքում կային աղբյուրներ: 20-րդ դ սկզբներին վանքի ողջ համալիրը ավերված ու լքված էր:

ՎԱՐԱԳ ՅԱՄՐԻ, Варг Яаг*ря, Varag C'acri – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարազավանք:

ՎԱՐԱԿ, Варак, Varak – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ, տ Վարազավանք:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ձոր գվոկ-ի Սուրբ Վարդան ք-ում: Կառուցվել է համեմատաբար ուշ ժամանակներում, Վանա լճի ջրերի մակարդակի բարձրանալու հետևանքով ջրասույզ եղած ավելի հին և նույն անունն ունեցող եկեղեցու փոխարեն: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան: Կողոպտվել, ավերվել է 1895 և 1915 թթ:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Երևանի նահ-ի Նոր Բայազետի գավ-ում, Այրիջա (այժմ՝ Արգիճի) գետի հովտում, Աղսաղթոյուղ ավերակ ք-ից հը-արլ:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղբութի շրջ-ի Տող ք-ում, նրա հը-արմ կողմում, գերեզմանոցի ծայրամասում: Գերեզմանոցում պահպանված ավելի հին եկեղեցին կոչվում է Ս Ստեփանոս Նահատակ:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մար-

տունու շրջ-ի Շեխեր ք-ում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ջուլուսի (պատմական՝ Մառաշիչեն) ք-ում: Կառուցվել է 5-րդ դ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ է թաղված Վարդան Մամիկոնյանի գինակից Տաճատ Գնթունին (5-րդ դ): Ապարանքի ջրամբարի կառուցման պատճառով եկեղեցին տեղափոխվել է մոտակա Ուաչեր բարձունքի վրա:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Նոր Գյուղ ք-ում, տ Ս Աստվածածին:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan, Ս Վարդանի վանք – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Վանի գավ-ի Սուրբ Վարդան ք-ում, լճափին: Վանա լճի ջրերի բարձրանալու հետևանքով ջրասույզ է եղել: Հետագայում ափից 5–6 կմ վրա, Սուրբ Վարդան լ-ան լանջին կառուցվել է նույնանուն նոր եկեղեցի:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan, Ս Վարդանի վանք – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Առեղ ք-ում, բլրի ստորոտին: Ըստ ավանդության՝ այստեղ ամփոփված է Վարդան Մամիկոնյանի (5-րդ դ) գլուխը: Ավերվել, լքվել է 20-րդ դ սկզբներին:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանի Բայազետ ք-ում, Հայկական Ավրիգոռ թաղում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Խիզանի գվոկ-ի Մզրո ք-ում: Գ-ի երկրորդ եկեղեցին կոչվում էր Ս Գևորգ:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրումի գավ-ի Քրիլի գվոկ-ի Ամառիճ ք-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, Св Вардан, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ում, Վարազա վանքի մոտ գտնվող Ապագավանք վանքում: Այսպես է անվանվել ի Հիշատակ Վարդան Մամիկոնյանի:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի դավ-ում, Համանուն դավ-ի Շատախի գվոկ-ի Արմշատ գ-ում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Կութ գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի դավ-ում, Նարեկա վանքի մոտ: Եկեղեցու անունով նաև այդպես է կոչվել Ապաղվանք վանքը (տ):

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Շահապոնք դավ-ի Գուրի (այժմ՝ Բյուքյու, ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահրուզի շրջ-ում) գ-ում: Հիշատակված է 1471 թ Հայերեն ձեռագրական Հիշատակարանում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan, Աստապատի Ս Վարդան, Աստապատիս Վարդանի վանք, Ս Վարդանի վանք, Ս Վարտան – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Նախճավան դավ-ի Աստապատ գ-ում: Բաղկացած էր եկեղեցու շենքից և գավթից, որոնք կառուցված էին թրձած աղյուսով: Եկեղեցին ուներ սլացիկ գմբեթ, 2 ավանդատուն, 3 մուտք: Պատերի ստորին շարքերը քարից էին, ներսից ունեին որմնանկարներ: Գավթի մեջ բացվող արմ մուտքի ճակատին պատկերված էր Տիրամայրը՝ Հիսուսը գրկին: Պատերի վրա, դրսից, կային 17-րդ դ Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Միջին դռ ուներ դպրոց և մատենադարան, պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր: 19-րդ դ վերջերից եկեղեցին կիսավեր էր և չէր գործում: Նախիջևանի ջրամբարը կառուցելուց հետո Աստապատ գ-ը և Ս Վ եկեղեցին մնացին ջրի տակ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ են թաղվել 451 թ Ավարայրի ճակատամարտում զոհված Հայ մարտիկները, և եկեղեցին էլ կոչվել է գորավար Վարդան Մամիկոնյանի անունով:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքում, Հավանորեն Վասպուրական աշխ-ի

տարածքում տեղադրվող Գրդիբան գ-ում: Հիշատակված է 17-րդ դ Հայերեն Ավետարաններից մեկի Հիշատակարանում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Շոռոթ գ-ում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Պարսկահայաստանում, Մակուի դավ-ի Մակու ք-ում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ե կ ե ղ ե ց ի Պարսկահայաստանի Մակու ք-ում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Մ ա տ ու ու Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մուշկապատ գ-ում: Կառուցվել է 12-րդ դ:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan, Թուխ Մանուկ – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ում, Շաղավարդ գետի ձախ ափին, բարձունքի վրա: Կառուցված է մանր բազալտի քարերով, ունի ուղղանկյուն հորինվածք: Պաշտոնական հիշատակարաններում անվանվում է Թուխ Մանուկ: Կառուցվել է 13–14-րդ դդ: Շրջակայքում կան դամբարանաբլուրներ և թաղումներ:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan, Վարդան Զորավար, Ս Վարդանի մատուռ, Փոքր մատուռ – Մ ա տ ու ու (սրբատեղի) Պարսկահայաստանում, Նոյի դավ-ում, Նոյ ք-ից մոտ 40 կմ հս-արլ, Դիզա և Սեյդավար գ-երի մոտ, բլրի վրա: Գմբեթը փլված էր, ներսում կային խոշոր քարերից գերեզմաններ, որոնք ամբողջապես թաղված էին գետնի մեջ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ է թաղված զորավար Վարդան Մամիկոնյանը (5-րդ դ):

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ս ր բ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վարդանի ք-ի մոտ, նրա հրկողմում, բլրի վրա: Ըստ ավանդության՝ այստեղ իր գործով կանգ է առել զորավար Վարդան Մամիկոնյանը (5-րդ դ):

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan, Ս Մինաս, Մոկսի Ս Վարդանանց վանք, Նանենից Ս Մինաս, Նանենից վանք, Նանենց վանք,

Նոնենից ձորի Ս Վարդանանք վանք, Նոնենից Ս Մինաս, Նոնենից Ս Նշան, Նոնենից վանք, Վասպուրականի Մոկաց Ս Մինաս, Ս Վարդանանց վանք, Ս Վարդանա վանք, Վարդան Զորավարի վանք, Վարդանի վանք, Ս Վարդանի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ի մոտ, Անտոս լ-ան ստորոտին: Ուներ քարաշեն եկեղեցի, որը 1704 թ նորոգել է տվել Սաչատուր սարկավազը: Միջին դռ եղել է հայ գրբ-չություն կենտրոն: Պահպանվել են այստեղ ընդօրինակված 1 Մաշտոց և 1560, 1572 թթ (այլ վկայություններ՝ 1676, 1696 թթ) գրված 2 Ավետարան:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Սյուրմենի գվոկ-ի Սյուրմեն գ-ում: 19-րդ դ վերջերից ավերված ու լքված էր: Այստեղ գտնվում էր նաև Ս Լուսավորիչ եկեղեցին:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan, Ապաղվանք, Ապավանք, Ս Վարդան անապատ, Ս Վարդանանց վանք, Վարդանա վանք, Վարդանա ուխտ, Ս Վարդանի անապատ, Ս Վարդանի վանք – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչի գվոկ-ի Պատականց գ-ի մոտ, նրանից արմ, Աղթամար կղզու դեմ-դիմաց: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք դավ-ի մեջ: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Վարդան: Հիշատակվում է 14-րդ դ գրիչ Ծերունի Հիշատակարանում ում Մինասենց Թովման իր տարեգրությունում հիշատակում է այս վանքի վանահայր Թովմային, որը նորոգել է վանքը: Միջին դռ եղել է հայ գրբ-չության կենտրոն, պահպանվել են այստեղ գրված մի քանի ձեռագրեր: Այստեղ ապրել ու ստեղծագործել է Աստվածատուր արեղան (15-րդ դ), որը նկարագարել է ձեռագրեր: Ըստ ավանդության՝ այստեղ է թաղված Վարդան Մամիկոնյանի (5-րդ դ) մասունքը:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Նոր Մալաթիա ք-ի մոտակայքում: Հիմնահատակ ավերվել է 1915 թ:

Ս ՎԱՐԴԱՆ, ՇԵՆ ԲԱՐՃԱՆ, St Vardan – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հա-

յաստանում, Խարբերդի նահ-ի Նոր Մալաթիա ք-ում:

Ս ՎԱՐԴԱՆ ԱՆԱՊԱՏ, Св Вардан анапат, St Vardan anapat – Վ ա ն ք Արմ (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Պատականց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՅ, Вардананц, Vardananc' – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Խոտրջրի գվոկ-ում:

Ս ՎԱՐԴԱՆԱՆՅ ՎԱՆՔ, Св Вардананц ванк*, St Vardananc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՅ ՎԱՆՔ, Вардананц ванк*, Vardananc' vank' – Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ում, Սյուրմենեն գք-ի մոտ, տ Ս Վարդանի վանք:

Ս ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ, Св Вардананк*, St Vardanank' – Ե կ ե ղ ե ց ի ն ե ռ ի Հ ա մ ա լ ի ը Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Անգեղակոթ գ-ի մոտ, նրա արմ կողմում, բարձրադիր վայրում: Դրանց չուրջը կային տապանաքարեր, որոնցից մեկը 1281 թ: Ե. Լալայանի վկայությամբ՝ 20-րդ դ սկզբներին Համալիրը ավերված էր: Այժմ այս շինություններից ոչինչ չի մնացել: Վայրը որպես ուխտատեղի անվանվում է Վարդան Ջորավար:

Ս ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ, Св Вардананк*, St Vardanank' Գբերու Ս Վարդանանք – Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Ոստան գք-ից հր գտնվող Վարդպատրիկ բլրի վրա: Փայտաշեն փոքրիկ շինություն էր: Ըստ ավանդության՝ մատուռի տեղում Վարդպատրիկ իշխանը կառուցել է մի հոյակապ եկեղեցի: Երբ իշխանը մահանում է, նրան թաղում են այդ եկեղեցում և ծածկում հողով, որպեսզի թշնամիները չնկատեն: Այսպես էլ առաջացել է վերոհիշյալ բլուրը:

Ս ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ, Св Вардананк*, St Vardanank' Գբերու Ս Վարդանանք – Ու խ տ ա ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Խոտրջրի գվոկ-ի Գբեր գ-ում: Ավերվել է 1915 թ:

Ս ՎԱՐԴԱՆԱ ՎԱՆՔ, Св Вардана ванк*, St Vardana vank' –

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ՎԱՐԴԱՆԱՎԱՆՔ, Варданаванк*, Vardanavank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք գավ-ում: Հիշատակված է 10-13-րդ դդ Հայկական աղբյուրներում:

ՎԱՐԴԱՆԱ ՎԱՆՔ, Вардана ванк*, Vardana vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Պատականց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՈՒՆՏ, Варданац Ухт, Vardanac' Uxt – Վ ա ն ք (ուխտ) Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հայտնի է, որ այստեղ 1303 թ արտագրվել է Ավետարան:

ՎԱՐԴԱՆԱ ՈՒՆՏ, Вардана Ухт, Vardana Uxt – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Պատականց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ՎԱՐԴԱՆ ԶՈՐԱՎԱՐ, Вардан Зоравар, Vardan Zoravar – Մ ա տ ու ո (արբատեղի) Պարսկահայաստանում, Խոյի (Հեր) գավ-ում, Խոյ (Հեր) ք-ից հս-արլ, տ Ս Վարդան:

ՎԱՐԴԱՆ ԶՈՐԱՎԱՐ, Вардан Зоравар, Vardan Zoravar – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Անգեղակոթ գ-ի մոտ, Ս Վարդանանք եկեղեցիների տեղում (տ):

Ս ՎԱՐԴԱՆ ԶՈՐԱՎԱՐ, Св Вардан Зоравар, St Vardan Zoravar – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ալափարս (Այլաբերք) գ-ում, մտնում է Միրանավոր վանքի Համալիրի մեջ (տ):

Ս ՎԱՐԴԱՆ ԶՈՐԱՎԱՐ, Св Вардан Зоравар, St Vardan Zoravar, Ս Վարդան – Մ ա տ ու ո Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Մուշկապատ գ-ում: Գ-ի եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

ՎԱՐԴԱՆ ԶՈՐԱՎԱՐԻ ՎԱՆՔ, Вардан Зоравари ванк*, Vardan Zoravari vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

Ս ՎԱՐԴԱՆ ԶՈՐԱՎՈՐ, Св Вар-

дан Зоравор, St Vardan Zoravor – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Ալափարս (Այլաբերք) գ-ի Միրանավոր վանքի Համալիրում: Կառուցել է Գրիգոր իշխանը 901 թ, վերանորոգվել է 1857 թ: Այստեղ 1828-1829 թթ Մակուից գաղթածները բերել ու տեղադրել էին մի քարաբեկոր, որը ըստ ավանդության՝ ցողված է եղել 451 թ Ավարայրի ճակատամարտում զոհված Վարդան Մամիկոնյանի արյունով:

Ս ՎԱՐԴԱՆԻ ԱՆԱՊԱՏ, Св Вардани анапат, St Vardani anapat – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Պատականց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

Ս ՎԱՐԴԱՆԻ ՄՄՏՈՒՌ, Св Вардани матур*, St Vardani matur' – Մ ա տ ու ո (սրբատեղի) Պարսկահայաստանում, Խոյի (Հեր) գավ-ում, Խոյ (Հեր) ք-ից հս-արլ, տ Ս Վարդան:

Ս ՎԱՐԴԱՆԻ ՎԱՆՔ, Св Вардани ванк*, St Vardani vank' – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Հայոց Ձորի գվոկ-ի Առեղ գ-ում, տ Ս Վարդան:

Ս ՎԱՐԴԱՆԻ ՎԱՆՔ, Св Вардани ванк*, St Vardani vank' – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Սուրբ Վարդան գ-ում, տ Ս Վարդան:

Ս ՎԱՐԴԱՆԻ ՎԱՆՔ, Св Вардани ванк*, St Vardani vank' – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Նախճավան գավ-ի Աստապատ գ-ում, տ Ս Վարդան:

Ս ՎԱՐԴԱՆԻ ՎԱՆՔ, Св Вардани ванк*, St Vardani vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ՎԱՐԴԱՆԻ ՎԱՆՔ, Вардани ванк*, Vardani vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ի Նանենց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ՎԱՐԴԱՆԻ ՎԱՆՔ, Вардани ванк*, Vardani vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Վաղատին գ-ում: Կառուցվել է 9-12-րդ դդ: Վանքի Համալիրի մեջ մտնում են Ս Լու-

սավորիչ, Ս Կարապետ, Ս Ստեփանոս եկեղեցիները: Ըստ ավանդությունն՝ այս եկեղեցիներից մեկը բուժում է օձի խայթոցը:

Ս ՎԱՐԴԱՆԻ ՎԱՆՔ, Св Вардани ванк*, St Vardani vank', Վարդանանց վանք - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ում, Սյուրմենի գվոկ-ի Սյուրմենն գք-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված ու լքված էր:

Ս ՎԱՐԴԱՆԻ ՎԱՆՔ, Св Вардани ванк*, St Vardani vank' - Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գվոկ-ի Պատականց գ-ի մոտ, տ Ս Վարդան:

ՎԱՐԴԱՆՅԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Варданыц анапат, Vardanyac' anapat - Վ ա ն ք (անապատ) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում:

ՎԱՐԴԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿ, Вардан Наватак, Vardan Nahatak - Մ ա - տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի ձոճկան գ-ի մոտ, նրա արմ կողմում, անտառում: Ունեցել է շրջապարիսպ: Այստեղ ուխտի են գալիս Ջատկին և Վարդանանց տոնին:

ՎԱՐԴԱՎԱՆՔ, Вардаванк*, Vardavank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բարդ-Աճանան գավ-ում, Վարդավանք գ-ում:

Ս ՎԱՐԴԵՆԻ, Св Вардегер, St Vardeher - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Ալաշկերտի գվոկ-ի Ալաշկերտ գք-ում, Հին չուկայի տարածքում: Սրա մոտ էր գտնվում Ս Կիրակոս վանքը:

ՎԱՐԴԵՆԵՐ, Вардегер, Vardeher - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Վարդեհոր:

ՎԱՐԴԵՆՈՐ, Вардегор, Vardehor, Վարդեհեր, Վարդեհուր - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կաղզվան ք-ից մոտ 20 կմ հր-արմ, բարձունքի վրա: Ըստ ավանդությունն՝ այստեղ են ամփոփված Մեսրոպ Մաշտոցի (5-րդ դ) աշակերտներ Վարոս և Թաթուլ եղբայրների աճյունները: Վանքի եկեղեցին կոչվում էր Ս Մամաս:

ՎԱՐԴԵՆՈՒՐ, Вардегур, Vardehur - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Վարդեհոր:

ՎԱՐԴԵՆԻԿ, Варденик, Vardenik - Գ յ ու ղ Արմ Հայաստանում,

էրզրումի նահ-ում, Սպերի գվոկ-ում: Հնում այստեղ գտնվել է Անահիտ դիցուհու մեհյանը:

ՎԱՐԴԵՆԻՍ, Варденис, Vardenis, Պապղովանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում:

ՎԱՐԴԵՆԻՔԻ ԱՆԱՊԱՏ, Варденик*и анапат, Vardenik'i anapat - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում: Ղ. Ալիջանը ենթադրաբար նույնացնում է Մեծից անապատին:

ՎԱՐԴԵՆՈՅԱՅ ՎԱՆՔ, Варденюцац ванк*, Vardenoc'ac' vank', Վարդենցի վանք, Վարդենցոց վանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Ստեփանոս Նախավկա: 1476 թ Հովսեփ եպիսկոպոսը այստեղ ընդօրինակել է Սաղմոսարան:

ՎԱՐԴԵՆՅԻ ՎԱՆՔ, Варденци ванк*, Vardenci' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Վարդենցաց վանք:

ՎԱՐԴԵՆՅՈՅ ՎԱՆՔ, Варденцоц ванк*, Vardenc'oc' vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, տ Վարդենցաց վանք:

ՎԱՐԴԻԿ ՀԱՅՐ, Вардик хАйр, Vardik Hayr, Վարդիկհայր, Վարդիկ Հոր վանք, Վարդիհայր, Վարդիհեր, Վարդիկա վանք, Վարդհեր, Վարտիկ Հայր - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կաղզվան ք-ից մոտ 20 կմ հեռավորությանը, խոր ձորի մեջ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք (Երասխաձոր) և Գարեղյանք գավ-ների սահմանամերձ տարածքի մեջ, Վիշապաձոր կոչված վայրից 2-3 կմ հր: Հիմնադրվել է 7-րդ դ Մաթուսաղա եպիսկոպոսի ջանքերով: Անունը կապում են ոմն Վարդիկ կրոնավորի հետ (10-րդ դ): Ըստ ավանդությունն՝ այստեղ պահվում էր Քրիստոսի խաչափայտի մի բեկորը (գետարգել նշան): 19-րդ դ վերջերին վանքի համալիրից մնում էր միայն ավերված եկեղեցին, որի ներսում կային մի քանի գերեզմաններ: Սրա մոտ հիշատակվում է մի քարակույտ Արջու գերեզման անունով: Մոտակայքում հիշատակվում է Վառվառե Կույսի մատուղը: Վ հ-ը նույնացվում է Թաթլու վանքին:

ՎԱՐԴԻԿ ՀԱՅՐ, Вардикхайр, Vardikhayr - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Վարդիկ Հայր:

ՎԱՐԴԻԿ ՀՈՐ ՎԱՆՔ, Вардик хОр ванк*, Vardik Hor vank' - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Վարդիկ Հայր:

ՎԱՐԴԻՀԱՅՐ, Вардикхайр, Vardihayr - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Վարդիկ Հայր:

ՎԱՐԴԻՀԵՐ, Вардикгер, Vardiher - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Վարդիկ Հայր:

ՎԱՐԴ ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, Вард Хаци ванк*, Vard Xac'i vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Վարդխաղ գ-ի մոտ: Շրջակայքի հայություն սիրած ուխտավայրերից էր: Ավերվել ու լքվել է 19-րդ դ վերջերին:

ՎԱՐԴԿԱՆ ԱՆԱՊԱՏ, Вардан анапат, Vardkan anapat, Վարդկուն - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Կիրիկիայի Հայկական պետությունում, ձկեր գավ-ում, Սև լ-ների շրջ-ում: Ավերվել է երկրաշարժից՝ 1114 թ, որի ժամանակ գոհվել է բանաստեղծ Գրիգոր Մաշկերը:

ՎԱՐԴԿԱ ՎԱՆՔ, Вардка ванк*, Vardka vank' - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Վարդիկ Հայր:

ՎԱՐԴԿՈՒՆ, Вардукун, Vardkun - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Կիրիկիայի Հայկական պետությունում, ձկեր գավ-ում, տ Վարդկան անապատ:

ՎԱՐԴՀԵՐ, Вардгер, Vardher - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, տ Վարդիկ Հայր:

ՎԱՐԴՄԽԱՏԻ ԽԱՉ՝ Ե Կ Ե Ղ Ե Կ Ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Այգեհուկ գ-ում, նրա հր-արլ կողմում, փոքրիկ բլրի վրա: Շուրջը կան գերեզմաններ և 17-րդ դ մի քանի խաչքարեր: Գրտնրվում է ավերակ վիճակում:

ՎԱՐԴՅԱ ՀԵՐ, Вардя хЕр, Vardya Her - Ս ր բ ա տ ե ղ ի , մ ա - տ ու ո Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Կաղզվան ք-ի մոտ, տ Վառվառե Կույսի մատուղ:

ՎԱՐԴ ՊԱՏՐԻԿ, Вард Патрик, Vard Patrik, Վարդ Պատրիկի մատուղ, Վարդ Պատրիկա վանք - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում,

Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Ջոր գվով-ի Նորգոմ գ-ի մոտ: Հիշատակվում է նաև իբրև վանք: Այսպես է կոչվել Արծրունի իշխան Վարդ Պատրիկի անունով (10-րդ դ.): Սխալմամբ նույնացվում է Ջարահան Ս Նշան վանքին:

ՎԱՐԴ ՊԱՏՐԻԿԻ ՄԱՏՈՒՌ, Вард Патрики матур*, Vard Patriki matur* - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Ջոր գվով-ի Նորգոմ գ-ի մոտ, տ Վարդ Պատրիկ:

ՎԱՐԴ ՊԱՏՐԿԱ ՎԱՆՔ, Вард Патрка ванк*, Vard Patrka vank* - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Ոստանի գվով-ի Նորգոմ գ-ի մոտ, տ Վարդ Պատրիկ:

ՎԱՐԶԱՀԱՆ, Варзахан, Varzahan - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդի գվով-ի Թոմրա գ-ի մոտակայքում:

ՎԱՐԶԵՆՅ ՎԱՆՔ, Варзенц ванк*, Varzenc' vank* - Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ի Տրապիզոնի գավ-ում:

ՎԱՐԶՈՒՀԱՆ, Варзухан, Varzuhan - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվով-ի Վարդահան գ-ում, նրա հս-արլ կողմում: Ավերված էր:

ՎԱՐԻ ԳԵՂ, Вари Гер*, Vari Geγ - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդի գվով-ի Ավերակ գ-ի մոտ: Աստվածածնի տոնի ժամանակ այստեղ տեղի էին ունենում մասսայական տոնախմբություններ:

ՎԱՐԻՋՆԱՅԻ Ս ՆՇԱՆ, Варидж-найи Св Ншан, Varijnyai St Nšan, Ս Նշան - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդի գվով-ի Վարիջնա գ-ում:

ՎԱՐԻ ՎԱՆՔ, Вари ванк*, Vari vank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Բագաոիճ ավանի մոտ, նրանից 1-2 կմ արլ: 1915 թ պահպանվել էին միայն 2 պատերի հետքերը:

«ՎԱՐԻ ՎԱՆՔ», «Вари ванк*», «Vari vank*» - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Բագաոիճ ավանում, դրանից մոտ 1,5 կմ արլ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ՎԱՐԻ ՎԱՐԱԳԱ ՎԱՆՔ, Вари Варара ванк*, Vari Varaga vank* - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վան ք-ից արլ, տ Ս Գրիգոր:

ՎԱՐՇԱՄԱԿ, Варшамак, Varšamak - Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Նաչեքարո վանք:

ՎԱՐՇԱՄԱԿԻ ՎԱՆՔ, Варшамаки ванк*, Varšamaki vank* - Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Նաչեքարո վանք:

ՎԱՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Вароси ванк*, Varosi vank* - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում: Հիշատակում է վարդան Արեվիցին (13-րդ դ) մի քանի ուրիշ վանքերի հետ միասին:

ՎԱՐՈՍԻ ՎԱՆՔ, Вароси ванк*, Varosi vank* - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Կովսական գավ-ում, Վարոսի գ-ում: Ավերակները զրտ-նրվում են Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի ձակատեն գ-ի մոտ, անտառում: Տարածքում կան գերեզմաններ:

ՎԱՐՍԱՄԲԵԿ, Варсамбек, Varsambek - Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Նաչեքարո վանք:

ՎԱՐՍԱՄԲԵԿԻ ՎԱՆՔ, Варсамбеки ванк*, Varsambeki vank* - Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Նաչեքարո վանք:

ՎԱՐՍԱՄՊԵԿ, Варсампек, Varsampek - Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Նաչեքարո վանք:

ՎԱՐՍԱՄՊԵԿԻ ՎԱՆՔ, Варсампеки ванк*, Varsampeki vank* - Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Նաչեքարո վանք:

ՎԱՐՍԱՄՊԻԿ, Варсампик, Varsampik - Վ ա ն ք (վանքեր) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քաջքար լ-ան վրա, տ Նաչեքարո վանք:

Ս ՎԱՐՎԱՌ, Св Варвар*, St Varvar* - Ս ր ք ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Սեբաստիա ք-ից հս, Դավրա գ-ի մոտ:

Ս ՎԱՐՎԱՌԵ, Св Варвар*e, St Varvar'e - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Կարսի մարզում, Ախուրյան և Տեկորի գետերի ջրբաժանում, Բվիկ և Նախիջևան գ-երի մոտ գտնվող Յաղլուջա լ-ան վրա: Ըստ ավանդույթյան՝ այստեղ է գտնվում Վարվառե Կույսի գերեզմանը, ուր Վարվառուի տոնին ուխտի էին գալիս շրջակայքի հայերը:

Ս ՎԱՐՎԱՌԵ, Св Варвар*e, St Varvar'e - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գվով-ի Բլոյնք գ-ում:

Ս ՎԱՐՎԱՌԵ, Св Варвар*e, St Varvar'e - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարերդի գվով-ի Բլուր գ-ի մոտ, Ս Եղիա ուխտավայրից ոչ հեռու: Հ. Ոսկյանի կարծիքով հնում եղել է վանք:

ՎԵՐԻՆ ԶԱԿԱՄԻ ՀԱՐԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Верин Заками hАранц анапат, Verin Zakami Haranc' anapat - Վ ա ն ք (անապատ) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Գետարեկի շրջ-ում, տ Նամշի վանք:

ՎԵՐԻՆ ԷՋՄԻԱՄԻՆ, Верин Эджмиацин, Verin Ejmiaçin - Մ ա տ ու ո (եկեղեցի) Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սպարկերտի գվով-ի Բագենց (Բագմենից) գ-ում, Բագենցի վանքի համալիրում:

ՎԵՐԻՆ ԹԱՂԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Верин Т'аг'и екег'еци, Verin t'ayi ekeγec'i - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի ք-ում, տ Կանաչ ժամ:

ՎԵՐԻՆ ԹԱՂԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Верин Т'аг'и екег'еци, Verin t'ayi ekeγec'i - Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, տ Ս Քրիստափոր:

ՎԵՐԻՆ ՎԱՆՔ, Верин ванк*, Verin vank* - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, տ Գեղարդ:

ՎԵՐԻՆ ՎԱՆՔ, Верин ванк*, Verin vank* - Տ ա ճ ա ր , Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունաչեն գ-ի մոտ, տ Երիվանք:

ՎԵՐԻՆ ՎԱՆՔ, Верин ванк*, Verin vank* - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ի Քոնա գ-ի մոտ: Եկեղեցու անունով նաև այս-

պես է անվանվում **Քոնայի Ս Աստվածածին վանքը (տ):**

ՎԵՐԻՆ ՎԱՆՔ, Верин ванк*, Verin vank' – Վ ա ն ք , ու խ – թ ընդօրինակել է Ավետարան: Ս Աստվածածինը պահպանվում էր մինչև 1915 թ, որին կից, գործում էր երկսեռ վարժարան:

ՎԵՐԻՆ ՏԱԹԵՎՈ ԱՆԱՊԱՏ, Верин Тат'ево анапат, Verin Tat'ev o anapat – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս – տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի մոտ, **տ Հարանց անապատ:**

ՎԵՐԻ ՎԱՆՔ, Верн ванк*, Veri vank' – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տաշիրի մարզի Մեծավան գ-ում: Գործող եկեղեցի է: Գ-ի մոտ գտնվող մյուս եկեղեցիները կոչվում են Նարարի վանք կամ Ս Հովհաննես և Նաչ Բար:

ՎԵՐԻ ՎԱՆՔ, Верн ванк*, Veri vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիս ք-ի մոտ: Հիշատակում է գրիչ Թուման 1406 թ իր գրած ձեռագրի հիշատակարանում, թե ձեռագիրը ընդօրինակվել է վանքի Ս Աստվածածին և Ս Գևորգ եկեղեցիներում: Հմմտ **Ննդրակատար Ս Աստվածածին:**

ՎԵՐԻ ՎԱՆՔ, Верн ванк*, Veri vank' – Ու խ տ ա տ ե ղ ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Տերիկի գվոկ-ի Ջիմարա գ-ի մոտ գտնվող Նաչի-գյոյ լճի շրջ-ում:

ՎԵՐԻՆԱՇԵՆԻ ՍՊԻՏԱԿԱՎՈՐ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Вернашени Спитакavor Аствац'ац'иш, Vernasheni Spitakavor Astvacacin – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Վերնաչեն գ-ից հս-արլ, **տ Սպիտակավոր Ս Աստվածածին:**

ՎՋԱՆԱ ՎԱՆՔ, Вѣжана ванк*, Vəžana vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվոկ-ի Վժան գ-ում, **տ Վժանա վանք:**

ՎՋԱՆԱ ՎԱՆՔ, Вѣжана ванк*, Vžana vank', Վրժանա վանք, Վժանի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Վժան գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դերջան գավ-ի մեջ: 14-րդ դ մի հիշատակարանում վանքի համալիրում մատնանշվում

են Ս Աստվածածին և Ս Նշան եկեղեցիները, որտեղ վանքի միաբան Սարգսի համար Ներսես գրիչը 1304 թ ընդօրինակել է Ավետարան: Ս Աստվածածինը պահպանվում էր մինչև 1915 թ, որին կից, գործում էր երկսեռ վարժարան:

ՎՋԱՆԻ ՎԱՆՔ, Вѣжани ванк*, Vžani vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ում, Դերջան գվոկ-ի Վժան գ-ում, **տ Վժանա վանք:**

ՎԻՄ, Вѣм, Vim – Ա ն ա պ ա տ , վ ա ն ք Կիրիկիայի Հայկական թագավորությունում: Ձեռագրական հիշատակարաններից մեկում ասված է, որ Վիմի անապատի Ս Աստվածածին եկեղեցում ոմն Ստեփանոս ընդօրինակել է Ավետարան:

ՎԻՇԱՊԱՊԱՋՈՐ, Вишападжор, Višapajor – Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում: Շրջակայքում քարանձավներ լինելու պատճառով նաև այսպես է կոչվել **Թաթլո վանքը (տ):**

ՎԻՇԱՊԱՍՊԱՆ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Вишапаспан Св Геворг, Višapaspan St Gevorg – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փանք գվոկ-ի Ջրմնիկ գ-ում:

ՎԻՐԱՊ, Вирап, Virap – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Նոր Վիրապ:**

ՎԻՐԱՊ ԱՐՏԱՇԱՏՈՒ, Вирап Арташату, Virap Artasatu – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, **տ Նոր Վիրապ:**

Ս ՎԼԱՍ, Св Влас, St Vlas – Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքի Սերաստիա ք-ում: Ք-ի հայկաթողիկների հոգևոր հաստատությունն էր, հմմտ **Ս Վլասիոս:**

Ս ՎԼԱՍԻՈՍ, Св Власиос, St Vlasios – Ու խ տ ա տ ե ղ ի , վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Սերաստիա ք-ում: Վանքին վերագրվում էր աչքացավ բուժելու հատկություն: Հայերի հետ այս վանքը հաճախում էին նաև թուրքերը:

ՎԿԱՅԱՐԱՆ ՍՐԲՈՒՅՆ ՍԱՐԳՍԻ, Вкайран Србуѣн Саргси, Vkayaran Srbuyan Sargsi – Տ ա ճ ա ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեկոր գ-ում, **տ Տեկորի տաճար:**

ՎՆԱՍՊ, Внасп, Vnasp – Հ ե – թ ա ն ո ս ա կ ա ն ս ր ք ա վ ա յ ր

Մեծ Հայքում: Հիշատակում է Ստեփանոս Ասողիկը (10–11-րդ դդ)' առանց որոշակի տեղադրություն:

ՎՍԿԱԹԵԼ, Вскат'ел, Vskat'el – Մ ա տ ու ու այժմյան Արրբջանի Հանրապետության Դաշքեսանի շրջ-ի Չովղար (անցյալում՝ Հարցհանգիստ) գ-ում, նրա հս կողմում: Գ-ում պահպանվում էր ոմն Մարգարիտի 1155 թ կանգնեցրած խաչքարը: Բարբառում այդպես է անվանվում **Ոսկեթեղ (տ):**

ՎՍԿԱՆԱԶ, Всканач, Vskanach' – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Աչան գ-ի մոտ, բլրի կատարին:

S

ՏԱԹԵՎ, Tar'ev, Tat'ev – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, **տ Տաթևի վանք:**

ՏԱԹԵՎԻ ԱՆԱՊԱՏ, Тат'еви анапат, Tat'evi anapat – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի շրջ-ում, **տ Տաթևի վանք:**

ՏԱԹԵՎԻ ՄԵԾ ԱՆԱՊԱՏ, Тат'еви Мец' анапат, Tat'evi Mec anapat – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի մոտ, **տ Հարանց անապատ:**

ՏԱԹԵՎԻ ՎԱՆՔ, Тат'еви ванк*, Tat'evi vank', Աթևա անապատ, Եվստաթե, Եվստաթեսու Առաքյալ, Ըստաթե, Ստաթե, Ստաթեի Առաքելո վանք, Ս Ստաթեի Առաքելո վանք, Ստաթեի վանք, Ստաթև, Տաթև, Տաթևի անապատ, Տատև, Տատիվ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, հնում՝ Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում: Վանքը տեղադրված է գ-ի հր-արլ ծայրամասում, Տաթևի գետի և ձախից նրան միացող անդրնդախոր ձորի ուղղաձիգ ժայռի գագաթի թեք հարթակի վրա, որը արհեստականորեն հարդարվել ու հարմարեցվել է շինարարության համար: Ենթադրում են, որ նախաքրիստոնեական շրջ-ում վանքի տեղում գոյություն է ունեցել հեթանոսական մեհյան: 4–5-րդ դդ այստեղ կառուցվել է մի անշուք քրիս-

տոնեական եկեղեցի: 839 թ Գավիթ եպիսկոպոսը Այունիքի Փիլպե իշխանից 10.000 դրամով գնում է վանքի տարածքը, իսկ 895 թ Հովհաննես եպիսկոպոսը Հայոց թագավոր Սմբատ Բագրատունու (890-914) և Այունիքի իշխանների օժանդակությամբ հիմնադրում է Ս Պողոս-Պետրոս եկեղեցին, որի շինարարությունը ավարտվում է 906 թ: 17-րդ դ այս եկեղեցու արմ կողմին կից ավելացվել է զանգակատունը, որը Հայ ճարտարապետության մի գլուխգործոց է: 930 թ Այունյաց Հակոբ եպիսկոպոսը նկարագրողել է տալիս եկեղեցու ներսի պատերը:

Համալիրի մյուս հուշարձանը Ս Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին է, որը հիմնադրվել է 848 թ և հիմնավորապես վերակառուցվել 1295-ին՝ Այունյաց եպիսկոպոս ու Հայտնի պատմիչ Ստեփանոս Օրբելյանի նախաձեռնությամբ: Ենթադրում են, որ այս եկեղեցու ճարտարապետը Մոմիկն է:

Ճարտարապետական մի հրաշալի կոթող է վանքի բակում, մուտքի մոտ գտնվող Ս Աստվածածին երկհարկանի եկեղեցին՝ կառուցված 1087 թ: Այն հիմնավոր վերակառուցման է ենթարկվել 1980-ական թթ: Վանքի գավիթ-սրահը կառուցվել է 1043 թ: Ճարտարապետական հազվագյուտ կերտվածք է նաև Համալիրի զարդը կազմող Գավազանը կամ ճոճվող հուշայունը (կառուցված 10-րդ դ), որը տեղադրված է Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցուց արլ: Այն իրենից ներկայացնում է ութանիստ քարեղեն մի պրիզմա՝ գլխին քանդակազարդ խաչ: Պողոս-Պետրոս տաճարի հը մուտքի առջև է գտնվում մեծ փրիստոփա Գրիգոր Տաթևացու գերեզմանը, որի վրա 1787 թ կառուցվել է մատուռ-դամբարանը: Համալիրի մեջ են մտել նաև տարբեր ժամանակներում կրթական, տնտեսական և կենցաղային նպատակների համար կառուցված միաբանների խուցերը, պահեստները, մատենադարանը, հյուրատները են: Ողջ Համալիրը, ձորահայաց մասից բացի, չըջապատված է եղել հղկված քարերով շարված բարձրաբերձ ու ամրակուռ, բրգավոր պարիսպներով: Շինարարության մեջ օգտագործված են բազմերանգ տուֆ և բազալտ՝ կրաշաղախով:

Տ վ վերելքը սկսվում է 9-րդ դ կեսերից, երբ այն դարձավ Այունյաց եպիսկոպոսության կենտրոնը: Վալելելով Բագրատունի թագավորների և Այունյաց իշխանների հովանավորությունը՝ վանքը արդեն դ վերջերին ձեռք էր բերել մեծ թվով գ-եր, ուներ կալվածքներ, վարելահողեր, այգիներ, խոտհարքեր, ձիթհաններ, ջրղացներ, խոշոր ու մանր եղջերավոր անասուններ, ձիեր, ջորիներ: Գոյացած եկամուտները ծախսվում էին մեծ թվով միաբանների վրա, կատարվում էին շինարարական ու վերանորոգչական աշխատանքներ, կառուցվում աղբյուրներ, անց էին կացվում ոռոգիչ առուներ ու ջրանցքներ: 9-10-րդ դդ **Տ վ** ուներ շուրջ 50 սեփական գ, իսկ Այունիքի տարածքում նրան հարկատու բնակավայրերի թիվը հասնում էր 677-ի: 17-18-րդ դդ Հայաստանում ստեղծված քաղաքական անբարենպաստ պայմանների պատճառով, հարկատու գ-երի թիվը նվազում ու հասնում է 260-ի, որից ստացված միայն պտղի հարկը կազմում էր մոտ 600.000 պարսկական շահի (մեկ շահին այն ժամանակ հավասար էր 0,25 ֆրանկի):

9-10-րդ դդ **Տ վ** առանձին հոգևորականների թույլ տված չարաչահումները և բռնությունները առիթ են տվել նրան ենթակա գ-երի գյուղացիների ըմբոստությունը, որը երբեմն կրել է բացահայտ ապստամբության բնույթ:

Տաթևը Հայաստանի ամենախոշոր կրոնական հաստատություններից ու գիտական կենտրոններից էր, որտեղ միայն հոգևորականների թիվը 500-ից ավելի էր: Վանքի գիտամանկավարժական գործունեությունը ծավալվել է վաղ միջնադարից սկսած: 5-րդ դ Այունյաց Անանիա եպիսկոպոսի ջանքերով այստեղ բացված դպրոցի վերակացուն Բենիամինն էր, որին Սահակ կաթողիկոսն ու Մեսրոպ Մաշտոցը (5-րդ դ) Հանձնարարել էին մեկնել Ս Գիրքը: Հետագայում իրենց գիտական բեղմնավոր գործունեությունն են ծավալել Պետրոս և Մաթուսողա եպիսկոպոսները: 8-րդ դ այստեղ է ապրել ու ստեղծագործել Մովսես եպիսկոպոսի աշակերտ Ստեփանոս Այունեցին, որը գրել է Ս Գրքի զանազան հատվածների մեկնություններ, ճա-

ներ, չարականներ, մեղեդիներ ու երաժշտական շատ գործեր: 9-րդ դ վանքի առաջնորդ Հովհաննես եպիսկոպոսը նորոգում և ընդարձակում է վանքի համալիրը «գիանպատշաճ էր այնպիսի մեծի մայրաքաղաքի և աշխարհագրամար ժողովարանի առանց մեծ կաթողիկեի լինել»: Վանքն Հայտնի էր «ծովամատոյց», «անյաղթ» փրիստոփաներով, երաժիշտներով «բանիբուն» վարդապետներով, նկարիչ-ծաղկողներով, գրիչներով և ձեռագրական արվեստի հմուտ վարպետներով:

Տ վ գործունեությունը մի առանձին իրից է ստանում 13-րդ դ Այունյաց մետրոպոլիտ ու պատմիչ Ստեփանոս Օրբելյանի ժամանակ: Օրբելյանն իր եռանդուն գործունեությամբ սանձահարում է Այունիքի հոգևոր կենտրոնների միջև ծագած վեճերը, թարմացնում է վանքի միաբանությունը, միջոցներ է տրամադրում գրչության արվեստի զարգացման համար, ավելացնում է մատենադարանի ձեռագրերի և արխիվային վավերագրերի քանակը: **Տ վ** լավագույն ավանդները շարունակվեցին նաև 14-15-րդ դդ անվանի գիտնականներ Հովհան Որոտնեցու, Առաքել Այունեցու, Գրիգոր Տաթևացու և մյուսների ժամանակ: 14-15-րդ դդ Տաթևը համահայկական խոշորագույն ուսումնագիտական հաստատություն էր, որտեղ 1390-1435 թթ գործել է բարձր տիպի Համալսարան: Այդ ժամանակ արդեն **Տ վ** միաբանների ու գիտնականների թիվը հասնում էր 1000-ի: **Տ վ** Համալսարանը ունեցել է 3 բաժին՝ ուսումնարան ներքին և արտաքին գրոց, գրչության արվեստի և երաժշտություն: Առաջին բաժնում դասավանդվել են փրիստոփայություն, ճարտարապետություն, քերականություն, մանկավարժություն, լեզուներ, գրականություն և պատմություն, երկրորդում՝ գեղագրություն, մանրանկարչություն և գրչության արվեստ, իսկ երաժշտության բաժնում ուսումնասիրում էին երգ, երաժշտություն և երաժշտության տեսություն: Այստեղ ստեղծագործող գիտնականները գիտությունների տարբեր բնագավառներին վերաբերող ստեղծագործություններից ու թարգմանություններից բացի, գրում էին նաև դա-

սավանդվող առարկաների դասագրքեր: Համալսարանն ունեցել է իր կանոնադրությունը և ուսումնագիտական աստիճանավորումը: Այստեղ ուսանելու էին գալիս Հայաստանի ամենատարբեր վայրերից, Կիլիկիայից, Ղրիմից ևն: Ուսուցիչների թիվը երբեմն հասնում էր 300-ի: Ուսման տևողությունը 7 տարի էր: Համալսարանը պատրաստում էր նաև բարձրաստիճան հոգևորականներ: Որպես կրթական ու գիտական խոշորագույն կենտրոն՝ վանքն ուներ իր հարուստ մատենադարանը: Պահպանվել են այստեղ գրված Տ-ի բազմաթիվ Աստվածաչնչեր, Ավետարաններ, Մաշտոցներ, գիտական աշխատանքների ժողովածուներ, Քարոզգրքեր, ճաշոցներ, ժամագրքեր (9-17-րդ դդ): Թե ինչպիսի ձեռագրական հարստություն է ունեցել Տ վ-ն, երևում է այն փաստից, որ սելջուկ թուրքերը 1170 թ մի արշավանքի ժամանակ այստեղ ցիրուցան են արել ու ոչնչացրել 10.000 ձեռագիր և բազմաթիվ եկեղեցական մատուցներ: Օտարերկրյա հրոսակալների պատճառած ավերածություններից բացի, վանքը հաճախ տուժել է նաև ահեղ երկրաշարժերից: Վանքի տարածքում մեծ ավերածություններ են տեղի ունեցել Հատկապես 1840 թ հունիսի 20-ից մինչև սեպտեմբերի 28-ը տևած և 1931 թ երկրաշարժերի ժամանակ: 1435 թ մոնղոլների արշավանքի ժամանակ վանքը փլատակների վերածվեց, կողոպտվեց, իսկ կենդանի մնացած միաբանները ցրվեցին տարբեր տեղեր: Թուրքմեն վաչկատուն ցեղերի տիրապետության և պարսկա-թուրքական ավերիչ պատերազմների ժամանակ (15-17-րդ դդ) Տ վ գործունեությունը լավագույն դեպքում արտահայտվում էր անշուք միաբանության և փոքրիկ դպրոցի գոյությունը: Վանքի հիմնադրման և անվանման մասին կան մի քանի ավանդություններ: Մի դեպքում այն կապում են Եվստաթե Առաքյալի (1-ին դ), մեկ այլ դեպքում «Գահնամակում»-ում հիշատակված «Տաթևյանք» նախարարական տոհմի անվան հետ: Ասում են նաև, որ վանքի կառուցումից հետո, քարագործ վարպետը դիմելով ներքևում գտնվող բանվորներին 2 տաշեղ է պահանջում, հետո համ-

բուրում է դրանք և ասում «Հոգին Սուրբ տա թե» և վանքի անունը մնում է Տ: Ղ. Ալիշանը անվան ծագումը կապում է Ս Թաղեի անվան հետ: 1980-ական թթ-ից Տ վ տարածքում իրականացվում են վերանորոգչական խոշոր աշխատանքներ: **SU.ԹԵՎՈ ԱՆԱՊԱՏ, Tat'evvo anapat, Tat'evvo anapat - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն ն** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Տաթևի վանքի մոտ, **տ Հարանց անապատ:** **SU.ԱՇԱ ՎԱՆՔ, Талаша ванк*, Talaša vank' - Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահում, Կողտ գվոկ-ի Տալաչ գ-ում, **տ Տալաչի վանք:** **SU.ԱՇԻ ՎԱՆՔ, Талаши ванк*, Talaši vank', Տալաչա վանք, Տալաչու վանք - Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահում, Շապին Գարահիսարի Կողտ գվոկ-ի Տալաչ գ-ում: Համայնքի մեջ մտնում էին Ս Աստվածածին և Ս Գևորգ եկեղեցիները: Այստեղ, Պողոս վանահոր ժամանակ 1018 թ գրիչ հովհաննեսը Շոփուկ տիկնոջ համար ընդօրինակել է Ավետարան: **SU.ԱՇՈՒ ՎԱՆՔ, Талашу ванк*, Talašu vank' - Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահում, Կողտ գվոկ-ի Տալաչ գ-ում, **տ Տալաչի վանք:** **SU.Ն, Tax, Tax, Դախն - Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Դավիթ Բեկ գ-ի մոտ, նրանից մոտ 3 կմ արլ, Տ լքված գ-ի տարածքում: **SU.ՅԻԱՐ, Таїнар, Taynar - Վ ա ն ք** Երևանի նահ-ի Ալեքսանդրապոլի գավ-ում, այժմյան Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Հայկաձոր գ-ի արմ կողմում: Հավանաբար Հոռոմոսի վանքն է, գուցեև այդպես է կոչվել Կարսի մարզի Շորագյալի տեղամասի Թայլար գ-ի եկեղեցին: **SU.ՅՈՅԱՅԻ ՎԱՆՔ, Таїноцаїи ванк*, Tayoc'ayi vank' - Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դեկրսե գ-ում, **տ Դեկրսեի Ս Գևորգ:** **SU.ՅՈՅ ԿՈՂԱ ՎԱՆՔ, Таїоц Ког'а ванк*, Tayoc' Koga vank' - Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ում, **տ Կողա վանք:** **SU.ՅՔԻ Ս ԽԱՉ, Таїк'и Св Хач,**

Tayki St Xac', Սուխբեչա եկեղեցի - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Կիսկիմի գվոկ-ի Սուղբեչա (Ս Ուաչ) ամառանոցավայրի հս-արմ կողմում: Գտնվում էր ավերված վիճակում: **SU.ՅՔԻ Ս ԽԱՉ, Таїк'и Св Хач, Tayki St Xac' - Վ ա ն ք , ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա ճ ա ր Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գվոկ-ի Իչխան գ-ում, **տ Իչխանի վանք:** **SU.ՆՁԱՓԱՐԱՆ, Таңдзап'арax, Tanjaparax, Անապատ, Արիստակես, Արիստակի անապատ, Բեխի անապատ, Գանձափարախ, Տանձափարախ անապատ, Տանձափարախ - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ջորք գավ-ում, Բեխ գ-ից արլ: Սխալմամբ տեղադրել են նաև Արևիք, Կովսական գավ-ներում: Գտնվել է Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Շահարջիկ (Շեկք) գ-ի մոտ, Վահանավանքից ոչ հեռու: Չպետք է շփոթել Բեխ գ-ից հս գտնվող Փառավարտա վանքի հետ, որը նույնպես անվանվել է Անապատ: Հիշատակվում է 10-13-րդ դդ-ից: 1393 թ Գրիգոր Տաթևացու (14-15-րդ դդ) աշակերտ Մատթեոս վարդապետը այստեղ ընդօրինակել է Քարոզգիրք: **SU.ՆՁԱՓԱՐԱՆ ԱՆԱՊԱՏ, Таңдзап'арax анапат, Tanjar'arax anapat - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ջորք գավ-ում, **տ Տանձափարախ:** **SU.ՆՁԻՎԱՎԱՆՔ, Таңдзикаванк*, Tanjikavank' - Վ ա ն ք** Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: 1593 թ Մարգարե երեցը այստեղ ընդօրինակել է «Ձեռնադրություն Մաշտոցայ» գիրքը: **SU.ՆՁՓԱՐԱՆ, Таңдзп'арax, Tanjparax - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ջորք գավ-ում, **տ Տանձափարախ:** **SU.ՇԲՈՒՐՈՒՆԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ, Ташбуруни hУшардзан, Tašburuni Hušarjan - Տ ա ճ ա ր , ե կ ե ղ ե ց ի** Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, հին Յոլակերտ ավանի տարածքում, **տ Յոլակերտի Հուշարձան:** **SU.ՊԱՍ ԱՂԲԻՐ, Тапас ар'бир, Tapas aybir - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Արաբկիր ք-ի մոտ:

ՏԱՎԱՐԱԾԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Tавара-
цъи екеръѣци, Tavaraci ekeyci –
Ե կ ե ղ ե ց ի Մեժ Հայքի Այրարատ
աշխ-ում, Անի մայրաքաղաքում, **տ**
Հովվի եկեղեցի:

ՏԱՏԱՍԿՎԱՎԱՆՔ, Татаскаванк*,
Tataskavanak' – **Վ ա ն ք Ա**րմ Հա-
յաստանում, Էրզրումի նահ-ի Եր-
զրնկայի գավ-ում, Տուժիկ լ-ների
ստորոտին, **տ Չարչարանաց վանք:**

ՏԱՏԱՍԿԻ ՎԱՆՔ, Татаски ванк*,
Tataski vanak' – **Վ ա ն ք Ա**րմ Հա-
յաստանում, Էրզրումի նահ-ի Եր-
զրնկայի գավ-ում, Տուժիկ լ-ների
ստորոտին, **տ Չարչարանաց վանք:**

ՏԱՏՐԱԲՆԱԿ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ,
Татрабнак Аствацъадъин, Tatrabnak
Astvacacin – **Վ ա ն ք Ա**րմ Հայաս-
տանում, Բիթլիս ք-ի Գոմք թաղա-
մասում, **տ Գոմաց Ս Աստվածածին:**

ՏԱՏՐԱԿԱԲՆԱԿ ԱՍՏՎԱԾԱ-
ԾԻՆ, Татракабнак Аствацъадъин,
Tatrakabnak Astvacacin – **Վ ա ն ք**
Արմ Հայաստանում, Բիթլիս ք-ի
Գոմք թաղամասում, **տ Գոմաց Ս**
Աստվածածին:

ՏԱՏՐԱԿԱՎԱՆՔ, Татракаванк*,
Tatrakavanak' – **Վ ա ն ք Ա**րմ Հա-
յաստանում, Բիթլիսի ք-ի Գոմք թա-
ղամասում, **տ Գոմաց Ս Աստվա-**
ծածին:

ՏԱՐԱՊԻ ՎԱՆՔ, Тарапи ванк*,
Tarapi vanak' – **Վ ա ն ք Ա**րմ Հա-
յաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի
գավ-ում, **տ Ս Հակոբ:**

ՏԱՐԱՍԱՄՊ, Тарасамп, Tara-
samp – **Վ ա ն ք Պարսկահայաս-**
տանում, Մակուի խանությունից Դա-
րաշամրի գավ-ում, տ Դարաշամրի
Ս Ստեփանոս Նախավա:

ՏԱՐՈՆԻ ՎԱՆՔ, Тарони ванк*,
Taroni vanak' – **Վ ա ն ք Մ**եժ Հայքի
Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-
ում, **տ Ս Կարապետ:**

ՏԱՐՈՆՈ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Тароно
Св Карапет, Tarono St Karapet –
Վ ա ն ք Մեժ Հայքի Տուրուբերան
աշխ-ի Տարոն գավ-ում, **տ Ս Կա-**
րապետ:

ՏԱՐՈՒՄՈՒՇ ԱՍՏՈՆ ՏԱՃԱՐ,
Тарумуш астцъо тацъар, Tarumuš
astco tačar – **Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն**
տ ա ճ ա ր Հնագույն Հայաստա-
նում (Հայասայում), Կումմախա
(Կամախ) ք-ում:

Ս ՏԱՐՈՒՅՆՔ, Св Таруѣнк*, St
Taruyank', **Տարունից վանք – Վ ա ն ք**
Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-

ում, Բայազետի գավ-ի Բայազետ
ք-ում: Կառուցվել է 7-րդ դ ոմն
Աշոտի ջանքերով:

ՏԱՐՈՒՆԻՑ ՎԱՆՔ, Таруницъ
ванк*, Tarunic' vank' – **Վ ա ն ք Ա**րմ
Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում,
Բայազետի գավ-ի Բայազետ ք-ում,
տ Ս Տարույնք:

ՏԱՔՍԻԱՐԳՈՍ, Такъсиаргос,
Tak'siargos, **Յանարթաչ, Յանար-**
տաչ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր
Հայքում, Կեսարիայի նահ-ի Դար-
սիախ գ-ում, նրա արլ կողմում: Ըստ
Ղ. Ինձիճյանի՝ եղել է կուսանոց:
Համալիրը կենտրոնական եկեղե-
ցուց բացի, ուներ նաև 20–25 սեն-
յակներ:

ՏԵԿՈՐ, Текор, Tekor – **Տ ա -**
ճ ա ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի
մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեկոր
գ-ում, **տ Տեկորի տաճար:**

ՏԵԿՈՐԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Текори еке-
гъѣци, Tekori ekeyci – **Տ ա ճ ա ր**
(եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի
Կաղզվանի օկրուգի Տեկոր գ-ում, **տ**
Տեկորի տաճար:

ՏԵԿՈՐԻ ՎԱՆՔ, Текори ванк*,
Tekori vanak' – **Տ ա ճ ա ր (եկեղեցի,**
վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի
օկրուգի Տեկոր գ-ում, **տ Տեկորի**
տաճար:

ՏԵԿՈՐԻ ՏԱՃԱՐ, Текори тацъар,
Tekori tačar, **Դիգորի տաճար, Ս**
Երրորդություն, Վկայարան Սրբույն
Սարգսի, Տեկոր, Տեկորի եկեղեցի,
Տեկորի վանք, Տիգորի վանք, Տիկոր,
Տիկորա վանք, Տիկորի վանք – Տ ա -
ճ ա ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի
մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեկոր
գ-ում: Կառուցվել է 5-րդ դ 2-րդ
կեսին իշխան Սահակ Կամսարակա-
նի նախաձեռնությամբ: Ունի քառա-
կուսի հատակագիծ, գմբեթը Հեն-
վում է ներսից բարձրացող 4 քառա-
կուսի հաստահեղույս, կամարակապ
սյունների վրա: Ծենքը ներքևի մա-
սում շարված է վարդագույն տու-
ֆով: Իր վեճ ու գեղեցիկ ոճով **Տ** տ-
ը շատ է տարբերվում Ծիրակի պատ-
մաճարտարապետական մյուս հուշ-
արձաններից: Ունի երեք մուտք՝ **Հս,**
արմ, հր: Ֆրանսիացի ճարտարա-
պետ Դեսին, որ 1839 թ սեպտեմ-
բերին այտեղ մասնագիտական ու-
սումնասիրություններ է կատարել,
հատկապես ուշադրություն է դարձ-
րել պայտածև կամարների վրա ու
հանգել այն եզրակացության, որ **Տ**

տ-ը տիպիկ հայկական ոճի է: 10–
11-րդ դդ Բագրատունիների նախա-
ձեռնությամբ **Տ** տ-ը վերակառուցվել
է, և շատ բան վերափոխվել է. տա-
նիքի կղմինդրյա ծածկը փոխարին-
վել է քարե սալիկներով, ավելացվել
են քանդակները, որոնց մեջ ուշադ-
րություն են գրավում խաղողի որ-
թատունիի գալարները, ողկույզնե-
րը, բուսական ոճավորված զարդա-
ձևերը, մարդկանց ու սիրամարգերի
պատկերները: Ծենքը ներսից ունե-
ցել է որմնանկարներ: **Տ** տ-ի վրա
պահպանված վիմագրերը հայկա-
կան գրերի (երկաթագիր) Հնագույն
նմուշներն են (5-րդ դ): 1911 թ երկ-
րաշարժի ժամանակ տաճարի գրմ-
բեթը փուլ է եկել, իսկ շենքը հիմ-
նովին ավերվել է թուրքերի ձեռ-
քով վերջին տասնամյակներում: **Տ**
տ-ը Հայաստանի բազիլիկատիպ և
կենտրոնագմբեթ շինությունն է հնա-
գույն նմուշն է, որն իր խոր ազդե-
ցությունն է թողել Օձունի, Մրենի,
Գայանեի, Բագավանի, Անիի Մայր
տաճարի և այլ շինությունների վրա:
Այս ոճը 9–10-րդ դդ փոխանցվել է
Բյուզանդիային և լայն կիրառու-
թյուն գտել Հունաստանում, Սեր-
բիայում և այլուր: **Տ** տ-ի վրա
պահպանված հայերեն վիմագիր
արձանագրությունը եղածների մեջ
հնագույնն է:

ՏԵՂԵՆ, Ter*ea, Teyen –
Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Արագածոտնի մարզի Բու-
ժական գ-ի մոտ, **տ Թեղենյաց վանք:**

ՏԵՂԵՐԱՎԱՆՔ, Ter*eravanak*,
Teyeravanak' – **Վ ա ն ք** Հայաստա-
նի Հանրապետության Արագածոտ-
նի մարզի Տեղեր գ-ում, **տ Տեղերի**
վանք:

ՏԵՂԵՐԻ ՎԱՆՔ, Ter*eri vanak*,
Teyeri vanak', **Ս Աստվածածին,**
Դղեր, Ս Խաչ, Տեղերավանք, Տե-
ղերու վանք – Վ ա ն ք Հայաստա-
նի Հանրապետության Արագածոտ-
նի մարզի Տեղեր գ-ում (այժմ՝
անբնակ): Հնում մտնում էր Մեժ
Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագա-
ծոտն գավ-ի մեջ: Համալիրի մեջ
մտնում են Ս Աստվածածին ու Ս
Խաչ եկեղեցիները, գավիթը և վեր-
ջինիս արմ 2 անկյունների վրա
կանգնեցված մատուռները: Գավթի
մուտքի ճակատային մասում թող-
նրված արձանագրության համա-
ձայն՝ կառուցումը կատարվել է իշ-

խան Վաչե Վաչուտյանի կնոջ՝ Մամախաթունի հանձնարարությունը: Ճարտարապետը Աղբյուրիկն է: Համալիրը կառուցված է գ-ի բարձրադիր վայրում, գորշ, մոխրագույն բազալտ քարատեսակով: Եկեղեցու շինարարությունը իրականացվել է 1213–1232 թթ: Համալիրում հետագայում ավելացվել են այլևայլ շինություններ՝ մատուռներ, պարիսպներ (1468 թ): Համալիրի ընդհանուր վիճակը բավարար է:

ՏեղեՐՈՒ ՎԱՆՔ, Ter*eryu ванк*, Teryeru vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Տեղեր գ-ում, **տ Տեղերի վանք:**

Տեղի ՄԱՏՈՒՌ, Ter*и матур*, Teyi matur' – Մ ա տ ու ռ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Բագրևանդ գավ-ում, Ս Հովհաննես վանքի տեղում, **տ Ս Գրիգորի մատուռ:**

Տեղ ԾՂՆՈՒՏ, Ter*ц*т*нут, Tey-cynut' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, **տ Դեղձնուտի վանք:**

ՏեՄԻ ՍԵՌ, Темя Сер*, Temi Ser' – Գ յ ու ղ ա տ ե ղ ի , ս ը ր ք ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Հաղրութի շրջ-ի Խձաբերդ գ-ի մոտակայքում:

ՏեՅՐԻՄԻՍՀԻ, Теѣримичиѣ, Teyrimishi – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Խարբերդի գավ-ի Ջարդաղիճ (Ջարդարիչ) գ-ում: Այստեղ գտնվում էր ոմն Արզել Մեսիհի գերեզմանը, որը քրիստոնյաների համար ուխտատեղի էր:

ՏեՆՆԱՎԱՆՔ, Ter*наванк*, Ter*navank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, **տ Դեռնավանք:**

ՏեՎԵՊՈՅՆՈՒ Ս ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, Тевепоѣну Св hАрут'юн, Teveroy-nu St Harut'yun – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռըշտունիք գավ-ում, ուշ ժամանակների Շատվան գ-ի մոտ, **տ Անձղնապատ:**

ՏեՎԵՍԵԿԻ ՎԱՆՔ, Тевесеки ванк*, Teveseki vank' – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դևեքս գ-ում, **տ Դևեքսի Ս Գևորգ:**

ՏեՎԵՐԵԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Теве-рки Св Геворг, Tevereki St Gevorg – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դևեքս գ-ում, **տ Դևեքսի Ս Գևորգ:**

ՏեՎԵՔՍԵ, Тевек*се, Tevek'se – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դևեքս գ-ում, **տ Դևեքսի Ս Գևորգ:**

ՏեՎԵՔՍԵԻ ՎԱՆՔ, Тевек*сеи ванк*, Tevek'sei vank' – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դևեքս գ-ում, **տ Դևեքսի Ս Գևորգ:**

ՏեՎԻ ՎԱՆՔ, Теви ванк*, Tevi vank' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Թիվի գ-ում, **տ Դևի վանք:**

ՏեՎՈՄԻ ՎԱՆՔ, Тевод*и ванк*, Tevoci vank' – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դևեքս գ-ում, **տ Դևեքսի Ս Գևորգ:**

ՏեՎՈՄՈՒ ՎԱՆՔ, Тевод*у ванк*, Tevocu vank' – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Դևեքս գ-ում, **տ Դեվեքսի Ս Գևորգ:**

ՏեՎՐԻԿԻ ՎԱՆՔ, Теврики ванк*, Tevniki vank', Դիվրիկի վանք – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Տերիկ ք-ում: Այսպես է կոչվել ք-ի Ս Առաքյալ, Ս Աստվածածին և Ս Առաքյալ եկեղեցիներից մեկը: Եկեղեցիներից երկուսը կառուցվել են 1259 և 1268 թթ: Պահպանվել են 15-րդ դ 50–80-ական թթ այստեղ ընդօրինակված հայերեն 4 Ավետարան, 1 ձաչոց, 1 Գանձարան, 1 Շարակնոց:

ՏեՎՈՒ, Теву, Tevu – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում: Հիշատակված է 16-րդ դ հայերեն մանր ժամանակագրությունում, ըստ որի՝ 1533 թ Հայրապետ արեղան նահատակվել է հավատի համար:

ՏեՏԵ ՄՈՒՐԱԴ, Тете Мурад, Tete Murad – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գվոկ-ի տարածքում, **տ Դադա Մուրադ:**

ՏեՐԱՄԵՐ, Терамер, Teramer – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Ասպարածին գ-ի մոտ, **տ Ասպարածին վանք:**

ՏԵՐ ԱՎԵՏԻՍ, Тер Аветис, Ter Avetis – Ս ր ք ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Ջորախաչ գ-ում, նրա արմ կողմում: Տարածքում

պահպանվում է բազալտակուռ մի խաչքար:

ՏԵՐԵԿԻ ՎԱՆՔ, Терекѣ ванк*, Tereki vank' – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սայմաստի գավ-ում, Դերսիմի գ-ում: Ս Աստվածածին եկեղեցին փոքրիկ կառույց էր: Շրջակայքում կան մի քանի ուխտատեղիներ, **տ Դերիկի Ս Աստվածածին:**

ՏԵՐԵՎԱՆՔ, Тереванк*, Terevanak' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, **տ Ավագ վանք:**

ՏԵՐԻԿԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Терики Св Аствац'ад'ин, Teriki St Astvacacin – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սայմաստի գավ-ի Դերիկ գ-ում, **տ Դերիկի Ս Աստվածածին:**

ՏԵՐԿԵՎԱՆՔ, Теркеванк*, Terkevanak', Ներքիվանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Տերկևանք գ-ում:

ՏԵՐ ՀՈՒՍԿԱՆ ՈՐԴԻ, Тер hУс-кан Ворди, Ter Huskan Vordi – Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Արբերանի գավ-ում, **տ Արզելանա Ս Աստվածածին:**

ՏԵՐ ՀՈՒՍԿԱՆ ՈՐԴՈՒ ՎԱՆՔ, Тер hУскан Ворду ванк*, Ter Huskan Vordu vank' – Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Արբերանի գավ-ում, **տ Արզելանա Ս Աստվածածին:**

ՏԵՐՃԵԼՈՒ ՎԱՆՔ, Терц'елу ванк*, Terčelu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ի Արդանամաղենի գավ-ում, **տ Դերջելու վանք:**

ՏԵՐ ՄԱՅՐԱՄԻ ՎԱՆՔ, Тер Майрами ванк*, Ter Mayrami vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մարիամ գ-ի մոտ, **տ Մարիամի վանք:**

ՏԵՐ-ՄԻՐՀԵՄ, Тер-Мирhem, Ter-Mirhem – Վ ա ն ք , (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Խոչարի գվոկ-ում, **տ Հոգյաց վանք:**

ՏԵՐՆԱՂԲԵՐ, Тернар'бер, Ter-nayber – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Մոտկան գվոկ-ի Կրխու գ-ում: Սյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Հակոբ:

ՏԵՐ ՊԵՏՈՅԻ ՎԱՆՔ, Тер Петоѣи ванк*, Ter Petoyi vank' –

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի էրերնին գ-ի մոտ:

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ, Терунакан, Terunakan - Ն ա չ ա ր ձ ա ն - մ ա - տ ու ո Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Հնագույն Կայծոն բերդից արլ: Կառուցվել է 1222 թ:

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ, Терунакан, Terunakan - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մեծ-կերտի գվոկ-ի Ղարաբունար գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր: Գ-ի երկրորդ եկեղեցին նույնպես ավերված վիճակում էր գտնվում:

ՏԵՐՈՒՍԿԱՆՈՐԴՈ ՎԵՐԻՆ ՎԱՆՔ, Терусканордо Верин ванк*, Teruskanordo Verin vank* - Վ ա ն ք (մենաստան, անապատ) Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ադրբերանի գավ-ում, տ Արգելանա Ս Աստվածածին:

ՏՁԱՆՑ ԱՆԱՊԱՏ, Тзанц анапат, Tzanc' anapat - Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, էրզրու-մի նահ-ում, Սպերի գվոկ-ի Տզանց գ-ում, տ Միքայել Հրեշտակապետ:

ՏՂՎԸՐԱՍԱՁ, Тывырахач, Тэвэ-гахач*, Տավարախաչ - Ու խ տ ա - տ ե ղ ի Ղարաբաղում, Վարանդա գավ-ի Դոնավարդ (այժմ՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Կարմիր գյուղ) գ-ի մոտ: Այստեղ կար Հայկական խաչ-քար՝ բոխու և տանձնու ծառերով շրջապատված:

ՏԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, Тигори ванк*, Tigorı vank* - Տ ա ճ ա ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեկոր գ-ում, տ Տեկորի տաճար:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ԱՆԹԱՅԻ ՎԱՆՔ, Тигранакерти Ахт'айи ванк*, Tigranakerti Axt'ayi vank*, Սպիտակ վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբերդի նահ-ում:

ՏԻԳՐԱՆ ՀՈՆԵՆՑԻ ԵԿԵԳԵՇԻ, Тигран hОненци екег'еци, Tigran Honenci ekeγeci, Գրիգոր Լուսավորիչ, Ս Գրիգոր Լուսավորիչ Նախչի - Ե կ ե ղ ե ց ի , տ ա - ճ ա ր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Անի ք-ում, նրա արլ կողմում, ք-ի Արտաքին պարտապի մոտ, Ախուրյան գետի ձորաբերանին: Կառուցել է Անիի մեծահարուստ Տիգրան Հոնենցը 1215 թ:

Գմբեթավոր է, արտաքին բոլոր ճակատները ունեն եռանկյունաձև խորշեր: Շենքը սյունազարդ է, քանդականախշ, ներկայացված են եղ-նիկների, թռչունների և այլ գազանների քանդակներ և բարձրարվեստ բուսական նախազարդեր: Եկեղեցու թմբուկը եզերված է նուրբ ու գեղեցիկ զարդագոտիով: Գեղեցիկ է գավիթը, որը գտնվում է եկեղեցու արմ ճակատին կից: Եկեղեցին և գավիթը ներսից ծեփապատված են և ունեն բարձրարվեստ որմնանկարներ, որի պատճառով այլազգիները կոչել են նախչի (=զարդարուն, նկարազարդ): Որմնանկարներում արտացոլված են Հայկական մոնումենտալ գեղանկարչության առանձնահատկությունները:

ՏԻԿԱՇԵՆ, Тикашен, Tikašen - Ե կ ե ղ ե ց ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Նինոծմինդայի (Բոզդանովկայի) շրջ-ի Ջիգրաչեն գ-ում: Կառուցվել է 12-րդ դ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Մինաս:

Ս ՏԻԿԻՆ, Св ТИКИН, St Tikin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Բերդակ գ-ի մոտ, տ Ս Թորոս:

Ս ՏԻԿԻՆ, Св ТИКИН, St Tikin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Բերդակ գ-ում, տ Ս Թորոս:

Ս ՏԻԿԻՆ, Св ТИКИН, St Tikin - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գվոկ-ի Միատուն գ-ում, տ Ս Տիկին Աստվածածին:

Ս ՏԻԿԻՆ, Св ТИКИН, St Tikin - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Կիլիկիայում, Աղանայի նահ-ի Քեսարի շրջ-ում: Անշուք մատուռ էր, որտեղ Հայերից բացի ուխտի էին գալիս նաև թուրքերը:

Ս ՏԻԿԻՆ, Св ТИКИН, St Tikin - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Կիլիկիայում, Հայկապի նահ-ում, Քեսարի գավ-ի էլյորոս գ-ի մոտ:

Ս ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՎԱԾՄԱՇԻՆ, Св ТИКИН Аствац'ад'иен, St Tikin Astvacacin, Մեյրամանե Տաշի, Ս Տիկին - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չձչկածագի գվոկ-ի Միատուն գ-ում: Վիթխարի, ուղղաձիգ պատի նմանությամբ մի քարաժայռ է գ-ի Հս կողմում: Ունի մոտ

150 մ երկարություն և 100 մ բարձրություն: Ուխտագնացությունը կատարվում էր Քառասուն Մանկանց տոնի օրը:

ՏԻԿԻՆ ԵՐԿԱՆ ՄՈՒՂԱՐԱ, ТИКИН Еркан Муг'ара, Tikin Erkan Muğara, Սեքա Մուղարա - Ս ը ր - բ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Միատուն գ-ի մոտ:

ՏԻԿՆԱՎԱՆՔ, ТИКНАВАНК*, Tikanavank* - Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Երնջատափ գ-ի մոտ, նրանից 2 կմ արմ, Քասաղ գետի աջ ափին: Նշմարվում են եկեղեցու ավերակները: Այստեղ ընդօրինակվել է Մաշտոց:

ՏԻԿՈՐ, Тикор, Tikor - Տ ա - ճ ա ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեկոր գ-ում, տ Տեկորի տաճար:

ՏԻԿՈՐԱ ՎԱՆՔ, Тикора ванк*, Tikora vank* - Տ ա ճ ա ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեկոր գ-ում, տ Տեկորի տաճար:

ՏԻԿՈՐԻ ՎԱՆՔ, Тикори ванк*, Tikori vank* - Տ ա ճ ա ր (եկեղեցի, վանք) Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգի Տեկոր գ-ում, տ Տեկորի տաճար:

ՏԻՎԻԻ ԿՈՒՍԱՆԱՅ ԱՆԱՊԱՏ, Тивии Кусанац анапат, Tivii Kusapac' anapat - Ա ն ա պ ա տ (վանք) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջ-ի Թիվի (Տևի) գ-ում: Ոմանք նույնացնում են Նավուշի Ս Ստեփանոս վանքին:

ՏԻՎՐԻԿՈՒ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐՁԻ ՎԱՆՔ, Тиврику Св Лусаворчи ванк*, Tivriku St Lusavorci vank* - Վանք (անապատ) պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Ուուռնավիլ գ-ի մոտ, տ Ուուռնավիլի վանք:

ՏԻՐԱԿԱՍԱՐՔ, Тиракатарк*, Tirakatarak* - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում: Հիշատակում է Բ. Նալաթյանը: Հավանաբար գտնվում էր Տիրակատար գ-ի մոտակայքում:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, Св Тирамайр, St Tiramayr - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան ք-ում:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr, Ս Աստվածածին – Ե կ ե – ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Փանիկ գ-ում: Կառուցել է Պետրոս Նահապետյանը (1761–1846): Կանգուն է, ունի բարձրր զանգակատուն: Անվանվում է նաև Ս Աստվածածին: Գ-ում 1895 թ-ից գործում էր Նահապետյան եղբայրների միջոցներով հիմնադրված ծխական դպրոց:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք, ուխտատեղի) Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում, Օլթի ք-ի արմ կողմում գտնվող Օլթի բերդի տարածքում: Գտնվում էր ավերված վիճակում:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի նահ-ում, Արդանայի գավ-ի Բալուի գվոկ-ի Հայգեղ ավերակ գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին գտնվում էր փլված վիճակում:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ի Երկանի Ս Գևորգ վանքի Համալիրում: Ավերվել, կողոպտվել ու հրկիզվել է 19-րդ դ կեսերին:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Թորուս գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Իքձոր գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր: Սրա մոտ էր գտնվում դարձյալ ավերված Ս Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցին:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Լերթիկ գ-ում, նրանից հր, դեպի Բաշավանք (Փոսիվանք) վանքը տանող ճանապարհի վրա, Ս Մինաս եկեղեցու մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մամեգի գ-ի մոտակայքում: Նույն տեղում գտնվող 3 փլված եկեղեցիներից մեկն էր:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Թիմարի գվոկ-ի Կյունենց գ-ի մոտ:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Կիլիկիայում, Ադանայի նահ-ի Քոզանի (Սսի) գավ-ի Ֆառաչ ավանում: Այստեղ էին գտնվում նաև Ընծայման Ս Աստվածածին վանքը և Հովհան Ոսկերեքան մատուր:

Ս ՏԻՐԱՄԱՅՐ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiramayr – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի Ազորղացիոր գավ-ի Ազորղ ավանում:

ՏԻՐԱՄԱՅՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Tiramayr St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի Պարսկահայաստանում, Մակուի խանությունի Դարաչամբի Ս Ստեփանոս Նախավկա վանքի Համալիրում:

ՏԻՐԱՄԱՅՐ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Tiramayr St Astvacacin – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Մալաթիա ք-ի մոտ, տ Ս Աստվածածին:

ՏԻՐԱՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, Tiramor ekeğeci – Ե կ ե ղ ե ց ի (մատուռ) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Բյուրական գ-ի մոտ, տ Արտավասիկ:

ՏԻՐԱՄԱՅՐ ԽՈՐԱՆ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ ԽՈՐԱՆ, Tiramor Xoran – Ե կ ե ղ ե ց ի (ուխտատեղի) Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Մեծկերտ (Մաղկերտի) գվոկ-ի Թիրիչմեկ գ-ում: Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրյակին ավերակ էր:

ՏԻՐԱՄԱՅՐ ՎԱՆՔ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ ՎԱՆՔ, Tiramor vank – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Ասպարածին գ-ի մոտ, տ Ասպարածին վանք:

ՏԻՐԱՄԱՅՐ ՎԱՆՔ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ ՎԱՆՔ, Tiramor vank – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի չրջ-ի Վաղուհաս գ-ում, տ Վաղուհասի վանք:

ՏԻՐԱՆԱՇԵՆ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ, Tiranashen – Վ ա ն ք, մ ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաշեն:

ՏԻՐԱՆԱՇԵՆԻ ՎԱՆՔ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ ՏԻՐԱՆԱՇԵՆԻ ՎԱՆՔ, Tiranasheni vank – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաշեն:

ՏԻՐԱՆԱՇԵՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ ՇՎ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Tiranavor St Astvacacin – Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մայիսյան գ-ում: Կառուցվել է 7-րդ դ: Կարմիր տուֆի սրբատաշ քարերով, խաչաձև հատակագծով կառուցված գմբեթավոր շինություն է: Պատերին պահպանվել են արձանագրություններ: Շենքի հր-արմ հատվածը վերակառուցվել է 19-րդ դ: Գմբեթը և ծածկը փլված են:

Ս ՏԻՐԱՇԵՆ, ՇՎ ԿԻՐԱՄԱՅՐ, St Tiraşen – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ակնա գվոկ-ի Ծնիկ (Ծնկիկ) գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին պահպանվել էին միայն ավերակները:

ՏԻՐԱՇԵՆ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ, Tiraşen – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանի Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմչկածագի գվոկ-ի Հաղարի գ-ում: 1915 թ ավերված էր նաև Ս Ամենափրկիչ եկեղեցին: Այդ ժամանակ կանգուն էր և գործում էր երրորդ եկեղեցին՝ Ս Երրորդություն անունով:

ՏԻՐԱՇԵՆ, ԿԻՐԱՄԱՅՐ, Tiraşen, Նաչկավանք, Մեծն Ներսես, Մեծն Ներսեսի վանք, Ս Ներսեսի վանք, Ներսես Հայրապետ, Ս Ներսես Հայրապետ, Ներսես Հայրապետի վանք, Ս Ներսես Հայրապետի վանք, Ջուխտակ Հայրապետ, Տիրանաշեն, Տիրանաշենի վանք, Տիրաշենի վանք, Տիրաշենուց վանք – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանի էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Համանուն ք-ից 8–9 կմ հր, Եփրատ գետի ափին, Մնձուր լ-ան արմ լանջին: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ի մեջ: Հիմնադրվել է 4-րդ դ, Տրդատ 3-րդ կամ Տիրան Արշակունի թագավորների ժամանակ: 13-րդ դ-ում Ներսես Ա Պարթև կաթողիկոսի (353–373) աճյունը Թիլ ավանից այստեղ տեղափոխելուց հետո, վանքը վերանվանում են նրա անունով: Այս-

տեղ էր թաղված նաև Արիստակես Ա Պարթև կաթողիկոսը (325–333): Վանքը գտնվում էր գառիվայր լինալանջի վրա, մի մեծ ձորի մոտ, չրջապատված էր բարձր պարիսպներով: Ուներ սրբատաշ գորշավուն քարերով կառուցված կաթողիկե եկեղեցի՝ մեծ ու փոքր գմբեթներով: Մյուս եկեղեցին գտնվում էր Համալիրի ներքևի մասում: Մուտքի մոտ ավանդատունն էր և նկուղները: Համալիրում կային նաև խցեր, մառան, մթերանոցներ և շտեմարաններ: Վանքում պահվում էին մագաղաթյա ավետարաններ, Հայսմավուրք, Ժամագիրք և այլ ձեռագրեր ու գրքեր: 1880-ական թթ վանքում բացվել էր Հայոց գիշերօթիկ դպրոց՝ 30–40 աշակերտի համար, որն առաջին չրջանավարտները տալուց հետո, թուրքական իշխանությունները փակեցին: Վանքը գործում էր մինչև Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիները (1914–1918) և ավերվել ու լքվել է հենց այդ ժամանակ: Ենթադրվում է, որ անունը ստացել է Հայոց թագավոր Տիրանից: Զպետք է չփոխել թիլի վանքի հետ, որը նույնպես կոչվել է Ջուխտակ վանք:

ՏԻՐԱՇԵՆԻ ՎԱՆՔ, Тирашени ванк*, Tirašeni vank՝ – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաշեն:

ՏԻՐԱՇԻՆՈՒՑ ՎԱՆՔ, Тирашинуд ванк*, Tirašinuc՝ vank՝ – Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս տ ա ն , ա ն ա պ ա տ , ու խ տ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, տ Տիրաշեն:

ՏԻՐ ԱՍՏՄՈ ՄԵՆՅԱՆ, Тир аст-и*о мелян, Tir astco mehyan – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն մ ե Հ յ ա ն Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Սասունում, Ծիրնկատար լ-ան գագաթին, տ Ս Առաքելոց վանք:

ՏԻՐԻԿԻ Ս ԱՍՎԱԾԱԾՆԻ, Тирики Св Аствац*ад*и, Tiriki St Astvacacin – Վ ա ն ք Պարսկահայաստանում, Սալմաստի գավ-ում, տ Դեբրիկի Ս Աստվածածին:

ՏԻՐԻ ՄԵՆՅԱՆ, Тиря мелян, Tiri mehyan – Մ ե Հ յ ա ն , որ ենթադրաբար գտնվելիս է եղել Հայաստանում, հեթանոսության շրջանում,

քրիստոնեության ընդունումից հետո՝ 7-րդ դ կառուցված Զվարթնոց տաճարի տեղում, որի ավերակները գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Վաղարշապատ ք-ի արլ եզրին:

ՏԻՐԻՆԿԱՏԱՐԻ ՎԱՆՔ, Тиринкатаря ванк*, Tirinkatari vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, տ Ս Առաքելոց վանք:

ՏԻՐԻ ՏԱՃԱՐ, Тиря тац*ар, Tiri tačar – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա Ր Հայաստանի Արտաշատ մայրաքաղաքում: Այստեղ գրված էր Տիր աստծո պղնձաձույլ ոսկեգոծ արձանը:

ՏԻՐ-ՄԻՐԵԵՄ, Тир-Миреем, Tir-Mireem – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Նոչարի գվոկ-ում, տ Հոգյաց վանք:

ՏԻՐՈՒՀԻ ԱՍՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Тирухи Аствац*ад*ни ванк*, Tiruhi Astvacacni vank՝, Տիրուհու Աստվածածնի վանք – Վ ա ն ք Հայաստանում: Հավանաբար գտնվում էր Ծոփք աշխ-ի տարածքում: Վանքի վանահայր Անանիան Գրիգոր Մագիստրոսի ժամանակակիցն էր (11-րդ դ):

ՏԻՐՈՒՀՈՒ ԱՍՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Тируху Аствац*ад*ни ванк*, Tiruhu Astvacacni vank – Վ ա ն ք Հայաստանում, Հավանաբար Ծոփք աշխ-ում, տ Տիրուհի Աստվածածնի վանք:

ՏԿՈՑ ՎԱՆՔ, Ткоц ванк*, Ткос՝ vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Տկես գ-ում, տ Տկուց վանք:

ՏԿՈՒՑ ԱՆԱՆԻԱՅԻ ՎԱՆՔ, Ткуц Ананияи ванк*, Ткус՝ Ananiayi vank՝ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Տկես գ-ում, տ Տկուց վանք:

ՏԿՈՒՑ ՎԱՆՔ, Ткуц ванк*, Ткус՝ vank՝, Տկուց վանք, Տկուց Անանիայի վանք – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ում, Արծկեի գվոկ-ի Տկես գ-ում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Անանիա: 1422 թ եղբայրներ Աստվածատուրն ու Հովհաննեսը փրկագնով գերությունից մի Ավետարան են ազատում ու նվիրում այս վանքին:

ՏՂԱ Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՎԱՆՔ, Tr*a Св Геворгя ванк*, Tya St Gevorgi

vank՝ – Մ ե ն ա ս տ ա ն , վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Հմմտ Տղա Ս Գրիգորի վանք:

ՏՂԱ Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ՎԱՆՔ, Tr*a Св Григоря ванк*, Tya St Grigori vank՝ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: Հմմտ Տղա Ս Գևորգի վանք:

ՏՂԱ ՄԱՆՈՒԿ, Tr*a Манук, Tya Manuk – Մ ե ն ա ս տ ա ն , վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սղերդի գավ-ի Նարգանի գվոկ-ի Պարա (Բարահ) գ-ում, տ Տղա Մանուկի վանք:

Ս ՏՂԱՄԱՆՈՒԿ, Св Tr*аманук, St Tyamanuk – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Փսանք գվոկ-ի Դալնոր գ-ում: Կանգուն էր մինչև 1915 թ:

ՏՂԱ ՄԱՆՈՒԿԻ ՎԱՆՔ, Tr*a Мануки ванк*, Tya Manuki vank՝, Տղա Մանուկ – Մ ե ն ա ս տ ա ն , վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սղերդի գավ-ի Նարգանի գվոկ-ի Պարա (Բարահ) գ-ում:

ՏՅՈՒՐ ԴԻՑ, Тюр Диц, Tyur Dic՝ – Մ ե Հ յ ա ն , Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա Ր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, տ Երազամույն:

ՏՅՈՒՕՋԻ ՎԱՆՔ, Тюодзи ванк*, Tyuoji vank՝ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սևրաստիայի նահ-ի Դևեքես գ-ում, տ Դևեքեսի Ս Գևորգ:

ՏՈՒՌԲԱԲԻ, Толубаби, Tolubabi – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Տաշիրի մարզի Գյառգյառ գ-ի մոտ, տ Ս Եղիայի ուխտ:

ՏՈՄԱՐԶԱ, Томарза, Tomarza – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Թոմարգա գք-ի մոտ, տ Թոմարգայի Ս Աստվածածին:

ՏՈՄԱՐԶԱՅԻ ՎԱՆՔ, Томарзайи ванк*, Tomarzayi vank՝ – Վ ա ն ք պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ի Թոմարգա գք-ի մոտ, տ Թոմարգայի Ս Աստվածածին:

ՏՈՐՄԱԿ, Тормак, Tormak, Տորմակաղուռ – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Գյուլագարակ գ-ի մոտ, դրա-

նից 2 կմ հր, չուրջը կան գերեզմաններ: Կառուցված է 6-րդ դ:

ՏՊԵԴԻ, Тпедѣ, Tpedi – Վ ա ն ք և գ յ ու ղ Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի Բուխա կամ Գուգարքի Կղարջք գավ-ներում, տ Դիբետի:

«ՏՌՆԱՊԱՆ», «Тр*напан», «Tr*napan» – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Լոր գ-ում, դրա հր-արլ կողմում: Պահպանվել են միայն հիմնապատերի մնացորդները:

ՏՎԱՐԱԳԵՂՅԻ, Тварагер*цц, Tvarageyc'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի Կողբ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 4 կմ հր-արմ Տվարագեղցի գ-ատեղիի տարածքում: Շուրջը կան հին գերեզմաններ, Հս կողմում բացվել են քարաբլիզային թաղումներ: Կանգուն է միայն շինքի արլ պատը: Հավանաբար կառուցվել է 5-6-րդ դդ:

ՏՎԱՐԱԵՂՅԻ, Твараег*цц, Tvaraeyc'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, Կողբ գ-ի մոտ, տ Տվարագեղցի:

Ս ՏՐԴԱՏ, Св Трдат, St Trdat – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Մուսայելյան գ-ում: Անչուք է՝ կառուցված 1896 թ:

ՏՐԴԱՏԱԿԵՐՏ, Трдатакерт, Trdatakert – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա Ր Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գառնի գ-ում, տ Գառնիի տաճար:

ՏՐԴԱՏԱ ՍԱՐԱՎՈՒՅԹ, Трдата Саравыт*, Trdata Saravyt' – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա Ր Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գառնի գ-ում, տ Գառնիի տաճար:

ՏՐԴԱՏԻ ԹԱՆՏ, Трдатѣ Т*ахт, Trdati T'axt – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա Ր Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գառնի գ-ում, տ Գառնիի տաճար:

ՏՐԴԱՏԻ ՀՈՎԱՆՈՅ, Трдатѣ hO-ваноц, Trdati Hovanoč' – Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա Ր Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Գառնի գ-ում, տ Գառնիի տաճար:

ՏՐՋԱՆՅ ԱՆԱՊԱՏ, Трзанц анапат, Trzanc' anapat – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սպերի գվդկ-ի

Տրանց գ-ում, տ Միքայել Հրեշտակապետ:

ՏՐԻ ԴԻՅ, Три Дѣц, Tri Dic' – Մ ե Հ յ ա ն , Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա Ր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, տ Երազամույն:

ՏՐԻ ԴՅՈՒՅ, Три Дюц, Tri Dyuc' – Մ ե Հ յ ա ն , Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա Ր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, տ Երազամույն:

ՏՐԻ ՄԵՀՅԱՆ, Три мезян, Tri mehyan – Մ ե Հ յ ա ն , Հ ե թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա Ր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, տ Երազամույն:

ՏՐՎԱ, Трва, Trva – Վ ա ն ք Կիրիկիայում, տ Տրվա վանք:

ՏՐՎԱ ՎԱՆՔ, Трва ванк*, Trva vank' – Վ ա ն ք Կիրիկիայում: Այլ տեղեկություններ մեզ հայտնի չեն:

ՏՐՈՒՆՅԱՏ Ս ԽԱԶ, Трунѣцъ Св Хазъ, Trunyac' St Xac' – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի չրջ-ի Դրոնըս (Տրունիք) գ-ի մոտ: Պահպանվել են ավերակները:

ՅՅԱԽԱՅՔԱՐ, Тѣахкар, Тс'ахкар – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, տ Ցախացքար:

ՏՈՒՄԼԻ, Тумля, Tumli – Լ ճ ա կ (ջրավազան, աղբյուր) և ու խ – տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, տ Նաչափայտի լիճ:

ՏՈՒՊԱՍ ԱՂԲՅՈՒՐ, Тупас аг*бюр, Tupas aybyur – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Նարբերդի գավ-ում:

ՏՈՒՌԻՒ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Тур*иѣ Св Аствац'ад*иѣ ванк*, Tur'ii St Astvacacni vank', Տուրրյայի Ս Աստվածածնի վանք – Վ ա ն ք Լեոնային Կիրիկիայում, Մոլեոնի գավ-ում, Գումրեթիոր ավանից ոչ շատ հեռու: Հիշատակվում է Լեոն Բ-ի (1198–1219) 1212 թ լատիներեն պարզակարգում:

ՏՈՒՌՅԱՅԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Тур*яѣи Св Аствац'ад*иѣ ванк*, Tur'yayi St Astvacacni vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Կիրիկիայում, Մոլեոնի գավ-ում, տ Տուրի Ս Աստվածածնի վանք:

Ր

ՐԻՄՈՅԻ ՄԱՏՈՒՌ, Рѣмоѣи ма-тур*, Rimoyi matur' – Մ ա տ ու ու Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սարուխան գ-ում, նրա արմ կողմում: Շրջակայքում կա գ-ատեղի:

ՐՈՒՍԿԱՆ, Рускан, Ruskan – Մ ա տ ու ու Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում, Նոր Փիփ գ-ի մոտ, տ Բուսկան Նահատակ:

ՐՈՒՍԿԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿ, Рускан Наватак, Ruskan Nahatak, Բուսկան – Մ ա տ ու ու Ելիզավետպոլի նահ-ում, Ելիզավետպոլի գավ-ի Փիփ (Զագլիկ) գ-ի մոտ, դրանից 2,5 կմ հս-արմ, լ-ան գագաթին: Հասարակ շինություն էր: Շուրջը գտնվող «սուրբ» ծառերի մոտ կար մի սառնորակ աղբյուր: Ըստ ավանդության՝ այստեղ նահատակվել են Ոսկան նունով մի մարդ իր բրոջ հետ: Լ-ան ստորոտում կար մեկ այլ մատուռ: Լ-ան գագաթին թաղված է վերոհիշյալ Ոսկանը, իսկ ստորոտին, աղբյուրի մոտ՝ նրա քույրը:

Յ

ՅԱԽԱՅՔԱՐ, Цахацк*ар, С'а-хас'к'ар, Աստվածածնի անապատ, Արեգունո Ս Գրիգոր, Արեգունու Ս Գրիգոր, Ս Գրիգոր, Ս Կարապետ, Ղոչավանք, Տցախքար, Ցախացքարի վանք, Ցախաքար, Ցաղածքար, Ցաղացքար – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, դրանից 6-7 կմ հս-արլ, Արփայի աջակողմյան վտակ Եղեգիս գետի աջ կողմում, պատմական Եղեգիս ք-ի ավերակների դիմաց, բարձր սարավանդի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Ստեփանոս Ասողիկի (10-11-րդ դդ) վկայությամբ՝ վանքը հիմնել է հայր Ստեփանոսը 10-րդ դ, իսկ Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) ասելով՝ կառուցվել է 1040 թ Գագիկ Բ Բագրատունի թագավորի (1042-1045) ժամանակ՝ հայր Վարդիկի կողմից: 13-րդ դ վանքին նվիրաբերվել են կալվածքներ, գ-եր և այլ հարստություններ:

Վանքի համալիրի Ս Կարապետ և Ս Հովհաննես եկեղեցիները գրտնրվում են իրար մոտ, իսկ Ս Աստվածածինն ու Ս Նշանը առաջիններից հետո են 150–200 մ և դարձյալ գտնվում են իրար մոտ: Այս բոլոր եկեղեցիների պատերին կան 34 հայերեն վիմագիր արձանագրություններ, որոնցից 19-ը վերծանվել ու հրատարակվել են: Վանքի համալիրը ունի չըջապարհալ, գավթանման 2 շինություն, տնտեսական նշանակություն 5 կառույցներ, որոնց միայն ավերակներն են պահպանվել: Եկեղեցիները գտնվում են համեմատաբար բարվոք վիճակում: Եկեղեցիներից առանձնապես գեղեցիկ է Ս Կարապետը, որը կառուցված է սրբատաշ քարերով, սյունազարդ է և ունի հարուստ քանդակներ: Ց-ը միջին դդ-ի հայ մշակույթի նշանավոր կենտրոն է եղել և ունեցել է բազմամարդ միաբանություն:

ՅԱՆԱՅՔԱՐԻ ՎԱՆՔ, Цахацк*ари ванк*, C'axac'k'ari vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Ցախացքար:**

ՅԱՆԱՔԱՐ, Цахак*ар, C'axak'ar – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Ցախացքար:**

ՅԱՆՈՏԱՆ, Цахотан, C'axotan – Վ ա ն ք Լեռնային Կիլիկիայում: Հավանաբար գտնվում էր Ցախուտ գավ-ում:

ՅԱՂԱԾՔԱՐ, Цар*адц*ар, C'a-yack'ar – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Ցախացքար:**

ՅԱՂԱՅՔԱՐ, Цар*адц*ар, C'a-yack'ar – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Ցախացքար:**

ՅԼՆՅՈՐԻ ՎԱՆՔ, Цынцори ванк*, C'ənc'ori vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահում, Կամախի գվդկ-ի Հոռոփուլ գ-ի մոտ, **տ Ձնձորի վանք:**

ՅԻՊԱՆԱ ԴԱՍՏԱԿ, Ципана Дастак, C'ipana Dastak – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք գավ-ում, **տ Դաստակ:**

ՅԻՊԱՆԱՎԱՆՔ, Ципанаванк*, C'ipnavank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք

գավ-ում: Վանա լճի Ծիպանի կրդգու վրա գտնվելու պատճառով նաև այսպես է կոչվել **Դաստակ վանքը (տ):**

ՅԻՊՆԱ, Ципна, C'ipna – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք գավ-ում: Վանա լճի Ծիպան կղզու վրա գտնվելու պատճառով նաև այսպես է կոչվել **Դաստակ վանքը (տ):**

ՅԻՊՆԱ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ, Ципна Св Степ*анос, C'ipna St Step'anos – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք գավ-ում, **տ Դաստակ:**

ՅԻՊՆԱ ՎԱՆՔ, Ципна ванк*, C'ipna vank' – Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Վանա լճի հս-արմ-ում գտնվող Ծիպանի կղզյակում, **տ Դաստակ:**

ՅՆՁՈՐ, Цедзор, C'njor – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կամախի գվդկ-ի Հոռոփուլ գ-ի մոտ, **տ Ձնձորի վանք:**

ՅՆՁՈՐԻ ՎԱՆՔ, Цедзори ванк*, C'njori vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կամախի գվդկ-ի Հոռոփուլ գ-ի մոտ, **տ Ձնձորի վանք:**

ՅՈՒԿԵՐՏԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ, Цо-лакертн hУшардзан, C'olakerti Husarjan, Տաչուրունի Հուշարձան – Տ ա ճ ա ր , ե կ ե ղ ե ց ի Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Մեծ Մասիս լ-ան հս-արմ լանջին, հին Յոլակերտ (նոր ժամանակներում՝ Դաչուրուն) ավանի (Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Մասյացոտն գավ-ում) տարածքում: Հայտնաբերվել է 19-րդ դ վերջերին՝ պեղումների ժամանակ: Արլ-ից արմ ձգված բավական մեծ շենք է, պատերը չարված են բազալտե խոշոր, մաքուր տաշած քարերով, առանց չաղախի: Հորինվածքով միանալ շինություն է, որ հիմնադրվել է 4-րդ դ:

ՅՈՂԱՅՔԱՐ, Цог*адц*ар, C'o-yack'ar – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Եկեղյաց գավ-ում: 1437 թ Մատթևոս քահանան այստեղ ընդօրինակել է Ծարակնոց:

ՅՊՆԱ ՎԱՆՔ, Цпна ванк*, C'pna vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք գավ-ում, **տ Դաստակ:**

ՅՐԱԳԵՏ, Црагет, C'raget – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Ցուրա վանք:**

ՅՐՎԱՆՈՅ ՎԱՆՔ, Црваноц ванк*, C'rvanoc' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Ցուրա վանք:**

ՅՐՎԱՆՅ ՎԱՆՔ, Црванц ванк*, C'rvanc' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Ցուրա վանք:**

ՅՐՎԱՆՔ, Црванк*, C'rvank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Ցուրա վանք:**

ՅՐՎԱ ՎԱՆՔ, Црва ванк*, C'rvavank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Ցուրա վանք:**

Ս ՅՈՒՐԱԲԵՐԴԻ ՎԱՆՔ, Св Цыраберди ванк*, St C'uraberdi vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Ցուրա վանք:**

ՅՈՒՐԱԳԵՏ, Цурагет, C'uraget – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Ցուրա վանք:**

ՅՈՒՐԱ ՎԱՆՔ, Цура ванк*, C'ura vank', Ձորվանք, Ցրագետ, Ցրվանոց վանք, Ցրվանց վանք, Ցրվանք, Ցրվա վանք, Ցուրագետ, Ցուրվան, Ս Ցուրաբերդի վանք – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում: Գտնվում էր Ցուր մոտակայքում: Ղ. Ալիշանը ենթադրարար նույնացնում է Առաքել Դավրիժեցու (17-րդ դ) հիշատակած Ձոր վանքին կամ նոր ժամանակների Սվարանց գ-ին՝ դրանք համարելով հոմանիշ անուններ: Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն:

ՅՈՒՐՎԱՆ, Цурван, C'urvan – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ծղուկ գավ-ում, **տ Ցուրա վանք:**

ՅՈՒՔՆԻՆ, Цук*ннн, C'uk'nin – Վ ա ն ք (մենաստան) Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխ-ում, **տ Ձուքնին:**

ՈՒ

ՈՒԹԱԳՇԱՆՆԱՇ, Ут*агшаннаш, Ut'agšannaš – Տ ա ճ ա ր Հնագույն Հայաստանում, Վանի թագավորությունում (Ուրարտու), նրա արմ կողմում: Նվիրված էր Ու աստծուն:

ՈՒԼԳՅՈՒՐԻ, Улгорн, Ulgyuri – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Աղավնաձոր գ-ից 4 կմ հս: Գմբեթավոր հորինվածք է, կառուցված 13–14-րդ դդ: Այժմ կիսավեր վիճակում է:

ՈՒԼՆԻԱ, УЛНІЯ, Ulnia – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ կիլիկիա-յում, Հայկալի նահ-ում, Ջելթուն գե-ից հը-արմ, տ Ս Ստեփանոս Ուլնեցվո վանք:

ՈՒԼՈՒ ՋԱՄԻ, Улу Джамии, Ulu jami – Մ գ կ ի թ Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բարերդ ք-ում: Նախկինում Հայկական եկեղեցի է եղել:

ՈՒԼՈՒ ՋԱՄԻ, Улу Джамии, Ulu jami – Մ գ կ ի թ Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ք-ում: Թուրքական տիրապետության օրոք այդպես է անվանվել մզկիթ դարձած Ս Աստվածածին եկեղեցին:

ՈՒԼՈՒ ՎԱՆՔ, Улу ванк*, Ulu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչի գվոկ-ի Հիլի գ-ում, տ Իլուի Քառասուն Խորան Ս Աստվածածին:

Ս ՈՒԽՏ, Св Ухт, St Uxt – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ում, Արտոս Է-ան փեչին: Այլագգիները այսպես են անվանում Սպիտակ վանքը (տ):

Ս ՈՒԽՏ, Св Ухт, St Uxt – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաչի գվոկ-ի Նարեկ գ-ում, տ Նարեկա վանք:

ՈՒԽՏԱՏԵՂԻ ՍԱՐ, Ухтатер*и сар, Uxtateyi sar – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Նարվեր գ-ում, տ Ս Նիկողայոս:

ՈՒԽՏԱՏԵՂՎՈ ՍԱՐ, Ухтатер*во сар, Uxtateyvo sar – Ու խ տ ա – տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Նարվեր գ-ում, տ Ս Նիկողայոս:

Ս ՈՒԽՏ ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՆՔ, Св Ухт hАрут*ян ванк*, St Uxt Harut'yan vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Քաջբերունիք գավ-ում, տ Ասպիւրնկա վանք:

ՈՒԽՏ ՀՈՂԱՐԾՆԻ, Ухт hО-р*арц*ни, Uxt Hoγarci – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, տ Հաղարծին:

Ս ՈՒԽՏԻ ԹԵՂԵՆԻՍ, Св Ухтн Т*ег*енис, St Uxtn T'eyenis – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզի Բուժական գ-ի մոտ, տ Թեղենյաց վանք:

ՈՒԽՏԻ ԹԵՂԵՆՅԱՅ, Ухтн Т*е-г*еняц, Uxtn T'eyenyac' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, տ Թեղենյաց վանք:

Ս ՈՒԽՏԻ ԹԵՂԵՆՅԱՅ, Св Ухтн Т*ег*еняц, St Uxtn T'eyenyac' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Կոտայքի մարզում, տ Թեղենյաց վանք:

Ս ՈՒԽՏԻ ՄԱԿԱՐԱՎԱՆՈՒՅ, Св Ухтн Макаравануц, St Uxtn Makaravanuc' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզում, տ Մակարավանք:

ՈՒԽՏ ՓՐԿՉԻՆ, Ухт П*ркчии, Uxt P'rkč'in – Վ ա ն ք , մ ե – ն ա ս տ ա ն Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Ակնա գվոկ-ում, տ Ս Երևան:

ՈՒՂԱԳՈՒ ՎԱՆՔ, Уг*агу ванк*, Уγагу vank' – Վ ա ն ք (անապատ) Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակված է ձեռագրական Հիշատակարանում, որտեղ ասվում է, որ Մանվել գրիչը Մեսրոպ վարդապետի համար 1335 թ այստեղ ընդօրինակել է Դավիթ Անհաղթի (5-րդ դ) գործերը:

ՈՒՂՏԱՔԱՐԵՐԻ ՄԱՏՈՒՌ, Уг*так*арери матур*, Уγtak'areri matur' – Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ի Ննգի գ-ի մոտ: Կառուցվել է 17-րդ դ:

ՈՒՂՏԻ ՄԱՏՈՒՌ, Уг*ти матур*, Уγti matur', Ողտի մատուռ – Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Ջրվշտիկի եղիչ Առաքյալի վանքի դիմաց, սարալանջին: Ավերակ է:

ՈՒՆԱԳԱՇՏՈՒԱՇ, Унагаштуаш, Unagaštuas, Ունագաստաշ – Հ ե – թ ա ն ո ս ա կ ա ն տ ա ճ ա ր Հընագույն Հայաստանում, Գաղու ք-ում, որը ենթադրաբար տեղադրում են այժմյան Արմ Հայաստանի Բիթլիս ք-ից մոտ 60 կմ հը-արմ, Գեղդի գ-ի տեղում: Տաճարը նվիրված էր Ու աստծուն: Հիշատակված է խեթական արձանագրություններում:

ՈՒՆԱԳԳԱՍԱՇ, Унаггасташ, Unaggastaš – Հ ե թ ա ն ո ս ա – կ ա ն տ ա ճ ա ր Հնագույն Հայաստանում, Գաղու ք-ում, տ Ունագաշտուաշ:

ՈՒՆԱԳԳԱՍԱՇ, Унаггасташ, Unaggastaš – Տ ա ճ ա ր Հնագույն Հայաստանի Հայաստ ցեղային միության Բարրայա ք-ում: Հիշատակված է խեթական արձանագրություններում: Նվիրված էր Ու աստծուն:

ՈՒՆԻԹՈՒԱՅ ՎԱՆՔ, УНИТ*о-р*ац ванк*, Unit'or'ac' vank' – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի Ապարաներ գ-ում, տ Ապարաներո վանք:

ՈՒՇԻ Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Уши Св Геворги менастан, Uši St Gevorgi menastan – Վ ա ն ք և Հ ն ա վ ա յ ր Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշիի վանք:

ՈՒՇԻ ԳՅՈՒՂԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Уши гюг*и менастан, Uši gyuyi menastan – Վ ա ն ք և Հ ն ա – վ ա յ ր Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշիի վանք:

ՈՒՇԻՒ ՎԱՆՔ, УШИИ ванк*, Ušii vank', Հուշո վանք, Ս Սարգիս, Ս Սարգսի վանք, Ուշի Ս Գևորգի մենաստան, Ուշի գյուղի մենաստան, Ուշի Ս Սարգիս, Ուշիի Ս Սարգսի մենաստան, Ուշի վանք, Ուշո Ս Սարգիս, Ուշո վանք, Ուշվա վանք, Ուշու վանք – Վ ա ն ք և Հ ն ա – վ ա յ ր Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, նրանից քիչ արմ, Ապարանի բարձրավանդակի՝ դեպի Աշտարակի հարթավայրը ձգվող բլրաշարի կենտրոնական մասի բարձր բլրի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտն գավ-ի մեջ: Հնավայրը բաղկացած է ուշ բրոնզի դ և վաղ երկաթի դամրոց-բնակավայրից, դամբարանադաշտից, ջրամբարի մնացորդներից, միջնադարի գատեղիից, մատուռից և Ս Սարգիս վանքի համալիրից: Ամենահին կառույցը հավանաբար ամրոցի արմ հատվածն է: Պարսպից դուրս կան շինությունների ավերակներ: Ենթադրվում է, թե ամրոցի հը կողմի շինությունները ավերվել են միջնադարյան գ-ի և Ս Սարգիս վանքի համալիրի կառուցման ժամանակներում: Շինությունների մյուս խմբերը գտնվում են ամրոցի հս-արմ և հս-արլ անկյուններում:

Ս Սարգիս վանական համալիրը կառուցված է սրբատաշ, դեղնավուն տուֆից, շրջապատված է 4 մ բարձր բազալտե պարսպով: Վանքի Ս Սարգիս եկեղեցին հավանաբար կառուցվել է 5-7-րդ դդ: 10-րդ դ կառուցվել է մատուռը: 11-12-րդ դդ Ս Սարգսին կից, դրա հը կողմում 4

այունների վրա կառուցվել է ընդարձակ գավիթը, որի դռան վրա կա 1329 թ հայերեն մի անավարտ վիմագիր արձանագրություն: Արմ դռան վրայի արձանագրությունը 1264 թ է: Վանքի համայնքի պարիսպը կառուցվել է 1654 թ հայ տպագրության խոշոր գործիչ Ոսկան վարդապետ Երևանցու (ծնվ. 1614 թ) պատվերով, որին էջմիածնի Փիլիպոս Ա Աղբակեցի կաթողիկոսը (1633–1655) հանձնել էր Ու վ: 1264 թ վանքի առաջնորդն է եղել Համազասպը, 1443 թ՝ Բարսեղ վարդապետը: Վանքը կանգուն էր մինչև 19-րդ դ վերջը: Եկեղեցու տանիքն ու գմբեթը խարխվել են 1827 թ երկրաշարժից, հետո՝ վերանորոգվել: Միջին դդ Ու վ-ը հայ գրչության նշանավոր կենտրոն է եղել, ունեցել է ընդարձակ կալվածքներ: Վանքի մասին հիշատակում են Առաքել Դավրիժեցին (17-րդ դ) և Սիմեոն Երևանցին (18-րդ դ): Ղ. Ալիշանը վկայում է մի ավանդություն, ըստ որի՝ վանքը հիմնադրել է Մեսրոպ Մաշտոցը (5-րդ դ) և այստեղ ամփոփել Ս Սարգսի մասունքը:

ՈՒՇԻ Ս ՍԱՐԳԻՍՍ, Уши Св Саргис, Uši St Sargis – Վ ա ն ք և Հ ն ա վ ա յ ը Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշիի վանք:

ՈՒՇԻ Ս ՍԱՐԳՍԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, Уши Св Саргиса менастан, Uši St Sargisa menastan – Վ ա ն ք և Հ ն ա վ ա յ ը Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշիի վանք:

ՈՒՇԻ ՎԱՆՔ, Уши ванк*, Uši vank' – Վ ա ն ք և Հ ն ա վ ա յ ը Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշիի վանք:

ՈՒՇՈ Ս ՍԱՐԳԻՍՍ, Ушо Св Саргис, Ušo St Sargis – Վ ա ն ք և Հ ն ա վ ա յ ը Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշիի վանք:

ՈՒՇՈ ՎԱՆՔ, Ушо ванк*, Ušo vank' – Վ ա ն ք և Հ ն ա վ ա յ ը Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշիի վանք:

ՈՒՇՎԱ ՎԱՆՔ, Ушва ванк*, Ušva vank' – Վ ա ն ք և Հ ն ա վ ա յ ը Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշիի վանք:

ՈՒՇՈՒ ՎԱՆՔ, Ушу ванк*, Ušu vank' – Վ ա ն ք և Հ ն ա վ ա յ ը Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ուշի գ-ի մոտ, տ Ուշիի վանք:

ՈՒԶՔԻԼԻՍԱ, Учк*илиса, Uč'k'ilisa – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դիաղինի գվոկ-ում, Վանք գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես:

ՈՒԶՔԻԼԻՍԱ, Учк*илиса, Uč'k'ilisa – Վ ա ն ք , տ ա ճ ա ը Հայաստանի Հանրապետության էջմիածին ք-ում: Թուրքերենում այդպես են անվանել Ս էջմիածինը (տ): Նշանակում է «երեք եկեղեցի»:

ՈՒԶՔԻԼԻՍԵ, Учк*илисе, Uč'k'ilise – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դիաղինի գվոկ-ում, Վանք գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես:

ՈՒՌԵԿԱՆ, Ур*екан, Ur'ekan – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Թալիչ գ-ի մոտ, տ Գլխո վանք:

ՈՒՌԸՆԿԱՅՐ, Ур*ьнкайр, Ur'ənkayr – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Ուուրնկա Ս Նշանի վանք:

ՈՒՌԸՆԿԱ Ս ՆՇԱՆ, Ур*ьнка Св Ншан, Ur'ənka St Nšan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Ուուրնկա Ս Նշանի վանք:

ՈՒՌԸՆԿԱ Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, Ур*ьнка Св Ншани ванк*, Ur'ənka St Nšani vank', Ուուրնկայր, Ուուրնկա Ս Նշան, Ուոնկար, Ուոնկարի վանք, Ուոտնկարու Ս Ուաչ, Ուոտնկարու Ս Նշան – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Վանի գավ-ի Արճեչի գվոկ-ում, Արճեչ ք-ից արդ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Աղիովիտ (նան՝ Բաջբերունիք) գավ-ի մեջ: Հիշատակում է Վարդան Արեւելցին (13-րդ դ): Միջին դդ եղել է հայ գրչության կենտրոն: Հայրապետ կրոնավորը Հովհաննես վարդապետի խնդրանքով 1315 թ այստեղ ընդօրինակել է Սամվել Անեցու (12-րդ դ) Ժամանակագրությունը: 1414, 1456 թթ այստեղ օրինակվել է 2 Ավետարան: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

ՈՒՌԸՆԿԱՐՈՒ Ս ՆՇԱՆ, Ур*ьнкары Св Ншан, Ur'ənkaryu St Nšan –

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Ուուրնկա Ս Նշանի վանք:

ՈՒՌԻՒ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Ур*и Ст Геворг, Ur'ii St Gevorg, Ս Գևորգ – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կամախի գվոկ-ի Ուոի գ-ում:

ՈՒՌԻԿԱ ՎԱՆՔ, Ур*ика ванк*, Ur'ika vank' – Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջ-ում, Թալիչ գ-ի մոտ, տ Գլխո վանք:

ՈՒՌՆԿԱ, Ур*нка, Ur'nka – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Ուուրնկա Ս Նշանի վանք:

ՈՒՌՆԿԱ ՎԱՆՔ, Ур*нка ванк*, Ur'nka vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Ուուրնկա Ս Նշանի վանք:

ՈՒՌՆԿԱՐ, Ур*нкар, Ur'nkar – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Ուուրնկա Ս Նշանի վանք:

ՈՒՌՆԿԱՐԻ ՎԱՆՔ, Ур*нкари ванк*, Ur'nkari vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Ուուրնկա Ս Նշանի վանք:

ՈՒՌՈՅ ՔԱՐ, Ур*оц К'ар, Ur'oc' K'ar – Վ ա յ ը և մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, տ Ուոո քար:

ՈՒՌՈ ՔԱՐ, Ур*о К'ар, Ur'o K'ar, Ուոոց Քար – Վ ա յ ը և մ ա տ ու ո Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, Խոտակերաց կամ Քարկոփի վանքի մոտ: Ստեփանոս Օրբելյանի (13-րդ դ) վկայությամբ՝ կառուցվել է վանքի կրոնավորների ջանքերով: Մատուռը շինված էր մի նեղ ձորակի քաղցրահամ աղբյուրի մոտ, որտեղ բնակվում էին մենակյաց ճգնավորները, որոնք այստեղ ունեին գերեզմանոց:

ՈՒՌՈՒՆԿԱՐՈՒ Ս ՈՍՁ, Ур*ункары Св Хац, Ur'unkaru St Xac' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Ուուրնկա Ս Նշանի վանք:

ՈՒՌՈՒՆԿԱՐՈՒ Ս ՆՇԱՆ, Ур*ункары Св Ншан, Ur'unkaru St Nšan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Արճեչի գվոկ-ում, տ Ուուրնկա Ս Նշանի վանք:

ՈՒՌՈՒՏԻ ՎԱՆՔ, Ур*ути ванк*,

Ur'uti vank' - Վ ա ն ք , ա ն ա - պ ա տ ա յ ժ մ յ ա ն Ադրբեջանի Հանրապետության Նանյարի չրջ-ի Մուռուս գ-ում, տ Մուրուսի վանք:

ՈՒՐԱՆԵ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Уране Св Аствац'ац'ин, Urane St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նաճ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Ուրանց գ-ի մոտ, տ Ուրանից Ս Աստվածածնի վանք:

ՈՒՐԱՆԻՍԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔ, Ураниси Св Аствац'ац'ни ванк', Uranisi St Astvacacni vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նաճ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Ուրանց գ-ի մոտ, տ Ուրանից Ս Աստվածածնի վանք:

ՈՒՐԱՆԻՅ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔ, Ураниц Св Аствац'ац'ни ванк', Uranic' St Astvacacni vank', Ս Աստվածածին, Սմբատաչենի Ս Աստվածածին, Սմբատի վանք, Ուրանե Ս Աստվածածին, Ուրանիսի Ս Աստվածածնի վանք, Ուրանց, Ուրանց վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նաճ-ում, Համանուն գավ-ի Կարճկանի գվոկ-ի Ուրանց գ-ի մոտ: Երեք խորանով, 6 լուսամուտներով, վայելուչ ու գեղեցիկ կառույց էր: 1895 թ չրջակա գ-երի ու վանքերի Հեստ, թուրք ու քուրդ հրոսակները կողպատել ու ավերել են նաև այս վանքը:

ՈՒՐԱՆՅ, Уранц, Uranc' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նաճ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Ուրանց գ-ի մոտ, տ Ուրանից Ս Աստվածածնի վանք:

ՈՒՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Уранц ванк', Uranc' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նաճ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Ուրանց գ-ի մոտ, տ Ուրանից Ս Աստվածածնի վանք:

ՈՒՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Уранц ванк', Uranc' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նաճ-ում, Կարճկանի գվոկ-ի Ուրանց գ-ի մոտ, տ Ուրանից Ս Աստվածածնի վանք:

ՈՒՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Уранц ванк', Uranc' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նաճ-ում, վան ք-ից արլ վարագ լ-ան փեշերին գտնվող Ապարանջաններ կոչվող աղբյուրի մոտ:

ՈՒՐԱՆՅ ՎԱՆՔ, Уранц ванк', Uranc' vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, վանի նաճ-ում, վարագա լ-ան լանջին, վարագա վանքից քիչ հը, Ապարանջանների աղբյուրի մոտ: 19-րդ դ վերջերին կիսավեր էր:

ՈՒՐԱՆԻ Ս ՆՇԱՆ, Урбат'и Св Ншан, Urbat'i St Nšan - Վ ա ն ք

Արմ Հայաստանում, էրզրումի նաճ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ գ-ի մոտ, տ Քարավերակի Ս Նշան:

ՈՒՐԱՆԻ Ս ՆՇԱՆ, Урбат'у Св Хац, Urbat'u St Xac' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նաճ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ գ-ի մոտ, տ Քարավերակի Ս Նշան:

ՈՒՐԱՆԻ Ս ՆՇԱՆ, Урбат'у Св Ншан, Urbat'u St Nšan - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նաճ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ գ-ի մոտ, տ Քարավերակի Ս Նշան:

ՈՒՐԱՆԻ Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, Урбат'у Св Ншани ванк', Urbat'u St Nšani vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նաճ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ գ-ի մոտ, տ Քարավերակի Ս Նշան:

ՈՒՐՄԱ ԱՆԱՊԱՏ, Урц'а анапат, Urca anapat - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ուրծածոր գավ-ում, տ Արջառերեկ:

ՈՒՐՄԱ ՎԱՆՔ, Урц'а ванк', Urca vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ուրծածոր գավ-ում, տ Արջառերեկ:

Փ

ՓԱՋԵՆԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, П'азени Св Аствац'ац'ин, P'azeni St Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նաճ-ում, Սպարկերտ գ-ալամբի Բագմենից գ-ի մոտ, տ Բագմենից վանք:

ՓԱԹԱՆՅ ՆԱՉ, П'атанц Хац, P'atanc' Xac' - Ս ր ք ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Թաղավար գ-ի Կալեր Հանդամասում: Սրբատեղին մի պարզունակ սալաքար է, որի վրա քանդակված է խաչի պատկեր: Անցյալում երաշտի ժամանակ մարդիկ քարի վրա ջուր էին լցնում, իսկ արևային օրեր ցանկանալիս կրակ վառում:

ՓԱԻԲ, П'аиб, P'aib - Գ յ ու - ղ ա տ ե ղ ի - ու խ տ ա տ ե ղ ի Ելիզավետպոլի նաճ-ում, այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի տարածքում, Շամխոր գետի վերին հոսանքի աջ կողմում, ձորահովտում գտնվող Փիփ (Փիբ, Ձապիկ) գ-ի չրջանում:

ՓԱՅԼԵՎԱՆՔ, П'айлеванк',

P'aylevank' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նաճ-ում, Համանուն գավ-ի Տերիկի գվոկ-ի Օղուս գ-ի մոտ: 19-րդ դ վերջերին ավերակ էր: Հիշատակված է մի Հին ձեռագրում: Այստեղ հիշատակվում է նաև Ս Հակոբ վանքը (ուխտատեղի):

ՓԱՅՏԱԿԵՐՏ, П'айтакерт, P'aytakert - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Միափոր գավ-ում, Գոշավանք վանքի մոտ: Հիշատակում է Ի. Շոպինը:

ՓԱՆԱԿԻ ՎԱՆՔ, П'анаки ванк', P'anaki vank', Բանակի վանք, Բանակի տաճար, Պենյակ, Փենյակ - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում, Օլթի ք-ից մոտ 25 կմ հարլ, Օլթի-Արղահան ճանապարհին, Բանակ գ-ում, Բանակ գետի հովտում, բարձունքի վրա: Հնում մըտնում էր Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի Բերդածոր գավ-ի մեջ: Ըստ նկարագրությունների (19-րդ դ)' արտաքուստ նման էր ամրոցի, ներքուստ, սակայն, կլոր հատակագծով, Ջրվարթնոցի նման կլոր հատակագծով քանդակազարդ գեղեցիկ եկեղեցի էր, կառուցված 7-րդ դ րի շուրջը պահպանվում էին պարիսպների և շինությունների մնացորդները:

ՓԱՇԱՎԱՆՔ, П'ашаванк', P'ašavank' - Վ ա ն ք Հայաստանում: Հավանաբար Արմ Հայաստանի Նարբերդի նաճ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Փաշավանք գ-ի մոտ գտնվող Ս Հովհաննես վանքն է, որ գ-ի անունով կոչվել է Փ: Հմմտ Փաշի վանք:

ՓԱՇԻ ԱՂԲՅՈՒՐ, П'аши ар'бюр, P'aši aγbyur - Ա ղ բ յ ու ե ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, վանի նաճ-ում, վան-Տոսպ գվոկ-ի Ծվստան գ-ի մոտ:

ՓԱՇԻԿԱ ՎԱՆՔ, П'ашика ванк', P'ašika vank' - Վ ա ն ք Հայաստանում: Ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ, տ Փաշի վանք:

ՓԱՇԻ ՎԱՆՔ, П'аши ванк', P'aši vank', Փաշիկա վանք - Վ ա ն ք Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Վկայված է 1607 թ վերաբերող հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում, ըստ որի՝ այս վանքի Ս Աստվածածին եկեղեցու մի վանական գնել է Գանձարան:

ՓԱՌԱԿԱ Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՎԱՆՔ, П'ар'ака Св Геворги ванк', P'ar'aka

St Gevorgi vank' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Փառակա գ-ում, **տ Փառակա Ձորո վանք:**

ՓԱՌԱԿԱ Ս ՀԱԿՈՒՐ, Մ*ap*aka Cb hAkob, P'ar'aka St Hakob, Փառակա Ս Հակոբ Հայրապետ, Փառակա Ս Հակոբ - Վ ա ն ք (եկեղեցի) ներկայիս Նախիջևանի Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Փառակա գ-ում, նրանից 1 կմ հս-արմ, լ-նալանջի բլրի հարթության վրա, ձորամիջում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ: Մինչև 1980-ական թթ վերջերը կանգուն էր մնացել միայն եկեղեցին, որը կառուցված է սրբատաշ բազալտի և կարմրավուն ու սպիտակ քարերով (17-րդ դ): Քառամուկ գմբեթավոր բազիլիկ տիպի շինություն է, որի միակ մուտքը արմ ճակատից է: Եկեղեցին վերանորոգվել է 1691-1701 թթ:

ՓԱՌԱԿԱ Ս ՀԱԿՈՒՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, Մ*ap*aka Cb hAkob hAյրապետ, P'a-r'aka St Hakob Hayrapet - Վ ա ն ք (եկեղեցի) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Փառակա գ-ում, **տ Փառակա Ս Հակոբ:**

ՓԱՌԱԿԱ ՁՈՐՈՒ ՎԱՆՔ, Մ*ap*aka dzoro vank', Ս Գևորգ, Ձորավանք, Ձորի վանք, Փառակա Ս Գևորգի վանք, Փառակա վանք - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Փառակա գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ: Այժմ ավերակ է:

ՓԱՌԱԿԱ Ս ՇՄԱՎՈՆ, Մ*ap*aka Cb Шмавон, P'ar'aka St Šmavon - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) ներկայիս Նախիջևանի Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Փառակա գ-ում, **տ Ս Շմավոն:**

ՓԱՌԱԿԱ ՎԱՆՔ, Մ*ap*aka vank', P'ar'aka vank' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Փառակա գ-ում, **տ Փառակա Ձորո վանք:**

ՓԱՌԱՎԱՐՏՈՒ ՎԱՆՔ, Մ*ap*avarto vank', P'ar'avarto vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բելս գ-ի մոտ, **տ Փառվարտա վանք:**

ՓԱՌԱՎՈՐՏՈՒ ՎԱՆՔ, Մ*ap*avorata vank', P'ar'avorata vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բելս գ-ի մոտ, **տ Փառվարտա վանք:**

ՓԱՌԱՎՈՐՈՏՈՒ ՎԱՆՔ, Մ*ap*avoroto vank', P'ar'avoroto vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բելս գ-ի մոտ, **տ Փառվարտա վանք:**

ՓԱՌԱՐՏ ՎԱՆՔ, Մ*ap*art vank', P'ar'art vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բելս գ-ի մոտ, **տ Փառվարտա վանք:**

ՓԱՌԱՈՒՐՏՈՒ ՎԱՆՔ, Մ*ap*ayrta, P'a-r'aurta - Վ ա ն ք (անապատ) Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի, Կապան ք-ի շրջագծի մեջ մտնող Բելս գ-ում: Պահպանվել են միայն փլատակների մնացորդները: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Կովսական գավ-ի մեջ:

ՓԱՌԻՍՈՍ, Մ*ap*icos, P'ar'isos - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Փառխոս կամ Գարդմանաձոր գավ-ում, **տ Փառխոսի վանք:**

ՓԱՌԻՍՈՍԻ ՎԱՆՔ, Մ*ap*icosi vank', Գարդման, Գարդմանա վանք, Փառխոս - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Ուտիք աշխ-ի Փառխոս կամ Գարդման գավ-ում: Ավերակները պահպանվել են Կուրի քաղաքի մոտ, Գարդման գավ-ում: Ավերակները պահպանվել են Կուրի քաղաքի մոտ, Գարդման գավ-ում: Վանքն ունի 2 եկեղեցի, 1 մատուռ, ջրավազան, որի ջուրը բերվել է կավե խողովակներով, գերեզմանոց: Շրջապատված է եղել պարիսպներով, որի ներսում եղել են նաև օժանդակ շինություններ: Հնագույն հիշատակությունը Գարդմանա վանք տարբերակով վերաբերում է Ղազար Փարպեցուն (5-րդ դ):

ՓԱՌԿԱ Ս ՀԱԿՈՒՐ, Մ*ap*ka Cb hAkob, P'ar'ka St Hakob - Վ ա ն ք (եկեղեցի) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Փառակա գ-ում, **տ Փառակա Ս Հակոբ:**

ՓԱՌԿԱ Ս ՇՄԱՎՈՆ, Մ*ap*ka Cb Шмавон, P'ar'ka St Šmavon - Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք) ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբադի շրջի Փառա-

կա գ-ում, **տ Ս Շմավոն:**

ՓԱՌՎԱՐՏՈՒ ՎԱՆՔ, Մ*ap*avarta vank', P'ar'avarta vank', Անապատ, Փառվարտո վանք, Փառվորտա տա վանք, Փառվորտո վանք, Փառարտ վանք, Փառվարտո վանք, Փառուարտա վանք, Փառուարտո վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բելս գ-ի մոտ, նրանից 4 կմ հս, լ-ան ստորոտին, անտառապատ վայրում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ձորք գավ-ի մեջ: Պարբապատ բակում պահպանվել են 2-3 կիսավեր եկեղեցիներ և գավիթների մնացորդներ, եղծված հայերեն վիմագիր արձանագրությունների բեկորներ: Տեղացիները վանքն անվանում են Անապատ:

ՓԱՌՎԱՐՏՈՒ ՎԱՆՔ, Մ*ap*avarto vank', P'ar'avarto vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բելս գ-ի մոտ, **տ Փառվարտա վանք:**

ՓԱՌՈՒՐՏՈՒ ՎԱՆՔ, Մ*ap*ayarta vank', P'ar'uarta vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բելս գ-ի մոտ, **տ Փառվարտա վանք:**

ՓԱՌՈՒՐՏՈՒ ՎԱՆՔ, Մ*ap*ayarto vank', P'ar'uarto vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բելս գ-ի մոտ, **տ Փառվարտա վանք:**

ՓԱՐՊԻ Ս ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻ, Մ*ap*parpi St T'argmanč'ac' ekeղec'i, P'arpii St T'argmanč'ac' ekeղec'i, Թարգմանիչք եկեղեցի, Թարգմանչաք եկեղեցի - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ում, գառիթափի բարձր գագաթին: Կառուցվել է 7-րդ դ: Ունի քառախորան հորինվածք:

ՓԱՐՊԻ ՎԱՆՔ, Մ*ap*parpi vank', P'arpii vank' - Վ ա ն ք , մ ե ն ա ս - տ ա ն ն Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Փարպի գ-ի մոտ, **տ Ս Գրիգոր:**

ՓԵՆՅԱԿ, Մ*enyak, P'enyak - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում, **տ Փանակի վանք:**

ՓԵՐԻՉՈՐ, Մ*erizdor, P'erizor - Գ յ ու ղ , Հ ն ա վ ա յ ը , պ ա չ - տ ա մ ու ն ք ի վ ա յ ը Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգում, Փերիձոր գետակի ափին: Շրջակայքում կային տաճարի, վանքերի և բերդերի ավերակներ:

ՓԵՐԻՈ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Մ*erio St Astvacacin - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ի Զարսանջակի գվոկ-ի Բերրի (Փերի) ք-ում, տ Ս Աստվածածին:

ՓԵՐԻՑՔ, Մ*erixk', P'eric'k' - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Օլթիի օկ-րուգի Փերիք գ-ի մոտ:

ՓԵՐՃԵՐ, Մ*erx'er, P'ercer, Պերճ, Պերճեր, Պերճերի վանք, Փերճերի վանք, Փերճոց, Փերճոց վանք, Փերնոց - Վ ա ն ք (անապատ) Լեոնային Կիլիկիայում, Բարձրբերդից ոչ հեռու, Լեոնբերդի մոտ, Խորին վանքի շրջակայքում, Խոր ձոր լ-նանցքի մոտ: Հիշատակվում է 1290 թ այստեղ ընդօրինակված Ավետարանի հիշատակարանում: 1343 թ հիշատակված է Խորին վանքի հետ: 1343 թ Սսի եկեղեցական ժողովին մասնակցում էր Փ-ի վանական Դավիթը: Ղ. Ալիշանը անվան լատինական Perger-ը մեկնարանել է Փրկչի վանք իմաստով: Եղել է գրչության և մշակույթի կենտրոն, «գեղեցիկաչեն» վանք, որն իրավունք է տալիս Փ անունը կապել հայերեն «պերճ» բառի հետ: 13-14-րդ դդ այստեղ գրվել, ընդօրինակվել և զարդանախչվել են հայերեն ձեռագրեր:

ՓԵՐՃԵՐԻ ՎԱՆՔ, Մ*erx'eri vank' - Վ ա ն ք (անապատ) Լեոնային Կիլիկիայում, տ Փերճեր:

ՓԵՐՃՈՅ, Մ*erx'oç, P'erçoc' - Վ ա ն ք (անապատ) Լեոնային Կիլիկիայում, տ Փերճեր:

ՓԵՐՃՈՅ ՎԱՆՔ, Մ*erx'oç vank', P'erçoc' vank' - Վ ա ն ք (անապատ) Լեոնային Կիլիկիայում, տ Փերճեր:

ՓԵՐՆՈՅ, Մ*ernoç, P'ernoc' - Վ ա ն ք (անապատ) Լեոնային Կիլիկիայում, տ Փերճեր:

ՓԹԱՌԻՃԻ ՎԱՆՔ, Մ*ar'ax'i vank', P'tar'içi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Բիթառիձ գ-ի մոտ, տ Ս Նիկողայոս:

ՓԻԹԱՐԵԹԻ ՎԱՆՔ, Մ*ar'aret'i vank', Պիտարետի վանք - Վ ա ն ք այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Թեթրիժղարոյի շրջ-ում, Խրամ գետի աջ կողմում Փիթարեթ գ-ի մոտ:

Ս ՓԻԼԻՊՈՍ, Սվ Մ*илипос, St

P'ilipos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Արարկիրի գվոկ-ի Շեփիկ գ-ի մոտ, տ Ս Փիլիպոս Առաքյալի վանք:

Ս ՓԻԼԻՊՈՍ, Սվ Մ*илипос, St P'ilipos - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Արարկիրի գվոկ-ի Շեփիկ գ-ի մոտ, տ Ս Փիլիպոս Առաքյալի վանք:

Ս ՓԻԼԻՊՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Սվ Մ*илипос Ар*акяли ванк', St P'ilipos Ar'ak'yali vank', Ս Փիլիպոս, Փիլիպոս Առաքյալ, Ս Փիլիպոս Առաքյալի վանք - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Արարկիրի գվոկ-ի Շեփիկ գ-ի մոտ, Ոսկեգետակի ափին, բլրի ստորոտում: 19-րդ դ վերջերին ավերված էր:

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼ, Մ*илиппос Ар*акял, P'ilippos Ar'ak'yal - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Արարկիրի գվոկ-ի Շեփիկ գ-ի մոտ, տ Ս Փիլիպոս Առաքյալի վանք:

Ս ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՎԱՆՔ, Սվ Մ*илиппос Ар*акяли ванк', St P'ilippos Ar'ak'yali vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Արարկիրի գվոկ-ի Շեփիկ գ-ի մոտ, տ Ս Փիլիպոս Առաքյալի վանք:

ՓԻԼԻՊՊՈՍՅԱՆ ՎԱՆՔ, Մ*илиппосян ванк', P'ilipposyan vank' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Փիլիպոսյանց վանք:

ՓԻԼԻՊՊՈՍՅԱՆՅ ՎԱՆՔ, Մ*илиппосянци ванк', P'ilipposyanc' vank', Փիլիպոսյան վանք - Վ ա ն ք Կիլիկիայում: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ: Լեոն 2-րդի թագադրության հանդեսին (1198-1219) 1198 թ, մասնակիցների թրվում հիշատակվում է ոմն «ձեր Գրիգոր եպիսկոպոս Փիլիպոսյանց»: Միջին դդ եղել է եպիսկոպոսական թեմի աթոռանիստ:

ՓԻՐԴՈՎԱԾԱՆ, Մ*ирдовудан, P'irdovudan - Մ ա տ ու ո , ու խ - տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում, Քաջարան ք-ի մոտ: Թրք նշանակում է Դավթի սրբավայր, տ Ս Դավիթ:

ՓԻՐ ՃԵՎԻԶԸ, Մ*ир Чевизы, P'ir čevizə - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիա ք-ի մոտ: Թուրքերեն նշանակում է «սուրբ ընկույզ»:

Այստեղ գտնվել է մեջտեղից ձեղքված մի մեծ ընկուզենի, որի ձեղքից անցնում էին հիվանդ երեխաները՝ բուժվելու հուսով:

ՓԻՐՄԱՇԵՆ, Մ*ирмашен, P'irmašen - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ապերանի շրջ-ի Սարուշեն գ-ում: Կառուցվել է 13-րդ դ: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Ամենափրկիչ:

ՓԻՐՆԱԶԱՐ, Մ*ирназар, P'irnazar - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Փառխոս գավ-ում: Հետագայում՝ Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում: Մուսուլմաններն այդպես էին անվանում Ս Այցելու ուխտատեղին (տ):

ՓՅՈՒԹԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Մ*ют*ки Св Геворг, P'yut'ki St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, տ Փուլթկու Ս Գևորգ:

ՓՅՈՒՏԿՈՒ Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՎԱՆՔ, Մ*ютку Св Геворги ванк', P'yutku St Gevorgi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, տ Փուլթկու Ս Գևորգ:

ՓՇԱՎԱՆՔ, Մ*шаванк', P'shavanak' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, տ Փշոց վանք:

ՓՇՈՅ ՎԱՆՔ, Մ*шоц ванк', P'soc' vank', Փշավանք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում, Նարեկա վանքի մոտակայքում: Հիշատակում է Թովմա Արծրունին (9-10-րդ դդ), ըստ ում՝ Արծրունի Գագիկ, Աշոտ և Գուրգեն իշխանները կղզու վրա գտնվող եկեղեցուն (հավանաբար՝ Աղթամարին) են նվիրել «... Դ (4) ազարակս զվանքն Փշոց և զազարակն Ահավանք, յանդիման եկեղեցույն, որ ի կղզին, և զքարն Մանակերտ, որ է հանդէպ հարաւոյ կուէ, և զԲերկրի և այլ բազում տեղիս...»:

ՓՈԹՈՐԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, Մ*оторки Св Геворг, P'otorki St Gevorg - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, տ Փուլթկու Ս Գևորգ:

ՓՈՆՄԱՆ Ս ԿՈՒՅՍԻ ՎԱՆՔ, Մ*охман Св Куйси ванк', P'oxman St Kuysi vank' - Վ ա ն ք Հայաստանում: Տեղագրությունը՝ անորոշ: Ս ՓՈՎԱՍ, Սվ Մ*окас, St P'okas -

Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Նորավանք վանքի Համալիրում:

ՓՈՎԱՍ, ՄՊՕԿԱՍ, P'okas - Մ ա - տ ու ու Երևանի նահ-ի Շարուր-Դարայազյազի գավ-ի տարածքում: Գտնվում էր Նորավանք վանքի մոտակայքում: 10-րդ դ սրա տեղում եկեղեցի է եղել, որի տակով, ըստ ավանդության, անցնում էր օրհն-ված ջուր: Եկեղեցում թաղված է եղել ոմն Փոկասի մատուները:

ՓՈՍ, ՄՊՕՍ, P'os, Փոսի անապատ, Փոսի վանք, Փոսո վանք - Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայի Հայոց պետությունում, Ցախուտ գավ-ում: Վկայված է 13-14-րդ դդ Հայերեն ձեռագրական Հիշատակարաններում: Միջին դդ եղել է Հայ գրչության կենտրոն: 1222, 1253 և 1329 թթ այստեղ ընդօրինակվել է մի քանի Ավետարան: Ղ. Ալիշանը Փ նույնացրել է Դրագարկին, իսկ Ն. Ակինյանը՝ Նորին վանքին: Հ. Ոսկյանը ենթադրում է, որ Փ կից էր վերոհիշյալ վանքերին:

ՓՈՍԻ ԱՆԱՊԱՍ, ՄՊՕՍԻ ԱՆԱՊԱՏ, P'osi anapat - Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայի Հայոց պետությունում, **տ Փոս:**

ՓՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՄՊՕՍԻ ՎԱՆԿ*, P'osi vank' - Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայի Հայոց պետությունում, **տ Փոս:**

ՓՈՍԻ ՎԱՆՔ, ՄՊՕՍԻ ՎԱՆԿ*, P'osi vank' - Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Դրագարկ:**

ՓՈՍՈ ՎԱՆՔ, ՄՊՕՍՈ ՎԱՆԿ*, P'oso vank' - Վ ա ն ք (անապատ) Կիլիկիայի Հայոց պետությունում, **տ Փոս:**

ՓՈՍՈ ՎԱՆՔ, ՄՊՕՍՈ ՎԱՆԿ*, P'oso vank' - Վ ա ն ք Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, **տ Դրագարկ:**

ՓՈՐՉԱՎԱՆՔ, ՄՊՕՐՉԱՎԱՆԿ*, P'orjavank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Ղուզիջան գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

ՓՈՐՈՎԱՆՔ, ՄՊՕՐՈՎԱՆԿ*, P'orovanek' - Վ ա ն ք Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: 1427 թ այստեղ ընդօրինակվել է Հայամավորք: Հմմտ **Փառավանք, Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Մոկս գավ-ում:**

ՓՈՔՐ ԱԿՈՌ, ՄՊՕՔՐ ԱԿՈՐ*, P'ok'r Akor' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ի Շատախի գվոկ-ում, **տ Ակո-**

նո վանք:
ՓՈՔՐ ԱԿՈՌՈՎԱՆՔ, ՄՊՕՔՐ ԱԿՈՐՕՎԱՆԿ*, P'ok'r Akor'ovank' - Վ ա ն ք Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ի Շատախի գվոկ-ում, **տ Ակոտո վանք:**

ՓՈՔՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, ՄՊՕՔՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, P'ok'r ekeg'eci - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Թալին ք-ում, **տ Ս Աստվածածին:**

ՓՈՔՐԻԿ Ս ՓՐԿԻԶ, ՄՊՕՔՐԻԿ ՍՎ ՄՊՐԿԻՅ, P'ok'r'ik Sv P'rkič' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի գավ-ում, Բղիի գվոկ-ի Նուրս և Սերկելի գ-երի մոտ, **տ Ս Ամենափրկիչ:**

ՓՈՔՐ ՄԱՏՈՒՄ, ՄՊՕՔՐ ՄԱՏՈՒՄ, P'ok'r matur' - Մ ա տ ու ու (սրբատեղի) Պարսկահայաստանում, Նոյի գավ-ում, Նոյ ք-ից Հս-արլ, **տ Ս Վարդան:**

ՓՈՔՐ ՄԱՐՄԱՇԵՆ, ՄՊՕՔՐ ՄԱՐՄԱՇԵՆ, P'ok'r Marmašen - Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզում, Մարմաշեն վանքի մոտ, նրանից Հս, բլրի վրա: Պահպանվել են միայն պատերի բեկորները: **Փ Մ** անունը պայմանական է՝ Մարմաշեն վանքից տարբերելու համար:

ՓՈՔՐ ՆԱՀԱՏԱԿ, ՄՊՕՔՐ ՆԱՀԱՏԱԿ, P'ok'r Nahatak - Մ ա տ ու ու Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության: Մարտունու շրջ-ի Բերդաշեն (Ղրղոյա) գ-ից արլ, մի բարձր բլրի գագաթին: Մ. Բարխուդարյանի վկայությամբ՝ հնում նահատակվածի գերեզման է, որի վրա կառուցված շինությունը հիմնովին վերանորոգված էր:

ՓՈՒԱՆԳՔ, ՄՊՔՐԱՆԿ*, P'rangk' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Անտիոքի շրջ-ում, Միջերկրական ծովի ափին, Ռասխանձիր լ-ան լանջին: Հիշատակված է մի ձեռագրական Հիշատակարանում՝ որպես հոռմեացի կրոնավորների ճգնության վայր:

ՓՈՇՆՈՒՆ ՆԱՀԱՏԱԿ, ՄՊՔՐՄՆՆՈՒՆ ՆԱՀԱՏԱԿ, P'šnun Nahatak - Ս Ր Բ ա տ ե ղ ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Դահրավ գ-ի մոտակայքում:

ՓՐԱԿՈ, ՄՊՐԱԿՈ, P'rako - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի

Վայոց Ձոր գավ-ում, տ Փրակո վանք:

ՓՐԱԿՈ ՎԱՆՔ, ՄՊՐԱԿՈ ՎԱՆԿ*, P'rako vank', Փրակո - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում:

Ս ՓՐԿԻԶ, ՍՎ ՄՊՐԿԻՅ, St P'rkič' - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Կիլիկիայում, Բիլիս-բողազ կոչվող վայրում: Տարածքում կար նաև մի մատուռ, որի արտաքին պատի վրա պահպանվել էր Կիլիկիայի Հայոց թագավոր Հեթում 1-ինի (1226-1270) հոր՝ Կոստանդին մեծ իշխանի թողած 17-տողանոց Հայերեն արձանագրությունը:

Ս ՓՐԿԻԶ, ՍՎ ՄՊՐԿԻՅ, St P'rkič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Դիարբեքլրի նահ-ի Արղանայի գավ-ի Արկնի (Արղնի) ք-ում:

Ս ՓՐԿԻԶ, ՍՎ ՄՊՐԿԻՅ, St P'rkič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկա ք-ում: 19-րդ դ-ից մինչև 20-րդի սկզբները եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՓՐԿԻԶ, ՍՎ ՄՊՐԿԻՅ, St P'rkič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Դերջանի գվոկ-ի Ապրանք գ-ում: 1870-ական թթ-ից եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, որտեղ 1900-ական թթ սովորում էր 90 աշակերտ:

Ս ՓՐԿԻԶ, ՍՎ ՄՊՐԿԻՅ, St P'rkič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բոլոմորի (Բոլոմեր) ք-ում:

Ս ՓՐԿԻԶ, ՍՎ ՄՊՐԿԻՅ, St P'rkič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Պտրեցիք (Բաղարա) գ-ի մոտ, նրա Հս կողմում: Կանգուն է, կառուցված է անձրակ քարերով, ունի 2 դուռ, 3 պատուհան: Եկեղեցու դռան մոտ շարված են մի քանի անթվակիր խաչքարեր: Նույն տարածքում են գտնվում նաև Մերա Նահատակ և Օծկան վանք եկեղեցիները:

Ս ՓՐԿԻԶ, ՍՎ ՄՊՐԿԻՅ, St P'rkič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Նոգաթ ք-ում: Փայտաշեն կառույց էր:

Ս ՓՐԿԻԶ, ՍՎ ՄՊՐԿԻՅ, St P'rkič' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի

Չարսանջակի գվուկ-ի Բալիչեր գ-ի Նրանտիլի վանքի համալիրում:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բարջանձ գ-ում: Կառուցված է 16-րդ դ: Հմնտ Բարջանձի անապատ:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվուկ-ի Բալիչեր գ-ում:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Կաղնուտ գ-ի եզրին: 20-րդ դ սկզբը ներին ավերված էր: Մյուս եկեղեցին, որ կոչվում էր Ս Լուսավորիչ, գտնվում էր գ-ամիջում՝ կանգուն էր:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԿԻԿԻԿԻԱՅԻ Հայկական թագավորությունում, Թյուրքթի-վանք վանքի համալիրում:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Հայաստանի Հանրապետության Գյումրի ք-ում, տ Ս Ամենափրկիչ:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ՄՆԾ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Դարանաղի գավ-ում, Թորղան ավանում, տ Ս Նշան:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ՄՆԾ Հայքի Այրարատ աշխ-ում, Անի մք-ում: Կառուցել է Աբղղարիբ Պահլավունի իշխանը 1036 թ: Այն նման էր 7-րդ դ Հայաստանում կառուցված կենտրոնազանգված շինություններին և չափսերով ավելի մեծ էր ք-ի մի քանի եկեղեցիներից: Ս Փ-ը ավերված վիճակում պահպանվել էր մինչև 20-րդ դ սկզբները: Պատերին կային Հայերեն վիմագիր արձանագրություններ, իսկ զարդաքանդակներով նման էր Անիի Մայր տաճարին:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ՄՆԾ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Նուխ գավ-ի Աղբերկավանք (տ) վանքի համալիրում:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխա ք-ում: 19-րդ դ վերջերին ուրիշ գ-երի Հետ միասին այս եկեղեցուն հարկատու էր նաև Ախալքալաքի շրջ-ի Կարծախ գ-ը:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի այժմյան Վրաստանի Հանրապետության Ախալցխայի շրջ-ի Ծղալթբիլա հայաբնակ գ-ում: Կառուցվել է 1886 թ, որին կից մինչև 20-րդ դ սկզբները գործում էր վարժարան: Եկեղեցին գմբեթավոր է, ունի չրջապարիսպ:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Մալաթիայի գավ-ի Բեհես-նիի գվուկ-ի Բեհեսնի գք-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր Ներսիսյան անվամբ վարժարան:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Թոխաթի գավ-ի էնտիզ գ-ում:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Անգորայի (Անկարայի) նահ-ում, Յոզղաթի գավ-ի Իյդալի գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Պարթևյան վարժարան՝ 50 սաներով:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիա ք-ում, նրա Մարք թաղում: Հայերեն մի ձեռագիր հիշատակարանի վկայությամբ՝ այստեղ 1313 թ ընդօրինակվել է մի մատյան:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Շապին-Գարահիսարի գավ-ի Ղվաճ գ-ում:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հաֆիքի գվուկ-ի Ղավրազ գ-ում: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր Վոաճապուհյան վարժարանը:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի, տ ա ճ ա ր ՄՆԾ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Շիրակ գավ-ում, Երազավորս ավանում, տ Ս Ամենափրկիչ:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշ ք-ում: Հիշատակվում է 851–852 թթ ղեպքերի կապակցությամբ, երբ Հայ քաջորդիները Նուխեցի Հովնանի գլխավորությամբ այս եկեղեցուն արժանի դատաստանի ենթարկեցին արաբա-

կան հրոսակների պարագլուխ Յուսուֆին:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բղիի գվուկ-ի Սերկելի գ-ում: Կառուցվել է 1139 թ, վերանորոգվել 1870-ին՝ Օ. Մուրադյանի միջոցներով: Գ-ի մյուս եկեղեցիները կոչվում էին Ս Աստվածածին և Ս Սարգիս: Գ. Հալաջյանը գ-ում հիշատակում է 2 եկեղեցի՝ Ս Գևորգ և Ս Ստեփանոս Նախավկա անուններով: Մինչև 1915 թ այս գ-ում գործում էր երկսեռ վարժարան:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդի գավ-ի Ուզուն-Օբա գ-ում: Ավերակ էր: Մյուս, կանգուն եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարսանջակի գվուկ-ի Շոռտան գ-ի մոտ, նրանից արմ: Այստեղ գտնվում էին 2 ավերված եկեղեցիներ, որոնցից մեկը կոչվում է Ս Փ: Գ-ի կանգուն եկեղեցին Ս Թագավորն էր:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԱՐՄ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Նարբերդի գավ-ի Շեյխհաջի գ-ում: Մյուս եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: Մինչև 1915 թ գ-ում գործում էր վարժարան:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ԿԻԿԻԿԻԱՅԻ Հայկական թագավորության Սկևռա վանքի համալիրում:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի ՄՆԾ Հայքի Մոկք աշխ-ի Փասավանք գ-ում: 1447 թ մի ձեռագիր հիշատակարանում ասվում է, որ գ-ի Ս Փ, Ս Աստվածածին և Ս Գրիգոր եկեղեցիների հովանու տակ ընդօրինակվել է Ավետարան:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Գամիրքում (Կապադովկիա), Կեսարիայի նահ-ում, Բյուսաղբերի գվուկ-ի Սոգյուլու գ-ում: Կառուցվել է 1300 թ: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր Թորոսյան վարժարանը, որտեղ 1914 թ սովորում էին 150 սղա և աղջիկ աշակերտներ:

Ս ՓՐԿԻՉ, ՇՅ ՄՐԿԱԿ, ՏԵ ՔՐԿԻՇ՝ – Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի պատմական Փոքր

Հայքի Սերաստիա ք-ում:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Շապին Գարահիսար ք-ում: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում էր Նախավա Ս Ստեփանոս:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Ղանդալի գվոկ-ի Ուլաչ գ-ում: Հիշատակում է Առաքել Դավրիժեցին (17-րդ դ) գ-ում կային նաև Ս Աստվածածին և Ս Սարգիս անուններով եկեղեցիներ:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Տրապիզոնի նահ-ում, Օրդուի գվոկ-ի Չամաչ գ-ում:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Մ ա տ ու ո Մեծ** Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արշարունիք գավ-ում, Մրեն գք-ում: 1277 թ մեծահարուստ Սահմադինը ճարտարապետ Մխիթարի ձեռքով վերանորոգել է տվել այս Հուշարձանը:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic', **Օրդուզի վանք** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մանազկերտի գվոկ-ում:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բղիի գվոկ-ի Նուրս գ-ի մոտ, բարձր բլրի վրա: Ավերվել ու ամայացել է 1914 թ մայիսի 25-ին Հայ բնակչության զանգվածային կոտորածի ժամանակ, որին զոհ են գնացել 1642 հոգի:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի էրզրումի գավ-ում, Բղիի գվոկ-ի Նուրս և Սերկևի գ-երի մոտ, **տ Ս Ամենափրկիչ:**

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վանի գավ-ում, Մոկս գք-ից Հր-արլ, **տ Ս Ամենափրկիչ:**

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic', **Ամենափրկիչ** – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի մոտ, Ջերմուկի դաշտում:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Ջեյթուն գք-ից արլ, էչաք-մեյդան լ-նանքից արլ, **տ Ամենափրկիչ:**

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Վ ա ն ք** Տրապիզոնի նահ-ի Գյու-

մուշխանն ք-ի մոտ, **տ Գյումուշխանի վանք:**

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Վ ա ն ք** Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ից 5-6 կմ հր, **տ Ս Ամենափրկիչ:**

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Օրդու գ-ում: Գավ-ի ամենանշանավոր վանքերից էր: 14-րդ դ Լենկթեմուրի արշավանքների ժամանակ ավերելուց հետո կրկին վերականգնվել է և գործում էր մինչև 1900-ական թթ: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրել են Թադևոս և Բարդուղիմեոս Առաքյալները (1-ին դ):

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Թորդան ավանում, **տ Ս Նշան:**

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic', **Երևան վանք**, **Միջնադրյուրի վանք** – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Տարոն գավ-ում, Սասունի սահմանի մոտ: Շրջակայքում գտնվում էին Ստեփանոս եպիսկոպոսի երկվորյակ աղջիկների գերեզմանները: Պատկանում էր Չորտվանեցիների գերդաստանին: Գ. Սրվանձտյանը անվանում է Երևան վանք:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետությունում, 1604 թ ավերված ու լքված Ջուղա ք-ում, **տ Ջուղայի Ս Փրկիչ:**

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա գվոկ-ի Լիճք գ-ի մոտ:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ի Ակն ք-ի մոտ գտնվող Ագրակ գ-ում:

Ս ՓՐԿԻԶ, Св П*ркнч, St P'rkic' – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնի գվոկ-ի Սուրբ Փրկիչ գ-ում:

Ս ՓՐԿՉԻ ԱՆԱՊԱՏ, Св П*ркчч анапат, St P'rkč'i anapat – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայի Հայկական թագավորությունում, Լամբրոնի գավ-ում, Լամբրոն բերդից հր, անմատույց քարաժայռի վրա: Նշմարվում էին եկեղեցու հետքերը: Երեք կողմից չընկալված է ժայռերով, մուտքը՝ հս-ից: Կառուցել է Հեթում

թագավորի (1226–1270) հոգեգավակ Թադևոս վարդապետը: Պատի վրա եղել է 19 սողից բաղկացած Հայերեն վիճազիր արձանագրություն՝ կառուցման շարժառիթների վերաբերյալ: Հեթումը հաճախ այցելում էր Ս Փ ա:

Ս ՓՐԿՉԻ ՎԱՆՔ, Св П*ркчч ванк*, St P'rkč'i vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Շեն գ-ի մոտ, նրա արլ կողմում:

Ս ՓՐԿՉԻ ՎԱՆՔ, Св П*ркчч ванк*, St P'rkč'i vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Բիթլիսի գավ-ի Շեն գ-ում, նրանից արլ:

ՓՈՒԹԿՈ Ս ԳԵՎՈՐԳ, П*уако Св Геворг, P'udko St Gevorg – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փութկու Ս Գևորգ:**

ՓՈՒԹԿՈ Ս ԳԵՎՈՐԳ, П*у*ка Св Геворг, P'ut'ka St Gevorg – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փութկու Ս Գևորգ:**

ՓՈՒԹԿՈ Ս ԳԵՎՈՐԳ ՎԱՆՔ, П*у*ка Св Геворг ванк*, P'ut'ka St Gevorg vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փութկու Ս Գևորգ:**

ՓՈՒԹԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳ, П*у*ки Св Геворг, P'ut'ki St Gevorg – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փութկու Ս Գևորգ:**

ՓՈՒԹԿԻ Ս ԳԵՎՈՐԳԻ ՎԱՆՔ, П*у*ки Св Геворги, P'ut'ki St Gevorgi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փութկու Ս Գևորգ:**

ՓՈՒԹԿՎՈ Ս ԳԵՎՈՐԳՎ ՎԱՆՔ, П*у*кво Св Геворга ванк*, P'ut'kvo St Gevorga vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվոկ-ում, Եղերով լ-ան լանջին, **տ Փութկու Ս Գևորգ:**

ՓՈՒԹԿՈՒ Ս ԳԵՎՈՐԳ, П*у*ку Св Геворг, P'ut'ku St Gevorg, Ալիազա վանք, Բուխակու Ս Գևորգ, Բուխակու Ս Գևորգ, Գևորգ Զորավարի վանք, Զորավանք, Ս Զորավար, Ս Զորավոր, Նորոգ գլխե, Նորոգ քլխա,

Аствац’ац’на ванк’, *K’ayc’rahayac’ St Astvacasna vank’*, **Հավավի վանք, Հավավո Ս Աստվածածին, Հավավո վանք, Հավավու Ս Աստվածածին, Հավավու վանք, Քաղցրահայաց, Քաղցրահայաց Աստվածածին, Քաղցրահայացի վանք, Քաղցրահայաց Ս Աստվածածին, Քաղցրահայաց Ս Աստվածածին վանք, Քաղցրահայաց Ս Աստվածածին վանք, Քաղցրահայաց Ս Աստվածածին վանք** – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ի նահ-ում, Բալու ք-ից մոտ 13 կմ հս-արմ, Հավավ գ-ի մոտ, **տ Քաղցրահայաց Ս Աստվածածին վանք:**

ՔԱՂՈՒՆԱ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, K’arapet – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Կոզրավանից քիչ հր:

ՔԱՄԱՏՈՒՆ, K’amatun – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Հաղոթ-Նարջոզ գավ-ի Նորաշեն գ-ի մոտ:

ՔԱՄԱՐ, K’amap – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թոխաթի գավ-ում, Թոխաթ (Եվդոկիա) ք-ում: Հիշատակված է 17-ր դ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

ՔԱՄԻԶՈՐԱՎԱՐ, K’amizoravar, **K’amizoravar**, **Ելզիարաթ** – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բաբերդի գավ-ի Բաբերդ ք-ից ոչ հեռու, մի ավերակ գ-ի մոտ:

ՔԱՄԻ ԶՈՐԱՎՈՐ, K’amix Zoravor, **K’ami Zoravor** – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բաբերդի գավ-ի Ավերակ գ-ի մոտ:

ՔԱՄՈՒՆԱՂ, K’amuxaq, **K’amuxac’** – Հ ն ա վ ա յ Ր (քարակույտ), ս ր բ ա տ ե ղ ի Ելիզավետպոլի նահ-ի Շուշիի գավ-ում, Շուշի ք-ի աղբրեջանարնակ թաղում: Ըստ ավանդության՝ ուսմատիկ ցավեր (քամի) բուժող սրբավայր էր:

ՔԱՄՈՒՆԱՂ, K’amuxaq, **K’amuxac’**, **Ս Նաչ** – Վ ա ն ք և ու խ տ ա տ ե ղ ի ներկայիս Նախիջև-վանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի շրջ-ում, Բաղամյու (Օծոփ) գ-ից մոտ 3 կմ արմ, Մեծոփ ձորում, Բաղամյու-Շադա խճուղու ձախ կողմում, բլուրների ստորոտում, ընկուզենիների պուրակում: Շրջակայքում կան հանքային աղբյուրներ: Կառուցված էր տեղական անձակ քարերով, զմբեթավոր շինություն էր: Կանգուն էր մինչև 1930-ական թթ, ուր ուխտի էին գալիս շրջակա հայաբնակ գ-երի հավատացյալները: 1270-ական թթ վանքի փլատակները հազիվ էին նկատվում, իսկ ընկուզենիներից ոչինչ էլ բնագրեր:

раhаяц ванк’, *K’ayc’rahayac’ vank’* – **Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Դիարբեքի ի նահ-ում, Բալու ք-ից մոտ 13 կմ հս-արմ, Հավավ գ-ի մոտ, տ Քաղցրահայաց Ս Աստվածածին վանք:**

ՔԱՂՈՒՆԱ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, K’arapet – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, Կոզրավանից քիչ հր:

ՔԱՄԱՏՈՒՆ, K’amatun – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Հաղոթ-Նարջոզ գավ-ի Նորաշեն գ-ի մոտ:

ՔԱՄԱՐ, K’amap – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թոխաթի գավ-ում, Թոխաթ (Եվդոկիա) ք-ում: Հիշատակված է 17-ր դ հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում:

ՔԱՄԻԶՈՐԱՎԱՐ, K’amizoravar, **K’amizoravar**, **Ելզիարաթ** – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բաբերդի գավ-ի Բաբերդ ք-ից ոչ հեռու, մի ավերակ գ-ի մոտ:

ՔԱՄԻ ԶՈՐԱՎՈՐ, K’amix Zoravor, **K’ami Zoravor** – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Բաբերդի գավ-ի Ավերակ գ-ի մոտ:

ՔԱՄՈՒՆԱՂ, K’amuxaq, **K’amuxac’** – Հ ն ա վ ա յ Ր (քարակույտ), ս ր բ ա տ ե ղ ի Ելիզավետպոլի նահ-ի Շուշիի գավ-ում, Շուշի ք-ի աղբրեջանարնակ թաղում: Ըստ ավանդության՝ ուսմատիկ ցավեր (քամի) բուժող սրբավայր էր:

ՔԱՄՈՒՆԱՂ, K’amuxaq, **K’amuxac’**, **Ս Նաչ** – Վ ա ն ք և ու խ տ ա տ ե ղ ի ներկայիս Նախիջև-վանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուլղի շրջ-ում, Բաղամյու (Օծոփ) գ-ից մոտ 3 կմ արմ, Մեծոփ ձորում, Բաղամյու-Շադա խճուղու ձախ կողմում, բլուրների ստորոտում, ընկուզենիների պուրակում: Շրջակայքում կան հանքային աղբյուրներ: Կառուցված էր տեղական անձակ քարերով, զմբեթավոր շինություն էր: Կանգուն էր մինչև 1930-ական թթ, ուր ուխտի էին գալիս շրջակա հայաբնակ գ-երի հավատացյալները: 1270-ական թթ վանքի փլատակները հազիվ էին նկատվում, իսկ ընկուզենիներից ոչինչ էլ բնագրեր:

ՔԱՉԵՐՈՒ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ K’ace-
py Sv Stepanos **ՔԱՉԵՐՈՒ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍ K’ace-ru St Stepanos** – Վ ա ն ք հ ղ ե ղ ի Հայաստանում, տեղադրությունը՝ անորոշ: Վկայվում է 1737 թ հայերեն մի ձեռագիր հիշատակարանում:

ՔԱՁ ՄՈՒՇԵՂ, K’adj Muser’, **K’aj Muser’** – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Հաղոթ-Նարջոզ գավ-ի Հաղոթ ք-ում:

ՔԱՁ ՆԱՀԱՍԱԿ, K’adj Nahatak, **K’aj Nahatak** – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Բերդի-խարբա կոչված գյուղատեղիից 2,5 կմ հեռավորության վրա:

ՔԱՁ ՆԱՀԱՍԱԿ, K’adj Nahatak, **K’aj Nahatak** – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Վարդենիկ գ-ից արլ, լճափից ոչ հեռու: Այստեղ էին գտնվում Մնձից Ս Մինաս անպատի ավերակները: Կային նաև մի քանի խաչքարեր, որոնցից մեկը կանգնեցված էր Ստեփանոս կալուկոպոսի շիրմի վրա և ուներ 1291 թ արձանագրություն:

ՔԱՌԱՍՆԻ ՎԱՆՔ, K’ar’asni vank’ – Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ում: Վկայված է Երուսաղեմի մատենադարանի մի ձառնարկի հիշատակարանում. «Գրի և զսրբոյն շմանկի զվկայաբանութիւն քառասուն արամբ ի տանն Տայոց, որ այժմ Քառասնի վանք կոչի»:

ՔԱՌԱՍՆԻՅ ՄԱՆԿԱՆՅ ՎԱՆՔ, K’ar’asniyc Mankanc’ vank’ – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ, տ Քառասուն Մանկանք:

Ս ՔԱՌԱՍՆԻՅ ՎԱՆՔ, ՏՎ K’ar’asniyc vank’, **St K’ar’asnic’ vank’** – Վ ա ն ք Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գավ-ի Նախու գ-ում, տ Նախավ վանք:

ՔԱՌԱՍՆԻՅ ՎԱՆՔ, K’ar’asniyc vank’, **K’ar’asnic’ vank’** – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում, տ Քառասուն Մանկանք վանք:

Ս ՔԱՌԱՍՆԻՅ ՎԱՆՔ, ՏՎ K’ar’asniyc vank’, **St K’ar’asnic’ vank’** – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում, տ Քառասուն Մանկանք վանք:

ՔԱՌԱՍՆԻՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acnիц ванк*, K'ar'asnic' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ, **տ Քառասուն Մանկունք:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԱԲԵՂԱՅԻՑ ԵԿԵՂԵՑԻ, K*ap*acyн Абер*айц екег*еци, K'ar'asun Abeyayic' ekeγec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ի Վան-Sոսպ գլով-ում, **տ Ս Հովհաննես:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԱԲԵՂԱՅՔ, K*ap*a-сун Абер*айк*, K'ar'asun Abeyayk' – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Վան ք-ի մոտ գտնվող Վարագավանք վանքի Համալիրում, **տ Ս Հովհաննես:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆԻՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acy-ниц ванк*, K'ar'asunic' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գլով-ի չիլի գ-ում, **տ Իլուի Քառասուն Խորան Ս Աստվածածին:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԽԱՉԵՐ, K*ap*acyн хачер, K'ar'asun xac'er – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ի Հր կողմում, Սբնգոր (Ս Գրիգոր) լ-ան ստորոտին, Տրապիզոն տանող ճանապարհի եզրին: Ուներ անառիկ դիրք, առողջարար օդ ու ջուր: Տարածքում կային հայկական գերեզմաններ: 19-րդ դ վերջերին ավերակ էր:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԽՈՐԱՆ(Ք), K*ap*a-сун хоран(к*), K'ar'asun xoran(k) – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Գավաշի գլով-ի չիլի գ-ում, **տ Իլուի Քառասուն Խորան Ս Աստվածածին:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՀԻՆԳ ՃԳՆԱՎՈՐՔ, K*ap*acyнхинг Ч*гनावорк*, K'ar'asunhing Čgnavork' – Տ ա ճ ա ր , Ե կ ե ղ ե ց ի պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Շապին Գարահիսար ք-ի բերդի տարածքում: Եկեղեցու հետքն անգամ չի պահպանվել:

Ս ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ԵԿԵՂԵՑԻ, Св K*ap*acyн Манканц екег*еци, St K'ar'asun Mankanc' ekeγec'i – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում, **տ Քառասուն Մանկանց վանք:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acyн Манканц ванк*, K'ar'asun Mankanc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում,

Դերսիմի գավ-ի Կարմիր գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acyн Манканц ванк*, K'ar'asun Mankanc' vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չճչկածագի գլով-ի Բորնչիք գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր: Հմմտ Բոնչիք:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acyн Манканц ванк*, K'ar'asun Mankanc' vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ, **տ Քառասուն Մանկունք:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acyн Манканц ванк*, K'ar'asun Mankanc' vank', Քառասնից վանք, Ս Քառասնից վանք, Ս Քառասուն Մանկանց եկեղեցի, Քառասուն Մանկանց տաճար, Քառասուն Մանկաց վանք, Քառասուն Մանկունք, Ս Քառասունք, Քառասուն Մանուկ – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում, դրա արմ ծայրամասում, Կայսերի կոչված քաղաքադրան մոտ, երկու կողմերից պարսպապատ հայկական գերեզմանոցի տարածքում: Ունեցել է 40 գմբեթներով հոյակապ տաճար: Հայերեն ձեռագրերից մեկում հիշատակվում է, որ «Թուին Պլգ (1384) ... Ստեփանոս եպիսկոպոսն վախճանեցաւ և Քառասնից վանքն փակեցաւ»: Վանքի մոտ կար սև ու դառնահամ ջուր ունեցող լճակ, որի մեջ, ըստ ավանդության, խեղդամահ են արվել 40 մանուկներ՝ քրիստոնյա հավատի նվիրյալներ: Ավերվել է 14-րդ դ վերջերին Լենկթեմուրի հրոսակների ձեռքով:

Մեծ մարդասպանը այստեղ կենդանի-կենդանի թաղել է տվել 4000 սերաստացի հայերի: 19-րդ դ վերջերին ավերակ ու լքված էր, պահպանվում էին փլատակները, խաչքարերի ու սյուների մնացորդներ:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acyн Манканц ванк*, K'ar'asun Mankanc' vank', Քառասուն Մանկունք – Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Լուսաթառիճ գ-ում, **տ Երեք Մանկունք:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acyн Манканц ванк*, K'ar'asun Mankanc' vank' – Վ ա ն ք (անապատ) Արմ Հայաստանում, Էրզրումի

նահ-ում, Էրզրումի գավ-ի Խանդավուց գ-ում, **տ Խանդավուց Ս Ստեփանոսի վանք:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acyн Манканц ванк*, K'ar'asun Mankanc' vank' – Վ ա ն ք , ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մեծկերտ գ-ից հր-արմ, **տ Երեք Մանկունք:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՏԱՃԱՐ, K*ap*acyн Манканц таг*ар, K'ar'asun Mankanc' tačar – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում, **տ Քառասուն Մանկանց վանք:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՏՈՒՆ, K*ap*acyн Манканц тун, K'ar'asun Mankanc' tun – Վ ա ն ք (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օշական գ-ի մոտ, **տ Մանկանոցի Ս Սին:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՎԱՆՔ, K*ap*acyн Манкац ванк*, K'ar'asun Mankac' vank' – Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիա ք-ում, **տ Քառասուն Մանկանց վանք:**

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*a-p*acyн Манкунк*, K'ar'asun Mankunk' – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Դատվանի գլով-ի Կամախ գ-ում:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*a-p*acyн Манкунк*, K'ar'asun Mankunk' – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Խիանք գլով-ի Բահմեղա գ-ում:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*a-p*acyн Манкунк*, K'ar'asun Mankunk' – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Աղայի-Շենլիկ գ-ում: 20-րդ դ սկզբներին ավերված էր:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*a-p*acyн Манкунк*, K'ar'asun Mankunk' – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Բարդի գ-ում:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*a-p*acyн Манкунк*, K'ar'asun Mankunk' – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չարասնջակի գլով-ի Վասկերտ գ-ի մոտ: Ավերակ էր: Ոչ հեռու գտնվում էր դարձյալ ավերված Ս Մարիամ եկեղեցին:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*a-сунманкунк*, K'ar'asunmankunk' – Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաստանում,

Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Աղմեղրե գ-ում:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաս-տանում, Նարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Չարսանջակի գվոկ-ի Բերդակ գ-ում:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ Հայաս-տանում, Նարբերդի նահ-ում, Դեր-սիմի գավ-ի Կարաթուշ գ-ում: 1900-ական թթ գտնվում էր ավերակ էր:

Գ-ում կար նաև Ս Աստվածածին անունով գործող եկեղեցի:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայի Մարաշ ք-ում: Մինչև 1915 թ եկե-ղեցուն կից գործում էր նախա-կրթական վարժարան:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում, Ալեքսանդրետտա ք-ում: Մինչև 1915 թ կից գործում էր վարժարան:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ում, Դարանաղի գավ-ի Մեծ Արմտան գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին մնացել էին միայն փլատակները:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստա-նում, Նարբերդի նահ-ում, Ակնա (Արաբկիրի) գվոկ-ի Հացկնի գ-ի մոտ, տ Պալենակ:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk', Դսեղի Քառասնից Մանկանց վանք, Քառասնից Մանկանց վանք, Քառասնից վանք, Քառասուն Ման-կանց վանք - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Դսեղ գ-ի մոտ, նրանից 1 կմ հս-արմ, անտառապատ ձորակում: Հը-նում մտնում էր Մեծ Հայքի Գու-գարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ի մեջ: Կառուցվել է 1241-1256 թթ: Պահ-պանվել են վանքի համալիրի կար-միր սրբատաշ քարերով կառուցված եկեղեցու, ժամատան, օժանդակ կա-ռույցների և կայարանների մնա-ցորդները: Դեռևս կանգուն են ուղղ-անկյուն հատակագիծ ունեցող եկե-

ղեցու զմբեթի և կիսագլանաձև թա-ղածածկի մասերը: Մուտքը արմ-ից է. ունեցել է զարդաքանդակ եզրա-կալ: Ավանդատունը կրկնահարկ է եղել: Պատերին կան 13-րդ դ հա-յերեն վիմագիր արձանագրություն-ներ, շրջակայքում՝ գ-ատեղի, խաչ-քարերով գերեզմաններ և աղբյուր:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքի Սեբաստիա ք-ում:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիա ք-ում, տ Քա-ռասուն Մանկանց վանք:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Վ ա ն ք (տաճար) Արմ Հայաստանում, Դիարբեքրի նահ-ում, Արղանայի գավ-ի Բալու ք-ի մոտակայքում գտնվող Առվան գ-ից ոչ հեռու: 1900-ական թթ ավերակ էր:

Ս ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, Св K*ap*acyH Манкунк*, St K'ar'asun Mankunk' - Վ ա ն ք , ու խ տ ա - տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նար-բերդի նահ-ում, Մեծկերտ գք-ից հը-արմ, տ Երեք Մանկունք:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հա-յաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սա-սունում:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk', Քրքլար - Ու խ տ ա տ ե - ղ ի պատմական Գամիրքում (Կա-պաղովկիա) Կեսարիա ք-ում: Քան-դակազարդ խաչքարերով բացօթյա սրբավայր էր:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ, K*ap*acyH Манкунк*, K'ar'asun Man-kunk' - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հա-յաստանում, էրզրումի նահ-ում, հա-մանուն գավ-ի Ննուսի գվոկ-ի Նըրթ (Հերթ) գ-ի մոտ Քառասուն Ման-կունք կոչվող աղբյուրների մոտ:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, K*ap*acyH Манук, K'ar'asun Manuk - Մ ա տ ու ո Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չմչկածագի գվոկ-ի Նարասար գ-ում:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, K*ap*acyH Манук, K'ar'asun Manuk -

Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայ-քում, Սեբաստիա ք-ում, տ Քառա-սուն Մանկանց վանք:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ, K*ap*acyH Манук, K'ar'asun Manuk - Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստա-նում, Նարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Ինն գ-ի մոտ, Իշխանաց թախտ կոչվող արհեստական քա-րայրում: Այստեղ Հայերից բացի այցելում էին նաև քրդերը:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՅ ՎԱՆՔ, K*ap*acyH Мартиросая ванк*, K'ar'asun Martirosac' vank', Քառասուն Մարտիրոսք - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Կարին գավ-ում: Գտնվում էր Կարին ք-ի մոտ: Պրոկոպիոս Կեսարացու (6-րդ դ) վկայությունը՝ նորոգվել է Հուստինիանոս կայսեր (527-565) կողմից:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՆԵՐ, K*ap*acyH Мартироснер, K'ar'asun Martirosner - Ե կ ե ղ ե ց ի Վերին Միջագետքում, Եղեարայի իշխանու-թյան Քեսուն քք-ում: Ավերվել է 1114 թ նոյեմբերին տեղի ունեցած երկրաշարժից և կրկին վերանորոգ-վել է:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՎԱԾ-ՆԵՐ, K*ap*acyH Мартиросвац'нер, K'ar'asun Martirosvacner - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Կարին ք-ում: Գտնվում էր 7-րդ դ հիշատակվող Ս Աստվա-ծածին եկեղեցու մոտ, որի տեղում 1840 թ կառուցվել էր մի նոր եկե-ղեցի՝ դարձյալ Ս Աստվածածին ա-նունով:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՔ, K*ap*acyH Мартироск*, K'ar'asun Mar-tirosk' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Կարին գավ-ում, Կարին ք-ի մոտ, տ Քառասուն Մարտիրո-սաց վանք:

Ս ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ, Св K*ap*acyH Манкунк*, St K'ar'asunk' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Բոլոմորի գվոկ-ի Տանձիկ գ-ախմբում: Համայիրն ու-ներ մեկ եկեղեցի:

Ս ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ, Св K*ap*acyH Манкунк*, St K'ar'asunk' - Վ ա ն ք պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաս-տիա ք-ում, տ Քառասուն Մանկանց վանք:

Ս ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ, Св K*ap*acyH Манкунк*, St K'ar'asunk' - Ու խ տ ա - տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Նար-

բերդի նահ-ի Դատեմ գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին պահպանվել էին շինությունների քանի կամարները: Ըստ ավանդությունների՝ այստեղ կռվել է նահատակվել է 40 երիտասարդ:

ՔԱՍԱՂԻ ԲԱԶԻԼԻԿ, K*acar*՝ձ **базилик, K*asaγi bazilik, Ապարանի բազիլիկ, Ս Նաչ - Ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Ապարան ք-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիգ գավ-ի մեջ: 1944-1948 թթ եկեղեցու պեղումները ղեկավարող ճարտարապետ Ա. Սահինյանի կարծիքով՝ Ք բ կոտուցվել է 4-րդ դ սկզբներին: Թ. Թորամանյանի կարծիքով՝ «... թերևս եղած լինի եկեղեցու փոխակերպված Հեթանոսական տաճար»: Ուստի ենթադրվում է, որ այս եկեղեցին նախապես եղել է Արչակունի թագավորական տան ապարանքի աղոթատեղին: Որպես շինանյութ օգտագործվել են նաև մոխրագույն խոշոր քարեր և կրաշաղախ: Ունի ուղղանկյուն-քառանկյունի հատակագիծ՝ արլ-արմ առանցքով: Արլ կողմը ունի ներսից պայտաձև, դրսից՝ հնգանիստ արսիդ, որը գտնվում է դրանից դուրս: Պահպանվել են շինության պատերը՝ ամբողջ բարձրությամբ, խորանը և հենարանների, թաղերի, կամարների ու շքամուտքերի մնացորդները: Ամբողջությամբ ավերված է եկեղեցու հս պատին կից դահլիճը և դրան հս-ից միացած փոքր եկեղեցին: Մեծ սրահի 4 մուտքերից 3-ը շքամուտքեր են՝ ճարտարապետական հետաքրքրություններ կայացնող ձևավորումներով: Դրանց բարավորները քանդակագործության բացառիկ նմուշներ են: Շենքը լուսավորվում է արլ և արմ պատերի մեկական և հր պատի գեղեցիկ ոճավորված 3 պատուհաններով:

1948 թ պեղումների ժամանակ բացվել են հս կողմի կից կոտույցը և դրանից հս ընկած միանավ բազիլիկ եկեղեցին: Գտնված 3 կողմերից քանդակազարդ արժեքավոր խոյակներից մեկը պահվում է Երեվանում՝ Հայաստանի պատմության պետական թանգարանում: Այստեղ հայտնաբերվել են նաև Սելևկյան Անտիոքոս 7-րդ էվերգետոսի ոսկե տետրադրախմա, բյուզանդական ուղուցիկ ոսկեդրամներ (10-րդ դ),

բյուզանդական (10-11-րդ դդ), վրացական (Թամար թագուհու, 12-13-րդ դդ) պղնձյա դրամներ: 1981 թ-ից կատարվում են Ք բ-ի հիմնավոր վերակառուցման աշխատանքներ:

ՔԱՎԱ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, K*ava Astvacac*՝ձ **Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Զոր գվդկ-ի Իշխանագոմ գ-ում, **տ Քավա Ս Աստվածածնի վանք:**

ՔԱՎԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, K*ava Sv Astvacac*՝ձ **Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց ձոր գվդկ-ի Իշխանագոմ գ-ում, **տ Քավա Ս Աստվածածնի վանք:**

ՔԱՎԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆԻ ՎԱՆՔ, K*ava Sv Astvacac*՝ձ **Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Հայոց Զոր գվդկ-ի Իշխանագոմ գ-ի հր կողմում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գուկան գավ-ի մեջ:

ՔԱՎԱ ՆԱԿԱՑՈՒ ՎԱՆՔ, K*ava Nakacu van*՝ձ **Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվդկ-ի Կճավ գ-ի մոտ, **տ Կճավա Ս Աստվածածնի վանք:**

ՔԱՎԱ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, K*ava Narekaci*՝ձ **Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվդկ-ի Կճավ գ-ի մոտ, **տ Կճավա Ս Աստվածածնի վանք:**

ՔԱՎԱ ՆԱՐԵԿԱՑՈՒ ՎԱՆՔ, K*ava Narekacu van*՝ձ **Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Մոկսի գվդկ-ի Կճավ գ-ի մոտ, **տ Կճավա Ս Աստվածածնի վանք:**

ՔԱՎԻԶ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, K*avix Astvacac*՝ձ **Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Զոր գվդկ-ի Իշխանագոմ գ-ում, **տ Քավա Ս Աստվածածնի վանք:**

ՔԱՎՅԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, K*avya Sv Astvacac*՝ձ **Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Հայոց Զոր գվդկ-ի Իշխանագոմ գ-ում, **տ Քավրա Ս Աստվածածնի վանք:**

ՔԱՎՅԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, K*avya Sv Astvacac*՝ձ **Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Մոկսի գվդկ-ի Ավարիս գ-ում:

ՔԱՐԱԳԼԽԻ Ս ՄԱՄԱՍԱ ՎԱՆՔ, K*araglxix Sv Mamasa van*՝ձ **Մամաս, Ս Մամաս, Ս Մամաս անապատ, Ս Մամասա վանք, Ս Մամասի վանք, Քարագլխո Ս Մամասա վանք - Վ ա ն ք (անապատ)** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Քարագլուխ գ-ի մոտ, 3 կմ հր, Հին Սալլի կոչվող գ-ատեղիի բարձրադիր հարթակի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ի մեջ: Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ) բերում է մի ավանդություն, ըստ որի՝ Գրիգոր Լուսավորչի (3-4-րդ դդ) հետ Կեսարիա գնացած Սյունիքի իշխանները վերադարձին իրենց հետ բերում են Մամաս ճգնավորի մասունքը և ամփոփելով այստեղ (345 թ), դրա վրա կառուցում են վկայարան: 1251 թ դրա տեղում Սեթ կրոնավորը ոմն Սևծիի հետ կառուցում է մի մատուռ և Ս Պողոս եկեղեցին: Այժմ պահպանվել են շինությունների հիմնապատերը: Արմ կողմի գերեզմանատանը կան նաև խաչքարեր: Մնացել են վանքի շինությունը և նվիրատվություններին վերաբերող հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Միջին դդ-ում եղել է հայ գրչության կենտրոն: 15-րդ դ 50-80-ական թթ այստեղ ընդօրինակվել է Ավետարան:

ՔԱՐԱԳԼԽՈ Ս ՄԱՄԱՍԱ ՎԱՆՔ, K*araglxix Sv Mamasa van*՝ձ **Արմ** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Քարագլուխ գ-ի մոտ, **տ Քարագլխի Ս Մամասա վանք:**

ՔԱՐԱԳՆԻՍ, K*aradnisis, K'aradnisis - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում: Այստեղ 1280 թ ընդօրինակվել է Ավետարան: Այլ տեղեկություններ մեզ հայտնի չեն:

ՔԱՐԱԿՈՓ, K*arakop*՝ձ **Արմ** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գնիշիկ գ-ում: Սրբատաշ քարերով կառուցված պունդազարդ շինություն է:

ՔԱՐԱԿՈՓ, K*arakop*՝ձ

kor' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Նաչիկ գ-ի մոտ, **տ Նոտակերաց վանք:**

ՔԱՐԱԿՈՓԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, K'arakop'i Sv Astvacacni vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Նաչիկ գ-ի մոտ, **տ Նոտակերաց վանք:**

ՔԱՐԱԿՈՓԻ ՎԱՆՔ, K'arakop'i vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Նաչիկ գ-ի մոտ, **տ Նոտակերաց վանք:**

ՔԱՐԱՀԱՐԹ, K'arahart', K'arahart' - Ս ր բ ա տ ե ղ ի Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Աշան գ-ից 3 կմ արմ գտնվող Ղուզարտեր կոչվող ք-ատեղիի տարածքում: Մյուս սրբատեղին կոչվում է Ս Ստեփանոս:

ՔԱՐԱՀՈՒՆՉ, K'arahunch, K'arahunch' - Ե կ ե ղ ե ց ի (գյուղատեղի և գերեզմանոց) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարդակերտի շրջ-ում, Հաթերք գ-ում, դրա հր-արմ կողմում: Տարածքում կային բնկուղենու հսկայական ծառեր:

ՔԱՐ ԱՆԱՊԱՏ, K'ar anapat, K'ar anapat - Ա ն ա պ ա տ (վանք) Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Վայոց Ձոր գավ-ում, **տ Եղեգաձոր:**

ՔԱՐԱՇԱՄԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, K'arashami Sv Astvacacni vank', Աքրիլիսե - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Նիզ գավ-ում: Կառուցել է Վաչե իշխանի կիսր՝ Մամա Նաթունը 1211 թ:

ՔԱՐԱՇԻԹԱՌ, K'arashit'ar', K'arashit'ar' - Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Սև լ-ների տարածքում, **տ Քարաչիթու վանք:**

ՔԱՐԱՇԻԹԱՎ, K'arashit'av, K'arashit'av - Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Սև լ-ների տարածքում, **տ Քարաչիթու վանք:**

ՔԱՐԱՇԻԹԻ ՎԱՆՔ, K'arashit'i vank' - Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Սև լ-ների տարածքում, **տ Քարաչիթու վանք:**

ՔԱՐԱՇԻԹՈՒ ՎԱՆՔ, K'arashit'u vank', Կարաչիթու վանք, Քարաչիթառ, Քարաչիթավ, Քարաչիթի վանք, Քարչիթու վանք - Վ ա ն ք Կիրիկիայում, Սև

լ-ների տարածքում: Ղ. Ալիչանի ենթադրությամբ՝ պատկանել է ասորիներին: Հայկական աղբյուրներում հիշատակված է 12-րդ դ-ից սկսած: Կիրակոս Գանձակեցին (13-րդ դ) հիշում է Քարչիթու վանք ձևով, որն ունեցել է մեծ թվով միաբաններ: Այս վանքում է ապրել ու ստեղծագործել 12-րդ դ հայ մատենագիր Սարգիս Ծնորհային (Սարգիս Մեկնիչ):

ՔԱՐԱՎԱՆՔ, K'aravanak', K'aravanak' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Հերմոնի վանք:**

ՔԱՐԱՎՐԱԿԻ Ս ԽԱՉ, K'aravranki Sv Xach, K'aravranki St Xach' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ գ-ի մոտ, **տ Քարավերակի Ս Նշան:**

ՔԱՐԱՎՐԱԿԻ Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, K'aravranki Sv Xachi vank', K'aravranki St Xachi vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ գ-ի մոտ, **տ Քարավերակի Ս Նշան:**

ՔԱՐԱՎՐԱԿԻ Ս ՆՇԱՆ, K'aravranki Sv Nshan, K'aravranki St Nshan, Ս Նաչի վանք, Ուրբաթի Ս Նշան, Ուրբաթու Ս Նաչ, Ուրբաթու Ս Նշան, Ուրբաթու Ս Նշանի վանք, Քարավրակի Ս Նաչ, Քարավրակի Ս Նաչի վանք, Քարավրակի Ս Նշանի վանք, Քարվերակի Ս Նշան - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ (Քարավրակ) գ-ի մոտ, դրանից 2-3 կմ հր, գետահովտում: Ավերվելու և լքվելու ժամանակը հայտնի չէ: 20-րդ դ սկզբներին միայն ուխտավայր էր: Ըստ ավանդության՝ վանքի հիմքում թաղված է մի շիշ սուրբ մեռն:

ՔԱՐԱՎՐԱԿԻ Ս ՆՇԱՆԻ ՎԱՆՔ, K'aravranki Sv Nshani vank' - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ գ-ի մոտ, **տ Քարավրակի Ս Նշան:**

ՔԱՐԱՍԱԿԻ ՎԱՆՔ, K'arataki vank', K'arataki vank' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք:**

ՔԱՐԱՍԱԿՈՒ ՎԱՆՔ, K'arataku vank', K'arataku vank' - Վ ա ն ք

ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, **տ Կարմիր վանք:**

ՔԱՐԵ ԱՎԵՏԱՐԱՆ, K'are Avetaran - Ու խ տ ա - տ ե ղ ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Կարճևան գ-ի մոտ, դրանից 4-5 կմ հս, Սաղալ լ-ան լանջին:

ՔԱՐԵ ՀԱՐՄՆՈՒԿ, K'are Harsnuk - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Մուշի գավ-ի Մանազկերտ ք-ում:

ՔԱՐԵՎԱՆՔ, K'arevanak', K'arevanak' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզում, Եղեգիս գ-ի մոտ, **տ Հերմոնի վանք:**

ՔԱՐԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, K'ari Sv Astvacacni vank' - Վ ա ն ք Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռըշտունիք գավ-ում, Վանա լճի հրափին, Ոստան ք-ի մոտ: Մի Ավետարանի հիշատակարանում ասված է. «Աւարտեցաւ ի յանապատին, որ Քար կոչի, ընդ հովանեաւ Ս Աստվածածնի...»: Հ. Ոսկյանը ենթադրությամբ նույնացնում է Սպիտակ վանքին:

ՔԱՐԻՄԱԳԻՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, K'arimadini ekeg'ec'i, K'arimadini ekeg'ec'i, Քարիմատինի եկեղեցի - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, Անի մք-ում: 1912 թ պեղումների ժամանակ եկեղեցու տեղում հայտնաբերվել է հայերեն վիմագիր արձանագրություն՝ զանգակատան կառուցման և եկեղեցուն նվիրատվություն անելու բովանդակությամբ: Պահպանվել էին 1200 և 1272 թթ արձանագրություններ:

ՔԱՐԻՄԱՏԻՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, K'arimatini ekeg'ec'i - Ե կ ե ղ ե ց ի Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ծիրակ գավ-ում, Անի մայրաքաղաքում, **տ Քարիմադինի եկեղեցի:**

ՔԱՐԻՍԱՆ, K'arxan, K'arxan - Ա ն ա պ ա տ (վանք) այժմյան Աղբրեջանի Հանրապետության Նանյարի շրջ-ի Միրզիկ գ-ի մոտ, **տ Միրզիկի անապատ:**

ՔԱՐԻՍԱՆԱ, K'arxana, K'arxana - Ա ն ա պ ա տ (վանք) այժմյան Աղբրեջանի Հանրապետության Նանյարի շրջ-ի Միրզիկ գ-ի մոտ, **տ Միրզիկի անապատ:**

ՔԱՐԽԱՆԱ ՎԱՆՔ, K*архана ванк*, K'arxana vank' - Ա ն ա - ալ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Խանլարի շրջ-ի Միրզիկ գ-ի մոտ, տ Միրզիկի անապատ:

ՔՅԱՐԽԱՆԱ, K*архана, K'yarxana - Ա ն ա ալ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Խանլարի շրջ-ի Միրզիկ գ-ի մոտ, տ Միրզիկի անապատ:

ՔՅԱՐԽԱՆԱ ՎԱՆՔ, K*архана ванк*, K'yarxana vank' - Ա ն ա - ալ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Խանլարի շրջ-ի Միրզիկ գ-ի մոտ, տ Միրզիկի անապատ:

ՔՅԱՐԽԱՆԻ ՎԱՆՔ, K*архани ванк*, K'yarxani vank' - Ա ն ա - ալ ա տ (վանք) այժմյան Ադրբեջանի Հանրապետության Խանլարի շրջ-ի Միրզիկ գ-ի մոտ, տ Միրզիկի անապատ:

ՔԱՐԿՈՓ, K*аркоп*, K'arkop' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Խաչիկ գ-ի մոտ, տ Խոտակերաց վանք:

ՔԱՐԿՈՓԱ ՎԱՆՔ, K*аркоп*а ванк*, K'arkop'a vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Խաչիկ գ-ի մոտ, տ Խոտակերաց վանք:

ՔԱՐԿՈՓԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, K*аркоп*и Св Аствац'ад*ни ванк*, K'arkop'i St Astvacacni vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Խաչիկ գ-ի մոտ, տ Խոտակերաց վանք:

ՔԱՐԿՈՓ ՎԱՆՔ, K*аркоп* ванк*, K'arkop' vank' - Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Խաչիկ գ-ի մոտ, տ Խոտակերաց վանք:

ՔԱՐՁՈՐԻ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, K*ардзори Св hOвhannes, K'arjori St Hovhannes - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Սպերի գվոկ-ի Քարձոր գ-ի մոտ, տ Քարձորու Ս Հովհաննես:

ՔԱՐՁՈՐՈՒ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, K*ардзори Св hOвhannes, K'arjori St Hovhannes, Սպերի Ս Հովհաննես, Սպերի վանք, Քարձորի Ս Հովհաննես - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Սպերի գվոկ-ի Քարձոր գ-ի մոտ, Սպեր ք-ից 20-25 կմ Հր,

Գոհանամ լ-ան գառիթափ լանջին, Հարթ ու գեղատեսիլ վայրում: Համալիրում կար մեկ եկեղեցի, մատուռ: Վանքի մոտ կար սառնորակ աղբյուր: Հ. Ոսկյանը այս վանքը համարում է 1500 տարվա հուշարձան: 1687 թ այստեղ ընդօրինակվել է Հայսմավուրք:

ՔԱՐՄԵՂԵՆ, K*армер*ен, K'armeryen - Վ ա ն ք (անապատ) Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Այստեղից էր Տիրիթ վանականը:

ՔԱՐՇԻԹՈՒ ՎԱՆՔ, K*аршит*у ванк*, K'aršitu vank' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Սև լ-ների տարածքում, տ Քարաշիթու վանք:

ՔԱՐՎԵՐԱԿԻ Ս ՆՇԱՆ, K*арвераки Св Ншан, K'arveraki St Nšan - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գվոկ-ի Քարավերակ գ-ի մոտ, տ Քարավերակի Ս Նշան:

ՔԱՐՏԱԿԻ ՎԱՆՔ, K*артаки ванк*, K'artaki vank' - Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Նախիջևան ք-ի մոտ, տ Կարմիր վանք:

ՔԵԹՈՎԱՆԵՅ Ս ԳՐԻԳՈՐ, K*етованиц Св Григор, K'et'ovanic' St Grigor - Ե կ ե դ ե ց ի Հայաստանում: Տեղադրությունը՝ անորոշ: Հիշատակվում է 14-րդ դ Հայերեն ձեռագրական հիշատակարանում: Հավանաբար գտնվել է Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Բաղք գավ-ի Քեթիվանք գ-ում:

ՔԵԼԵՂԱԿԱՆ, K*елег*акан, K'eleyakan, Քելեղականի վանք, Քելեղեկան - Վ ա ն ք Կիլիկիայում: Ճշգրիտ տեղադրությունը՝ անորոշ: Սաի 1307 թ եկեղեցական ժողովին մասնակցած Հովսեփ վարդապետն այս վանքից էր: 1342 թ Ք վանքի Հայրապետը ստորագրել է Մխիթար Ա Գոնեբցի կաթողիկոսի (1341-1355) ջատագովական թուղթը: Ղ. Ալիշանը Ք Կիլիկիայի վանքերի մեջ է հիշատակում, ոմանք էլ այն նույնացնում են Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ի Ապառու Ս Կարապետ վանքին: Հ. Ոսկյանը Ք տեղադրում է Բարձր Հայքում, Բղիի Խուփս գ-ում:

ՔԵԼԵՂԱԿԱՆԻ ՎԱՆՔ, K*елег*акани ванк*, K'eleyakani vank' - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Քելեղա-

ՔԵԼԵՂԵԿԱՆ, K*елег*екан, K'eleyekan - Վ ա ն ք Կիլիկիայում, տ Քելեղական:

ՔԵՄԱՆԻ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, K*емахи Аствац'ад*иен, K'emaxi Astvacacin - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Կամախի գվոկ-ի Մոլլա գ-ում, տ Եղնաբեր Ս Աստվածածին:

ՔԵՇԻՇԼԵՐ ՎԱՆՔ, K*ешешлер ванк*, K'ešišler vank' - Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Արաբկիր ք-ի Քեշիշլեր թաղամասում: Վերջինիս անունով այլազգիները այսպես էին անվանում Ս Հակոբի վանքը (տ):

ՔԵՍԻԿ ԳՅՈՒՄԲԵԹ, K*есик гюмбет*, K'esik gyumbet', Քեսիկ գյուղեթ, Քեսիկ գյումպեթ - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ից մոտ 3 կմ արլ: Շուրջը կային գերեզմանոց և բերդի ավերակներ: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ էր:

ՔԵՍԻԿ ԳՅՈՒՄՊԵԹ, K*есик гюмпет*, K'esik gyumpet' - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ, տ Քեսիկ գյումբեթ:

ՔԵՍԻԿ ԳՅՈՒՊԵԹ, K*есик гюпет*, K'esik gyupet' - Վ ա ն ք Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ, տ Քեսիկ գյումբեթ:

ՔԵՍՈՒՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ, K*есуни Кармир ванк*, K'esuni Karmitir vank' - Վ ա ն ք Ասորիքում, Քեսուն գք-ի մոտ: Վերջինիս անունով նաև այսպես է անվանվում Կարմիր վանքը (տ):

ՔԵՍՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, K*есуни ванк*, K'esuni vank' - Վ ա ն ք Ասորիքում, Քեսուն գք-ի մոտ: Վերջինիս անունով նաև այսպես է անվանվում Կարմիր վանքը (տ):

ՔԵՐԾ, K*ерц*, K'erc, Հոռոմսիմա մատուռ - Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի շրջ-ի Դահրազ գ-ի մոտ, Հոռոմսիմա ժայռի գագաթին: Կիսաժայռափոր կանգուն կառույց է:

Ս ՔԵՐՈՎԲԵ, Св K*еровбе, St K'erovbe - Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզրնկայի գավ-ի Դվնիկ գ-ի մոտակայքում:

ՔԵՐՈՎԲԵԻՅ ՎԱՆՔ, K*еровбеиц ванк*, K'erovbeic' vank' -

Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Կամախի գավ-ի Թավկենք գ-ի մոտակայքում, **տ Սերովբե և Քերովբե վանք:**

Քեքլիկի վանք, *К*ек*лики ванк**, *К'ek'liki vank'* – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ից 12-13 կմ հր-արդ, Քեքլիկ գ-ի մոտ, Քեքլիկ Դերեսի (Կաքավա ձոր) ձորակի մեջ, քարածայրի վրա:

Քեքլիկլի, Կ*ек*ликли, Կ'ek'-likli – **Մ ե ն ա ս տ ա ն ն , մ ա տ ու ու , ս ր ք ա տ ե ղ ի** Կարսի մարզի Կաղզվանի օկրուգում, Խոփերան գ-ի մոտ, դրանից արմ: Հմմտ **Քեքլիկի վանք:**

ՔՐՐՔԱՐ, Կ*ырк*лар, Կ'ərkl'ar – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմական Գամիրքում (Կապադոկիա), Կեսարիա ք-ում, **տ Քառասուն Մանկունք:**

ՔՐՐՔ ՓԱՎԼԻ, Կ*ырк* П*авля, Կ'ərkl' P'avli – **Վ ա ն ք (մենաստան)** Տրապիզոնի նահ-ի Գյումուշխանի գավ-ում, Գյումուշխան ք-ի մոտ: Հին շինություն է: 20-րդ դ սկզբներին կանգուն էր: Ըստ ավանդության՝ վանքի ճանապարհին հանքի փլուզումից մահացել է 40 մարդ, որից ծագել է **Ք փ** անունը:

ՔԹԵՎԱՆՔ, Կ*т*еванк*, Կ't'evank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Ձորի մարզի Գնդեվազ գ-ում, **տ Գնդեվանք:**

ՔԹԻՇ, Կ*т*иш, Կ't'iš – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հարանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ՔԹԻՇՈՒ ՎԱՆՔ, Կ*т*ишу ванк*, Կ't'išu vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հարանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ՔԹԻՉ, Կ*т*ич, Կ't'ič – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հարանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ՔԹԻՉԻ ՎԱՆՔ, Կ*т*ичи ванк*, Կ't'iči vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հարանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ՔԹԻՍ, Կ*т*ис, Կ't'is – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Արցախ աշխ-ի Մյուս Հարանդ գավ-ում, **տ Գտիչ:**

ՔԻՉԻՍ, Կ*изим, Կ'izim – **Վ ա ն ք** Հայաստանում: Ճշգրիտ տեղագրությունը՝ անորոշ, **տ Ս Ստեփանոս Նահատակ:**

ՔԻԼԻՍԵ, Կ*илисе, Կ'ilise – **Վ ա ն ք (մենաստան) Արմ** Հա-

յաստանում, Վանի նահ-ի Խոչարի գավ-ում, **տ Հոգյաց վանք:**

ՔԻԼԻՍԵ ՏԵՐԵՍԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԻ ՎԱՆՔ, Կ*илисе Тереси Կ*риста-п*ори ванк*, Կ'ilise Teresi Կ'rista-p'ori vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բարերդի գավ-ի Խուփս գ-ի մոտ, **տ Ս Քրիստափորի վանք:**

ՔԻՇԱ Ս ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ ՎԱՆՔ, Կ*иша Св Григориси ванк*, Կ'iša St Grigoriši vank' – **Վ ա ն ք** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջ-ում, Գիշի գ-ի մոտ: Կառուցվել է 1211 թ Ամարասի վանքի Սարգիս և Վարդան եպիսկոպոսների ջանքերով: 19-րդ դ վերջերին ավերակ էր:

ՔԻՍ, Կ*ис, Կ'is – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ, Սողանլու անտառում: Այստեղ էր գտնվում նաև Քիսի քիլիսե վանքը: Արդյոք սրանք նույնը չե՞ն:

ՔԻՍՄԻ ՔԻԼԻՍԵ, Կ*исми к*илисе, Կ'ismi k'ilise – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ, Սողանլու անտառում: Այստեղ էր գտնվում նաև Քիս վանքը: Արդյո՞ք սրանք նույնը չեն:

ՔՂԻԻ Ս ԱՍՏՎԱԾՄԾԻՆ, Կ*т*ии Св Аствац*ад*иш, Կ'yii St Astvacaciš, Առեքի Ս Աստվածածին – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Քղիի գավ-ի Առեք (Արեգ) գ-ում:

ՔՂԻԻ ԽԼՊԱՇՈՒ ԱՆԱՊԱՏ, Կ*т*ии Хлпашу анапат, Կ'yii Xlpašu anapat – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քղիի գավ-ի Հագասուն գ-ի մոտ, **տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ՔՂԻԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Կ*т*ии Св Карает, Կ'yii St Karapet – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Քղիի գավ-ի Հանգասուն գ-ի մոտ, **տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ՔՂԻԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Կ*т*ии Св Карает, Կ'yii St Karapet – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Բարձր Հայք աշխ-ի Խորձյան գավ-ում, **տ Ապառու Ս Կարապետ:**

ՔՅԱՄԽԻՍ ՔԻԼԻՍԱ, Կ*ямхис к*илиса, Կ'yamxis k'ilisa – **Ե կ ե ղ ե ց ի** Կարսի մարզի Օլթիի օկրուգի Քյամխիս (Կաղամախի) գ-ում: Թուրքերը այսպես էին անվանում գ-ի եկեղեցին: Իրական անունը Հայտնի չէ:

ՔՅՈՇՔ, Կ*ешк*, Կ'yošk' – **Մ ա տ ու ու** Ելիզավետպոլի նահ-ի Ելիզավետպոլի գավ-ում: Գտնվել է այժմյան Աղրեջյանի Հանրապետության Խանկարի շրջ-ի Մուռուտ գ-ի և Հաջիբյանդ քտա-ի միջև, անտառախիտ ճանապարհի վրա, ծմակում: 19-րդ դ վերջերին մատուռի պատի վրա պահպանվում էր դրա կառուցմանը վերաբերող ՈԼԷ (= 1188) թ հայերեն վիմագիր արձանագրությունը:

ՔՅՈՒՉՅՈՒՔ ՉԵԼԹԵՔ, Կ*ючюк* Челт*ек*, Կ'yuč'yuk' Č'elt'ek' – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Թոխկաթի գավ-ի Ջիլե (պատմական՝ Ջելա) ք-ի մոտ, **տ Քյուչուկ Չելթեք:**

ՔՅՈՒՉՈՒԿ ՉԵԼԹԵՔ, Կ*ючук* Челт*ек*, Կ'yuč'uk Č'elt'ek', Քյուչյուք Չելթեք – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ի Թոխկաթի գավ-ում, Ջիլե (Ջելա) ք-ի մոտ, Իրիս գետի ափամերձ շրջ-ում: Տարածքում կային հայկական խաչքարեր:

ՔՅՈՒՓ ՔԻԼԻՍԱ, Կ*юп* к*илиса, Կ'yup' k'ilisa, Քյուփ քիլիսե – **Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք)** Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ, Սողանլու անտառում, Սուրբ Խաչ Լ-ան վրա: Գտնվում է Ս Խաչ վանքից արլ, Իղնոցի վանքի մոտ: Կառուցված է իրար կից քարածայրի մեջ փորված 3 եկեղեցիներից: Դեպի արլ պահպանվում էին միաբանների սենյակները, գերեզմանոցը և խաչքարերը: Այս ամենից երևում է, որ համալիրը վանք է եղել: Ոմանք Ք ք-ն նույնացնում են Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Ներքին Բասենի Թրին վանքին:

ՔՅՈՒՓ ՔԻԼԻՍԵ, Կ*юп* к*илисе, Կ'yup' k'ilise – **Ե կ ե ղ ե ց ի (վանք)** Կարսի մարզի Կարսի օկրուգում, Սարիղամիշ գք-ի մոտ, **տ Քյուփ քիլիսա:**

ՔՈՐԱՅՐ, Կ*обайр, Կ'obayr – **Վ ա ն ք , հ ու չ ա ր ձ ա ն ա խ ու մ ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, **տ Քորայրի վանք:**

ՔՈՐԱՅՐԱՎԱՆՔ, Կ*обайр-ванк*, Կ'obayravank' – **Վ ա ն ք , հ ու չ ա ր ձ ա ն ա խ ու մ ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, **տ Քորայրի վանք:**

ՔՈՐԱՅՐԻ ՎԱՆՔ, *К*обаѣри ванк**, *K'obayri vank'*, **Կոփայրի վանք**, **Քոբայր**, **Քոբայրավանք**, **Քոբար**, **Քոբեր**, **Քոպայր**, **Քոպար**, **Քոփար** – **Վ ա ն ք** , **Հ ու չ ա Ր Ճ ա ն ա խ ու մ ք** շայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, Քոբեր ե/գ կայարանին կից ավանի արմ կողմում, Դեբեդի կիրճի ձախ լանջի ժայռագոգին, սաղարթախիտ ծառերով պատած, պարսպապատ, մի փոքրիկ հարթակի վրա, գեղեցիկ ջրվեժի մոտ: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ի մեջ: Հիմնական հուշարձանախմբի մեջ մտնում են 3 եկեղեցի, գանգակատուն-տապանատունը, սեղանատունը, մատուռները, խաչքարերն ու պարսպի մնացորդները: Մոտի ուղղաձիգ ժայռի վրա կան արհեստական քարայրներ և թաքստոցներ: Անդունդի եզրին է գտնվում սրբատաշ քարերով կառուցված մեծ եկեղեցին (12-13-րդ դդ), որն այժմ կիսավեր է: Այն ուղղանկյուն-քառանկյուն հատակագծով միանավ դահլիճ է՝ հս-ից և հր-ից եզրակայներով հարդարված մուտքերով: Արլ ճակատի պատը համարյա ամբողջապես զարդաքանդակված է խաչերով, իսկ պատուհանները ունեն քանդակազարդ պարակայներ և սլացիկ ձևատոն: Այս եկեղեցուն հետագայում հս-ից կցել են մատուռ-ավանդատունն ու սյունազարդ սրահը: Մեծ եկեղեցու հս կողմում՝ ժայռի եզրին գտնվում է Մարիամաչեն եկեղեցին, որի մուտքի վրայի արձանագրությունը հավաստում է, որ այն կառուցել է Լոռիի հայոց Կյուրիկե Բ թագավորի դուստր Մարիամը 1171 թ: Մարիամաչենը համալիրի պահպանված կառույցներից ամենահինն է: Այն կոպիտ մշակված չեչաքարերով շինված միանավ թաղածածկ շենք է: Զանգակատունը, որը գտնվում է համալիրի միջին մասում, չքամուտքի վրայի արձանագրության համաձայն՝ կառուցել են Շահնշահ Ամիրսպասյարի որդին և նրա կին Վանեն 1279 թ: Այն քառանկյունի հատակագծով թաղածածկ սրահ է, որը արլ-ից ավարտվում է կիսաշրջանաձև խորանով և իշխող դիրք ունի տեղանքի նկատմամբ: Պատերին կան զարդաքանդակներ և արևի ժամացույց: Մեծ եկեղեցու հս կող-

մում գտնվում է վանքի սեղանատունը (13-րդ դ): Դա նույնպես ուղղանկյուն հատակագիծ ունի, որի գլխավոր մուտքը հս-ից է: Սեղանատունը կիսավեր է: Պահպանվել են միայն զլանաձև զույգ կամարածածկի հիմքի քարերը: Հուշարձանախմբի հս կողմում է գտնվում սրահավոր միանավ եկեղեցին (13-րդ դ), որի սրահը հր ճակատի միջին մասում է: Համալիրի հս և հս-արլ կողմերում պահպանվել են 4-5 մ բարձր, պարսպի մնացորդները: Ողջ համալիրի գլխավոր մուտքը սրահավոր թաղածածկ բացվածք է, որն ունի կիսագլանաձև զույգ աշտարակներ: Հուշարձանախմբի հս-արլ կողմում է գտնվում միանավ եկեղեցին՝ ստորգետնյա դամբարանով, որին տրվում է Ջիթախանց վանք անունը, իսկ հս-ում «գյուղատեղի» հուշարձաններն են, որտեղ պահպանվել են եկեղեցու, մատուռների, խաչքարերի և կայարանների մնացորդները: Հուշարձանախմբի բոլոր գլխավոր շինությունները զարդարված են բարձրարվեստ քանդակներով:

Ք վ-ը Միջնադարյան Հայաստանի գրչության և մշակույթի նշանավոր կենտրոններից է: Դրա մասին հիշատակություն ունի Կիրակոս Գանձակեցին (13-րդ դ): Այստեղ ապրել ու ստեղծագործել է մատենագիր Դավիթ Քոբայրեցին (12-րդ դ): Վանքի տարածքում է թաղված Զաքարե Ամիրսպասյարի որդին՝ Շահնշահը:

ՔՈՐԱՐ, *К*обар*, *K'obar* – **Վ ա ն ք** , **Հ ու չ ա Ր Ճ ա ն ա խ ու մ ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, **տ Քոբայրի վանք**:

ՔՈՐԵՐ, *К*обер*, *K'ober* – **Վ ա ն ք** , **Հ ու չ ա Ր Ճ ա ն ա խ ու մ ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզում, **Քոբայրի վանք**:

ՔՈՒԱՍԱԿԻ ԱՆԱՊԱՏ, *К*олатаци анапат*, *K'olataci anapat* – **Վ ա ն ք** , **ա ն ա պ ա տ** , **ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Քոբայրի Ս Աստվածածին**:

ՔՈՒԱՍԱԿԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, *К*олатаци Св Аствац*ад*ини*, *K'olataci St Astvacacini ekeyc'i* – **Վ ա ն ք** , **ա ն ա պ ա տ** , **ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Քոբայրի Ս Աստվածածին**:

ՔՈՇԱՀԱՆ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, *К*ошахан Св Аствац*ад*ини*, *K'oshahan St Astvacacin* – **ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վան ք-ում, Այգեստան թաղամասից հր: Լստ ավանդության՝ քոշը (խոյր) իր եղջյուրներով գետինը փորում և գրտնում է մի Ավետարան: Հովիվը Ավետարանը հանձնում է այս եկեղեցուն և այդ օրվանից եկեղեցին կոչվում է Ք:

ՔՈՇՏԵՆՑ ՎԱՆՔ, *К*оштениц ванк**, *K'ostenc' vank'* – **Վ ա ն ք** Տրապիզոնի նահ-ում, Համչենի գվիկ-ի Քոշտենց գ-ում: Եկեղեցին կոչվում էր Ս Աստվածածին: 1425 թ

նապատ, **Քոլատակի Ս Աստվածածինի եկեղեցի** – **Վ ա ն ք** , **ա ն ա պ ա տ** , **ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Արծվանիստ գ-ի մոտ, դրանից մոտ 3 կմ հր, Վարդենիս գետի հովտում, մի ավերակ գ-ատեղիի տարածքում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Գեղարքունիք գավ-ի մեջ: Լստ Սիմեոն Երևանցու (18-րդ դ)՝ պատկանում էր Մաքենիսի թեմին: Եկեղեցու անունով կոչվել է Ք Աստվածածնի անապատ: Կառուցվել է 9-րդ դ վերջերին կամ 10-րդի սկզբին: Ճարտարապետական հորինվածքով նման է 7-րդ դ հայկական հուշարձաններին (Ս Հոփսիսմեի տաճարին՝ էջմիածին ք-ում): Քառակուսու, 3 քառանկյունի խորշերով և 4 ավանդատներով շինություն է: Կառուցված է կոպիտ տաշված բազալտե քարերով, դրսից ու ներսից սվաղված է, որը հազվադեպ է պատահում միջնադարյան հայկական կառուցողական արվեստում: Վանքն այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում:

ՔՈՒԱՍԱԿԻ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆԻ ԱՆԱՊԱՏ, *К*олатаци Аствац*ад*ини анапат*, *K'olataci Astvacacini anapat* – **Վ ա ն ք** , **ա ն ա պ ա տ** , **ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Քոլատակի Ս Աստվածածին**:

ՔՈՒԱՍԱԿԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, *К*олатаци Св Аствац*ад*ини екег*ец*и*, *K'olataci St Astvacacini ekeyc'i* – **Վ ա ն ք** , **ա ն ա պ ա տ** , **ե կ ե ղ ե ց ի** Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, **տ Քոլատակի Ս Աստվածածին**:

այստեղ ընդօրինակվել է մի Հայե-
րեն ձեռագիր մատյան:

ՔՈՉԻՐԱՆ, K'oc'iran – **Վ ա ն ք** Կարսի մարզի Կաղզվանի
օկրուգում, Ախուրյան և Արաքս գե-
տերի միախառնման վայրից ոչ հե-
ռու, Հին Բագարան **բք**-ի և **գ**-ի մոտ,
կիրճի մեջ: Դրա մասին վկայող եվ-
րոպացի ճանապարհորդը հավանա-
բար նկատի է ունեցել Բագարանի
ձորամիջի եկեղեցիների համալիրը:

ՔՈՊԱՅՐ, K'opayr – **Վ ա ն ք**,
Հ ու չ ա ր ձ ա ն ա –
խ ու մ ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Լոռու մարզում, **տ Քոբայ-
րի վանք:**

ՔՈՊԱՐ, K'opar – **Վ ա ն ք**,
Հ ու չ ա ր ձ ա ն ա –
խ ու մ ք Հայաստանի Հանրապե-
տության Լոռու մարզում, **տ Քոբայ-
րի վանք:**

ՔՈՍԱՂԲՅՈՒՐ, K'osar'byur – **Ե կ ե ղ ե ց ի և Հ ն ա** –
վ ա յ ր Հայաստանի Հանրապե-
տության Կոտայքի մարզում, Ջրվեժ
գ-ի **արլ** կողմում: Ճարտարապե-
տական համալիրը հայտնաբերվել է
պեղումների ժամանակ 1957 **թ**: Հա-
մալիրը բաղկացած է սրբատաշ քա-
րերով կառուցված խաչաձև հատա-
կազձով, եռախորան գմբեթավոր
եկեղեցուց (6–7-րդ **դ**), որին հը-ից
կից եղել են 12–13-րդ **դդ** կառուց-
ված միանավ թաղածածկ եկեղեցին
և 2 մատուռ: Պահպանվել են հուշ-
արձանախմբի պատերի միայն ստո-
րին շարքերը և քանդակագարդ քա-
րաբեկորներ:

ՔՈՐՈՓՈՒ ՎԱՆՔ, K'orop'y
ванк', K'orop'u **ванк'** – **Վ ա ն ք**
Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ի Երզնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ից
արլ, **տ Գորդու վանք:**

ՔՈՐՈՓՈՒ ՎԱՆՔ, K'orop'y
ванк', K'orop'u **ванк'** – **Վ ա ն ք**
Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, Երզնկայի գավ-ի Ննձորեկ **գ**-ի
մոտ, **տ Գորդու վանք:**

ՔՈՒ ԵԿԵՂԵՅԻ, K'p'ya eker'edya,
K'yi eker'eci – **Վ ա ն ք** Լեոնային
Ղարաբաղի Հանրապետությունում,
Մարտունու շրջ-ի Հացի և Նորաշեն
գ-երի միջև: Կառուցվել է 13-րդ **դ**-
ում: Համալիրի մեջ կան 3 փոքր
եկեղեցիներ: Շուրջը կան խաչքա-
րեր և գերեզմանոց:

ՔՈՒԱՅԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, K'p'nyai
Св Аствац'ад'ян, K'nyai

St Astvacacin, Ս Աստվածածին, Կու-
սարեր, Վերին վանք, Քոնայի մե-
նաստան, Քոնա վանք, Քոնի, Քոնիի
վանք, Քոնո վանք – **Վ ա ն ք** ներ-
կայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հան-
րապետության Ջուլֆայի շրջ-ի Քրո-
նա **գ**-ի մոտ, Երնջակ գետի ձախ
կողմում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայ-
քի Սյունիք աշխ-ի Երնջակ գավ-ի
մեջ: Այժմ ավերակ է: Անվանվել է
Քոնա **գ**-ի և վանքի Ս Աստվածա-
ծին եկեղեցու անունով: Համալիրը
պարսպապատված է եղել, որի մի-
այն հետքերն են երևում: Պարսպ-
ների ներսում եղել են երկու տաս-
նյակի հասնող շինություններ, որոնք
նույնպես ավերված են: Եկեղեցին
ունի քառակուսի հատակագիծ, որի
հիմքերը սրբատաշ և կիսամշակ
քարերից են, իսկ վերին մասերը՝
թրծած աղյուսից: Այս եկեղեցու
տեղում հնում եղել է ավելի հին շի-
նություն, հանգամանք, որը հաս-
տատվել է 1740 **թ**-ից լքված հա-
մալիրի գաղտնարանում հայտնա-
բերված հին եկեղեցուն վերաբերող
հայերեն վիմագրերով և դանազան
իրերով: Ըստ ավանդությունների՝
գ-ի ավագ Գևորգը կառուցել է տվել
Ս Աստվածածին վանքը և 1330 **թ**
նվիրել Հայ ունիթորներին: Դրանից
հետո, կաթողիկոսությունը հայերի մեջ
տարածելու նպատակով, Բարդու-
ղիմես Բոլոնիացու և Հովհաննես
Քոնեցու ջանքերով հիմնադրված
միաբանությունը դառնում է Միջնա-
դարյան Հայաստանի բարձր կարգի
կրթական հաստատություններից
մեկը: Այս վանքում ընդօրինակվել
են ձեռագիր մատյաններ, գրվել մեկ-
նողական աշխատություններ, կա-
տարվել են թարգմանություններ:
1330–1340-ական **թթ** այստեղ գի-
տական բեղմնավոր աշխատանք են
ծավալել Հովհաննես Քոնեցին, որը
հայտնի է «Յաղագս քերականին»
նշանավոր աշխատությամբ, կաթո-
լիկական չարժման գործիչ և թարգ-
մանիչ Հակոբ Քոնեցին, Ջաքարիան,
Սահակ Վանեցին և ուրիշներ: Պահ-
պանվել են այս վանքում թարգման-
ված բազմաթիվ աշխատություննե-
րից ավելի քան 15-ը:

ՔՈՒԱՅԻ ՄԵՆԱՍՏԱՆ, K'p'nyai
монастан, K'nyai menastan –
Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի
Ինքնավար Հանրապետության Ջուլ-
ֆայի շրջ-ի Քոնա **գ**-ի մոտ: Եկեղե-

ցու անունով նաև այսպես է ան-
վանվում Քոնայի Ս Աստվածածին
վանքը (տ):

ՔՈՆԱ ՎԱՆՔ, K'p'na vank',
K'rna **ванк'** – **Վ ա ն ք** ներկայիս
Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապե-
տության Ջուլֆայի շրջ-ում, Քոնա
գ-ի մոտ: Եկեղեցու անունով նաև
այսպես է անվանվում **Քոնայի Ս**
Աստվածածին վանքը (տ):

ՔՈՆԵՐ, K'p'ner, K'rne – **Վ ա ն ք**
Կիրիկիայի Հայկական թա-
գավորությունում, Մոլուսնի գավ-
ում, **տ Գոներ:**

ՔՈՆԻ, K'p'ni, K'ni – **Վ ա ն ք**
ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար
Հանրապետության Ջուլֆայի շրջ-ի
Քոնա **գ**-ի մոտ: Եկեղեցու անունով
այսպես է անվանվում **Քոնայի Ս**
Աստվածածին վանքը (տ):

ՔՈՆԻՎԱՆՔ, K'p'ni vank',
K'ni **ванк'** – **Վ ա ն ք** ներկայիս
Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապե-
տության Ջուլֆայի շրջ-ի Քոնա **գ**-ի
մոտ: Եկեղեցու անունով այսպես է
անվանվում **Քոնայի Ս Աստվածա-**
ծին վանքը (տ):

ՔՈՆՈ ՎԱՆՔ, K'p'no vank',
K'no **ванк'** – **Վ ա ն ք** ներկայիս
Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապե-
տության Ջուլֆայի շրջ-ի Քոնա **գ**-ի
մոտ: Եկեղեցու անունով այսպես է
անվանվում **Քոնայի Ս Աստվածա-**
ծին վանքը (տ):

ՔՍԱՆԹԱԳԻ ՎԱՆՔ, K'sant'agi
ванк', K'sant'agi **ванк'** – **Վ ա ն ք**
Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-
ում, համանուն գավ-ի Բաբերդի
գավ-ի Քասնթագ **գ**-ում: Ըստ ա-
վանդության՝ այստեղ եղել են 20
վանք-եկեղեցիներ՝ նույնքան թա-
գերով, որի համար էլ կոչել են **Ք վ:**
Գ-ի եկեղեցին անվանվում էր Ս
Աստվածածին:

ՔՍՄԼՔՈՐ, K'smyk'or, K'smθ-
k'or – **Վ ա ն ք** – **մ ե Հ յ ա ն Արմ**
Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Եր-
զրնկայի գավ-ում, **տ Քամեղոր:**

ՔՍՄՆԳՈՐ, K'smngor, K'smng-
gor, **Քամեղոր** – **Վ ա ն ք** – **մ ե Հ** –
յ ա ն Արմ Հայաստանում, էրզրումի
նահ-ի Երզնկայի գավ-ում, Ս Լու-
սավորիչ վանքի մոտ: Տեղի հայերը
այսպես էին անվանում այստեղ
գտնվող Անահիտի մեհյանի ավե-
րակները:

ՔՐԱՏԱԿԻ Ս ՄԻՆԱՍ, K'ratakhi
Св Минас, K'ratakhi St Minas –

Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բարձրավան (պատմական՝ Երեցաթումբ) գ-ի մոտ, դրանից 2 կմ հեռավորությամբ՝ Որոտանի ձորալանջին: Թաղակապ շինություն է՝ կառուցված կոփածո քարերով:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Մամոտանք գ-ախմբի Միջա գ-ում:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Գեղիս գ-ում:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Բակ (Պաղկ) գ-ում:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Մոկսի գվոկ-ի Կարկրճանց գ-ում:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի Կիլիկիայում**, Ժանի վանք վանքի Համալիրում:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Մամ գ-ի մոտ:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Նուփս գ-ում, **տ Ս Քրիստափորի վանք:**

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Մամոտանք գ-ախմբի Շենաղբյուր գ-ում: Մի վկայությամբ՝ այսպես է կոչվել գ-ի Ս Սահակ եկեղեցին:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Նիղանի գվոկ-ի Սպարկերտի գ-ախմբի Սորի գ-ում: Այստեղ էր գտնվում Սորիի Ս Աստվածածնի վանքը:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Դիարբեքլիի նահ-ում, Դիարբեքլիի գավ-ի Բարիկ գ-

ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Համանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ի Շեղջանց գ-ում:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Ե կ ե ղ ե ց ի** պատմական Փոքր Հայքում, Սեբաստիայի նահ-ում, Զիմարա գ-ի մոտ գտնվող Վերի-վանք վանքի Համալիրում: Գտնվում էր կիսավեր վիճակում:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Բաբերդ ք-ի մոտ, դրանից արլ Քիլիսե դերեսի կոչվող ձորում:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ի Երզրնկայի գավ-ում, **տ Քրիստափորի վանք:**

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Վ ա ն ք** Երևանի նահ-ի Շարուր-Դարալաղյազի գավ-ում: Հիշատակված է ուսական աղբյուրում որպես Հին կառույց՝ առանց ճշգրիտ տեղադրության:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or, Մայր եկեղեցի, Վերին թաղի եկեղեցի – **Ե կ ե ղ ե ց ի** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Օրդուբազի չըջ-ի Վերին Ագուլիս գ-ում, կենտրոնական մասում՝ Գինգարու լ-ան հարթակի վրա: Հնում մտել է Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Գողթն գավ-ի մեջ: Ըստ ավանդության՝ հիմնադրվել է մեր թվականության 1-ին դ՝ Թաղեսո Առաքյալի ջանքերով: Գրավոր աղբյուրներում առաջին անգամ հիշատակվում է 1447 թ: 1682 թ այստեղ ձեռագրական ընդորինակություն է կատարել մեծ նկարիչ ու տաղերգու Նաղաչ Հովնաթանը: Եկեղեցին ունի քառամույթ գմբեթավոր բազիլիկի հորինվածք: Գմբեթը կառուցված է թրճած աղյուսով: Արմ, հս և հր մուտքերը կամարակապ են, զարդանախշված: Պատերին կան Աստվածածնի և խաչերի քանդակներ: Տարածքում եղել են 18–19-րդ դդ հայկական տապանաքարեր, որոնք այժմ տեղահանվել, ոչնչացվել են: Եկեղեցու հս-արմ կողմում գտնվում

է սրբատաշ քարերով կառուցված աղբյուր: Եկեղեցին ներսից զարդանկարել է Նաղաչ Հովնաթանը՝ Ս Թովմա վանքի նկարազարդերի նմանությամբ: Հիշյալ նկարների առանձին հատվածներն են պահպանվել: Զարդանկարներում գերազանցում են բուսական, երկրաչափական և հրեշտակների պատկերները: Օգտագործված են դեղնասուկեզույն ներկեր: Պատկերված են նաև Գրիգոր Լուսավորիչը, Ներսես կաթողիկոսը, Մեսրոպ Մաշտոցը, Սահակ Պարթևը: Եկեղեցու այժմյան շինությունը կառուցվել է 17-րդ դ: Եկեղեցին հատկապես 17-րդ դ մի շարք անգամ վերանորոգվել է, որի մասին կան գրավոր, հավաստի հիշատակություններ:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐ, St K'ristap'or – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Դաշտաղեմ գ-ի հր-արմ կողմում:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԱ ՎԱՆՔ, K'ristap'ora vank', K'ristap'ora vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Լիմ անապատի մոտակայքում, **տ Քրիստափորի վանք:**

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԱՅ ՎԱՆՔ, K'ristap'orac vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Լիմ անապատի մոտակայքում, **տ Քրիստափորի վանք:**

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԹԱԳԱՎՈՐ, K'ristap'or T'aravor, K'ristap'or T'aravor – **Ե կ ե ղ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Էրզրում ք-ից հս-արմ գտնվող Գրիչք գ-ում: Մինչև 1915 թ եկեղեցուն կից գործում էր վարժարան, որտեղ 1914 թ սովորում էին 50 տղա և 10 աղջիկ:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԻ ՎԱՆՔ, ՇԵՔՐԱՍՏԱՓՈՐՈՅ ՎԱՆՔ, St K'ristap'ori vank', Քիլիսե տերեսի, Քրիստափորի վանք, Ս Քրիստափոր, Քրիստափորի վանք – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվոկ-ի Նուփս գ-ի մոտ, Բաբերդ ք-ից մոտ 10 կմ հր-արլ, ձորոխ գետի ձախափնյա լ-նաղաչտում: Հնում մատուռ է եղել Ս Օհան անունով, Կարապետ Բաբերդցին վերակառուցել է տվել և դարձրել վանք: Գործում էր մինչև 1870-ական թթ և ուներ բարվոք տնտեսություն: Ավերվել ու կողոպտվել է 1895 թ:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԻ ՎԱՆՔ, K'ristap'

п*ори ванк*, K'ristap'ori vank', **Ս Քրիստափոր** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Երզրնկայի գավ-ում, Երզնկա ք-ի և Տաճրակ գ-ի միջև, Պրաստիկ (Բրաստիք) գ-ից հը-արմ: Եկեղեցին քարաշեն, կամարակապ շինություն էր: Ավերված էր, նրա քարերը օգտագործել են Եփրատի վրայի կամրջի համար:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԻ ՎԱՆՔ, K'p'ristap'ori vank', Քրիստափորաց վանք – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, Լիմ անապատի մոտակայքում: 20-րդ դ սկզբներին կիսավեր էր:

Ս ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԻ ՎԱՆՔ, Св К'p'ristap'ори ванк*, St K'ristap'ori vank' – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Դաշտաղեմ գ-ում, դրա հը-արմ ծայրամասում: Ըստ ոմանց՝ գտնվել է Հին Քաղին (նաև Քաղենի) բնակավայրի տարածքում: Համալիրը ունի անմշակ քարերով կառուցված չրջապարիսպ, որի ներսում գտնվում են Ս Աստվածածին գմբեթավոր փոքր եկեղեցին, դրա հս-ում քառակուսի հատակագծով եռահարկ տապանատուն-զանգակատունը, միաբանների խցերը: Սրանք բոլորը ավերված և կիսավեր վիճակում են: Գերեզմանոցն ունի խաչքարերով հարուստ տապաններ: Ս Աստվածածինը կառուցված է վարպետորեն մշակված սև տուֆաքարերով, պատերին պահպանվել են կառուցող վարպետների թողած խորհրդանշանները: Եկեղեցին հիմնովին նորոգվել է 1980-ական թթ:

ՔՐԱՆԿԱ, K'p'manka, K'iman-ka – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Ուտիք աշխ-ի Շակաչեն գավ-ում, **տ Քըրմանկա վանք**:

ՔՐԱՆԿԱ ՎԱՆՔ, K'p'manka ванк*, K'iman-ka vank', **Քրմանկա** – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Ուտիք (կամ Արցախ) աշխ-ի Շակաչեն գավ-ում:

ՔՐՄԵՆԻՅ Ս ԽԱՉ, K'p'meniц Sv Xac', K'Imenic' St Xac' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ի Շատախի գվոկ-ում, **տ Քրմենից ս Խաչի վանք**:

ՔՐՄԵՆԻՅ Ս ԽԱՉԻ ՎԱՆՔ, K'p'meniц Sv Xaci vank', Ս Խաչի վանք, Քրմենից Ս Խաչ – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, Վանի նահ-ում, հա-

մանուն գավ-ի Շատախի գվոկ-ում, Թաղ գը-ից արլ, Քաքանա ձորի արմ ծայրին, Արևելյան Տիգրիս գետի աջափնյա այգեստանների մեջ: Ըստ ավանդության՝ Վասպուրական աշխ-ի ամենահին վանքն է, որը կառուցել են Բարդուղիմեոս և Թադեոս Առաքյալները՝ խորտակելով տեղում գտնված հեթանոսական մեհյանը: Այստեղից էլ ծագել է **Ք Ս Խաչ**, այսինքն՝ քրմերի **Ս Խաչ** անունը:

ՔՐՈՆԻՅ ՎԱՆՔ, K'p'ronиц ванк*, K'ronic' vank' – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Սյունիք աշխ-ի Հաբանդ գավ-ում: Հիշատակում է Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դ) Սյունիքի առավել նշանավոր վանքերի շարքում, որոնք այն ժամանակ ունեցել են խոշոր կալվածքներ: Ավելի ուշ չրջանում թյուրք վերաբնակիչների կողմից վերանվանվել է Քյոյլար:

ՔՐՔԼԱՐ ԶԻԱՐԵԹ, K'p'k'lar ziaret*, **K'rk'lar ziaret'** – **Ու խ տ ա – տ Ե ղ Ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաբերդի գվոկ-ում, Բաբերդ ք-ից հը-արլ, ձորոխ գետի Կոպիս վտակի ակունքի մոտ, Քառասունից (Քրքըլար) լ-ների չրջ-ում:

O

ՕԲԱՄԻՇԱՆ, Обамишан, Obami-šan – **Ու խ տ ա տ Ե ղ Ի** Երևանի նահ-ի Սուրմալուի գավ-ում, **տ Որա Ս Նշան**:

ՕԲՈԼԵԹ, Оболет*, Obolet' – **Ե կ Ե ղ Ե ց Ի** Թիֆլիսի նահ-ի Ախալցխայի գավ-ում: Ճշգրիտ տեղադրությունը չի հիշատակվում: Ավերակ էր:

Ս ՕԳՍԵՆԴ, Св Огсена, St Ogsend – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կարմրի գ-ի մոտ, **տ Ս Օգսենտի վանք**:

Ս ՕԳՍԵՆԴ, Св Огсена, St Ogsend – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Նանդի վանք կոչվող վայրում:

Ս ՕԳՍԵՆԻՍԻ ՎԱՆՔ, Св Огсениоси ванк*, St Ogseniosi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզ-

րումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կարմրի գ-ի մոտ, **տ Ս Օգսենտի վանք**:

Ս ՕԳՍԵՆՏԻՈՍ, Св Огсентиос, St Ogsentios – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կարմրի գ-ի մոտ, **տ Ս Օգսենտի վանք**:

Ս ՕԳՍԵՆՏԻՍԻ ՎԱՆՔ, Св Огсентиоси ванк*, St Ogsentiosi vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կարմրի գ-ի մոտ, **տ Ս Օգսենտի վանք**:

ՕԳՍԵՆՏԻ ՎԱՆՔ, Огсенти ванк*, Ogsenti vank' – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կարմրի գ-ի մոտ, **տ Ս Օգսենտի վանք**:

Ս ՕԳՍԵՆՏԻ ՎԱՆՔ, Св Огсенти ванк*, St Ogsenti vank', **Ալեմջերահ, Ս Օգսենդ, Ս Օգսենխոսի վանք, Ս Օգսենտիոս, Ս Օգսենտիոսի վանք, Օգսենտի վանք** – **Վ ա ն ք Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Երզնկայի գավ-ի Կարմրի գ-ի մոտ: 20-րդ դ սկզբներին ավերակ ուխտատեղի էր, և թուրքերն անվանում էին Ալեմջերահ: Վանքն ունեցել է 2 եկեղեցի:

ՕԴԵԼԻ ՎԱՆՔԵՐ, Одели ванк*ер, Odeli vank'er – **Վ ա ն ք Ե ը Մեծ** Հայքի Վասպուրական աշխ-ի Ռշտունիք գավ-ում: Ըստ ավանդության՝ դրանք 7 վանքից բաղկացած համալիր էին, որոնք գտնվել են Վանա լճի ափին Կարճկան գվոկ-ի Օղելի վանք ավերակ գ-ի մոտ:

ՕԹԽԹԱ ԵԿԵՂԵՅԻ, От*хт*а екег*едж, Ot'xt'a ekeγec'i – **Վ ա ն ք Մեծ** Հայքի Տայք աշխ-ի Արսյացփոր գավ-ի Բերդազրակ գ-ի մոտ, **տ Չորդվան**:

ՕՆՏԸ ԴՌՆԵՆՈՒԹ, Охты Др*нехут*, Oxtə Dr'nexut' – **Մ ա տ ու ու Լեոնային Ղարաբաղի** Հանրապետությունում, Հաղրութի չրջ-ի Տուսի գ-ի մոտ գտնվող Դիզափայտի բերդում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Պարզկանք գավ-ի մեջ:

ՕՆՏԸ ԴՌՆԻՆ, Охты Др*нин, Oxtə Dr'nin – **Վ ա ն ք Լեոնային Ղարաբաղի** Հանրապետության Հաղրութի չրջ-ում, Մոխրենես գ-ի մոտ, դրանից 7 կմ հս-արլ: Ավերակ է, ներսում կան 7 կիսաչրջանաձև խորաններ, որի համար վան-

քը կոչվել է **Օ Դ:** Ուխտավորներն անսպասան 7 մոմ էին վառում:

ՕՆՏԸ ԵՂՅԻ, Охты ег*цъ, Охтә еγсi – **Ե կ ե դ ե ց ի ն ե ր ի** Հ ու չ ա ր ձ ա ն ա խ ու մ ք Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Պտրեցիք (Բաղարա) գ-ի տարածքում, դրա մոտի անտառախիտ բլրի վրա: Հուշարձանախումբը բաղկացած է 7 եկեղեցիներից, որոնցից 4-ը մի ամբողջական շինությունն է, իսկ 3-ը տեղադրված են դրա շուրջը: Շենքերը կիսավեր են, փլված պատերով ու տանիքով: Շուրջը կան բազմաթիվ խաչքարեր, որոնց վրայի հայերեն արձանագրությունները եղծված են: Խաչքարերից մեկը 1158 թ է և կանգնեցված է Սմբատի որդի Սոյեմի հիշատակին:

ՕՄԿԱՆ, Оп*каѠ, Оскан – **Վ ա ն ք** (*) Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Լուսաձոր (Մեհղիչեն) գ-ի մոտ: Կառուցված է 13-րդ դ-ում:

ՕՄԿԱ ՎԱՆՔ, Оп*ка ванк*, Оска ванк', **Օձկան, Օձկա** – **Վ ա ն ք** Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Բաղարա գ-ի մոտ, թեք սարահարթի վրա: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Արցախ աշխ-ի Խաչեն գավ-ի մեջ: Համալիրը բաղկացած է եկեղեցուց, սեղանատնից և մի քանի ավերված շինություններից: Շրջակայքում կան գերեզմաններ, 12-13-րդ դդ խաչքարեր, գ-ատեղի: Եկեղեցին միանավ թաղածածկ բաղիլիկ է, որին հս-ից կցված են 2 ավանդատները: Եկեղեցու պատերի մեջ շարված են ավելի հին շինության քանդակազարդ քարեր, որոնց վրա պահպանվել են հայերեն վիմագիր արձանագրություններ: Հավանաբար կառուցվել է վաղ միջնադարում, վերակառուցվել 12-13-րդ դդ:

ՕՄՈՐ, Оп*оѠ, Оcob – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՐ, Оп*оѠ, Оcob – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Շահապոնք գավ-ի Օձուխ գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՊ, Оп*оп, Осор – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի

Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՊ, Оп*оп, Осор – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Շահապոնք գավ-ի Օձուխ գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՊԻ ՎԱՆՔ, Оп*опи ванк*, Оcopи ванк' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՊՈ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Оп*опо Св Аствац*ац*иѠ, Оcopo St Astvacacin – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՊՈ ՎԱՆՔ, Оп*опо ванк*, Оcopo ванк' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՊՈՒ ՎԱՆՔ, Оп*опу ванк*, Оcopu ванк' – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Շահապոնք գավ-ի Օձուխ գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՊՈՒ ՎԱՆՔ, Оп*опу ванк*, Оcopu ванк' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՓ, Оп*оп*, Оcop' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՓ, Оп*оп*, Оcop' – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ում, Շահապոնք գավ-ի Օձուխ գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՓԱ Ս ՆՇԱՆ, Оп*оп*a Св НшаѠ, Оcop'a St Nšan – **Վ ա ն ք** Նախիջևանի Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

ՕՄՈՓԻ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ, Оп*оп*и Св Аствац*ац*иѠ, Оcop'i St Astvacacin, **Աձոր, Աձուպ, Աձուխ, Աձուխա վանք, Աձուխի վանք, Ատփա Ս Աստվածածին, Ս Աստվածածին, Բաղամյուի վանք, Ս Նշան, Ոձուխ, Օձոր, Օձուպ, Օձուպի վանք,**

Օձուպո Ս Աստվածածին, Օձուպո վանք, Օձուպու վանք, Օձուխ, Օձուխա Ս Նշան, Օձուխի վանք – Վ ա ն ք ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Սյունիք աշխ-ի Ճահուկ (կամ Շահապոնք) գավ-ի մեջ: Ավերակները գտնվում են Բաղամյու գ-ից 600-700 մ հս-արլ, լ-նարլրի լանջին: 1292 թ այստեղ ընդօրինակված Ավետարանի հիշատակարանում եկեղեցին անվանված է Ս Աստվածածին: Վանքը եղել է եպիսկոպոսանիստ հաստատություն, ունեցել է մեծ թվով միաբաններ: Եկեղեցին կառուցված է սրբատաշ բազալտ քարատեսակով, դրսի շարվածքում օգտագործված են կարմրասպիտակավուն տեղական քարեր: Ունի քառամույլ զմբեթավոր բաղիլիկ հորինվածք, պատերի մեջ ազուցված են վիմագրեր, խաչքարեր, քանդակներ: Գմբեթը բարձրանում է քառակուսի կտրրվածքով 4 մույթերի վրա: Արմ-ից և հր-ից ունի մուտքեր: Գմբեթի թրմբուկը կտր է, որի հիմքից ոչ շատ բարձր կան 8 լուսամուտներ: Արսիդի երկու կողմերում գտնվում են մեկական ավանդատներ: Քառամույլ գավիթը ավերված էր: Վանքի արլ կողմում, 15-20 մ հեռավորությամբ գերեզմանոցն է, որտեղ կան ավելի քան 150 տապանաքարեր և 16-17-րդ դդ խաչքարեր: Պարսպից դուրս, ձորի կողմում վանքի աղբյուրն է, որի վրայի կառույցը մինչև 1962 թ կանգուն էր: Եկեղեցին և մյուս շինությունները, որոնք այժմ ավերված են, վերանորոգվել են 1610, 1651-1671 թթ: 1749 թ վերանորոգվել է վանքի տանիքը: Այստեղ ընդօրինակված հնագույն ձեռագիրը արտագրել է Շմավոն եպիսկոպոսը 1292 թ: Պահպանվել են նաև Աթանաս (15-րդ դ) և Ծերունի Սարգիս (16-րդ դ) և ուրիշ գրիչների ընդօրինակած ձեռագրերը:

ՕՄՈՓԻ ՎԱՆՔ, Оп*оп*и ванк*, Оcop'i ванк' – **Վ ա ն ք** ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Շահբուզի չրջ-ի Բաղամյու (Հնում՝ Օձուխ) գ-ում, **տ Օձուխի Ս Աստվածածին:**

Ս ՕՀԱՆ, Св ОѠѠ, St OѠѠ – **Ե կ ե դ ե ց ի Արմ** Հայաստանում, էրզրումի նահ-ի Բաբերդ ք-ում: Մինչև 1915 թ գործում էր:

Ս ՕՀԱՆ, Св Охан, St Ohan – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Ժղանով գ-ում: Անշուք, կիսաքանդ շինություն է:

Ս ՕՀԱՆ, Св Охан, St Ohan – Ե կ ե ղ ե ց ի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Ագարակ գ-ում: Կառուցվել է 19-րդ դ:

Ս ՕՀԱՆ, Св Охан, St Ohan – Մ ա տ ու ու , ս ր ք ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Չնչկածագի գվդ-ում Սուրբ Օհան գ-ի մոտ:

Ս ՕՀԱՆ, Св Охан, St Ohan – Մ ա տ ու ու , ս ր ք ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Չնչկածագի գվդ-ի հս կողմում: Չնչկածագի գվդ-ի հր-ում Սուրբ Օհան գ-ի Ս Օհան մատուռի հետ:

Ս ՕՀԱՆ, Св Охан, St Ohan – Մ ր ք ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Դերսիմի գավ-ի Սուրբ Օհան գ-ում:

Ս ՕՀԱՆ, Св Охан, St Ohan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիա ք-ից հս, Եփրատի աջակողմյան վտակ Մելաս (Թոխմա) գետի գետաբերանում գտնվող կղզյակի վրա:

Ս ՕՀԱՆ, Св Охан, St Ohan, Ս Օհան, Հեքիմխան, Ջուրպահան – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Հեքիմխան ավանում: Բնակիչները աղավաղմամբ անվանում էին նաև Ջուրպահան:

Ս ՕՀԱՆ, Св Охан, St Ohan – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Կարճեվան գ-ի մոտ, դրանից 3,5 կմ հեռավորության վրա: Հիշատակվում է ուսական աղբյուրներում:

ՕՀԱՆԱՎԱՆ, Оханаван, Ohanavan – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, տ Հովհաննավան:

ՕՀԱՆԱՎԱՆՔ, Оханаванк*, Ohanavanak' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օհանավան գ-ում, տ Հովհաննավանք:

ՕՀԱՆԱՎԱՆՔ, Оханаванк*, Ohanavanak' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզում, Հայրավանք գ-ի մոտ, տ Հայրավանք:

Ս ՕՀԱՆԻ ՎԱՆՔ, Св Охани ванк*, St Ohani vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Դերջանի գվդ-ի Կոթեր գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես:

ՕՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Охан Карапетя ванк*, Ohan Karapeti vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում, այժմ ապարնակեցված Մոշաղբյուր (Չնչոլու) գ-ի մոտ, տ Ս Կարապետ:

Ս ՕՀԱՆ ՀԵՔԻՄՄԱՆ, Св Охан hЕк*имхан, St Ohan Hek'imxan – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Խարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Հեքիմխան ավանում, տ Ս Օհան:

ՕՀԱՆՆՈՒ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ, Оханну Карапетя ванк*, Ohannu Karapeti vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Ջեյթունի գվդ-ում, Դրախտիկ լ-ան մոտ, տ Ֆրոնուսի Ս Կարապետ:

Ս ՕՀԱՆՆՈՒ ՎԱՆՔ, Св Оханну ванк*, St Ohannu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բայազետի գավ-ի Դիադինի գվդ-ում, տ Ս Հովհաննես:

Ս ՕՀԱՆՆՈՒ ՎԱՆՔ, Св Оханну ванк*, St Ohannu vank' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ի Մուշի գավ-ում, տ Եղղուտի Ս Հովհաննես:

ՕՀԱՆ ՕՋՆԵՑԻՒ ՎԱՆՔ, Охан Однеция ванк*, Ohan Ojnes'ii vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, տ Օձուկի վանք:

ՕՀԱՆ ՕՋՆԵՑՈՒ ՎԱՆՔ, Охан Однецу ванк*, Ohan Ojnes'cu vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, տ Օձուկի վանք:

ՕՀԱՆ ՕՋՆԵՑՈՒ ՈՒՆՏ, Охан Однецу Ухт, Ohan Ojnes'cu Uxt – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, տ Օձուկի վանք:

ՕՋԱՀԱԼԱԾ, Оджалац*, Ojahalac – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտնի գավ-ում, տ Հրեշտակաբնակ:

ՕՋԱՀԱԼԱԾ Ս ՆՇԱՆ, Оджалац* Св Ншан, Ojahalac St Nšan – Վ ա ն ք , ա ն ա պ ա տ Մեծ Հայքի Այրարատ աշխ-ի Արագածոտնի գավ-ում, տ Հրեշտակաբնակ:

ՕՋԻ ԽԱՋԻՆԱ, Оджи хазина, Oji xazina – Բ լ ու ը և ու խ տ ա –

տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Խնուսի գվդ-ի Հարամիկ գ-ի մոտ: Պատմում են, թե ամեն տարի Համբարձման տոնի օրը այստեղ շատ օձեր էին հավաքվում, իսկ գիշերը՝ անհետանում:

ՕՋԿԱ, Оджа, Ojka – Վ ա ն ք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ասկերանի չրջ-ի Պտրեցիք (Բաղարա) գ-ի մոտ, տ Օձկա վանք:

ՕՋՆԱ Ս ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔ, Оджна Св Аствац*ад*ни ванк*, Ojna St Astvacacni vank' – Վ ա ն ք Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, տ Օձուկի վանք:

ՕՋՆԻՒ Ս ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ, ОДЖНИИ Св hOвханнес, Ojnnii St Hovhannes – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Օձնի գ-ի մոտ, տ Ս Հովհաննես:

ՕՋՏԵՂԻ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ, ОДЗТЕ*И Св Лусаворич, Ojteyi St Lusavoric' – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, Բաբերդի գվդ-ի Օձտեղի Ս Լուսավորչի վանք:

ՕՋՏԵՂԻ Ս ԼՈՒՍԱՎՈՐԶԻ ՎԱՆՔ, ОДЗТЕ*И Св Лусаворчи ванк*, Ojteyi St Lusavorc'i vank', Ս Լուսավորչի, Ոստեղավանք, Օձտեղի Ս Լուսավորչի – Վ ա ն ք Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, համանուն գավ-ի Բաբերդի գվդ-ի Օձտեղ (Ոստեղ) գ-ում, քարածայրի վրա: Վանքի եկեղեցու և քարածայրի վրա 19-րդ դ առաջին կեսերին պահպանվում էին իրար փաթաթված օձերի քանդակներ: Ըստ ավանդության՝ այստեղ շատ օձեր են եղել, որոնք մի ճգնավորի սուրբ աղոթքով քարացել են, որից էլ առաջացել են գ-ի և վանքի անունները: Գրիգոր Դարանաղցին (17-րդ դ) հիշատակում է Ոստեղավանք ձևով: Ղ. Ալիշանը սխալմամբ Օձտեղ և Վահանաչեն գ-երը նույնացնում է: Հետևելով նրան՝ դարձյալ սխալմամբ նույնացվել են նաև այս և Վահանաչենի Ս Ստեփանոս վանքերը:

ՕՋՏԵՂԻ Ս ՕՀԱՆ, ОДЗТЕ*И Св Охан, Ojteyi St Ohan – Ու խ տ ա տ ե ղ ի Արմ Հայաստանում, էրզրումի նահ-ում, էրզրումի գավ-ի Օձնի գ-ի մոտ, Ս Հովհաննես վանքի մոտակայքում:

ՕՋՈՒՆ, ОДЗУН, Ojzun – Վ ա ն ք

Արմ Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, **տ Օձուների վանք:**

ՕՁՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, ОДЗУНИ ВАНК*, Ojuni vanċ', **Ս** Հովհաննես, Հովհաննու վանք, **Ս** Հովհաննու վանք, Հովհաննու Օձնեցվո ուխտ, **Ս** Հովհանն Օձնեցի, Հովհանն Օձնեցու վանք, **Օ**ձան Ուձնեցու ուխտ, **Օ**ձան Օձնեցիի վանք, **Օ**ձան Օձնեցու վանք, **Օ**ձնա **Ս** Աստվածածնի վանք, **Օ**ձուն – **Վ ա ն ք** Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Արզվի գ-ի մոտ, դրանից մոտ 2 կմ հս-արմ, գեղատեսիլ բլրի վրա: Հրնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ի մեջ: Համալիրի մեջ մտնում են գորշ կարմրավուն սրբատաշ բազալտով կառուցված կիսավեր եկեղեցին, հետագայում դրան կից կառուցված կամարակապ մատուռը, ուխտի հս կողմի խորանում, սեղանի առաջ գտնվում է կաթողիկոս Հովհանն Օձնեցու (717–728) գերեզմանը: Եկեղեցին պարսպապատ է, հր կողմում ունի բրգաձև, հաստահիմն զանգակատուն, իսկ պարսպից դուրս՝ ընդարձակ գերեզմանատունն է, որտեղ կան արձանագրված խաչքարեր և մի քանի ավերված սենյակներ: Վանքը կառուցել է Հովհանն Օձնեցին 8-րդ դ-ում: Վանքից ներքև գտնվում է Օձապորտ անունով երկու քարաշերտ, որտեղից կաթիլ-կաթիլ հանքային ջուր էր հոսում: Վանքից քիչ բարձր, Շեղ Աղբյուր լ-ան գավթին կա մի քարայր, որտեղ, ըստ ավանդության, ճգնել է Հովհանն Օձնեցին, ինչի համար էլ անվանվում է Օձան Օձնեցու այր: Միջին դդ-ում եղել է հայ գրչության կենտրոն, ունեցել է բազում գ-եր և կալվածքներ:

ՕՁՈՒՆԻ ՎԱՆՔ, ОДЗУНИ ВАНК*, Ojuni vanċ', **Ո**ւաչգունդ, **Ո**ւաչգունդ, **Ս** Հովհաննես – **Վ ա ն ք** (եկեղեցի) Հայաստանի Հանրապետության Լոռու մարզի Օձուն գ-ում: Հնում մտնում էր Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ի մեջ: Գմբեթավոր բազիլիկ է, կառուցված է բաց չազանակազույն ֆեյդիտի բազմերանգ սրբատաշ քարերով: Ունի մեկ կենտրոնական և 2 փոքր գմբեթներ, կամարակապ գեղեցիկ գավիթ, որը վերանորոգվել է 1888 թ: Եկեղեցու շուրջը ժամանակին եղել է ընդարձակ գերեզմանոց՝ խաչքարե-

րով, որտեղ գտնվում էր Ուաչգունդ քահանայի չիրմը, որի անունով էլ երբեմն **Օ** վ-ը անվանվում է Ուաչգունդ կամ Ուաչգունդ: Վանքի (եկեղեցու) հիմնադրումը ոմանք վերագրում են կաթողիկոս Հովհանն Օձնեցուն (717–728): Թ. Թորամանյանը վանքը համարում է 6-րդ դ շինություն, Հովհանն Օձնեցուն թողնելով նրա վերանորոգման աշխատանքը: Հ. Ոսկյանը **Օ** վ-ը սխալ կերպով նույնացնում է Գուգարք աշխ-ի Տաշիրի գավ-ի **Օ** վ-ին, որը գտնվում է այժմյան Արզվի գ-ի մոտ: Ըստ մի ձեռագիր հիշատակարանի՝ 15-րդ դ այստեղ ընդօրինակվել է Շարակնոց: Վանքի հս-արլ կողմում է գտնվում Օձունի կոթող-մահարձանը (5–6-րդ դդ), որը ավանդությունը վերագրվում է Սմբատ Բագրատունի թագավորին: Վանքը այժմ գտնվում է բարվոք և անվթար վիճակում:

ՕՃԱՆԵ ԻՄԱՍ ՆՈՒՍԵՅԻՆԵ, О-ч*axe имам нУсеѣйна, Оçaxe imam Huseyine – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Չարսանջակի գավ-ի Հավրդի գ-ում: Այլազգիները այսպես էին անվանում Հավրդի **Ս** Կարապետ վանքը (տ):

ՕՇԻ, Ошн, Oši – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գավ-ի Յոչք գ-ում, **տ Յոչք:**

ՕՇԿ, Ошк, Ošk – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Տայք աշխ-ի Աղորդաց Փոր գավ-ում:

ՕՇՔ, Ошк*, Ošk – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Թորթումի գավ-ի Յոչք գ-ում, **տ Յոչք:**

ՕՊԻԶԻ ՎԱՆՔ, Опизн ванк*, Opizi vanċ' – **Վ ա ն ք** (եկեղեցի) Բաթումի մարզի Արզվինի օկրուգի Օպիզա գ-ում:

ՕՋԱՆ, ОДЖАХ, Ojax – **Ե կ ե - դ ե ց ի** Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու չրջ-ի Հաղորտի գ-ում, աղբյուրի մոտ: Շրջակայքում կան մի քանի խաչքարեր: Եկեղեցին ավերակ է: Գ-ի մյուս եկեղեցին կոչվում է Ս Աստվածածին:

«ՕՋԱՂՆԵՐ», «ОДЖАГ*НЕР», «Ojagner» – **Ու խ տ ա տ ե ղ ի** Երևանի նահ-ի Ալեքսանդրապոլի գավ-ում: Գտնվել է Հայաստանի

Հանրապետության Վանաձոր ք-ի մոտ, Վանաձոր գետի հովտում: 19-րդ դ վերջերին եղել է գաղթականների հանգրվան:

ՕՍԿԻ ԹՈՒՐ, Оскн Т*ур, Oski T'ur – **Ս ր ք ա տ ե ղ ի** Արմ Հայաստանում, Բիթլիսի նահ-ում, Սասունի Ուանք գավ-ի Իշխանաձոր գ-ի մոտ:

ՕՍՆԱԿԻ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Оснаки Св Киракос, Osnaki St Kirakos – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Քղիի գավ-ի Ոսսնակ (Օսնակ) գ-ի մոտ, **տ Ոսսնակու Ս Կիրակոս:**

ՕՍՆԱԿ Ս ԿԻՐԱԿՈՍ, Оснак Св Киракос, Osnak St Kirakos – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Էրզրումի նահ-ում, Քղիի գավ-ի Ոսսնակ (Օսնակ) գ-ում, **տ Ոսսնակու Ս Կիրակոս:**

ՕՎԱՍԱՓ, Овасап*, Ovasap', Ովասափ – **Մ ա տ ու ո** այժմյան Աղբերջանի Հանրապետության Նանյարի չրջ-ի Միրդիկ գ-ում, դրա հր կողմում: Կառուցված էր անտաշ քարերով և 19-րդ դ վերջերից ավերված էր: Նորանում աճել էր մի մեծ կաղնի ծառ, որը պաշտվում էր:

ՕՏՈՒՌԻ ՎԱՆՔ, Отур*и ванк*, Otur'i vanċ', **Ոտուրի վանք** – **Վ ա ն ք** պատմական Փոքր Հայքում, Սերաստիայի նահ-ում, Տերիկի գավ-ի Օտուռ (Ոտուռ) գ-ում:

ՕՐԴԱՋՈՐ, Ордазор, Ordajor – **Վ ա ն ք** Մեծ Հայքի Գուգարք աշխ-ի Տաշիր գավ-ում, **տ Որդաձորի Ս Նշան:**

ՕՐԴՈՒԶԻ ՎԱՆՔ, Ордузи ванк*, Orduzi vanċ' – **Վ ա ն ք** Արմ Հայաստանում, Նարբերդի նահ-ում, Մալաթիայի գավ-ի Օրդուզի գ-ում, **տ Ս Փրկիչ:**

ՕՐԻԿ, Орнк, Orik – **Վ ա ն ք** Ելիզավետպոլի նահ-ի Շուշիի գավ-ում, **տ Ուրեք:**

Ֆ

ՖԵՆՔ, Фенк*, Fenk – **Վ ա ն ք** Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Մարաշի գավ-ում, Մարաշ ք-ից հր-արմ, Դերեքոյ (Ձորագյուղ) գ-ի մոտ: Ավերակ էր:

ՖԼՈՆՈՒՍԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Фыр*нуси Св Карапет, Fər'nusi St Ka-

rapet – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Զեյթունի գվոկ-ում, Դրախտիկ լ-ան մոտ, տ Ֆոնուսի Ս Կարապետ:

ՖԻՐՍԻ ՎԱՆՔ, Фирси ванк*, Firsi vank' – Վ ա ն ք Տրապիզոնի նահ-ում, Տրապիզոն ք-ից մոտ 35 կմ հր-արմ, Տրապիզոն-Երզնկա ճանապարհի աջ կողմում, Սև ծովը թափվող մի գետակի ձախափնյա հովտում:

ՖՈՒՆՈՍԻ ՎԱՆՔ, Фор'носи ванк*, For'nosi vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Զեյթունի գվոկ-ում, Դրախտիկ լ-ան մոտ, տ Ֆոնուսի Ս Կարապետ:

ՖՈՒՆԸՉՈՒ ՎԱՆՔ, Фр'нызу ванк*, Fr'nəzu vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Զեյթունի գվոկ-ում, Դրախտիկ լ-ան մոտ, տ Ֆոնուսի Ս Կարապետ:

ՖՈՒՆՈՒԶԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Фр'нузи Св Карапет, Fr'nuzi St Karapet – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Զեյթունի գվոկ-ում, Դրախտիկ լ-ան մոտ, տ Ֆոնուսի Ս Կարապետ:

ՖՈՒՆՈՒԶԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ,

Фр'нузи Св Карапети ванк*, Fr'nuzi St Karapeti vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Զեյթունի գվոկ-ում, Դրախտիկ լ-ան մոտ, տ Ֆոնուսի Ս Կարապետ:

ՖՈՒՆՈՒԶԻ ՎԱՆՔ, Фр'нузи ванк*, Fr'nuzi vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ի Զեյթունի գվոկ-ում, Դրախտիկ լ-ան մոտ, տ Ֆոնուսի Ս Կարապետ:

ՖՈՒՆՈՒՍԻ Ս ԿԱՐԱՊԵՏ, Фр'нузи Св Карапет*, Fr'nuzi St Karapet, ս Կարապետ, Օհաննու Կարապետի վանք, Ֆրոնուսի Ս Կարապետ, Ֆոոնուսի վանք, Ֆոնրզու վանք, Ֆոնուզի Ս Կարապետ, Ֆոնուզի Ս Կարապետի վանք, Ֆոնուզի վանք, Ֆոնուսի վանք – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Մարաշի գավ-ի Զեյթունի գվոկ-ում, Ֆոնուս (Ֆոնուզ, խոտ) ավանի մոտ, դրանից 2-3 կմ հեռավորությամբ, Դրախտիկ լ-ան մոտ, բարձրագիր սարահարթի վրա: Առաջին անգամ հիշատակված է 1557 թ: Հայ ճարտարապետության աչքի ընկնող կոթողներից էր, որտեղ միջին դդ-ում պահպանվում էին հայերեն և հունարեն

ձեռագրեր: Ուներ գեղեցիկ շենքեր, կալվածքներ, ջրաղաց, վարելահողեր ու այգիներ: 1895 թ հայկական կոտորածների ժամանակ դարձել է ինքնապաշտպանություն կենտրոն և կոիվների հետևանքով ավերվել է: Վանքն ավերելուց հետո՝ թուրքերը ոչնչացրել են բազմաթիվ ձեռագրեր: 1909 թ Բարդուղիմեոս վարդապետ Թագաճյանը վանքը վերանորոգել էր, իսկ 1915-1920 թթ այն վերջնականապես լքվել ու ամայացել է:

ՖՈՒՆՈՒՍԻ ՎԱՆՔ, Фр'нузи ванк*, Fr'nuzi vank' – Վ ա ն ք Կիլիկիայում, Հալեպի նահ-ում, Զեյթունի գվոկ-ում, Դրախտիկ լ-ան մոտ, տ Ֆոնուսի Ս Կարապետ:

ՖՐԱՆԿԻ ԵԿԵՂԵՑԻ, Франки екер'едя, Franki ekeyec'i – Ե կ ե ղ ե ց ի ներկայիս Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետության Զուլֆայի շրջ-ում, այժմ անբնակ ու ավերակ Փարազաշտ (Փրազաշտ) գ-ի մոտ, նրանից հս, գառիվեր լ-նալանջի վրա: Ավերակ է: Եկեղեցու մոտ գտնվող խաչքարերից մեկը ուներ 1627 թ արձանագրություն:

ՍՏԵՓԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԱԽՇՅԱՆ

ՆԱՅՈՑ ՊԱՇՏԱՄ ՈՒՆՔԱՅԻՆ ՎԱՅՐԵՐ

Հրատ. խմբագիր՝ Լ. Գ. Մանուկյան
Տեխ. խմբագիր՝ Վ. Զ. Բղոյան
Կազմի ձևավորումը՝ Գ. Վ. Մարիկյանի

Համ. շարվածքը՝ Թ. Շ. Վարդանյանի, Ս. Ա. Գասպարյանի
Համ. ձևավորումը՝ Թ. Շ. Վարդանյանի, Ս. Ա. Գասպարյանի,
Ա. Խ. Աղուզումցյանի

Ստորագրված է տպագրության՝ 03.03.2009 թ.:
Չափսը՝ 60x84 1/8: Թուղթը՝ օֆսեթ: Տպագրությունը՝ օֆսեթ:
Հրատ. 52.0 մամուլ, տպագր. 54.0 մամուլ + 10 էջ ներդիր = պայմ. 50.2 մամուլի:
Պատվեր՝ 112: Տպաքանակ՝ 500:

ԵՊՀ հրատարակչություն՝ Երևան, Ալ. Մանուկյան 1

ԵՊՀ տպագրատուն, Երևան, Աբովյան 52

**«Գալուստ Կյուլպենկյան» հիմնարկության հովանավորությամբ
Երևանի համալսարանի հրատարակչությունը
լույս է ընծայել հետևյալ գրքերը**

1. **Թ. Հակոբյան, Ստ. Մելիք-Բախշյան, Յ. Բարսեղյան** - Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հատոր 3, 1998:
2. **Թ. Հակոբյան, Ստ. Մելիք-Բախշյան, Յ. Բարսեղյան** - Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հատոր 4, 1998:
3. **Թ. Հակոբյան, Ստ. Մելիք-Բախշյան, Յ. Բարսեղյան** - Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հատոր 5, 2001: (Բառարանը 2002 թ. արժանացել է ՀՀ նախագահի մրցանակին՝ «Մարդկային զարգացման և հումանիստական արժեքների, այդ թվում՝ հումանիտար գիտությունների զարգացման բնագավառում ձեռք բերված նվաճումների համար»):
4. **Ստեփանոս Տարոնցի Ասողիկ** - Տիեզերական պատմություն (աշխարհաբարի վերածեց Վ. Վարդանյանը), 2000 թ.:
5. **Հրայր Գարրիելյան** - Հայկական լեռնաշխարհը, 2000 թ.:
6. **Ալեքսանդր Մարգարյան** - Հայերենի հոլովները, 2000 թ.:
7. Նահապետ Քուչակի բանաստեղծական աշխարհը, աշխատասիրությամբ ակադեմիկոս Հրանտ Թամրազյանի, Եր., 2001 թ.:
8. Շարական (ժողովածու) - Աշխարհաբարի վերածեցին **Ա. Մադոյանը և Գ. Մադոյանը**, 2001 թ.:
9. **Հրայր Միրզոյան** - Հովհաննես Մրքուզ Ջուղայեցի, 2001 թ.:
10. **Ռուբեն Ղազարյան** - Միջին գրական հայերենի բառապաշարը, 2001 թ.:
11. **Բաբկեն Հարությունյան** - Մեծ Հայքի վարչա-քաղաքական բաժանման համակարգն ըստ «Աշխարհացոյցի», 2001 թ.:
12. **Վարդան Արևելցի** - Տիեզերական պատմություն (աշխարհաբարի վերածեց Գ. Թոսունյանը), 2001 թ.:
13. **Գևորգ Մադոյան** - Գրիգոր Անավարզեցին շարականագիր, 2001 թ.:
14. **Գևորգ Աբգարյան** - Հայ տպագրության նախապատմություն, 2001 թ.:
15. **Փայլակ Անթապյան** - Հովհաննես սարկավազ Իմաստասեր, 2001 թ.:
16. **Յոզեֆ Կարստ** - Կիլիկյան հայերենի պատմական քերականություն, 2001 թ.:
17. **Ռաֆայել Մաթևոսյան** - Կուբան ապագայի որոնումներում. իրադարձություններ և դասեր, 2001 թ.:
18. **Խաչիկ Բադիկյան** - Ուսումնական դարձվածաբանական բառարան, 2002 թ.:
19. **Հրայր Գարրիելյան** - Հայոց բնաշխարհը (դասագիրք), 2002 թ.:
20. **Էդուարդ Աղայան** - Լեզվաբանական հետազոտություններ, 2003 թ.:
21. **Արտակ Մովսիսյան** - Նախամաշտոցյան Հայաստանի գրավոր մշակույթը, 2003 թ.:
22. **Հրայր Աճառյան** - Քննություն Կիլիկիայի բարբառի, 2003 թ.:
23. **Պիոն Հակոբյան** - Գիտական ուսումնասիրություններ, 2003 թ.:
24. **Աշոտ Սուքիասյան** - Հայոց լեզվի հումանիշների բացատրական բառարան (2004 թ. արժանացել է ՀՀ նախագահի մրցանակին՝ «Մարդկային զարգացման և հումանիստական արժեքների, այդ թվում՝ հումանիտար գիտությունների զարգացման բնագավառում ձեռք բերված նվաճումների համար»), 2003 թ.:
25. **Երջանիկ Գևորգյան** - Հայոց շարժումային լեզվի բացատրական բառարան (Շարժութարան), 2003 թ.:
26. **Հայնրիխ Յուրջման** - Հայերենի քերականություն, առաջին մաս, Հայերենի ստուգաբանություն, 2003 թ.:
27. **Հայնրիխ Յուրջման** - Հայագիտական ուսումնասիրություններ, 2004 թ.:
28. **Ալեքսանդր Մարգարյան** - Հայոց լեզվի քերականություն (Ձևաբանություն) 2004 թ.:
29. **Ռամազ Գորգածե** - Հայերեն-վրացերեն գրուցարան, 2004 թ.:

30. «Ժուռնալ Ազիատիկ» հանդեսի հայագիտական նյութերի ծանոթագրված մատենագիտություն, 2004 թ. (ռուսերեն):
31. **Հրաչյա Աճառյան** - Հայոց պատմություն, հյուսված ընդհանուր պատմության հետ, 2004 թ.:
32. **Յովհաննես Սարկալազ Իմաստասեր** - Լուծմունք «Սահմանագ գրոց», 2004 թ.:
33. **Սանդրո Սարդարյան** - Հայաստանը քաղաքակրթության օրրան, 2004 թ.:
34. **Կարեն Իւզբաշեան** - Աւարայրի ճակատամարտից դէպի Նուարսակի պայմանագրութիւնը, 2005 թ.:
35. **Հարություն Դելլալյան** - Ժողովածու, 2005 թ.:
36. **Բախտիար Հովակիմյան** - Հայոց ծածկանունների բառարան, 2005 թ.:
37. **Գառնիկ Անանյան** - Ակնարկներ հայոց հին և միջնադարյան հրապարակախոսության, 2005 թ.:
38. **Վահան Տեր-Ղևոնդյան** – Կիլիկյան Հայաստանը և Մերձավոր Արևելքի արաբական երկրները (1145-1226 թթ.), 2005 թ. (ֆրանսերեն):
39. **Գառնիկ Ստեփանյան** – Երզնկա (Հնագույն դարերից մինչև մեր օրերը), 2005 թ.:
40. **Հրաչյա Աճառյան** - Լիակատար քերականություն հայոց լեզվի համեմատությամբ 562 լեզուների. Իմաստաբանություն, Բառաքնություն, Շարահյուսություն, 2005 թ.:
41. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին. 16-րդ հատոր: Արաբ մատենագիրներ Թ-Ժ դարեր: Ներածությունը և բնագրերից թարգմանությունները **Արամ Տեր-Ղևոնդյանի**, 2005 թ.:
42. **Սահակ Բազյան** - Խաչատուր Աբովյանը առակախոս-բանաստեղծ և դրամատուրգ, 2005 թ.:
43. **Ռամազ Գորգածե** - Վրացերեն-հայերեն բառարան, 2005 թ.:
44. **Պավել Շարաբխանյան** - Հանգաբանություն, 2005 թ.:
45. **Ռուբեն Ղազարեան** - Գրաբարի հոմանիշների բառարան, 2006 թ.:
46. Գրիգոր Զօհրապը ժամանակակիցների յուշերում եւ վկայութիւններում: Աշխատասիրութեամբ **Ալբերտ Շարուրեանի**, 2006 թ.:
47. **Նիկողայոս Աղոնց** - Երկեր, հինգ հատորով, հատոր Ա, Պատմագիտական ուսումնասիրություններ, 2006 թ.:
48. **Հ. Պողոս Գոճանեան** - Ուղեցոյց դասական ուղղագրութեան, 2006 թ.:
49. **Հայկազ Ժամկոչյան** - Հայ ժողովրդի պատմություն, 2006 թ.:
50. Հայ հմայական և ժողովրդական աղոթքներ: Աշխատությամբ **Ս. Հարությունյանի**, 2006 թ.:
51. **Սաթենիկ Գեջյան** - Անի: Մատենագիտություն, 2006 թ.:
52. **Հարություն Մ. Վենետիկյան, Ջերալդ Ա. Ուորֆիլդ** - Համաշխարհային առևտրի ֆինանսավորում, 2006 թ.:
53. **Շահե Արքեպիսկոպոս Աճեմեան**, Հայերեն Աստուածաշունչը, 2006 թ.:
54. LA MINIATURE ARMENIENNE - Collection du Matenadaran, 2006 թ., «Նաիրի» հրատարակչության հետ համատեղ
55. Արևելագիտության հարցեր (Հոդվածների ժողովածու, հատոր VI), 2006 թ.:
56. **Հակոբ Սիմոնյան** - Վերին նավեր, գիրք Ա, (1976-1990 թթ. պեղումների արդյունքները), 2006 թ.:
57. **Նիկողայոս Աղոնց** - Երկեր, հինգ հատորով, հատոր Բ, Պատմա-բանասիրական ուսումնասիրություններ, 2006 թ.:
58. **Լիլիթ Ջաքարյան** - Աղջոց սուրբ Ստեփանոս, 2007 թ.:
59. **Ալբերտ Խառատյան** - Կոստանդնուպոլսի հայ գաղթօջախը (XV-XVII դարեր), 2007 թ.:
60. Մատենագիրք Հայոց - մատենաշար, Զ հատոր, Ը դար, տպագրվել է Անթիլիասում (Լիբանան), 2007 թ.:
61. Մատենագիրք Հայոց - մատենաշար, Է հատոր, Ը դար, տպագրվել է Անթիլիասում (Լիբանան), 2007 թ.:
62. Մատենագիրք Հայոց, մատենաշար, Ը հատոր, Շարական, տպագրվել է Անթիլիասում (Լիբանան), 2007 թ.:
63. Հայ ժողովրդի պատմության քրեստոմատիա (Հնագույն ժամանակներից մինչև Բ. հ. 298 թվականը), հատ. 1, 2007 թ.:
64. **Ռուբեն Ղազարեան, Հենրիկ Ավետիսեան** - Նորայայտ բառեր գրաբարում, 2007 թ.:
65. **Ֆելիքս Հայրապետյան** - Ֆենոլոգիայի հայերեն-ռուսերեն-անգլերեն բացատրական բառարան, 2007 թ.:
66. **Արմեն Մալխասեան** (Կազմող) - Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հատոր Գ, 2007 թ.:
67. **Դենի դը Ռուժոն** - Սերը և Արևմուտքը (թարգմ. **Ալ. Թովչյանի**), 2007 թ.:
68. **Սերոբ Ղազարյան** - Հայոց լեզվի պատմություն, 2007 թ.:
69. **Լաւրենտի Յովհաննիսեան** - Հայ թարգմանական գրականութեան բառապաշարը (V դար), Ազգային Մատենադարան, հ. ՄԽ, 2007 թ.:
70. **Համաստեղ** - Մոռացված էջեր, հատոր Դ, 2007 թ.:

71. **Գրիգոր Միքայելյան** - Կիլիկիայի հայկական պետության պատմություն, 2007 թ.:
72. **Նիկողայոս Ադոնց** - Երկեր, հինգ հատորով, հատոր Գ, Հայերենագիտական ուսումնասիրություններ, 2008 թ.:
73. **Աելիտա Դուլխանյան** - Ֆրեդերիկ Ֆեյդին հայագետ, 2008 թ.:
74. **Ստեփան Պողոսյան** - Պատմագիտական ուսումնասիրություններ, 2008 թ.:
75. **Ժիրայր Անանյան** - Պիեսներ, Ընտրանի, 2008 թ.:
76. Մատենագիրք Հայոց - մատենաշար, Թ հատոր, Թ դար, տպագրվել է Անթիլիասում (Լիբանան), 2008 թ.:
77. Մատենագիրք Հայոց - մատենաշար, ԺԲ հատոր, Ժ դար Գրիգոր Նարեկացի, տպագրվել է Անթիլիասում (Լիբանան), 2008 թ.:
78. Մատենագիրք Հայոց - մատենաշար, ԺԳ հատոր, Գանձեր I մաս, տպագրվել է Անթիլիասում (Լիբանան), 2008 թ.:
79. Մատենագիրք Հայոց - մատենաշար, ԺԴ հատոր, Գանձեր II մաս, տպագրվել է Անթիլիասում (Լիբանան), 2008 թ.:
80. **Խաչիկյան Լևոն** - Աշխատություններ, հատոր Գ, («Նաիրի» հրատարակչության հետ համատեղ), 2008 թ.:
81. **Հարությունյան Յ. Մ.** - Նոր Բայագետի գավառը 1828-1913 թթ., 2008 թ.:
82. **Գրիգոր Ղափանցյան** - Արմատական բառարանի առթիվ դիտողություններ, *Ара Прекрасный мифотворческий образ у армян*, 2008 թ.:
83. **Բաբկեն Հարությունյան** - Խորհրդահայ թատրոնի տարեգրություն, հատոր III, 2008 թ.:
84. **Վահրամ Ղարախանյան** - «Գալուստ Կյուլպենկյան» հիմնարկության հայանպաստ գործունեությունը. 1956-2006 թթ., 2008 թ.:
85. **Ավետիք Իսահակյան** - Երկերի լիակատար ժողովածու, հատոր IV - Պոեմներ, 2008 թ.:
86. **Հրաչյա Հարությունյան** - Շուշի, XVIII-XIX դդ. տապանագրեր, 2008 թ.:
87. **Գառնիկ Ստեփանյան** - Ակնարկներ սփյուռքահայ թատրոնի պատմության, Գիրք 2, Ամերիկահայ թատրոնի պատմություն, 2008 թ.:
88. Մայր ցուցակ հայերեն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հատոր Դ., 2008 թ.:
89. **Ալեկնեզեան Նարեկ եպս.** - Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ պատասխանները ոչ-ուղղափառ առարկութիւններու, 2009 թ.:
90. **Հրաչիկ Սիմոնյան** - Հայերի զանգվածային կոտորածները Կիլիկիայում (1909 թ. ապրիլ), 2009 թ.:
91. **Ստեփան Տ. Մելիք-Քախչյան** - Հայոց պաշտամունքային վայրեր, 2009 թ.:

